Bundel van de Weekoverzicht raadsstukken van 9 juni 2018

2018.06.05 Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Fazantplein”
- Raadsvoorstel
- Bestemmingsplan
- Bestemmingsplan verbeelding
- Nota
- Nota

2018.06.05 Beantwoording vragen van het raadslid Jan Willem Elferink (PVV)
- Beantwoording artikel 35-vragen
- Advies Energietransitie in Overijssel: Op weg naar opschaling

2018.06.05 Beantwoording art 35 leegstand woningen Egstraat
- Beantwoordingsformulier

2018.06.05 Beantwoording art35 vragen Vervangend busvervoer gedurende staking OV
- Antwoordformat art35 vragen Vervangend busvervoer gedurende staking OV

2018.06.05 Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan “Buitengebied – zonnepanelen”
- Raadsvoorstel
- Bestemmingsplan Buitengebied - zonnepanelen, toelichting en regels
- Bestemmingsplan Buitengebied - zonnepanelen, verbeelding
- Nota beantwoording en samenvatting zienswijze
- Zienswijze
- Nota wijzigingen bestemmingsplan

2018.06.05 Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan "Lonneker 2018"
- Raadsvoorstel
- Lonneker 2018_Toelichting
- Lonneker 2018_Regels
- Anonieme versie_Nota beantwoording zienswijzen BP Lonneker 2018
- Overzicht van Wijzigingen vaststelling BP Lonneker 2018
- Lonneker 2018_planverbeelding

2018.06.05 Artikel 35 vragen PvdA inzake segregatie in het (basis)onderwijs
- Beantwoording artikel 35 vragen PvdA inzake segregatie in het basis onderwijs

2018.06.06 Jaarverslag Klachtencommissaris incl. aanbiedingsbrief
- aanbiedingsbrief jaarverslag 2017.pdf
- JAARVERSLAG KC def.pdf

2018.06.06 Brief aan Raad - Voortgang heroriëntatie Technology Base Twente
- Brief aan Raad - TechBase Twente.pdf

2018.06.07 Evaluatie stelsel jeugdhulp Enschede
- Brief aan de raad
- Rapport HHM Evaluatie stelsel jeugdhulp Enschede

2018.06.08 Gemeenterekening 2017
- Raadsvoorstel
- Gemeenterekening 2017
- Persbericht
- Concept accountantsverslag 2017

2018.06.08 Verslag Stedelijke commissie 4 juni 2018
- Verslag Stedelijke commissie_4 juni 2018.doc

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan "Fazantplein"		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren agendaletter (C))		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	5 juni 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800046824

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Nota “Samenvatting en beantwoording zienswijze bestemmingsplan “Fazantplein” vast te stellen en degene die gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze omtrent dit plan aan de Raad kenbaar te maken, hiervan in kennis stellen.
2. Het bestemmingsplan “Fazantplein” gewijzigd vast te stellen.
3. Geen exploitatieplan als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening ten behoeve van het onder 1 genoemde bestemmingsplan vast te stellen.

Inleiding

Het bestemmingsplan “Fazantplein” maakt de sloop en vervangende nieuwbouw mogelijk van woongebouwen aan de Fazantstraat. De voorheen aanwezige winkelfunctie in de plint van de gebouwen komt te vervallen.
In het plangebied zijn nu nog 48 appartementen en 14 winkels. De woongebouwen worden gesloopt en daarmee ook de overbouwing over de Hulsmaatstraat. De nieuwe woongebouwen worden één laag hoger en naar Dr. Van Damstraat wordt de bebouwing een aantal meters uitgebreid. De nieuwbouw bestaat uit 76 appartementen.
Achter de woongebouwen aan de westzijde van de Fazantstraat komen op het voormalige Manina terrein 9 grondgebonden woningen. Het aantal te bouwen woningen past binnen de afspraken met de provincie over de woningbouwprogrammering en het toekomstgeschikt maken van de woningvoorraad.
Het Fazantplein en het aangrenzende openbaar gebied zal worden heringericht, waar ook ruimte zal zijn voor groen en waterberging. Het aangrenzende woningbouwplan 'Hulsmaatstraat' heeft het mogelijk gemaakt dat de speeltuin op een andere locatie wordt gesitueerd tussen de Hulsmaatstraat en de Dr. van Damstraat. Op die manier heeft de speeltuin zowel een ingang aan de zijde van de wijk Roombeek, als een ingang aan de zijde van de wijk Mekkelholt en een directe verbinding met het Fazantplein, mede door een nieuwe locatie voor het speeltuingebouw.
Op de terreinen die behoren bij de woningen worden tenminste 65 parkeerplaatsen aangelegd. Inclusief de parkeerplaatsen in openbaar gebied bedraagt het totaal ca. 95 parkeerplaatsen.

Er is één zienswijze ingediend tegen het ontwerp. Dit gaat met name over de herinrichting van het gebied. Dit valt onder de nadere uitwerking van het bestemmingsplan. De bestemming van het Fazantplein is hetzelfde als in het huidige bestemmingsplan, namelijk “Verkeer – verblijfsgebied”. Door de ruimte die deze bestemming biedt, is het mogelijk om in samenspraak met de omwonenden het gebied in te richten. Daarover zijn al bijeenkomsten geweest in de wijk. De laatste inloopbijeenkomst was op 23 mei j.l.. Daar is de inrichtingsschets getoond. Deze schets was nog niet in het ontwerp bestemmingsplan opgenomen, omdat er nog overleg moest plaats vinden met de wijk.
In een bijlage bij de zienswijze is een groot aantal vragen gesteld. De zienswijze en de daarin gestelde vragen zijn beantwoord in de Nota samenvatting en beantwoording zienswijze. De zienswijze leidt niet tot aanpassing van het bestemmingsplan.
Wel zijn er ambtshalve wijzigingen. Voor de speeltuin is ambtshalve nog een geluidonderzoek gedaan naar stemgeluid van de spelende kinderen en muziekgeluid vanuit het clubgebouw. Op grond hiervan moet er een geluidscherm van 2,2 meter tussen de speeltuin en de in aanbouw zijnde woningen van het plan Walvoort komen. In de planregels is dat nu vastgelegd en zijn bepalingen over de speeltuin o.a. over de openingstijden, opgenomen.

Beoogd resultaat

Het bestemmingsplan “Fazantplein” maakt de sloop en vervangende nieuwbouw van 2 woongebouwen mogelijk en de bouw van 9 eengezinswoningen, de verplaatsing van de speeltuin Mekkelholt en de herinrichting van het openbaar gebied.

DF-Ruimtelijke Plannen-. P. Bouterse Telefoon:

Argumenten
1.1 Vervangende woningbouw
De nieuwe appartementen zijn bedoeld voor dezelfde doelgroep als de huidige appartementen.

1.2 Herinrichting beeldbepalend plein
Het Fazantplein is een beeldbepalend plein. De sloop en nieuwbouw van de woongebouwen geeft aanleiding tot de herinrichting; dit geeft de wijk een nieuw aanzien.

1.3 Nieuwe functie vrijkomende gronden
Braakliggende gronden worden benut voor woningbouw.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Duurzaamheid speelt maatschappelijk gezien een steeds grotere rol. Bij het opstellen van bestemmingsplannen proberen we daar ook zoveel als mogelijk rekening mee te houden. Bestemmingsplannen kennen echter geen uitvoeringsplicht, en daardoor kan vanuit juridisch oogpunt niet iedere maatregel ten aanzien van duurzaamheid worden opgenomen. Een bestemmingsplan maakt duurzaamheidsmaatregelen in de meeste gevallen echter ook niet onmogelijk.

Kosten, opbrengsten, dekking
De gebieden in het plangebied die geen gemeentelijk eigendom zijn, worden in samenwerking met de gemeente Enschede door "De Woonplaats" ontwikkeld. Met "De Woonplaats" zijn afspraken gemaakt over het gemeentelijk kostenverhaal en de kostenverdeling van de herinrichting van het openbaar gebied, inclusief de herinrichting van de gronden van Domijn. Dit is vastgelegd in een (anterieure) exploitatieovereenkomst.

Communicatie met direct betrokkenen:
Communicatie over het bestemmingsplan "Fazantplein" vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze. Het gebied kent geen wijkraad waaraan het concept bestemmingsplan kan worden voorgelegd. De ontwikkelingsplannen zijn wel op een aantal informatie bijeenkomsten aan omwonenden voorgelegd.

Vervolg
Na de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bijlagen
Bestemmingsplan Fazantplein, toelichting en regels
Bestemmingsplan Fazantplein, verbeelding
Nota samenvatting en beantwoording zienswijze, geanonimiseerd
Nota wijzigingen

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____
de loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit E. Eerenberg

Gemeente Enschede

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Bestemmingsplan Fazantplein

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Fazantplein

Inhoudsopgave

Toelichting **5**

Hoofdstuk 1 Inleiding **5**
1.1 Aanleiding bestemmingsplan 5
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 5
1.3 Geldende juridische regelingen 6
1.4 Wettelijk kader 7
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure 7

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader **9**
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk 9
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel 9
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid 11

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving **15**
3.1 Ruimtelijke en functionele structuur 15
3.2 Cultuurhistorie 16

Hoofdstuk 4 Planbeschrijving **17**
4.1 Uitgangspunten nieuwe ontwikkeling 17
4.2 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro) 18
4.3 Stedenbouwkundig plan 18
4.4 Cultuurhistorie in relatie tot nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen 21
4.5 Welstand en beeldkwaliteit 21
4.6 Duurzaamheid 22

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten **25**
5.1 Milieu 25
5.2 Water 34
5.3 Natuur 36

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet **39**
6.1 Algemeen 39
6.2 Indeling planregels 39
6.3 Beschrijving van het plan 41
6.4 Handhaving 46

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid **47**

Bijlagen toelichting **49**

Bijlage 1 Archeologisch onderzoek **50**

Bijlage 2 Bodemonderzoek **88**

Bijlage 3 Geluidonderzoek **233**

Bijlage 4 Geluidonderzoek Speeltuin **320**

Bijlage 5 Waterhuishoukundig onderzoek **448**

Bijlage 6 Ecologisch onderzoek **484**

Regels **519**

Hoofdstuk 1 Inleidende regels **520**
Artikel 1 Begrippen 520
Artikel 2 Wijze van meten 524

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels **526**
Artikel 3 Groen 526

Artikel 4 Recreatie 527
Artikel 5 Verkeer - Verblijfsgebied 529
Artikel 6 Wonen 530

Hoofdstuk 3 Algemene regels 533
Artikel 7 Anti-dubbeltelregel 533
Artikel 8 Algemene bouwregels 534
Artikel 9 Algemene gebruiksregels 535
Artikel 10 Algemene aanduidingsregels 537
Artikel 11 Algemene afwijkingsregels 538
Artikel 12 Algemene wijzigingsregels 539
Artikel 13 Algemene procedureregels 540
Artikel 14 Overige regels 541

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels 542
Artikel 15 Overgangsrecht 542
Artikel 16 Slotregel 543

Bijlagen regels 545

Bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen 546

Bijlage 2 Geluidsscherm 561

Vaststellingsbesluit 563

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan **"Fazantplein**" heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

Het plan maakt nieuwbouw mogelijk aan het Fazantplein en daarachter op het voormalige Manina terrein. De nieuwbouw sluit aan bij het op nieuw in te richten Fazantplein. Verder maakt het bestemmingsplan de nieuwe inrichting van de speeltuin Mekkelholt en het openbaar gebied mogelijk.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan **"Fazantplein**" betrekking heeft wordt globaal begrensd door het Fazantplein en de bebouwing aan het plein en de nieuwbouw daarachter, de Hulsmaatstraat in het oosten en de Dr. van Damstraat in het zuiden.

Afbeelding 1: plangebied

Afbeelding 2: luchtfoto

1.3 Geldende juridische regelingen

Het gebied van het Fazantplein en omgeving valt onder het bestemmingsplan "Enschede Noord 2013", dat op 14 december 2015 is vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede. Het plan is onherroepelijk.

Afbeelding 3: bestemmingsplan Enschede Noord 2013; binnen de rode contour het plangebied

De gronden die in het plangebied zijn opgenomen hebben in het bestemmingsplan "Enschede Noord 2013" de bestemmingen "Wonen', "Verkeer - Verblijfsgebied" en "Recreatie".

Binnen de bestemming "Wonen" zijn woongebouwen en eengezinswoningen mogelijk binnen de bouwvlakken en met een maximale hoogte van 13 m. De bestemming "Recreatie" maakt een speeltuin met clubhuis mogelijk.

Met gebruikmaking van de wijzigingsbevoegdheid in de bestemming "Wonen" kunnen bouwvlakken toegevoegd worden. De bestemming "Verkeer - Verblijfsgebied" bevat de wijzigingsbevoegdheid naar de bestemming Wonen.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieu Effect Rapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders

aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **"Fazantplein**" is geen erkende wijkorgaan actief.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

PROVINCIE

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd: **"Fazantplein**" in voorbereiding te nemen op **28 februari 2018** gepubliceerd in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs "elektronische weg", dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan **"Fazantplein**" en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op **(datum)** gepubliceerd in "Huis aan Huis", op de website van de gemeente Enschede en in de Staatscourant.

Zienswijzen

Van de eventueel ingekomen zienswijzen en de gemeentelijke beantwoording daarvan wordt een verslag gemaakt dat als bijlage bij het vaststellingsbesluit van het bestemmingsplan wordt gevoegd.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichter bij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

Het bestemmingsplan maakt de sloop en bouw van woningen mogelijk en de verplaatsing van een speeltuin. Het Rijksbeleid gaat uit van binnenstedelijk bouwen. Het bestemmingsplan voldoet hieraan.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Op 12 april 2017 hebben Provinciale Staten van Overijssel een herziening van de visie en verordening vastgesteld en op 1 mei 2017 zijn deze in werking getreden.

De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is, net als in de oorspronkelijke Omgevingsvisie van 2009, een toekomstvaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat heeft men vertaald in centrale beleidsambities voor negen beleidsthema’s. Deze benadert zij vanuit de drie overkoepelende 'rode draden':

duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities, gebruikt de provincie het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen of, waar en hoe centraal. Bij een initiatief kan aan de hand van deze drie stappen bepaald worden of een initiatief binnen de geschetste visie voor Overijssel mogelijk is (generieke beleidskeuzes), waar het past (ontwikkelperspectieven) en hoe het uitgevoerd kan worden (gebiedskenmerken)

In onderstaande afbeelding is het uitvoeringsmodel weergegeven. Vervolgens zijn de niveaus toegelicht. De "“vishaak” met de drie niveaus uit de Omgevingsvisie van 2009 is daarbij behouden gebleven. Boven het uitvoeringsmodel (in de paraplu) staan de rode draden en centrale beleidsambities weergegeven.

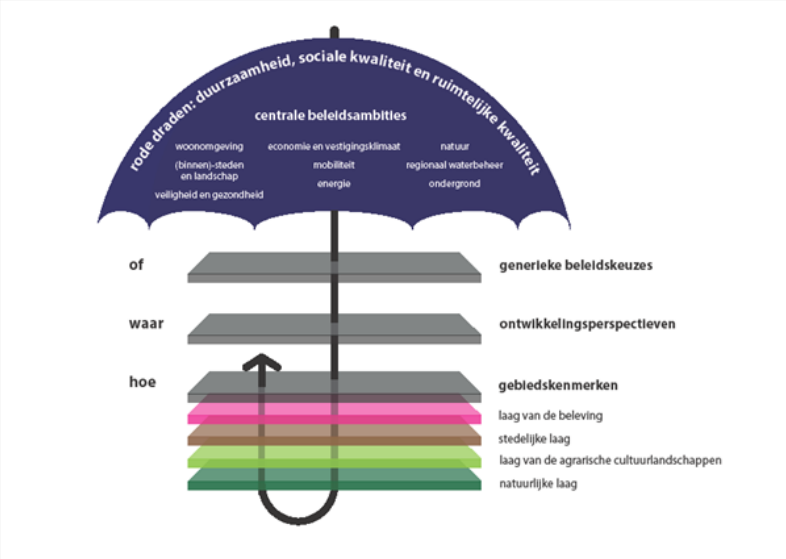

Afbeelding 4: uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Generieke beleidskeuzes (of)

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

De herziene Omgevingsvisie maakt daarbij onderscheid in:

- Generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel. Dit heeft zij gevat onder de ' Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. Dit is een nadere invulling van de nationale Ladder voor duurzame verstedelijking welke voor 'nieuwe stedelijke ontwikkelingen' verplicht moet worden doorlopen. De Overijsselse ladder geeft onder andere aan dat alle belangen die bij een ontwikkeling betrokken zijn, zorgvuldig tegen elkaar moeten worden afgewogen ('integraliteit'; is ook een eis uit het Bro). Ook wordt onder andere ingegaan op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (voorheen verwoord in de 'SER-ladder') en '(boven)regionale afstemming' (gemeenten moeten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen afstemmen met buurgemeenten om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat).
- Gebiedsspecifieke beleidskeuzes, zoals aanduidingen voor grondwaterbeschermingsgebied, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Nationale Landschappen.

Ontwikkelingsperspectieven (waar)

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven: drie voor de groene en drie voor de stedelijke omgeving. Daarbinnen is nog een onderverdeling gemaakt. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Gebiedskenmerken (hoe)

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van agrarische cultuurlandschappen, stedelijke laag en laag van de beleving. Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

Eén van de generieke beleidskeuzes is een zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Dat betekent dat inbreiding gaat voor uitbreiding. Gebieden die al een stedelijke functie hebben moeten eerst worden benut voordat gronden die groen zijn, worden bebouwd.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

2.2.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

Conclusie:

Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2017 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadsvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadsvisie inclusief mobiliteitsvisie is ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Stedelijke Koers

Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer woningen met een tuin. De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Richting aan Ruimte

Op 5 april 2016 hebben burgemeester en wethouders van Enschede 'Richting aan Ruimte' (RAR) vastgesteld. Dit is een richtinggevend ontwikkelingskader waarin wordt verduidelijkt hoe Enschede omgaat met de programmering. Niet langer de kwantitatieve aspecten staan centraal maar er wordt gestuurd op kwaliteit. Daarbij wordt gekeken naar de totale stedelijke programmering maar ook naar de behoefte van het gebied. Een integrale afweging van alle relevante belangen (o.a. ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, economie, welzijn) op basis van het 'RAR-kompas' leidt uiteindelijk tot een besluit over de (on)wenselijkheid van een nieuw ruimtelijk initiatief. Ongewijzigd onderdeel van het integrale afwegingskader is het 'versterken vanuit het hart'.

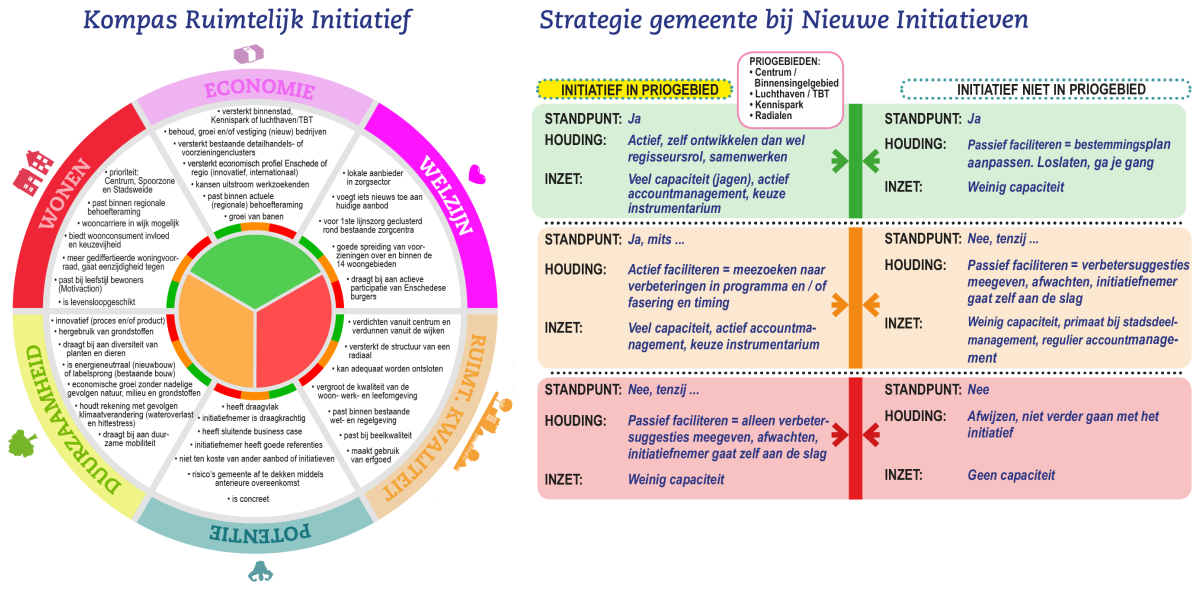

Afbeelding 5: het 'RAR kompas'

2.3.4 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO_2 centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook diverse sectorale structuurvisies en een gebiedsgerichte structuurvisie vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Woonvisie

Op 12 maart 2012 is de Woonvisie Enschede 2025 vastgesteld. De Woonvisie vormt een nadere uitwerking van de Structuurvisie, specifiek toegespitst op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ten aanzien van het wonen.

Bestuursovereenkomst

De Twentse gemeenten, waaronder de gemeente Enschede, hebben met de provincie Overijssel een bestuursovereenkomst gesloten over de woningbouwprogrammering. Daarin zijn afspraken gemaakt over aantal te bouwen woningen om over programmering te voorkomen. Ook is daarin aandacht voor de kwalitatieve woningbehoefte.

Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige

cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

Structuurvisie Externe Veiligheid

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Externe Veiligheid vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid met betrekking tot het beheersen van risico's die mensen lopen door de opslag, de protectie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarbij is vastgelegd wat in Enschede nog als een toelaatbaar risico wordt beschouwd en hoe ongewenste situaties zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen of beperkt. In deze structuurvisie is tevens het beleid voor opslagplaatsen en verkooppunten van consumentenvuurwerk vastgelegd.

Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.

Specifiek voor de gebiedsontwikkeling van de voormalige militaire vliegbasis Twenthe heeft de raad op 14 december 2009 de Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. vastgesteld. Op verzoek van Provinciale Staten van Overijssel en gesteund door de gemeenteraad van Enschede is een onafhankelijke adviescommissie in het leven geroepen. Deze commissie onderzoekt de kansen voor een duurzaam economisch sterker Twente en welke rol de voormalige luchthaven Twente daarbij kan spelen.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie, Stedelijke Koers en de diverse structuurvisies zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Fazantplein" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd. Het bestemmingsplan "Fazantplein past binnen de afspraken met de provincie over de woningbouwprogrammering en het toekomstgeschikt maken van de woningvoorraad.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

In dit hoofdstuk komen aan de orde: de huidige planologische situatie in het plangebied de specifieke waarden in het gebied.

3.1 Ruimtelijke en functionele structuur

Mekkelholt is opgezet rond het centraal gelegen Fazantplein. Rondom het plein was in de plint van de appartementsgebouwen een winkelcentrum gesitueerd. Het Fazantplein wordt gevormd door twee van zuiden en noorden aankomende assen. Aan het einde van de zichtlijnen staan twee hoge woontorens van ruim 40 meter, vergelijkbaar met de inkadering van het centrale gebied van Deppenbroek. De hoogbouw en het Fazantplein zijn beeldbepalend voor de wijk Mekkelholt en belangrijke oriëntatiepunten.
Door de nieuwbouw van het winkelcentrum aan de Roomweg (winkelcentrum Op de Brouwerij) heeft de plint van het Fazantplein zijn functie verloren.
Het grootschalig opgezette centrumgebied van Mekkelholt met veel goedkope appartementen en rijwoningen ligt ingeklemd tussen oudere lintbebouwing met een stedelijk compact woonmilieu en het vernieuwde Roombeek. Oostelijk en westelijk van deze as brokkelt de helderheid af. De breuklijnen tussen de identiteiten zijn abrupt. De kleine woonstraten lopen over in de grootschalige ruimtes waardoor het contrast tussen de kleinschalige grondgebonden woningen met tuinen en de grote, hoge flats een negatieve invloed heeft op het beeld.
De zichtbare aanwezigheid van de breuklijnen en het ontbreken van een duidelijke structuur in de overgangen tussen het centrale deel van de wijk en omliggende woonstraten heeft ook negatieve invloed op de openbare ruimte. De openbare ruimte heeft, in tegenstelling tot Deppenbroek en Roombeek, weinig gebruikswaarde en belevingswaarde. De inrichting is versnipperd en vaak vooral functioneel voor de auto ingericht. Mekkelholt heeft nauwelijks ontmoetingsplekken met verblijfskwaliteit. Sinds het winkelcentrum aan het Fazantplein zijn functie heeft verloren, is de betekenis van de openbare ruimte voor de levendigheid van de wijk nog eens verslechterd.

Op de luchtfoto hieronder staat nog de bebouwing op het Manina terrein aan de linkerkant van de foto. Deze bebouwing is inmiddels gesloopt.

Afbeelding 6: luchtfoto

3.2 Cultuurhistorie

Archeologisch erfgoed in het plangebied

Het gebied heeft de aanduiding archeologische onderzoeksgebied B. Dit betekent dat er een archeologisch onderzoek gedaan moet worden als het gebied waar de grond- en bouwwerkzaamheden plaats vinden 2500 m2 is of groter en er op een diepte van 50 cm of meer in de grond geroerd gaat worden. Er is een archeologisch onderzoek gedaan door Synthegra (zie bijlage 1).

Uit dit onderzoek blijkt dat alleen in het gebied achter de flat aan de oostzijde van het Fazantplein een nader onderzoek moet worden gedaan, als de parkeerplaats hier dieper wordt aangelegd dan 0,4 m onder maaiveld. De overige deelgebieden zijn of dusdanig verstoord dat archeologisch onderzoek hier niet zinvol is of de nieuwe verstoringen reiken niet dieper dan de bestaande verstoringen en er dus geen potentieel archeologisch niveau verstoord zal raken.

Beschermwaardige bomen in het plangebied

In het plangebied van het bestemmingsplan "Fazantplein" maken het Fazantplein, de Fazantstraat en de Hulsmaatstraat deel uit van beschermingswaardig boomgebied.

De bescherming van bomen is geregeld in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Op het bij de APV behorende bomenoverzicht zijn de beschermde bomen en boomgroepen weergegeven, voor het vellen waarvan in ieder geval een omgevingsvergunning (kapvergunning) op grond van de APV is vereist.

Op het bomenoverzicht zijn niet alle beschermde bomen weergegeven. Ook de gemeentelijke bomen die niet op het bomenoverzicht zijn weergegeven zijn beschermd op grond van de APV.

Het bij de APV behorende bomenoverzicht is een interactieve bomenkaart die is te raadplegen op de website van de gemeente Enschede.

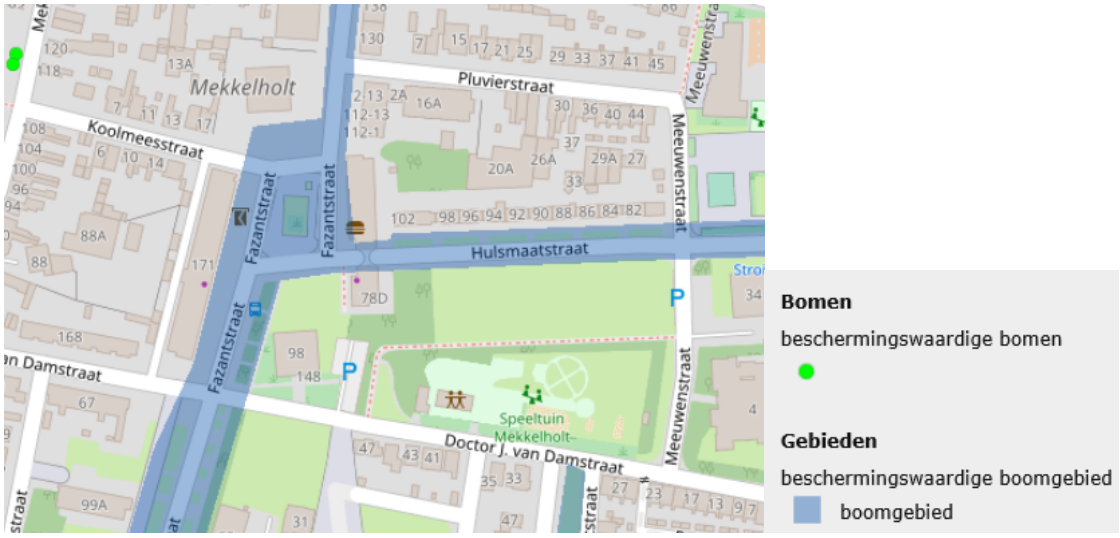

Afbeelding 7: bomenkaart

Hoofdstuk 4 Planbeschrijving

4.1 Uitgangspunten nieuwe ontwikkeling

De woongebouwen aan weerszijden van het Fazantplein worden gesloopt. Hiervoor in de plaats komt nieuwbouw voor dezelfde doelgroep.

In het plangebied zijn nu nog 48 appartementen en 14 winkels. De nieuwbouw bestaat uit 76 appartementen en 9 grondgebonden woningen. Het Fazantplein en het daaraan grenzende openbaar gebied zal worden heringericht.

Het aangrenzende woningbouwplan 'Hulsmaatstraat' heeft het mogelijk gemaakt dat de speeltuin op een andere locatie wordt gesitueerd tussen de Hulsmaatstraat en de Dr. van Damstraat en op die manier heeft de speeltuin zowel een ingang aan de zijde van de wijk Roombeek, als een ingang aan de zijde van de wijk Mekkelholt en een directe verbinding met het Fazantplein, mede door een nieuwe locatie voor het speeltuingebouw. Zie afbeelding 8.

Afbeelding 8: inrichtingsschets

4.2 Ladder Duurzame Verstedelijking (artikel 3.1.6, 2e lid Bro)

Artikel 3.1.6, 2e tot en met 4e lid van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) schrijft voor dat van een stedelijke ontwikkeling die in een bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt in de toelichting moet worden aangetoond dat er sprake is van een behoefte. Bij iedere 'stedelijke ontwikkeling', waaronder iedere ontwikkeling van detailhandelsvloeroppervlak, moet inzichtelijk worden gemaakt of er, in relatie tot het bestaande aanbod, concreet behoefte bestaat aan de desbetreffende ontwikkeling. Die behoefte moet dan worden afgewogen tegen het bestaande aanbod, waarbij moet worden gemotiveerd dat rekening is gehouden met het voorkomen van leegstand. Dit wordt de 'Ladder Duurzame Verstedelijking' genoemd.

Wanneer de stedelijke ontwikkeling die een bestemmingsplan mogelijk maakt alleen betrekking heeft op de vestiging van een dienst als bedoeld in artikel 1 van de Dienstenwet, heeft het onderzoek naar de behoefte slechts tot doel om na te gaan of de vestiging van een dienst in overeenstemming is met een goede ruimtelijke ordening.

Indien het bestemmingsplan de betreffende stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt buiten het bestaand stedelijk gebied, dient de toelichting bij het bestemmingsplan ook een motivering te bevatten waarom niet binnen het bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien. Bijvoorbeeld onvoldoende mogelijkheden voor benutting van (geschikte) beschikbare gronden of voor herstructurering of transformatie.

'stedelijke ontwikkeling'

Onder 'stedelijke ontwikkeling' wordt in het Bro (art. 1.1.1, 1e lid onder i) verstaan: *een ruimtelijke ontwikkeling van een bedrijventerrein of zeehaventerrein, of van kantoren, detailhandel, woningbouwlocaties of andere stedelijke voorzieningen.*

Of in een bestemmingsplan sprake is van een of meer stedelijke ontwikkelingen als bedoeld in het Bro is niet altijd even duidelijk. Dit dient per plan te worden getoetst en gemotiveerd. In de jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, zie uitspraken 201310814/1/R1 en 201311211/1/R3, is inmiddels de lijn te ontdekken dat wanneer er sprake is van bestaande bebouwing en geen toename van het ruimtebeslag, er in dat geval geen sprake is van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Ook bij nieuwbouw hoeft volgens de jurisprudentie, zie uitspraak 201310222/1/R6, niet altijd sprake te zijn van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Dit geldt bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een feitelijke capaciteitsafname doordat er minder commercieel vloeroppervlak wordt teruggebouwd dan er is afgebroken. Ook een op grond van het voorgaande plan reeds mogelijke maar nog niet gerealiseerde ontwikkeling hoeft niet altijd een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro te zijn. Dit is onder meer het geval wanneer er geen sprake is van toename maar wel van concentratie van de bebouwingsmogelijkheden. Ook wanneer er sprake is van 'saldering' (verplaatsing van een stedelijke ontwikkeling, zonder netto extra (planologisch) ruimtebeslag of waarbij bebouwing wordt gereduceerd, zoals de 'Ruimte voor Ruimte' regelingen) is er meestal geen sprake van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. In de uitspraak 201608869/1/R3 geeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State een overzicht op hoofdlijnen van alle relevante aspecten waar aan moet worden getoetst om te bepalen of sprake is van een 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro en zo ja, welke eisen er worden gesteld aan de beschrijving van de behoefte aan de voorgenomen stedelijke ontwikkeling.

'Stedelijke ontwikkeling' en het bestemmingsplan "Fazantplein"

In het bestemmingsplan "Fazantplein" wordt nieuwbouw van woningen mogelijk gemaakt. Hier wordt gebouwd op gronden die al eerder zijn bebouwd en op gronden waar nu nog bebouwing staat en zal worden gesloopt. Het ruimtebeslag neemt totaal niet. Er is daarom geen sprake van een nieuwe stedelijke ontwikkeling.

4.3 Stedenbouwkundig plan

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toekomstige ruimtelijk-stedenbouwkundige hoofdopzet en invulling van de nieuwe ontwikkeling.

Ruimtelijk-stedenbouwkundig

Aan de oost- en aan de westzijde van het Fazantplein worden de complexen vervangen voor nieuwbouw Het westelijke blok zal gesplitst worden in 2 delen en om de hoek worden gebouwd bij de kruising met de Dr. van Damstraat. Het oostelijke blok zal ingekort worden en niet meer over de weg heen worden gesitueerd. De gebouwen bestaan uit 5 woonlagen waarvan de bovenste laag grotendeels terug ligt. Op de locatie van het trappenhuis is de laag wel volledig waardoor een hoogte-accent ontstaat. Deze accenten markeren de hoeken van de verkeersstructuur en de ingang naar het achterliggende Manina-terrein.

De appartementen worden door een galerij aan de achterzijde ontsloten en de balkons zijn aan de pleinzijde gesitueerd.

Het Manina-terrein is een zogenaamde verborgen enclave. Hier zal een hofje met 9 woningen verdeeld in 3 blokken gecreëerd worden. De woningen hebben geen voortuin maar staan aan een plein met een groene invulling. Wel is er 1 m voor de woning als 'privéruimte bestemd. De woningen hebben allemaal een achtertuin en een losse berging.

Het plein krijgt overwegend een groene invulling wat zorgt voor een prettige woonomgeving. Het groen loopt door tot aan de gebouwen en de wandelpaden snijden daar doorheen. Het is wenselijk om zoveel mogelijk wonen aan de pleinzijde te realiseren voor levendigheid in de gevel.

Het nieuwe speeltuingebouw komt aan de Hulsmaatstraat te staan evenwijdig aan de nieuwe woningen en met de entree gericht op het Fazantplein.

Afbeelding 9: oude en toekomstige situatie

Ontsluitingsstructuur

Het plangebied wordt ontsloten door de Fazantstraat in noord-zuid richting en de Dr. Van Damstraat en Hulsmaatstraat in oost-westrichting. In het Wegencategoriseringsplan 1999 zijn de functies (en daarmee maximumsnelheid) van de gemeentelijke wegen vastgelegd. De wegen in het plangebied zijn aangewezen als erftoegangswegen met een maximumsnelheid van 30 km/uur. De functie 'verblijven en ontsluiten' overheerst daarmee boven een vlotte afwikkeling van verkeer.

Openbaar Vervoer

Buslijn 2 rijdt via een lus in één richting door Mekkelholt. Deze lijn rijdt in het plangebied over de Dr. Van Damstraat-Fazanstraat-Hulsmaatstraat. De lijn verbindt de wijken in Enschede Noord via een snelle rechtstreekse route met het station Enschede Centraal

Fietsverkeer

Fietsers maken in verblijfsgebieden (30 km zones) gebruik van dezelfde rijbaan als het gemotoriseerde verkeer. Dat is binnen het plangebied dus ook het geval. Aanvullend zijn er voor het langzaam verkeer hier en daar solitaire fietspaden of doorsteken mogelijk om de doorgankelijkheid van het bebouwde gebied te vergroten of logische verbindingen mogelijk te maken.

Voetgangers

Voor voetgangers is in het plangebied een afzonderlijk voetpadennetwerk beschikbaar, bestaande uit trottoirs langs straten, of solitaire voetpaden en doorsteken tussen straten en door parken, plantsoenen of groengebieden.

Parkeren

Voor nieuwe ontwikkelingen geldt in het algemeen dat de parkeervoorzieningen zoveel mogelijk worden gerealiseerd op eigen terrein om de openbare ruimte zo min mogelijk te belasten. Daarnaast zullen voor bezoekers parkeerplaatsen op openbaar terrein of openbaar toegankelijke plaatsen beschikbaar moeten zijn. Uit oogpunt van efficiënt ruimtegebruik is het dubbel gebruik van parkeerplaatsen wenselijk. In dit plangebied zijn de mogelijkheden voor het geheel oplossen van de parkeervraag op eigen terrein en dubbelgebruik echter beperkt. Daarnaast zijn er in een intentieovereenkomst afspraken gemaakt met de Woonplaats over het parkeren bij de nieuw te bouwen woningen en appartementen. Voor de vervanging van de bestaande appartementen door nieuwbouwappartementen voor dezelfde doelgroep is afgesproken om de bestaande parkeernorm van 1 parkeerplaats per woning te blijven hanteren. Voor de extra toe te voegen woningen en appartementen boven het bestaande aantal, wordt de daarvoor geldende parkeernorm uit de Nota Parkeernormen 2017 van de gemeente Enschede aangehouden. Voor de grondgebonden woningen op het voormalige Maninaterrein houdt dat 1,6 parkeerplaats per woning in en voor de appartementen 1,4 parkeerplaats per woning. Voor de te handhaven bestaande woningen in het overige deel van het plangebied geldt dat het aantal parkeermogelijkheden minimaal blijft gehandhaafd en waar mogelijk kan worden aangevuld. Op de terreinen die behoren bij de woningen worden tenminste 64 parkeerplaatsen aangelegd. Inclusief de parkeerplaatsen in openbaar gebied die toegerekend worden aan de nieuwe woningen, bedraagt het totaal ca. 92 parkeerplaatsen. Indien nodig kan het aantal parkeerplaatsen in het openbare gebied vergroot worden. Die ruimte is er in de toekomstige inrichting van het gebied.

Groen, waterberging, ecologie en openbare ruimte

Het gebied tussen de lange appartementenblokken en de 2 hoge woontorens wordt als één geheel ontworpen. Zie onderstaande afbeelding. Het Fazantplein zal een ander karakter krijgen door een andere inrichting. De auto zal minder dominant zijn door het wijzigingen van de verkeersstructuur. Het zal niet meer mogelijk zijn om rond te rijden op het plein en de wegen worden versmald. Een verbinding tussen de Fazantstraat en de Moutlaan voor langzaam verkeer wordt ingepast.

Er ontstaat veel ruimte voor groen wat zorgt voor een prettige woonomgeving en ruimte voor waterberging en mogelijkheden voor biodiversiteit. Bestaande bomen worden ingepast en nieuwe bomen worden aangeplant. Centraal in het groen wordt een wadi gerealiseerd om het regenwater van aangelegen daken en verhardingen in te bergen. Het gebied zal meer verblijfskwaliteit krijgen en als ontmoetingsplek kunnen fungeren voor aanwonenden. Parkeren wordt zoveel mogelijk in clusters aan de randen van het gebied gerealiseerd.

Afbeelding 10: nieuwe inrichting

4.4 Cultuurhistorie in relatie tot nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

In het gebied zijn geen bijzondere cultuurhistorische en waarden aanwezig waarmee met de nieuwe inrichting en bebouwing rekening moet worden gehouden.

Beschermwaardige bomen

In het bestemmingsplan "Fazantplein" is een beperkte planologische beschermingsregeling opgenomen voor monumentale en beschermwaardige bomen.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingsprojecten wordt rekening gehouden met de aanwezige monumentale en beschermwaardige bomen door bouwgrenzen en infrastructurele werken, voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is, zodanig te situeren dat daardoor de maximale kroonprojectie van de bomen niet of zo min mogelijk wordt beperkt.

In het bestemmingsplan is in de bouwregels van de bestemmingen voor de openbare ruimte een bevoegdheid opgenomen tot het stellen van nadere eisen bij een omgevingsvergunning. Hiermee wordt beoogd om in voorkomend geval te voorkomen dat in de nabijheid van op grond van de APV beschermde bomen bouwwerken worden gerealiseerd die mogelijk schade kunnen veroorzaken aan deze beschermde bomen. Bij de uitoefening van deze bevoegdheid betrekken burgemeester en wethouders de bij de APV gestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

4.5 Welstand en beeldkwaliteit

In de Welstandsnota "Bouwen aan identiteit" is aangegeven aan welke welstandseisen bouwplannen moeten worden getoetst. Daartoe zijn in de Welstandsnota voor het gehele grondgebied van de gemeente Enschede welstandsidentiteiten opgenomen. Voor het plangebied van het bestemmingsplan "Fazantplein" gelden de welstandsidentiteiten "Verborgen enclaves' en "Stempelwijken".

Uitgangspunten van "Verborgen enclaves"zijn:

- de enclave moet verborgen liggen achter bebouwing van aangrenzend lint of straat
- de enclave moet een erf zijn met vrijstaande gebouwen
- de enclave mag zich qua inrichting en verschijningsvorm onderscheiden van de omliggende bebouwing
- de enclave moet waar mogelijk toegankelijk zijn voor publiek

- bouwvolumes mogen verschillen ten opzichte van elkaar en andere gebouwen
- bouwvolumes moeten lager zijn dan de omringende bebouwing

De uitgangspunten van "Stempelwijken" zijn:

- bouwvolumes kunnen qua omvang sterk uiteenlopen maar moeten binnen een stempel altijd in een compositorische verhouding tot elkaar staan,
- de samenhang en collectiviteit binnen de stempel moet behouden blijven
- de samenhang tussen stempels onderling moet behouden blijven
- nieuwbouw mag afwijken van het oorspronkelijk ontwerp van een stempel,maar moet inspelen op het ideaal van een compositie van losse alzijdige gebouwen in een continue groene ruimte.

De nieuwe ontwikkeling past in het Welstandsbeleid. In de verborgen enclaves worden de nieuwe woningen geclusterd in 3 bouwvolumes met tuinen rondom.

De nieuwe woongebouwen passen binnen de ruimtelijke structuur en vormen een samenhangend geheel.

4.6 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.6.1 Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

Energie
Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Eigen organisatie
Zelf het goede voorbeeld geven.

Biodiversiteit
Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving

Groene groei
Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water,
bodem, grondstoffen en biodiversiteit.

Circulaire economie
Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.

Klimaatadaptatie
Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.

Duurzame mobiliteit	***WEconomy***
Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.	Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de belevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van de gemeente.

4.6.2 Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

Energie:

Voor het realiseren van veel energie besparende maatregelen of voorzieningen in, aan of op gebouwen, zoals isolatie van vloer, muren of dak, het plaatsen van zonnepanelen of een zonnecollector op het dak, is geen

omgevingsvergunning vereist. Voor warmte-koude opslag en bodemenergiesystemen is de provincie Overijssel het bevoegd gezag. Voor nieuwbouw geldt dat moet worden voldaan aan de energieprestatienormen uit het Bouwbesluit. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van windturbines of zonnepanelen op maaiveldniveau en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Klimaatadaptatie:

Voor het realiseren van relatief eenvoudige klimaatadaptieve maatregelen en voorzieningen als groene dakbedekking op gebouwen en het in de bodem infiltreren van hemelwater is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort maatregelen en voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater, het vrij houden van bebouwing van overloopgebieden, het vrij houden van bebouwing langs beken of van lage plekken die natuurlijke waterbergingen vormen, het ophogen van gronden of het realiseren van bouwwerken ter voorkoming van overstromingen en andere voorzieningen en bouwwerken met een mogelijke impact op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Bij de bouw van de woningen en de inrichting van het openbaar gebied zal rekening worden gehouden met voorzieningen voor waterberging.

Circulaire economie:

Voor het realiseren van afvalcontainers voor het gescheiden inzamelen van afval en herbruikbare materialen is geen omgevingsvergunning vereist. Voor dat soort voorzieningen hoeven in een bestemmingsplan geen regels te worden opgenomen. Een bestemmingsplan kan wel regels bevatten voor het realiseren van voorzieningen en inrichtingen voor de verwerking van afval.

Biodiversiteit:

Natuurgebieden, bossen, parken en andere structurele, veelal openbaar toegankelijke, groenvoorzieningen worden in een bestemmingsplan als zodanig bestemd en voorzien van een passende beschermende gebruiks- en bouwregeling. Daarnaast maakt een bestemmingsplan het in nagenoeg elke bestemming mogelijk om groenvoorzieningen van ondergeschikte aard te realiseren.

Overige actiepunten:

Voor de overige actiepunten uit het Actieplan Duurzaamheid kan kortheidshalve worden volstaan met de conclusie dat deze geen ruimtelijke relevantie hebben en als zodanig dus ook niet van invloed zijn op de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan **"Fazantplein**" getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de milieuaspecten bodemkwaliteit, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Daarnaast wordt in deze paragraaf verslag gedaan van de uitkomsten van de bedrijven- en milieu-inventarisatie en de toepassing van milieuzonering.

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.).

In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten die nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken daadwerkelijk een m.e.r.-(beoordelings)procedure doorlopen moet worden dan wel een vormvrije m.e.r.-beoordeling dient te worden uitgevoerd.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er vier mogelijkheden:

1. het plan of besluit maakt geen activiteiten mogelijk die in het Besluit m.e.r. zijn genoemd. Er geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.
2. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r.-verplicht;
3. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of er mogelijk aanzienlijke milieugevolgen optreden. Zo ja, dan is alsnog het uitvoeren van een m.e.r. verplicht;
4. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet nagaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Zo ja, dan moet er alsnog een volledige m.e.r.-(beoordelings)procedure worden doorlopen.

Toetsing bestemmingsplan "Fazantplein" aan het Besluit m.e.r.

Het bestemmingsplan maakt sloop en nieuwbouw mogelijk op gronden die al eerder zijn bebouwd. Deze beoogde ontwikkeling is geen activiteit / project als genoemd in de bijlage bij het Besluit m.e.r. waarvoor een m.e.r. of m.e.r. beoordeling dient te worden uitgevoerd. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven. Hier is geen sprake van een ruimtelijke ontwikkeling waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

5.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

Bedrijven- en milieuinventarisatie en milieuzonering

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is nagegaan of er bestaande en toekomstige bedrijvigheid in en rondom het plangebied van het bestemmingsplan "**Fazantplein**" aanwezig is, die van invloed kan zijn op het woon- en leefklimaat in het plangebied. Daarbij is gekeken naar de potentiële milieubelasting van deze inrichtingen (bedrijven en voorzieningen). De milieubelasting en de bijbehorende hindercontouren worden bepaald door verschillende ruimtelijk relevante milieuaspecten, zoals geur, stof, geluid en gevaar.

in de directe omgeving van het plangebied zijn geen bedrijven die hinder kunnen veroorzaken en andersom zijn er geen bedrijven die door de woningen beperkt worden in hun bedrijfsvoering.

Conclusie milieuhinder bedrijven en inrichtingen

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat er uit oogpunt van milieuhinder van bedrijven en voorzieningen geen belemmering is voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.1.3 Bodemkwaliteit

Algemeen

Het bodembeleid in Nederland heeft een hervormingsfase ondergaan. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodem naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van bodemverontreiniging, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk. Functiegericht en kosteneffectief saneren is dan voldoende. Het uitgangspunt hierbij is dat aanwezige bodemverontreiniging geen onaanvaardbaar risico oplevert voor de gebruikers van de bodem.

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. De milieuhygiënische bodemgesteldheid kan daarbij een rol spelen. De Wet bodembescherming kan hierop van toepassing zijn.

Bestemmingsplan

Voor gebieden die in dit bestemmingsplan conserverend zijn bestemd, is niet nagegaan of er bodemonderzoekgegevens bekend zijn. Dit omdat de huidige bodemgesteldheid op deze locaties de financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan niet beïnvloed.

Opgemerkt wordt dat er binnen het bestemmingsplangebied bodemverontreinigingen bekend zijn, waarmee rekening gehouden dient te worden bij herontwikkelingen binnen het gebied.

Inventarisatie van bodemonderzoekgegevens heeft wel plaatsgevonden bij:

a. in dit plan voorkomende ontwikkellocaties;
b. locaties waar uitbreiding van de bebouwing wordt toegestaan;
c. locaties waar functiewijzigingen mogelijk worden gemaakt.

Bodemonderzoeken en bodemsaneringen

Ter plaatse van de onderstaande deellocatie B zijn in het verleden diverse bodemonderzoeken uitgevoerd. In 2016 heeft hier een actualisatie onderzoek plaatsgevonden en zijn tevens de deellocaties A, C en D onderzocht in het kader van de herontwikkeling van het gebied (rapport Geofoxx, verkennend en nader (asbest) bodemonderzoek, 2 september 2016, zie bijlage 2). Hierbij wordt opgemerkt dat ter plaatse van deellocatie A en C alleen uitpandig bodemonderzoek heeft plaatsgevonden. Bij deellocatie A is bij het onderzoek geen rekening gehouden met een mogelijk aanwezige ondergrondse HBO tank.

Ter plaatse van de woonbestemmingslocatie ten zuiden van deellocatie C is geen bodemonderzoek uitgevoerd.

De onderzoekslocatie is onderverdeeld in een viertal deellocaties, namelijk deellocatie A t/m D. Op onderstaande luchtfoto is de ligging van de verschillende deellocaties weergegeven.

Uit de uitgevoerde bodemonderzoeken en bodemsaneringen is van een aantal van de onder a tot en met c (zie hierboven) bedoelde locaties bekend dat er (in de nabijheid) sprake is of is geweest van een ernstige grond- en of grondwaterverontreiniging.

Het bestemmingsplangebied ligt binnen het gebied van het Gebiedsgericht grondwaterbeheer Roombeek. Hiervoor is een integraal waterbeheerplan opgesteld dat samenhangt met het Gemeentelijk Rioleringsplan. Binnen dit grondwaterbeheersgebied is een aantal locaties aanwezig met de aanwezigheid van verontreinigingen met gechloreerde oplosmiddelen in de bodem. Deze bevinden zich buiten het onderhavige plangebied. Bij eventuele bemalingen dient hier rekening mee gehouden worden.

De aangegeven locaties binnen het plangebied zijn onderverdeeld in drie categorieën. In het volgende overzicht is dit weergegeven.

Status	Deellocatie
Geen bodemonderzoek uitgevoerd of in het bodemarchief aanwezig	C (zuidelijke woonbestemming)
Bodemonderzoek uitgevoerd, geen geval van ernstige bodemverontreiniging of (functioneel) gesaneerd	A, B, C, D
Bodemonderzoek uitgevoerd, sprake van een ernstige bodemverontreiniging	Geen

Conclusie

Op een aantal van de onder a tot en met c bedoelde locaties is bekend dat er (in de nabijheid) sprake is of kan zijn van bodemverontreiniging. Dit betekent dat de initiatiefnemer bij plannen tot uitbreiding en/of functiewijziging rekening moet houden met de (mogelijke) aanwezigheid van bodemverontreiniging. De financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan wordt door de aanwezigheid van deze bodemverontreinigingen niet belemmerd. De betreffende bodemverontreinigingen vormen of geen belemmering of kunnen functiegericht worden gesaneerd.

Afhankelijk van het tijdstip van de realisatie en de aard en omvang van de herontwikkeling, kan het nodig zijn dat er voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor bouwen een bodemonderzoek volgens de NEN 5470 uitgevoerd dient te worden.

Voor de woonbestemming ten zuiden van deellocatie C (ten zuiden van de Hulsmaatstraat) dient voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor bouwen een bodemonderzoek volgens de NEN 5470 uitgevoerd dient te worden.

5.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidsgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidsgevoelige gebouwen en terreinen.

Toetsingskader

Voor situaties waarin de Wet geluidhinder niet van toepassing is sluit de gemeente Enschede aan bij hetgeen is opgenomen in de Geluidnota Enschede 2009 - 2012 (verder Geluidnota), welke bij besluit van 19 april 2011 door Burgemeester en Wethouders (gewijzigd) is vastgesteld. Bij besluit van 15 januari 2013 is door Burgemeester en Wethouders de werkingsduur van de Geluidnota 2009-2012 verlengd totdat een nieuwe Geluidnota is vastgesteld.

Dit betekent dat voor de beoordeling van het geluid van 30 km-wegen wordt aangesloten bij de grenswaarden en systematiek van de Wet geluidhinder en het hogere waarde beleid uit de Geluidnota. Volgens de Wet geluidhinder bedraagt de voorkeurswaarde 48 dB. Indien deze waarde wordt overschreden kan onder voorwaarden een hogere waarde worden toegestaan tot ten hoogste 63 dB. Het toestaan van een hogere waarde is pas mogelijk indien aangetoond wordt dat maatregelen (bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en/of maatregelen bij de ontvanger) om te voldoen aan de voorkeursgrenswaarde niet doeltreffend zijn (bezwaren stedenbouwkundige, verkeerskundige, vervoerskundige, landschappelijke of financiële aard), en voldaan wordt aan de voorwaarden uit de Geluidnota.

Akoestisch onderzoek

Door Buijvoets Bouw- en Geluidsadvisering is voor de realisatie van 76 appartementen en 9 grondgebonden woningen binnen het plangebied van het bestemmingsplan Fazantplein een akoestisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in het rapport "Akoestisch onderzoek plan Mekkelholt-Fazantplein te Enschede; werknummer 17.227; d.d. 5 maart 2018" (bijlage 3).

Voor de inrichting van het plangebied van het bestemmingsplan Fazantplein is door de afdeling Stedelijke ontwikkeling van de gemeente Enschede een schetsontwerp gemaakt. In dit schetsontwerp wordt het wegverkeer via de oostzijde van het Fazantplein geleid en is veel groen (absorberende bodem) aanwezig. In het bestemmingsplan heeft het Fazantplein de bestemming 'Verkeer - Verblijfsgebied'. Daarmee wordt in het bestemmingsplan niet specifiek vastgelegd aan welke zijde van het Fazantplein het wegverkeer zal rijden en waar groenvoorzieningen komen. Het bestemmingsplan maakt het ook mogelijk om het wegverkeer via de westzijde van het Fazantplein te laten rijden en het gehele Fazantplein te bestraten (reflecterende bodem). Voor de beoordeling dient te worden uitgegaan van de maximale mogelijkheden van het bestemmingsplan. Deze zijn in het akoestisch onderzoek in beeld gebracht door twee rekenmodellen op te stellen. Eén rekenmodel waarbij het verkeer via de oostzijde van het Fazantplein rijdt en een tweede rekenmodel waarbij het verkeer via de westzijde rijdt. Voor de beoordeling is vervolgens per rekenpunt uitgegaan van de hoogste waarde van de twee rekenmodellen.

In het schetsontwerp is de kruising Fazantstraat-Hulsmaatstraat voorzien van een klinkerverharding. In het akoestisch onderzoek is onderzocht wat het effect van de klinkerverharding is ten opzichte van een verharding met asfalt. Uit de resultaten blijkt dat de klinkerverharding een 1 dB hogere geluidsbelasting geeft. In de praktijk zal dit effect niet herkenbaar zijn.

Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat op de grondgebonden woningen vanwege het wegverkeer op alle wegen kan worden voldaan aan de voorkeursgrenswaarde. Op de appartementen kan uitsluitend vanwege het wegverkeer op de Koolmeesstraat aan de voorkeursgrenswaarde worden voldaan. Op de appartementen zal vanwege het wegverkeer op de Dr. Van Damstraat, de Hulsmaatstraat en/of de Fazantstraat de voorkeursgrenswaarde worden overschreden. De hoogste geluidsbelasting wordt ondervonden vanwege het wegverkeer op de Hulstmaatstraat en de Fazantstraat en bedraagt 53 dB (incl. aftrek artikel 110g Wgh). Daarmee wordt voldaan aan de ten hoogste toegestane waarde van 63 dB.

Onderzocht is of door middel van bron- en of overdrachtsmaatregelen de geluidsbelasting kan worden gereduceerd. Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat maatregelen die getroffen kunnen worden om aan de voorkeursgrenswaarde te voldoen onvoldoende effect hebben of bezwaren ontmoeten van verkeerskundige, stedenbouwkundige of financiële aard. Daarmee wordt voldaan aan de voorwaarden uit de Wet geluidhinder voor het toestaan van een hogere geluidsbelasting.

Alle appartementen beschikken over een gevel met een geluidsbelasting van 48 dB of lager. Daarmee heeft elk appartement een geluidluwe gevel en wordt ook aan de voorwaarde uit de Geluidnota Enschede voor het toestaan van een hogere geluidsbelasting voldaan.

Om een goed woon- en leefklimaat te kunnen garanderen is het noodzakelijk dat het binnenniveau in de appartementen niet meer dan 33 dB bedraagt. Op grond van het Bouwbesluit bedraagt de minimale gevelwering 20 dB. Dit betekent dat bij een cumulatieve geluidsbelasting van 53 dB (excl. aftrek artikel 110g Wgh) of meer mogelijk extra gevelmaatregelen nodig zijn.

Op het bestemmingsplan Fazantplein is de Wet geluidhinder niet van toepassing omdat het plangebied niet is gelegen aan of in de nabijheid van op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde wegen, spoorwegen en industrieterreinen. Ondanks dat de Wet geluidhinder niet van toepassing is moet op grond van uitspraken van de Raad van State bij een ruimtelijke procedure wel aandacht worden besteed aan het aspect geluid. Voor het bestemmingsplan Fazantplein gaat het daarbij om het geluid van het wegverkeer op de in en nabij het plan gelegen 30 km-wegen. Deze wegen zijn op grond van de Wet geluidhinder niet voorzien van een geluidszone, waardoor de Wet geluidhinder niet van toepassing is.

In het 'worst case' scenario hebben alle appartementen een cumulatieve geluidbelasting van meer dan 53 dB (excl. aftrek artikel 110g Wgh). Om aan het binnenniveau van 33 dB te voldoen is voor alle appartementen een gevelwering van meer dan 20 dB nodig. Omdat de Wet geluidhinder niet van toepassing is kunnen geen hogere waarden worden vastgesteld. Waardoor op grond van het Bouwbesluit ook geen aanvullende eisen aan de gevelwering kunnen worden gesteld. Om een goed woon- en leefklimaat te garanderen is nader onderzoek naar de geluidwering van de gevel noodzakelijk en worden in de regels van het bestemmingsplan aanvullende eisen voor de gevelwering opgenomen.

Conclusie geluid

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan. Om een goed woon- en leefklimaat te garanderen dient wel extra aandacht te worden besteed aan de gevelwering van de appartementen.

5.1.5 Geluid Speeltuin

Op de speeltuin is de Wet geluidhinder niet van toepassing. Ondanks dat de Wet geluidhinder niet van toepassing is moet op grond van uitspraken van de Raad van State bij een ruimtelijke procedure wel aandacht worden besteed aan het aspect geluid.

Toetsingskader

Op de speeltuin is het Activiteitenbesluit van toepassing. In afdeling 2.8 van het Activiteitenbesluit is het toetsingskader voor geluid opgenomen. Volgens artikel 2.17, lid 1 van het Activiteitenbesluit mag het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau op de gevel van geluidsgevoelige objecten niet meer bedragen dan 50 dB(A) etmaalwaarde. Artikel 2.20 van het Activiteitenbesluit biedt de gemeente de mogelijkheid om andere waarden vast te stellen.

De gemeente Enschede maakt hier gebruik van. Het beleid om op grond van artikel 2.20 van het Activiteitenbesluit een andere waarde te kunnen vaststellen is opgenomen in de Geluidnota Enschede 2009 - 2012. De Geluidnota is bij besluit van 19 april 2011 door Burgemeester en Wethouders (gewijzigd) vastgesteld. Bij besluit van 15 januari 2013 is door Burgemeester en Wethouders de werkingsduur van de Geluidnota 2009-2012 verlengd totdat een nieuwe Geluidnota is vastgesteld. Een (gedeeltelijke) herzien van de Geluidnota is bij besluit van 3 april 2018 door Burgemeester en Wethouders vastgesteld.

Volgens de bij de Geluidnota behorende gebiedstypenkaart zijn de speeltuin en het invloedsgebied ervan gelegen in de gebiedstypen "Woongebied" en "Gemengd Gebied". De richtwaarde voor het gebiedstype

"Woongebied" bedraagt 45 dB(A) etmaalwaarde en voor het gebiedstype "Gemengd Gebied" 50 dB(A) etmaalwaarde. De richtwaarde geldt ter plaatse van geluidsgevoelige objecten of op een afstand van 50 meter van de grens van de inrichting indien binnen die afstand geen sprake is van geluidsgevoelige objecten. Van de richtwaarde kan gemotiveerd worden afgeweken tot de grenswaarde van 55 dB(A) etmaalwaarde. Belangrijk aspect daarbij is dat voldaan wordt aan de binnenwaarde van 35 dB(A) etmaalwaarde, zoals opgenomen in artikel 2.17 van het Activiteitenbesluit.

In de Geluidnota zijn geen grenswaarden opgenomen voor het maximale geluidsniveau. In het Activiteitenbesluit is voor het maximale geluidsniveau een grenswaarde gegeven van 70 dB(A) etmaalwaarde. Van de grenswaarde van 70 dB(A) kan gemotiveerd worden afgeweken met dien verstande dat voldaan wordt aan de binnenwaarde van 55 dB(A) etmaalwaarde, zoals opgenomen in artikel 2.17 van het Activiteitenbesluit.

Op grond van het Activiteitenbesluit moet bij de beoordeling van de geluidsniveaus het stemgeluid van bezoekers op het open terrein van een inrichting voor sport- of recreatieactiviteiten buiten beschouwd worden gelaten (artikel 2.18, lid 1, onder b). Eveneens moeten de maximale geluidsniveaus vanwege het in de openlucht verrichten van sportactiviteiten of activiteiten die hiermee in nauw verband staan buiten beschouwing worden gelaten (artikel 2.18, lid 3, onder b).

In het kader van een goede ruimtelijke ordening moet echter al het geluid, ook het geluid dat bij een beoordeling in het kader van het Activiteitenbesluit buiten beschouwing gelaten mag worden, worden beoordeeld.

Akoestisch onderzoek

Door Akoestisch Buro Tideman is voor de speeltuin Mekkelholt een akoestisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in het rapport "Akoestisch onderzoek Woon- en leefklimaat, Speeltuin Mekkelholt/Hulsmaatstraat, Herinrichting 2018; projectnummer 18.043.01; versie 04; d.d. 6 mei 2018", zie bijlage 4.

In een akoestisch onderzoek ten behoeve van een ruimtelijke procedure moeten de akoestische gevolgen van de maximale mogelijkheden van een bestemmingsplan inzichtelijk worden gemaakt. Dit leidt veelal tot een te ruime bedrijfssituatie die vaak niet reëel en niet wenselijk is. In dit geval gaat het om een bestaande speeltuin, die gedeeltelijke verplaatst en opnieuw ingericht wordt, waarvan het huidige gebruik wordt voortgezet. In het akoestisch onderzoek is dan ook het beoogde gebruik en niet de maximale planologische ontwikkeling onderzocht. Dit betekent dat daar waar nodig de maximale planologische ontwikkeling beperkt moet worden door in de regels van het bestemmingsplan voorwaarden op te nemen.

Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat het geluid naar de omgeving met name bestaat uit het stemgeluid van spelende kinderen en het gebruik van het clubgebouw. Met de aanwezige speeltoestellen richt de speeltuin zich op kinderen in de leeftijd van 2 tot 14 jaar. De speeltoestellen zullen hoofdzakelijk in de dagperiode gebruikt worden. In het clubgebouw vinden, veelal in de avondperiode, diverse activiteiten plaats waaronder activiteiten met muziek.

In het akoestisch onderzoek is ervan uitgegaan dat:
- de speeltuin geopend is tussen zonsopgang en zonsondergang;
- op de oostelijke erfgrens tussen de speeltuin en de buitenruimte van de naastgelegen woningen aan de Hulsmaatstraat en de Dr. Van Damstraat een geluidsscherm met een hoogte van 2,2 meter aanwezig is;
- het muziekgeluidsniveau in het clubgebouw ten hoogste 80 dB(A) bedraagt;
- in de nachtperiode (tussen 23.00 en 07.00 uur) geen activiteiten binnen de grenzen van de inrichting plaatsvinden;
- dat het bronvermogen van de ventilatie van het clubgebouw ten hoogste 75 dB(A) bedraagt.

Met deze uitgangspunten is in het akoestisch onderzoek het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau en het maximale geluidsniveau vanwege de speeltuin bepaald.

Langtijdgemiddeld beoordelingsniveau

In de dagperiode zal het geluid veelal afkomstig zijn van spelende kinderen (stemgeluid) en ten hoogste 48 dB(A) bedragen. In de avondperiode zal het geluid veelal afkomstig zijn van het clubgebouw. Maatgevend daarbij zullen de activiteiten in het clubgebouw zijn waarbij muziek ten gehore wordt gebracht. In de avondperiode zal het (muziek) geluid ten hoogste 45 dB(A) bedragen.

Hiermee wordt in de dagperiode aan de waarde van 50 dB(A) en in de avondperiode aan de waarde van 45

dB(A) uit het Activiteitenbesluit voldaan. Daarbij dient te worden opgemerkt dat, in tegenstelling tot een formele toetsing in het kader van het Activiteitenbesluit, het stemgeluid niet buiten beschouwing is gelaten.

In de Geluidnota is het gebied ten zuiden van de Dr. Van Damstraat aangewezen als "Gemengd gebied" met een richtwaarde van 50 dB(A) etmaalwaarde die gelijk is aan de waarde uit het Activiteitenbesluit. Het gebied ten noorden van de Dr. Van Damstraat is in de Geluidnota aangewezen als "Woongebied". Voor "Woongebied" geldt een richtwaarde van 45 dB(A) etmaalwaarde, die 5 dB(A) strenger is dan de waarde uit het Activiteitenbesluit. Aan de richtwaarde kan op diverse geluidsgevoelige objecten in de dag- en avondperiode niet worden voldaan. Wel kan aan de grenswaarde van 55 dB(A) etmaalwaarde uit de Geluidnota worden voldaan.

In de dagperiode wordt de richtwaarde van 45 dB(A) op de hoogbouw aan de Dr. Van Damstraat 44-160 met 2 dB(A) overschreden. De overschrijding wordt veroorzaakt door het stemgeluid van spelende kinderen. De afstand van de hoogbouw tot de speeltuin wijzigt met het nieuwe bestemmingsplan niet ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan. Het vigerende bestemmingsplan kent geen beperkende voorwaarden. De maximale planologische mogelijkheden van het vigerende bestemmingsplan zijn daarmee voor het aspect geluid groter dan voor het nieuwe bestemmingsplan waarin de mogelijkheden van de speeltuin beperkt worden tot het beoogde gebruik. Met een geluidsbelasting van 47 dB(A) zal, uitgaande van de minimale gevelwering van 20 dB uit het Bouwbesluit, in de appartementen van de hoogbouw de geluidsbelasting ten hoogste 27 dB(A) bedragen. Daarmee wordt ruimschoots voldaan aan de binnenwaarde van 35 dB(A). De overschrijding van 2 dB(A) van de richtwaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

In de avondperiode wordt de richtwaarde van 40 dB(A) op de te realiseren stapelbouw aan de Fazantstraat 52-110, de bestaande woningen aan de noordzijde van de Hulsmaatstraat en de te realiseren woningen ten oosten van de speeltuin (woningen aan de zuidzijde van de Hulsmaatstraat) met ten hoogste 5 dB(A) overschreden. De overschrijding wordt veroorzaakt door muziekgeluid vanuit het clubgebouw. Omdat het muziekgeluid betreft is een strafcorrectie van 10 dB(A) toegepast. Deze dient alleen te worden toegepast indien muziekgeluid hoorbaar is bij geluidsgevoelige objecten. Zonder muziekgeluidcorrectie bedraagt de geluidsbelasting ten hoogste 35 dB(A) en zou ruimschoots aan de richtwaarde van 40 dB(A) worden voldaan. Of muziekgeluid met een geluidsbelasting van 35 dB(A) daadwerkelijk hoorbaar is hangt af van het soort muziek en het omgevingsgeluid. Omdat niet met zekerheid is te stellen dat muziekgeluid met een geluidsbelasting van 35 dB(A) niet hoorbaar is wordt de muziekgeluidcorrectie toegepast (worst case).

Op de te realiseren stapelbouw aan de Fazantstraat 52-110 bedraagt, als muziekgeluid hoorbaar is, de overschrijding 2 dB(A). Het betreft hier nieuwbouw waarvan de gevelwering hoger zal zijn dan de minimale eis van 20 dB(A) uit het Bouwbesluit. In de woningen zal dan ook ruimschoots worden voldaan aan de binnenwaarde van 30 dB(A). De overschrijding van 2 dB(A) van de richtwaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

Op de bestaande woningen aan de noordzijde van de Hulsmaatstraat bedraagt, als muziekgeluid hoorbaar is, de overschrijding 5 dB(A). De overschrijding vindt plaats op de voorgevel (zuidzijde). De buitenruimte (tuinen) waar men verblijft, bevindt zich aan de achterzijde (noordzijde) van de woningen. De buitenruimte wordt afgeschermd door de eigen woning waardoor het geluid van de speeltuin daar ruimschoots aan de normen zal voldoen. Met een geluidsbelasting van 45 dB(A) zal, uitgaande van de minimale gevelwering van 20 dB uit het Bouwbesluit, in de woningen de geluidsbelasting ten hoogste 25 dB(A) bedragen. Daarmee wordt ruimschoots voldaan aan de binnenwaarde van 30 dB(A). De overschrijding van 5 dB(A) van de richtwaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

Op de te realiseren woningen ten oosten van de speeltuin (zuidzijde Hulsmaatstraat) bedraagt, als muziekgeluid hoorbaar is, de overschrijding 2 dB(A). De overschrijding vindt plaats op de verdieping van de achtergevel (zuidzijde). Op het begane grondniveau van de achtergevel en in de aan de achterzijde van de woning gelegen buitenruimte (tuin) is, doordat langs de oostzijde van de speeltuin een geluidsscherm wordt geplaatst, de geluidsbelasting ten hoogste 36 dB(A) (incl. muziekgeluidcorrectie). Op het begane grondniveau en in de buitenruimte wordt daarmee voldaan aan de richtwaarde van 40 dB(A). Het betreft hier nieuwbouw waarvan de gevelwering hoger zal zijn dan de minimale eis van 20 dB(A) uit het Bouwbesluit. In de woningen zal dan ook ruimschoots worden voldaan aan de binnenwaarde van 30 dB(A). De overschrijding van 2 dB(A) van de richtwaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

Maximaal geluidsniveau

In de dag- en avondperiode wordt het maximale geluidsniveau veroorzaakt door spelende kinderen. Het maximale geluidsniveau bedraagt in de dagperiode ten hoogste 70 dB(A) en daarmee wordt voldaan aan de grenswaarde van 70 dB(A) uit het Activiteitenbesluit. In de avondperiode bedraagt het maximale geluidsniveau

ten hoogste 75 dB(A) en daarmee wordt de waarde van 65 dB(A) uit het Activiteitenbesluit overschreden. De overschrijding ontstaat als door kinderen wordt geschreeuwd. Indien er met normaal stemvolume wordt gesproken zal aan de waarde van 65 dB(A) voor de avondperiode worden voldaan.

De overschrijding vindt plaats op de bestaande woningen aan de zuidzijde van de Dr. Van Damstraat, de bestaande woningen aan de noordzijde van de Hulsmaatstraat, en op de te realiseren woningen ten oosten van de speeltuin (zowel woningen aan de Hulsmaatstraat als aan de Dr. Van Damstraat).

Op de bestaande woningen aan de zuidzijde van de Dr. Van Damstraat bedraagt de overschrijding ten hoogste 5 dB(A). De afstand van de woningen tot de speeltuin wijzigt met het nieuwe bestemmingsplan niet ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan. In de huidige situatie zullen vergelijkbare maximale geluidsniveaus optreden. De overschrijding vindt plaats op de voorgevel (noordzijde). De buitenruimte (tuin) waar men verblijft, bevindt zich aan de achterzijde (zuidzijde) van de woningen. De buitenruimte wordt afgeschermd door de eigen woning waardoor het geluid van de speeltuin daar niet hoorbaar zal zijn. Met een geluidsbelasting van 70 dB(A) zal, uitgaande van de minimale gevelwering van 20 dB uit het Bouwbesluit, in de woningen de geluidsbelasting ten hoogste 50 dB(A) bedragen. Daarmee wordt voldaan aan de binnenwaarde van 50 dB(A). De overschrijding van 5 dB(A) van de grenswaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

Op de bestaande woningen aan de noordzijde van de Hulsmaatstraat bedraagt de overschrijding ten hoogste 1 dB(A). De overschrijding vindt plaats op de voorgevel (zuidzijde). De buitenruimte (tuin) waar men verblijft, bevindt zich aan de achterzijde (noordzijde) van de woningen. De buitenruimte wordt afgeschermd door de eigen woning waardoor het geluid van de speeltuin daar ruimschoots aan de normen zal voldoen. Met een geluidsbelasting van 66 dB(A) zal, uitgaande van de minimale gevelwering van 20 dB uit het Bouwbesluit, in de woningen de geluidsbelasting ten hoogste 46 dB(A) bedragen. Daarmee wordt voldaan aan de binnenwaarde van 50 dB(A). De overschrijding van 1 dB(A) van de grenswaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

Op de te realiseren woningen ten oosten van de speeltuin bedraagt het maximale geluidsniveau ten hoogste 75 dB(A). Daarmee wordt de grenswaarde van 65 dB(A) voor de avondperiode met 10 dB(A) overschreden. De overschrijding vindt plaats op de verdieping van de achtergevel. Op het begane grondniveau van de achtergevel en in de aan de achterzijde van de woning gelegen buitenruimte (tuin) is, doordat langs de oostzijde van de speeltuin een geluidsscherm wordt geplaatst, de geluidsbelasting lager. Het maximale geluidsniveau bedraagt op het begane grondniveau ten hoogste 65 dB(A) en in de buitenruimte ten hoogste 69 dB(A). Op het begane grondniveau wordt daarmee voldaan aan de grenswaarde van 65 dB(A) uit het Activiteitenbesluit. In de buitenruimte wordt de grenswaarde van 65 dB(A) uit het Activiteitenbesluit overschreden. De grenswaarde uit het Activiteitenbesluit geldt echter voor de gevel van geluidsgevoelige objecten en niet voor tuinen. Op de gevel van geluidsgevoelige objecten is in de avondperiode de grenswaarde 5 dB(A) lager dan in de dagperiode. De grenswaarde is lager in verband met slaapverstoring. Het gebruik van de buitenruimte is in de dag- en avondperiode gelijk en de velaging van de grenswaarde in verband met slaapverstoring is daar niet noodzakelijk. In de avondperiode kan voor de buitenruimte dan ook dezelfde grenswaarde als voor de dagperiode gehanteerd worden. Aan de grenswaarde van 70 dB(A) voor de dagperiode wordt in de avondperiode in de buitenruimte voldaan. Het betreft hier nieuwbouw waarvan de gevelwering hoger zal zijn dan de minimale eis van 20 dB(A) uit het Bouwbesluit. Over het algemeen hebben nieuwbouwwoningen een gevelwering van meer dan 25 dB(A). Met een maximaal geluidsniveau van 75 dB(A) zal, uitgaande van een gevelwering van 25 dB(A), de geluidsbelasting in de woning ten hoogste 50 dB(A) bedragen. Daarmee wordt voldaan aan de binnenwaarde van 50 dB(A). De overschrijding van 10 dB(A) van de grenswaarde wordt gezien het voorgaande dan ook acceptabel geacht.

Conclusie geluid:

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de realisatie van de speeltuin.

Om een goed woon- en leefklimaat te kunnen garanderen worden in de regels van het bestemmingsplan voorwaarden opgenomen.

5.1.6 Luchtkwaliteit

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of de realisatie van beoogde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit. Op grond van het bepaalde in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen vormen de luchtkwaliteitseisen in ieder geval geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
c. een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).

In de huidige situatie zijn in het plangebied ca. 50 appartementen aanwezig. Deze zullen worden gesloopt. Daarvoor in de plaats zullen 76 appartementen, verdeeld over drie gebouwen, en 9 grondgebonden woningen worden gebouwd. Ten opzichte van de bestaande situatie neemt het aantal wooneenheden met ca. 35 toe.

Uit de 'Regeling niet in betekenende mate' blijkt dat woningbouwlocaties met één ontsluitingsweg en niet meer dan 1.500 woningen als niet in betekenende mate zijn aan te merken. De realisatie van ca 35 extra wooneenheden is daarmee zondermeer een ontwikkeling die niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit.

In de monitoringstool van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn gegevens opgenomen met betrekking tot de huidige en toekomstige luchtkwaliteit in Nederland. Uit de monitoringstool 2017 blijkt dat op het plangebied in alle zichtjaren (2016, 2020 en 2030) aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit wordt voldaan.

Conclusie

Het bestemmingsplan Fazantplein valt binnen de in de 'Regeling niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen)' genoemde kaders waardoor er uit het oogpunt van luchtkwaliteit geen belemmering ligt voor de uitvoerbaarheid van het plan.

5.1.7 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen, buisleidingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

In en in de omgeving van het plangebied zijn geen risicovolle inrichtingen en is er geen transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen, over de weg, het spoor of water.

Gebruik van luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus

in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, vooral bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan **"Fazantplein**" is hemelsbreed op ca. 3 kilometer van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

Conclusie externe veiligheid

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

Hemelwater

Uitgangspunt in het beleid van zowel gemeente als waterschap is het voorkomen van wateroverlast, ook bij hevige buiten. In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) is als beleidsuitgangspunt vastgelegd dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. Indien dit aantoonbaar niet op doelmatige wijze mogelijk is, mag het hemelwater vertraagd worden afgevoerd naar een aanwezige greppel, oppervlaktewater of ander afwateringssysteem in de nabije omgeving. Hiervoor is het nodig het hemelwater tijdelijk op eigen terrein te bergen, zodat het vertraagd kan worden afgevoerd naar voorzieningen in de openbare ruimte. De tijdelijke bergingsopgave bedraagt in het bestaand stedelijk gebied tenminste 20 millimeter, oftewel 20 liter per vierkante meter verhard oppervlak. In het buitengebied en bij uitbreiding van bebouwd oppervlak in bestaand stedelijk gebied bedraagt de tijdelijke bergingsopgave tenminste 40 millimeter, oftewel 40 liter per vierkante meter verhard oppervlak. Om een goede en doelmatige afvoer naar voorzieningen in de openbare ruimte te kunnen garanderen hanteert het waterschap Vechtstromen een maximum norm van 2,4 liter per seconde per hectare. Alleen wanneer het redelijkerwijs niet mogelijk is om op eigen terrein op doelmatige wijze hemelwater te bergen kan dit (deels) in de openbare ruimte worden gerealiseerd. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlogende bouwmaterialen te gebruiken.

Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. In nieuwe situaties (nieuwbouw, herontwikkeling) wordt afvalwater gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen. In het buitengebied is niet overal in de openbare ruimte een systeem aanwezig voor de afvoer van hemelwater. In dat geval moet op eigen terrein een individuele behandeling van afvalwater (IBA), al dan niet met een helofytenfilter, worden ingericht.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijft. Bij de herinrichting van het oppervlaktewatersysteem zijn de benodigde afvoercapaciteit, de streefbeelden en de kwaliteitsdoelstellingen van het waterschap Vechtstromen en de gemeente Enschede leidend. Het oppervlaktewater wordt liefst op fraaie wijze geïntegreerd in het stedenbouwkundig plan, zodanig dat het water beleefd kan worden en goed te beheren is. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken, tenzij dit oppervlaktewater mede als doel heeft grondwateroverlast in bestaand stedelijk gebied te beperken. De aanleghoogte van nieuw oppervlaktewater dient zodanig te zijn dat de overstromingskans vanuit oppervlaktewater beperkt wordt tot eens per 100 jaar (T=100). Bij ontwikkelingen nabij watergangen geeft het waterschap Vechtstromen een aanleghoogte advies.

Grondwater en ontwatering

In de Waterwet is vastgelegd dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Onder ontwatering wordt verstaan: het verschil tussen het peil van de weg of van de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). Om ongewenste effecten van hoge grondwaterstanden te voorkomen wordt geadviseerd de in onderstaande tabel genoemde ontwateringshoogtes aan te houden:

Grondgebruik	**Ontwatering (m – GHG)**
Primaire wegen	0,7
Secundaire wegen en erfontsluitingswegen	0,5
Bouwwerken met kruipruimten	0,7
Bouwwerken zonder kruipruimten	0,5
Groen	0,5

De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende en doelmatige maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende advieswaarden voor peilhoogtes:

- Het vloerpeil minimaal 0,20 m boven straatpeil (kruin van de weg t.o.v. toegang ter plaatse);
- Het perceel vlak of richting de weg af laten lopen;
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen.

Waterhuishouding en het bestemmingsplan "Fazantplein"

Het bestemmingsplan **"Fazantplein**" beoogt het planologisch mogelijk maken van sloop en nieuwbouw van woongebouwen en de bouw van grondgebonden woningen. De openbare ruimte zal opnieuw worden ingericht. Er is een waterhuishoudkundig onderzoek opgesteld door Anteagroup, 15 december 2017, zie bijlage 5.

- toename verhard oppervlak

Het nieuwe plan leidt tot een afname van het verharde oppervlak. Zowel de hoeveelheid bebouwing als verharding neemt af. Het gebied krijgt een meer groene uitstraling.

- hemelwaterafvoer

De afname van verhard oppervlak betekent dat er ook minder af te voeren regenwater is. In de huidige situatie wordt al het regenwater via de riolering afgevoerd. Het beleid van de gemeente is erop gericht dat het regenwater zoveel mogelijk in het gebied waar het valt wordt vastgehouden zodat het kan infiltreren en/of vertraagd wordt afgevoerd. Daarmee worden ondermeer problemen met wateroverlast bij hevige neerslag beperkt of voorkomen. Om daar invulling aan te geven wordt de nieuwe inrichting van het gebied zodanig dat

er in het centrale gebied grote groene vlakken ontstaan waarin wadi's en greppels kunnen worden gerealiseerd. Hierdoor kan een groot deel van het regenwater in dit systeem worden verwerkt door infiltratie in de bodem. Ook de bodemgesteldheid laat infiltratie toe. Met name het westelijke deel van het gebied ligt te laag om het water via een bovengrondse afvoer naar de wadi's in het centrale gebied af te voeren. Ook is daar de doorlatendheid minder goed. Bij de nadere uitwerking van de westzijde zal nog een keuze worden gemaakt voor de berging van het regenwater. Er kan voor het plangebied in geheel goed worden voldaan aan de bergingseis.

- afvalwaterafvoer

In de nieuwe situatie wordt het vuilwater gescheiden van het regenwater. Vuilwater wordt gescheiden van regenwater aangeboden bij de perceelsgrenzen.

- oppervlaktewater

Er is geen oppervlaktewater in de buurt waar rekening mee moet worden gehouden.

- grondwater, ontwatering en afwatering

Uit onderzoek blijkt dat de grondwaterstand voldoende diep onder maaiveld staat zodat ruimschoots voldaan kan worden aan de vereiste ontwateringsdiepte. Er zijn dus geen aanvullende maatregelen nodig.

Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3 Natuur

5.3.1 Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming wordt de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden en de bijzondere nationale natuurgebieden (toekomstige Natura 2000 gebieden) geregeld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan moeten worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en de aanwezige habitats van soorten in een Natura 2000 gebied.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aangewezen natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer ook op basis van een uitgevoerde passende beoordeling significant negatieve gevolgen niet met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten kunnen de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt indien er redelijkerwijs geen alternatieven aanwezig zijn, er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de negatieve gevolgen in voldoende mate worden gecompenseerd.

Beschermde natuurgebieden en het plangebied “Fazantplein”

Het plangebied van het bestemmingsplan “Fazantplein” is niet gelegen binnen de grenzen dan wel in de nabijheid van een gebied dat is aangewezen als Natura 2000 gebied of bijzonder nationaal natuurgebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000 gebieden “Aamsveen” en “Dinkelland” zijn op respectievelijk ca. 7 kilometer ten zuidoosten en 6 kilometer ten noordoosten van het plangebied gelegen.

Conclusie Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft beschermde natuurgebieden op voorhand

geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.2 Wet natuurbescherming, beschermde planten- en diersoorten

In hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van planten- en diersoorten geregeld. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren in gevaar komt en dat vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen opzettelijk worden vernield of verstoord. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het opzettelijk doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan en daarbij zorgvuldig wordt gehandeld.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten. Indien noodzakelijk dienen tijdig passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen dan wel dient het plan te worden aangepast om overtreding van verbodsbepalingen te kunnen voorkomen en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige beschermde soorten te kunnen waarborgen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kunnen worden voorkomen is een ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen noodzakelijk en dient aannemelijk te worden gemaakt dat deze redelijkerwijs ook verleend zal kunnen worden.

Beschermde soorten en het plangebied “Fazantplein”

Het bestemmingsplan maakt de sloop en nieuwbouw van woongebouwen mogelijk en de bouw van grondgebonden woningen. De speeltuin wordt iets verplaatst en opnieuw ingericht. Ook het openbaar krijgt een nieuwe inrichting.

Om te bepalen of de realisatie van deze ontwikkeling(en) mogelijk negatieve gevolgen heeft voor de functionele leefomgeving en/of de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten is door het bureau Eelerwoude een verkennend ecologisch onderzoek (quickscan) uitgevoerd.

Uit de onderzoeksrapportage (rapport nr.P7680, d.d. 6 februari 2018, zie bijlage 6) blijkt dat negatieve gevolgen op voorhand met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten. Een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van soorten kan daarom achterwege blijven.

Conclusie Wet natuurbescherming, bescherming van planten- en diersoorten

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van planten- en diersoorten op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3.3 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. Het NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) en beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden.

De aanwijzing van gebieden als onderdeel van het NNN vindt plaats bij provinciale verordening en dient te worden vertaald in gemeentelijke ruimtelijke plannen zoals structuurvisies en bestemmingsplannen. Het NNN kent geen externe werking, tenzij dit bij provinciale verordening als zodanig is bepaald.

Het NNN en het plangebied “Fazantplein”

Het plangebied van het bestemmingsplan “Fazantplein” is niet gelegen binnen de grenzen van een gebied dat onderdeel uitmaakt van het NNN. De dichtstbijzijnde gronden die onderdeel uitmaken van het NNN zijn op ca. 1,5 kilometer ten noordwesten van het plangebied gelegen. Een verdere toetsing aan het NNN kan daarom achterwege blijven.

C**onclusie NNN**

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat het NNN geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

In het bestemmingsplan "Fazantplein" is gekozen voor een gedetailleerd bestemmingsplan. De situering van de gebouwen is met bouwvlakkken aangegeven in de bestemmingen "Wonen" en "Recreatie". Voor het openbaar gebied is de bestemming Verkeer - Verblijfsgebied opgenomen.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifieker te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

In paragraaf 7.3 van deze plantoelichting wordt nader inhoudelijk ingegaan op de wijze van bestemmen waarvoor in het bestemmingsplan "Fazantplein" is gekozen.

6.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;

b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan **"Fazantplein**".

In Artikel 1, Begrippen, zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd.

Artikel 2, Wijze van meten, geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
c. nadere eisen (regels op grond waarvan nadere eisen aan bouwwerken en de situering daarvan kunnen worden gesteld);
d. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
e. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
f. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
g. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is);
h. omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden er een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk noodzakelijk is);
i. wijzigingsbevoegdheid (regels die aangeven in welke gevallen en onder welke voorwaarden onderdelen van het plan gewijzigd kunnen worden).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Beschrijving van het plan

6.3.1 Bestemmingen

Groen (artikel 3)

Deze bestemming is toegekend aan gronden die met groen worden ingericht. Hier zijn wel voet- en fietspaden mogelijk en in- en uitritten. Maar de aanblik van de gronden zal altijd groen moeten zijn.

Recreatie (artikel 4)

De te verplaatsen speeltuin heeft ook in dit bestemmingsplan de bestemming "Recreatie". Hier zijn speelvoorzieningen mogelijk en ook een verenigingsgebouw. Het gebouw mag alleen binnen het bouwvlak geplaatst worden.

Verkeer-Verblijfsgebied (artikel 5)

De gronden met de bestemming “Verkeer-Verblijfsgebied” zijn bestemd voor gebiedsontsluitingswegen, erftoegangswegen en woonerven. Deze bestemming richt zich met name op langzaam verkeer en draagt het karakter van een verblijfsgebied. Dit zijn voornamelijk de 30 km/uur zones waar de verblijfsfunctie belangrijker is dan de verkeersfunctie. De inrichting van de wegen is hierop afgestemd. Op de voor “Verkeer-Verblijfsgebied“ aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken worden gebouwd ten dienste van deze bestemming, zoals straatmeubilair, nutsvoorzieningen en speelvoorzieningen.

Wonen (artikel 6)

De bestemming “Wonen” is toegekend aan de gronden waar in hoofdzaak wordt gewoond. De voor "Wonen" aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis. Op deze gronden te realiseren bebouwing dient te voldoen aan de op de verbeelding weergegeven aanwijzingen voor onder meer de situering, het maximaal te bebouwen oppervlak en de maximale bouwhoogtes. In de regeling is een voorwaardelijke verplichting opgenomen. De woningen mogen alleen gebruikt (en gebouwd) worden als binnen deze bestemming ter plaatse van de aanduiding 'parkeerterrein' tenminste 65 parkeerplaatsen zijn gerealiseerd. Voor de situatie dat de woningen niet tegelijkertijd gebouwd worden, is de bepaling opgenomen dat in ieder geval binnen één jaar na ingebruikname het aantal parkeerplaatsen zullen zijn gerealiseerd.

6.3.2 Gebiedsaanduidingen

Archeologisch onderzoeksgebied B (artikel 10 , lid 1)

In de gebieden met de gebiedsaanduiding "Archeologisch onderzoeksgebied B" geldt een archeologische (voor)onderzoeksplicht voor bodemverstorende activiteiten met een verstoringsoppervlak van meer dan 2500 m^2 en een verstoringsdiepte van meer dan 50 cm. In dat geval is de realisatie van bouwwerken, de sloop van bestaande bouwwerken of de uitvoering van werken en werkzaamheden, geen bouwwerken zijnde, uitsluitend toegestaan wanneer uit het (voor)onderzoek blijkt dat in de bodem geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel dat de in de bodem aanwezige archeologische waarden door de uit te voeren activiteiten niet zullen worden verstoord of in de plannen kunnen worden ingepast.

6.3.3 Algemene regels

anti-dubbeltelregel (artikel 7)

De anti-dubbeltelregel is een wettelijk voorgeschreven regel die bepaalt dat grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan bij de beoordeling van latere bouwplannen voor die grond buiten beschouwing blijft. Daarmee wordt beoogd te voorkomen dat van ruimte die in een

bestemmingsplan voor de realisering van een bepaald gebruik of functie is mogelijk gemaakt, na realisering daarvan, ten gevolge van feitelijke functie- of gebruiksverandering van het gerealiseerde, opnieuw ten tweede male zou kunnen worden gebruik gemaakt.

algemene bouwregels (artikel 8)

In de algemene bouwregels bepalingen opgenomen over het onderkelderen van gebouwen en terreinen en het bouwen van nutsvoorzieningen en de mogelijkheid om nadere eisen te stellen ten aanzien van de situering van gebouwen.

algemene gebruiksregels (artikel 9)

In de algemene gebruiksregels zijn naast een algemeen gebruiksverbod ook enkele op specifieke situaties gerichte gebruiksregels opgenomen.

In het algemeen gebruiksverbod is geregeld dat het verboden is gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel dat niet in overeenstemming is met de in dit bestemmingsplan aan die gronden en bouwwerken gegeven bestemming(en). Van deze regel uitgezonderd is het van het afwijkend gebruik dat door burgemeester en wethouders is toegestaan bij een omgevingsvergunning voor handelen in strijd met ruimtelijke regelgeving.

De op specifieke situaties gerichte gebruiksregels hebben betrekking op het uitoefenen van een beroep of bedrijf aan huis in combinatie met wonen, het verbod op de verkoop, vervaardiging, verwerking en opslag van vuurwerk en het gebruik van gronden en bouwwerken die niet zijn gelegen op een gezoneerd industrieterrein als geluidzoneringsplichtige inrichting.

algemene afwijkingsregels (artikel 11)

In de algemene afwijkingsregels is geregeld onder welke voorwaarden burgemeester en wethouders in concrete gevallen bij een omgevingsvergunning kunnen afwijken van de in het bestemmingsplan opgenomen (algemene) bouw- en/of gebruiksregels.

algemene wijzigingsregels (artikel 12)

In de algemene wijzigingsregels is geregeld onder welke voorwaarden burgemeester en wethouders in bepaalde concreet genoemde gevallen onderdelen van het bestemmingsplan kunnen wijzigen. Deze wijzigingsbevoegdheden liggen in het verlengde van de afwijkingsbevoegdheden zoals genoemd in de algemene afwijkingsregels maar hebben doorgaans een grotere impact op de woon- en leefomgeving. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan een wijzigingsbevoegdheid voor het (gedeeltelijk) wijzigen van de Lijst van bedrijfstypen of een wijzigingsbevoegdheid voor het in geringe mate wijzigen van bestemmings- en/of bouwgrenzen om een gewenst en voor het overige in het bestemmingsplan passend bouwplan mogelijk te kunnen maken.

algemene procedureregels (artikel 13)

In de algemene procedureregels wordt verwezen naar de wettelijk voorgeschreven procedureregels voor de toepassing van de in het bestemmingsplan opgenomen wijzigingsbevoegdheden, aangevuld met enkele specifieke gemeentelijke procedureregels.

overige regels (artikel 14)

In het artikel 'overige regels' zijn regels opgenomen die aanvullende werking hebben op de bouw- en gebruiksregels in het bestemmingsplan. Het betreft de regels voor het op eigen terrein realiseren van voldoende voorzieningen voor parkeren en laden en lossen en de regels voor het bij nieuwbouw op eigen terrein realiseren van voldoende voorzieningen voor het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater.

6.3.4 Flexibiliteit

De planregels vormen het juridisch bindend kader dat aangeeft waar en hoeveel er gebouwd mag worden en waar het voor gebruikt mag worden. De planregels kunnen niet in alle ontwikkelingen voorzien. In sommige gevallen is een bepaalde ontwikkeling wenselijk, maar niet passend binnen de planregels. In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze invulling gegeven wordt aan de diverse flexibiliteitsbepalingen in de planregels.

Afwijkingsregels

De afwijkingsregels van de bouw- of gebruiksregels maken afwijkingen van geringe aard mogelijk. De bestemming van de grond waarop de afwijking betrekking heeft, wijzigt daardoor niet. Om hiervan gebruik te kunnen maken, moet een aanvraag omgevingsvergunning voor de activiteit 'handelen in strijd met ruimtelijke regelgeving' aangevraagd worden. Burgemeester en wethouders maken vervolgens de afweging of de vergunning verleend kan worden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het afwegingskader dat in deze paragraaf verder wordt toegelicht.

Nadere eisen
Met het stellen van nadere eisen bij een omgevingsvergunning kunnen burgemeester en wethouders een aangevraagde activiteit op ondergeschikte onderdelen aanpassen. Het gaat hierbij om zaken zoals het aanpassen van de vorm of de situering van een bouwwerk of de inrichting van een terrein. Met 'nadere eisen' kunnen geen ingrijpende veranderingen plaatsvinden in de bestemmingen of afwijkingen van de bestemming worden toegestaan.

Afwegingskader
Bij toepassing van een afwijkingsbevoegdheid en / of de mogelijkheid tot het stellen van nadere eisen wordt het beoordelingskader gehanteerd zoals in onderstaand overzicht is weergegeven. Op deze wijze worden aanvragen zoveel mogelijk op dezelfde criteria beoordeeld en geeft het gebruikers/eigenaren van gronden in het plangebied meer duidelijkheid en rechtszekerheid over de toepassing van de flexibiliteitmogelijkheden in de planregels.

Bij toepassing van een afwijking en/of nadere eis mag geen onevenredige afbreuk worden gedaan aan de volgende criteria:

Woon- en leefklimaat:

Er dient rekening gehouden te worden met het in stand houden van een goed woon- en leefklimaat, hierbij dient gelet te worden op:
- de verkeersaantrekkende werking, deze mag geen onevenredige gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van de locatie en zijn directe omgeving;
- de parkeerbehoefte mag niet tot gevolg hebben dat de parkeerdruk op de openbare ruimte wordt vergroot;
- overlast door lawaai, stank en/of trillingen;
- lichttoetreding en bezonning, waarbij rekening moet worden gehouden met de uitstraling naar (bebouwing op) aangrenzende gronden;
- de eventuele gevolgen voor het aanwezige uitzicht;
- de aanwezigheid van voldoende privacy;
- mogelijkheden voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater;
- mogelijkheden voor het realiseren van voorzieningen voor het voorkomen van hittestress;
- mogelijkheden voor het realiseren van voorzieningen voor een duurzame energievoorziening.

Straat- en bebouwingsbeeld:

In het belang van een verantwoorde, evenwichtige en samenhangende stedenbouwkundige en architectonische inpassing dient aandacht gegeven te worden aan:
- een goede verhouding tussen bouwmassa's en open ruimte, (stedenbouwkundige en/of landschappelijke inpassing);
- de verhouding tussen de hoogte breedte van gebouwen;
- gevelbeelden;
- de samenhang van de bouwvorm met nabij gelegen bebouwing;
- de hoogtedifferentiatie;
- de situering van gebouwen op het perceel.
Bepalend daarbij is de specifieke situatie ter plaatse van de locatie waarop de beoogde ontwikkeling betrekking heeft en hoe zich die verhoudt tot zijn directe omgeving. Een hoekpand aan een belangrijke stedenbouwkundige structuur vraagt immers om een andere benadering dan een woongebouw in een woonhofje ergens in een groene buitenwijk.

Verkeersveiligheid:

Ter waarborging van de verkeersveiligheid moet rekening gehouden worden met:
- de toename van de verkeersintensiteit;
- overlast door lawaai, stank en/of trillingen;
- benodigde uitzichthoeken van wegen;
- de aansluiting van in- en uitritten op de openbare weg;
- de gevolgen voor het zicht op de openbare weg en of fiets- en voetpaden;
- de aanwezigheid van voldoende laad- en losruimte.

Sociale veiligheid:

Ter waarborging en ter voorkoming van een ruimtelijke situatie die onoverzichtelijk, onherkenbaar en niet-sociaal controleerbaar is moet rekening gehouden worden met:
- de mogelijkheden voor de verbetering van toezicht op en de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van een sociaal onveilige plek;
- de mate waarin de toezicht op en de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van een openbare ruimte wordt ingeperkt.

Brandveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding

Voor de brandveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding moet rekening gehouden worden met de volgende aspecten:
- aanwezigheid van kwetsbare en/of beperkt kwetsbare objecten;
- de aanwezigheid en routering van vluchtwegen;
- de bereikbaarheid van de bouwwerken voor hulpdiensten;
- de beschikbaarheid en bereikbaarheid van adequate blusmiddelen.

Milieusituatie:

Ter waarborging en ter voorkoming van een milieukundig ongewenste situatie als gevolg van een ruimtelijke ingreep moet rekening gehouden worden met:
- de mate van hinder voor de omliggende functies;
- de gevolgen voor de externe veiligheid;
- de gevolgen van de aanwezigheid van gevoelige functies voor de hinderlijke functies;
- de gevolgen voor flora en fauna in relatie met de omgeving;
- de gevolgen voor beschermde (natuur)gebieden;
- de gevolgen voor de bodemkwaliteit;
- de gevolgen voor de (grond)waterkwaliteit;
- de situering van gebouwen ten opzichte van het water.

Cultuurhistorische waarde:

Bij een ruimtelijke ingreep moet rekening worden gehouden met de cultuurhistorische waarde van een gebouw of ensemble van gebouwen in relatie met de omgeving.

Gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden:

Een nieuwe ontwikkeling in een gebied kan gevolgen hebben voor de omgeving. Als een nieuwe ontwikkeling voldoet aan de planregels van het ter plaatse geldende bestemmingsplan, dan kan de omgeving hier vooraf rekening mee houden. Het afwijken van de planregels of het stellen van nadere eisen voor een nieuwe ontwikkeling mag niet leiden tot het beperken van de bouw- en gebruiksmogelijkheden op aangrenzende gronden. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met eventuele privaatrechtelijke aspecten.

6.3.5 De Lijst van bedrijfstypen en/of de Staat van bedrijfsactiviteiten

Als bijlage bij de planregels behoort een Lijst van bedrijfstypen en/of een Staat van bedrijfsactiviteiten, gebaseerd op de gehanteerde indeling uit de herziene publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De Lijst van bedrijfstypen of Staat van bedrijfsactiviteiten vormt het middel voor het uitvoeren van een eerste toets of een bedrijf van een bepaald bedrijfstype op grond van de planregels toelaatbaar is. De concrete bedrijfsvoering in een bedrijf en/of milieuvergunning(en) bieden nader inzicht in hoeverre een bedrijf tot een bepaalde milieucategorie gerekend moet worden en daarom al dan niet toelaatbaar is. Het ruimtelijk beleid van rijk en provincies biedt gemeenten beleidsvrijheid voor maatwerk op lokaal niveau. De handreiking is in de praktijk een belangrijk hulpmiddel bij het toepassen van milieuzonering, dat wil zeggen het aanbrengen van een noodzakelijke ruimtelijke scheiding tussen milieugevoelige en milieubelastende functies in de ruimtelijke planvorming ter bescherming van het woon- en leefklimaat. Gebruikelijk is om bij milieuzonering uit te gaan van alle belastende milieuaspecten, waarbij het milieuaspect met het grootste effect of de grootste afstand uiteindelijk maatgevend is. Gemotiveerd toepassen – in plaats van gemotiveerd afwijken - is het uitgangspunt. De richtafstanden zijn geactualiseerd, de toelichting is aangepast aan nieuw beleid en bevat stappenplannen voor veel voorkomende praktijksituaties. In de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" zijn ook richtafstanden ten opzichte van 'gemengd' gebied en een categorie-indeling voor gebieden met functiemenging opgenomen.

De Lijst van bedrijfstypen vermeldt de richtafstanden die bij voorkeur worden aangehouden tussen bedrijven en het omgevingstype 'rustige woonwijk'. Dit is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen er vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven, kantoren, winkels) voor. Hoe gevoelig een gebied is voor bedrijfsactiviteiten is mede afhankelijk van het omgevingstype. De gevoeligheid van een gebied kan daarom aanleiding zijn om gemotiveerd af te wijken van de richtafstanden in de Lijst van bedrijfstypen. Bij het omgevingstype 'gemengd gebied', een gebied met een matige tot sterke functiemenging, kunnen de richtafstanden met één afstandstap worden verminderd, zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat. In gebieden met een grote mate van functiemenging wordt de Staat van bedrijfsactiviteiten voor gebieden met functiemenging gebruikt. Deze gaat niet uit van aan te houden richtafstanden tot woningen en andere milieugevoelige functies maar van de mate in hoeverre een activiteit al dan niet aanpandig met woningen of andere milieugevoelige functies aanvaardbaar is.

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

milieucategorie	**richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk**
1	10 meter

2	30 meter
3.1	50 meter
3.2	100 meter
4.1	200 meter
4.2	300 meter
5.1	500 meter
5.2	700 meter
5.3	1.000 meter
6	1.500 meter

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

6.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

In het kader van de bedrijven- en milieuinventarisatie is voorafgaand aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan onderzocht in hoeverre de functies die in het plangebied voorkomen in overeenstemming zijn met het geldende bestemmingsplan en bij geconstateerde afwijkingen eventueel gelegaliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de gewenste toekomstige situatie planologisch-juridisch vast te leggen. Het bestemmingsplan maakt de sloop en nieuwbouw van woongebuwen mogelijk aan de Fazantstaat en nieuwbouw van eengezinswoningen achter het Fazantplein. De speeltuin Mekkelholt wordt iets verplaatst en het openbaar gebied wordt opnieuw ingericht.

De gronden in het plangebied waarop de woningen gerealiseerd worden zijn eigendom van de woningcorporatie "De Woonplaats". De gronden van de speeltuin en de wegen zijn gemeente eigendom. Bij de herinrichting van het openbaar gebied is ook een klein deel van de gronden van de woningcorporatie Domijn betrokkken.

Exploitatie overeenkomst

De gebieden in het plangebied die geen gemeentelijk eigendom zijn worden in samenwerking met de gemeente Enschede door "De Woonplaats" ontwikkeld. Met "De Woonplaats" zijn afspraken gemaakt over het gemeentelijk kostenverhaal en de kostenverdeling van de herinrichting van het openbaar gebied inclusief de herinrichting van de gronden van Domijn. Dit is vastgelegd in een (anterieure) exploitatieovereenkomst. Van de exploitatieovereenkomst zal overeenkomstig het bepaalde in artikel 6.24 Wro in de "Huis aan Huis" mededeling worden gedaan.

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 Archeologisch onderzoek

Bureauonderzoek

Mekkelholt Fazantstraat
gemeente Enschede

Opdrachtgever

woningcorporatie De Woonplaats
(contactpersoon: mevr. A. Idink)
Postbus 23
7500 AA Enschede

Projectleider
drs. R.N. Halverstad (senior KNA-archeoloog, reg.nr.: 290513)

Projectnummer	Autorisatie	Paraaf	Datum
Synthegra Rapport S170045	drs. J.S. Krist (senior KNA archeoloog, reg.nr: 482469)		17-10-2017

Synthegra B.V., Olmenlaan 6a, NL-3833 AV Leusden
Telefoon +31 (0)88 81 81 981, Internet: www.synthegra.nl

COLOFON

Opdrachtgever	: woningcorporatie De Woonplaats te Enschede
Project	: Mekkelholt Fazantstraat
Projectnummer	: S170045
Titel	: Bureauonderzoek, Mekkelholt Fazantstraat te Enschede
Datum	: 17-10-2017
Projectleider	: drs. R.N. Halverstad
Auteurs	: drs. R.N. Halverstad (senior KNA archeoloog, registratienummer: 290513)
Autorisatie	: drs. J.S. Krist (senior KNA archeoloog, registratienummer: 482469)
Druk	: Synthegra B.V., Leusden
ISSN	: 1874-9771

Synthegra B.V.
Synthegra B.V., Olmenlaan 6a, NL-3833 AV Leusden
Telefoon +31 (0)88 81 81 981, Internet: www.synthegra.nl

© Synthegra B.V., 2017

INHOUD

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS 4

SAMENVATTING 5
Inleiding 5
Specifieke archeologische verwachting bureauonderzoek 5
Conclusie en aanbeveling 5

1 INLEIDING 7
1.1 Onderzoekskader 7
1.2 Onderzoeksdoel en vraagstellingen 7
1.3 Ligging en huidige situatie plangebied 8
1.4 Toekomstige situatie plangebied 11

2 BUREAUONDERZOEK 11
2.1 Methode 11
2.2 Landschapsgenese 12
2.3 Archeologische waarden in en rondom het plangebied 16
2.4 Historische ontwikkeling 18
2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting 26

3 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 27
3.1 Inleiding 27
3.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen 28
3.3 Aanbevelingen 28

LITERATUUR EN KAARTEN 30

Bijlagen:
Bijlage 1: Overzicht van de relevante geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS waarnemingen

Administratieve gegevens

Toponiem	: Mekkelholt Fazantstraat
Plaats	: Enschede
Gemeente	: Enschede
Provincie	: Overijssel
Projectnummer	: S170045
Bevoegde overheid	: Gemeente Enschede
Opdrachtgever	: woningcorporatie De Woonplaats
Uitvoerende instantie	: Synthegra B.V.
Onderzoeksmelding (ARCHIS)	: 4551052100
Datum onderzoeksmelding	: 24-06-2017
Kaartblad	: 34F
Periode	: Laat Paleolithicum tot en met Nieuwe Tijd
Oppervlakte	: Deellocatie A: Circa 2500 m^2; B: circa 2800 m^2 ; C: circa 1400 m^2 en D: circa 750 m^2
Centrum coördinaten	: Deellocatie A: X: 257.658 Y: 472.927; B: X: 257.610 Y: 472.928; C en D: X: 257.738 Y: 472.943
Perceelnummer(s)	: gemeente Lonneker, sectie R, nr. 1672 (A); nrs. 1745 en 2885 (B) en 837 (C en D)
Grond eigenaar / beheerder	: woningcorporatie De Woonplaats
Grondgebruik	: Deellocatie A: voor de helft bebouwd; B: braakliggend terrein; C: groot deel bebouwd en in gebruik als parkeerterrein en D: begroeid terrein
Geologie	: Dekzand (Formatie van Twente)
Geomorfologie	: bebouwde kom (niet gekarteerd) direct ten westen van een hoge stuwwal
Bodem	: bebouwde kom (niet gekarteerd), waarschijnlijk hoge zwarte enkeerdgronden
Documentatie	: de definitieve rapportage zal worden aangeleverd aan de RCE, Koninklijke Bibliotheek en provinciaal archeoloog

Samenvatting

Inleiding

Synthegra B.V. heeft in opdracht van woningcorporatie De Woonplaats een archeologisch bureauonderzoek (onder certificaat protocol 4002) uitgevoerd voor een terrein aan de Fazantstraat in Enschede. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande sloop van twee flatgebouwen en de realisatie van 76 appartementen (verdeeld over 3 flats) en 9 eengezinswoningen (3 blokjes van 3) aan de Fazantstraat te Enschede.

Specifieke archeologische verwachting bureauonderzoek

Op basis van het bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, waarvan de essentie is weergegeven in onderstaande tabel.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-Paleolithicum – Mesolithicum	laag	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder een plaggendek in de oorspronkelijke bodem vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld.
Neolithicum – Vroege Middeleeuwen	middelhoog	Nederzetting: cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder een plaggendek in de oorspronkelijke bodem vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld.
Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd	hoog		vanaf maaiveld

Conclusie en aanbeveling

Het bureauonderzoek is uitgevoerd voor een plangebied, bestaande uit vier deellocaties gelegen aan de Fazantstraat in Enschede. Op deellocatie A zijn twee flats gepland, op deellocatie B negen eengezinswoningen (verdeeld over 3 woonblokken), op deellocatie C één flat en op deellocatie D een parkeerplaats.

De maximaal te verstoren diepte is niet precies bekend, maar ook bij ondiepe bodemingrepen is het potentieel archeologisch niveau in het geding. Op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede heeft het plangebied een deels middelhoge- en deels hoge archeologische verwachting.

Locatie A en C:

Aangezien de ‘nieuw te bouwen’ flats op de locaties A en C binnen de funderingsdiepte van de ‘te slopen’ flats (101 cm beneden het maaiveld) worden gefundeerd, zullen eventueel aanwezige archeologische resten op die locatie niet worden bedreigd. Voor deze locaties wordt daarom geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Locatie B:

Op locatie B zijn meerdere bodemverontreinigingen gesaneerd tot in het archeologisch niveau (dat vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld te verwachten is). Voor deze locatie wordt daarom geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Locatie D:

Op locatie D is een parkeerplaats gepland. Indien de bodem bij de aanleg van de parkeerplaats dieper dan 40 cm beneden het maaiveld zal worden verstoord, wordt vervolgonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek aanbevolen.

Indien de bodem niet dieper dan 40 cm beneden het maaiveld zal worden verstoord, wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Synthegra B.V. heeft in opdracht van woningcorporatie De Woonplaats een archeologisch bureauonderzoek (onder certificaat protocol 4002) uitgevoerd voor een terrein aan de Fazantstraat in Enschede (afbeelding 1.1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande sloop van twee flatgebouwen en de realisatie van 76 appartementen (verdeeld over 3 flats), 9 eengezinswoningen (3 blokjes van 3) en een parkeerplaats aan de Fazantstraat te Enschede.

De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van de aanleg van bouwputten voor de bebouwing zal de bodem waarschijnlijk tot in het archeologische niveau worden verstoord, dat in dit gebied vanaf het maaiveld verwacht kan worden.

Door de graafwerkzaamheden die zullen gaan plaatsvinden, kunnen eventueel aanwezige archeologische waarden verloren gaan. Daarom is op basis van artikel 5.10 van de Erfgoedwet, in het kader van een omgevingsvergunning voorafgaand aan de graafwerkzaamheden archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.0.[1]

De bevoegde overheid, de gemeente Enschede, heeft een specifiek archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over een Archeologische Verwachtingskaart.[2] Volgens het vigerende beleid dient voor het plangebied een bureauonderzoek opgesteld te worden in de vroegste fase van de planvorming.

De bevoegde overheid, de gemeente Enschede, zal de resultaten van het onderzoek toetsen en een besluit nemen.

1.2 Onderzoeksdoel en vraagstellingen

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van bestaande bronnen over bekende of verwachte landschappelijke, historische en archeologische waarden.

De volgende onderzoeksvragen zullen worden beantwoord:

- Wat is de opbouw van de ondergrond en het verwachte bodemtype?
- Worden in het onderzoeksgebied archeologische vindplaatsen verwacht?
- Wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

[1] SIKB 2016.

[2] BAAC-rapport 04.238.

1.3 Ligging en huidige situatie plangebied

Het plangebied bestaat uit vier deellocaties, is gezamenlijk circa 7450 m^2 groot en ligt aan de Fazantstraat in Enschede (afbeelding 1.1). Het terrein wordt in het noorden begrensd door de Koolmeesstraat, in het westen door de Mekkelholtsweg en de Fazantstraat, in het oosten door bebouwing aan de Hulsmaatstraat en in het zuiden door de Doctor van Damstraat en de Hulsmaatstraat. Het plangebied is bebouwd en bestaat uit braakliggend terrein. De hoogte van het maaiveld varieert van circa 38,0 tot 39,0 m +NAP (Normaal Amsterdams Peil).[3]

Afbeelding 1.1: Het plangebied (rood omkaderd) op de Topografische Kaart van Nederland 1:25.000 (Bron: arcgisonline.nl).

Het plangebied is, overeenkomstig het eerder uitgevoerde bodemonderzoek[4] in het plangebied, onderverdeeld in vier deellocaties namelijk deellocatie A t/m D. Op afbeelding 1.2. is de ligging van de verschillende deellocaties weergegeven.

Het betreft:
Deellocatie A: Flat Fazantstraat 155-221, een woonflat met winkels op de begane grond. Ten westen van de flat bevindt zich een parkeerzone met garages verhard met tegels.

[3] Hoogteligging van het plangebied op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) in m NAP geraadpleegd op www.ahn.nl
[4] Stegge 2016.

Deellocatie B: Braakliggend deel ten westen van de flat Fazantstraat 155-221. Op deellocatie B is de bebouwing Mekkelholtsweg 88 en 88A tussen 2008 en 2015 gesloopt (afbeelding 1.3). Van deze bebouwing zijn geen bouwdossiers bekend bij de gemeente Enschede.[5]

Deellocatie C: Flat Fazantstraat 52-110, een woonflat met winkels op de begane grond. Ten oosten van de flat bevindt zich een parkeerzone met enkele garages verhard met tegels.

Deellocatie D: Braakliggend deel ten oosten van de flat Fazantstraat 52-110

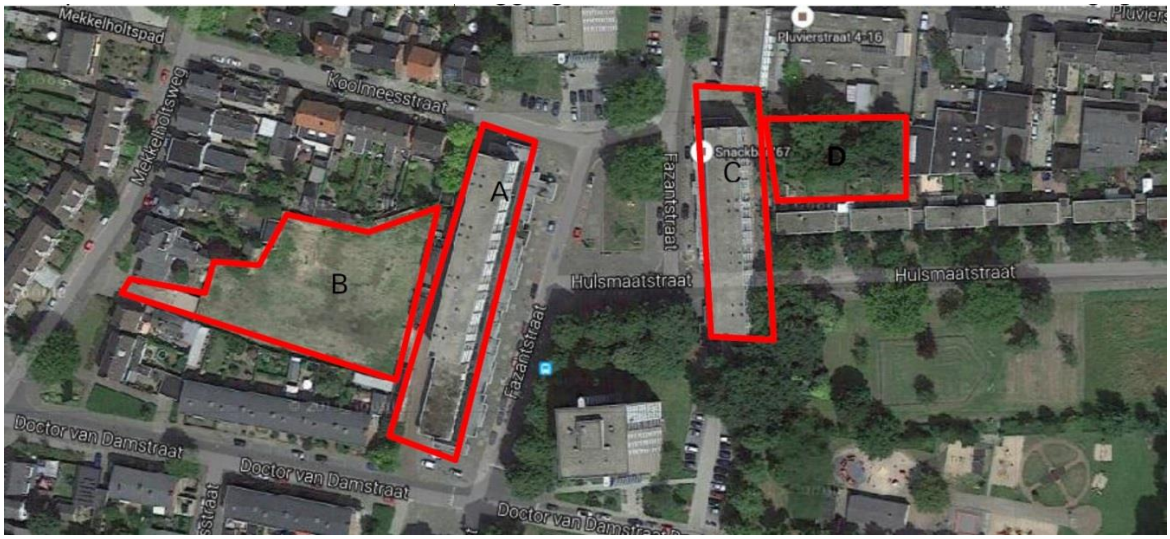

Afbeelding 1.2: Het plangebied bestaande uit de deellocaties A t/m D (Bron: Stegge 2016).

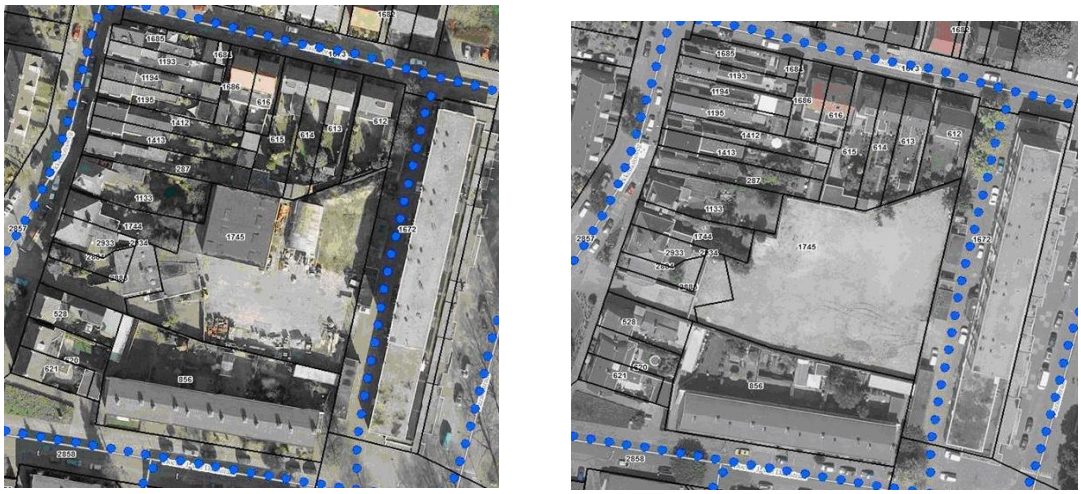

Afbeelding 1.3: Deellocatie B op een luchtfoto uit 2008 (links) en 2015 (rechts) (Bron: opdrachtgever).

In de bouwdossiers van de flat Fazantstraat 155-221 en de flat Fazantstraat 52-110, in deellocatie A en C, staan beide flats omschreven als ‘etagewoningen van het type F’. Op de bestektekening uit oktober 1958 blijkt

[5] Mededeling d.d. 26-06-2017 van dhr. T. Reinders, werkzaam bij de gemeente Enschede (team vergunningen).

uit een doorsnedentekening (afbeelding 1.4) dat de ‘te slopen’ flats zijn voorzien van een souterrain, waarvan de vloer op 86 cm beneden het maaiveld ligt. De winkels op de begane grond van de flats zijn gefundeerd op staal d.w.z. rechtstreeks op zand gefundeerd middels een strook of plaat (afbeelding 1.5). De toegepaste betonnen platen hebben een dikte van 15 cm. De funderingsdiepte bedraagt 101 cm beneden het maaiveld.[6]

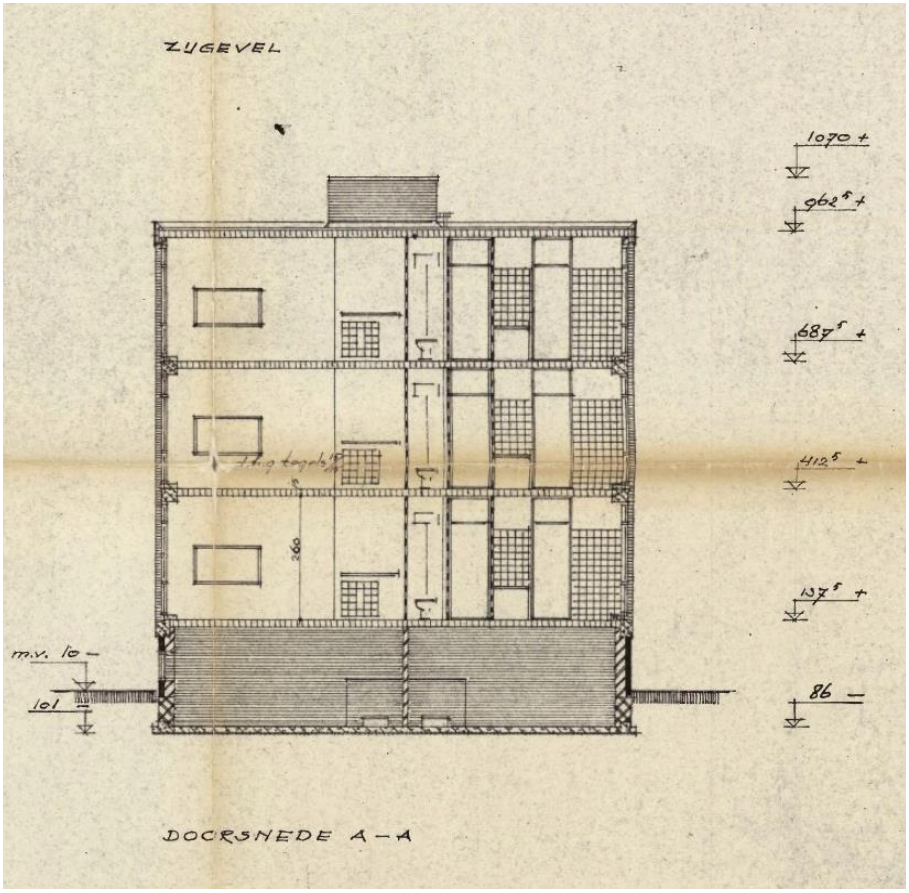

Afbeelding 1.4: Doorsnede etagewoningen type F (Bron: bestektekening woningbouw Mekkelholt Enschede d.d. 2-10-1958, bestekblad 945/946 blad 34).

[6] Bestektekening woningbouw Mekkelholt Enschede d.d. 2-10-1958, bestekblad 945/946 blad 34.

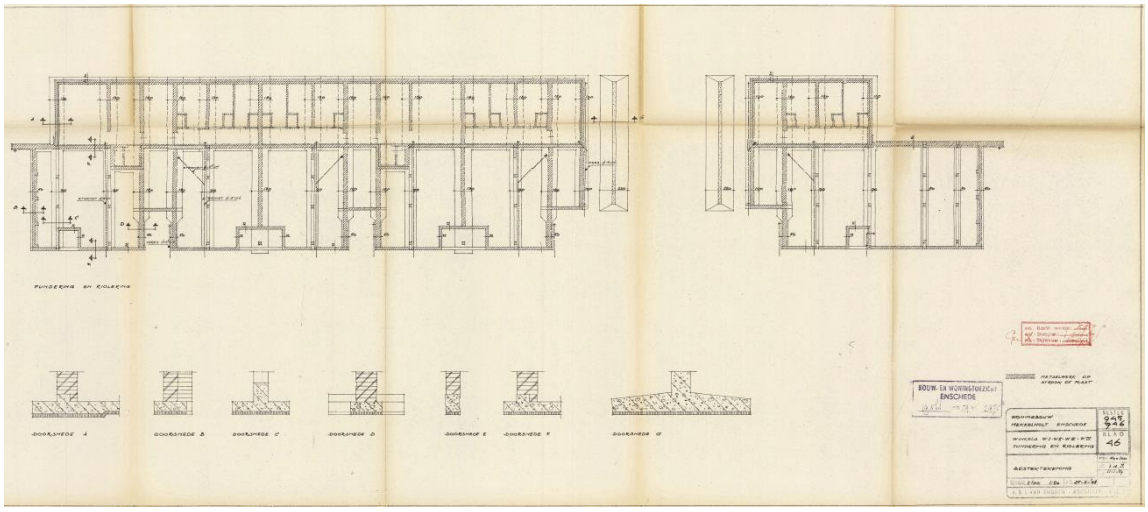

Afbeelding 1.5: Fundering Winkels type W1 t/m W5 (Bron: bestektekening woningbouw Mekkelholt Enschede d.d. 1-11-1958, bestekblad 945/946 blad 46).

1.4 Toekomstige situatie plangebied

In het plangebied aan de Fazantstraat is de sloop van twee flatgebouwen en de realisatie van 76 appartementen (verdeeld over 3 flats) en 9 eengezinswoningen (3 woonblokken van 3 woningen) en een parkeerplaats gepland (afbeelding 1.6).

Afbeelding 1.6: Oude situatie (links) en toekomstige situatie (rechts) binnen het plangebied (Bron: opdrachtgever).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Tijdens het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Dit is gedaan door het raadplegen van voor de archeologie relevante (schriftelijke) bronnen. Voor het bureauonderzoek zijn met name gegevens over bekende archeologische vindplaatsen in en rond het plangebied verzameld. Dit is aangevuld met historisch en fysisch-geografisch onderzoek, waarbij informatie over vroeger grondgebruik is verkregen door de analyse van historische kaarten en tevens gegevens over de geologie, geomorfologie en bodem zijn bestudeerd.

In verband met de geplande sloop van de twee flatgebouwen (Fazantstraat 155-221 en Fazantstraat 52-110) zijn de bouwdossiers bij de gemeente opgevraagd om na te gaan op welke wijze de flats zijn gefundeerd en op welke diepte de flats zijn gefundeerd.

2.2 Landschapsgenese

Voor het bepalen of, waar en uit welke periode archeologische resten kunnen worden verwacht, zijn de volgende bronnen met betrekking tot de landschapsgenese geraadpleegd:

- Geologische Kaart, schaal 1:50.000
- Geomorfologische Kaart, schaal 1:50.000
- Bodemkaart, schaal 1:50.000
- Relevante achtergrondliteratuur

Voor de geologische beschrijving is gebruik gemaakt van de Lithostratigrafische Indeling van de Ondiepe Ondergrond.[7] Zie voor een overzicht van de geologische en archeologische perioden bijlage 1.

Geologie en geomorfologie[8]

Enschede ligt in het oostelijk zandgebied waar met name de twee laatste ijstijden, het Saalien (circa 150.000 jaar geleden) en Weichselien (circa 115.000 – 11.755 jaar geleden), belangrijk zijn geweest voor de vorming van het landschap.

De bedekking van het gebied door het landijs in het Saalien is van grote betekenis geweest voor de huidige reliëfverschillen in het landschap. Ten oosten van het plangebied ligt een stuwwal. Deze stuwwal bestaat gedeeltelijk uit gestuwde fijnzandige en kleiige mariene afzettingen uit het Eoceen, Oligoceen en Mioceen (circa 53 – 5,3 miljoen jaar oud).

De stuwwallen bestaan weliswaar deels uit opgestuwde oudere afzettingen, maar zijn daarna, net zoals het omliggende land, door het ijs overreden.[9] Hierbij is een zogenaamde grondmorene gevormd, die grotendeels uit keileem bestaat. Keileem ontstaat door deformatie van het sediment ten gevolge van de druk van het ijs. Het kan zowel sediment betreffen dat van oorsprong al onder het ijs aanwezig was, maar kan ook uit een combinatie of zelfs geheel bestaan uit sediment dat uitsmelt ten gevolge van de druk (bij toenemende druk neemt de temperatuur toe) aan de onderzijde van het ijs. Keileem bestaat vaak uit een mengsel van klei, zand en grind, dat zeer sterk is samengedrukt door het gewicht van het landijs.[10] De keileem wordt tot het Laagpakket van Gieten van de Formatie van Drente gerekend. De keileem is van grote betekenis voor de waterhuishouding van het gebied. De grondwaterstanden zijn relatief hoog, omdat het water stagneert op de ondoorlatende leem.[11]

[7] De Mulder *et al.* 2003 en via www.dinoloket.nl: Dinoloket, Standaarden, Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond.

[8] Hagens en Kremer 2011.

[9] Berendsen 2005, 62-63.

[10] Berendsen 2004, 166.

Na een warme periode, het Eemien interglaciaal, werd het tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, opnieuw zeer koud. Het landijs bereikte Nederland echter niet. Onder de periglaciale omstandigheden was de ondergrond periodiek permanent bevroren en moest het regen- en sneeuwsmeltwater over het oppervlak afstromen. Hierbij werden dalen gevormd en fluvioperiglaciale afzettingen afgezet. De dalen rond Enschede zijn oost-west georiënteerd en lopen vanaf de hoge stuwwal richting de lager gelegen dekzandvlakte in het westen (afbeelding 2.1, code 2R2).

In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal en sommige perioden van het Laat-Glaciaal, was de vegetatie vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving door de wind kon optreden. In deze periode zijn de keileem en fluvioperiglaciale afzettingen met dekzand bedekt geraakt.[12] Dit (vaak lemige) zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond, goed gesorteerd en arm aan grind en wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend. Het reliëf, dat hierbij is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes, depressies en dekzandkopjes, afgewisseld met langgerekte ruggen.

Het plangebied is niet gekarteerd op de geomorfologische kaart (afbeelding 2.1). Ten oosten van het plangebied bevindt zich een hoge stuwwal (code 11B3), ten zuidoosten een hoge grondmorenerug (code 10B14), ten noorden en ten westen gordeldekzandwelvingen (code 3L6) en een gordeldekzandrug ten westen van het plangebied. Verder komen in de omgeving van het plangebied dalvormige laagten zonder veen (code 2R2) en droge dalen al dan niet met dekzand of löss (code 2R3) voor. Op het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (afbeelding 2.2) ligt het plangebied, weergegeven in groene kleuren, ten westen van de stuwwal (oranje/gele kleur)

In het Holoceen (de laatste 11.755 jaar) werd het klimaat warmer en vochtiger en is het landschap door geologische processen weinig veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in. De beken volgden vaak de natuurlijke laagten, zoals de eerder gevormde dalen uit het Pleniglaciaal. In de omgeving van het plangebied ligt geen beek. In de loop van het Atlanticum (circa 7020 – 3755 jaar geleden) trad vernatting op door een verhoging van de grondwaterstand. De oorspronkelijke begroeiing op de hoge stuwwallen ten oosten van Enschede bestond uit beuken- en eikenbos en eikenhaag-beukenbos.[13] Ook het dekzandgebied waar Enschede in lag, was bebost. Vanaf de middeleeuwen vond grootschalige kap van de bossen plaats vanwege de stijgende vraag naar hout. De bossen op de stuwwallen zijn grotendeels intact gebleven. Ook in de middeleeuwen zal op de stuwwal ten oosten van Enschede bos hebben gestaan. Rond Enschede domineerden de weilanden vanwege de relatief natte bodem. Op hogere dekzandruggen en dekzandkopjes werden bouwlanden aangelegd. De kans is groot dat de eerste bebouwing van Enschede vanwege de drogere bodem op een dergelijke dekzandrug is aangelegd.

[11] Berendsen 2004, 166.

[12] Berendsen 2004, 190.

[13] Berendsen 2005, 67.

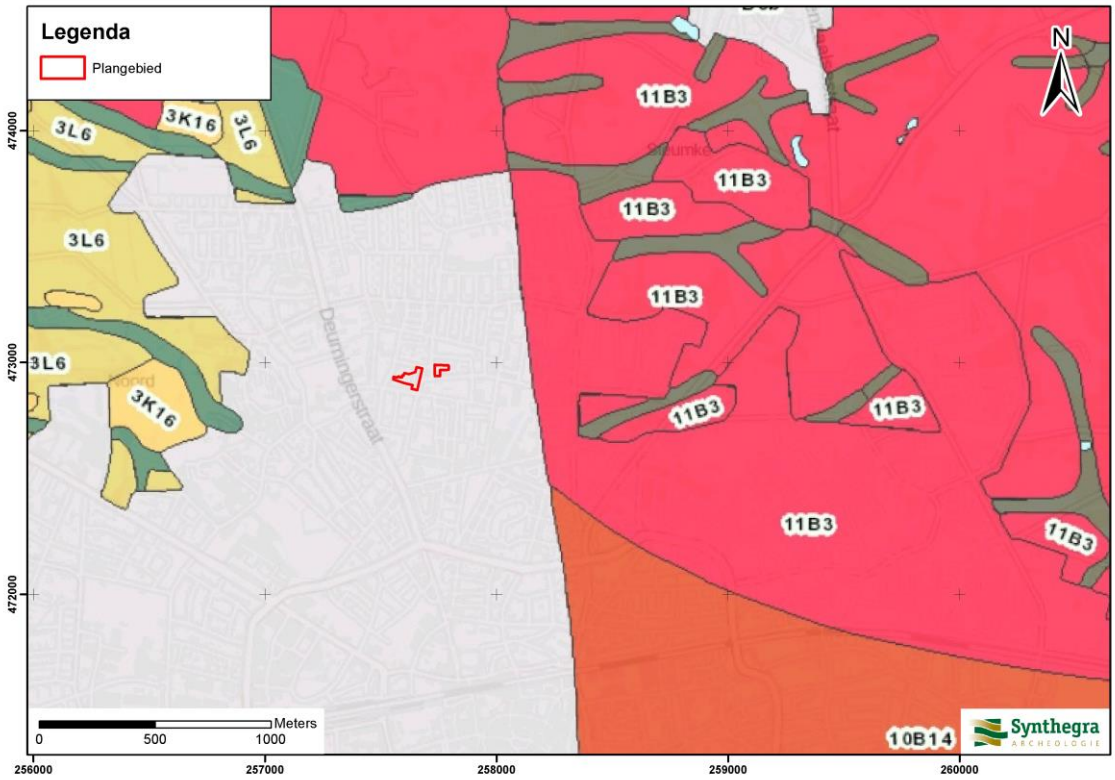

LEGENDA

11B3: hoge stuwwal

10B14: hoge grondmorenerug (+/- dekzand, oud bouwlanddek)

3L6: gordeldekzandwelvingen (+/- oud bouwlanddek)

3K16: gordeldekzandrug ((+/- oud bouwlanddek)

2R2: dalvormige laagte zonder veen

2R3: droog dal (+/- dekzand/loss)

Afbeelding 2.1: Ligging van het plangebied (rood omkaderd) op de Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (Bron: zoeken@RCE).

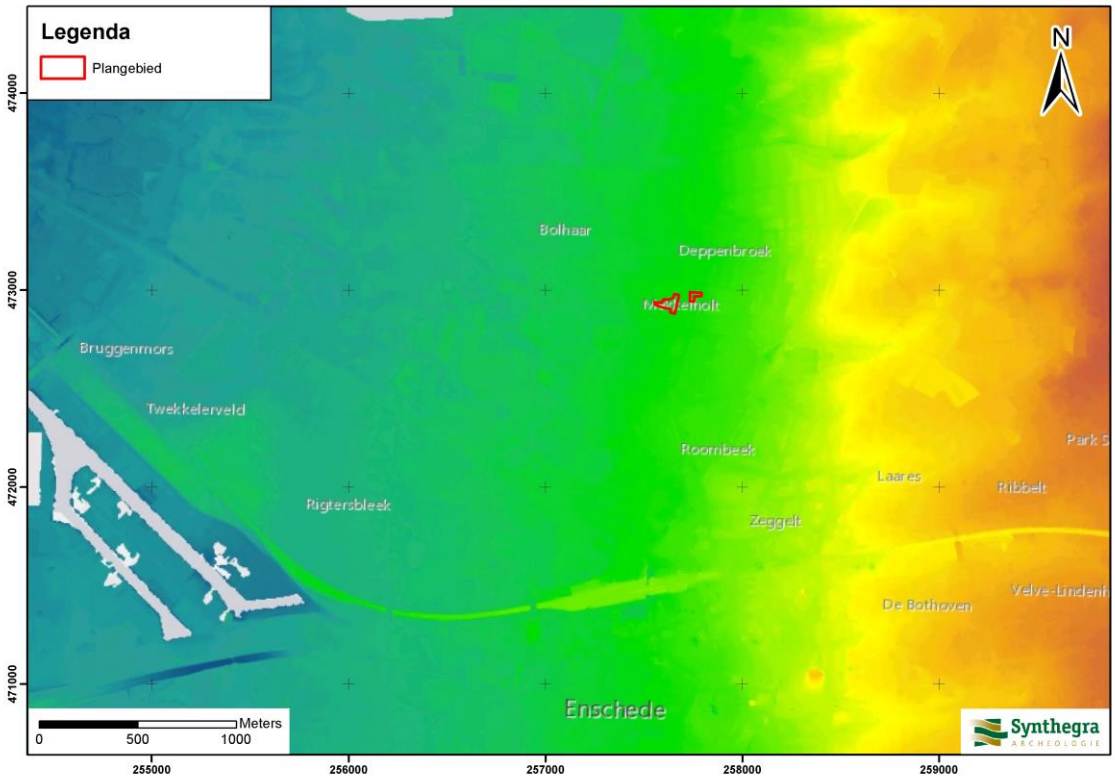

Afbeelding 2.2: Ligging van het plangebied (rood omkaderd) op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (Bron: www.ahn.nl).

Bodem

Op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging binnen het bebouwde gebied (afbeelding 2.3). De omliggende bodem bestaat vooral uit hoge zwarte enkeerdgronden, gooreerdgronden, beekeerdgronden en veldpodzolgronden. Op basis van de omringende bodemtypen en de ligging op de hoogtekaart komen in het plangebied waarschijnlijk hoge zwarte enkeerdgronden (code zEZ23) voor.

Enkeerdgronden zijn voornamelijk ontstaan op de hoger gelegen en van nature arme zandgronden. Het betreft meestal de hoger gelegen dekzandkoppen en dekzandruggen. Enkeerdgronden hebben een plaggendek, dat dikker dan 50 cm is.[14] Zwarte enkeerdgronden (zEZ) zijn ontstaan door bemesting met heideplaggen. De bouwvoor van de zwarte enkeerdgronden (Aap-horizont) is zwart van kleur en circa 25-30 cm dik. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aan-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn. Onder het plaggendek ligt de oorspronkelijke bodem. In het plangebied is dat waarschijnlijk een veldpodzolgrond (Hn21). In dekzanden is podzolering een natuurlijk bodemvormend proces. Bij podzolering worden humus, ijzer en mangaan uit de bovenste bodemlagen uitgespoeld en vindt inspoeling van deze bestanddelen in diepere bodemlagen plaats. Veldpodzolgronden bestaan uit een donkere, humushoudende bovengrond (Ap-horizont), waaronder een lichtgrijze E-horizont (uitspoelingshorizont) aanwezig is. Hieronder

[14] De Bakker en Schelling 1989, p. 141.

ligt de bruine B-horizont (inspoelingshorizont), die geleidelijk overgaat in de C-horizont.[15] Afhankelijk van de vroegere bodembewerking is de oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont al dan niet intact.

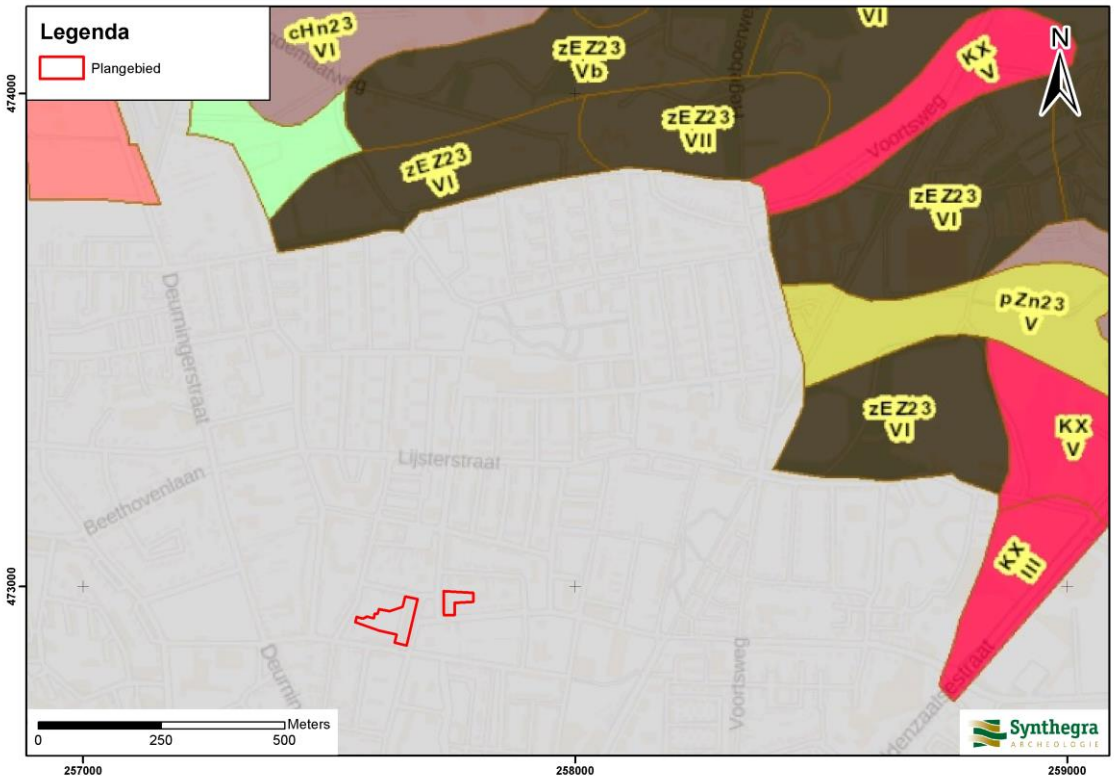

LEGENDA

zEZ23: Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand
Hn21: Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
pZg23: Beekeerdgronden; lemig fijn zand
pZn23: Gooreerdgronden; lemig fijn zand
KX: Zeer ondiepe keileem

Afbeelding 2.3: Ligging van het plangebied (rood omkaderd) op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (Bron: zoeken@RCE).

2.3 Archeologische waarden in en rondom het plangebied

In deze paragraaf wordt gekeken of binnen en rond het plangebied archeologische en/of ondergrondse bouwhistorische waarden bekend zijn. Hiervoor zijn de volgende bronnen binnen de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd:

- Centraal Archeologisch Archief (CAA)
- Gegevens van amateurarcheologen

[15] De Bakker en Schelling 1989, p. 127.

- Centraal Monumenten Archief (CMA)
- Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS III)

Daarnaast zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede
- Bouwdossiers Fazantstraat 52-110 en Fazantstraat 155 - 221
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed

Op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede heeft het plangebied een hoge- en middelhoge archeologische waarde (afbeelding 2.4). Omdat deze kaart deel uitmaakt van het vigerend beleid wordt deze kaart als leidend beschouwd.

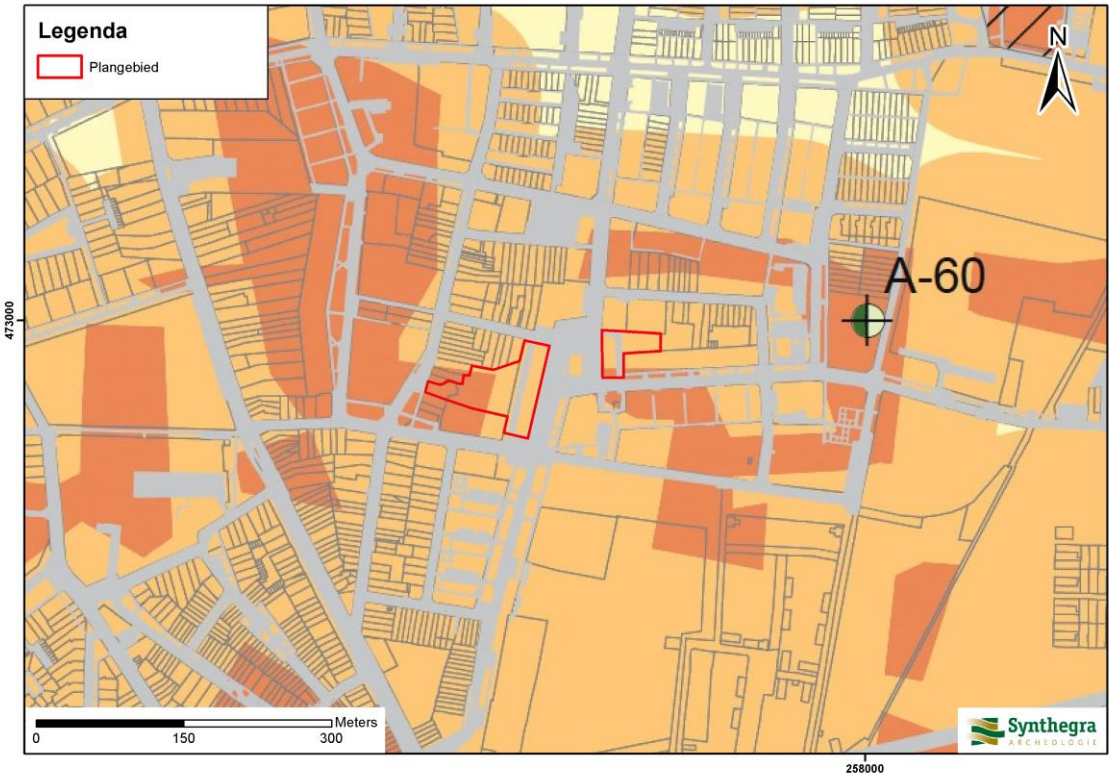

LEGENDA

Rood: Hoge verwachting
Oranje: Middelhoge verwachting
Geel: Lage verwachting

Afbeelding 2.4: Ligging van het plangebied (rood omkaderd) op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede (Bron: Boshoven e.a. 2005).

Uit de archieven en ARCHIS III van de RCE blijkt dat binnen het plangebied geen archeologische monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen aanwezig zijn (bijlage 2). Uit de directe omgeving (binnen een straal van 250 m) is één waarneming en één onderzoeksmelding bekend.

Monumenten, waarnemingen en onderzoeksmeldingen binnen een straal van 250 m van het plangebied:

Waarnemingsnummer 4636: betreft de vondst van een bronzen ring; een aardewerkfragment en een crematiefragment uit de periode Late Bronstijd – Vroege IJzertijd op een afstand van circa 200 meter ten oosten van deellocatie D.

Onderzoeksmelding 20203: betreft een booronderzoek, waarvan nadere gegevens ontbreken.

De heer Dick Schlüter (Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN), afdeling Twente) is via email benaderd en heeft op de vraag of bij hij nog informatie uit het plangebied bekend is (die niet bij de RCE is gemeld) op het moment van het afronden van deze rapportage nog niet gereageerd.

2.4 Historische ontwikkeling

Voor de historische ontwikkeling is historisch kaartmateriaal en relevante achtergrondliteratuur geraadpleegd, dat in onderstaande paragraaf is weergegeven.

Het plangebied ligt in het noordelijke deel van de bebouwde kom van Enschede. Het maakt onderdeel uit van de wijk Mekkelholt die in de tweede helft van de 20e eeuw werd aangelegd.

De naam Enschede komt voor het eerst in de schriftelijke bronnen voor in 1118-1119 als *Aneschedhe* en *Aneschethe*. De letterlijke betekenis van *Schede* is ‘scheiding’, zoals bijvoorbeeld een waterscheiding, grens of wellicht een heuvelrug.[16] Het kan tevens 'aan de Es' (naar het uitgebreide essencomplex aan de oostkant van de stad) betekenen.[17] Enschede ontstond in de vroege middeleeuwen als agrarische nederzetting rond een klein kasteel, het Graven- of herenhof, en een kerkje. Dit kerkje werd omstreeks 1100 vervangen door de huidige Grote Kerk.[18] De stad kreeg in 1325 stadsrechten, waarna in opdracht van de bisschop van Utrecht versterkingen omringd door grachten, aangelegd werden. Een echte bloei kende de stad pas echt vanaf de 18e eeuw, toen de textielnijverheid tot ontwikkeling kwam. De stad en de omliggende regio werden een centrum van deze nijverheid in Nederland.[19]

Het gebied (Room Veldje) waarbinnen het plangebied ligt, maakte in de 18e eeuw onderdeel uit van akkerlandcomplexen met geïsoleerde hoeven, omringd met heidegronden. Op de historische kaart uit 1787 staat ter hoogte van deellocatie C en D bebouwing aangegeven (afbeelding 2.5). Langs weerszijden van het plangebied zijn doorgaande wegen te zien die Enschede verbinden met de omliggende gehuchten.

[16] Van Berkel en Samplonius 2006, 128.
[17] www.enschede-stad.nl.
[18] Benthem 1971, 16.
[19] Hagens en Kremer 2011.

Afbeelding 2.5: Ligging van het plangebied (bij benadering weergegeven in blauw) op de kaart van Hottinger uit 1787 (Bron: Cultuurhistorische waardenkaart, www.overijssel.nl).

Op de kaart van Huguenin uit 1824 (afbeelding 2.6) is een grotendeels gelijke situatie te zien. Het gebied waarbinnen het plangebied ligt, maakte ook hier onderdeel uit van akkerlandcomplexen met geïsoleerde boerderijen (hoeven). Op de kaart uit 1824 is in het zuidwestelijke deel van deellocatie C bebouwing aangegeven. Uit de gegevens van de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT) [20] behorende bij het minuutplan uit 1811-1832[21] staat de bebouwing beschreven als 'huis en erf'. De zone rondom was in gebruik als bouw- en hooiland. De deellocaties A en B waren in gebruik als heide en als bouwland. De bouwlanden bestaan uit grote onregelmatige kavels. Ten zuiden van het plangebied lagen bleekvelden die van elkaar waren gescheiden door greppels, gevuld met water.

[20] OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

[21] Gemeente Lonneker, sectie C, blad 5. Minuutplans zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kadasters) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

Op de topografische kaart uit 1920 en 1950 (afbeelding 2.7 en 2.8) is verspreid over het plangebied bebouwing zichtbaar. Tussen 1950 en 1960 verrees ter plaatse van het plangebied de wijk Mekkelholt met flatgebouwen. Deze flatgebouwen zijn zichtbaar op de topografische kaart uit 1960 (afbeelding 2.9).

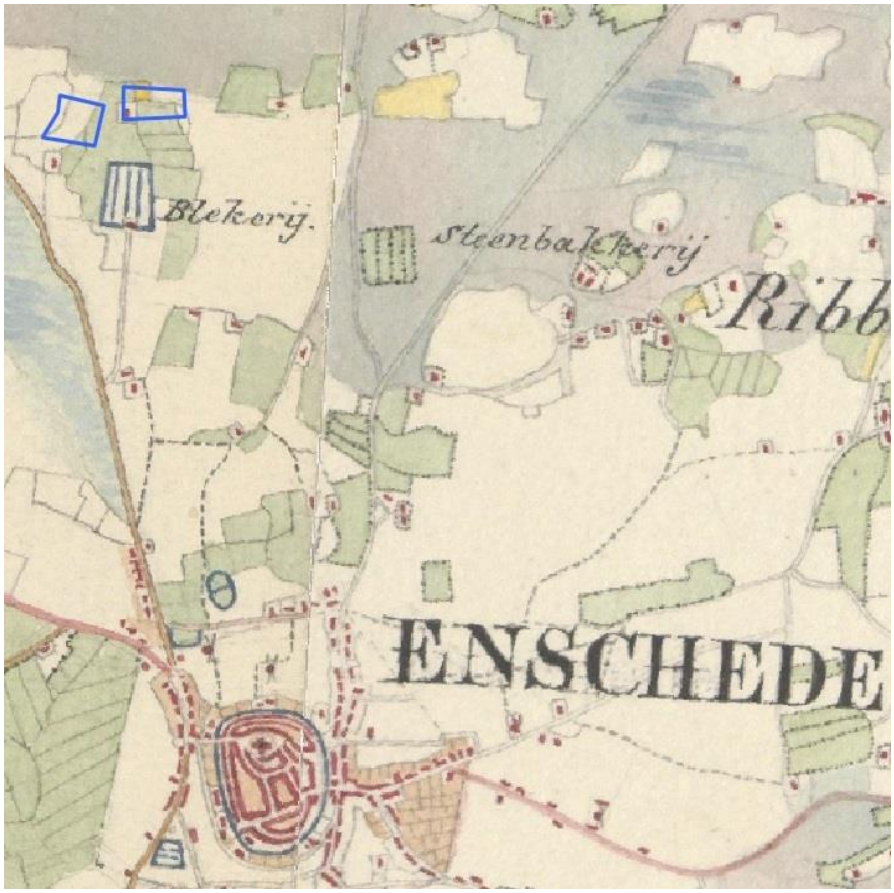

Afbeelding 2.6: Ligging van het plangebied (bij benadering weergegeven in blauw) op de kaart van Huguenin uit 1824 (Bron: Cultuurhistorische waardenkaart, www.overijssel.nl).

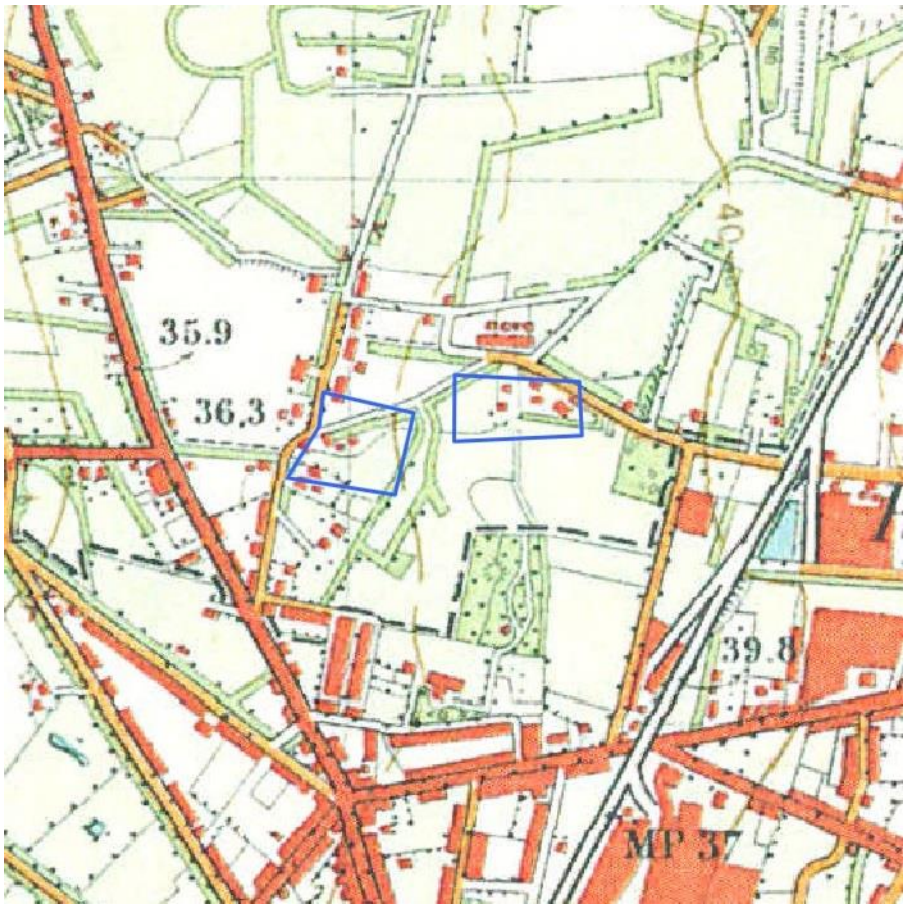

Afbeelding 2.7: Ligging van het plangebied (bij benadering weergegeven in blauw) op een topografische kaart uit 1920 (Bron: Cultuurhistorische waardenkaart, www.overijssel.nl).

Afbeelding 2.8: Ligging van het plangebied (bij benadering weergegeven in blauw) op een topografische kaart uit 1950 (Bron: Cultuurhistorische waardenkaart, www.overijssel.nl).

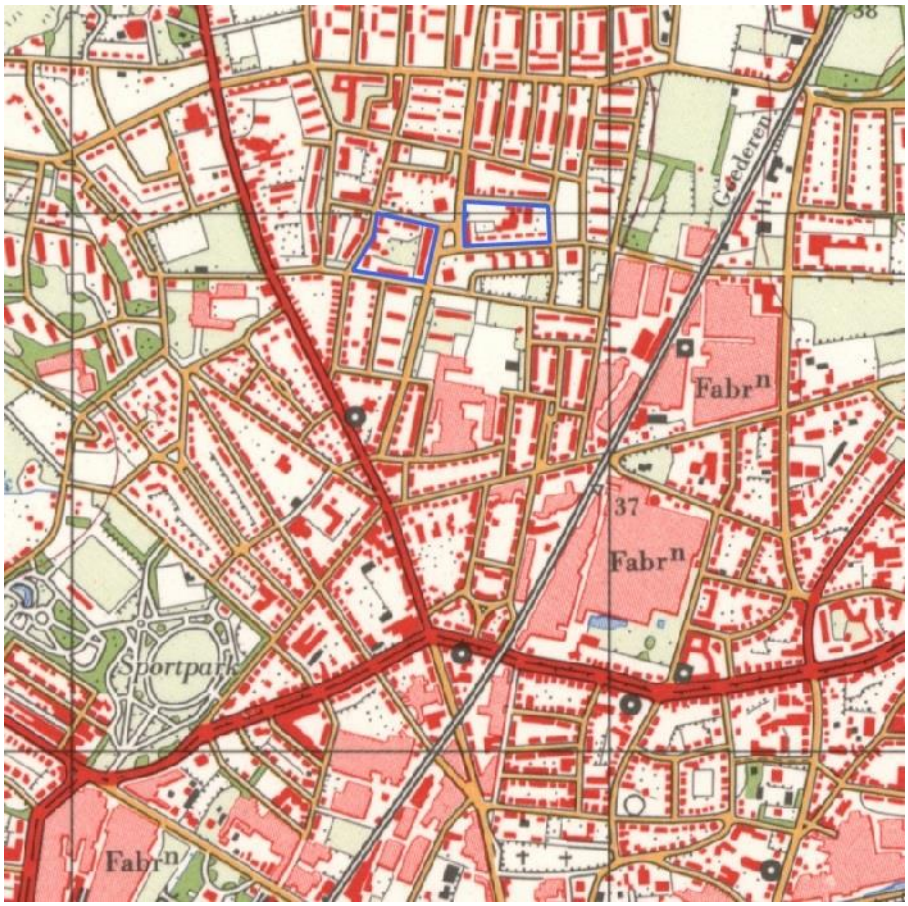

Afbeelding 2.9: Ligging van het plangebied (bij benadering weergegeven in blauw) op een topografische kaart uit 1960 (Bron: Cultuurhistorische waardenkaart, www.overijssel.nl).

Bodemverstoring

Ter plaatse van deellocatie B is in 2009 door Borger & Burghouts B.V. en in 2014 door Geofoxx een bodemonderzoek uitgevoerd.

Resultaten 2009: Ter plaatse van de boorpunten 1 t/m 4, 5 en 7 bevonden zich ondergrondse olietanks tot een diepte van 1,5 tot 2 m beneden het maaiveld (afbeelding 2.11). Deze zijn inmiddels verwijderd. Bij boorpunt 16 (afbeelding 2.11) bevond zich een buiten gebruik zijnde wasplaats met slibvangput en oliewaterafscheider.

Resultaten 2014: Ter plaatse van enkele voormalige activiteiten was een bodemverontreiniging aanwezig en is gesaneerd. Na afronding van de saneringswerkzaamheden is geconstateerd dat binnen de locatie meerdere stukjes asbestverdachte materialen zijn aangetroffen op het maaiveld. Verder is in de zuidoosthoek van het terrein (afbeelding 2.10 en 2.12) op deellocatie B, een stortgat aangetroffen gevuld met voornamelijk metaalresten en puin. Het materiaal is aangetroffen tot een diepte van circa 0,5 m –MV. De grond bleek sterk verontreinigd te zijn. Het materiaal bevond zich over een oppervlakte van circa 25 m². De omvang werd

geschat op 12 m³. De verontreinigde grond met stort is in een later stadium tot een diepte van 1 m à 1,5 m ontgraven en afgevoerd.[22]

Afbeelding 2.10: Locatie van het stortgat in het zuidoostelijk deel van deellocatie B (gearceerd weergegeven) (Bron: Stegge 2016).

[22] Stegge 2016.

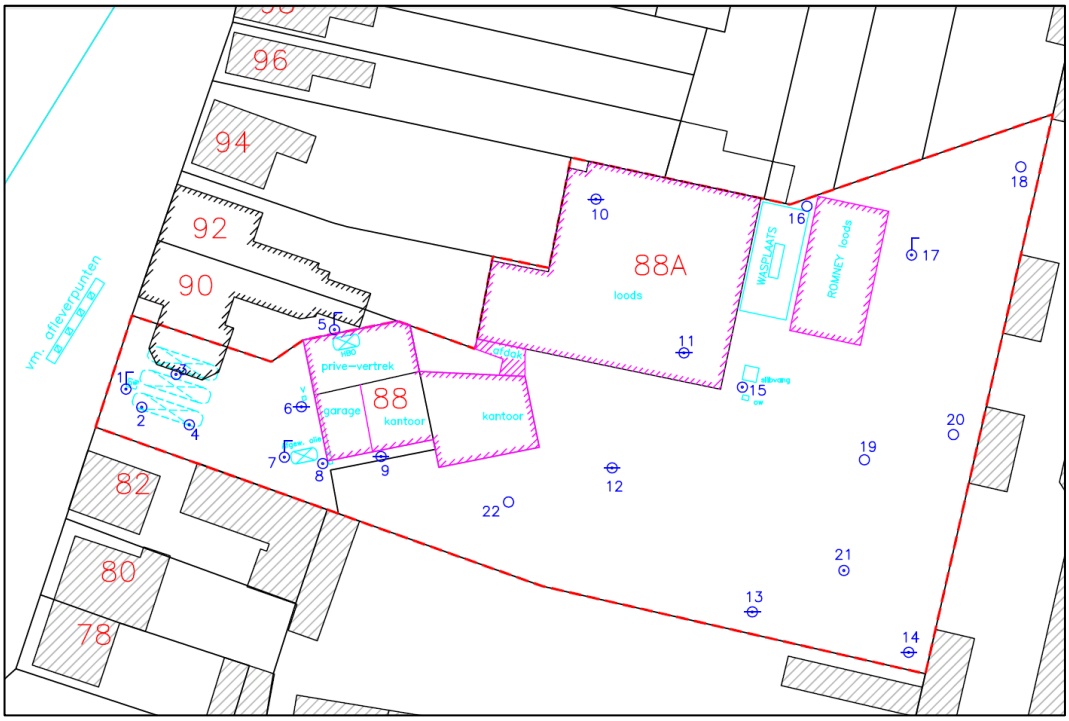

Afbeelding 2.11: Locatie van, inmiddels verwijderde olietanks, (zie blauw omkaderde kruizen tpv boorpunten 1 t/m 4, 5 en 7) op locatie A (Bron: Nijhuis 2009).

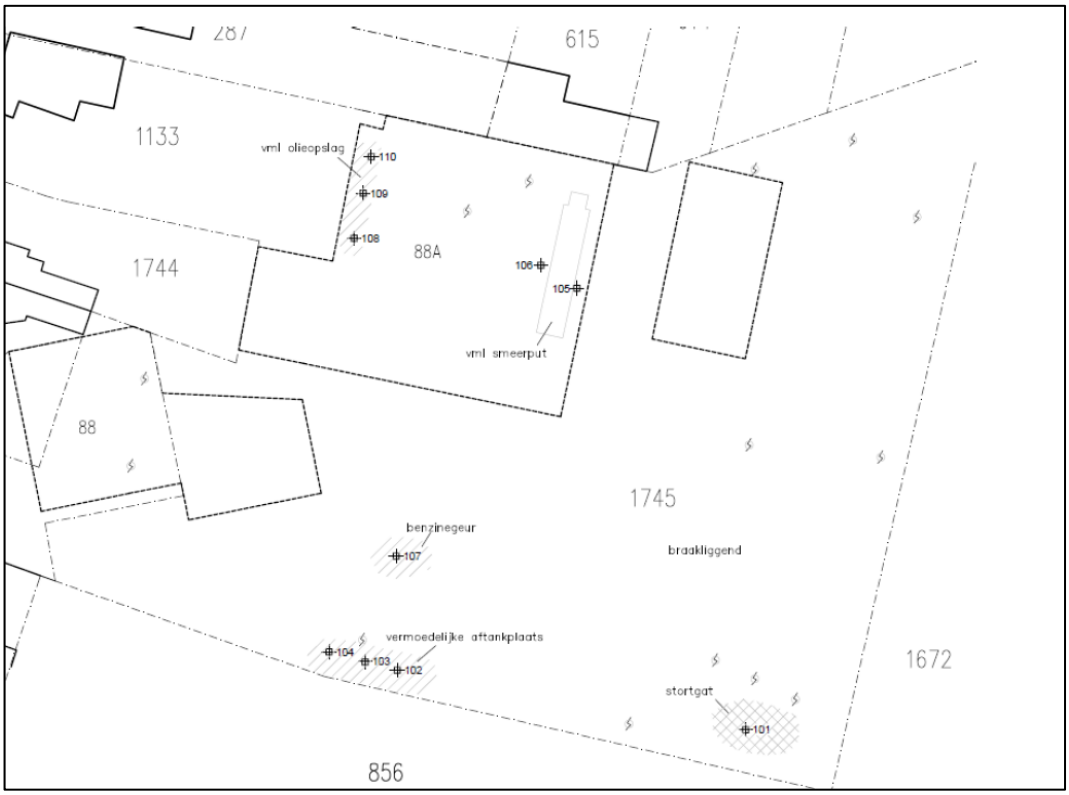

Afbeelding 2.12: Locatie van inmiddels gesaneerd stortgat, smeerput en overige vervuilingen op deellocatie B (gearceerd weergegeven) (Bron: tekening aangeleverd door opdrachtgever).

2.5 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van bovenstaand bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, waarvan de essentie is weergegeven in tabel 2.1.

Op de Archeologische Verwachtingskaart van de gemeente Enschede heeft het plangebied een deels middelhoge- en deels hoge archeologische verwachting. Omdat deze kaart deel uitmaakt van het vigerend beleid wordt deze kaart als leidend beschouwd.

In het plangebied wordt op basis van het bureauonderzoek dekzand verwacht. Op basis van de ouderdom van het dekzand kunnen in het plangebied archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum worden verwacht. In het plangebied komen naar verwachting hoge zwarte enkeerdgronden voor.

De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van de aanleg van bouwputten voor de bebouwing zal de bodem waarschijnlijk tot in het archeologische niveau worden verstoord, dat in dit gebied vanaf het maaiveld verwacht kan worden.

Als woon- en verblijfplaats kozen de prehistorische bewoners vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap, bij voorkeur in de buurt van water. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat meer dan 80% van de jager-verzamelaars vindplaatsen zich binnen een zone van 175 meter van de dichtstbijzijnde waterloop of meertje bevinden.[23] Aangezien er geen beek in de buurt van het plangebied loopt, is de archeologische verwachting voor het Paleolithicum en Mesolithicum laag. De vuursteenvindplaatsen bestaan voornamelijk uit strooiing van vuursteenfragmenten en ondiepe grondsporen, zoals haardkuilen.

Vanaf het Neolithicum schakelt de prehistorische mens geleidelijk over van jagen/verzamelen naar landbouw en veeteelt. Door deze overschakeling kan men het nomadische bestaan achter zich laten en overschakelen op een sedentaire levenswijze. De nederzettingslocaties blijven vanaf het Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen hetzelfde. Nog steeds verkiest men hogere, droge gebieden maar de mens werd minder afhankelijk van open water omdat vanaf deze periode waterputten werden geslagen. Voor bovengenoemde periode geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting. Archeologische resten uit deze periode bestaan niet alleen uit fragmenten aardewerk, maar ook uit diepere grondsporen zoals paalgaten en afvalkuilen. Het sporenniveau wordt verwacht onder een plaggendek in de oorspronkelijke bodem vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld. Uit het bouwdossieronderzoek is gebleken dat de flats op deellocatie A en C op een diepte van 101 cm beneden het maaiveld zijn gefundeerd. Naar verwachting zullen op deze locaties enkel de dieper ingegraven sporen zoals waterputten, afvalkuilen en dergelijke bewaard zijn gebleven.

In de Late Middeleeuwen concentreerde de bewoning zich met name rond oudere bewoningskernen. De buitengebieden werden benut voor agrarische doeleinden. Het gebied waarbinnen het plangebied ligt, maakte onderdeel uit van akkerlandcomplexen met geïsoleerde hoeven die waren omringd met heidegronden. In het plangebied was sinds tenminste de 18e eeuw bebouwing (boerderijen) aanwezig in de deellocaties C en D. Deze boerderijen of voorgangers hiervan kunnen in oorsprong teruggaan tot de (late) middeleeuwen. De

[23] Boshoven et al. 2005. BAAC-rapport 04.238, p. 46.

deellocaties A en B waren tot circa 1900 onbebouwd en bestonden uit heidegrond en bouwland horend bij een zuidelijk gelegen boerderij.
Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor nederzettingsresten voor de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd. In de deellocaties A en B kunnen off-site sporen zoals kuilen, greppels en spitssporen van een nabijgelegen boerderij worden verwacht. Op de deellocaties A en C zullen i.v.m. de funderingsdiepte van de flats op 101 cm beneden het maaiveld, naar verwachting enkel dieper ingegraven sporen bewaard zijn gebleven.

Op basis van bovenstaand bureauonderzoek is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, waarvan de essentie is weergegeven in tabel 2.1.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-Paleolithicum – Mesolithicum	laag	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen: vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder een plaggendek in de oorspronkelijke bodem vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld.
Neolithicum – Vroege Middeleeuwen	middelhoog	Nederzetting: cultuurlaag, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder een plaggendek in de oorspronkelijke bodem vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld.
Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd	hoog		vanaf maaiveld

Tabel 2.1: Archeologische verwachting per periode.

Volgens de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed[24] kunnen binnen beide onderzochte terreinen resten worden verwacht van kleinere objecten en structuren zoals crashlocaties, veldgraven en onderduikholen.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Inleiding

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Voor het plangebied geldt een lage verwachting voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum, een middelhoge verwachting voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen en een hoge verwachting voor nederzettingsresten uit de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd.

[24] www.ikme.nl

3.2 Conclusies / beantwoording onderzoeksvragen

- *Wat is de opbouw van de ondergrond en het verwachte bodemtype?*
  Het plangebied is vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd op de bodemkaart. Op basis van het huidige onderzoek worden in het plangebied Hoge zwarte enkeerdgronden bestaande uit lemig fijn zand (code zEZ23) verwacht.

- *Worden archeologische vindplaatsen in het onderzoeksgebied verwacht?*
  Er is een lage verwachting voor archeologische vindplaatsen uit het Laat Paleolithicum – Mesolithicum; een middelhoge verwachting voor het Neolithicum – Vroege Middeleeuwen en een hoge verwachting voor de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd.

- *Wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*
  Archeologische vindplaatsen uit het Neolithicum – Vroege Middeleeuwen kunnen in het gehele plangebied worden verwacht onder een plaggendek, in de oorspronkelijke bodem vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld.
  Archeologische vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd worden eveneens in het gehele plangebied verwacht, waarbij de eventuele archeologisch sporen ter hoogte van de deellocaties A en B naar verwachting uit off-site sporen, zoals kuilen, greppels en spitsporen, van een nabijgelegen boerderij, zullen bestaan. De sporen uit deze periode worden vanaf het maaiveld verwacht.
  I.v.m. de funderingsdiepte van de flats in de deellocaties A en C op 101 cm beneden het maaiveld zullen hier naar verwachting enkel de dieper ingegraven sporen zoals waterputten, afvalkuilen en dergelijke bewaard zijn gebleven.

- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?*
  Indien de drie ‘nieuw te bouwen’ flats op de locatie van de ‘te slopen’ flats binnen de huidige funderingsdiepte van 101 cm beneden het maaiveld worden gefundeerd, zullen eventueel aanwezige archeologische resten op die locatie niet worden bedreigd.

  De nieuw te bouwen 9 eengezinswoningen (verdeeld over 3 woonblokken) zijn gepland in deellocatie B. Aan de hand van een luchtfoto uit 2008, waarop de inmiddels gesloopte bebouwing op deellocatie B zichtbaar is, valt af te leiden dat de drie geplande woonblokken grotendeels buiten de begrenzing van de voormalige bebouwing/verstoring valt. Eventueel aanwezige archeologische resten kunnen bij de bouw van de drie woonblokken bedreigd worden.

3.3 Aanbevelingen

Locatie A en C:

Aangezien de ‘nieuw te bouwen’ flats op de locaties A en C binnen de funderingsdiepte van de ‘te slopen’ flats (101 cm beneden het maaiveld) worden gefundeerd, zullen eventueel aanwezige archeologische resten op die locatie niet worden bedreigd. Voor deze locaties wordt daarom geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Locatie B:
Op locatie B zijn meerdere bodemverontreinigingen gesaneerd tot in het archeologisch niveau (dat vanaf circa 50 cm beneden het maaiveld te verwachten is). Voor deze locatie wordt daarom geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Locatie D:
Op locatie D is een parkeerplaats gepland. Indien de bodem bij de aanleg van de parkeerplaats dieper dan 40 cm beneden het maaiveld zal worden verstoord, wordt vervolgonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek aanbevolen.
Indien de bodem niet dieper dan 40 cm beneden het maaiveld zal worden verstoord, wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Met nadruk willen wij de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen namelijk eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Enschede), die vervolgens een besluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Synthegra wil de opdrachtgever er daarom op wijzen dat, indien tijdens de werkzaamheden een (mogelijke) archeologische vondst wordt gedaan dan geldt de wettelijke meldingsplicht, zoals omschreven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet. Uit praktisch oogpunt kan een dergelijke toevalsvondst bij de gemeente worden gemeld.

Literatuur en kaarten

Literatuur

Bakker, H. de en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.

Benthem, A., 1971: *Geschiedenis van Enschede en zijne naaste omgeving*. Zaltbommel.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Berkel, G. van, en K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie.* Prisma, Utrecht.

Boshoven, E.H., R.M. Lotte, A.G. Oldemenger, L.A. Tebbens en J.M.J. Willems, *Archeologische verwachtingskaart gemeente Enschede*. BAAC-rapport 04.238. 's-Hertogenbosch.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989: *NEN 5104 Geotechniek - Classificatie van onverharde grondmonsters.* Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Nijhuis, J.W.M., 2009: *Bodemonderzoek en asbestinventarisatie Mekkelholtsweg 88-88a te Enschede*. Rapportnr: JN090218B-1940. Enschede.

Stegge, R.B., 2016: *Verkennend en nader (asbest) bodemonderzoek Fazantstraat te Enschede*. Geofoxx. Oldenzaal.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (aanvulling op de KNA 3.1)*. SIKB, Gouda.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, 2016: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0.* SIKB, Gouda.

Kaarten

Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 2000: *Geologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad 34/35 Enschede Glanerbrug.* Wageningen/Haarlem.

Stichting voor Bodemkartering en Rijks Geologische Dienst, 1979: *Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000, blad34 Oost/35 Enschede Glanerbrug.* Wageningen/Haarlem.

Internet (geraadpleegd juni 2017)

https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/
www.arcgisonline.nl
www.ahn.nl
www.bodemloket.nl
www.dinoloket.nl
www.enschede-stad.nl
www.ikme.nl
www.overijssel.nl

Bijlagen:

Bijlage 1: Overzicht van relevante geologische en archeologische tijdvakken

Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

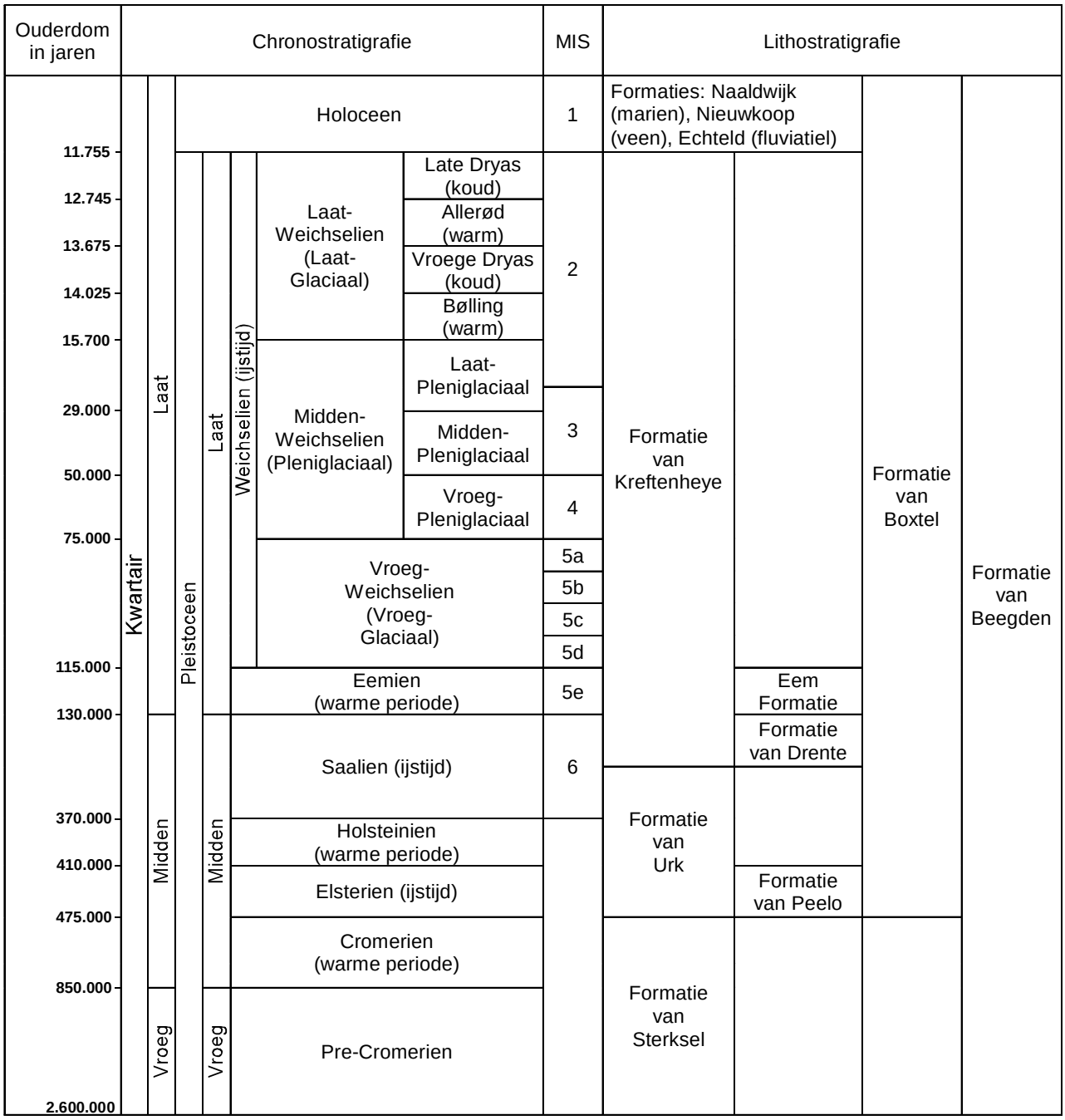

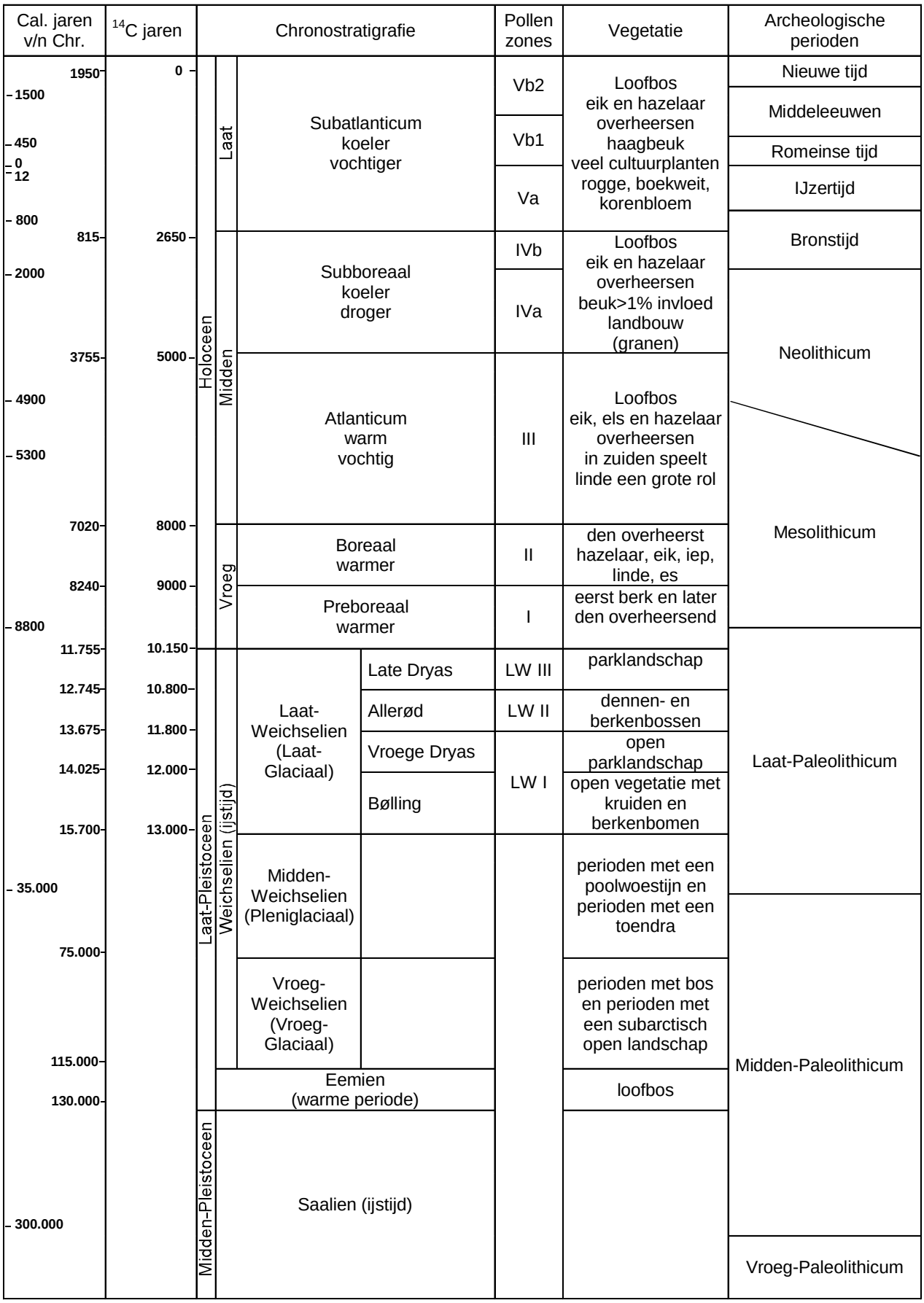

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 2: Combinatiekaart IKAW, AMK en ARCHIS-waarnemingen

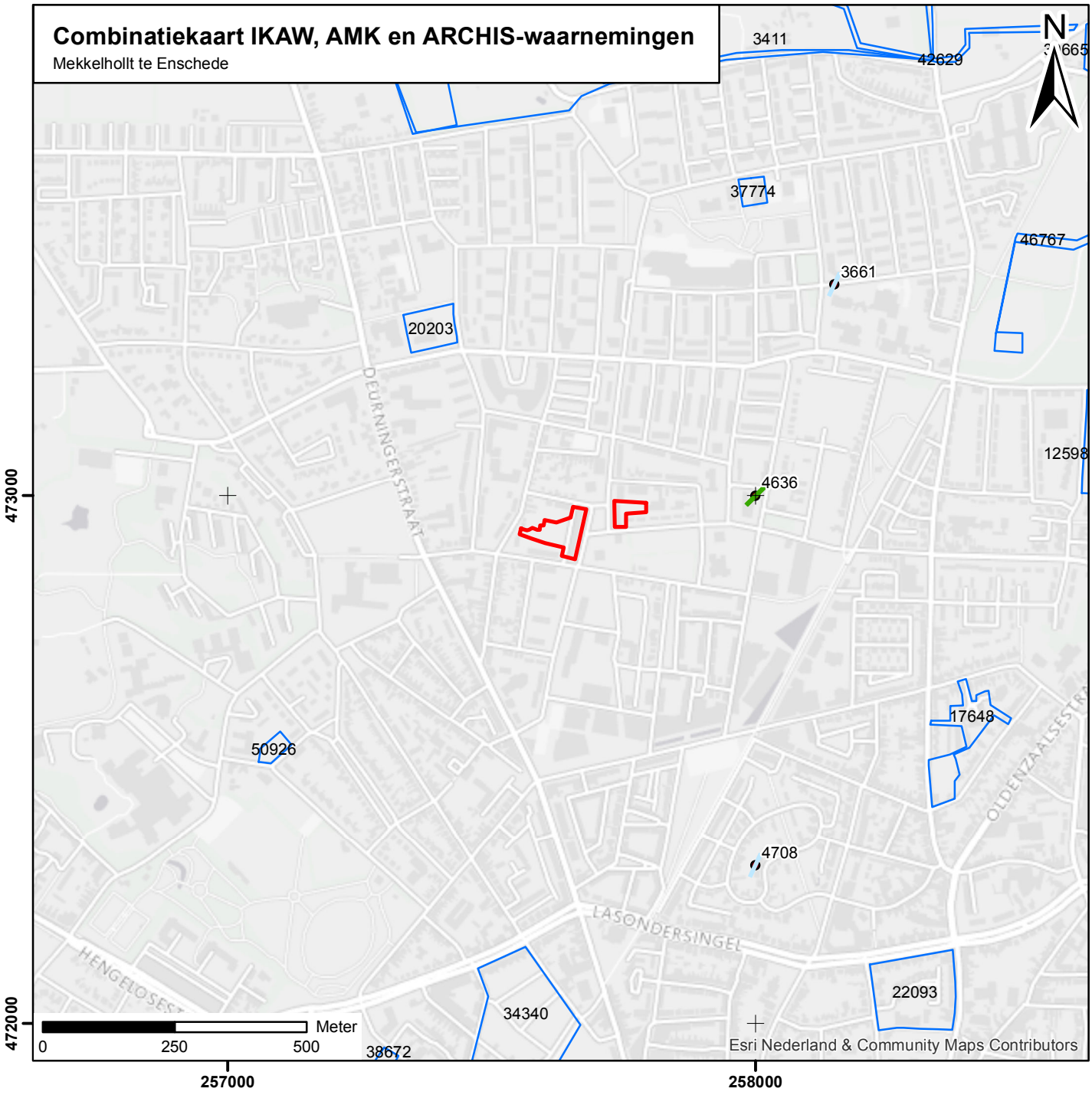

Legenda

BEGIN_PER

- Bronstijd
- Neolithicum

archeologische verwachting trefkans

- hoog (water)
- middelhoog (water)
- laag (water)
- water
- hoog
- middelhoog
- laag
- zeer laag
- niet gekarteerd
- onbekend
- onderzoeksmeldingen

Archeologisch monument + monumentnummer

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- plangebied

Synthegra ARCHEOLOGIE

Bijlage 2 Bodemonderzoek

Verkennend en nader (asbest) bodemonderzoek

Fazantstraat te Enschede

zinnig!

Verkennend en nader (asbest) bodemonderzoek

Fazantstraat te Enschede

Opdrachtgever
Woningcorporatie De Woonplaats
De heer S. Oude Sanderink
Postbus 23
7500 AA ENSCHEDE

Adviesbureau
Geofoxx
Eektestraat 10-12
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL
Tel. 0541 - 585544

Status
versie 1
Datum
2 september 2016
Projectnummer
20160792/REST
Documentkenmerk
20160792_a1RAP.docx

Auteur
Dhr. ing. R.B. Stegge

Paraaf:

Kwaliteitscontrole
Dhr. drs. P.M. Mulder

Paraaf:

Controle / vrijgave
Dhr. drs. P.M. Mulder

Paraaf:

Inhoudsopgave

1	**Inleiding**		**1**
2	**Vooronderzoek en onderzoeksopzet**		**2**
	2.1	Algemeen	2
	2.2	Huidig gebruik en algemene gegevens	2
	2.3	Toekomstig gebruik	3
	2.4	Belendende percelen	3
	2.5	Resultaten eerder uitgevoerd bodemonderzoek	3
	2.6	Bodemopbouw en geohydrologie	4
	2.7	Onderzoeksopzet	5
3	**Werkzaamheden, resultaten verkennend bodemonderzoek**		**6**
	3.1	Kwaliteit	6
	3.2	Werkzaamheden verkennend bodemonderzoek	6
	3.3	Resultaten veldonderzoek	7
	3.4	Resultaten laboratoriumonderzoek	10
4	**Werkzaamheden, resultaten nader (asbest) bodemonderzoek**		**12**
	4.1	Onderzoeksopzet	12
	4.2	Kwaliteit	12
	4.3	Werkzaamheden nader (asbest) bodemonderzoek	12
	4.4	Resultaten veldonderzoek	13
	4.5	Resultaten laboratoriumonderzoek	14
5	**Interpretatie resultaten**		**16**
6	**Samenvatting, conclusies en advies**		**18**

Bijlagen

1	Situatietekeningen	
	1.1	Topografische ligging locatie
	1.2	Kadastrale gegevens
	1.3	Situatieschets deellocaties A en B
	1.4	Situatieschets deellocaties C en D
	1.5	Situatieschets nader onderzoek
2	Boorstaten	
3	Analysecertificaten	
	3.1	Verkennend bodemonderzoek
	3.2	Nader onderzoek
4	Toetsingscriteria en –tabellen	
	4.1	Verkennend bodemonderzoek
	4.2	Nader onderzoek
5	Toelichting bodemonderzoek	
6	Foto's	
7	Onafhankelijkheidsverklaring veldwerker	

1 Inleiding

In opdracht van Woningcorporatie De Woonplaats heeft Geofoxx, als onafhankelijk adviesbureau[1], een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op de locatie Fazantstraat te Enschede. Op basis van de resultaten van het verkennend bodemonderzoek is navolgend een nader onderzoek inclusief asbest uitgevoerd De veldwerkzaamheden van het verkennend bodemonderzoek hebben plaatsgevonden in mei 2016. Het nader onderzoek heeft in juli 2016 plaatsgevonden.

De aanleiding voor de uitvoering van het bodemonderzoek wordt gevormd door de voorgenomen herontwikkeling van het gebied. Het onderzoek heeft als doel om de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem (grond en grondwater) te bepalen. Op basis van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem zal een uitspraak worden gedaan of deze consequenties heeft op de voorgenomen ontwikkeling van het gebied.

Het verkennend bodemonderzoek is uitgevoerd conform de NEN 5740 "Bodem – Landbodem – Strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek – Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond".

Het nader bodemonderzoek is uitgevoerd basis van de NTA 5755 ("Strategie voor het uitvoeren van nader onderzoek – Onderzoek naar de aard en omvang van bodemverontreiniging", NNI, juli 2010).

Het nader asbestonderzoek is uitgevoerd conform de NEN5707 "Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in bodem en partijen grond" (Nederlands Normalisatie-instituut, mei 2003). Het nader asbestonderzoek heeft tot doel het vaststellen of er sprake is van een geval van verontreiniging met asbest.

In het rapport komt het volgende aan de orde: het vooronderzoek en de onderzoeksopzet, de beschrijving en de resultaten van het verkennend bodemonderzoek zijn verwoord in hoofdstuk 3. De beschrijving en de resultaten van het nader onderzoek zijn beschreven in hoofdstuk 4. De interpretatie van de verzamelde gegevens zijn verwoord in hoofdstuk 5. De conclusie van het volledige onderzoek is in hoofdstuk 6 opgenomen.

[1] De opdrachtgever en terreineigenaar zijn geen zuster- of moederbedrijf en komen niet uit de eigen organisatie zodat de onafhankelijkheid van het onderzoek is gewaarborgd.

Geofoxx is een handelsnaam van Geofox-Lexmond bv, statutair gevestigd te Oldenzaal en ingeschreven in het handelsregister onder nr. 06056452. Op alle opdrachten zijn de algemene voorwaarden van Geofox-Lexmond bv van toepassing. Deze voorwaarden zijn te vinden op geofoxx.nl.

2 Vooronderzoek en onderzoeksopzet

2.1 Algemeen

Om vast te stellen of er aanleiding is om op (delen van) de onderzoekslocatie verontreinigingen te verwachten, en zo ja, om welke stoffen het daarbij gaat, is voorafgaand aan het bodemonderzoek een vooronderzoek uitgevoerd.

Het vooronderzoek is uitgevoerd op basis van de NEN5725[2].
Op grond van de verzamelde basisinformatie, de aanleiding van het onderzoek en de mate van verdachtheid is, conform de NEN5725, een standaard vooronderzoek uitgevoerd. Hiertoe is informatie verzameld over het voormalige, huidige en toekomstige gebruik van het terrein en de directe omgeving, alsmede gegevens over de bodemopbouw en geohydrologische aspecten. In de volgende paragrafen is de verkregen informatie vastgelegd.

2.2 Huidig gebruik en algemene gegevens

De onderzoekslocatie is onderverdeeld in een viertal deellocaties, namelijk deellocatie A t/m D. Op onderstaande luchtfoto is de ligging van de verschillende deellocaties weergegeven.

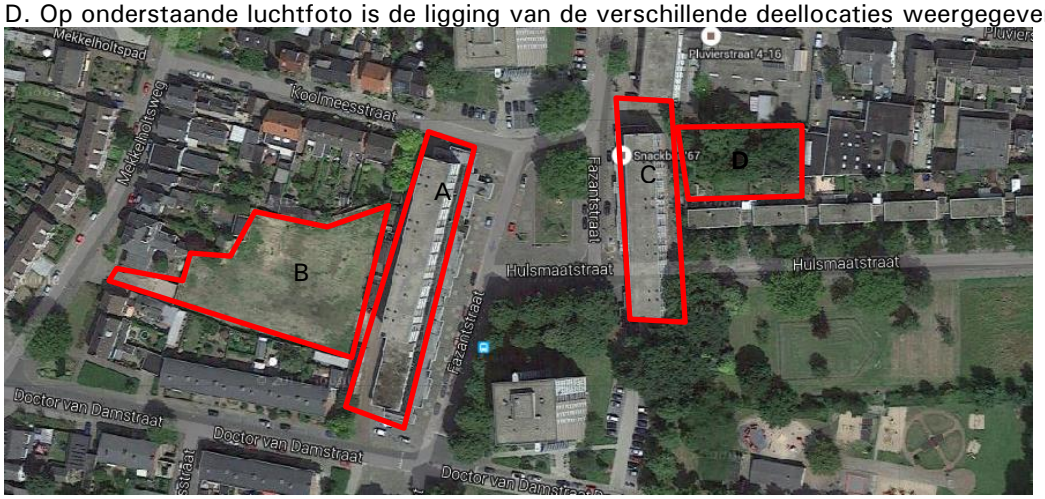

Deellocatie A: Flat Fazantraat 155-221:
Deze deellocatie betreft een woonflat met winkels op de begane grond. Ten westen van de flat bevindt zich een parkeerzone met garages verhard met tegels. Deellocatie A heeft een oppervlakte van circa 2.500 m^2 en is voor circa de helft bebouwd. Het onderzoek zal alleen uitpandig plaatsvinden.
De locatie staat kadastraal bekend als: gemeente Lonneker Sectie R, nr 1672
RD-coördinaten X:257.658 Y:472.927

Deellocatie B: Braakliggend deel ten westen van de flat Fazantraat 155-221
De onderzoekslocatie betreft een braakliggend terrein waar door Geofoxx in 2014 een bodemonderzoek is uitgevoerd. Ter plaatse van enkele voormalige activiteiten was een bodemverontreiniging aanwezig en is gesaneerd. Na afronding van de saneringswerkzaamheden is geconstateerd dat binnen de locatie meerdere stukjes asbestverdachte materialen zijn aangetroffen op het maaiveld. Deze deellocatie heeft een oppervlakte van circa 2.800 m^2.

[2] *NEN5725 (Bodem – Landbodem – Strategie voor het uitvoeren van vooronderzoek bij verkennend en nader bodemonderzoek, januari 2009).*

De locatie staat kadastraal bekend als: gemeente Lonneker Sectie R, nrs. 1745 en 2885
RD-coördinaten X:257.610 Y:472.928

Deellocatie C: Flat Fazantraat 52-110:
De deellocatie betreft eveneens een woonflat met winkels op de begane grond. Ten oosten van de flat bevindt zich een parkeerzone met enkele garages verhard met tegels. Deze deellocatie heeft een oppervlakte van circa 1.400 m^2, waarvan een groot deel bebouwd is. Het onderzoek zal alleen uitpandig plaatsvinden.
De locatie staat kadastraal bekend als: gemeente Sectie R, nr 837
RD-coördinaten X:257.738 Y:472.943

Deellocatie D: Braakliggend deel ten oosten van de flat Fazantraat 52-110
Ten oosten van de flat bevindt zich een begroeid terrein met een oppervlakte van circa 750 m^2. Ten aanzien van historie en bodemkwaliteit zijn geen bijzonderheden te melden.
De locatie staat kadastraal bekend als: gemeente Lonneker Sectie R, nr 837
RD-coördinaten X:257.769 Y:472.980

In bijlage 1 zijn de topografische ligging van de onderzochte locaties, de kadastrale gegevens en situatieschetsen opgenomen.

Bronnen:
- opdrachtgever;
- terreininspectie;
- Bodemloket.

2.3 Toekomstig gebruik

Het gebied zal worden herontwikkeld voor de bestemming wonen. Deellocatie B zal de bestemming wonen met tuin krijgen. De exacte invulling van de verschillende locaties is bij Geofoxx niet bekend.

2.4 Belendende percelen

Er is geen reden om aan te nemen dat activiteiten in de nabijheid van de locatie hebben geleid tot bodemverontreiniging en daarmee tot aantasting van de bodemkwaliteit op de onderzoekslocatie.

2.5 Resultaten eerder uitgevoerd bodemonderzoek

Deellocatie B
Ter plaatse van deellocatie B zijn in het verleden door Borger en Burghouts en Geofox-Lexmond meerdere bodemonderzoeken uitgevoerd. Op deze locatie bevond zich een garagebedrijf met de nodige bodembedreigende activiteiten.

Door Borger en Burghouts is in 2009 op de locatie een verkennend bodemonderzoek[3] uitgevoerd op het gehele terrein. Destijds is ondermeer een grond- en grondwateronderzoek verricht ter plaatse van de HBO-tank en de afgewerkte olietank. Zintuiglijk zijn in de bodem ter plaatse van de tanks geen minerale olieproducten waargenomen. Uit de analyseresultaten is gebleken dat zowel in de grond als het grondwater geen verontreinigingen zijn aangetoond met minerale olieproducten.

3 Bodemonderzoek en asbestinventarisatie Mekkelholtsweg 88 en 88a te Enschede, JN090218?B-1940, d.d. 20-02-2009.

In 2014 is door Geofox-Lexmond ter plaatse van deellocatie B een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. Hieronder zijn de resultaten van het onderzoek samengevat weergegeven.

Stortgat zuidoosthoek
In de zuidoosthoek van het terrein is een stortgat aangetroffen en bestond voornamelijk uit metaalresten en puin. Het materiaal is aangetroffen tot een diepte van circa 0,5 m-mv. De grond blijkt sterk verontreinigd te zijn met lood en zink. Het gehalte koper overschrijdt de tussenwaarde. Daarnaast is er sprake van een lichte verontreiniging met cadmium, kobalt, kwik, molybdeen, minerale olie PCB en PAK. De gehalten zijn te relateren aan de bodemvreemde bijmengingen.
Het materiaal bevind zich over een oppervlakte van circa 25 m^2. De omvang wordt geschat op 12 m^3.

Deze verontreinigde grond met stort is in een later stadium ontgraven en afgevoerd.

Mogelijke aftankplaats
Parallel aan de zuidelijke perceelsgrens zijn boringen verricht tot grondwaterniveau. De vrijkomende grond is beoordeeld op de aanwezigheid van minerale olieproducten. Er zijn echter geen waarnemingen gedaan die duiden op een verontreiniging van de bodem.

Voormalige olieopslag
Parallel aan de noordwestelijke perceelsgrens zijn boringen verricht tot grondwaterniveau. Er zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op een verontreiniging van de bodem. Er zijn geen grondmonsters geanalyseerd.

Voormalige smeerput
De smeerkelder bleek volgestort met diverse materialen, waaronder zand, puin, plastic, emmers, kabels, enz. Onderin de smeerkelder werd een vloeibare substantie aangetroffen (slurry). Om te achterhalen of de slurry gelekt heeft door de vloer van de smeerput naar de onderliggende bodem, is de onderliggende bodem onderzocht. Zintuiglijk zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op een verontreiniging van de bodem onder de smeerput. In het grondwater zijn eveneens geen verontreinigingen aangetoond.

Benzinegeur
Tijdens de veldwerkzaamheden is centraal op het terrein een benzinegeur waargenomen. Daar waar de geur het sterkst is waargenomen is van de grond een monster genomen met een steekbus. De grond is geanalyseerd op minerale olie en vluchtige aromaten. Er zijn echter geen verhoogde gehalten aangetoond. Oorzaak van de benzinegeur is niet bekend maar zal ongetwijfeld gerelateerd zijn aan de voormalige activiteiten (garagebedrijf).

Asbest
Tijdens de veldwerkzaamheden zijn verspreid over het terrein stukjes asbestverdachte materialen aangetroffen aan het maaiveld. Formeel conform de Wet Bodembescherming is er sprake van een asbestverdachte locatie en dient deze nader onderzocht te worden op asbest.

2.6 Bodemopbouw en geohydrologie

Regionaal
Aan de grondwaterkaarten van de Dienst Grondwaterverkenning van TNO zijn gegevens ontleend over de regionale bodemopbouw en geohydrologie.

In tabel 2.1 is schematisch de regionale bodemopbouw weergegeven. De verschillende afzettingen zijn van boven naar beneden weergegeven (respectievelijk van jong naar oud).

De bovengrond in de omgeving van de locatie bestaat uit dekzand, behorende tot de formatie van Twente. De dikte van deze laag kan oplopen tot enkele meters. Onder de dekzandlaag bevinden zich leem- en zandlagen behorende tot de formatie van Drenthe.

Tabel 2.1: Regionale geologische bodemopbouw

Tijdperk	Formatienaam	Soort afzetting	Bodemtype
KWARTAIR Pleistoceen	Formatie van Twente	Fluvioperiglaciale afzettingen (afzetting ontstaan door smeltwaterrivieren, beken en moerassen)	grof zand (met fijn grind), silt of klei, met humeus- en veeninschakeling
	Formatie van Drenthe	Landijs afzetting, (keileem, grondmorene)	grindhoudend en lemig zand en leem met stenen

Opgemerkt dient te worden dat de bovenste twee lagen van Formatie van Twente plaatselijk in topografische laaggelegen gebieden in het bodemprofiel kunnen ontbreken.

De regionale grondwaterstroming in het eerste watervoerende pakket is overwegend westelijk gericht. De lokale stromingsrichting van het grondwater kan hiervan afwijken.

Lokaal
Voor de lokale bodemopbouw wordt verwezen naar paragraaf 3.2.

2.7 Onderzoeksopzet

Op basis van de verzamelde informatie over het terrein en de directe omgeving daarvan, is uit de NEN5740[4] gekozen voor de onderzoeksstrategie voor een milieuhygiënische onverdachte locatie (ONV).

In verband met de aanwezigheid van asbest in de bodem en asbesthoudend materiaal aan het maaiveld zal deellocatie B tevens worden onderzocht op asbest conform de NEN5707 "Inspectie, monsterneming en analyse van asbest in bodem en partijen grond" (Nederlands Normalisatie-instituut, augustus 2015). Er zal een verkennend asbestonderzoek worden uitgevoerd middels het graven van gaten waarbij getoetst zal worden aan de 50 mg/kg ds norm. Bij overschrijding van de norm zal alsnog een nader asbestonderzoek worden uitgevoerd door middel van het graven van sleuven.

[4] *NEN5740 (Bodem – Landbodem – Strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek – Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond (januari 2009)*

3 Werkzaamheden, resultaten verkennend bodemonderzoek

3.1 Kwaliteit

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat conform de richtlijnen en kwaliteitseisen zoals genoemd in de Beoordelingsrichtlijn veldwerk voor milieuhygiënisch bodem en waterbodemonderzoek van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, nummer 2000 "Veldwerk bij milieuhygiënisch bodem- en waterbodemonderzoek" (kortweg: BRL SIKB 2000) en

- Protocol 2001 versie 3.2 d.d. 12-12-2013 (Plaatsen van handboringen en peilbuizen, maken van boorbeschrijvingen, nemen van grondmonsters en waterpassen);
- Protocol 2002 versie 4 d.d. 12-12-2013 (Het nemen van grondwatermonsters);
- Protocol 2018 versie 3.1 d.d. 12-12-2013 (locatie-inspectie en monsterneming van asbest in bodem).

Het laboratoriumonderzoek is uitgevoerd conform het AS3000 kwaliteitssysteem door een onafhankelijk, door de Raad voor Accreditatie erkend, laboratorium.

Een algemene toelichting op de werkwijze bij het verrichten van boringen, het plaatsen van peilbuizen en het bemonsteren van de grond en het grondwater is weergegeven in bijlage 5. De veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd door de volgende geregistreerde veldmedewerkers :

- de heer R. Blokhuis;
- de heer M. Zwijnenberg.

3.2 Werkzaamheden verkennend bodemonderzoek

In tabel 3.1 is een overzicht opgenomen van de uitgevoerde veldwerkzaamheden en de verrichte analyses.

Tabel 3.1: Overzicht uitgevoerde werkzaamheden

Deellocatie	**Veldwerk**				**Analyses**	
	ondiepe boringen[1]	diepe boringen[1]	pb[2]	verharding (cm)	grond	grondwater
A (boringnr. 1 t/m 11)	9	1	1	Tegel	3 x standaardpakket grond[3]	1 x standaardpakket grondwater[4]
B (boringnr. 12 t/m 24	10 (gaten 30 x 30 cm)	2	1	-	3 x standaardpakket grond[3] 1 x minerale olie/BTEXN 3 x asbest NEN5707	1 x standaardpakket grondwater[4]
C (boring 25 t/m 32	6	1	1	Tegels	2 x standaardpakket grond[3]	1 x standaardpakket grondwater[4]
D (boringnr. 33 t/m 38)	4	1	1	-	2 x standaardpakket grond[3]	1 x standaardpakket grondwater[4]

Toelichting tabel 3.1:

[1] : ondiepe boringen in principe tot 0,5 m-mv, diepe boringen tot de grondwaterstand met een minimum van 1,0 m-mv en een maximum van 2,0 m-mv. Indien zintuiglijke waarnemingen hiertoe aanleiding geven, wordt van deze diepte afgeweken;
[2] : boringen afgewerkt met peilbuizen;
[3] : standaardpakket grond: bepaling van percentages droge stof, organische stof en lutum, en analyse op barium, zware metalen (cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel en zink), polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK 10), polychloorbifenylen (som-PCB) en minerale olie;
[4] : standaardpakket grondwater: analyse op barium, zware metalen (cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel en zink), minerale olie, vluchtige aromatische koolwaterstoffen (benzeen, tolueen, ethylbenzeen, xylenen, styreen en naftaleen) en vluchtige gehalogeneerde koolwaterstoffen (vinylchloride, 1,1-dichlooretheen, dichloormethaan, trans-1,2-dichlooretheen, cis-1,2-dichlooretheen, som-1,2-dichlooretheen, 1,1-dichloorethaan, chloroform, 1,1,1-trichloorethaan, tetrachloormethaan, 1,2-dichloorethaan, trichlooretheen, 1,2-dichloorpropaan, 1,1-dichloorpropaan, 1,3-dichloorpropaan, som-dichloorpropanen, 1,1,2-trichloorethaan, tetrachlooretheen (per) en bromoform).

Het verrichten van de boringen, graven van de gaten, het plaatsen van de peilbuizen en de bemonstering van de grond heeft plaatsgevonden op 19 en mei 2016. Het grondwater is bemonsterd op 30 mei 2016.

De vrijgekomen grond uit de boringen is in het veld geclassificeerd (vaststellen bodemopbouw), beoordeeld op de aanwezigheid van verontreinigingen en voor chemisch onderzoek bemonsterd. Een grondmonster heeft betrekking op een maximaal bodemtraject van 0,5 meter. Indien bij een boring meerdere grondmonsters zijn genomen, is met een toenemende diepte de codering 1, 2, 3, enz. aan het monsternummer toegevoegd.

Voorafgaand aan de bemonstering van het grondwater is de diepte van de grondwaterspiegel bepaald en zijn de zuurgraad (pH), de elektrische geleidbaarheid (Ec) en de troebelheid van het grondwater vastgesteld.

De situering van de boorpunten/gaten en peilbuizen is weergegeven in bijlage 1.3 en bijlage 1.4.

3.3 Resultaten veldonderzoek

Ter plaatse van alle vier de deellocaties komt de lokale bodemopbouw met elkaar overeen. Er is sprake van een zandige bodem tot de maximale boordiepte van 3,5 m-mv. De bovengrond tot maximaal 1 m-mv is over het algemeen matig fijn, matig siltig en zwak humeus.
Vanaf 1 m-mv wordt de humeuze bijmengingen niet meer aangetroffen.

In de boorstaten (bijlage 2) wordt de bodemopbouw van het onderzochte terrein weergegeven.

Bij het zintuiglijk onderzoek zijn ter plaatse van de deellocaties bodemvreemde materialen aangetroffen in de vorm van deeltjes baksteen, puin, sintels enz. Ter plaatse van deellocatie B zijn in gat 23 veel asbestverdachte materialen aangetroffen. Daarnaast zijn op het zuidelijk deel van deellocatie B in de ondergrond minerale olieproducten waargenomen.
In de grond ter plaatse van de overige deellocaties zijn geen asbestverdachte materialen aangetroffen.
Voor de waargenomen afwijkingen wordt verwezen naar tabel 3.2 en bijlage 2.

Tabel 3.2: Zintuiglijk waargenomen bijzonderheden

Boring	Diepte boring (m -mv)	Traject (m -mv)	Grondsoort	Waargenomen bijzonderheden
Deellocatie A				
03	2,00	0,15 - 0,50	Zand	brokken baksteen, geroerd
07	0,70	0,45 - 0,60	Zand	brokken sintels
Deellocatie B				
12	2,00	0,00 - 0,15		puinverharding
		0,15 - 0,20	Zand	matig puinhoudend
13	0,70	0,00 - 0,60	Zand	matig puinhoudend, geroerd
		0,60 - 0,70	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
13a	0,50	0,00 - 0,50	Zand	matig puinhoudend, geroerd
14	0,60	0,00 - 0,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
		0,10 - 0,60	Zand	sporen baksteen
14a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
15	2,70	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
		0,10 - 0,90	Zand	sporen baksteen
		1,40 - 2,00	Zand	matige brandstofgeur, geen olie-water reactie
		2,00 - 2,40	Zand	zwakke brandstofgeur, geen olie-water reactie
		2,40 - 2,70	Zand	geen brandstofgeur, geen olie-water reactie
15a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
16	0,60	0,00 - 0,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
		0,10 - 0,50	Zand	sporen baksteen
16a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
17	0,50	0,00 - 0,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
		0,10 - 0,50	Zand	sporen baksteen
17a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
18	0,60	0,00 - 0,15	Zand	geroerd
		0,15 - 0,60	Zand	zwak puinhoudend, brokken sintels, geroerd
19	2,00	0,00 - 0,30	Zand	zwak puinhoudend
		0,30 - 1,10	Zand	matig puinhoudend, geroerd
19a	0,30	0,00 - 0,30	Zand	zwak puinhoudend
20	0,50	0,00 - 0,15	Zand	matig puinhoudend, geroerd
		0,15 - 0,50	Zand	sporen baksteen
20a	0,15	0,00 - 0,15	Zand	matig puinhoudend, geroerd
21	0,50	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
21a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
22	0,55	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
		0,45 - 0,55	Zand	matig roesthoudend
22a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
23	0,50	0,00 - 0,30	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
23a	0,30	0,00 - 0,30	Zand	zwak puinhoudend, sterk asbesthoudend, geroerd
24	0,50	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
24a	0,10	0,00 - 0,10	Zand	zwak puinhoudend, geroerd
Deellocatie C				
25	0,70	0,05 - 0,70	Zand	zwak puinhoudend
26	3,00	0,10 - 0,30	Zand	matig puinhoudend, brokken asbest
28	0,50	0,10 - 0,50	Zand	zwak puinhoudend
29	0,60	0,15 - 0,60	Zand	zwak puinhoudend
30	0,60	0,15 - 0,55	Zand	zwak puinhoudend
		0,55 - 0,60	Zand	matig roesthoudend
31	2,00	0,05 - 0,15	Zand	matig steenhoudend
		0,15 - 0,40	Zand	zwak puinhoudend
32	0,50	0,05 - 0,15	Zand	matig steenhoudend
		0,15 - 0,50	Zand	zwak puinhoudend
Deellocatie D				
34	3,50	0,00 - 0,60	Zand	zwak puinhoudend
36	0,50	0,45 - 0,50	Zand	zwak puinhoudend

De resultaten van de metingen aan het grondwater zijn opgenomen in tabel 3.3.

Tabel 3.3: Resultaten metingen grondwater

Peilbuis	Filterdiepte (m -mv)	Grondwater-stand (m -mv)	pH (-)	EC (μS/cm)	Troebelheid (NTU)
Deelgebied A 05	2,00 - 3,00	1,57	6,1	115	226
Deelgebied B 15	1,60 - 2,60	1,11	6,5	807	36
Deelgebied C 26	2,00 - 3,00	1,60	6,3	209	44
Deelgebied D 34	2,50 - 3,50	1,95	5,9	344	22

gws = grondwaterstand
pH = zuurgraad
Ec = elektrische geleidbaarheid

Op basis van de verzamelde (veld)informatie heeft een selectie plaatsgevonden van de te analyseren grond- en grondwatermonsters. Een overzicht van de uitgevoerde analyses is weergegeven in de tabellen 3.4 (grond) en 3.5 (grondwater).

Tabel 3.4: Monsterselectie en analyses grondmonsters

Analyse-monster	Traject (m -mv)	Deelmonsters	Analysepakket
Deellocatie A			
DL A mm1 BG	0,10 - 0,60	01 (0,20 - 0,60) 04 (0,10 - 0,30) 05 (0,10 - 0,50) 08 (0,10 - 0,50) 09 (0,10 - 0,40)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DLA mm2 BG	0,15 - 0,60	03 (0,15 - 0,50) 07 (0,45 - 0,60)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DL A mm3 OG	1,00 - 2,00	03 (1,00 - 1,40) 03 (1,60 - 2,00) 05 (1,50 - 1,80)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
MM-1-1	0,00 - 0,50	MM-1 (0,00 - 0,50)	Asbest NEN5707 (10 kg)
MM-2-1	0,00 - 0,30	MM-2 (0,00 - 0,30)	Asbest NEN5707 (10 kg)
Deellocatie B			
DLB mm4 OG	0,50 - 2,00	12 (0,55 - 0,90) 12 (1,50 - 2,00) 19 (0,50 - 1,00) 19 (1,10 - 1,50) 19 (1,50 - 2,00)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DLB mm10	0,00 - 0,50	13a (0,00 - 0,50) 14a (0,00 - 0,10) 15a (0,00 - 0,10) 16a (0,00 - 0,10) 17a (0,00 - 0,10)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DLB mm11	0,00 - 0,50	19a (0,00 - 0,30) 20a (0,00 - 0,15) 21a (0,00 - 0,10) 23 (0,10 - 0,50) 24 (0,10 - 0,50)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DLB boring 23	0,00 - 0,30	23a (0,00 - 0,30) 23a (0,00 - 0,30)	Asbest mat.verzamelm.NEN5896, Asbest NEN5707 (10 kg)
DLB m5	1,50 - 2,00	15 (1,50 - 2,00)	BTEXN + Minerale olie GC, Organische stof (gloeirest)
Deellocatie C			
DLC mm6 BG	0,10 - 0,55	26 (0,10 - 0,30) 28 (0,10 - 0,50) 30 (0,15 - 0,55) 31 (0,15 - 0,40) 32 (0,15 - 0,50)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DLC mm7 OG	0,70 - 2,00	26 (0,70 - 1,20)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos

Analyse-monster	Traject (m -mv)	Deelmonsters	Analysepakket
		26 (1,30 - 1,80) 31 (1,00 - 1,50) 31 (1,50 - 2,00)	
Deellocatie D			
DL D mm8	0,00 - 0,50	34 (0,00 - 0,50) 35 (0,00 - 0,45) 36 (0,00 - 0,40) 37 (0,00 - 0,30) 38 (0,00 - 0,35)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos
DL D mm9	0,60 - 2,00	34 (0,60 - 1,00) 34 (1,10 - 1,50) 34 (1,60 - 2,00) 37 (1,00 - 1,40) 37 (1,50 - 2,00)	Standaardpakket bodem (nieuw) incl. luos

Tabel 3.5: Monsterselectie en analyses grondwatermonsters

Monster	Peilbuis	Filtertraject (in m-mv)	Analyse
Deellocatie A			
5-1-1	5	2,0-3,0	Standaardpakket grondwater
Deellocatie B			
15-1-1	15	1,6-2,6	Standaardpakket grondwater
Deellocatie C			
26-1-1	26	2,0-3,0	Standaardpakket grondwater
Deellocatie D			
34-1-1	34	2,5-3,5	Standaardpakket grondwater

3.4 Resultaten laboratoriumonderzoek

De chemische analyses zijn uitgevoerd door het milieulaboratorium van Eurofins Analytico in Barneveld. De asbestanalyses zijn uitgevoerd door Acmaa te Deurningen.
De analyseresultaten zijn getoetst aan het referentiekader van het Besluit bodemkwaliteit en de Circulaire bodemsanering 2013 (staatscourant 2013 nr. 16675). In het Besluit bodemkwaliteit wordt de achtergrondwaarde voor grond en in de Circulaire worden de streefwaarde (S) voor grondwater en de interventiewaarde (I) voor grond en grondwater onderscheiden.

In de tabellen 3.6 en 3.7 is een samenvatting van de analyseresultaten van respectievelijk de grond- en grondwatermonsters opgenomen. Kopieën van de analysecertificaten zijn opgenomen in bijlage 3. Een volledig overzicht van de toetsingsresultaten is opgenomen in bijlage 4.

Tabel 3.6: Toetsingsresultaten grond

(Meng)monster (traject in m-mv)	Stof						
	Lood	Zink	PAK	PCB	Minerale olie	Overige parameters	Asbest
Deellocatie A							
DL A mm1 BG	<	<	<	<	<	<	-
DLA mm2 BG	*	*	*	<	<	<	-
DLA mm3 OG	<	<	<	<	<	<	-
Deellocatie B							
DLB mm10	*	*	*	*	*	<	-
DLB mm11	<	<	<	<	<	<	-
DLB mm4 OG	<	<	<	<	<	<	-
DLB boring 23	-	-	-	-	-	-	***
DLB m5	-	-	-	-	<	<	-
Deellocatie C							
DLC mm6 BG	*	<	*	*	<	<	-
DLC mm7 OG	<	<	<	<	<	<	-
Deellocatie D							
DL D mm8	<	<	<	<	<	<	-
DL D mm9	<	<	<	<	<	<	-

Tabel 3.7: Toetsingsresultaten grondwater

Monster (filterstelling m-mv)	Stof								
	barium	cadmium	lood	zink	benzeen	Ethyl-benzeen	xylenen	Minerale olie	Overige parameters
Deellocatie A									
5 (2,0-3,0)	<	<	<	<	<	<	<	<	<
Deellocatie B									
15 (1,6-2,6)	*	<	<	<	*	*	*	**	<
Deellocatie C									
26 (2,0-3,0)	<	<	<	<	<	<	<	<	<
Deellocatie D									
34 (2,5-3,5)	*	*	***	*	<	<	<	<	<

Toelichting bij de tabellen 3.6 en 3.7:
< = het gehalte / concentraties is kleiner dan of gelijk aan de achtergrondwaarde/streefwaarde;
* = het gehalte / concentraties is groter dan achtergrondwaarde/streefwaarde;
** = het gehalte / concentraties is groter dan de tussenwaarde;
*** = het gehalte / concentraties is groter dan de interventiewaarde;
- = niet geanalyseerd.

Op basis van de resultaten van het verkennend bodemonderzoek is een nader bodemonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van asbest in de grond en minerale olie in het grondwater ter plaatse van de deellocatie B en de verhoogde concentratie lood in het grondwater ter plaatse van deellocatie D. De uitvoering en de resultaten van het nader onderzoek is beschreven in hoofdstuk 4.

4 Werkzaamheden, resultaten nader (asbest) bodemonderzoek

4.1 Onderzoeksopzet

De werkzaamheden ten aanzien van het nader asbestonderzoek is afgeleid van de strategie voor nader onderzoek uit de NEN5707 "Inspectie,monsterneming en analyse van asbest in bodem en partijen grond" (Nederlands Normalisatie-instituut, mei 2003).
Het nader grondwateronderzoek wordt uitgevoerd op basis van de NTA 5755 ("Strategie voor het uitvoeren van nader onderzoek – Onderzoek naar de aard en omvang van bodemverontreiniging", NNI, juli 2010).

4.2 Kwaliteit

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat conform de richtlijnen en kwaliteitseisen zoals genoemd in de Beoordelingsrichtlijn veldwerk voor milieuhygiënisch bodem en waterbodemonderzoek van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, nummer 2000 "Veldwerk bij milieuhygiënisch bodem- en waterbodemonderzoek" (kortweg: BRL SIKB 2000) en

- Protocol 2001 versie 3.2 d.d. 12-12-2013 (Plaatsen van handboringen en peilbuizen, maken van boorbeschrijvingen, nemen van grondmonsters en waterpassen);
- Protocol 2002 versie 4 d.d. 12-12-2013 (Het nemen van grondwatermonsters);
- Protocol 2018 versie 3.1 d.d. 12-12-2013 (locatie-inspectie en monsterneming van asbest in bodem).

Het laboratoriumonderzoek is uitgevoerd conform het AS3000 kwaliteitssysteem door een onafhankelijk, door de Raad voor Accreditatie erkend, laboratorium.

Een algemene toelichting op de werkwijze bij het verrichten van boringen, het plaatsen van peilbuizen en het bemonsteren van de grond en het grondwater is weergegeven in bijlage 5.
De veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd door de volgende geregistreerde veldmedewerkers:
- de heer R. Blokhuis.
- de heer R. Stegink.

4.3 Werkzaamheden nader (asbest) bodemonderzoek

In tabel 4.1 is een overzicht opgenomen van de uitgevoerde veldwerkzaamheden en de verrichte analyses.

Tabel 4.1: Overzicht uitgevoerde werkzaamheden nader onderzoek

Deellocatie	**Veldwerk**		**Analyses**	
	sleuven	pb[2]	grond	grondwater
Deellocatie B	16 x (ca.2 x 0,4 m)	3 x (peilbuis 40, 41 en 42)	4 x asbest NEN5707 4 x asbest NEN5896 1 x PAK	3 x minerale olie + BTEXN
Deellocatie D	-	1 x Pb 34 (herbemonstering)	-	1 x lood

Het graven van de sleuven, en het plaatsen van de peilbuizen heeft plaatsgevonden op 26 juli 2016. Het grondwater is bemonsterd op 2 augustus 2016.

Voorafgaand aan de bemonstering van het grondwater is de diepte van de grondwaterspiegel bepaald en zijn de zuurgraad (pH), de elektrische geleidbaarheid (Ec) en de troebelheid van het grondwater vastgesteld.

De situering van de sleuven en de peilbuizen is weergegeven in bijlage 1.5.

4.4 Resultaten veldonderzoek

In tabel 4.2 zijn de resultaten van het veldonderzoek opgenomen. Hierin zijn alleen de sleuven weergegeven waarin asbestverdachte materialen zijn aangetroffen. In de boorstaten (bijlage 2) wordt de bodemopbouw van het onderzochte terrein weergegeven.

Tabel 4.2: Resultaten veldonderzoek nader asbestonderzoek

Sleuf nr.	Afmeting sleuf (cm)	Diepte (cm)	Traject van (cm-mv)	tot (cm-mv)	Afwijkingen
sl01	200*40	20	5	20	Zwak puinhoudend, 3 x AVM
sl04	210*40	30	0	30	Zwak puinhoudend, 1 x AVM

AVM:ASBESTVERDACHTE MATERIALEN

Zoals reeds tijdens het verkennend bodemonderzoek is vastgesteld is de bovengrond puinhoudend. Ter plaatse van de sleuven SL1 en SL04 zijn asbestverdachte materialen aangetroffen (respectievelijk 3 en 2 plaatjes).
Ter plaatse van sleuf 11 is in het traject van 0,25 – 0,40 m-mv een sterk kolengruishoudende laag aangetroffen.
Op twee plaatsen binnen deellocatie B zijn aan het maaiveld asbestverdachte materialen aangetroffen. Deze plaatsen zijn in bijlage 1.5 aangeduid als MOP1 en MOP2.

Tijdens het plaatsen van de peilbuizen in verband met de afperking van de matige verontreiniging met minerale olie in het grondwater zijn geen waarnemingen gedaan die duiden op een verontreiniging met minerale olie.

De resultaten van de metingen aan het grondwater zijn opgenomen in tabel 4.3.

Tabel 4.3: Resultaten metingen grondwater

Peilbuis	Filterdiepte (m -mv)	Grondwater-stand (m -mv)	pH (-)	EC (μS/cm)	Troebelheid (NTU)
Deelgebied B					
40	1,7 – 2,7	1,52	6,16	428	6,69
41	1,7 – 2,7	1,50	6,26	446	11,6
42	1,7 – 2,7	1,42	5,74	160	286
Deelgebied D					
34	2,5 – 3,5	2,45	5,87	344	7,2

gws = *grondwaterstand*
pH = *zuurgraad*
Ec = *elektrische geleidbaarheid*

Op basis van de verzamelde (veld)informatie heeft een selectie plaatsgevonden van de te analyseren grond- en grondwatermonsters. Een overzicht van de uitgevoerde analyses is weergegeven in de tabellen 4.4 (grond) en 4.5 (grondwater).

Tabel 4.4: Monsterselectie en analyses grondmonsters asbest deellocatie B

Analyse-monster	deelmonsters	Traject (m -mv)	Analyse
MM-3	Sl1 + sl4	0,0 - 0,30	Asbest NEN5707 (10 kg) + NEN5896
MM-4	Sl2 + sl3 + sl5 + sl6	0,0 - 0,30	Asbest NEN5707 (10 kg) + NEN5896
MM-5	Sl7 t/m sl 10	0,0 - 0,30	Asbest NEN5707 (10 kg)
MM-6	Sl1 t/m sl6	0,0 - 0,30	Asbest NEN5707 (10 kg)
Sleuf 11	Sleuf 11	0,25 - 0,40	PAK

Tabel 4.5: Monsterselectie en analyses grondwatermonsters

Monster	Peilbuis	Filtertraject (in m-mv)	Analyse
Deellocatie D			
34-1-1	34	2,5-3,5	lood
Deellocatie B			
40-1-1	40	1,7-2,7	Minerale olie + BTEXN
41-1-1	41	1,7-2,7	Minerale olie + BTEXN
42-1-1	42	1,7-2,7	Minerale olie + BTEXN

4.5 Resultaten laboratoriumonderzoek

De Asbestanalyse zijn uitgevoerd door Acmaa te Deurningen. De chemische analyses zijn uitgevoerd door het milieulaboratorium van Eurofins Analytico in Barneveld. De analyseresultaten zijn getoetst aan het referentiekader van het Besluit bodemkwaliteit en de Circulaire bodemsanering 2013 (staatscourant 2013 nr. 16675).

In de tabellen 4.6 en 4.7 is een samenvatting van de analyseresultaten van respectievelijk de grond- en grondwatermonsters opgenomen. Kopieën van de analysecertificaten zijn opgenomen in bijlage 3. Een volledig overzicht van de toetsingsresultaten is opgenomen in bijlage 4.

Tabel 4.6: Toetsingsresultaten grond

Monster (traject in m-mv)	Stof PAK
Deellocatie B	
SL11 (0,25-0,40)	<

In tabel 4.7 zijn de analysemonsters en de toetsingsresultaten van het asbestonderzoek weergegeven.

Tabel 4.7: Resultaten asbestonderzoek

Monstercodering / samenstelling Sleufnrs.	Monstername-traject cm-mv	fractie < 16mm gewogen concentratie (mg/kg d.s.)	fractie > 16mm gewogen concentratie (mg/kg d.s.)	totaal gewogen concentratie
SI1	5-20	-	29	<
SI4	0-30	-	87	<
MM4	0-30	12	-	<
MM5	0-30	-	-	<
MM6	0-30	-	-	<

< : gewogen gehalte asbest kleiner de interventiewaarde;
- : geen asbest aangetroffen.

Tabel 4.8: Toetsingsresultaten grondwater

Monster (filterstelling m-mv))	Stof lood	Minerale olie	BTEXN
Deellocatie B			
40 (1,7-2,7)	-	<	<
41 (1,7-2,7)	-	<	<
42 (1,7-2,7)	-	<	<
Deellocatie D			
34 (2,5-3,5)	<	-	-

Toelichting bij de tabellen 4.6 en 4.8
< = de concentraties is kleiner dan of gelijk aan de streefwaarde;
- = niet geanalyseerd.

5 Interpretatie resultaten

Deellocatie A
Ter plaatse van deellocatie A zijn de boringen (boring 1 t/m 11) rondom de bestaande flat verricht. In de grond zijn nauwelijks bijmengingen aangetroffen. In mengmonster (MM2) samengesteld van de boringen 3 en 7, waar in de grond brokken baksteen en sintels zijn aangetroffen, overschrijden de gehalten lood en zink de achtergrondwaarde.
In de overige mengmonsters van de bovengrond (MM1) en de ondergrond (MM3), evenals in het grondwater van peilbuis 5, zijn geen van de geanalyseerde parameters verhoogd aangetoond ten opzichte van de achtergrondwaarden/streefwaarden.

Deellocatie B
Deellocatie B betreft de locatie die in het verleden in gebruik is geweest als garagebedrijf. Over de gehele locatie bestaat de bovengrond uit een geroerde laag met bijmengingen van deeltjes puin en baksteen. De verrichte boringen zijn gecodeerd als boring 12 t/m 24. Ten behoeve van het asbestonderzoek zijn ter plaatse van de boringen nadien gaten van 30 x 30 cm gegraven en genummerd als 13a t/m 24a.

Ter plaatse van boring 15 zijn in de ondergrond minerale olieproducten waargenomen.
In het grondmonster 15-4 van de ondergrond zijn geen verhoogde gehalten minerale olie of vluchtige aromaten aangetoond (indicatief). Het grondwater ter plaatse blijkt wel matig verontreinigd te zijn met minerale olie en licht verontreinigd met vluchtige aromaten. In 2014 heeft op dit deel van de deellocatie eveneens bodemonderzoek plaatsgevonden in verband met aanwijzingen dat er in het verleden voertuigen werden afgetankt. Destijds zijn er zintuiglijk in de grond geen waarnemingen gedaan die duiden op een verontreiniging met minerale olieproducten, waarbij wordt opgemerkt dat de boringen destijds zijn verricht tot grondwaterniveau op een diepte van circa 1 m-mv. Tijdens onderhavig onderzoek zijn de minerale olieproducten waargenomen op een diepte van 1,5 m-mv.

Voor afperking van de verontreiniging met minerale olie in het grondwater zijn drie peilbuizen geplaatst. Er zijn geen minerale olieproducten waargenomen. Het grondwater is bemonsterd en geanalyseerd op minerale olie en vluchtige aromaten. Uit de analyseresultaten blijkt dat geen verhoogde concentraties zijn aangetoond. Hieruit blijkt dat de omvang van de verontreiniging met minerale olie in het grondwater gering is maar in zuidelijke richting niet is afgeperkt. Vooralsnog wordt er niet vanuit gegaan dat er sprake van een geval van bodemverontreiniging en daarmee een verplichting tot sanering. Hierbij wordt tevens vanuit gegaan dat de verontreiniging voor 1987 is veroorzaakt.

Van de geroerde bovengrond zijn twee mengmonsters samengesteld. Uit de analyseresultaten blijkt dat alleen mengmonster MM10 gehalten lood, zink, PAK, PCB en minerale olie verhoogd zijn aangetoond ten opzichte van de achtergrondwaarde.
In het mengmonster van de ondergrond (MM4) is geen van de geanalyseerde parameters verhoogd aangetoond ten opzichte van de achtergrondwaarden.

Asbest
Voor de uitvoering van het asbestonderzoek zijn in totaal 12 gaten gegraven. In gat 23a is circa 1 kg asbestverdacht materiaal aangetroffen. Uit onderzoek blijkt het materiaal asbesthoudend te zijn (golfplaat, chrysotiel). In de fijne fractie is een gewogen gehalte asbest aangetoond van 13 mg/kg ds. Op basis hiervan kan worden vastgesteld dat binnen gat 23a de interventiewaarde door asbest ruim wordt overschreden.

Nader onderzoek asbest
Voor meer inzicht in de verontreinigingssituatie met asbest in de bovengrond is een nader onderzoek uitgevoerd middels het graven van sleuven. In totaal zijn 16 sleuven gegraven, waarvan de sleuven 1 t/m 6 rondom gat 23a zijn gegraven. In de sleuven 1 en 4 zijn asbesthoudende materialen aangetroffen (asbestplaat). In sleuf 4 is een relatief groot stuk aangetroffen. Het gewogen gehalte asbest overschrijdt niet de interventiewaarde. Opgemerkt wordt dat in de fijne zandfractie nauwelijks asbest is aangetroffen.

In de overige sleuven zijn geen asbestverdachte materialen aangetroffen. In de bovengrond van sleuf 11 is een afwijkende sterk kolengruishoudende laag aangetroffen. Deze laag is bemonsterd en onderzocht op PAK maar blijkt niet verontreinigd te zijn met PAK.

Op een tweetal plaatsen zijn aan het maaiveld asbestverdachte materialen aangetroffen. Ter verificatie zijn van beide plekken een stukje materiaal onderzocht op asbest en blijkt asbesthoudend te zijn (MOP1 en MOP2).

Conform de Wet Bodembescherming is er geen sprake van een geval van bodemverontreiniging met asbest en bestaat er geen saneringsplicht.
Ondanks de intensieve onderzoeksinspanning kan niet worden uitgesloten dat er elders op het terrein asbestspots aanwezig kunnen zijn. Gezien de beoogde bestemming van deellocatie B, namelijk wonen met tuin wordt geadviseerd om maatregelen te nemen in verband met de aanwezigheid van zichtbaar asbest op het maaiveld en in de grond. De maatregel kan bijvoorbeeld bestaan uit het zeven van de grond of de bovengrond af te voeren.

Deellocatie C
Ter plaatse van deellocatie C zijn de boringen (25 t/m 32) aan de noord- en oostzijde van de bestaande flat verricht. In de bovengrond is een lichte bijmenging met puindeeltjes aangetroffen. Alleen in boring 26 zijn enkele asbestverdachte brokjes aangetroffen. Het samengestelde mengmonster van de bodemlaag met bijmengingen (MM7) is licht verontreiniging met lood, zink PAK, PCB en minerale olie.
In het mengmonster van de ondergrond zijn geen verhoogde gehalten aangetoond ten opzichte van de achtergrondwaarde (MM8), evenals in het grondwater van peilbuis 26.

Deellocatie D
De boring 24 t/m 38 zijn op het braakliggend deel verricht ten oosten van de flat (nr 52-110). In de bovengrond ter plaatse van enkele boringen zijn in lichte mate bijmengingen met deeltjes puin aangetroffen. In zowel het mengmonster van de bovengrond (MM8) en het mengmonster van de ondergrond (MM9) zijn geen van de geanalyseerde parameters verhoogde aangetoond ten opzichte van de achtergrondwaarde.

In het grondwater van peilbuis 34 overschrijdt de concentratie lood de interventiewaarde, terwijl de concentraties barium, cadmium en zink de streefwaarden overschrijden.
Na herbemonstering van het grondwater blijkt dat de concentratie lood niet verhoogd is aangetoond ten opzichte van de rapportagegrens.
De oorzaak van de in eerste instantie verhoogde concentraties is niet bekend maar betreft waarschijnlijk een van nature verhoogde concentratie.

6 Samenvatting, conclusies en advies

In opdracht van Woningcorporatie De Woonplaats heeft Geofoxx, als onafhankelijk adviesbureau, een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd op de locatie Fazantstraat te Enschede. Op basis van de resultaten van het verkennend bodemonderzoek is een nader onderzoek inclusief asbest uitgevoerd De veldwerkzaamheden van het verkennend bodemonderzoek hebben plaatsgevonden in mei 2016. Het nader onderzoek heeft in juli 2016 plaatsgevonden.

De aanleiding voor de uitvoering van het bodemonderzoek wordt gevormd door de voorgenomen herontwikkeling van het gebied. Het onderzoek heeft als doel om de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem (grond en grondwater) te bepalen. Op basis van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem zal een uitspraak worden gedaan of deze consequenties heeft op de voorgenomen ontwikkeling van het gebied.

Voor de uitvoering van het onderzoek is de onderzoekslocatie onderverdeeld in vier deellocatie namelijk deellocaties A t/m D.
De deellocaties A, C en D betreffen het gebied rondom de twee flats (Fazantstraat 155-221 en 52-110) en het braakliggend terrein ten oosten van de flat met nr 52-110. Ter plaatse van deze deellocatie zijn hooguit lichte verontreinigingen in de grond aangetroffen met ondermeer zware metalen.
Op basis van de resultaten van het onderzoek heeft de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem geen consequenties op de herontwikkeling van het gebied

Deellocatie B betreft het braakliggend terrein gelegen te westen van de flat nr 155-221 (2.800 m^2).
De bovengrond tot circa 60 cm-mv is licht verontreinigd met zware metalen, PAK, PCB en minerale olie. Plaatselijk is in het grondwater een matige verontreiniging met minerale olie aangetoond (>T).
Op het oostelijk terreindeel is een stortgat met asbesthoudende materialen aangetroffen van beperkte omvang. Tevens zijn op meerdere plaatsen aan het maaiveld asbesthoudende materialen aangetroffen.
Formeel conform de Wet Bodembescherming is er geen saneringsplicht. Gezien de toekomstige bestemming van het terrein, namelijk wonen met tuin, en het feit dat er asbesthoudende materialen aanwezig zijn en de bovengrond tevens puinhoudend is, wordt geadviseerd maatregelen te nemen (zeven of ontgraven bovengrond).

Het bodemonderzoek is uitgevoerd om een indicatie te krijgen omtrent de eventuele aanwezigheid van milieuvreemde stoffen in de bodem. Op basis van de resultaten van het verkennend bodemonderzoek kan geen bindende uitspraak gedaan worden over de hergebruiksmogelijkheden van eventueel vrijkomende grond op de onderzoekslocatie.

Disclaimer
Het onderzoek is op een zorgvuldige wijze uitgevoerd met behulp van de voor het onderzoek gangbare technieken, inzichten en methodes. Bij het uitvoeren van onderzoek streven wij optimale representativiteit na. Het blijft mogelijk dat er plaatselijk afwijkingen voorkomen in de samenstelling van grond of grondwater. Deze afwijkingen komen door het steekproefsgewijze karakter van het onderzoek niet aan het licht. Daar komt bij dat onderzoek naar de bodem een momentopname is. Verandering van grond en grondwater o.a. als gevolg van het bodemgebruik kan na het onderzoek plaatsvinden. Geofoxx is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit bovengenoemde aspecten.

Bijlage 1: Situatietekeningen

Bijlage 1.1 Topografische ligging locatie

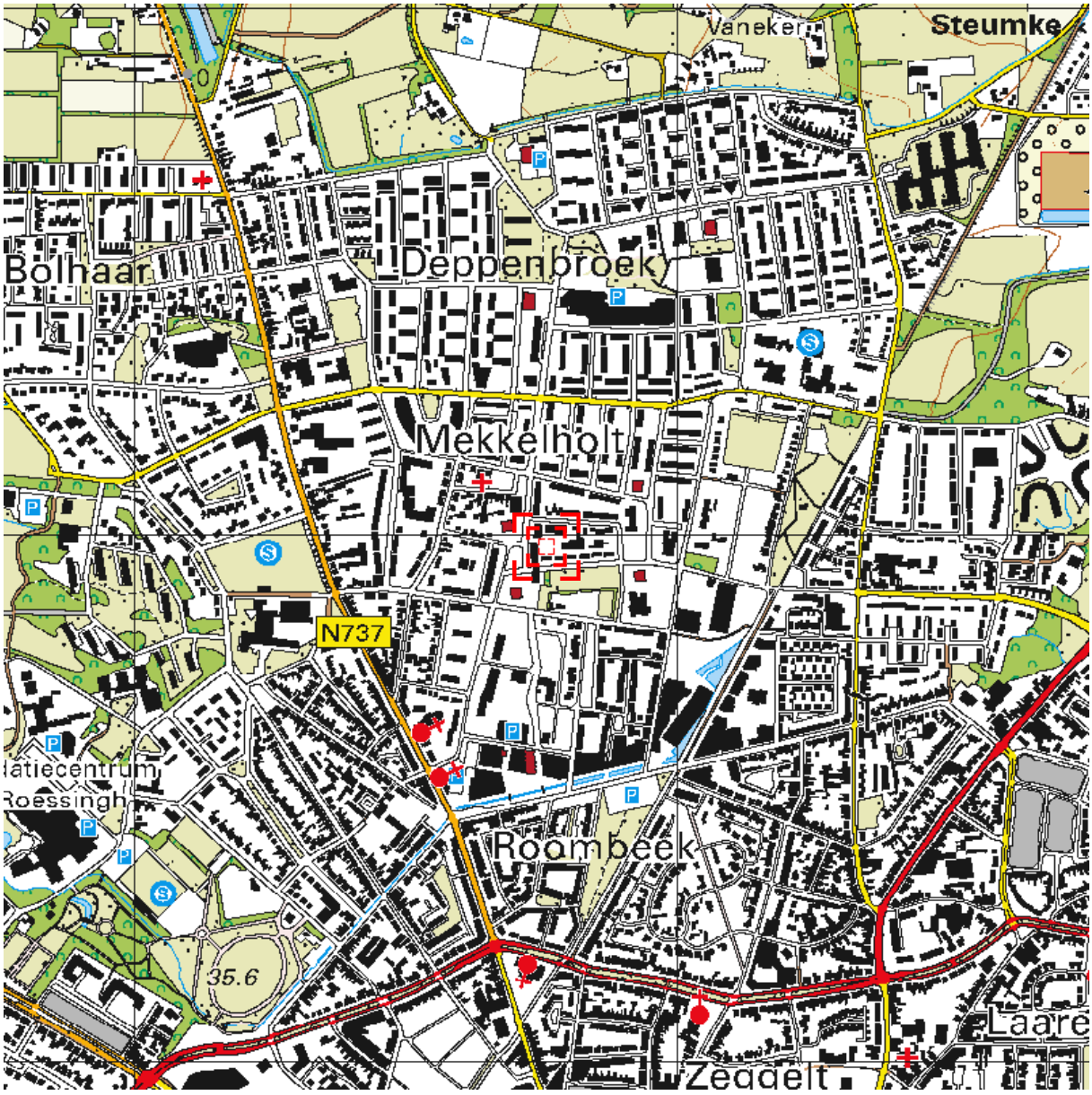

Deze kaart is noordgericht. Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object LONNEKER R 837
Fazantstraat 66, 7523 EA ENSCHEDE
CC-BY Kadaster.

BEBOUWING
a bebouwd gebied
b gebouwen
c hoogbouw
d kas

WEGEN
autosnelweg
hoofdweg met gescheiden rijbanen
hoofdweg
regionale weg met gescheiden rijbanen
regionale weg
lokale weg met gescheiden rijbanen
lokale weg
weg met losse of slechte verharding
onverharde weg
straat/overige weg
voetgangersgebied
fietspad
pad, voetpad
weg in aanleg
viaduct
aquaduct
tunnel
vaste brug
beweegbare brug
brug op pijlers

SPOORWEGEN
spoorweg: enkelspoor
spoorweg: meersporig
a station b spoorweg in tunnel
tramweg
a sneltram b sneltramhalte
a metro bovengronds
b metrostation

HYDROGRAFIE
waterloop: smaller dan 3 m
waterloop: 3-6 m breed
waterloop: breder dan 6 m
a schutsluis b stuwen
c koedam
a duiker b grondduiker
c afsluitbare duiker

BODEMGEBRUIK
a grasland met sloten
b akkerland met greppels
c boomgaard
d fruitkwekerij
e boomkwekerij
f grasland met populierenopstand
g loofbos
h naaldbos
i gemengd bos
j griend
k heide
l zand
m drasland, moeras
n rietland
o dodenakker, begraafplaats
p overig bodemgebruik

OVERIGE SYMBOLEN
a religieus gebouw
b toren, hoge koepel
c religieus gebouw met toren
d markant object
e watertoren
f vuurtoren
a gemeentehuis
b postkantoor
c politiebureau
d wegwijzer
a kapel
b kruis
c vlampijp
d telescoop
a windmolen
b waterradmolen
c windmotor
d windturbine
a oliepompinstallatie
b seinmast
c zendmast
a hunebed
b monument
c gemaal
a kampeerterrein
b sportcomplex
c ziekenhuis
a paal b grenspunt c boom
schietbaan
afrastering
hoogspanningsleiding met mast
muur
geluidswering

Bijlage 1.2 Kadastrale gegevens

Uittreksel Kadastrale Kaart

Uw referentie: 20160792/REST

	Deze kaart is noordgericht
12345	Perceelnummer
25	Huisnummer
	Vastgestelde kadastrale grens
	Voorlopige kadastrale grens
	Administratieve kadastrale grens
	Bebouwing
	Overige topografie

Voor een eensluidend uittreksel, Apeldoorn, 23 juni 2016
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1:500

Kadastrale gemeente	LONNEKER
Sectie	R
Perceel	837

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

Uittreksel Kadastrale Kaart

Uw referentie: 20160792/REST

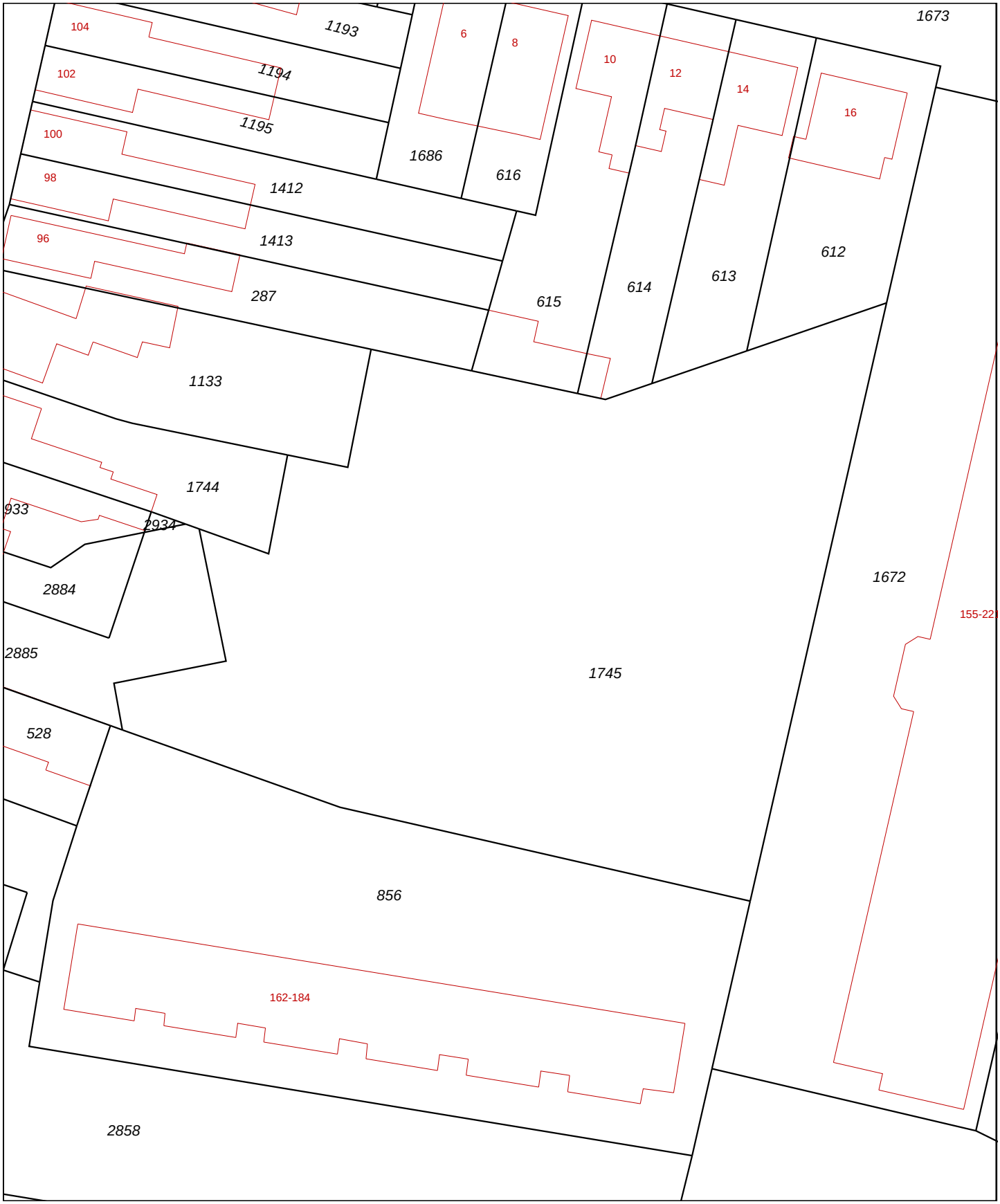

0 m 5 m 25 m

Deze kaart is noordgericht

12345 Perceelnummer

25 Huisnummer

Vastgestelde kadastrale grens

Voorlopige kadastrale grens

Administratieve kadastrale grens

Bebouwing

Overige topografie

Voor een eensluidend uittreksel, Apeldoorn, 23 juni 2016
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Schaal 1:500

Kadastrale gemeente	LONNEKER
Sectie	R
Perceel	1745

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

Bijlage 1.3 Situatieschets deellocaties A en B

Legenda

- grens onderzoekslocatie
- bebouwing
- kadastrale grens
- 693 kadastrale nummer
- boring/gat tot 0,5 m-mv
- boring tot 2,0 m-mv
- boring met peilbuis

Omschrijving:
Situatietekening deellocatie A + B

Bijlage:
1.3

Project:
Fazantstraat
te Enschede

Opdrachtgever:
Woningcorporatie De Woonplaats

Projectnummer:
20160792/REST

Tekenaar:	Schaal:	Formaat:	Datum:	Accoord:	Revisie:
MARG	1:500	A3	23-06-2016		

0 5 10 15 20 25 m

geofoxx milieu expertise

Bijlage 1.4 Situatieschets deellocaties C en D

Legenda

- grens onderzoekslocatie
- bebouwing
- kadastrale grens
- 693 kadastrale nummer
- boring tot 0,5 m-mv
- boring tot 2,0 m-mv
- boring met peilbuis

Omschrijving:
Situatietekening deellocatie C + D

Bijlage:
1.4

Project:
Fazantstraat
te Enschede

Opdrachtgever:
Woningcorporatie De Woonplaats

Projectnummer:
20160792/REST

Tekenaar:	Schaal:	Formaat:	Datum:	Accoord:	Revisie:
MARG	1:500	A3	23-6-2016		

0 5 10 m
2.5 7.5 12.5

geofoxx
milieu expertise

Bijlage 1.5 Situatieschets nader onderzoek

Legenda

- grens onderzoekslocatie
- bebouwing
- kadastrale grens
- 693 kadastrale nummer
- boring tot 0,5 m-mv
- boring tot 2,0 m-mv
- boring met peilbuis
- sleuf
- voormalig stortgat

Omschrijving:
Situatietekening nader onderzoek

Bijlage:
1.5

Project:
Fazantstraat
te Enschede

Opdrachtgever:
Woningcorporatie De Woonplaats

Projectnummer:
20160792/REST

Tekenaar:	Schaal:	Formaat:	Datum:	Accoord:	Revisie:
MARG	1:500	A3	16-08-2016		

0 5 10 15 20 25 m

geofoxx milieu expertise

Bijlage 2: Boorstaten

Boring: 01

Datum: 19-05-2016

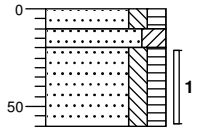

0	groenstrook
-10	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor
-20	Zand, matig fijn, kleiïg, geel, Edelmanboor
-60	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 02

Datum: 19-05-2016

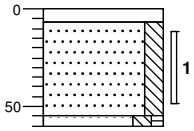

0	klinker
-7	Graven
	Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-55	
-60	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Edelmanboor

Boring: 03

Datum: 19-05-2016

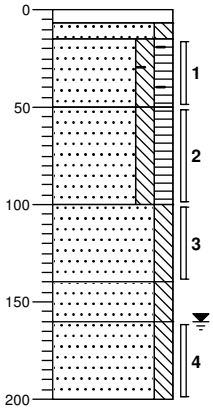

0	klinker
-7	Graven
-15	Zand, matig fijn, matig siltig, witgrijs, Edelmanboor
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, brokken baksteen, grijszwart, Edelmanboor, geroerd
-100	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, laagjes zand, laagjes roest, donker oranjebruin, Edelmanboor, geroerd
-140	Zand, matig fijn, matig siltig, matig roesthoudend, Edelmanboor
-160	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak roesthoudend, licht oranjebruin, Edelmanboor
-200	Zand, matig grof, matig siltig, bruin, Edelmanboor

Boring: 04

Datum: 19-05-2016

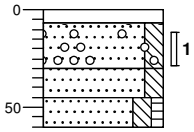

0	klinker
-7	Graven
-30	Zand, matig fijn, matig siltig, matig grindhoudend, grijsbeige, Edelmanboor
-45	Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-60	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 05

Datum: 19-05-2016

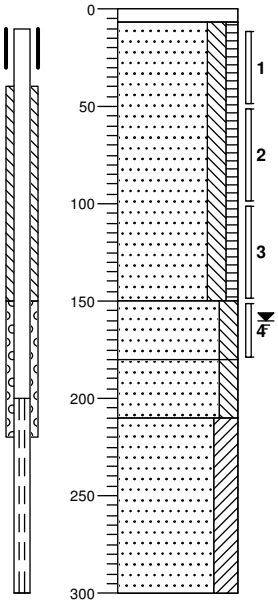

0 klinker
-7 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak roesthoudend, oranjebruin, Edelmanboor, geroerd, boring naast olie/water-afschei er

-150
Zand, matig fijn, matig siltig, bruin, Edelmanboor
-180
Zand, matig grof, matig siltig, bruinbeige, Edelmanboor
-210
Zand, zeer fijn, kleiïg, grijs, Edelmanboor

-300

Boring: 06

Datum: 19-05-2016

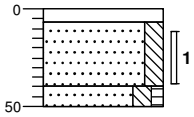

0 klinker
-7 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-40
-50 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, donker grijsbruin, Edelmanboor

Boring: 07

Datum: 19-05-2016

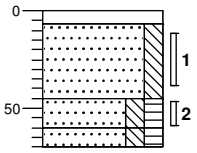

0 klinker
-7 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, lichtbruin, Edelmanboor
-45
-60 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, brokken sintels, donker zwartbruin, Edelmanboor
-70
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 08

Datum: 19-05-2016

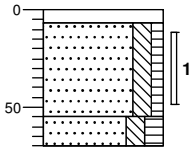

0 klinker
-7 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, geelbruin, Edelmanboor, geroerd
-55
-70 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 09

Datum: 19-05-2016

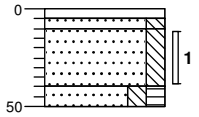

0	tegel
-5	
-10	Graven
	Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-40	
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, grijsbeige, Edelmanboor
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 10

Datum: 19-05-2016

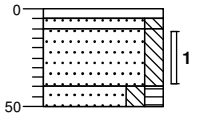

0	tegel
-5	
-10	Graven
	Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-40	
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, grijsbeige, Edelmanboor
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 11

Datum: 19-05-2016

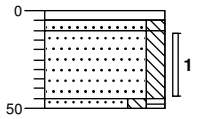

0	tegel
-5	
-10	Graven
	Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-45	
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, grijsbeige, Edelmanboor
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor

Boring: 12

Datum: 19-05-2016

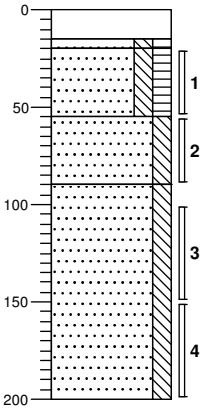

0	puin
-15	Graven, puinverharding
-20	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, matig puinhoudend, Edelmanboor
-55	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, licht, Edelmanboor
-90	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak roesthoudend, oranjebruin, Edelmanboor
	Zand, matig fijn, matig siltig, bruin, Edelmanboor
-200	

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 13

Datum: 19-05-2016

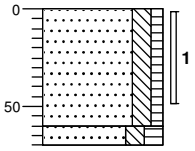

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, geelbruin, Edelmanboor, geroerd

-60

-70 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Edelmanboor, geroerd

Boring: 14

Datum: 19-05-2016

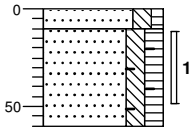

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd

-60 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donker zwartbruin, Edelmanboor

Boring: 15

Datum: 19-05-2016

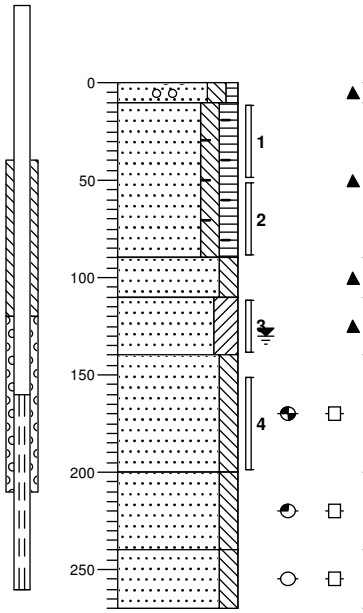

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, zwak grindhoudend, bruingrijs, Edelmanboor, geroerd

Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donker zwartbruin, Edelmanboor

-90

-110 Zand, matig fijn, matig siltig, matig roesthoudend, Edelmanboor

-140 Zand, matig fijn, kleiïg, zwak roesthoudend, licht oranjebruin, Edelmanboor

Zand, matig fijn, matig siltig, geen olie-water reactie, matige brandstofgeur, grijs, Edelmanboor

-200

Zand, matig fijn, matig siltig, geen olie-water reactie, zwakke brandstofgeur, grijs, Zuigerboor handmatig

-240

Zand, matig fijn, matig siltig, geen olie-water reactie, geen brandstofgeur, grijs, Zuigerboor handmatig

-270

Boring: 16

Datum: 19-05-2016

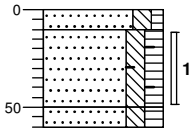

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd

-50

-60 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donker zwartbruin, Edelmanboor

Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donker zwartbruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 17

Datum: 19-05-2016

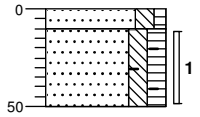

0	braak
-10	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donker zwartbruin, Edelmanboor

Boring: 18

Datum: 19-05-2016

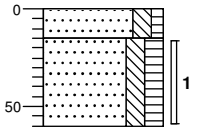

0	braak
-15	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, grijsgeel, Edelmanboor, geroerd
-60	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, brokken sintels, donkerbruin, Edelmanboor, geroerd

Boring: 19

Datum: 19-05-2016

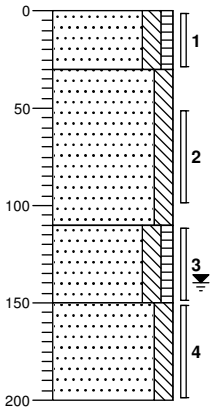

0	braak
-30	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, lichtbruin, Edelmanboor
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig puinhoudend, grijs, Edelmanboor, geroerd
-110	
	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, grijsbruin, Edelmanboor, geroerd
-150	
	Zand, matig fijn, matig siltig, bruin, Edelmanboor
-200	

Boring: 20

Datum: 19-05-2016

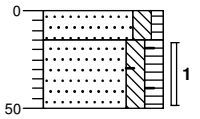

0	braak
-15	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen baksteen, donker zwartbruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 21

Datum: 19-05-2016

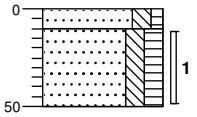

0	braak
-10	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donker zwartbruin, Edelmanboor

Boring: 22

Datum: 19-05-2016

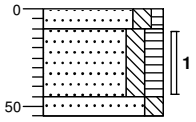

0	braak
-10	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd
-45	
-55	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donker zwartbruin, Edelmanboor
	Zand, matig fijn, matig siltig, matig roesthoudend, Edelmanboor

Boring: 23

Datum: 19-05-2016

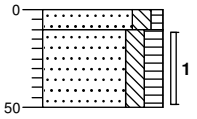

0	braak
-10	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donker zwartbruin, Edelmanboor

Boring: 24

Datum: 19-05-2016

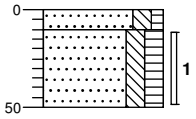

0	braak
-10	Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Edelmanboor, geroerd
-50	Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donker zwartbruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 25

Datum: 23-05-2016

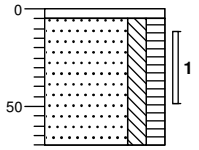

0 tegel
-5 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Edelmanboor
-70

Boring: 26

Datum: 23-05-2016

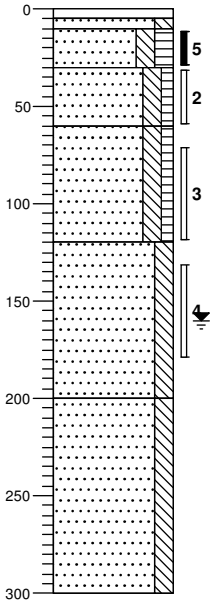

0 tegel
-5
-10 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-30
Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, matig puinhoudend, brokken asbest, donkerbruin, Edelmanboor
-60
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, grijsbruin, Edelmanboor
-120
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, bruin, Edelmanboor
Zand, matig fijn, matig siltig, grijsbeige, Edelmanboor
-200
Zand, matig fijn, matig siltig, grijsbeige, Zuigerboor handmatig
-300

Boring: 27

Datum: 23-05-2016

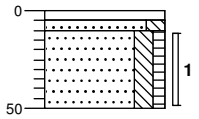

0 tegel
-5
-10 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-50
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, bruin, Edelmanboor

Boring: 28

Datum: 23-05-2016

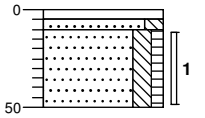

0 tegel
-5
-10 Graven
Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-50
Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, bruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 29

Datum: 23-05-2016

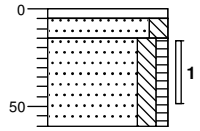

0 tegel
-5 Graven
-15 Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-60 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, bruin, Edelmanboor

Boring: 30

Datum: 23-05-2016

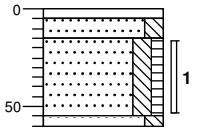

0 tegel
-5 Graven
-15 Zand, matig fijn, matig siltig, geel, Edelmanboor
-55
-60 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, bruin, Edelmanboor
Zand, matig fijn, matig siltig, matig roesthoudend, oranjebruin, Edelmanboor

Boring: 31

Datum: 23-05-2016

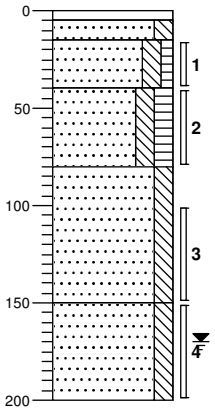

0 tegel
-5 Graven
-15 Zand, matig fijn, matig siltig, matig steenhoudend, bruingeel, Edelmanboor
-40 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Edelmanboor
-80 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, donkerbruin, Edelmanboor
Zand, matig fijn, matig siltig, matig roesthoudend, oranjebruin, Edelmanboor
-150 Zand, matig fijn, matig siltig, bruin, Edelmanboor
-200

Boring: 32

Datum: 23-05-2016

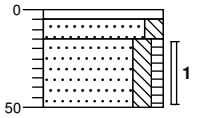

0 tegel
-5 Graven
-15 Zand, matig fijn, matig siltig, matig steenhoudend, geel, Edelmanboor
-50 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, bruin, Edelmanboor

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 33

Datum: 23-05-2016

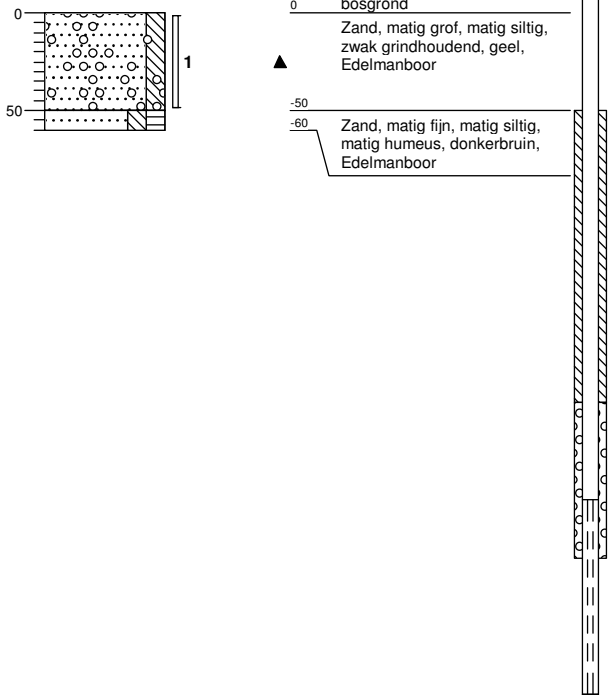

Boring: 34

Datum: 23-05-2016

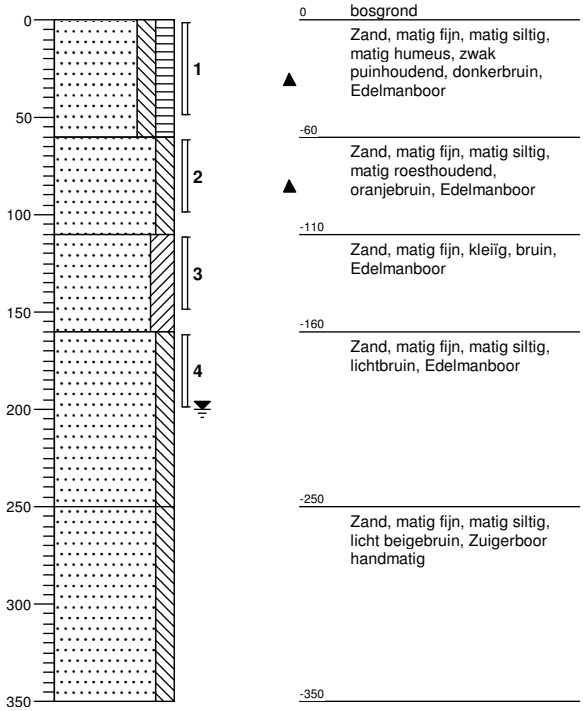

Boring: 35

Datum: 23-05-2016

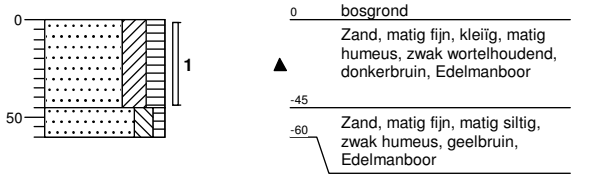

Boring: 36

Datum: 23-05-2016

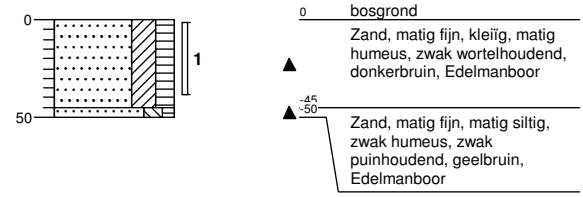

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 37

Datum: 23-05-2016

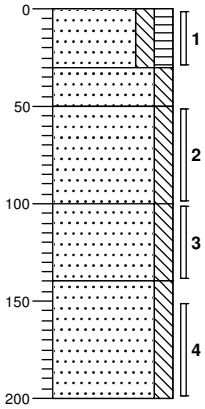

Boring: 38

Datum: 23-05-2016

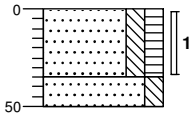

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 13a

Datum: 30-05-2016

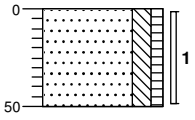

0 braak

Zand, matig grof, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, geelbruin, Schep, geroerd

-50

Boring: 14a

Datum: 30-05-2016

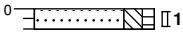

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

Boring: 15a

Datum: 30-05-2016

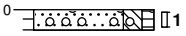

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, zwak grindhoudend, bruingrijs, Schep, geroerd

Boring: 16a

Datum: 30-05-2016

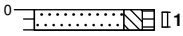

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

Boring: 17a

Datum: 30-05-2016

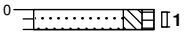

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

Boring: 18a

Datum: 30-05-2016

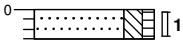

0 braak

-15 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, grijsgeel, Schep, geroerd

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: 19a

Datum: 30-05-2016

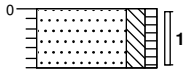

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, lichtbruin, Schep

-30

Boring: 20a

Datum: 30-05-2016

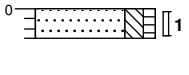

0 braak

-15 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

Boring: 21a

Datum: 30-05-2016

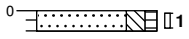

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

Boring: 22a

Datum: 30-05-2016

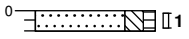

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

Boring: 23a

Datum: 30-05-2016

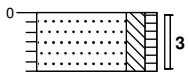

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, sterk asbesthoudend, grijscreme, Schep, geroerd

-30

Boring: 24a

Datum: 30-05-2016

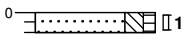

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, grijscreme, Schep, geroerd

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: sl01

Datum: 26-07-2016

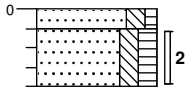

0 braak

-5 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, bruingrijs, Graafmachine

-20 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Graafmachine, 3xAVM

Boring: sl02

Datum: 26-07-2016

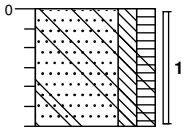

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, sporen glas, donker grijsbruin, Graafmachine

-30

Boring: sl03

Datum: 26-07-2016

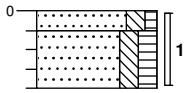

0 braak

-5 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, bruingrijs, Graafmachine

-20 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Graafmachine

Boring: sl04

Datum: 26-07-2016

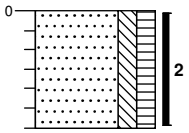

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donker grijsbruin, Graafmachine, 1xAVM

-30

Boring: sl05

Datum: 26-07-2016

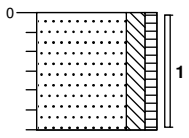

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, bruingrijs, Graafmachine

-30

Boring: sl06

Datum: 26-07-2016

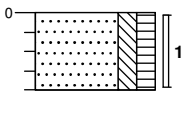

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donker zwartbruin, Graafmachine

-20

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: sl07

Datum: 26-07-2016

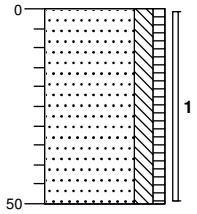

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, donker grijsbruin, Graafmachine

-50

Boring: sl08

Datum: 26-07-2016

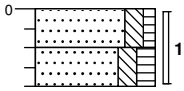

0 braak

-10 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, bruingrijs, Graafmachine

-20 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Graafmachine

Boring: sl09

Datum: 26-07-2016

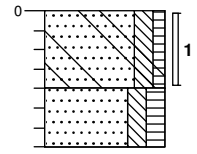

0 braak

-20 Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, sporen glas, bruingrijs, Graafmachine

-35 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Graafmachine

Boring: sl10

Datum: 26-07-2016

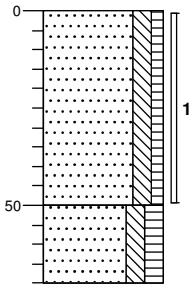

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, matig puinhoudend, bruingrijs, Graafmachine

-50 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, donkerbruin, Graafmachine

-70

Boring: sl11

Datum: 26-07-2016

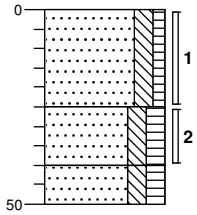

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, donker zwartbruin, Graafmachine

-25 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sterk kolengruishoudend, zwart, Graafmachine

-40

-50 Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, sporen puin, donker zwartbruin, Graafmachine

Boring: sl12

Datum: 26-07-2016

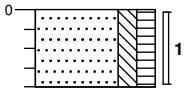

0 braak

Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, zwak puinhoudend, grijsbruin, Graafmachine

-20

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Boring: sl13

Datum: 26-07-2016

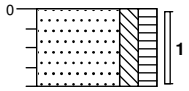

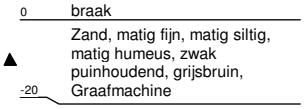

Boring: sl14

Datum: 26-07-2016

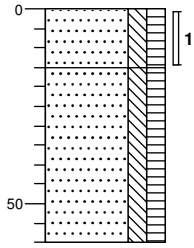

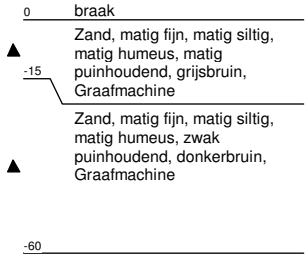

Boring: sl15

Datum: 26-07-2016

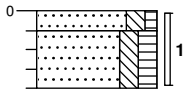

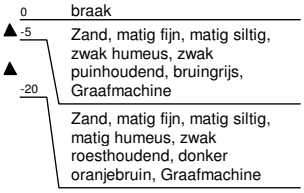

Boring: sl16

Datum: 26-07-2016

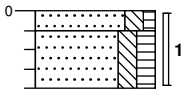

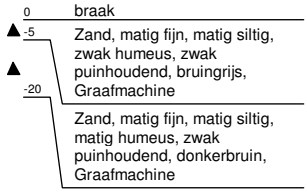

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 20160792 **Projectnaam: fazantstraat te enschede**

Bijlage 3: Analyseresultaten

Bijlage 3.1 verkennend bodemonderzoek

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Stegge
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 30-May-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016058138/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	20-May-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016058138/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	23-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	26-May-2016/12:18
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer		Pagina	1/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
	Voorbehandeling					
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses					
S	Droge stof	% (m/m)	91.8	85.8	85.7	85.3
S	Organische stof	% (m/m) ds	1.5	0.7	3.9	1.2
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	98.4	99.1	95.9	98.6
S	Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2.4	<2.0	2.0	2.3
	Metalen					
S	Barium (Ba)	mg/kg ds	23	<20	42	<20
S	Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0.20	<0.20	0.26	<0.20
S	Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0	<3.0
S	Koper (Cu)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	9.1	<5.0
S	Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0.050	<0.050	0.058	<0.050
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5	<1.5	<1.5
S	Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4.0	<4.0	<4.0	<4.0
S	Lood (Pb)	mg/kg ds	11	<10	37	<10
S	Zink (Zn)	mg/kg ds	38	<20	96	21
	Minerale olie					
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11	<11	<11	11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	5.4	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	<35	<35	<35
	Polychloorbifenylen, PCB					
S	PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 101	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 118	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	01 (20-60) 04 (10-30) 05 (10-50) 08 (10-50) 09 (10-40)	19-May-2016	9034117
2	03 (100-140) 03 (160-200) 05 (150-180)	19-May-2016	9034118
3	03 (15-50) 07 (45-60)	19-May-2016	9034119
4	12 (55-90) 12 (150-200) 19 (50-100) 19 (110-150) 19 (150-200)	19-May-2016	9034120

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016058138/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	23-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	26-May-2016/12:18
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer		Pagina	2/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
S	PCB 138	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 153	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 180	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.0049 [1)]	0.0049 [1)]	0.0049 [1)]	0.0049 [1)]
	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK					
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050	<0.050
S	Fenanthreen	mg/kg ds	0.077	<0.050	0.17	0.054
S	Anthraceen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	0.058	<0.050
S	Fluorantheen	mg/kg ds	0.15	<0.050	0.42	0.086
S	Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0.074	<0.050	0.29	<0.050
S	Chryseen	mg/kg ds	0.098	<0.050	0.36	0.055
S	Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	0.15	<0.050
S	Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0.085	<0.050	0.25	<0.050
S	Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0.10	<0.050	0.20	<0.050
S	Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0.065	<0.050	0.23	<0.050
S	PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.75	0.35 [1)]	2.2	0.44

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	01 (20-60) 04 (10-30) 05 (10-50) 08 (10-50) 09 (10-40)	19-May-2016	9034117
2	03 (100-140) 03 (160-200) 05 (150-180)	19-May-2016	9034118
3	03 (15-50) 07 (45-60)	19-May-2016	9034119
4	12 (55-90) 12 (150-200) 19 (50-100) 19 (110-150) 19 (150-200)	19-May-2016	9034120

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd. JK

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016058138/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9034117	01	1	20	60	Y5742106G	01 (20-60) 04 (10-30) 05 (10-50)
9034117	04	1	10	30	Y5741864Q	
9034117	05	1	10	50	Y5742117I	
9034117	08	1	10	50	Y5741870N	
9034117	09	1	10	40	Y57418800	
9034118	03	3	100	140	Y5741882Q	03 (100-140) 03 (160-200) 05 (1
9034118	03	4	160	200	Y5741876T	
9034118	05	4	150	180	Y5741889X	
9034119	03	1	15	50	Y5742102C	03 (15-50) 07 (45-60)
9034119	07	2	45	60	Y5741875S	
9034120	12	2	55	90	Y5742635N	12 (55-90) 12 (150-200) 19 (50-
9034120	19	2	50	100	Y57426270	
9034120	19	3	110	150	Y5742637P	
9034120	12	4	150	200	Y5742600F	
9034120	19	4	150	200	Y57426450	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016058138/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016058138/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Lutum (fractie < 2 µm)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK (10 VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Stegge
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 30-May-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016058144/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	20-May-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016058144/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	23-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	26-May-2016/10:23
		Bijlage	A,B,C,D
Monsternemer		Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1
	Voorbehandeling		
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses		
S	Droge stof	% (m/m)	87.2
S	Organische stof	% (m/m) ds	<0.7 [1)]
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	99.5
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen		
S	Benzeen	mg/kg ds	<0.050
S	Tolueen	mg/kg ds	<0.050
S	Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0.050
S	o-Xyleen	mg/kg ds	<0.050
S	m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0.050
S	Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.070 [2)]
	BTEX (som)	mg/kg ds	<0.25
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.010
	Minerale olie		
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5.0
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	15 (150-200)	19-May-2016	9034162

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Akkoord
Pr.coörd.
JK

TESTEN
RvA L010

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016058144/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9034162	15	4	150	200		15 (150-200)
9034162					Y5741879	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016058144/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016058144/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Xylenen som AS/AP	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3030-1 & NEN-EN-ISO 22155
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (D) opmerkingen aangaande de monstername en conserveringstermijn 2016058144/1

Er zijn verschillen met de richtlijnen geconstateerd die de betrouwbaarheid van de resultaten van onderstaande monsters of analyses mogelijk hebben beinvloed.

Analyse	Monster nr.
De conserveringstermijn is voor de betreffende analyse overschreden.	
Vluchtige componenten (Voorbehandeling)	9034162

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Stegge
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 31-May-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016059239/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	24-May-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016059239/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	24-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	31-May-2016/10:31
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer		Pagina	1/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
	Voorbehandeling					
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses					
S	Droge stof	% (m/m)	91.4	89.8	90.6	87.8
S	Organische stof	% (m/m) ds	3.7	1.3	1.9	<0.7
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	96.1	98.6	98.0	99.3
S	Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2.0	<2.0	<2.0	<2.0
	Metalen					
S	Barium (Ba)	mg/kg ds	34	<20	29	<20
S	Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0	<3.0
S	Koper (Cu)	mg/kg ds	14	<5.0	6.7	<5.0
S	Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050	<0.050
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5	<1.5	<1.5
S	Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4.0	<4.0	<4.0	<4.0
S	Lood (Pb)	mg/kg ds	28	<10	33	<10
S	Zink (Zn)	mg/kg ds	49	<20	31	<20
	Minerale olie					
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5.0	<5.0	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	14	<11	<11	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	16	<5.0	11	<5.0
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	35	<35	<35	<35
	Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.			
	Polychloorbifenylen, PCB					
S	PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	0.0014 [2)]	<0.0010
S	PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	0.0013	<0.0010
S	PCB 101	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	34 (0-50) 35 (0-45) 36 (0-40) 37 (0-30) 38 (0-35)	23-May-2016	9037510
2	34 (60-100) 34 (110-150) 34 (160-200) 37 (100-140) 37 (150-200)	23-May-2016	9037511
3	26 (10-30) 28 (10-50) 30 (15-55) 31 (15-40) 32 (15-50)	23-May-2016	9037512
4	26 (70-120) 26 (130-180) 31 (100-150) 31 (150-200)	23-May-2016	9037513

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016059239/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	24-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	31-May-2016/10:31
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer		Pagina	2/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
S	PCB 118	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 138	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 153	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 180	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.0049 [1)]	0.0049 [1)]	0.0062	0.0049 [1)]
	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK					
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050	<0.050
S	Fenanthreen	mg/kg ds	0.11	<0.050	0.11	<0.050
S	Anthraceen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	0.068	<0.050
S	Fluorantheen	mg/kg ds	0.25	<0.050	0.50	<0.050
S	Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0.14	<0.050	0.32	<0.050
S	Chryseen	mg/kg ds	0.14	<0.050	0.36	<0.050
S	Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0.077	<0.050	0.15	<0.050
S	Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0.13	<0.050	0.27	<0.050
S	Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0.12	<0.050	0.18	<0.050
S	Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0.12	<0.050	0.17	<0.050
S	PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	1.2	0.35 [1)]	2.2	0.35 [1)]

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	34 (0-50) 35 (0-45) 36 (0-40) 37 (0-30) 38 (0-35)	23-May-2016	9037510
2	34 (60-100) 34 (110-150) 34 (160-200) 37 (100-140) 37 (150-200)	23-May-2016	9037511
3	26 (10-30) 28 (10-50) 30 (15-55) 31 (15-40) 32 (15-50)	23-May-2016	9037512
4	26 (70-120) 26 (130-180) 31 (100-150) 31 (150-200)	23-May-2016	9037513

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

CP
TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016059239/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9037510	34	1	0	50	Y5742039	34 (0-50) 35 (0-45) 36 (0-40) 37
9037510	35	1	0	45	Y5742570	
9037510	36	1	0	40	Y5742146	
9037510	37	1	0	30	Y5742142	
9037510	38	1	0	35	Y5742145	
9037511	34	2	60	100	Y5742022	34 (60-100) 34 (110-150) 34 (16
9037511	34	3	110	150	Y5742027	
9037511	37	3	100	140	Y5742141	
9037511	34	4	160	200	Y5742028	
9037511	37	4	150	200	Y5742148	
9037512	26	1	10	30	Y5742000	26 (10-30) 28 (10-50) 30 (15-55)
9037512	28	1	10	50	Y5742008	
9037512	30	1	15	55	Y5742020	
9037512	31	1	15	40	Y5742031	
9037512	32	1	15	50	Y5742037	
9037513	26	3	70	120	Y5742003	26 (70-120) 26 (130-180) 31 (10
9037513	31	3	100	150	Y5742011	
9037513	26	4	130	180	Y5742010	
9037513	31	4	150	200	Y5742014	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016059239/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Opmerking 2)

PCB 28 kan positief beïnvloed worden door PCB 31.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016059239/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Lutum (fractie < 2 µm)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK (10 VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9037510
Certificate no.: 2016059239
Sample description.: 34 (0-50) 35 (0-45) 36 (0-40) 37 (0-30) 38 (0-35)
v

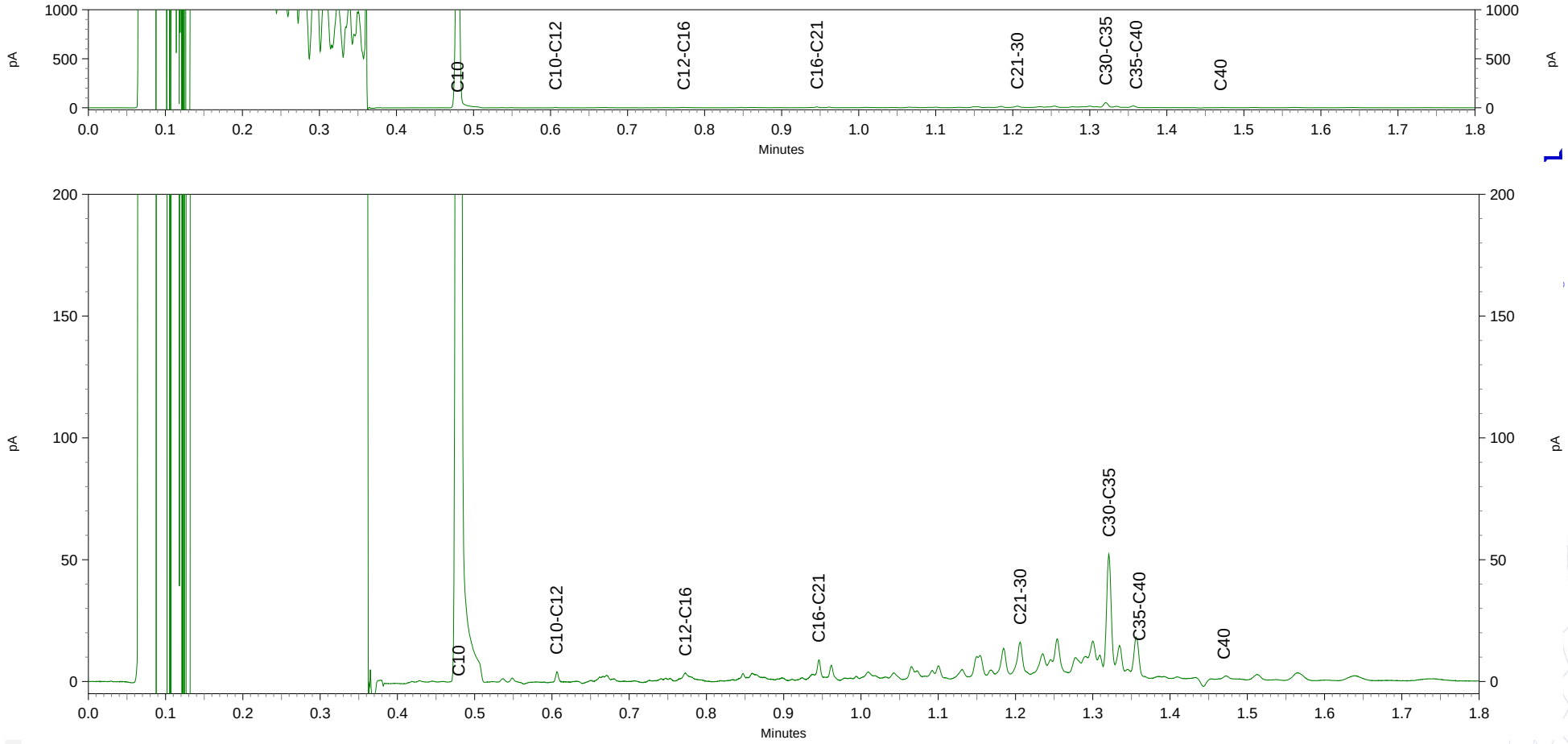

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Stegge
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 07-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016062644/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	31-May-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016062644/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	31-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	06-Jun-2016/10:23
		Bijlage	A,B,C,D
Monsternemer		Pagina	1/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2
	Voorbehandeling			
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses			
S	Droge stof	% (m/m)	90.4	87.3
S	Organische stof	% (m/m) ds	2.2	2.9
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	97.5	96.9
S	Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	4.1	3.2
	Metalen			
S	Barium (Ba)	mg/kg ds	46	26
S	Cadmium (Cd)	mg/kg ds	0.33	<0.20
S	Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3.0	<3.0
S	Koper (Cu)	mg/kg ds	12	7.5
S	Kwik (Hg)	mg/kg ds	0.072	0.065
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5
S	Nikkel (Ni)	mg/kg ds	4.4	<4.0
S	Lood (Pb)	mg/kg ds	84	32
S	Zink (Zn)	mg/kg ds	140	44
	Minerale olie			
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	4.3
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5.0	5.3
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	26	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	44	15
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	22	15
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	7.3	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	110	46
	Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.	Zie bijl.
	Polychloorbifenylen, PCB			
S	PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S	PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010
S	PCB 101	mg/kg ds	0.0042	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	17a (0-10) 16a (0-10) 15a (0-10) 14a (0-10) 13a (0-50)	30-May-2016	9048461
2	23 (10-50) 24 (10-50) 21a (0-10) 20a (0-15) 19a (0-30)	19-May-2016	9048462

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016062644/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	31-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	06-Jun-2016/10:23
		Bijlage	A,B,C,D
Monsternemer		Pagina	2/2
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2
S	PCB 118	mg/kg ds	0.0024	<0.0010
S	PCB 138	mg/kg ds	0.010	<0.0010
S	PCB 153	mg/kg ds	0.012	<0.0010
S	PCB 180	mg/kg ds	0.016	<0.0010
S	PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.047	0.0049 [1)]
	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK			
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050
S	Fenanthreen	mg/kg ds	0.40	0.089
S	Anthraceen	mg/kg ds	0.14	<0.050
S	Fluorantheen	mg/kg ds	0.77	0.26
S	Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0.39	0.14
S	Chryseen	mg/kg ds	0.48	0.14
S	Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0.22	0.081
S	Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0.46	0.14
S	Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0.46	0.13
S	Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0.41	0.11
S	PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	3.8	1.2

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	17a (0-10) 16a (0-10) 15a (0-10) 14a (0-10) 13a (0-50)	30-May-2016	9048461
2	23 (10-50) 24 (10-50) 21a (0-10) 20a (0-15) 19a (0-30)	19-May-2016	9048462

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

CP
TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016062644/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9048461	13a	1	0	50	Y5742534	17a (0-10) 16a (0-10) 15a (0-10)
9048461	14a	1	0	10	Y5742533	
9048461	15a	1	0	10	Y5742520	
9048461	16a	1	0	10	Y5742515	
9048461	17a	1	0	10	Y5742518	
9048462	19a	1	0	30	Y5742528	23 (10-50) 24 (10-50) 21a (0-10)
9048462	20a	1	0	15	Y5742514	
9048462	21a	1	0	10	Y5742459	
9048462	23	1	10	50	Y5742640	
9048462	24	1	10	50	Y5742631	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016062644/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016062644/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Lutum (fractie < 2 µm)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK (10 VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (D) opmerkingen aangaande de monstername en conserveringstermijn 2016062644/1

Er zijn verschillen met de richtlijnen geconstateerd die de betrouwbaarheid van de resultaten van onderstaande monsters of analyses mogelijk hebben beinvloed.

Analyse	Monster nr.
De conserveringstermijn is voor de betreffende analyse overschreden.	
Minerale Olie (GC) (Voorbehandeling)	9048462

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9048461
Certificate no.: 2016062644
Sample description.: 17a (0-10) 16a (0-10) 15a (0-10) 14a (0-10) 13a (0
V

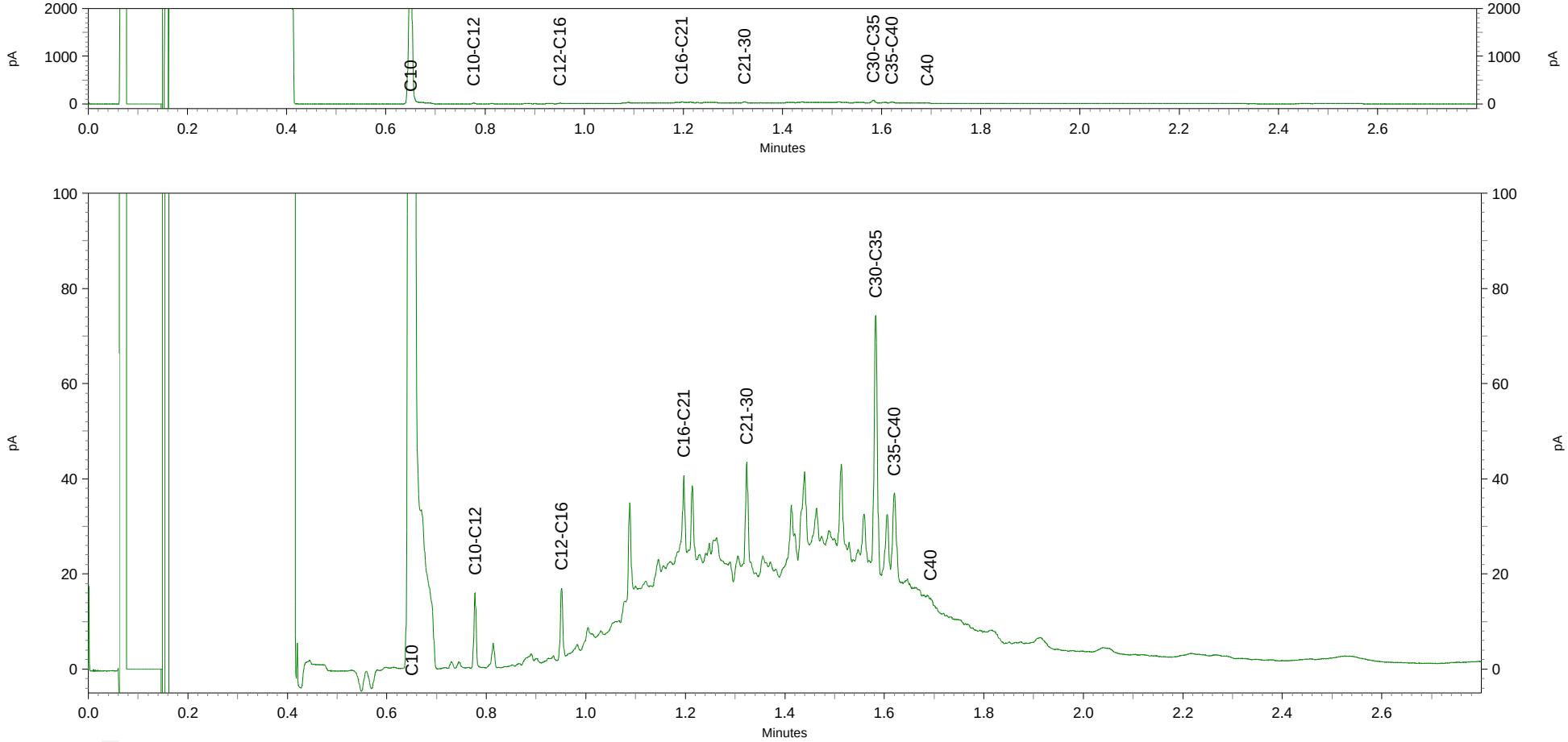

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9048462
Certificate no.: 2016062644
Sample description.: 23 (10-50) 24 (10-50) 21a (0-10) 20a (0-15) 19a (0
V

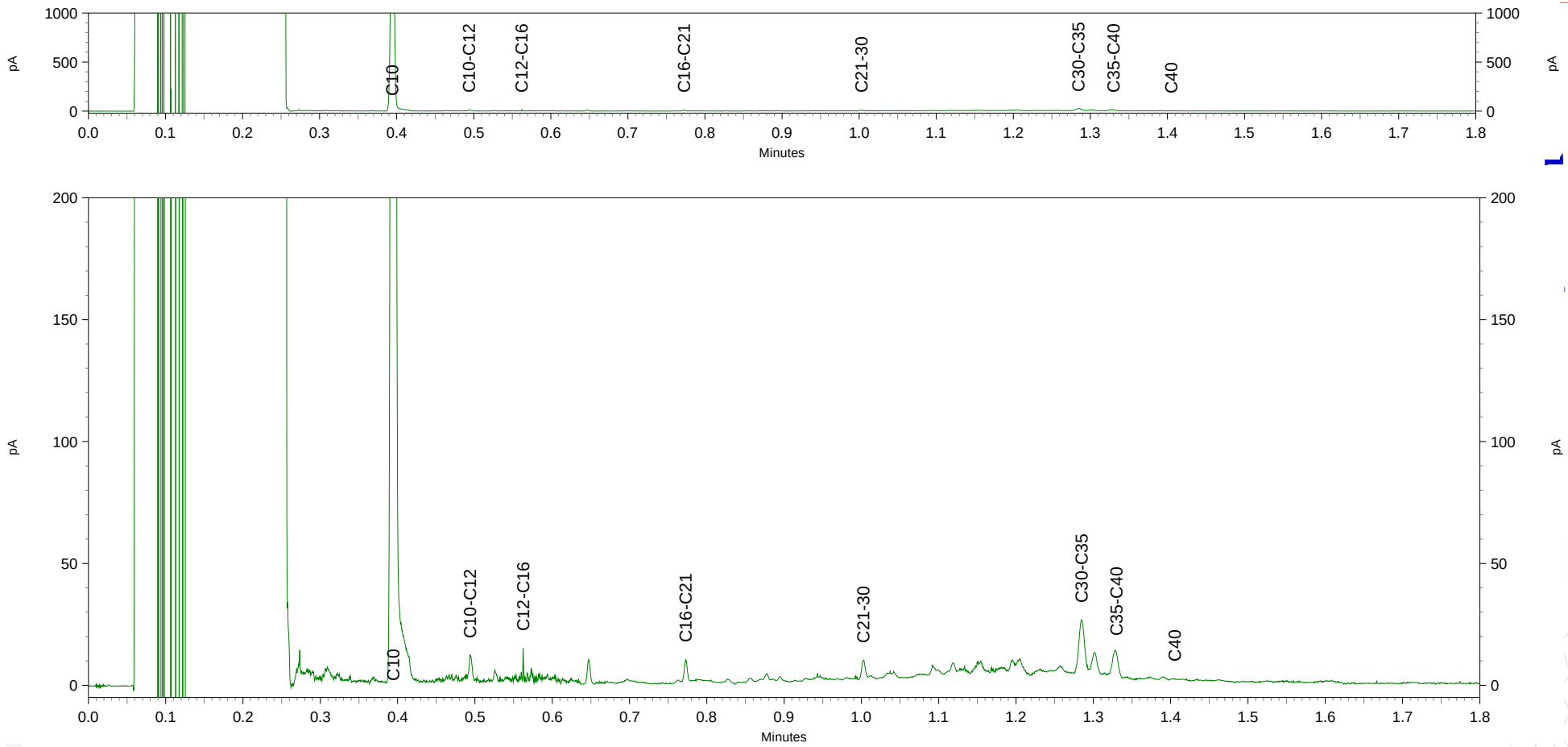

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Stegge
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 07-Jun-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016062671/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	31-May-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016062671/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	31-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	03-Jun-2016/10:37
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	R. Blokhuis	Pagina	1/2
Monstermatrix	Water; Water (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
	Metalen					
S	Barium (Ba)	µg/L	29	150	<20	51
S	Cadmium (Cd)	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	0.42
S	Kobalt (Co)	µg/L	<2.0	<2.0	4.1	<2.0
S	Koper (Cu)	µg/L	4.7	<2.0	7.2	4.0
S	Kwik (Hg)	µg/L	<0.050	<0.050	<0.050	<0.050
S	Molybdeen (Mo)	µg/L	<2.0	<2.0	<2.0	<2.0
S	Nikkel (Ni)	µg/L	<3.0	<3.0	7.7	4.2
S	Lood (Pb)	µg/L	<2.0	<2.0	<2.0	290
S	Zink (Zn)	µg/L	<10	<10	<10	180
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen					
S	Benzeen	µg/L	<0.20	0.47	<0.20	<0.20
S	Tolueen	µg/L	<0.20	0.26	<0.20	<0.20
S	Ethylbenzeen	µg/L	<0.20	8.5	<0.20	<0.20
S	o-Xyleen	µg/L	<0.10	0.12	<0.10	<0.10
S	m,p-Xyleen	µg/L	<0.20	1.7	<0.20	<0.20
S	Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0.21 [1)]	1.8	0.21 [1)]	0.21 [1)]
	BTEX (som)	µg/L	<0.90	11	<0.90	<0.90
S	Naftaleen	µg/L	<0.020	<0.020	<0.020	<0.020
S	Styreen	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
	Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen					
S	Dichloormethaan	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	Trichloormethaan	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	Tetrachloormethaan	µg/L	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
S	Trichlooretheen	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	Tetrachlooretheen	µg/L	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
S	1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
S	1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
S	cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	05 (200-300)	30-May-2016	9048536
2	15 (160-260)	30-May-2016	9048537
3	26 (200-300)	30-May-2016	9048538
4	34 (250-350)	30-May-2016	9048539

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016062671/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	31-May-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	03-Jun-2016/10:37
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	R. Blokhuis	Pagina	2/2
Monstermatrix	Water; Water (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
S	trans 1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
	CKW (som)	µg/l	<1.6	<1.6	<1.6	<1.6
S	Tribroommethaan	µg/l	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	Vinylchloride	µg/l	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
S	1,1-Dichlooretheen	µg/l	<0.10	<0.10	<0.10	<0.10
S	1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/l	0.14 1)	0.14 1)	0.14 1)	0.14 1)
S	1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0.20	<0.20	<0.20	<0.20
S	Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/l	0.42	0.42	0.42	0.42
	Minerale olie					
	Minerale olie (C10-C12)	µg/l	<10	170	<10	<10
	Minerale olie (C12-C16)	µg/l	<10	190	<10	<10
	Minerale olie (C16-C21)	µg/l	<10	13	<10	<10
	Minerale olie (C21-C30)	µg/l	17	<15	<15	<15
	Minerale olie (C30-C35)	µg/l	<10	11	<10	<10
	Minerale olie (C35-C40)	µg/l	<10	<10	<10	<10
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/l	<50	390 2)	<50	<50
	Chromatogram			Zie bijl.		

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	05 (200-300)	30-May-2016	9048536
2	15 (160-260)	30-May-2016	9048537
3	26 (200-300)	30-May-2016	9048538
4	34 (250-350)	30-May-2016	9048539

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Akkoord
Pr.coörd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

CP
TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016062671/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9048536	05	1	200	300	0680185022	05 (200-300)
9048536	05	2	200	300	0680185011	
9048536	05	3	200	300	0800466111	
9048536					0680185022	
9048537	15	1	160	260	0680184435	15 (160-260)
9048537	15	2	160	260	0680184434	
9048537	15	3	160	260	0800466361	
9048537					0680184434	
9048538	26	1	200	300	0680185004	26 (200-300)
9048538	26	2	200	300	0680140647	
9048538	26	3	200	300	0800466159	
9048538					0680140647	
9048539	34	1	250	350	0680185023	34 (250-350)
9048539	34	2	250	350	0680184433	
9048539	34	3	250	350	0800466126	
9048539					0680185023	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016062671/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Opmerking 2)

Vluchtige oliefractie aanwezig.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016062671/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Barium (Ba)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cobalt (Co)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Xylenen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Styreen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
VOCl (11)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Tribroommethaan (Bromoform)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Vinylchloride	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichlooretheen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiClEtheen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,2-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,3-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiChlprop. som AS300	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-2 en gw. NEN EN ISO 15680
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0215	LVI-GC-FID	Cf. pb 3110-5
Chromatogram olie (GC)	W0215	LVI-GC-FID	Eigen methode

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juli 2011.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 9048537
Certificate no.: 2016062671
Sample description.: 15 (160-260)
V

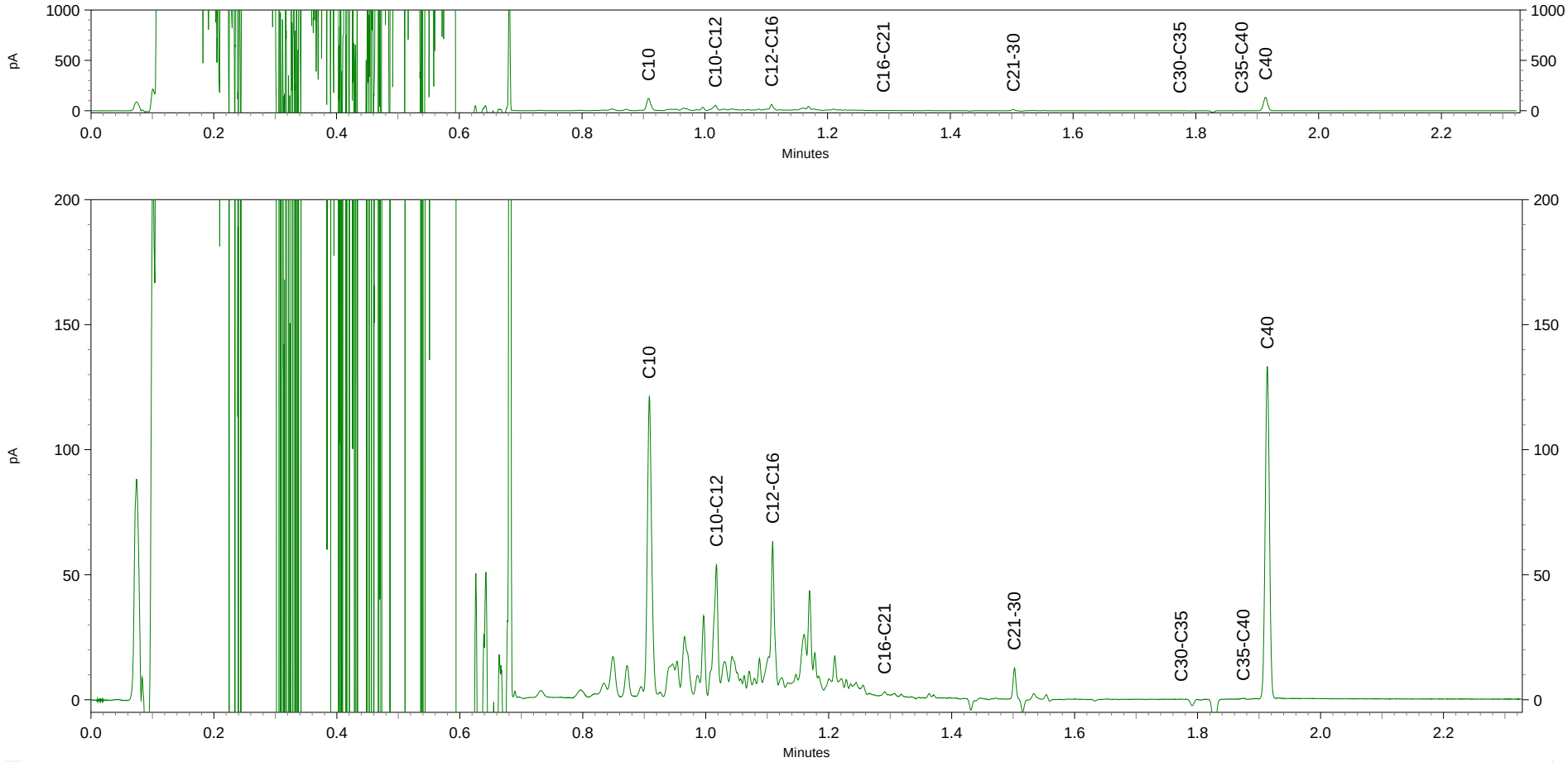

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160600131 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Stegge	Datum opdracht	31-05-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	30-05-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	03-06-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MM-1-1 MM-1 (0-50)	Datum monstername	30-05-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	03-06-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MM-1-1	0	50	AM14079429

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	89,4						%
Massa monster (veldnat)	12,5						kg
Chrysotiel (serpentijn)	n.a.	n.a.	-	-	4,7	4,7	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	4,7	4,7	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	4,7	4,7	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	<2	n.a.	-	-	4,7	4,7	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	<2	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal asbest	<2	n.a.	-	-	4,7	4,7	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	110	444	457	766	3788	5590	11155
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5	**	

** = Van de zeeffractie <0,5 mm is maximaal 10 gram kwalitatief beoordeeld en deze bevat geen asbestverdachte vezels.
NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat geen asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

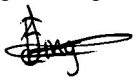

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

TESTEN RvA L 376 AS 3000

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160600132 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Stegge	Datum opdracht	31-05-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	30-05-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	03-06-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MM-2-1 MM-2 (0-30)	Datum monstername	30-05-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	03-06-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MM-2-1	0	30	AM14079430

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	87,7						%
Massa monster (veldnat)	12,1						kg
Chrysotiel (serpentijn)	n.a.	n.a.	-	-	4,9	4,9	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	4,9	4,9	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	4,9	4,9	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	<2	n.a.	-	-	4,9	4,9	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	<2	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal asbest	<2	n.a.	-	-	4,9	4,9	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	129	759	799	1031	3011	4870	10599
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5	**	

** = Van de zeeffractie <0,5 mm is maximaal 10 gram kwalitatief beoordeeld en deze bevat geen asbestverdachte vezels.
NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat geen asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

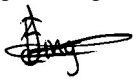

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

TESTEN RvA L 376 AS 3000

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160600133 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Stegge	Datum opdracht	31-05-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	30-05-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	03-06-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 3
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	DLB boring 23 23a (0-30) 23a (0-30)	Datum monstername	30-05-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	03-06-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	23a-2	0	30	AM14080864
2	23a-3	0	30	AM14007216

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	87,3						%
Massa monster (veldnat)	12,1						kg
Chrysotiel (serpentijn)	13	13	9,8	9,8	19	19	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	0,6	0,6	0,1	0,1	2,6	2,6	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	13	13	9,8	9,8	17	17	mg/kg ds
Totaal serpentijn	13	13	9,8	9,8	19	19	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	<2	0,6	0,1	0,1	2,6	2,6	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	13	13	9,8	9,8	17	17	mg/kg ds
Totaal asbest	13	13	9,8	9,8	19	19	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

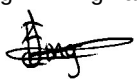

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

TESTEN RvA L 376 AS 3000

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160600133 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Stegge	Datum opdracht	31-05-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	30-05-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	03-06-2016
Projectcode	20160792	Pagina	2 van 3
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	99	312	380	671	3369	5755	10586
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5	**	
asbestcement								
Asbesth.materiaal (g)			0,8324	0,1847	0,0315			1,0486
Hechtgebonden			ja	ja	ja			
Aantal deeltjes			3	7	3			13
Percentage chrysotiel (%)			12,5	12,5	22,5			
Gewicht chrysotiel (mg)			104,1	23,1	7,1			134,3
vezelbundels								
Asbesth.materiaal (g)						0,0080		0,0080
Hechtgebonden						nee		
Aantal deeltjes						2		2
Percentage chrysotiel (%)						80		
Gewicht chrysotiel (mg)						6,4		6,4
totaal per mineralogische groep								
Gehalte NHG serpentijn (mg/kg ds)						0,60		0,6
Gehalte HG serpentijn (mg/kg ds)			9,83	2,18	0,67			12,68
Gehalte serpentijn (mg/kg ds)			9,83	2,18	0,67	0,60		13,28
totaal								
Aantal deeltjes totaal (stuk)			3	7	3	2		15
Gehalte NHG t.o.v. totaal (mg/kg ds)						0,60		0,6
Gehalte HG t.o.v. totaal (mg/kg ds)			9,83	2,18	0,67			12,68
Gehalte t.o.v. totaal (mg/kg ds)			9,83	2,18	0,67	0,60		13,28

** = Van de zeeffractie <0,5 mm is maximaal 10 gram kwalitatief beoordeeld en deze bevat geen asbestverdachte vezels.
NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

TESTEN RvA L 376

AS 3000

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160600133 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Stegge	Datum opdracht	31-05-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	30-05-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	03-06-2016
Projectcode	20160792	Pagina	3 van 3
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	DLB boring 23 23a (0-30) 23a (0-30)	Datum monstername	30-05-2016
Monstersoort	Materiaal	Datum analyse	03-06-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in materiaal verzamelmonster m.b.v. polarisatiemicroscopie - conform NEN 5896 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Resultaten

soort materiaal	soort asbest	% asbest gemiddeld	% asbest ondergr.	% asbest bovengr.	aantal stukjes	massa stukjes (g)	materiaal hecht-gebonden	massa asbest mat. (mg)	massa asbest materiaal ondergrens (mg)	massa asbest materiaal bovengrens (mg)
golfplaat	chrysotiel	12,5	10	15	21	991,94	ja	123993	99194	148791
Totaal Asbest								123993	99194	148791
Totaal Serpentijn								123993	99194	148791
Totaal Amfibool								0	0	0
Totaal Gewogen asbest								123993	99194	148791

n.a. = niet aantoonbaar

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden verzamelmonster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

Bijlage 3.2 Nader bodemonderzoek

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Siers
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 04-Aug-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016088165/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	29-Jul-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016088165/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	29-Jul-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	04-Aug-2016/09:31
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer		Pagina	1/1
Monstermatrix	Grond; Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1
	Voorbehandeling		
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses		
S	Droge stof	% (m/m)	86.9
S	Organische stof	% (m/m) ds	14.9 [1)]
Q	Gloeirest	% (m/m) ds	84.7
	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK		
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.050
S	Fenanthreen	mg/kg ds	0.47
S	Anthraceen	mg/kg ds	0.069
S	Fluorantheen	mg/kg ds	0.38
S	Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0.22
S	Chryseen	mg/kg ds	0.38
S	Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0.096
S	Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0.20
S	Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0.17
S	Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0.12
S	PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	2.1

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	sl11 (25-40)	26-Jul-2016	9128579

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016088165/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9128579	sl11	2	25	40	Y5740778	sl11 (25-40)

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016088165/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016088165/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen AS3000	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeirest)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
PAK (10 VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Geofoxx milieu expertise
T.a.v. R. Siers
Postbus 221
7570 AE OLDENZAAL

Analysecertificaat

Datum: 05-Aug-2016

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2016089034/1
Uw project/verslagnummer	20160792
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	02-Aug-2016

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van
de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

eurofins | — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	20160792	Certificaatnummer/Versie	2016089034/1
Uw projectnaam	fazantstraat te enschede	Startdatum	02-Aug-2016
Uw ordernummer		Rapportagedatum	05-Aug-2016/12:30
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	Blokhuis	Pagina	1/1
Monstermatrix	Water; Water (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4
	Metalen					
S	Lood (Pb)	µg/L	<2.0			
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen					
S	Benzeen	µg/L		<0.20	<0.20	<0.20
S	Tolueen	µg/L		<0.20	<0.20	<0.20
S	Ethylbenzeen	µg/L		<0.20	<0.20	<0.20
S	o-Xyleen	µg/L		<0.10	<0.10	<0.10
S	m,p-Xyleen	µg/L		<0.20	<0.20	<0.20
S	Xylenen (som) factor 0,7	µg/L		0.21 [1)]	0.21 [1)]	0.21 [1)]
	BTEX (som)	µg/L		<0.90	<0.90	<0.90
S	Naftaleen	µg/L		<0.020	<0.020	<0.020
	Minerale olie					
	Minerale olie (C10-C12)	µg/L		<10	<10	<10
	Minerale olie (C12-C16)	µg/L		<10	<10	<10
	Minerale olie (C16-C21)	µg/L		<10	<10	<10
	Minerale olie (C21-C30)	µg/L		<15	<15	<15
	Minerale olie (C30-C35)	µg/L		<10	<10	<10
	Minerale olie (C35-C40)	µg/L		<10	<10	<10
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L		<50	<50	<50

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	34 (250-350)	02-Aug-2016	9131356
2	40 (170-270)	02-Aug-2016	9131357
3	41 (170-270)	02-Aug-2016	9131358
4	42 (170-270)	02-Aug-2016	9131359

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS 3000 erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting

Akkoord
Pr.coörd.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

VA

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2016089034/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monsteromschrijving
9131356	34	1	250	350	0800466161	34 (250-350)
9131357	40	1	170	270	0680183989	40 (170-270)
9131358	41	1	170	270	0680185044	41 (170-270)
9131358					0680185044	
9131359	42	1	170	270	0680183982	42 (170-270)
9131359					0680183982	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2016089034/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2016089034/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Lood (Pb)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Xylenen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Minerale Olie (GC) (C10 - C40)	W0215	LVI-GC-FID	Cf. pb 3110-5

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 44-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
VAT/BTW No. NL 8043.14.883.B01
KvK No. 09088623
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2004 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. LNE), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702030 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MM-3 (0-30)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MM-3-1	0	30	AM14048581

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	90,6						%
Massa monster (veldnat)	10,8						kg
Chrysotiel (serpentijn)	n.a.	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	<2	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	<2	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal asbest	<2	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	198	633	551	651	1759	5996	9788
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5		

NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat geen asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

TESTEN RvA L 376 AS 3000

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702031 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 2
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MM-4 (0-30)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MM-4-1	0	30	AM14048580

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	89,7						%
Massa monster (veldnat)	10,9						kg
Chrysotiel (serpentijn)	1,9	1,9	1,2	1,2	7,8	7,8	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	1,0	10	0,8	8,3	1,2	12	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	1,9	1,9	1,2	1,2	7,8	7,8	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal serpentijn	1,9	1,9	1,2	1,2	7,8	7,8	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	1,0	10	0,8	8,3	1,2	12	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	1,0	10	0,8	8,3	1,2	12	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	2,9	12	2,1	9,5	9,1	20	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	<2	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal asbest	2,9	12	2,1	9,5	9,1	20	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

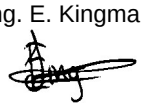

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702031 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	2 van 2
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	178	532	641	763	2006	5615	9735
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5	**	
pulp								
Asbesth.materiaal (g)				0,0811				0,0811
Hechtgebonden				nee				
Aantal deeltjes				1				1
Percentage chrysotiel (%)				22,5				
Gewicht chrysotiel (mg)				18,2				18,2
Percentage crocidoliet (%)				12,5				
Gewicht crocidoliet (mg)				10,1				10,1
totaal per mineralogische groep								
Gehalte NHG serpentijn (mg/kg ds)				1,87				1,87
Gehalte serpentijn (mg/kg ds)				1,87				1,87
Gehalte NHG amfibool (mg/kg ds)				1,04				1,04
Gehalte amfibool (mg/kg ds)				1,04				1,04
totaal								
Aantal deeltjes totaal (stuk)				1				1
Gehalte NHG t.o.v. totaal (mg/kg ds)				2,91				2,91
Gehalte t.o.v. totaal (mg/kg ds)				2,91				2,91

** = Van de zeeffractie <0,5 mm is maximaal 10 gram kwalitatief beoordeeld en deze bevat geen asbestverdachte vezels.
NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702032 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MM-5 (0-30)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MM-5-1	0	30	AM14080097

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	91,3						%
Massa monster (veldnat)	10,6						kg
Chrysotiel (serpentijn)	n.a.	n.a.	-	-	5,4	5,4	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	5,4	5,4	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	5,4	5,4	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	<2	n.a.	-	-	5,4	5,4	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	<2	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal asbest	<2	n.a.	-	-	5,4	5,4	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	193	452	403	644	1868	6134	9694
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5		

NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat geen asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

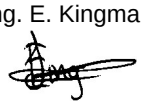

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702033 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MM-6 (0-30)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Grond	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in bodem m.b.v. microscopie - conform AS 3000, AP04 SG6 en NEN 5707:2003 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MM-6-1	0	30	AM14068497

Resultaten

Parameter	Concentratie		95% betrouwbaarheidsinterval				Eenheid
			Ondergrens		Bovengrens		
	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	Gemeten	Gewogen	
Droge stof	91,9						%
Massa monster (veldnat)	10,8						kg
Chrysotiel (serpentijn)	n.a.	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Amosiet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Crocidoliet (amfibool)	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Per mineralogische groep							
Niet hechtgeb. serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Hechtgebonden serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal serpentijn	n.a.	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Niet hechtgeb. amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Hechtgebonden amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal amfibool	n.a.	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal							
Niet hechtgeb. asbest	<2	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds
Hechtgebonden asbest	<2	n.a.	-	-	-	-	mg/kg ds
Totaal asbest	<2	n.a.	-	-	5,3	5,3	mg/kg ds

n.a. = niet aantoonbaar
Aanvullende analyseresultaten volgen hieronder.

Analyse	Fractie > 16 mm	Fractie 8 - 16 mm	Fractie 4 - 8 mm	Fractie 2 - 4 mm	Fractie 1 - 2 mm	Fractie 0,5 - 1 mm	Fractie < 0,5 mm	Fractie Totaal
Zeven (g)	0	134	381	368	583	1707	6723	9896
Afgezochte deel fractie (%)	100	100	100	100	20	5		

NHG = Niet hechtgebonden.
HG = Hechtgebonden.

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden monster bevat geen asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

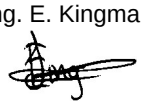

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

TESTEN RvA L 376 AS 3000

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702034 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MOP-1 (0-1)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Materiaal	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in materiaal verzamelmonster m.b.v. polarisatiemicroscopie - conform NEN 5896 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MOP-1-1	0	1	AM14017787

Resultaten

soort materiaal	soort asbest	% asbest gemiddeld	% asbest ondergr.	% asbest bovengr.	aantal stukjes	massa stukjes (g)	materiaal hecht-gebonden	massa asbest mat. (mg)	massa asbest materiaal ondergrens (mg)	bovengrens (mg)
standleiding	chrysotiel	22,5	15	30	1	51,22	ja	11525	7683	15366
Totaal Asbest								11525	7683	15366
Totaal Serpentijn								11525	7683	15366
Totaal Amfibool								0	0	0
Totaal Gewogen asbest								11525	7683	15366

n.a. = niet aantoonbaar

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden verzamelmonster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

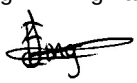

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702035 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	MOP-2 (0-1)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Materiaal	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in materiaal verzamelmonster m.b.v. polarisatiemicroscopie - conform NEN 5896 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	MOP-2-1	0	1	AM14017460

Resultaten

soort materiaal	soort asbest	% asbest gemiddeld	% asbest ondergr.	% asbest bovengr.	aantal stukjes	massa stukjes (g)	materiaal hecht-gebonden	massa asbest mat. (mg)	massa asbest materiaal ondergrens (mg)	bovengrens (mg)
vlakke plaat	chrysotiel	12,5	10	15	1	16,13	ja	2016	1613	2420
Totaal Asbest								2016	1613	2420
Totaal Serpentijn								2016	1613	2420
Totaal Amfibool								0	0	0
Totaal Gewogen asbest								2016	1613	2420

n.a. = niet aantoonbaar

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden verzamelmonster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

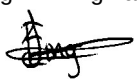

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702036 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	sl01 (5-20)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Materiaal	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in materiaal verzamelmonster m.b.v. polarisatiemicroscopie - conform NEN 5896 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	sl01-1	5	20	AM14017458

Resultaten

soort materiaal	soort asbest	% asbest gemiddeld	% asbest ondergr.	% asbest bovengr.	aantal stukjes	massa stukjes (g)	materiaal hecht-gebonden	massa asbest mat. (mg)	massa asbest materiaal ondergrens (mg)	bovengrens (mg)
vlakke plaat	chrysotiel	12,5	10	15	3	44,63	ja	5579	4463	6695
Totaal Asbest								5579	4463	6695
Totaal Serpentijn								5579	4463	6695
Totaal Amfibool								0	0	0
Totaal Gewogen asbest								5579	4463	6695

n.a. = niet aantoonbaar

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden verzamelmonster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

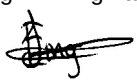

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

ACMAA Laboratoria B.V.
't Haarboer 6
7561 BL Deurningen

telefoon 074 - 2455041
fax 074 - 2508245
e-mail laboratorium@acmaa.nl

website www.acmaa.nl
IBAN NL71RABO0185200877
KvK 60951540

BTWnr. NL854132120B01
BIC RABONL2U

Opdrachten worden uitgevoerd volgens de Algemene Voorwaarden van ACMAA Group B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Oost Nederland.

Analysecertificaat asbest

Opdracht

Opdrachtgever	Geofoxx	Rapportnummer	V160702037 versie 1
Contactpersoon	Dhr. R. Siers	Datum opdracht	29-07-2016
Adres	Eektestraat 10-12	Datum ontvangst	26-07-2016
Postcode en plaats	7575 AP Oldenzaal	Datum rapportage	05-08-2016
Projectcode	20160792	Pagina	1 van 1
Project omschrijving	fazantstraat te enschede		

Naam	sl04 (0-30)	Datum monstername	26-07-2016
Monstersoort	Materiaal	Datum analyse	02-08-2016
Monstername door	Opdrachtgever	Barcode	
Analyse methode	Asbest in materiaal verzamelmonster m.b.v. polarisatiemicroscopie - conform NEN 5896 (Q)		

Q = door RvA geaccrediteerd

Deelmonsters

Boornr	Boornaam	Begin diepte	Eind diepte	Barcode
1	sl04-1	0	30	AM14007217

Resultaten

soort materiaal	soort asbest	% asbest gemiddeld	% asbest ondergr.	% asbest bovengr.	aantal stukjes	massa stukjes (g)	materiaal hecht-gebonden	massa asbest mat. (mg)	massa asbest materiaal ondergrens (mg)	bovengrens (mg)
standleiding	chrysotiel	22,5	15	30	1	266,20	ja	59895	39930	79860
Totaal Asbest								59895	39930	79860
Totaal Serpentijn								59895	39930	79860
Totaal Amfibool								0	0	0
Totaal Gewogen asbest								59895	39930	79860

n.a. = niet aantoonbaar

Conclusie en/of opmerkingen:
Het aangeboden verzamelmonster bevat asbest.

Eerste analist laboratorium
Mw. ing. E. Kingma

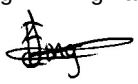

Dit rapport mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking zijn gesteld.
ACMAA Laboratoria BV is niet aansprakelijk voor interpretaties en conclusies die gedaan zijn naar aanleiding van de verkregen resultaten.
Nadere informatie over de toegepaste methodes en prestatiekenmerken is beschikbaar en kan op aanvraag worden verkregen.

Bijlage 4: Toetsingscriteria en –tabellen

Bijlage 4.1 verkennend bodemonderzoek

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016058138
Startdatum	23-05-2016
Rapportagedatum	26-05-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1,5						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2,4						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	91,8						
Organische stof	% (m/m) ds	1,5	1,5					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,4						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2,4	2,400					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	23	84,88		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2395	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,073	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7,143	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0499	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	7,903	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	11	17,19	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	38	88,37	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	5,4						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,077	0,0770					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,15	0,1500					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,074	0,0740					
Chryseen	mg/kg ds	0,098	0,0980					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,085	0,0850					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,1	0,1000					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,065	0,0650					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,75	0,7540	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9034117	01 (20-60) 04 (10-30) 05 (10-50) 08 (10-50) 09 (10-40)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016058138
Startdatum	23-05-2016
Rapportagedatum	26-05-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	85,8						
Organische stof	% (m/m) ds	0,7	0,7000					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,1						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	<2,0	1,400					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	54,25		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2410	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7,241	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0502	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	11,02	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	33,22	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0,3500	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9034118	03 (100-140) 03 (160-200) 05 (150-180)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016058138
Startdatum	23-05-2016
Rapportagedatum	26-05-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		3,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	85,7						
Organische stof	% (m/m) ds	3,9	3,900					
Gloeirest	% (m/m) ds	95,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2	2					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	42	162,8		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	0,26	0,4116	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	9,1	17,67	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	0,058	0,0820	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	37	56,26	*	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	96	217,3	*	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	62,82	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0017					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0125	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,17	0,1700					
Anthraceen	mg/kg ds	0,058	0,0580					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,42	0,4200					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,29	0,2900					
Chryseen	mg/kg ds	0,36	0,3600					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,15	0,1500					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,25	0,25					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,2	0,2000					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,23	0,2300					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	2,2	2,163	*	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9034119	03 (15-50) 07 (45-60)

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016058138
Startdatum	23-05-2016
Rapportagedatum	26-05-2016

Analyse	Eenheid	4	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1,2						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2,3						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	85,3						
Organische stof	% (m/m) ds	1,2	1,200					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,6						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2,3	2,300					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	52,29		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2399	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,148	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7,167	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0500	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	7,967	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	10,96	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	21	49,08	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,054	0,0540					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,086	0,0860					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	0,055	0,0550					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,44	0,4400	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
4	9034120	12 (55-90) 12 (150-200) 19 (50-100) 19 (110-150) 19 (150-200)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016058144
Startdatum	23-05-2016
Rapportagedatum	26-05-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	87,2						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,5						
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	0,65	1,1
Tolueen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	16,1	32
Ethylbenzeen	mg/kg ds	<0,050	0,1750	-	0,05	0,2	55,1	110
o-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
m,p-Xyleen	mg/kg ds	<0,050	0,1750					
Xylenen (som) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,07	0,3500	-	0,1	0,45	8,72	17
BTEX (som)	mg/kg ds	<0,25	0,1750					
Naftaleen	mg/kg ds	<0,010	0,0070	-				
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9034162	15 (150-200)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	23-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016059239
Startdatum	24-05-2016
Rapportagedatum	31-05-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		3,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	91,4						
Organische stof	% (m/m) ds	3,7	3,700					
Gloeirest	% (m/m) ds	96,1						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2	2					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	34	131,8		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2235	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	14	27,36	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0496	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	28	42,73	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	49	111,5	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	14						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	16						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	35	94,59	-	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0018					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0132	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,11	0,1100					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,25	0,25					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,14	0,1400					
Chryseen	mg/kg ds	0,14	0,1400					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,077	0,0770					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,13	0,1300					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,12	0,1200					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,12	0,1200					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	1,2	1,157	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9037510	34 (0-50) 35 (0-45) 36 (0-40) 37 (0-30) 38 (0-35)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	23-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016059239
Startdatum	24-05-2016
Rapportagedatum	31-05-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1,3						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	89,8						
Organische stof	% (m/m) ds	1,3	1,300					
Gloeirest	% (m/m) ds	98,6						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	<2,0	1,400					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	54,25		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2410	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7,241	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0502	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	11,02	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	33,22	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0,3500	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9037511	34 (60-100) 34 (110-150) 34 (160-200) 37 (100-140)37 (150-200)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	23-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016059239
Startdatum	24-05-2016
Rapportagedatum	31-05-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		1,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	90,6						
Organische stof	% (m/m) ds	1,9	1,900					
Gloeirest	% (m/m) ds	98						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	<2,0	1,400					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	29	112,4		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2410	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	6,7	13,86	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0502	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	33	51,94	*	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	31	73,56	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	11						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	0,0014	0,0070					
PCB 52	mg/kg ds	0,0013	0,0065					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0062	0,0310	*	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,11	0,1100					
Anthraceen	mg/kg ds	0,068	0,0680					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,5	0,5					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,32	0,3200					
Chryseen	mg/kg ds	0,36	0,3600					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,15	0,1500					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,27	0,2700					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,18	0,1800					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,17	0,1700					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	2,2	2,163	*	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9037512	26 (10-30) 28 (10-50) 30 (15-55) 31 (15-40) 32 (15-50)

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	23-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016059239
Startdatum	24-05-2016
Rapportagedatum	31-05-2016

Analyse	Eenheid	4	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		0,7						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	87,8						
Organische stof	% (m/m) ds	<0,7	0,4900					
Gloeirest	% (m/m) ds	99,3						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	<2,0	1,400					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	54,25		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2410	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	7,383	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	<5,0	7,241	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0,050	0,0502	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	8,167	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	<10	11,02	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	<20	33,22	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	122,5	-	35	190	2600	5000
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0035					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0245	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Chryseen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,35	0,3500	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
4	9037513	26 (70-120) 26 (130-180) 31 (100-150) 31 (150-200)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016062644
Startdatum	31-05-2016
Rapportagedatum	06-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		2,2						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		4,1						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	90,4						
Organische stof	% (m/m) ds	2,2	2,200					
Gloeirest	% (m/m) ds	97,5						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	4,1	4,100					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	46	141,2		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	0,33	0,5455	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	6,004	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	12	23,00	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	0,072	0,0998	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	4,4	10,92	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	84	126,8	*	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	140	298,8	*	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3,0						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	26						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	44						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	22						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	7,3						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	110	500	*	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0031					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0031					
PCB 101	mg/kg ds	0,0042	0,0190					
PCB 118	mg/kg ds	0,0024	0,0109					
PCB 138	mg/kg ds	0,01	0,0454					
PCB 153	mg/kg ds	0,012	0,0545					
PCB 180	mg/kg ds	0,016	0,0727					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,047	0,2091	*	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,4	0,4000					
Anthraceen	mg/kg ds	0,14	0,1400					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,77	0,7700					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,39	0,3900					
Chryseen	mg/kg ds	0,48	0,4800					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,22	0,2200					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,46	0,4600					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,46	0,4600					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,41	0,4100					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	3,8	3,765	*	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9048461	17a (0-10) 16a (0-10) 15a (0-10) 14a (0-10) 13a (0-50)

Eindoordeel: Overschrijding Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	19-05-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016062644
Startdatum	31-05-2016
Rapportagedatum	06-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		2,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		3,2						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	87,3						
Organische stof	% (m/m) ds	2,9	2,900					
Gloeirest	% (m/m) ds	96,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	3,2	3,200					
Metalen								
Barium (Ba)	mg/kg ds	26	87,61		20	190	555	920
Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0,20	0,2274	-	0,2	0,6	6,8	13
Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3,0	6,526	-	3	15	103	190
Koper (Cu)	mg/kg ds	7,5	14,47	-	5	40	115	190
Kwik (Hg)	mg/kg ds	0,065	0,0909	-	0,05	0,15	18,1	36
Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1,5	1,050	-	1,5	1,5	95,8	190
Nikkel (Ni)	mg/kg ds	<4,0	7,424	-	4	35	67,5	100
Lood (Pb)	mg/kg ds	32	48,48	-	10	50	290	530
Zink (Zn)	mg/kg ds	44	96,33	-	20	140	430	720
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	4,3						
Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	5,3						
Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	<5,0						
Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	15						
Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	15						
Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6,0						
Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	46	158,6	-	35	190	2600	5000
Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.						
Polychloorbifenylen, PCB								
PCB 28	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB 52	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB 101	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB 118	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB 138	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB 153	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB 180	mg/kg ds	<0,0010	0,0024					
PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0,0049	0,0169	-	0,007	0,02	0,51	1
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,089	0,0890					
Anthraceen	mg/kg ds	<0,050	0,0350					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,26	0,2600					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,14	0,1400					
Chryseen	mg/kg ds	0,14	0,1400					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,081	0,0810					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,14	0,1400					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,13	0,1300					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,11	0,1100					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	1,2	1,160	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9048462	23 (10-50) 24 (10-50) 21a (0-10) 20a (0-15) 19a (0-30)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	30-05-2016
Monsternemer	R. Blokhuis
Certificaatnummer	2016062671
Startdatum	31-05-2016
Rapportagedatum	03-06-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Metalen								
Barium (Ba)	µg/L	29	29	-	20	50	338	625
Cadmium (Cd)	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,4	3,2	6
Kobalt (Co)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	20	60	100
Koper (Cu)	µg/L	4,7	4,700	-	2	15	45	75
Kwik (Hg)	µg/L	<0,050	0,0350	-	0,05	0,05	0,175	0,3
Molybdeen (Mo)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	5	153	300
Nikkel (Ni)	µg/L	<3,0	2,100	-	3	15	45	75
Lood (Pb)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	15	45	75
Zink (Zn)	µg/L	<10	7	-	10	65	433	800
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700					
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Styreen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	153	300
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen								
Dichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,01	500	1000
Trichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	203	400
Tetrachloormethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
Trichlooretheen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	24	262	500
Tetrachlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	20	40
1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	454	900
1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	204	400
1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	150	300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	65	130
cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
CKW (som)	µg/L	<1,6	1,120					
Tribroommethaan	µg/L	<0,20	0,1400					630
Vinylchloride	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,2	0,01	2,5	5
1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/L	0,14	0,1400	-	0,2	0,01	10	20
1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0,42	0,4200	-	0,6	0,8	40,4	80
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	17						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9048536	05 (200-300)

Eindoordeel: Voldoet aan Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	30-05-2016
Monsternemer	R. Blokhuis
Certificaatnummer	2016062671
Startdatum	31-05-2016
Rapportagedatum	03-06-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Metalen								
Barium (Ba)	µg/L	150	150	*	20	50	338	625
Cadmium (Cd)	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,4	3,2	6
Kobalt (Co)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	20	60	100
Koper (Cu)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	15	45	75
Kwik (Hg)	µg/L	<0,050	0,0350	-	0,05	0,05	0,175	0,3
Molybdeen (Mo)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	5	153	300
Nikkel (Ni)	µg/L	<3,0	2,100	-	3	15	45	75
Lood (Pb)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	15	45	75
Zink (Zn)	µg/L	<10	7	-	10	65	433	800
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	0,47	0,4700	*	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	0,26	0,2600	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	8,5	8,5	*	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	0,12	0,1200					
m,p-Xyleen	µg/L	1,7	1,700					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	1,8	1,820	*	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	11	11					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Styreen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	153	300
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen								
Dichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,01	500	1000
Trichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	203	400
Tetrachloormethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
Trichlooretheen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	24	262	500
Tetrachlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	20	40
1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	454	900
1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	204	400
1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	150	300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	65	130
cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
CKW (som)	µg/L	<1,6	1,120					
Tribroommethaan	µg/L	<0,20	0,1400					630
Vinylchloride	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,2	0,01	2,5	5
1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
1,2-Dichlooretheen (Som) factor 0,7	µg/L	0,14	0,1400	-	0,2	0,01	10	20
1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0,42	0,4200	-	0,6	0,8	40,4	80
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	170						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	190						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	13						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	11						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	390	390	**	50	50	325	600
Chromatogram		Zie bijl.						

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9048537	15 (160-260)

Eindoordeel: Overschrijding Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	30-05-2016
Monsternemer	R. Blokhuis
Certificaatnummer	2016062671
Startdatum	31-05-2016
Rapportagedatum	03-06-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Metalen								
Barium (Ba)	µg/L	<20	14	-	20	50	338	625
Cadmium (Cd)	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,4	3,2	6
Kobalt (Co)	µg/L	4,1	4,100	-	2	20	60	100
Koper (Cu)	µg/L	7,2	7,200	-	2	15	45	75
Kwik (Hg)	µg/L	<0,050	0,0350	-	0,05	0,05	0,175	0,3
Molybdeen (Mo)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	5	153	300
Nikkel (Ni)	µg/L	7,7	7,700	-	3	15	45	75
Lood (Pb)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	15	45	75
Zink (Zn)	µg/L	<10	7	-	10	65	433	800
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700					
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Styreen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	153	300
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen								
Dichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,01	500	1000
Trichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	203	400
Tetrachloormethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
Trichlooretheen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	24	262	500
Tetrachlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	20	40
1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	454	900
1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	204	400
1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	150	300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	65	130
cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
CKW (som)	µg/L	<1,6	1,120					
Tribroommethaan	µg/L	<0,20	0,1400					630
Vinylchloride	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,2	0,01	2,5	5
1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/L	0,14	0,1400	-	0,2	0,01	10	20
1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0,42	0,4200	-	0,6	0,8	40,4	80
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9048538	26 (200-300)

Eindoordeel: Voldoet aan Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	30-05-2016
Monsternemer	R. Blokhuis
Certificaatnummer	2016062671
Startdatum	31-05-2016
Rapportagedatum	03-06-2016

Analyse	Eenheid	4	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Metalen								
Barium (Ba)	µg/L	51	51	*	20	50	338	625
Cadmium (Cd)	µg/L	0,42	0,4200	*	0,2	0,4	3,2	6
Kobalt (Co)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	20	60	100
Koper (Cu)	µg/L	4	4	-	2	15	45	75
Kwik (Hg)	µg/L	<0,050	0,0350	-	0,05	0,05	0,175	0,3
Molybdeen (Mo)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	5	153	300
Nikkel (Ni)	µg/L	4,2	4,200	-	3	15	45	75
Lood (Pb)	µg/L	290	290	***	2	15	45	75
Zink (Zn)	µg/L	180	180	*	10	65	433	800
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700					
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Styreen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	153	300
Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen								
Dichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,01	500	1000
Trichloormethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	6	203	400
Tetrachloormethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
Trichlooretheen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	24	262	500
Tetrachlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	20	40
1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	454	900
1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	204	400
1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	150	300
1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	65	130
cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
trans 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700					
CKW (som)	µg/L	<1,6	1,120					
Tribroommethaan	µg/L	<0,20	0,1400					630
Vinylchloride	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,2	0,01	2,5	5
1,1-Dichlooretheen	µg/L	<0,10	0,0700	-	0,1	0,01	5	10
1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/L	0,14	0,1400	-	0,2	0,01	10	20
1,1-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,2-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
1,3-Dichloorpropaan	µg/L	<0,20	0,1400					
Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/L	0,42	0,4200	-	0,6	0,8	40,4	80
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
4	9048539	34 (250-350)

Eindoordeel: Overschrijding Interventiewaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.

Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

Bijlage 4.2 Nader bodemonderzoek

BoToVa T12 Toetsing Wbb grond

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	26-07-2016
Monsternemer	
Certificaatnummer	2016088165
Startdatum	29-07-2016
Rapportagedatum	04-08-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	AW	T	I
Bodemtype correctie								
Organische stof		14,9						
Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)		25						
Voorbehandeling								
Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd						
Bodemkundige analyses								
Droge stof	% (m/m)	86,9	86,90					
Organische stof	% (m/m) ds	14,9	14,90					
Gloeirest	% (m/m) ds	84,7						
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK								
Naftaleen	mg/kg ds	<0,050	0,0234					
Fenanthreen	mg/kg ds	0,47	0,3154					
Anthraceen	mg/kg ds	0,069	0,0463					
Fluorantheen	mg/kg ds	0,38	0,2550					
Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0,22	0,1477					
Chryseen	mg/kg ds	0,38	0,2550					
Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0,096	0,0644					
Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0,2	0,1342					
Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0,17	0,1141					
Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0,12	0,0805					
PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	2,1	1,436	-	0,35	1,5	20,8	40

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9128579	sl11 (25-40)

Eindoordeel: Voldoet aan Achtergrondwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Achtergrondwaarde
*	groter dan Achtergrondwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
AW	Achtergrondwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	02-08-2016
Monsternemer	Blokhuis
Certificaatnummer	2016089034
Startdatum	02-08-2016
Rapportagedatum	05-08-2016

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Metalen								
Lood (Pb)	µg/L	<2,0	1,400	-	2	15	45	75

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
1	9131356	34 (250-350)

Eindoordeel: Voldoet aan Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	02-08-2016
Monsternemer	Blokhuis
Certificaatnummer	2016089034
Startdatum	02-08-2016
Rapportagedatum	05-08-2016

Analyse	Eenheid	2	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700					
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600
Extra parameters								
som 16 aromatische oplosmiddelen	µg/L		0,63 en toetsoordeel mogelijk					

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
2	9131357	40 (170-270)

Eindoordeel: Voldoet aan Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	02-08-2016
Monsternemer	Blokhuis
Certificaatnummer	2016089034
Startdatum	02-08-2016
Rapportagedatum	05-08-2016

Analyse	Eenheid	3	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700					
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600
Extra parameters								
som 16 aromatische oplosmiddelen	µg/L		0,63 en toetsoordeel mogelijk					

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
3	9131358	41 (170-270)

Eindoordeel: Voldoet aan Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

BoToVa T13 Toetsing Wbb grondwater

Projectnummer	20160792
Projectnaam	fazantstraat te enschede
Ordernummer	
Datum monstername	02-08-2016
Monsternemer	Blokhuis
Certificaatnummer	2016089034
Startdatum	02-08-2016
Rapportagedatum	05-08-2016

Analyse	Eenheid	4	GSSD	Oordeel	RG	S	T	I
Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen								
Benzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	0,2	15,1	30
Tolueen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	7	504	1000
Ethylbenzeen	µg/L	<0,20	0,1400	-	0,2	4	77	150
o-Xyleen	µg/L	<0,10	0,0700					
m,p-Xyleen	µg/L	<0,20	0,1400					
Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0,21	0,2100	-	0,2	0,2	35,1	70
BTEX (som)	µg/L	<0,90	0,6300					
Naftaleen	µg/L	<0,020	0,0140	-	0,02	0,01	35	70
Minerale olie								
Minerale olie (C10-C12)	µg/L	<10						
Minerale olie (C12-C16)	µg/L	<10						
Minerale olie (C16-C21)	µg/L	<10						
Minerale olie (C21-C30)	µg/L	<15						
Minerale olie (C30-C35)	µg/L	<10						
Minerale olie (C35-C40)	µg/L	<10						
Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/L	<50	35	-	50	50	325	600
Extra parameters								
som 16 aromatische oplosmiddelen	µg/L		0,63 en toetsoordeel mogelijk					

Legenda

Nr.	Analytico-nr	Monster
4	9131359	42 (170-270)

Eindoordeel: Voldoet aan Streefwaarde

Gebruikte afkortingen

-	kleiner dan of gelijk aan Streefwaarde
*	groter dan Streefwaarde
**	groter dan Tussenwaarde
***	groter dan Interventiewaarde

GSSD	Gestandaardiseerd gehalte
RG	Vereiste Rapportagegrens
S	Streefwaarde
T	Tussenwaarde
I	Interventiewaarde

Deze toetsing is uitgevoerd met behulp van BoToVa.
Zie voor info: http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bbk/instrumenten/botova/

Inleiding
De mate van verontreiniging van grond en grondwater wordt vastgesteld door de gehalten/concentraties aan verontreinigende stoffen in de monsters van grond en grondwater te toetsen aan de norm die is vastgesteld door het ministerie van VROM. Dit betreft de circulaire "Bodemsanering 2013" (Staatscourant 2013 nr 16675)., die een onderdeel vormt van de Wet bodembescherming (Wbb). In de Circulaire wordt verwezen naar het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit (RBK) ten aanzien van de Achtergrondwaarden voor grond. Hierin worden de volgende toetsingswaarden onderscheiden:

- Grond: Achtergrondwaarden en Interventiewaarden
- Grondwater: Streefwaarden en Interventiewaarden

Toelichting normenstelsel
Achtergrondwaarden (AW) & Streefwaarden (S)
De achtergrondwaarden voor grond zijn vastgesteld op basis van de gehalten aan stoffen zoals die voorkomen in de bodem van natuur- en landbouwgronden in Nederland die niet zijn belast door lokale verontreinigingbronnen. De streefwaarden voor grondwater zijn gebaseerd op de bescherming van de milieukwaliteit op de lange termijn, uitgaande van Verwaarloosbare Risico's voor het ecosysteem. De achtergrondwaarden en streefwaarden betreffen het concentratieniveau waarop of waaronder grond en/of grondwater als niet verontreinigd wordt beschouwd.

Interventiewaarde (I)
De interventiewaarde is het concentratieniveau voor verontreinigingen in grond en grondwater waarboven een ernstige vermindering optreedt van de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, plant of dier. Boven deze waarde is er mogelijk sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging.

Tussenwaarde (T)
Het concentratieniveau waarboven aanvullend onderzoek noodzakelijk of gewenst is om vast te kunnen stellen of sprake is van een "geval van ernstige bodemverontreiniging". De tussenwaarde is gedefinieerd als het gemiddelde van AW- en I-waarde (grond) danwel de S- en I-waarde (grondwater).

NB: Toetsingswaarden
De interventiewaarden voor grond zijn bodemtype-afhankelijk en gebaseerd op een standaardbodem met een lutum percentage van 25% en een organisch stof percentage van 10%. Bij de beoordeling van de kwaliteit van de bodem worden de gemeten gehalten middels een bodemtypecorrectie omgerekend naar standaardbodem.

Indicatieve niveaus voor ernstige verontreiniging
Voor een aantal stoffen zijn nog geen achtergrond-, streef- en interventiewaarden opgesteld, omdat nog geen meet- en analysevoorschriften zijn vastgesteld, of omdat nog onvoldoende ecotoxicologische gegevens beschikbaar zijn om betrouwbare waarden vast te stellen. De wel beschikbare indicatieve niveaus hebben een grotere mate van onzekerheid en mogen dan ook niet op dezelfde wijze worden gehanteerd om uitspraken te doen over gevallen van al dan niet ernstige bodemverontreiniging. In bepaalde gevallen kan het bijvoorbeeld nodig zijn aanvullend onderzoek te doen naar de risico's van de betreffende stof.

Niet genormeerde stoffen
Stoffen waarvoor geen normen zijn opgesteld worden aangeduid als 'niet-genormeerde stoffen'. Ook bij deze stoffen kan sprake zijn van een geval van ernstige verontreiniging en/of saneringsurgentie. De circulaire geeft een richtlijn die bij het aantreffen van niet-genormeerde stoffen kan worden gevolgd.

Bouwen op verontreinigde grond
De Model Bouwverordening is gebaseerd op de Woningwet. De Bouwverordening stelt dat op verontreinigde grond niet mag worden gebouwd. Dit betekent dat het bevoegd gezag in principe een omgevingsvergunning onderdeel bouw kan weigeren, indien in de grond of het grondwater een stof is aangetroffen in een gehalte boven de achtergrondwaarde.

Wanneer Saneren?
Nieuwe gevallen van bodemverontreiniging (veroorzaakt na 1 januari 1987) dienen conform de zorgplicht in de Wet bodembescherming te worden gesaneerd. Bij zogeheten oude gevallen (veroorzaakt vóór 1987) dienen in principe alle ernstige gevallen van bodemverontreiniging (d.w.z. minimaal een bodemvolume van 25 m^3 grond c.q. 100 m^3 grondwater verontreinigd in een concentratie boven de interventiewaarde) op termijn gesaneerd te worden. Het tijdstip waarop dit moet gebeuren hangt af van de spoedeisendheid. De spoedeisendheid van sanering wordt bepaald door de onaanvaardbare risico's die aanwezig zijn voor mensen en ecosystemen alsmede de verspreidingsrisico's. Deze risico's hangen samen met het gebruik van de verontreinigde locatie (bijvoorbeeld wonen of bedrijfsmatig), en met zaken als de bodemopbouw ter plaatse (bijvoorbeeld grondsoort en grondwaterstroming).
Verder kan onder andere de noodzaak tot het nemen van sanerende maatregelen ontstaan bij functiewijziging, bijvoorbeeld bij het bebouwen van het terrein. Ook kan door een koper of een verzekeringsmaatschappij sanering worden verlangd.

Beleid voor hergebruik grond
Om de hergebruiksmogelijkheden van grond te kunnen bepalen is een onderzoek conform het Besluit Bodemkwaliteit noodzakelijk. Bij een dergelijk onderzoek wordt de vrijkomende grond, op basis van de gemeten gehalten, ingedeeld in 'klassen' (klasse 'altijd toepasbaar', klasse 'wonen', klasse 'industrie' of klasse 'niet toepasbaar').

In onderstaande figuur is deze klasseverdeling schematisch weergegeven. Tevens blijkt hieruit dat hier het Besluit Bodemkwaliteit en de Circulaire Bodemsanering samenkomen.

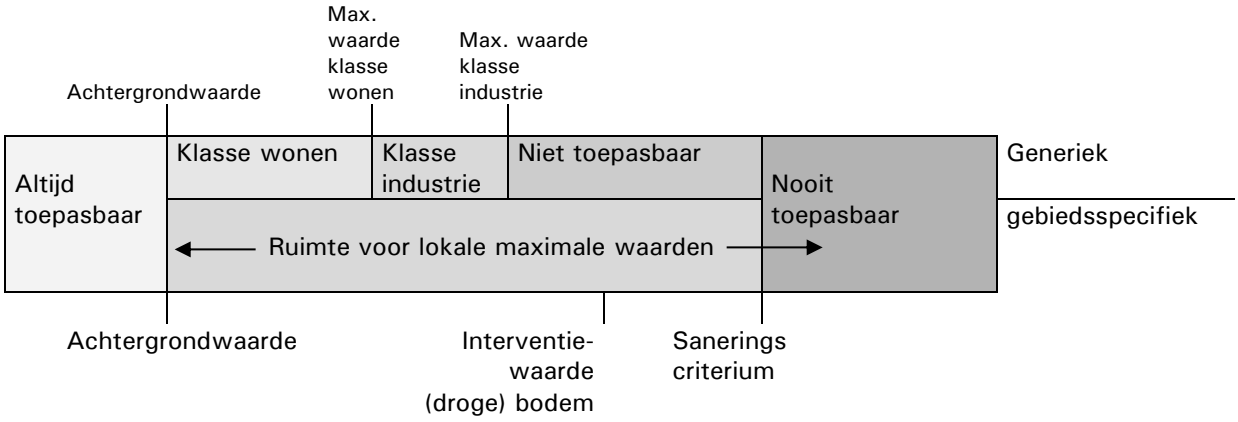

Bijlage 5: Toelichting bodemonderzoek

Algemeen
In deze bijlage zijn de technische handelingen die worden verricht bij milieukundig bodemonderzoek in het algemeen, beschreven en toegelicht. De veldwerkzaamheden worden uitgevoerd conform een intern kwaliteitssysteem dat voldoet aan de ISO-9001 en de VCA** normen (VeiligheidsChecklistAannemers). Dit kwaliteitssysteem is gebaseerd op de voorschriften die zijn opgenomen of waarnaar wordt verwezen in de volgende documenten van het ministerie van VROM: de "NEN 5740, Bodem – Landbodem – Strategie voor het uitvoeren van verkennend bodemonderzoek – Onderzoek naar de milieuhygiënische kwaliteit van bodem en grond" (NNI, januari 2009; ICS 13.080.05), de NTA5755 (Bodem – Landbodem – Strategie voor het uitvoeren van nader onderzoek – Onderzoek naar de aard en omvang van bodemverontreiniging, juli 2010).
Het laboratoriumonderzoek is conform de normen uit de NEN 5740 of volgens gelijkwaardige methoden uitgevoerd.

Boorwerkzaamheden en bemonstering
Grond
Meestal worden boringen handmatig verricht met een zogenaamde edelmanboor. In andere gevallen wordt gebruik gemaakt van een guts, een zuigerboor of een pulsboor. In beton- of asfaltverhardingen worden met een diamantboor gaten geboord om de onderliggende bodem te kunnen bereiken. Regelmatig komt het voor dat losse verhardingsmaterialen zijn aangebracht (met name puin). Om die reden moeten boringen soms (gedeeltelijk) worden uitgevoerd met een puinboor, een slagguts, een ramguts of een mechanische boorstelling.

Grondwater
In een boorgat kan een peilbuis worden geplaatst om grondwatermonsters te nemen. Peilbuizen zijn kunststof buizen die over een lengte van (meestal) één meter zijn geperforeerd. Het geperforeerde gedeelte (filter) wordt voorzien van een filterkous om inspoeling van fijn bodemmateriaal te voorkomen.

Voor het verkrijgen van een representatief grondwatermonster wordt de peilbuis afgepompt, direct na plaatsing en voorafgaand aan de monstername. Monstername vindt plaats na minimaal een week standtijd. Voor het afpompen en bemonsteren van het grondwater wordt gebruik gemaakt van een slangenpomp. Per peilbuis wordt het grondwater met een schoon stuk (siliconen)slang bemonsterd om contaminatie uit te sluiten. De grondwatermonsters worden gekoeld bewaard in luchtdicht afgesloten glazen flessen met kunststof schroefdop.

Zintuiglijk onderzoek
In het veld worden grond en grondwater zintuiglijk onderzocht. Het zintuiglijk onderzoek is te splitsen in:
- lithologisch onderzoek, waarbij de opgeboorde grondsoorten worden geclassificeerd.
- onderzoek naar verontreiniging, waarbij zintuiglijk waarneembare afwijkingen in of aan het bodemmateriaal worden beschreven[1)].

[1)] Bij olieproducten wordt gebruik gemaakt van de 'oliepan-methode'. Daarbij wordt de grond verkruimeld in een schaal met water. Het verschijnen van een oliefilm op het water is een teken dat er olieachtige stoffen in de grond aanwezig kunnen zijn. Eventueel worden PID-metingen uitgevoerd (alleen als specifiek in rapport vermeld). Met behulp van de PID-meter kan de hoeveelheid ioniseerbare vluchtige bestanddelen in de opgeboorde grond worden bepaald.

Mede op basis van de resultaten van het zintuiglijk onderzoek wordt beslist welke monsters op welke chemische stoffen worden geanalyseerd.

Stromingsrichting grondwater en doorlaatbaarheid van de bodem
Via een waterpassing kan de lokale stromingsrichting van het grondwater worden bepaald. Met de gegevens van een waterpassing kan een inschatting worden gemaakt van het verspreidingspatroon van een verontreiniging in het grondwater.
Bij een waterpassing wordt het grondwaterpeil in meerdere peilbuizen bepaald ten opzichte van een vast punt op het terrein. Hieruit volgt of er sprake is van een eenduidige grondwaterstromingsrichting, en hoe sterk deze stroming is.

Via een zogenaamde doorlaatbaarheidstest kan de waterdoorlaatbaarheid van de grond onder de grondwaterspiegel worden vastgesteld. Bepaald wordt hoe snel een boorgat weer wordt gevuld met toestromend grondwater, nadat het gat is leeggepompt. Het resultaat van de test geeft, samen met de algemene geohydrologische informatie over de onderzoekslocatie een indicatie van de hoeveelheid grondwater dat zal toestromen bij ontgraving van een verontreiniging of bij een grondwatersanering.

Chemisch onderzoek
Indien bij het zintuiglijk onderzoek in overeenkomende bodemlagen uit verschillende boringen geen afwijkingen worden aangetroffen, mogen mengmonsters worden samengesteld van maximaal tien monsters. Voor chemische analyse op mengmonsters wordt gekozen om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen tegen relatief beperkte analysekosten. Het risico hierbij is dat in het mengmonster een verontreiniging wordt aangetroffen, waarbij niet duidelijk is of alle monsters in dezelfde mate zijn verontreinigd, ofwel dat één of enkele monsters relatief sterk zijn verontreinigd. Indien een dergelijke situatie optreedt, dan worden in principe de individuele monsters waaruit dat mengmonster was samengesteld, geanalyseerd op de betreffende stof. Op die manier wordt vastgesteld hoe de verontreiniging is verdeeld over de monsters.

Indien er sprake is van een onverdacht terrein worden minimaal twee grondmengmonsters en minimaal één grondwatermonster geanalyseerd op een breed pakket aan stoffen. Deze stoffen zijn opgenomen in de zogeheten standaard-pakketten voor grond en grondwater. Indien er sprake is van aandachtspunten waarbij bekend is om welke verontreinigende stoffen het gaat, worden de betreffende monsters onderzocht op de relevante stoffen. In het algemeen worden monsters die tijdens het zintuiglijk onderzoek als afwijkend zijn beoordeeld, niet gemengd. Wel wordt met mengmonsters gewerkt indien een homogene afwijkende laag wordt aangetroffen, bijvoorbeeld een puinhoudende verhardingslaag. Grondwatermonsters worden in principe nooit gemengd.

Het laboratoriumonderzoek zal worden uitgevoerd conform het AS3000 kwaliteitswaarborg door een onafhankelijk, door de Raad voor Accreditatie erkend, laboratorium. Op de kopieën van de certificaten in bijlage 3 is te zien door welk laboratorium de analyses in dit onderzoek zijn verricht.

Afkortingen en begrippen
m-gws meter beneden de grondwaterspiegel
m-mv meter beneden maaiveld

NEN 5740:
NEderlandse Norm 5740, ICS 13.080.05, januari 2009. Door het Nederlands Normalisatie-instituut opgestelde richtlijnen voor het uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek. In de NEN 5740 wordt verwezen naar door het Nederlands Normalisatie-instituut opgestelde richtlijnen voor de technische uitvoering van werkzaamheden in het veld en in het laboratorium.

Bijlage 6: Foto's

foto 1: Deellocatie A

foto 2: Deellocatie A

foto 3: Deellocatie B

foto 4: Deellocatie C

foto 5: Deellocatie C

foto 6: Deellocatie D

Bijlage 7: Onafhankelijkheidsverklaring

Verklaring onafhankelijkheid uitvoering veldwerk en/of MKB

Projectnummer:	20160792
Locatie:	Fazantstraat te Enschede
Datum/Data:	26 - 7 - 16

BRL SIKB

- ☐ BRL 1000
- ☐ BRL 2000
- ☐ BRL 6000

Protocollen

- ☐ 1001
- ☐ 1002
- ☑ 2001
- ☑ 2002
- ☐ 2003
- ☑ 2018
- ☐ 6001
- ☐ 6002
- ☐ 6003

Met de ondertekening verklaar ik, dat ik de werkzaamheden onafhankelijk heb uitgevoerd conform de eisen van de BRL SIKB en de daarbij behorende protocollen.
De opdrachtgever en andere bij de uitvoering van de werkzaamheden betrokken partijen zijn geen zuster- of moederbedrijf en komen niet uit de eigen organisatie, waardoor de onafhankelijkheid is gewaarborgd.

Naam: R. Blokhuis

Handtekening:

Bijlage 3 Geluidonderzoek

Akoestisch onderzoek plan

Mekkelholt-Fazantplein

te Enschede.

Adviseur :	ing. Wim Buijvoets
Opdrachtgever :	Provincie Overijssel Postbus 10078 8000 GB ZWolle
Contactpersoon :	De Woonplaats mevr. A. Idink
Datum :	5 maart 2018
Werknummer :	17.227

Hyacinthstraat 101 Telefoon : *0541-532343* mobiel : *06-54763258* Website : *www.buijvoets.nl* KvK Enschede : *08094436*
7572 BB Oldenzaal Telefax : *0541-532349* banknr : *1791.38.901* E-mail : *info@buijvoets.nl*

Alle opdrachten worden aanvaard en uitgevoerd conform de R.V.O.I '98, incl. wijzigingen en aanvullingen, zoals gedeponeerd ter griffie van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 12-november 1997 (een samenvatting van hoofdzaken is bij ons kantoor opvraagbaar)

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE _____ I

1 INLEIDING _____ 1

1.1 Wijzigen bestemmingsplan t.b.v. het bouwplan en de Wet geluidhinder 1

1.2 Grenswaarden en procedure.....2

1.3 Berekening geluidbelasting 3

2 GELUIDBELASTING WEGVEKEERSLAWAAI _____ 4

2.1 Verkeerscijfers.....4

2.2 Beoordeling berekende geluidbelasting 5

2.3 Rekenmodel en resultaten 5

2.4 Maatregelen reductie geluidbelasting.....6

BIJLAGEN

bladzijde

1 INLEIDING

Op verzoek van De Woonplaats is een akoestisch onderzoek ingesteld naar de geluidbelasting door wegverkeerslawaai op de gevels van te realiseren vervangende woningen in het plan Mekkelholt-Fazantplein op het terrein aan de Fazantstraat, Hulsmaatstraat, Koolmeestraat en van Damstraat te Enschede, binnen de geluidszone van wegen. Het gaat om een 3 gebouwen met 76 appartementen en 9 grondgebonden woningen. De situatie van de appartementen/woningen en omgeving is weergegeven op de tekening in bijlage I.

1.1 Wijzigen bestemmingsplan t.b.v. het bouwplan en de Wet geluidhinder

Op basis van artikel 77 van de Wet geluidhinder (Wgh) dient bij vaststelling of herziening van een bestemmingsplan of vaststelling van een projectafwijkingsbesluit een akoestisch onderzoek te worden ingesteld.
Het akoestisch onderzoek bepaalt de geluidsbelasting aan de gevel van de geluidsgevoelige bestemming die vanwege de weg/spoorweg wordt ondervonden. Op basis van de Wet geluidhinder is het onderzoek alleen noodzakelijk als de geluidsgevoelige bestemming binnen de wettelijke geluidszone van de weg gelegen is.

Wegverkeer
In artikel 74.1 van de Wgh is aangegeven dat wegen aan weerszijden van de weg een wettelijke geluidszone hebben waarvan de grootte is opgenomen in onderstaande tabel. Wettelijke geluidszones van wegen:

Aantal rijstroken	stedelijk gebied	buitenstedelijk gebied
1 of 2 rijstroken	200 m	250 m
3 of 4 rijstroken	350 m	400 m
5 of meer rijstroken	350 m	600 m

De zone is gelegen aan weerszijden van de weg en begint naast de buitenste rijstrook. Eventuele parkeerstroken, voet- of fietspaden en vluchtstroken worden niet tot de weg gerekend en vallen binnen de zone. De zone langs een weg omvat het gebied waarbinnen extra aandacht moet worden geschonken aan het geluid afkomstig van de betrokken weg. Binnen een zone moet worden gestreefd naar een akoestisch optimale situatie. Dit betekent dat er bij nieuwe ontwikkelingen, zoals het opstellen van bestemmingsplannen, het verlenen van (individuele) omgevingsvergunningen voor het bouwen en het aanleggen van infrastructurele werken, het akoestische aspect van de plannen direct in kaart moet worden gebracht. Zodoende kan in een vroeg stadium worden onderkend of plannen doorgang kunnen vinden danwel of maatregelen nodig zijn om een akoestisch gunstig klimaat te creëren.

De hiervoor genoemde zones gelden niet voor:
- wegen die zijn aangeduid als woonerf (art 74.2);
- wegen waarvoor een maximumsnelheid van 30 km/uur geldt (art 74.2).

Het plangebied ligt buiten de geluidszone van wegen, de wegen in het plangebied hebben een maximum snelheid van 30 km/uur.

30 km/uur-wegen

Volgens jurisprudentie blijkt een 30 km/uur weg in de beoordeling te moeten worden meegenomen, indien vooraf aangenomen had kunnen worden dat deze weg een geluidbelasting veroorzaakt die hoger ligt dan de voorkeursgrenswaarde (48 dB). De toetsing moet worden uitgevoerd in verband met een belangenafweging in het kader van een goede ruimtelijke ordening, het geluidbeleid geeft dat ook aan.

Deze belangenafweging moet worden gemaakt bij het wijzigen van een bestemmingsplan. De Fazantstraat, Hulsmaatstraat, Koolmeestraat en van Damstraat liggen op korte afstand van de appartementen en worden daarom in het onderzoek meegenomen. Deze wegen dienen dan beoordeeld te worden als zijnde een weg met een geluidzone. De 9 grondgebonden woningen liggen op grote afstand van de wegen achter de hoge woongebouwen en zijn buiten beschouwing gebleven.

1.2 Grenswaarden en procedure

De voorkeursgrenswaarde voor de geluidbelasting L_{DEN} op de gevels van een woning t.g.v. een weg bedraagt 48 dB.

Onder bepaalde voorwaarden kan, indien voor de geplande bouw een bestemmingsplanwijziging noodzakelijk is, door B & W een ontheffing worden verleend tot een hogere grenswaarde van maximaal 63 dB in “stedelijk” gebied voor een nieuwe woning. Om een hogere waarde aan te kunnen vragen moet worden voldaan aan twee voorwaarden :

- de optredende geluidbelasting mag niet hoger zijn dan de maximaal toelaatbare gevelbelasting, in dit geval 63 dB (art 83 lid 2 van de Wgh) voor een nieuwe woning en 68 dB (art 83 lid 5 van de Wgh) voor een vervangende woning;
- de situatie moet passen binnen het gemeentelijk geluidsbeleid.

Geluidbeleid gemeente Enschede

De gemeente Enschede heeft haar geluidbeleid verankerd in de ‘Geluidnota gemeente Enschede 2009-2012’. De gemeente heeft voor het vaststellen van een hogere waarde geen afwijkend beleid ten opzichte van de Wet geluidhinder. In de nota is de beleidsuitspraak opgenomen dat de gemeente Enschede voor het vaststellen van een hogere waarde de normering uit de Wet geluidhinder volgt. Daaruit volgt dat er bij de overschrijding van de voorkeursgrenswaarde enkele criteria gelden om een hogere waarde te kunnen vaststellen :

- Er moet onderzoek gedaan zijn waar uit blijkt dat de hogere waarde noodzakelijk is om het plan mogelijk te maken;
- Uit het onderzoek moet blijken dat maatregelen (bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en/of maatregelen bij de ontvanger) om te voldoen aan de voorkeursgrenswaarde niet doeltreffend zijn (bezwaren van stedenbouwkundige-, verkeerskundige-, vervoerskundige-, landschappelijke – of financiële aard).

Aanvullend gelden de volgende voorwaarden uit het gemeentelijk akoestisch beleid :

1. Woningen komen slechts in aanmerking voor een hogere waarde als er sprake is van minimaal één geluidluwe gevel (te beoordelen per geluidbron),
2. Verblijfsruimten zijn bij voorkeur gelegen aan de geluidluwe zijde van een woning,
3. Indien de woning beschikt over een buitenruimte, dan is deze bij voorkeur gelegen aan de geluidluwe zijde.

Voor appartementengebouwen is deze eis niet altijd voor elk afzonderlijk appartement haalbaar : hiervoor geldt de geluidluwe gevel als uitgangspunt.

Voor het verkrijgen van een hogere waarde dient voor wegverkeerslawaai de procedure gevolgd te worden. Daarbij hoort de ter visielegging van het akoestisch onderzoek.

1.3 Berekening geluidbelasting

De op de gevels invallende geluidbelasting L_{DEN} kan worden bepaald met een rekenmodel, volgens het Reken- en Meetvoorschrift Geluidhinder 2012, standaardmethode I of II. In deze situatie is binnen de randvoorwaarden gebruik gemaakt van de rekenmethode II.
Deze methoden zijn gebaseerd op het berekenen van de geluidemissie (afhankelijk van het aantal en type voertuigen, het soort wegdek, de rijsnelheid en enkele correctiefactoren) en de geluidoverdracht tussen de weg en de immissiepunten (geplande gevels).

2 GELUIDBELASTING WEGVEKEERSLAWAAI

2.1 Verkeerscijfers

Bij het berekenen van de geluidbelasting wordt rekening gehouden met een prognose van de verkeersgegevens voor een weekdag in de toekomstige situatie over minimaal 10 jaar (2028).
De weg- en verkeersgegevens zijn afkomstig van tellingen in 2017 aangereikt door de gemeente Enschede zoals opgenomen in bijlage I en tabel I. Voor de autonome groei van het verkeer is in overleg met de gemeente gerekend met gemiddeld 1% per jaar. Een overzicht met telpunten en de etmaalintensiteit in 2017 is opgenomen in bijlage I.
Het dag-, avond- en nachtuurpercentage en de voertuigverdeling zijn apart opgegeven door de gemeente als in tabel I opgenomen. De Dr. Van Damstraat en de Koolmeesstraat zijn voor de percentages een 'woonstraat' en de Fazantstraat en de Hulsmaatstraat een 'buurtstraat'.

TABEL Ia : overzicht weg- en verkeersgegevens wegen (buurtstraten)			
Omschrijving	punt 2362 Hulsmaatstraat	punt 2363 Fazantstraat	punt 2364 Fazantstraat
- etmaalintensiteit weekd 2017	2887	4260	2750
- etmaalintensiteit weekd. 2028	3221	4753	3068
- dag/avond/nachtuurintensit. %	6.7/3.7/0.6	6.7/3.7/0.6	6.7/3.7/0.6
- perc. lichte motorvoert. D/A/N	96.6/97.2/96.0	96.6/97.2/96.0	96.6/97.2/96.0
- perc. middelz. vrachtw. D/A/N	2.2/1.8/2.5	2.2/1.8/2.5	2.2/1.8/2.5
- perc. zware vrachtw. D/A/N	1.2/1.0/1.5	1.2/1.0/1.5	1.2/1.0/1.5
- wettelijke rijsnelheid km/uur	30	30	30
- wegdek	DAB[1]	DAB[1]	DAB[1]

1 de kruising Hulsmaatstraat-Fazantstraat wordt klinkers in keperverband

TABEL Ib : overzicht weg- en verkeersgegevens wegen (woonstraten)			
Omschrijving	punt 2365 van Damstraat	punt 2366 Koolmeesstraat	punt 2367 van Damstraat
- etmaalintensiteit werkd 2017	2364	122	431
- etmaalintensiteit weekd. 2028	2637	136	481
- dag/avond/nachtuurintensit. %	6.8/3.6/0.5	6.8/3.6/0.5	6.8/3.6/0.5
- perc. lichte motorvoert. D/A/N	97.6/97.8/97.0	97.6/97.8/97.0	97.6/97.8/97.0
- perc. middelz. vrachtw. D/A/N	1.2/1.1/2.0	1.2/1.1/2.0	1.2/1.1/2.0
- perc. zware vrachtw. D/A/N	1.2/1.1/1.0	1.2/1.1/1.0	1.2/1.1/1.0
- wettelijke rijsnelheid km/uur	30	30	30
- wegdek	DAB	DAB	DAB

De Fazantstraat bij meetpunt 2363 (zuid) heeft de hoogste intensiteit tot aan de nieuwe T-splitsing met de Hulsmaatstraat. Vanaf deze kruising wordt voor de Fazantstraat gerekend met de intensiteit van meepunt 2364.

Wegdek kruising Fazantstraat-Hulsmaatstraat

In het ontwerp is voor de kruising Fazantstraat-Hulsmaatstraat uitgegaan van een verharding van klinkers in keperverband. De overige delen van de Fazantstraat en Hulsmaatstraat worden uitgevoerd met een verharding van asfalt. Om een goede afweging te kunnen maken of een klinkerverharding op deze kruising wenselijk is dienen de effecten van de klinkerverharding inzichtelijk te worden gemaakt. Dit is gedaan door zowel een berekening uit te voeren met de kruising Fazantstraat-Hulsmaatstraat met een klinkerverharding als met een asfaltverharding.

Maximale mogelijkheden Fazantplein

In het schetsontwerp van de afdeling Stedelijke ontwikkeling van de gemeente Enschede wordt het wegverkeer via de oostzijde van het Fazantplein geleid en is veel groen (absorberende bodem) aanwezig. Het akoestisch onderzoek is opgesteld ten behoeve van het bestemmingsplan. In het bestemmingsplan heeft het Fazantplein de bestemming 'Verkeer – Verblijfsgebied'. Daarmee wordt in het bestemmingsplan niet specifiek vastgelegd aan welke zijde van het Fazantplein het wegverkeer zal rijden en waar groenvoorzieningen komen. Het bestemmingsplan maakt het ook mogelijk om het wegverkeer via de westzijde van het Fazantplein te laten rijden en het gehele Fazantplein te bestraten (reflecterende bodem). Ten behoeve van het akoestisch onderzoek moet van de maximale mogelijkheden van het bestemmingsplan worden uitgegaan. Dit betekent dat ook de akoestische gevolgen van wegverkeer aan de westzijde van het Fazantplein en een volledig verhard Fazantplein in beeld moeten worden gebracht.

2.2 Beoordeling berekende geluidbelasting

Berekend is de invallende geluidbelasting L_{DEN} op de gevels van de verschillende bouwlagen, dat is de gemiddelde geluidbelasting van de dag-, avond- en nachtperiode.
Toetsing van de geluidbelasting aan de grenswaarden gebeurt volgens de Wgh per weg.
Alvorens de geluidbelasting te toetsen aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB mag de berekende waarde op grond van art. 110g van de Wet geluidhinder worden verminderd met 5 dB (i.v.m. het stiller worden van motorvoertuigen) voor wegen met een wettelijke maximum-snelheid tot 70 km/uur.

2.3 Rekenmodel en resultaten

In het rekenmodel (DGMR - Geomilieu V4.30) zijn schematisch opgenomen :
- de wegen met intensiteiten (2 varianten Fazantstraat oostelijk en westelijk van het plein);
- zachte bodemgebieden (de algemene bodemfactor is 0 = verhard);
- de geplande woningen;
- bestaande objecten; - waarneempunten met een waarneemhoogte van 1.5 meter boven de vloer, op 1.5, 4.5, 7.5, 10,5 en 13.5 m boven het lokale maaiveld.

Voor alle rekeninvoergegevens wordt verwezen naar de berekening in bijlage I.
De geluidbelasting t.g.v. de Koolmeestraat is lager dan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB.
De geluidbelasting is hoger dan 48 dB voor de volgende wegen :
- Hulsmaatstraat : punt A1 4 appartementen L_{DEN} = 51 tot 53 dB
- Dr van Damstraat : punten B1 en B2 7 appartementen L_{DEN} = 49 tot 50 dB

Fazantstraat ten oosten van het plein (variant 0)
- Fazantstraat : punten B3 en B4 23 appartementen L_{DEN} = 50 tot 51 dB

- Fazantstraat : punten B5 en B7 25 appartementen L_{DEN} = 49 tot 51 dB
- Fazantstraat : punten A2 t/m A4 23 appartementen L_{DEN} = 51 tot 53 dB

Fazantstraat ten westen van het plein (variant 1)

- Fazantstraat : punten B3 en B4 23 appartementen L_{DEN} = 50 tot 51 dB
- Fazantstraat : punten B5 en B7 27 appartementen L_{DEN} = 51 tot 53 dB
- Fazantstraat : punten A2 t/m A4 18 appartementen L_{DEN} = 49 tot 51 dB

De maximaal toelaatbare hogere grenswaarde van 63 dB wordt niet overschreden. In tabel II staat een overzicht van de geluidbelasting hoger dan 48 dB en het aantal appartementen voor de varianten met de Fazantstraat oostelijk (var 0) of westelijk (var 1) van het plein en het effect van asfalt i.p.v. klinkers op het kruispunt Fazantstraat - Hulsmaatstraat.

TABEL II : overzicht belasting incl. aftrek

Weg en rekenpunten	A1	B1 en B2	B3 en B4	B5 t/m B7	A2 t/m A4	totaal[1]
Hulsmaatstraat (kruising klinkers)	51-53 4x					4x
Hulsmaatstraat (kruising asfalt)	50-52 4x					4x
Dr van Damstraat		49-50 7x				7x
Fazantstraat ten oosten plein (kr klinkers)			50-51 23x	49-51 25x	51-53 23x	71x
Fazantstraat ten oosten plein (kr asfalt)			50-51 23x	49-51 16x	51-52 23x	62x
Fazantstraat ten westen plein (kr klinkers)			50-51 23x	51-53 27x	49-51 14x	64x
Fazantstraat ten westen plein (kr asfalt)			50-51 23x	50-52 27x	49-51 14x	64x

1 totaal aantal woningen met een geluidbelasting hogere dan 48 dB

2.4 Maatregelen reductie geluidbelasting

Slechts wanneer voldoende gemotiveerd wordt aangetoond dat toepassing van een maatregel niet doeltreffend is, kan een hogere grenswaarde worden toegekend. Er zal dus uitgezocht moeten worden welke maatregelen mogelijk zijn om de geluidbelasting te reduceren.
Maatregelen om de geluidbelasting te reduceren worden onderzocht in de volgorde bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en maatregelen aan de gevel.

Bronmaatregelen

De ligging van de Fazantstraat ten oosten of westen van het plein heeft op de hoogte van de geluidbelasting niet veel effect. In beide situaties is de geluidbelasting bij de appartementen welke dicht bij de weg liggen te hoog met waarden tot 53 dB. Er is dus uit akoestisch oogpunt geen voorkeur voor de positie van de weg.
Het geluid door een voertuig wordt veroorzaakt door motor- en bandengeluid. In de loop der jaren zijn voertuigen, met name vrachtwagens, veel stiller geworden. Daar is in de rekenmethode al rekening mee gehouden. De verwachting is dat voertuigen in de toekomst nog stiller worden. Door toepassing van de zogenaamde tijdelijke aftrek wordt daar rekening mee gehouden. De initiatiefnemer heeft geen invloed op het reduceren van het motor- en bandengeluid aan het voertuig evenals op het verminderen van de verkeersintensiteit.
Wel is het mogelijk bij de appartementen, gelegen dicht bij het kruispunt Fazantstraat-Hulsmaatstraat, in beide varianten 1 dB reductie te krijgen op het bandengeluid door het kruispunt uit te voeren in DAB. Omdat het kruispunt op dezelfde positie blijft zijn er geen significante meerkosten voor asfalt op het kruispunt. De keuze voor klinkers in het ontwerp is door de gemeente gemaakt.

Een toename van de geluidbelasting tot 2 dB wordt bij reconstructies, wettelijk gezien, als aanvaardbaar beschouwd. Een reductie van 1 dB is nog lager en in de praktijk niet herkenbaar.
Het is ook mogelijk het asfalt (bestaand + kruising) op de Hulsmaatstraat en de Fazantstraat te vervangen door stiller asfalt (DDL A of B) waardoor een reductie ontstaat van ca 2 tot afgerond 3 dB. Ook dan is op meerdere appartementen nog sprake van een te hoge geluidbelasting van 49 tot 50 dB.
De kosten van het toepassen van stiller wegdek bedraagt bij een prijs van € 100,-/m^2 incl. BTW en een oppervlakte van ca 280 m x 6 = 1680 m^2 € 168.000,- incl. BTW. Deze kosten zijn hoog omdat het om een relatief klein wegvak gaat. De wegbeheerder zal niet instemmen voor de aanpak van een klein wegdeel omdat dit onderhoudstechnisch en bij de gladheidbestrijding tot problemen leidt. Stil asfalt over een beperkte lengte kan uit civieltechnisch oogpunt niet worden verlangd.

Overdrachtsmaatregelen
Omdat de Fazantstraat wordt gewijzigd van éénrichting naar 2 richtingen wordt de afstand groter. Het verder vergroten van de afstanden is vanuit stedebouwkundig oogpunt niet mogelijk. Het betreft herbouw van woningen op ongeveer dezelfde positie.
Bij overdrachtsmaatregelen kan gedacht worden aan het plaatsen van geluidsschermen of geluidswallen. Een scherm of geluidswal is vanuit stedebouwkundig/landschappelijk oogpunt niet wenselijk.

Maatregelen aan de gevels
Voor het creëren van een zo gunstig mogelijk akoestisch klimaat zijn maatregelen aan de gevels noodzakelijk. Daarbij wordt gerekend met de cumulatieve belasting van alle wegen excl. de tijdelijk in gevolge art. 110 lid g van de Wet geluidhinder. Daarbij wordt uitgegaan van het “worst case” scenario dat de Fazantstraat zowel ten oosten als ten westen van het plein kan lopen. De hoogste geluidbelasting per rekenpunt voor één van de varianten is zoals weergegeven in bijlage I is daarbij maatgevend. In die situatie hebben alle 76 appartementen een cumulatieve geluidbelasting excl. aftrek van 54 tot 59 dB.
Volgens de toelichting van het Bouwbesluit heeft een standaardgevel met normale ventilatieroosters een geluidwering $G_{A;k}$ van 20 dB. Het is daarom noodzakelijk de geluidwering te controleren van verblijfsgebieden met een belasting van 54 dB en hoger. Dat zijn de belaste gevels van alle 76 appartementen met een belasting van 54 tot maximaal 59 dB (zie plot cumulatieve belasting in bijlage I).
De vereiste geluidwering $G_{A;k}$ op de belaste gevels bedraagt 21 tot maximaal 26 dB. Tot een geluidwering van ca 28-29 dB kan met normale dubbele HR++ beglazing in de belaste gevels worden volstaan. Wanneer wordt gekozen voor een natuurlijke toevoer via roosters in de gevels zijn alleen in de geluidbelaste gevels susroosters noodzakelijk. De suskasten komen dan i.p.v. normale roosters. De meerkosten voor de susroosters geplaatst op glas voor 76 appartementen worden geraamd op € 30.000,- incl. BTW er van uitgaande dat zo veel mogelijk via de geluidluwe gevels wordt geventileerd.
Wanneer de appartementen mechanische balansventilatie met WTW krijgen zijn buiten dubbele beglazing met een goede kierdichting geen extra geluidwerende maatregelen te verwachten.

Conclusie maatregelen

De maatregelen die voor de appartementen getroffen dienen te worden om aan de voorkeursgrenswaarde te voldoen, ontmoeten overwegende bezwaren van stedenbouwkundige, landschappelijke of financiële aard. De maatregelen aan de gevels zijn het meest doelmatig.

Omdat geen sprake is van gezoneerde wegen kan geen hogere waarde worden aangevraagd. Wel gelden aanvullend de volgende voorwaarden uit het gemeentelijk akoestisch beleid :

1. Woningen komen slechts in aanmerking voor een hogere waarde als er sprake is van minimaal één geluidluwe gevel (te beoordelen per geluidbron),
2. Verblijfsruimten zijn bij voorkeur gelegen aan de geluidluwe zijde van een woning,
3. Indien de woning beschikt over een buitenruimte, dan is deze bij voorkeur gelegen aan de geluidluwe zijde.

Voor appartementengebouwen is deze eis niet altijd voor elk afzonderlijk appartement haalbaar : hiervoor geldt de geluidluwe gevel als uitgangspunt. In dit geval beschikken de appartementen aan de achterzijde (galerij) wel over een geluidluwe gevel. Het balkon aan de voorgevel ligt niet aan de luw zijde. Dit vormt echter geen belemmering voor het vaststellen van een hogere waarde omdat in het geluidbeleid een uitzondering wordt gemaakt voor appartementen.

Aan voorwaarde 3 kan niet worden voldaan omdat bewust wordt gekozen voor de balkons aan de pleinzijde i.v.m. de privacy en levendigheid. Aan de achterzijde komen de galerijen.

Ing. Wim Buijvoets.

Bijlage I

Situatie, verkeersgegevens

modelgegevens wegverkeer en resultaten

Hyacinthstraat 101 Telefoon : *0541-532343* mobiel : *06-54763258* Website : *www.buijvoets.nl* KvK Enschede : *08094436*
7572 BB Oldenzaal Telefax : *0541-532349* banknr : *1791.38.901* E-mail : *info@buijvoets.nl*

Alle opdrachten worden aanvaard en uitgevoerd conform de R.V.O.I '98, incl. wijzigingen en aanvullingen, zoals gedeponeerd ter griffie van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op 12-november 1997 (een samenvatting van hoofdzaken is bij ons kantoor opvraagbaar)

Kastanjestraat
Pluimstraat
Dr. Van Damstraat
Dr. Van Damstraat
Dr. Van Damstraat
Hofstraat

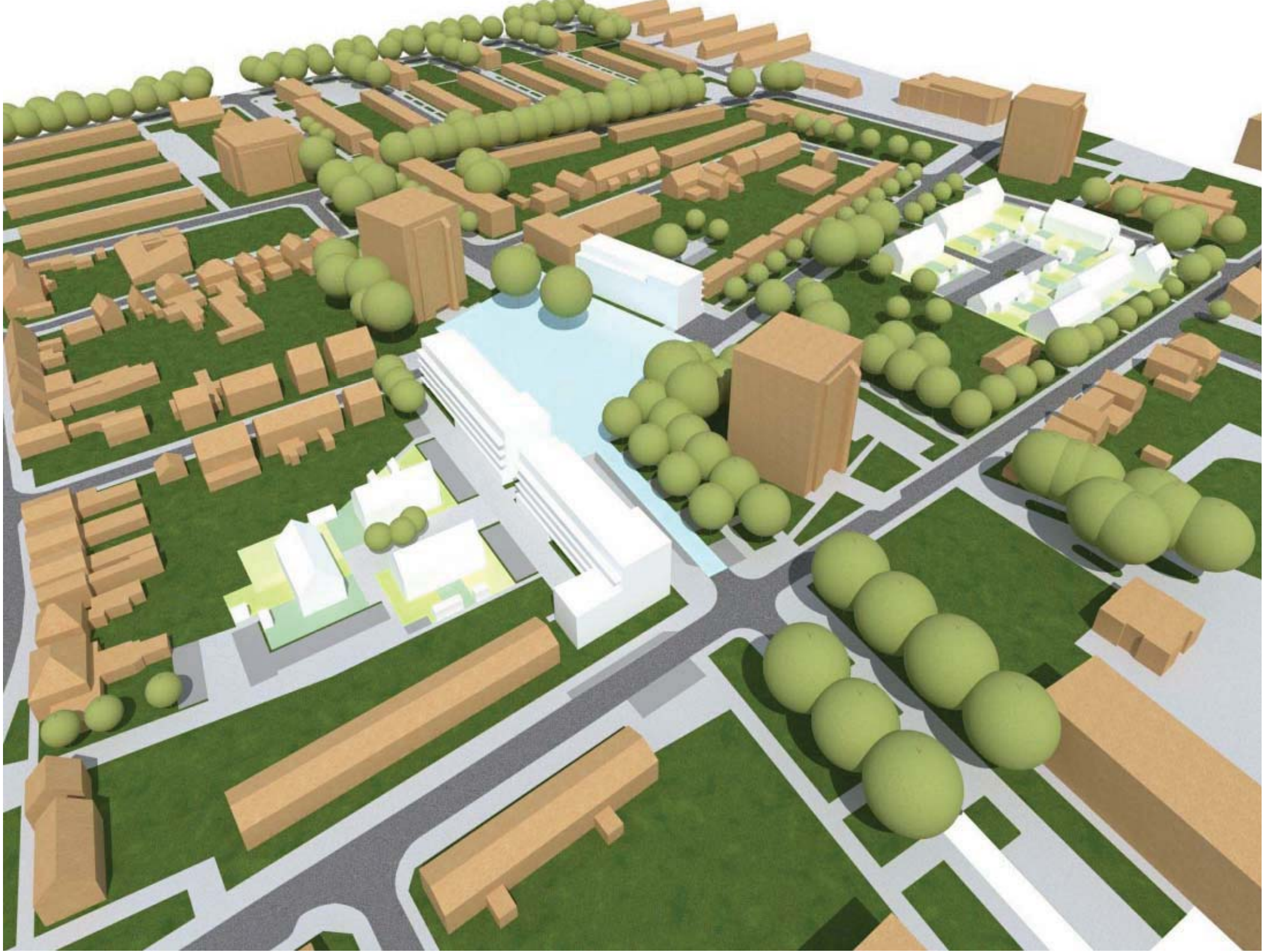

Telpunten Fazantstraat en omgeving 2017

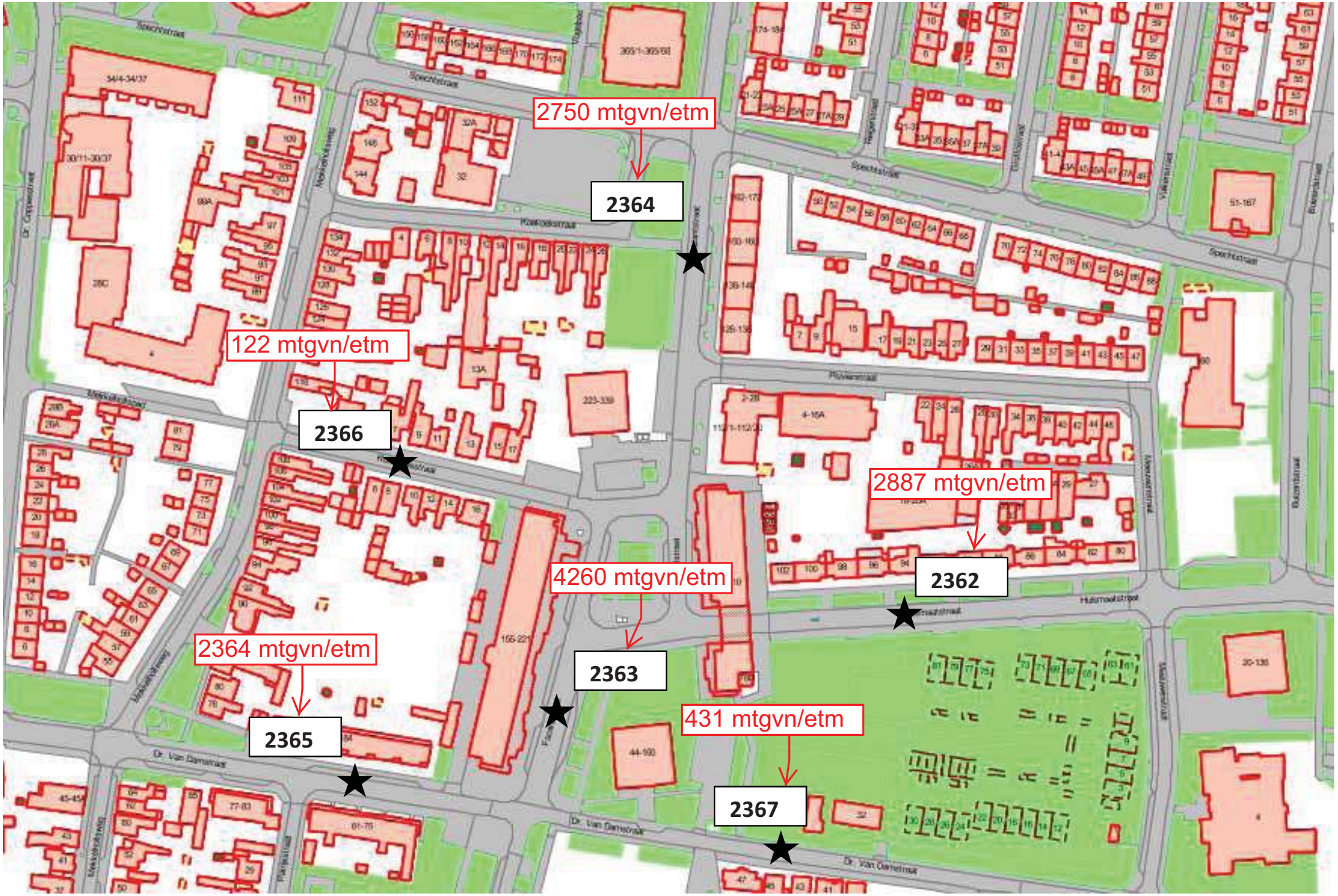

Telrapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstroken Fazantstraat - Meeuwenstraat (1)
Meeuwenstraat - Fazantstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	24	0,8	11	0,3	11	0,3	18	0,6	25	0,8	45	1,8	34	2,0	18	0,6	24	0,8
01:00	3	0,1	2	0,1	6	0,2	7	0,2	8	0,2	13	0,5	24	1,4	5	0,2	9	0,3
02:00	4	0,1	6	0,2	2	0,1	0	0,0	6	0,2	11	0,4	10	0,6	4	0,1	6	0,2
03:00	4	0,1	2	0,1	1	0,0	6	0,2	2	0,1	11	0,4	10	0,6	3	0,1	5	0,2
04:00	5	0,2	4	0,1	3	0,1	2	0,1	6	0,2	8	0,3	4	0,2	4	0,1	5	0,2
05:00	16	0,5	17	0,5	19	0,6	20	0,6	16	0,5	3	0,1	3	0,2	18	0,6	13	0,5
06:00	35	1,1	42	1,3	43	1,4	46	1,4	41	1,3	16	0,6	11	0,7	41	1,3	33	1,1
07:00	148	4,9	160	4,8	148	4,7	151	4,7	155	4,8	34	1,4	18	1,1	152	4,7	116	4,0
08:00	331	10,8	364	10,8	315	9,9	359	11,1	335	10,3	112	4,5	39	2,3	341	10,6	265	9,2
09:00	148	4,9	158	4,7	167	5,3	174	5,4	175	5,4	131	5,3	72	4,3	164	5,1	146	5,1
10:00	132	4,3	151	4,5	163	5,1	159	4,9	146	4,5	156	6,3	78	4,7	150	4,7	141	4,9
11:00	137	4,5	170	5,1	173	5,4	164	5,1	178	5,5	183	7,4	104	6,2	164	5,1	158	5,5
12:00	174	5,7	181	5,4	240	7,5	152	4,7	220	6,8	216	8,7	118	7,1	193	6,0	186	6,4
13:00	168	5,5	210	6,3	192	6,0	194	6,0	209	6,4	248	10,0	168	10,1	195	6,1	198	6,9
14:00	251	8,2	262	7,8	229	7,2	224	6,9	237	7,3	261	10,6	149	8,9	241	7,5	230	8,0
15:00	203	6,7	253	7,5	230	7,2	246	7,6	254	7,8	207	8,4	140	8,4	237	7,4	219	7,6
16:00	268	8,8	289	8,6	270	8,5	292	9,0	270	8,3	179	7,2	140	8,4	278	8,6	244	8,5
17:00	314	10,3	347	10,3	304	9,6	310	9,6	297	9,1	169	6,8	153	9,2	314	9,8	271	9,4
18:00	207	6,8	230	6,9	206	6,5	197	6,1	220	6,8	127	5,1	111	6,6	212	6,6	185	6,4
19:00	188	6,2	173	5,2	172	5,4	162	5,0	161	4,9	110	4,4	89	5,3	171	5,3	151	5,2
20:00	118	3,9	122	3,6	108	3,4	146	4,5	98	3,0	85	3,4	74	4,4	118	3,7	107	3,7
21:00	95	3,1	97	2,9	84	2,6	99	3,1	81	2,5	53	2,1	59	3,5	91	2,8	81	2,8
22:00	52	1,7	73	2,2	62	1,9	70	2,2	71	2,2	45	1,8	37	2,2	66	2,1	59	2,0
23:00	26	0,9	33	1,0	32	1,0	38	1,2	42	1,3	49	2,0	25	1,5	34	1,1	35	1,2
Totaal	3051	100,0	3357	100,0	3180	100,0	3236	100,0	3253	100,0	2472	100,0	1670	100,0	3214	100,0	2887	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	3051	94,9	3357	104,4	3181	98,9	3236	100,6	3253	101,2	2472	76,9	1670	51,9	3216	100,0	2889	89,8
Tot. 0-7	91	2,8	84	2,6	85	2,6	99	3,1	104	3,2	107	3,3	96	3,0	93	2,9	95	3,0
Tot. 7-19	2481	77,2	2775	86,3	2638	82,0	2622	81,5	2696	83,8	2023	62,9	1290	40,1	2642	82,2	2361	73,4
Tot. 19-24	479	14,9	497	15,5	458	14,2	515	16,0	453	14,1	342	10,6	284	8,8	480	14,9	433	13,5
Tot. 23-7	116	3,6	110	3,4	117	3,6	130	4,0	142	4,4	149	4,6	145	4,5	123	3,8	130	4,0

Telrapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Fazantstraat - Meeuwenstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	15	1,1	8	0,5	5	0,3	8	0,5	15	1,0	21	2,0	20	2,7	10	0,7	13	1,0
01:00	1	0,1	0	0,0	2	0,1	1	0,1	1	0,1	8	0,7	13	1,8	1	0,1	4	0,3
02:00	2	0,1	2	0,1	1	0,1	0	0,0	3	0,2	7	0,7	5	0,7	2	0,1	3	0,2
03:00	1	0,1	0	0,0	0	0,0	3	0,2	2	0,1	4	0,4	2	0,3	1	0,1	2	0,2
04:00	3	0,2	2	0,1	2	0,1	1	0,1	4	0,3	3	0,3	1	0,1	2	0,1	2	0,2
05:00	9	0,6	6	0,4	7	0,5	8	0,5	5	0,3	1	0,1	0	0,0	7	0,5	5	0,4
06:00	17	1,2	18	1,2	17	1,1	22	1,5	21	1,4	5	0,5	4	0,5	19	1,3	15	1,1
07:00	48	3,4	55	3,6	53	3,6	53	3,6	56	3,6	17	1,6	8	1,1	53	3,5	41	3,1
08:00	109	7,6	111	7,2	106	7,1	100	6,7	116	7,5	40	3,7	12	1,6	108	7,2	85	6,4
09:00	66	4,6	62	4,0	72	4,8	70	4,7	73	4,7	44	4,1	28	3,8	69	4,6	59	4,4
10:00	52	3,6	66	4,3	65	4,4	71	4,8	66	4,3	66	6,2	36	4,9	64	4,3	60	4,5
11:00	57	4,0	69	4,5	78	5,2	75	5,0	91	5,9	84	7,8	44	6,0	74	4,9	71	5,4
12:00	90	6,3	80	5,2	108	7,3	78	5,2	102	6,6	99	9,2	45	6,1	92	6,1	86	6,5
13:00	90	6,3	102	6,6	94	6,3	94	6,3	122	7,9	99	9,2	66	8,9	100	6,7	95	7,2
14:00	102	7,2	109	7,1	102	6,9	78	5,2	108	7,0	108	10,1	69	9,3	100	6,7	97	7,3
15:00	100	7,0	127	8,2	126	8,5	129	8,7	128	8,3	89	8,3	57	7,7	122	8,1	108	8,1
16:00	149	10,5	162	10,5	154	10,4	168	11,3	149	9,7	84	7,8	72	9,7	156	10,4	134	10,1
17:00	204	14,3	224	14,5	180	12,1	188	12,7	160	10,4	66	6,2	87	11,8	191	12,8	158	11,9
18:00	91	6,4	114	7,4	101	6,8	93	6,3	119	7,7	56	5,2	42	5,7	104	6,9	88	6,6
19:00	74	5,2	73	4,7	76	5,1	70	4,7	77	5,0	52	4,9	40	5,4	74	4,9	66	5,0
20:00	48	3,4	62	4,0	51	3,4	74	5,0	41	2,7	42	3,9	28	3,8	55	3,7	49	3,7
21:00	59	4,1	43	2,8	45	3,0	52	3,5	39	2,5	26	2,4	26	3,5	48	3,2	41	3,1
22:00	22	1,5	32	2,1	28	1,9	30	2,0	28	1,8	24	2,2	20	2,7	28	1,9	26	2,0
23:00	16	1,1	19	1,2	14	0,9	20	1,3	18	1,2	27	2,5	14	1,9	17	1,1	18	1,4
Totaal	1425	100,0	1546	100,0	1487	100,0	1486	100,0	1544	100,0	1072	100,0	739	100,0	1497	100,0	1326	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	1425	95,2	1546	103,2	1486	99,2	1486	99,2	1544	103,1	1072	71,6	739	49,4	1497	100,0	1328	88,7
Tot. 0-7	48	3,2	35	2,3	34	2,3	43	2,9	51	3,4	49	3,3	45	3,0	42	2,8	44	2,9
Tot. 7-19	1158	77,3	1282	85,6	1239	82,7	1197	79,9	1290	86,1	852	56,9	566	37,8	1233	82,3	1083	72,3
Tot. 19-24	219	14,6	230	15,4	214	14,3	246	16,4	203	13,6	171	11,4	128	8,5	222	14,8	202	13,5
Tot. 23-7	62	4,1	51	3,4	53	3,5	57	3,8	71	4,7	67	4,5	72	4,8	59	3,9	62	4,1

Telrapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Meeuwenstraat - Fazantstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	9	0,6	4	0,2	6	0,4	10	0,6	10	0,6	24	1,7	14	1,5	8	0,5	11	0,7
01:00	2	0,1	2	0,1	4	0,2	6	0,3	7	0,4	5	0,4	11	1,2	4	0,2	5	0,3
02:00	2	0,1	4	0,2	1	0,1	0	0,0	3	0,2	4	0,3	5	0,5	2	0,1	3	0,2
03:00	3	0,2	2	0,1	1	0,1	3	0,2	0	0,0	7	0,5	8	0,9	2	0,1	3	0,2
04:00	2	0,1	2	0,1	1	0,1	1	0,1	2	0,1	5	0,4	3	0,3	2	0,1	2	0,1
05:00	7	0,4	12	0,7	12	0,7	12	0,7	11	0,6	2	0,1	3	0,3	11	0,6	8	0,5
06:00	18	1,1	24	1,3	26	1,5	24	1,4	20	1,2	11	0,8	7	0,8	22	1,3	19	1,2
07:00	100	6,2	104	5,7	95	5,6	98	5,6	99	5,8	17	1,2	10	1,1	99	5,8	75	4,8
08:00	222	13,7	252	13,9	210	12,4	259	14,8	219	12,8	72	5,1	27	2,9	232	13,5	180	11,5
09:00	82	5,0	96	5,3	96	5,7	104	5,9	102	6,0	87	6,2	44	4,7	96	5,6	87	5,6
10:00	80	4,9	85	4,7	98	5,8	88	5,0	80	4,7	90	6,4	42	4,5	86	5,0	80	5,1
11:00	80	4,9	101	5,6	94	5,5	89	5,1	87	5,1	99	7,1	60	6,4	90	5,2	87	5,6
12:00	84	5,2	101	5,6	132	7,8	74	4,2	118	6,9	117	8,4	73	7,8	102	5,9	100	6,4
13:00	78	4,8	109	6,0	98	5,8	100	5,7	87	5,1	149	10,6	102	11,0	94	5,5	103	6,6
14:00	149	9,2	154	8,5	127	7,5	146	8,3	129	7,5	153	10,9	80	8,6	141	8,2	134	8,6
15:00	103	6,3	125	6,9	104	6,1	117	6,7	126	7,4	118	8,4	83	8,9	115	6,7	111	7,1
16:00	119	7,3	127	7,0	116	6,8	124	7,1	121	7,1	95	6,8	68	7,3	121	7,0	110	7,1
17:00	110	6,8	123	6,8	124	7,3	122	7,0	137	8,0	103	7,4	66	7,1	123	7,2	112	7,2
18:00	116	7,1	115	6,4	105	6,2	104	5,9	101	5,9	71	5,1	69	7,4	108	6,3	97	6,2
19:00	114	7,0	99	5,5	96	5,7	92	5,3	84	4,9	58	4,1	49	5,3	97	5,6	85	5,5
20:00	70	4,3	61	3,4	58	3,4	72	4,1	57	3,3	43	3,1	46	4,9	64	3,7	58	3,7
21:00	36	2,2	54	3,0	40	2,4	47	2,7	42	2,5	27	1,9	33	3,5	44	2,6	40	2,6
22:00	30	1,8	40	2,2	34	2,0	40	2,3	43	2,5	21	1,5	17	1,8	37	2,2	32	2,1
23:00	10	0,6	13	0,7	18	1,1	18	1,0	24	1,4	22	1,6	11	1,2	17	1,0	17	1,1
Totaal	1626	100,0	1809	100,0	1696	100,0	1750	100,0	1709	100,0	1400	100,0	931	100,0	1717	100,0	1559	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	1626	94,6	1810	105,4	1695	98,7	1750	101,9	1709	99,5	1400	81,5	931	54,2	1718	100,0	1560	90,8
Tot. 0-7	43	2,5	50	2,9	51	3,0	56	3,3	53	3,1	58	3,4	51	3,0	51	3,0	52	3,0
Tot. 7-19	1323	77,0	1493	86,9	1399	81,4	1425	82,9	1406	81,8	1171	68,2	724	42,1	1409	82,0	1277	74,3
Tot. 19-24	260	15,1	268	15,6	244	14,2	269	15,7	250	14,6	171	10,0	156	9,1	258	15,0	231	13,4
Tot. 23-7	54	3,1	60	3,5	64	3,7	74	4,3	71	4,1	82	4,8	73	4,2	65	3,8	68	4,0

Lengte rapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Fazantstraat - Meeuwenstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	1	8	1	0	10	0,7	0
01:00	0	1	0	0	1	0,1	0
02:00	0	1	0	0	1	0,1	0
03:00	0	1	0	0	1	0,1	0
04:00	1	1	0	0	2	0,1	0
05:00	0	6	0	0	6	0,4	0
06:00	1	14	4	0	19	1,3	0
07:00	1	43	7	2	53	3,5	0
08:00	2	91	11	5	109	7,3	1
09:00	1	57	8	2	68	4,6	0
10:00	2	53	7	2	64	4,3	0
11:00	4	62	6	2	74	5,0	0
12:00	3	81	6	2	92	6,2	1
13:00	5	84	8	3	100	6,7	1
14:00	3	87	7	2	99	6,6	1
15:00	5	105	10	2	122	8,2	1
16:00	5	135	11	5	156	10,4	1
17:00	6	172	9	4	191	12,8	2
18:00	5	91	6	2	104	7,0	1
19:00	3	66	3	1	73	4,9	0
20:00	3	48	3	1	55	3,7	0
21:00	2	44	2	0	48	3,2	0
22:00	1	25	2	0	28	1,9	0
23:00	1	15	2	0	18	1,2	0
Totaal	55	1291	113	35	1494	100,0	9

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	55	1292	116	36	1499	100,0	9
Index	3,7	86,2	7,7	2,4	100,0		
Tot. 0-7	3	33	6	0	42	2,8	0
Index	7,1	78,6	14,3	0,0	100,0		
Tot. 7-19	42	1061	98	32	1233	82,3	9
Index	3,4	86,1	7,9	2,6	100,0		
Tot. 19-24	9	198	12	3	222	14,8	1
Index	4,1	89,2	5,4	1,4	100,0		
Tot. 23-7	4	47	7	0	58	3,9	0
Index	6,9	81,0	12,1	0,0	100,0		

Lengte rapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Meeuwenstraat - Fazantstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	0	8	0	0	8	0,5	0
01:00	0	4	0	0	4	0,2	0
02:00	0	2	0	0	2	0,1	0
03:00	0	2	0	0	2	0,1	0
04:00	0	2	0	0	2	0,1	0
05:00	1	9	1	0	11	0,6	0
06:00	1	21	0	0	22	1,3	0
07:00	6	88	4	2	100	5,8	0
08:00	6	212	9	6	233	13,6	0
09:00	3	86	4	2	95	5,5	0
10:00	3	76	6	2	87	5,1	0
11:00	2	81	5	2	90	5,2	0
12:00	2	92	6	2	102	5,9	0
13:00	3	85	5	2	95	5,5	0
14:00	3	127	9	3	142	8,3	0
15:00	2	99	9	5	115	6,7	0
16:00	4	109	4	4	121	7,0	0
17:00	4	112	4	3	123	7,2	0
18:00	5	96	4	2	107	6,2	0
19:00	4	88	3	1	96	5,6	0
20:00	2	60	1	1	64	3,7	0
21:00	3	40	0	0	43	2,5	0
22:00	2	35	1	0	38	2,2	0
23:00	1	15	1	0	17	1,0	0
Totaal	57	1549	76	37	1719	100,0	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	60	1546	76	37	1719	100,0	0
Index	3,5	89,9	4,4	2,2	100,0		
Tot. 0-7	2	47	1	0	50	2,9	0
Index	4,0	94,0	2,0	0,0	100,0		
Tot. 7-19	44	1262	69	34	1409	82,0	0
Index	3,1	89,6	4,9	2,4	100,0		
Tot. 19-24	13	237	5	3	258	15,0	0
Index	5,0	91,9	1,9	1,2	100,0		
Tot. 23-7	3	59	2	0	64	3,7	0
Index	4,7	92,2	3,1	0,0	100,0		

Snelheidsrapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 30
Boven snelheidsgrens 70
Rijstrook Fazantstraat - Meeuwenstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 tot 70	70 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	1	2	4	2	0	0	9	0,6	22,2	32	44	53	43,3	8,7	0
01:00	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0	0	0	0,0	0,0	0
02:00	0	0	0	1	0	0	1	0,1	100,0	52	55	58	55,0	0,0	0
03:00	0	0	1	0	0	0	1	0,1	0,0	42	45	48	45,0	0,0	0
04:00	0	0	1	1	1	0	3	0,2	66,7	44	55	66	55,0	10,0	0
05:00	0	2	3	2	0	0	7	0,5	28,6	35	45	55	45,0	8,2	0
06:00	2	6	6	4	2	0	20	1,3	30,0	32	43	58	44,5	10,9	0
07:00	2	16	26	8	1	0	53	3,5	17,0	34	43	51	43,3	7,7	0
08:00	6	34	57	10	1	0	108	7,2	10,2	33	42	49	42,1	7,0	1
09:00	3	22	33	9	1	0	68	4,5	14,7	33	43	50	42,7	7,6	0
10:00	2	20	32	8	1	0	63	4,2	14,3	34	43	50	42,9	7,4	0
11:00	3	21	38	10	2	0	74	4,9	16,2	34	43	51	43,4	7,8	0
12:00	3	26	52	10	1	0	92	6,2	12,0	34	43	49	43,0	6,9	1
13:00	4	34	48	13	1	1	101	6,8	14,9	33	43	50	42,8	7,8	1
14:00	3	33	50	12	1	0	99	6,6	13,1	34	43	50	42,6	7,2	1
15:00	5	38	66	11	2	0	122	8,2	10,7	34	43	49	42,5	7,1	1
16:00	6	47	80	21	3	0	157	10,5	15,3	34	43	50	43,2	7,5	1
17:00	6	50	99	31	4	1	191	12,8	18,8	35	44	52	44,1	7,8	2
18:00	3	29	49	18	3	1	103	6,9	21,4	34	44	54	44,3	8,4	1
19:00	4	25	34	9	1	1	74	4,9	14,9	33	42	50	42,6	8,2	0
20:00	3	17	27	7	2	0	56	3,7	16,1	33	43	51	43,1	8,2	0
21:00	2	15	23	6	1	0	47	3,1	14,9	33	43	50	42,9	7,7	0
22:00	1	6	14	6	1	0	28	1,9	25,0	35	45	55	45,2	8,2	0
23:00	1	4	9	4	0	0	18	1,2	22,2	34	44	53	44,2	7,7	0
Totaal	60	447	752	203	29	4	1495	100,0	15,8	34	43	51	43,2	7,7	9

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	60	447	752	202	28	8	1497	100,0	15,9	34	43	51	43,3	7,8	9
Index	4,0	29,9	50,2	13,5	1,9	0,5	100,0								
Tot. 0-7	4	10	15	10	3	1	43	2,9	32,6	32	45	58	45,6	10,6	0
Index	9,3	23,3	34,9	23,3	7,0	2,3	100,0								
Tot. 7-19	45	370	630	162	21	6	1234	82,4	15,3	34	43	50	43,2	7,6	9
Index	3,6	30,0	51,1	13,1	1,7	0,5	100,0								
Tot. 19-24	11	67	107	31	5	1	222	14,8	16,7	33	43	51	43,2	8,0	1
Index	5,0	30,2	48,2	14,0	2,3	0,5	100,0								
Tot. 23-7	4	13	23	15	3	1	59	3,9	32,2	34	45	57	45,8	9,7	0
Index	6,8	22,0	39,0	25,4	5,1	1,7	100,0								

Snelheidsrapport

Locatie code 2362
Locatie naam Hulsmaatstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meting naam Hulsmaatstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 30
Boven snelheidsgrens 70
Rijstrook Meeuwenstraat - Fazantstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 tot 70	70 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	1	2	3	1	0	0	7	0,4	14,3	30	42	50	41,4	8,5	0
01:00	1	1	1	1	0	0	4	0,2	25,0	30	40	54	41,2	11,1	0
02:00	0	0	1	0	0	0	1	0,1	0,0	42	45	48	45,0	0,0	0
03:00	0	0	1	1	0	0	2	0,1	50,0	43	50	57	50,0	7,1	0
04:00	0	1	0	0	0	0	1	0,1	0,0	32	35	38	35,0	0,0	0
05:00	0	4	4	2	1	0	11	0,6	27,3	34	44	57	45,0	10,0	0
06:00	1	8	10	3	1	0	23	1,3	17,4	33	42	52	43,0	8,6	0
07:00	5	36	46	11	2	0	100	5,8	13,0	33	42	50	42,2	7,7	0
08:00	10	88	116	16	2	1	233	13,6	8,2	33	42	49	41,5	7,0	0
09:00	4	33	51	7	1	0	96	5,6	8,3	33	42	49	41,9	6,8	0
10:00	3	27	46	9	1	0	86	5,0	11,6	34	43	49	42,6	7,0	0
11:00	4	26	47	11	2	1	91	5,3	15,4	34	43	50	43,4	8,0	0
12:00	4	38	49	8	2	0	101	5,9	9,9	33	42	49	41,8	7,3	0
13:00	4	29	48	11	2	1	95	5,5	14,7	34	43	50	43,2	8,0	0
14:00	7	50	70	12	1	1	141	8,2	9,9	33	42	49	41,9	7,3	0
15:00	7	37	58	11	1	1	115	6,7	11,3	33	42	49	42,2	7,6	0
16:00	6	36	61	17	1	0	121	7,1	14,9	33	43	50	42,9	7,4	0
17:00	5	30	71	15	2	0	123	7,2	13,8	34	44	50	43,5	7,1	0
18:00	2	32	61	10	2	1	108	6,3	12,0	34	43	49	43,3	7,3	0
19:00	4	34	46	11	1	1	97	5,7	13,4	33	42	50	42,5	7,8	0
20:00	3	19	32	7	1	0	62	3,6	12,9	33	43	50	42,7	7,4	0
21:00	2	14	22	5	1	0	44	2,6	13,6	33	43	50	42,7	7,7	0
22:00	1	11	18	5	2	0	37	2,2	18,9	34	44	53	44,1	8,5	0
23:00	1	5	8	2	1	0	17	1,0	17,6	33	43	52	43,5	9,0	0
Totaal	75	561	870	176	27	7	1716	100,0	12,2	33	43	49	42,5	7,4	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	75	562	870	176	26	10	1719	100,0	12,3	33	43	49	42,5	7,5	0
Index	4,4	32,7	50,6	10,2	1,5	0,6	100,0								
Tot. 0-7	3	16	20	8	2	1	50	2,9	22,0	33	43	54	43,8	9,5	0
Index	6,0	32,0	40,0	16,0	4,0	2,0	100,0								
Tot. 7-19	61	462	724	137	19	7	1410	82,0	11,6	33	43	49	42,4	7,4	0
Index	4,3	32,8	51,3	9,7	1,3	0,5	100,0								
Tot. 19-24	11	84	126	30	5	2	258	15,0	14,3	33	43	50	42,8	7,9	0
Index	4,3	32,6	48,8	11,6	1,9	0,8	100,0								
Tot. 23-7	4	21	26	10	3	1	65	3,8	21,5	33	43	54	43,7	9,4	0
Index	6,2	32,3	40,0	15,4	4,6	1,5	100,0								

Telrapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstroken Koolmeesstraat - Dr van Damstraat (1)
Dr van Damstraat - Koolmeesstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	34	0,8	26	0,6	31	0,7	32	0,7	43	0,9	74	1,8	50	1,8	33	0,7	41	1,0
01:00	12	0,3	10	0,2	15	0,3	16	0,4	16	0,3	32	0,8	46	1,7	14	0,3	21	0,5
02:00	10	0,2	12	0,3	5	0,1	9	0,2	16	0,3	24	0,6	28	1,0	10	0,2	15	0,4
03:00	8	0,2	4	0,1	5	0,1	7	0,2	8	0,2	16	0,4	11	0,4	6	0,1	8	0,2
04:00	16	0,4	12	0,3	7	0,2	9	0,2	14	0,3	12	0,3	14	0,5	12	0,3	12	0,3
05:00	30	0,7	22	0,5	29	0,6	25	0,5	22	0,5	19	0,5	10	0,4	26	0,6	22	0,5
06:00	61	1,4	56	1,2	56	1,2	62	1,4	59	1,2	25	0,6	21	0,8	59	1,3	49	1,2
07:00	172	3,9	170	3,8	173	3,8	165	3,6	162	3,3	44	1,1	20	0,7	168	3,7	129	3,0
08:00	384	8,7	367	8,1	333	7,4	363	8,0	347	7,1	140	3,4	52	1,9	359	7,8	284	6,7
09:00	221	5,0	238	5,3	248	5,5	245	5,4	252	5,2	223	5,4	95	3,4	241	5,3	217	5,1
10:00	214	4,8	230	5,1	234	5,2	236	5,2	242	5,0	270	6,5	104	3,8	231	5,0	219	5,1
11:00	250	5,6	257	5,7	282	6,2	268	5,9	298	6,1	308	7,4	147	5,3	271	5,9	259	6,1
12:00	269	6,1	287	6,3	345	7,6	266	5,8	322	6,6	354	8,5	237	8,6	298	6,5	297	7,0
13:00	292	6,6	292	6,4	310	6,9	314	6,9	334	6,9	384	9,2	252	9,1	308	6,7	311	7,3
14:00	318	7,2	340	7,5	323	7,2	332	7,3	343	7,1	372	8,9	260	9,4	331	7,2	327	7,7
15:00	327	7,4	343	7,6	335	7,4	353	7,7	384	7,9	342	8,2	227	8,2	348	7,6	330	7,7
16:00	382	8,6	377	8,3	364	8,1	370	8,1	398	8,2	341	8,2	248	9,0	378	8,3	354	8,3
17:00	402	9,1	438	9,7	398	8,8	403	8,8	424	8,7	290	7,0	252	9,1	413	9,0	372	8,7
18:00	302	6,8	314	6,9	304	6,7	297	6,5	340	7,0	228	5,5	183	6,6	311	6,8	281	6,6
19:00	250	5,6	262	5,8	249	5,5	244	5,3	289	5,9	193	4,6	148	5,3	259	5,7	234	5,5
20:00	190	4,3	185	4,1	172	3,8	196	4,3	168	3,5	152	3,7	120	4,3	182	4,0	169	4,0
21:00	129	2,9	139	3,1	142	3,1	156	3,4	134	2,8	126	3,0	114	4,1	140	3,1	134	3,1
22:00	100	2,3	98	2,2	102	2,3	130	2,8	152	3,1	110	2,6	82	3,0	116	2,5	111	2,6
23:00	58	1,3	53	1,2	52	1,2	66	1,4	92	1,9	82	2,0	48	1,7	64	1,4	64	1,5
Totaal	4431	100,0	4532	100,0	4514	100,0	4564	100,0	4859	100,0	4161	100,0	2769	100,0	4578	100,0	4260	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	4432	96,8	4531	98,9	4516	98,6	4562	99,6	4858	106,1	4162	90,9	2771	60,5	4580	100,0	4262	93,1
Tot. 0-7	171	3,7	142	3,1	148	3,2	160	3,5	178	3,9	202	4,4	180	3,9	160	3,5	169	3,7
Tot. 7-19	3534	77,2	3653	79,8	3650	79,7	3610	78,8	3844	83,9	3297	72,0	2078	45,4	3658	79,9	3381	73,8
Tot. 19-24	728	15,9	736	16,1	717	15,7	792	17,3	836	18,3	662	14,5	514	11,2	762	16,6	712	15,5
Tot. 23-7	219	4,8	200	4,4	201	4,4	212	4,6	244	5,3	294	6,4	262	5,7	215	4,7	233	5,1

Telrapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Dr van Damstraat - Koolmeesstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	20	0,9	16	0,7	17	0,8	14	0,6	25	1,0	42	2,1	32	2,4	18	0,8	24	1,1
01:00	5	0,2	4	0,2	8	0,4	8	0,4	6	0,2	16	0,8	24	1,8	6	0,3	10	0,5
02:00	6	0,3	6	0,3	3	0,1	5	0,2	9	0,4	14	0,7	16	1,2	6	0,3	8	0,4
03:00	3	0,1	4	0,2	3	0,1	2	0,1	6	0,2	6	0,3	4	0,3	4	0,2	4	0,2
04:00	7	0,3	6	0,3	2	0,1	2	0,1	7	0,3	6	0,3	9	0,7	5	0,2	6	0,3
05:00	10	0,5	6	0,3	8	0,4	6	0,3	5	0,2	10	0,5	4	0,3	7	0,3	7	0,3
06:00	24	1,1	22	1,0	20	0,9	24	1,1	26	1,1	10	0,5	11	0,8	23	1,0	20	1,0
07:00	58	2,6	62	2,8	65	2,9	56	2,5	58	2,4	20	1,0	11	0,8	60	2,6	47	2,2
08:00	133	6,1	116	5,2	106	4,8	126	5,6	120	5,0	54	2,7	21	1,6	120	5,3	97	4,6
09:00	98	4,5	106	4,7	112	5,0	105	4,7	110	4,6	103	5,1	47	3,5	106	4,7	97	4,6
10:00	102	4,6	113	5,0	112	5,0	110	4,9	116	4,8	125	6,2	50	3,7	111	4,9	104	5,0
11:00	122	5,6	112	5,0	140	6,3	132	5,9	145	6,0	138	6,9	62	4,6	130	5,7	122	5,8
12:00	138	6,3	144	6,4	168	7,5	134	6,0	160	6,6	166	8,3	106	7,8	149	6,6	145	6,9
13:00	143	6,5	144	6,4	150	6,7	148	6,6	174	7,2	184	9,2	108	8,0	152	6,7	150	7,1
14:00	154	7,0	153	6,8	154	6,9	156	6,9	174	7,2	177	8,8	125	9,2	158	7,0	156	7,4
15:00	179	8,1	183	8,1	190	8,5	185	8,2	208	8,6	164	8,2	113	8,4	189	8,3	175	8,3
16:00	222	10,1	222	9,9	212	9,5	214	9,5	228	9,5	186	9,3	124	9,2	220	9,7	201	9,6
17:00	262	11,9	279	12,4	227	10,2	256	11,4	242	10,0	146	7,3	131	9,7	253	11,2	220	10,5
18:00	146	6,6	174	7,7	168	7,5	152	6,8	175	7,3	112	5,6	93	6,9	163	7,2	146	7,0
19:00	120	5,5	126	5,6	120	5,4	116	5,2	130	5,4	98	4,9	76	5,6	122	5,4	112	5,3
20:00	88	4,0	95	4,2	84	3,8	108	4,8	78	3,2	76	3,8	54	4,0	91	4,0	83	4,0
21:00	78	3,5	73	3,2	78	3,5	86	3,8	70	2,9	56	2,8	62	4,6	77	3,4	72	3,4
22:00	48	2,2	50	2,2	48	2,2	62	2,8	92	3,8	48	2,4	42	3,1	60	2,6	56	2,7
23:00	32	1,5	34	1,5	31	1,4	44	2,0	48	2,0	46	2,3	28	2,1	38	1,7	38	1,8
Totaal	2198	100,0	2250	100,0	2226	100,0	2251	100,0	2412	100,0	2003	100,0	1353	100,0	2268	100,0	2100	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	2199	97,0	2246	99,1	2226	98,2	2252	99,3	2412	106,4	2005	88,4	1354	59,7	2267	100,0	2099	92,6
Tot. 0-7	75	3,3	62	2,7	61	2,7	62	2,7	84	3,7	103	4,5	100	4,4	69	3,0	78	3,4
Tot. 7-19	1758	77,5	1806	79,7	1803	79,5	1773	78,2	1910	84,3	1578	69,6	990	43,7	1810	79,8	1660	73,2
Tot. 19-24	366	16,1	378	16,7	362	16,0	417	18,4	418	18,4	324	14,3	264	11,6	388	17,1	361	15,9
Tot. 23-7	104	4,6	94	4,1	94	4,1	93	4,1	128	5,6	151	6,7	147	6,5	103	4,5	116	5,1

Telrapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Koolmeesstraat - Dr van Damstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	13	0,6	10	0,4	14	0,6	18	0,8	18	0,7	32	1,5	18	1,3	15	0,6	18	0,8
01:00	8	0,4	6	0,3	7	0,3	8	0,3	9	0,4	16	0,7	22	1,6	8	0,3	11	0,5
02:00	4	0,2	6	0,3	2	0,1	4	0,2	7	0,3	10	0,5	12	0,8	5	0,2	6	0,3
03:00	4	0,2	0	0,0	2	0,1	4	0,2	2	0,1	10	0,5	8	0,6	2	0,1	4	0,2
04:00	10	0,4	6	0,3	5	0,2	6	0,3	8	0,3	6	0,3	6	0,4	7	0,3	7	0,3
05:00	20	0,9	16	0,7	21	0,9	19	0,8	18	0,7	9	0,4	5	0,4	19	0,8	15	0,7
06:00	37	1,7	34	1,5	36	1,6	38	1,6	33	1,3	16	0,7	10	0,7	36	1,6	29	1,3
07:00	114	5,1	108	4,7	108	4,7	108	4,7	104	4,3	24	1,1	8	0,6	108	4,7	82	3,8
08:00	251	11,2	252	11,0	227	9,9	238	10,3	228	9,3	86	4,0	31	2,2	239	10,3	188	8,7
09:00	124	5,6	132	5,8	136	5,9	140	6,1	142	5,8	120	5,6	48	3,4	135	5,8	120	5,5
10:00	112	5,0	117	5,1	122	5,3	126	5,5	126	5,1	146	6,8	54	3,8	121	5,2	115	5,3
11:00	128	5,7	145	6,4	142	6,2	136	5,9	152	6,2	170	7,9	85	6,0	141	6,1	137	6,3
12:00	131	5,9	143	6,3	176	7,7	132	5,7	162	6,6	187	8,7	131	9,2	149	6,4	152	7,0
13:00	148	6,6	148	6,5	161	7,0	166	7,2	160	6,5	201	9,3	144	10,2	157	6,8	161	7,4
14:00	164	7,3	187	8,2	170	7,4	176	7,6	168	6,9	194	9,0	135	9,5	173	7,5	171	7,9
15:00	148	6,6	160	7,0	146	6,4	168	7,3	176	7,2	178	8,3	114	8,0	160	6,9	156	7,2
16:00	160	7,2	156	6,8	152	6,6	156	6,8	170	6,9	154	7,1	124	8,7	159	6,9	153	7,1
17:00	139	6,2	159	7,0	172	7,5	148	6,4	182	7,4	144	6,7	122	8,6	160	6,9	152	7,0
18:00	155	6,9	140	6,1	136	5,9	145	6,3	164	6,7	116	5,4	90	6,3	148	6,4	135	6,2
19:00	130	5,8	136	6,0	128	5,6	128	5,5	160	6,5	95	4,4	73	5,1	136	5,9	121	5,6
20:00	102	4,6	89	3,9	87	3,8	87	3,8	89	3,6	75	3,5	66	4,7	91	3,9	85	3,9
21:00	52	2,3	66	2,9	64	2,8	70	3,0	64	2,6	70	3,2	52	3,7	63	2,7	63	2,9
22:00	52	2,3	48	2,1	54	2,4	68	2,9	61	2,5	62	2,9	40	2,8	57	2,5	55	2,5
23:00	26	1,2	19	0,8	21	0,9	22	1,0	44	1,8	36	1,7	20	1,4	26	1,1	27	1,2
Totaal	2232	100,0	2283	100,0	2289	100,0	2311	100,0	2447	100,0	2157	100,0	1418	100,0	2315	100,0	2163	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	2233	96,5	2285	98,8	2290	99,0	2310	99,9	2446	105,8	2156	93,2	1416	61,2	2313	100,0	2162	93,5
Tot. 0-7	96	4,2	80	3,5	88	3,8	98	4,2	94	4,1	99	4,3	80	3,5	91	3,9	91	3,9
Tot. 7-19	1775	76,7	1847	79,9	1847	79,9	1837	79,4	1934	83,6	1720	74,4	1087	47,0	1848	79,9	1721	74,4
Tot. 19-24	362	15,7	358	15,5	354	15,3	375	16,2	418	18,1	338	14,6	250	10,8	373	16,1	351	15,2
Tot. 23-7	116	5,0	106	4,6	107	4,6	118	5,1	116	5,0	144	6,2	115	5,0	113	4,9	117	5,1

Lengte rapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Dr van Damstraat - Koolmeesstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	1	17	1	0	19	0,8	0
01:00	0	6	0	0	6	0,3	0
02:00	0	6	0	0	6	0,3	0
03:00	0	3	0	0	3	0,1	0
04:00	0	4	1	0	5	0,2	0
05:00	0	6	1	0	7	0,3	0
06:00	1	18	4	1	24	1,1	0
07:00	0	51	5	4	60	2,6	0
08:00	3	97	10	10	120	5,3	0
09:00	2	90	8	5	105	4,6	0
10:00	2	97	8	4	111	4,9	0
11:00	2	112	10	5	129	5,7	0
12:00	4	129	9	7	149	6,6	0
13:00	4	131	9	7	151	6,7	1
14:00	3	137	9	9	158	7,0	0
15:00	4	165	11	10	190	8,4	1
16:00	6	194	11	9	220	9,7	1
17:00	6	224	11	12	253	11,2	1
18:00	5	144	8	6	163	7,2	1
19:00	4	108	6	4	122	5,4	0
20:00	3	83	4	2	92	4,1	0
21:00	3	70	3	1	77	3,4	0
22:00	1	55	3	1	60	2,6	0
23:00	2	34	1	0	37	1,6	0
Totaal	56	1981	133	97	2267	100,0	5

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	56	1980	134	97	2267	100,0	5
Index	2,5	87,3	5,9	4,3	100,0		
Tot. 0-7	1	60	7	1	69	3,0	0
Index	1,4	87,0	10,1	1,4	100,0		
Tot. 7-19	41	1571	110	88	1810	79,8	5
Index	2,3	86,8	6,1	4,9	100,0		
Tot. 19-24	13	350	17	8	388	17,1	1
Index	3,4	90,2	4,4	2,1	100,0		
Tot. 23-7	4	89	8	1	102	4,5	0
Index	3,9	87,3	7,8	1,0	100,0		

Lengte rapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Koolmeesstraat - Dr van Damstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	1	14	0	0	15	0,7	0
01:00	1	6	0	0	7	0,3	0
02:00	0	4	0	0	4	0,2	0
03:00	0	2	0	0	2	0,1	0
04:00	0	6	0	0	6	0,3	0
05:00	3	15	1	0	19	0,8	0
06:00	3	31	1	0	35	1,5	0
07:00	7	95	4	2	108	4,7	0
08:00	10	207	11	11	239	10,4	0
09:00	7	116	7	4	134	5,8	0
10:00	6	102	8	4	120	5,2	0
11:00	6	122	7	5	140	6,1	0
12:00	7	126	8	7	148	6,4	0
13:00	8	130	11	7	156	6,8	0
14:00	9	148	10	7	174	7,5	0
15:00	9	132	11	8	160	6,9	0
16:00	9	132	8	10	159	6,9	0
17:00	13	129	7	11	160	6,9	0
18:00	12	123	7	6	148	6,4	0
19:00	11	118	4	4	137	5,9	0
20:00	8	78	3	2	91	3,9	0
21:00	5	56	1	1	63	2,7	0
22:00	3	51	1	1	56	2,4	0
23:00	2	24	0	0	26	1,1	0
Totaal	140	1967	110	90	2307	100,0	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	141	1970	109	92	2312	100,0	0
Index	6,1	85,2	4,7	4,0	100,0		
Tot. 0-7	8	79	3	1	91	3,9	0
Index	8,8	86,8	3,3	1,1	100,0		
Tot. 7-19	104	1564	98	83	1849	80,0	0
Index	5,6	84,6	5,3	4,5	100,0		
Tot. 19-24	29	327	9	8	373	16,1	0
Index	7,8	87,7	2,4	2,1	100,0		
Tot. 23-7	10	99	3	1	113	4,9	0
Index	8,8	87,6	2,7	0,9	100,0		

Snelheidsrapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 20
Boven snelheidsgrens 60
Rijstrook Dr van Damstraat - Koolmeesstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 20	20 tot 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	1	6	10	2	0	0	19	0,8	0,0	23	32	39	32,1	6,9	0
01:00	0	1	4	1	0	0	6	0,3	0,0	29	35	41	35,0	6,3	0
02:00	0	1	4	1	0	0	6	0,3	0,0	29	35	41	35,0	6,3	0
03:00	0	1	2	0	0	0	3	0,1	0,0	24	32	38	31,7	5,8	0
04:00	0	1	3	1	0	0	5	0,2	0,0	28	35	42	35,0	7,1	0
05:00	0	1	3	2	0	0	6	0,3	0,0	29	37	46	36,7	7,5	0
06:00	1	9	12	1	0	0	23	1,0	0,0	23	31	38	30,9	6,2	0
07:00	2	22	35	1	0	1	61	2,7	1,6	23	32	38	31,5	6,6	0
08:00	3	48	65	3	0	1	120	5,3	0,8	23	31	38	31,1	6,2	0
09:00	2	44	57	3	0	0	106	4,7	0,0	23	31	38	30,8	5,6	0
10:00	2	43	61	4	0	0	110	4,9	0,0	23	32	38	31,2	5,7	0
11:00	2	51	71	5	0	1	130	5,7	0,8	23	32	38	31,4	6,2	0
12:00	3	56	84	5	0	0	148	6,5	0,0	23	32	38	31,2	5,7	0
13:00	4	60	83	5	0	0	152	6,7	0,0	23	31	38	31,0	5,7	1
14:00	5	63	86	4	0	1	159	7,0	0,6	23	31	38	31,0	6,1	0
15:00	5	69	107	7	0	0	188	8,3	0,0	23	32	38	31,3	5,7	1
16:00	4	73	130	11	1	1	220	9,7	0,9	24	33	38	32,1	6,2	1
17:00	4	80	157	11	1	1	254	11,2	0,8	24	33	38	32,2	6,0	1
18:00	3	58	94	8	0	0	163	7,2	0,0	24	32	38	31,7	5,8	1
19:00	2	49	65	6	0	1	123	5,4	0,8	23	32	38	31,5	6,4	0
20:00	1	35	50	5	0	0	91	4,0	0,0	24	32	38	31,5	5,9	0
21:00	1	27	43	5	0	0	76	3,4	0,0	24	32	39	31,9	6,0	0
22:00	1	21	34	4	0	0	60	2,6	0,0	24	32	39	31,9	6,0	0
23:00	0	13	21	2	0	0	36	1,6	0,0	24	32	38	31,9	5,8	0
Totaal	46	832	1281	97	2	7	2265	100,0	0,4	24	32	38	31,5	6,0	5
INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN															
Tot. 0-24	46	831	1279	98	4	8	2266	100,0	0,5	24	32	38	31,6	6,1	5
Index	2,0	36,7	56,4	4,3	0,2	0,4	100,0								
Tot. 0-7	2	21	37	8	0	0	68	3,0	0,0	24	33	39	32,6	6,7	0
Index	2,9	30,9	54,4	11,8	0,0	0,0	100,0								
Tot. 7-19	39	665	1029	67	3	7	1810	79,9	0,6	23	32	38	31,5	6,0	5
Index	2,2	36,7	56,9	3,7	0,2	0,4	100,0								
Tot. 19-24	5	145	213	23	1	1	388	17,1	0,5	24	32	38	31,8	6,2	1
Index	1,3	37,4	54,9	5,9	0,3	0,3	100,0								
Tot. 23-7	2	33	57	10	0	0	102	4,5	0,0	24	33	39	32,5	6,4	0
Index	2,0	32,4	55,9	9,8	0,0	0,0	100,0								

Snelheidsrapport

Locatie code 2363
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Dr van Damstraat en Koolmeesstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 20
Boven snelheidsgrens 60
Rijstrook Koolmeesstraat - Dr van Damstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 20	20 tot 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	0	3	8	3	1	0	15	0,7	6,7	28	36	46	36,3	8,3	0
01:00	0	1	4	2	1	0	8	0,3	12,5	30	38	49	38,8	9,2	0
02:00	0	1	3	1	0	0	5	0,2	0,0	28	35	42	35,0	7,1	0
03:00	0	0	2	1	0	0	3	0,1	0,0	32	38	46	38,3	5,8	0
04:00	0	2	2	2	0	0	6	0,3	0,0	24	35	46	35,0	8,9	0
05:00	0	5	10	4	0	0	19	0,8	0,0	26	34	43	34,5	7,1	0
06:00	0	7	24	4	0	0	35	1,5	0,0	28	34	39	34,1	5,6	0
07:00	2	33	67	5	0	0	107	4,6	0,0	24	33	38	32,1	5,6	0
08:00	10	97	123	8	0	1	239	10,4	0,4	23	31	38	30,8	6,2	0
09:00	4	46	76	8	1	0	135	5,9	0,7	24	32	39	31,9	6,3	0
10:00	2	39	71	7	0	0	119	5,2	0,0	24	33	38	32,1	5,8	0
11:00	2	46	81	10	0	1	140	6,1	0,7	24	33	39	32,4	6,4	0
12:00	4	53	82	9	0	1	149	6,5	0,7	23	32	38	31,8	6,5	0
13:00	5	56	86	9	0	1	157	6,8	0,6	23	32	38	31,7	6,5	0
14:00	5	60	98	9	0	1	173	7,5	0,6	23	32	38	31,8	6,3	0
15:00	4	52	92	11	0	1	160	6,9	0,6	24	33	39	32,2	6,4	0
16:00	5	49	90	14	0	1	159	6,9	0,6	24	33	39	32,5	6,7	0
17:00	4	50	90	15	0	1	160	6,9	0,6	24	33	39	32,6	6,7	0
18:00	3	43	87	13	0	1	147	6,4	0,7	24	33	39	32,8	6,5	0
19:00	2	40	79	14	1	0	136	5,9	0,7	25	33	39	33,0	6,5	0
20:00	1	23	55	10	1	0	90	3,9	1,1	25	34	40	33,6	6,5	0
21:00	0	16	36	9	1	0	62	2,7	1,6	26	34	41	34,2	6,8	0
22:00	0	14	35	7	0	0	56	2,4	0,0	26	34	40	33,8	6,0	0
23:00	0	5	15	6	0	0	26	1,1	0,0	28	35	44	35,4	6,6	0
Totaal	53	741	1316	181	6	9	2306	100,0	0,7	24	33	39	32,4	6,5	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	55	743	1314	181	10	9	2312	100,0	0,8	24	33	39	32,4	6,5	0
Index	2,4	32,1	56,8	7,8	0,4	0,4	100,0								
Tot. 0-7	1	20	52	16	2	0	91	3,9	2,2	26	35	43	34,8	7,2	0
Index	1,1	22,0	57,1	17,6	2,2	0,0	100,0								
Tot. 7-19	50	625	1042	119	5	7	1848	79,9	0,6	24	32	39	32,0	6,4	0
Index	2,7	33,8	56,4	6,4	0,3	0,4	100,0								
Tot. 19-24	4	98	220	46	3	1	372	16,1	1,1	25	34	40	33,7	6,7	0
Index	1,1	26,3	59,1	12,4	0,8	0,3	100,0								
Tot. 23-7	1	24	64	20	3	0	112	4,8	2,7	27	35	43	35,0	7,2	0
Index	0,9	21,4	57,1	17,9	2,7	0,0	100,0								

Telrapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstroken Spechtstraat - Koolmeesstraat (1)
Koolmeesstraat - Spechtstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	18	0,7	20	0,7	23	0,8	28	1,0	28	0,9	50	1,7	32	1,6	23	0,8	28	1,0
01:00	11	0,4	10	0,4	9	0,3	12	0,4	13	0,4	24	0,8	38	1,9	11	0,4	17	0,6
02:00	10	0,4	12	0,4	6	0,2	9	0,3	14	0,4	17	0,6	22	1,1	10	0,4	13	0,5
03:00	7	0,3	4	0,1	5	0,2	4	0,1	6	0,2	12	0,4	11	0,5	5	0,2	7	0,3
04:00	10	0,4	8	0,3	5	0,2	7	0,2	10	0,3	10	0,3	14	0,7	8	0,3	9	0,3
05:00	16	0,6	10	0,4	14	0,5	12	0,4	13	0,4	16	0,5	9	0,4	13	0,5	13	0,5
06:00	32	1,2	34	1,3	33	1,2	41	1,4	32	1,0	17	0,6	19	0,9	34	1,2	30	1,1
07:00	68	2,5	64	2,4	65	2,3	74	2,6	66	2,1	28	1,0	16	0,8	67	2,3	54	2,0
08:00	175	6,4	150	5,6	157	5,5	160	5,6	165	5,3	66	2,3	28	1,4	161	5,6	129	4,7
09:00	142	5,2	136	5,0	145	5,1	152	5,3	150	4,8	147	5,0	64	3,1	145	5,1	134	4,9
10:00	136	4,9	165	6,1	156	5,5	154	5,4	170	5,4	176	6,0	62	3,1	156	5,5	146	5,3
11:00	179	6,5	174	6,4	218	7,6	188	6,6	204	6,5	216	7,4	91	4,5	193	6,8	181	6,6
12:00	183	6,6	192	7,1	226	7,9	184	6,5	232	7,4	240	8,2	164	8,1	203	7,1	203	7,4
13:00	188	6,8	178	6,6	216	7,6	204	7,2	225	7,2	256	8,8	182	9,0	202	7,1	207	7,5
14:00	216	7,8	212	7,8	209	7,3	206	7,2	242	7,7	246	8,4	188	9,3	217	7,6	217	7,9
15:00	220	8,0	212	7,8	233	8,2	230	8,1	254	8,1	250	8,6	182	9,0	230	8,1	226	8,2
16:00	252	9,2	232	8,6	229	8,0	238	8,4	243	7,7	271	9,3	190	9,4	239	8,4	236	8,6
17:00	217	7,9	239	8,8	233	8,2	226	7,9	254	8,1	214	7,3	188	9,3	234	8,2	224	8,1
18:00	194	7,0	210	7,8	191	6,7	188	6,6	223	7,1	185	6,3	140	6,9	201	7,0	190	6,9
19:00	156	5,7	163	6,0	174	6,1	172	6,0	206	6,6	139	4,8	121	6,0	174	6,1	162	5,9
20:00	129	4,7	107	4,0	104	3,6	123	4,3	134	4,3	113	3,9	94	4,6	119	4,2	115	4,2
21:00	88	3,2	72	2,7	96	3,4	93	3,3	96	3,1	88	3,0	77	3,8	89	3,1	87	3,2
22:00	66	2,4	61	2,3	69	2,4	92	3,2	90	2,9	82	2,8	64	3,1	76	2,7	75	2,7
23:00	40	1,5	37	1,4	40	1,4	49	1,7	70	2,2	54	1,9	36	1,8	47	1,6	47	1,7
Totaal	2753	100,0	2702	100,0	2856	100,0	2846	100,0	3140	100,0	2917	100,0	2032	100,0	2857	100,0	2750	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	2751	96,2	2703	94,5	2857	99,9	2848	99,6	3142	109,9	2915	101,9	2030	71,0	2860	100,0	2749	96,1
Tot. 0-7	104	3,6	100	3,5	96	3,4	114	4,0	118	4,1	144	5,0	144	5,0	106	3,7	117	4,1
Tot. 7-19	2168	75,8	2164	75,7	2278	79,6	2205	77,1	2428	84,9	2295	80,2	1494	52,2	2249	78,6	2147	75,1
Tot. 19-24	478	16,7	440	15,4	484	16,9	530	18,5	597	20,9	476	16,6	391	13,7	506	17,7	485	17,0
Tot. 23-7	140	4,9	140	4,9	133	4,7	154	5,4	166	5,8	214	7,5	198	6,9	147	5,1	164	5,7

Telrapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Koolmeesstraat - Spechtstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	13	0,9	10	0,7	14	0,9	13	0,9	16	1,0	30	2,0	20	1,8	13	0,8	17	1,2
01:00	4	0,3	4	0,3	5	0,3	8	0,5	8	0,5	13	0,8	22	2,0	6	0,4	9	0,6
02:00	5	0,3	8	0,5	4	0,3	4	0,3	8	0,5	10	0,7	15	1,4	6	0,4	8	0,5
03:00	4	0,3	4	0,3	3	0,2	2	0,1	4	0,2	6	0,4	6	0,5	3	0,2	4	0,3
04:00	4	0,3	4	0,3	1	0,1	2	0,1	6	0,4	6	0,4	10	0,9	3	0,2	5	0,3
05:00	7	0,5	6	0,4	5	0,3	4	0,3	3	0,2	9	0,6	5	0,5	5	0,3	6	0,4
06:00	16	1,1	18	1,2	15	1,0	20	1,3	16	1,0	9	0,6	10	0,9	17	1,1	15	1,0
07:00	36	2,5	33	2,3	32	2,1	34	2,2	34	2,0	16	1,0	12	1,1	34	2,2	28	1,9
08:00	101	6,9	82	5,6	75	4,9	94	6,2	83	5,0	33	2,2	18	1,6	87	5,7	69	4,7
09:00	71	4,8	70	4,8	78	5,1	70	4,6	75	4,5	85	5,5	48	4,4	73	4,8	71	4,8
10:00	76	5,2	93	6,4	88	5,8	82	5,4	99	5,9	90	5,9	38	3,5	88	5,7	81	5,5
11:00	93	6,3	86	5,9	117	7,7	102	6,7	101	6,0	106	6,9	38	3,5	100	6,5	92	6,3
12:00	91	6,2	108	7,4	120	7,9	94	6,2	122	7,3	112	7,3	78	7,1	107	7,0	104	7,1
13:00	98	6,7	95	6,5	112	7,3	100	6,6	119	7,1	136	8,9	99	9,0	105	6,9	108	7,4
14:00	112	7,6	109	7,5	106	6,9	115	7,6	128	7,6	134	8,7	102	9,3	114	7,4	115	7,8
15:00	130	8,9	117	8,0	134	8,8	126	8,3	142	8,5	136	8,9	106	9,7	130	8,5	127	8,7
16:00	140	9,5	134	9,2	128	8,4	130	8,6	138	8,2	155	10,1	94	8,6	134	8,8	131	8,9
17:00	116	7,9	130	8,9	119	7,8	124	8,2	137	8,2	114	7,4	97	8,9	125	8,2	120	8,2
18:00	92	6,3	120	8,2	110	7,2	102	6,7	120	7,2	95	6,2	73	6,7	109	7,1	102	6,9
19:00	87	5,9	81	5,6	92	6,0	94	6,2	114	6,8	71	4,6	64	5,9	94	6,1	86	5,9
20:00	65	4,4	54	3,7	56	3,7	74	4,9	71	4,2	60	3,9	44	4,0	64	4,2	61	4,2
21:00	52	3,5	40	2,7	52	3,4	48	3,2	48	2,9	38	2,5	44	4,0	48	3,1	46	3,1
22:00	34	2,3	33	2,3	32	2,1	45	3,0	44	2,6	40	2,6	34	3,1	38	2,5	37	2,5
23:00	20	1,4	20	1,4	28	1,8	32	2,1	38	2,3	30	2,0	17	1,6	28	1,8	26	1,8
Totaal	1467	100,0	1459	100,0	1526	100,0	1519	100,0	1674	100,0	1534	100,0	1094	100,0	1531	100,0	1468	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	1464	95,8	1459	95,4	1526	99,8	1520	99,4	1674	109,5	1533	100,3	1092	71,4	1529	100,0	1467	96,0
Tot. 0-7	52	3,4	54	3,5	47	3,1	52	3,4	61	4,0	84	5,5	86	5,6	53	3,5	62	4,1
Tot. 7-19	1154	75,5	1177	77,0	1218	79,7	1174	76,8	1298	84,9	1211	79,2	802	52,5	1204	78,8	1148	75,1
Tot. 19-24	258	16,9	228	14,9	260	17,0	294	19,2	314	20,5	238	15,6	203	13,3	271	17,7	256	16,7
Tot. 23-7	70	4,6	75	4,9	68	4,4	80	5,2	94	6,1	122	8,0	116	7,6	77	5,0	89	5,8

Telrapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Spechtstraat - Koolmeesstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	6	0,5	10	0,8	9	0,7	15	1,1	12	0,8	20	1,4	12	1,3	10	0,8	12	0,9
01:00	7	0,5	6	0,5	4	0,3	4	0,3	5	0,3	10	0,7	16	1,7	5	0,4	7	0,5
02:00	4	0,3	4	0,3	2	0,2	4	0,3	6	0,4	7	0,5	7	0,7	4	0,3	5	0,4
03:00	4	0,3	0	0,0	2	0,2	2	0,2	2	0,1	5	0,4	6	0,6	2	0,2	3	0,2
04:00	6	0,5	4	0,3	4	0,3	4	0,3	4	0,3	4	0,3	4	0,4	4	0,3	4	0,3
05:00	10	0,8	5	0,4	10	0,8	9	0,7	10	0,7	6	0,4	4	0,4	9	0,7	8	0,6
06:00	16	1,2	16	1,3	17	1,3	22	1,7	17	1,2	8	0,6	9	1,0	18	1,4	15	1,2
07:00	31	2,4	32	2,6	34	2,6	39	2,9	32	2,2	12	0,9	4	0,4	34	2,6	26	2,0
08:00	74	5,7	68	5,5	82	6,2	66	5,0	82	5,6	34	2,5	10	1,1	74	5,6	59	4,6
09:00	70	5,4	66	5,3	67	5,0	82	6,2	75	5,1	62	4,5	16	1,7	72	5,4	63	4,9
10:00	61	4,7	72	5,8	68	5,1	72	5,4	70	4,8	86	6,2	24	2,6	69	5,2	65	5,1
11:00	86	6,7	88	7,1	101	7,6	86	6,5	103	7,0	110	8,0	53	5,7	93	7,0	90	7,0
12:00	92	7,1	84	6,7	106	8,0	91	6,9	110	7,5	128	9,3	86	9,2	97	7,3	100	7,8
13:00	90	7,0	83	6,7	104	7,8	105	7,9	106	7,2	120	8,7	82	8,8	98	7,4	99	7,7
14:00	104	8,1	103	8,3	104	7,8	91	6,9	114	7,8	113	8,2	86	9,2	103	7,7	102	8,0
15:00	90	7,0	95	7,6	98	7,4	104	7,8	113	7,7	114	8,2	77	8,2	100	7,5	99	7,7
16:00	113	8,8	98	7,9	101	7,6	108	8,1	106	7,2	116	8,4	96	10,2	105	7,9	105	8,2
17:00	102	7,9	109	8,8	114	8,6	102	7,7	117	8,0	100	7,2	91	9,7	109	8,2	105	8,2
18:00	102	7,9	90	7,2	82	6,2	87	6,6	102	6,9	90	6,5	66	7,0	93	7,0	88	6,9
19:00	68	5,3	82	6,6	82	6,2	79	5,9	92	6,3	68	4,9	58	6,2	81	6,1	76	5,9
20:00	64	5,0	53	4,3	48	3,6	48	3,6	64	4,4	54	3,9	50	5,3	55	4,1	54	4,2
21:00	36	2,8	32	2,6	44	3,3	44	3,3	48	3,3	50	3,6	32	3,4	41	3,1	41	3,2
22:00	32	2,5	28	2,2	37	2,8	48	3,6	46	3,1	42	3,0	29	3,1	38	2,9	37	2,9
23:00	20	1,6	17	1,4	12	0,9	16	1,2	32	2,2	24	1,7	19	2,0	19	1,4	20	1,6
Totaal	1288	100,0	1245	100,0	1332	100,0	1328	100,0	1468	100,0	1383	100,0	937	100,0	1333	100,0	1283	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	1286	96,6	1244	93,4	1331	100,0	1328	99,7	1468	110,3	1382	103,8	938	70,5	1331	100,0	1282	96,3
Tot. 0-7	52	3,9	45	3,4	48	3,6	61	4,6	56	4,2	60	4,5	58	4,4	52	3,9	54	4,1
Tot. 7-19	1015	76,2	987	74,1	1060	79,6	1032	77,5	1130	84,9	1084	81,4	692	52,0	1045	78,5	1000	75,1
Tot. 19-24	220	16,5	212	15,9	223	16,7	236	17,7	282	21,2	238	17,9	188	14,1	235	17,7	228	17,1
Tot. 23-7	70	5,3	64	4,8	65	4,9	74	5,6	73	5,5	92	6,9	83	6,2	69	5,2	74	5,6

Lengte rapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Koolmeesstraat - Spechtstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	1	12	0	0	13	0,9	0
01:00	0	6	0	0	6	0,4	0
02:00	0	6	0	0	6	0,4	0
03:00	0	3	0	0	3	0,2	0
04:00	0	3	1	0	4	0,3	0
05:00	0	4	0	0	4	0,3	0
06:00	0	15	1	0	16	1,0	0
07:00	1	30	2	1	34	2,2	0
08:00	5	75	5	2	87	5,7	0
09:00	2	66	3	2	73	4,8	0
10:00	2	80	4	2	88	5,8	0
11:00	4	89	5	2	100	6,5	0
12:00	4	97	4	3	108	7,1	0
13:00	7	91	5	2	105	6,9	0
14:00	7	100	4	3	114	7,5	0
15:00	8	113	5	3	129	8,4	0
16:00	9	116	5	4	134	8,8	0
17:00	9	109	4	3	125	8,2	0
18:00	9	93	4	3	109	7,1	0
19:00	6	83	3	2	94	6,1	1
20:00	6	56	2	1	65	4,3	0
21:00	3	44	0	0	47	3,1	0
22:00	2	35	0	0	37	2,4	0
23:00	3	24	1	0	28	1,8	0
Totaal	88	1350	58	33	1529	100,0	1

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	89	1348	58	34	1529	100,0	3
Index	5,8	88,2	3,8	2,2	100,0		
Tot. 0-7	2	49	2	0	53	3,5	0
Index	3,8	92,5	3,8	0,0	100,0		
Tot. 7-19	67	1058	49	30	1204	78,7	2
Index	5,6	87,9	4,1	2,5	100,0		
Tot. 19-24	20	241	6	4	271	17,7	1
Index	7,4	88,9	2,2	1,5	100,0		
Tot. 23-7	5	69	3	0	77	5,0	0
Index	6,5	89,6	3,9	0,0	100,0		

Lengte rapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Spechtstraat - Koolmeesstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	0	10	0	0	10	0,8	0
01:00	0	4	0	0	4	0,3	0
02:00	0	4	0	0	4	0,3	0
03:00	0	2	0	0	2	0,2	0
04:00	0	4	0	0	4	0,3	0
05:00	2	7	0	0	9	0,7	0
06:00	1	15	1	0	17	1,3	0
07:00	3	27	3	0	33	2,5	0
08:00	3	65	5	2	75	5,6	0
09:00	4	62	5	1	72	5,4	0
10:00	3	60	5	1	69	5,2	0
11:00	4	82	4	2	92	6,9	0
12:00	6	83	5	2	96	7,2	0
13:00	7	82	6	3	98	7,4	0
14:00	6	88	4	4	102	7,7	0
15:00	7	84	7	3	101	7,6	0
16:00	7	91	4	3	105	7,9	0
17:00	10	92	3	3	108	8,1	0
18:00	9	77	4	3	93	7,0	0
19:00	8	69	2	2	81	6,1	0
20:00	6	46	2	1	55	4,1	0
21:00	4	36	0	1	41	3,1	0
22:00	2	35	0	1	38	2,9	0
23:00	2	17	0	0	19	1,4	0
Totaal	94	1142	60	32	1328	100,0	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	96	1142	63	31	1332	100,0	1
Index	7,2	85,7	4,7	2,3	100,0		
Tot. 0-7	5	45	2	0	52	3,9	0
Index	9,6	86,5	3,8	0,0	100,0		
Tot. 7-19	69	893	55	27	1044	78,4	1
Index	6,6	85,5	5,3	2,6	100,0		
Tot. 19-24	22	204	5	3	234	17,6	0
Index	9,4	87,2	2,1	1,3	100,0		
Tot. 23-7	6	60	3	0	69	5,2	0
Index	8,7	87,0	4,3	0,0	100,0		

Snelheidsrapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 20
Boven snelheidsgrens 60
Rijstrook Koolmeesstraat - Spechtstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 20	20 tot 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	0	1	5	5	1	1	13	0,9	15,4	32	41	50	41,5	9,4	0
01:00	0	1	2	2	1	0	6	0,4	16,7	29	40	51	40,0	10,5	0
02:00	0	1	2	2	1	0	6	0,4	16,7	29	40	51	40,0	10,5	0
03:00	0	0	1	1	0	0	2	0,1	0,0	33	40	47	40,0	7,1	0
04:00	0	0	1	1	1	0	3	0,2	33,3	34	45	56	45,0	10,0	0
05:00	0	0	1	2	1	0	4	0,3	25,0	36	45	54	45,0	8,2	0
06:00	0	1	9	6	1	0	17	1,1	5,9	32	38	47	39,1	7,1	0
07:00	0	3	18	10	1	1	33	2,2	6,1	31	38	47	38,5	7,8	0
08:00	1	10	54	20	1	1	87	5,7	2,3	30	36	44	36,5	6,9	0
09:00	1	10	44	16	1	1	73	4,8	2,7	30	36	44	36,2	7,2	0
10:00	1	14	52	18	2	0	87	5,7	2,3	29	35	44	35,7	7,0	0
11:00	1	16	58	22	2	0	99	6,5	2,0	29	36	44	35,9	7,0	0
12:00	1	16	63	24	2	1	107	7,0	2,8	29	36	45	36,2	7,2	0
13:00	1	18	56	26	3	1	105	6,9	3,8	28	36	45	36,4	7,7	0
14:00	1	18	63	29	2	0	113	7,4	1,8	29	36	45	36,2	7,0	0
15:00	2	18	74	34	2	1	131	8,6	2,3	30	36	45	36,5	7,2	0
16:00	2	18	75	35	3	1	134	8,8	3,0	30	36	45	36,7	7,4	0
17:00	1	13	70	38	3	1	126	8,3	3,2	31	37	46	37,5	7,1	0
18:00	2	15	60	28	3	1	109	7,2	3,7	30	36	46	36,7	7,6	0
19:00	1	13	52	21	5	1	93	6,1	6,5	30	36	46	37,0	8,0	1
20:00	1	9	31	19	3	1	64	4,2	6,2	30	37	47	37,7	8,4	0
21:00	0	7	23	14	4	1	49	3,2	10,2	30	38	48	38,6	8,8	0
22:00	0	5	19	9	2	0	35	2,3	5,7	30	37	46	37,3	7,7	0
23:00	0	3	13	10	1	0	27	1,8	3,7	31	38	47	38,3	7,3	0
Totaal	16	210	846	392	46	13	1523	100,0	3,9	30	36	46	36,9	7,5	1

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	18	211	846	393	47	13	1528	100,0	3,9	30	36	46	36,8	7,5	3
Index	1,2	13,8	55,4	25,7	3,1	0,9	100,0								
Tot. 0-7	2	4	21	18	6	2	53	3,5	15,1	31	40	50	40,3	9,6	0
Index	3,8	7,5	39,6	34,0	11,3	3,8	100,0								
Tot. 7-19	14	170	686	301	26	8	1205	78,9	2,8	30	36	45	36,5	7,2	2
Index	1,2	14,1	56,9	25,0	2,2	0,7	100,0								
Tot. 19-24	3	37	138	74	15	3	270	17,7	6,7	30	37	47	37,6	8,1	1
Index	1,1	13,7	51,1	27,4	5,6	1,1	100,0								
Tot. 23-7	2	6	33	27	8	2	78	5,1	12,8	31	39	49	40,0	9,0	0
Index	2,6	7,7	42,3	34,6	10,3	2,6	100,0								

Snelheidsrapport

Locatie code 2364
Locatie naam Fazantstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Koolmeesstraat en Spechtstraat
Meting naam Fazantstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 20
Boven snelheidsgrens 60
Rijstrook Spechtstraat - Koolmeesstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 20	20 tot 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	0	1	4	3	1	1	10	0,8	20,0	31	40	55	41,5	10,6	0
01:00	0	1	2	2	1	1	7	0,5	28,6	30	42	60	42,9	12,2	0
02:00	0	0	1	2	1	0	4	0,3	25,0	36	45	54	45,0	8,2	0
03:00	0	0	1	0	1	0	2	0,2	50,0	33	40	57	45,0	14,1	0
04:00	0	1	1	2	1	0	5	0,4	20,0	28	42	52	41,0	11,4	0
05:00	0	1	3	3	1	0	8	0,6	12,5	31	40	49	40,0	9,3	0
06:00	0	1	8	7	2	0	18	1,4	11,1	32	40	49	40,6	7,8	0
07:00	0	3	16	12	2	0	33	2,5	6,1	31	38	48	38,9	7,5	0
08:00	1	6	38	26	3	0	74	5,6	4,1	31	38	47	38,3	7,2	0
09:00	1	7	35	26	2	0	71	5,4	2,8	31	38	47	38,0	7,2	0
10:00	1	7	35	23	2	0	68	5,1	2,9	31	37	46	37,7	7,3	0
11:00	1	8	47	33	2	0	91	6,9	2,2	31	38	46	38,0	6,9	0
12:00	1	10	48	33	3	0	95	7,2	3,2	31	38	47	37,9	7,2	0
13:00	1	11	52	29	4	1	98	7,4	5,1	31	37	47	37,8	7,7	0
14:00	1	10	52	35	3	1	102	7,7	3,9	31	38	47	38,1	7,4	0
15:00	1	11	53	32	3	0	100	7,5	3,0	31	37	46	37,6	7,2	0
16:00	1	8	48	42	5	1	105	7,9	5,7	31	39	48	39,3	7,5	0
17:00	1	10	46	44	6	1	108	8,1	6,5	31	39	48	39,4	7,9	0
18:00	1	12	44	30	5	1	93	7,0	6,5	30	38	47	38,1	8,2	0
19:00	1	10	36	28	5	1	81	6,1	7,4	30	38	48	38,6	8,4	0
20:00	0	6	26	19	3	2	56	4,2	8,9	31	38	48	39,3	8,4	0
21:00	0	3	18	15	3	1	40	3,0	10,0	32	39	49	40,1	8,1	0
22:00	0	3	18	13	4	1	39	2,9	12,8	32	39	49	40,3	8,5	0
23:00	0	1	7	9	2	0	19	1,4	10,5	33	42	49	41,3	7,6	0
Totaal	12	131	639	468	65	12	1327	100,0	5,8	31	38	47	38,6	7,7	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	14	133	639	468	64	14	1332	100,0	5,9	31	38	47	38,6	7,8	1
Index	1,1	10,0	48,0	35,1	4,8	1,1	100,0								
Tot. 0-7	0	5	20	18	7	2	52	3,9	17,3	31	41	52	41,2	9,3	0
Index	0,0	9,6	38,5	34,6	13,5	3,8	100,0								
Tot. 7-19	11	105	514	366	41	7	1044	78,4	4,6	31	38	47	38,3	7,5	1
Index	1,1	10,1	49,2	35,1	3,9	0,7	100,0								
Tot. 19-24	2	23	105	84	17	5	236	17,7	9,3	31	39	48	39,4	8,4	0
Index	0,8	9,7	44,5	35,6	7,2	2,1	100,0								
Tot. 23-7	0	6	26	26	8	3	69	5,2	15,9	32	41	51	41,3	9,0	0
Index	0,0	8,7	37,7	37,7	11,6	4,3	100,0								

Telrapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstroken Mekkelholtsweg - Fazantstraat (1)
Fazantstraat - Mekkelholtsweg (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	8	0,3	7	0,3	12	0,5	12	0,5	18	0,7	34	1,7	24	1,9	11	0,4	16	0,7
01:00	2	0,1	3	0,1	5	0,2	4	0,2	6	0,2	12	0,6	14	1,1	4	0,1	7	0,3
02:00	2	0,1	4	0,1	2	0,1	2	0,1	2	0,1	10	0,5	7	0,6	2	0,1	4	0,2
03:00	1	0,0	1	0,0	2	0,1	4	0,2	2	0,1	5	0,3	4	0,3	2	0,1	3	0,1
04:00	6	0,2	4	0,1	2	0,1	3	0,1	4	0,1	2	0,1	2	0,2	4	0,1	3	0,1
05:00	12	0,5	12	0,4	13	0,5	12	0,5	8	0,3	4	0,2	3	0,2	11	0,4	9	0,4
06:00	42	1,6	36	1,3	33	1,3	38	1,4	36	1,3	15	0,8	8	0,6	37	1,4	30	1,3
07:00	142	5,5	150	5,5	141	5,4	140	5,3	130	4,8	29	1,5	11	0,9	141	5,3	106	4,5
08:00	288	11,1	292	10,6	258	9,9	290	10,9	264	9,7	82	4,1	33	2,6	278	10,4	215	9,1
09:00	128	4,9	142	5,2	132	5,0	128	4,8	140	5,2	110	5,6	56	4,5	134	5,0	119	5,0
10:00	125	4,8	118	4,3	133	5,1	117	4,4	125	4,6	146	7,4	60	4,8	124	4,6	118	5,0
11:00	116	4,5	132	4,8	140	5,4	124	4,7	140	5,2	137	6,9	82	6,5	130	4,9	124	5,2
12:00	134	5,2	145	5,3	202	7,7	128	4,8	177	6,5	176	8,9	102	8,1	157	5,9	152	6,4
13:00	148	5,7	165	6,0	162	6,2	180	6,8	179	6,6	196	9,9	114	9,1	167	6,3	163	6,9
14:00	190	7,3	212	7,7	170	6,5	200	7,5	192	7,1	187	9,5	124	9,9	193	7,2	182	7,7
15:00	190	7,3	207	7,5	190	7,3	190	7,1	212	7,8	158	8,0	102	8,1	198	7,4	178	7,5
16:00	237	9,1	246	9,0	228	8,7	238	8,9	238	8,8	150	7,6	105	8,4	237	8,9	206	8,7
17:00	296	11,4	301	11,0	261	10,0	287	10,8	246	9,1	140	7,1	110	8,8	278	10,4	234	9,9
18:00	166	6,4	177	6,4	165	6,3	161	6,1	180	6,6	110	5,6	86	6,9	170	6,4	149	6,3
19:00	142	5,5	152	5,5	134	5,1	128	4,8	150	5,5	82	4,1	68	5,4	141	5,3	122	5,2
20:00	90	3,5	94	3,4	86	3,3	103	3,9	80	2,9	62	3,1	52	4,1	91	3,4	81	3,4
21:00	66	2,5	70	2,5	69	2,6	84	3,2	58	2,1	54	2,7	41	3,3	69	2,6	63	2,7
22:00	46	1,8	55	2,0	48	1,8	58	2,2	92	3,4	35	1,8	30	2,4	60	2,2	52	2,2
23:00	24	0,9	23	0,8	28	1,1	30	1,1	38	1,4	40	2,0	16	1,3	29	1,1	28	1,2
Totaal	2601	100,0	2748	100,0	2616	100,0	2661	100,0	2717	100,0	1976	100,0	1254	100,0	2668	100,0	2364	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	2602	97,5	2748	103,0	2615	98,0	2660	99,7	2716	101,8	1976	74,1	1254	47,0	2668	100,0	2367	88,7
Tot. 0-7	74	2,8	66	2,5	69	2,6	74	2,8	76	2,8	82	3,1	62	2,3	72	2,7	72	2,7
Tot. 7-19	2160	81,0	2289	85,8	2181	81,7	2183	81,8	2223	83,3	1620	60,7	986	37,0	2207	82,7	1949	73,0
Tot. 19-24	368	13,8	394	14,8	365	13,7	403	15,1	417	15,6	274	10,3	206	7,7	389	14,6	347	13,0
Tot. 23-7	90	3,4	89	3,3	92	3,4	102	3,8	106	4,0	119	4,5	102	3,8	96	3,6	100	3,7

Telrapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Mekkelholtsweg - Fazantstraat (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	4	0,3	6	0,4	9	0,7	8	0,6	10	0,7	24	2,6	15	2,4	7	0,5	11	0,9
01:00	2	0,2	2	0,1	3	0,2	3	0,2	2	0,1	6	0,6	8	1,3	2	0,1	4	0,3
02:00	1	0,1	1	0,1	2	0,2	2	0,1	1	0,1	6	0,6	4	0,7	1	0,1	2	0,2
03:00	0	0,0	0	0,0	1	0,1	2	0,1	2	0,1	3	0,3	2	0,3	1	0,1	1	0,1
04:00	3	0,2	2	0,1	0	0,0	1	0,1	2	0,1	0	0,0	2	0,3	2	0,1	1	0,1
05:00	3	0,2	2	0,1	3	0,2	3	0,2	4	0,3	2	0,2	1	0,2	3	0,2	3	0,3
06:00	18	1,4	16	1,1	13	1,0	18	1,3	14	1,0	4	0,4	3	0,5	16	1,2	12	1,0
07:00	46	3,5	52	3,7	50	3,8	45	3,3	48	3,5	14	1,5	5	0,8	48	3,5	37	3,1
08:00	121	9,1	107	7,7	101	7,6	106	7,8	104	7,6	29	3,1	14	2,3	108	8,0	83	7,0
09:00	68	5,1	65	4,7	62	4,7	54	4,0	61	4,5	46	4,9	22	3,6	62	4,6	54	4,5
10:00	56	4,2	58	4,2	56	4,2	50	3,7	54	4,0	69	7,4	28	4,6	55	4,1	53	4,5
11:00	51	3,8	58	4,2	66	5,0	60	4,4	68	5,0	62	6,6	38	6,2	61	4,5	58	4,9
12:00	66	5,0	73	5,2	96	7,2	66	4,8	92	6,7	85	9,1	46	7,5	79	5,8	75	6,3
13:00	78	5,9	86	6,2	82	6,2	98	7,2	98	7,2	88	9,4	48	7,8	88	6,5	83	7,0
14:00	90	6,8	105	7,5	86	6,5	98	7,2	90	6,6	82	8,8	61	9,9	94	6,9	87	7,3
15:00	105	7,9	112	8,0	108	8,1	104	7,6	112	8,2	72	7,7	47	7,7	108	8,0	94	7,9
16:00	140	10,5	152	10,9	137	10,3	146	10,7	140	10,3	74	7,9	56	9,1	143	10,5	121	10,2
17:00	192	14,4	200	14,3	166	12,5	188	13,8	149	10,9	64	6,8	60	9,8	179	13,2	146	12,3
18:00	87	6,5	89	6,4	86	6,5	93	6,8	87	6,4	58	6,2	44	7,2	88	6,5	78	6,5
19:00	67	5,0	75	5,4	68	5,1	66	4,8	66	4,8	45	4,8	36	5,9	68	5,0	60	5,0
20:00	44	3,3	51	3,7	48	3,6	50	3,7	38	2,8	31	3,3	26	4,2	46	3,4	41	3,4
21:00	44	3,3	38	2,7	43	3,2	52	3,8	33	2,4	28	3,0	20	3,3	42	3,1	37	3,1
22:00	30	2,3	31	2,2	27	2,0	30	2,2	62	4,5	19	2,0	16	2,6	36	2,7	31	2,6
23:00	15	1,1	14	1,0	18	1,4	22	1,6	26	1,9	26	2,8	12	2,0	19	1,4	19	1,6
Totaal	1331	100,0	1395	100,0	1331	100,0	1365	100,0	1363	100,0	937	100,0	614	100,0	1356	100,0	1191	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	1331	98,1	1393	102,7	1334	98,3	1363	100,4	1364	100,5	938	69,1	613	45,2	1357	100,0	1191	87,8
Tot. 0-7	30	2,2	29	2,1	32	2,4	36	2,7	34	2,5	46	3,4	34	2,5	32	2,4	34	2,5
Tot. 7-19	1100	81,1	1156	85,2	1098	80,9	1108	81,7	1104	81,4	743	54,8	468	34,5	1113	82,0	968	71,3
Tot. 19-24	200	14,7	208	15,3	204	15,0	220	16,2	226	16,7	150	11,1	110	8,1	212	15,6	188	13,9
Tot. 23-7	43	3,2	44	3,2	46	3,4	54	4,0	56	4,1	71	5,2	61	4,5	49	3,6	54	4,0

Telrapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Fazantstraat - Mekkelholtsweg (1)
Foutklasse Niet verwerkt

GEMIDDELDEN

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
00:00	4	0,3	1	0,1	3	0,2	5	0,4	8	0,6	11	1,1	10	1,6	4	0,3	6	0,5
01:00	0	0,0	1	0,1	2	0,2	0	0,0	4	0,3	6	0,6	6	0,9	1	0,1	3	0,3
02:00	2	0,2	2	0,1	0	0,0	0	0,0	2	0,1	4	0,4	3	0,5	1	0,1	2	0,2
03:00	1	0,1	1	0,1	1	0,1	2	0,2	0	0,0	2	0,2	3	0,5	1	0,1	1	0,1
04:00	4	0,3	2	0,1	1	0,1	2	0,2	2	0,1	2	0,2	0	0,0	2	0,2	2	0,2
05:00	10	0,8	10	0,7	10	0,8	8	0,6	5	0,4	2	0,2	2	0,3	9	0,7	7	0,6
06:00	24	1,9	20	1,5	20	1,6	20	1,5	22	1,6	11	1,1	4	0,6	21	1,6	17	1,4
07:00	97	7,6	99	7,3	91	7,1	95	7,3	82	6,1	14	1,3	6	0,9	93	7,1	69	5,9
08:00	168	13,2	186	13,7	156	12,2	184	14,2	160	11,8	53	5,1	19	3,0	171	13,1	132	11,2
09:00	60	4,7	77	5,7	69	5,4	74	5,7	79	5,8	64	6,2	34	5,3	72	5,5	65	5,5
10:00	70	5,5	60	4,4	77	6,0	68	5,2	70	5,2	76	7,3	32	5,0	69	5,3	65	5,5
11:00	66	5,2	74	5,5	74	5,8	64	4,9	72	5,3	76	7,3	44	6,9	70	5,3	67	5,7
12:00	68	5,3	71	5,2	106	8,3	62	4,8	85	6,3	92	8,8	56	8,8	78	6,0	77	6,5
13:00	69	5,4	79	5,8	80	6,3	82	6,3	81	6,0	108	10,4	66	10,3	78	6,0	81	6,9
14:00	100	7,8	108	8,0	84	6,6	102	7,9	102	7,5	104	10,0	63	9,8	99	7,6	95	8,1
15:00	85	6,7	96	7,1	81	6,3	86	6,6	100	7,4	86	8,3	56	8,8	90	6,9	84	7,1
16:00	97	7,6	94	6,9	91	7,1	92	7,1	98	7,2	76	7,3	49	7,7	94	7,2	85	7,2
17:00	104	8,2	100	7,4	94	7,3	99	7,6	98	7,2	76	7,3	50	7,8	99	7,6	89	7,6
18:00	78	6,1	88	6,5	78	6,1	68	5,2	93	6,9	52	5,0	41	6,4	81	6,2	71	6,0
19:00	76	6,0	77	5,7	67	5,2	62	4,8	84	6,2	38	3,7	32	5,0	73	5,6	62	5,3
20:00	45	3,5	43	3,2	38	3,0	53	4,1	41	3,0	31	3,0	26	4,1	44	3,4	40	3,4
21:00	22	1,7	32	2,4	26	2,0	32	2,5	24	1,8	26	2,5	21	3,3	27	2,1	26	2,2
22:00	16	1,3	24	1,8	21	1,6	28	2,2	30	2,2	16	1,5	14	2,2	24	1,8	21	1,8
23:00	8	0,6	9	0,7	9	0,7	8	0,6	12	0,9	14	1,3	3	0,5	9	0,7	9	0,8
Totaal	1274	100,0	1354	100,0	1279	100,0	1296	100,0	1354	100,0	1040	100,0	640	100,0	1310	100,0	1176	100,0

INDEXEN GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN (WERKDAGGEMIDDELDE = 100)

Tijd	ma		di		wo		do		vr		za		zo		Gem. Werkd.		Gem. Weekd.	
	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.	Abs.	Rel.
Tot. 0-24	1272	97,0	1355	103,3	1281	97,7	1298	99,0	1352	103,1	1038	79,1	641	48,9	1312	100,0	1177	89,7
Tot. 0-7	44	3,4	36	2,7	37	2,8	39	3,0	42	3,2	36	2,7	28	2,1	40	3,0	37	2,8
Tot. 7-19	1060	80,8	1133	86,4	1083	82,6	1075	82,0	1119	85,3	876	66,8	518	39,5	1094	83,4	981	74,8
Tot. 19-24	168	12,8	186	14,2	161	12,3	184	14,0	191	14,6	125	9,5	96	7,3	178	13,6	159	12,1
Tot. 23-7	46	3,5	45	3,4	46	3,5	48	3,7	50	3,8	48	3,7	42	3,2	47	3,6	46	3,5

Lengte rapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Mekkelholtsweg - Fazantstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	1	6	1	0	8	0,6	0
01:00	0	2	0	0	2	0,1	0
02:00	0	1	0	0	1	0,1	0
03:00	0	1	0	0	1	0,1	0
04:00	0	1	0	0	1	0,1	0
05:00	0	2	1	0	3	0,2	0
06:00	1	11	4	0	16	1,2	0
07:00	1	37	7	3	48	3,5	1
08:00	6	84	11	6	107	7,9	3
09:00	2	50	8	1	61	4,5	1
10:00	2	44	8	1	55	4,1	1
11:00	4	49	7	1	61	4,5	1
12:00	4	66	7	1	78	5,7	1
13:00	8	69	9	3	89	6,6	1
14:00	5	79	8	3	95	7,0	1
15:00	7	91	7	3	108	8,0	1
16:00	7	122	10	4	143	10,5	2
17:00	9	155	10	5	179	13,2	2
18:00	5	76	7	1	89	6,6	1
19:00	4	58	5	2	69	5,1	1
20:00	3	41	3	0	47	3,5	0
21:00	2	37	2	1	42	3,1	0
22:00	2	32	2	0	36	2,7	0
23:00	2	15	2	0	19	1,4	0
Totaal	75	1129	119	35	1358	100,0	17

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	74	1129	119	35	1357	100,0	16
Index	5,5	83,2	8,8	2,6	100,0		
Tot. 0-7	2	24	6	0	32	2,4	0
Index	6,2	75,0	18,8	0,0	100,0		
Tot. 7-19	60	922	99	32	1113	82,0	14
Index	5,4	82,8	8,9	2,9	100,0		
Tot. 19-24	12	182	14	3	211	15,5	1
Index	5,7	86,3	6,6	1,4	100,0		
Tot. 23-7	3	37	8	1	49	3,6	0
Index	6,1	75,5	16,3	2,0	100,0		

Lengte rapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Rijstrook Fazantstraat - Mekkelholtsweg (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Lengte m	< 2	2 tot 3,5	3,5 tot 7	7 >	Tot.	Rel.	Fout
00:00	0	4	0	0	4	0,3	0
01:00	0	1	0	0	1	0,1	0
02:00	0	1	0	0	1	0,1	0
03:00	0	1	0	0	1	0,1	0
04:00	0	2	0	0	2	0,2	0
05:00	1	6	1	0	8	0,6	0
06:00	3	18	0	0	21	1,6	0
07:00	6	82	3	2	93	7,1	0
08:00	8	149	9	4	170	13,0	0
09:00	4	63	3	1	71	5,4	0
10:00	4	58	4	2	68	5,2	0
11:00	3	61	4	2	70	5,4	0
12:00	4	68	5	2	79	6,1	0
13:00	3	69	5	1	78	6,0	0
14:00	4	87	6	2	99	7,6	0
15:00	3	77	6	3	89	6,8	0
16:00	4	82	5	3	94	7,2	0
17:00	4	87	4	3	98	7,5	0
18:00	4	72	3	2	81	6,2	0
19:00	4	66	2	2	74	5,7	0
20:00	3	40	1	0	44	3,4	0
21:00	1	25	0	0	26	2,0	0
22:00	2	21	0	0	23	1,8	0
23:00	1	9	0	0	10	0,8	0
Totaal	66	1149	61	29	1305	100,0	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	67	1151	62	32	1312	100,0	0
Index	5,1	87,7	4,7	2,4	100,0		
Tot. 0-7	5	33	1	0	39	3,0	0
Index	12,8	84,6	2,6	0,0	100,0		
Tot. 7-19	51	957	57	29	1094	83,4	0
Index	4,7	87,5	5,2	2,7	100,0		
Tot. 19-24	11	161	3	3	178	13,6	0
Index	6,2	90,4	1,7	1,7	100,0		
Tot. 23-7	5	40	1	0	46	3,5	0
Index	10,9	87,0	2,2	0,0	100,0		

Snelheidsrapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 20
Boven snelheidsgrens 60
Rijstrook Mekkelholtsweg - Fazantstraat (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 20	20 tot 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	0	1	3	2	1	0	7	0,5	14,3	30	38	50	39,3	9,8	0
01:00	0	0	1	1	0	0	2	0,1	0,0	33	40	47	40,0	7,1	0
02:00	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0	0	0	0,0	0,0	0
03:00	0	0	0	0	0	0	0	0,0	0,0	0	0	0	0,0	0,0	0
04:00	0	0	0	1	0	0	1	0,1	0,0	42	45	48	45,0	0,0	0
05:00	0	0	1	1	0	0	2	0,1	0,0	33	40	47	40,0	7,1	0
06:00	0	4	5	4	2	1	16	1,2	18,8	26	38	53	39,1	11,4	0
07:00	1	8	28	10	1	0	48	3,5	2,1	28	35	44	35,5	7,2	1
08:00	2	22	67	16	1	1	109	8,1	1,8	27	35	41	34,6	7,0	3
09:00	1	10	36	14	2	0	63	4,7	3,2	28	36	45	36,0	7,4	1
10:00	1	10	31	11	1	0	54	4,0	1,9	27	35	44	35,3	7,2	1
11:00	1	11	35	13	1	0	61	4,5	1,6	27	35	44	35,4	7,1	1
12:00	1	10	50	16	1	0	78	5,8	1,3	30	36	43	35,8	6,4	1
13:00	2	14	53	18	2	0	89	6,6	2,2	28	35	44	35,6	7,1	1
14:00	0	15	55	21	1	0	92	6,8	1,1	29	36	44	35,9	6,6	1
15:00	1	15	66	23	2	1	108	8,0	2,8	30	36	44	36,2	7,0	1
16:00	1	18	91	30	2	1	143	10,6	2,1	30	36	44	36,2	6,6	2
17:00	2	23	113	39	2	1	180	13,3	1,7	30	36	44	36,1	6,6	2
18:00	1	13	53	21	1	0	89	6,6	1,1	30	36	44	36,0	6,7	1
19:00	0	14	40	12	1	1	68	5,0	2,9	27	35	43	35,4	7,3	1
20:00	0	8	27	10	1	0	46	3,4	2,2	29	36	44	35,9	6,9	0
21:00	0	6	24	12	0	0	42	3,1	0,0	30	36	45	36,4	6,5	0
22:00	0	4	20	11	2	0	37	2,7	5,4	31	37	47	38,0	7,4	0
23:00	0	3	9	6	1	0	19	1,4	5,3	30	37	47	37,6	8,1	0
Totaal	14	209	808	292	25	6	1354	100,0	2,3	29	36	44	35,9	7,0	17

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	14	208	808	294	24	9	1357	100,0	2,4	29	36	44	36,0	7,0	16
Index	1,0	15,3	59,5	21,7	1,8	0,7	100,0								
Tot. 0-7	0	6	12	11	3	1	33	2,4	12,1	28	39	49	39,1	9,6	0
Index	0,0	18,2	36,4	33,3	9,1	3,0	100,0								
Tot. 7-19	13	168	677	233	16	7	1114	82,1	2,1	29	36	44	35,9	6,9	14
Index	1,2	15,1	60,8	20,9	1,4	0,6	100,0								
Tot. 19-24	1	34	119	50	5	2	211	15,5	3,3	29	36	45	36,4	7,4	1
Index	0,5	16,1	56,4	23,7	2,4	0,9	100,0								
Tot. 23-7	0	8	19	16	4	1	48	3,5	10,4	29	38	49	38,9	9,1	0
Index	0,0	16,7	39,6	33,3	8,3	2,1	100,0								

Snelheidsrapport

Locatie code 2365
Locatie naam Dr. van Damstraat
Locatie plaats Enschede
Locatie omschrijving tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meting naam Dr. van Damstraat
Periode dinsdag 19 september 2017 - woensdag 4 oktober 2017
Onder snelheidsgrens 20
Boven snelheidsgrens 60
Rijstrook Fazantstraat - Mekkelholtsweg (1)

WERKDAG GEMIDDELDEN

Snelheid km/u	< 20	20 tot 30	30 tot 40	40 tot 50	50 tot 60	60 >	Tot.	Rel.	% > = 50	V15	V50	V85	Gem.	StdDv	Fout
00:00	0	0	1	1	1	0	3	0,2	33,3	34	45	56	45,0	10,0	0
01:00	0	0	1	1	0	0	2	0,2	0,0	33	40	47	40,0	7,1	0
02:00	0	0	0	1	0	0	1	0,1	0,0	42	45	48	45,0	0,0	0
03:00	0	0	0	1	0	0	1	0,1	0,0	42	45	48	45,0	0,0	0
04:00	0	0	1	0	0	0	1	0,1	0,0	32	35	38	35,0	0,0	0
05:00	0	0	3	4	1	0	8	0,6	12,5	34	42	50	42,5	7,1	0
06:00	0	1	9	8	3	0	21	1,6	14,3	32	41	50	41,2	8,0	0
07:00	1	7	48	33	3	0	92	7,0	3,3	31	38	47	38,3	7,0	0
08:00	3	23	92	49	3	0	170	13,0	1,8	30	36	45	36,6	7,1	0
09:00	0	6	37	26	3	0	72	5,5	4,2	31	38	47	38,6	7,0	0
10:00	1	8	36	22	2	1	70	5,4	4,3	30	37	47	37,7	7,7	0
11:00	0	6	36	24	3	1	70	5,4	5,7	31	38	47	38,8	7,4	0
12:00	1	8	40	27	3	0	79	6,1	3,8	31	38	47	38,0	7,4	0
13:00	1	8	39	27	3	0	78	6,0	3,8	31	38	47	38,0	7,4	0
14:00	1	10	51	33	3	1	99	7,6	4,0	31	38	47	38,0	7,5	0
15:00	1	8	45	32	3	1	90	6,9	4,4	31	38	47	38,4	7,5	0
16:00	1	7	45	35	5	0	93	7,1	5,4	31	39	47	38,9	7,4	0
17:00	1	8	45	38	5	1	98	7,5	6,1	31	39	48	39,2	7,7	0
18:00	0	7	42	29	2	1	81	6,2	3,7	31	38	47	38,5	7,1	0
19:00	1	6	36	26	4	0	73	5,6	5,5	31	38	47	38,6	7,5	0
20:00	0	3	18	19	3	0	43	3,3	7,0	32	40	48	40,1	7,4	0
21:00	0	1	13	11	2	0	27	2,1	7,4	32	40	48	40,2	7,0	0
22:00	0	1	11	9	2	0	23	1,8	8,7	32	40	48	40,2	7,3	0
23:00	0	1	5	3	1	0	10	0,8	10,0	31	38	48	39,0	8,4	0
Totaal	12	119	654	459	55	6	1305	100,0	4,7	31	38	47	38,4	7,4	0

INDEX GEBASEERD OP VOLLEDIGE INTERVALLEN

Tot. 0-24	14	122	654	459	55	8	1312	100,0	4,8	31	38	47	38,4	7,5	0
Index	1,1	9,3	49,8	35,0	4,2	0,6	100,0								
Tot. 0-7	0	2	15	16	5	0	38	2,9	13,2	32	41	50	41,3	7,9	0
Index	0,0	5,3	39,5	42,1	13,2	0,0	100,0								
Tot. 7-19	12	106	555	375	39	6	1093	83,3	4,1	31	38	47	38,1	7,4	0
Index	1,1	9,7	50,8	34,3	3,6	0,5	100,0								
Tot. 19-24	2	13	83	67	11	2	178	13,6	7,3	31	39	48	39,4	7,8	0
Index	1,1	7,3	46,6	37,6	6,2	1,1	100,0								
Tot. 23-7	0	3	19	19	6	1	48	3,7	14,6	32	41	50	41,4	8,4	0
Index	0,0	6,2	39,6	39,6	12,5	2,1	100,0								

Telrapport

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Beide

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Gem. Week	Gem. Werk	Gem. Wknd
00:00 - 01:00	.	.	.	2	.	1	1	1	.	1
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	2	1	.	.	2
03:00 - 04:00	1	.	.	.	.	1	1	.	.	1
04:00 - 05:00	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
05:00 - 06:00	3	3	3	2	2	.	.	2	3	.
06:00 - 07:00	1	2	2	3	1	.	.	1	2	.
07:00 - 08:00	4	3	6	7	8	6	.	5	6	3
08:00 - 09:00	11	15	12	16	8	6	.	10	12	3
09:00 - 10:00	10	6	4	8	5	7	2	6	7	4
10:00 - 11:00	9	8	8	8	4	3	3	6	7	3
11:00 - 12:00	7	4	9	4	6	5	4	6	6	4
12:00 - 13:00	5	1	8	8	10	8	6	7	6	7
13:00 - 14:00	9	6	5	9	8	8	5	7	7	6
14:00 - 15:00	11	6	10	14	7	5	6	8	10	6
15:00 - 16:00	10	7	8	7	9	7	9	8	8	8
16:00 - 17:00	7	14	15	10	10	7	1	9	11	4
17:00 - 18:00	12	9	8	14	10	17	4	11	11	10
18:00 - 19:00	11	10	12	7	12	5	2	8	10	4
19:00 - 20:00	8	6	9	8	6	2	1	6	7	2
20:00 - 21:00	6	5	4	5	5	4	1	4	5	2
21:00 - 22:00	3	4	4	2	9	2	5	4	4	4
22:00 - 23:00	3	2	2	2	14	3	4	4	5	4
23:00 - 24:00	1	2	1	2	2	2	1	2	2	2
Etmaal	132	113	132	138	138	101	57	122	132	79
Overdag (07-19u)	106	89	106	111	98	84	42	95	103	63
Avond (19-23u)	20	17	19	18	34	11	11	20	22	11
Nacht (23-07u)	6	7	6	8	7	6	4	7	7	5

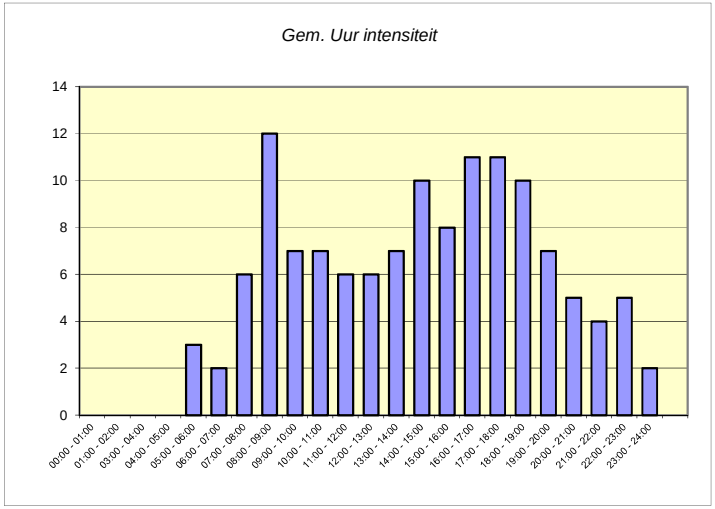

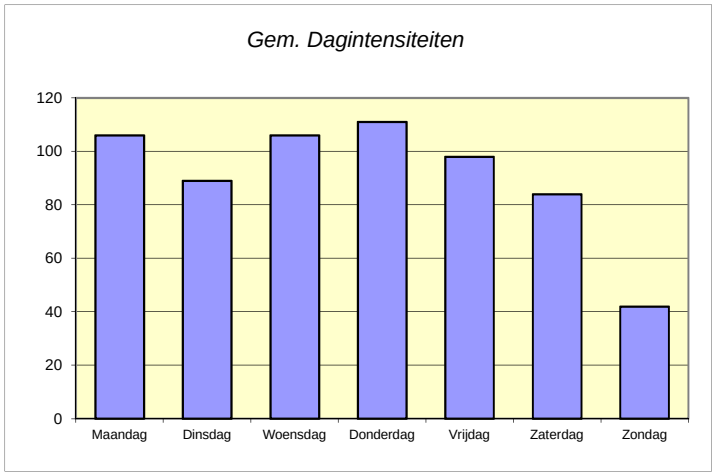

Telrapport

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Mekkelholtsweg

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Gem. Week	Gem. Werk	Gem. Wkno
00:00 - 01:00	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	2	1	.	.	2
02:00 - 03:00										
03:00 - 04:00	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
04:00 - 05:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
05:00 - 06:00	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.
06:00 - 07:00	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.
07:00 - 08:00	1	1	4	2	4	1	.	2	2	.
08:00 - 09:00	3	8	4	8	2	4	.	4	5	2
09:00 - 10:00	7	3	2	4	3	3	.	3	4	2
10:00 - 11:00	6	4	6	6	2	2	1	4	5	2
11:00 - 12:00	4	3	4	2	4	4	1	3	3	2
12:00 - 13:00	2	.	4	4	6	7	4	4	3	6
13:00 - 14:00	6	1	2	4	2	6	3	3	3	4
14:00 - 15:00	7	4	6	8	5	2	3	5	6	2
15:00 - 16:00	5	5	4	4	6	5	5	5	5	5
16:00 - 17:00	5	8	8	6	5	4	.	5	6	2
17:00 - 18:00	5	5	4	6	5	10	3	5	5	6
18:00 - 19:00	8	6	8	2	5	4	.	5	6	2
19:00 - 20:00	6	1	4	2	2	1	1	2	3	1
20:00 - 21:00	3	3	3	2	4	2	1	3	3	2
21:00 - 22:00	1	4	2	2	2	2	1	2	2	2
22:00 - 23:00	2	2	2	2	.	1	2	2	2	2
23:00 - 24:00	1	2	.	.	.	1	1	1	1	1
Etmaal	72	62	66	72	58	61	28	62	66	44
Overdag (07-19u)	59	48	54	61	50	52	20	51	54	36
Avond (19-23u)	12	10	10	8	8	6	5	9	9	6
Nacht (23-07u)	1	4	1	3	1	3	3	2	2	3

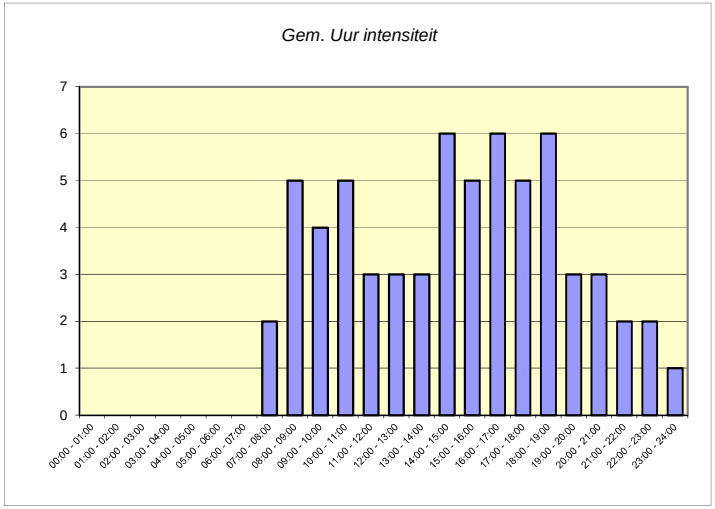

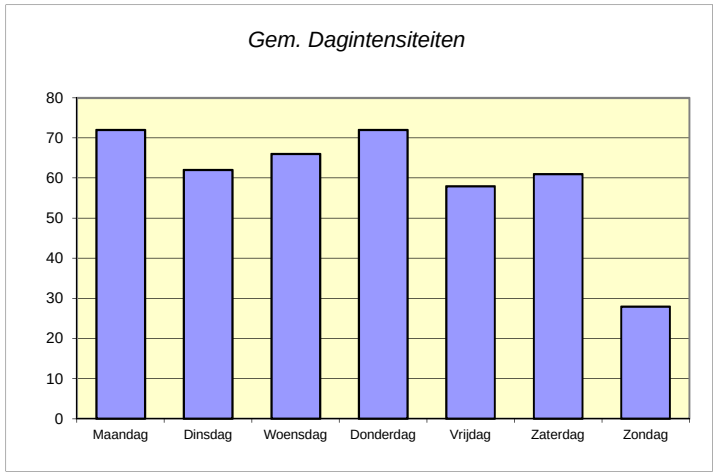

Telrapport

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Fazantstraat

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Gem. Week	Gem. Werk	Gem. Wknd
00:00 - 01:00	.	.	.	.	.	1	1	.	.	1
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
02:00 - 03:00										
03:00 - 04:00	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.
04:00 - 05:00	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.
05:00 - 06:00	3	2	2	2	2	.	.	2	2	.
06:00 - 07:00	1	1	2	2	.	.	.	1	1	.
07:00 - 08:00	3	2	3	5	5	5	.	3	4	2
08:00 - 09:00	8	7	9	7	5	2	.	5	7	1
09:00 - 10:00	3	3	2	4	2	4	2	3	3	3
10:00 - 11:00	3	4	2	1	2	1	2	2	2	2
11:00 - 12:00	3	1	4	1	3	1	3	2	2	2
12:00 - 13:00	3	1	4	4	4	1	2	3	3	2
13:00 - 14:00	3	5	2	5	6	2	2	4	4	2
14:00 - 15:00	4	2	4	6	2	3	3	3	4	3
15:00 - 16:00	5	2	4	2	4	2	4	3	3	3
16:00 - 17:00	2	6	8	4	4	3	1	4	5	2
17:00 - 18:00	7	4	4	7	5	7	1	5	5	4
18:00 - 19:00	3	4	4	4	6	1	2	3	4	2
19:00 - 20:00	2	5	5	6	4	1	.	3	4	.
20:00 - 21:00	3	2	1	2	2	2	.	2	2	1
21:00 - 22:00	2	.	2	.	8	.	4	2	2	2
22:00 - 23:00	1	.	.	.	14	2	2	3	3	2
23:00 - 24:00	.	.	.	1	2	1	.	1	1	.
Etmaal	60	51	66	65	80	40	29	60	67	34
Overdag (07-19u)	47	41	52	50	48	32	22	44	49	27
Avond (19-23u)	8	7	8	10	26	5	6	11	13	6
Nacht (23-07u)	5	3	6	6	6	3	1	5	5	2

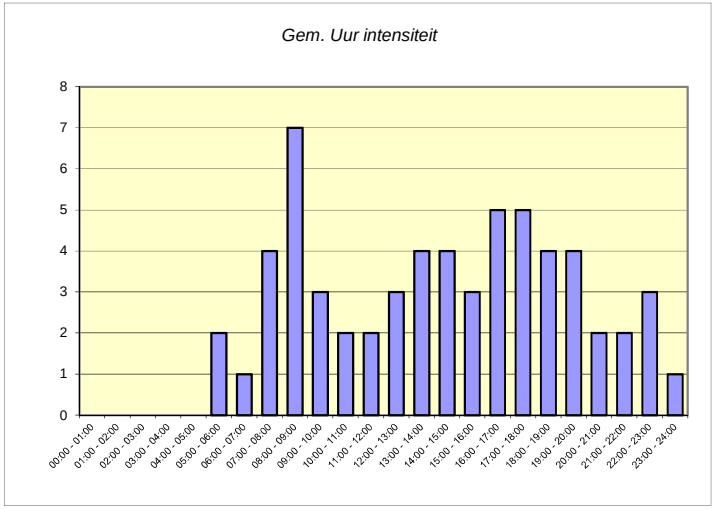

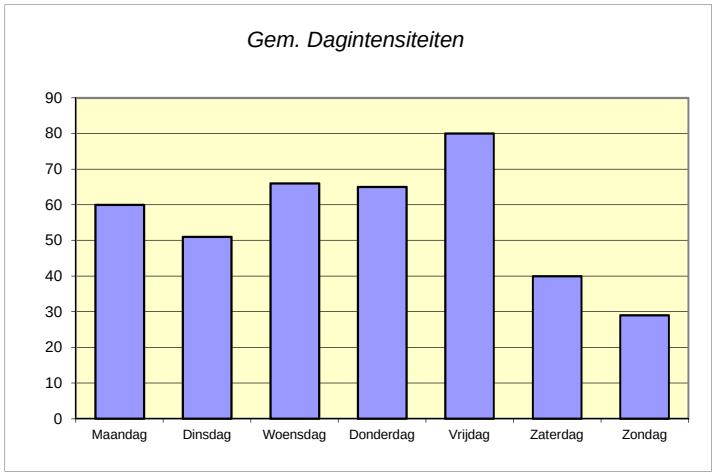

Snelheidsrapport (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Mekkelholtsweg

Tijd	0 - 10	10 - 15	15 - 20	20 - 25	25 - 30	30 - 35	35 - 40	40 - 45	45 - 50	Totaal	Snelheid in km/h	cum. percentage
00:00 - 01:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0	0,0%
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	0,1%
03:00 - 04:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	0,2%
04:00 - 05:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	2,8%
05:00 - 06:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20	16,3%
06:00 - 07:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	25	38,7%
07:00 - 08:00	.	.	1	1	.	.	.	.	.	2	30	62,6%
08:00 - 09:00	.	.	.	1	1	2	.	.	.	4	35	89,3%
09:00 - 10:00	.	.	1	.	1	1	.	.	.	3	40	96,9%
10:00 - 11:00	.	.	.	.	2	2	.	.	.	4	45	98,9%
11:00 - 12:00	.	.	.	1	1	1	.	.	.	3	50	99,4%
12:00 - 13:00	.	.	1	1	1	1	.	.	.	4	55	99,7%
13:00 - 14:00	.	.	.	.	1	1	.	.	.	3	60	100,0%
14:00 - 15:00	.	.	.	2	1	1	1	.	.	5		
15:00 - 16:00	.	.	1	2	1	1	.	.	.	5	V15	20 km/h
16:00 - 17:00	.	.	1	1	1	1	.	.	.	6	V50	27 km/h
17:00 - 18:00	.	.	.	1	2	2	.	.	.	5	V85	34 km/h
18:00 - 19:00	.	.	.	1	1	1	.	.	.	5	V90	35 km/h
19:00 - 20:00	.	.	.	1	.	1	.	.	.	3	30 km/h	37%
20:00 - 21:00	.	.	.	1	1	1	.	.	.	3		
21:00 - 22:00	.	.	.	1	.	1	.	.	.	2		
22:00 - 23:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1		
23:00 - 24:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1		
Etmaal	.	2	8	14	15	16	5	1	.	62		
Overdag (07-19u)	.	1	7	11	12	13	4	1	.	51		
Avond (19-23u)	.	.	1	2	2	3	.	.	.	9	Hoogste	
Nacht (23-07u)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	snelheid	

Noot: deze tabel is gegenereerd door Vtel 10 en kan afrondingsfouten bevatten

Snelheidsrapport (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Fazantstraat

Tijd	10 - 15	15 - 20	20 - 25	25 - 30	30 - 35	35 - 40	40 - 45	45 - 50	Totaal	Snelheid in km/h	cum. percentage
00:00 - 01:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0	0,0%
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	0,0%
03:00 - 04:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10	0,0%
04:00 - 05:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	0,5%
05:00 - 06:00	.	.	.	1	.	.	.	.	2	20	19,4%
06:00 - 07:00	.	.	.	1	.	.	.	.	1	25	43,0%
07:00 - 08:00	.	1	1	1	1	.	.	.	4	30	68,5%
08:00 - 09:00	.	1	2	2	1	.	.	.	6	35	88,1%
09:00 - 10:00	.	.	1	1	1	.	.	.	3	40	95,7%
10:00 - 11:00	.	.	1	1	.	.	.	.	2	45	99,3%
11:00 - 12:00	.	.	1	1	1	.	.	.	2	50	100,0%
12:00 - 13:00	.	1	.	.	1	1	.	.	3		
13:00 - 14:00	.	1	1	1	1	.	.	.	4	V15	19 km/h
14:00 - 15:00	.	.	1	1	1	.	.	.	4	V50	26 km/h
15:00 - 16:00	.	.	1	1	.	.	.	.	3	V85	34 km/h
16:00 - 17:00	.	.	1	1	1	1	.	.	4	V90	36 km/h
17:00 - 18:00	.	1	1	1	1	.	.	.	5	30 km/h	32,0%
18:00 - 19:00	.	1	1	1	1	1	.	.	4		
19:00 - 20:00	.	1	1	1	.	.	.	.	4		
20:00 - 21:00	.	.	1	.	.	.	.	.	2		
21:00 - 22:00	.	1	.	1	.	.	.	.	3		
22:00 - 23:00	.	2	.	.	.	.	.	.	3		
23:00 - 24:00	.	.	.	.	.	.	.	.	1		
Etmaal	.	11	14	15	12	5	2	.	60		
Overdag (07-19u)	.	7	11	11	10	4	2	.	44		
Avond (19-23u)	.	4	3	2	1	.	.	.	11		
Nacht (23-07u)	.	1	1	2	1	.	.	.	5	Hoogste	
										snelheid	

Noot: deze tabel is gegenereerd door Vtel 10 en kan afrondingsfouten bevatten

Voertuigcategorie (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Mekkelholtsweg

Tijd	Licht	[%]	Middel	[%]	Zwaar	[%]	Totaal	[%]
00:00 - 01:00	.	.	.	.			.	.
01:00 - 02:00	.	.	.	.			.	.
02:00 - 03:00								
03:00 - 04:00	.	.	.	.			.	.
04:00 - 05:00	.	.	.	.			.	.
05:00 - 06:00	.	.	.	.			.	.
06:00 - 07:00	.	.	.	.			.	.
07:00 - 08:00	2	3,1	.	.			2	3,1
08:00 - 09:00	5	7,7	.	.			5	7,7
09:00 - 10:00	3	4,6	1	1,5			4	6,2
10:00 - 11:00	4	6,2	1	1,5			5	7,7
11:00 - 12:00	3	4,6	.	.			4	6,2
12:00 - 13:00	4	6,2	.	.			4	6,2
13:00 - 14:00	3	4,6	.	.			3	4,6
14:00 - 15:00	6	9,2	.	.			6	9,2
15:00 - 16:00	5	7,7	.	.			5	7,7
16:00 - 17:00	6	9,2	.	.			6	9,2
17:00 - 18:00	4	6,2	.	.			5	7,7
18:00 - 19:00	5	7,7	.	.			6	9,2
19:00 - 20:00	3	4,6	.	.			3	4,6
20:00 - 21:00	3	4,6	.	.			3	4,6
21:00 - 22:00	2	3,1	.	.			2	3,1
22:00 - 23:00	1	1,5	.	.			1	1,5
23:00 - 24:00	1	1,5	.	.			1	1,5
Etmaal	60	92,3	2	3,1			65	100
Overdag (07-19u)	50	76,9	2	3,1			55	84,6
Avond (19-23u)	9	13,9	.	.			9	13,9
Nacht (23-07u)	1	1,5	.	.			1	1,5

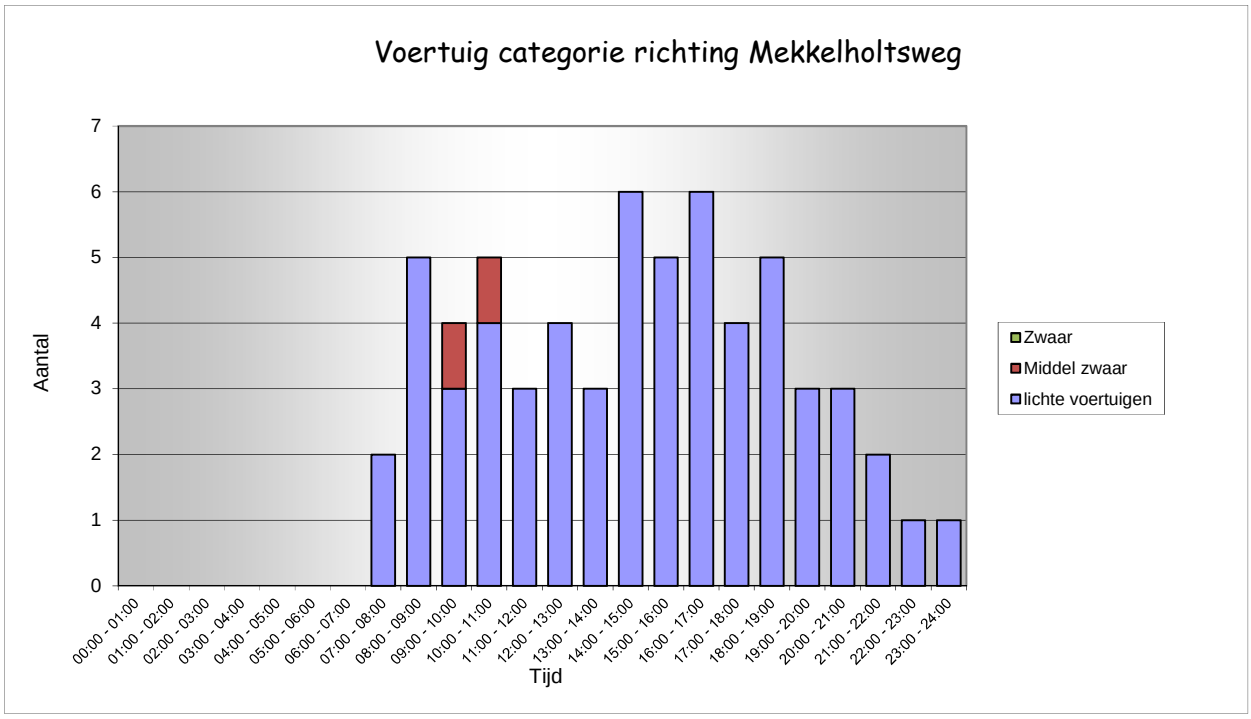

Voertuigcategorie (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2366**
Telpuntnaam	**Koolmeesstraat**
Telpunt omschrijving	tussen Fazantstraat en Mekkelholtsweg
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 8
Periode	20 sept - 29 sept 2017
Richting	Fazantstraat

Tijd	Licht	[%]	Middel	[%]	Zwaar	[%]	Totaal	[%]
00:00 - 01:00	.	.	.	.	.	.	.	.
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	.	.	.
03:00 - 04:00	.	.	.	.	.	.	.	.
04:00 - 05:00	.	.	.	.	.	.	.	.
05:00 - 06:00	1	1,5	1	1,5	.	.	2	3,1
06:00 - 07:00	1	1,5	.	.	.	.	1	1,5
07:00 - 08:00	3	4,6	1	1,5	.	.	4	6,2
08:00 - 09:00	6	9,2	1	1,5	.	.	7	10,8
09:00 - 10:00	3	4,6	.	.	.	.	3	4,6
10:00 - 11:00	2	3,1	1	1,5	.	.	2	3,1
11:00 - 12:00	2	3,1	.	.	.	.	3	4,6
12:00 - 13:00	3	4,6	.	.	.	.	3	4,6
13:00 - 14:00	4	6,2	1	1,5	.	.	4	6,2
14:00 - 15:00	4	6,2	.	.	.	.	4	6,2
15:00 - 16:00	3	4,6	1	1,5	.	.	3	4,6
16:00 - 17:00	4	6,2	1	1,5	.	.	5	7,7
17:00 - 18:00	5	7,7	1	1,5	.	.	6	9,2
18:00 - 19:00	4	6,2	.	.	.	.	4	6,2
19:00 - 20:00	4	6,2	.	.	.	.	4	6,2
20:00 - 21:00	2	3,1	.	.	.	.	2	3,1
21:00 - 22:00	2	3,1	.	.	1	1,5	3	4,6
22:00 - 23:00	3	4,6	.	.	1	1,5	4	6,2
23:00 - 24:00	1	1,5	.	.	.	.	1	1,5
Etmaal	57	87,7	8	12,3	2	3,1	65	100
Overdag (07-19u)	43	66,2	7	10,8	.	.	48	73,9
Avond (19-23u)	11	16,9	.	.	2	3,1	13	20
Nacht (23-07u)	3	4,6	1	1,5	.	.	4	6,2

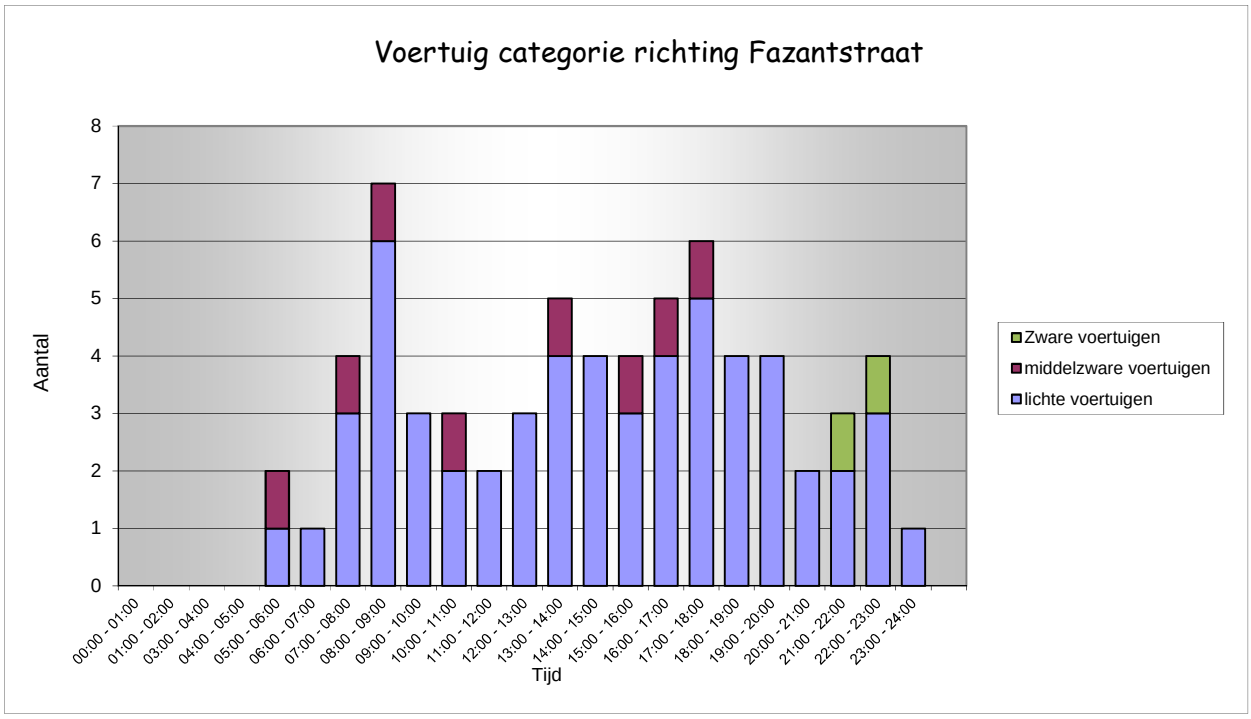

Telrapport

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Beide

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Gem. Week	Gem. Werk	Gem. Wknd
00:00 - 01:00			4	5	3	8	5	4	2	6
01:00 - 02:00			4	2	4	3	2	2	2	2
02:00 - 03:00			3	.	1	3	4	2	1	4
03:00 - 04:00			.	1	.	2	2	1	.	2
04:00 - 05:00			2	2	2	1	1	1	1	1
05:00 - 06:00			3	4	1	3	1	2	2	2
06:00 - 07:00			3	3	1	2	2	2	1	2
07:00 - 08:00			15	18	15	6	1	8	10	4
08:00 - 09:00			58	50	56	12	5	26	33	8
09:00 - 10:00			23	21	26	22	9	14	14	16
10:00 - 11:00			27	23	23	20	4	14	15	12
11:00 - 12:00			36	20	34	35	16	20	18	26
12:00 - 13:00			64	26	44	24	21	26	27	22
13:00 - 14:00			34	27	38	35	29	23	20	32
14:00 - 15:00			31	42	29	25	20	21	20	22
15:00 - 16:00			45	34	29	26	23	22	22	24
16:00 - 17:00			46	38	27	23	25	23	22	24
17:00 - 18:00			44	38	43	33	28	27	25	30
18:00 - 19:00			27	37	18	24	12	17	16	18
19:00 - 20:00			39	27	18	20	14	17	17	17
20:00 - 21:00			18	18	24	14	19	13	12	16
21:00 - 22:00			11	22	13	7	7	9	9	7
22:00 - 23:00			10	13	30	9	12	11	11	10
23:00 - 24:00			8	7	12	11	3	6	5	7
Etmaal			555	478	491	368	265	431	508	316
Overdag (07-19u)			450	374	382	285	193	337	402	239
Avond (19-23u)			78	80	85	50	52	69	81	51
Nacht (23-07u)			27	24	24	33	20	26	25	26

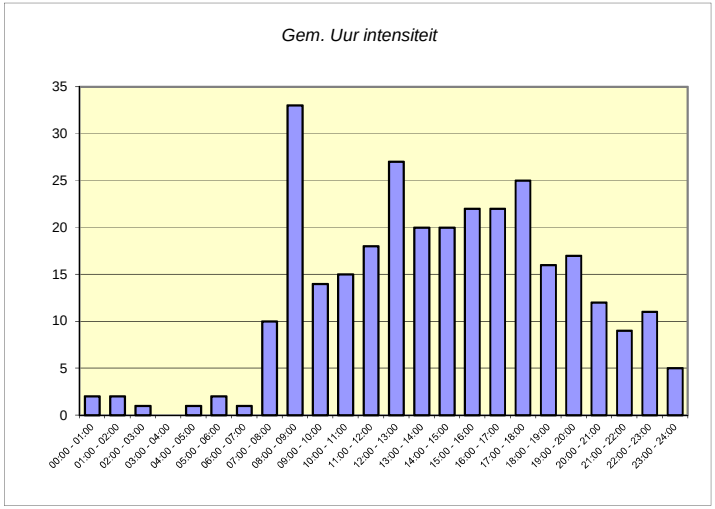

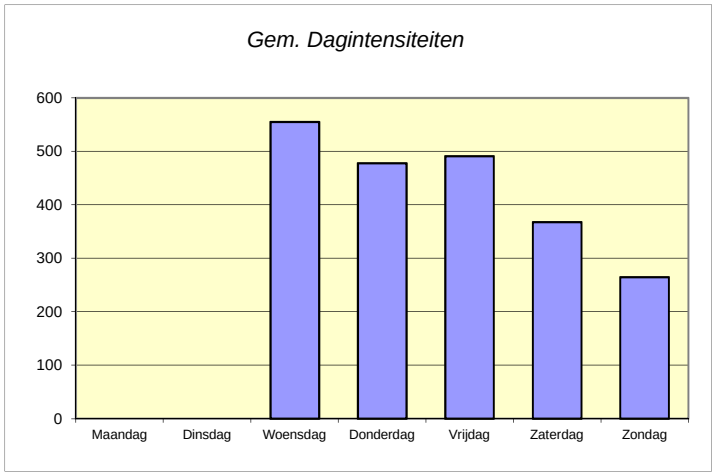

Telrapport

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Meeuwenstraat

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Gem. Week	Gem. Werk	Gem. Wkno
00:00 - 01:00			2	3	3	5	2	2	2	4
01:00 - 02:00			3	2	3	2	1	2	2	2
02:00 - 03:00			1	.	.	2	2	1	.	2
03:00 - 04:00			.	.	.	1	2	.	.	2
04:00 - 05:00			1	1	.	.	1	.	.	.
05:00 - 06:00			2	3	1	1	.	1	1	.
06:00 - 07:00			1	1	1	.	1	1	1	.
07:00 - 08:00			9	10	7	1	1	4	5	1
08:00 - 09:00			31	29	30	7	2	14	18	4
09:00 - 10:00			15	13	16	8	4	8	9	6
10:00 - 11:00			18	13	18	14	3	9	10	8
11:00 - 12:00			19	14	15	20	9	11	10	14
12:00 - 13:00			37	15	31	13	12	15	17	12
13:00 - 14:00			17	17	22	15	14	12	11	14
14:00 - 15:00			19	28	19	14	11	13	13	12
15:00 - 16:00			30	24	18	14	14	14	14	14
16:00 - 17:00			28	20	16	12	15	13	13	14
17:00 - 18:00			36	30	24	25	18	19	18	22
18:00 - 19:00			20	25	10	17	6	11	11	12
19:00 - 20:00			25	18	8	10	11	10	10	10
20:00 - 21:00			12	8	15	10	13	8	7	12
21:00 - 22:00			9	16	7	3	5	6	6	4
22:00 - 23:00			8	10	7	7	8	6	5	8
23:00 - 24:00			6	4	7	7	2	4	3	4
Etmaal			349	304	278	208	157	259	310	182
Overdag (07-19u)			279	238	226	160	109	202	248	134
Avond (19-23u)			54	52	37	30	37	42	48	34
Nacht (23-07u)			16	14	15	18	11	15	15	14

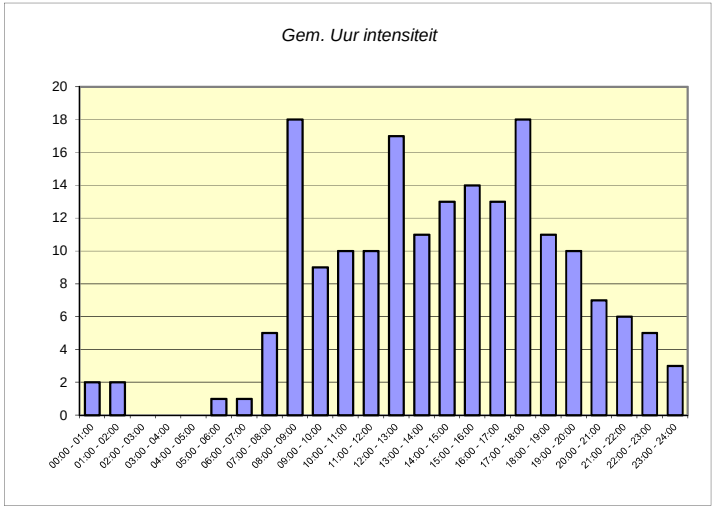

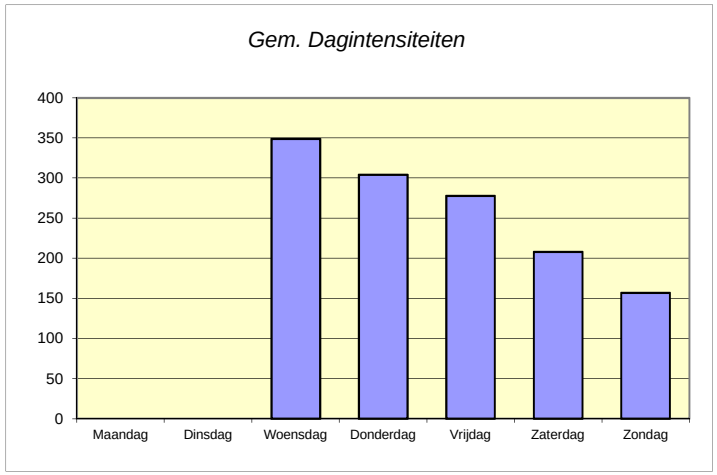

Telrapport

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Fazantstraat

Tijd	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag	Gem. Week	Gem. Werk	Gem. Wknd
00:00 - 01:00			2	2	.	3	3	1	1	3
01:00 - 02:00			1	.	1	1	1	1	.	1
02:00 - 03:00			2	.	1	1	2	1	1	2
03:00 - 04:00			.	1	.	1	.	.	.	.
04:00 - 05:00			1	1	2	1	.	1	1	.
05:00 - 06:00			1	1	.	2	1	1	.	2
06:00 - 07:00			2	2	.	2	1	1	1	2
07:00 - 08:00			6	8	8	5	.	4	4	2
08:00 - 09:00			27	21	26	5	3	12	15	4
09:00 - 10:00			8	8	10	14	5	6	5	10
10:00 - 11:00			9	10	5	6	1	4	5	4
11:00 - 12:00			17	6	19	15	7	9	8	11
12:00 - 13:00			27	11	13	11	9	10	10	10
13:00 - 14:00			17	10	16	20	15	11	9	18
14:00 - 15:00			12	14	10	11	9	8	7	10
15:00 - 16:00			15	10	11	12	9	8	7	10
16:00 - 17:00			18	18	11	11	10	10	9	10
17:00 - 18:00			8	8	19	8	10	8	7	9
18:00 - 19:00			7	12	8	7	6	6	5	6
19:00 - 20:00			14	9	10	10	3	7	7	6
20:00 - 21:00			6	10	9	4	6	5	5	5
21:00 - 22:00			2	6	6	4	2	3	3	3
22:00 - 23:00			2	3	23	2	4	5	6	3
23:00 - 24:00			2	3	5	4	1	2	2	2
Etmaal			206	174	213	160	108	172	198	134
Overdag (07-19u)			171	136	156	125	84	134	154	104
Avond (19-23u)			24	28	48	20	15	27	33	18
Nacht (23-07u)			11	10	9	15	9	11	10	12

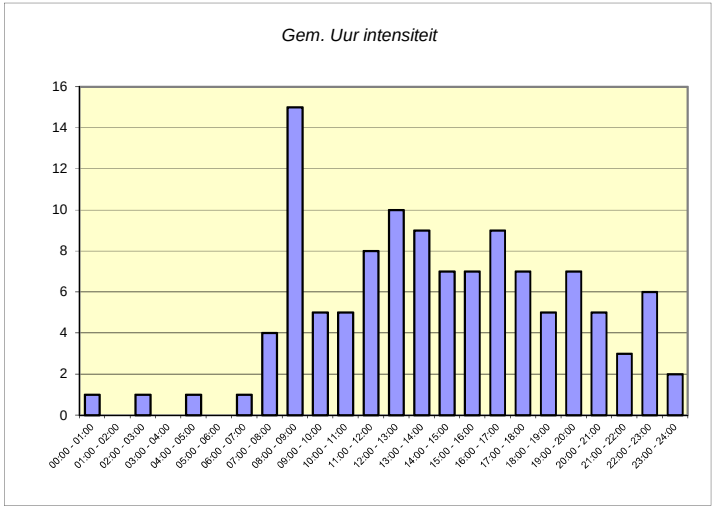

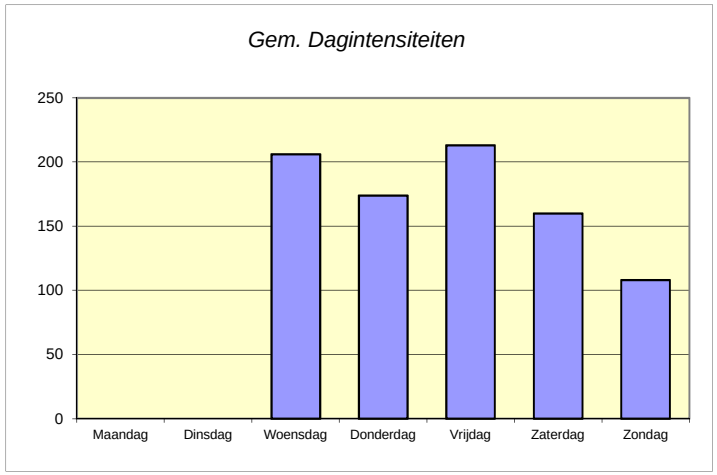

Snelheidsrapport (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Meeuwenstraat

Tijd	10 - 15	15 - 20	20 - 25	25 - 30	30 - 35	35 - 40	40 - 45	45 - 50	50 - 55	55 - 60	60 - 65	Totaal	Snelheid in km/h	cum. percentage
00:00 - 01:00	.	.	.	.	1	1	.	1	.	.	.	3	0	0,0%
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	2	5	0,0%
02:00 - 03:00	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	10	0,0%
03:00 - 04:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	15	0,9%
04:00 - 05:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	20	6,6%
05:00 - 06:00	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	1	25	15,7%
06:00 - 07:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	30	30,8%
07:00 - 08:00	.	.	.	1	1	1	.	1	1	.	.	6	35	57,1%
08:00 - 09:00	1	3	2	4	6	3	2	.	.	.	.	20	40	79,2%
09:00 - 10:00	.	1	.	2	3	2	2	1	.	.	.	11	45	92,9%
10:00 - 11:00	.	1	2	2	4	2	2	.	.	.	.	13	50	97,2%
11:00 - 12:00	.	.	2	2	4	3	2	1	.	.	.	15	55	99,1%
12:00 - 13:00	.	1	2	3	7	5	4	.	.	.	.	22	60	99,6%
13:00 - 14:00	.	1	1	2	6	3	2	1	.	.	.	17	65	99,9%
14:00 - 15:00	.	1	3	1	5	5	3	.	.	.	.	18	70	100,0%
15:00 - 16:00	.	2	2	4	4	4	2	1	.	.	.	20		
16:00 - 17:00	.	1	2	3	6	3	2	.	.	.	.	18	V15	25 km/h
17:00 - 18:00	1	1	2	3	7	8	4	1	.	.	.	27	V50	34 km/h
18:00 - 19:00	.	1	1	2	3	4	3	1	.	.	.	16	V85	42 km/h
19:00 - 20:00	.	.	2	2	3	4	2	.	.	.	.	14	V90	44 km/h
20:00 - 21:00	.	.	1	1	3	4	1	1	.	.	.	12	30 km/h	69%
21:00 - 22:00	.	.	1	2	2	1	1	.	1	.	.	8		
22:00 - 23:00	.	.	.	1	2	2	1	.	.	.	.	8		
23:00 - 24:00	.	.	.	1	1	2	1	1	.	.	.	5		
Etmaal	2	15	24	39	68	57	36	11	5	1	1	259		
Overdag (07-19u)	2	14	18	31	56	42	28	8	3	1	1	202	Hoogste	
Avond (19-23u)	.	.	4	6	10	11	6	1	1	1	.	42	snelheid	
Nacht (23-07u)	.	.	2	2	2	4	2	2	1	.	.	15		

Noot: deze tabel is gegenereerd door Vtel 10 en kan afrondingsfouten bevatten

Snelheidsrapport (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Fazantstraat

Tijd	10 - 15	15 - 20	20 - 25	25 - 30	30 - 35	35 - 40	40 - 45	45 - 50	50 - 55	55 - 60	60 - 65	Totaal	Snelheid in km/h	cum. percentage
00:00 - 01:00	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	0	0,0%
01:00 - 02:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	5	0,0%
02:00 - 03:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	10	0,0%
03:00 - 04:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	0,5%
04:00 - 05:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	20	7,2%
05:00 - 06:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	25	15,5%
06:00 - 07:00	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	30	34,2%
07:00 - 08:00	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	5	35	58,9%
08:00 - 09:00	.	1	2	3	3	2	3	1	.	.	.	16	40	80,1%
09:00 - 10:00	.	.	.	2	2	3	2	.	.	.	.	9	45	92,3%
10:00 - 11:00	.	1	1	1	2	1	1	.	.	.	.	6	50	97,1%
11:00 - 12:00	.	1	1	3	3	3	2	.	.	.	.	13	55	98,7%
12:00 - 13:00	.	1	2	4	3	3	1	.	.	.	.	14	60	99,5%
13:00 - 14:00	.	1	1	2	5	4	2	1	.	.	.	16	65	99,9%
14:00 - 15:00	.	1	1	2	3	3	1	.	.	.	.	11	70	100,0%
15:00 - 16:00	.	.	1	3	3	2	1	1	.	.	.	11		
16:00 - 17:00	.	1	1	2	3	2	2	1	1	.	.	14	V15	25 km/h
17:00 - 18:00	.	1	1	2	2	2	1	1	.	.	.	11	V50	33 km/h
18:00 - 19:00	.	.	1	1	3	2	1	.	.	.	.	8	V85	42 km/h
19:00 - 20:00	.	.	1	2	2	2	1	.	.	.	.	9	V90	44 km/h
20:00 - 21:00	.	.	.	2	1	2	1	.	.	.	.	7	30 km/h	66%
21:00 - 22:00	.	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	4		
22:00 - 23:00	.	3	1	1	.	1	.	1	.	.	.	7		
23:00 - 24:00	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	3		
Etmaal	1	12	14	32	43	37	21	8	3	1	1	172		
Overdag (07-19u)	1	8	11	25	34	29	17	6	2	1	1	134		
Avond (19-23u)	.	3	3	6	5	6	3	2	.	1	.	27	Hoogste	
Nacht (23-07u)	.	.	.	2	3	2	1	1	1	.	.	11	snelheid	

Noot: deze tabel is gegenereerd door Vtel 10 en kan afrondingsfouten bevatten

Voertuigcategorie (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Meeuwenstraat

Tijd	Licht	[%]	Middel	[%]	Zwaar	[%]	Totaal	[%]
00:00 - 01:00	3	1,2	.	.			3	1,2
01:00 - 02:00	2	0,8	.	.			2	0,8
02:00 - 03:00	1	0,4	.	.			1	0,4
03:00 - 04:00	1	0,4	.	.			1	0,4
04:00 - 05:00	1	0,4	.	.			1	0,4
05:00 - 06:00	1	0,4	.	.			1	0,4
06:00 - 07:00	1	0,4	.	.			1	0,4
07:00 - 08:00	5	1,9	.	.			6	2,3
08:00 - 09:00	19	7,3	1	0,4			20	7,7
09:00 - 10:00	11	4,2	.	.			11	4,2
10:00 - 11:00	12	4,6	1	0,4			13	5
11:00 - 12:00	15	5,8	1	0,4			15	5,8
12:00 - 13:00	20	7,7	1	0,4			22	8,5
13:00 - 14:00	16	6,2	1	0,4			17	6,5
14:00 - 15:00	18	6,9	.	.			18	6,9
15:00 - 16:00	19	7,3	1	0,4			20	7,7
16:00 - 17:00	17	6,5	1	0,4			18	6,9
17:00 - 18:00	26	10	1	0,4			27	10,4
18:00 - 19:00	15	5,8	1	0,4			16	6,2
19:00 - 20:00	14	5,4	.	.			14	5,4
20:00 - 21:00	11	4,2	.	.			12	4,6
21:00 - 22:00	8	3,1	.	.			8	3,1
22:00 - 23:00	8	3,1	.	.			8	3,1
23:00 - 24:00	5	1,9	.	.			5	1,9
Etmaal	249	95,8	9	3,5			260	100
Overdag (07-19u)	193	74,2	9	3,5			203	78,1
Avond (19-23u)	41	15,8	.	.			42	16,2
Nacht (23-07u)	15	5,8	.	.			15	5,8

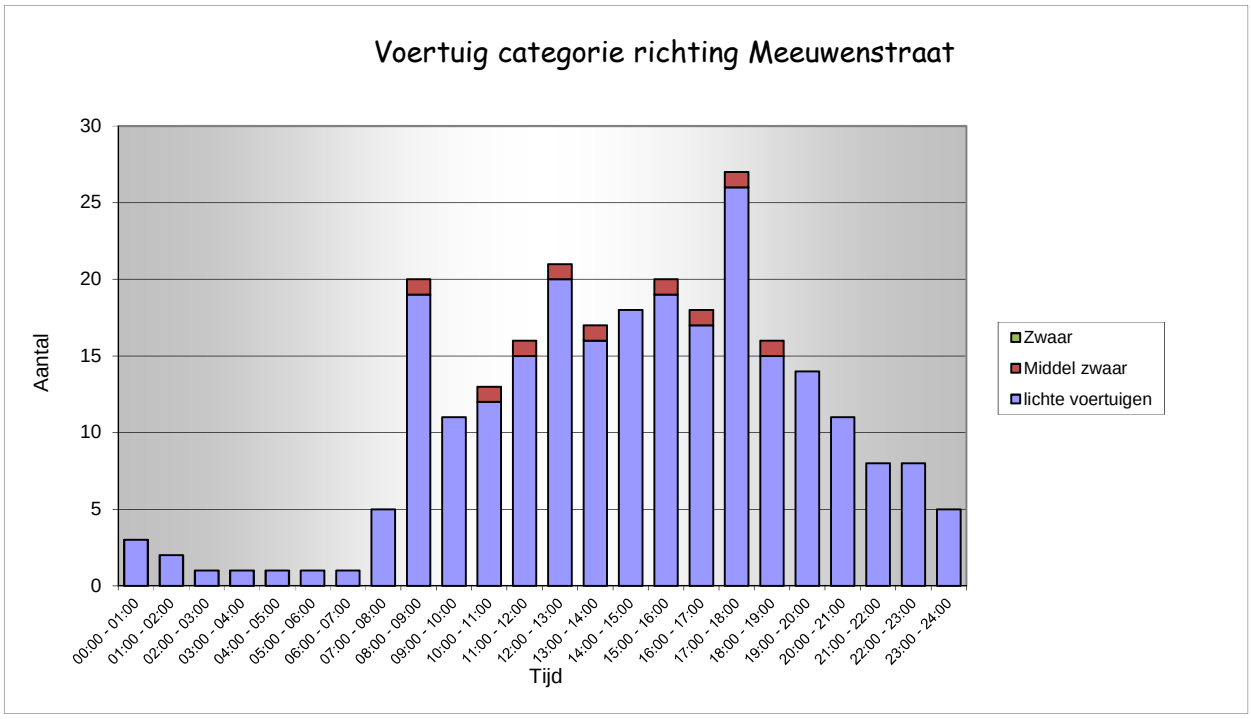

Voertuigcategorie (werkdaggemiddelde)

Gemeente Enschede

Telpuntnummer	**2367**
Telpuntnaam	**Dr. Van Damstraat**
Telpunt omschrijving	tussen fazantstraat en Meeuwenstraat
Meetplaats t.h.v.	t.h.v. huisnr 43
Periode	20 sept - 24 sept 2017
Richting	Fazantstraat

Tijd	Licht	[%]	Middel	[%]	Zwaar	[%]	Totaal	[%]
00:00 - 01:00	2	1,2	.	.			2	1,2
01:00 - 02:00	1	0,6	.	.			1	0,6
02:00 - 03:00	1	0,6	.	.			1	0,6
03:00 - 04:00	.	.	.	.			.	.
04:00 - 05:00	1	0,6	.	.			1	0,6
05:00 - 06:00	1	0,6	.	.			1	0,6
06:00 - 07:00	1	0,6	.	.			1	0,6
07:00 - 08:00	5	2,9	.	.			5	2,9
08:00 - 09:00	15	8,8	1	0,6			16	9,4
09:00 - 10:00	9	5,3	.	.			9	5,3
10:00 - 11:00	5	2,9	1	0,6			6	3,5
11:00 - 12:00	12	7	.	.			13	7,6
12:00 - 13:00	14	8,2	1	0,6			14	8,2
13:00 - 14:00	15	8,8	1	0,6			16	9,4
14:00 - 15:00	11	6,4	.	.			11	6,4
15:00 - 16:00	10	5,9	1	0,6			11	6,4
16:00 - 17:00	13	7,6	.	.			14	8,2
17:00 - 18:00	10	5,9	.	.			11	6,4
18:00 - 19:00	8	4,7	.	.			8	4,7
19:00 - 20:00	9	5,3	.	.			9	5,3
20:00 - 21:00	7	4,1	.	.			7	4,1
21:00 - 22:00	4	2,3	.	.			4	2,3
22:00 - 23:00	5	2,9	2	1,2			7	4,1
23:00 - 24:00	3	1,8	.	.			3	1,8
Etmaal	162	94,7	7	4,1			171	100
Overdag (07-19u)	127	74,3	5	2,9			134	78,4
Avond (19-23u)	25	14,6	2	1,2			27	15,8
Nacht (23-07u)	10	5,9	.	.			10	5,9

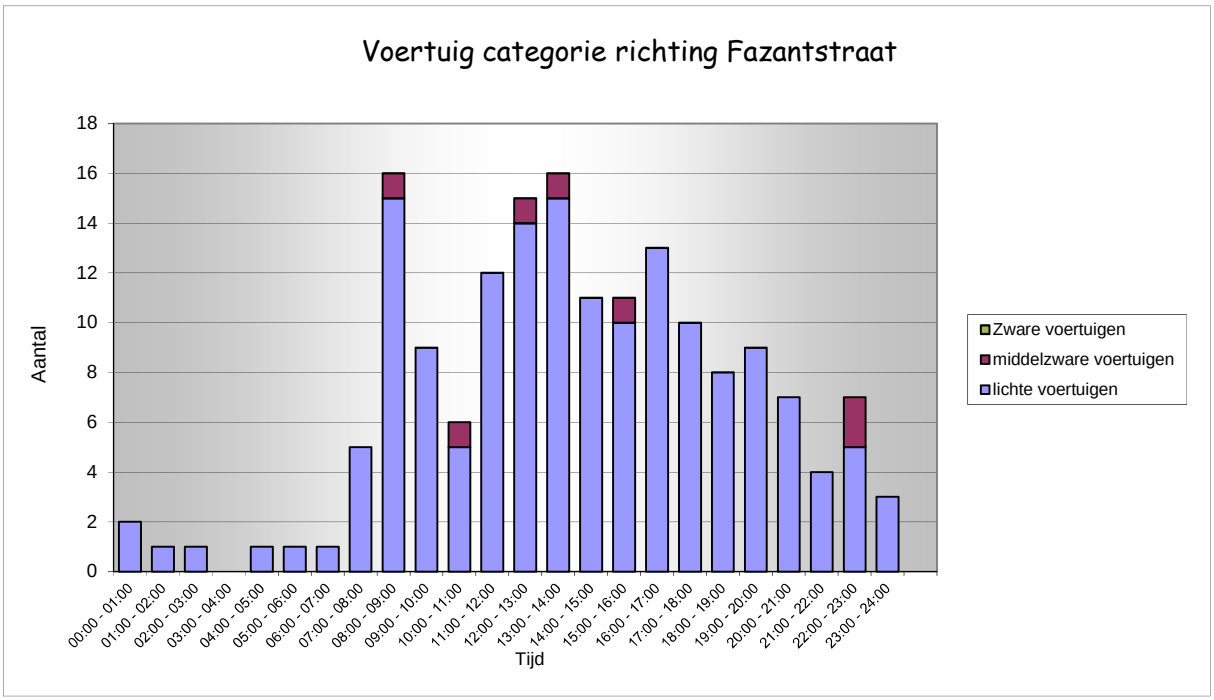

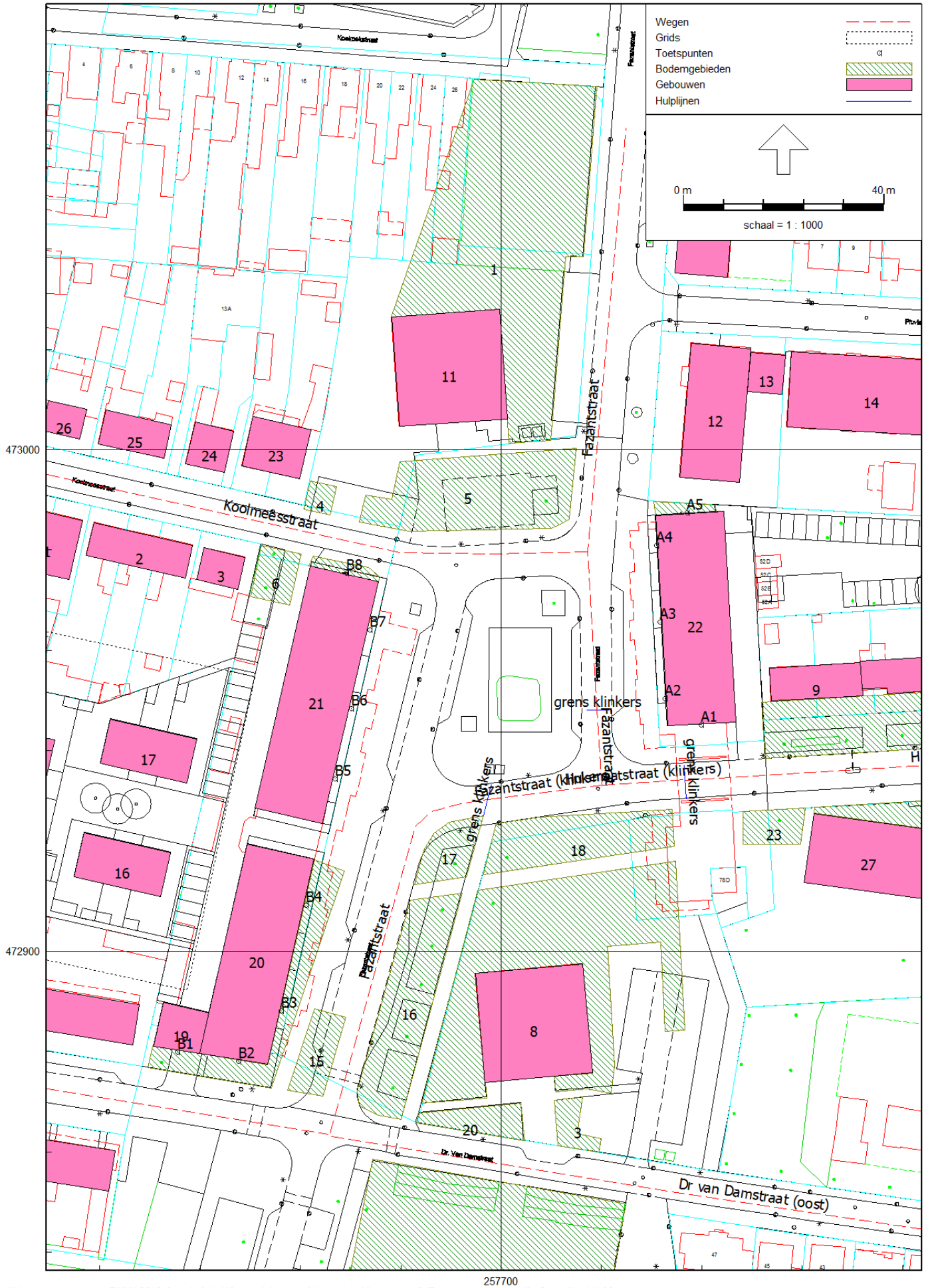
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
0 m
40 m
schaal = 1 : 1000
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Dr van Damstraat (oost)
grens klinkers
473000
472900
257700

Rapport: Lijst van model eigenschappen
Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)

Model eigenschap	
Omschrijving	model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
Verantwoordelijke	Wim
Rekenmethode	RMW-2012
Aangemaakt door	Wim op 9-11-2017
Laatst ingezien door	Wim op 5-3-2018
Model aangemaakt met	Geomilieu V4.30
Dagperiode	07:00 - 19:00
Avondperiode	19:00 - 23:00
Nachtperiode	23:00 - 07:00
Samengestelde periode	Lden
Waarde	Gem(Dag, Avond + 5, Nacht + 10)
Standaard maaiveldhoogte	0
Rekenhoogte contouren	4,5
Detailniveau toetspunt resultaten	Groepsresultaten
Detailniveau resultaten grids	Groepsresultaten
Berekening volgens rekenmethode	RMG-2012
Zoekafstand [m]	--
Max. reflectie afstand tot bron [m]	--
Max. reflectie afstand tot ontvanger [m]	--
Standaard bodemfactor	0,00
Zichthoek [grd]	2
Maximum reflectiediepte	1
Reflectie in woonwijkschermen	Ja
Geometrische uitbreiding	Volledige 3D analyse
Luchtdemping	Conform standaard
Luchtdemping [dB/km]	0,00; 0,00; 1,00; 2,00; 4,00; 10,00; 23,00; 58,00
Meteorologische correctie	Conform standaard
Waarde voor C0	3,50

modelgegevens var 0

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	ISO_H	ISO M.	Hdef.	Type	Cpl	Cpl_W	Helling	Wegdek	V(MR(D))	V(MR(A))	V(MR(N))	V(MR(P4))	V(LV(D))	V(LV(A))	V(LV(N))
5	Hulsmaatstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
8	Hulsmaatstraat (klinkers)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W9a	--	--	--	--	30	30	30
3	Fazantstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
4	Fazantstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
9	Fazantstraat (klinkers)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W9a	--	--	--	--	30	30	30
7	Fazantstraat (klinkers)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W9a	--	--	--	--	30	30	30
1	Dr van Damstraat (west)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
2	Dr van Damstraat (oost)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
6	Koolmeesstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	V(LV(P4))	V(MV(D))	V(MV(A))	V(MV(N))	V(MV(P4))	V(ZV(D))	V(ZV(A))	V(ZV(N))	V(ZV(P4))	Totaal aantal	%Int(D)	%Int(A)	%Int(N)	%Int(P4)	%MR(D)	%MR(A)	%MR(N)
5	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3221,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
8	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3221,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
3	--	30	30	30	--	30	30	30	--	4753,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
4	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3068,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
9	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3068,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
7	--	30	30	30	--	30	30	30	--	4753,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
1	--	30	30	30	--	30	30	30	--	2637,00	6,80	3,60	0,50	--	--	--	--
2	--	30	30	30	--	30	30	30	--	481,00	6,80	3,60	0,50	--	--	--	--
6	--	30	30	30	--	30	30	30	--	136,00	6,80	3,60	0,50	--	--	--	--

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	%MR(P4)	%LV(D)	%LV(A)	%LV(N)	%LV(P4)	%MV(D)	%MV(A)	%MV(N)	%MV(P4)	%ZV(D)	%ZV(A)	%ZV(N)	%ZV(P4)	MR(D)	MR(A)	MR(N)	MR(P4)	LV(D)	LV(A)	LV(N)
5	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	208,47	115,84	18,55
8	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	208,47	115,84	18,55
3	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	307,62	170,94	27,38
4	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	198,57	110,34	17,67
9	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	198,57	110,34	17,67
7	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	307,62	170,94	27,38
1	--	97,60	97,80	97,00	--	1,20	1,10	2,00	--	1,20	1,10	1,00	--	--	--	--	--	175,01	92,84	12,79
2	--	97,60	97,80	97,00	--	1,20	1,10	2,00	--	1,20	1,10	1,00	--	--	--	--	--	31,92	16,94	2,33
6	--	97,60	97,80	97,00	--	1,20	1,10	2,00	--	1,20	1,10	1,00	--	--	--	--	--	9,03	4,79	0,66

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	LV(P4)	MV(D)	MV(A)	MV(N)	MV(P4)	ZV(D)	ZV(A)	ZV(N)	ZV(P4)	LE (D) 63	LE (D) 125	LE (D) 250	LE (D) 500	LE (D) 1k	LE (D) 2k	LE (D) 4k
5	--	4,75	2,15	0,48	--	2,59	1,19	0,29	--	78,30	82,54	91,09	93,73	98,96	96,00	89,42
8	--	4,75	2,15	0,48	--	2,59	1,19	0,29	--	85,59	90,26	97,94	97,69	100,92	94,27	89,19
3	--	7,01	3,17	0,71	--	3,82	1,76	0,43	--	79,99	84,23	92,78	95,42	100,65	97,69	91,11
4	--	4,52	2,04	0,46	--	2,47	1,14	0,28	--	78,09	82,33	90,88	93,51	98,75	95,79	89,21
9	--	4,52	2,04	0,46	--	2,47	1,14	0,28	--	85,38	90,04	97,73	97,48	100,70	94,06	88,98
7	--	7,01	3,17	0,71	--	3,82	1,76	0,43	--	87,28	91,94	99,63	99,38	102,60	95,96	90,88
1	--	2,15	1,04	0,26	--	2,15	1,04	0,13	--	77,05	81,18	89,14	92,80	98,06	95,02	88,42
2	--	0,39	0,19	0,05	--	0,39	0,19	0,02	--	69,66	73,79	81,75	85,41	90,67	87,63	81,03
6	--	0,11	0,05	0,01	--	0,11	0,05	0,01	--	64,17	68,30	76,27	79,92	85,19	82,15	75,55

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	LE (D) 8k	LE (A) 63	LE (A) 125	LE (A) 250	LE (A) 500	LE (A) 1k	LE (A) 2k	LE (A) 4k	LE (A) 8k	LE (N) 63	LE (N) 125	LE (N) 250	LE (N) 500	LE (N) 1k	LE (N) 2k
5	82,67	75,45	79,56	87,83	90,99	96,29	93,28	86,68	79,56	68,09	72,47	81,21	83,44	88,58	85,68
8	83,50	82,73	87,26	94,68	94,95	98,24	91,55	86,44	80,38	75,39	80,19	88,07	87,41	90,55	83,95
3	84,36	77,14	81,25	89,52	92,68	97,98	94,97	88,37	81,25	69,78	74,16	82,90	85,13	90,27	87,37
4	82,46	75,23	79,34	87,62	90,78	96,08	93,07	86,47	79,35	67,88	72,26	81,00	83,22	88,37	85,47
9	83,29	82,52	87,05	94,47	94,74	98,03	91,33	86,23	80,17	75,18	79,98	87,85	87,20	90,33	83,74
7	85,19	84,42	88,95	96,37	96,64	99,93	93,24	88,13	82,07	77,08	81,88	89,76	89,10	92,24	85,64
1	81,09	74,18	78,25	86,09	89,97	95,26	92,20	85,60	78,11	65,98	70,11	78,50	81,45	86,75	83,76
2	73,70	66,79	70,86	78,70	82,58	87,87	84,81	78,21	70,72	58,59	62,72	71,11	74,06	79,36	76,37
6	68,22	61,30	65,37	73,22	77,09	82,39	79,33	72,72	65,24	53,10	57,23	65,62	68,58	73,87	70,88

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	LE (N) 4k	LE (N) 8k	LE (P4) 63	LE (P4) 125	LE (P4) 250	LE (P4) 500	LE (P4) 1k	LE (P4) 2k	LE (P4) 4k	LE (P4) 8k
5	79,12	72,70	--	--	--	--	--	--	--	--
8	78,89	73,53	--	--	--	--	--	--	--	--
3	80,81	74,39	--	--	--	--	--	--	--	--
4	78,91	72,48	--	--	--	--	--	--	--	--
9	78,68	73,32	--	--	--	--	--	--	--	--
7	80,58	75,22	--	--	--	--	--	--	--	--
1	77,16	70,15	--	--	--	--	--	--	--	--
2	69,77	62,76	--	--	--	--	--	--	--	--
6	64,28	57,28	--	--	--	--	--	--	--	--

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E	Hoogte F	Gevel
A1		0,00	Relatief	--	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
A2		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
A3		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
A4		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
A5		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B1		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	--	--	--	Ja
B2		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B3		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B4		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B5		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B6		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B7		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja
B8		0,00	Relatief	1,50	4,50	7,50	10,50	13,50	--	Ja

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	Bf
1	groen	1,00
2	groen	1,00
3	groen	1,00
4	groen	1,00
5	groen	1,00
6	groen	1,00
7	groen	1,00
11	groen	1,00
14	groen	1,00
15	groen	1,00
16	groen	1,00
17	groen	1,00
18	groen	1,00
19	groen	1,00
20	groen	1,00
21	groen	1,00
22	groen	0,70
23	groen	1,00

Model: model met asfalt en plein klinkers var 0 (Fazantstr ten oosten)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Gebruiksfunctie	Cp	Zwevend	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
1	best woning	5,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
2	best woning	5,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
3	best woning	5,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
4	best woning	6,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
5	best woning	6,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
6	best woning	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
7	best woning	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
8	best flat	37,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
9	best woningen	6,30	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
10	best woningen	6,30	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
11	best flat	36,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
12	best gebouw	8,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
13	best gebouw	3,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
14	best gebouw	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
15	best gebouw	10,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
16	nieuwe woningen	8,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
17	nieuwe woningen	8,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
18	nieuwe woningen	8,50	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
19	nieuw 3 lagen	9,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
20	nieuw 5 lagen	15,30	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
21	nieuw 5 lagen	15,30	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
22	nieuw 5 lagen	15,30	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
23	woningen	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
24	woning	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
25	woningen	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
26	woningen	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
27	woningen	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
28	woningen	6,00	0,00	Relatief		0 dB	False	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80

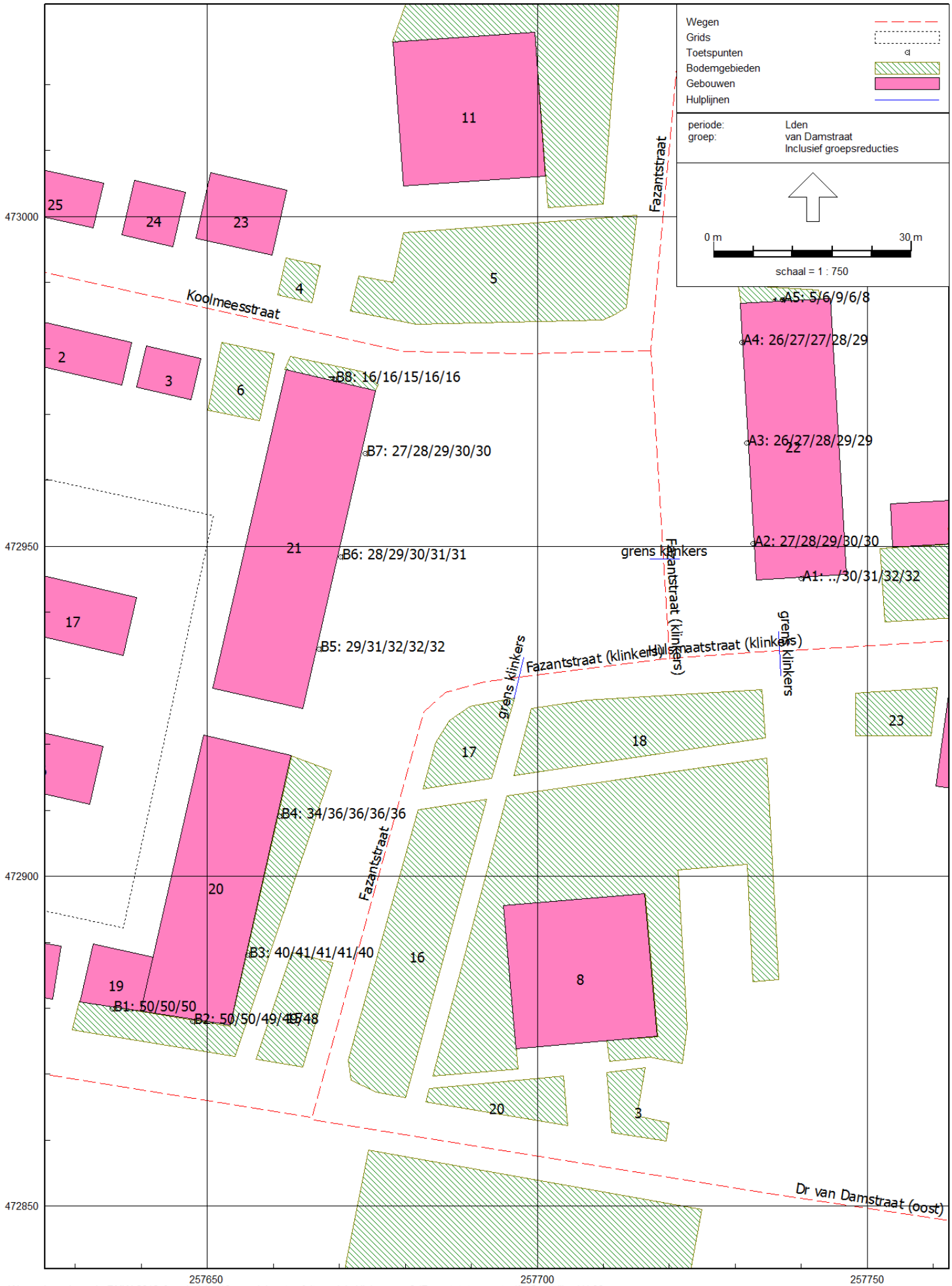
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: van Damstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (klinkers)
Hulsmaatstraat (klinkers)
grens klinkers
Dr van Damstraat (oost)
A1: ../30/31/32/32
A2: 27/28/29/30/30
A3: 26/27/28/29/29
A4: 26/27/27/28/29
A5: 5/6/9/6/8
B1: 50/50/50
B2: 50/50/49/48/48
B3: 40/41/41/41/40
B4: 34/36/36/36/36
B5: 29/31/32/32/32
B6: 28/29/30/31/31
B7: 27/28/29/30/30
B8: 16/16/15/16/16
472850
472900
472950
473000
257650
257700
257750

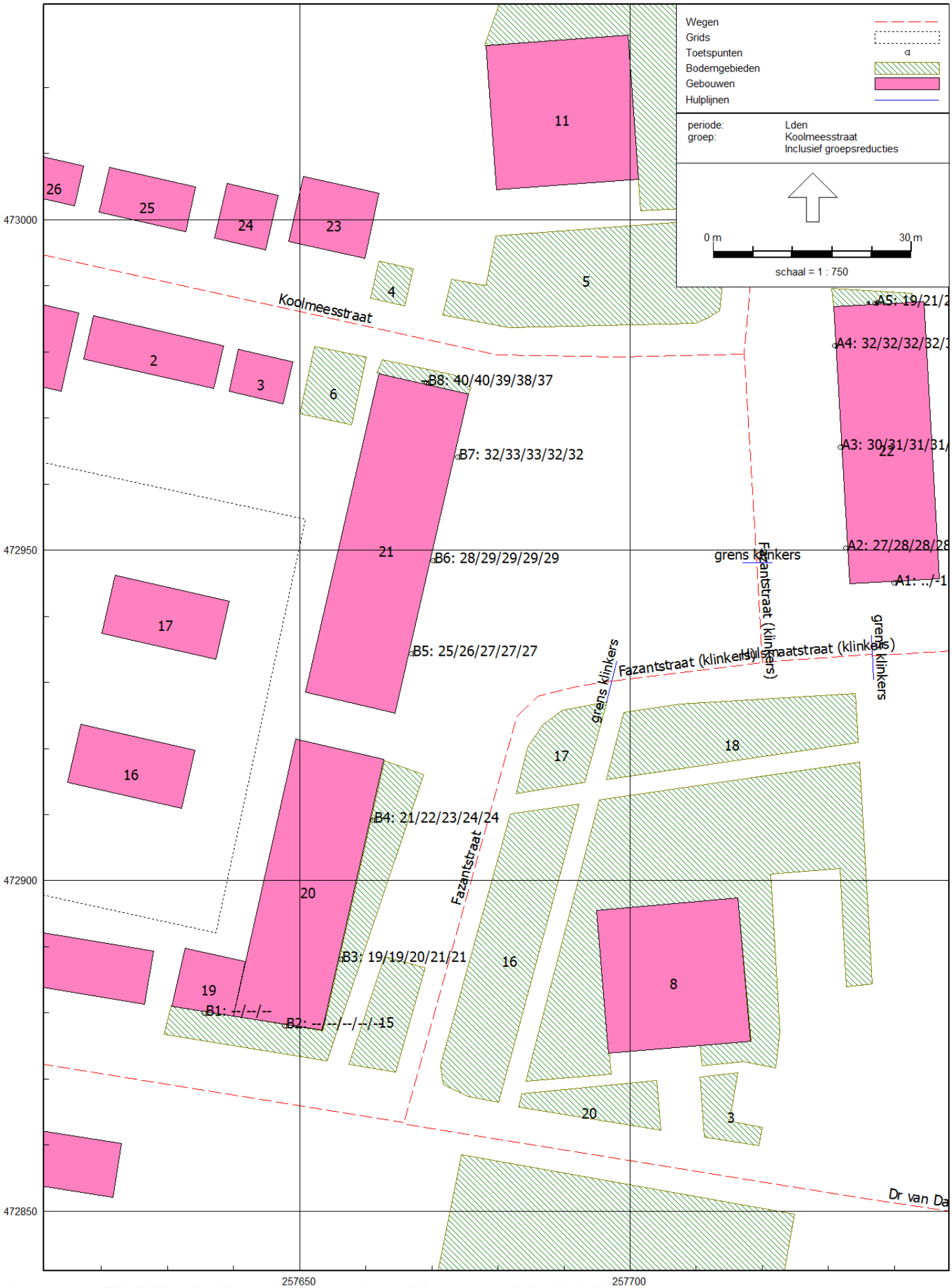
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Koolmeesstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 750
473000
472950
472900
472850
257650
257700
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (klinkers)
Hulsmaatstraat (klinkers)
grens klinkers
grens klinkers
grens klinkers
B1: --/--/--
B2: --/--/--/--/--15
B3: 19/19/20/21/21
B4: 21/22/23/24/24
B5: 25/26/27/27/27
B6: 28/29/29/29/29
B7: 32/33/33/32/32
B8: 40/40/39/38/37
A1: ../-1
A2: 27/28/28/28
A3: 30/31/31/31/
A4: 32/32/32/32/
A5: 19/21/
Dr van Da

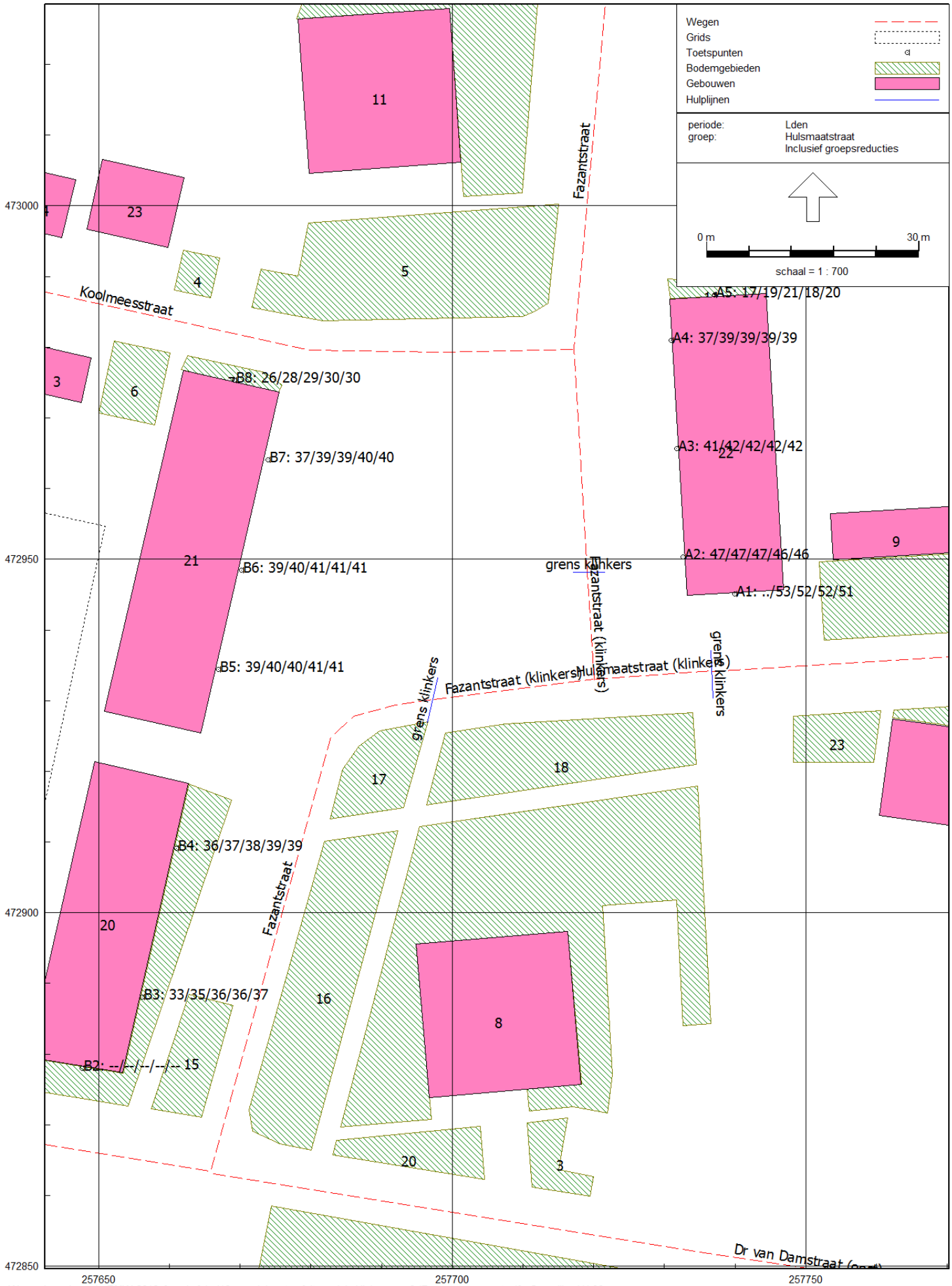
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Hulsmaatstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
Fazantstraat
Koolmeesstraat
Hulsmaatstraat (klinkers)
Fazantstraat (klinkers)
grens klinkers
Dr van Damstraat
A5: 17/19/21/18/20
A4: 37/39/39/39/39
A3: 41/42/42/42/42
A2: 47/47/47/46/46
A1: ../53/52/52/51
B8: 26/28/29/30/30
B7: 37/39/39/40/40
B6: 39/40/41/41/41
B5: 39/40/40/41/41
B4: 36/37/38/39/39
B3: 33/35/36/36/37
B2: --/--/--/--/-- 15
11
23
4
5
3
6
21
22
9
17
18
20
16
8
20
3
473000
472950
472900
472850
257650
257700
257750

Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Fazantstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
257650
257700
257750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (klinkers)
Hulmaatstraat (klinkers)
grens klinkers
grens klinkers
grens klinkers
A5: 46/47/46/46/46
A4: 52/52/52/52/51
A3: 52/52/52/52/52
A2: 53/53/53/53/52
A1: ../49/49/49/49
B8: 40/42/42/42/42
B7: 47/49/49/49/49
B6: 49/50/50/50/50
B5: 51/51/51/51/51
B4: 51/51/51/51/50
B3: 50/51/51/50/50
B2: 42/42/42/41/41
B1: 36/38/38
11
24
23
4
5
3
6
21
22
23
17
18
20
19
16
8
20
3

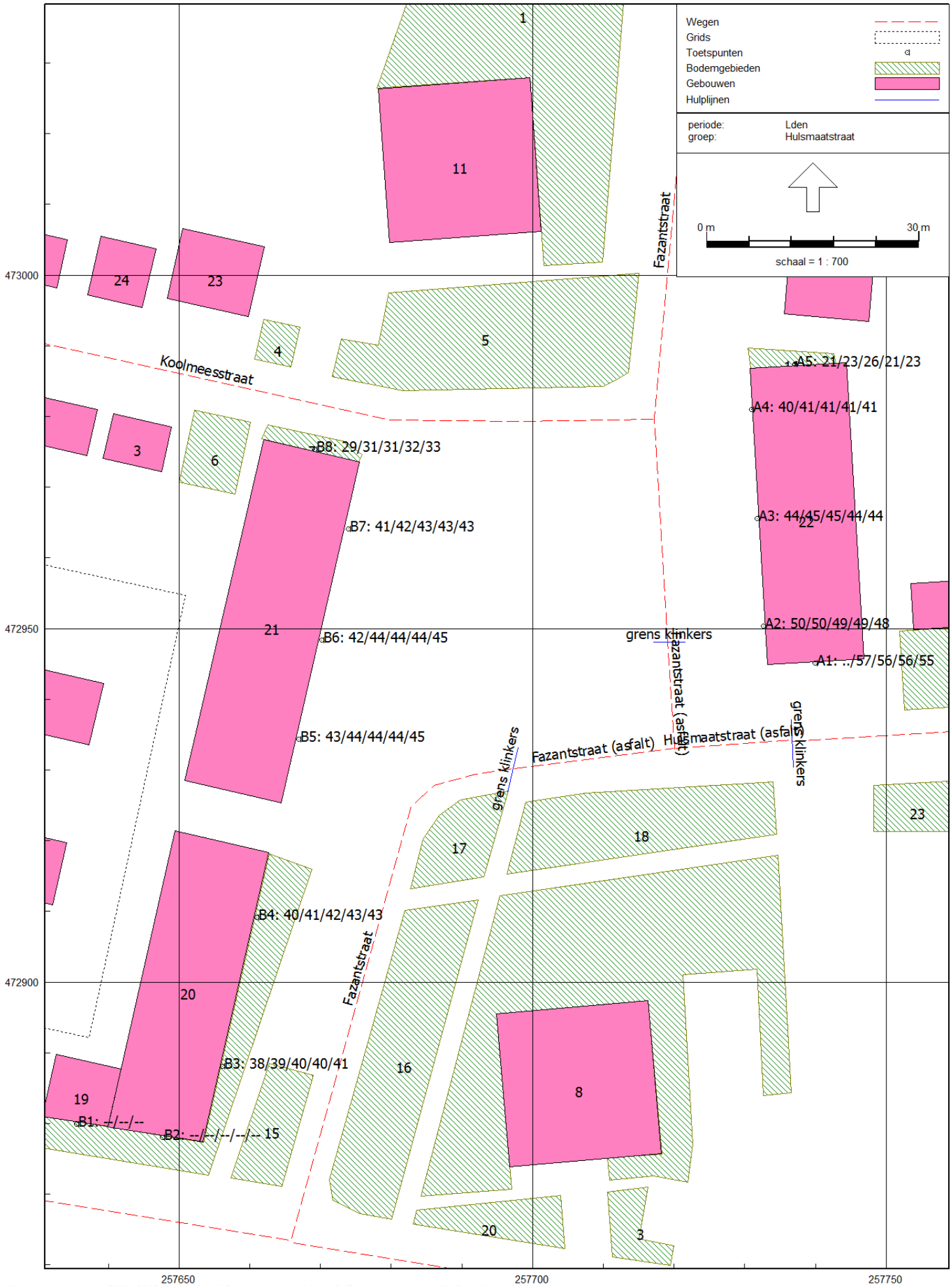
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Hulsmaatstraat
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
257650
257700
257750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (asfalt)
Hulsmaatstraat (asfalt)
grens klinkers
A5: 21/23/26/21/23
A4: 40/41/41/41/41
A3: 44/45/45/44/44
A2: 50/50/49/49/48
A1: ../57/56/56/55
B8: 29/31/31/32/33
B7: 41/42/43/43/43
B6: 42/44/44/44/45
B5: 43/44/44/44/45
B4: 40/41/42/43/43
B3: 38/39/40/40/41
B2: --/--/--/--/-- 15
B1: --/--/--
1
11
24
23
4
5
3
6
21
22
17
18
23
20
19
16
8
20
3

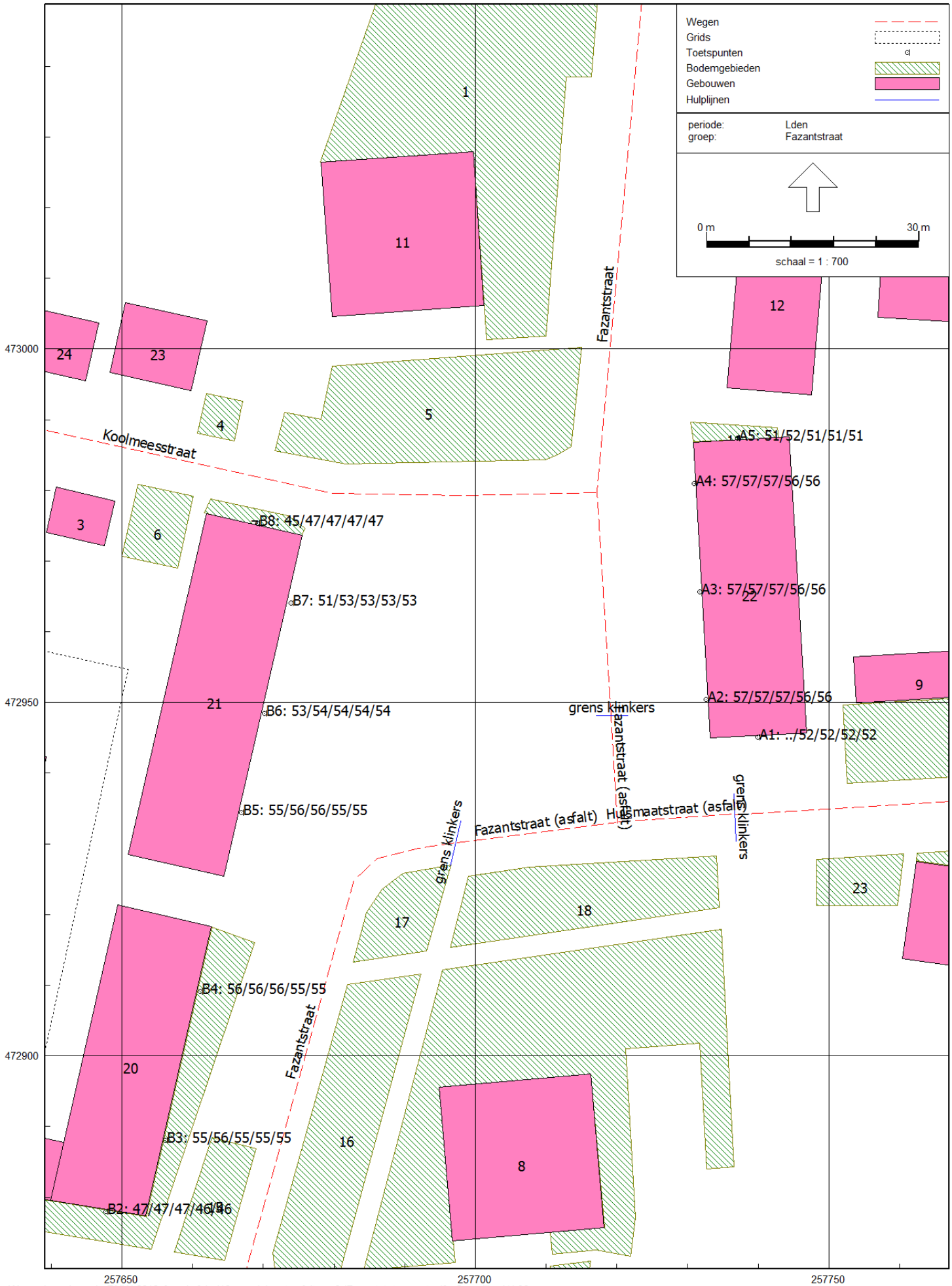
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Fazantstraat
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
1
11
12
24
23
4
5
3
6
21
22
9
20
17
18
16
8
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (asfalt)
Fazantstraat (asfalt)
Hulmaatstraat (asfalt)
grens klinkers
grens klinkers
grens klinkers
A5: 51/52/51/51/51
A4: 57/57/57/56/56
A3: 57/57/57/56/56
A2: 57/57/57/56/56
A1: ../52/52/52/52
B8: 45/47/47/47/47
B7: 51/53/53/53/53
B6: 53/54/54/54/54
B5: 55/56/56/55/55
B4: 56/56/56/55/55
B3: 55/56/55/55/55
B2: 47/47/47/46/46
473000
472950
472900
257650
257700
257750

Model: model met asfalt en plein klinkers var 1 (Fazantstr ten westen)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	Omschr.	ISO_H	ISO M.	Hdef.	Type	Cpl	Cpl_W	Helling	Wegdek	V(MR(D))	V(MR(A))	V(MR(N))	V(MR(P4))	V(LV(D))	V(LV(A))	V(LV(N))
5	Hulsmaatstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
8	Hulsmaatstraat (klinkers)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W9a	--	--	--	--	30	30	30
3	Fazantstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
4	Fazantstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
9	Fazantstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W9a	--	--	--	--	30	30	30
7	Fazantstraat (klinkers)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W9a	--	--	--	--	30	30	30
1	Dr van Damstraat (west)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
2	Dr van Damstraat (oost)	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30
6	Koolmeesstraat	0,00	0,00	Relatief	Verdeling	False	1,5	0	W0	--	--	--	--	30	30	30

Model: model met asfalt en plein klinkers var 1 (Fazantstr ten westen)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	V(LV(P4))	V(MV(D))	V(MV(A))	V(MV(N))	V(MV(P4))	V(ZV(D))	V(ZV(A))	V(ZV(N))	V(ZV(P4))	Totaal aantal	%Int(D)	%Int(A)	%Int(N)	%Int(P4)	%MR(D)	%MR(A)	%MR(N)
5	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3221,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
8	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3221,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
3	--	30	30	30	--	30	30	30	--	4753,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
4	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3068,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
9	--	30	30	30	--	30	30	30	--	3068,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
7	--	30	30	30	--	30	30	30	--	4753,00	6,70	3,70	0,60	--	--	--	--
1	--	30	30	30	--	30	30	30	--	2637,00	6,80	3,60	0,50	--	--	--	--
2	--	30	30	30	--	30	30	30	--	481,00	6,80	3,60	0,50	--	--	--	--
6	--	30	30	30	--	30	30	30	--	136,00	6,80	3,60	0,50	--	--	--	--

Model: model met asfalt en plein klinkers var 1 (Fazantstr ten westen)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	%MR(P4)	%LV(D)	%LV(A)	%LV(N)	%LV(P4)	%MV(D)	%MV(A)	%MV(N)	%MV(P4)	%ZV(D)	%ZV(A)	%ZV(N)	%ZV(P4)	MR(D)	MR(A)	MR(N)	MR(P4)	LV(D)	LV(A)	LV(N)
5	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	208,47	115,84	18,55
8	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	208,47	115,84	18,55
3	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	307,62	170,94	27,38
4	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	198,57	110,34	17,67
9	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	198,57	110,34	17,67
7	--	96,60	97,20	96,00	--	2,20	1,80	2,50	--	1,20	1,00	1,50	--	--	--	--	--	307,62	170,94	27,38
1	--	97,60	97,80	97,00	--	1,20	1,10	2,00	--	1,20	1,10	1,00	--	--	--	--	--	175,01	92,84	12,79
2	--	97,60	97,80	97,00	--	1,20	1,10	2,00	--	1,20	1,10	1,00	--	--	--	--	--	31,92	16,94	2,33
6	--	97,60	97,80	97,00	--	1,20	1,10	2,00	--	1,20	1,10	1,00	--	--	--	--	--	9,03	4,79	0,66

Model: model met asfalt en plein klinkers var 1 (Fazantstr ten westen)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	LV(P4)	MV(D)	MV(A)	MV(N)	MV(P4)	ZV(D)	ZV(A)	ZV(N)	ZV(P4)	LE (D) 63	LE (D) 125	LE (D) 250	LE (D) 500	LE (D) 1k	LE (D) 2k	LE (D) 4k
5	--	4,75	2,15	0,48	--	2,59	1,19	0,29	--	78,30	82,54	91,09	93,73	98,96	96,00	89,42
8	--	4,75	2,15	0,48	--	2,59	1,19	0,29	--	85,59	90,26	97,94	97,69	100,92	94,27	89,19
3	--	7,01	3,17	0,71	--	3,82	1,76	0,43	--	79,99	84,23	92,78	95,42	100,65	97,69	91,11
4	--	4,52	2,04	0,46	--	2,47	1,14	0,28	--	78,09	82,33	90,88	93,51	98,75	95,79	89,21
9	--	4,52	2,04	0,46	--	2,47	1,14	0,28	--	85,38	90,04	97,73	97,48	100,70	94,06	88,98
7	--	7,01	3,17	0,71	--	3,82	1,76	0,43	--	87,28	91,94	99,63	99,38	102,60	95,96	90,88
1	--	2,15	1,04	0,26	--	2,15	1,04	0,13	--	77,05	81,18	89,14	92,80	98,06	95,02	88,42
2	--	0,39	0,19	0,05	--	0,39	0,19	0,02	--	69,66	73,79	81,75	85,41	90,67	87,63	81,03
6	--	0,11	0,05	0,01	--	0,11	0,05	0,01	--	64,17	68,30	76,27	79,92	85,19	82,15	75,55

Model: model met asfalt en plein klinkers var 1 (Fazantstr ten westen)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	LE (D) 8k	LE (A) 63	LE (A) 125	LE (A) 250	LE (A) 500	LE (A) 1k	LE (A) 2k	LE (A) 4k	LE (A) 8k	LE (N) 63	LE (N) 125	LE (N) 250	LE (N) 500	LE (N) 1k	LE (N) 2k
5	82,67	75,45	79,56	87,83	90,99	96,29	93,28	86,68	79,56	68,09	72,47	81,21	83,44	88,58	85,68
8	83,50	82,73	87,26	94,68	94,95	98,24	91,55	86,44	80,38	75,39	80,19	88,07	87,41	90,55	83,95
3	84,36	77,14	81,25	89,52	92,68	97,98	94,97	88,37	81,25	69,78	74,16	82,90	85,13	90,27	87,37
4	82,46	75,23	79,34	87,62	90,78	96,08	93,07	86,47	79,35	67,88	72,26	81,00	83,22	88,37	85,47
9	83,29	82,52	87,05	94,47	94,74	98,03	91,33	86,23	80,17	75,18	79,98	87,85	87,20	90,33	83,74
7	85,19	84,42	88,95	96,37	96,64	99,93	93,24	88,13	82,07	77,08	81,88	89,76	89,10	92,24	85,64
1	81,09	74,18	78,25	86,09	89,97	95,26	92,20	85,60	78,11	65,98	70,11	78,50	81,45	86,75	83,76
2	73,70	66,79	70,86	78,70	82,58	87,87	84,81	78,21	70,72	58,59	62,72	71,11	74,06	79,36	76,37
6	68,22	61,30	65,37	73,22	77,09	82,39	79,33	72,72	65,24	53,10	57,23	65,62	68,58	73,87	70,88

Model: model met asfalt en plein klinkers var 1 (Fazantstr ten westen)
versie febr '18 - Gebied
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Wegen, voor rekenmethode Wegverkeerslawaai - RMW-2012

Naam	LE (N) 4k	LE (N) 8k	LE (P4) 63	LE (P4) 125	LE (P4) 250	LE (P4) 500	LE (P4) 1k	LE (P4) 2k	LE (P4) 4k	LE (P4) 8k
5	79,12	72,70	--	--	--	--	--	--	--	--
8	78,89	73,53	--	--	--	--	--	--	--	--
3	80,81	74,39	--	--	--	--	--	--	--	--
4	78,91	72,48	--	--	--	--	--	--	--	--
9	78,68	73,32	--	--	--	--	--	--	--	--
7	80,58	75,22	--	--	--	--	--	--	--	--
1	77,16	70,15	--	--	--	--	--	--	--	--
2	69,77	62,76	--	--	--	--	--	--	--	--
6	64,28	57,28	--	--	--	--	--	--	--	--

Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Hulsmaatstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
257650
257700
257750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Hulsmaatstraat (klinkers)
grens klinkers
A5: 16/18/21/21/23
A4: 40/42/42/42/42
A3: 43/44/44/44/44
A2: 47/48/47/47/47
A1: ../53/52/51/5
B8: 25/26/27/28/28
B7: 42/44/44/44/44
B6: 45/46/46/46/46
B5: 47/47/47/47/47
B4: 42/43/43/43/43
B3: 38/40/40/40/40
B2: --/--/--/--/-- 15
B1: --/--/--
1
2
3
4
5
6
8
11
16
17
18
19
20
21
22
23
24

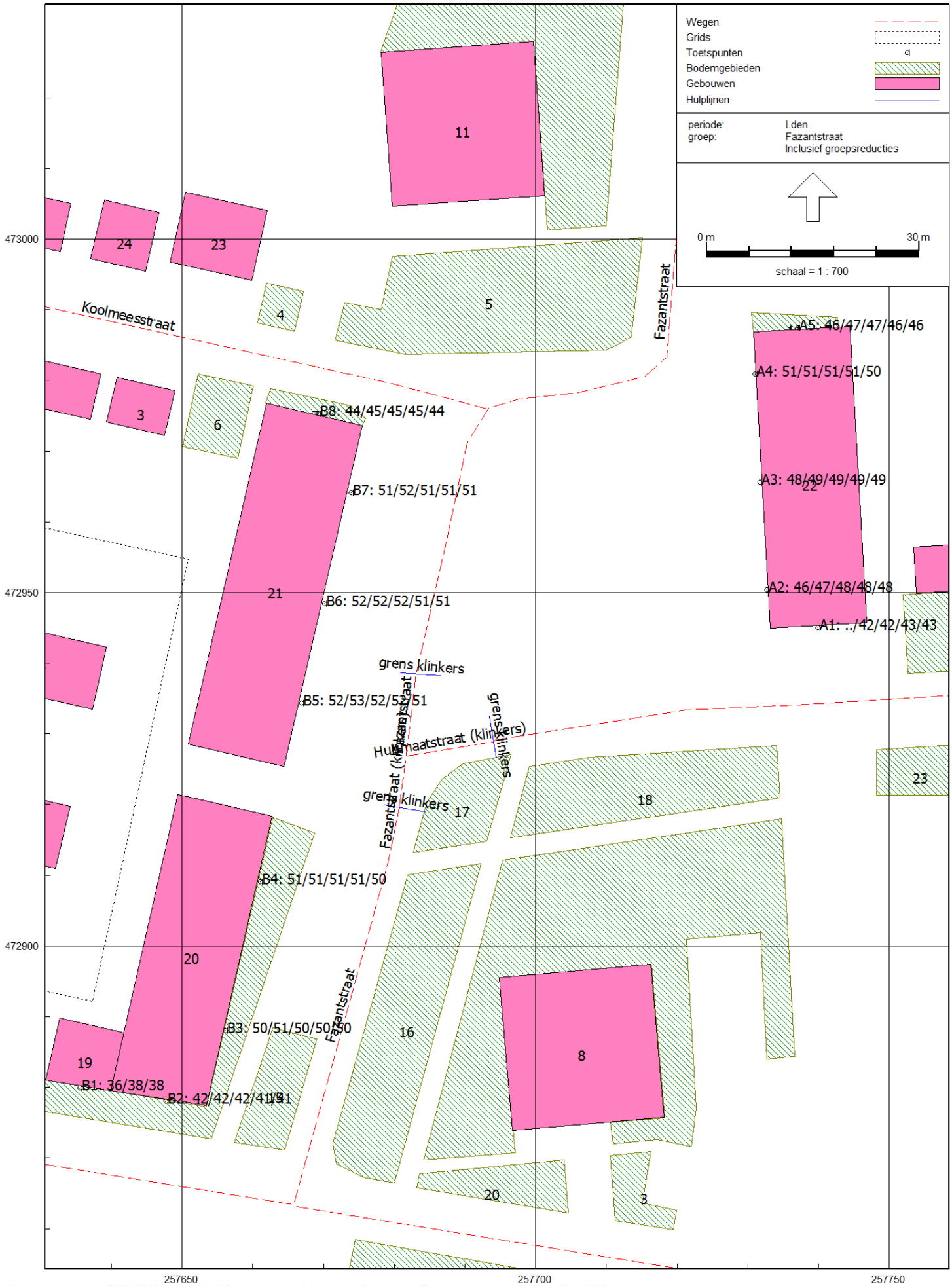
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Fazantstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
257650
257700
257750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (klinkers)
Fazantstraat (klinkers)
Fazantstraat
Huismaatstraat (klinkers)
grens klinkers
grens klinkers
grens klinkers
11
24
23
4
5
3
6
21
22
17
18
23
20
19
16
8
20
3
B8: 44/45/45/45/44
B7: 51/52/51/51/51
B6: 52/52/52/51/51
B5: 52/53/52/52/51
B4: 51/51/51/51/50
B3: 50/51/50/50/50
B2: 42/42/42/41/41
B1: 36/38/38
A5: 46/47/47/46/46
A4: 51/51/51/51/50
A3: 48/49/49/49/49
A2: 46/47/48/48/48
A1: ../42/42/43/43

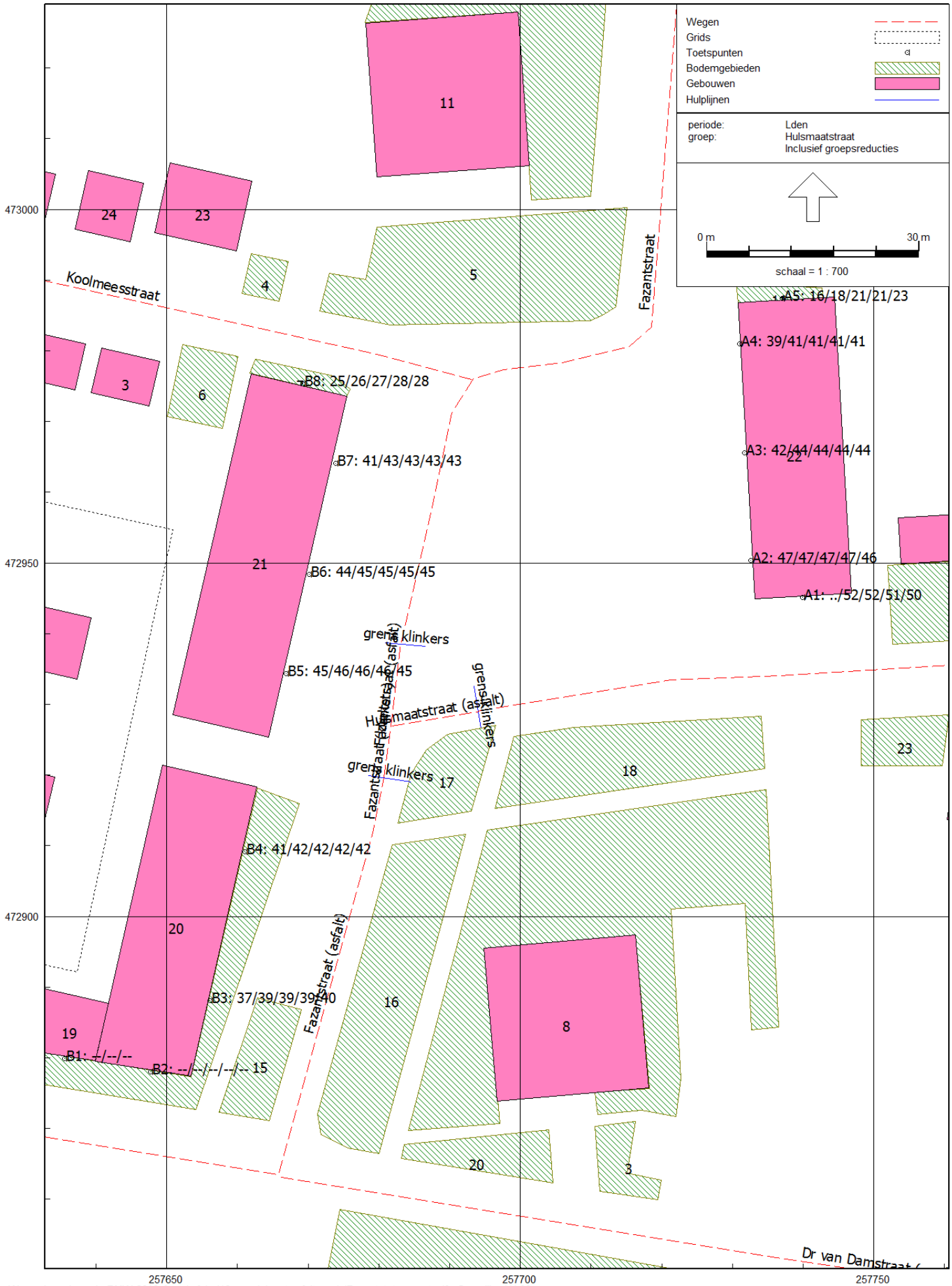
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Hulsmaatstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
257650
257700
257750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Hulsmaatstraat (asfalt)
Fazantstraat (asfalt)
grens klinkers
A5: 16/18/21/21/23
A4: 39/41/41/41/41
A3: 42/44/44/44/44
A2: 47/47/47/47/46
A1: ../52/52/51/50
B8: 25/26/27/28/28
B7: 41/43/43/43/43
B6: 44/45/45/45/45
B5: 45/46/46/46/45
B4: 41/42/42/42/42
B3: 37/39/39/39/40
B2: --/--/--/--/-- 15
B1: -/--/--
11
24
23
4
5
3
6
21
22
23
18
17
20
19
16
8
20
3
Dr van Damstraat

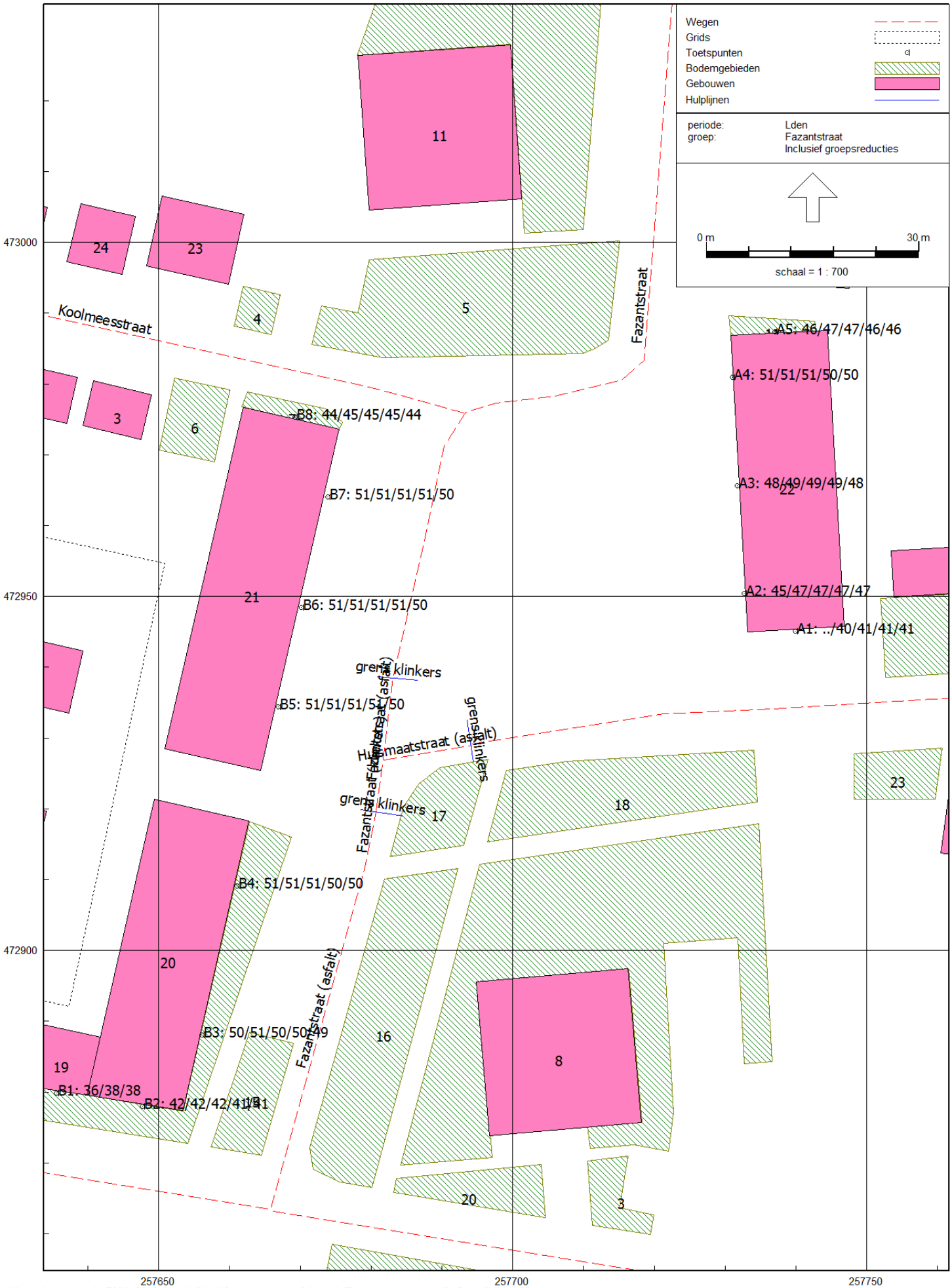
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
groep: Fazantstraat
Inclusief groepsreducties
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
257650
257700
257750
Koolmeesstraat
Fazantstraat
Fazantstraat (asfalt)
Hulsmaatstraat (asfalt)
grens klinkers
grens klinkers
grens klinkers
A5: 46/47/47/46/46
A4: 51/51/51/50/50
A3: 48/49/49/49/48
A2: 45/47/47/47/47
A1: ../40/41/41/41
B8: 44/45/45/45/44
B7: 51/51/51/51/50
B6: 51/51/51/51/50
B5: 51/51/51/51/50
B4: 51/51/51/50/50
B3: 50/51/50/50/49
B2: 42/42/42/41/41
B1: 36/38/38
3
4
5
6
8
11
16
17
18
19
20
21
22
23
24

Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
Koolmeesstraat
Fazantstraat (klinkers)
Fazantstraat
Hulmaatstraat (klinkers)
grens klinkers
grens klinkers
grens klinkers
Dr van Damstraat
B1: 55/55/55
B2: 55/55/55/54/54
B3: 56/56/56/56/55
B4: 56/56/56/56/56
B5: 56/57/57/56/56
B6: 54/55/56/56/55
B7: 53/54/55/55/55
B8: 48/49/49/49/48
A1: ../59/59/58/5
A2: 59/59/59/59/58
A3: 57/58/58/57/57
A4: 57/57/57/57/56
A5: 51/52/51/51/51
11
24
23
5
4
2
3
6
21
17
22
20
19
18
16
8
3
23
472950
472900
472850
257650
257700
257750

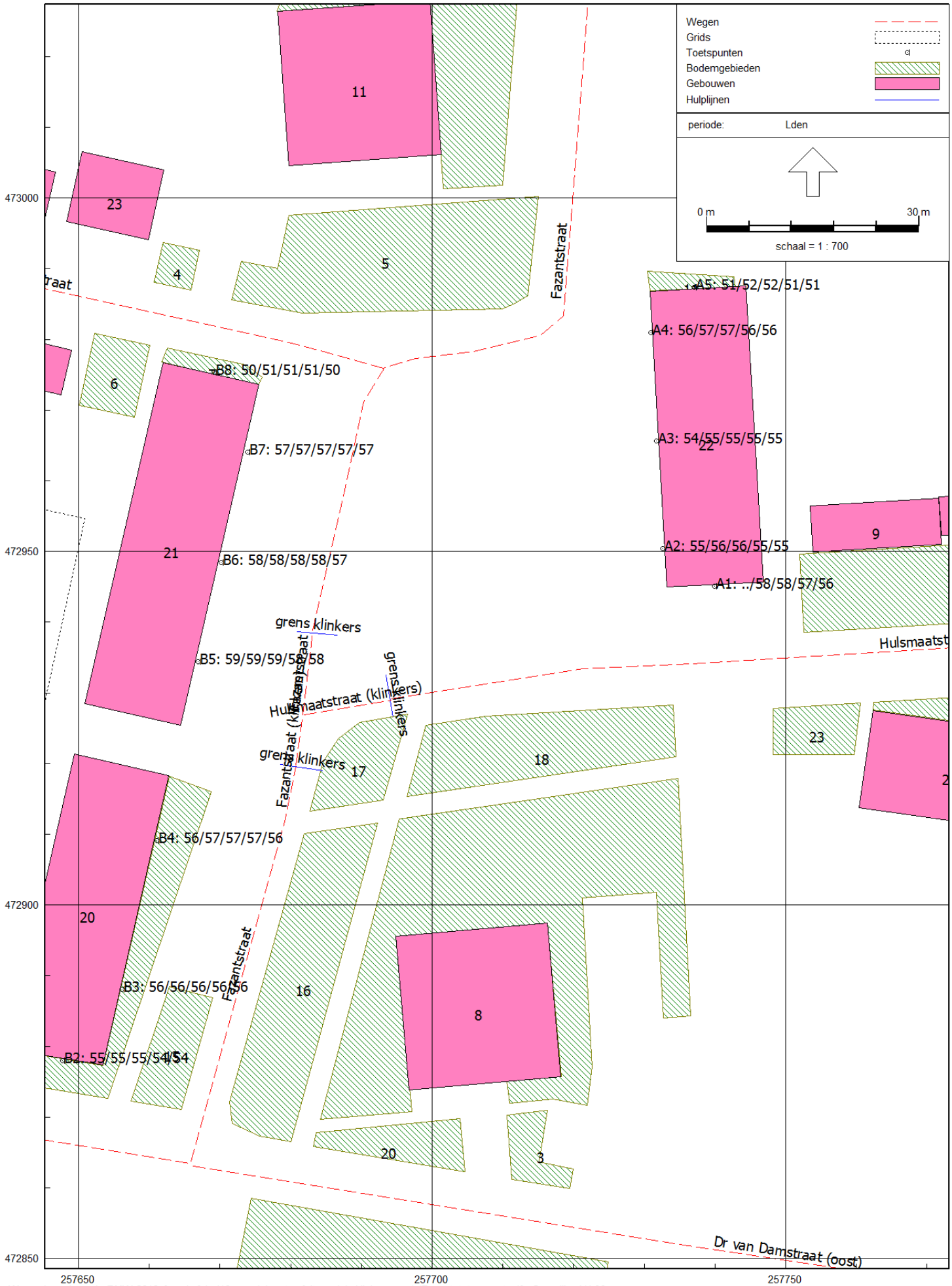
Wegen
Grids
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
Hulplijnen
periode: Lden
0 m
30 m
schaal = 1 : 700
473000
472950
472900
472850
257650
257700
257750
11
23
4
5
6
21
22
9
20
16
8
18
17
3
B8: 50/51/51/51/50
B7: 57/57/57/57/57
B6: 58/58/58/58/57
B5: 59/59/59/59/58
B4: 56/57/57/57/56
B3: 56/56/56/56/56
B2: 55/55/55/54/54
A5: 51/52/52/51/51
A4: 56/57/57/56/56
A3: 54/55/55/55/55
A2: 55/56/56/55/55
A1: ../58/58/57/56
grens klinkers
Fazantstraat
Hulsmaatstraat (klinkers)
Dr van Damstraat (oost)

Bijlage 4 Geluidonderzoek Speeltuin

AKOESTISCH BURO
TIDEMAN
AKOESTIEK / LAWAAIBEHEERSING

Kristenbosweg 20
7559 PN Hengelo
Telefoon: 074 349 2777
e-mail: info@tideman.nl
web:www.tideman.nl

Akoestisch onderzoek

Woon- en leefklimaat.

Speeltuin Mekkelholt/Hulsmaatstraat

Herinrichting 2018

18.043.01 versie 04

Behandeld door:

Ing. R. Herik

Opdrachtgever:

Gemeente Enschede
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

Hengelo 6 mei 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

1 Inleiding 4

2 Beschrijving van de situatie 5

3 Toetsingskader 6

3.1 Equivalente geluidniveaus en piekgeluiden 6

3.2 Geluid buiten de grens van de inrichting 7

4 Wijze van vaststellen geluidbelasting 8

5 Bedrijfssituaties 9

5.1 Representatieve bedrijfssituatie 9

6 Vaststelling bronvermogens 10

6.1 Bronsterkte stemgeluid 10

6.2 Speel-of sportgeluiden 11

6.3 Ventilatie clubhuis 11

6.4 Muziek 11

7 Resultaten 12

7.1 Langtijdgemiddeld beoordelingsniveau tijdens RBS ($L_{Ar,LT}$) 12

7.2 Maximaal A-gewogen geluidniveaus tijdens RBS (L_{Amax}) 13

8 Bespreking en conclusies 14

FIGUREN EN BIJLAGEN

Figuur 1: Situatie kadastraal met ligging Speeltuin Mekkelholt

Figuur 2-1: Indeling terrein
Figuur 2-2/2-3: Voorstel clubgebouw
Figuur 2-4: Detailweergave geluidbeleid

Figuur 3-1: Weergave rekenmodel HMRI in ondergrond
Figuur 3-2: Weergave rekenmodel HMRI zonder ondergrond
Figuur 3-3: Weergave rekenmodel HMRI detail ligging geluidbronnen RBS
Figuur 3-4: Weergave rekenmodel HMRI detail ligging objecten en bodemgebieden
Figuur 3-5: Weergave rekenmodel maximale A-gewogen geluidniveaus

Bijlage 1-1: Bronvermogen stemgeluid
Bijlage 1-2: Bronvermogen muziek en geluidisolatie clubgebouw
Bijlage 1-3: Bronvermogen sportgeluiden
Bijlage 1-4: Voorstel geluidscherm kokowall

Bijlage 2-1: Relevante invoergegevens $L_{Ar,LT}$
Bijlage 2-2: Brongegevens L_{Amax}

Bijlage 3-1: Resultaten per punt $L_{Ar,LT}$
Bijlage 3-2: Resultaten per punt en per bron $L_{Ar,LT}$

Bijlage 4-1: Resultaten L_{Amax}
Bijlage 4-2: Resultaten per punt en per bron L_{Amax}

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Enschede is een akoestisch onderzoek uitgevoerd naar de geluidbelasting in de omgeving als gevolg van de toekomstige activiteiten van een speeltuin in de wijk Mekkelholt te Enschede.

De speeltuin wordt verplaatst waarbij de nieuwe speeltuin deels naast de huidige speeltuin is gelegen en deels op het terrein van de vorige speeltuin. Op de positie van de huidige speeltuin worden woningen gerealiseerd. Het beoogd terrein van de nieuwe speeltuin heeft (deels) nog niet de juiste bestemming. Bij de afweging tot aanpassing van deze bestemming moet worden aangetoond dat na realisatie van de speeltuin sprake is van een goed woon- en leefklimaat. Onderdeel van deze procedure is een goede ruimtelijke onderbouwing door middel van een akoestisch onderzoek naar de geluidbelasting in de omgeving.

De activiteit valt onder het "Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer" ofwel het Activiteitenbesluit. Onderdeel van de melding is het rapport van een akoestisch onderzoek waarin de geluidbelasting naar de omgeving in beeld wordt gebracht.

Dit rapport doet verslag van het verrichte onderzoek. Het onderzoek kan zowel voor het Activiteitenbesluit worden gebruikt als voor de bestemmingsplan/afwijkingsprocedure.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Handleiding meten en rekenen Industrielawaai, HMRI 1999.

2 Beschrijving van de situatie

In figuur 1 is het plangebied aangegeven. De bestaande speeltuin is ontmanteld en wordt deels op de huidige locatie en deels ten noorden van de huidige locatie opnieuw opgebouwd. De huidige speeltuin lag over de lengte langs de Dr. van Damstraat. De nieuwe speeltuin wordt tussen de Dr. van Damstraat en de Hulsmaatstraat gesitueerd. Het zuidelijk deel van de speeltuin dat grenst aan de Dr. van Damstraat, dat voorheen al in gebruik was als speeltuin, heeft reeds de juiste bestemming (recreatie). Het noordelijk deel van de speeltuin dat grenst aan de Hulsmaatstraat heeft nog niet de juiste bestemming. Het plan voorziet alleen in een verplaatsing van de speeltuin. De omvang en de mogelijkheden van de bestaande speeltuin worden niet wezenlijk anders.

De verplaatsing en herinrichting van de speeltuin is onderdeel van de herinrichting van dit deel van Mekkelholt. In de omgeving zijn diverse woningen vervangen en in de nabije toekomst wordt het deel verder ten noorden aangepast. De bestaande stapelbouw wordt afgebroken en maakt plaats voor nieuwbouw. Het bestemmingsplan waarin de speeltuin mogelijk wordt gemaakt is onderdeel van een groter deel van het plan zoals dit in figuur 1 is weergeven.

In figuur 2-1 is de indeling weergegeven van de speeltuin zoals deze is gepland. Het geluid naar de omgeving bestaat met name uit stemgeluid van spelende kinderen overdag en het gebruik van het clubgebouw in de avond voor diverse activiteiten waaronder muziek. De bezoekers komen en gaan per fiets of te voet naar deze locatie. In de directe omgeving zijn diverse openbare parkeerterreinen aanwezig. In figuur 2-2 is een opzet van het nieuwe clubgebouw opgenomen.

Het geluid naar de omgeving zal het hoogste zijn op een zonnige woensdagmiddag. Volgens opgave van het bestuur is het mogelijk dat 60 tot 70 kinderen gelijktijdig aanwezig zijn. Het terrein wordt “open” ontworpen om de wijkfunctie goed te vervullen. Het is daarom niet mogelijk om de speeltuin fysiek af te sluiten. De toegang wordt geregeld met borden waarbij de speeltuin is geopend tussen zonsopgang tot zonsondergang. Op het terrein wordt door vrijwilligers toezicht gehouden. Het terrein is alleen toegankelijk voor kinderen in de leeftijd van 2 tot 14 jaar of begeleiders en toezichthouders.

Het geluid moet worden getoetst ter plaatse van de dichtstbijgelegen woningen van derden. Deze zijn gelegen direct rond het plan en in de hoogbouw aan de Dr. Van Damstraat 44-160 die uitkijkt op deze locatie. In dit onderzoek wordt inzicht gegeven in de geluidbelasting in alle richtingen ter plaatse van de dichtst bijgelegen locaties met een woonfunctie of bestemming.

3 Toetsingskader

3.1 EQUIVALENTE GELUIDNIVEAUS EN PIEKGELUIDEN

Het bedrijf valt onder de werkingssfeer van het “Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer”, verder te noemen het Activiteitenbesluit. In dit besluit zijn regels opgenomen om geluidhinder te voorkomen. Kort samengevat mag de geluidbelasting niet meer bedragen dan 50 dB(A) etmaalwaarde bij een gevoelig gebouw van derden. Piekgeluiden mogen niet hoger zijn dan 20 dB boven de geluidregels voor de gemiddelde geluidbelasting. Bij de toetsing van deze piekgeluiden blijft het geluid van stemgeluid en van de laad- en losactiviteiten en het hiermee samenhangend komen en gaan van voertuigen in de dagperiode buiten beschouwing.

Volgens artikel 2.17 lid 3 gelden samengevat de volgende eisen:

	07:00–19:00 uur	19:00–23:00 uur	23:00–07:00 uur
$L_{Ar,LT}$ op de gevel van gevoelige gebouwen	50 dB(A)	45 dB(A)	40 dB(A)
$L_{Ar,LT}$ in in- en aanpandige gevoelige gebouwen	35 dB(A)	30 dB(A)	25 dB(A)
L_{Amax} op de gevel van gevoelige gebouwen	70 dB(A)	65 dB(A)	60 dB(A)
L_{Amax} in in- en aanpandige gevoelige gebouwen	55 dB(A)	50 dB(A)	45 dB(A)

De huidige bestemming van een deel van het terrein laat het beoogd gebruik niet toe. Vanwege de aanpassing van de bestemming van het terrein moet een afweging worden gemaakt of sprake is van ‘goede ruimtelijke ordening’.

In de gemeente Enschede is een geluidbeleid voor deze omgeving vastgesteld. In figuur 2-3 is een weergave opgenomen van dit gebied uit dit beleid. De omgeving aan de zijde van de Dr. van Damstraat is aangeduid als “gemengd gebied”. Voor deze omgeving geldt een richtwaarde van 50 dB(A) etmaalwaarde voor het gemiddelde geluidniveau. Indien hieraan wordt voldaan dan:

- ✓ is sprake van een goede ruimtelijke ordening;
- ✓ wordt voldaan aan de geluidregels uit het Activiteitenbesluit en;
- ✓ wordt aangesloten bij het vastgesteld geluidbeleid.

Ter plaatse van de woningen aan de west, noord- en oostzijde geldt een 5 dB strengere waarde. De woningen zijn gelegen in “woongebied”.

Afwijken van de richtwaarde kan alleen goed gemotiveerd en na bestuurlijke afweging. Daarin moet met name antwoord gegeven worden op de vraag in hoeverre er redelijkerwijs maatregelen (technisch, organisatorisch e.d.) kunnen worden getroffen ter vermindering van de geluidbelasting.

Bij de toetsing van de geluidbelasting moet al het geluid worden betrokken dat mogelijkerwijs tot hinder kan leiden. Dus ook het stemgeluid en sportgeluiden moeten worden beschouwd. Bij toetsing aan het Activiteitenbesluit worden deze geluiden uitgezonderd van toetsing. Indien wordt voldaan aan de grenswaarde van 50 dB(A) voor de ruimtelijke afweging zal zeker worden voldaan aan de geluidregels genoemd in het Activiteitenbesluit.

De maximale A-gewogen geluidniveaus (pieken) worden getoetst aan een waarde van 70 dB(A) in de dagperiode.

3.2 GELUID BUITEN DE GRENS VAN DE INRICHTING

Sinds 29 februari 1996 is een circulaire van kracht die is opgesteld door het ministerie van VROM over hoe om te gaan met geluidhinder die wordt veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting met daarbij een beoordelingsmethodiek in het kader van de Wet milieubeheer.
De voorgestelde beoordelingswijze houdt in dat aan de geluidbelasting, veroorzaakt door aan de inrichting toe te rekenen verkeersbewegingen buiten de inrichting, uitsluitend een maximum wordt gesteld in de vorm van een gemiddelde geluidbelasting in een etmaal, en niet meer tevens een maximum aan de geluidbelasting op een bepaald moment (piekniveau).

Omdat wordt afgeweken van het bestemmingplan is het wenselijk inzicht te hebben in alle geluiden zonder uitsluitingen. Het is niet mogelijk de personenwagens te parkeren in de directe omgeving. Het gebouw ten zuiden van deze locatie betreft een parkeergarage waar bezoekers parkeren. Deze bezoekers komen per voet naar de locatie. Andere bezoekers komen per fiets of werken in de directe omgeving.

Het aspect indirecte hinder is hier niet aan de orde.

4 Wijze van vaststellen geluidbelasting

De geluidbelasting van een speeltuin kan niet door middel van meting worden vastgesteld. De speeltuin is op dit moment nog niet aanwezig zoals dit is beoogd. Bovendien moet inzicht worden gegeven in de geluidbelasting tijdens de representatieve bedrijfssituatie. Het is gebruikelijk de geluidbelasting vast te stellen door middel van berekeningen volgens de “Handleiding Meten en Rekenen Industrielawaai 1999”. Aan de hand van omgevingskenmerken zoals gebouwen en afscherming, harde gebieden zoals bestrating, zachte gebieden zoals gras en geluidbronnen kan de geluidbelasting op woningen worden bepaald op een representatief moment. Er is gerekend met de software “GeoMilieu versie 4.2”.

De omgevingskenmerken zijn ter plaatse vastgesteld en afkomstig van tekeningen van toekomstige ontwikkelingen. Het rekenmodel betreft de situatie nadat de speeltuin is gerealiseerd en alle woningen zijn gebouwd, dus na de herinrichting van Mekkelholt.

In het onderzoek zijn 9 rekenpunten gekozen waar de geluidbelasting wordt getoetst. In figuur 3-1 zijn deze rekenpunten opgenomen.

Voor de toetsingshoogte is aangesloten bij paragraaf “5.6 Het beoordelingspunt“ uit de Handreiking Industrielawaai en vergunningverlening. Hierin is het volgende opgenomen:

> *Als regel (voor de standaard eengezinswoning) betekent dat, dat in de dagperiode een meethoogte kan worden aangehouden van 1,5 meter boven maaiveld, aangezien de buitenruimten en de woonkamers dan voornamelijk de te beschermen ruimten zijn. In de avond· en nachtperiode kan dat een hoogte van 5 meter zijn, ter bescherming van slaapruimten.*
>
> *In een aantal situaties zal een andere hoogte meer in de rede liggen, als de te beschermen ruimten op een andere hoogte liggen, bijvoorbeeld in het geval van woningen in een flatgebouw of boven winkels of garages; als beoordelingshoogtemoet in de dagperiode dan 1,5 meter boven de vloer van de betreffende woning worden aangehouden;*

Ter plaatse van rekenpunt 05 en 06, gelegen voor de gevels van de aanwezige hoogbouw aan de Dr van Damstraat 44-160 en de te realiseren stapelbouw aan de Fazantstraat, wordt op elke verdieping getoetst. Ter plaatse van de overige rekenpunten wordt in de dagperiode getoetst op een hoogte van 1.5 meter en in de avond- en nachtperiode op een hoogte van 5 meter.

Ter plaatse van de dichtstbijgelegen buitenruimte direct naast de speelgelegenheden is een rekenpunt in de buitenruimte gelegd (punt 1A) met een waarneemhoogte van 1.5 meter.

In de volgende hoofstukken wordt beschreven met welke bedrijfssituatie is gerekend en wordt verantwoord welke geluidbronnen aanwezig zijn en met welk geluidniveau.

5 Bedrijfssituaties

5.1 REPRESENTATIEVE BEDRIJFSSITUATIE

Bij het mogelijk maken van een nieuwe ontwikkeling dient te worden uitgegaan van de (representatieve invulling van de) maximale mogelijkheden van het bestemmingsplan. Het beoogd gebruik is niet leidend maar de ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt. Deze aanpak leidt doorgaans tot een te ruime bedrijfssituatie die vaak niet reëel en niet wenselijk is.

Om deze reden wordt uitgegaan van de drukste dag, zijnde de woensdagmiddag en de avond waarbij er een kinderdisco met muziek in het clubgebouw aanwezig is. In de regels van het bestemmingsplan kan deze situatie worden geborgd. Hiertoe dient een regel in het plan te worden opgenomen waarin de toegestane geluidsbelasting, inclusief de uitsluitingen in artikel 2.18 van het Activiteitenbesluit, is aangegeven. Deze regel dient in de planregels te worden opgenomen en kan niet door middel van maatwerkvoorschriften worden opgelegd omdat de uitsluiting van stemgeluid uitputtend in het Activiteitenbesluit is geregeld.

In overleg met het bestuur van de speeltuin is de representatieve bedrijfssituatie (RBS) vastgelegd. Hiermee worden de activiteiten bedoeld die maximaal binnen één beoordelingsperiode plaatsvinden.

In de dagperiode is de woensdagmiddag de drukste dag. De kinderen zijn dan vrij van school. Op een drukke dag (mooi weer) zijn er over de gehele dag in totaal maximaal 100 kinderen aanwezig. Op de drukste momenten kunnen 70 kinderen op het terrein spelen. In het rekenmodel is uitgegaan van 70 kinderen die gedurende 4 uur op het terrein spelen.

In figuur 2-2 is op 2 posities een geluidscherm voorgesteld. Hierbij kan worden gekozen voor het systeem van kokowall waarbij een geluid dicht en groen begroeid tuinscherm ontstaat zoals reeds voorzien (bijlage 1-4).

In de avondperiode (na 19:00 uur) is het gebruik van het clubhuis bepalend op het moment dat hier een kinderfeest met muziek is gepland. Deze activiteit wordt wenselijk geacht en is om deze reden niet uitgesloten. Het clubhuis wordt voor vele doeleinden gebruikt en bij het ontwerp is het multifunctioneel gebruik van het clubhuis leidend. In overleg met het bestuur is het huidige plan (figuur 2-2) als uitgangspunt genomen waarbij voor het glas en dak een aanname is gemaakt voor de toe te passen materialen. Er is een opbouw gekozen die het ontwerp intact laat maar wel een zo hoog mogelijke geluidwering bezit. In bijlage 1-2 is de gekozen opbouw weergegeven. Deze bestaat uit een houten dak met een geluidwerend plafond aan de onderzijde en geluidwerende beglazing waarbij een combinatie met doorvalbeveiliging is gekozen.

Met deze opbouw is teruggerekend bij welk geluidniveau voor muziek nog juist aan de norm wordt voldaan in de avondperiode. Hieruit blijkt dat een geluidniveau van 80 dB(A) haalbaar is in het huidig ontwerp. Voor een kinderfeestje is dit geluidniveau voldoende. Indien een enkele keer per jaar het geluidniveau hoger is vanwege bijvoorbeeld een kinderdisco kan dit worden geregeld via een ontheffing van de standaardvoorschriften. De APV biedt de mogelijkheid om twee keer per jaar af te wijken van de geluidsnormen. Dit dient gemeld te worden.

In de berekeningen is voor de avondperiode niet uitgegaan van het gebruik van de speeltuin. De reden hiervoor is dat al het geluid van de inrichting moet worden verhoogd met 10 dB zodra muziekgeluid herkenbaar is. Het stemgeluid in de avondperiode buiten leidt dan tot minder mogelijkheden in het clubhuis omdat de gelijktijdigheid niet is uitgesloten. Door de borging van het geluidniveau in de planregels is het mogelijk om alle tussengelegen mogelijkheden van het gebruik van het clubhuis en/of de speeltuin in de avondperiode te reguleren. Gedacht kan worden aan het sluiten van de speeltuin op de avonden dat het clubhuis is geopend.

Tijdens de avonden dat het clubhuis niet in gebruik is dan is het mogelijk dat de speeltuin in gebruik is. In het rekenmodel voor de maximale A-gewogen geluidniveaus zijn de piekgeluiden vanwege het spelen in de speeltuin in de avondperiode vastgesteld.

In de nachtperiode (na 23:00 uur) vinden geen activiteiten binnen de grenzen van het terrein plaats.

6 Vaststelling bronvermogens

Uitgangspunt bij de berekeningen zijn de bronsterktes van het geluid van de verschillende activiteiten. In de onderstaande paragraaf wordt verantwoord wat de uitgangspunten zijn geweest bij het bepalen van deze bronsterktes.

6.1 BRONSTERKTE STEMGELUID

Het stemgeluid inschatten van 70 kinderen die in een speeltuin spelen is en blijft een aanname. Er is aangesloten bij de literatuur.

In bijlage 1-1 is een redactionele bijdrage opgenomen van Tennekes “Het Menselijk stemgeluid”. In deze bijdrage wordt een bronvermogen van genoemd (tabel 3) variërend van 47 tot 95 dB(A) voor de range van fluisteren tot schreeuwen.

In tabel 5 is een tabel opgenomen van het bronvermogen per kind in verschillende situaties van speelplaats tot aan zwembad. Uit de tabel blijkt dat naarmate de doelgroep ouder wordt (speelplaats-schoolplein-buitenzwembad) en er minder toezicht is, het bronvermogen ook hoger wordt.

In dit onderzoek is het bronvermogen afgestemd op de doelgroep zijnde jonge kinderen van 2 tot maximaal 12 tot 14 jaar. Op de woensdagmiddag zal het publiek jonger zijn dan 12 jaar omdat oudere kinderen dan op het voortgezet onderwijs zitten en de woensdagmiddag niet vrij hebben.

Uit de tabel blijkt dat een gemiddeld bronvermogen van 77 dB(A) per kind representatief is bij een 100% bedrijfsduur van 4 uur op een woensdagmiddag. Dit staat gelijk aan een bronvermogen 80 dB(A) gedurende 2 uur, 83 dB(A) gedurende 1 uur per kind ect.

In het rekenmodel is een oppervlaktebron opgenomen met een bronvermogen van 78 dB(A) plus 10*log(70 kinderen) = 96.5 dB(A). Deze waarde komt overeen met de spectrale optelling van de hoogste waarden uit tabel 5 plus een toeslag van 18.5 dB voor het aantal kinderen.

Voor de piekgeluiden is 107 dB(A) voor schreeuwen als bronvermogen aangehouden. Deze waarde komt overeen met de maximale geluidniveaus van meerdere spelende kinderen op een schoolplein. Het is niet de bedoeling dat wordt geschreeuwd en het aanwezig toezicht zal huilende kinderen troosten of in het clubgebouw brengen. Een hoger piekgeluiden voor schreeuwen dan 107 komt bij kinderen zelden voor en wordt alleen gemeten indien gevraagd wordt om op commando zo hard mogelijk te schreeuwen. Deze hoge waarden zijn geen onderdeel van de representatieve invulling die inzichtelijk moet worden gemaakt maar zijn ongewenste excessen waartegen wordt opgetreden.

6.2 SPEEL-OF SPORTGELUIDEN

De speel- of sportgeluiden die kunnen optreden zijn met name afkomstig van het voetbal. Hierbij moet worden gedacht aan het schoppen tegen een bal of een bal die tegen een hek of vangnet botst. Ook hier geldt dat niet de excessen moeten worden getoetst maar de geluiden die bij een normaal gebruik kunnen optreden. In bijlage 1-3 zijn verschillende metingen opgenomen bij een voetbalvereniging waarbij hard tegen een bal wordt geschopt en de bal in tegen een hek botst. Deze piekgeluiden zijn afzonderlijk in het rekenmodel ingebracht op de posities waar deze kunnen optreden. In figuur 3-5 is een weergave opgenomen van het rekenmodel voor de piekgeluiden.

6.3 VENTILATIE CLUBHUIS

Het clubhuis wordt geventileerd met een afzuiging waarvan het bronvermogen maximaal 75 dB(A) bedraagt. Deze ventilator is tussen 07:00 en 23:00 uur in werking verondersteld. Met voorgaand genoemd bronvermogen wordt nog net aan de geluidregels uit het Activiteitenbesluit voldaan op een moment dat binnen muziek aanwezig is.

6.4 MUZIEK

De berekeningen zijn uitgevoerd met GeoMilieu 4.30. Deze software biedt de mogelijkheid om een geluidniveau binnen aan op te geven, de geluidisolatie in te voeren waarna het volgens meetmethode II.7 de bronsterkte van de geveluitstraling wordt bepaald. In bijlage 2-1 zijn de invoergegevens opgenomen.

Er is gerekend met een geluidniveau van 80 dB(A) met het popspectrum. In bijlage 1-2 zijn nadere gegevens opgenomen van deze uitgangspunten afkomstig uit de publicatie “Richtlijn muziekspectra in horecabedrijven”. Dit muziekgeluid is voldoende hoog voor het gewenst gebruik tijdens een kinderfeestje of sportkantine.

In bijlage 1-2 is verder informatie opgenomen van de geluidisolatie van het glas en het dak. Hierbij is het oppervlak afgestemd op het eerste ontwerp van het nieuwe clubhuis. Het clubhuis kan op een andere wijze worden ontworpen. Het doel van deze rekenexercitie is aan te tonen dat, met een mogelijk ontwerp, het gebruik van het clubhuis na maatregelen mogelijk is. Bij een verdere uitwerking van het plan moeten de bouwkundige maatregelen aan het clubhuis nader worden beschouwd.

7 Resultaten

7.1 LANGTIJDGEMIDDELD BEOORDELINGSNIVEAU TIJDENS RBS ($L_{AR,LT}$)

In tabel 6.1 zijn de rekenresultaten voor het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau voor de RBS opgenomen. De waarden zijn berekend op een hoogte van 1.5 meter voor de dagperiode en 5 meter in de avond- en nachtperiode. Ter plaatse van de hoogbouw en gestapelde bouw zijn rekenpunten gelegd op elke bouwlaag die zonder afscherming direct zicht heeft op het plangebied. De hoogste waarde is in de tabel opgenomen. Buiten de ingevoerde bodemobjecten is gerekend met een tussengebied met bodemfactor 0.

Tabel 6.1 rekenresultaten $L_{Ar,LT}$ voor de RBS

Rekenpunt	dag (dB(A))	avond (dB(A))	nacht (dB(A))
01A: Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	45	26+10=36	-
01-02: Huurwoningen nieuwbouw	43	32+10=42	-
03-04 Woningen Dr v.Damstraat 39-47	48	26+10=36	
05: Hoogbouw Dr. v Damstraat 44-160	47	28+10=38	-
06: Gestapelde bouw Fazantstraat 52-110	44	32+10=42	-
07-09: Woningen Hulsmaatstraat	42	35+10=45	-

De resultaten op alle punten zijn opgenomen in bijlage 3-1. In bijlage 3-2 is de geluidbelasting per bron weergegeven. De berekende waarden in de avondperiode zijn met een muziekcorrectie van 10 dB verhoogd omdat het geluid dan wordt bepaald door muziek.

Op de rekenpunten 3 en 4 kan worden voldaan aan een etmaalwaarde van 50 dB(A) ter plaatse van het gemengd gebied aan de Dr. van Damstraat.

Op de overige punten is de geluidbelasting in de dagperiode alleen bij de hoogbouw hoger dan de richtwaarde voor woongebied van 45 dB(A) ter plaatse van het woongebied. Er zijn reeds maatregelen getroffen in de vorm van geluidafscherming en bouwkundige voorzieningen. Het verder verhogen van schermen heeft voor de hoogbouw geen effect.

In de dagperiode is de geluidbelasting maximaal 2 dB hoger dan de richtwaarde ter plaatse van de hoogbouw. Er zijn geen mogelijkheden de geluidbelasting te reduceren. Het bronvermogen van het stemgeluid is een vast gegeven en vanwege de hoogbouw is geen afscherming mogelijk.

In de avondperiode wordt de richtwaarde vanwege het muziek op de woningen met maximaal 5 dB overschreden. Er zijn reeds bouwkundige maatregelen voorgesteld en het geluidniveau in het clubhuis is verlaagd tot een waarde van 80 dB(A) waarbij de gewenste activiteit nog mogelijk is.

Een verdere verlaging van het geluidniveau bij de woningen met een richtwaarde van 45 dB(A) is mogelijk indien het geluidniveau met ook 5 dB wordt verlaagd. Het geluidniveau binnen in het clubhuis is dan echter onvoldoende voor de gewenste activiteit met muziek. Ook is het mogelijk om de geluidisolatie met 5 dB te verhogen. Dit vergt echter een plan waarbij de opzet van het clubhuis geheel in het teken staan van de geluidisolatie van het pand. Deze maatregelen verzetten zich tegen het open karakter van het clubhuis dat gewenst is. Een derde mogelijkheid is om 5 dB af te wijken van de richtwaarde tot een grenswaarde die gelijk is aan het Activiteitenbesluit namelijk 50 dB(A). Deze waarde is lager dan de maximale waarde van 55 dB(A) tot waaraan ontheffing mogelijk is.

Het stemgeluid van kinderen is een vast gegeven en de woningen liggen rondom het plangebied. De wijze van inrichting van het terrein heeft onvoldoende effect om een verschil in geluidniveau te mogen verwachten. Het huidig plan is zodanig ingericht dat toezicht goed mogelijk is. Voor het aspect geluid is deze inrichting ook gunstig. De kleinere kinderen spelen aan de oostzijde. In het vooroverleg is afgesproken dat aan deze zijde een geluidscherm wordt geplaatst in de vorm van een begroeide wand (zie bijlage 1-4). De wat oudere kinderen spelen midden op het terrein waarbij het clubgebouw een deel van het geluid richting de Hulsmaatweg afschermt.

Afwijken van de richtwaarde kan alleen goed gemotiveerd en na bestuurlijke afweging. Het is verdedigbaar af te wijken van de richtwaarde van 45 dB(A). Temeer omdat het hier een reeds bestaande speeltuin betreft die deels reeds de juiste bestemming heeft. Daarnaast is de functie van dit deel van Mekkelholt sterk gewijzigd vanwege de verschillende herinrichtingsplannen in deze wijk en het aanliggend Roombeek.

7.2 MAXIMAAL A-GEWOGEN GELUIDNIVEAUS TIJDENS RBS (L_{AMAX})

In tabel 6.2 zijn de rekenresultaten voor de maximale A-gewogen geluidniveaus opgenomen. De waarden zijn berekend middels een afzonderlijk model. In figuur 3-5 is een weergave opgenomen van dit model. In bijlage 2-2 zijn de invoergegevens opgenomen.

Tabel 6.2 rekenresultaten L_{Amax} voor de RBS

Rekenpunt	dag (dB(A))	avond (dB(A))	nacht (dB(A))
01A: Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	69	69	-
01-02: Huurwoningen nieuwbouw	65	75	
03-04 Woningen Dr v.Damstraat 39-47	70	70	-
05: Hoogbouw Dr. v. Damstraat 44-160	65	65	-
06: Gestapelde bouw Fazantstraat 52-110	61	61	-
07-09: Woningen Hulsmaatstraat	64	66	-

De resultaten op alle punten zijn opgenomen in bijlage 4-1 en 4-2. Uit de berekeningen blijkt dat kan worden voldaan aan de streefwaarde genoemd in het gemeentelijk geluidbeleid van 70 dB(A) voor de dagperiode.

De piekgeluiden worden bepaald door het roepen of schreeuwen van kinderen op het speelterrein. De aannames die worden gemaakt zijn altijd voor discussie vatbaar. Dit geldt voor de hoogte van de aangehouden bronvermogens, het aantal kinderen en de duur dat ze aanwezig zijn.

Er wordt net voldaan aan de norm voor de dagperiode op een hoogte van 1.5 meter. Bij toetsing aan het Activiteitenbesluit wordt het stemgeluid uitgezonderd van toetsing. Om een goed woon- en leefklimaat te kunnen garanderen moet het stemgeluid wel aan voorschriften worden verbonden zodat het mogelijk is deze te reguleren.

In de avondperiode moet worden getoetst op een hoogte van 5 meter. Er is vanaf deze hoogte direct zich op het speelterrein vanaf de woningen waardoor de afscherming geen effect heeft. Er treedt een overschrijding op van de grenswaarden van 10 dB indien er op het speelterrein door kinderen wordt geschreeuwd met een bronvermogen van 107 dB(A). Indien er met normaal stemvolume wordt gesproken zal het bronvermogen zeker 10 dB lager zijn en wordt wel voldaan aan de grenswaarde voor de avondperiode.

Een speeltuin is bedoeld om plezier te hebben en gillen en schreeuwen kan niet worden uitgesloten. Het verhogen van schermen is ruimtelijk ongewenst. Er is een hoogte mogelijk van maximaal 2.5 meter. Ook een andere inrichting van de speeltuin is niet mogelijk omdat de woningen rondom het terrein zijn gelegen.

Zoals eerder in dit rapport vermeld moet door middel van een planregel eventuele hinder vanwege het gebruik worden geborgd.

8 Bespreking en conclusies

In opdracht van de gemeente Enschede is een akoestisch onderzoek uitgevoerd naar de geluidbelasting in de omgeving als gevolg van de toekomstige activiteiten van een speeltuin in de wijk Mekkelholt te Enschede.

De geluidbelasting is bepaald op 9 punten in de directe omgeving van de locatie. De ligging van de punten is aangeven in figuur 3.

Bij het mogelijk maken van een nieuwe ontwikkeling dient te worden uitgegaan van de (representatieve invulling van de) maximale mogelijkheden van het bestemmingsplan. Het beoogd gebruik is niet leidend maar de ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt. Er is uitgegaan van de drukste dag, zijnde de woensdagmiddag en de avond waarbij er een kinderdisco met muziek in het clubgebouw aanwezig is.

Tijdens deze bedrijfssituatie wordt voldaan aan de regels voor geluidhinder zoals zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit. De berekende geluidbelasting voldoet behalve bij de hoogbouw aan de richtwaarde van 45 dB(A) bij het woongebied. Aan de richtwaarde van 45 dB(A) wordt alleen voldaan indien maatregelen worden getroffen in het tussengebied in de vorm van geluidschermen met een hoogte van 2.2 meter. Tevens zijn geluidwerende voorzieningen in het clubhuis noodzakelijk.

Er zijn redenen aangegeven dat gemotiveerd kan worden afgeweken tot een waarde van 50 dB(A) ter plaatse van de hoogbouw.

De piekgeluiden worden bepaald door roepen en schreeuwen. Uitgaande van een gemiddelde waarde uit de literatuur wordt voldaan aan de richtwaarde van 70 dB(A) in de dagperiode. Tijdens excessen (moedwillig hard schreeuwen in de richting van woningen) wordt niet voldaan aan de waarden voor de maximale A-gewogen geluidniveaus.

Na 19.00 uur moet worden getoetst op een hoogte van 5 meter en ontstaat direct zich op de speeltuin. De piekgeluiden als gevolg van schreeuwende kinderen overschrijden de norm van 65 dB(A) voor de avondperiode. Het verhogen van schermen is ruimtelijk ongewenst en ook een andere inrichting van de speeltuin is niet mogelijk omdat de woningen rondom het terrein zijn gelegen. Samenvattend is het niet te voorkomen dat de norm van 65 dB(A)in de avond wordt overschreden.

Na aanpassing van de bestemming is er geen mogelijkheid meer om regulerend op te treden vanwege de uitsluitingen van stemgeluid in het Activiteitenbesluit. Daarom dient een regel in het plan te worden opgenomen waarin de toegestane geluidsbelasting, inclusief de uitsluitingen in artikel 2.18 van het Activiteitenbesluit, is aangegeven.

Hiermee wordt het gewenst gebruik van de speeltuin mogelijk en kan een goed woon- en woonklimaat worden gegarandeerd.

Enschede, 6 mei 2018

Ing. R. Herik

Figuur 1

Akoestisch Buro Tideman

Industrielawaai - IL, [Versie 01 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - LArLT tijdens RBS] , Geomilieu V4.30

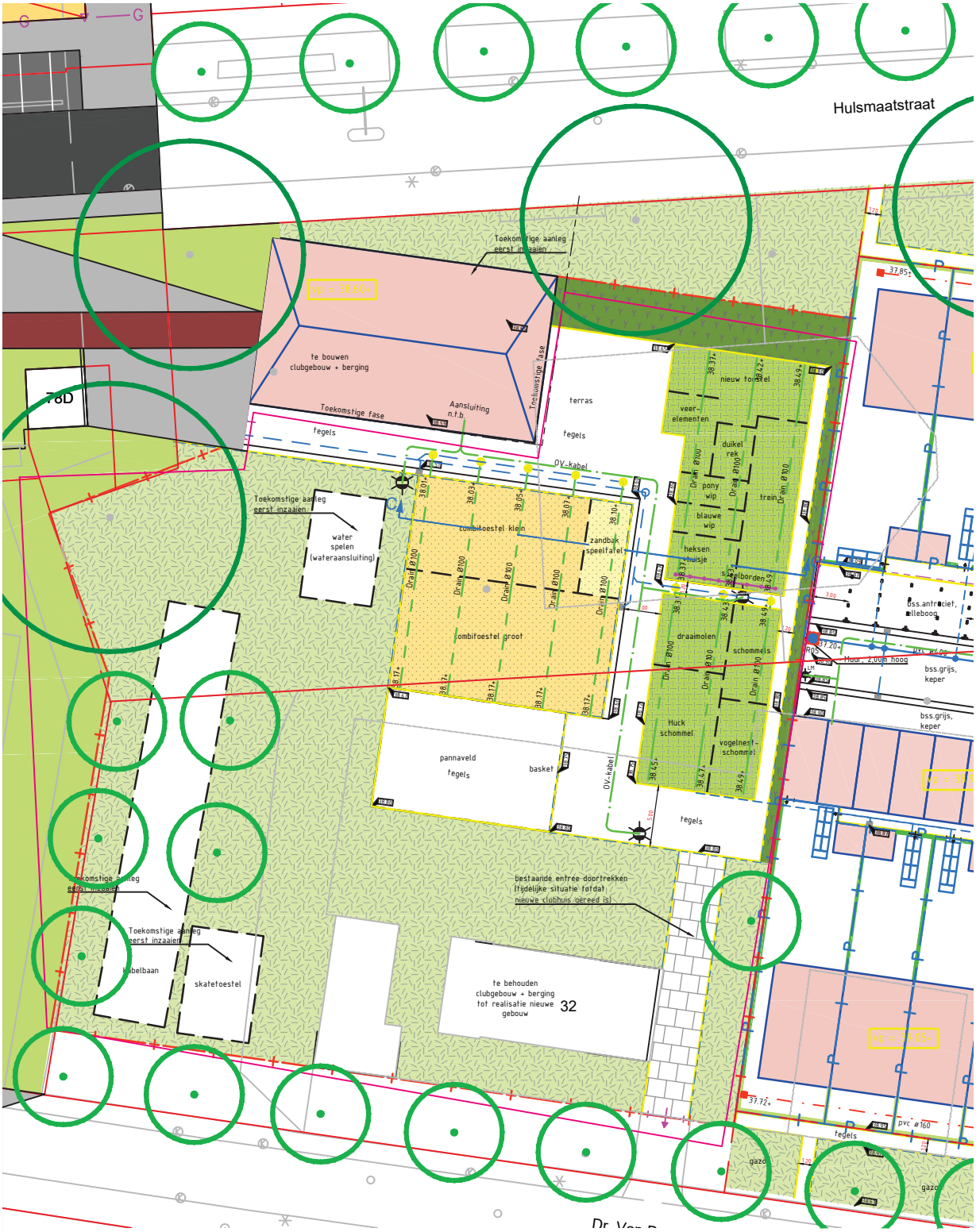
Hulsmaatstraat
78D
te bouwen clubgebouw + berging
Toekomstige fase
Aansluiting n.t.b.
Toekomstige aanleg eerst inzaaien
terras
tegels
OV-kabel
nieuw toestel
veer-elementen
duikel rek
pony wip
trein
blauwe wip
heksen huisje
zandbak speeltafel
combitoestel klein
combitoestel groot
draaimolen
schommels
Huck schommel
vogelnest-schommel
pannaveld
basket
bestaande entree doortrekken (tijdelijke situatie totdat nieuwe clubhuis gereed is)
te behouden clubgebouw + berging tot realisatie nieuwe gebouw
32
klimbelbaan
skatetoestel
bss.antraciet, kelleboog
bss.grijs, keper
PVC ø160
gazon

Figuur 2-2-1

1
2
3
4
5
6
7
3600
3600
3600
3600
3600
3600
750
21950
900
A
B
C
D
E
750
3600
3600
2400
3600
9964
3736
Keuken
22.8 m²
bar
Berging
13.0 m²
Opslag
5.7 m²
Berging / techniek
12.7 m²
Zaal
105.8 m²
T
T.
Mlva + D
H
mk
entree
vouwwand
Beheerder / Vergaderruimte
24.5 m²
glijbaan
18364
3586

Figuur 2-2-2

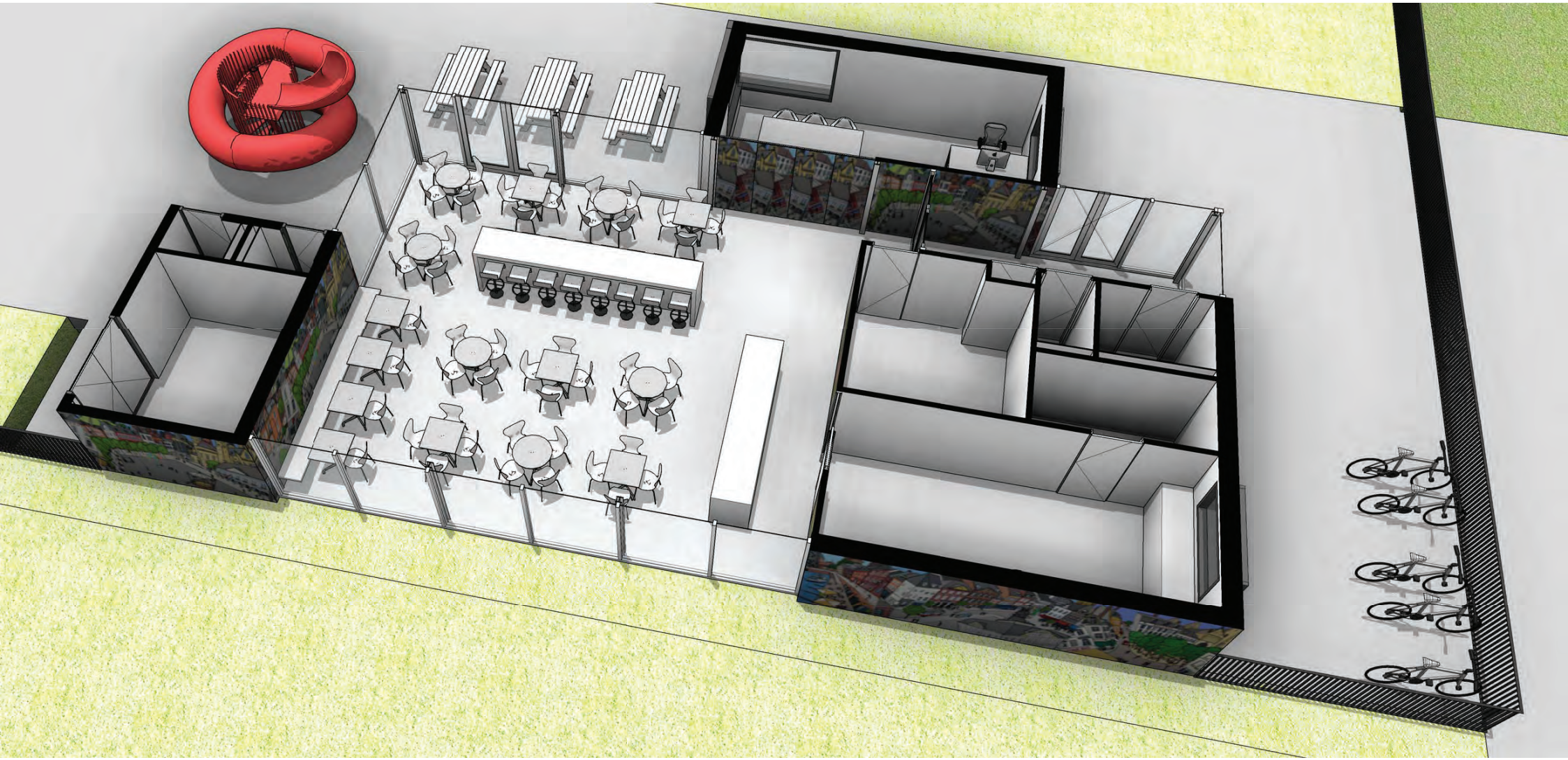

12 April 2017
Dr. Coppesstraat
Mekkelholtsweg
Dr. Van Damstraat
Fazantstraat
Patrijsstraat
Moutlaan
Hopstraat
Brouwerijstraat
Brouwerijplein
Beekstraat
Landstraat
Daumningenstraat
Roomweg
155-221
52-110
78D
44-160
162-184
77-83
61-75
99-133
51-85A
3-37
30-34
8-46
50-218
220-228
33-39
43-49
55-111
2-30
86-86A
0 20 40 60m
N

Oppervlaktebronnen
Puntbronnen
Uitstralende daken
Uitstralende gevels
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
periode: Etmaalwaarde
0 m
30 m
schaal = 1 : 750
Fazantstraat
Hulsmaatstraat
Dr. Van Damstraat
LNK00R 02898G0000
LNK00R 00837G0000
LNK00R 00840G0000
LNK00R 00841G0000
LNK00R 03078G0000
LNK00R 03079G0000
LNK00R 03082G0000
ESD00K 03732G0000
ESD00K 03674G0000
ESD00K 03738G0000
ESD00K 03785G0000
ESD00K 03656G0000
ESD00K 03662G0000
ESD00K 03648G0000
GP01
GP02
GP03
Dak
Bz-01
Bz-02
01
01A
02
03
04
05
06
07
08
09
78D
472950
472900
472850
257750
257800

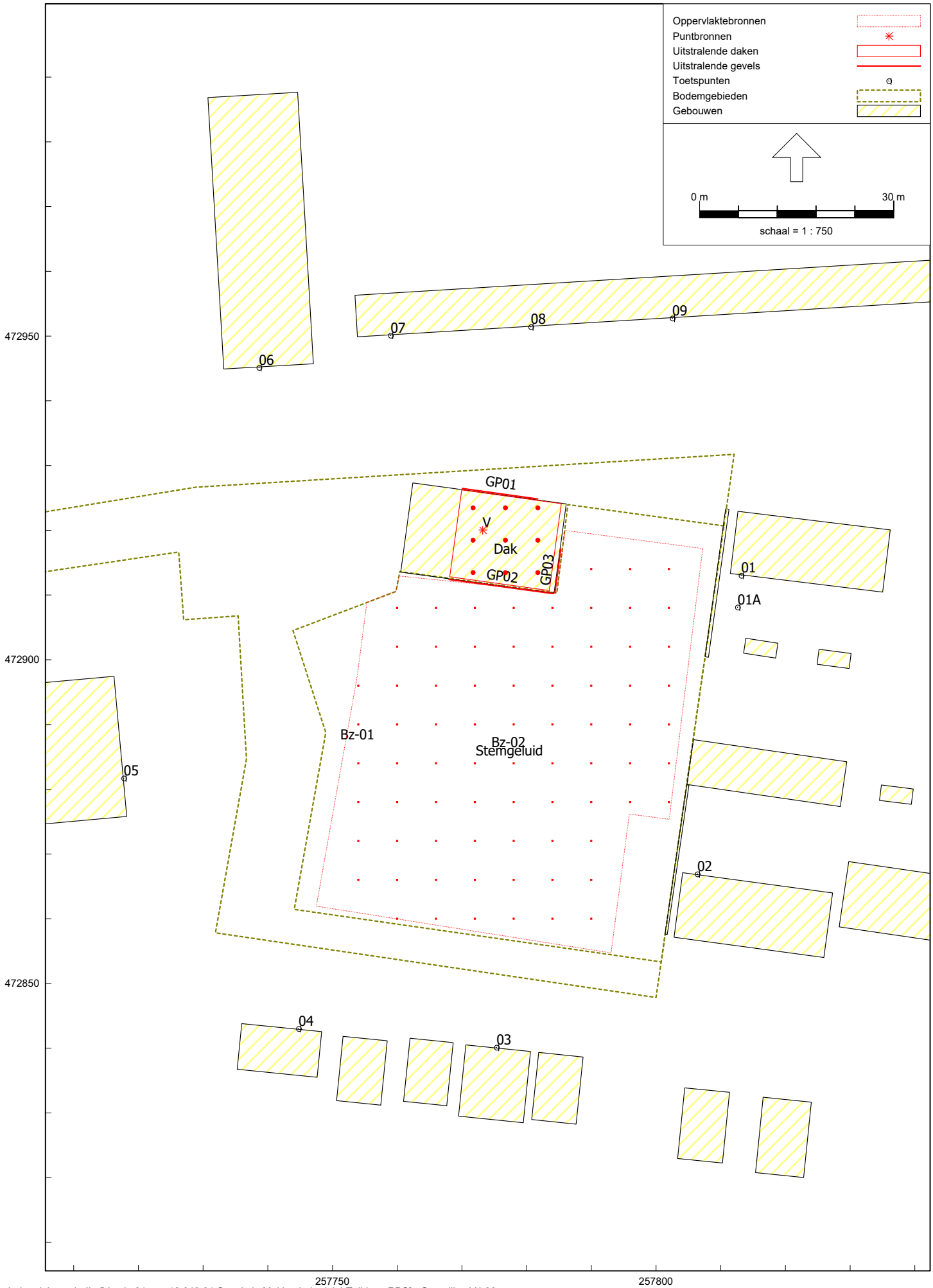
Oppervlaktebronnen
Puntbronnen
Uitstralende daken
Uitstralende gevels
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
0 m
30 m
schaal = 1 : 750
472950
472900
472850
257750
257800
06
07
08
09
GP01
V
Dak
GP02
GP03
01
01A
Bz-01
Bz-02
Stemgeluid
05
02
04
03

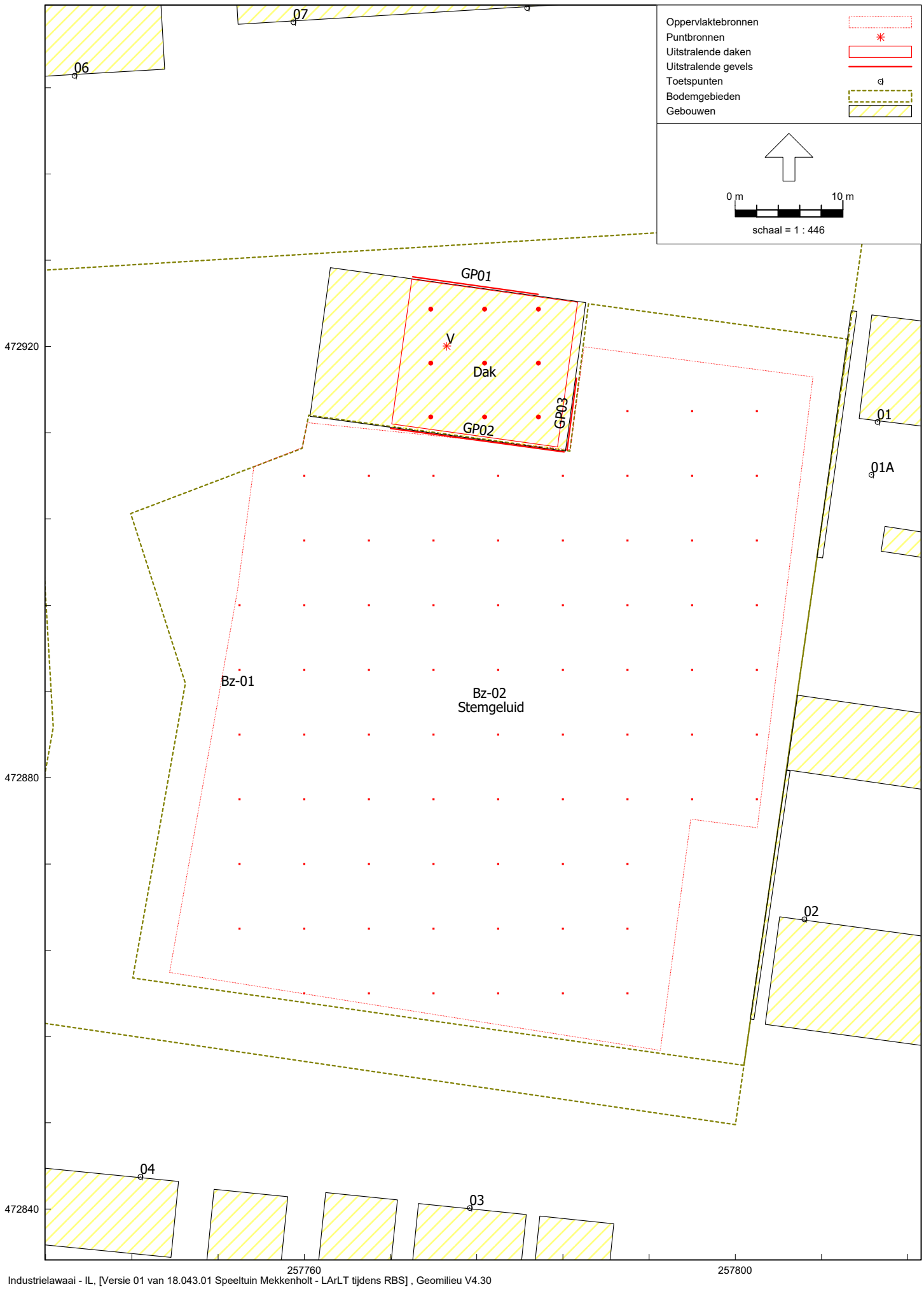
Oppervlaktebronnen
Puntbronnen
Uitstralende daken
Uitstralende gevels
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
0 m
10 m
schaal = 1 : 446
06
07
GP01
V
Dak
GP02
GP03
01
01A
Bz-01
Bz-02
Stemgeluid
02
04
03
472920
472880
472840
257760
257800

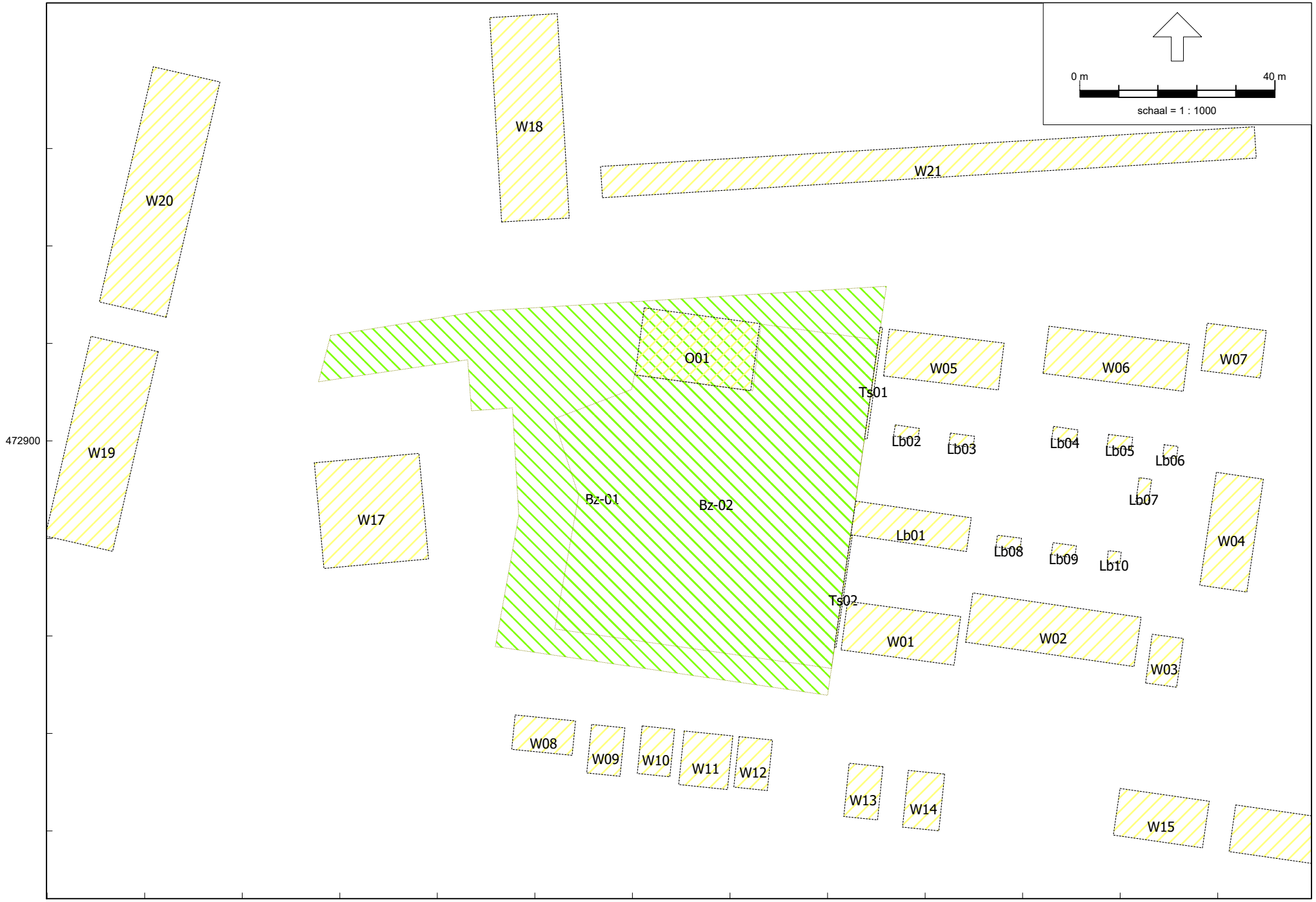

Industrielawaai - IL, [Versie 01 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - LArLT tijdens RBS] , Geomilieu V4.30

Akoestisch Buro Tideman

Figuur 3-4

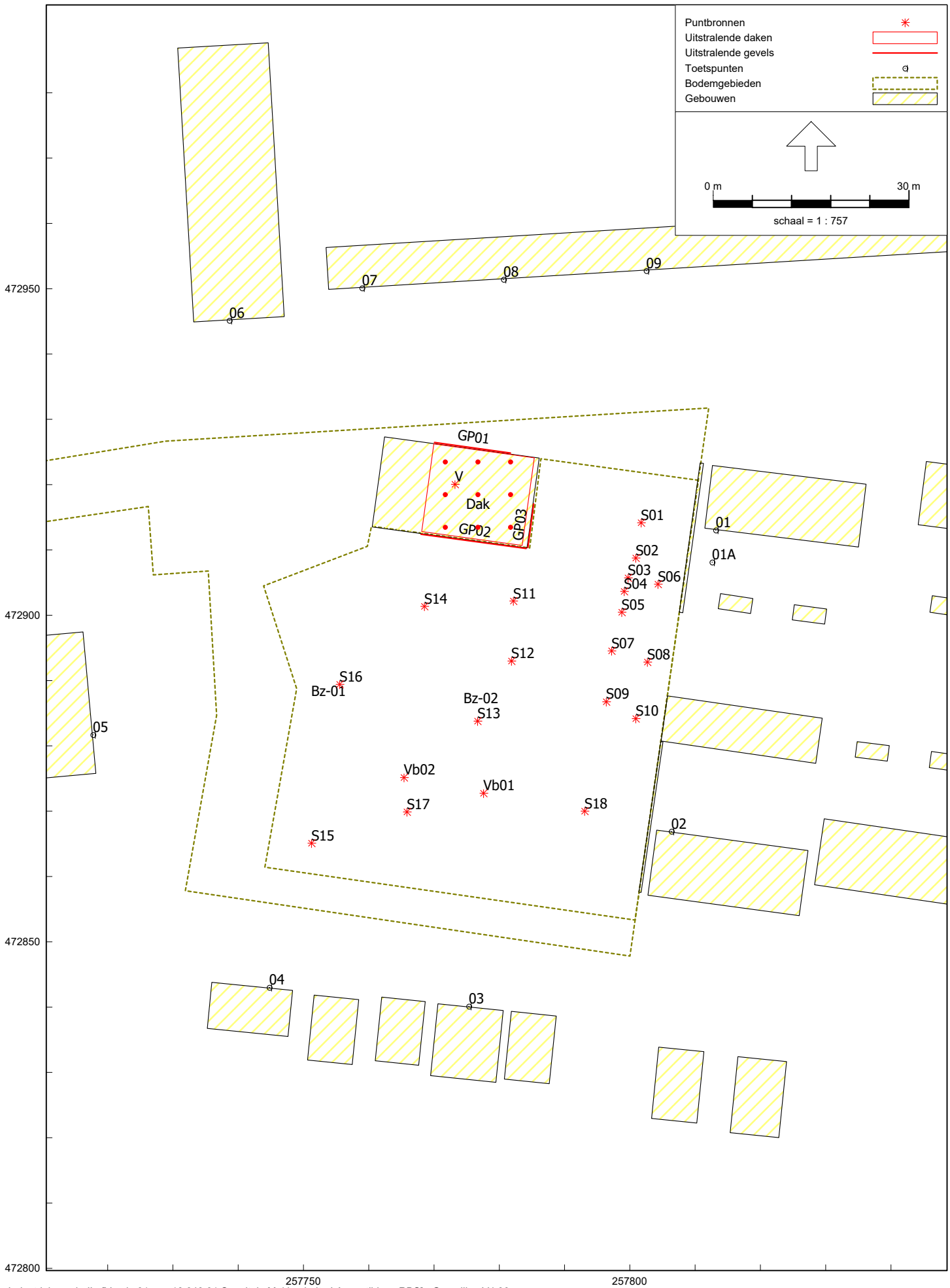
Puntbronnen
Uitstralende daken
Uitstralende gevels
Toetspunten
Bodemgebieden
Gebouwen
0 m
30 m
schaal = 1 : 757
472950
472900
472850
472800
257750
257800
06
07
08
09
GP01
V
Dak
GP02
GP03
S01
01
S02
01A
S03
S04
S06
S05
S14
S11
S12
S07
S08
S16
Bz-01
Bz-02
S13
S09
S10
05
Vb02
Vb01
S17
S18
S15
02
04
03

Bijlage 1-1-1

redactionele bijdrage

202 Het menselijk stemgeluid (2)

Martin Tennekes

In het eerste deel van dit artikel (zie Journaal Geluid 2009/9) heeft de auteur met name het wettelijk kader rond het menselijk stemgeluid beschreven. In deel 2 geeft de auteur achtereenvolgens een overzicht van de optredende geluidsniveaus en de jurisprudentie rond het menselijk stemgeluid (*red*).

Optredende geluidsniveaus

Het door het menselijk stemgeluid geproduceerde geluid heeft een behoorlijk grote dynamiek. Het equivalente bronvermogen varieert van ongeveer 47 dB(A) (→ fluisteren) tot 110 dB(A) (→ keihard schreeuwen). De hoogste waarde van het maximale bronvermogen (L_{WAmax}) door het menselijk stemgeluid bedraagt ongeveer 115 dB(A).

Het Ministerie van Milieu in de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen heeft in februari 1998 het Merkblatt nr. 10 "Geräuschimmissionsprognose von Sport- und Freizeitanlagen" uitgebracht. In deze handreiking zijn de in de volgende tabel 1 vermelde bronvermogens opgenomen voor het menselijk stemgeluid. De vermelde bronvermogens van het stemgeluid gaan van normaal spreken tot keihard schreeuwen.

In tabel 2 zijn de emissiegetallen uit de VDI – Richtlinie 3770 – Emissionskennwerte technischer Schallquellen – Sport- und Freizeitanlagen (april 2002) opgenomen voor het menselijk stemgeluid bij sport- en recreatieinrichtingen.
De waarden in tabel 2 komen voor een belangrijk deel overeen met de waarden uit tabel 1, maar in deze VDI – Richtlinie 3770 zijn naast de equivalente bronvermogens[1] ook de maximale bronvermogens opgenomen.

Tabel 1: bronvermogens menselijk stemgeluid Merkblatt nr. 10 – Ministerie van Milieu Nordrhein-Westfalen

Soort bron	Bronvermogen L_{wA} in dB(A)	Middeling	Opmerkingen
Spreken – normaal	65	Equivalent	
Spreken – verheven	70	Equivalent	
Spreken – zeer luid	75	Equivalent	
Roepen – normaal	80	Equivalent	
Roepen – 15 m afstand	85	Equivalent	
Roepen – luid	95	Equivalent	
Schreeuwen	100	Equivalent	
Schreeuwen – keihard	110	Equivalent	
Schreeuwen – kinderen	87	Equivalent	Schoolplein/kind

1 L_{WAeq} betreft de spraakuiting die over een tijdsduur T van de uiting energie-equivalent is gemiddeld.

Bijlage 1-1-2

De vermelde bronvermogens van het stemgeluid gaan van normaal spreken tot zeer luid schreeuwen. Ook bronvermogen van het applaudisseren en het juichen bij doelpunten door het publiek is vermeld.

Tabel 2: bronvermogens menselijk stemgeluid VDI – Richtlijn 3770

Soort bron	L_{WAeq} dB(A)	L_{amax} dB(A)
Spreken – normaal	65	67
Spreken – verheven	70	73
Spreken – zeer luid	75	
Roepen – normaal	80	86
Roepen – luid	90	
Roepen – zeer luid	95	
Schreeuwen	100	
Schreeuwen – luid	105	108
Schreeuwen – zeer luid	110	115
Applaudisseren – normaal	89	90
Applaudisseren – zeer luid	92	95
Juichen bij doelpunt – normaal	111	
Juichen bij doelpunt – zeer luid	114	115
Schreeuwen – kinderen	87	

In het Duitse "Taschenbuch der Technischen Akustik" zijn de in de volgende tabel 3 vermelde geluidsniveaus van de spraak opgenomen bij verschillende spreekwijzen. Hier zijn naast de equivalente geluidsniveaus op één meter voor de spreker ook de bronvermogens opgenomen. De vermelde geluidsniveaus van het stemgeluid gaan van normaal spreken tot schreeuwen.

In de volgende tabel 4 zijn de door verschillende akoestisch adviesbureaus uit metingen bepaalde gemiddelde bronvermogensniveaus per kind weergegeven, zoals die optreden op speelplaatsen bij kinderdagverblijven, op schoolpleinen en in buitenzwembaden.

In de volgende tabel 5 zijn de door verschillende akoestisch adviesbureaus uit metingen bepaalde maximale bronvermogensniveaus (piekgeluiden) per kind weergegeven, zoals die optreden op speelplaatsen bij kinderdagverblijven, op schoolpleinen en in buitenzwembaden.

Tabel 3: equivalent geluidsniveau van spraak bij verschillende spreekwijzen – Taschenbuch der Technischen Akustik

Spreekwijze	Equivalent geluidsniveau L_{pA} op 1m voor de spreker in dB(A)	Bronvermogensniveau L_{wA} in dB(A)
Fluisteren	36	47
Zacht spreken	42	53
Ontspannen spreken	48	59
Ontspannen – normaal spreken	54	65
Normaal – met stemverheffing	60	71
Met stemverheffing spreken	66	77
Luid spreken	72	83
Zeer luid spreken	78	89
Schreeuwen	84	95

Tabel 4: gemiddeld bronvermogensniveau per kind

	63	125	250	500	1000	2000	4000	dB(A)
1. Speelplaats kinderdagverblijf	49-53	47-60	57-64	65-68	69-74	66-73	60-69	73-77
2. Schoolplein								80-87
3. Buitenzwembad	58	68	73	80	87	89	79	92-95

Bijlage 1-1-3

Tabel 5: maximaal bronvermogensniveau per kind

	dB(A)
1. Speelplaats kinderdagverblijf	95-110
2. Schoolplein	95-107
3. Zwembad	104-110

In het algemeen zijn er duidelijk waarneembare verschillen tussen het stemgeluid van vrouwen en mannen. Vrouwen produceren vooral in de lage frequenties veel minder geluid dan mannen. Daarentegen staan ze bij de hogere frequenties hun mannetje, ze kunnen heel 'hoog zingen' en als het nodig is keihard gillen.

In de volgende tabel 6 zijn de spectra (in tertsbanden) van het menselijk stemgeluid weergegeven van vrouwen en mannen van zacht praten tot schreeuwen. Verder is ook het berekende energetisch gemiddelde spectrum in tertsbanden van luid sprekende vrouwen en mannen vermeld → 60,7 dB(A).

Schoolpleinen, kinderspeelplaatsen e.d.

Plaatsen waar veel en vaak hard menselijk stemgeluid wordt geproduceerd zijn bijvoorbeeld schoolpleinen, kinderspeelplaatsen e.d.

In Nederland staan meer dan 7000 scholen voor basisonderwijs en in de meeste gevallen hebben die ook een schoolplein waar de kinderen in de pauzes en buiten schooltijd kunnen spelen. Daarnaast zijn er ook nog veel kinderdagverblijven met meestal buiten een speelplaats voor de kinderen. Op de schoolpleinen en speelplaatsen maken de kinderen behoorlijk veel geluid. Dat er ook bewoners in de buurt van deze schoolpleinen en speelplaatsen wonen die het geluid van de kinderen als hinderlijk lawaai ervaren is wel begrijpelijk.

De vraag is of handhavend moet worden opgetreden als, ten gevolge van het menselijk stemgeluid van de kinderen op het speelterrein, de geluidsgrenswaarden van het Activiteitenbesluit worden overschreden. Gelet op artikel 2.18, eerste lid, onder a van het Activiteitenbesluit blijft het stemgeluid van personen op een onverwarmd en onoverdekt terrein, dat onderdeel is van de inrichting, buiten beschouwing, tenzij dit terrein kan worden aangemerkt als 'binnenterrein'. Uit de jurisprudentie blijkt dat bij de beantwoording van de vraag of een terrein dient te worden aangemerkt als 'binnenterrein' de volgende twee punten van belang zijn:

Tabel 6: spectra van het menselijk stemgeluid (mannen en vrouwen) en het gemiddelde spectrum van luid sprekende vrouwen en mannen

F(Hz)	125	160	200	250	315	400	500	630	800	1000	1200	1600	2000	2500	3100	4000	dB(A)
Vrouwen																	
zacht	26	36	47	44	39	45	45	44	39	36	36	36	35	31	30	30	50
normaal	26	37	48	47	42	49	50	48	46	42	43	42	38	36	38	40	55
verheffen	25	35	48	53	49	53	57	55	54	52	53	52	47	45	45	45	63
luid	20	34	45	55	55	55	59	62	62	61	62	62	57	54	53	53	71
schreeuwen	20	30	40	50	55	61	64	68	70	72	74	74	70	67	67	64	82
Mannen																	
zacht	44	42	46	46	44	47	48	45	38	37	39	39	35	33	33	35	52
normaal	48	43	48	52	51	53	54	52	46	45	47	44	40	41	41	38	58
verheffen	51	49	51	56	55	58	60	58	54	53	54	51	47	47	46	44	65
luid	50	55	57	60	62	65	68	69	66	65	67	64	59	59	57	55	76
schreeuwen	42	42	57	66	68	69	74	78	78	78	80	78	73	72	70	68	89
Gemiddelde spectrum van luid sprekende vrouwen + mannen																	
	44,6	42,7	46,3	51,3	49,5	52,8	55,3	55,3	50,6	49,1	50,1	48,1	43,6	42,7	42,1	41,1	60,7

Bijlage 1-1-4

1. de mate van beslotenheid van de ligging van het terrein hetgeen tot uitdrukking komt in een lager referentieniveau (de fysieke situatie);
2. de hoogte van het aldaar heersende referentieniveau van het omgevingsgeluid.

Uit de jurisprudentie blijkt verder dat er sprake van een 'binnenterrein' indien het terrein fysiek dermate besloten ligt dat de dit tot uitdrukking komt in een lager referentieniveau van het omgevingsgeluid.

Voor de definitie van het begrip 'referentieniveau van het omgevingsgeluid' verwijst de Handleiding meten en rekenen industrielawaai naar het ICG-rapport IL-HR-15-01 waarin het begrip wordt gedefinieerd als de hoogste waarde van de volgende niveaus:

- het L_{95} van het omgevingsgeluid, exclusief de bijdrage van niet-omgevingseigen bronnen;
- het optredende equivalente geluidsniveau (L_{Aeq}) in dB(A) veroorzaakt door zoneringsplichtige wegverkeerbronnen minus 10 dB.

Jurisprudentie

Bij een schoolplein dat met bebouwing wordt omsloten, wordt het stemgeluid onder het Activiteitenbesluit meegenomen bij het bepalen van het geluidsniveau. Hierdoor kunnen klagende buurtbewoners met succes om handhaving van de geluidsnormen verzoeken.

LJN: BD2337, Rechtbank Haarlem, 145235/ KG ZA 08-205 – 9 mei 2008

Kort geding van omwonenden wegens ondervonden geluidsoverlast van de op de kleuterspeelplaats spelende kinderen van de Crayenesterschool in Heemstede. Hoewel het aannemelijk is dat het krachtens de wet toegestane geluidsniveau van het stemgeluid van tijd tot tijd wordt overschreden, worden de vorderingen van de omwonenden door de voorzieningenrechter rechter in het kort geding toch afgewezen.

Dat voornamelijk op grond van een bij een kort geding vereiste belangenafweging. De rechter stelt dat wie in de buurt van een school gaat wonen, niet moet klagen over de geluiden die dat met zich meebrengt, zich daaraan moet aanpassen of anders verhuizen. Anderzijds mag van de school worden verwacht dat zij binnen het redelijke probeert de door de leerlingen veroorzaakte overlast van het stemgeluid zoveel mogelijk te beperken.

In het geval van de Crayenesterschool in Heemstede heeft het ook nog geleid tot een aantal procedures bij de Raad van State. Het verzoek om bestuurlijke handhaving van de geluidsvoorschriften door omwonenden was door het gemeentebestuur van Heemstede afgewezen.

LJN: BG7189, Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak, 200801480/1 – 17 december 2008

Cruciaal voor het oordeel van de Afdeling Bestuursrechtspraak was de vraag of het schoolplein al dan niet als binnenterrein beschouwd moest worden. De Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) op verzoek van de Afdeling Bestuursrechtspraak uitgebreide geluidsmetingen verricht om het referentieniveau van het omgevingsgeluid te bepalen. Uit de simultane metingen bleek dat het verschil tussen het referentieniveau aan de voorzijde en de achterzijde van de betrokken bebouwing 4 tot 5 dB(A) bedraagt. Gelet op dit verschil in referentieniveau en de besloten ligging van het schoolplein is de Afdeling Bestuursrechtspraak van mening dat het schoolplein moet worden aangemerkt als een 'binnenterrein' als bedoeld in artikel 2.18 van het Activiteitenbesluit. De Afdeling bestuursrechtspraak oordeelde in haar uitspraak dat het gemeentebestuur de geluidsnormen dan ook moest handhaven. Het gevolg van deze uitspraak is dat de kinderen binnen moeten blijven.

Bijlage 1-1-5

Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak, 200102945/1 – 24 juli 2002
Het ging hier om een door de burgemeester van Schiedam verleende vergunning verleend voor het exploiteren van een horeca-inrichting met terras.
Volgens de Afdeling kan eventuele 'inrichtingsgebonden' geluidsoverlast veroorzaakt door het stemgeluid van publiek op het terras in dit kader geen rol spelen, aangezien de hierop betrekking hebbende belangen worden beschermd door het Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer. De door de onderhavige APV-bepalingen beschermde belangen hebben betrekking op 'publieksgebonden' hinder, zoals verstoringen van de openbare orde.

Incidenten kinderdagverblijf
Het geluid dat bij kinderdagverblijven wordt geproduceerd wordt door de omgeving – zacht uitgedrukt – lang niet altijd gewaardeerd. Er verschijnen regelmatig stukken in de krant waarin wordt bericht dat er soms sprake is van agressief gedrag tegen de kinderdagverblijven. Ook in actualiteitenprogramma's op televisie wordt met enige regelmaat aandacht geschonken aan incidenten bij kinderdagverblijven.
Hieronder worden een aantal incidenten kort beschreven.

- *1995 – 2008:*
  Kinderdagverblijf Willem Sparkje in Amsterdam.
  Vanwege geluidoverlast verwikkeld in een civiele procedure met de buren.
- *2005 – heden:*
  Kinderdagverblijf Hazeltje in Haarlem.
  In conflict met omwonenden over geluidoverlast van kinderen en uitbreidingsplannen.
- *2007 – 2009:*
  Kinderdagverblijf Blij Begin in Roermond.
  In conflict met omwonenden over geluidoverlast van kinderen. Inmiddels is er een convenant tussen beide partijen.
- *2008:*
  Kinderdagverblijf Groeiland in Amsterdam Nieuw Sloten:
  In conflict met omwonenden over geluidoverlast van kinderen. Bekogeld met eieren, batterijen en scheermesjes.
- *2007 – heden:*
  Kinderdagverblijf Dromelot in Amsterdam.
  In conflict met omwonenden over geluidoverlast van kinderen. Eieren, tomaten en bloemen worden vanaf de balkons op het terrein en de tegen de ramen van het kinderdagverblijf gegooid. Ook worden de kinderen door een man vanaf zijn balkon belaagd met een megafoon. Begin april 2009 is de voordeur van het kinderdagverblijf met een pot witte verf onder handen genomen.
- *2008 – heden:*
  Kinderdagverblijf 't Klaproosje in Amsterdam.
  De buren van het kinderdagverblijf 't Klaproosje zijn het lawaai van de kinderen zo zat, dat ze de kleine kinderen uitschelden en het kinderdagverblijf zelfs bekogelen. Het kinderdagverblijf ontving ook dreigtelefoontjes.
  Met een brief van het stadsdeel Centrum Amsterdam wordt het kinderdagverblijf 't Klaproosje gesommeerd vanwege geluidsoverlast slechts twee keer per dag een klein groepje kinderen buiten te laten spelen. Een groep kinderen komt door deze maatregel helemaal niet meer buiten.

Bijlage 1-2-1

2. muziekspectra - richtlijn

De vijf spectra zijn bedoeld voor de meest voorkomende situaties in reguliere horecabedrijven waar muziek een onderdeel vormt van de bedrijfsvoering. Indien nodig kan hiervan worden afgeweken, bijvoorbeeld op basis van representatieve geluidsmetingen voor een specifieke situatie.

In tabel 1 zijn de vijf muziekspectra weergegeven met voorbeelden van type horecabedrijven waarin deze spectra voorkomen, met bijhorende geluidsniveaus.
De weergegeven waarden betreffen het gemiddelde geluidsniveau in het publieksveld. De genoemde bedrijfsvormen zijn slechts voorbeelden. In de praktijk komen de verschillende spectra bij diverse exploitatievormen en geluidsniveaus voor.

In tabel 2 zijn de correctiewaarden van de vijf muziekspectra weergegeven die kunnen worden toegepast bij overdrachtsberekeningen.
De verschillende spectra hebben een kenmerkend verschil tussen het totale A-gewogen en C-gewogen geluidsniveau. In de tabel is dat verschil per spectrum opgenomen. In de praktijk komen de spectra niet altijd exact overeen met de gepresenteerde waarden, waardoor ook het verschil tussen dB(A) en dB(C) kan variëren.

Tabel 1: Muziekspectra en geluidsniveau in horecabedrijven

Spectra	Voorbeelden bedrijfsvoering	Geluidsniveau L_{Aeq} dB(A)
Achtergrond	restaurant, eetcafé, koffiehuis, kantine	55 – 75
Pop	bruincafé, automatenhal, sportkantine	70 – 85
Dance	jongerencafé, cultureel centrum, discotheek, dansstudio, sportschool	85 – 100
House	schouwburg, club, feestzaal, live muziek, discotheek, café met DJ	95 – 103[3]
Ultra bas	club, feestzaal, live muziek, DJ	98 – 103[3]

Tabel 2: Correctiewaarden muziekspectra

Spectra	Correcties per (Hz) middenfrequenties van octaafbanden							Verschil dB(A) en dB(C)
	63	125	250	500	1000	2000	4000	
Achtergrond	-34	-20	-11	-7	-5	-5	-8	3 dB
Pop	-27	-14	-9	-6	-5	-6	-10	6 dB
Dance	-20	-11	-8	-5	-6	-8	-12	10 dB
House	-13	-8	-8	-7	-7	-9	-10	14 dB
Ultra bas	-6	-5	-8	-10	-11	-11	-9	20 dB

[3]) Op basis van convenant 'organisatoren van muziekevenementen en de poppodia', 14 februari 2014 (VVEM, VNPF en ministerie VWS)

IVI-METALPLAFOND®

Deze vrijhangende plafondconstructie op basis van de IVI-Metaalregel® en IVI-Kruisverbinder® is speciaal ontwikkeld als geluidsisolerend plafond.

Vanwege de vrije ophanging is het systeem bij uitstek geschikt voor situaties waar de bestaande plafondconstructie ongelijk is. Het plafond is op iedere hoogte af te hangen.

De isolatiewaarde is afhankelijk van de hoogte van de spouw welke men met dit systeem zelf kan bepalen.

Het IVI-Metalplafond® als compleet systeem bestaat uit:

- **Nevima IVI-Metaalregels® 50 mm**
- **Nevima IVI-Kruisverbinders®**
- **instelbare afhangers**
- **metalen C-profielen 27 x 60 mm**
- **absorptiemateriaal**
- **2 x gipskartonplaat 12.5 mm x 600 mm**
- **(slag)schroeven met volgring**
- **snelbouwschroeven**
- **blijvend elastische kit**

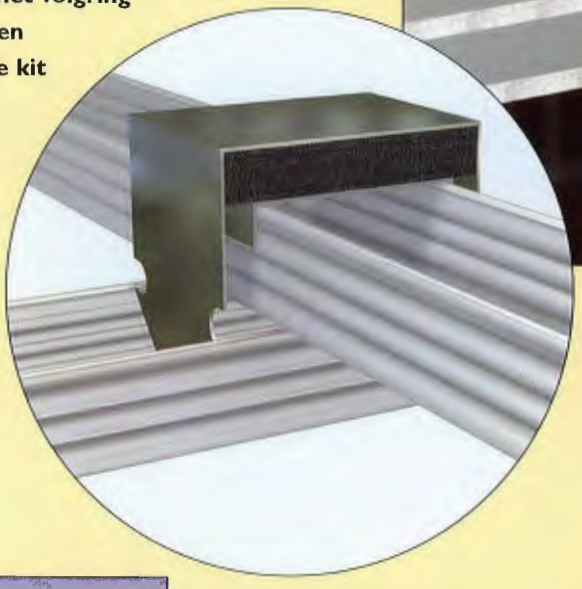

Met de speciaal door Nevima ontwikkelde IVI-Kruisverbinder® worden de draagprofielen volledig ontkoppeld van de basisprofielen.

Specificaties IVI-Kruisverbinder

Beugel:	1 mm sendzimir verzinkt staal
H x B x L:	65 x 60 x 80 mm
Vilt:	13 mm dik synthetische vezel; blijvend elastisch; verouderingsbestendig; kierdichtend en trillingdempend; bestaat voor 100% uit hergebruikte materialen

VERWERKING

Allereerst worden de pennen van de instelbare hangers aan het bestaande plafond bevestigd. Aan de instelbare hangers worden vervolgens de basis-profielen opgehangen. Hierop worden met behulp van de IVI-Kruisverbinders op een as-afstand van 600 mm de metalen draag-profielen bevestigd.
De spouwhoogte (d.w.z. de afstand tussen de op de draagprofielen aan te brengen beplating en het bestaande plafond) kan minimaal 90 mm zijn. De uiteinden van de draagprofielen worden bij de wand ondersteund met IVI-Metaalregels die met behulp van de (slag) schroeven en volgringen op de wanden worden bevestigd.
Nadat de glaswol of steenwol is geplaatst, kunnen de twee lagen gipskartonplaat worden bevestigd.
De platen moeten ten opzichte van elkaar verspringen en mogen geen contact maken met de bestaande constructie.
Tenslotte worden alle naden afgekit met een blijvend elastische kit, bijvoorbeeld acrylaatkit.

AKOESTISCHE EIGENSCHAPPEN

De IVI-Metalwand® en het IVI-Metalplafond® zijn uitgebreid getest in het Akoestisch Laboratorium van de Katholieke Universiteit in Leuven. De resultaten van deze tests laten zien dat het IVI-Metalsysteem® één van de beste geluidsisolatiesystemen van dit moment is.

Europees octrooi nr. 96201211.8

Testresultaten IVI-Metalwand® met verschillende absorptiematerialen

Wandisolatie

Met het IVI-Metalsysteem® kan op snelle en doeltreffende wijze een wand worden geïsoleerd. De isolatiewaarde per octaafband is afhankelijk van de spouwdiepte welke men met dit systeem zelf kan bepalen.

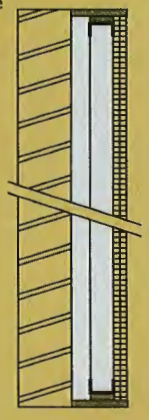

glaswol vulling
kalkzandsteenwand 100 mm
IVI-Metalwand (spouw 75 mm)

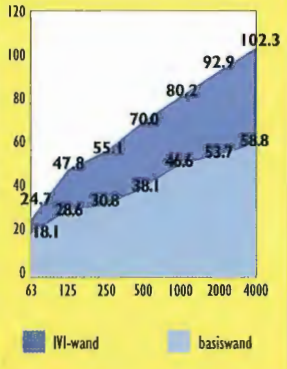

NEN Ilu = 15 dB ISO Rw = 68 dB

steenwol vulling
kalkzandsteenwand 100 mm
IVI-Metalwand (spouw 80 mm)

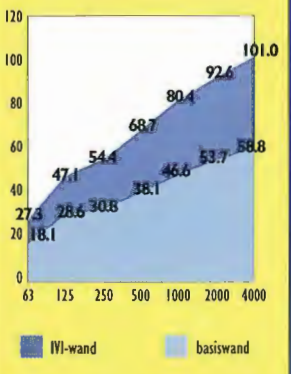

NEN Ilu = 15 dB ISO Rw = 68 dB

steenwol vulling
kalkzandsteenwand 100 mm
IVI-Metalwand (spouw 160 mm)

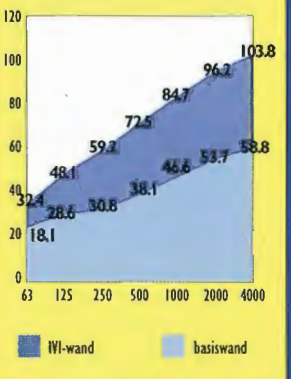

NEN Ilu = 17 dB ISO Rw = 70 dB

(basiswand: Ilu = -10 dB)

Testresultaten IVI-Metalplafond® met verschillende absorptiematerialen

Plafondisolatie

IVI-Metalplafond® is vanwege de vrije ophanging bij uitstek geschikt voor situaties waar de bestaande plafondconstructie ongelijk is of waar hoge isolatiewaarden gewenst zijn. De isolatiewaarde per octaafband is afhankelijk van de spouwdiepte welke men met dit systeem zelf kan bepalen.

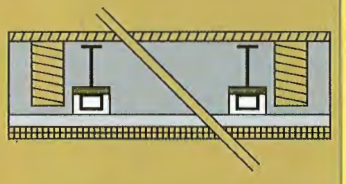

rapporten op aanvraag verkrijgbaar

glaswol vulling
houten vloer op balken
IVI-Metalplafond (spouw 150 mm)

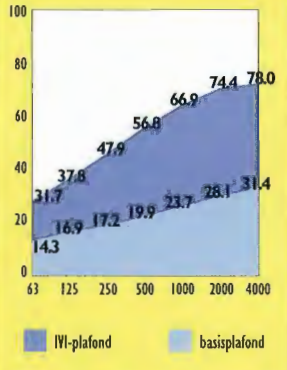

NEN Ilu = 6 dB ISO Rw = 59 dB

cellulose vulling
houten vloer op balken
IVI-Metalplafond (spouw 220 mm)

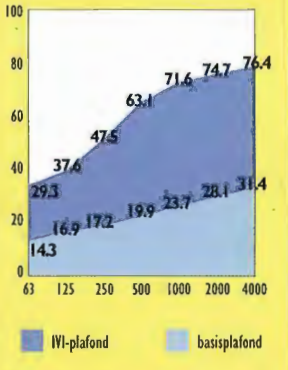

NEN Ilu = 6 dB ISO Rw = 60 dB

steenwol vulling
houten vloer op balken
IVI-Metalplafond (spouw 160 mm)

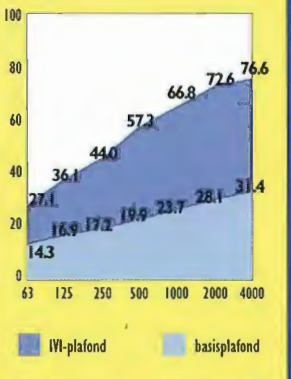

NEN Ilu = 4 dB ISO Rw = 57 dB

(basisplafond: Ilu = -28 dB)

Voor een optimale geluidsisolatie adviseert Nevima de volgende absorptiematerialen:

- ***ISOVER® GLASWOL SONEPANEL***
- ***ROCKWOOL® STEENWOL BOUWPLAAT***
- ***ISOFLOC® CELLULOSE DONS***

Nevima B.V. Amersfoort
Postbus 4
3800 AA Amersfoort
Tel.: (033) 461 12 45
Fax: (033) 463 41 98
Site: www.nevima.nl
E-mail: info@nevima.nl

Uitgave september 2009. Technische wijzigingen voorbehouden.

Saint-Gobain Glass Nederland
Wageningselaan 42, 3903 LA VEENENDAAL
Postbus 507, 3900 AM VEENENDAAL
Tel. 0318 531 311
Fax. 0318 531 305
E-mail glassinfo.nl@saint-gobain-glass.com
www.saint-gobain-glass.com
www.glaskompas.nl

positie: 119

SGG CLIMAPLUS SILENCE , samenstelling 66.2SI - 20 - 44.2SI

42 mm, massa 50 kg/m2

prestatie geluidwering voor CE

f (Hz)	R 1/3 oct (dB)
100	27.9
125	32.6
160	33.1
200	35.3
250	39.8
315	40.2
400	42.1
500	45.5
630	49.1
800	51.7
1000	53.3
1250	53.9
1600	53.7
2000	54.3
2500	55.1
3150	56.1
4000	59.8
5000	62.3

f (Hz)	R 1/1 oct (dB)
63	27.1
125	30.5
250	37.8
500	44.7
1000	52.9
2000	54.3
4000	58.7

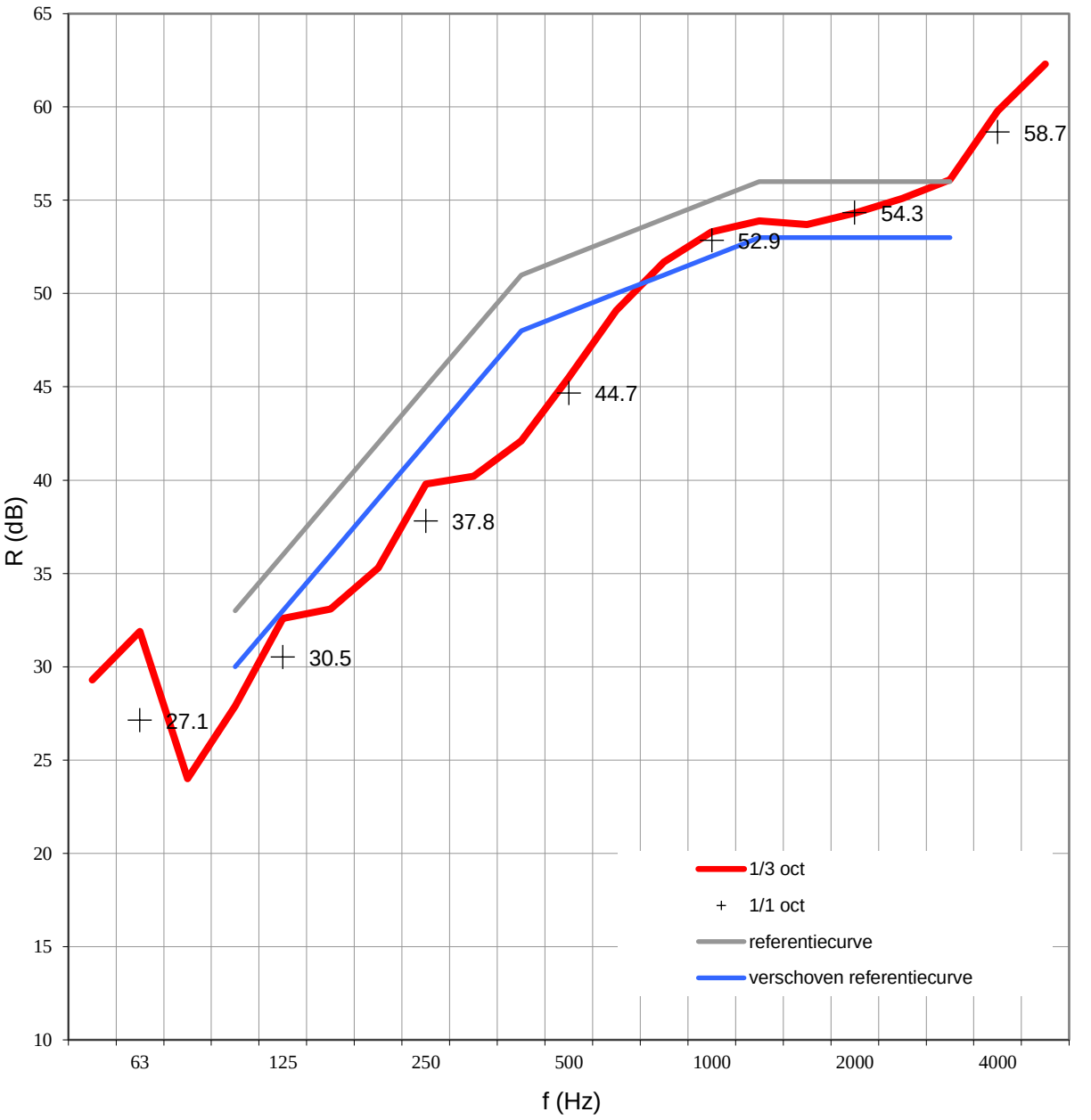

R_w (DIN 52210)	49 dB	48 dB

NEN EN ISO 717-1		
$R_w(C;C_{tr})$	49(-2;-6)	48(-2;-7)
$(C_{50\text{-}3150};C_{tr\ 50\text{-}3150})$	(-2;-9)	(-3;-9)
$(C_{50\text{-}5000};C_{tr\ 50\text{-}5000})$	(-1;-9)	(-2;-9)
$(C_{100\text{-}5000};C_{tr\ 100\text{-}5000})$	(-1;-6)	(-1;-7)

NEN 5079	
$I_{lu;lab}$	-3
I_{lu}	-7

R_{gem}		45 dB	44 dB

NEN 5079: 1990 (vervallen)			
$R_{A,v}$	wegverkeer	42.0 dB(A)	41 dB(A)
$R_{A,r}$	railverkeer	48.9 dB(A)	47 dB(A)
$R_{A,l}$	luchtvaart	45.3 dB(A)	44 dB(A)
R_A	havenspoorlijn Rotterdam	42.9 dB(A)	41 dB(A)
R_A	popmuziek	41.5 dB(A)	40 dB(A)
R_A	housemuziek	35.7 dB(A)	34 dB(A)

NPR 5079: 1999			
C	buurgeluid	46.6 dB(A)	45 dB(A)
C_{tr}	verkeersgeluid	42.1 dB(A)	41 dB(A)

De glassamenstelling is getest door CSI in 2006, test rapportnummer: CSI2006041

Op de meetresultaten is in de praktijk een correctie van - 1,5 dB van toepassing conform NPR 5272. De gewogen waarden staan in de tweede kolom.

Saint-Gobain Glass Nederland aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor (in)directe schade voortvloeiend uit het gebruik van deze tabellen en/of rapporten. Versie 2010-05 copyright SGGS Consulting / RO

Bijlage 1-3-1

AKOESTISCH BURO TIDEMAN AKOESTIEK / LAWAAIBEHEERSING

Bronsterkte berekeningen geconcentreerde bronmethode (methode II.2, HMRI 1999)

Project	:	OMC Dordrecht			
Geluidbron	:	**Wegschoppen bal LAmax**			
Datum en tijd meting	:	21 feb 2013			
Beschrijving geluid	:	Schop tegen bal			
Stoorlawaai	:	geen			
Bronhoogte [m]	:	0.2	*Bepaling halve of hele bol*		
Meetafstand [m] (<20)	:	5	Afstand bron-ontvanger	5.1	[m]
Meethoogte [m]	:	1	Omweg via bodem	5.1	[m]
			Bijdrage door bodem	2.9	[dB(A)]
			als >1,5 dB dan Db=-2 dB anders Db=0.		

	31.5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	dB(A)
Lp [dB(A)]	26.1	35.8	58.9	65.2	65.4	61.4	62.4	57.6	51.3	70.6
Dgeo [dB]	25.1	25.1	25.1	25.1	25.1	25.1	25.1	25.1	25.1	
Dbodem [dB]	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	
Lw [dB(A)]	49.2	58.9	82.0	88.3	88.5	84.5	85.5	80.7	74.4	93.6

Gebruikte meetapparatuur
(type 1 instrument volgens de standaard IEC 651 en IEC 225)

	Merk	Type
Geluidniveaumeter	Rion	NA27
Microfoon	Rion	UC-53A
Voorversterker	Rion	NH-20
Calibrator (pistonfoon)	Brüel & Kjær	4230

Weersomstandigheden

Windsnelheid	n.v.t.	[m/s]
Windrichting	n.v.t.	[-]
Temperatuur	n.v.t.	[°C]
Nat/Droog	n.v.t.	[-]

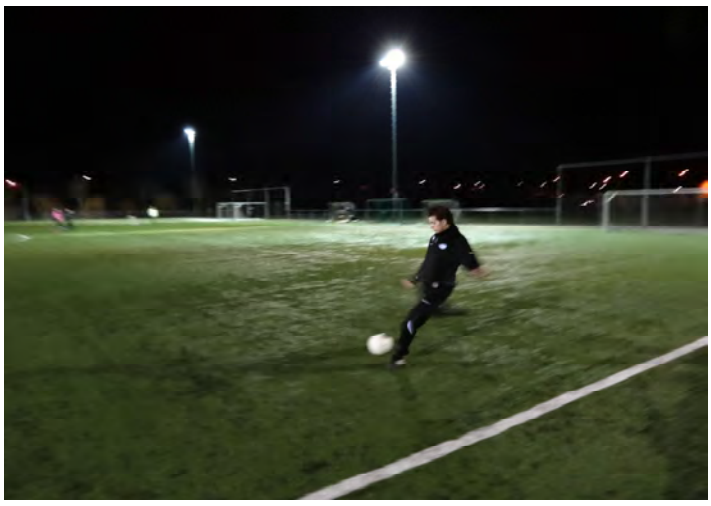

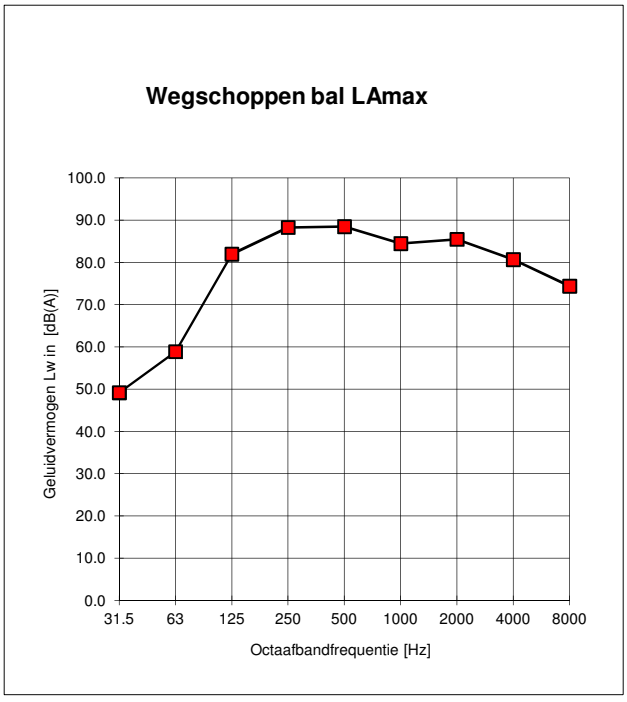

Bijlage 1-3-2

AKOESTISCH BURO TIDEMAN AKOESTIEK / LAWAAIBEHEERSING

Bronsterkte berekeningen geconcentreerde bronmethode (methode II.2, HMRI 1999)

Project	:	OMC Dordrecht			
Geluidbron	:	**Schoppen bal tegen hek LAmax**			
Datum en tijd meting	:	21 feb 2013			
Beschrijving geluid	:	Schop en hek			
Stoorlawaai	:	geen			
Bronhoogte [m]	:	0.5	*Bepaling halve of hele bol*		
Meetafstand [m] (<20)	:	10	Afstand bron-ontvanger	10.0	[m]
Meethoogte [m]	:	1.5	Omweg via bodem	10.2	[m]
			Bijdrage door bodem	2.9	[dB(A)]
			als >1,5 dB dan Db=-2 dB anders Db=0.		

	31.5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	dB(A)
Lp [dB(A)]	20.0	49.0	68.3	65.3	58.5	68.1	64.9	63.5	55.1	73.6
Dgeo [dB]	31.0	31.0	31.0	31.0	31.0	31.0	31.0	31.0	31.0	
Dbodem [dB]	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	-2.0	
Lw [dB(A)]	49.0	78.0	97.3	94.3	87.5	97.1	93.9	92.5	84.1	102.7

Gebruikte meetapparatuur
(type 1 instrument volgens de standaard IEC 651 en IEC 225)

	Merk	Type
Geluidniveaumeter	Rion	NA27
Microfoon	Rion	UC-53A
Voorversterker	Rion	NH-20
Calibrator (pistonfoon)	Brüel & Kjær	4230

Weersomstandigheden

Windsnelheid	n.v.t.	[m/s]
Windrichting	n.v.t.	[-]
Temperatuur	n.v.t.	[°C]
Nat/Droog	n.v.t.	[-]

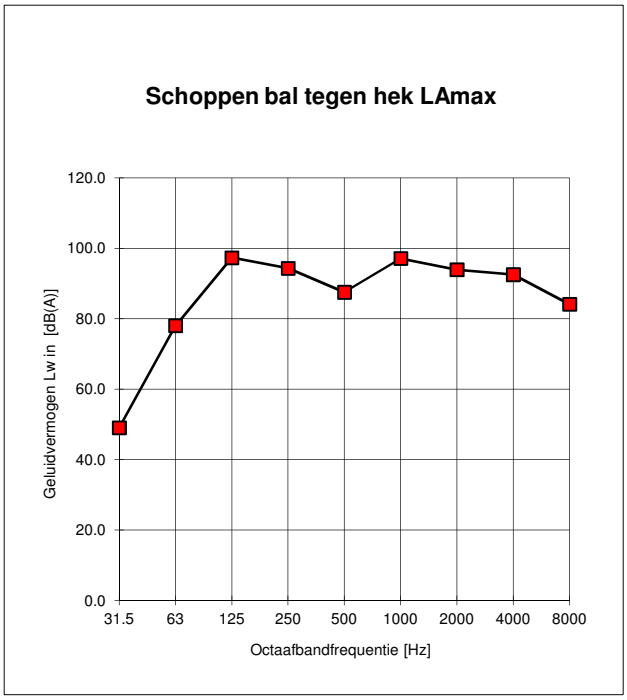

Technische informatie v. 01-‘03
KOKOWALL® Geluidsscherm

Kokowall geluidsscherm 3 - 6 m hoogte, lengte 200m te Zoetermeer

NOISE PROTECTION BENELUX BV
Karekiet 4
5221 HA ´s-Hertogenbosch
Nederland
Tel: +31-(0)73-6330209
Fax: +31-(0)73-6330210
E-mail: info@noiseprotection.nl
Internet: www.noiseprotection.nl

Geluidsscherm te Kerken, lengte 105m, 4 meter hoogte

A) Algemene informatie Kokowall geluidsscherm

Een warme uitstraling en passend in elk landschap. Dat zijn de meest typerende kenmerken van een kokowall geluidsscherm. Kokowall is een begroeibaar geluidsscherm waarbij de buitenzijde afgewerkt is met natuurlijke en duurzame kokosvezels.
Behalve een aanzienlijke geluidsabsorptie bieden kokosvezels de ideale aanhechting voor diverse soorten klimplanten. Binnen enkele jaren is een Kokowall scherm volledig begroeid!

Het Kokowall scherm is modulair opgebouwd en heeft een zeer korte bouwtijd: geprefabriceerde panelen worden tussen een staalconstructie van HE-A kolommen gemonteerd waarna klimplanten aan beide zijden voor het scherm geplant kunnen worden.
Door de eenvoudige constructie en de snelle installatie van een kokowall geluidsscherm heeft ieder project een verrassend gunstige prijs!

Kokowall geluidsscherm te Kerken, Duitsland, l=105m 4m hoogte.

Kokowall is een lichtgewicht geluidsscherm; ondanks de beperkte massa van 25kg/m^2 van de panelen, geeft dit scherm een goede geluidsabsorberende en – isolerende werking.
De panelen, welke in variabele hoogte en breedte geleverd kunnen worden, zijn getest bij TNO in Delft. **In de grafiek in de bijlage is te zien dat de Kokowall gemiddeld 75% (7dB)van het geluid absorbeert, sommige frequenties zelfs 100%.** De schermen vallen hiermee volgens NEN-EN norm 1793-1 in absorptie(A)klasse 2 voor geluidsschermen.

Door de uitgekiende constructie: **een geluidsisolerende plaat opgesloten tussen twee rijen geluidsabsorberende kokosstokken, ontstaat een soort van sandwichconstructie waarmee een isolatiewaarde, R_w, van, 29dB bereikt wordt.** De standaard Kokowall schermen met een geluidsisolerende plaat vallen volgens NEN 1793 in de hoogste geluidsisolatie klasse 1.
Bij een zeer hoge vereiste geluidsreductie, bijv. >35 dB, kan een zwaardere geluidsisolerende plaat toegepast worden.
Het Kokowall scherm is ook leverbaar in een “zicht” scherm variant, zonder geluidsisolerende werking. Dit scherm wordt uitgevoerd met één rij buizen zonder isolatieplaat en wordt toegepast als visuele afscheidingswand.

Kokowall geluidsscherm te Wateringen, l=70m 2m hoogte

B) Voordelen van een Kokowall® geluidsscherm

De toepassing van kokos zorgt voor een aantal unieke producteigenschappen. Hieronder volgt een overzicht van de voordelen van Kokowall als geluidsscherm.

Lichtgewicht constructie

Op veel plaatsen is het niet mogelijk met betonnen geluidsschermen of met grondwallen te werken gezien het gewicht of de omvang van deze constructies.
De fundering van het Kokowall geluidsscherm is echter zeer smal waardoor relatief weinig ruimte verloren gaat. Door de lichte en modulaire opbouw kan het Kokowall scherm zeer snel geïnstalleerd worden tegen beperkte kosten!

Kokowall geluidsscherm te Rijssenhout, l=75m 1,5m hoogte

Anti - Graffiti:

Een groot nadeel van de vaak gladde betonnen constructies is de gevoeligheid voor graffiti. Schoonmaakkosten van graffiti lopen vaak in de tienduizenden euro's; wat niet garandeert dat de muur anderdaags nog steeds schoon is. De Kokowall daarentegen nodigt vanwege zijn diffuse oppervlak niet echt uit om met graffiti te bespuiten. De verf houdt sowieso al slecht op de sterk absorberende kokosvezels. Ook al mocht de Kokowall bespoten worden, de landschapsvervuiling kan eenvoudigweg verscholen worden door het scherm te laten begroeien met de reeds genoemde klimplanten.

Uitstekend begroeibaar

Kokowall schermen zijn uitermate geschikt om te laten begroeien met diverse klimplanten (b.v. met de Hedera). Klimplanten zullen zich zeer goed hechten aan de kokosvezels, omdat de kokosvezels een natuurlijk groeimedium vormen voor luchtwortels.
Door de Kokowall te laten begroeien krijgt het scherm een zeer natuurlijk uitstraling, daarnaast tast de constructie niet het aangezicht van reeds bestaand groen aan.

Decoratief:

Kokowall zicht- en geluidsschermen vormen één geheel met hun natuurlijke omgeving. Het materiaal laat de opdrachtgever vrij om creatieve vormen te ontwerpen. Wij denken graag met u mee wat betreft ontwerp en installatie.

Scherp geprijsd:

In verhouding tot de traditionele betonnen geluidsschermen is de kokowall zeer scherp geprijsd. Hierdoor is dit scherm ook betaalbaar voor particulieren die, ondanks dat hun situatie aan de geluidsnorm voldoet, toch geluidshinder ondervinden. Prijsopgaaf van de Kokowall geluidsschermen geschiedt middels een offerte.

C) Productinformatie :

Uitvoeringen: Een Kokowall geluidsscherm kan op iedere gewenste hoogte geleverd worden tot wel 6m boven maaiveld. Daarnaast zijn er als volgt verschillende optionele uitvoeringsvormen mogelijk:

- Panelen met gaas: Panelen worden aan één zijde voorzien van verzinkt staalgaas ► 4mm.
- Kokowall panelen afgewisseld of gecombineerd met acrylaat plaat.
- Gepoedercoate - staalconstructie en –kaders van de panelen.

Kunststof: De buizen zijn van een taaie kunststof (regeneraat ABS) gemaakt, zonder pvc. Deze kunststof is uiteindelijk ook weer gemakkelijk te recyclen. De slagvaste buizen worden in eigen productie vervaardigd en zijn van een zeer constante kwaliteit.

Kokos: Kokosvezels zijn afkomstig van de bast van kokosnoten. Het is dus een natuurproduct van de kokosvrucht. De kwaliteit van kokosvezels kan men vergelijken met die van tropisch hardhout; denk maar aan een kokosmat voor de deur of scheepstouw. Beide toepassingen vergen een slecht verteerbare vezel….. kokosvezel !

Vertering: Doordat de kokosvezels zeer weinig water opnemen treedt er bij normaal buitengebruik geen vertering op van de vezel. Hierdoor droogt de vezel eveneens zeer snel in de lucht. Het scherm blijft daarom gevrijwaard van schimmel- of mosvorming.

Beplanting: Kokosystems levert metalen krammen waarmee zeer gemakkelijk alle soorten planten aan het kokowall scherm bevestigd kunnen worden. Met de krammen kan een scherm direct “groen” gemaakt worden. Door bijvoorbeeld Hedera’s van 2 meter te gebruiken ‘begint’ het scherm al half groen en is binnen korte tijd volledig begroeid.

Begroeien: Begroeiing met bijvoorbeeld Hedera of Wingerd planten geeft nagenoeg geen onderhoud voor wat betreft snoeien; de Hedera klimt eerst naar boven waar de planten zonder verdere steun naar beneden gaan hangen. Ook de passie plant kan prima toegepast worden.

Brandveilig: De kokosvezels worden geïmpregneerd met het milieuvriendelijke brandwerende middel Firestop. Hierdoor valt de kokos volgens NEN 6065 in de vlamuitbreidingsklasse 1 of 2.

Onderhoud: De kokowall schermen zijn in principe onderhoudsvrij. De kokosvezels zullen na verloop van tijd iets lichter van kleur worden door de zon. De vezels behouden echter wel een natuurlijke uitstraling en blijven zeer taai!

Recyclebaar: Alleen volledig te recyclen materialen worden toegepast bij ontwerp en constructie van de kokowall geluidsschermen.

D) Onderdelen & Materiaal specificatie:

Scherm afmetingen & stramien Kokowall scherm:

- Standaard stramien: $b_{stramien, stand.}$ = hoh. 2.500mm. (Waartussen panelen met $b_{paneel,,stand}$ = 2.460mm)
- Maximale stramien: $b_{stramien, max.}$ = hoh. 5.000mm.
- Maximale hoogte: h_{max} = 6m tov. maaiveld
- Bij een Kokowall geluidsscherm hoger dan 2,4m tov. het maaiveld wordt de hoogtemaat opgedeeld in 2 of meer panelen welke gestapeld worden.

Staalconstructie:

- *Kolomstijlen:*
  Uit IPE of HE-A 120 tot, afhankelijk van de schermhoogte, HEA 200 St.37-2 Thermisch verzinkt volgens NEN 1275 , voorzien van gesleufde kopplaat d=15-25mm, kwaliteit volgens DIN 17100.
- *Funderingskolommen:*
  Uit HE-A 120 tot, afhankelijk van de schermhoogte, HEA 240 St.37-2 Thermisch verzinkt volgens NEN 1275 , voorzien van gesleufde voetplaat d=15-25mm, kwaliteit volgens DIN 17100.
  (Bij beperkte hoogte wordt een IPE 120 stijl uit één stuk toegepast, gefundeerd in beton)

Panelen:

- Kader uit koudgewalst U-80-50-3 profiel, St.37-2, Thermisch verzinkt volgens NEN1275, kwaliteit volgens DIN 17100
- Geluidsisolatie in ééngetalsaanduiding gemeten volgens NEN-EN-ISO-717-1:
  $R_{w\,=}$ 29dB(a) volgens NEN 1793-2 in categorie B3 (hoogste klasse voor geluidsisolatie). Zie bijlage TNO geluidsisolatie meting.
- Niveaureductie door absorptie DL_{α} = 7dB(a) volgens NEN 1793-1 in categorie A2. Zie bijlage TNO geluidabsorptiemeting
- Massa panelen, afhankelijk van de toegepaste isolatieplaat, 25 –35 kg/m^2
- Afmeting panelen:
  Standaard breedte paneel: $b_{paneel, stand}$ = 2.460mm
  Maximale breedte paneel: $b_{paneel, max}$ = 4.960mm
  Plaatsingstolererantie: $T_{pl.paneel}$ = 40mm (tov. $b_{stramien}$)
  Maximale hoogte paneel: $h_{paneel, max}$ = 2.200mm

Verbindingsmateriaal:

- Bij de kop- en voetplaten, per kolom:
  4 x M16 x 60 zeskantbout elvz, volgens DIN 933
  8 x Ring M16volgens DIN 933
  4 x Moer M16 elvz, volgens DIN 934
- Bevestiging panelen, per element:
  8 x zeflborende zeskantkraagbout ST.6,3 x 38mm volgens DIN 7405K

Kunststof:

- Buizen uit gerecycled ABS met diameter ø32mm omwikkeld met kokosvezel.
- EPDM zelfklevend celrubber 35 x 3mm tussen gestapelde panelen.

Kokos:

- Langste en duurzaamste matrasvezels worden toegepast
- De gebruikte kokosvezels staan onder regelmatige controle om een EC (zout)gehalte te garanderen onder de < 0,5 mS/cm.
- Kokosvezel dient als aanhecht-substraat voor de luchtwortels van diverse klimplanten.
- Behandeld met Magma Firestop. Brandveiligheid volgens NEN 6065 vlamuitbreidingsklasse 1

E) Installatie gegevens van het Kokowall geluidsscherm, geldend voor een voorbeeld scherm van 3m hoogte.

In onderstaand overzicht staan de diverse werkzaamheden met betrekking tot de installatie van het Kokowall geluidsscherm met als voorbeeld een hoogte van 3m. Hierbij wordt uitgegaan van installatie op bouwrijpe grond.

1. Kolommen HE-A 160 voorzien van kopplaat en sleuven worden op h.o.h 2500mm in de grond getrild.
2. Op deze funderingspalen worden bovenbouwkolommen voorzien van een voetplaat gemonteerd middels een M16 bout/moer bevestiging. Sleuven van de kop en voetplaten staan haaks op elkaar zodat de kolommen in 2 richtingen in het horizontale vlak te stellen zijn.

3. Middels stelplaatjes van 0,5mm dikte, welke tussen de kop en voetplaat van de kolommen worden geplaatst, worden de palen in het verticale vlak gesteld.
4. Na installatie van de staalconstructie wordt een prefab beton element met een hoogte van 200mm tussen de flensen van de HEA kolommen geplaatst
5. Na installatie van de betonrand worden de Kokowall geluidspanelen (zie tekening) via de bovenzijde van de kolommen tussen de flenzen gehesen. Voor de hoogte van 3m worden twee panelen van ieder 1400 mm hoog (en b = 2460 mm) op elkaar geplaatst (zie tekening 2). Tussen de panelen en tussen de betonrand en het onderste paneel komt een EPDM afdichtrubber.
6. Door middel van St.6.3 x 38 zelfborende zeskantbouten worden de panelen tegen de binnenzijde van de voorflens van de kolom getrokken zodat zodoende een luchtgesloten constructie bewerkstelligd wordt. (zie tekening)
7. Aan de onderzijde (onder de betonrand) worden eventuele kieren afgedicht met grond. Na installatie van de panelen kan beplanting middels speciale haakjes aangebracht worden. De luchtwortels van alle soorten klimplanten hechten zich bijzonder goed aan een Kokowall geluidsscherm. Binnen enkele jaren is het scherm compleet begroeid.

Kokowall geluidsscherm2,5m hoogte, lengte 455m te Barneveld

F) Akoestische gegevens Kokowall geluidsscherm

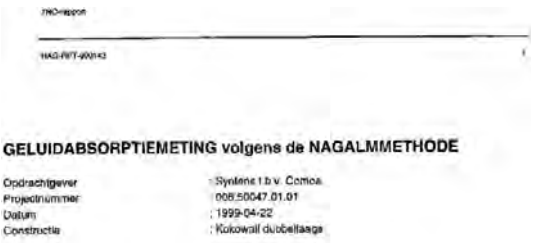

GELUIDABSORPTIEMETING volgens de NAGALMMETHODE

Opdrachtgever	: Syntens t.b.v. Comos
Projectnummer	: 008.50047.01.01
Datum	: 1999-04-22
Constructie	: Kokowall dubbellaags

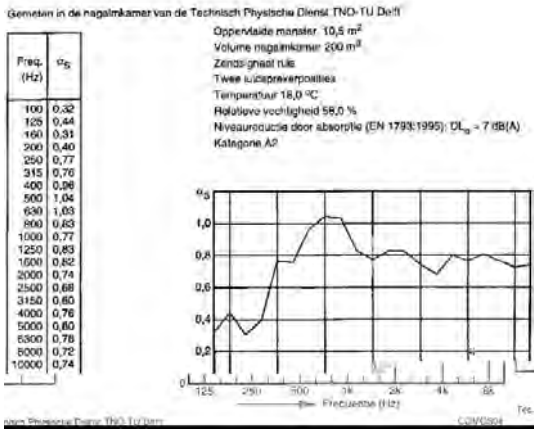

Gemeten in de nagalmkamer van de Technisch Physische Dienst TNO-TU Delft

Oppervlakte monster: 10,5 m²
Volume nagalmkamer: 200 m³
Zendsignaal: ruis
Twee luchtpreverpositities
Temperatuur 18,0 °C
Relatieve vochtigheid 58,0 %
Niveaureductie door absorptie (EN 1793:1995): DL_s = 7 dB(A)
Kategorie A2

Freq. (Hz)	α_s
100	0,32
125	0,44
160	0,31
200	0,40
250	0,77
315	0,76
400	0,96
500	1,04
630	1,03
800	0,83
1000	0,77
1250	0,83
1600	0,82
2000	0,74
2500	0,68
3150	0,60
4000	0,76
5000	0,80
6300	0,78
8000	0,72
10000	0,74

LUCHTGELUIDISOLATIE WANDCONSTRUCTIE
Laboratorium metingen volgens NEN-EN-ISO 140-3

Opdrachtgever	: Syntens Comos	Product	: Isolatieplaat t.b.v. Kokowall
Projectnummer	: 008.02378/01.01	Testruimte	: Meetruimten TPD kamer 1-2
Gemonteerd door	: Comos B.V.	Testdatum	: 2000-10-18

Massa	: 4,6 kg/m²	Volume zendruimte	: 109 m³
Oppervlakte	: 1,88 m²	Volume ontvangruimte	: 99 m³

Isolatie-index voor luchtgeluid $I_{lu\text{-}lab}$: -24 dB

Frequentie (Hz)	R 1/3 oct (dB)	R 1/1 oct (dB)
50	46,5	
63	7,8	9,7
80	8,0	
100	18,7	
125	18,9	17,2
160	15,2	
200	16,8	
250	18,4	18,2
315	20,0	
400	21,8	
500	23,5	23,5
630	26,2	
800	28,1	
1000	30,3	30,0
1250	32,8	
1600	34,8	
2000	37,5	36,8
2500	39,5	
3150	42,2	
4000	44,7	44,1
5000	46,6	

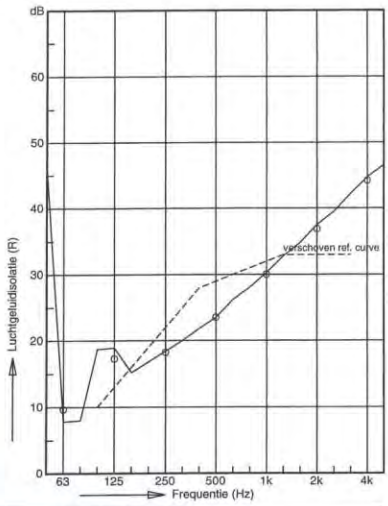

Eéngetalsaanduiding volgens NEN-EN-ISO 717-1

R_w ($C;C_{tr}$) = 29 (-1;-4) dB

$C_{50\text{-}3150}$ = -2 dB $C_{50\text{-}5000}$ = -1 dB $C_{100\text{-}5000}$ = 0 dB
$C_{tr,50\text{-}3150}$ = -6 dB $C_{tr,50\text{-}5000}$ = -6 dB $C_{tr,100\text{-}5000}$ = -4 dB

TNO Technisch Physische Dienst TU Delft COMOS03

Prefab kokowall paneel	**Geluidsabsorptie** D_w (in dB)
Kokowall paneel met geluidsisolerende plaat	7dB

Tabel: Geluidsreductie R_w

Prefab kokowall paneel	**Geluidsreductie** R_w (in dB)
Kokowall paneel met geluidsisolerende plaat	29dB

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Oppervlaktebronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	TypeLw	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	0.00	Relatief	True	4.77	--	--

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Oppervlaktebronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	DeltaX	DeltaY	Negeer obj.	LwM2 31	LwM2 63	LwM2 125	LwM2 250	LwM2 500	LwM2 1k	LwM2 2k	LwM2 4k
Stemgeluid	6	6	Ja	--	18.54	25.54	29.54	33.54	39.54	38.54	34.54

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Oppervlaktebronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	LwM2 8k	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Red 31	Red 63
Stemgeluid	--	--	53.00	60.00	64.00	68.00	74.00	73.00	69.00	--	0.00	-18.50

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Oppervlaktebronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k	Red 2k	Red 4k	Red 8k
Stemgeluid	-18.50	-18.50	-18.50	-18.50	-18.50	-18.50	0.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	ItemID	Grp.ID	Datum	Naam	Omschr.	Vorm	X
Clubhuis	47	2	11:29, 18 apr 2018	V	Ventilatie op het dak	Punt	257773.21

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Y	Hoogte	Rel.H	Maaiveld	Hdef.	Type	Richt.
Clubhuis	472920.04	0.50	0.50	3.00	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Hoek	Cb(u)(D)	Cb(u)(A)	Cb(u)(N)	Cb(%)(D)	Cb(%)(A)	Cb(%)(N)	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	GeenRefl.
Clubhuis	360.00	12.000	4.000	--	100.000	100.000	--	0.00	0.00	--	Nee

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	GeenDemping	GeenProces	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k
Clubhuis	Nee	Nee	35.00	49.00	59.00	67.00	70.00	69.00	64.00	67.00	57.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lw Totaal	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k	Red 2k	Red 4k	Red 8k	Lwr 31	Lwr 63
Clubhuis	75.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	35.00	49.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Groep	Lwr 125	Lwr 250	Lwr 500	Lwr 1k	Lwr 2k	Lwr 4k	Lwr 8k	Lwr Totaal
Clubhuis	59.00	67.00	70.00	69.00	64.00	67.00	57.00	75.03

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende daken, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	BinBui	Cdifuus	TypeLw	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)
Dak	Dak muziek	0.10	3.00	Relatief aan onderliggend item	Ja	5	False	--	0.00	--

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende daken, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	DeltaX	DeltaY	Lp 31	Lp 63	Lp 125	Lp 250	Lp 500	Lp 1k	Lp 2k	Lp 4k	Lp 8k	Isolatie 31
Dak	5.0	5.0	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	9.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende daken, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Isolatie 63	Isolatie 125	Isolatie 250	Isolatie 500	Isolatie 1k	Isolatie 2k	Isolatie 4k	Isolatie 8k
Dak	31.70	37.80	47.90	56.80	66.90	74.40	78.00	80.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende daken, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	LwM2 31	LwM2 63	LwM2 125	LwM2 250	LwM2 500	LwM2 1k	LwM2 2k	LwM2 4k	LwM2 8k	Lw 31	Lw 63	Lw 125
Dak	66.00	43.30	37.20	27.10	18.20	8.10	0.60	-3.00	-5.00	89.23	66.53	60.43

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende daken, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Lw 250	Lw 500	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k
Dak	50.33	41.43	31.33	23.83	20.23	18.23	27.00	27.00	14.00	9.00	6.00	5.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende daken, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Red 2k	Red 4k	Red 8k
Dak	6.00	10.00	10.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende gevels, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	ISO_H	ISO M.	Hdef.	BinBui	Cdifuus	TypeLw	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	Hoogte	DeltaL	DeltaH
GP01	Glas pui	0.00	0.00	Relatief	Ja	5	False	--	0.00	--	3.0	2.0	2.0
GP02	Glas pui	0.00	0.00	Relatief	Ja	5	False	--	0.00	--	3.0	2.0	2.0
GP03	Glas pui	0.00	0.00	Relatief	Ja	5	False	--	0.00	--	3.0	2.0	2.0

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende gevels, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Lp 31	Lp 63	Lp 125	Lp 250	Lp 500	Lp 1k	Lp 2k	Lp 4k	Lp 8k	Isolatie 31	Isolatie 63
GP01	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	20.00	27.00
GP02	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	20.00	27.00
GP03	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	80.00	20.00	27.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende gevels, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Isolatie 125	Isolatie 250	Isolatie 500	Isolatie 1k	Isolatie 2k	Isolatie 4k	Isolatie 8k	LwM2 31	LwM2 63
GP01	30.50	37.80	44.70	52.90	54.30	58.70	58.00	55.00	48.00
GP02	30.50	37.80	44.70	52.90	54.30	58.70	58.00	55.00	48.00
GP03	30.50	37.80	44.70	52.90	54.30	58.70	58.00	55.00	48.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende gevels, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	LwM2 125	LwM2 250	LwM2 500	LwM2 1k	LwM2 2k	LwM2 4k	LwM2 8k	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250	Lw 500
GP01	44.50	37.20	30.30	22.10	20.70	16.30	17.00	70.47	63.47	59.97	52.67	45.77
GP02	44.50	37.20	30.30	22.10	20.70	16.30	17.00	71.88	64.88	61.38	54.08	47.18
GP03	44.50	37.20	30.30	22.10	20.70	16.30	17.00	68.07	61.07	57.57	50.27	43.37

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende gevels, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Lw 1k	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k	Red 2k	Red 4k
GP01	37.57	36.17	31.77	32.47	27.00	27.00	14.00	9.00	6.00	5.00	6.00	10.00
GP02	38.98	37.58	33.18	33.88	27.00	27.00	14.00	9.00	6.00	5.00	6.00	10.00
GP03	35.17	33.77	29.37	30.07	27.00	27.00	14.00	9.00	6.00	5.00	6.00	10.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Uitstralende gevels, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Red 8k
GP01	10.00
GP02	10.00
GP03	10.00

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Maaiveld	Hdef.	Hoogte A	Hoogte B	Hoogte C	Hoogte D	Hoogte E
01	Huurwoningen nieuwbouw	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
02	Huurwoningen nieuwbouw	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
03	Dr. van Damstraat 39-43	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
04	Dr. van Damstraat 45-47	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
05	Dr. van Damstraat 44-160	0.00	Relatief	1.50	5.00	7.00	9.00	11.00
06	Fazantstraat 52-110	0.00	Relatief	1.50	5.00	7.00	9.00	--
07	Hulsmaatstraat 102	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
08	Hulsmaatstraat 98	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
09	Hulsmaatstraat 94	0.00	Relatief	1.50	5.00	--	--	--
01A	Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	0.00	Relatief	1.50	--	--	--	--

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Toetspunten, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Hoogte F	Gevel
01	--	Ja
02	--	Ja
03	--	Ja
04	--	Ja
05	13.00	Ja
06	--	Ja
07	--	Ja
08	--	Ja
09	--	Ja
01A	--	Ja

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Bodemgebieden, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Bf
Bz-01	Groen	0.80
Bz-02	Groen	0.80

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Functie	Cp	Refl. 31	Refl. 63	Refl. 125	Refl. 250
O01	clubgebouw	3.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Ts01	Tuinscherm	2.20	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Ts02	Tuinscherm	2.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb01	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb02	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb03	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb04	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb05	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb06	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb07	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb08	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb09	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb10	Laagbouw	2.70	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W01	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W02	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W03	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W04	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W05	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W06	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W07	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W08	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W09	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W10	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W11	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W12	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W13	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W14	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W15	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W16	Woningen grondgebonden	7.50	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W17	Woningen stapelbouw	20.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W18	Woningen stapelbouw	16.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W19	Woningen stapelbouw	16.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W20	Woningen stapelbouw	16.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80
W21	Woningen Hulsmaatstraat	6.00	0.00	Relatief		0 dB	0.80	0.80	0.80	0.80

Model: LArLT tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Gebouwen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Refl. 500	Refl. 1k	Refl. 2k	Refl. 4k	Refl. 8k
O01	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Ts01	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Ts02	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb01	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb02	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb03	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb04	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb05	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb06	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb07	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb08	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb09	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
Lb10	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W01	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W02	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W03	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W04	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W05	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W06	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W07	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W08	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W09	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W10	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W11	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W12	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W13	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W14	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W15	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W16	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W17	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W18	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W19	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W20	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
W21	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80

Rapport: Lijst van model eigenschappen
Model: LArLT tijdens RBS

Model eigenschap	
Omschrijving	LArLT tijdens RBS
Verantwoordelijke	Robert
Rekenmethode	IL
Aangemaakt door	Robert op 26-3-2018
Laatst ingezien door	Robert op 18-4-2018
Model aangemaakt met	Geomilieu V4.30
Dagperiode	07:00 - 19:00
Avondperiode	19:00 - 23:00
Nachtperiode	23:00 - 07:00
Samengestelde periode	Etmaalwaarde
Waarde	Max(Dag, Avond + 5, Nacht + 10)
Standaard maaiveldhoogte	0
Rekenhoogte contouren	4
Detailniveau toetspunt resultaten	Bronresultaten
Detailniveau resultaten grids	Groepsresultaten
Meteorologische correctie	Toepassen standaard, 5.0
Standaard bodemfactor	0.0
Absorptiestandaarden	HMRI-II.8
Dynamische foutmarge	--
Clusteren gebouwen	Ja
Verwijderen binnenwanden	Ja

Commentaar

Model: LAmax tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Omschr.	Hoogte	Maaiveld	Hdef.	Type	Richt.	Hoek
S01	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S02	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S03	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S04	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S05	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S06	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S07	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S08	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S09	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S10	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S11	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S12	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S13	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S14	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S15	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S16	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S17	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
S18	Schreeuw kind	1.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	0.00	Relatief	Normale puntbron	0.00	360.00
V	Ventilatie op het dak	0.50	3.00	Relatief aan onderliggend item	Normale puntbron	0.00	360.00

Model: LAmax tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Cb(u)(D)	Cb(u)(A)	Cb(u)(N)	Cb(D)	Cb(A)	Cb(N)	Lw 31	Lw 63	Lw 125	Lw 250	Lw 500	Lw 1k
S01	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S02	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S03	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S04	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S05	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S06	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S07	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S08	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S09	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S10	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S11	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S12	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S13	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S14	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S15	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S16	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S17	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
S18	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	--	82.00	89.00	93.00	97.00	103.00
Vb01	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	49.00	78.00	97.30	94.30	87.50	97.10
Vb02	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	49.20	58.90	82.00	88.30	88.50	84.50
V	12.000	4.000	--	0.00	0.00	--	35.00	49.00	59.00	67.00	70.00	69.00

Model: LAmax tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Lw 2k	Lw 4k	Lw 8k	Lw Totaal	Red 31	Red 63	Red 125	Red 250	Red 500	Red 1k	Red 2k	Red 4k
S01	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S02	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S03	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S04	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S05	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S06	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S07	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S08	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S09	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S10	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S11	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S12	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S13	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S14	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S15	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S16	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S17	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
S18	102.00	98.00	--	107.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Vb01	93.90	92.50	84.10	102.63	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Vb02	85.50	80.70	74.40	93.66	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
V	64.00	67.00	57.00	75.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Model: LAmax tijdens RBS
Versie 02 van 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt - 18.043.01 Speeltuin Mekkenholt
Groep: (hoofdgroep)
Lijst van Puntbronnen, voor rekenmethode Industrielawaai - IL

Naam	Red 8k	Lwr Totaal
S01	0.00	107.00
S02	0.00	107.00
S03	0.00	107.00
S04	0.00	107.00
S05	0.00	107.00
S06	0.00	107.00
S07	0.00	107.00
S08	0.00	107.00
S09	0.00	107.00
S10	0.00	107.00
S11	0.00	107.00
S12	0.00	107.00
S13	0.00	107.00
S14	0.00	107.00
S15	0.00	107.00
S16	0.00	107.00
S17	0.00	107.00
S18	0.00	107.00
Vb01	0.00	102.63
Vb02	0.00	93.66
V	0.00	75.03

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq totaalresultaten voor toetspunten
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
01_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	42.3	25.7	--	42.3
01_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	50.8	32.3	--	50.8
01A_A	Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	1.50	45.1	26.3	--	45.1
02_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	43.2	23.7	--	43.2
02_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	50.6	28.9	--	50.6
03_A	Dr. van Damstraat 39-43	1.50	48.4	22.2	--	48.4
03_B	Dr. van Damstraat 39-43	5.00	49.5	25.8	--	49.5
04_A	Dr. van Damstraat 45-47	1.50	46.3	22.1	--	46.3
04_B	Dr. van Damstraat 45-47	5.00	47.8	25.5	--	47.8
05_A	Dr. van Damstraat 44-160	1.50	44.5	23.0	--	44.5
05_B	Dr. van Damstraat 44-160	5.00	46.7	26.9	--	46.7
05_C	Dr. van Damstraat 44-160	7.00	46.9	27.5	--	46.9
05_D	Dr. van Damstraat 44-160	9.00	46.8	27.6	--	46.8
05_E	Dr. van Damstraat 44-160	11.00	46.7	27.6	--	46.7
05_F	Dr. van Damstraat 44-160	13.00	46.4	27.3	--	46.4
06_A	Fazantstraat 52-110	1.50	40.0	27.8	--	40.0
06_B	Fazantstraat 52-110	5.00	43.3	31.8	--	43.3
06_C	Fazantstraat 52-110	7.00	44.1	31.9	--	44.1
06_D	Fazantstraat 52-110	9.00	44.2	31.9	--	44.2
07_A	Hulsmaatstraat 102	1.50	39.0	30.4	--	39.0
07_B	Hulsmaatstraat 102	5.00	44.1	34.5	--	44.1
08_A	Hulsmaatstraat 98	1.50	40.4	30.8	--	40.4
08_B	Hulsmaatstraat 98	5.00	45.0	35.0	--	45.0
09_A	Hulsmaatstraat 94	1.50	41.6	27.7	--	41.6
09_B	Hulsmaatstraat 94	5.00	44.5	31.8	--	44.5

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 01_A - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
01_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	42.3	25.7	--	42.3
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	42.2	--	--	42.2
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.2	--	29.2
V	Ventilatie op het dak	0.50	18.9	18.9	--	23.9
GP03	Glas pui	0.00	--	10.6	--	15.6
GP02	Glas pui	0.00	--	10.3	--	15.3
GP01	Glas pui	0.00	--	6.5	--	11.5

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 01_B - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
01_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	50.8	32.3	--	50.8
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	50.7	--	--	50.7
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.6	29.6	--	34.6
Dak	Dak muziek	0.10	--	28.7	--	33.7
GP03	Glas pui	0.00	--	12.8	--	17.8
GP02	Glas pui	0.00	--	12.2	--	17.2
GP01	Glas pui	0.00	--	7.9	--	12.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 01A_A - Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
01A_A	Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	1.50	45.1	26.3	--	45.1
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	45.1	--	--	45.1
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.6	--	29.6
V	Ventilatie op het dak	0.50	20.5	20.5	--	25.5
GP03	Glas pui	0.00	--	10.9	--	15.9
GP02	Glas pui	0.00	--	10.9	--	15.9
GP01	Glas pui	0.00	--	8.1	--	13.1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 02_A - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
02_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	43.2	23.7	--	43.2
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	43.1	--	--	43.1
Dak	Dak muziek	0.10	--	21.5	--	26.5
V	Ventilatie op het dak	0.50	19.0	19.0	--	24.0
GP02	Glas pui	0.00	--	8.0	--	13.0
GP03	Glas pui	0.00	--	5.1	--	10.1
GP01	Glas pui	0.00	--	3.5	--	8.5

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 02_B - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
02_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	50.6	28.9	--	50.6
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	50.6	--	--	50.6
Dak	Dak muziek	0.10	--	25.9	--	30.9
V	Ventilatie op het dak	0.50	25.7	25.7	--	30.7
GP02	Glas pui	0.00	--	11.3	--	16.3
GP03	Glas pui	0.00	--	7.8	--	12.8
GP01	Glas pui	0.00	--	6.6	--	11.6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 03_A - Dr. van Damstraat 39-43
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
03_A	Dr. van Damstraat 39-43	1.50	48.4	22.2	--	48.4
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	48.4	--	--	48.4
V	Ventilatie op het dak	0.50	19.6	19.6	--	24.6
Dak	Dak muziek	0.10	--	18.3	--	23.3
GP02	Glas pui	0.00	--	6.3	--	11.3
GP03	Glas pui	0.00	--	1.7	--	6.7
GP01	Glas pui	0.00	--	0.6	--	5.6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 03_B - Dr. van Damstraat 39-43
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
03_B	Dr. van Damstraat 39-43	5.00	49.5	25.8	--	49.5
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	49.5	--	--	49.5
Dak	Dak muziek	0.10	--	23.1	--	28.1
V	Ventilatie op het dak	0.50	22.1	22.1	--	27.1
GP02	Glas pui	0.00	--	8.5	--	13.5
GP03	Glas pui	0.00	--	3.9	--	8.9
GP01	Glas pui	0.00	--	2.6	--	7.6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 04_A - Dr. van Damstraat 45-47
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
04_A	Dr. van Damstraat 45-47	1.50	46.3	22.1	--	46.3
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	46.3	--	--	46.3
V	Ventilatie op het dak	0.50	19.6	19.6	--	24.6
Dak	Dak muziek	0.10	--	18.1	--	23.1
GP02	Glas pui	0.00	--	5.7	--	10.7
GP01	Glas pui	0.00	--	0.7	--	5.7
GP03	Glas pui	0.00	--	-1.0	--	4.0

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 04_B - Dr. van Damstraat 45-47
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
04_B	Dr. van Damstraat 45-47	5.00	47.8	25.5	--	47.8
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	47.8	--	--	47.8
Dak	Dak muziek	0.10	--	22.9	--	27.9
V	Ventilatie op het dak	0.50	21.9	21.9	--	26.9
GP02	Glas pui	0.00	--	7.7	--	12.7
GP01	Glas pui	0.00	--	2.6	--	7.6
GP03	Glas pui	0.00	--	0.9	--	5.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 05_A - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
05_A	Dr. van Damstraat 44-160	1.50	44.5	23.0	--	44.5
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	44.5	--	--	44.5
V	Ventilatie op het dak	0.50	20.4	20.4	--	25.4
Dak	Dak muziek	0.10	--	19.2	--	24.2
GP02	Glas pui	0.00	--	6.7	--	11.7
GP01	Glas pui	0.00	--	1.9	--	6.9
GP03	Glas pui	0.00	--	-0.9	--	4.1

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 05_B - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
05_B	Dr. van Damstraat 44-160	5.00	46.7	26.9	--	46.7
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	46.7	--	--	46.7
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--	29.1
V	Ventilatie op het dak	0.50	23.5	23.5	--	28.5
GP02	Glas pui	0.00	--	9.1	--	14.1
GP01	Glas pui	0.00	--	5.6	--	10.6
GP03	Glas pui	0.00	--	1.2	--	6.2

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 05_C - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
05_C	Dr. van Damstraat 44-160	7.00	46.9	27.5	--	46.9
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	46.9	--	--	46.9
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.7	24.7	--	29.7
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.2	--	29.2
GP02	Glas pui	0.00	--	9.3	--	14.3
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--	11.2
GP03	Glas pui	0.00	--	1.9	--	6.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 05_D - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
05_D	Dr. van Damstraat 44-160	9.00	46.8	27.6	--	46.8
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	46.8	--	--	46.8
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.7	24.7	--	29.7
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--	29.1
GP02	Glas pui	0.00	--	9.4	--	14.4
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--	11.2
GP03	Glas pui	0.00	--	1.9	--	6.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 05_E - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
05_E	Dr. van Damstraat 44-160	11.00	46.7	27.6	--	46.7
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	46.6	--	--	46.6
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.8	24.8	--	29.8
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--	29.1
GP02	Glas pui	0.00	--	9.4	--	14.4
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--	11.2
GP03	Glas pui	0.00	--	1.9	--	6.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 05_F - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
05_F	Dr. van Damstraat 44-160	13.00	46.4	27.3	--	46.4
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	46.4	--	--	46.4
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.8	24.8	--	29.8
Dak	Dak muziek	0.10	--	23.5	--	28.5
GP02	Glas pui	0.00	--	9.3	--	14.3
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--	11.2
GP03	Glas pui	0.00	--	0.9	--	5.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 06_A - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
06_A	Fazantstraat 52-110	1.50	40.0	27.8	--	40.0
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	39.8	--	--	39.8
V	Ventilatie op het dak	0.50	26.1	26.1	--	31.1
Dak	Dak muziek	0.10	--	22.7	--	27.7
GP01	Glas pui	0.00	--	11.5	--	16.5
GP02	Glas pui	0.00	--	1.1	--	6.1
GP03	Glas pui	0.00	--	-3.6	--	1.4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 06_B - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
06_B	Fazantstraat 52-110	5.00	43.3	31.8	--	43.3
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	43.1	--	--	43.1
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.8	29.8	--	34.8
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.1	--	32.1
GP01	Glas pui	0.00	--	12.9	--	17.9
GP02	Glas pui	0.00	--	7.8	--	12.8
GP03	Glas pui	0.00	--	3.5	--	8.5

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 06_C - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
06_C	Fazantstraat 52-110	7.00	44.1	31.9	--	44.1
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	43.9	--	--	43.9
V	Ventilatie op het dak	0.50	30.0	30.0	--	35.0
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.1	--	32.1
GP01	Glas pui	0.00	--	12.9	--	17.9
GP02	Glas pui	0.00	--	8.2	--	13.2
GP03	Glas pui	0.00	--	3.6	--	8.6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 06_D - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
06_D	Fazantstraat 52-110	9.00	44.2	31.9	--	44.2
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	44.0	--	--	44.0
V	Ventilatie op het dak	0.50	30.0	30.0	--	35.0
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.1	--	32.1
GP01	Glas pui	0.00	--	12.8	--	17.8
GP02	Glas pui	0.00	--	8.2	--	13.2
GP03	Glas pui	0.00	--	3.7	--	8.7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 07_A - Hulsmaatstraat 102
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
07_A	Hulsmaatstraat 102	1.50	39.0	30.4	--	39.0
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	38.5	--	--	38.5
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.1	29.1	--	34.1
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--	29.1
GP01	Glas pui	0.00	--	15.7	--	20.7
GP02	Glas pui	0.00	--	2.2	--	7.2
GP03	Glas pui	0.00	--	-0.2	--	4.8

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 07_B - Hulsmaatstraat 102
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
07_B	Hulsmaatstraat 102	5.00	44.1	34.5	--	44.1
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	43.7	--	--	43.7
V	Ventilatie op het dak	0.50	32.9	32.9	--	37.9
Dak	Dak muziek	0.10	--	29.2	--	34.2
GP01	Glas pui	0.00	--	15.8	--	20.8
GP02	Glas pui	0.00	--	9.3	--	14.3
GP03	Glas pui	0.00	--	5.7	--	10.7

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 08_A - Hulsmaatstraat 98
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
08_A	Hulsmaatstraat 98	1.50	40.4	30.8	--	40.4
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	40.1	--	--	40.1
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.4	29.4	--	34.4
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.6	--	29.6
GP01	Glas pui	0.00	--	16.8	--	21.8
GP02	Glas pui	0.00	--	1.9	--	6.9
GP03	Glas pui	0.00	--	1.6	--	6.6

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 08_B - Hulsmaatstraat 98
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
08_B	Hulsmaatstraat 98	5.00	45.0	35.0	--	45.0
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	44.7	--	--	44.7
V	Ventilatie op het dak	0.50	33.3	33.3	--	38.3
Dak	Dak muziek	0.10	--	30.0	--	35.0
GP01	Glas pui	0.00	--	16.8	--	21.8
GP02	Glas pui	0.00	--	9.5	--	14.5
GP03	Glas pui	0.00	--	5.4	--	10.4

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 09_A - Hulsmaatstraat 94
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
09_A	Hulsmaatstraat 94	1.50	41.6	27.7	--	41.6
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	41.5	--	--	41.5
V	Ventilatie op het dak	0.50	25.3	25.3	--	30.3
Dak	Dak muziek	0.10	--	23.6	--	28.6
GP01	Glas pui	0.00	--	12.6	--	17.6
GP03	Glas pui	0.00	--	8.2	--	13.2
GP02	Glas pui	0.00	--	3.3	--	8.3

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LArLT tijdens RBS
LAeq bij Bron voor toetspunt: 09_B - Hulsmaatstraat 94
Groep: (hoofdgroep)
Groepsreductie: Nee

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht	Etmaal
09_B	Hulsmaatstraat 94	5.00	44.5	31.8	--	44.5
Stemgeluid	Stemgeluid gemiddeld 78 dB(A) per kind	1.20	44.4	--	--	44.4
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.5	29.5	--	34.5
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.7	--	32.7
GP01	Glas pui	0.00	--	13.6	--	18.6
GP03	Glas pui	0.00	--	9.7	--	14.7
GP02	Glas pui	0.00	--	7.9	--	12.9

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax totaalresultaten voor toetspunten
Groep: (hoofdgroep)

Naam Toetspunt	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
01_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	64.3	64.3	--
01_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	75.2	75.2	--
01A_A	Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	1.50	69.2	69.2	--
02_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	64.6	64.6	--
02_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	73.7	73.7	--
03_A	Dr. van Damstraat 39-43	1.50	65.8	65.8	--
03_B	Dr. van Damstraat 39-43	5.00	66.9	66.9	--
04_A	Dr. van Damstraat 45-47	1.50	69.7	69.7	--
04_B	Dr. van Damstraat 45-47	5.00	69.7	69.7	--
05_A	Dr. van Damstraat 44-160	1.50	63.9	63.9	--
05_B	Dr. van Damstraat 44-160	5.00	65.3	65.3	--
05_C	Dr. van Damstraat 44-160	7.00	65.3	65.3	--
05_D	Dr. van Damstraat 44-160	9.00	65.2	65.2	--
05_E	Dr. van Damstraat 44-160	11.00	65.1	65.1	--
05_F	Dr. van Damstraat 44-160	13.00	65.0	65.0	--
06_A	Fazantstraat 52-110	1.50	58.9	58.9	--
06_B	Fazantstraat 52-110	5.00	61.4	61.4	--
06_C	Fazantstraat 52-110	7.00	61.4	61.4	--
06_D	Fazantstraat 52-110	9.00	61.4	61.4	--
07_A	Hulsmaatstraat 102	1.50	60.7	60.7	--
07_B	Hulsmaatstraat 102	5.00	63.5	63.5	--
08_A	Hulsmaatstraat 98	1.50	64.0	64.0	--
08_B	Hulsmaatstraat 98	5.00	66.5	66.5	--
09_A	Hulsmaatstraat 94	1.50	63.4	63.4	--
09_B	Hulsmaatstraat 94	5.00	66.2	66.2	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 01_A - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
01_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	64.3	64.3	--
S06	Schreeuw kind	1.20	64.3	64.3	--
S01	Schreeuw kind	1.20	64.1	64.1	--
S10	Schreeuw kind	1.20	63.5	63.5	--
S02	Schreeuw kind	1.20	63.4	63.4	--
S08	Schreeuw kind	1.20	62.6	62.6	--
S03	Schreeuw kind	1.20	62.4	62.4	--
S04	Schreeuw kind	1.20	61.4	61.4	--
S05	Schreeuw kind	1.20	60.8	60.8	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.4	59.4	--
S09	Schreeuw kind	1.20	58.2	58.2	--
S12	Schreeuw kind	1.20	56.6	56.6	--
S18	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	55.6	55.6	--
S13	Schreeuw kind	1.20	54.5	54.5	--
S11	Schreeuw kind	1.20	54.5	54.5	--
S17	Schreeuw kind	1.20	52.0	52.0	--
S16	Schreeuw kind	1.20	51.1	51.1	--
S14	Schreeuw kind	1.20	50.0	50.0	--
S15	Schreeuw kind	1.20	48.8	48.8	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	34.6	34.6	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	18.9	18.9	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.2	--
GP01	Glas pui	0.00	--	6.5	--
GP02	Glas pui	0.00	--	10.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	10.6	--
LAmax	(hoofdgroep)		64.3	64.3	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 01_B - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
01_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	75.2	75.2	--
S01	Schreeuw kind	1.20	75.2	75.2	--
S06	Schreeuw kind	1.20	75.1	75.1	--
S02	Schreeuw kind	1.20	74.3	74.3	--
S03	Schreeuw kind	1.20	73.0	73.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	71.8	71.8	--
S05	Schreeuw kind	1.20	70.7	70.7	--
S08	Schreeuw kind	1.20	69.7	69.7	--
S07	Schreeuw kind	1.20	68.6	68.6	--
S10	Schreeuw kind	1.20	66.8	66.8	--
S09	Schreeuw kind	1.20	66.5	66.5	--
S11	Schreeuw kind	1.20	65.6	65.6	--
S12	Schreeuw kind	1.20	65.0	65.0	--
S13	Schreeuw kind	1.20	62.9	62.9	--
S18	Schreeuw kind	1.20	62.5	62.5	--
S14	Schreeuw kind	1.20	62.4	62.4	--
S16	Schreeuw kind	1.20	60.7	60.7	--
S17	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	57.6	57.6	--
S15	Schreeuw kind	1.20	56.3	56.3	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	44.3	44.3	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.6	29.6	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	28.7	--
GP01	Glas pui	0.00	--	7.9	--
GP02	Glas pui	0.00	--	12.2	--
GP03	Glas pui	0.00	--	12.8	--
LAmax	(hoofdgroep)		75.2	75.2	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 01A_A - Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
01A_A	Huurwoningen nieuwbouw buitenruimte	1.50	69.2	69.2	--
S08	Schreeuw kind	1.20	69.2	69.2	--
S10	Schreeuw kind	1.20	68.7	68.7	--
S06	Schreeuw kind	1.20	66.0	66.0	--
S07	Schreeuw kind	1.20	65.6	65.6	--
S02	Schreeuw kind	1.20	64.3	64.3	--
S18	Schreeuw kind	1.20	64.2	64.2	--
S01	Schreeuw kind	1.20	64.0	64.0	--
S03	Schreeuw kind	1.20	63.3	63.3	--
S04	Schreeuw kind	1.20	62.8	62.8	--
S05	Schreeuw kind	1.20	62.3	62.3	--
S09	Schreeuw kind	1.20	61.1	61.1	--
S13	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S12	Schreeuw kind	1.20	57.6	57.6	--
S11	Schreeuw kind	1.20	55.8	55.8	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	54.6	54.6	--
S14	Schreeuw kind	1.20	54.4	54.4	--
S17	Schreeuw kind	1.20	54.2	54.2	--
S16	Schreeuw kind	1.20	52.2	52.2	--
S15	Schreeuw kind	1.20	50.1	50.1	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	37.2	37.2	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	20.5	20.5	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.6	--
GP01	Glas pui	0.00	--	8.1	--
GP02	Glas pui	0.00	--	10.9	--
GP03	Glas pui	0.00	--	10.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		69.2	69.2	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 02_A - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
02_A	Huurwoningen nieuwbouw	1.50	64.6	64.6	--
S18	Schreeuw kind	1.20	64.6	64.6	--
S08	Schreeuw kind	1.20	63.7	63.7	--
S10	Schreeuw kind	1.20	63.6	63.6	--
S09	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S04	Schreeuw kind	1.20	59.4	59.4	--
S05	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S02	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S03	Schreeuw kind	1.20	58.6	58.6	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	58.3	58.3	--
S06	Schreeuw kind	1.20	57.5	57.5	--
S01	Schreeuw kind	1.20	56.9	56.9	--
S12	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
S16	Schreeuw kind	1.20	54.5	54.5	--
S11	Schreeuw kind	1.20	53.9	53.9	--
S17	Schreeuw kind	1.20	53.8	53.8	--
S14	Schreeuw kind	1.20	52.9	52.9	--
S15	Schreeuw kind	1.20	50.3	50.3	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	38.9	38.9	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	19.0	19.0	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	21.5	--
GP01	Glas pui	0.00	--	3.5	--
GP02	Glas pui	0.00	--	8.0	--
GP03	Glas pui	0.00	--	5.1	--
LAmax	(hoofdgroep)		64.6	64.6	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 02_B - Huurwoningen nieuwbouw
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
02_B	Huurwoningen nieuwbouw	5.00	73.7	73.7	--
S18	Schreeuw kind	1.20	73.7	73.7	--
S10	Schreeuw kind	1.20	71.5	71.5	--
S09	Schreeuw kind	1.20	69.4	69.4	--
S08	Schreeuw kind	1.20	68.4	68.4	--
S07	Schreeuw kind	1.20	67.1	67.1	--
S13	Schreeuw kind	1.20	65.9	65.9	--
S05	Schreeuw kind	1.20	65.9	65.9	--
S04	Schreeuw kind	1.20	65.3	65.3	--
S06	Schreeuw kind	1.20	65.2	65.2	--
S12	Schreeuw kind	1.20	64.9	64.9	--
S03	Schreeuw kind	1.20	64.6	64.6	--
S02	Schreeuw kind	1.20	64.0	64.0	--
S11	Schreeuw kind	1.20	63.3	63.3	--
S14	Schreeuw kind	1.20	63.3	63.3	--
S01	Schreeuw kind	1.20	63.0	63.0	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	62.7	62.7	--
S16	Schreeuw kind	1.20	62.2	62.2	--
S17	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S15	Schreeuw kind	1.20	53.7	53.7	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	48.2	48.2	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	25.7	25.7	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	25.9	--
GP01	Glas pui	0.00	--	6.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	11.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	7.8	--
LAmax	(hoofdgroep)		73.7	73.7	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 03_A - Dr. van Damstraat 39-43
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
03_A	Dr. van Damstraat 39-43	1.50	65.8	65.8	--
S17	Schreeuw kind	1.20	65.8	65.8	--
S15	Schreeuw kind	1.20	64.8	64.8	--
S18	Schreeuw kind	1.20	64.8	64.8	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	61.6	61.6	--
S13	Schreeuw kind	1.20	61.6	61.6	--
S10	Schreeuw kind	1.20	61.5	61.5	--
S12	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
S08	Schreeuw kind	1.20	59.8	59.8	--
S16	Schreeuw kind	1.20	59.6	59.6	--
S11	Schreeuw kind	1.20	59.5	59.5	--
S14	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S09	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S05	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S04	Schreeuw kind	1.20	58.2	58.2	--
S03	Schreeuw kind	1.20	57.9	57.9	--
S07	Schreeuw kind	1.20	57.8	57.8	--
S06	Schreeuw kind	1.20	55.8	55.8	--
S02	Schreeuw kind	1.20	55.5	55.5	--
S01	Schreeuw kind	1.20	54.9	54.9	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	46.5	46.5	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	19.6	19.6	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	18.3	--
GP01	Glas pui	0.00	--	0.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	6.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	1.7	--
LAmax	(hoofdgroep)		65.8	65.8	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 03_B - Dr. van Damstraat 39-43
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
03_B	Dr. van Damstraat 39-43	5.00	66.9	66.9	--
S18	Schreeuw kind	1.20	66.9	66.9	--
S17	Schreeuw kind	1.20	66.6	66.6	--
S15	Schreeuw kind	1.20	66.0	66.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	63.9	63.9	--
S13	Schreeuw kind	1.20	63.7	63.7	--
S12	Schreeuw kind	1.20	62.6	62.6	--
S08	Schreeuw kind	1.20	62.6	62.6	--
S11	Schreeuw kind	1.20	62.5	62.5	--
S14	Schreeuw kind	1.20	62.2	62.2	--
S16	Schreeuw kind	1.20	62.1	62.1	--
S09	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	61.7	61.7	--
S05	Schreeuw kind	1.20	61.5	61.5	--
S04	Schreeuw kind	1.20	60.9	60.9	--
S07	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
S03	Schreeuw kind	1.20	60.5	60.5	--
S06	Schreeuw kind	1.20	58.3	58.3	--
S02	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S01	Schreeuw kind	1.20	57.2	57.2	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	49.6	49.6	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	22.1	22.1	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	23.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	2.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	8.5	--
GP03	Glas pui	0.00	--	3.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		66.9	66.9	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 04_A - Dr. van Damstraat 45-47
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
04_A	Dr. van Damstraat 45-47	1.50	69.7	69.7	--
S15	Schreeuw kind	1.20	69.7	69.7	--
S17	Schreeuw kind	1.20	64.7	64.7	--
S13	Schreeuw kind	1.20	60.4	60.4	--
S16	Schreeuw kind	1.20	60.4	60.4	--
S18	Schreeuw kind	1.20	60.2	60.2	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	59.6	59.6	--
S14	Schreeuw kind	1.20	58.4	58.4	--
S12	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S09	Schreeuw kind	1.20	57.8	57.8	--
S11	Schreeuw kind	1.20	57.5	57.5	--
S07	Schreeuw kind	1.20	56.9	56.9	--
S01	Schreeuw kind	1.20	55.5	55.5	--
S08	Schreeuw kind	1.20	55.0	55.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	54.9	54.9	--
S05	Schreeuw kind	1.20	54.8	54.8	--
S03	Schreeuw kind	1.20	54.7	54.7	--
S02	Schreeuw kind	1.20	54.5	54.5	--
S06	Schreeuw kind	1.20	54.4	54.4	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	46.0	46.0	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	19.6	19.6	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	18.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	0.7	--
GP02	Glas pui	0.00	--	5.7	--
GP03	Glas pui	0.00	--	-1.0	--
LAmax	(hoofdgroep)		69.7	69.7	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 04_B - Dr. van Damstraat 45-47
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
04_B	Dr. van Damstraat 45-47	5.00	69.7	69.7	--
S15	Schreeuw kind	1.20	69.7	69.7	--
S17	Schreeuw kind	1.20	65.9	65.9	--
S18	Schreeuw kind	1.20	63.4	63.4	--
S13	Schreeuw kind	1.20	63.0	63.0	--
S16	Schreeuw kind	1.20	62.6	62.6	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S12	Schreeuw kind	1.20	60.9	60.9	--
S09	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
S10	Schreeuw kind	1.20	60.5	60.5	--
S11	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	59.7	59.7	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.5	59.5	--
S01	Schreeuw kind	1.20	57.3	57.3	--
S08	Schreeuw kind	1.20	57.3	57.3	--
S05	Schreeuw kind	1.20	57.0	57.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	56.9	56.9	--
S03	Schreeuw kind	1.20	56.7	56.7	--
S02	Schreeuw kind	1.20	56.3	56.3	--
S06	Schreeuw kind	1.20	56.3	56.3	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	49.1	49.1	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	21.9	21.9	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	22.9	--
GP01	Glas pui	0.00	--	2.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	7.7	--
GP03	Glas pui	0.00	--	0.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		69.7	69.7	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 05_A - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
05_A	Dr. van Damstraat 44-160	1.50	63.9	63.9	--
S15	Schreeuw kind	1.20	63.9	63.9	--
S16	Schreeuw kind	1.20	63.6	63.6	--
S17	Schreeuw kind	1.20	61.6	61.6	--
S13	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S12	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S11	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S14	Schreeuw kind	1.20	58.6	58.6	--
S18	Schreeuw kind	1.20	57.7	57.7	--
S07	Schreeuw kind	1.20	57.3	57.3	--
S09	Schreeuw kind	1.20	57.1	57.1	--
S02	Schreeuw kind	1.20	57.0	57.0	--
S08	Schreeuw kind	1.20	56.8	56.8	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	56.8	56.8	--
S06	Schreeuw kind	1.20	56.8	56.8	--
S01	Schreeuw kind	1.20	56.7	56.7	--
S03	Schreeuw kind	1.20	56.5	56.5	--
S10	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
S05	Schreeuw kind	1.20	55.6	55.6	--
S04	Schreeuw kind	1.20	55.2	55.2	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	44.5	44.5	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	20.4	20.4	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	19.2	--
GP01	Glas pui	0.00	--	1.9	--
GP02	Glas pui	0.00	--	6.7	--
GP03	Glas pui	0.00	--	-0.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		63.9	63.9	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 05_B - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
05_B	Dr. van Damstraat 44-160	5.00	65.3	65.3	--
S15	Schreeuw kind	1.20	65.3	65.3	--
S16	Schreeuw kind	1.20	65.1	65.1	--
S17	Schreeuw kind	1.20	63.8	63.8	--
S13	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
S12	Schreeuw kind	1.20	61.5	61.5	--
S11	Schreeuw kind	1.20	61.3	61.3	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S18	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S09	Schreeuw kind	1.20	59.1	59.1	--
S08	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S02	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S06	Schreeuw kind	1.20	58.4	58.4	--
S03	Schreeuw kind	1.20	58.3	58.3	--
S01	Schreeuw kind	1.20	58.3	58.3	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	58.0	58.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	57.8	57.8	--
S05	Schreeuw kind	1.20	57.5	57.5	--
S04	Schreeuw kind	1.20	57.1	57.1	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	47.7	47.7	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	23.5	23.5	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	5.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.1	--
GP03	Glas pui	0.00	--	1.2	--
LAmax	(hoofdgroep)		65.3	65.3	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 05_C - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
05_C	Dr. van Damstraat 44-160	7.00	65.3	65.3	--
S15	Schreeuw kind	1.20	65.3	65.3	--
S16	Schreeuw kind	1.20	65.1	65.1	--
S17	Schreeuw kind	1.20	63.8	63.8	--
S11	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
S13	Schreeuw kind	1.20	61.6	61.6	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S18	Schreeuw kind	1.20	61.0	61.0	--
S07	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
S12	Schreeuw kind	1.20	60.4	60.4	--
S09	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S08	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S02	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S03	Schreeuw kind	1.20	59.8	59.8	--
S06	Schreeuw kind	1.20	59.5	59.5	--
S01	Schreeuw kind	1.20	59.4	59.4	--
S05	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	58.1	58.1	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	47.8	47.8	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.7	24.7	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.2	--
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	1.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		65.3	65.3	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 05_D - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
05_D	Dr. van Damstraat 44-160	9.00	65.2	65.2	--
S15	Schreeuw kind	1.20	65.2	65.2	--
S16	Schreeuw kind	1.20	65.0	65.0	--
S17	Schreeuw kind	1.20	63.8	63.8	--
S11	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
S13	Schreeuw kind	1.20	61.6	61.6	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S12	Schreeuw kind	1.20	60.4	60.4	--
S02	Schreeuw kind	1.20	60.4	60.4	--
S09	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S03	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S18	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S06	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S01	Schreeuw kind	1.20	59.8	59.8	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.4	59.4	--
S05	Schreeuw kind	1.20	59.2	59.2	--
S10	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S08	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	58.3	58.3	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	47.8	47.8	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.7	24.7	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.4	--
GP03	Glas pui	0.00	--	1.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		65.2	65.2	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 05_E - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
05_E	Dr. van Damstraat 44-160	11.00	65.1	65.1	--
S15	Schreeuw kind	1.20	65.1	65.1	--
S16	Schreeuw kind	1.20	64.9	64.9	--
S17	Schreeuw kind	1.20	63.7	63.7	--
S11	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
S13	Schreeuw kind	1.20	61.6	61.6	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.3	61.3	--
S12	Schreeuw kind	1.20	60.4	60.4	--
S09	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S02	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
S18	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.4	59.4	--
S03	Schreeuw kind	1.20	59.4	59.4	--
S01	Schreeuw kind	1.20	59.2	59.2	--
S05	Schreeuw kind	1.20	59.2	59.2	--
S06	Schreeuw kind	1.20	59.2	59.2	--
S08	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	58.3	58.3	--
S04	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	47.7	47.7	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.8	24.8	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.4	--
GP03	Glas pui	0.00	--	1.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		65.1	65.1	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 05_F - Dr. van Damstraat 44-160
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
05_F	Dr. van Damstraat 44-160	13.00	65.0	65.0	--
S15	Schreeuw kind	1.20	65.0	65.0	--
S16	Schreeuw kind	1.20	64.8	64.8	--
S17	Schreeuw kind	1.20	63.7	63.7	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.4	61.4	--
S13	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
S18	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S12	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S02	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S01	Schreeuw kind	1.20	59.2	59.2	--
S09	Schreeuw kind	1.20	59.1	59.1	--
S11	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S06	Schreeuw kind	1.20	58.4	58.4	--
S07	Schreeuw kind	1.20	57.6	57.6	--
S05	Schreeuw kind	1.20	57.3	57.3	--
S08	Schreeuw kind	1.20	57.1	57.1	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	57.0	57.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	57.0	57.0	--
S03	Schreeuw kind	1.20	56.8	56.8	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	47.7	47.7	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	24.8	24.8	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	23.5	--
GP01	Glas pui	0.00	--	6.2	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	0.9	--
LAmax	(hoofdgroep)		65.0	65.0	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 06_A - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
06_A	Fazantstraat 52-110	1.50	58.9	58.9	--
S14	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S16	Schreeuw kind	1.20	58.5	58.5	--
S17	Schreeuw kind	1.20	55.8	55.8	--
S13	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
S15	Schreeuw kind	1.20	55.3	55.3	--
S01	Schreeuw kind	1.20	54.7	54.7	--
S18	Schreeuw kind	1.20	53.1	53.1	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	52.3	52.3	--
S10	Schreeuw kind	1.20	50.7	50.7	--
S04	Schreeuw kind	1.20	50.1	50.1	--
S09	Schreeuw kind	1.20	49.9	49.9	--
S11	Schreeuw kind	1.20	49.8	49.8	--
S05	Schreeuw kind	1.20	49.7	49.7	--
S02	Schreeuw kind	1.20	49.0	49.0	--
S08	Schreeuw kind	1.20	48.7	48.7	--
S12	Schreeuw kind	1.20	48.4	48.4	--
S03	Schreeuw kind	1.20	48.2	48.2	--
S06	Schreeuw kind	1.20	48.1	48.1	--
S07	Schreeuw kind	1.20	45.5	45.5	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	39.4	39.4	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	26.1	26.1	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	22.7	--
GP01	Glas pui	0.00	--	11.5	--
GP02	Glas pui	0.00	--	1.1	--
GP03	Glas pui	0.00	--	-3.6	--
LAmax	(hoofdgroep)		58.9	58.9	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 06_B - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
06_B	Fazantstraat 52-110	5.00	61.4	61.4	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.4	61.4	--
S16	Schreeuw kind	1.20	61.1	61.1	--
S06	Schreeuw kind	1.20	58.4	58.4	--
S12	Schreeuw kind	1.20	58.4	58.4	--
S01	Schreeuw kind	1.20	58.2	58.2	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S10	Schreeuw kind	1.20	57.8	57.8	--
S17	Schreeuw kind	1.20	57.7	57.7	--
S15	Schreeuw kind	1.20	57.5	57.5	--
S18	Schreeuw kind	1.20	57.4	57.4	--
S02	Schreeuw kind	1.20	57.1	57.1	--
S04	Schreeuw kind	1.20	57.0	57.0	--
S05	Schreeuw kind	1.20	56.9	56.9	--
S03	Schreeuw kind	1.20	56.7	56.7	--
S09	Schreeuw kind	1.20	56.6	56.6	--
S07	Schreeuw kind	1.20	56.5	56.5	--
S08	Schreeuw kind	1.20	56.3	56.3	--
S11	Schreeuw kind	1.20	54.6	54.6	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	54.2	54.2	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	41.5	41.5	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.8	29.8	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	12.9	--
GP02	Glas pui	0.00	--	7.8	--
GP03	Glas pui	0.00	--	3.5	--
LAmax	(hoofdgroep)		61.4	61.4	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 06_C - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
06_C	Fazantstraat 52-110	7.00	61.4	61.4	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.4	61.4	--
S16	Schreeuw kind	1.20	61.1	61.1	--
S01	Schreeuw kind	1.20	60.9	60.9	--
S02	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S04	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
S05	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S03	Schreeuw kind	1.20	59.8	59.8	--
S06	Schreeuw kind	1.20	59.8	59.8	--
S10	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S11	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S12	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S17	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S15	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S18	Schreeuw kind	1.20	58.5	58.5	--
S09	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S08	Schreeuw kind	1.20	57.6	57.6	--
S07	Schreeuw kind	1.20	57.6	57.6	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	54.5	54.5	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	43.0	43.0	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	30.0	30.0	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	12.9	--
GP02	Glas pui	0.00	--	8.2	--
GP03	Glas pui	0.00	--	3.6	--
LAmax	(hoofdgroep)		61.4	61.4	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 06_D - Fazantstraat 52-110
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
06_D	Fazantstraat 52-110	9.00	61.4	61.4	--
S14	Schreeuw kind	1.20	61.4	61.4	--
S01	Schreeuw kind	1.20	61.3	61.3	--
S16	Schreeuw kind	1.20	61.0	61.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	60.2	60.2	--
S02	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S05	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
S03	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
S11	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S06	Schreeuw kind	1.20	59.8	59.8	--
S10	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S12	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S17	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S15	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S09	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S18	Schreeuw kind	1.20	57.8	57.8	--
S08	Schreeuw kind	1.20	57.6	57.6	--
S07	Schreeuw kind	1.20	57.6	57.6	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	54.7	54.7	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	43.3	43.3	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	30.0	30.0	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	12.8	--
GP02	Glas pui	0.00	--	8.2	--
GP03	Glas pui	0.00	--	3.7	--
LAmax	(hoofdgroep)		61.4	61.4	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 07_A - Hulsmaatstraat 102
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
07_A	Hulsmaatstraat 102	1.50	60.7	60.7	--
S01	Schreeuw kind	1.20	60.7	60.7	--
S02	Schreeuw kind	1.20	57.3	57.3	--
S16	Schreeuw kind	1.20	57.1	57.1	--
S06	Schreeuw kind	1.20	56.6	56.6	--
S03	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
S04	Schreeuw kind	1.20	55.4	55.4	--
S15	Schreeuw kind	1.20	55.3	55.3	--
S05	Schreeuw kind	1.20	55.0	55.0	--
S14	Schreeuw kind	1.20	54.2	54.2	--
S07	Schreeuw kind	1.20	54.2	54.2	--
S11	Schreeuw kind	1.20	54.0	54.0	--
S13	Schreeuw kind	1.20	49.2	49.2	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	48.6	48.6	--
S12	Schreeuw kind	1.20	48.4	48.4	--
S17	Schreeuw kind	1.20	48.0	48.0	--
S08	Schreeuw kind	1.20	47.6	47.6	--
S18	Schreeuw kind	1.20	46.5	46.5	--
S09	Schreeuw kind	1.20	46.4	46.4	--
S10	Schreeuw kind	1.20	45.0	45.0	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	32.7	32.7	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.1	29.1	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.1	--
GP01	Glas pui	0.00	--	15.7	--
GP02	Glas pui	0.00	--	2.2	--
GP03	Glas pui	0.00	--	-0.2	--
LAmax	(hoofdgroep)		60.7	60.7	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 07_B - Hulsmaatstraat 102
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
07_B	Hulsmaatstraat 102	5.00	63.5	63.5	--
S01	Schreeuw kind	1.20	63.5	63.5	--
S02	Schreeuw kind	1.20	62.4	62.4	--
S03	Schreeuw kind	1.20	61.8	61.8	--
S06	Schreeuw kind	1.20	61.7	61.7	--
S07	Schreeuw kind	1.20	61.5	61.5	--
S04	Schreeuw kind	1.20	61.5	61.5	--
S05	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S16	Schreeuw kind	1.20	59.9	59.9	--
S12	Schreeuw kind	1.20	59.3	59.3	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S08	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S09	Schreeuw kind	1.20	57.7	57.7	--
S14	Schreeuw kind	1.20	57.7	57.7	--
S11	Schreeuw kind	1.20	57.4	57.4	--
S15	Schreeuw kind	1.20	57.1	57.1	--
S10	Schreeuw kind	1.20	56.4	56.4	--
S18	Schreeuw kind	1.20	56.2	56.2	--
S17	Schreeuw kind	1.20	56.0	56.0	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	53.6	53.6	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	39.8	39.8	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	32.9	32.9	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	29.2	--
GP01	Glas pui	0.00	--	15.8	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	5.7	--
LAmax	(hoofdgroep)		63.5	63.5	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 08_A - Hulsmaatstraat 98
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
08_A	Hulsmaatstraat 98	1.50	64.0	64.0	--
S01	Schreeuw kind	1.20	64.0	64.0	--
S02	Schreeuw kind	1.20	62.6	62.6	--
S03	Schreeuw kind	1.20	62.0	62.0	--
S06	Schreeuw kind	1.20	61.4	61.4	--
S04	Schreeuw kind	1.20	61.3	61.3	--
S05	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.5	59.5	--
S08	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S09	Schreeuw kind	1.20	56.2	56.2	--
S10	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
S11	Schreeuw kind	1.20	55.1	55.1	--
S12	Schreeuw kind	1.20	54.4	54.4	--
S18	Schreeuw kind	1.20	53.7	53.7	--
S16	Schreeuw kind	1.20	53.0	53.0	--
S15	Schreeuw kind	1.20	51.7	51.7	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	49.3	49.3	--
S14	Schreeuw kind	1.20	48.4	48.4	--
S17	Schreeuw kind	1.20	47.7	47.7	--
S13	Schreeuw kind	1.20	47.5	47.5	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	31.3	31.3	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.4	29.4	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	24.6	--
GP01	Glas pui	0.00	--	16.8	--
GP02	Glas pui	0.00	--	1.9	--
GP03	Glas pui	0.00	--	1.6	--
LAmax	(hoofdgroep)		64.0	64.0	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 08_B - Hulsmaatstraat 98
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
08_B	Hulsmaatstraat 98	5.00	66.5	66.5	--
S01	Schreeuw kind	1.20	66.5	66.5	--
S02	Schreeuw kind	1.20	65.6	65.6	--
S03	Schreeuw kind	1.20	65.1	65.1	--
S06	Schreeuw kind	1.20	64.0	64.0	--
S04	Schreeuw kind	1.20	63.8	63.8	--
S05	Schreeuw kind	1.20	63.3	63.3	--
S07	Schreeuw kind	1.20	62.4	62.4	--
S08	Schreeuw kind	1.20	62.0	62.0	--
S12	Schreeuw kind	1.20	60.3	60.3	--
S16	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S09	Schreeuw kind	1.20	59.2	59.2	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.9	58.9	--
S18	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S11	Schreeuw kind	1.20	58.6	58.6	--
S10	Schreeuw kind	1.20	58.5	58.5	--
S15	Schreeuw kind	1.20	57.2	57.2	--
S17	Schreeuw kind	1.20	56.9	56.9	--
S14	Schreeuw kind	1.20	54.9	54.9	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	53.6	53.6	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	39.8	39.8	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	33.3	33.3	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	30.0	--
GP01	Glas pui	0.00	--	16.8	--
GP02	Glas pui	0.00	--	9.5	--
GP03	Glas pui	0.00	--	5.4	--
LAmax	(hoofdgroep)		66.5	66.5	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 09_A - Hulsmaatstraat 94
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
09_A	Hulsmaatstraat 94	1.50	63.4	63.4	--
S01	Schreeuw kind	1.20	63.4	63.4	--
S06	Schreeuw kind	1.20	62.9	62.9	--
S02	Schreeuw kind	1.20	61.5	61.5	--
S03	Schreeuw kind	1.20	60.6	60.6	--
S08	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S05	Schreeuw kind	1.20	60.1	60.1	--
S04	Schreeuw kind	1.20	60.0	60.0	--
S07	Schreeuw kind	1.20	59.0	59.0	--
S11	Schreeuw kind	1.20	58.7	58.7	--
S09	Schreeuw kind	1.20	58.0	58.0	--
S12	Schreeuw kind	1.20	56.8	56.8	--
S13	Schreeuw kind	1.20	55.9	55.9	--
S10	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
S17	Schreeuw kind	1.20	53.9	53.9	--
S18	Schreeuw kind	1.20	53.6	53.6	--
S15	Schreeuw kind	1.20	53.5	53.5	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	51.7	51.7	--
S16	Schreeuw kind	1.20	49.7	49.7	--
S14	Schreeuw kind	1.20	49.3	49.3	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	37.1	37.1	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	25.3	25.3	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	23.6	--
GP01	Glas pui	0.00	--	12.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	3.3	--
GP03	Glas pui	0.00	--	8.2	--
LAmax	(hoofdgroep)		63.4	63.4	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Rapport: Resultatentabel
Model: LAmax tijdens RBS
LAmax bij Bron voor toetspunt: 09_B - Hulsmaatstraat 94
Groep: (hoofdgroep)

Naam Bron	Omschrijving	Hoogte	Dag	Avond	Nacht
09_B	Hulsmaatstraat 94	5.00	66.2	66.2	--
S06	Schreeuw kind	1.20	66.2	66.2	--
S01	Schreeuw kind	1.20	65.0	65.0	--
S05	Schreeuw kind	1.20	63.8	63.8	--
S02	Schreeuw kind	1.20	63.6	63.6	--
S08	Schreeuw kind	1.20	63.0	63.0	--
S03	Schreeuw kind	1.20	62.8	62.8	--
S07	Schreeuw kind	1.20	62.7	62.7	--
S04	Schreeuw kind	1.20	62.3	62.3	--
S11	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S09	Schreeuw kind	1.20	61.2	61.2	--
S12	Schreeuw kind	1.20	59.6	59.6	--
S10	Schreeuw kind	1.20	58.3	58.3	--
S13	Schreeuw kind	1.20	58.1	58.1	--
S16	Schreeuw kind	1.20	57.0	57.0	--
S17	Schreeuw kind	1.20	56.8	56.8	--
S15	Schreeuw kind	1.20	55.9	55.9	--
S18	Schreeuw kind	1.20	55.7	55.7	--
Vb01	Bal tegen balvanger	3.00	53.5	53.5	--
S14	Schreeuw kind	1.20	53.5	53.5	--
Vb02	Schoppen tegen bal	0.20	40.3	40.3	--
V	Ventilatie op het dak	0.50	29.5	29.5	--
Dak	Dak muziek	0.10	--	27.7	--
GP01	Glas pui	0.00	--	13.6	--
GP02	Glas pui	0.00	--	7.9	--
GP03	Glas pui	0.00	--	9.7	--
LAmax	(hoofdgroep)		66.2	66.2	--

Alle getoonde dB-waarden zijn A-gewogen

Bijlage 5 Waterhuishoukundig onderzoek

Watertoets Mekkelholt

De Woonplaats

projectnummer 0416036.00
definitief
15 december 2017

Understanding today.
Improving tomorrow.

Watertoets Mekkelholt

De Woonplaats

projectnummer 0416036.00

definitief revisie 01
15 december 2017

Auteurs
A. Schuphof
H. Rozeboom

Opdrachtgever
Woningcorporatie De Woonplaats
Postbus 23
7500 AA Enschede

datum vrijgave	beschrijving revisie 01	goedkeuring	vrijgave
15-12-17	definitief	S. Hammink	J. Officier

Inhoudsopgave

		Blz.
1	**Inleiding**	**1**
1.1	Aanleiding	1
1.2	Doel	1
1.3	Leeswijzer	1
2	**Plangebied**	**2**
2.1	Ligging	2
2.2	Huidige inrichting	2
2.3	Maaiveldhoogte	3
2.4	Geohydrologie	5
2.5	Grondwater	7
2.6	Veldwerkzaamheden	10
2.7	Grondwaterbescherming	11
2.8	Oppervlaktewater	11
2.9	Riolering	11
2.10	Waterkering	12
2.11	Natuur & KRW	12
3	**Waterbeleid**	**13**
3.1	Gemeente Enschede	13
3.2	Waterschap Vechtstromen	13
4	**Randvoorwaarden en uitgangspunten**	**14**
5	**Voorgenomen ontwikkeling**	**15**
5.1	Toekomstig watersysteem	16
5.2	Conclusies	17

Bijlage 1 Waterparagraaf

Bijlage 2 Boorprofielen

Bijlage 3 Doorlatendheidsberekening

Bijlage 4 Oppervlakte verharding

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Woningcorporatie De Woonplaats is voornemens om twee appartementencomplexen te slopen en nieuwbouw te realiseren van 3 appartementencomplexen en negen eengezinswoningen binnen het project Mekkelholt in Enschede. Om deze plannen mogelijk te maken is een wijziging van het bestemmingsplan vereist. Bij de wijziging van een bestemmingsplan dient het proces van de watertoets doorlopen te worden.

1.2 Doel

Om de voorgenomen ontwikkeling van het plangebied mogelijk te maken is een ruimtelijke procedure, in dit geval een bestemmingsplan, vereist. Hiervoor dient onder andere het proces van de watertoets doorlopen te worden. De watertoets is een procesinstrument met als doel er voor te zorgen dat er bij ruimtelijke plannen aandacht is voor de kwaliteit én kwantiteit van water. Dit vraagt dus om afstemming tussen initiatiefnemer en het bevoegd gezag omtrent de waterhuishoudkundige aspecten in een zo vroeg mogelijk stadium. In dit geval betreft dit het waterschap Vechtstromen en de gemeente Enschede.

In voorliggend rapport worden de randvoorwaarden voor waterhuishoudkundige aspecten beschreven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het rapport kan als bijlage bij de ruimtelijke onderbouwing worden gevoegd. Een samenvatting van dit rapport in de vorm van een korte waterparagraaf is als bijlage 1 bij dit rapport toegevoegd.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het plangebied beschreven, met hierin opgenomen de ligging, geohydrologische bevindingen en aandachtsgebieden omtrent water. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op het relevante waterbeleid. In hoofdstuk 4 zijn de randvoorwaarden en uitgangspunten van de waterbeheerders beschreven. Daarna is in hoofdstuk 5 te vinden wat de voorgenomen ontwikkelingen zijn voor het plangebied alsmede de gevolgen voor het op te stellen stedenbouwkundige ontwerp. Ten slotte zijn in de bijlagen de waterparagraaf, uitwerking van de doorlatendheidsmeting, boringen en oppervlaktes van de verhardingen te vinden.

2 Plangebied

2.1 Ligging

Het plangebied ligt in het noorden van de plaats Enschede in de gemeente Enschede en heeft een oppervlakte van circa 2,5 hectare. De waterbeheerder van het gebied betreft waterschap Vechtstromen. Het gebied is gelegen tussen de Mekkelholtsweg en de Fazantstraat. Een overzicht van de ligging van de projectlocatie is weergegeven in onderstaand figuur.

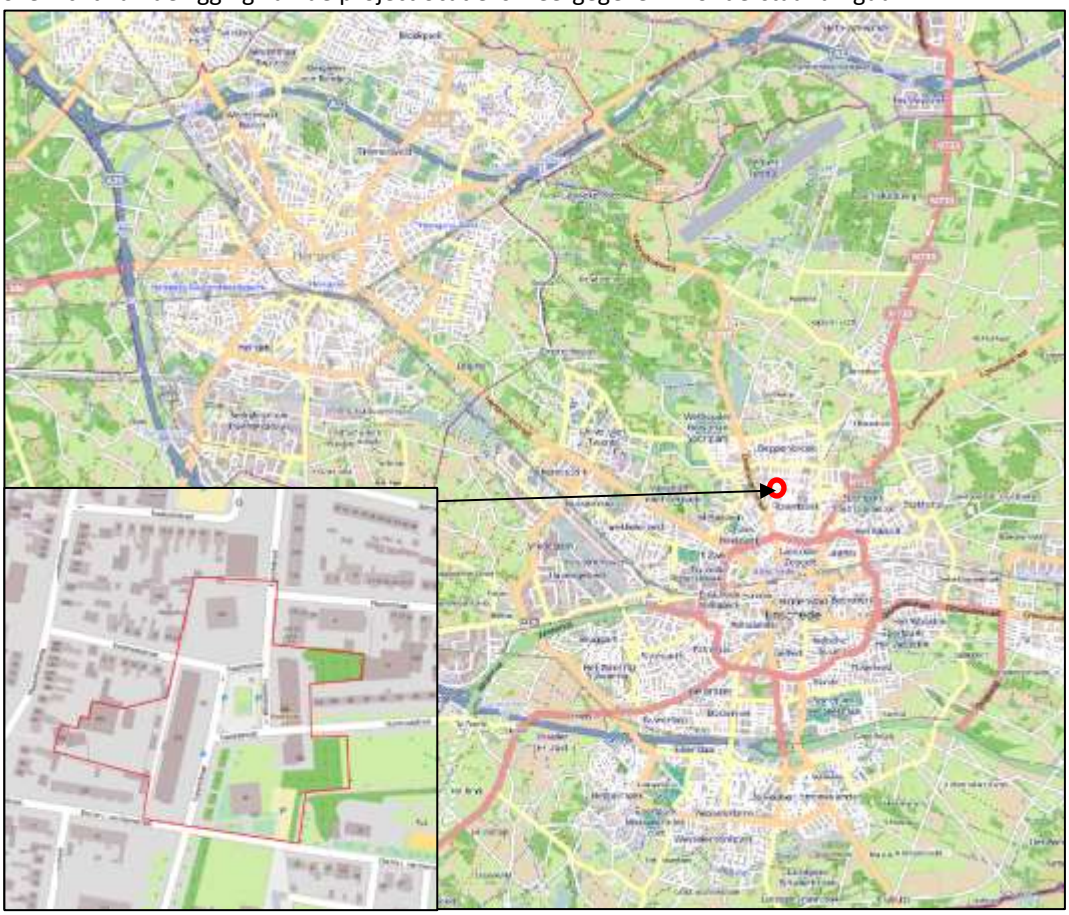

Figuur 1 Overzicht locatie en begrenzing plangebied (bron Cyclomedia Globespotter, d.d. 14 augustus 2017)

2.2 Huidige inrichting

Het gebied heeft in de huidige situatie de bestemming Wonen en Verkeer – Verblijfsgebied en omvat enkele appartementen en gezinswoningen. Een deel van de verhardingen is vooruitlopend op de nieuwe ontwikkeling reeds verwijderd. In de referentiesituatie was het plangebied voor 77% verhard en voor 23% onverhard. Het totaal verhard oppervlak in de referentie situatie bedraagt 16.570 m^2. In Figuur 2 is een luchtfoto van het plangebied in de huidige situatie

weergeven. Een overzicht van de verhardingen voor zowel de referentiesituatie als in het meest recente stedenbouwkundig ontwerp is opgenomen in een bijlage bij het rapport.

Figuur 2 Luchtfoto plangebied 2017 (bron: Cyclomedia Globespotter, d.d. 14 augustus 2017)

2.3 Maaiveldhoogte

Het maaiveld bevindt zich gemiddeld op circa +38 m NAP. Op de kaart in figuur 3 is een uitsnede van de AHN2 kaart met daarop het plangebied te zien.

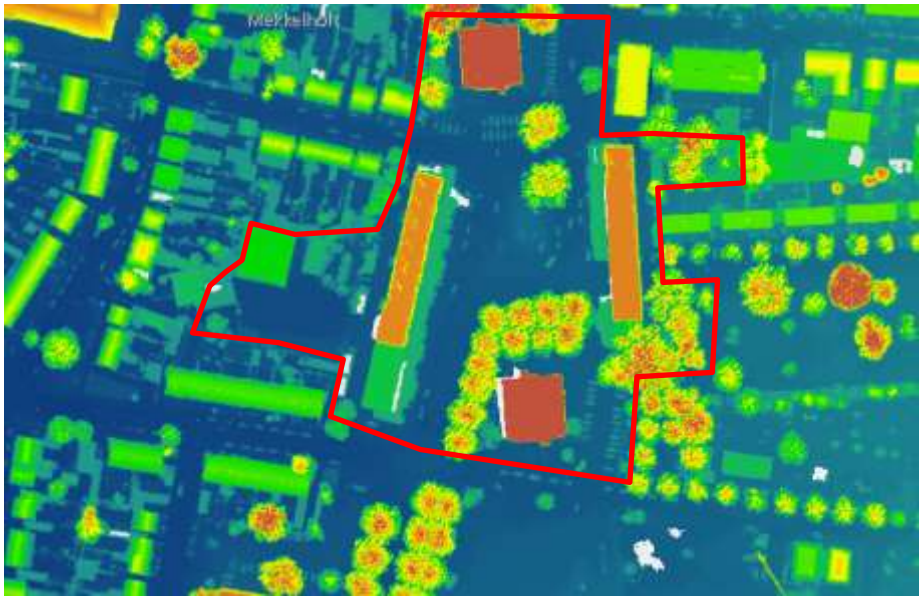

Figuur 3 Hoogteligging plangebied (bron AHN2, d.d. 17 augustus 2017)

Figuur 4 laat het regionale hoogteverschil zien. Hieruit blijkt dat dat het projectgebied op de rand van een stuwwal ligt. De grondwaterstromingsrichting valt hieruit te herleiden, namelijk van oost naar west (hoog naar laag).

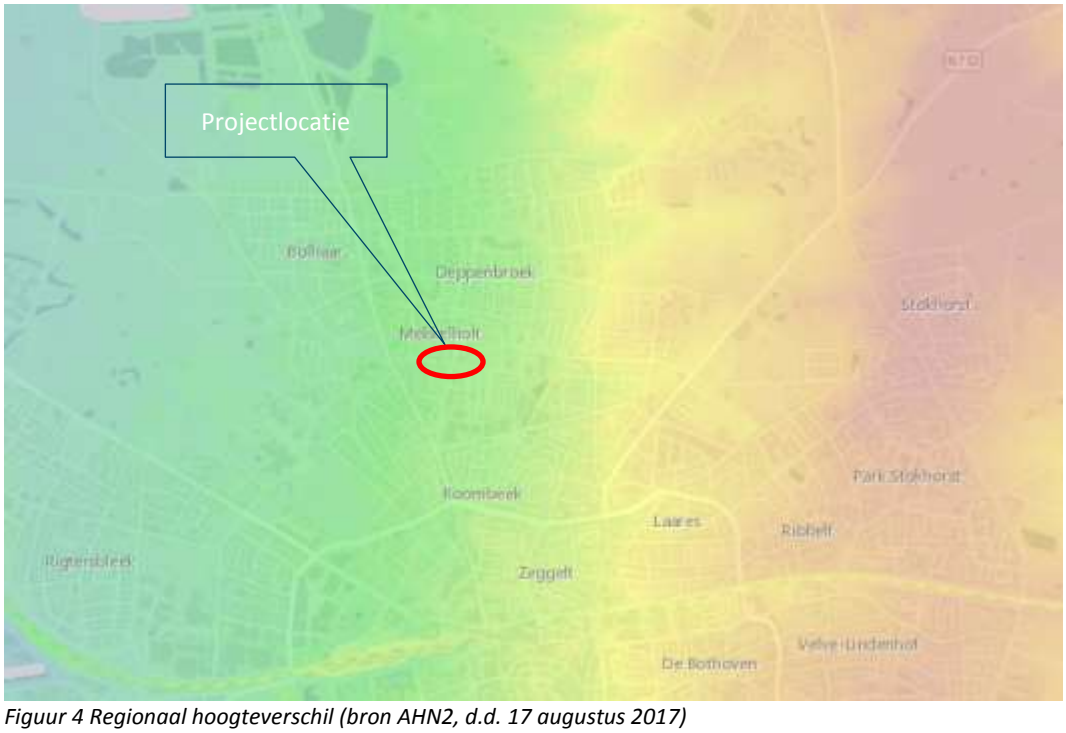

Figuur 4 Regionaal hoogteverschil (bron AHN2, d.d. 17 augustus 2017)

2.4 Geohydrologie

Bodemopbouw
In REGIS II v 2.2 van Dino-loket is de diepere bodemopbouw opgevraagd en samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 1 Diepere bodemopbouw omgeving Mekkelholtsweg

Bovenzijde laag (m t.o.v. NAP)	Onderzijde laag (m t.o.v. NAP)	Formatie	Laag
Ca. +38	+ 35	Formatie van Boxtel	Zand, 1e wvp
+35	+28	Formatie van Drenthe	Klei, 1e slecht waterdoorlatende laag en 2e wvp
+28	+23	Formatie van Drenthe	Zand, 2e wvp
+23	-12	Formatie van Dongen	Klei, 2e slecht waterdoorlatende laag en 3e wvp

Boringen Dino-loket
In het Dino-loket zijn 3 boringen gevonden op een afstand tot ca. 100 m van het plangebied. De boringen geven de bodemopbouw aan tot 17,0 meter beneden maaiveld. Hieruit volgt dat de eerste 4 meter bestaat uit zand van de fijne categorie. Hierna volgt een kleilaag van 8 meter dik. Na de kleilaag bevindt zich een 4 meter dikke zandlaag van de grove categorie in het plangebied. De onderste laag in het boorprofiel bestaat uit klei.
In onderstaand figuur is het boorprofiel weergeven van de boring op de oostelijke grens van het projectgebied.

Boormonsterprofiel en interpretatie

Identificatie: B34F0691
Coördinaten: 257780, 472910
Hoogte maaiveld niet bekend.
Dieptetraject t.o.v. Maaiveld: 0,00 m - 17,00 m

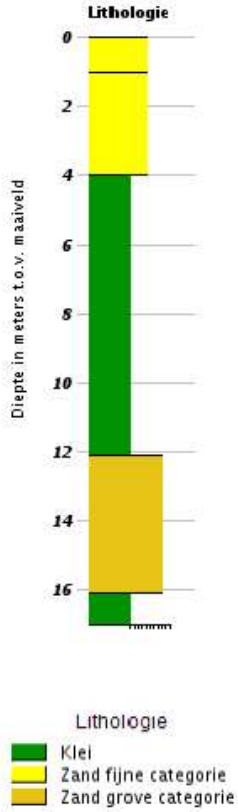

Figuur 5 Boorprofiel (bron: https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens, d.d. 14 augustus 2017)

2.5 Grondwater

In het Grondwatermeetnet Twente zijn 2 peilbuismetingen (152A en 153A) gevonden aan weerszijden van het projectgebied. De locaties van de peilbuizen zijn opgenomen in Figuur 6 (zie rode cirkels).

Figuur 6 Ligging peilbuismetingen (http://publiek.twentswaternet.mosgeo.com/, d.d. 7 september 2017)

De maaiveldhoogte ter plaatse van peilbuismeting 152A bedraagt NAP +39,93 m en bij peilbuismeting 153A is deze NAP +36,94 m, ofwel circa 1,9 m hoger en 1,1 m lager dan de maaiveldhoogte in het projectgebied. De filterinstelling van peilbuis 152A is bovenkant filter NAP +37,53 m NAP en onderkant filter NAP +36,03 m. De filterinstelling van peilbuis 153A is bovenkantfilter NAP +36,34 m en onderkant filter NAP +32,84 m. Het verloop van beide peilbuizen laat een duidelijk andere variatie zien.

De grondwaterstand bij peilbuismeting 152A bevindt zich gemiddeld rond NAP +38,3 m en fluctueert tussen NAP +37,1 m en NAP +38,9 m. Ofwel, gemiddeld 1,66 beneden maaiveld en fluctuerend tussen 1,8 meter beneden maaiveld en 1,0 meter beneden maaiveld. Een uitsnede van het gemeten verloop uit deze peilbuis is opgenomen in Figuur 7 (zie ook bijlage 2). Het verloop van de gemeten grondwaterstanden in deze peilbuis laat geen duidelijke seizoenvariatie zien.

Figuur 7 Resultaten peilbuismeting 152A (bron: http://publiek.twentswaternet.mosgeo.com/, d.d. 15 augustus 2017)

De grondwaterstand bij peilbuismeting 153A bevindt zich gemiddeld rond NAP +35,2 m en fluctueert tussen ca. NAP +34,2 m en NAP +35,5 m. Ofwel, gemiddeld 1,75 beneden maaiveld en fluctuerend tussen ca. 2,8 minus maaiveld en 1,4 meter beneden maaiveld. Uit het verloop is een duidelijke seizoenvariatie af te leiden waarbij de grondwaterstanden in de winterperiode hoog liggen en in de zomer laag.

Figuur 8 Peilbuismeting 153A (http://publiek.twentswaternet.mosgeo.com/, d.d. 15 augustus 2017)

Met een grondwaterstand van gemiddeld NAP +35,2 m bij peilbuismeting 153A en NAP +38,3 m bij peilbuismeting 152A is de verwachting dat de grondwaterstand in het projectgebied gemiddeld rond NAP +36,8 m ligt, ofwel 1,2 meter beneden maaiveld. Gezien de verre ligging van het plangebied, verschil in maaiveldhoogte en grote verschillen in de lokale grondwaterstand bij beide metingen wordt aanbevolen om een nieuwe peilbuis te plaatsen in het projectgebied om een betere indicatie van de lokale grondwaterstand te verkrijgen. De afstand tussen beide peilbuismetingen bedraagt 610 meter.

Met behulp van www.grondwatertools.nl is een isohypsenkaart gegenereerd om een beter beeld te krijgen over de grondwaterstand in het projectgebied. De kaart projecteert de freatische grondwaterstanden van 14 januari 2012. De resultaten hiervan zijn te zien in figuur 9. Hieruit blijkt dat de grondwaterstand voor dat moment tussen NAP +37,0 m en NAP +37,5 m ligt.

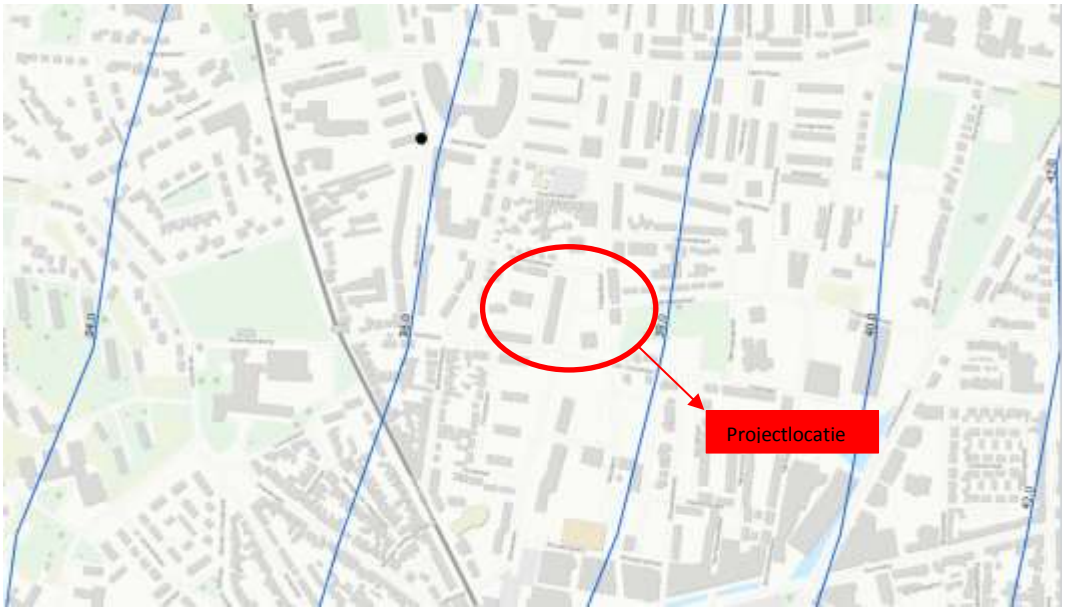

Figuur 9 Isohypsenkaart (https://www.grondwatertools.nl, d.d. 5 oktober 2017)

2.6 Veldwerkzaamheden

Om meer inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw, grondwaterstanden en de doorlatendheid in het projectgebied zijn op 11 oktober 2017 een viertal locaties binnen de projectgrenzen boringen geplaatst tot 4 meter beneden maaiveld. De locaties van de boringen zijn weergeven in Figuur 10. De resultaten hiervan zijn te vinden in bijlage 2. Hieruit blijkt dat tot 4 meter beneden maaiveld de bodem met name bestaat uit matig fijn zand. De grondwaterstand bevond zich bij de boringen 001, 002 en 003 op 2,0 meter beneden maaiveld. Bij boring 004 bevond de grondwaterstand zich op 1,5 m beneden maaiveld.

Doorlatendheid
In de boringen zijn tevens doorlatendheidsproeven uitgevoerd. De proeven zijn uitgevoerd boven de grondwaterstand in boorgaten van 1,0 meter diepte. De proeven zijn in tweevoud uitgevoerd. Uit de proeven blijkt dat de doorlatendheid bij de tweede proef telkens lager lag dan bij de eerste proef. Dit kan worden verklaard doordat de grond bij de eerste proef naar verwachting nog niet helemaal verzadigd was.

De metingen en resultaten van de berekeningen zijn te vinden in bijlage 3. De gemeten doorlatendheden staan in Tabel 2.

Tabel 2 gemeten doorlatendheden

Boring nr.	K-waarde 1e meting [m/dag]	K-waarde 2e meting [m/dag]	Beoordeling geschiktheid voor infiltratie
001	3,3	2,6	Voldoende
002	4,7	4,2	Goed
003	1,5	1,4	Voldoende
004	1,3	0,5	Minimaal

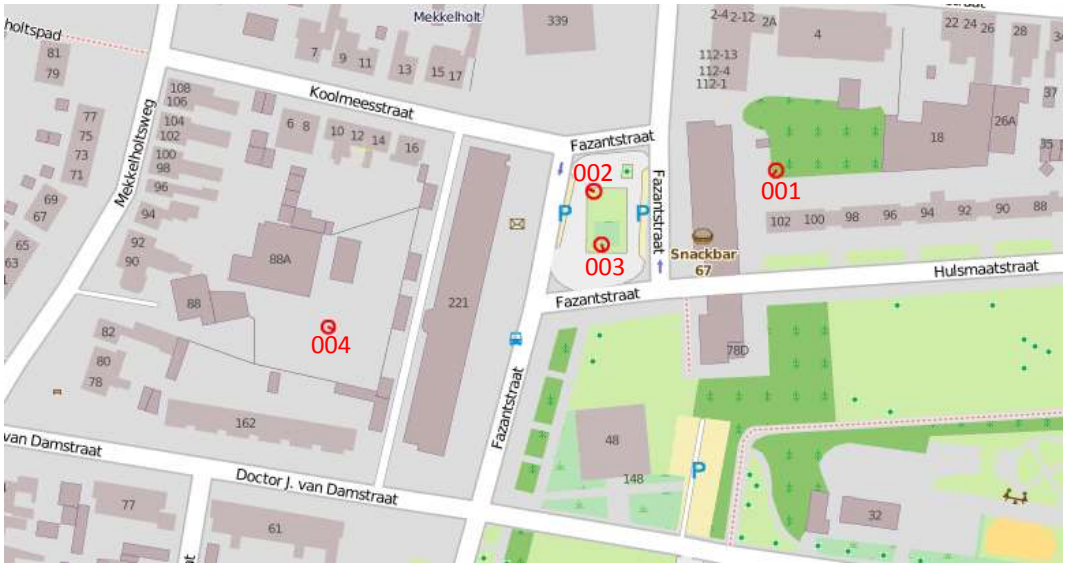

Figuur 10 Locaties boringen

2.7 Grondwaterbescherming

Het plangebied bevindt zich niet in een grondwaterbeschermingsgebied of waterwingebied (Beheerkaart Keur Vechtstromen).

2.8 Oppervlaktewater

In het plangebied en de nabijheid hiervan bevinden zich geen oppervlaktewaterlichamen waar rekening mee dient te worden gehouden (Beheerkaart Keur Vechtstromen).

2.9 Riolering

In de huidige situatie staan er woningen en appartementen met toebehoren in het plangebied. Er bevindt zich zodoende al een gemengd rioleringsstelsel in het plan gebied.

2.10 Waterkering

In de nabijheid van het plangebied zijn geen keringen gelegen (Beheerkaart Keur Vechtstromen).

2.11 Natuur & KRW

De projectlocatie is gelegen in binnenstedelijk gebied. Natuurwaarden en KRW waterlichamen zijn niet aanwezig.

3 Waterbeleid

3.1 Gemeente Enschede

De beleidsregels die de gemeente Enschede hanteert ten aanzien van water zijn opgenomen in het 'GRP 2016 – 2020' en 'Watervisie Enschede 2013 – 2025'.

Het gemeentelijke rioleringsplan richt zich op de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater, de inzameling en de verwerking van hemelwater en het voorkomen of beperken van nadelige gevolgen van de grondwaterstand. Het gaat hier om de afstemming tussen initiatieven, maatregelen en activiteiten aan het riool en aan de (inrichting van de) buitenruimte.

De watervisie geeft aan alle (ruimtelijke) projecten de volgende opdracht mee:
1. Daar waar het kan is het regenwater afgekoppeld van het gemengde riool.
2. De beleving van groene en blauwe kwaliteit versterken door water zichtbaar te maken.
3. Buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme neerslag.
4. Lasten beheersbaar.
5. Bewoners en ondernemers van Enschede gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
6. De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en –kwantiteit.

3.2 Waterschap Vechtstromen

Het is een maatschappelijk belang dat water in stedelijk gebied op orde is en blijft, dat inwoners het water kunnen beleven en ervan kunnen genieten, en dat er nu en in de toekomst droge voeten behouden worden. De stedelijke wateropgaven zijn opgaven waarvoor niet één partij de sleutel in handen heeft. De waterschappen hebben hier een rol in, maar doen dit in nauwe samenspraak met gemeenten, corporaties, belangengroepen, private partijen en inwoners. Waar mogelijk worden wateropgaven gekoppeld aan plannen en projecten van andere partijen in de stad. Samenwerken is een voorwaarde om ambities te realiseren.

Het beleid voor stedelijk waterbeheer en de daarmee samenhangende doelen van het waterschap zijn opgenomen in de nota 'Water Raakt!'. Deze nota is opgesteld door de Rijn-Oost waterschappen Groot Salland, Reest & Wieden, Rijn en IJssel en Vechtstromen.

Het klimaat verandert door natuurlijke factoren en door de mens via het versterkte broeikaseffect. Het waterschap moet daarom ook in het stedelijk watersysteem rekening houden met meer extreme buien en langere periodes van droogte en hitte. Dit heeft zowel effect op de waterkwantiteit als de waterkwaliteit van het stedelijk water. Een belangrijke maatregel betreft het afwisselen van bebouwde gebieden met groenblauwe zones.

Regenwater wordt door het waterschap vanuit het principe 'vasthouden-bergen-afvoeren' benadert. Infiltratie van water in de bodem zorgt voor aanvulling van het grondwater ter plekke en langzaam afvoeren naar het regionale watersysteem. Samen met gemeenten wil het waterschap de zogenaamde 'verstening' van tuinen tegengaan door gerichte communicatie.

Het waterschap wil gezamenlijk met de gemeente het stedelijk water meer zichtbaar maken en zo bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte én aan de bewustwording en/of beleving van inwoners. Bij het zichtbaar maken van water is vroegtijdige betrokkenheid van het waterschap cruciaal voor succes.

4 Randvoorwaarden en uitgangspunten

Om tot randvoorwaarden en uitgangspunten te komen voor de waterhuishouding is afstemming met de waterbeheerders binnen het plangebied vereist. Daartoe is overlegd met waterschap Vechtstromen en gemeente Enschede. Onderstaand zijn de randvoorwaarden en uitgangspunten beschreven die hieruit zijn gevolgd:

- Daar waar het kan is het regenwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van groene en blauwe kwaliteit versterken door water zichtbaar te maken.
- Buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme neerslag.
- Geen gemeenschappelijke voorzieningen aanleggen op particulier terrein.
- Stedelijke afvoernorm toepassen: maximaal 2,4 l/s/ha (inclusief kwelwater).
- Voor nieuwbouwlocaties zijn de gewenste ontwateringseisen geformuleerd in onderstaande tabel:

Tabel 1 Ontwateringshoogtes (gerelateerd aan de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG))

Bestemming	Ontwatering m - GHG
Primaire wegen	0,7
Secundaire wegen en erfontsluiting	0,5
Bouwwerken met kruipruimten	0,7
Bouwwerken zonder kruipruimten	0,5
Groen	0,5

De waardes uit de tabel kunnen middels ophoging of drainage worden verwezenlijkt. De voorkeursvolgorde is ophogen als eerste keuze en drainage als tweede. De maxium ophoging bedraagt 50 cm.

- Het bouwpeil dient minimaal 0,20 m boven straatpeil te zijn (kruin van de weg t.o.v. toegang ter plaatse).
- Zoveel mogelijk streven naar een bovengrondse afvoer van hemelwater.
- Hemelwater gescheiden van afvalwater aanbieden aan perceelgrens.
- Bij herontwikkeling 20 millimeter berging realiseren.
- Bij uitbreiding van het verhardingsoppervlak 40 millimeter berging realiseren.
- Voor de waterkwaliteit geldt de trits: ‘vasthouden-bergen-afvoeren’.

5 Voorgenomen ontwikkeling

Het project Mekkelholt in Enschede omvat de sloop van 2 appartementencomplexen en de nieuwbouw van 3 appartementencomplexen van 15,30 meter hoog en de realisatie van 9 eengezinswoningen. De bestaande appartementen zijn gelegen aan de Fazantstraat 52-110 en 155-221. De percelen voor de eengezinswoningen zijn gelegen achter Mekkelholtsweg 88 en 88a. In onderstaande figuren is de bestaande situatie (boven) en de beoogde situatie (onder) weergegeven.

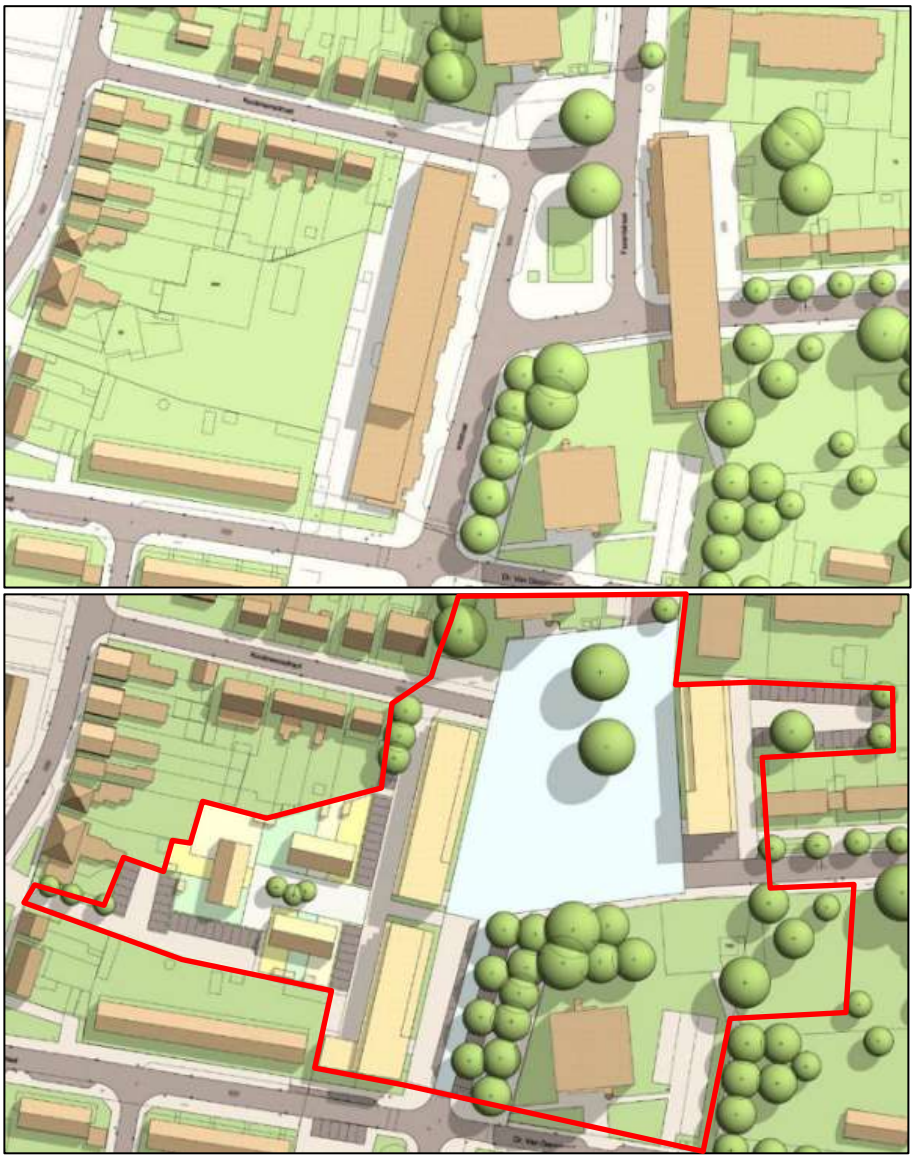

Figuur 11 Bestaande situatie (boven) en beoogde situatie (onder)

5.1 Toekomstig watersysteem

Voor het toekomstig watersysteem is het streven hemelwater af te koppelen van het gemengde rioolstelsel.

Hemelwater
Het streven is hemelwater van de bebouwing, terreinverhardingen en openbare verharding gescheiden van het vuilwater te verwerken. Waar mogelijk wordt het hemelwater bovengronds afgevoerd.

Indicatie bergingsopgave
Ten opzichte van de huidige situatie is sprake van een afname van 4.425 m^2 (16.570 m^2 bestaand tegen 12.145 m^2 nieuw, zie ook bijlage 4) aan verhard oppervlak.
Omdat het project een herontwikkeling betreft bedraagt de bergingsopgave 20 millimeter voor het aan te leggen verhard oppervlak. Met een totaal verhard oppervlak van 12.145 m^2 (6.590 m^2 oppervlakte verharding gemeente en 5.555 m^2 oppervlakte verharding De Woonplaats) bedraagt de bergingsopgave 243 m^3.
Binnen de projectgrenzen is genoeg ruimte gereserveerd voor groen (8.565 m^2) waar deze berging gerealiseerd kan worden, eventueel in combinatie met ondergrondse voorzieningen.

Het groen in het stedenbouwkundig ontwerp is voor een groot deel versnipperd. Dit betekent dat het niet eenvoudig is om één bergingsvoorziening aan te leggen. Bij voorkeur worden de aan te leggen voorzieningen daarom geschakeld waardoor de berging in de voorzieningen uitwisselbaar is. Bij de aanleg van ondergrondse voorzieningen is het mogelijk om de berging in de groenzones met elkaar te verbinden.
Bij het ontwerp van ondergrondse voorzieningen dient echter weer rekening gehouden te worden met aanwezigheid van ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen).
Gemeenschappelijke voorzieningen voor de berging worden in de openbare ruimte aangelegd en niet op particulier terrein.

Vuilwater
Het streven is vuilwater gescheiden van het hemelwater te verwerken. Het vuilwaterriool zal bij verdere uitwerking van het plan worden uitgewerkt. Vuilwater wordt gescheiden van hemelwater aangeboden bij de perceelgrenzen.

Ontwatering
Met de boringen uitgevoerd ten behoeve van de watertoets is de grondwaterstand gemeten op 1,5 meter tot 2,0 meter beneden maaiveld. Het projectgebied biedt daarmee voldoende ontwateringsdiepte voor het toepassen van ondergrondse waterbergingsvoorzieningen.
Rekening houdend met een dekking van ca. 0,5 meter op ondergrondse bergende voorzieningen en een grondwaterstand van maximaal 1,0 meter beneden maaiveld (naar verwachting blijft de grondwaterstand nog veel lager) blijft nog minimaal 0,5 meter bergende hoogte over voor infiltratievoorzieningen. Grafisch is dit weergegeven in Figuur 12.

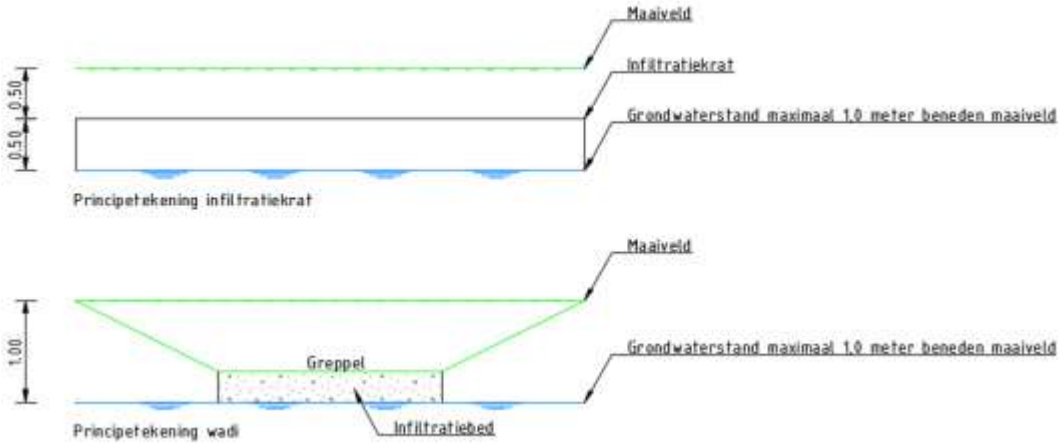

Figuur 12 Principetekeningen infiltratiekrat en wadi

Mogelijkheden tot infiltratie
Uit de doorlatendheidsberekening is gebleken dat de bodem, met uitzondering van het westelijke deel (boring 004), als geschikt voor infiltratie kan worden geclassificeerd (volgens het cultuurtechnisch vademecum kan grond met een doorlatendheid van 1-10 m/dag als goed doorlatend worden geclassificeerd).

5.2 Conclusies

Het plangebied heeft voldoende ontwateringsdiepte voor de voorgenomen functie. Bij de uitwerking van de hemelwaterafvoer dient ca. 243 m³ water geborgen te moeten worden. Binnen de projectgrenzen en tussen het maaiveld en de grondwaterstanden is voldoende ruimte beschikbaar in de groenzones en of ondergronds in de openbare ruimte om deze bergingsopgave in te vullen.
De waterhuishouding vormt geen bezwaar voor de voorgenomen ontwikkeling. Op de plankaart en de bijbehorende regels wordt waterberging en waterhuishoudkundige voorzieningen binnen de gehele projectgrenzen mogelijk gemaakt.

Bijlage 1 Waterparagraaf

Bijlage 1 Waterparagraaf

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling is de opstelling van een waterparagraaf verplicht gesteld. Daartoe is voor de bestemmingsplanwijziging voor plangebied 'Mekkelholt' het proces van de watertoets doorlopen. Hierbij is gemeente Enschede betrokken geweest en is de watertoets opgesteld door Antea Group. Hieronder zijn samenvattend de bevindingen uit de watertoets beschreven per onderwerp.

Veiligheid (waterkeringen)
Binnen het plangebied liggen geen waterkeringen.

Oppervlakte water
In het plangebied en de nabijheid hiervan bevinden zich geen significantie waterlichamen waar rekening mee dient worden gehouden.

Grondwaterbescherming
Het plangebied bevindt zich niet in een grondwaterbeschermingsgebied of waterwingebied (Beheerkaart Keur Vechtstromen).

Natuur & KRW
De projectlocatie is gelegen in binnenstedelijk gebied. Natuurwaarden en KRW waterlichamen zijn niet aanwezig.

Hemelwater
Het streven is hemelwater van de bebouwing, terreinverhardingen en openbare verharding gescheiden van het vuilwater te verwerken. Waar mogelijk wordt het hemelwater bovengronds afgevoerd.

Indicatie bergingsopgave
Ten opzichte van de huidige situatie is sprake van een afname van 4.425 m^2 (16.570 m^2 bestaand tegen 12.145 m^2 nieuw, zie ook bijlage 4) aan verhard oppervlak.
Omdat het project een herontwikkeling betreft bedraagt de bergingsopgave 20 millimeter voor het aan te leggen verhard oppervlak. Met een totaal verhard oppervlak van 12.145 m^2 (6.590 m^2 oppervlakte verharding gemeente en 5.555 m^2 oppervlakte verharding De Woonplaats) bedraagt de bergingsopgave 243 m^3.
Binnen de projectgrenzen is genoeg ruimte gereserveerd voor groen (8.565 m^2) waar deze berging gerealiseerd kan worden, eventueel in combinatie met ondergrondse voorzieningen.

Vuilwater
Het streven is vuilwater gescheiden van het hemelwater te verwerken. Het vuilwaterriool zal bij verdere uitwerking van het plan worden uitgewerkt. Vuilwater wordt gescheiden van hemelwater aangeboden bij de perceelgrenzen.

Ontwatering
Met de boringen uitgevoerd ten behoeve van de watertoets is de grondwaterstand gemeten op 1,5 meter tot 2,0 meter beneden maaiveld. Met een vereiste ontwateringsdiepte van 0,7 meter bij primaire wegen en 0,7 meter bij bouwwerken met kruipruimte is de ontwateringsdiepte voldoende in het plangebied en zijn er geen aanvullende maatregelen nodig .

Mogelijkheden tot infiltratie

Uit de doorlatendheidsberekening is gebleken dat de bodem, met uitzondering van het westelijke deel, als geschikt voor infiltratie kan worden geclassificeerd.

Bijlage 2 Boorprofielen

Bijlage 2 Boorprofielen

Projectcode: 416036

Projectnaam: Mekkelholt te Enschede

Boring: 001

Datum: 11-10-2017
Boormeester: Gerhard Nijhof
X: 257754,33
Y: 472978,50

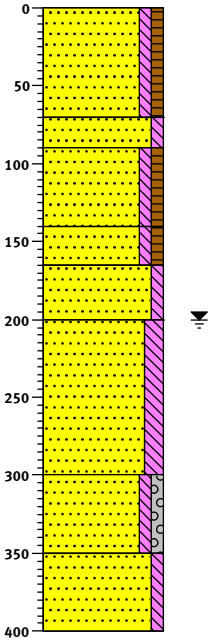

0
(70) Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinbeige, Edelmanboor
70
(20) Zand, matig fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, neutraal oranjebeige, Edelmanboor
90
(50) Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker, Edelmanboor
140
(25) Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, lichtbruin, Edelmanboor
165
(35) Zand, matig fijn, zwak siltig, donkergeel, Edelmanboor
200
(100) Zand, matig fijn, matig siltig, licht beigegrijs, Edelmanboor
300
(50) Zand, matig grof, zwak siltig, zwak grindig, licht beigegrijs, Edelmanboor
350
(50) Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
400

Boring: 002

Datum: 11-10-2017
Boormeester: Gerhard Nijhof
X: 257701,65
Y: 472963,76

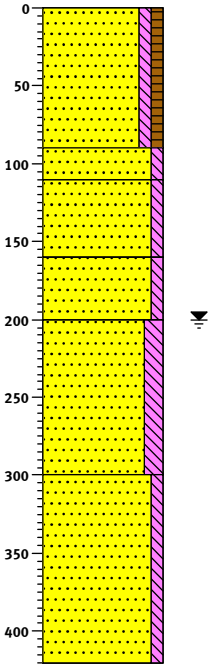

0
(90) Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, donker bruinbeige, Edelmanboor
90
(20) Zand, matig fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, neutraal oranjebeige, Edelmanboor
110
(50) Zand, matig fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, donker oranjegeel, Edelmanboor
160
(40) Zand, matig fijn, zwak siltig, donkergeel, Edelmanboor
200
(100) Zand, matig fijn, matig siltig, licht beigegrijs, Edelmanboor
300
(120) Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
420

Projectleider: Alfred Schuphof

Schaal 1: 50

getekend volgens NEN 5104

Projectcode: 416036

Projectnaam: Mekkelholt te Enschede

Boring: 003

Datum: 18-10-2017
Boormeester: Gerhard Nijhof
X: 257704,31
Y: 472948,80

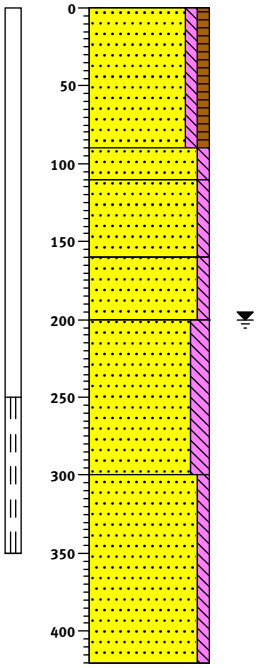

0
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, donker bruinbeige, Edelmanboor
(90)
90
(20)
110
Zand, matig fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, neutraal oranjebeige, Edelmanboor
(50)
160
Zand, matig fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, donker oranjegeel, Edelmanboor
(40)
200
Zand, matig fijn, zwak siltig, donkergeel, Edelmanboor
Zand, matig fijn, matig siltig, licht beigegrijs, Edelmanboor
(100)
300
Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
(120)
420

Boring: 004

Datum: 18-10-2017
Boormeester: Gerhard Nijhof
X: 257619,92
Y: 472920,63

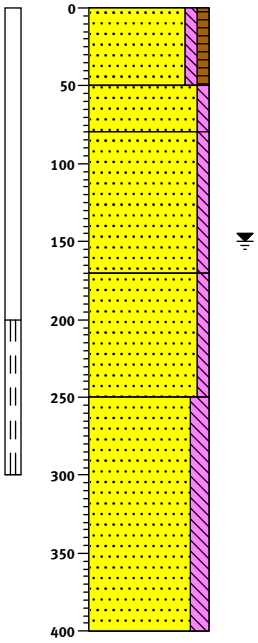

0
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, zwak puinhoudend, donker bruinbeige, Edelmanboor
(50)
50
(30)
80
Zand, matig fijn, zwak siltig, matig roesthoudend, neutraal oranjebeige, Edelmanboor
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak roesthoudend, donker oranjegeel, Edelmanboor
(90)
170
Zand, matig fijn, zwak siltig, donkergeel, Edelmanboor
(80)
250
Zand, matig fijn, matig siltig, lichtgrijs, Edelmanboor
(150)
400

Projectleider: Alfred Schuphof

Schaal 1: 50

getekend volgens NEN 5104

Bijlage 3 Doorlatendheidsberekening

Bijlage 3 Doorlatendheidsberekening

Tabel 3 Resultaten meting 1

Boring	1		Diver nr						
Meting	1					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:00:10	80	20	0	10	10	10	20	19,04
2	0:00:36	60	40	0	26	26	36	20	9,41
3	0:01:39	40	60	1	3	63	99	20	5,44
4	0:06:46	20	80	5	7	307	406	20	1,88
Overall	0:06:46	20	80	6	46	406	812	80	3,34

Boring	2		Diver nr						
Meting	2					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:00:12	80	20	0	12	12	12	20	15,87
2	0:00:38	60	40	0	26	26	38	20	9,41
3	0:01:54	40	60	1	16	76	114	20	4,51
4	0:04:49	20	80	2	55	175	289	20	3,30
Overall	0:04:49	20	80	4	49	289	578	80	4,69

Boring	3		Diver nr						
Meting	3					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:00:41	80	20	0	41	41	41	20	4,65
2	0:01:23	70	30	0	42	42	83	10	2,71
3	0:04:16	50	50	2	53	173	256	20	1,65
4	0:10:02	35	65	5	46	346	602	15	0,87
Overall	0:10:02	35	65	10	2	602	1204	65	1,48

Boring	4		Diver nr						
Meting	4					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:01:05	80	20	1	5	65	65	20	2,93
2	0:02:15	70	30	1	10	70	135	10	1,62
3	0:05:00	55	45	2	45	165	300	15	1,24
4	0:09:47	40	60	4	47	287	587	15	0,94
Overall	0:09:47	40	60	9	47	587	1174	60	1,33

Tabel 4 Resultaten meting 2

Boring	1		Diver nr						
Meting	1					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:00:10	80	20	0	10	10	10	20	19,04
2	0:00:44	60	40	0	34	34	44	20	7,20
3	0:02:18	40	60	1	34	94	138	20	3,65
4	0:08:52	20	80	6	34	394	532	20	1,47
Overall	0:08:52	20	80	8	52	532	1064	80	2,55

Boring	2		Diver nr						
Meting	2					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:00:15	80	20	0	15	15	15	20	12,70
2	0:00:56	60	40	0	41	41	56	20	5,97
3	0:02:14	40	60	1	18	78	134	20	4,40
4	0:05:26	20	80	3	12	192	326	20	3,01
Overall	0:05:26	20	80	5	26	326	652	80	4,16

Boring	3		Diver nr						
Meting	3					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:00:46	80	20	0	46	46	46	20	4,14
2	0:01:27	70	30	0	41	41	87	10	2,77
3	0:04:34	50	50	3	7	187	274	20	1,53
4	0:10:42	35	65	6	8	368	642	15	0,82
Overall	0:10:42	35	65	10	42	642	1284	65	1,39

Boring	4		Diver nr						
Meting	4					Diameter boorgat		4	cm
						Onderkant boorgat		0	hoogte/druk (cm)
						diepte boorgat		100	cm
Leeglopen	Tijd (uu:mn	Hoogte (cm	Ht (cm)	minuten	seconden	Leeglooptij	Leeglooptijd cumulatief (seconden)	Delta Ht (cm)	K-waarde (m/dag)
Start	0:00:00	100	0			-		0	
1	0:01:52	80	20	1	52	112	112	20	1,70
2	0:06:12	70	30	4	20	260	372	10	0,44
3	0:09:17	65	35	3	5	185	557	5	0,34
4	0:14:45	60	40	5	28	328	885	5	0,21
Overall	0:14:45	60	40	14	45	885	1770	40	0,49

Bijlage 4 Oppervlakte verharding

Bijlage 4 Oppervlakte verharding

Figuur 13 Verharding bestaande situatie

Oppervlakte verharding gemeente:
6590 m2 (waarvan 330m2 op grondeigendom Domijn)

Oppervlakte verharding de Woonplaats:
5555 m2

Project
MEKKELHOLT
Onderdeel
Oppervlakten verharding

Formaat	Tekenaar	Datum	Documenttype
A3	P. Drent / LvT	30-11-2017	Tekening
Schaal	Gecontroleerd door	Goedgekeurd	
1:500			
Tekeningnummer	Opdrachtgever		
Blad / Aantal			
Documentstatus: Concept			
Bestelnummer			

Gemeente Enschede

Figuur 14 Verharding toekomstige situatie

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Copyright © 2017
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Contactgegevens

Zutphenseweg 31D
7418 AH DEVENTER
Postbus 321
7400 AH DEVENTER
T. 06-22990312
E. stephan.hammink@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Bijlage 6 Ecologisch onderzoek

Toetsing wet Natuurbescherming

Mekkelholt, Enschede

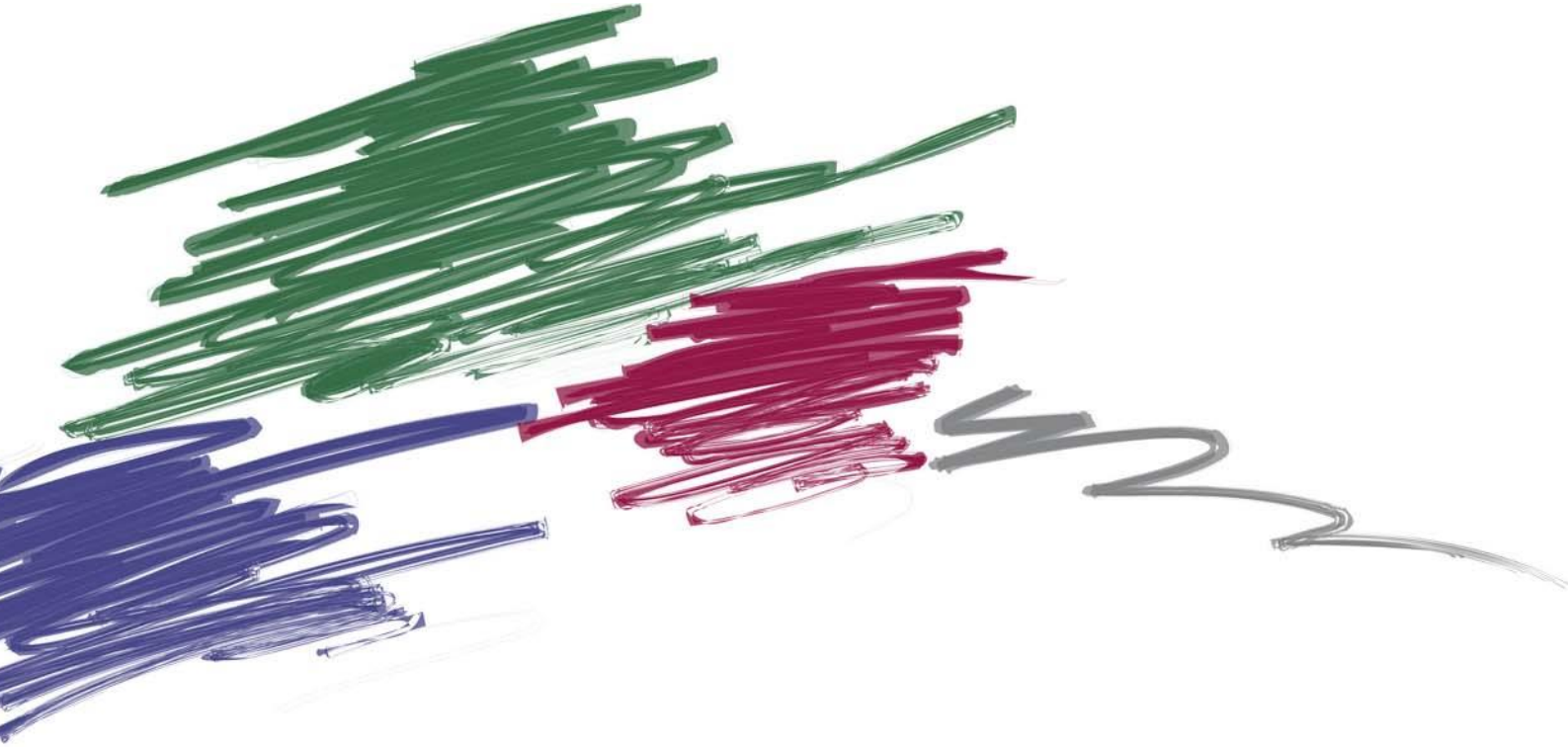

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Toetsing wet Natuurbescherming

Mekkelholt, Enschede

Definitief

Versie 1

Opdrachtgever
De Woonplaats
Postbus 23
7500 AA Enschede

Opdrachtnemer
Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 33 15
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:
Projectnummer: P7680
Datum: 6-2-2017
Projectleider: Gerard Lubbers
Opgesteld: Gerard Lubbers
Gecontroleerd: Sharon Boekhout

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het Ministerie van Economische Zaken stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken.

INHOUD

1 INLEIDING 5

1.1 Aanleiding 5

2 HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING 6

2.1 Huidige situatie 6
2.2 Voorgenomen ontwikkeling 6

3 NATUURWETGEVING 8

3.1 Inleiding 8
3.2 Bescherming van soorten 8
3.3 Bescherming van Natura 2000-gebieden 14
3.4 Bescherming van bosopstanden 14

4 NATUURBELEID 16

4.1 Natuurnetwerk Nederland / Ecologische Hoofdstructuur 16

5 METHODE 17

5.1 Inleiding 17
5.2 Veldonderzoek 17
5.3 Bureauonderzoek 18

6 BESCHERMDE SOORTEN 19

6.1 Inleiding 19
6.2 Vleermuizen 19
6.3 Overige beschermde soorten 22

7 BESCHERMDE GEBIEDEN: NATURA 2000 & BESCHERMDE BOSOPSTANDEN 24

7.1 Natura 2000-gebieden 24
7.2 Beschermde bosopstanden 24

8 BESCHERMDE GEBIEDEN: NNN 25

8.1 Natuurnetwerk Nederland 25

9 CONCLUSIES EN ADVIES 26

9.1 Toetsing Wet natuurbescherming afgerond 26
9.2 Verstoor geen vogels in het broedseizoen 26
9.3 Geldigheid onderzoek 27

LITERATUURLIJST 28

BIJLAGE 1: SOORTENLIJSTEN 29

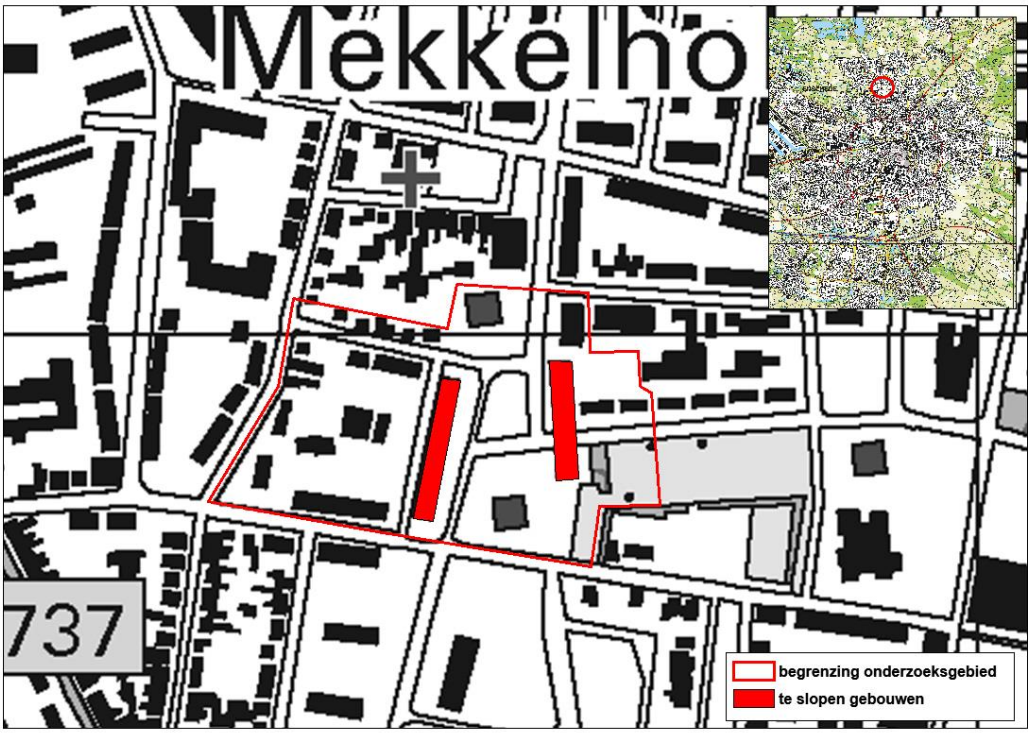

Afbeelding 1.Ligging en begrenzing onderzoeksgebied (rode lijn) en te slopen panden (in rood). De inzet geeft de ligging van het gebied aan de noordzijde van Enschede aan (bron topografische kaart: Kadaster Emmen, 2014).

Afbeelding 2. Luchtfoto onderzoeksgebied en omgeving (Google maps, 2017).

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

In verband met de voorgenomen sloop en nieuwbouw van twee appartementencomplexen in de wijk Mekkelholt in Enschede is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming. Uit een verkennend veldbezoek door Eelerwoude op 8 april 2016 werd duidelijk dat de aanwezigheid van beschermde, gebouwbewonende vleermuizen in de te slopen panden onvoldoende kan worden uitgesloten. Om die reden is nader veldonderzoek uitgevoerd. Deze rapportage geeft de resultaten weer, waarbij de voorgenomen sloop wordt getoetst aan de Wet natuurbescherming die sinds 1 januari dit jaar van kracht is en de voormalige Flora en faunawet vervangt.

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

De twee te slopen appartementencomplexen liggen aan de Fazantstraat in de wijk Mekkelholt in Enschede-Noord. Ook de vrijstaande bergingen achter een van de complexen worden gesloopt. Het gaat om lage flats die zijn voorzien van een plat dak. Op de begane grond is bedrijvigheid aanwezig, de drie lagen hierboven hebben een woonfunctie. Het braakliggende terrein achter de westelijk gelegen flat richting de Mekkelholtsweg maakt onderdeel uit van de projectlocatie en bestaat uit een korte, grazige vegetatie. Ook een klein boselement naast de oostelijk gesitueerde flat behoort tot de planlocatie. Op het moment van onderzoek waren delen van de gebouwen niet meer in gebruik en stonden leeg. Groen is beperkt tot genoemde boselement bij de flat, de tuinen van omliggende woningen en de boomgroepen met gazon en heestervakken rond beide flats. Waterelementen zoals poelen of vijvers komen niet voor. Op en rond de gebouwen is veel (straat)verlichting aanwezig.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

Woningcorporatie De Woonplaats, eigenaar van de panden, is voornemens de gebouwen te slopen en op deze locatie nieuwe appartementencomplexen te ontwikkelen. Het braakliggende terrein achter een van de complexen wordt ontwikkeld ten behoeve van grondgebonden woningbouw. Het kleine bosperceel naast het oostelijk gelegen appartementencomplex wordt ontwikkeld als parkeerplaats waarbij twee oude(re) bomen blijven gehandhaafd (afbeelding 3).

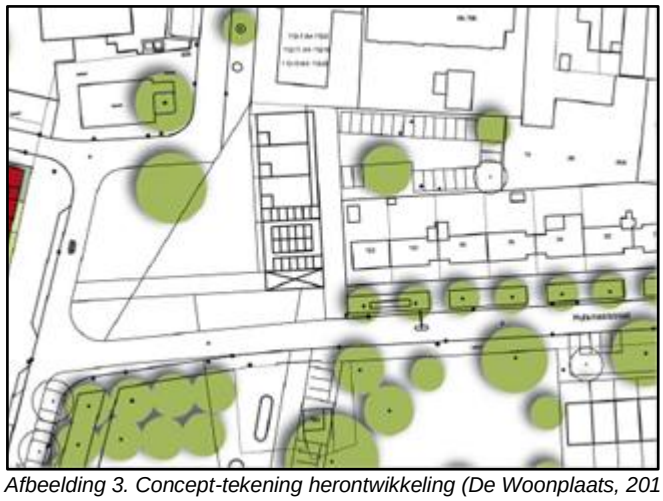

Afbeelding 3. Concept-tekening herontwikkeling (De Woonplaats, 2017).

Afbeelding 4. Foto's – impressie projectgebied (Google maps, 2017).

3

NATUURWETGEVING

3.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 treedt in Nederland de Wet natuurbescherming in werking. De wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Met het van kracht worden van de nieuwe wet worden de provincies het bevoegd gezag. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk (Ministerie van Economische Zaken) het bevoegd gezag.
De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van Natura 2000-gebieden en de bescherming van bosopstanden.

3.2 Bescherming van soorten

3.2.1 Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

3.2.2 Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**
   (alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn)
2. **Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**
   (soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd).*
3. **Beschermingsregime andere soorten**
   (soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven).

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Voor een overzicht welke soorten onder welk beschermingsregime vallen, wordt verwezen naar bijlage 1 (uitgezonderd alle vogels onder de Vogelrichtlijn).

** De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern.*

3.2.3 Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (afbeelding 5). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Overige soorten’). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing)
- Een ontheffing is verkregen

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Afbeelding 5. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode .

Afbeelding 5 geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden (in de Flora en faunawet nog wel). Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.
Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *"Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant…."*.

Afbeelding 6. Toelichting op de definitie van 'opzettelijkheid) (Bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

3.2.4 Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

3.2.5 Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. Afbeelding 8 geeft een overzicht van deze belangen.

3.2.6 Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime (afbeelding 7). Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De SvI (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied.
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Afbeelding 7. Toelichting op de definitie ‘Staat van instandhouding binnen de verschillende beschermingsregimes) (Bron: brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Voor vogels beschermd onder de **Vogelrichtlijn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de **Habitatrichtlijn**, het **Verdrag van Bern** of het **Verdrag van Bonn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor **andere, 'nationaal' beschermde soorten** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Afbeelding 8. Toelichting op het aspect 'wettelijk belang' per beschermingsregime) (Bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

3.2.7 Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

3.2.8 Vrijstellingen

Inleiding

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Gedragscodes

Voor regelmatig terugkerende activiteiten kan mogelijk gebruik gemaakt worden van een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Onder de Flora en faunawet zijn diverse gedragscodes opgesteld voor (sectoren van) organisaties als natuurbeheerders, waterschappen of Rijkswaterstaat. Gedragscodes worden goedgekeurd door de Minister van Economische Zaken, in overleg met de provincies en zijn na goedkeuring maximaal vijf jaar geldig. In de gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt en welke voorwaarden en maatregelen daarbij gelden.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht (vooral de voormalige. ‘tabel 1-soorten’ uit de Flora en faunawet). Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de ‘Generieke’ of ‘Gebiedsgerichte aanpak’. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het

Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied
Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

3.3 Bescherming van Natura 2000-gebieden

In Nederland zijn verscheidene natuurgebieden die een beschermde status hebben als Natura 20000-gebied. Tot 1 januari 2017 kenden we ook nog de Beschermde natuurmonumenten. Deze zijn met de komst van de Wet natuurbescherming hun beschermde status kwijtgeraakt.

Natura 2000-gebieden
Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

3.4 Bescherming van bosopstanden

Het omhakken of rooien van bossen is niet zomaar toegestaan in de wet natuurbescherming.

Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de ‘bebouwde kom Boswet’ liggen
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m^2)
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat

Indien een bos wordt gekapt, dient een melding te worden gedaan bij de betreffende provincie. Dit geldt ook voor het bij het rooien en het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee.
De gemeente stelt de grenzen van de ‘bebouwde kom Boswet’ bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de ‘bebouwde kom Verkeerswet’. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

U hoeft de voorgenomen kap van een houtopstand niet te melden als het gaat om:

a. houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom;
b. houtopstanden op erven of in tuinen;
c. fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
d. naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
e. kweekgoed;
f. uit populieren of wilgen bestaande:
    1. wegbeplantingen;
    2. beplantingen langs waterwegen, en
    3. eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
g. het dunnen van een houtopstand;
h. uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
    1. ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
    2. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
    3. zijn aangelegd na 1 januari 2013.
i. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
j. het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen ;
k. het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode;

De provincie kan u een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moet u meestal ook nieuwe bomen aanplanten. De provincie kan u hiervan ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Misschien heeft u ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet u apart van elkaar doen.

Voorwaarden

Als u bossen mag kappen, dan moet u meestal dezelfde grond herbeplanten. Dit doet u:

- op een bosbouwkundige manier
- binnen 3 jaar na het kappen van het bos
- volgens de regels van de provinciale verordening (als de provincie die hiervoor heeft opgesteld)

De provincie kan een verordening hebben opgesteld voor:

- de gegevens die u bij de melding verstrekt
- de termijn waarbinnen de melding wordt gedaan
- de wijze waarop de melding wordt gedaan
- de situatie waarin u een bos niet mag kappen
- de voorwaarden voor een herplantplicht, de vrijstelling en ontheffing daarvan

4

NATUURBELEID

4.1 Natuurnetwerk Nederland / Ecologische Hoofdstructuur

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van de NNN/EHS geldt het ‘nee, tenzij’-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op de NNN/EHS denkbaar zijn, is het raadzaam (en in sommige gevallen noodzakelijk) een NNN/EHS-toetsing uit te voeren.

5

METHODE

5.1 Inleiding

Na een verkennend veldbezoek aan het projectgebied op 7 april 2016 bleek nader (veld)onderzoek noodzakelijk naar de groep van beschermde vleermuizen. Nader onderzoek naar andere beschermde soorten, in het bijzonder beschermde broedvogels en steenmarter, bleek niet noodzakelijk omdat de te slopen appartementencomplexen voor deze soorten geen (potentieel) geschikte verblijfplaatsen bieden. In het boselement naast het (oostelijk gelegen) appartementencomplex zijn geen nesten van jaarrond beschermde vogelsoorten, eekhoorn of verblijfplaatsen van steenmarter aangetroffen.

5.2 Veldonderzoek

Het veldonderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het geldende Vleermuisprotocol (versie 2013) door Gerard Lubbers, ecologisch adviseur bij Eelerwoude, en ecologisch deskundige conform de definitie van het Ministerie van Economische Zaken (*afbeelding 9)*.

Het veldonderzoek vond plaats in de avond- en ochtendschemering onder voor vleermuizen gunstige waarneemomstandigheden (weinig wind, geen neerslag, > 10°C). In aanvulling op het Vleermuisprotocol zijn twee extra veldbezoeken gebracht om een beeld te krijgen van de mogelijke functie van de gebouwen als (massa)overwinteringslocatie. Van gewone dwergvleermuis, de meest algemene soort in een stedelijke omgeving, is uit nieuw onderzoek bekend geworden dat de dieren bij het invallen van een periode met koude, verhuizen naar goed gebufferde winterobjecten in gebouwen met veel massa, steen en beton. Aan het einde van de kraamtijd (in augustus) en bij het verhuizen tijdens vorstperiodes vertonen de vleermuizen zgn. ‘zwermgedrag’ rond deze winterverblijven, waar zich aantallen tot soms duizenden dieren ophouden. De twee extra veldbezoeken in augustus en januari richtten zich op dit zwermen. Tabel 1 geeft een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

veldronde	datum	soort bezoek	waarnemer	begintijd	eindtijd	weersomstandigheden
1	06-06-16	avondronde (kraam)	G. Lubbers	21.25 uur	23.10 uur	licht bew olkt, droog, w indstil, 23 graden
2	18-07-16	ochtendronde (kraam)	G. Lubbers	04.10 uur	05.15 uur	licht bew olkt, droog, w indstil, 13 graden
extra	10-08-16	avondronde (zomerzw ermen)	V. de Lenne	22.30 uur	00.00 uur	onbew olkt, droog, w indkracht 1, 12 graden
3	01-09-16	avondronde (balts)	G. Lubbers	21.25 uur	22.15 uur	licht bew olkt, droog, w indstil, 17 graden
4	14-09-16	avondronde (balts)	G. Lubbers	21.50 uur	22.30 uur	onbew olkt, droog, w indstil, 24 graden
extra	06-01-17	avondronde (w interzw ermen)	G. Lubbers	17.05 uur	17.55 uur	onbew olkt, droog, w indstil, -3 graden

Tabel 1. Overzicht onderzoeksinspanning vleermuisonderzoek.

5.3 Bureauonderzoek

Naast veldonderzoek is er een bureauonderzoek uitgevoerd waarbij gebruik is gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie. Ook is gebruik gemaakt van de gebiedskennis die Eelerwoude heeft opgebouwd uit inmiddels tientallen vergelijkbare onderzoek elders in Enschede en omgeving. Tot slot is de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd, waarop Eelerwoude is geabonneerd. Het betreft de grootste database voor flora en fauna in Nederland met inmiddels bijna 100 miljoen waarnemingen.

Kader – ecologisch deskundige

Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of – bescherming.*

Afbeelding 9. Definitie van een ecologisch deskundige (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland/ Ministerie van Economische Zaken, 2015).

6

BESCHERMDE SOORTEN

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van het onderzoek op het aspect beschermde soorten en beoordeelt eventuele effecten van de voorgenomen plannen op deze soorten in het kader van de Wet natuurbescherming. Met het verkennende veldbezoek (‘Quickscan’) op 7 april kon aanwezigheid van beschermde soorten in en direct rond de twee te slopen appartementencomplexen en andere ontheffingsplichtige soorten worden uitgesloten, met uitzondering van vleermuizen. In de nu volgende teksten wordt het nadere veldonderzoek naar vleermuizen gerapporteerd en worden eventuele effecten van de voorgenomen sloop op eventueel andere aanwezige, beschermde soorten besproken in paragraaf 6.3 ‘Overige beschermde soorten’.

6.2 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldonderzoek drie vleermuissoorten binnen het onderzoeksgebied vastgesteld: gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Verspreidingskaarten met alle waarnemingen per soort worden weergegeven in de afbeeldingen 10 tot en met 12.

De gewone dwergvleermuis is, zoals gebruikelijk in een stedelijke omgeving, de meest waargenomen en meest talrijke soort. Verspreid over het onderzoeksgebied zijn per veldbezoek een tiental foeragerende dieren waargenomen. Er zijn in de te slopen gebouwen geen verblijfplaatsen aangetroffen, wel in de directe omgeving van de appartementencomplexen (afbeelding 10). Uit de woning aan de Koolmeesstraat 17 zijn op 6 juni tenminste 32 uitvliegende dwergvleermuizen vastgesteld (locatie 1). Het gaat om een minimum aantal omdat de telling is afgebroken om die avond ook nog andere gebiedsdelen te kunnen onderzoeken. Het aantal dieren en het tijdstip midden in de kraamperiode van de soort, wijzen op de aanwezigheid van een vrij grote kraamverblijfplaats.
Rond de flats aan de van de Fazantstraat en Dr. Van Damstraat werden op 18 juli kleine aantallen dwergvleermuizen aangetroffen die zwermden rond de muren van de gebouwen (locaties 2 en 3). Bij de flat aan de Dr. Van Damstraat (locatie 3) ging het om tenminste 2 locaties en respectievelijk 1 en 3 dieren. Op 14 september werden hier opnieuw 3 zwermende dwergvleermuizen vastgesteld. Tot slot werden op 6 juni tenminste 3 dwergvleermuizen waargenomen rond de woning aan de Hulsmaatstraat (locatie 5) en 1 exemplaar bij een woning aan de Mekkelholtsweg (locatie 4). Gewone dwergvleermuizen

maken gebruik van een netwerk van zomerverblijfplaatsen en overwinteringslocaties in gebouwen (met name in spouwmuren). Tijdens streng(er) winterweer verhuizen de dieren naar zgn. 'massa winterverblijfplaatsen'. Dit gedrag is nog maar enkele jaren bekend. Omdat de te slopen complexen in principe voldoen aan de kenmerken van zo'n massawinterverblijf zijn twee extra veldbezoeken uitgevoerd. Hieruit is naar voren gekomen dat de te slopen gebouwen geen functie hebben als overwinteringslocatie.
Foeragerende dwergvleermuizen zijn verspreid over het onderzoeksgebied waargenomen. Er is geen sprake van belangrijke foerageergebieden. Ook zijn er geen vliegroutes vastgesteld.

De waarnemingen van laatvlieger zijn opmerkelijk. De laatvlieger is een wat minder algemene, gebouwbewonende soort die vooral in dorpen en de (groene) randen van steden voorkomt. De soort is van verschillende locaties in Enschede bekend, maar ontbreekt richting centrum. Op 6 juni zijn tenminste 3 foeragerende laatvliegers waargenomen in het kleine plantsoen tussen de Hulsmaatstraat en Dr. Van Damstraat. Het parkje heeft een functie als 'voorverzamelplaats' waar de vleermuizen kort na het uitvliegen uit hun verblijfplaats, korte tijd gezamenlijk foerageren en zich vervolgens verspreiden over het gebied. Een verblijfplaats moet aanwezig zijn in één of meerdere woningen aan de Hulsmaatstraat. De soort is alleen op 6 juni waargenomen. Het ging om slechts enkele dieren. Gelet op het aantal dieren en het tijdstip van de waarneming gaat het vermoedelijk om een klein groepje mannetjes en een functie als zomerverblijfplaats. Er zijn geen indicaties dat de locatie een functie heeft als kraamverblijfplaats. Het plantsoen/parkje sluit aan op groenstructuren richting het buitengebied van Enschede. Vermoedelijk is dat de reden dat soort nog zo ver richting centrum voorkomt. De omgeving van de te slopen flats heeft voor de laatvlieger overigens geen functie.

Tot slot is op 18 juli een exemplaar van de rosse vleermuis waargenomen die korte tijd boven het plangebied foerageerde. Het is een vrij algemene soort die in Enschede op diverse plaatsen voorkomt, vooral in een bosrijke omgeving. De rosse vleermuis maakt jaarrond gebruik van boomholten als verblijfplaats en vliegt 's nachts vele kilometers op zoek naar voedsel. Het onderzoeksgebied vormt voor de soort een marginaal voedselgebied omdat voedselrijke bossen of waterelementen ontbreken. Aanwezigheid van verblijfplaatsen in de te slopen gebouwen of in de bomen van het boselement bij de flat kan worden uitgesloten. Het onderzoeksgebied heeft voor de soort geen (bijzondere) functie.

Effecten en ontheffing
Met de sloop van de twee appartementencomplexen en de kap van een aantal bomen in het boselement zijn geen (negatieve) effecten te verwachten op de groep van beschermde vleermuizen. Er zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld in de te slopen gebouwen of te kappen beplanting en de appartementencomplexen en hun directe omgeving hebben geen functie als belangrijke vliegroute of foerageergebied. Nader onderzoek is niet noodzakelijk.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor beschermde vleermuizen niet noodzakelijk

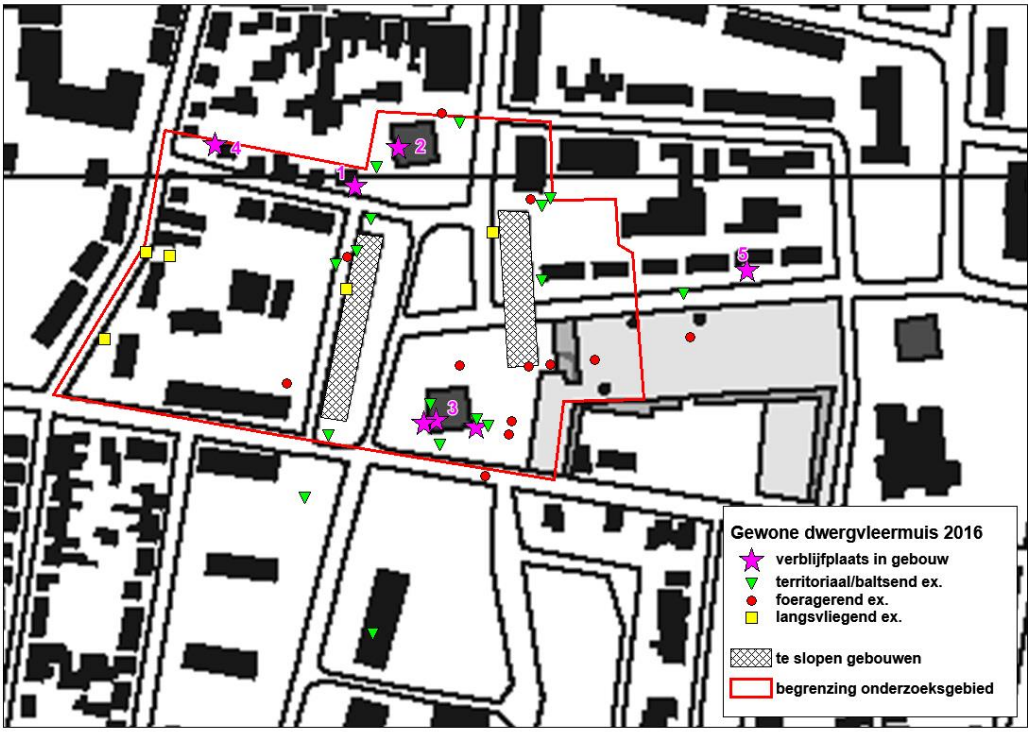
1
2
3
4
5
Gewone dwergvleermuis 2016
verblijfplaats in gebouw
territoriaal/baltsend ex.
foeragerend ex.
langsvliegend ex.
te slopen gebouwen
begrenzing onderzoeksgebied

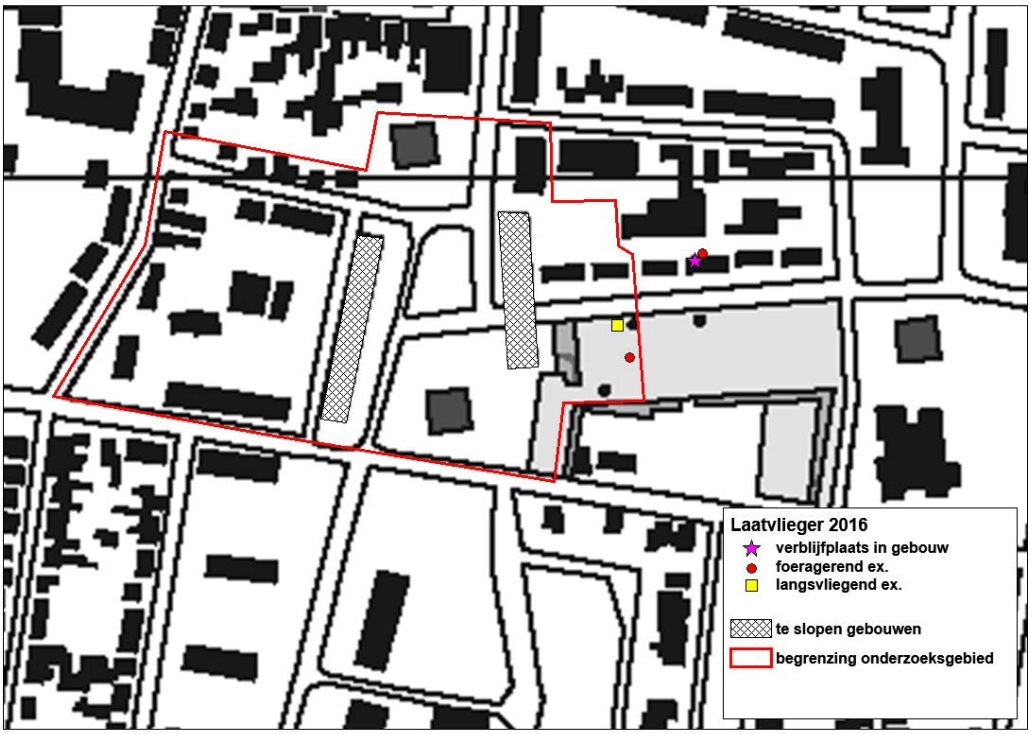
Laatvlieger 2016
verblijfplaats in gebouw
foeragerend ex.
langsvliegend ex.
te slopen gebouwen
begrenzing onderzoeksgebied

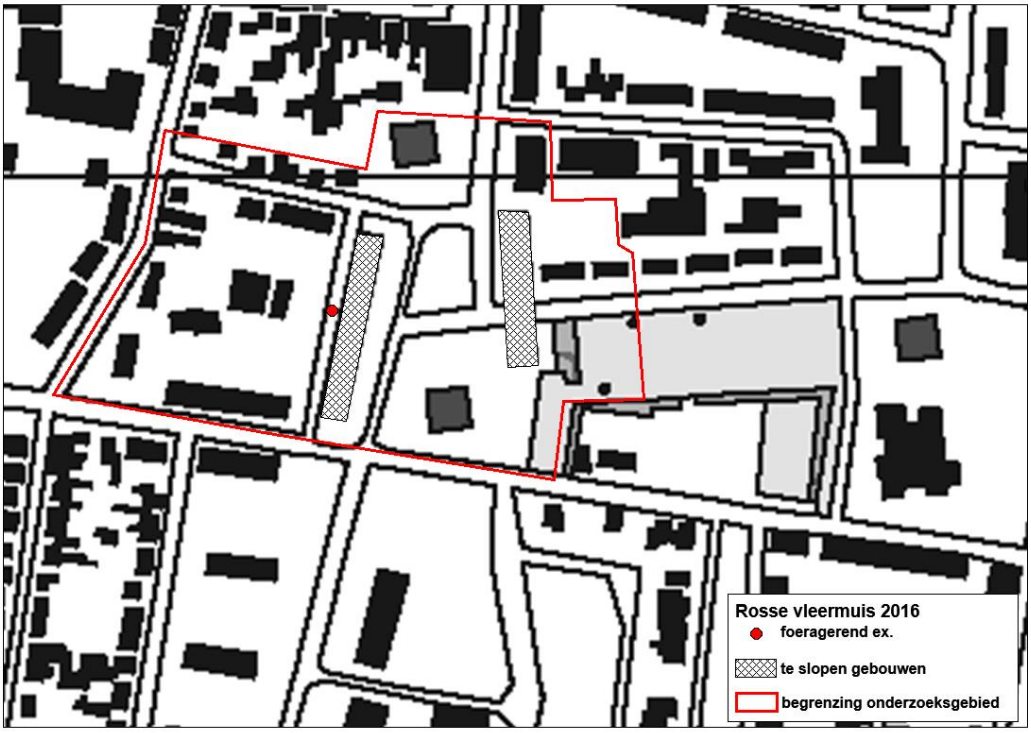

Afbeelding 10 t/m 12. Verspreidingskaarten met waarnemingen van gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis.

6.3 Overige beschermde soorten

Voorkomen en functie

Het verkennend veldbezoek op 7 april en de diverse veldbezoeken ten behoeve van het nadere onderzoek naar vleermuizen maakten duidelijk dat de te slopen gebouwen en hun directe omgeving geen functie of betekenis hebben voor de groep van overige beschermde soorten, in het bijzonder voor gebouwbewonende soorten als huismus, gierzwaluw en steenmarter. Wel zijn op het braakliggende terrein achter een van de flats enkele konijnen waargenomen. In het boselement naast het oostelijk gelegen flat zijn enkele algemene broedvogels waargenomen zoals pimpelmees, merel en houtduif. Er zijn geen nesten aanwezig van vogelsoorten die hier jaarrond gebruik van maken. Ook zijn er geen nesten of verblijfplaatsen aangetroffen van andere beschermde soorten zoals steenmarter en eekhoorn.

Beide appartementencomplexen waren tijdens het onderzoek deels in gebruik als woning en/of bedrijf en bieden ogenschijnlijk geen mogelijkheden voor een soort als steenmarter om zich in een van leegstaande ruimtes te vestigen. Hetzelfde geldt voor de huismus, een jaarrond beschermde broedvogel die op veel plaatsen in Enschede voorkomt, in relatie tot mogelijke nestlocaties. Ook voor de jaarrond beschermde gierzwaluw bieden de panden geen mogelijkheid als nestlocatie. Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen.

Gelet op de aanwezige terreintypen, het beheer en de functie van het plangebied kan aanwezigheid van beschermde plantensoorten worden uitgesloten.

Effecten en ontheffing

Een beoordeling van effecten is niet relevant aangezien in en direct rond de te slopen complexen, omdat behalve vleermuizen en enkele algemene broedvogels geen beschermde en/of ontheffingsplichtige soorten voorkomen. Een aandachtspunt is wel de aanwezigheid van broedende vogels rond de te slopen gebouwen en in het deels te kappen boselement. Geadviseerd wordt om verstorende werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (globaal de periode van maart tot half juli) uit te voeren. Indien dit niet mogelijk of wenselijk is kan vestiging van broedende vogels mogelijk (tijdelijk) worden voorkomen, bijvoorbeeld door voorafgaand aan het broedseizoen beplanting te verwijderen of door maaien laag te houden. Het vernielen van (bewoonde) nesten is namelijk niet toegestaan!

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor de groep van overige beschermde soorten, (in het bijzonder voor gebouwbewonende soorten als huismus, gierzwaluw en steenmarter), niet aan de orde. Bij uitvoering van werkzaamheden in het broedseizoen (globaal van maart tot half juli) moet verstoring of vernieling van vogelnesten of broedende vogels worden voorkomen.

7

BESCHERMDE GEBIEDEN: NATURA 2000 & BESCHERMDE BOSOPSTANDEN

7.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van beschermde Natura 2000-gebied. Het Lonnekermeer is het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied. Gezien de aard van de werkzaamheden, de invulling van het tussenliggende gebied en de instandhoudingsdoelen voor deze gebieden wordt een toetsing aan het gebiedsbeschermingsaspect van de Wet natuurbescherming niet noodzakelijk geacht.

7.2 Beschermde bosopstanden

Ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling (sloop en nieuwbouw) is de kap van bomen of houtopstanden niet aan de orde. Een nadere toelichting of melding in het kader van beschermde bosopstanden is in dit kader niet relevant.

8

BESCHERMDE GEBIEDEN: NNN

8.1 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en grenst hier ook niet aan. Een nadere toetsing omdat de natuur- en landschapswaarden of wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN worden aangetast is niet aan de orde.

9

CONCLUSIES EN ADVIES

9.1 Toetsing Wet natuurbescherming afgerond

De voorgenomen sloop van de twee appartementencomplex en de nieuwbouw leidt niet tot consequenties in het kader van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op het aspect soortenbescherming wordt niet noodzakelijk geacht. De aspecten gebiedenbescherming (Natura 2000) en bescherming van bosopstanden zijn niet relevant in het kader van de voorgenomen ontwikkelingen, van eventuele effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is evenmin sprake. Samengevat wordt geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van de voorgenomen plannen niet in de weg staat.

9.2 Verstoor geen vogels in het broedseizoen

Hoewel in de te slopen panden geen (broed)vogels zijn aangetroffen kan de voorgenomen sloop en nieuwbouw wel effect hebben op broedende vogels en hun nesten in de omgeving. Geadviseerd wordt om verstorende werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (globaal de periode van maart tot half juli) uit te voeren. Het vernielen van in gebruik zijnde vogelnesten is niet toegestaan. De kap van een aantal bomen en onderbegroeiing in het kleine boselement naast de flat kan dus niet in deze periode plaatsvinden. Indien dit niet uitvoerbaar is kan vestiging van broedende vogels mogelijk (tijdelijk) worden voorkomen, bijvoorbeeld door de beplanting voor de start van het broedseizoen te verwijderen en ruigten door maaien laag te houden. Een meer positieve maatregel is het (al dan niet tijdelijk) ophangen van nestkasten op plaatsen waar de vogels en de werkzaamheden geen hinder van elkaar ondervinden. Een meer permanente en duurzame oplossing is het realiseren van nieuwe verblijfplaatsen. Voor vogels is het achterwege laten van zgn. ‘vogelschroot’ en toepassen van zgn. ‘vogelvides’ voor een soort als huismus een goede maatregel. Een andere maatregel is het ophangen of inmetselen van nestkasten voor een typische, maar steeds zeldzamere stadsvogel als de gierzwaluw. Een positieve maatregel voor vleermuizen in gebouwen is de toepassing van inbouwkasten of simpelweg het toegankelijk houden van de spouwmuur via ventilatieopeningen in de buitenmuren. Geadviseerd wordt om bij het toepassen van nieuwe (buiten) erlichting gebruik te maken van strooilichtbeperkende armaturen (om verlichting van de omgeving te voorkomen) en voor vleermuizen bij voorkeur amberkleurige verlichting toe te passen.

Afbeelding 13. Voorbeeld van de 'vogelvide': een combinatie tussen de toepassing van zgn. 'vogelschroot' en nestuitsparingen voor vogels als huismus (Bron: Vogelbescherming Nederland).

9.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag (provincie) hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:
" Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn."

Voor onderzoeken waar alleen algemeen voorkomende soorten, de overige beschermde soorten van de wet Natuurbescherming aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- Kadaster (2014). *Topografische Kaart Nederland - 1:25.000.* Emmen, Kadaster.
- Landschapsbeheer Flevoland (2011). *Vleermuisvriendelijk bouwen. Een handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker.* Een samenwerking tussen Landschapsbeheer Flevoland, Zoogdiervereniging en Tauw bv. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad.
- Limpens, H. , K. Mostert en W. Bongers (1997). *Atlas van de Nederlandse Vleermuizen*. Utrecht: KNNV Uitgeverij.
- Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004). *Met vleermuizen overweg*. *Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen*. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdiervereniging, Arnhem.

Natura 2000: - www.synbiosys.alterra.nl/natura2000
Soortinformatie: - www.ndff.nl

BIJLAGE 1: SOORTENLIJSTEN

Beschermde soorten onder de Habitatrichtlijn

Zoogdieren	Griend	Boszandoog
Bever	Grijze dolfijn	Donker pimpernelblauwtje
Hamster	Hille (Butskop)	Grote vuurvlinder
Hazelmuis	Kleine zwaardwalvis	Moerasparelmoervlinder
Lynx	Narwal	Monarchvlinder
Noordse woelmuis	Noordse vinvis	Pimpernelblauwtje
Otter	Orca	Teunisbloempijlstaart
Wolf	Potvis	Tijmblauwtje
Wilde kat	Spitsdolfijn van Gray	Zilverstreephooibeestje
	Tuimelaar	
Vleermuizen	Walrus	**Kevers**
Bechsteins vleermuis	Witflankdolfijn	Brede geelrandwaterroofkever
Bosvleermuis	Witsnuitdolfijn	Gestreepte waterroofkever
Brandts vleermuis	Witte Dolfijn	Heldenbok
Franjestaart		Juchtleerkever
Gewone baardvleermuis	**Amfibieën**	Vermiljoenkever
Gewone dwergvleermuis	Boomkikker	
Gewone grootoorvleermuis	Geelbuikvuurpad	**Libellen**
Grijze grootoorvleermuis	Heikikker	Bronslibel
Grote hoefijzerneus	Kamsalamander	Gaffellibel
Grote rosse vleermuis	Knoflookpad	Gevlekte witsnuitlibel
Ingekorven vleermuis	Poelkikker	Groene glazenmaker
Kleine dwergvleermuis	Rugstreeppad	Mercuurwaterjuffer
Kleine hoefijzerneus	Vroedmeesterpad	Noordse winterjuffer
Laatvlieger		Oosterlijke witsnuitlibel
Mopsvleermuis	**Reptielen**	Rivierrombout
Noordse vleermuis	Gladde slang	Sierlijke witsnuitlibel
Rosse vleermuis	Muurhagedis	
Ruige dwergvleermuis	Zandhagedis	**Overigen**
Tweekleurige vleermuis		Bataafse stroommossel
Vale vleermuis	**Schildpadden**	Platte schijfhoren
Watervleermuis	Dikkopschildpad	Oeveraas (haften)
	Kemps' zeeschildpad	
Walvisachtigen	Lederschildpad	**Planten**
Bruinvis	Soepschildpad	Drijvende waterweegbree
Bultrug		Groenknolorchis
Dwergpotvis	**Vissen**	Kruipend moerasscherm
Dwergvinvis	Houting	
Gestreepte dolfijn	Steur	
Gewone dolfijn		
Gewone spitsdolfijn	**Vlinders**	
Gewone vinvis	Apollovlinder	

Beschermde overige, Nationale soorten (bijlage in de wet Natuurbescherming

Zoogdieren	Hazelworm	**Kevers**
Aardmuis	Levendbarende hagedis	Vliegend hert
Boommarter	Ringslang	
Bosmuis		**Planten**
Bunzing	**Vissen**	Akkerboterbloem
Damhert	Beekdonderpad	Akkerdoornzaad
Das	Beekprik	Akkerogentroost
Dwergmuis	Elrits	Beklierde ogentroost
Dwergspitsmuis	Europese rivierkreeft	Berggamander
Edelhert	Gestippelde alver	Bergnachtorchis
Eekhoorn	Grote modderkruiper	Blaasvaren
Egel	Kwabaal	Blauw guichelheil
Eikelmuis		Bokkenorchis
Gewone bosspitsmuis	**Dagvlinders**	Bosboterbloem
Gewone zeehond	Aardbeivlinder	Bosdravik
Grote bosmuis	Bosparelmoervlinder	Brave hendrik
Grijze zeehond	Bruin dikkopje	Brede wolfsmelk
Haas	Bruine eikenpage	Breed wollegras
Hermelijn	Donker pimpernelblauwtje	Bruinrode wespenorchis
Huisspitsmuis	Duinparelmoervlinder	Dennenorchis
Konijn	Gentiaanblauwtje	Dreps
Molmuis	Grote parelmoervlinder	Echte gamander
Ondergrondse woelmuis	Grote vos	Franjegentiaan
Ree	Grote vuurvlinder	Geelgroene wespenorchis
Rosse woelmuis	Grote weerschijnvlinder	Geplooide vrouwenmantel
Steenmarter	Iepenpage	Getande veldsla
Tweekleurige bosspitsmuis	Kleine heivlinder	Gevlekt zonneroosje
Veldmuis	Kleine ijsvogelvlinder	Glad biggenkruid
Veldspitsmuis	Kommavlinder	Gladde zegge
Vos	Pimpernelblauwtje	Groene nachtorchis
Waterspitsmuis	Sleedoornpage	Groensteel
Wezel	Spiegeldikkopje	Groot spiegelklokje
Wild zwijn	Veenbesblauwtje	Grote bosaardbei
Woelrat	Veenbesparelmoervlinder	Grote leeuwenklauw
	Zilveren maan	Honingorchis
Amfibieën		Kalkboterbloem
Alpenwatersalamander	**Libellen**	Kalketrip
Bruine kikker	Beekrombout	Karthuizeranjer
Gewone pad	Bosbeekjuffer	Karwijselie
Kleine watersalamander	Donkere waterjuffer	Kleine ereprijs
Meerkikker	Gevlekte glanslibel	Kleine Schorseneer
Middelste groene kikker	Gewone bronlibel	Kleine wolfsmelk
Vinpootsalamander	Hoogveenglanslibel	Kluwenklokje
Vuursalamander	Kempense heidelibel	Knollathyrus
	Speerwaterjuffer	Kruiptijm
Reptielen		Lange zonnedauw

Adder		Liggende ereprijs

Planten		
Moerasgamander	Schubvaren	Veenbloembies
Muurbloem	Schubzegge	Vliegenorchis
Naakte lathyrus	Smalle raai	Vroege ereprijs
Naaldenkervel	Spits havikskruid	Wilde averuit
Pijlscheefkalk	Steenbraam	Wilde ridderspoor
Roggelelie	Stijve wolfsmelk	Wilde weit
Rood peperboompje	Stofzaad	Wolfskers
Rozenkransje	Tengere distel	Zandwolfsmelk
Ruw parelzaad	Tengere veldmuur	Zinkviooltje
Scherpkruid	Trosgamander	Zweedse kornoelje

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Fazantplein met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00179-0003 van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels van het plan regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens:

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 achtererfgebied:

erf achter de lijn die het hoofdgebouw doorkruist op 1 meter achter de voorkant en van daaruit evenwijdig loopt met het aangrenzend openbaar toegankelijk gebied, zonder het hoofdgebouw opnieuw te doorkruisen of in het erf achter het hoofdgebouw te komen.

1.6 antenne-installatie:

installatie bestaande uit een antenne, een antennedrager, de bedrading en de al dan niet in een of meer techniekkasten opgenomen apparatuur, met de daarbij behorende bevestigingsconstructie.

1.7 bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.8 bebouwingspercentage:

een op de verbeelding van het plan of in de regels aangegeven percentage, dat de grootte aangeeft van het deel van een bouwperceel, dat ten minste moet of ten hoogste mag worden bebouwd.

1.9 bedrijf:

een onderneming gericht op het produceren, vervaardigen, bewerken, herstellen, installeren of inzamelen van goederen, alsmede verhuur, opslag en distributie van goederen.

1.10 bestaande bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.11 bestemmingsgrens:

de grens van een bestemmingsvlak.

1.12 bestemmingsvlak:

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.13 bijbehorend bouwwerk:

uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak.

1.14 bouwen:

Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk.

1.15 bouwgrens:

de grens van een bouwvlak.

1.16 bouwlaag:

het doorlopende gedeelte van een gebouw dat door op gelijke of vrijwel gelijke hoogte liggende vloeren of balklagen wordt begrensd, zulks met inbegrip van de begane grond en met uitsluiting van onderbouw of kelder en zolder.

1.17 bouwperceel:

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.18 bouwperceelgrens:

De grens van een bouwperceel.

1.19 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.20 bouwwerk:

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.21 dak:

iedere bovenbeëindiging van een gebouw.

1.22 dakopbouw:

een constructie, niet zijnde een dakkapel, op een hellend dak waarin een of meerdere ramen zijn opgenomen en die voorzien is van zijwanden en een hellend dak, waarbij de nok van deze constructie hoger ligt dan de nok van het oorspronkelijke dak.

1.23 gebouw:

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.24 hoofdgebouw:

een gebouw, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer gebouwen op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkst is.

1.25 kamerverhuurpand:

een (te realiseren) woning / wooneenheid, die wordt gebruikt door 3 of meer personen die niet als één huishouden kunnen worden aangemerkt. Een kamerverhuurpand kenmerkt zich door het gezamenlijk gebruik van kook- en wasgelegenheid en / of toilet en in de meeste gevallen met een gezamenlijk gebruikte toegang.

1.26 kelder:

het beneden peil gelegen gedeelte van een gebouw.

1.27 luifel:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat een overdekte ruimte vormt, waarbij de ene horizontale zijde bevestigd is aan de buitenzijde van een gebouw en de daar tegenoverliggende zijde vrij dragend is.

1.28 slopen:

geheel of gedeeltelijk afbreken.

1.29 straatmeubilair:

de op of bij de weg behorende bouwwerken, constructies en objecten voor bewegwijzering, beveiliging en regeling van het verkeer, verkeersborden, brandkranen, lichtmasten, parkeermeters, stadsplattegronden, zitbanken, bloem- en plantenbakken, papier-, glas- en andere inzamelbakken, draagconstructies voor reclame, telefooncellen, abri's en andere, met de hiervoor genoemde gelijk te stellen bouwwerken, constructies en objecten.

1.30 voorerfgebied:

erf dat geen onderdeel is van het achtererfgebied.

1.31 vuurwerk:

vuurwerk als bedoeld in het Vuurwerkbesluit

1.32 vuurwerkbedrijf:

inrichting of bedrijf voor de vervaardiging, verwerking en/of opslag van vuurwerk en/of groothandel in vuurwerk.

1.33 vuurwerkbesluit:

besluit houdende regels met betrekking tot consumenten- en professioneel vuurwerk;

1.34 woning / wooneenheid:

een (gedeelte van een) gebouw met woonfunctie / een complex van ruimten, dat door zijn indeling en inrichting uitsluitend bedoeld is voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden.

1.35 woongebouw:

een als zodanig ontworpen en gerealiseerd gebouw , dat meerdere naast elkaar en/of geheel of gedeeltelijk boven elkaar gelegen woningen omvat en dat qua uiterlijke verschijningsvorm als een eenheid beschouwd kan worden, niet zijnde een oorspronkelijk als (eengezins)woning gebouwde woning die bouwkundig in meerdere zelfstandige wooneenheden is gesplitst.

1.36 zendmast:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, waarop antenne-installaties worden geplaatst.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de dakhelling:

langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.2 de goothoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.3 de inhoud van een bouwwerk:

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.5 de oppervlakte van een bouwwerk:

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.6 buitenwerks gevelvlak van een bouwwerk:

Het gedeelte van het bouwwerk dat, voorzover van wanden voorzien, van buitenaf zichtbaar is. Voor bouwwerken die niet of niet aan alle zijden door wanden omsloten worden, wordt de loodrechte projectie van de dakrand op het maaiveld als buitenwerks gevelvlak aangemerkt.

2.7 de plafondhoogte van de benedenverdieping van een gebouw:

de kleinste afstand tussen de begane grondvloer en de bovenliggende bouwkundige constructie van de betreffende ruimte(n).

2.8 de hoogte van een windturbine:

vanaf het peil tot aan de as van de windturbine.

2.9 de afstand tot de perceelsgrens:

de kortste afstand van enig punt van een gebouw tot de perceelsscheiding van het bouwperceel.

2.10 de afstand tussen gebouwen:

de kortste afstand tussen de buitenwerkse gevelvlakken van de gebouwen.

2.11 gebruiksoppervlak:

de gemeten vloeroppervlakte tussen de dragende muren van de ruimte of groep van ruimtes in een woning of commerciële bedrijfsruimte, met uitzondering van de bij de woning behorende bergruimte respectievelijk de bij de commerciële bedrijfsruimte behorende magazijnen en overige ruimten.

2.12 peil:

a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
c. voor een bouwwerk, geen gebouw zijnde: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

2.13 minimum/maximum bebouwingspercentage:

a. uit te werken bestemmingen: het aangegeven bebouwingspercentage moet worden berekend over het gehele bestemmingsvlak, met inbegrip van de buiten de bouwgrens gelegen gronden;
b. eindbestemmingen: het aangegeven bebouwingspercentage moet worden berekend over het gehele bouwperceel, met inbegrip van de buiten de bouwgrens gelegen gronden.

Voor de berekening blijven bouwwerken gelegen beneden peil buiten beschouwing.

2.14 bruto vloeroppervlak van een gebouw (b.v.o.):

de totale en buitenwerks gemeten vloeroppervlakte van de ruimten van een gebouw met inbegrip van de daartoe behorende magazijnen en overige ruimten.

2.15 verkoopvloeroppervlak van een gebouw (v.v.o.):

de totale overdekte vloeroppervlakte die voor het publiek geheel of grotendeels toegankelijk is, bestemd en feitelijk ingericht voor de verkoop en uitstalling van goederen.

2.16 gebruiksoppervlak:

de gemeten vloeroppervlakte tussen de dragende muren van de ruimte of groep van ruimtes in een woning, met uitzondering van de bij de woning behorende bergruimte.

2.17 inhoud minimum bergingsopgave hemelwater

het grondoppervlak van de te realiseren bebouwing vermenigvuldigd met het aantal millimeters bergingsopgave, uitgedrukt in kubieke meters (.. m2 x 0,02 m of 0,04 m = .. m3), waarbij als volgt wordt gerekend:

- hoofdregel: grondoppervlak te realiseren bebouwing x 0,02 = m3 bergingsopgave
- bij vervangende nieuwbouw met een groter grondoppervlak dan de oorspronkelijke bebouwing: grondoppervlak oorspronkelijke bebouwing x 0,02 + grondoppervlak uitbreiding x 0,04 = m3 bergingsopgave.

2.18 ondergeschikte bouwdelen:

bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen, zoals plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding van bouw-, c.q. bestemmingsgrenzen niet meer dan 1 meter bedraagt.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Groen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groenstroken, plantsoenen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
b. in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
c. speelvoorzieningen;
d. parkeervoorzieningen;
e. (openbare) nutsvoorzieningen;
f. bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

Op de voor “Groen” aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 3.1 worden gebouwd.

3.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van infrastructurele kunstwerken en vlaggenmasten bedraagt 10 meter;
b. de maximum bouwhoogte van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst bedraagt 15 meter;
c. de maximum bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt 5 meter.

3.3 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning voor bebouwing als bedoeld in de leden 3.2.2 nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.
b. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder c genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

Artikel 4 Recreatie

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Recreatie aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. het uitoefenen van activiteiten gericht op dagrecreatie;
b. verenigingsleven;
c. groenstroken, plantsoenen, houtwallen en boomsingels;
d. waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterhuishouding, waaronder inbegrepen voorzieningen ten behoeve van het vasthouden, bergen en afvoeren van hemelwater;
e. in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
f. geluidswerende voorzieningen;
g. perceelsafscheidingen;
h. speelvoorzieningen en picknickplaatsen;
i. bijbehorende parkeervoorzieningen;
j. nutsvoorzieningen;
k. bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, fietsenstallingen, straatmeubilair en andere werken.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

Op de voor 'Recreatie' aangewezen gronden aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 4.1 worden gebouwd.

4.2.2 Gebouwen

Voor het bouwen van gebouwen gelden de volgende bepalingen:

a. gebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. ter plaatse van de aanduiding “maximum bouwhoogte (m)” mag de bouwhoogte niet worden overschreden.

4.2.3 Overige bouwwerken

a. de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen mag maximaal 2 meter bedragen;
b. de bouwhoogte van kunstobjecten, vlaggen- en lichtmasten mag maximaal 10 meter bedragen;
c. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, mag maximaal 5 meter bedragen.

4.2.4 Speelvoorzieningen

Voor het bouwen van speelvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. de bouwhoogte van een bouwwerk mag maximaal 4 meter bedragen;
b. de oppervlakte van een bouwwerk mag per bouwwerk maximaal 25 m² bedragen.

4.2.5 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 4.2.3, onder a voor de bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen tot maximaal 3 meter;
b. lid 4.2.3, onder c voor een bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde en overig straatmeubilair tot maximaal 7 meter;
c. lid 4.2.4, onder a voor de bouwhoogte van speelvoorzieningen tot maximaal 10 meter;

De in dit lid genoemde omgevingsvergunningen worden uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat geen

onevenredige aantasting plaatsvindt van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden.

4.2.6 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik strijdig met de bestemming wordt in ieder geval gerekend:

a. het gebruik van het terrein zonder het bouwen en in standhouden van een geluidsscherm met een minimale hoogte van 2,2 m ter plaatste van de aanduiding zoals aangegeven op de kaart in bijlage 2;
b. uitvoeren van activiteiten tussen 23.00 en 07.00 uur;
c. het gebruik van het buitenterrein, met uitzondering voor het komen en gaan van bezoekers, tussen zonsondergang en zonsopgang;
d. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van bedrijven;
e. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van bewoning;
f. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van zelfstandige detailhandel;
g. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van zelfstandige kantoren;
h. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting.

Artikel 5 Verkeer - Verblijfsgebied

5.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Verkeer - Verblijfsgebied” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. gebiedsontsluitingswegen;
   2. erftoegangswegen;
   3. woonerven;
   4. pleinen;
   5. voet- en fietspaden;
   6. parkeervoorzieningen;
   7. groenvoorzieningen;
   8. waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
   9. straatmeubilair en speelvoorzieningen;
   10. (openbare) nutsvoorzieningen.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Algemeen

Op de voor “Verkeer - Verblijfsgebied” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 5.1 worden gebouwd.

5.2.2 Gebouwen ten behoeve van openbaar vervoer of wegverkeer

a. De maximum bouwhoogte van een gebouw bedraagt 4 meter.
b. De maximum inhoud van een gebouw bedraagt 50 m³.

5.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

a. De maximum bouwhoogte van infrastructurele kunstwerken en vlaggenmasten bedraagt 10 meter.
b. De maximum bouwhoogte van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst bedraagt 15 meter.

5.2.4 Speelvoorzieningen

Voor het bouwen van speelvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. De bouwhoogte van bouwwerken mag maximaal 4 meter bedragen.
b. De oppervlakte van bouwwerken mag per bouwwerk maximaal 20 m² bedragen.

Artikel 6 Wonen

6.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Wonen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. het wonen, met uitzondering van kamerverhuurbedrijven, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis;
   2. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, tuinen en voorzieningen, zoals bergingen, trappenhuizen, in- en uitritten, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

6.2 Bouwregels

6.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Wonen” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 6.1 worden gebouwd.;
b. Het maximum bebouwingspercentage bedraagt per bouwperceel:
   1. 80% voor percelen met een oppervlakte tot 150 m^2;
   2. 60% voor percelen met een oppervlakte van 150 m^2 tot 300 m^2, waarbij in ieder geval een oppervlakte van 120 m^2 mag worden bebouwd;
   3. 50% voor percelen met een oppervlakte van 300 m^2 tot 500 m^2, waarbij in ieder geval een oppervlakte van 180 m^2 mag worden bebouwd;
   4. 40% voor percelen met een oppervlakte groter dan 500 m^2, waarbij in ieder geval een oppervlakte van 250 m^2 mag worden bebouwd.
c. Het bepaalde onder b is niet van toepassing op bouwpercelen met woongebouwen.
d. Woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.
e. Het gebruiksoppervlak van woningen bedraagt tenminste 60 m^2, tenzij op de verbeelding met een aanduiding is weergegeven dat ter plaatse een ander minimum gebruiksoppervlak geldt.

6.2.2 Hoofdgebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 6.2.1 de volgende bepalingen:

a. hoofdgebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. ter plaatse van de aanduiding “maximum bouwhoogte (m)” mag de bouwhoogte niet worden overschreden;
c. ter plaatse van de aanduiding “maximum goothoogte (m)” mag de goothoogte niet worden overschreden.

6.2.3 Bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied gelden de volgende bepalingen:

a. Voor het bouwen van een erker of portaal aan de voorgevel van een woning gelden de volgende regels:
   1. de oppervlakte mag maximaal 6 m² bedragen of de breedte mag maximaal 2/3 van de gevellengte bedragen;
   2. de bouwdiepte mag maximaal 1,5 meter bedragen;
   3. de goothoogte mag maximaal 3 meter bedragen;
   4. de bouwhoogte mag maximaal 4,5 meter bedragen;
b. voor het bouwen van overige bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied gelden de volgende regels:
   1. de voorgevelrooilijn mag met ten hoogste 3 meter worden overschreden;
   2. het bijbehorende bouwwerk dient minimaal 2 meter van het openbaar toegankelijk gebied te worden geplaatst;
   3. de maximum bouwhoogte bedraagt 3 meter.

6.2.4 Bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied en binnen het bouwvlak

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied binnen het bouwvlak gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken is gelijk aan de maximum bouwhoogte van het hoofdgebouw, met uitzondering van dakkapellen, dakopbouwen en daarmee naar aard en omvang vergelijkbare andere aangebouwde bijbehorende bouwwerken.
b. Indien voor het hoofdgebouw tevens een maximum goothoogte geldt is deze ook van toepassing op aangebouwde bijbehorende bouwwerken.
c. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken is gelijk aan de goothoogte van het hoofdgebouw, tenzij de situatie onder d van toepassing is;
d. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken bij een hoofdgebouw met plat dak bedraagt:
    1. 7 meter, indien het hoofdgebouw een bouwhoogte heeft van meer dan 7 meter;
    2. 5 meter, indien het hoofdgebouw een bouwhoogte heeft van 7 meter of minder, met dien verstande dat de bouwhoogte niet hoger mag zijn dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw.

6.2.5 Bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied en buiten het bouwvlak

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied buiten het bouwvlak gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van bijbehorende bouwwerken bedraagt 5 meter.

6.2.6 Bijbehorende bouwwerken bij woongebouwen

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken bij woongebouwen gelden de volgende bepalingen:

a. bijbehorende bouwwerken dienen binnen het bouwvlak worden gebouwd;
b. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken bedraagt 5 meter.

6.2.7 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van erf- en perceelafscheidingen in het voorerfgebied bedraagt 1 meter;
b. de maximum bouwhoogte van erf- en perceelafscheidingen in het achtererfgebied bedraagt 2 meter;
c. de maximum bouwhoogte van vlaggenmasten bedraagt 6 meter;
d. andere overige bouwwerken mogen uitsluitend in het achtererfgebied worden gebouwd, met een maximum bouwhoogte van 5 meter.

6.3 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen met betrekking tot de plaats en afmeting van de bebouwing ten behoeve van:
    1. een samenhangend straat- en bebouwingsbeeld;
    2. de verkeersveiligheid;
    3. de sociale veiligheid;
    4. de brandveiligheid en bereikbaarheid van hulpdiensten;
    5. de milieusituatie;
    6. de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
    7. het instandhouden en/of tot stand brengen van een redelijke lichttoetreding;
    8. de aanwezigheid van voldoende privacy.
b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning tevens nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.
c. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder b genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

6.4 Afwijken van de bouwregels

6.4.1 Afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 6.2.5 onder a, voor het uitbreiden van een hoofdgebouw tot een maximum bouwhoogte die gelijk is aan de bouwhoogte van het hoofdgebouw;
b. lid 6.2.7, onder c, voor een bouwhoogte van vlaggenmasten tot een maximum van 10 meter;
c. lid 6.2.7, onder d, voor een bouwhoogte van andere overige bouwwerken in het achtererfgebied met uitzondering van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst, tot een maximum van 7 meter;
d. lid 6.2.7, onder d, voor het realiseren van een bouwwerk ten behoeve van beeldende kunst met een maximum bouwhoogte van 6 meter.

6.5 Specifieke gebruiksregels

6.5.1 Strijdig gebruik

a. Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de algemene gebruiksregels van artikel 9.2.
b. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
    1. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
    2. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning;
    3. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak als afzonderlijke zelfstandige woning, tenzij het een uitbreiding betreft van een binnen het bouwvlak aanwezige bestaande woning.

6.5.2 Voorwaardelijke verplichting

a. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt ook gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van de woningen zonder de aanleg en instandhouding van tenminste 64 parkeerplaatsen binnen de gronden met de bestemming "Wonen".
b. In afwijking van het bepaalde onder a mogen de woningen in gebruik worden genomen als binnen één jaar na in gebruikname van de woningen het benodigde aantal parkeerplaatsen wordt aangelegd.

6.6 Afwijken van de gebruiksregels

6.6.1 Afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 6.1 onder a, voor het toestaan van het gebruik van een woning of wooneenheid als kamerverhuurpand, mits wordt voldaan aan de criteria uit de beleidsregel "Onzelfstandige bewoning Enschede" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 7 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 8 Algemene bouwregels

8.1 Algemene bouwregels, van toepassing op alle bestemmingen

8.1.1 Bouwregels voor het onderkelderen van gebouwen en terreinen

Daar waar ingevolge het bepaalde in deze planregels het bouwen of verbouwen van gebouwen is toegestaan, is het tevens mogelijk deze gebouwen en het daarbij behorende erf of terrein geheel of gedeeltelijk te onderkelderen of van een onderbouw te voorzien, met dien verstande dat:

a. de bovenkant van de vloer van de kelder of onderbouw maximaal 3 meter onder het peil mag zijn gelegen;
b. onderkelderen slechts is toegestaan tussen de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw.

8.1.2 Afwijken van de bouwregels voor het onderkelderen van gebouwen en terreinen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 8.1.1:

a. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen waarvan de bovenkant van de vloer tot maximaal 5 meter onder het peil is gelegen;
b. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen in het achtererfgebied tot maximaal 3 meter vanuit de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw;
c. voor het onderkelderen van gebouwen met een geheel of gedeeltelijk ondergrondse parkeervoorziening ten behoeve van parkeren op eigen terrein, indien dit uit een oogpunt van functionaliteit en veiligheid noodzakelijk is.

8.1.3 Bouwregels voor nutsvoorzieningen

Voor het bouwen van nutsvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum oppervlakte van een bouwwerk bedraagt 25 m²;
b. de maximum goothoogte van een bouwwerk bedraagt 3 meter;
c. de maximum bouwhoogte van een bouwwerk bedraagt 5 meter.

8.2 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen met betrekking tot de plaats en afmeting van de bebouwing ten behoeve van:
    1. een samenhangend straat- en bebouwingsbeeld;
    2. de verkeersveiligheid;
    3. de sociale veiligheid;
    4. de brandveiligheid en bereikbaarheid van hulpdiensten;
    5. de milieusituatie;
    6. de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
    7. het instandhouden en/of tot stand brengen van een redelijke lichttoetreding
    8. de aanwezigheid van voldoende privacy.
b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning tevens nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.
c. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder b genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

Artikel 9 Algemene gebruiksregels

9.1 Algemeen gebruiksverbod

Het is verboden de gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel, strijdig met de in het plan aan de grond gegeven bestemmingen, tenzij voor dit afwijkende gebruik een omgevingsvergunning voor het handelen in strijd met ruimtelijke regelgeving is verleend.

Overtreding van dit verbod is een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a onder 2° van de Wet op de economische delicten.

9.2 Beroep of bedrijf aan huis

9.2.1 Regeling beroep of bedrijf aan huis

Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de volgende regels:

a. het maximum vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis is afhankelijk van het woonmilieu en de daarbij behorende categorie-indeling, zoals opgenomen in de beleidsregel "Functiemenging per woonmilieu" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;
b. het maximum vloeroppervlak als bedoeld onder a geldt voor het totale vloeroppervlak van de woning, met inbegrip van de daarbij behorende bergruimten en andere ruimten;
c. bedrijfsmatige activiteiten en beroepen aan huis zijn beperkt tot bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Staat van bedrijfsactiviteiten (bijlage 1);
d. buitenopslag en bedrijfsmatige activiteiten in de openbare ruimte, anders dan laden en lossen, zijn niet toegestaan.

9.2.2 Afwijkingsregels beroep of bedrijf aan huis

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 9.2.1, onder a, voor het toestaan van een groter vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis, tot een maximum van 49%;
b. lid 9.2.1, onder d, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die niet is genoemd in de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1) dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in deze hoofdgroep.
c. lid 9.2.1, onder d, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die is genoemd in categorie 1 van de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtige inrichtingen, garagebedrijven en vuurwerkbedrijven, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de in lid 9.2.1 onder d toegestane bedrijfsactiviteiten aan huis en wordt voldaan aan de overige bepalingen in lid 9.2.1;
d. lid 9.2.1, onder d, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die niet is genoemd in categorie 1 van de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtige inrichtingen, garagebedrijven en vuurwerkbedrijven, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de in lid 9.2.1 onder d toegestane bedrijfsactiviteiten aan huis en wordt voldaan aan de overige bepalingen in lid 9.2.1.

9.3 Verbod op verkoop, vervaardiging, verwerking en opslag van vuurwerk

Het is verboden om de in dit plan begrepen gronden en de daarop voorkomende bouwwerken te gebruiken, in gebruik te geven of te laten gebruiken voor opslag, groothandel, verwerking en/of vervaardiging van vuurwerk.

9.4 Geluidzoneringsplichtige inrichtingen niet toegestaan

Het gebruik van gronden en bouwwerken die niet zijn gelegen op een gezoneerd industrieterrein als bedoeld in de Wet geluidhinder als geluidzoneringsplichtige inrichting, voor zover dit in de regels van de betreffende bestemmingen en aanduidingen niet reeds expliciet is uitgesloten, is niet toegestaan.

Artikel 10 Algemene aanduidingsregels

10.1 Overige zones

10.1.1 archeologisch onderzoeksgebied b

a. Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 2.500 m².
b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
d. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    1. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

Artikel 11 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van de regels van dit plan:

a. voor het afwijken van de in het plan voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 10%;
b. voor het in geringe mate aanpassen van het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling, indien de verkeersveiligheid en/of verkeersintensiteit daartoe aanleiding geeft;
c. voor het uitvoeren van een bouwplan, indien op grond van de definitieve uitmeting van het bouwperceel of in verband met de verkaveling of situering blijkt dat aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk zou zijn en de afwijking van de bouwgrens niet meer bedraagt dan 3 meter;
d. voor de bouw van antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie en overige antennes, zend- en sirenemasten tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter;
e. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot een bouwhoogte van maximaal 10 meter, met uitzondering van erf- en perceelsafscheidingen.

Artikel 12 Algemene wijzigingsregels

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen:

a. voor het aanpassen van de Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1) van deze regels ten behoeve van het verschuiven van soorten bedrijven en/of voorzieningen naar een lagere of hogere categorie, indien dit uit een oogpunt van milieuhygiëne dan wel als gevolg van technische ontwikkelingen wenselijk of noodzakelijk is;
b. voor het wijzigen van de Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1) van deze regels door het aanvullen met nieuwe bedrijven of voorzieningen en/of het verwijderen van bestaande bedrijven of voorzieningen. Indien bedrijven of voorzieningen in de lijst worden opgenomen, worden zij gerangschikt onder die categorie, waarmee zij, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving het meest vergelijkbaar zijn;
c. voor een wijziging in de situering van bestemmingsgrenzen en bouwvlakken, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken, dat verschuivingen in verband met ingekomen bouwplannen wenselijk of noodzakelijk zijn, mits de bestemmingsgrenzen of bouwgrenzen niet meer dan 5 meter worden verschoven;
d. voor het wijzigen van de voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 20%;
e. voor het bouwen van vrijstaande antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie met een maximum bouwhoogte van 50 meter;
f. voor het bouwen van zend- en sirenemasten met een maximum bouwhoogte van 50 meter.

Artikel 13 Algemene procedureregels

13.1 Procedureregels wijziging en nadere uitwerking

Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid of verplichting tot uitwerking, zoals bedoeld in deze regels, gelden de procedureregels zoals voorgeschreven in artikel 3.9a, lid 1 van de Wet ruimtelijke ordening, met dien verstande dat:

a. indien het een besluit op aanvraag betreft, burgemeester en wethouders de aanvrager zo nodig in de gelegenheid stellen te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen;
b. indien tegen het ontwerp-besluit zienswijzen naar voren zijn gebracht, het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking met redenen wordt omkleed;
c. burgemeester en wethouders het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging of uitwerking bekend maken aan de aanvrager en eventuele indieners van zienswijzen.

13.2 Afwegingskader voor afwijkingen, wijziging en nadere uitwerking

Bij toepassing van een afwijkingsbevoegdheid, wijzigingsbevoegdheid en/of verplichting tot uitwerking, zoals bedoeld in deze regels, geldt als voorwaarde dat geen onevenredige aantasting mag plaatsvinden van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de brandveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding;
- de milieusituatie;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 14 Overige regels

14.1 Bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater

Bij (vervangende) nieuwbouw gelden in aanvulling op het bepaalde elders in de regels van dit plan de volgende regels:

a. hemelwater afkomstig van bebouwing dient op het bij die bebouwing behorende terrein of in het openbaar gebied dan wel in of op de te realiseren bebouwing zelf te worden geborgen en/of in de bodem geïnfiltreerd, bij voorkeur in combinatie met drainage;
b. de minimum bergingsopgave als bedoeld onder a bedraagt 0,02 m;
c. in aanvulling op het bepaalde onder b geldt voor vervangende nieuwbouw met een groter grondoppervlak dan de oorspronkelijke bebouwing de volgende bergingsopgave:
    1. tenminste 0,02 m voor het te bebouwen oppervlak dat gelijk is aan het voorheen bebouwde oppervlak;
    2. tenminste 0,04 m voor het ten opzichte van het voorheen bebouwde oppervlak aanvullend te bebouwen oppervlak.
d. de onder a bedoelde berging of infiltratie van hemelwater dient af te wateren op een voorziening voor de ontvangst van hemelwater in het openbaar toegankelijk gebied.

Hoofdstuk 4 Overgangs-en slotregels

Artikel 15 Overgangsrecht

15.1 Overgangsrecht bouwwerken

15.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

15.1.2 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig in afwijking van het bepaalde in lid 15.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

15.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 15.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

15.2 Overgangsrecht gebruik

15.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

15.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 15.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

15.2.3 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 15.2.1, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

15.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 15.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 16 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan "Fazantplein".

Bijlagen regels

Bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP AGRARISCHE BEDRIJVEN							
01	-	LANDBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. DE LANDBOUW							
011, 012, 013		Akkerbouw en fruitteelt (bedrijfsgebouwen)	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013, 0	0	Tuinbouw:							
011, 012, 013	1	- bedrijfsgebouwen	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	2	- kassen zonder verwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G
011, 012, 013	3	- kassen met gasverwarming	10	10	30 C	10	30	2	1 G
0113	4	- champignonkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G
0113	5	- champignonkwekerijen met mestfermentatie	100	10	30 C	10	100	3.2	1 G
0163	6	- bloembollendroog- en prepareerbedrijven	30	10	30 C	10	30	2	1 G
011	7	- witlofkwekerijen (algemeen)	30	10	30 C	10	30	2	1 G
0141, 0142		Fokken en houden van rundvee	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
0143, 0145	0	Fokken en houden van overige graasdieren:							
0143	1	- paardenfokkerijen	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G
0145	2	- overige graasdieren	50	30	30 C	0	50	3.1	1 G
0146		Fokken en houden van varkens	200	30	50 C	0	200 D	4.1	1 G
0147	0	Fokken en houden van pluimvee:							
0147	1	- legkippen	200	30	50 C	0	200 D	4.1	1 G
0147	2	- opfokkippen en mestkuikens	200	30	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	3	- eenden en ganzen	200	50	50 C	0	200	4.1	1 G
0147	4	- overig pluimvee	100	30	50 C	0	100 D	3.2	1 G
0149	0	Fokken en houden van overige dieren:							
0149	1	- nertsen en vossen	200	30	30 C	0	200	4.1	1 G
0149	2	- konijnen	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
0149	3	- huisdieren	30	0	50 C	10	50	3.1	1 G
0149	4	- maden, wormen e.d.	100	0	30 C	10	100	3.2	1 G
0149	5	- bijen	10	0	30 C	10	30	2	1 G
0149	6	- overige dieren	30	10	30 C	0	30 D	2	1 G
0150		Akker-en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren (niet intensief)	100	30	30 C	0	100	3.2	1 G
016	0	Dienstverlening t.b.v. de landbouw:							
016	1	- algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50 D	3.1	2 G
016	2	- algemeen (o.a. loonbedrijven): b.o.<= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
016	3	- plantsoenendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. > 500 m²	30	10	50	10	50	3.1	2 G
016	4	- plantsoenendiensten en hoveniersbedrijven: b.o. <= 500 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
0162		KI-stations	30	10	30 C	0	30	2	1 G
02	-								
02	-	BOSBOUW EN DIENSTVERLENING T.B.V. BOSBOUW							
021, 022, 024		Bosbouwbedrijven	10	10	50	0	50	3.1	1 G
03	-								
03	-	VISSERIJ- EN VISTEELTBEDRIJVEN							
0312		Binnenvisserijbedrijven	50	0	50 C	10	50	3.1	1 G
032	0	Vis- en schaaldierkwekerijen							
032	2	- visteeltbedrijven	50	0	50 C	0	50	3.1	1 G
08	-								
08	-	TURFWINNING							
089		Turfwinningbedrijven	50	50	100 C	10	100	3.2	2 G
06	-								
		HOOFDGROEP BEDRIJVEN							
08	-	WINNING VAN ZAND, GRIND, KLEI, ZOUT, E.D.							
0812	0	Steen-, grit- en krijtmalerijen (open lucht):							
0812	1	- algemeen	10	100	200	10	200 D	4.1	2 G
0812	2	- steenbrekerijen	10	200	700 Z	10	700	5.2	2 G
0893		Zoutwinningbedrijven	50	10	100 C	30	100	3.2	2 G
0899		Mergel- en overige delfstoffenwinningbedrijven	10	200	500 C	50	500	5.1	2 G
10, 11	-								
10, 11	-	VERVAARDIGING VAN VOEDINGSMIDDELEN EN DRANKEN							
101, 102	0	Slachterijen en overige vleesverwerking:							
101, 102	1	- slachterijen en pluimveeslachterijen	100	0	100 C	50 R	100 D	3.2	2 G
101	2	- vetsmelterijen	700	0	100 C	30	700	5.2	2 G
101	3	- bewerkingsinrichting van darmen en vleesafval	300	0	100 C	50 R	300	4.2	2 G
101	4	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. > 1000 m²	100	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
101	5	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 1000 m²	50	0	50 C	30	50	3.1	1 G
101	6	- vleeswaren- en vleesconservenfabrieken: p.o. <= 200 m²	30	0	50	10	50	3.1	1 G
101, 102	7	- loonslachterijen	50	0	50	10	50	3.1	1 G
108	8	- vervaardiging van snacks en vervaardiging van kant-en-klaar-maaltijden met p.o. < 2.000 m²	50	0	50	10	50	3.1	2 G
102	0	Visverwerkingsbedrijven:							2 G
102	1	- drogen	700	100	200 C	30	700	5.2	2 G
102	2	- conserveren	200	0	100 C	30	200	4.1	2 G
102	3	- roken	300	0	50 C	0	300	4.2	1 G
102	4	- verwerken anderszins: p.o.> 1000 m²	300	10	50 C	30	300 D	4.2	2 G
102	5	- verwerken anderszins: p.o. <= 1000 m²	100	10	50	30	100	3.2	1 G
102	6	- verwerken anderszins: p.o. <= 300 m²	50	10	30	10	50	3.1	1 G
1031	0	Aardappelprodukten fabrieken:							
1031	1	- vervaardiging van aardappelproducten	300	30	200 C	50 R	300	4.2	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
1031	2	- vervaardiging van snacks met p.o. < 2.000 m²	50	10	50	50 R	50	3.1	1 G
1032, 1039	0	Groente- en fruitconservenfabrieken:							
1032, 1039	1	- jam	50	10	100 C	10	100	3.2	1 G
1032, 1039	2	- groente algemeen	50	10	100 C	10	100	3.2	2 G
1032, 1039	3	- met koolsoorten	100	10	100 C	10	100	3.2	2 G
1032, 1039	4	- met drogerijen	300	10	200 C	30	300	4.2	2 G
1032, 1039	5	- met uienconservering (zoutinleggerij)	300	10	100 C	10	300	4.2	2 G
104101	0	Vervaardiging van ruwe plantaardige en dierlijke oliën en vetten:							
104101	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	30	100 C	30 R	200	4.1	3 G
104101	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	50	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
104102	0	Raffinage van plantaardige en dierlijke oliën en vetten:							
104102	1	- p.c. < 250.000 t/j	200	10	100 C	100 R	200	4.1	3 G
104102	2	- p.c. >= 250.000 t/j	300	10	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G
1042	0	Margarinefabrieken:							
1042	1	- p.c. < 250.000 t/j	100	10	200 C	30 R	200	4.1	3 G
1042	2	- p.c. >= 250.000 t/j	200	10	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1051	0	Zuivelprodukten fabrieken:							
1051	1	- gedroogde produkten, p.c. >= 1,5 t/u	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G
1051	2	- geconcentreerde produkten, verdamp. cap. >=20 t/u	200	30	500 C Z	50 R	500	5.1	3 G
1051	3	- melkprodukten fabrieken v.c. < 55.000 t/j	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
1051	4	- melkprodukten fabrieken v.c. >= 55.000 t/j	100	0	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1051	5	- overige zuivelprodukten fabrieken	50	50	300 C	50 R	300	4.2	3 G
1052	1	Consumptie-ijsfabrieken: p.o. > 200 m²	50	0	100 C	50 R	100	3.2	2 G
1052	2	- consumptie-ijsfabrieken: p.o. <= 200 m²	10	0	30	0	30	2	1 G
1061	0	Meelfabrieken:							
1061	1	- p.c. >= 500 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	2 G
1061	2	- p.c. < 500 t/u	100	50	200 C	50 R	200	4.1	2 G
1061		Grutterswarenfabrieken	50	100	200 C	50	200 D	4.1	2 G
1062	0	Zetmeelfabrieken:							
1062	1	- p.c. < 10 t/u	200	50	200 C	30 R	200	4.1	1 G
1062	2	- p.c. >= 10 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G
1091	0	Veevoerfabrieken:							
1091	1	- destructiebedrijven	700	30	200 C	50	700 D	5.2	3 G
1091	2	- beender-, veren-, vis-, en vleesmeelfabriek	700	100	100 C	30 R	700 D	5.2	3 G
1091	3	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. < 10 t/u water	300	100	200 C	30	300	4.2	2 G
1091	4	- drogerijen (gras, pulp, groenvoeder, veevoeder) cap. >= 10 t/u water	700	200	300 C Z	50	700	5.2	3 G
1091	5	- mengvoeder, p.c. < 100 t/u	200	50	200 C	30	200	4.1	3 G
1091	6	- mengvoeder, p.c. >= 100 t/u	300	100	300 C Z	50 R	300	4.2	3 G
1092		Vervaardiging van voer voor huisdieren	200	100	200 C	30	200	4.1	2 G
1071	0	Broodfabrieken, brood- en banketbakkerijen:							
1071	1	- v.c. < 7500 kg meel/week, bij gebruik van charge-ovens	30	10	30 C	10	30	2	1 G
1071	2	- v.c. >= 7500 kg meel/week	100	30	100 C	30	100	3.2	2 G
1072		Banket, biscuit- en koekfabrieken	100	10	100 C	30	100	3.2	2 G
1081	0	Suikerfabrieken:							
1081	1	- v.c. < 2.500 t/j	500	100	300 C	100 R	500	5.1	2 G
1081	2	- v.c. >= 2.500 t/j	1000	200	700 C Z	200 R	1000	5.3	3 G
10821	0	Verwerking cacaobonen en vervaardiging chocolade- en suikerwerk:							
10821	1	- Cacao- en chocoladefabrieken: p.o. > 2.000 m²	500	50	100	50 R	500	5.1	2 G
10821	2	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. < 2.000 m²	100	30	50	30	100	3.2	2 G
10821	3	- cacao- en chocoladefabrieken vervaardigen van chocoladewerken met p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
10821	4	- Suikerwerkfabrieken met suiker branden	300	30	50	30 R	300	4.2	2 G
10821	5	- Suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. > 200 m²	100	30	50	30 R	100	3.2	2 G
10821	6	- suikerwerkfabrieken zonder suiker branden: p.o. <= 200 m²	30	10	30	10	30	2	1 G
1073		Deegwarenfabrieken	50	30	10	10	50	3.1	2 G
1083	0	Koffiebranderijen en theepakkerijen:							
1083	1	- koffiebranderijen	500	30	200 C	10	500 D	5.1	2 G
1083	2	- theepakkerijen	100	10	30	10	100	3.2	2 G
108401		Vervaardiging van azijn, specerijen en kruiden	200	30	50	10	200	4.1	2 G
1089		Vervaardiging van overige voedingsmiddelen	200	30	50	30	200 D	4.1	2 G
1089		Bakkerijgrondstoffenfabrieken	200	50	50	50 R	200	4.1	2 G
1089	0	Soep- en soeparomafabrieken:							
1089	1	- zonder poederdrogen	100	10	50	10	100	3.2	2 G
1089	2	- met poederdrogen	300	50	50	50 R	300	4.2	2 G
1089		Bakmeel- en puddingpoederfabrieken	200	50	50	30	200	4.1	2 G
110101		Destilleerderijen en likeurstokerijen	300	30	200 C	30	300	4.2	2 G
110102	0	Vervaardiging van ethylalcohol door gisting:							
110102	1	- p.c. < 5.000 t/j	200	30	200 C	30 R	200	4.1	1 G
110102	2	- p.c. >= 5.000 t/j	300	50	300 C	50 R	300	4.2	2 G
1102 t/m 1104		Vervaardiging van wijn, cider e.d.	10	0	30 C	0	30	2	1 G
1105		Bierbrouwerijen	300	30	100 C	50 R	300	4.2	2 G
1106		Mouterijen	300	50	100 C	30	300	4.2	2 G
1107		Mineraalwater- en frisdrankfabrieken	10	0	100	50 R	100	3.2	3 G
12	-								
12	-	VERWERKING VAN TABAK							
120		Tabakverwerkende industrie	200	30	50 C	30	200	4.1	2 G
13	-								
13	-	VERVAARDIGING VAN TEXTIEL							
131		Bewerken en spinnen van textielvezels	10	50	100	30	100	3.2	2 G
132	0	Weven van textiel:							
132	1	- aantal weefgetouwen < 50	10	10	100	0	100	3.2	2 G
132	2	- aantal weefgetouwen >= 50	10	30	300 Z	50	300	4.2	3 G
133		Textielveredelingsbedrijven	50	0	50	10	50	3.1	2 G
139		Vervaardiging van textielwaren	10	0	50	10	50	3.1	1 G
1393		Tapijt-, kokos- en vloermattenfabrieken	100	30	200	10	200	4.1	2 G
139, 143		Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen en artikelen	0	10	50	10	50	3.1	1 G
14	-								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
14	-	VERVAARDIGING VAN KLEDING; BEREIDEN EN VERVEN VAN BONT							
141		Vervaardiging kleding van leer	30	0	50	0	50	3.1	1 G
141		Vervaardiging van kleding en -toebehoren (excl. van leer)	10	10	30	10	30	2	2 G
142, 151		Bereiden en verven van bont; vervaardiging van artikelen van bont	50	10	10	10	50	3.1	1 G
19	-								
15	-	VERVAARDIGING VAN LEER EN LEDERWAREN (EXCL. KLEDING)							
151,152		Lederfabrieken	300	30	100	10	300	4.2	2 G
151		Lederwarenfabrieken (excl. kleding en schoeisel)	50	10	30	10	50 D	3.1	2 G
152		Schoenenfabrieken	50	10	50	10	50	3.1	2 G
	-								
16	-	HOUTINDUSTRIE EN VERVAARDIGING ARTIKELEN VAN HOUT, RIET, KURK E.D.							
16101		Houtzagerijen	0	50	100	50 R	100	3.2	2 G
16102	0	Houtconserveringsbedrijven:							
16102	1	- met creosootolie	200	30	50	10	200	4.1	2 G
16102	2	- met zoutoplossingen	10	30	50	10	50	3.1	2 G
1621		Fineer- en plaatmaterialenfabrieken	100	30	100	10	100	3.2	3 G
162	0	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout	0	30	100	0	100	3.2	2 G
162	1	Timmerwerkfabrieken, vervaardiging overige artikelen van hout, p.o. < 200 m2	0	30	50	0	50	3.1	1 G
162902		Kurkwaren-, riet- en vlechtwerkfabrieken	10	10	30	0	30	2	1 G
17	-								
17	-	VERVAARDIGING VAN PAPIER, KARTON EN PAPIER- EN KARTONWAREN							
1711		Vervaardiging van pulp	200	100	200 C	50 R	200	4.1	3 G
1712	0	Papier- en kartonfabrieken:							
1712	1	- p.c. < 3 t/u	50	30	50 C	30 R	50	3.1	1 G
1712	2	- p.c. 3 - 15 t/u	100	50	200 C Z	50 R	200	4.1	2 G
1712	3	- p.c. >= 15 t/u	200	100	300 C Z	100 R	300	4.2	3 G
172		Papier- en kartonwarenfabrieken	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G
17212	0	Golfkartonfabrieken:							
17212	1	- p.c. < 3 t/u	30	30	100 C	30 R	100	3.2	2 G
17212	2	- p.c. >= 3 t/u	50	30	200 C Z	30 R	200	4.1	2 G
58	-								
18	-	UITGEVERIJEN, DRUKKERIJEN EN REPRODUKTIE VAN OPGENOMEN MEDIA							
1811		Drukkerijen van dagbladen	30	0	100 C	10	100	3.2	3 G
1812		Drukkerijen (vlak- en rotatie-diepdrukkerijen)	30	0	100	10	100	3.2	3 G
18129		Kleine drukkerijen en kopieerinrichtingen	10	0	30	0	30	2	1 P
1814	A	Grafische afwerking	0	0	10	0	10	1	1 G
1814	B	Binderijen	30	0	30	0	30	2	2 G
1813		Grafische reproduktie en zetten	30	0	10	10	30	2	2 G
1814		Overige grafische aktiviteiten	30	0	30	10	30 D	2	2 G
182		Reproduktiebedrijven opgenomen media	0	0	10	0	10	1	1 G
19	-								
19	-	AARDOLIE-/STEENKOOLVERWERK. IND.; BEWERKING SPLIJT-/KWEEKSTOFFEN							
191		Cokesfabrieken	1000	700	1000 C Z	100 R	1000	5.3	2 G
19202	A	Smeeroliën- en vettenfabrieken	50	0	100	30 R	100	3.2	2 G
19202	B	Recyclingbedrijven voor afgewerkte olie	300	0	100	50 R	300	4.2	2 G
19202	C	Aardolieproduktenfabrieken n.e.g.	300	0	200	50 R	300 D	4.2	2 G
20	-								
20	-	VERVAARDIGING VAN CHEMISCHE PRODUKTEN							
2011	0	Vervaardiging van industriële gassen:							
2011	1	- luchtscheidingsinstallatie v.c. >= 10 t/d lucht	10	0	700 C Z	100 R	700	5.2	3 G
2011	2	- overige gassenfabrieken, niet explosief	100	0	500 C	100 R	500	5.1	3 G
2011	3	- overige gassenfabrieken, explosief	100	0	500 C	300 R	500	5.1	3 G
2012		Kleur- en verfstoffenfabrieken	200	0	200 C	200 R	200 D	4.1	3 G
2012	0	Anorg. chemische grondstoffenfabrieken:							
2012	1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	100	30	300 C	300 R	300 D	4.2	2 G
2012	2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	50	500 C	700 R	700 D	5.2	3 G
20141	A0	Organ. chemische grondstoffenfabrieken:							
20141	A1	- niet vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	300	10	200 C	300 R	300 D	4.2	2 G
20141	A2	- vallend onder "post-Seveso-richtlijn"	1000	30	500 C	700 R	1000 D	5.3	2 G
20141	B0	Methanolfabrieken:							
20141	B1	- p.c. < 100.000 t/j	100	0	200 C	100 R	200	4.1	2 G
20141	B2	- p.c. >= 100.000 t/j	200	0	300 C Z	200 R	300	4.2	3 G
20149	0	Vetzuren en alkanolenfabrieken (niet synth.):							
20149	1	- p.c. < 50.000 t/j	300	0	200 C	100 R	300	4.2	2 G
20149	2	- p.c. >= 50.000 t/j	500	0	300 C Z	200 R	500	5.1	3 G
2015		Kunstmeststoffenfabrieken	500	300	500 C	500 R	500	5.1	3 G
2016		Kunstharsenfabrieken e.d.	700	30	300 C	500 R	700	5.2	3 G
202	0	Landbouwchemicaliënfabrieken:							
202	1	- fabricage	300	50	100 C	1000 R	1000	5.3	3 G
202	2	- formulering en afvullen	100	10	30 C	500 R	500 D	5.1	2 G
203		Verf, lak en vernisfabrieken	300	30	200 C	300 R	300 D	4.2	3 G
2110	0	Farmaceutische grondstoffenfabrieken:							
2110	1	- p.c. < 1.000 t/j	200	10	200 C	300 R	300	4.2	1 G
2110	2	- p.c. >= 1.000 t/j	300	10	300 C	500 R	500	5.1	2 G
2120	0	Farmaceutische produktenfabrieken:							
2120	1	- formulering en afvullen geneesmiddelen	50	10	50	50 R	50	3.1	2 G
2120	2	- verbandmiddelenfabrieken	10	10	30	10	30	2	2 G
2041		Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken	300	100	200 C	100 R	300	4.2	3 G
2042		Parfumerie- en cosmeticafabrieken	300	30	50 C	50 R	300	4.2	2 G
2052	0	Lijm- en plakmiddelenfabrieken:							
2052	1	- zonder dierlijke grondstoffen	100	10	100	50	100	3.2	3 G
2052	2	- met dierlijke grondstoffen	500	30	100	50	500	5.1	3 G
205902		Fotochemische produktenfabrieken	50	10	100	50 R	100	3.2	3 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
205903	A	Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken	50	10	50	50 R	50	3.1	3 G
205903	B	Overige chemische produktenfabrieken n.e.g.	200	30	100 C	200 R	200 D	4.1	2 G
2060		Kunstmatige synthetische garen- en vezelfabrieken	300	30	300 C	200 R	300	4.2	3 G
22	-								
22	-	VERVAARDIGING VAN PRODUKTEN VAN RUBBER EN KUNSTSTOF							
221101		Rubberbandenfabrieken	300	50	300 C	100 R	300	4.2	2 G
221102	0	Loopvlakvernieuwingsbedrijven:							
221102	1	- vloeropp. < 100 m2	50	10	30	30	50	3.1	1 G
221102	2	- vloeropp. >= 100 m2	200	50	100	50 R	200	4.1	2 G
2219		Rubber-artikelenfabrieken	100	10	50	50 R	100 D	3.2	1 G
222	0	Kunststofverwerkende bedrijven:							
222	1	- zonder fenolharsen	200	50	100	100 R	200	4.1	2 G
222	2	- met fenolharsen	300	50	100	200 R	300	4.2	2 G
222	3	- productie van verpakkingsmateriaal en assemblage van kunststofbouwmaterialen	50	30	50	30	50	3.1	2 G
23	-								
23	-	VERVAARDIGING VAN GLAS, AARDEWERK, CEMENT-, KALK- EN GIPSPRODUKTEN							
231	0	Glasfabrieken:							
231	1	- glas en glasprodukten, p.c. < 5.000 t/j	30	30	100	30	100	3.2	1 G
231	2	- glas en glasprodukten, p.c. >= 5.000 t/j	30	100	300 C Z	50 R	300	4.2	2 G
231	3	- glaswol en glasvezels, p.c.< 5.000 t/j	300	100	100	30	300	4.2	1 G
231	4	- glaswol en glasvezels, p.c. >= 5.000 t/j	500	200	300 C Z	50 R	500	5.1	2 G
231		Glasbewerkingsbedrijven	10	30	50	10	50	3.1	1 G
232, 234	0	Aardewerkfabrieken:							
232, 234	1	- vermogen elektrische ovens totaal < 40 kW	10	10	30	10	30	2	1 G
232, 234	2	- vermogen elektrische ovens totaal >= 40 kW	30	50	100	30	100	3.2	2 G
233	A	Baksteen en baksteenelementenfabrieken	30	200	200	30	200	4.1	2 G
233	B	Dakpannenfabrieken	50	200	200	100 R	200	4.1	2 G
2351	0	Cementfabrieken:							
2351	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	300	500 C	30 R	500	5.1	2 G
2351	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	500	1000 C Z	50 R	1000	5.3	3 G
235201	0	Kalkfabrieken:							
235201	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G
235201	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G
235202	0	Gipsfabrieken:							
235202	1	- p.c. < 100.000 t/j	30	200	200	30 R	200	4.1	2 G
235202	2	- p.c. >= 100.000 t/j	50	500	300 Z	50 R	500	5.1	3 G
23611	0	Betonwarenfabrieken:							
23611	1	- zonder persen, triltafels en bekistingtrille	10	100	200	30	200	4.1	2 G
23611	2	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. < 100 t/d	10	100	300	30	300	4.2	2 G
23611	3	- met persen, triltafels of bekistingtrillers, p.c. >= 100 t/d	30	200	700 Z	30	700	5.2	3 G
23612	0	Kalkzandsteenfabrieken:							
23612	1	- p.c. < 100.000 t/j	10	50	100	30	100	3.2	2 G
23612	2	- p.c. >= 100.000 t/j	30	200	300 Z	30	300	4.2	3 G
2362		Mineraalgebonden bouwplatenfabrieken	50	50	100	30	100	3.2	2 G
2363, 2364	0	Betonmortelcentrales:							
2363, 2364	1	- p.c. < 100 t/u	10	50	100	10	100	3.2	3 G
2363, 2364	2	- p.c. >= 100 t/u	30	200	300 Z	10	300	4.2	3 G
2365, 2369	0	Vervaardiging van produkten van beton, (vezel)cement en gips:							
2365, 2369	1	- p.c. < 100 t/d	10	50	100	50 R	100	3.2	2 G
2365, 2369	2	- p.c. >= 100 t/d	30	200	300 Z	200 R	300	4.2	3 G
237	0	Natuursteenbewerkingsbedrijven:							
237	1	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. > 2.000 m²	10	30	100	0	100 D	3.2	1 G
237	2	- zonder breken, zeven en drogen: p.o. <= 2.000 m²	10	30	50	0	50	3.1	1 G
237	3	- met breken, zeven of drogen, v.c. < 100.000 t/j	10	100	300	10	300	4.2	1 G
237	4	- met breken, zeven of drogen, v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700 Z	10	700	5.2	2 G
2391		Slijp- en polijstmiddelen fabrieken	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G
2399	A0	Bitumineuze materialenfabrieken:							
2399	A1	- p.c. < 100 t/u	300	100	100	30	300	4.2	3 G
2399	A2	- p.c. >= 100 t/u	500	200	200 Z	50	500	5.1	3 G
2399	B0	Isolatiematerialenfabrieken (excl. glaswol):							
2399	B1	- steenwol, p.c. >= 5.000 t/j	100	200	300 C Z	30	300	4.2	2 G
2399	B2	- overige isolatiematerialen	200	100	100 C	50	200	4.1	2 G
2399	C	Minerale produktenfabrieken n.e.g.	50	50	100	50	100 D	3.2	2 G
2399	D0	Asfaltcentrales: p.c.< 100 ton/uur	100	50	200	30	200	4.1	3 G
2399	D1	- asfaltcentrales, p.c. >= 100 ton/uur	200	100	300 Z	50	300	4.2	3 G
24	-								
24	-	VERVAARDIGING VAN METALEN							
241	0	Ruwijzer- en staalfabrieken:							
241	1	- p.c. < 1.000 t/j	700	500	700	200 R	700	5.2	2 G
241	2	- p.c. >= 1.000 t/j	1500	1000	1500 C Z	300 R	1500	6	3 G
245	0	IJzeren- en stalenbuizenfabrieken:							
245	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	500	30	500	5.1	2 G
245	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	1000 Z	50 R	1000	5.3	3 G
243	0	Draadtrekkerijen, koudbandwalserijen en profielzetterijen:							
243	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	300	30	300	4.2	2 G
243	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	50	700 Z	50 R	700	5.2	3 G
244	A0	Non-ferro-metaalfabrieken:							
244	A1	- p.c. < 1.000 t/j	100	100	300	30 R	300	4.2	1 G
244	A2	- p.c. >= 1.000 t/j	200	300	700 Z	50 R	700	5.2	2 G
244	B0	Non-ferro-metaalwalserijen, -trekkerijen e.d.:							
244	B1	- p.o. < 2.000 m2	50	50	500	50 R	500	5.1	2 G
244	B2	- p.o. >= 2.000 m2	200	100	1000 Z	100 R	1000	5.3	3 G
2451, 2452	0	IJzer- en staalgieterijen/ -smelterijen:							
2451, 2452	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G
2451, 2452	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G
2453, 2454	0	Non-ferro-metaalgieterijen/ -smelterijen:							

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
2453, 2454	1	- p.c. < 4.000 t/j	100	50	300 C	30 R	300	4.2	1 G
2453, 2454	2	- p.c. >= 4.000 t/j	200	100	500 C Z	50 R	500	5.1	2 G
25	-								
25, 31	-	VERVAARDIGING EN REPARATIE VAN PRODUKTEN VAN METAAL (EXCL. MACHINES/TRANSPORTMIDDELEN)							
251, 331	0	Constructiewerkplaatsen							
251, 331	1	- gesloten gebouw	30	30	100	30	100	3.2	2 G
251, 331	1a	- gesloten gebouw, p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G
251, 331	2	- in open lucht, p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G
251, 331	3	- in open lucht, p.o. >= 2.000 m2	50	200	300 Z	30	300	4.2	3 G
2529, 3311	0	Tank- en reservoirbouwbedrijven:							
2529, 3311	1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	300	30 R	300	4.2	2 G
2529, 3311	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	50 R	500	5.1	3 G
2521, 2530, 3311		Vervaardiging van verwarmingsketels, radiatoren en stoomketels	30	30	200	30	200	4.1	2 G
255, 331	A	Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven	10	30	200	30	200	4.1	1 G
255, 331	B	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.	50	30	100	30	100 D	3.2	2 G
255, 331	B1	Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d., p.o. < 200 m2	30	30	50	10	50 D	3.1	1 G
2561, 3311	0	Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven:							
2561, 3311	1	- algemeen	50	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	10	- stralen	30	200	200	30	200 D	4.1	2 G
2561, 3311	11	- metaalharden	30	50	100	50	100 D	3.2	1 G
2561, 3311	12	- lakspuiten en moffelen	100	30	100	50 R	100 D	3.2	2 G
2561, 3311	2	- scoperen (opspuiten van zink)	50	50	100	30 R	100 D	3.2	2 G
2561, 3311	3	- thermisch verzinken	100	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	4	- thermisch vertinnen	100	50	100	50	100	3.2	2 G
2561, 3311	5	- mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)	30	50	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	6	- anodiseren, eloxeren	50	10	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	7	- chemische oppervlaktebehandeling	50	10	100	30	100	3.2	2 G
2561, 3311	8	- emailleren	100	50	100	50 R	100	3.2	1 G
2561, 3311	9	- galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen ed)	30	30	100	50	100	3.2	2 G
2562, 3311	1	Overige metaalbewerkende industrie	10	30	100	30	100 D	3.2	1 G
2562, 3311	2	Overige metaalbewerkende industrie, inpandig, p.o. <200m2	10	30	50	10	50 D	3.1	1 G
259, 331	A0	Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken:							
259, 331	A1	- p.o. < 2.000 m2	30	50	200	30	200	4.1	2 G
259, 331	A2	- p.o. >= 2.000 m2	50	100	500 Z	30	500	5.1	3 G
259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.	30	30	100	30	100	3.2	2 G
259, 331	B	Overige metaalwarenfabrieken n.e.g.; inpandig, p.o. <200 m2	30	30	50	10	50	3.1	1 G
27, 28, 33	-								
27, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN MACHINES EN APPARATEN							
27, 28, 33	0	Machine- en apparatenfabrieken incl. reparatie:							
27, 28, 33	1	- p.o. < 2.000 m2	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G
27, 28, 33	2	- p.o. >= 2.000 m2	50	30	200	30	200 D	4.1	3 G
28, 33	3	- met proefdraaien verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30	300 D	4.2	3 G
26, 28, 33	-								
26, 28, 33	-	VERVAARDIGING VAN KANTOORMACHINES EN COMPUTERS							
26, 28, 33	A	Kantoormachines- en computerfabrieken incl. reparatie	30	10	30	10	30	2	1 G
26, 27, 33	-								
26, 27, 33	-	VERVAARDIGING VAN OVERIGE ELEKTRISCHE MACHINES, APPARATEN EN BENODIGDHEDEN							
271, 331		Elektromotoren- en generatorenfabrieken incl. reparatie	200	30	30	50	200	4.1	1 G
271, 273		Schakel- en installatiemateriaalfabrieken	200	10	30	50	200	4.1	1 G
273		Elektrische draad- en kabelfabrieken	100	10	200	100 R	200 D	4.1	2 G
272		Accumulatoren- en batterijenfabrieken	100	30	100	50	100	3.2	2 G
274		Lampenfabrieken	200	30	30	300 R	300	4.2	2 G
293		Elektrotechnische industrie n.e.g.	30	10	30	10	30	2	1 G
2790		Koolelektrodenfabrieken	1500	300	1000 C Z	200 R	1500	6	2 G
26, 33	-								
26, 33	-	VERVAARDIGING VAN AUDIO-, VIDEO-, TELECOM-APPARATEN EN -BENODIGDHEDEN							
261, 263, 264, 331		Vervaardiging van audio-, video- en telecom-apparatuur e.d. incl. reparatie	30	0	50	30	50 D	3.1	2 G
2612		Fabrieken voor gedrukte bedrading	50	10	50	30	50	3.1	1 G
26, 32, 33	-								
26, 32, 33	-	VERVAARDIGING VAN MEDISCHE EN OPTISCHE APPARATEN EN INSTRUMENTEN							
26, 32, 33	A	Fabrieken voor medische en optische apparaten en instrumenten e.d. incl. reparatie	30	0	30	0	30	2	1 G
29	-								
29		VERVAARDIGING VAN AUTO'S, AANHANGWAGENS EN OPLEGGERS							
291	0	Autofabrieken en assemblagebedrijven							
291	1	- p.o. < 10.000 m2	100	10	200 C	30 R	200 D	4.1	3 G
291	2	- p.o. >= 10.000 m2	200	30	300 Z	50 R	300	4.2	3 G
29201		Carrosseriefabrieken	100	10	200	30 R	200	4.1	2 G
29202		Aanhangwagen- en opleggerfabrieken	30	10	200	30	200	4.1	2 G
293		Auto-onderdelenfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G
30	-								
30	-	VERVAARDIGING VAN TRANSPORTMIDDELEN (EXCL. AUTO'S, AANHANGWAGENS)							
301, 3315	0	Scheepsbouw- en reparatiebedrijven:							
301, 3315	1	- houten schepen	30	30	50	10	50	3.1	2 G
301, 3315	2	- kunststof schepen	100	50	100	50 R	100	3.2	2 G
301, 3315	3	- metalen schepen < 25 m	50	100	200	30	200	4.1	2 G
301, 3315	4	- metalen schepen >= 25m en/of proefdraaien motoren >= 1 MW	100	100	500 C Z	50	500	5.1	2 G
3831		Scheepssloperijen	100	200	700	100 R	700	5.2	2 G
302, 317	0	Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen:							
302, 317	1	- algemeen	50	30	100	30	100	3.2	2 G
302, 317	2	- met proefdraaien van verbrandingsmotoren >= 1 MW	50	30	300 Z	30 R	300	4.2	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
303, 3316	0	Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven:							
303, 3316	1	- zonder proefdraaien motoren	50	30	200	30	200	4.1	2 G
303, 3316	2	- met proefdraaien motoren	100	30	1000 Z	100 R	1000	5.3	2 G
309		Rijwiel- en motorrijwielfabrieken	30	10	100	30 R	100	3.2	2 G
3099		Transportmiddelenindustrie n.e.g.	30	30	100	30	100 D	3.2	2 G
31	-								
31	-	VERVAARDIGING VAN MEUBELS EN OVERIGE GOEDEREN N.E.G.							
310	1	Meubelfabrieken	50	50	100	30	100 D	3.2	2 G
9524	2	Meubelstoffeerderijen b.o. < 200 m2	0	10	10	0	10	1	1 P
321		Fabricage van munten, sieraden e.d.	30	10	10	10	30	2	1 G
322		Muziekinstrumentenfabrieken	30	10	30	10	30	2	2 G
323		Sportartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G
324		Speelgoedartikelenfabrieken	30	10	50	30	50	3.1	2 G
32991		Sociale werkvoorziening	0	30	30	0	30	2	1 P
32999		Vervaardiging van overige goederen n.e.g.	30	10	50	30	50 D	3.1	2 G
38	-								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
38	-	VOORBEREIDING TOT RECYCLING							
383201		Metaal- en autoschredders	30	100	500 Z	30	500	5.1	2 G
383202	A0	Puinbrekerijen en -malerijen:							
383202	A1	- v.c. < 100.000 t/j	30	100	300	10	300	4.2	2 G
383202	A2	- v.c. >= 100.000 t/j	30	200	700	10	700	5.2	3 G
383202	B	Rubberregeneratiebedrijven	300	50	100	50 R	300	4.2	2 G
383202	C	Afvalscheidingsinstallaties	200	200	300 C	50	300	4.2	3 G
35	-								
35	-	PRODUKTIE EN DISTRIBUTIE VAN STROOM, AARDGAS, STOOM EN WARM WATER							
35	A0	Elektriciteitsproduktiebedrijven (electrisch vermogen >= 50 MWe)							
35	A1	- kolengestookt (incl. meestook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth	100	700	700 C Z	200	700	5.2	2 G
35	A2	- oliegestookt, thermisch vermogen > 75 MWth	100	100	500 C Z	100	500	5.1	2 G
35	A3	- gasgestookt (incl. bijstook biomassa), thermisch vermogen > 75 MWth,in	100	100	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G
35	A5	- warmte-kracht-installaties (gas), thermisch vermogen > 75 MWth	30	30	500 C Z	100 R	500	5.1	1 G
35	B0	bio-energieinstallaties electrisch vermogen < 50 MWe:							
35	B1	- covergisting, verbranding en vergassing van mest, slib, GFT en reststromen voedingsindustrie	100	50	100	30 R	100	3.2	2 G
35	B2	- vergisting, verbranding en vergassing van overige biomassa	50	50	100	30 R	100	3.2	2 G
35	C0	Elektriciteitsdistributiebedrijven, met transformatorvermogen:							
35	C1	- < 10 MVA	0	0	30 C	10	30	2	1 P
35	C2	- 10 - 100 MVA	0	0	50 C	30	50	3.1	1 P
35	C3	- 100 - 200 MVA	0	0	100 C	50	100	3.2	1 P
35	C4	- 200 - 1000 MVA	0	0	300 C Z	50	300	4.2	1 P
35	C5	- >= 1000 MVA	0	0	500 C Z	50	500	5.1	1 P
35	D0	Gasdistributiebedrijven:							
35	D1	- gascompressorstations vermogen < 100 MW	0	0	300 C	100	300	4.2	1 P
35	D2	- gascompressorstations vermogen >= 100 MW	0	0	500 C	200 R	500	5.1	1 P
35	D3	- gas: reduceer-, compressor-, meet- en regelinst. Cat. A	0	0	10 C	10	10	1	1 P
35	D4	- gasdrukregel- en meetruimten (kasten en gebouwen), cat. B en C	0	0	30 C	10	30	2	1 P
35	D5	- gasontvang- en -verdeelstations, cat. D	0	0	50 C	50 R	50	3.1	1 P
35	E0	Warmtevoorzieningsinstallaties, gasgestookt:							
35	E1	- stadsverwarming	30	10	100 C	50	100	3.2	1 P
35	E2	- blokverwarming	10	0	30 C	10	30	2	1 P
35	F0	windmolens:							
35	F1	- wiekdiameter 20 m	0	0	100 C	30	100	3.2	1 P
35	F2	- wiekdiameter 30 m	0	0	200 C	50	200	4.1	1 P
35	F3	- wiekdiameter 50 m	0	0	300 C	50	300	4.2	1 P
36	-								
36	-	WINNING EN DISTRIBUTIE VAN WATER							
36	A0	Waterwinning-/ bereiding- bedrijven:							
36	A1	- met chloorgas	50	0	50 C	1000 R	1000 D	5.3	1 G
36	A2	- bereiding met chloorbleekloog e.d. en/of straling	10	0	50 C	30	50	3.1	1 G
36	B0	Waterdistributiebedrijven met pompvermogen:							
36	B1	- < 1 MW	0	0	30 C	10	30	2	1 P
36	B2	- 1 - 15 MW	0	0	100 C	10	100	3.2	1 P
36	B3	- >= 15 MW	0	0	300 C	10	300	4.2	1 P
41, 42, 43	-								
41, 42, 43	-	BOUWNIJVERHEID							
41, 42, 43	0	Bouwbedrijven algemeen: b.o. > 2.000 m²	10	30	100	10	100	3.2	2 G
41, 42, 43	1	- bouwbedrijven algemeen: b.o. <= 2.000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G
41, 42, 43	2	Aannemersbedrijven met werkplaats: b.o. > 1000 m²	10	30	50	10	50	3.1	2 G
41, 42, 43	3	- aannemersbedrijven met werkplaats: b.o.< 1000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G
45, 47	-								
45, 47	-	AUTOSERVICEBEDRIJVEN							
45205		Autowasserijen	10	0	30	0	30	2	3
451, 452, 454		Reparatie- en servicebedrijven	10	0	30	10	30	2	2
45204	A	Autoplaatwerkerijen	10	30	100	10	100	3.2	1
45204	B	Autobeklederijen	0	0	10	10	10	1	1
45204	C	Autospuitinrichtingen	50	30	30	30 R	50	3.1	1
4677	0	Autosloperijen: b.o. > 1000 m²	10	30	100	30	100	3.2	2
4677	1	- autosloperijen: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2
46	-								
46	-	GROOTHANDEL EN HANDELSBEMIDDELING							
4621	0	Grth in akkerbouwprodukten en veevoeders	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G
4621	1	Grth in akkerbouwprodukten en veevoeders met een verwerkingscapaciteit van 500 ton/uur of meer	100	100	300 Z	50 R	300	4.2	2 G
4622		Grth in bloemen en planten	10	10	30	0	30	2	2 G
4623		Grth in levende dieren	50	10	100 C	0	100	3.2	2 G
4624		Grth in huiden, vellen en leder	50	0	30	0	50	3.1	2 G
46217, 4631		Grth in ruwe tabak, groenten, fruit en consumptie-aardappelen	30	10	30	50 R	50	3.1	2 G
4632, 4633		Grth in vlees, vleeswaren, zuivelprodukten, eieren, spijsoliën	10	0	30	50 R	50	3.1	2 G
4634		Grth in dranken	0	0	30	0	30	2	2 G
4635		Grth in tabaksprodukten	10	0	30	0	30	2	2 G
4636		Grth in suiker, chocolade en suikerwerk	10	10	30	0	30	2	2 G
4637		Grth in koffie, thee, cacao en specerijen	30	10	30	0	30	2	2 G
4638, 4639		Grth in overige voedings- en genotmiddelen	10	10	30	10	30	2	2 G
464, 46733		Grth in overige consumentenartikelen	10	10	30	10	30	2	2 G
46499	0	Grth in munitie:							
46499	5	- munitie	0	0	30	30	30	2	2 G
46711	0	Grth in vaste brandstoffen:							
46711	1	- klein, lokaal verzorgingsgebied	10	50	50	30	50	3.1	2 G
46711	2	- kolenterminal, opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3
46712	0	Grth in vloeibare en gasvormige brandstoffen:							
46712	1	- vloeistoffen, o.c. < 100.000 m3	50	0	50	200 R	200 D	4.1	2 G

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
46712	2	- vloeistoffen, o.c. >= 100.000 m3	100	0	50	500 R	500 D	5.1	2 G
46712	3	- tot vloeistof verdichte gassen	50	0	50	300 R	300 D	4.2	2 G
46713		Grth minerale olieprodukten (excl. brandstoffen)	100	0	30	50	100	3.2	2 G
46721	0	Grth in metaalertsen:							
46721	1	- opslag opp. < 2.000 m2	30	300	300	10	300	4.2	3 G
46721	2	- opslag opp. >= 2.000 m2	50	500	700 Z	10	700	5.2	3 G
46722, 46723		Grth in metalen en -halffabrikaten	0	10	100	10	100	3.2	2 G
4673	0	Grth in hout en bouwmaterialen:							
4673	1	- algemeen: b.o. > 2000 m²	0	10	50	10	50	3.1	2 G
4673	2	- algemeen: b.o. <= 2000 m²	0	10	30	10	30	2	1 G
46735	4	zand en grind:							
46735	5	- algemeen: b.o. > 200 m²	0	30	100	0	100	3.2	2 G
46735	6	- algemeen: b.o. <= 200 m²	0	10	30	0	30	2	1 G
4674	0	Grth in ijzer- en metaalwaren en verwarmingsapparatuur:							
4674	1	- algemeen: b.o. > 2.000 m²	0	0	50	10	50	3.1	2 G
4674	2	- algemeen: b.o. < = 2.000 m²	0	0	30	0	30	2	1 G
46751		Grth in chemische produkten	50	10	30	100 R	100 D	3.2	2 G
46752		Grth in kunstmeststoffen	30	30	30	30 R	30	2	1 G
4676		Grth in overige intermediaire goederen	10	10	30	10	30	2	2 G
4677	0	Overige groothandel in afval en schroot: b.o. > 1000 m²	10	30	100	10	100 D	3.2	2 G
4677	1	- overige groothandel in afval en schroot: b.o. <= 1000 m²	10	10	50	10	50	3.1	2 G
466	0	Grth in machines en apparaten:							
466	1	- machines voor de bouwnijverheid	0	10	100	10	100	3.2	2 G
466	2	- overige	0	10	50	0	50	3.1	2 G
466, 469		Overige grth (bedrijfsmeubels, emballage, vakbenodigdheden e.d.	0	0	30	0	30	2	2 G
47	-								
47	-	REPARATIE T.B.V. PARTICULIEREN							
952		Reparatie t.b.v. particulieren (excl. auto's en motorfietsen)	0	0	10	10	10	1	1 P
55	-								
55	-	LOGIES-, MAALTIJDEN- EN DRANKENVERSTREKKING							
562		Cateringbedrijven	10	0	30 C	10	30	2	1 G/P
49	-								
49	-	VERVOER OVER LAND							
493		Bus-, tram- en metroremises	0	10	100 C	0	100 D	3.2	2 P
493		Taxibedrijven	0	0	30 C	0	30	2	2 P
493		Touringcarbedrijven	10	0	100 C	0	100	3.2	2 G
494	0	Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks): b.o. > 1000 m²	0	0	100 C	30	100	3.2	3 G
494	1	- Goederenwegvervoerbedrijven (zonder schoonmaken tanks) b.o. <= 1000 m²	0	0	50 C	30	50	3.1	2 G
495		Pomp- en compressorstations van pijpleidingen	0	0	30 C	10	30 D	2	1 P
52	-								
52	-	DIENSTVERLENING T.B.V. HET VERVOER							
52242	0	Laad-, los- en overslagbedrijven t.b.v. binnenvaart:							
52242	1	- containers	0	10	300	50 R	300	4.2	2 G
52242	10	- tankercleaning	300	10	100	200 R	300	4.2	1 G
52242	2	- stukgoederen	0	10	100	50 R	100 D	3.2	2 G
52242	3	- ertsen, mineralen, e.d., opslagopp. < 2.000 m²	30	200	300	30	300	4.2	2 G
52242	4	- ersten, mineralen, e.d., opslagopp. >= 2.000 m²	50	500	700 Z	50	700	5.2	3 G
52242	5	- granen of meelsoorten , v.c. < 500 t/u	50	300	200	50 R	300	4.2	2 G
52242	6	- granen of meelsoorten, v.c. >= 500 t/u	100	500	300 Z	100 R	500	5.1	3 G
52242	7	- steenkool, opslagopp. < 2.000 m2	50	300	300	50	300	4.2	2 G
52242	8	- steenkool, opslagopp. >= 2.000 m2	50	500	500 Z	100	500	5.1	3 G
52242	9	- olie, LPG, e.d.	100	0	50	700 R	700	5.2	2 G
52102, 52109	A	Distributiecentra, pak- en koelhuizen	30	10	50 C	50 R	50 D	3.1	2 G
52109	B	Opslaggebouwen (verhuur opslagruimte)	0	0	30 C	10	30	2	2 G
5221	2	Stalling van vrachtwagens (met koelinstallaties)	10	0	100 C	30	100	3.2	2 G
64	-								
53	-	POST EN TELECOMMUNICATIE							
531, 532		Post- en koeriersdiensten	0	0	30 C	0	30	2	2 P
61	A	Telecommunicatiebedrijven	0	0	10 C	0	10	1	1 P
61	B0	zendinstallaties:							
61	B1	- LG en MG, zendervermogen < 100 kW (bij groter vermogen: onderzoek!)	0	0	0 C	100	100	3.2	1 P
61	B2	- FM en TV	0	0	0 C	10	10	1	1 P
61	B3	- GSM en UMTS-steunzenders (indien bouwvergunningplichtig)	0	0	0 C	10	10	1	1 P
77	-								
77	-	VERHUUR VAN TRANSPORTMIDDELEN, MACHINES, ANDERE ROERENDE GOEDEREN							
7711		Personenautoverhuurbedrijven	10	0	30	10	30	2	2 P
7712, 7739		Verhuurbedrijven voor transportmiddelen (excl. personenauto's)	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G
773		Verhuurbedrijven voor machines en werktuigen	10	0	50	10	50 D	3.1	2 G
772		Verhuurbedrijven voor roerende goederen n.e.g.	10	10	30	10	30 D	2	2 G
62	-								
62	-	COMPUTERSERVICE- EN INFORMATIETECHNOLOGIE							
62	A	Computerservice- en informatietechnologie-bureau's e.d.	0	0	10	0	10	1	1 P
58, 63	B	Datacentra	0	0	30 C	0	30	2	1 P
72	-								
72	-	SPEUR- EN ONTWIKKELINGSWERK							
721		Natuurwetenschappelijk speur- en ontwikkelingswerk	30	10	30	30 R	30	2	1 P
722		Maatschappij- en geesteswetenschappelijk onderzoek	0	0	10	0	10	1	1 P
63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	-								
63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	-	OVERIGE ZAKELIJKE DIENSTVERLENING							

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
812		Reinigingsbedrijven voor gebouwen	50	10	30	30	50 D	3.1	1 P
74203		Foto- en filmontwikkelcentrales	10	0	30 C	10	30	2	2 G
84	-								
84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN							
8425		Brandweerkazernes	0	0	50 C	0	50	3.1	1 G
37, 38, 39	-								

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
37, 38, 39	-	MILIEUDIENSTVERLENING							
3700	A0	RWZI's en gierverwerkingsinricht., met afdekking voorbezinktanks:							
3700	A1	- < 100.000 i.e.	200	10	100 C	10	200	4.1	2 G
3700	A2	- 100.000 - 300.000 i.e.	300	10	200 C Z	10	300	4.2	2 G
3700	A3	- >= 300.000 i.e.	500	10	300 C Z	10	500	5.1	3 G
3700	B	rioolgemalen	30	0	10 C	0	30	2	1 P
381	A	Vuilophaal-, straatreinigingsbedrijven e.d.	50	30	50	10	50	3.1	2 G
381	B	Gemeentewerven (afval-inzameldepots)	30	30	50	30 R	50	3.1	2 G
381	C	Vuiloverslagstations	200	200	300	30	300	4.2	3 G
382	A0	Afvalverwerkingsbedrijven:							
382	A1	- mestverwerking/korrelfabrieken	500	10	100 C	10	500	5.1	3 G
382	A2	- kabelbranderijen	100	50	30	10	100	3.2	1 G
382	A3	- verwerking radio-actief afval	0	10	200 C	1500	1500	6	1 G
382	A4	- pathogeen afvalverbranding (voor ziekenhuizen)	50	10	30	10	50	3.1	1 G
382	A5	- oplosmiddelterugwinning	100	0	10	30 R	100 D	3.2	1 G
382	A6	- afvalverbrandingsinrichtingen, thermisch vermogen > 75 MW	300	200	300 C Z	50	300 D	4.2	3 G
382	A7	- verwerking fotochemisch en galvano-afval	10	10	30	30 R	30	2	1 G
382	B	Vuilstortplaatsen	300	200	300	10	300	4.2	3 G
382	C0	Composteerbedrijven:							
382	C1	- niet-belucht v.c. < 5.000 ton/jr	300	100	50	10	300	4.2	2 G
382	C2	- niet-belucht v.c. 5.000 tot 20.000 ton/jr	700	300	100	30	700	5.2	2 G
382	C3	- belucht v.c. < 20.000 ton/jr	100	100	100	10	100	3.2	2 G
382	C4	- belucht v.c. > 20.000 ton/jr	200	200	100	30	200	4.1	3 G
382	C5	- GFT in gesloten gebouw	200	50	100	100 R	200	4.1	3 G
59	-								
59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE							
591, 592, 601, 602		Studio's (film, TV, radio, geluid)	0	0	30 C	10	30	2	2 G
93	-								
96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING							
96011	A	Wasserijen en strijkinrichtingen	30	0	50 C	30	50	3.1	2 G
96011	B	Tapijtreinigingsbedrijven	30	0	50	30	50	3.1	2 G
96012		Chemische wasserijen en ververijen	30	0	30	30 R	30	2	2 G
96013	A	Wasverzendinrichtingen	0	0	30	0	30	2	1 G
		HOOFDGROEP BENZINESERVICESTATIONS							
473	0	Benzineservisestations:							
473	1	- met LPG > 1000 m3/jr	30	0	30	200 R	200	4.1	3
473	2	- met LPG < 1000 m3/jr	30	0	30	50 R	50	3.1	3
473	3	- zonder LPG	30	0	30	10	30	2	3

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP CULTUUR EN ONTSPANNING							
5914		Bioscopen	0	0	30 C	0	30	2	3 P
9004		Theaters, schouwburgen, concertgebouwen, evenementenhallen	0	0	30 C	0	30	2	3 P
9321		Recreatiecentra, vaste kermis e.d.	30	10	300	10	300 D	4.2	3 P
8552		Muziek- en balletscholen	0	0	30	0	30	2	2 P
85521		Dansscholen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9101, 9102		Bibliotheken, musea, ateliers, e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P
91041		Dierentuinen	100	10	50 C	0	100	3.2	3 P
91041		Kinderboerderijen	30	10	30 C	0	30	2	1 P
931	B	Bowlingcentra	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9200		Casino's	10	0	30 C	0	30	2	3 P
92009		Amusementshallen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
9313, 9604		Badhuizen en sauna-baden	10	0	30 C	0	30	2	1 P
		HOOFDGROEP DETAILHANDEL							
453		Handel in auto- en motorfietsonderdelen en -accessoires	0	0	30	10	30	2	1 P
451, 452, 454		Handel in auto's en motorfietsen (inclusief onderhoud en/of reparatie)	10	0	30	10	30	2	2
47	A	Detailhandel voor zover n.e.g.	0	0	10	0	10	1	1 P
471		Supermarkten, warenhuizen	0	0	10	10	10	1	2 P
4722, 4723		Detailhandel vlees, wild, gevogelte, met roken, koken, bakken	10	0	10	10	10	1	1 P
4724		Detailhandel brood en banket met bakken voor eigen winkel	10	10	10 C	10	10	1	1 P
4773, 4774		Drogisterijen	0	0	0	10	10	1	1 P
4752		Bouwmarkten, tuincentra, hypermarkten	0	0	30	10	30	2	3 P
4778		Detailhandel in vuurwerk tot 10 ton verpakt	0	0	10	10 V	10	1	1 P
4791		Postorderbedrijven	0	0	50	0	50	3.1	2 G
82991		Veilingen voor landbouw- en visserijprodukten	50	30	200 C	50 R	200	4.1	3 G
82992		Veilingen voor huisraad, kunst e.d.	0	0	10	0	10	1	2 P
		HOOFDGROEP DIENSTVERLENING							
791		Reisorganisaties	0	0	10	0	10	1	1 P
41, 68	A	Verhuur van en handel in onroerend goed	0	0	10	0	10	1	1 P
96013	B	Wasserettes, wassalons	0	0	10	0	10	1	1 P
9602		Kappersbedrijven en schoonheidsinstituten	0	0	10	0	10	1	1 P
9609	B	Persoonlijke dienstverlening n.e.g.	0	0	10 C	0	10 D	1	1 P
		HOOFDGROEP HORECA							
5510		Hotels en pensions met keuken, conferentie-oorden en congrescentra	10	0	10	10	10	1	2 P
561		Restaurants, cafetaria's, snackbars, ijssalons met eigen ijsbereiding, viskramen e.d.	10	0	10 C	10	10	1	2 P
563	1	Café's, bars	0	0	10 C	10	10	1	2 P
563	2	Discotheken, muziekcafé's	0	0	30 C	10	30 D	2	2 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP KANTOREN							
581		Uitgeverijen (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
461		Handelsbemiddeling (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
50, 51	A	Vervoersbedrijven (uitsluitend kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
5222		Overige dienstverlening t.b.v. vervoer (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
791		Reisorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
5229		Expediteurs, cargadoors (kantoren)	0	0	10	0	10 D	1	1 P
64, 65, 66	A	Banken, verzekeringsbedrijven, beurzen	0	0	10 C	0	10	1	1 P
84	A	Openbaar bestuur (kantoren)	0	0	10	0	10	1	2 P
941, 942		Bedrijfs- en werknemersorganisaties (kantoren)	0	0	10	0	10	1	1 P
63, 69tm71, 73, 74, 77, 78, 80tm82	A	Overige zakelijke dienstverlening: kantoren	0	0	10	0	10 D	1	2 P
		HOOFDGROEP MAATSCHAPPELIJK							
4773, 4774		Apotheken	0	0	0	10	10	1	1 P
84	-	OPENBAAR BESTUUR, OVERHEIDSDIENSTEN, SOCIALE VERZEKERINGEN							
84	A	Openbaar bestuur	0	0	10	0	10	1	2 P
8422		Defensie-inrichtingen	30	30	200 C	100	200 D	4.1	3 G
85	-								
85	-	ONDERWIJS							
852, 8531		Scholen voor basis- en algemeen voortgezet onderwijs	0	0	30	0	30	2	1 P
8532, 854, 855		Scholen voor beroeps-, hoger en overig onderwijs	10	0	30	10	30 D	2	2 P
86	-								
86	-	GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG							
8610		Ziekenhuizen	10	0	30 C	10	30	2	3 P
8621, 8622, 8623		Artsenpraktijken, klinieken en dagverblijven	0	0	10	0	10	1	2 P
8691, 8692		Consultatiebureaus	0	0	10	0	10	1	1 P
871	1	Verpleeghuizen	10	0	30 C	0	30	2	1 P
8891	2	Kinderopvang	0	0	30	0	30	2	2 P
94	-								
94	-	DIVERSE ORGANISATIES							
9491		Kerkgebouwen e.d.	0	0	30	0	30	2	2 P
94991	A	Buurt- en clubhuizen	0	0	30 C	0	30 D	2	2 P
59	-								
59	-	CULTUUR, SPORT EN RECREATIE							
9101, 9102		Bibliotheken	0	0	10	0	10	1	2 P
93	-								
96	-	OVERIGE DIENSTVERLENING							
9603	0	Begrafenisondernemingen:							
9603	1	- uitvaartcentra	0	0	10	0	10	1	2 P
96031	2	- begraafplaatsen	0	0	10	0	10	1	2 P
96032	3	- crematoria	100	10	30	10	100	3.2	2 P
9609	A	Dierenasiels en -pensions	30	0	100 C	0	100	3.2	1 P
		HOOFDGROEP RECREATIE							
553, 552		Kampeerterreinen, vakantiecentra, e.d. (met keuken)	30	0	50 C	30	50	3.1	2 P
932	G	Jachthavens met diverse voorzieningen	10	10	50 C	30	50	3.1	3 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN BUITENGEBIED

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS						INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID	GEVAAR	GROOTSTE AFSTAND	CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP SPORT							
5629		Kantines	10	0	10 C	10	10 D	1	1 P
94991	B	Hondendressuurterreinen	0	0	50	0	50	3.1	1 P
931	0	Zwembaden:							
931	1	- overdekt	10	0	50 C	10	50	3.1	3 P
931	2	- niet overdekt	30	0	200	10	200	4.1	3 P
931	A	Sporthallen	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	C	Overdekte kunstijsbanen	0	0	100 C	50 R	100	3.2	2 P
931	D	Stadions en open-lucht-ijsbanen	0	0	300 C	50 R	300	4.2	3 P
931	E	Maneges	50	30	30	0	50	3.1	2 P
931	F	Tennisbanen (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	G	Veldsportcomplex (met verlichting)	0	0	50 C	0	50	3.1	2 P
931	H	Golfbanen	0	0	10	0	10	1	2 P
931	I	Kunstskibanen	0	0	30 C	50 R	50	3.1	2 P
931	0	Schietinrichtingen:							
931	1	- binnenbanen: geweer- en pistoolbanen	0	0	200 C	10	200	4.1	2 P
931	10	- buitenbanen met voorzieningen: pistoolbanen	10	0	1000	200	1000	5.3	1 P
931	11	- buitenbanen met voorzieningen: boogbanen	0	0	30	30	30	2	1 P
931	2	- binnenbanen: boogbanen	0	0	10 C	10	10	1	1 P
931	3	- vrije buitenbanen: kleiduiven	0	0	200	300	300	4.2	2 P
931	4	- vrije buitenbanen: schietbomen	0	0	500	1500	1500	6	1 P
931	5	- vrije buitenbanen: geweerbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P
931	6	- vrije buitenbanen: pistoolbanen	10	0	1500	1500	1500	6	2 P
931	7	- vrije buitenbanen: boogbanen	0	0	10	200	200	4.1	1 P
931	8	- buitenbanen met voorzieningen: schietbomen	10	0	300	500	500	5.1	2 P
931	9	- buitenbanen met voorzieningen: geweerbanen	10	0	1000	1500	1500	6	2 P
931	A	Skelter- en kartbanen, in een hal	10	0	50	10	50	3.1	2 P
931	B	Skelter- en kartbanen, open lucht, < 8 uur/week in gebruik	50	30	500	30	500	5.1	2 P
931	C	Skelter- en kartbanen, open lucht, >=8 uur/week in gebruik	50	50	1000 Z	30	1000	5.3	2 P
931	D	Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., < 8 uur/week in gebruik	100	50	700	50	700	5.2	3 P
931	E	Autocircuits, motorcrossterreinen e.d., >=8 uur/week in gebruik	100	100	1500 Z	50	1500	6	3 P
931	F	Sportscholen, gymnastiekzalen	0	0	30 C	0	30	2	2 P
93299		Modelvliegtuig-velden	10	0	300	100	300	4.2	1 P
9313, 9604		Fitnesscentra	10	0	30 C	0	30	2	1 P

LIJST VAN BEDRIJFSTYPEN

SBI-2008		OMSCHRIJVING	AFSTANDEN IN METERS															INDICES
-	nummer		GEUR	STOF	GELUID			GEVAAR		GROOTSTE AFSTAND		CATEGORIE	VERKEER
		HOOFDGROEP VERKEER											
491, 492	0	Spoorwegen:											
491, 492	1	- stations	0	0	100	C		50	R	100	D	3.2	3 P
491, 492	2	- rangeerterreinen, overslagstations (zonder rangeerheuvel)	30	30	300	C		300	R	300	D	4.2	3 G
493		Bus-, tram- en metrostations	0	10	100	C		0		100	D	3.2	2 P
5221	1	Autoparkeerterreinen, parkeergarages	10	0	30	C		0		30		2	3 P
5223	A	Luchthavens	200	50	1500	C		500	R	1500	D	6	3 P
5223	B	Helikopterlandplaatsen	0	50	500			50		500		5.1	1 P
		VERKLARING VAN DE LETTERS IN DE KOLOMMEN MET RICHTAFSTANDEN											
	C	Continu: bedrijfsactiviteiten die doorgaans dag en nacht enige vorm van geluidhinder veroorzaken voor hun omgeving											
	D	Divers: bedrijfsactiviteiten met diverse en/of variabele vormen van milieubelasting ten opzichte van hun omgeving											
	R	Risico: bedrijfsactiviteiten die mogelijk onder de werking vallen van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)											
	V	Vuurwerk: bedrijfsactiviteiten waarop het Vuurwerkbesluit van toepassing is											
	Z	Zonering: grote geluidsmakers als bedoeld in de Wet geluidhinder											
		VERKLARING VAN DE INDICES IN DE KOLOM "VERKEER"											
	G	Goederenvervoer											
	P	Personenvervoer											
	1	potentieel geringe verkeersaantrekkende werking											
	2	potentieel aanzienlijke verkeersaantrekkende werking											
	3	potentieel zeer grote verkeersaantrekkende werking											

Bijlage 2 Geluidsscherm

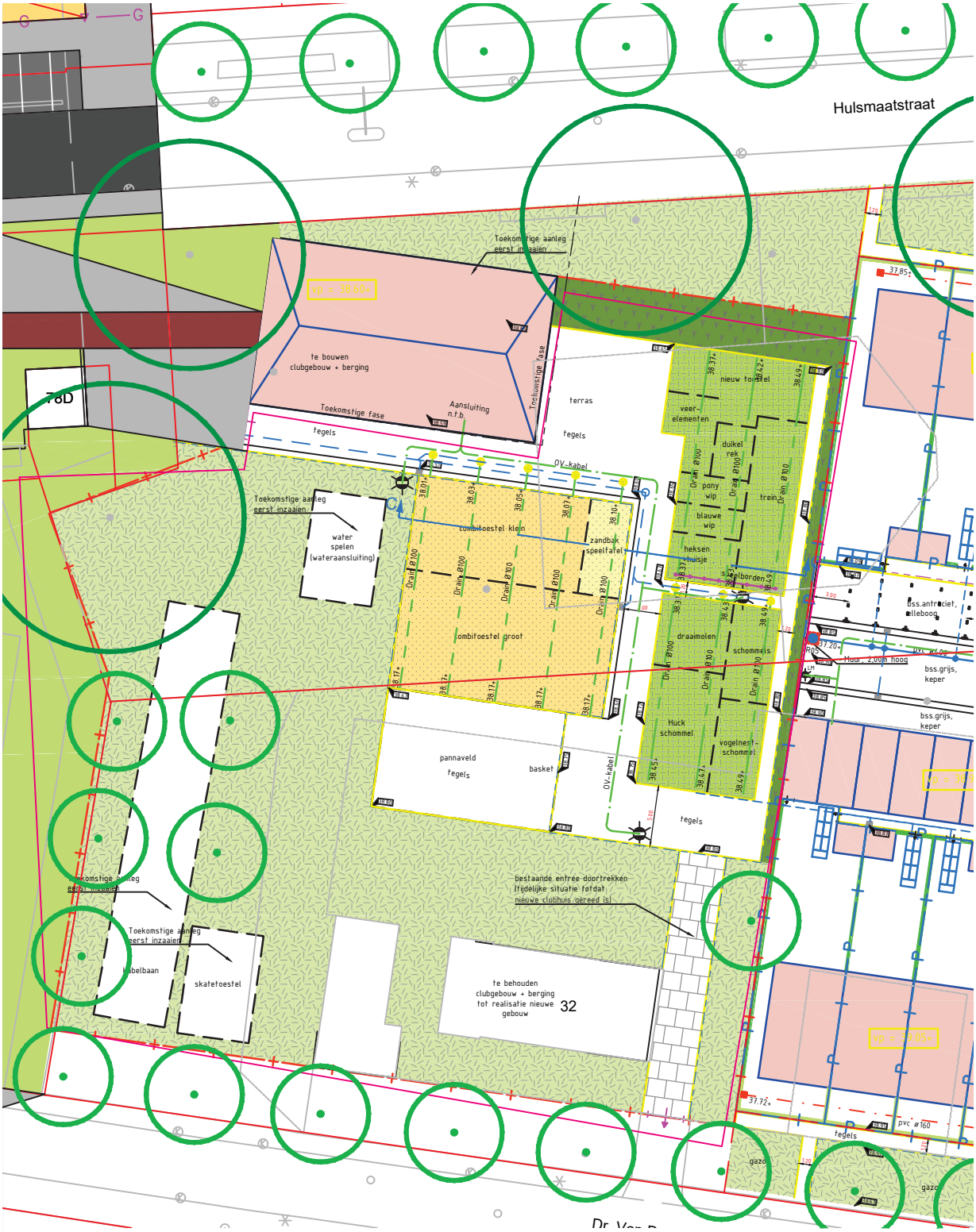
Hulsmaatstraat
78D
te bouwen clubgebouw + berging
Toekomstige fase
Aansluiting n.t.b.
Toekomstige aanleg eerst inzaaien
terras
tegels
OV-kabel
nieuw toestel
veer-elementen
duikel rek
pony wip
trein
blauwe wip
heksen huisje
zandbak speeltafel
combitoestel klein
combitoestel groot
draaimolen
schommels
Huck schommel
vogelnest-schommel
pannaveld
basket
bestaande entree doortrekken (tijdelijke situatie totdat nieuwe clubhuis gereed is)
te behouden clubgebouw + berging tot realisatie nieuwe gebouw
32
klimbelbaan
skatetoestel
bss.antraciet, kelleboog
bss.grijs, keper
PVC ø160
gazon

Vaststellingsbesluit

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Mei 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

TEAM RUIMTELIJKEPLANNEN

Plangebied

Fazantplein

Enkelbestemmingen

- G — Groen
- R — Recreatie
- V-VB — Verkeer - Verblijfsgebied
- W — Wonen

Gebiedsaanduidingen

- B — overige zone - archeologisch onderzoeksgebied b

Functieaanduidingen

- (p) — parkeerterrein

Bouwvlakken

- bouwvlak

Maatvoeringen

- 16 — maximum bouwhoogte (m)
- 6 / 10 — maximum goothoogte (m) / maximum bouwhoogte (m)

0 10 25 50 100

Cluster Omgeving & Recht

Gemeente Enschede

BESTEMMINGSPLAN:

Fazantplein

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT:.....

	Naam	Datum	Projectleiding		Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
	dB	180205		3				A3	1000
1				4				Tekeningnummer	
2				5				BP00179	

TEKENING LOCATIE: S:_STADSDEEL NOORD\FAZANTPLEIN_BP12\ACAD\FAZANTPLEIN_BP12.DWG

Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen, geanonimiseerd

Bestemmingsplan “Fazantplein”

Gemeente Enschede

Afdeling Bestemmen en Vergunnen
Team Ruimtelijke Plannen
Mei 2018

SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN MET BETREKKING TOT HET ONTWERP BESTEMMINGSPLAN "FAZANTPLEIN"

Het ontwerp bestemmingsplan "Fazantplein" heeft met ingang van 22 maart tot en met 2 mei 2018 ter inzage gelegen.

Tijdens de tervisielegging van het ontwerp bestemmingsplan is er 1 zienswijze ontvangen. Deze zienswijze is tijdig ingediend en voorzien van inhoudelijke gronden, derhalve ontvankelijk.

De ingediende zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassingen van het bestemmingsplan, wel is er een ambtshalve aanpassing, zie Nota wijzigingen.

[redacted]
Zienswijze van 1 mei 2018, ingeboekt 1 mei 2018

Samenvatting
Over de herinrichting van het Fazantplein wordt opgemerkt dat het volgens de toelichting niet duidelijk is aan welke zijde het autoverkeer komt te rijden. In één van de bijlagen is wel een schets opgenomen die bij reclamant een rommelige indruk wekt, met veel voetpaden die het gebied doorkruizen. De versmalde wegen lijken reclamant niet veilig. Het rapport op de ontwikkeling van de verkeersintensiteit spreekt het autoluw maken tegen.
Voorgesteld wordt om na sloop en nieuwbouw na te gaan hoe de voet- en fietsgangers door het gebied gaan en dan nagaan of infrastructurele maatregelen genomen moeten worden.
Gepleit wordt om de nieuwe verbindingsweg tussen de dr. Van Damstraat en de Hulsmaatstraat niet over het huidige parkeerterrein bij de Van Damflat te laten lopen, maar deze een paar meter op te schuiven in oostelijke richting. Zo wordt er nu met de fiets al gereden. Dit is voor reclamant en een meerderheid van de flatbewoners de enige acceptabele route.
De speeltuin wordt volgens reclamant een mooi ingerichte plek waar kinderen kunnen spelen. Er was onduidelijkheid of de speeltuin in het Wijzigingsplan voor het woningbouwplan van Walvoort was opgenomen. In dat kader zijn er wel goede gesprekken geweest met vertegenwoordigers van Walvoort, de Stichting Enschedese Speeltuinen en de gemeente en zijn er goede afspraken gemaakt. Gesteld wordt dat het goed is dat alle bomen ingepast gaan worden.
De bebouwing van het Manina terrein vindt reclamant een goede ontwikkeling.
In 2008 is er een bijeenkomst geweest waarbij gesteld is dat de woningen in Mekkelholt bedoeld zijn voor arbeidersgroepen en de onderste lagen van de middengroepen. Reclamant vraagt zich af of de identiteit opnieuw vastgesteld moet worden en de inrichting daarop af te stemmen.
In een bijlage bij de toelichting wordt een groot aantal vragen gesteld. Deze zijn vermeld bij de beantwoording van de zienswijze.

Beantwoording
De bestemming van het Fazantplein is hetzelfde als in het huidige bestemmingsplan, namelijk “Verkeer – verblijfsgebied”. Het is gebruikelijk om pleinen in woonwijken deze bestemming te geven. En door de ruimte die deze bestemming biedt is het ook mogelijk om in samenspraak met de omwonenden het gebied in te richten. Daarover zijn al bijeenkomsten geweest in de wijk. De laatste inloopbijeenkomst was op 23 mei 2018. Daar is de inrichtingsschets getoond. Deze schets was nog niet in het ontwerp bestemmingsplan opgenomen. Ook omdat er nog overleg moest plaats vinden met de wijk.
Bij de nieuwe inrichting van het gebied is rekening gehouden met verschillende aspecten, zoals de verkeersafwikkeling, verkeersveiligheid, situering van de parkeerplaatsen, het groen in combinatie met waterberging en een aangenaam verblijfsgebied.
Aan een zijde van het Fazantplein komt de rijweg te liggen, in plaats van aan twee zijden van het plein in de huidige situatie. De maatvoering van de wegen past bij die een 30 m weg. Daar overheerst de functie 'verblijven en ontsluiten' boven een vlotte afwikkeling van verkeer.
Het fietspad vanaf tussen de Van Damflat en de speeltuin zal aansluiten op de Moutlaan. Hiervoor zal het terrein van de Van Damflat ook aangepast worden. Met de woningcorporatie Domijn – de eigenaar van het gebied – zijn hierover afspraken gemaakt. Dat de meerderheid van de bewoners hiermee niet eens zou zijn, bleek niet uit de reacties van de bewoners op de inloopbijeenkomst op 23 mei 2018.
De bestemming “Verkeer – verblijfsgebied” maakt deze inrichting mogelijk en als later mocht blijken dat er een aanpassing nodig is, dan laat de bestemming dat toe.
Met de reclamant zijn gesprekken gevoerd over de te kappen bomen. Dat is al ook al eerder gedaan in verband met de nieuwe woningen tussen de Dr. Van Damstraat en de Hulsmaatstraat en de verplaatsing van de speeltuin. Reclamant bevestigd dat dit goede afspraken heeft opgeleverd.

In de bijlage bij de zienswijze wordt een groot aantal vragen gesteld, waarvan een groot deel niet relevant is voor het bestemmingsplan.
Hieronder gaan wij in op de vragen.

Vragen	**Beantwoording**
Bestemming laat aan weerszijden van het plein autoverkeer mogelijk.	Hier is de gebruikelijke ruime bestemming "Verkeer – verblijfsgebied" opgenomen.
Is de inrichtingsschets leidend?	De inrichting is nadere uitwerking. De inrichtingsschets gaat uit van een rijweg aan de oostzijde van het plein.
Is wijziging van het bestemminsplan nodig bij andere uitwerking?	Nee, ook het geluidonderzoek voor de nieuwe woningen is op de ruime bestemming afgestemd.
Op grond van toezegging van Domijn en artikel 220 lid 3 BW moet tenminste 70% van de bewoners akkoord gaan.	Dit is onjuist. De 70% regeling is van toepassing bij renovatie van de woningen.
Hoe wordt drugsoverlast voorkomen?	Dit valt buiten de scoop van het bestemmingsplan. Bij de inrichting is uiteraard wel aandacht voor sociale veiligheid
Zijn de vele wandelpaden nodig?	Ja, deze bieden voor voetgangers mogelijkheden om zich in het gebied te verplaatsen.
Is het voetpad achter de Van Damflat nodig?	Ja, ook om 'illegale' paden te voorkomen.
Ontsluitingsroute van het Maninaterrein is onoverzichtelijk.	De maatvoering van de ontsluitingsweg en de Fazantstraat biedt voldoende ruimte voor de verkeersafwikkeling.
Blijft het beeld "de Trommelslager" staan?	Dit wordt bij de verdere uitwerking meegenomen.
Komt er geen brede versie van de verlenging van de Moutlaan?	In de inrichtingsschets is geen brede versie opgenomen.
De aansluiting van het (parkeer)terrein van de Van Damflat op de Dr. Van Damstraat is verkeerstechnisch onoverzichtelijk.	Reclamant verwijst naar een uitstulping in de straat op de inrichtingsschets. Deze uitstulping was onjuist en is aangepast. Doordat de parkeerplaatsen op het terrein van de Van Damflat niet tot aan de straat liggen, is er voldoende ruimte en overzicht.
De beoordeling van de verkeersdeskundige en politie wordt gemist.	De verkeersdeskundige is uiteraard betrokken bij de inrichting van het gebied. Zonodig stemt deze dat af met de politie.
Is bij calamiteit de veiligheid van de 59 huishoudens in de Van Damflat gegarandeerd?	Bij een inrichting van een gebied wordt altijd rekening gekeken of de inrichting een veilige afwikkeling mogelijk maakt in geval van calamiteit.
De inrichting is voor reclamant en een meerderheid van de bewoners niet acceptabel.	Dat een meerderheid van de bewoners niet eens is met de inrichting, blijkt niet uit de reacties van de bewoners op 23 mei 2018.
Is er een begroting voor de grond van Domijn en is een exploitatieovereenkomst beschikbaar.	De gemeente heeft met Domijn en de Woonplaats afspraken gemaakt en vastgelegd in een overeenkomst die beschikbaar is.
Is als compromis ligging van het fietspad aan de kant van de Fazantstraat mogelijk in plaats van het pad tussen de Van Damflat en speeltuin?	De meerderheid van de bewoners op 23 mei 2018 konden zich goed vinden in de ligging van het fietspad.

Gevraagd wordt of de gemeente een schets kan maken van het voorstel van reclamant en een kostenberekening. Niet duidelijk is wat de bezwaren zijn tegen verschuiving van het pad met 1 of 2 meter. Waarom heeft de gemeente zoveel haast. Het bewijs van draagvlak ontbreekt.	De inrichting van het gebied is een nadere uitwerking van het bestemmingsplan. Dit gaat in overleg met de omwonenden en is al gestart. Dat is ook nodig om tijdig met de inrichting van het gebied te kunnen beginnen. De gemeente heeft geen schets gemaakt van de door reclamant voorgestelde route, maar hem wel de gelegenheid gegeven zijn schets te laten zien op de inloopbijeenkomst. De reactie van de omwonenden op de inrichtingsschets van de gemeente was overwegend positief.
Het is niet rechtmatig om eerst het wijzigingsplan voor het woningbouwplan Walvoort vast te stellen en daarna het bestemmingsplan waarin de speeltuin is opgenomen.	Het wijzigingsplan voor het woningbouwplan Walvoort is op 19 september 2017 door B en W vastgesteld. Omdat een deel van de woningen op een deel van de speeltuin gebouwd wordt, is in de toelichting van het wijzigingsplan ingegaan op de nieuwe locatie van de speeltuin. Daarmee is een goed beeld gegeven van de toekomstige situatie. Op geen enkele wijze is hier sprake van onrechtmatigheid.
Reclamant verwijst naar de brief van de gemeente van 5 februari 2018 over de het groen op de speeltuin en acht deze bindend voor het bestemmingsplan Fazantplein.	De afspraken die zijn gemaakt over het groen op de speeltuin zijn nog steeds geldig.
Reclamant geeft aan dat afgesproken is dat nu een deel van de speeltuin ontwikkeld wordt en dat deze afspraak van kracht blijft.	De speeltuin wordt voor een deel al ingericht met - voor zover wettelijk nodig - een vergunning. Daarna volgt de verdere inrichting. Ook daarvoor zal voor zover nodig, een vergunning verleend worden.
Reclamant verwijst naar een artikel uit Tubantia van 16 februari 2017 waarin gesteld wordt dat de gemeente de speeltuinen wil afstoten. Gevraagd wordt of die intentie er al was bij het opstellen van het wijzigings- en bestemmingsplan. Wat gebeurt met geschilpunten, wat als de pilot speeltuin Mekkelholt mislukt, toename overlast, wie is aanspreekpunt, rol gemeente, aantasting groen niet acceptabel. Uitgroei tot activiteitencentrum lijkt reclamant goed.	Wie eigenaar is van de gronden en de gebouwen is voor het bestemmingsplan niet van belang. In elke situatie mogen er alleen activiteiten plaats vinden die passen bij de bestemming.
Gewezen wordt op een onjuistheid in de link naar het bestemmingsplan in de publicatie van de ter inzage legging van het ontwerp bestemmingsplan. Gevraagd wordt of de procedure rechtsgeldig is.	Er zat inderdaad een onjuistheid in de genoemde link. Reclamant heeft toen gevraagd naar de juiste link. Die is hem gegeven. Omdat de stukken op te vragen zijn, is de procedure rechtsgeldig.
Is tegen het bestemmingsplan beroep mogelijk bij de provincie Overijsel?	Nee, wel bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.
Gevraagd wordt of de in paragraaf 2.3. van de toelichting genoemde visies nog actueel zijn.	Ja, dit zijn de actuele visies.

Verwezen wordt naar de toelichting waarin staat dat er minder appartementen en meer woningen met tuinen gebouwd worden. Heeft de gemeente geen behoefte aan betaalbare huurappartementen.	De verwijzing komt uit “Stedelijke Koers”. In zijn algemeenheid zijn er meer appartementen beschikbaar in Enschede dan woningen met een tuin.
Gevraagd wordt het voormalige Roombeek/ Grolschterrein niet meer volgebouwd wordt.	In de toelichting is een korte samenvatting gegeven over “Stedelijke Koers”. Er wordt geen uitspraak gedaan over het voormalige Roombeek/Grolschterrein.
Zijn er met Domijn afspraken gemaakt over levensduur en verbetering aanzien van flats?	Nee, dit is een verantwoordelijkheid van Domijn.
Waar worden nieuwe bomen geplant?	De exacte inrichting van het groen wordt nog nader uitgewerkt.
Onder verwijzing naar de gemeentelijke kaart met beschermingswaardige bomen, wordt gevraagd of de bomen niet gekapt hadden mogen worden.	Zoals in de toelichting verwoord geeft de kaart de beschermingswaardige bomen aan. In ieder geval is voor het kappen van deze bomen een vergunning nodig. Daar waar gekapt is of wordt is/wordt een vergunning verleend.
Gevraagd wordt waar ruimte beschikbaar is voor het parkeren en of voor de Van Damflat de parkeernorm uit 2017 geldt.	Zoals in de toelichting vermeld zal bij de nieuwbouw en in de openbare ruimte parkeergelegenheid worden aangelegd. De parkeernorm uit 2017 geldt bij nieuw te bouwen woningen. Bij de herinrichting van het gebied zal uiteraard rekening worden gehouden met parkeergelegenheid voor de bestaande woningen.
Waar komt de wadi?	De exacte ligging van de wadi wordt nog nader uitgewerkt.
Is een Milieueffectrapportage (Mer) nodig? En onderzoek naar concentratie fijnstof ?	Een Mer is alleen nodig als de wet dat bepaalt. Dat is alleen bij zeer grote aantallen woningen. Dat geldt ook voor luchtkwaliteit, zie paragraaf 5.1.5 van de toelichting.
Gevraagd wordt naar bodemonderzoek voor het gebied rondom de Van Damflat. Door de hoge waterstand komt er water in de fietsenkelder.	Bodeonderzoek in het kader van het bestemmingsplan kan nodig zijn in verband met de uitvoerbaarheid van het plan. Het onderzoek dat gedaan is laat zien dat het plan uitvoerbaar is. Wel is het nodig om bij vergunningverlening nader onderzoek te doen. De gronden van de Damflat zijn niet betrokken in dit bestemmingsplan, in ieder geval geen gronden waar gebouwd mag worden. Een bodemonderzoek is daarom niet nodig. De woningcorporatie Domijn is aanspreekpunt voor het water in de fietsenkelder.
Zijn voor het geluid de (voor)waarden uit de herziene geluidsnota uit 2017 meegenomen?	Ja, deze zijn meegenomen.
Wat betekent “extra aandacht” voor gevelwering bij een cumulatieve geluidsbelasting van 53 dB? Gelden de normen ook voor de bestaande flatgebouwen?	Dit betekent dat de bij het bouwen de gevelisolatie zodanig moet zijn dat het binnenniveau niet meer dan 33 dB bedraagt. Deze normen gelden voor nieuwbouw.

Reclamant heeft de indruk dat de hoeveelheid groen rondom de Van Damflat afneemt en de verharding toeneemt.	Voor het gebied waarvoor de inrichtingsschets is opgesteld, geldt dat de hoeveelheid verharding afneemt.
Wordt er na half juli 2018 gesloopt.	Bij het slopen moet gelet worden op broedende vogels. Daarom wordt vaak na het broedseizoen gesloopt.
Klopt het dat na het kappen nieuwe bomen geplant worden en waar?	In een aantal gevallen worden er nieuwe bomen geplant. Hier wordt het groen meegenomen in de herinrichting van het gebied.
Acht de raad het zinvol om een nieuw Verkeerscirculatieplan op te stellen?	Nee, daar is geen reden voor. Het Fazantplein wordt opnieuw ingericht, maar de verkeerscirculatie zal niet of nauwelijks wijzigen.

NOTA WIJZIGINGEN BESTEMMINGSPLAN “Fazantplein”

Om te waarborgen dat het geluid vanuit de speeltuin het woon- en leefklimaat van omwonenden niet aantast, wordt in artikel 4.2.6 het volgende toegevoegd:

4.2.6 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik strijdig met de bestemming wordt in ieder geval gerekend:

a. *het gebruik van het terrein zonder het bouwen en in standhouden van een geluidsscherm met een minimale hoogte van 2,2 m ter plaatste van de aanduiding zoals aangegeven op de kaart in bijlage 2;*
b. *uitvoeren van activiteiten tussen 23.00 en 07.00 uur;*
c. *het gebruik van het buitenterrein, met uitzondering voor het komen en gaan van bezoekers, tussen zonsondergang en zonsopgang;*

Als bijlage 2 van de regels, wordt de volgende kaart opgenomen:

Figuur 2-1

Corsanummer: 1800041878

Op 7 mei 2018 zijn bij de raadsgriffie vragen binnen gekomen van de heer Jan Willem Elferink van de fractie Partij Voor de Vrijheid gericht aan de voorzitter van de Raad op grond van ex artikel 35 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de Raad. Het college van Burgemeester en Wethouders beantwoordt de vragen als volgt.

Betreffende beantwoording schriftelijke vragen van de heer Jan Willem Elferink inzake de rapportage van het Atelier Overijssel over de provinciale energie-ambitie (april 2018).

1. Bent u bekend met de conclusie van het Atelier Overijssel dat de schone energieplannen van de provincie niet haalbaar zijn ((https://www.rtvoost.nl/nieuws/291116/snoeiharde-conclusie-atelier-overijssel-schone-energieplannen-van-provincie-niet-haalbaar)?.

   Antwoord:

   Wij zijn bekend met de inhoud van het rapport Energietransitie in Overijssel: op weg naar opschaling. Het rapport geeft een doorkijkje van de situatie die ontstaat wanneer de voor 2050 geprognosticeerde energiebehoefte in zijn geheel wordt ingevuld met energie uit biomassa, zonne-energie of windturbines.

   In het betreffende rapport wordt echter niet geconcludeerd dat het energiebeleid van de provincie Overijssel niet uitvoerbaar of realiseerbaar is, maar dat de ruimtelijke impact van de energietransitie groot is en dat die opgave een inzet van alle beschikbare bronnen vergt. Verder wordt geconstateerd dat het palet aan maatregelen dat voorzien is met het oog op de voor 2023 gehanteerde energiedoelstelling, anders moet worden samengesteld, als de provincie in 2050 energieneutraal wenst te zijn.

   De onderzoekers stellen daarbij: “De Overijsselse energiemix, die voor een zeer groot deel op biomassa leunt, is op termijn ruimtelijk niet reëel. Dat is de conclusie die uit ons ontwerpend onderzoek ‘Naar de impact van de energietransitie in het landschap van Overijssel’ (jan. 2018) komt. Dit betekent dat andere energievormen daardoor een groter aandeel in de energiemix zullen krijgen, zoals zonnevelden en windmolens, waarvan het ruimtebeslag veel kleiner is.”

2. Deelt u de mening dat deze conclusie ook van grote invloed is op het Enschedese beleid t.a.v. de energietransitie? Zo nee, waarom niet?

   Antwoord:

   Wij zijn ons ervan bewust dat de energietransitie grote ruimtelijke consequenties heeft. In welke mate de door de gemeenteraad in 2017 uitgesproken ambitie op eigen grondgebied kan worden verwezenlijkt, zal moeten blijken uit de structuurvisie energie en het ambitie van uw nieuw samengestelde raad.

   Zie ook het antwoord op vraag 1.

3. Deelt u de mening dat het ook belangrijk is om naar kritische tegenargumenten te luisteren en deze te volgen? (Lees Groene rekenkamer https://www.groenerekenkamer.nl/)

Antwoord:

Ja, kritische tegenargumenten zijn altijd welkom.
In het proces tot aan vaststelling van de structuurvisie energie is ruimte voor alle inbreng, waarbij vanzelfsprekend feit en fictie uit elkaar gehouden dienen te worden.

4. Deelt u de mening dat de belastingbetaler, de inwoner van Enschede deze groene gekte moet betalen, allemaal om de gemiddelde temperatuur met 0.17 graden te drukken in het jaar 2100 en terwijl maatregelen als windmolens op land hier niets toe bijdragen?

Antwoord:

De stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde is een groot maatschappelijk probleemBijna 200 landen hebben in 2015 in Parijs afgesproken samen maatregelen te treffen om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden, met 1,5 graad als streefwaarde.

De energietransitie heeft niet alleen een ruimtelijke, maar ook een financiële component. Er moeten bijvoorbeeld kosten worden gemaakt voor het verduurzamen van woningen en andere gebouwen en de wijziging van onze energie-infrastructuur.

Voor de daarmee samenhangende kosten bestaan verschillende oplossingen. Zo dragen particulieren die zonnepanelen aanschaffen de kosten daarvan zelf, maar stimuleert het Rijk de aanschaf daarvan fiscaal. En voor bijvoorbeeld warmtepompen geldt dat het Rijk de aanschaf via een subsidie bevordert. Verder hebben Rijk en provincie fondsen in het leven geroepen, waar tegen een gereduceerd tarief leningen kunnen worden afgesloten. Of de energielasten zoveel dalen dat daaruit de kosten van de lening kunnen worden bekostigd, is in die situatie afhankelijk van de te nemen maatregel en het stookgedrag van de bewoner.

5. Bent u het met ons eens dat windmolens nauwelijks een bijdrage hebben in de totale energievraag?

Antwoord:

Nee. Windmolens kunnen substantieel bijdragen aan een verhoging van het aandeel hernieuwbare energie.

6. Deelt u de mening dat, indien onze inwoners gedwongen worden om van het gas te gaan, dit een onhaalbare kaart zal zijn? Net zoals het verplicht stellen van warmtepompen e.d. Kunt u ons laten weten wat het beleid van Enschede zal zijn, wanneer hier meer over bekend is en wat de totale kosten zullen zijn wanneer deze ridicule plannen tot uitvoer gebracht worden? Wat gaat dit de gemiddelde huizenbezitter kosten? Wat betekent dit voor de huren van sociale huurwoningen?

   Antwoord:

   Het Rijk heeft met het IPO, de VNG en de UvW op 14 februari van dit jaar afgesproken dat alle gemeenten uiterlijk in 2021 een planning vaststellen in de gemeenteraad voor de transitie van de gebouwde omgeving naar aardgasvrij (woningen, maatschappelijk- en commercieel vastgoed) gericht op een CO2-arme gebouwde omgeving in 2050.

   Er moet nog worden vastgesteld hoe we deze vraag in Enschede oppakken. Wij zien geen aanleiding om op voorhand te concluderen dat deze opgave niet haalbaar is.

7. Deelt u de mening dat ondanks Europese richtlijnen dat we onze inwoners niet voor de kosten op kunnen laten draaien voor onrealistische plannen?

   Antwoord:

   We zullen nog moeten vaststellen hoe we in Enschede omgaan met de problematiek van het verdelen van de lusten en lasten. Als college hebben we aangegeven dat uitgangspunt zou moeten zijn dat de baten van de energietransitie zoveel mogelijk in de regio blijven.

Enschede, 5 juni 2018

Burgemeester en Wethouders van Enschede,

de loco-Secretaris,	de Burgemeester,
E.A. Smit	dr. G.O. van Veldhuizen

Van: Raadsgriffie Gemeente Enschede <Raadsgriffie@enschede.nl>
Verzonden: donderdag 26 april 2018 12:01:56
Aan: "Postbus20@enschede.nl" <postbus20@enschede.nl>
Onderwerp: FW: Advies Energietransitie van AtelierOverijssel
Bijlage(n): 2018_Advies_energietransitie_Boekje_def.pdf; Brief bij advies opschaling.pdf

Beste collega,

Willen jullie deze brieven inboeken voor de gemeenteraad.

Met vriendelijke groeten,
Tanja ten Bosch
Raadsgriffie Gemeente Enschede
Stadhuis kamer 51
Tel: 06-13264137
@mail: t.tenbosch-masselink@enschede.nl

Van: Schuderer, Reinhilde (Atelier) [mailto:reinhilde.schuderer@atelieroverijssel.nl]
Verzonden: donderdag 26 april 2018 10:45
Onderwerp: Advies Energietransitie van AtelierOverijssel

Geachte heer/mevrouw,

Namens het AtelierOverijssel sturen wij u als bijlage het advies over energietransitie met begeleidende brief. Wij verzoeken u beide bijlagen te verspreiden onder de fracties en coalitie-onderhandelaars.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groeten,

R.K. (Reinhilde) Schuderer
teamondersteuner | 06-29419663 | reinhilde.schuderer@atelieroverijssel.nl
werkt dinsdag, woensdag, donderdag

AtelierOverijssel
werkplaats voor ruimtelijke kwaliteit

www.atelieroverijssel.nl
info@atelieroverijssel.nl

Zwolle, 25 april 2018

Onderwerp: Advies ‘Energietransitie in Overijssel: Op weg naar opschaling.’

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij bieden wij jullie het advies ‘Energietransitie in Overijssel: op weg naar opschaling’ aan. Dit advies ligt in het verlengde van twee ontwerpende onderzoeken die wij de afgelopen maanden hebben gedaan; de ene naar de ‘impact van de energietransitie’ en de andere naar de ’opschaling van zonnevelden’.

Dit advies agendeert de enorme omvang van de opgave en de zeer grote effecten die deze heeft op onze leefomgeving. Mettertijd zal deze impact alleen maar groter worden, totdat Overijssel (zo goed als) energieneutraal is. Velen zijn zich hier nog onvoldoende van bewust.
AtelierOverijssel heeft daarom de Overijsselse energiemix in beeld gebracht voor de drie energievormen met het meest zichtbare ruimtebeslag: biomassa, windmolens en zon (in velden en op daken). Uit deze exercities blijkt dat Overijssel ruimtelijke keuzes heeft gemaakt in haar energiemix die grote gevolgen hebben: er is zoveel ruimte nodig dat het complete Overijsselse landschap op de schop gaat en er zelfs buiten de provincie ruimte nodig is om aan de energievraag te kunnen voldoen.

Rol overheid
Door de opgave van de energietransitie verandert ons landschap, als overheden daar geen regie op voeren, versnipperd het landschap en dit heeft niet alleen gevolgen voor de kwaliteit van onze leefomgeving, maar ook voor natuur, en bijvoorbeeld voor onze voedselproductie. Het is dus ontzettend belangrijk dat de overheid haar verantwoordelijkheid hierin neemt. Om hierbij te helpen, bevat dit advies een aantal procesaanbevelingen in adviesvorm. Deze aanbevelingen zijn geënt op onze ervaringen uit de praktijk in de ateliers en projecten die wij doen. Maar ze vormen op een aantal punten ook een vervolg op ons inhoudelijke onderzoek zoals hierboven omschreven.

Nieuwe koers
Waar AtelierOverijssel afgelopen jaren gericht was op de lokale impact van ruimtelijke opgaven en samen met gemeenten werkte aan concrete praktische oplossingen, gaan we nu met een andere koers de toekomst in. De strategische opgaven waar Overijssel voor staat, hebben zo veel gevolgen voor de kwaliteit van onze leefomgeving en daarmee op ieder mens, dat wij ons veel meer richten op de (regionale) ruimtelijke opgaven die samenhangen met de grote transities die zich de komende decennia gaan voltrekken.

AtelierOverijssel blijft werken aan de ruimtelijke kwaliteit van Overijssel. Dit doen we de komende jaren door de impact van actuele ontwikkelingen – van energietransitie tot technologie, van circulaire economie tot nieuwe mobiliteit – op het Overijsselse landschap in kaart te brengen, te laten zien en samen met belanghebbenden en overheden bij te sturen. De urgentie van de energietransitie, de circulaire economie en veranderende demografie en governance willen we bij iedereen overbrengen. Dit kan alleen door uitdagend en prikkelend te zijn, door innovatie, verdieping en inspiratie. AtelierOverijssel speelt vanaf vandaag in op een toekomstig landschap door zich te richten op de lange termijn, met analyses, ontwerpend onderzoek en experiment.

Postbus 531 | 8000 AM | Aan de Stadsmuur 79-83 Zwolle | E info@atelieroverijssel.nl | www.atelieroverijssel.nl

Jullie horen daar snel meer over. Mocht er nu interesse zijn in een verdergaande toelichting op dit advies, dan kun je altijd contact met AtelierOverijssel opnemen.

Met vriendelijke groet,

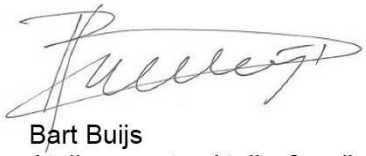

Bart Buijs
Ateliermeester AtelierOverijssel

AtelierOverijssel
werkplaats voor ruimtelijke kwaliteit

Energietransitie

Energietransitie in Overijssel: op weg naar opschaling

Kern van het advies

De energietransitie is een belangrijke maatschappelijke opgave. Een opgave die de komende decennia zal leiden tot een intensievere winning van hernieuwbare energie, zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied. De impact op het landschap als gevolg van de schaalvergroting van de energie-initiatieven zal stevig zijn. Het is daarom van belang om zicht te krijgen op het ruimtebeslag die de energietransitie met zich meebrengt, om daarmee bewustwording te kweken over de omvang en impact van de opgave. Dit laatste heeft AtelierOverijssel in een ontwerpend onderzoek gedaan; beelden en conclusies uit dit onderzoek zijn terug te vinden in dit advies.

Vanwege de urgentie vraagt de energietransitie om een versnelling en opschaling van initiatieven. Dit is de inpassing voorbij en levert een verschuiving van 'inpassen' naar 'transitie van ruimte' op. Daarbij hebben we alle vormen van duurzame energie bij deze transitie nodig; het is geen keuze van of wind, of zon of biomassa of geothermie of iets anders, het is een kwestie van èn èn. Dit vraagt in de ogen van AtelierOverijssel onder meer om het opstellen van een provinciale energievisie en het genereren van nieuwe beelden voor de Overijsselse energielandschappen van de toekomst.

Voor 2023 bestaat de Overijsselse energiemix voor meer dan zeventig procent uit het opwekken van hernieuwbare energie uit biomassa. De strategie van 2023 is echter niet vol te houden tot 2050, want deze is ruimtelijk niet haalbaar. Andere energievormen zullen daardoor een groter aandeel in de energiemix moeten krijgen, zoals zonnevelden en windmolens, waarvan het ruimtebeslag veel kleiner is.

Dit advies is bestemd voor iedereen die zich bezig houdt met de enegietransitie in Overijssel. In het bijzonder de provincie Overijssel, de gemeenten, de waterschappen, de regio's en de omgevingspartijen.

Dit advies is een vervolg op het eerdere advies *'Energietransitie op de bres voor het landschap'* van december 2016. Dit kunt u terugvinden op onze website *www.atelieroverijssel.nl* en in het *ROmagazine* van april 2017.

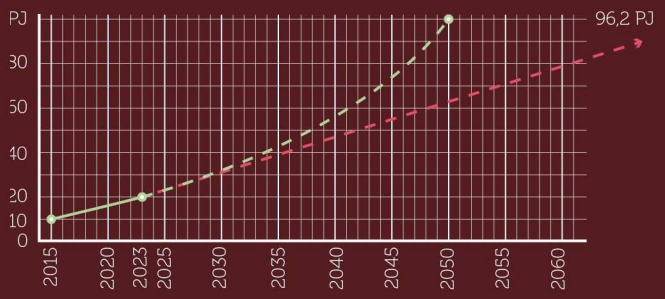

Verbeelding van de impact van de energietransitie in Overijssel

Overijssel gaat in haar ambitie voor hernieuwbare energie rustig van start; met 9 procent duurzame energieopwekking in 2015 wil zij doorgroeien naar 21 procent in 2023 (dit is 20,2 petajoules van het totale energiegebruik van 96,2 petajoules) en 30 procent in 2030. Voor 2050 betekent deze ontwikkeling dat er nog een flinke slag moet worden gemaakt om richting de 100 procent te komen. Zonder een versnelling en innovaties is dit zeker niet mogelijk.

Voor 2023 bestaat de energiemix van Overijssel voor 9,4 procent uit zon, 6,9 procent uit wind, 11,9 procent uit geothermie (bodem) en 71,8 procent uit biomassa.
Het aandeel biomassa is daarmee relatief groot (en dit is een ruimtevretende energievorm) en het aandeel zon en wind relatief klein.

Als we nu eens aannemen dat dezelfde verdeling tussen de energievormen die in de energiemix van 2023 wordt gebruikt, ook voor 2050 wordt gehanteerd, dan zien we dat voor de biomassaproductie in 2050 een oppervlakte van bijna twee keer de provincie nodig is (bij een biomassaproductie die voor 50 procent uit bos en 50 procent uit energiegewassen als olifantsgras, koolzaad en grassen bestaat). Daarmee blijft Overijssel afhankelijk van de aanvoer van biomassa van buiten de provincie, waarvan je jezelf kan afvragen of dit duurzaam te noemen is.

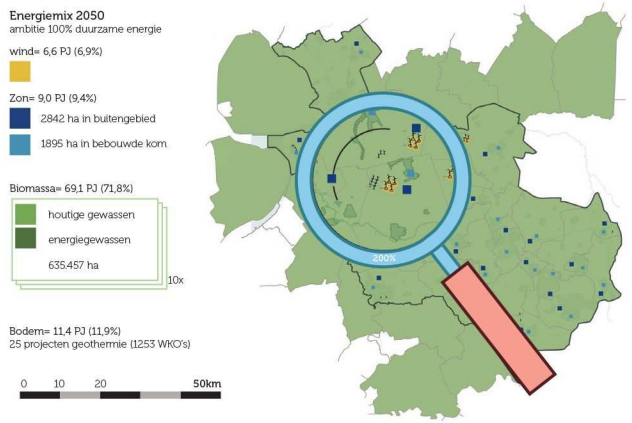

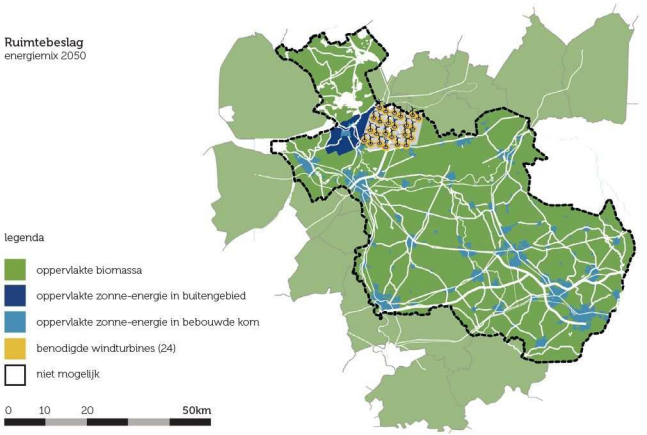

Ook als we voor de biomassaproductie meer ruimte efficiënte, nu nog experimentele teelten zoals algen (naast bos en andere energieteelten) zouden toepassen, dan nog blijft erg veel grondoppervlak van de provincie nodig. Een dergelijke sterke focus op biomassa in de energiemix en het daarmee gepaard gaande grondgebruik is in onze ogen onrealistisch.

AtelierOverijssel heeft, om grip te krijgen op de enorme omvang van de opgave, ook het totale energiegebruik in 2050 van 96,2 petajoules* uitgetekend in één afzonderlijke energievorm en vervolgens op de kaart van Overijssel geprojecteerd. Dit is uiteraard een theoretische exercitie, aangezien we in de praktijk streven naar een combinatie van alle mogelijke energievormen. Bij de toepassing van zonne-energie is dan een oppervlakte nodig van 50.000 hectare, oftewel bijna een zevende deel van de oppervlakte van de provincie Overijssel. Bij windmolens is dit circa 84.960 hectare (dit zijn ongeveer 3.300 molens), ongeveer een vierde deel van Overijssel.
Voor biomassa, afkomstig van houtige gewassen en energiegewassen, is de benodigde oppervlakte dan 884.674 ha, ruim tweeënhalf keer de provincie.

** Uitgaande van 100% duurzaam in het jaartal 2050 (aanname).*

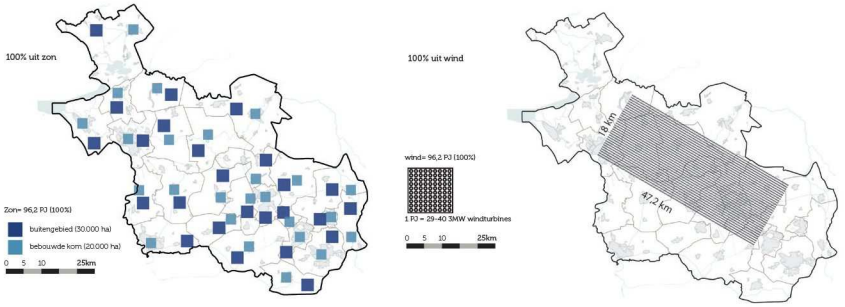

We kunnen dus stellen dat de opgave groot is en de impact op de leefomgeving enorm. De vraag naar hernieuwbare energie, en de noodzaak daartoe, leidt tot een ingrijpende verandering van het grondgebruik in 2050. Het landschap gaat met het uitrollen van de energiemix volledig op de schop. Niet alleen de marginale gronden maar ook andere gronden zullen worden gebruikt voor de teelt van biomassa. Dat dit direct ten koste gaat van de ruimte die nodig is voor voedselproductie moge duidelijk zijn, dat dit ongewenst is eveneens. We willen met elkaar zoveel in de ruimte, de grote uitdaging is hoe we dit gaan doen.

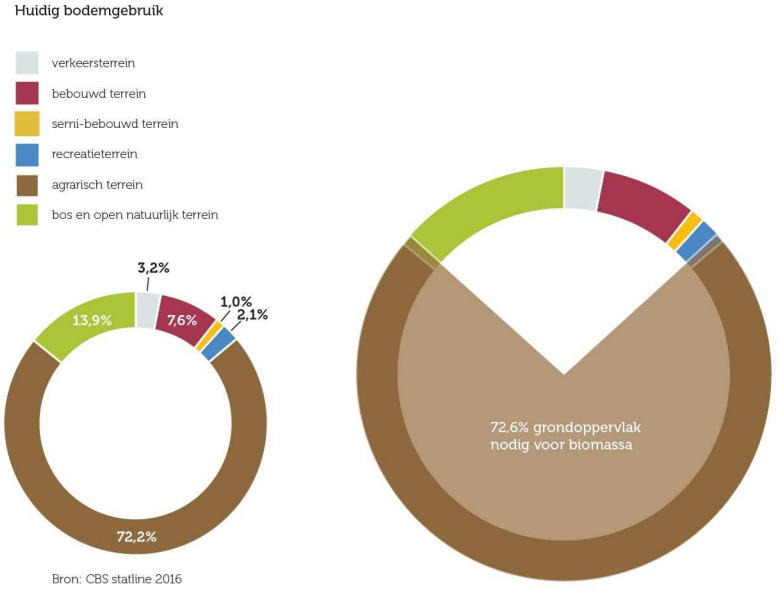

Bron: CBS statline 2016

Advies in de vorm van aanbevelingen

Heroverweeg de energiemix

De Overijsselse energiemix, die voor een zeer groot deel op biomassa leunt, is op termijn ruimtelijk niet reëel. Dat is de conclusie die uit ons ontwerpend onderzoek *'Naar de impact van de energietransitie in het landschap van Overijssel' (jan. 2018)* komt. Dit betekent dat andere energievormen daardoor een groter aandeel in de energiemix zullen krijgen, zoals zonnevelden en windmolens, waarvan het ruimte-beslag veel kleiner is. Overigens zal de energiemix op de langere termijn zeker veranderen. Behalve dat nieuwe energietoepassingen hun intrede zullen doen, zal ook de energiebehoefte aan verandering onderhevig zijn. Wellicht ten overvloede, het belang van energiebesparing kan nooit teveel onder de aandacht worden gebracht.

Stel een provinciale energievisie op

Een provinciale energievisie is een integraal en systematisch plan. Het maakt inzichtelijk hoe de provincie in 2050 energieneutraal wil zijn en maakt tastbaar wat dit kwantitatief (in de verdeling tussen de energievormen in de energiemix) én ruimtelijk kwalitatief betekent. Het is een visie die op provinciaal niveau de kaders schept en voor de buitenwereld een beeld oplevert hoe de provincie op de lange termijn tegen deze opgave en de transformatie van haar landschappen aankijkt. De visie is mede gebaseerd op de Overijsselse landschapstypen.

Vragen die een plek verdienen in deze visie zijn bijvoorbeeld:

- Zijn er plekken waar er geïnvesteerd moet worden in het landschap?
- Hoe krijgt de versnelling en opschaling vorm?
- En wat zijn de mogelijkheden voor nieuwe energielandschappen in de sleetse gebieden van Overijssel?

Met een dergelijke visie kan iedereen (regio's, gemeenten en andere partijen) op zijn eigen schaal werken aan goede voorbeelden, vanuit een over-koepelend idee en een gewenst provinciaal beeld om naartoe te groeien. Met deze visie wordt het voor de provincie Overijssel bovendien mogelijk om meer regie op de transitie van het Overijsselse landschap - als gevolg van de hernieuwbare energieopgave - te pakken.

Draag zorg voor een integraal energielandschap en onderzoek de mogelijkheden van nieuwe energielandschappen

Een integraal energielandschap ontstaat wanneer meerdere energievormen gecombineerd worden of wanneer er slimme functiecombinaties worden gemaakt, zoals een combinatie van zonne- en windenergie (in plaats van suboptimale oplossingen) of zonnepanelen op geluidsschermen. Dit is ruimte-efficiënt en draagt bij aan een zorgvuldige omgang met de ruimte.

Het maken van een integraal energielandschap is een ontwerpopgave. Hiertoe is een proces nodig waarbij ontwerpkracht wordt ingezet om de opgave op een gebiedsgerichte manier te onderzoeken, te stuwen en te verdiepen. Bij de energietransitie gaat het niet langer meer om inpassen - aangezien de schaal van de opgave en de daarmee gepaard gaande veranderingen in het landschap enorm zijn – maar om aanpassen en om een transitie naar nieuwe energielandschappen. De geschiedenis van het Overijsselse landschap verleent daarbij een fundament. Bovendien bevat ze tal van fysieke getuigen van eerdere energiewinningen.

Om tot een integraal en aantrekkelijke energielandschap te komen is het dan ook essentieel om beelden voor het Overijsselse energielandschap van 2050 te gaan genereren.

AtelierOverijssel vindt het interessant als daarbij nieuwe denkconcepten voor Overijssel ontstaan. Bijvoorbeeld door energie-initiatieven een slimme koppeling met een maatschappelijke opgave te laten maken. Zoals het inzetten van energie-initiatieven als nieuwe economische drager voor een gebied, als financiering voor de instandhouding van het landschap of als buffer in het landschap.

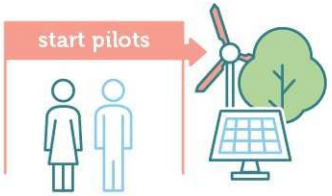

Zet pilots op

Om de energietransitie op gebiedsschaal vooruit te helpen zijn er buiten de provinciegrens een aantal inspirerende voorbeelden te vinden, zoals Saerbeck in België, met zijn eigen energiepark met windturbines, zonnepanelen en een biomassacentrale. Ook in Overijssel zijn er plekken die kansrijk zijn voor nieuwe experimenteerruimte, bijvoorbeeld in combinatie met aardwarmte, zonne-energie, windenergie en biomassa. Jaag daarom innovatieve pilots aan voor hernieuwbare energieprojecten, waar diverse partijen als gemeenten, coöperaties en bedrijven in de omgeving in participeren.

Dit is van duurzame betekenis voor een regio of gebied. Combineer daarbij zoveel mogelijk meerdere energievormen, uit oogpunt van efficiënt grondgebruik. AtelierOverijssel ziet voor de pilots met name kansen voor het maken van korte kringlopen waar winning, verwerking en gebruik van warmte, elektriciteit en grondstoffen op korte afstand van elkaar plaatsvinden.

Bedenk concepten die de kracht van de samenleving stuwen

De energietransitie is een gamechanger: het gaat de omgeving en ieders leven beïnvloeden. Dat betekent dat het belangrijk is om de kaders voor deze enorme opgave neer te zetten, dat er durf nodig is om over onorthodoxe maatregelen na te denken. En dat het wenselijk is om het goede voorbeeld te stellen en de energieke samenleving te omarmen. In veel van onze werkateliers blijkt voor wat betreft dit laatste punt dat de overheid het algemeen belang voor ogen heeft en het individu met name bij concrete projecten in de eigen omgeving op het eigen belang is gefocust (in ons eerdere advies *Energietransitie op de bres voor het landschap, 2016* staat wat hier aan te doen is. Dit advies is te vinden op onze website).

Zowel bij windmolens als zonnevelden kunnen de 'niet in mijn achtertuin' bezwaren (NIMBY) van omwonenden groot zijn. Het is daarom essentieel dat er draagvlak is onder de bevolking en belanghebbenden niet alleen de lasten maar ook de lusten (zoals delen in de winst, landschapsversterking of maatschappelijke doelen waaronder aanleg van snel internet) van een ontwikkeling hebben. Pas dan is versnelling en opschaling van de energietransitie opgave in de provincie mogelijk.

Benut ruimte langs infrastructuur en leg verbindingen tussen ontwikkelingen

Langs de Overijsselse infrastructuur liggen verschillende gebieden die uit oogpunt van de energietransitie kansrijk zijn. Het gaat dan met name om gebieden waar snelwegen (of provinciale wegen) en bedrijvigheid (of nieuwe ontwikkelingen) samenkomen; hier liggen opwekking en afzet van energie in elkaars nabijheid. Wij merken in onze ateliers dat ook Rijkswaterstaat steeds interesse heeft voor bijvoorbeeld zonne-energieopwekking langs infrastructuur (op eigen gronden), daar waar dit enkele jaren geleden nog onbespreekbaar was.

Mede mogelijk gemaakt door:

provincie Overijssel · Het Oversticht · Landschap Overijssel · Kunstenlab

Colofon
Dit is een uitgave van AtelierOverijssel.
Zwolle, april 2018

Auteurs: Ingeborg Thoral, Merel Enserink, Marnix Scholman
Redactie: Sonja Paauw
Vormgeving: Viesrood

www.atelieroverijssel.nl

Corsanummer:

Op 17 mei 2018 zijn bij de raadsgriffie vragen binnen gekomen van mevrouw Annelies Futselaar van de fractie SP gericht aan de voorzitter van de Raad op grond van ex artikel 35 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de Raad. Het college van Burgemeester en Wethouders beantwoordt de vragen als volgt.

Betreffende beantwoording schriftelijke vragen van mevrouw Annelies Futselaar (SP) inzake Beantwoording art 35 leegstand woningen Egstraat.

Inleiding
Mevrouw Futselaar van de SP heeft vragen gesteld over de staat van onderhoud van twee woningen aan de Egstraat in de wijk Stadsveld. De twee koopwoningen staan al meer dan 18 jaar leeg. Doordat er al die jaren geen onderhoud is gepleegd, is er een gevaarlijke situatie ontstaan. Stenen vallen uit de muren, dakpannen liggen los, een aantal nokpannen ontbreekt en tot de tuin is nagenoeg vrije toegang doordat de toegangsdeur tot de achtertuin vervallen is. De situatie kan gevaar opleveren voor spelende kinderen en passanten.
De direct naastgelegen woningen leiden schade door de situatie. Er is met name sprake van schimmelvorming. In de leegstaande woningen wordt niet gestookt, water loopt tussen de spouwmuren tussen de leegstaande en bewoonde woningen.

De buren hebben bij de gemeente geklaagd. Een bezoek van de bouwdienst en een fotograaf heeft niets opgeleverd. De bewoners hebben de hoop opgegeven dat er ooit iets aan de woningen gebeurt zolang de eigenaar van de beide woningen leeft.

Het college van Burgemeester en Wethouders beantwoordt de vragen van mevrouw Futselaar als volgt.

1. Is de gemeente ervan op de hoogte dat de situatie rond de woningen gevaar op kan leveren voor spelende kinderen en passanten? Zo ja, welke actie heeft de gemeente hiertegen ondernomen? Zo nee, wat waren de conclusies na het bezoek van de bouwdienst en een fotograaf?

Nee, daar zijn wij niet van op de hoogte. Door inspecteurs van de afdeling Bouwen & Milieu zijn hier al vaker controles uitgevoerd naar aanleiding van meldingen over achterstallig onderhoud. Uit het dossier blijkt niets dat er toen sprake is geweest van gevaar voor spelende kinderen en passanten. Foto’s worden door de inspecteurs zelf gemaakt.

2. Wat heeft de gemeente na het bezoek van de bouwdienst gedaan om een eind aan de toestand te maken?

Hoewel er sprake is van achterstallig onderhoud ontbrak het ons aan een wettelijke grondslag om handhavend op te treden. In 2017 is de zaak via het stadsdeel West onder de aandacht gebracht bij het wijkteam. Het wijkteam gaf aan niets met deze casus te kunnen. Niet bekend is wat daar de reden van was.

3. Als er nog geen actie is ondernomen is de gemeente dan wel voornemens dit te doen? En zo ja, op welke termijn? Zo nee, waarom niet?

Actie is ondernomen. Op donderdagmiddag 24 mei jl. zijn de woningen opnieuw bezocht door twee bouwinspecteurs. Er is gesproken met de eigenaar, die zelf woont op nummer 25. Hij vertelde die ochtend onaangenaam verrast te zijn door een bezoek van een cameraploeg. Ook vindt hij het ernstig dat hij met zijn volledige naam in de Tubantia is genoemd. Daardoor verliep het gesprek in het begin erg moeizaam. Over de woningen gaf hij aan deze te willen opknappen. De woning met nummer 23 heeft daarbij zijn prioriteit omdat hij die wil gaan

verhuren. In oktober dit jaar wil hij dat afgerond hebben. Daarna gaat hij de andere woning opknappen.

4. Weet de gemeente wie de eigenaar van de leegstaande woningen is en kan die gedwongen worden de leegstaande woningen voor de omgeving veilig te maken?

Ja, op basis van de bij de gemeente bekende gegevens is bekend wie de eigenaar is van de woningen.
Er is achterstallig onderhoud aan de woningen, maar dat vormt geen gevaar voor de omgeving. Er is op dit moment dan ook geen grondslag om iets af te dwingen.

5. De gemeente lijkt op de hoogte te zijn van de stand van zaken. Wie is er aansprakelijk in geval van ongelukken(in de openbare ruimte)?

De eigenaar van de woningen is en blijft hiervoor verantwoordelijk.

Enschede, 5 juni 2018

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

E.A. Smit E. Eerenberg

Corsanummer:

Op 1 mei 2018 zijn bij de raadsgriffie vragen binnen gekomen van de heer Laurens van der Velde van de PvdA fractie gericht aan de voorzitter van de Raad op grond van ex artikel 35 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de Raad. Het college van Burgemeester en Wethouders beantwoordt de vragen als volgt.

Betreffende beantwoording schriftelijke vragen van de heer Laurens van der Velde inzake art35 vragen "Vervangend busvervoer gedurende staking OV".

De medewerkers in het Twentse openbaar vervoer staken. Zowel gisteren (maandag 30 april) als vandaag (dinsdag 1 mei) hebben zij het werk neergelegd. Reden is het gebrek aan progressie in de onderhandelingen over betere arbeidsvoorwaarden. Rond stakingen is wettelijk van alles vastgelegd. Bijvoorbeeld rond stakingsbreking: het is partijen niet toegestaan derden in te huren om het werk van het stakende personeel over te nemen.
Voor het regelen van extra bussen op feestdagen als de Dag van de Arbeid is de gemeente Enschede aangewezen op de concessiehouder, Syntus/Keolis Nederland. Deze heeft het recht om al het openbaar vervoer in het betreffende gebied, één en ander binnen de voorwaarden als gesteld in de concessie-overeenkomst met de concessieverlener, in dit geval de provincie Overijssel. De concessiehouder kan echter geen diensten aanbieden vanwege de staking.
De gemeente Enschede heeft derhalve andere partijen ingehuurd om het busvervoer te verrichten.
De Partij van de Arbeid is van mening dat het niet netjes, en mogelijk zelfs niet toegestaan is, het gegunde werk van de concessiehouder te laten verrichten door derden. Zeker op een dag als de Dag van de Arbeid, waarin de strijd om fatsoenlijk werk tegen een eerlijk loon centraal staat, is het omzeilen van het recht op staking om betere arbeidsomstandigheden zeer bijzonder te noemen.

De Partij van de Arbeid heeft naar aanleiding van de situatie de volgende vragen:

1. Waarom heeft het College van B en W besloten een derde in te huren om toch busvervoer te regelen ondanks de staking?

Dit één van de drukste dagen van het jaar en we moeten hierbij alle beschikbare (parkeer)middelen inzetten om onze stad aantrekkelijk bereikbaar te houden. Wij wilden er ook als goed gastheerschap voor onze Duitse bezoekers voor zorgen dat zij die op de P&R Zuiderval of het Diekmanterrein parkeerden, niet zonder vervoer naar de binnenstad zouden komen te zitten.

2. Is het College van B en W het met de Partij van de Arbeid eens dat het niet netjes is dat de staking wordt omzeild door inhuur van een derde partij?

Wij delen uw oordeel niet. Wij vonden het niet netjes om Duitse bezoekers aan hun lot over te laten. De praktijk liet ook zien dat er vele Duitse bezoekers op de P&R halte op een bus stonden te wachten omdat zij niet op de hoogte waren van de staking. Zie verder bij vraag 3.

3. Hoe oordeelt het College van B en W over de rechtmatigheid van inhuur van een derde partij, gegeven de staking van het personeel van het openbaar vervoer? Waarop baseert zij dit oordeel?

Op (alleen) de Duitse feestdagen rijdt een speciale pendelbus bovenop de reguliere buslijnen die de P&R Zuiderval aandoen. Dit omdat de reguliere buslijnen op deze dagen onvoldoende vervoercapaciteit kunnen bieden. Deze speciale pendelbus doet alleen de haltes P&R Zuiderval – Diekmanterrein – Van Heekplein v.v. aan. Alle andere tussengelegen bushaltes worden niet aangedaan. De pendelbus is daarmee geen reguliere buslijn in het streekvervoer. Hij rijdt slechts een paar keer per jaar en doet daarbij slechts een paar specifieke haltes aan voor het

bedienen van een specifieke doelgroep. Wij zien dit daarmee als incidenteel vervoer. De opdracht voor het rijden van deze pendelbus kon efficiënt ondergebracht worden in de ov-concessie Twents die Keolis in opdracht van de provincie Overijssel verzorgd. Wij hadden deze pendelbus ook separaat kunnen aanbesteden.

Toen uiteindelijk bleek dat ook deze pendelbus niet op 1 mei zou rijden (zie vraag 4), hebben wij als gemeente aan Brookhuis opdracht gegeven tot het rijden van de pendelbus met **één** van hun bussen. Keolis is hiervan ook op de hoogte gebracht en had geen bezwaar. Wij hebben binnen de korte beschikbare tijd deze afweging gemaakt en hebben hierbij nooit de veronderstelling of intentie gehad om inbreuk te plegen op het stakingsrecht.

Mede gelet op uw vragen, hebben wij een juridische check laten uitvoeren om te achterhalen of onze (gemeente & Keolis) inschatting correct was. Dit blijkt (inderdaad) zo te zijn. Conform wetgeving en jurisprudentie is hier geen sprake van stakingsbreking. Daarvan is alleen sprake indien de werkgever, in dit geval Keolis, die een conflict heeft met (stakend) personeel/bonden vervangend personeel zou inhuren. Uiteraard is het altijd aan een rechter om definitief te oordelen.

Van de op 1 mei aanwezige stakingsinspecteur hebben wij noch Keolis tot op heden iets vernomen.

4. De gemeente Enschede wist ruimt voor de staking van de geplande stakingsactie. Welke acties heeft zij ondernomen om op een goede manier de komst van vele Duitse gasten op de Dag van de Arbeid in goede banen te leiden, gegeven het mogelijk niet beschikbaar zijn van het busvervoer?

Op deze zeer drukke Duitse feestdagen hebben wij speciale bereikbaarheidsscenario's die op het gebied van bijvoorbeeld parkeermanagement en vri doorstroming alles uit de kast halen om de stad bereikbaar te houden. Daarbij kunnen de P&R Zuiderval parkeerplaatsen niet gemist worden.

Toen duidelijk werd dat de staking door zou (mogen) gaan, is er contact gezocht met de vervoerder om na te gaan of ook de P&R pendelbus, gelet op zijn aparte status, onder de staking zou vallen. Pas op maandag 30 april hebben wij de definitieve bevestiging van Keolis gehad dat ook de speciale P&R pendelbus niet zou rijden. Er is toen adequaat op korte termijn actie ondernomen om te voorkomen parkeerders op de P&R Zuiderval op 1 mei zonder vervoer zouden zitten.

Andere opties waren er in onze ogen overigens ook niet. Op dit soort Duitse feestdagen is alle beschikbare parkeercapaciteit hard nodig en wordt ook nagenoeg volledig gebruikt. In de media lazen we uw aangedragen opties als parkeren bij de Grolsch Veste of "een oogje dichtknijpen met controle op betaald parkeren in de binnenstad". Deze bieden echter geen oplossing. De Grolsch Veste ligt allereerst te ver uit de route om Duitse bezoekers te kunnen verleiden om er gebruik van te maken. Bovendien reden er op de stakingsdagen veel minder tot geen treinen vanaf station Kennispark. Van uw tweede suggestie hebben we met enige verbazing kennis genomen. Het promoten/toestaan vanuit de gemeente van illegaal parkeergebruik kunnen wij uiteraard niet steunen. Het creëert ook geen extra parkeercapaciteit.

Enschede, 5 juni 2018

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

E.A. Smit E. Eerenberg

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- C

Onderwerp	Gewijzigd vaststellen bestemmingsplan “Buitengebied – zonnepanelen”		
Portefeuillehouder	Hans van Agteren agendaletter (C))		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	5 juni 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800046893

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Nota “Samenvatting en beantwoording zienswijze bestemmingsplan “Buitengebied - zonnepanelen” vast te stellen en degene die gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze omtrent dit plan aan de Raad kenbaar te maken, hiervan in kennis stellen.
2. Het bestemmingsplan “Buitengebied – zonnepanelen” gewijzigd vast te stellen.

Inleiding

Op 10 april 2017 heeft uw Raad de uitgangspunten vastgesteld voor de te ontwikkelen structuurvisie energie (Energievisie). Deze visie gaat over de opwekking en het gebruik van duurzame energie in Enschede. Onderdeel van het (gewijzigd) raadsbesluit is:
Als beleidsuitgangspunt voor de ontwikkeling van bestemmingsplannen vast te stellen, dat het bij woningen, boerderijen en bedrijven in het buitengebied mogelijk is tot 100 m^2 aan zonnepanelen op maaiveldniveau te plaatsen.

Zonnepanelen op daken zijn op grond van (de bijlage bij) het Besluit omgevingsrecht (Bor) vergunningvrij. Dit geldt niet voor zonnepanelen op maaiveld. Hiervoor is een omgevingsvergunning vereist, die alleen kan worden verleend als het bestemmingsplan zonnepanelen op maaiveld mogelijk maakt. De bestemmingsplannen in het buitengebied maken echter geen zonnepanelen op maaiveld mogelijk. Dat betekent dat voor het plaatsten van zonnepanelen op maaiveld een afwijkingsbesluit nodig is. Hiervoor moet wel leges (9.649,45 Euro) betaald worden. Met dit paraplubestemmingsplan kunnen omgevingsvergunningen worden verleend zonder een afwijkingsbesluit.

Gezien de technische mogelijkheden is de verwachting dat de energie zal worden opgeslagen met behulp van een accu. Dan is er wel energieverlies en moet er meer energie opgewekt worden en zijn er dus meer zonnepanelen nodig. In het bestemmingsplan “Buitengebied – zonnepanelen” is daarom voor (agrarische) bedrijven en andere voorzieningen een omvang van maximaal 150 m^2 zonnepanelen op maaiveld opgenomen. De zonnepanelen moeten wel binnen het bouwvlak geplaatst worden. Daar mogen nu ook al bouwwerken neergezet worden. In die zin maakt dit bestemmingsplan niet meer bebouwing binnen het bouwvlak mogelijk.
Voor de energieopwekking voor woningen is 100 m2 zonnepanelen voldoende. Bij woningen kunnen de zonnepanelen wel buiten het bouwvlak – in de tuin - geplaatst worden. Binnen het bouwvlak is vaak onvoldoende ruimte.
Voor zowel de zonnepanelen bij bedrijven als die bij woningen is in het bestemmingsplan de mogelijkheid opgenomen van het stellen van nadere eisen ten aanzien van de situering in verband met de landschappelijke inpassing, de cultuurhistorische waarde, de verkeersveiligheid en de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende percelen.
Voor de bedrijven is een afwijkingsmogelijkheid opgenomen om de zonnepanelen op maaiveld buiten het bouwvlak maar wel direct daaraan grenzend te plaatsen. Aan de afwijking kunnen voorschriften gekoppeld worden over situering of groene afscherming. Landschappelijk is het niet gewenst om 150 m2 buiten het bouwvlak mogelijk te maken, daarom is de omvang buiten het bouwvlak beperkt tot 100 m2. Dit kan gecombineerd worden met zonnepanelen binnen het bouwvlak. Het totaal mag dan niet meer zijn dan 150 m2.
Voor woningen is een afwijkingsmogelijkheid opgenomen om de zonnepanelen op maaiveld buiten de bestemming "Wonen" maar wel direct grenzend aan de gronden met de bestemming "Wonen" te plaatsen. Ook hier kunnen voorschriften gegeven worden ten aanzien van de situering.
Vanuit Strategie en Beleid zal een jaar na vaststelling van het bestemmingsplan geëvalueerd worden hoeveel en waar zonnepanelen zijn geplaatst.
Er is tegen het ontwerp bestemmingsplan één zienswijze ingediend, door TenneT. Dit geeft aanleiding om artikel 3 (bouwregels – zonnepanelen) iets anders te formuleren.

Beoogd resultaat
Het bestemmingsplan “Buitengebied – zonnepanelen” beoogt bij (agrarische) bedrijven en andere voorzieningen 150 m^2 zonnepanelen op maaiveld mogelijk te maken binnen het bouwvlak en bij woningen 100 m^2 binnen de bestemming “Wonen”.

Argumenten
1.1 Duurzaamheid
De mogelijkheid tot het plaatsen van zonnepanelen op maaiveld draagt bij aan duurzame energieopwekking.

1.2 Situering
Door het situeren van de zonnepanelen op maaiveld binnen het bouwvlak bij (agrarische) bedrijven en andere voorzieningen is er nauwelijks tot geen sprake van aantasting van het landschap. Binnen het bouwvlak zijn al andere bouwwerken mogelijk.

1.3 Omvang
De omvang van de zonnepanelen bij bedrijven is beperkt tot 150 m^2. Bij een grotere behoefte aan (duurzame) energieopwekking zijn zonnepanelen op daken de meer aangewezen weg.

Kanttekeningen
2.1 Aantasting landschap
Bij woningen kan het plaatsen van zonnepanelen op maaiveld binnen de woonbestemming leiden tot aantasting van het landschap. Met de mogelijkheid van het stellen van nadere eisen wat betreft de situering is de aantasting beperkt.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Het bestemmingsplan draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstelling en past binnen de uitgangspunten voor de te ontwikkelen structuurvisie energie (Energievisie).

Kosten, opbrengsten, dekking
Aan de uitvoering van het plan zijn geen kosten verbonden, omdat de zonnepanelen worden geplaatst op particuliere grond.

Communicatie met direct betrokkenen:
Communicatie over het bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen" vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze.

Vervolg
Na de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad bestaat er voor belanghebbenden de mogelijkheid om tegen dit besluit beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Bijlagen
Bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen", toelichting en regels
Bestemmingsplan "Buitengebied – zonnepanelen”, verbeelding
Nota samenvatting en beantwoording zienswijze
Nota wijzigingen
Zienswijze

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit E. Eerenberg

Gemeente Enschede

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Bestemmingsplan
Buitengebied - Zonnepanelen

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Buitengebied - zonnepanelen

Inhoudsopgave

Toelichting **5**

Hoofdstuk 1 Inleiding **5**
1.1 Aanleiding bestemmingsplan 5
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 5
1.3 Geldende juridische regelingen 5
1.4 Wettelijk kader 6
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure 6

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader **8**
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk 8
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel 8
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid 10

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving **14**

Hoofdstuk 4 Planbeschrijving **15**
4.1 Zonnepanelen op maaiveld 15
4.2 Cultuurhistorie in relatie tot nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen 18
4.3 Welstand en beeldkwaliteit 18
4.4 Duurzaamheid 18

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten **21**
5.1 Milieu 21
5.2 Water 22
5.3 Natuur 22

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet **24**
6.1 Algemeen 24
6.2 Planregels 24
6.3 Handhaving 25

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid **26**

Bijlagen toelichting **27**

Bijlage 1 bestemmingsplannen **28**

Bijlage 2 Energieproductie zonnepanelen **31**

Regels **35**

Hoofdstuk 1 Inleidende regels **36**
Artikel 1 Begrippen 36

Hoofdstuk 2 Algemene regels **37**
Artikel 2 Reikwijdte 37
Artikel 3 Algemene bouwregels 38

Hoofdstuk 3 Overgangs- en slotregels **39**
Artikel 4 Overgangsrecht 39
Artikel 5 Slotregel 40

Bijlagen regels **41**

Bijlage 1 Bestemmingsplannen **42**

Bijlage 2 Bestemmingen **45**

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" heeft als doel zonnepanelen op maaiveld in het buitengebied mogelijk te maken. Met het bestemmingsplan worden de bestemmingsplannen "Buitengebied Zuidoost", "Buitengebied Noordwest" en de herzieningen van deze plannen gewijzigd, in die zin dat een bepaling wordt toegevoegd. Het is daarmee een paraplubestemmingsplan. Het plaatsen van zonnepanelen op het dak is op grond van artikel 2 onder 6 Bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (Bor) vergunningvrij. Het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" heeft betrekking op het plaatsen van zonnepanelen op het maaiveld.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" betrekking heeft, zijn de plangebieden van het bestemmingsplan "Buitengebied Zuidoost", met rode arcering weergegeven op afbeelding 1, en het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest", met groen/grijze vlakken aangegeven op afbeelding 2. Het plangebied omvat ook de herzieningen van de bestemmingsplannen "Buitengebied Zuidoost" en "Buitengebied Noordwest", zoals opgenomen in bijlage 1

Afbeelding 1: plangebied BP Buitengebied Zuidoost

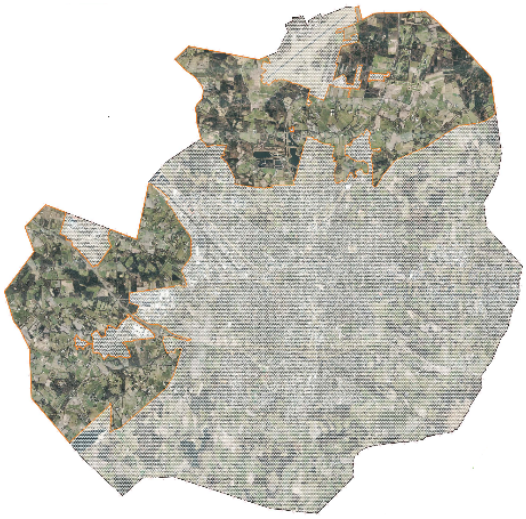

Afbeelding 2: plangebied BP Buitengebied Noordwest

1.3 Geldende juridische regelingen

Het gebied valt onder het bestemmingsplan "Buitengebied Zuidoost", vastgesteld op 27 mei 2013 en het bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest", vastgesteld op 9 november 2015 en de herzieningen van deze bestemmingsplannen zoals opgenomen in bijlage 1.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieu Effect Rapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" zijn de erkende wijkorganen Dorpsraad Boekelo, Vereniging Behoud Twekkelo en Dorpsraad Lonneker actief.

De wijkorganen is gevraagd schriftelijk advies uit te brengen. Er is geen reactie van hen ontvangen.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd: **“Buitengebied - zonnepanelen**” in voorbereiding te nemen op 7 februari 2018 gepubliceerd in het gemeentelijk blad “Huis aan Huis" en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs “elektronische weg”, dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan **“Buitengebied - zonnepanelen**” en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 14 maart 2018 gepubliceerd in "Huis aan Huis", op de website van de gemeente Enschede en in de Staatscourant.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichter bij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

De mogelijkheid van het plaatsen van zonnepanelen, waarop het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" ziet, is geen onderwerp van rijksbeleid en regelgeving. Het past wel in het rijksbeleid om de opwekking en het gebruik van duurzame energie te stimuleren.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Op 12 april 2017 hebben Provinciale Staten van Overijssel een herziening van de visie en verordening vastgesteld en op 1 mei 2017 zijn deze in werking getreden.

De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is, net als in de oorspronkelijke omgevingsvisie van 2009, een toekomstvaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat heeft men vertaald in centrale beleidsambities voor negen beleidsthema's. Deze benadert zij vanuit de drie overkoepelende 'rode draden': duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities, gebruikt de provincie het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen of, waar en hoe centraal. Bij een initiatief kan aan de hand van deze drie stappen bepaald worden of een initiatief binnen de geschetste visie voor Overijssel mogelijk is (generieke beleidskeuzes), waar het past (ontwikkelperspectieven) en hoe het uitgevoerd kan worden (gebiedskenmerken)

In onderstaande afbeelding is het uitvoeringsmodel weergegeven. Vervolgens zijn de niveaus toegelicht. De "'vishaak" met de drie niveaus uit de Omgevingsvisie van 2009 is daarbij behouden gebleven. Boven het uitvoeringsmodel (in de paraplu) staan de rode draden en centrale beleidsambities weergegeven.

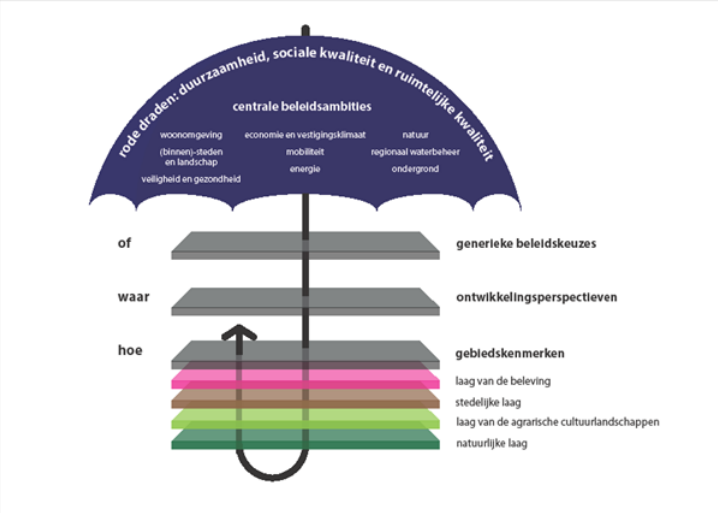

Generieke beleidskeuzes (of)

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

De herziene Omgevingsvisie maakt daarbij onderscheid in:

- Generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel. Dit heeft zij gevat onder de ' Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. Dit is een nadere invulling van de nationale Ladder voor duurzame verstedelijking welke voor 'nieuwe stedelijke ontwikkelingen' verplicht moet worden doorlopen. De Overijsselse ladder geeft onder andere aan dat alle belangen die bij een ontwikkeling betrokken zijn, zorgvuldig tegen elkaar moeten worden afgewogen ('integraliteit'; is ook een eis uit het Bro). Ook wordt onder andere ingegaan op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (voorheen verwoord in de 'SER-ladder') en '(boven)regionale afstemming' (gemeenten moeten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen afstemmen met buurgemeenten om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat).
- Gebiedsspecifieke beleidskeuzes, zoals aanduidingen voor grondwaterbeschermingsgebied, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Nationale Landschappen.

Ontwikkelingsperspectieven (waar)

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven: drie voor de groene en drie voor de stedelijke omgeving. Daarbinnen is nog een onderverdeling gemaakt. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Gebiedskenmerken (hoe)

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van agrarische cultuurlandschappen, stedelijke laag en laag van de beleving. Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

In het resterende deel van deze paragraaf wordt nader ingegaan op de generieke beleidskeuzes, de ontwikkelingsperspectieven en de gebiedskenmerken.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

Zo kent de Omgevingsverordening ook regels over het realiseren van zonnevelden. Hieronder wordt verstaan een zelfstandige opstelling van zonnepanelen in het veld die niet gecombineerd wordt met bebouwing. Deze zonnevelden zijn bedoeld voor grootschalige opwekking van zonne-energie. Hiervoor kent de Omgevingsverordening een aantal regels.

2.2.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

Het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" heeft geen betrekking op het realiseren van zonnevelden, zoals bedoeld in de Omgevingsverordening. Dit bestemmingsplan maakt het plaatsen van zonnepanelen op kleinschalige wijze mogelijk. De zonnepanelen zijn bedoeld voor de energievoorziening van de aangrenzende woning of het bedrijf.

Conclusie:

Geconcludeerd kan worden dat de in dit voorliggende bestemmingsplan besloten ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2017 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadsvisie) en mobiliteit (Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadsvisie inclusief mobiliteitsvisie is ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Stedelijke Koers

Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer woningen met een tuin. De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Richting aan Ruimte

Op 5 april 2016 hebben burgemeester en wethouders van Enschede 'Richting aan Ruimte' (RAR) vastgesteld. Dit is een richtinggevend ontwikkelingskader waarin wordt verduidelijkt hoe Enschede omgaat met de programmering. Niet langer de kwantitatieve aspecten staan centraal maar er wordt gestuurd op kwaliteit. Daarbij wordt gekeken naar de totale stedelijke programmering maar ook naar de behoefte van het gebied. Een integrale afweging van alle relevante belangen (o.a. ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, economie, welzijn) op basis van het 'RAR-kompas' leidt uiteindelijk tot een besluit over de (on)wenselijkheid van een nieuw ruimtelijk initiatief. Ongewijzigd onderdeel van het integrale afwegingskader is het 'versterken vanuit het hart'.

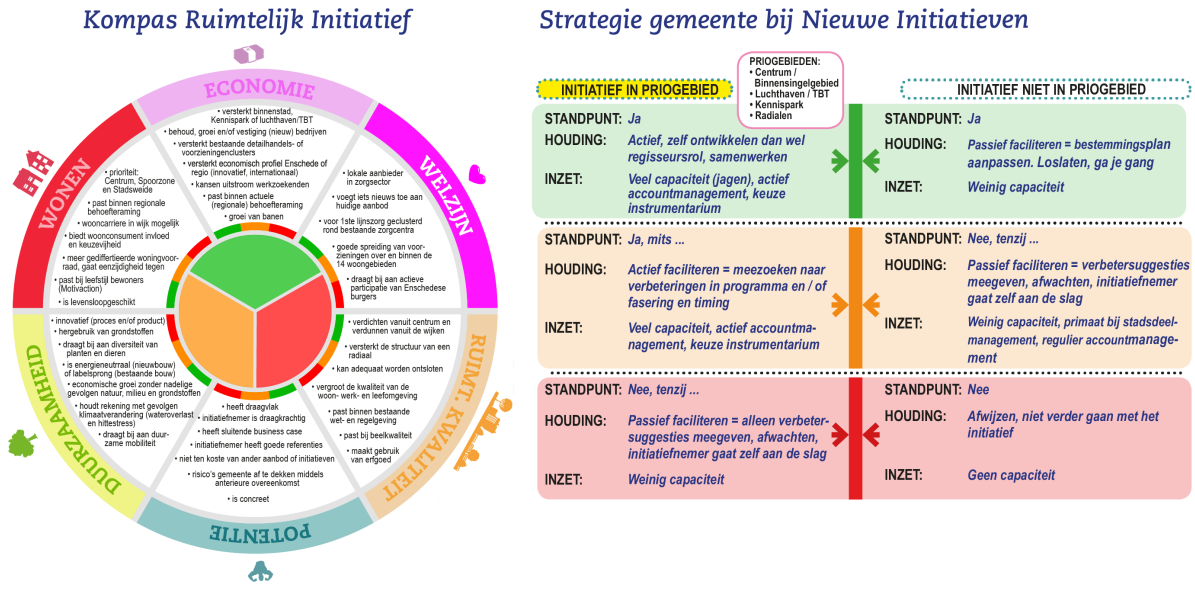

afbeelding 3: het 'RAR kompas'

2.3.4 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO_2 centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Te ontwikkelen structuurvisie energie (Energievisie)

Op 10 april 2017 heeft de gemeenteraad de uitgangspunten vastgesteld voor de te ontwikkelen structuurvisie energie (Energievisie). Deze visie gaat over de opwekking en het gebruik van duurzame energie in Enschede. Onderdeel van het (gewijzigd) raadsbesluit is:

Als beleidsuitgangspunt voor de ontwikkeling van bestemmingsplannen vast te stellen, dat het bij woningen, boerderijen en bedrijven in het buitengebied mogelijk is tot 100 m^2 aan zonnepanelen op maaiveldniveau te plaatsen.

In het buitengebied is in vergelijking met het stedelijk gebied meer ruimte om in de situatie dat er geen zonnepanelen op daken gelegd kunnen worden, deze op maaiveldniveau te plaatsen.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie, Stedelijke Koers en de diverse structuurvisies zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd.

Dit is wel het geval voor het raadsbesluit van 10 april 2017.

Het bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen" is de juridisch planologische uitwerking van het

raadsbesluit.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

Het buitengebied van Enschede kenmerkt zich door een afwisselend landschap met grote landschappelijke, historische en ecologische waarden. De gemeente Enschede wil de huidige waarden en identiteiten van het buitengebied bewaren en deze richtinggevend laten zijn bij ontwikkelingen en initiatieven.

Hiervoor zijn bestemmingsplannen vastgesteld en is beleid ontwikkeld. Dit is onder meer terug te vinden in de bestemmingsplannen "Buitengebied Zuidoost" en "Buitengebied Noordwest" en de herzieningen van de bestemmingsplannen. Verder geeft de Gids Buitenkans de randvoorwaarden aan waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn in het buitengebied.

In het buitengebied komen verschillende vormen van opwekking van duurzame energie voor, zoals het opwekken van duurzame energie door (co-)vergisting van mest. De bestemmingsplannen maken co-vergistingsinstallaties tot een hoogte van 12 meter mogelijk. Voorwaarde is dat het moet gaan om eigen geproduceerde mest of van derden afkomstige co-substraten en de co-vergiste mest moet op de eigen gronden worden gebruikt.

Ook komen zonnepanelen op daken bij agrarische bedrijven en vergistingsinstallaties voor. De plaatsing daarvan is vergunningvrij. In onderstaand voorbeeld zijn 378 modules geplaatst op netto 472 m2 dakvlak. Dit levert een vermogen op van ruim 60.000 W_{piek}.

Afbeelding 4: zonnepanelen op daken

Hoofdstuk 4 Planbeschrijving

4.1 Zonnepanelen op maaiveld

Niet altijd is het mogelijk om zonnepanelen op daken te plaatsen, bijvoorbeeld omdat de daken daarvoor niet geschikt zijn. Anders dan in stedelijk gebied, is er in het buitengebied voldoende ruimte voor het plaatsen van zonnepanelen op maaiveldniveau. Zeker bij agrarische bedrijven is dat het geval, maar ook bij andere bedrijven en bij de meeste woningen.

Situering

Omdat het wenselijk is om bij alle voorzieningen in het buitengebied opwekking van duurzame energie mogelijk te maken, is in dit bestemmingsplan voor nagenoeg alle bestemmingen de mogelijkheid opgenomen om zonnepanelen op maaiveld te plaatsen.

De zonnepanelen moeten in principe binnen het bouwvlak geplaatst worden. Bij (agrarische) bedrijven zijn ze te beschouwen als technische installaties. Er is meestal ook nog ruimte binnen het bouwvlak, zoals op onderstaande afbeeldingen is te zien. De omvang mag maximaal 150 m^2 zijn. Hiermee wordt bedoeld de geprojecteerde grondoppervlakte van de zonnepanelen.

Afbeelding 5:. agrarische en woonbestemming

Het bouwvlak bij een woonbestemming biedt niet altijd ruimte om de zonnepanelen op maaiveld te realiseren. Daarom kunnen bij een woonbestemming de zonnepanelen binnen het gehele bestemmingsvlak gesitueerd worden. Omdat een woning minder energie nodig heeft dan een bedrijf, is hier de omvang beperkt tot 100 m^2.

Om te kunnen voorkomen dat de zonnepanelen zo geplaatst worden dat het landschap of de cultuurhistorische waarde van een gebied of gebouw wordt aangetast is bepaald dat burgemeester en wethouders nadere eisen kunnen stellen aan de situering. Hiermee kan ook voorkomen worden dat de gebruiksmogelijkheden van een aangrenzend perceel worden gehinderd.

Het kan voorkomen dat een bouwvlak geen ruimte biedt voor de zonnepanelen of dat plaatsing van de zonnepanelen buiten het bouwvlak om andere redenen wenselijk. Voor die situaties is een afwijkingsmogelijkheid opgenomen. Die mogelijkheid is er ook voor woningen om zonnepanelen te plaatsen buiten de woonbestemming maar wel op daar aangrenzende gronden.

Energieproductie

Een exacte inschatting van de elektriciteitsproductie van 100 m^2 zonnepanelen is niet te maken, omdat dit afhankelijk is van zeer verschillende combinaties van plaatsingsopties (kompas-oriëntatie, hellingshoek, rijen-afstand) en de techniek die nog aan ontwikkeling onderhevig is. Wel kan worden gezegd dat de opbrengst per module langzamerhand nog wat zal stijgen, maar met de huidige techniek zal dat niet veel

méér worden.

De energieproductie is afhankelijk van het soort zonnepaneel.

Soort zonnepaneel	Vermogen	Standaard afmeting
Kleine zonnepanelen	190 - 215 W_{piek}	1,58 x 0,81 meter
Normale zonnepanelen	245 - 300 W_{piek}	1,65 x 1,00 meter
Grote zonnepanelen	350 - 400 W_{piek}	2,00 x 1,00 meter

Ook de opstelling is van invloed op de energieproductie. Het kan bijvoorbeeld gaan om deze opstellingen:

1. Portrait 36 °zuid georiënteerd, rijen-afstand -30% met beschaduwing/opbrengstverlies van -6%
2. Landscape 36° zuid georiënteerd, rijen-afstand -30% met beschaduwing/opbrengstverlies van -6%
3. Oost-West dubbel, 10 - 13° (30% méér panelen dan zuid-oriëntatie)

Op 100 m^2 kunnen afhankelijk van de opstelling en afmeting 30 - 60 panelen geplaatst worden. De opbrengst varieert van 8.000 - 16.000 kWh, zie bijlage 2.

Gezien de technische mogelijkheden is de verwachting dat de energie zal worden opgeslagen met behulp van een accu. Dan is er wel energieverlies en moet er meer energie opgewekt worden en zijn er dus meer zonnepanelen nodig.

Voor de opwekking van energie voor woningen is 100 m^2 voldoende zijn. Dit bestemmingsplan maakt voor (agrarische) bedrijven meer mogelijk, namelijk 150 m^2. Hierbij is rekening gehouden dat bij bedrijven de energiebehoefte groter is en dat de panelen binnen het bouwvlak geplaatst moeten worden. Binnen dit bouwperceel mogen al verschillende bedrijfsinstallaties gebouwd worden.

Als binnen het bouwvlak geen ruimte meer is, kunnen burgemeester en wethouders gebruik maken van de afwijkingsbevoegdheid en toestaan dat maximaal 100 m^2 buiten het bouwvlak gesitueerd wordt.

Het kan voorkomen dat bij een woning het niet mogelijk is om de zonnepanelen in de tuin te plaatsen, bijvoorbeeld door de beperkte omvang van de tuin of de schaduwwerking. Voor die situaties is het mogelijk dat burgemeester en wethouders gebruik maken van de afwijkingsbevoegdheid om de zonnepanelen bij woningen buiten de woonbestemming, maar wel daaraan grenzend te plaatsen.

Landschappelijke inpassing

De zonnepanelen bij (agrarische) bedrijven moeten binnen het bouwvlak geplaatst worden. Voorkomen moet worden dat het landschap aangetast wordt. Omdat het bestemmingsplan betrekking heeft op het gehele buitengebied van de gemeente, is het niet mogelijk om algemene regels te geven over de situering van de zonnepanelen. Er is daarom opgenomen dat burgemeester en wethouders nadere eisen kunnen stellen ten aanzien van de situering met het oog op onder andere de landschappelijke inpassing.

Bij de afwijkingsbevoegdheid om de zonnepanelen buiten het bouwvlak bij (agrarische) bedrijven te plaatsen of buiten het bestemmingsvlak bij woningen kunnen burgemeester en wethouders nadere voorschriften stellen. Dat kan inhouden dat er afschermende beplanting moet worden aangelegd. De afwijkingsbevoegdheid kan niet worden toegepast voor het plaatsen van de zonnepanelen op gronden die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Overigens zijn zonnepanelen geen permanente structuur verstorende objecten. Nadat ze zijn afgeschreven kunnen ze weer worden weggehaald zonder dat er een blijvende landschappelijke invloed zichtbaar is.

Voorbeelden van zonnepanelen:

Afbeelding 6: Een minimalistiche opstelling

Afbeelding 7: Een afgewerkte opstelling

Wel even bomen kappen ivm 'obstructie door schaduw'

Afbeelding 8: Een "degelijke" 10 kWp opstelling met ballastbak.

Afbeelding 9: oost-west opstelling

4.2 Cultuurhistorie in relatie tot nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

In het bestemmingsplan Cultuurhistorie, vastgesteld op 6 februari 2017, is een groot deel van het buitengebied aangewezen als 'cultuurhistorisch attentiegebied'. Dat betekent dat getoetst moet worden aan de beleidsregel "Koesteren cultuurhistorie" en de daarbij behorende kaart(en).

In dit bestemmingsplan is daarom bepaald dat burgemeester en wethouders nadere eisen kunnen stellen aan de situering van zonnepanelen.

4.3 Welstand en beeldkwaliteit

De Welstandsnota kent geen welstandseisen voor zonnepanelen op maaiveld. Het materiaalgebruik zal veelal het zelfde zijn. Wel kan de situering van belang zijn. In de regels is daarom opgenomen dat burgemeester en wethouders nadere eisen kunnen stellen aan de situering. Richtlijn hiervoor is de in de Gids Buitenkans opgenomen "Kwaliteitskader Gebiedskenmerken: richtlijnen en inspiratie voor ruimtelijke kwaliteit ".

4.4 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een centraal thema in het gemeentelijk beleid van Enschede. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. Tot voor kort werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem, geen aandacht was maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake. Om daar verandering in te kunnen brengen is het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

4.4.1 Speerpunten van het duurzaamheidsbeleid

In het Actieplan duurzaamheid, dat op 8 juni 2015 door de gemeenteraad van Enschede is vastgesteld, heeft de gemeenteraad er voor gekozen om het duurzaamheidsbeleid toe te spitsen op de volgende punten:

Energie
Verhogen van het op eigen grondgebied opgewekte aandeel hernieuwbare energie tot minimaal 12 procent in 2030 en minimaal 27 procent van het voor 2050 voorziene gebruik van energie.

Eigen organisatie
Zelf het goede voorbeeld geven.

Biodiversiteit
Behoud en versterken van de verscheidenheid aan dier- en plantsoorten in de leefomgeving

Groene groei
Groei van de economie zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water,
bodem, grondstoffen en biodiversiteit.

Circulaire economie
Verminderen van de hoeveelheid (rest-)afval door afvalpreventie en het beter scheiden van restafval.

Klimaatadaptatie
Negatieve gevolgen die gepaard gaan met klimaatverandering beperken en de kansen die de klimaatverandering biedt benutten.

Duurzame mobiliteit
Verhoging van het aandeel fietsgebruik in het totaal aantal verplaatsingen, stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer en stimuleren van het gebruik van elektrische auto's.

WEconomy
Bewoners in Enschede dragen in collectief verband actief bij aan een of meer van de duurzame doelstellingen.

Aanpak van het duurzaamheidsbeleid

Binnen de voorgestane aanpak van het Actieplan Duurzaamheid staan de begrippen 'duurzame daden', 'duurzame deals' en 'duurzaam doen' centraal.

Duurzame daden

De gedachte hierbij is dat het zichtbaar maken van bestaand duurzaam gedrag de beste manier is om anderen te inspireren en aan te zetten tot duurzaam handelen. We richten ons daarbij op de groep die in beginsel bereid is tot duurzaam gedrag.

Duurzame deals

Duurzame deals, oftewel afspraken over duurzaam handelen, zijn een middel om nieuw duurzaam gedrag uit te lokken. Bij de uitvoering van duurzame initiatieven lopen bedrijven, instellingen en groepen inwoners soms tegen barrières aan. De gemeente wil die belemmeringen wegnemen. Soms kunnen we daar zelf voor zorgen. In andere gevallen doen we daarvoor een beroep op anderen. De deals maken duidelijk dat verduurzaming van de samenleving een opgave is die we samen moeten oppakken.

Duurzaam Doen

Zelf het goede voorbeeld geven is binnen de gekozen aanpak een belangrijk uitgangspunt. Verduurzaming van de eigen organisatie is in dit Actieplan duurzaamheid verder uitgewerkt onder de noemer Duurzaam Doen.

Voor deze benadering is gekozen, omdat het een positieve benadering is, die anderen inspireert en stimuleert tot duurzame handelingen (gedrag, het doen van investeringen etc.). Het voordeel van deze aanpak is bovendien dat het gedrag voor de doelgroep herkenbaar en dichtbij is, de communicatieboodschap hierdoor aansluit bij de belevingswereld van mensen en de huidige doeners de afzender/ambassadeur zijn (in plaats van de gemeente). Hierdoor is het een aanpak van de stad, in plaats van de gemeente.

4.4.2 Duurzaamheidsbeleid en het bestemmingsplan

In deze paragraaf wordt aan de hand van het Actieplan Duurzaamheid bekeken in hoeverre het bestemmingsplan kan bijdragen aan de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.

Algemeen

Bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in

stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

Energie:

Dit bestemmingsplan is erop gericht om zonnepanelen op maaiveld mogelijk te maken. Met deze bouwwerken kan duurzame energie worden opgewekt.

Het bestemmingsplan past daarmee geheel in het Actieplan Duurzaamheid.

Hoofdstuk 5 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**" getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

5.1 Milieu

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de milieuaspecten.

5.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten die nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden dan wel een vormvrije m.e.r.-beoordeling dient te worden uitgevoerd. Daarbij is er al snel sprake van een stedelijke ontwikkeling in de zin van het Besluit m.e.r. (categorie D11.2). Voorbeelden van een stedelijke ontwikkeling zijn bijvoorbeeld:

- Realisatie van een (omvangrijke) bouwmarkt;
- Realisatie van nieuwe woningen;
- Realisatie van (omvangrijke) parkeervoorzieningen;
- Realisatie van nieuwe detailhandel.

In tegenstelling tot de ladder voor duurzame verstedelijking is er bij het Besluit m.e.r. geen sprake van een ondergrens wat aantallen woningen betreft. In de meeste gevallen kan hierbij worden volstaan met het opnemen van een vormvrije m.e.r.-beoordeling.

Bij het toetsen van plannen en besluiten aan het Besluit m.e.r. zijn er drie mogelijkheden:

1. m.e.r.-plicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit is het uitvoeren van een m.e.r.-verplicht;
2. m.e.r.-beoordelingsplicht: voor (onderdelen van) het plan of besluit moet eerst worden beoordeeld of het uitvoeren van een m.e.r. verplicht is;
3. vormvrije m.e.r.-beoordeling: het plan of het besluit omvat een m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, maar deze activiteit ligt (ruim) beneden de in daarvoor in het Besluit m.e.r. opgenomen indicatieve drempelwaarden. Het bevoegd gezag moet dan een vormvrije m.e.r.-beoordeling uitvoeren om na te gaan of die activiteit mogelijk aanzienlijke milieugevolgen zou kunnen hebben. Als uit die vormvrije m.e.r.-beoordeling blijkt dat aanzienlijke milieugevolgen op voorhand niet kunnen worden uitgesloten, moet er alsnog een verplichte m.e.r.-beoordeling worden uitgevoerd.

Voor activiteiten die niet in het Besluit m.e.r. zijn genoemd, geldt geen m.e.r.-plicht of (vormvrije) m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Bij bestaande bedrijven, bestaande voorzieningen en bestaande woningen worden bouwwerken met een beperkte omvang mogelijk gemaakt. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

5.1.2 Milieuaspecten

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is nagegaan of er bestaande en toekomstige bedrijvigheid in en rondom het plangebied van het bestemmingsplan "**Buitengebied - zonnepanelen**" aanwezig is, die van

invloed kan zijn op het woon- en leefklimaat in het plangebied.

Bij bestaande bedrijven, bestaande voorzieningen en bestaande woningen worden bouwwerken met een beperkte omvang mogelijk gemaakt. Dit zal geen milieu-effecten tot gevolg hebben.

5.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding.

Hemelwater

De zonnepanelen op maaiveld kunnen geplaatst worden zonder en met verharding van de grond. Ten opzichte van de huidige planologische mogelijkheden brengt dit bestemmingsplan daarin geen wijziging. Ook een bouwvlak bij bedrijven en andere voorzieningen mogen verhard worden. Dit geldt ook voor de tuinen bij woningen. De zonnepanelen op maaiveld kunnen op verharde grond staan. Het ligt echter meer voor de hand dat zij op bijvoorbeeld grasland worden geplaatst. Verharding geeft warmte af en dat is niet goed voor het rendement van de zonnepanelen; grasland geeft verkoeling. Maar ook als de grond zal worden verhard, dan gaat het om een beperkte oppervlakte. Dit heeft geen invloed op de waterhuishouding omdat het hemelwater op eenvoudige wijze afgevoerd kan worden.

De waterhuishouding zal daarom geen belemmering vormen voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.3 Natuur

5.3.1 Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming wordt de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden en de bijzondere nationale natuurgebieden (toekomstige Natura 2000 gebieden) geregeld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan moeten worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en de aanwezige habitats van soorten in een Natura 2000 gebied.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aangewezen natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een plan-milieu effect rapportage (plan-MER) te worden opgesteld. Wanneer ook op basis van een uitgevoerde passende beoordeling significant negatieve gevolgen niet met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten kunnen de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt indien er redelijkerwijs geen alternatieven aanwezig zijn, er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de negatieve gevolgen in voldoende mate worden gecompenseerd.

Een aantal delen van het buitengebied grenst aan natura 2000 gebieden. De milieueffecten van de zonnepanelen zijn echter zeer beperkt tot nihil. De plaatsing van zonnepanelen met een oppervlakte van 100 m^2 zal niet leiden tot significant negatieve gevolgen voor de Natura 2000.

5.3.2 Wet natuurbescherming, beschermde planten- en diersoorten

In hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van planten- en diersoorten geregeld. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren in gevaar komt en dat vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen opzettelijk worden vernield of verstoord. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het opzettelijk doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan en daarbij zorgvuldig wordt gehandeld.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten. Indien noodzakelijk dienen tijdig passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen dan wel dient het plan te worden aangepast om overtreding van verbodsbepalingen te kunnen voorkomen en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige beschermde soorten te kunnen waarborgen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kunnen worden voorkomen is een ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen noodzakelijk en dient aannemelijk te worden gemaakt dat deze redelijkerwijs ook verleend zal kunnen worden.

Het bestemmingsplan maakt de plaatsing van zonnepanelen binnen bouwvlakken van bedrijven en voorzieningen en in tuinen bij woningen mogelijk. Daar is nu ook al de bouw van andere bouwwerken en verharding van de gronden mogelijk. Een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van soorten kan daarom achterwege blijven.

5.3.3 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. Het NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) en beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden.

De aanwijzing van gebieden als onderdeel van het NNN vindt plaats bij provinciale verordening en dient te worden vertaald in gemeentelijke ruimtelijke plannen zoals structuurvisies en bestemmingsplannen. Het NNN kent geen externe werking, tenzij dit bij provinciale verordening als zodanig is bepaald.

Dit bestemmingsplan maakt geen wijziging in de bestemmingen mogelijk, alleen de bouw van 100 m^2 zonnepanelen. De zonnepanelen kunnen geplaatst worden op gronden waar nu ook gebouwd mag worden.

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat het NNN geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 6 Juridische planopzet

6.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven.

Het bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen" is een paraplubestemmingsplan. Met dit bestemmingsplan wordt een aantal bestemmingsplannen gewijzigd. In bijlage 1 zijn deze bestemmingsplannen genoemd. Deze bestemmingsplannen worden gewijzigd in die zin dat aan de planregels van deze bestemmingsplannen planregels worden toegevoegd.

6.2 Planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
b. Hoofdstuk 2 - Algemene regels;
c. Hoofdstuk 3 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan **"Buitengebied - zonnepanelen**".

In Artikel 1, Begrippen, zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd.

Hoofdstuk 2 Algemene regels

Hoofdstuk 2 bevat in artikel 2 de reikwijdte van het bestemmingsplan. Daar is opgenomen dat het bestemmingsplan Buitengebied Zonnepanelen betrekking heeft op de bestemmingsplannen, die in bijlage 1 zijn genoemd. En ook dat de overige regels in de bestemmingsplannen onverkort van kracht blijven.

Artikel 3 (algemene bouwregels) bevat de bepalingen over het plaatsen van zonnepanelen.

Binnen de bestemmingen die zijn genoemd in bijlage 2 zijn binnen het bouwvlak zonnepanelen op maaiveld mogelijk. De grondoppervlakte mag maximaal 150 m^2 zijn. Met grondoppervlakte wordt hier bedoeld de geprojecteerde oppervlakte. De maximale hoogte van de zonnepanelen, dus de totale installatie, mag maximaal 1.80 meter zijn.

Voor de bestemming "Wonen" is bepaald dat daar binnen het bestemmingsvlak, dus ruimer dan alleen het bouwvlak, zonnepanelen mogelijk zijn. Hiervoor is gekozen omdat het bouwvlak niet altijd ruimte biedt voor de zonnepanelen. De omvang mag maximaal 100 m^2 zijn.

Met de nadere eisen regeling in lid 2 is het mogelijk dat burgemeester en wethouders eisen stellen over de locatie van de zonnepanelen in verband met landschap, cultuurhistorie, verkeersveiligheid en het gebruik van aangrenzende percelen.

Het kan voorkomen dat er binnen het bouwvlak geen geschikte ruimte is voor de zonnepanelen. In die situatie kunnen burgemeester en wethouders gebruik maken van de afwijkingsbevoegdheid om de zonnepanelen buiten het bouwvlak maar wel direct grenzend aan het bouwvlak te plaatsen. Van de 150 m^2 kan dan maximaal 100 m^2 buiten het bouwvlak gesitueerd worden. Burgemeester en wethouders kunnen voorschriften geven over de situering van de zonnepanelen. Ook rekening is gehouden met de situatie dat

binnen de woonbestemming geen geschikte ruimte is voor de zonnepanelen, maar wel op de aangrenzende percelen. Ook voor deze situatie is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen.

Aan de omgevingsvergunning met een afwijking kunnen nadere voorschriften gesteld worden met het oog op de landschappelijke inpassing, gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende percelen en de cultuurhistorische waarde.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

6.3 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

Hoofdstuk 7 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de plaatsing van zonnepanelen op particuliere grond mogelijk te maken. Dit zijn particuliere initiatieven, waarvan de uitvoering niet afhankelijk is van financiële bijdragen van de gemeente Enschede. Voor de gemeente zijn aan de plannen van de initiatiefnemer geen kosten verbonden.

Bijlagen toelichting

Bijlage 1 bestemmingsplannen

BESTEMMINGSPLAN	STATUS
Buitengebied Noordwest	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 235	Ontwerp
Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Lonneker Molenweg 82	Ontwerp
Buitengebied Noordwest - Twekkelerhof	Ontwerp
Buitengebied Noordwest - Wijziging 2 Wiggersbosweg 34-36	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Haaksbergerstraat 1160	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Keizerweg 28	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Beckumerstraat 458	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Goorseveldweg 125	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Welenmosweg 125	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Badweg	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest – Rutbekerveld	Onherroepelijk
Buitengebied – Noordwest – Boekelosestraat 255-257	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost - Zuid Esmarkerrondweg 250	Ontwerp
Buitengebied Zuidoost - Wijziging 1 Weustinkhoekweg 107	Onherroepelijk
Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost - Moorvenweg 2a	Vastgesteld
Buitengebied Zuidoost - Fietspad Zuid Esmarkerrondweg	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost - Lonnekerweg 298	Onherroepelijk
Drienerbraken - Kristalbad	Onherroepelijk
Drienerbraken – Kristalbad – Landgoed de Tolbeeck	Onherroepelijk
Glanerbrug Noord	Vastgesteld
Groenescheg 2016	Vastgesteld
Groenescheg – Welnalaan	Vastgesteld

Klein Boekelerveldweg 2013 – wijziging 2	Vastgesteld
Overmaat - Fokkeweg	Onherroepelijk
Prins Bernardpark	Onherroepelijk

Bijlage 2 Energieproductie zonnepanelen

Diverse opties voor maximaal 100 m2 zonneveld, maximale hoogte 1,80 m[1] en te verwachten elektriciteitsproductie.

Een exacte inschatting van de elektriciteitsproductie voor een 100 m2 zonneveld is niet te maken, want is afhankelijk van zeer verschillende combinaties van plaatsingsopties (kompas-oriëntatie, hellingshoek, rijen-afstand) en de techniek die nog aan ontwikkeling onderhevig is. Wel kan worden gezegd dat de opbrengst per module langzamerhand nog wat zal stijgen, maar met de huidige techniek zal dat niet veel méér worden.

Aannames vermogen zonnepaneelmodules 2017-2018:

Soort zonnepaneel	Vermogen	Standaard afmeting
Kleine zonnepanelen	190 - 215 W_{piek}	1,58 x 0,81 meter
Normale zonnepanelen	245 - 300 W_{piek}	1,65 x 1,00 meter
Grote zonnepanelen	350 - 400 W_{piek}	2,00 x 1,00 meter

Aannames opstelling :
1. Portrait 36 °zuid georiënteerd, rijen-afstand -30% met beschaduwing/opbrengstverlies van -6%
2. Landscape 36° zuid georiënteerd, rijen-afstand -30% met beschaduwing/opbrengstverlies van -6%
3. Oost-West dubbel, 10 - 13° (30% méér panelen dan zuid-oriëntatie)

Aannames beschikbaar vlak: vierkant, rechthoek of niet-symmetrisch (verlies meer m2):

Stel: 10 x 10 vierkant = 10 panelen portrait naast elkaar, 1 laaghoogte (= 97 cm) max 3 rijen = 30 panelen X 300 W_{piek} = 9.000 W_{piek} ➔ 8.010 kWh/jaar (bij performance-ratio van 89 % incl. 6% “schaduw”verlies)

Stel: 10 x 10 vierkant = 6 panelen landscape naast elkaar 1 laaghoogte (= 59 cm) max 5 rijen = 30 panelen x 300 W_{piek} = 9.000 W_{piek} ➔ 8.010 kWh/jaar (bij performance-ratio van 89 % incl. 6% “schaduw”verlies)

Stel: 10 x 10 vierkant = 6 panelen landscape naast elkaar 2 laaghoogtes (= 118 cm) max 3 rijen = 36 panelen x 300 W_{piek} = 10.800 W_{piek} ➔ 10.260 kWh/jaar (bij performance-ratio van 89 % incl. 6% “schaduw”verlies)

Stel: 5 x 20 rechthoek = 3 panelen landscape naast elkaar 3 laaghoogtes (= 176 cm) max 4 rijen (incl. max. 10% opp. overschrijding) = 36 panelen x 300 W_{piek} = 10.800 W_{piek} = 10.260 kWh/jaar (bij performance-ratio van 95%)

Stel: 10 x 10 vierkant = 12 panelen oost-west dubbel t.o.v. elkaar (= < 100 cm) max. 5 rijen = 60 panelen x 300 W_{piek} = 18.000 W_{piek} x -7% (-1.260 kWh) = 15.840 kWh/jaar. (bij over-all performance-ratio van 88%)

Schematisch weergave berekening rijen-afstanden

Afstand zonnepanelen berekenen

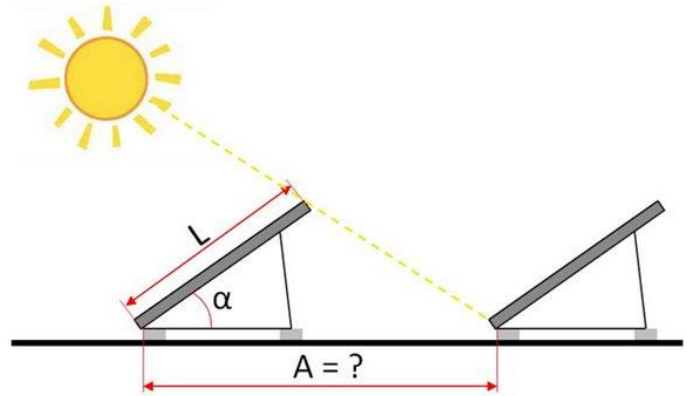

De minimale afstand (A) tussen de rijen zonnepanelen dient te zijn:

A = 516 cm

Bij deze berekening hebben wij de volgende waarden gebruikt:	
Lengte (L) zonnepanelen	**165 cm**
Hellingshoek zonnepanelen (α)	**36 graden**
Uw postcode	**7414ad (breedtegraad: 52,275713)**

Rij-afstandverkleining	**Minderopbrengst**
5%	-1%
10%	-2%
20%	-4%
30%	-6%
(Indien 2 rijen waarbij de 2e rij in de schaduw komt)	

Conclusies:

1. Op 100 m2 bruto oppervlak kunnen 30 tot 36 panelen worden geplaatst in traditionele portrait of landscape opstelling in een Zuid oriëntatie met optimale hellingshoek van 36° met opbrengst variërend van 8.000 kWh tot 10.260 kWh. De bruto-netto oppervlakte verhouding is circa 60%.

2. Op 100 m2 bruto oppervlak kunnen 60 panelen in oost-west opstelling rug-aan-rug worden geplaatst met opbrengst tot bijna 16.000 kWh per jaar. De bruto-netto oppervlakteverhouding is dan bijna 100%, maar het relatieve rendement op de installatie is lager, door een hogere investering (meer panelen) en lagere opbrengst per module door een niet-optimale oriëntatie.

3. De meeste huishoudens hebben een 1*35 of een 3*25 AMP aansluitwaarde en kunnen niet méér dan tussen circa 8.000 kWh en 15.000 kWh invoeden zonder dat hun aansluiting verzwaard moet worden, of men moet het “eigen” gebruik bij piekproductie (in de zomer) verhogen. Agrariërs hebben doorgaans een zwaardere aansluiting van 3*50 of 3*63 AMP, goed voor tussen 25.000 en 80.000 kWh.

4. Voor een rendabele investering in Zon-PV gebruikt men nu (nog) de salderingsregeling die tot 10.000 kWh het meeste rendement geeft, vanwege het degressieve tarief van de Energiebelasting. Boven 10.000 kWh wordt het rendement behoorlijk lager.

Gemeente Enschede, Domein Fysiek / S&B
20171219

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Buitengebied - zonnepanelen met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00173-0003 van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 bestemmingsgrens:

de grens van een bestemmingsvlak.

1.4 bestemmingsvlak:

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.5 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.6 bouwwerk:

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.7 overig bouwwerk:

bouwwerk, geen gebouw en geen bijbehorend bouwwerk zijnde.

Hoofdstuk 2 Algemene regels

Artikel 2 Reikwijdte

De regels in artikel 3 van dit plan zijn aanvullend op de regels van de bestemmingsplannen, die opgenomen zijn in bijlage 1. De overige regels in de bestemmingsplannen blijven onverkort van kracht.

Artikel 3 Algemene bouwregels

3.1 Zonnepanelen

3.1.1 Bouwregels

a. Binnen de gebiedsaanduiding 'overige zone - zonnepanelen' zijn binnen het plangebied van de bestemmingsplannen zoals opgenomen in bijlage 1 en binnen de bestemmingen, zoals opgenomen in bijlage 2 binnen het bouwvlak zonnepanelen op maaiveld toegestaan tot een totale grondoppervlakte van 150 m^2.
b. Binnen de gebiedsaanduiding 'overige zone - zonnepanelen' zijn binnen de bestemming "Wonen", in afwijking van de bestemmingsplannen zoals opgenomen in bijlage 1, zonnepanelen op maaiveld toegestaan tot een totale grondoppervlakte van 100 m^2.
c. De hoogte van de zonnepanelen mag maximaal 1, 8 m bedragen.

3.1.2 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen ten aanzien van de situering van de zonnepanelen nadere eisen stellen met het oog op:

- de landschappelijke inpassing,
- de cultuurhistorische waarde,
- verkeersveiligheid,
- de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende percelen.

3.1.3 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 3.1.1,

a. onder a voor het plaatsen van zonnepanelen buiten het bouwvlak maar wel direct grenzend aan het bouwvlak, in die zin dat van de 150 m^2, 100 m^2 buiten het bouwvlak mag worden gesitueerd;
b. onder b voor het plaatsen van zonnepanelen buiten de bestemming "Wonen" maar wel direct grenzend aan de gronden met de bestemming "Wonen" ten behoeve van de aangrenzende woonfunctie;
c. de afwijking mag niet toegepast worden binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN), zoals bepaald en begrensd in Titel 2.7 van de Omgevingsverordening Overijssel.

Burgemeester en wethouders kunnen nadere voorschriften geven met het oog op de landschappelijke inpassing, de cultuurhistorische waarde en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende percelen .

Hoofdstuk 3 Overgangs-en slotregels

Artikel 4 Overgangsrecht

4.1 Overgangsrecht bouwwerken

4.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

4.1.2 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig in afwijking van het bepaalde in lid 4.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

4.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 4.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

4.2 Overgangsrecht gebruik

4.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

4.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 4.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

4.2.3 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 4.2.1, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

4.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 4.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 5 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen".

Bijlagen regels

Bijlage 1 Bestemmingsplannen

BESTEMMINGSPLAN	STATUS
Buitengebied Noordwest	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 235	Ontwerp
Buitengebied Noordwest - Lossersestraat 197	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Lonneker Molenweg 82	Ontwerp
Buitengebied Noordwest - Twekkelerhof	Ontwerp
Buitengebied Noordwest - Wijziging 2 Wiggersbosweg 34-36	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Haaksbergerstraat 1160	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Keizerweg 28	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Beckumerstraat 458	Vastgesteld
Buitengebied Noordwest - Goorseveldweg 125	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Welenmosweg 125	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest - Badweg	Onherroepelijk
Buitengebied Noordwest – Rutbekerveld	Onherroepelijk
Buitengebied – Noordwest – Boekelosestraat 255-257	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost - Zuid Esmarkerrondweg 250	Ontwerp
Buitengebied Zuidoost - Wijziging 1 Weustinkhoekweg 107	Onherroepelijk
Buitengebied zuidoost - Oude Haaksbergerdijk 300	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost - Moorvenweg 2a	Vastgesteld
Buitengebied Zuidoost - Fietspad Zuid Esmarkerrondweg	Onherroepelijk
Buitengebied Zuidoost - Lonnekerweg 298	Onherroepelijk
Drienerbraken - Kristalbad	Onherroepelijk
Drienerbraken – Kristalbad – Landgoed de Tolbeeck	Onherroepelijk
Glanerbrug Noord	Vastgesteld
Groenescheg 2016	Vastgesteld
Groenescheg – Welnalaan	Vastgesteld

Klein Boekelerveldweg 2013 – wijziging 2	Vastgesteld
Overmaat - Fokkeweg	Onherroepelijk
Prins Bernardpark	Onherroepelijk

Bijlage 2 Bestemmingen

Bestemmingen

Agrarisch
Agrarisch - Tuinbouw
Agrarisch met waarden - Agrarische functie met ecologische waarden
Agrarisch met waarden - Agrarische functie met landschapswaarden
Agrarisch - Stadslandbouw
Bedrijf
Bedrijf - Agrarisch loonbedrijf
Bedrijf - Garage
Bedrijf - Hovenier
Bedrijf - Kwekerij
Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen met LPG
Cultuur en ontspanning - Bezoekers- en beheercentrum
Detailhandel - Tuincentrum
Groen - Landgoedontvangstcentrum
Groen - Landgoedpark
Horeca
Maatschappelijk - Crematorium
Maatschappelijk - Militair terrein
Maatschappelijk - Religie
Maatschappelijk - Zorgboerderij
Recreatie - Dagrecreatie
Recreatie - Kampeerterrein
Recreatie - Verblijfsrecreatie
Sport
Sport - Golfbaan
Sport - Manege
Wonen - Landelijk wonen

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Mei 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

TEAM RUIMTELIJKEPLANNEN

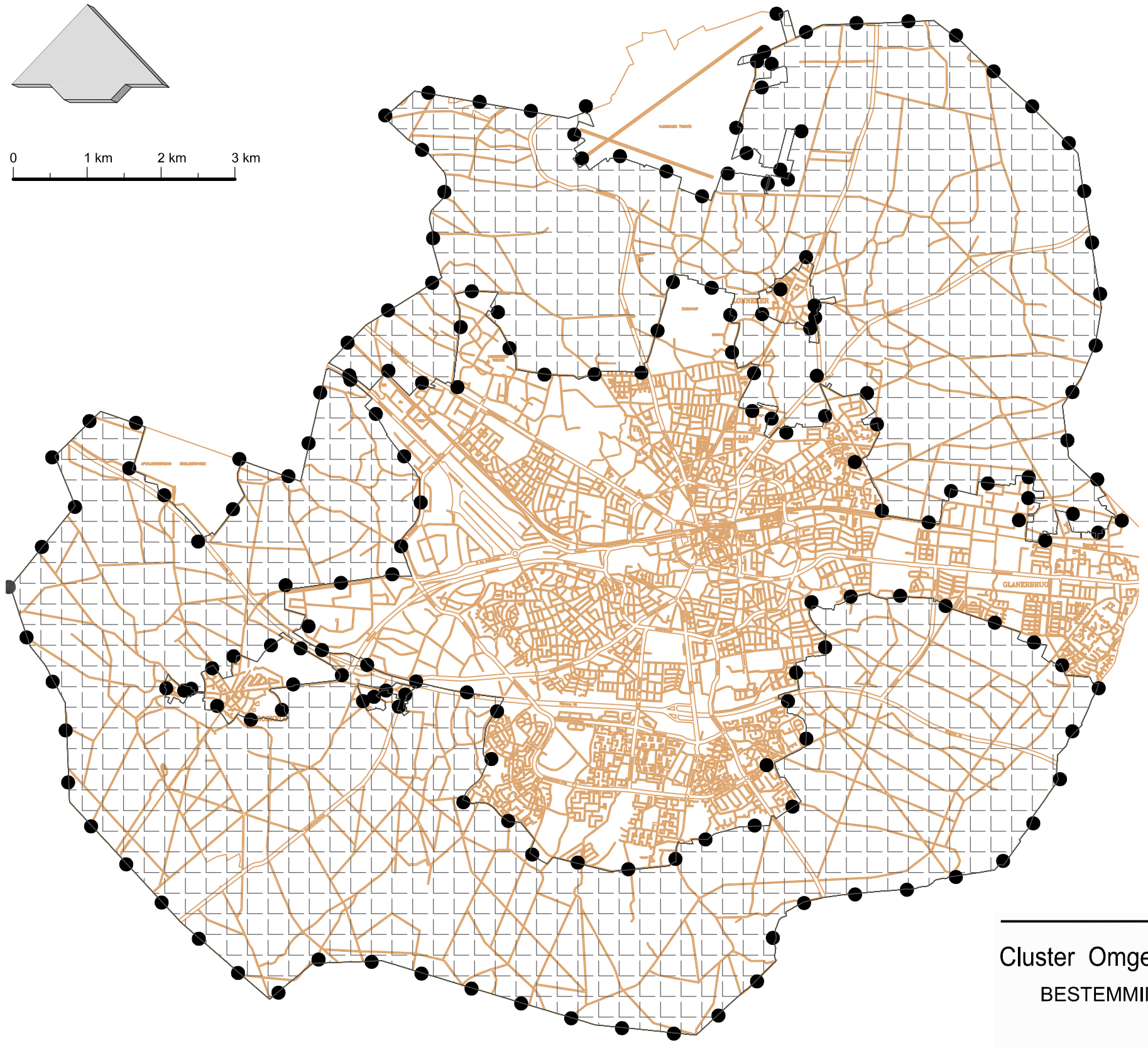

Plangebied

Buitengebied - zonnepanelen

Gebiedsaanduidingen

overige zone - Zonnepanelen

Cluster Omgeving & Recht

Gemeente Enschede

BESTEMMINGSPLAN:

Buitengebied - zonnepanelen

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT:.....

	Naam	Datum	Projectleiding		Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
	dB	180206		3				A3	------
1				4				Tekeningnummer	
2				5				BP00173	

TEKENING LOCATIE: S:_BUITENGEBIED\BUITENGEBIED - ZONNEPANELEN\ACAD\BUITENGEBIED - ZONNEPANELEN.DWG

Nota Samenvatting en beantwoording zienswijze

Bestemmingsplan “Buitengebied - zonnepanelen”

Gemeente Enschede

Afdeling Bestemmen en Vergunnen
Team Ruimtelijke Plannen
Mei 2018

SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZE MET BETREKKING TOT HET ONTWERP BESTEMMINGSPLAN "BUITENGEBIED - ZONNEPANELEN"

Het ontwerp bestemmingsplan "Buitengebied - zonnepanelen" heeft met ingang van 15 maart tot en met 25 april 2018 ter inzage gelegen.

Tijdens de tervisielegging van het ontwerp bestemmingsplan is er 1 zienswijze ontvangen. Deze zienswijze is tijdig ingediend en voorzien van inhoudelijke gronden, derhalve ontvankelijk.

De ingediende zienswijze geeft aanleiding tot een kleine aanpassing van het bestemmingsplan.

TenneT TSO B.V., Arnhem
Zienswijze van 20 april 2018, ingeboekt 24 april 2018

Samenvatting
TenneT heeft bovengrondse en ondergrondse hoogspanningsleidingen in de gemeente. Mede in verband met de veiligheid van personen en goederen zijn werkzaamheden in de belemmeringsstrook alleen mogelijk met toestemming van Tennet.
In dat kader wordt gesteld dat als het bestemmingsplan geen zonnepanelen binnen de dubbelbestemmingen van de energieleidingen mogelijk maakt, zij geen opmerkingen hebben. Als dat anders is, wordt gevraagd om de dubbelbestemmingen in de regels op te nemen.

Beantwoording
Het paraplubestemmingsplan brengt geen wijziging in de dubbelbestemmingen (Leiding – Hoogspanningsverbinding) in de verschillende bestemmingsplannen. De dubbelbestemmingen blijven van kracht. Dat betekent dat een bouwwerk binnen een dubbelbestemming alleen is toegestaan met een afwijking na advies van de leidingbeheerder. Dat is ook opgenomen in artikel 2 van het paraplubestemmingsplan, waarin staat dat de overige regels uit de bestemmingsplannen van kracht blijven.
De formulering in artikel 3 (bouwregels, zonnepanelen) van het paraplubestemmingsplan zou anders uitgelegd kunnen worden. Daarom wordt voorgesteld de formulering iets aan te passen.

Gemeente Enschede | 3 | A/B
Reg.nr.
Ingekomen 24 APR. 2018
Afdeling DF BU/OA
Behandeltermijn
Attentie
be 594
Concept
afd DF/OA

TenneT
Taking power further

Postbus 718, 6800 AS Arnhem, Nederland

Gemeente Enschede
T.a.v. de gemeenteraad
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

DATUM	20 april 2018
ONZE REFERENTIE	GSN-REM 18-1550
BEHANDELD DOOR	Marja ter Maat
TELEFOON DIRECT	026 373 11 79
E-MAIL	Marja.ter.Maat@tennet.eu

BETREFT zienswijze ontwerpbestemmingsplan Buitengebied - Zonnepanelen

Geachte leden van de raad,

Onlangs is via de Staatscourant bekend gemaakt dat het bovengenoemde bestemmingsplan ter inzage ligt. Van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen maakt TenneT TSO B.V. bij deze gebruik.

Binnen de grenzen van het nu ter inzage liggende bestemmingsplan bevinden zich de volgende hoogspanningsverbindingen:

Bovengronds:

- 380.000 Volt Gronau – Hengelo; die gecombineerd is met een 110.000 Volt;
- 110.000 Volt Enschede Heekstraat – Losser;

Ondergronds:

- 2x 110.000 volt Hengelo Boeldershoek – AVI Twence;

Leveringszekerheid

Voor eigenaren van hoogspanningsinfrastructuren zoals TenneT, is het van groot belang om de leveringszekerheid van elektriciteit te kunnen garanderen. Bij de Elektriciteitswet 1998 (de "E-wet") is TenneT aangewezen als beheerder van het landelijk hoogspanningsnet. Zij is daarmee verantwoordelijk voor een ongestoorde werking van dit net. Een zeer belangrijke kerntaak van TenneT is dan ook het optimaal beheren, onderhouden en veiligstellen van nieuw te realiseren en gerealiseerde assets ten behoeve van een ongestoorde ligging daarvan gedurende de gehele levensfase. Uitgangspunt is dat deze vitale en zware infrastructuur een gepaste bescherming kent, verankerd in een duurzaam liggingsregime. De aanwezigheid van deze hoogspanningsverbinding kan beperkingen opleveren voor het gebruik van de gronden. Hierbij zijn onder meer aspecten aan de orde waaronder de veiligheid van personen en goederen, de aan te houden veiligheidsafstanden, de bereikbaarheid van de hoogspanningsverbindingen en de benodigde ruimte voor het uitvoeren van onderhouds- en herstelwerkzaamheden. Daarom zijn o.a. werkzaamheden binnen de belemmerde strook van een hoogspanningsverbinding onderhevig aan schriftelijke goedkeuring van TenneT.

Voorliggend plan betreft een paraplubestemmingsplan voor alle bestemmingen genoemd in bijlage 2 van het plan.
"Binnen de bestemmingen die zijn genoemd in bijlage 2 zijn binnen het bouwvlak zonnepanelen op maaiveld mogelijk. De grondoppervlakte mag maximaal 150 m² zijn. Met grondoppervlakte wordt hier bedoeld de geprojecteerde oppervlakte. De maximale hoogte van de zonnepanelen, dus de totale installatie, mag maximaal 1.80 meter zijn."

Ervan uitgaande dat binnen de dubbelbestemming geen zonnepanelen zijn toegestaan, omdat die dubbelbestemming niet genoemd is in bijlage 2 en de regels van de vigerende plannen nog steeds gelden, hebben wij geen opmerkingen op genoemd plan.
Indien echter bovenstaande aanname niet correct is, dan verzoeken wij u om de dubbelbestemming op te nemen in de regels en op bijlage 2.
Omdat zonneparken niet zonder meer onder een hoogspanningsverbinding (of boven op het kabelbed van een hoogspanningskabel) kunnen worden geplaatst, is het noodzakelijk dat TenneT de plannen kan toetsen of een realisatie van een park ook technisch uitvoerbaar danwel toelaatbaar is.
Wij gaan dan altijd van te voren in overleg met de initiatiefnemers om onze voorwaarden en mogelijkheden te bespreken. Wanneer er vervolgens concrete plannen zijn voor een zonnepark, kan men een mail sturen naar grondzaken-noord@tennet.eu voor het ontvangen van de uitvoeringsvoorwaarden.

Heeft u nog vragen?
Heeft u vragen over de inhoud van deze brief, dan kunt u contact opnemen met Marja ter Maat van onze vennootschap.

Eventuele correspondentie (met vermelding van onze referentie) kunt u richten aan Marja ter Maat van onze vennootschap.

Wij zien uw reactie op deze brief met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,
TenneT TSO B.V.

p/o

Cees de Jong
Manager Real Estate Management

TenneT
Taking power further

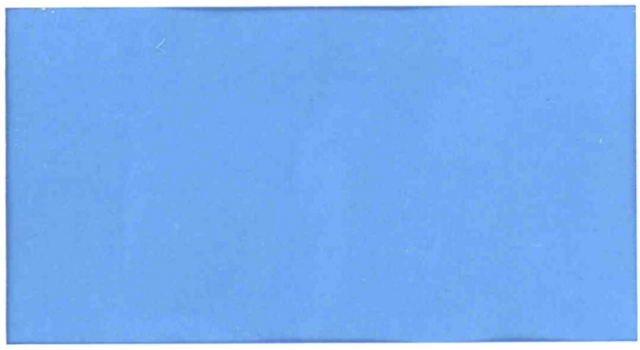

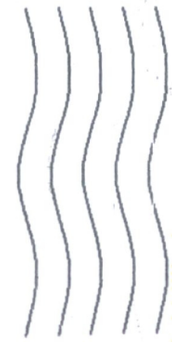

2X1CC #5311X0X#0080000#

NOTA WIJZIGINGEN BESTEMMINGSPLAN “BUITENGEBIED - ZONNEPANELEN”

Ter verduidelijking wordt de formulering van artikel 3.1.1 onder a, aangepast en luidt:

3.1.1 Bouwregels

a. Binnen de gebiedsaanduiding 'overige zone - zonnepanelen' zijn binnen het plangebied van de bestemmingsplannen zoals opgenomen in bijlage 1 en binnen de bestemmingen, zoals opgenomen in bijlage 2, binnen het bouwvlak zonnepanelen op maaiveld toegestaan tot een totale grondoppervlakte van 150 m2.

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- A

Onderwerp	Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan "Lonneker 2018"		
Portefeuillehouder	Algemeen agendaletter (A))		
Programma	*DF*	Aangeboden aan Raad	5 juni 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800047125

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. Het dorp Lonneker van een actuele bestemmingsregeling te voorzien.
2. Tegelijkertijd twee nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken in Lonneker:
a. functieverandering van de pastoriewoning (Scholten Reimerstraat 40) met aanliggende tuin naar een burgerwoning;
b. bouw van een twee-onder-één-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685 op een langdurig braakliggende kavel, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het achterliggende terrein.
3. De “Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen bestemmingsplan Lonneker 2018” vast te stellen. Zie bijlage bij dit raadsvoorstel.
4. Ten behoeve van het genoemde onder 1 en 2 en bij vaststelling van het genoemde onder 3, het bestemmingsplan “Lonneker 2018" gewijzigd vast te stellen overeenkomstig de bij dit plan behorende verbeelding, regels, toelichting en ondergrond conform NL.IMRO.0153.BP00126-0003. Zie bijlage bij dit raadsvoorstel.

Inleiding

In het kader van de wettelijke actualisatieplicht op grond van de Wet ruimtelijke ordening is het bestemmingsplan "Lonneker 2018" opgesteld. Met dit bestemmingsplan wordt aan het plangebied een actuele juridisch-planologische regeling gegeven, waarbij grotendeels het bestaande gebruik van de gronden en de gebouwen in dit gebied wordt vastgelegd. Het gaat daarbij om een actualisatie van de bestemmingsplannen die nu samen gelden voor nagenoeg de gehele bebouwde kom van Lonneker.
Het plan maakt daarnaast twee 'nieuwe' ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Enerzijds betreft het de functieverandering van de pastoriewoning (Scholten Reimerstraat 40) met aanliggende tuin naar een reguliere woning. Anderzijds gaat het om de bouw van een twee-onder-één-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685 op een langdurig braakliggende kavel, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het terrein achter deze kavel. Laatstgenoemde ontwikkeling was nog niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan "Lonneker 2018". Andere potentiële ontwikkelingen, zoals enkele potentiële woningbouwlocaties aan de randen van het dorp, zijn nog niet voldoende concreet danwel nog niet formeel aangevraagd. Verder zijn de relevante regels van de geldende ‘parapluplannen’, zoals ‘Onzelfstandige Bewoning Enschede’ en ‘Cultuurhistorie’, eveneens doorvertaald.

Beoogd resultaat

Ten eerste beoogt het plan een actuele en passende juridische regeling voor het plangebied, gericht op het beheer en het behoud van de bestaande situatie. Ten tweede maakt het bewoning van de pastoriewoning (Scholten Reimerstraat 40) door burgers mogelijk en kan er een twee-onder-één-kapwoning op een langdurig braakliggende kavel worden gerealiseerd (Oldenzaalsestraat 683-685), inclusief garageboxen op het achterliggende terrein.

Argumenten

1.1 Voldoen aan actualisatieplicht
Het bestemmingsplan “Lonneker 2018” is in eerste instantie opgesteld om te voldoen aan de wettelijke actualisatieplicht op grond van de Wet ruimtelijke ordening. Bestemmingsplannen moeten volgens die plicht binnen 10 jaar na in werking treding van het plan geactualiseerd worden. Voor dit plangebied geldt grotendeels nog het bestemmingsplan “Lonneker 2006”, dat op 8 mei 2008 onherroepelijk in werking is getreden. Het niet tijdig vaststellen van het plan “Lonneker 2018” heeft mogelijk derving van legesinkomsten tot gevolg.
De Eerste Kamer heeft al besloten dat de actualisatieplicht zal vervallen, maar de exacte datum wanneer deze wetswijziging in werking treedt is nog onbekend. Spoedige actualisatie is dus nog wel gewenst.

1.2 Actuele regeling voor plangebied
Ook inhoudelijk is het gewenst dat de bestemmingsregeling wordt geactualiseerd. Het is onder andere gewenst om actuele regels voor erfbebouwing en parkeren te laten gelden en regels uit geldende ‘parapluplannen’, zoals “Onzelfstandige Bewoning Enschede” en “Cultuurhistorie”, door te vertalen.

2a.1 Gebruik leegstaande pastoriewoning en beter behoud monument
De pastoriewoning (Scholten Reimerstraat 40) zal niet meer gebruikt worden ten behoeve van de pastorie/kerk. Door de omzetting naar burgerwoning blijft het gebouw een functie houden. Het gebouw betreft een gemeentelijk monument. De buitenzijde van het gebouw wordt niet of nauwelijks aangepast. Wel wordt de pastorie intern verbouwd in verband met achterstallig onderhoud. Zo raakt het monument niet in (verder) verval en blijft het behouden.

2b.1 Ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685 is stedenbouwkundige vooruitgang
Met het invullen van de langdurig braakliggende kavel Oldenzaalsestraat 683-685 wordt een ‘gat’ aan de doorgaande weg Oldenzaalsestraat na vele jaren ingevuld. De ontwikkeling van garageboxen op het achterliggende terrein voorziet in een lokale behoefte, waaronder behoefte van direct omwonenden.

4.1 Vaststelling bestemmingsplan nodig
Om het genoemde onder beslispunten 1 en 2 formeel mogelijk te maken is een gewijzigde vaststelling van bestemmingsplan “Lonneker 2018" nodig.

Kanttekeningen.
1.1 en 3.1 Aanbrengen en schrappen aanduidingen ‘karakteristiek’; één zienswijze
Ten behoeve van bestemmingsplan “Lonneker 2018” is een nadere cultuurhistorische inventarisatie gedaan ten opzichte van de inventarisatie die ten grondslag lag aan bestemmingsplan "Cultuurhistorie". Dit heeft zich enerzijds vertaald in de aanduiding van diverse panden als 'karakteristiek' op de planverbeelding en anderzijds in het niet meer opnemen van deze aanduiding voor diverse panden die deze aanduiding wel hadden in bestemmingsplan "Cultuurhistorie".
Naar aanleiding van het aanbrengen van de aanduiding 'karakteristiek' op een pand aan de Lonneker Molenweg 20 is een zienswijze ingediend. De voorgestelde samenvatting en beantwoording van deze zienswijze is bij dit raadsvoorstel gevoegd. Voorstel is om het plan niet aan te passen naar aanleiding van de zienswijze.

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Het bestemmingsplan draagt hooguit op indirecte wijze bij aan het realiseren van de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen. De interne verbouwing van de pastoriewoning zal leiden tot een energiezuinigere woning en het voorkomen van nieuwbouw van een extra woning elders. Bij de realisatie van de twee-onder-één-kapper en garageboxen aan Oldenzaalsestraat 683-685 zal energiezuinig en duurzaam gebouwd moeten worden.

Kosten, opbrengsten, dekking
Aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan "Lonneker 2018” zijn voor de gemeente geen financieel nadelige gevolgen verbonden. Voor de ontwikkeling aan de Oldenzaalsestraat 683-685 is een exploitatieovereenkomst gesloten met de initiatiefnemer.

Communicatie
Communicatie over het bestemmingsplan "Lonneker 2018” vindt plaats op de door de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven wijze.
Dorpsraad Lonneker is om advies gevraagd over het plan. In eerste instantie al in 2016. Op dat moment had men geen opmerkingen. Aangezien de voorbereiding van het plan daarna enige tijd heeft stilgelegen, is het plan nogmaals aan de dorpsraad gestuurd ter advies. Daarbij is de omzetting van de pastoriewoning naar een reguliere woning onder de aandacht gebracht (was reeds in een vergadering van de dorpsraad aan bod geweest). De dorpsraad heeft laten weten geen bezwaren te hebben tegen de wijzigingen ten opzichte van de beoordeelde stukken in 2016. Wel heeft zij gevraagd om toelichting op de doorgevoerde wijzigingen in de parkeernormen. Deze toelichting is vervolgens gegeven.
De bouw van de twee-onder-één-kapwoning en garageboxen aan de Oldenzaalsestraat 683-685 was nog niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan "Lonneker 2018". Deze ontwikkeling is door de initiatiefnemer besproken met de dorpsraad en met de omwonenden.

Vervolg
Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad wordt het besluit bekend gemaakt op de op wettelijk voorgeschreven wijze en wordt het bestemmingsplan gepubliceerd op de website

www.ruimtelijkeplannen.nl. De initiatiefnemers van de twee ruimtelijke ontwikkelingen en de indiener van de zienswijze worden op de hoogte gesteld van de vaststelling. Het plan (incl. analoge versie) wordt gedurende 6 weken ter inzage gelegd. Voor belanghebbenden bestaat tijdens deze beroepstermijn de mogelijkheid om beroep in te stellen tegen het vaststellingsbesluit bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bijlagen

1. Plantoelichting
2. Planregels
3. Planverbeelding
4. 'Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen bestemmingsplan Lonneker 2018'; niet te publiceren op internet
5. Geanonimiseerde 'Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen bestemmingsplan Lonneker 2018'; t.b.v. publicatie op internet
6. Ingediende zienswijze; niet te publiceren op internet
7. Overzicht wijzigingen t.o.v. ontwerpplan

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de loco-Burgemeester,**
E.A. Smit	E. Eerenberg

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

---

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier,	**de Voorzitter**
R.M. Jongedijk	dr. G.O. van Veldhuizen

Gemeente Enschede

Toelichting

Bestemmingsplan
Lonneker 2018

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Lonneker 2018

Inhoudsopgave

Toelichting **3**

Hoofdstuk 1 Inleiding **3**
1.1 Aanleiding bestemmingsplan 3
1.2 Ligging en begrenzing plangebied 3
1.3 Geldende juridische regelingen 5
1.4 Wettelijk kader 10
1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure 11

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader **13**
2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk 13
2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel 13
2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid 17

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving **22**
3.1 Ruimtelijke onderbouwing nieuwe ontwikkelingen 22
3.2 Ruimtelijk-functionele structuur 26
3.3 Cultuurhistorie 34
3.4 Archeologie 42
3.5 Beschermenswaardige bomen 44
3.6 Welstand en beeldkwaliteit 45
3.7 Duurzaamheid 46

Hoofdstuk 4 Omgevingsaspecten **49**
4.1 Milieu 49
4.2 Water 55
4.3 Natuur 57

Hoofdstuk 5 Juridische planopzet **60**
5.1 Algemeen 60
5.2 Indeling planregels 60
5.3 Beschrijving van het plan 61
5.4 Handhaving 70

Hoofdstuk 6 Economische uitvoerbaarheid **71**

Toelichting

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding bestemmingsplan

Het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" heeft als doel de bestemming van de binnen het plan gelegen gronden en de bouw- en gebruiksmogelijkheden daarvan vast te leggen.

De wet verplicht dat elke 10 jaar een bestemmingsplan opnieuw wordt vastgesteld. Een bestemmingsplan dat ouder is dan tien jaar wordt als niet meer actueel beschouwd. Dit is binnenkort ook het geval voor het vigerende bestemmingsplan "Lonneker 2006", het plan dat geldt voor het grootste deel van de bebouwde kom van Lonneker.

Het voorliggende bestemmingsplan "Lonneker 2018" beoogt het (grootste deel van) het dorp Lonneker een actuele planologisch-juridische regeling te geven. Het plan beschermt bestaande waardevolle ruimtelijke structuren en legt hoofdzakelijk het bestaande gebruik ter plaatse vast. Dit betreft onder andere regelingen voor ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden door middel van afwijkingen (eerder vrijstellingen genoemd) of tussentijdse planherzieningen.

Nieuwe ontwikkelingen (die afwijken van de geldende bestemmingen) worden alleen mogelijk gemaakt indien de uitwerking van de plannen zodanig concreet is dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de realisatie van de betreffende ontwikkeling binnen de looptijd van het bestemmingsplan (10 jaar) zal plaatsvinden en de economische uitvoerbaarheid van de ontwikkeling voldoende verzekerd is.

Voorliggend bestemmingsplan maakt twee 'nieuwe' ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Enerzijds betreft het de functieverandering van de pastoriewoning (Scholten Reimerstraat 40) met aanliggende tuin naar een reguliere woning. Anderzijds gaat het om de bouw van een twee-onder-één-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685 op een langdurig braakliggende kavel, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het terrein achter deze kavel. Laatstgenoemde ontwikkeling was nog niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan "Lonneker 2018". Zie paragraaf 3.1 voor een nadere beschrijving van deze ontwikkelingen.

Er zijn nog enkele andere ideeën omtrent ruimtelijke ontwikkelingen in Lonneker, maar deze zijn niet voldoende concreet om mee te nemen in voorliggend actualisatieplan danwel nog niet formeel aangevraagd bij de gemeente. Het betreft onder andere potentiële locaties voor woningbouw aan de randen van het dorp: een braakliggend perceel tussen de Nieuwe Dijk en de wijk Lonneker Erf/de oude spoordijk (noordwestrand dorp; perceel zichtbaar aan westzijde in afbeelding 1.5), het gebied ten zuiden van Demmerskamp/nabij Demmersweg (zuidrand dorp) en het perceel tussen de tennisbanen, Vliegveldweg en Schuttekamp (westrand dorp). Deze initiatieven vallen allen buiten het plangebied van voorliggend bestemmingsplan "Lonneker 2018".

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het gebied waarop het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" betrekking heeft omvat de gehele bestaande bebouwde kom van het kerkdorp Lonneker, met inbegrip van de aan de westzijde van het dorp gelegen sportvelden. Het plangebied is gelegen in het stadsdeel Noord, ten noorden van Enschede. In onderstaande afbeeldingen is het plangebied weergegeven, in haar wijdere omgeving en op een luchtfoto.

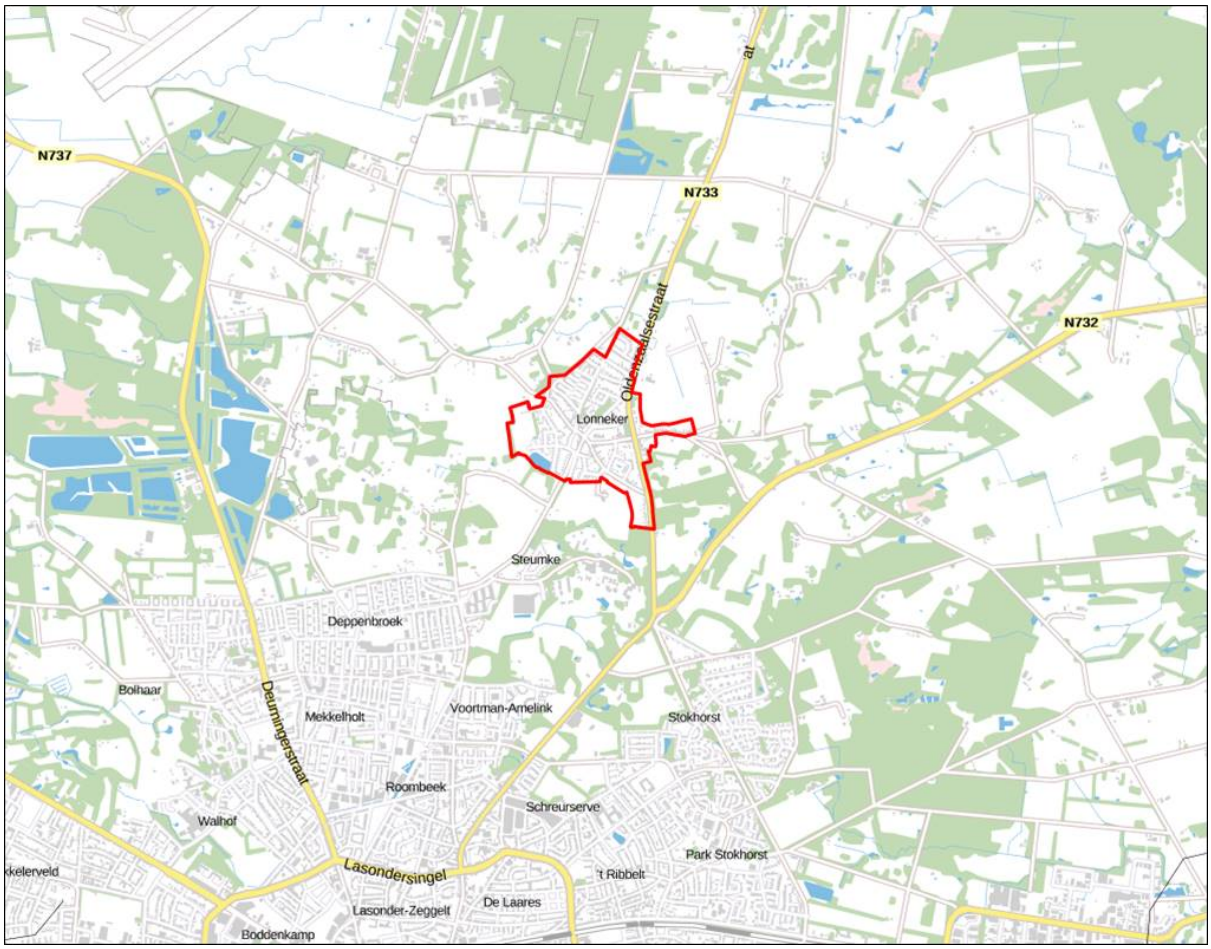

Afbeelding 1.1: ligging plangebied in omgeving

Afbeelding 1.2: plangebied; begrenzing indicatief weergegeven

1.3 Geldende juridische regelingen

Voor het plangebied van onderhavig bestemmingsplan gelden momenteel de bestemmingsplannen “Lonneker 2006", "Lonneker 2006 Herziening 1", "Lonneker Erf", "Lonneker Erf Herziening 1", "Lonneker Erf Herziening 2", "Lonneker 2006, Lonnekerspoor en Dorpsplein" en, voor zover in het plangebied gelegen, "Oldenzaalsestraat - N733". Daarnaast gelden diverse (sectorale) 'paraplu-bestemmingsplannen' voor het plangebied.

Tot slot zijn diverse ontwikkelingen mogelijk gemaakt door af te wijken van het (destijds) geldende bestemmingsplan. Voorheen werden dit vrijstellingen en ontheffingen genoemd.

Deze juridische regelingen zijn hierna kort beschreven en zijn, voor zover nodig, samen vertaald in voorliggend bestemmingsplan Lonneker 2018. Daarmee vervallen deze bestemmingsplannen, voor zover zij binnen het plangebied gelegen zijn.

Bestemmingsplan 'Lonneker 2006'

Het nieuwe bestemmingsplan Lonneker 2018 omvat grotendeels hetzelfde plangebied als bestemmingsplan “Lonneker 2006". Bestemmingsplan "Lonneker 2006" is op 18 december 2006 vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede. Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben het plan goedgekeurd op 28 augustus 2007. Op 8 mei 2008 is het bestemmingsplan in werking getreden en onherroepelijk van kracht geworden. Onderstaand is de verbeelding van dit bestemmingsplan weergegeven, voor zover geldend. Op

enkele plaatsen in het dorp geldt nu een ander bestemmingsplan, zoals hiervoor opgesomd en hierna beschreven.

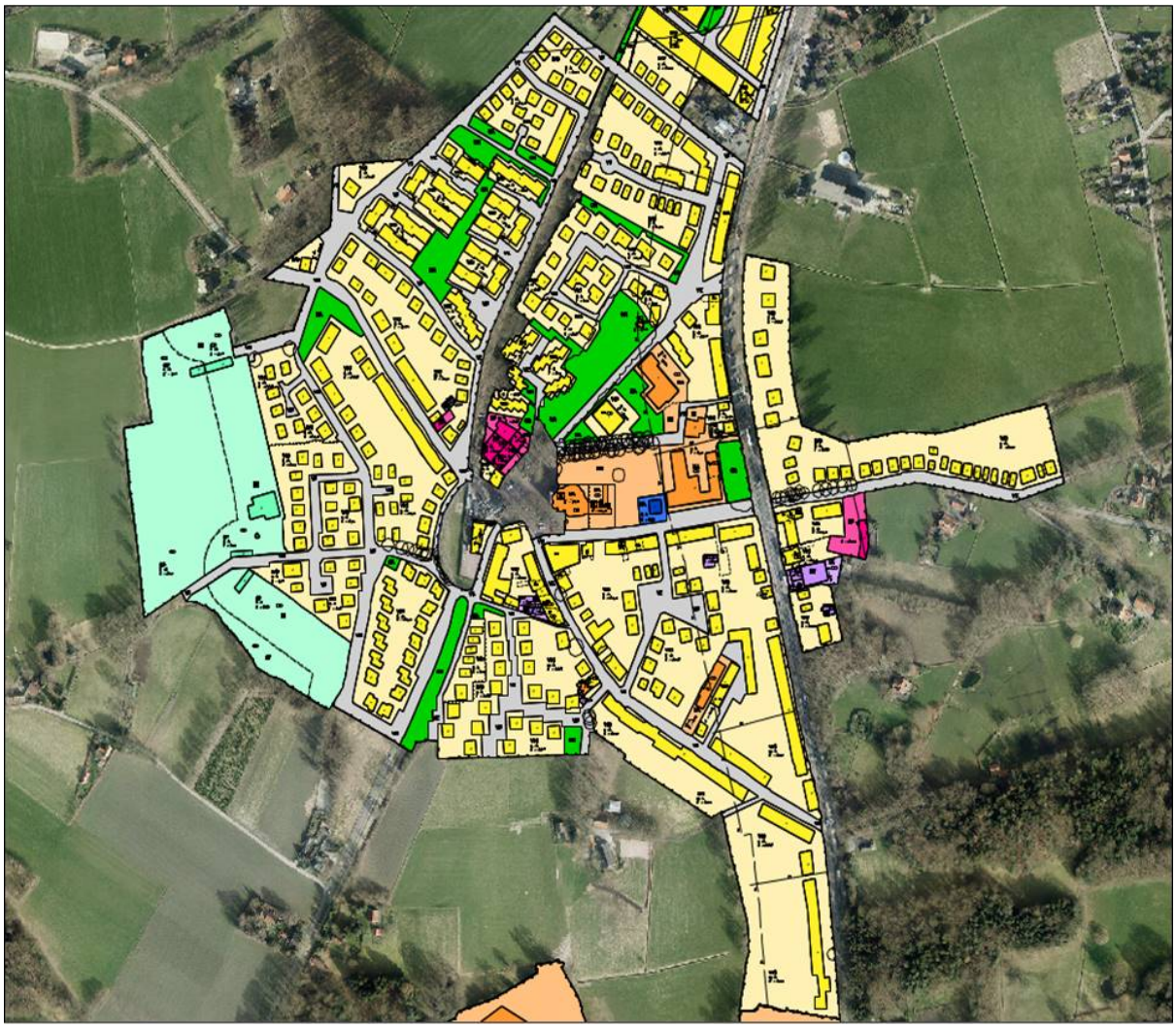

Afbeelding 1.3: bestemmingsplan 'Lonneker 2006' voor zover geldend (incl. 'Lonneker 2006 Herziening 1')

Bestemmingsplan 'Lonneker 2006 Herziening 1'

Met dit bestemmingsplan is de bouw van 1 woning mogelijk gemaakt naast Oldenzaalsestraat 725. Deze bouwmogelijkheid was eerder al aanwezig en is met dit bestemmingsplan hersteld door de bestemming om te zetten van 'maatschappelijke voorzieningen' naar 'wonen". Het plan is op 11 mei 2009 vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede (4 juli 2009 onherroepelijk).

Bestemmingsplan 'Lonneker 2006, Lonnekerspoor en Dorpsplein'

Middels dit bestemmingsplan wordt medewerking verleend aan diverse ontwikkelingen. Het betreft onder andere de bouw van een woning aan de Spölminkweg, uitbreiding van een horecabedrijf, bestemmen van de muziekkoepel op het Dorpsplein, de bestemming van het Dorpsplein zelf en bestemmingswijzigingen van diverse gronden langs de voormalige spoordijk van 'groen' naar 'tuin', 'detailhandel' of 'horeca'. Deze gronden langs de spoordijk zijn verkocht door de gemeente aan particulieren. Dit bestemmingsplan is door de raad van de gemeente Enschede vastgesteld op 17 mei 2011 en onherroepelijk sinds 8 juli 2011.

Afbeelding 1.4: bestemmingsplan "Lonneker 2006, Lonnekerspoor en Dorpsplein"

Bestemmingsplan 'Lonneker Erf'

Dit bestemmingsplan maakte de realisatie van woningen aan de noordzijde van Lonneker mogelijk. Deze zijn inmiddels volledig gerealiseerd. Het plangebied was voorheen grotendeels in gebruik als kassencomplex. Het plan is op 3 december 2007 door de gemeenteraad van Enschede vastgesteld, op 24 juni 2008 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Overijssel en na de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 12 augustus 2009 in werking getreden.

Afbeelding 1.5: bestemmingsplan 'Lonneker Erf' voor zover geldend (rood omlijnd), inclusief 'Lonneker Erf Herziening 2"

Bestemmingsplan 'Lonneker Erf Herziening 1'

Dit bestemmingsplan is door de gemeenteraad van Enschede vastgesteld op 17 mei 2011. Het bestemmingsplan betreft een gedeeltelijke herziening van het hiervoor beschreven plan 'Lonneker Erf'. Het betreft gronden gelegen aan de Oldenzaalsestraat en de Wegmanstraat met een woonbestemming (2 woningen aanwezig: Wegmanstraat 30 en 32/34) en een detailhandelsbestemming. Het plan bestaat uit de vervanging van woning Wegmanstraat 32/34 door twee vrijstaande woningen en de nieuwbouw van twee grondgebonden woningen (twee-onder-één-kap) op de plek van kassen/bedrijfsgebouwen (Oldenzaalsestraat 779A/781). Een deel van de detailhandelsbestemming is daarbij omgezet naar 'wonen'. Voor het overgebleven deel met een detailhandelsbestemming is onder andere een wijzigingsbevoegdheid opgenomen (zoals daarvoor ook gold in het bestemmingsplan buitengebied) naar de bestemming 'wonen'. Na toepassing van de wijzigingsbevoegdheid kunnen hier twee woningen gerealiseerd worden.

Het plan is tot op heden ten dele uitgevoerd. Er zijn 2 woningen (twee-onder-één-kap) gebouwd op de plek van de kassen/bedrijfsgebouwen Oldenzaalsestraat 779A/781 (de woningen hebben nu adres Oldenzaalsestraat 797 en 799). De vervangende nieuwbouw van de woningen aan de Wegmanstraat (32-34) is nog niet uitgevoerd. Het bouwvlak en de bestemmingen zoals opgenomen in 'Lonneker Erf Herziening 1' zijn opnieuw opgenomen in voorliggend bestemmingsplan. Ook de wijzigingsbevoegdheden voor het overgebleven deel met een detailhandelsbestemming (o.a. naar bestemming 'wonen') zijn opnieuw opgenomen.

Afbeelding 1.6: bestemmingsplan "Lonneker Erf Herziening 1"

Bestemmingsplan 'Lonneker Erf Herziening 2'

Voor 1 woning (Robertinkkamp 24) zijn de bouwregels aangepast om een maximale goothoogte van 6 meter mogelijk te maken in plaats van 4 meter. Voor de omliggende woningen was deze hogere goothoogte reeds mogelijk gemaakt door middel van een vrijstelling met toepassing van het voormalige artikel 19, lid 2 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Voor het overige bleven de regels van bestemmingsplan 'Lonneker Erf' hier van toepassing. Het plan is door de gemeenteraad van Enschede vastgesteld op 26 september 2011.

Bestemmingsplan 'Oldenzaalsestraat - N733'

Enkele jaren geleden is de Oldenzaalsestraat op diverse punten gereconstrueerd om de verkeersafwikkeling en de verkeersveiligheid te verbeteren. Op een klein aantal locaties pasten de beoogde ingrepen niet helemaal binnen de toen geldende bestemmingsplannen. Om de (provinciale) plannen voor de Oldenzaalsestraat mogelijk te maken was het noodzakelijk om voor deze delen van het tracé van de Oldenzaalsestraat een nieuw bestemmingsplan op te stellen. Om praktische redenen is nagenoeg het

gehele tracé van de huidige Oldenzaalsestraat tussen de Lossersestraat (N732) en de gemeentegrens met Oldenzaal in het bestemmingsplan "Oldenzaalsestraat-N733" opgenomen. Het plan is op 1 juli 2013 vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede. Het plan is nog geldend voor het deel van de Oldenzaalsestraat dat in de bebouwde kom van Lonneker ligt. Voor het deel buiten de bebouwde kom geldt nu bestemmingsplan "Buitengebied Noordwest".

Paraplu-bestemmingsplan 'Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)'

Dit plan is door de gemeenteraad van Enschede vastgesteld op 8 december 2014 en onherroepelijk geworden op 30 januari 2015. Dit bestemmingsplan sluit nieuwe vestiging van risicovolle inrichtingen uit. Het plangebied heeft de gebiedsaanduidingen 'overige zone - risicovolle inrichtingen uitgesloten' en 'overige zone - vuurwerk uitgesloten'.

Laatstgenoemde (t.a.v. vuurwerk) is opgenomen als algemene gebruiksregel in voorliggend bestemmingsplan. De aanduiding ten aanzien van risicovolle inrichtingen is niet relevant gezien de bestemming van het plangebied. De relevante onderdelen zijn daarmee doorvertaald in voorliggend plan.

De werking van paraplu-bestemmingsplan "Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)" vervalt met de in werking treding van voorliggend bestemmingsplan "Lonneker 2018" voor het plangebied van voorliggend bestemmingsplan, aangezien bestemmingsplan "Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)" aanvullend geldt op alle geldende plannen ten tijde van de in werking treding van bestemmingsplan "Bedrijven met milieuzones (vuurwerk, risicovol, geluid)".

Paraplu-bestemmingsplan 'Cultuurhistorie'

Dit plan is door de gemeenteraad van Enschede vastgesteld op 2 februari 2016 en is inmiddels in werking getreden. Het plan geldt als een aanvulling op alle geldende bestemmingsplannen binnen het plangebied van bestemmingsplan "Cultuurhistorie". Lonneker valt binnen dit plangebied. De overige regels van de geldende bestemmingsplannen bleven onverkort van kracht.

Bestemmingsplan "Cultuurhistorie" is een vertaling van het gemeentelijk cultuurhistorisch beleid met bijbehorende waardenkaart. Deze waardenkaart is gebaseerd op bestaande inventarisaties en bestaande onderzoeken. De waardenkaart is echter dynamisch en bedoeld om tot dialoog te leiden over wat in de loop der jaren wel of niet op deze kaart opgenomen of verwijderd dient te worden. Voor gemeentelijke en rijksmonumenten geldt afzonderlijk beleid.

Het plangebied valt geheel binnen de gebiedsaanduiding 'overige zone - cultuurhistorie'. Binnen deze aanduiding zijn 4 gebouwen aangeduid als 'karakteristiek'. Daarnaast heeft een gebied in het centrum van Lonneker (incl. een bosje) de aanduiding 'overige zone - cultuurhistorisch attentiegebied'.

Ten behoeve van voorliggend bestemmingsplan is een nadere cultuurhistorische inventarisatie gedaan (zie paragraaf 3.3). Dit heeft zich vertaald in de aanduiding van diverse panden als 'karakteristiek' op de planverbeelding.

De werking van bestemmingsplan "Cultuurhistorie" vervalt met de in werking treding van voorliggend bestemmingsplan "Lonneker 2018" voor het plangebied van voorliggend plan, aangezien bestemmingsplan "Cultuurhistorie" aanvullend geldt op alle geldende plannen ten tijde van de in werking treding van bestemmingsplan "Cultuurhistorie".

Paraplu-bestemmingsplan 'Onzelfstandige bewoning Enschede'

Dit bestemmingsplan, vastgesteld door de gemeenteraad van Enschede op 13 november 2017, richt zich op de regulering van onzelfstandige bewoning in het stedelijke gebied van gemeente Enschede om concentratie van onzelfstandige bewoning (gebruik van woningen of andere gebouwen als kamerverhuurpand) tegen te gaan. In voorliggend bestemmingsplan zijn de regels uit bestemmingsplan 'Onzelfstandige bewoning Enschede' doorvertaald.

Afwijkingen van de geldende bestemmingsplannen (voorheen vrijstellingen en ontheffingen genoemd)

Diverse projecten in het plangebied die niet binnen de regels van de geldende bestemmingsplannen pasten,

zijn de afgelopen 10 jaar mogelijk gemaakt door af te wijken van het bestemmingsplan (onder de WRO werden dit vrijstellingen en ontheffingen genoemd). Het betreft diverse kleine afwijkingen, zoals de bouw van een erker of extra oppervlakte aan bijgebouwen achter de woning, en diverse grotere afwijkingen. Het betreft onder andere:

- De bouw van woningen met een hogere goothoogte dan was toegestaan in het bestemmingsplan 'Lonneker Erf';
- Bouwen van een schuur met overkapping buiten het bouwvlak;
- Vergroting van woningen buiten het bouwvlak (o.a. Demmerskamp 52 en Riesmankamp 19)
- Uitbreiding gezondheidscentrum Oldenzaalsestraat 730, achterzijde, buiten bouwvlak;
- Uitbreiding Café Sprakel, voorzijde, buiten het bouwvlak (Dorpsstraat 137);
- Recreatieve verhuur van appartementen voor onbepaalde tijd op 1e verdieping Scholten Reimerstraat 55 t/m 65;
- Uitbreiding dorpshuis en gebruik als kinderopvang/peuterspeelzaal (Dorpsstraat 98A);

Deze vergunde ruimtelijke ontwikkelingen zijn waar nodig in het bestemmingsplan van een passende bestemmingsregeling voorzien.

1.4 Wettelijk kader

Het wettelijk kader van een bestemmingsplan is de Wet ruimtelijke ordening (hierna Wro) en het Besluit ruimtelijke ordening (hierna Bro).

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wro schrijft voor dat de gemeenteraad "voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vaststelt, waarbij ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening de bestemming van de in dat plan begrepen grond wordt aangewezen en met het oog op die bestemming regels worden gegeven".

Besluit ruimtelijke ordening (Bro)

In het Bro is geregeld hoe een bestemmingsplan en andere ruimtelijke plannen er uit moeten zien, wat vastgelegd moet worden en wat meegewogen moet worden (artikelen 3.1.2 t/m 3.1.7 en artikelen 3.2.1 t/m 3.2.4 Bro). In artikel 3.1.6 van het Bro is bepaald dat elk bestemmingsplan vergezeld gaat van een toelichting. In de toelichting moet worden vermeld wat de uitkomsten zijn van onderzoeken over ecologie/flora/fauna, hoe het is gesteld met de waterhuishouding, of de Wet milieubeheer van toepassing is voor bijvoorbeeld een Milieueffectrapport (MER), of sprake is van archeologische/cultuurhistorische waarden, welke milieukwaliteitseisen wat betreft lucht, bodem, geluid bij het plan betrokken zijn en welk beleid van gemeente, provincie en Rijk een rol speelt.

Een bestemmingsplan is daarom een juridisch ruimtelijk beleidsdocument, waarin de bestemming van de gronden met inbegrip van de daarop van toepassing zijnde gebruiks- en bouwregels en de daarop aanwezige bebouwing worden vastgelegd, maar waarin ook ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden zijn opgenomen.

Digitalisering

Alle ruimtelijke plannen moeten voor iedereen digitaal beschikbaar en raadpleegbaar zijn. Daarvoor is een landelijke voorziening in het leven geroepen. Er moet gewerkt worden via landelijk vastgestelde regels (artikel 1.2.1 en 1.2.2 Bro, nader uitgewerkt in de ministeriële Regeling standaarden ruimtelijke ordening).

Kosten

In de wet is bepaald dat de kosten voor het maken van een bestemmingsplan verhaald kunnen worden op de aanvrager. Die kosten worden vastgesteld in een exploitatieplan, maar ze kunnen ook op een andere wijze verhaald worden bijvoorbeeld door het sluiten van een overeenkomst (afdeling 6.4 Wro).

1.5 Adviezen, vooroverleg en procedure

Adviezen

Voorafgaand aan het in procedure brengen van een bestemmingsplan vragen burgemeester en wethouders aan het binnen het plangebied werkzame erkende wijkorgaan advies uit te brengen over het in voorbereiding zijnde bestemmingsplan. Dit is geen wettelijke procedurestap maar een binnen de gemeente Enschede gehanteerde werkwijze die is vastgelegd in de Regeling Wijkorganen 2008 en nader uitgewerkt in de notitie Wijkorganen en Adviesafspraken.

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is het erkende wijkorgaan Stichting Dorpsraad Lonneker actief.

De Stichting Dorpsraad Lonneker is gevraagd advies uit te brengen. Bij brief van 28 juli 2016 deelt de dorpsraad mee, dat men geen opmerkingen heeft over het bestemmingsplan "Lonneker 2016". Aangezien de voorbereiding van het plan daarna enige tijd heeft stilgelegen, is het plan nogmaals aan de dorpsraad gestuurd ter advies. Daarbij is ook de omzetting van de pastoriewoning naar een reguliere woning onder de aandacht gebracht welke in een eerdere vergadering van de dorpsraad aan bod is geweest. De dorspraad heeft op 24 januari 2018 per email laten weten geen bezwaren te hebben tegen de wijzigingen ten opzichte van de beoordeelde stukken in 2016. Wel heeft zij gevraagd om toelichting op de doorgevoerde wijzigingen in de parkeernormen. Deze toelichting is vervolgens gegeven.

De bouw van een twee-onder-een-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het terrein achter deze kavel was nog niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan. Deze ontwikkeling is op 16 april 2018 door de initiatiefnemer toegelicht in een overleg met de dorpsraad. Voorafgaand aan de vaststelling van voorliggend bestemmingsplan is de dorpsraad op de hoogte gesteld van de opname van deze ontwikkeling in voorliggend bestemmingsplan.

Vooroverleg

In het Bro is voorgeschreven (artikel 3.1.1) dat burgemeester en wethouders voorafgaand aan het in procedure brengen van een nieuw bestemmingsplan overleg moeten plegen met de besturen van eventueel betrokken andere gemeenten, het waterschap, de provincie en met die diensten van het Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen die in het plan in het geding zijn. Van het wettelijke vooroverleg met Rijk en provincie kan in de praktijk in veel gevallen worden afgezien. De provincie Overijssel en het Rijk hebben beleid vastgesteld, waarin is bepaald dat zij een bestemmingsplan alleen nog voor vooroverleg willen ontvangen, indien dat bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk maakt die raken aan bepaalde ruimtelijke belangen van de provincie of het Rijk.

*Geen vooroverleg bestemmingsplan **"Lonneker 2018**"*

Het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" maakt geen ontwikkelingen mogelijk waarbij ruimtelijke belangen van andere gemeenten, het waterschap Vechtstromen, de provincie Overijssel of het Rijk in het geding zijn. Daarom is voor dit bestemmingsplan afgezien van het plegen van vooroverleg.

De eerder genoemde bouw van een twee-onder-één-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het terrein achter deze kavel, was niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan. Over deze ontwikkeling is afgestemd met de provincie in verband met de ontsluiting op de Oldenzaalsestraat (een provinciale weg). Haar advies over de uitrit is overgenomen en is verwerkt in het plan.

Procedure

Vooraankondiging

Burgemeester en wethouders moeten burgers en anderen informeren over het voornemen een bestemmingsplan voor te bereiden op verzoek van een derde of uit eigen beweging. Dat voornemen wordt gepubliceerd in het gemeentelijk huis-aan-huisblad en op internet. In Enschede wordt geen gelegenheid geboden om zienswijzen hieromtrent naar voren te brengen (artikel 1.3.1 Bro).

In dit geval is het voornemen om een nieuw bestemmingsplan genaamd: **"Lonneker 2018**" in voorbereiding te nemen op 1 juni 2016 gepubliceerd in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en op de website van de gemeente Enschede.

Terinzagelegging ontwerpplan

In de Wro staat dat op de procedure van een bestemmingsplan de uniforme openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit betekent dat het ontwerp van een bestemmingsplan gedurende een periode van zes weken ter inzage moet worden gelegd. Deze terinzagelegging biedt iedereen de mogelijkheid om gedurende die periode zienswijzen naar voren te brengen bij de gemeenteraad. Die terinzagelegging wordt gepubliceerd in de Nederlandsche Staatscourant en in het gemeentelijk blad "Huis aan Huis" en langs “elektronische weg”, dus internet.

De aankondiging van de terinzagelegging van dit ontwerpbestemmingsplan **“Lonneker 2018**” en de mogelijkheid om tijdens die periode een zienswijze naar voren te brengen is op 14 maart 2018 gepubliceerd in "Huis aan Huis", in de Staatscourant, op de website van de gemeente Enschede en op de website www.officielebekendmakingen.nl.

Zienswijzen

Gedurende de termijn van de terinzagelegging van het ontwerp bestemmingsplan is 1 zienswijze naar voren gebracht. De naar voren gebrachte zienswijze heeft niet geleid tot een voorstel aan de gemeenteraad tot gewijzigde vaststelling van het bestemmingsplan.

Wel is het wenselijk gebleken de gemeenteraad voor te stellen de planregels en de plantoelichting van het ontwerpbestemmingsplan ambtshalve op enkele onderdelen gewijzigd vast te stellen. De belangrijkste wijziging is de eerder genoemde bouw van een twee-onder-één-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het terrein achter deze kavel. De overige wijzigingen zijn van ondergeschikte aard.

Een verslag van de zienswijze en de gemeentelijke beantwoording daarvan en een overzicht van de wijzigingen ten opzichte van het ontwerpbestemmingsplan zijn aan de indiener van de zienswijze gestuurd en aan de gemeenteraad voorgelegd.

Rechtsbescherming

Na vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad staat voor belanghebbenden nog de mogelijkheid open om bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep in te stellen tegen het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 2 Planologisch beleidskader

2.1 Ruimtelijk beleid en regels van het Rijk

2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Het ruimtelijk en mobiliteitsbeleid op rijksniveau staat in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De structuurvisie is sinds maart 2012 van kracht en vormt de kapstok voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties.

In de SVIR beschrijft de Rijksoverheid haar visie op de ruimtelijke en mobiliteitsopgaven voor Nederland in de richting van het jaar 2040. Eén van de kernbegrippen in de SVIR is decentralisatie. Het kabinet wil beslissingen over ruimtelijke ontwikkelingen dichter bij burgers en bedrijven brengen. Provincies en gemeenten krijgen letterlijk de ruimte om maatwerk te leveren voor regionale opgaven.

Het kabinet heeft dertien nationale (gelijkwaardige) belangen opgesteld. Dit zijn concrete belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken.

2.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en Besluit ruimtelijke ordening

De basis van juridische borging van de realisatie van de nationale belangen ligt in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en het Bro.

Het Barro is in werking sinds 2011 en bevat onderwerpen die van rijksbelang zijn, zoals defensie, de ecologische hoofdstructuur, de elektriciteitsvoorziening en toekomstige uitbreiding van het hoofd(spoor)wegennet. Per onderwerp bevat het Barro regels waaraan bestemmingsplannen moeten voldoen. Binnen drie jaar moet het onderwerp zijn opgenomen in een bestemmingsplan.

2.1.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van het Rijk

Het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is hoofdzakelijk conserverend van aard en er is geen sprake van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Derhalve is een toets aan het hiervoor omschreven rijksbeleid niet noodzakelijk.

2.2 Ruimtelijk beleid en regels van de provincie Overijssel

2.2.1 Omgevingsvisie Overijssel

Het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel staat vooral in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Op 12 april 2017 hebben Provinciale Staten van Overijssel een herziening van de visie en verordening vastgesteld en op 1 mei 2017 zijn deze in werking getreden.

De Omgevingsvisie is een integrale visie waarin de beleidsambities en doelstellingen staan die van provinciaal belang zijn voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Overijssel. Het uitgangspunt is gericht op het jaar 2030. De visie biedt kaders in de vorm van ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving en stedelijke omgeving. Daarbinnen krijgen gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties en andere initiatiefnemers mogelijkheden om ruimtelijke ontwikkelingen te realiseren.

De hoofdambitie van de visie is, net als in de oorspronkelijke omgevingsvisie van 2009, een toekomstvaste groei van welvaart en welzijn met een verantwoord beslag op de beschikbare natuurlijke hulpbronnen en voorraden. De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat heeft men vertaald in centrale beleidsambities voor negen beleidsthema's. Deze benadert zij vanuit de drie overkoepelende 'rode draden': duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit.

Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie

Om te bepalen of een initiatief bijdraagt aan de ambities, gebruikt de provincie het Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel. In dit uitvoeringsmodel staan de stappen of, waar en hoe centraal. Bij een initiatief kan aan de hand van deze drie stappen bepaald worden of een initiatief binnen de geschetste visie voor Overijssel mogelijk is (generieke beleidskeuzes), waar het past (ontwikkelperspectieven) en hoe het uitgevoerd kan worden (gebiedskenmerken)

In onderstaande afbeelding is het uitvoeringsmodel weergegeven. Vervolgens zijn de niveaus toegelicht. De "'vishaak" met de drie niveaus uit de Omgevingsvisie van 2009 is daarbij behouden gebleven. Boven het uitvoeringsmodel (in de paraplu) staan de rode draden en centrale beleidsambities weergegeven.

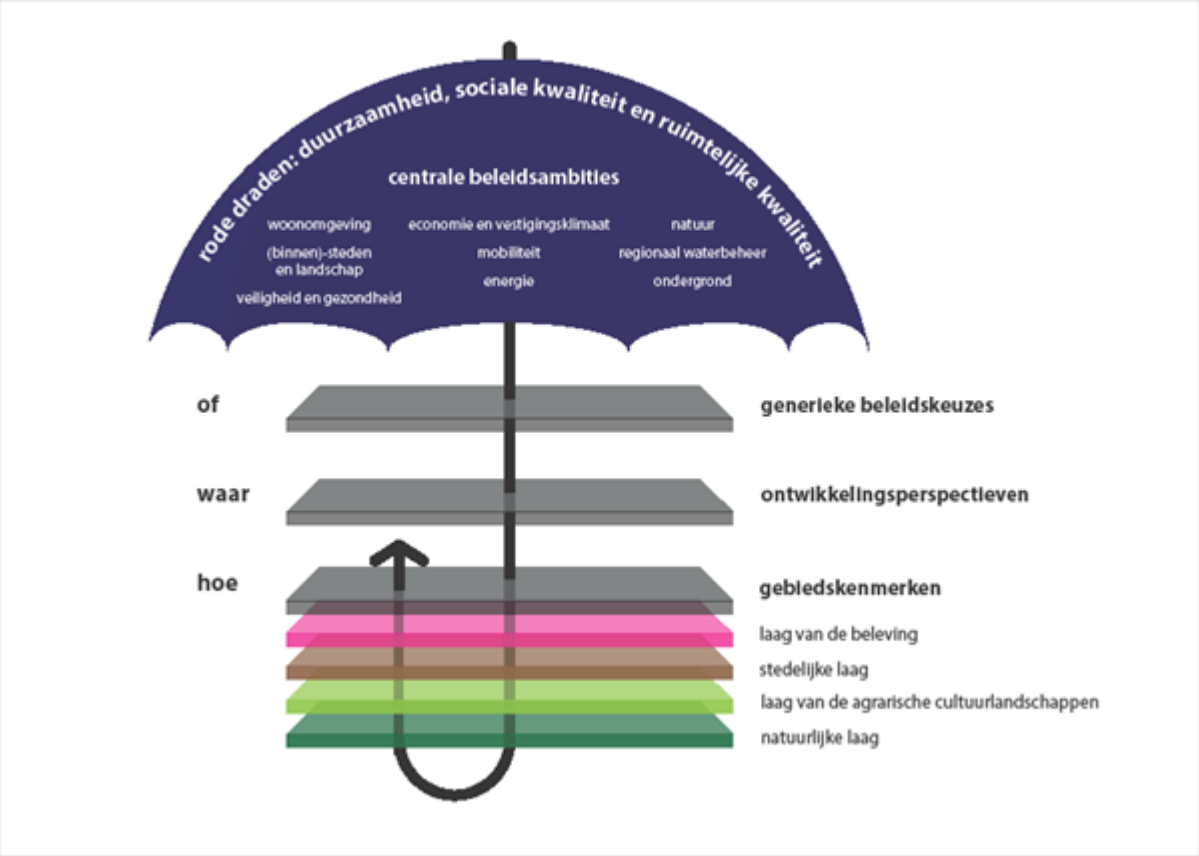

Afbeelding 2.1: Uitvoeringsmodel Omgevingsvisie Overijssel

Generieke beleidskeuzes (of)

Generieke beleidskeuzes vloeien voort uit beleid van EU, Rijk of provincie. Het zijn keuzes die bepalen of een ontwikkeling nodig is of mogelijk. De generieke beleidskeuzes zijn veelal normstellend.

De herziene Omgevingsvisie maakt daarbij onderscheid in:

- Generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel. Dit heeft zij gevat onder de 'Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. Dit is een nadere invulling van de nationale Ladder voor duurzame verstedelijking welke voor 'nieuwe stedelijke ontwikkelingen' verplicht moet worden doorlopen. De Overijsselse ladder geeft onder andere aan dat alle belangen die bij een ontwikkeling betrokken zijn, zorgvuldig tegen elkaar moeten worden afgewogen ('integraliteit'; is ook een eis uit het Bro). Ook wordt onder andere ingegaan op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik (voorheen verwoord in de 'SER-ladder') en '(boven)regionale afstemming' (gemeenten moeten hun ruimtelijke ontwikkelingsplannen afstemmen met buurgemeenten om te voorkomen dat inefficiënte concurrentie tussen gemeenten ontstaat).
- Gebiedsspecifieke beleidskeuzes, zoals aanduidingen voor grondwaterbeschermingsgebied, Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Nationale Landschappen.

Ontwikkelingsperspectieven (waar)

Na de toetsing aan de generieke beleidskeuzes komen de ontwikkelingsperspectieven aan de orde. In de Omgevingsvisie staan zes ontwikkelperspectieven beschreven: drie voor de groene en drie voor de stedelijke omgeving. Daarbinnen is nog een onderverdeling gemaakt. De ontwikkelperspectieven zijn flexibel voor de toekomst en geven richting aan wat waar ontwikkeld zou kunnen worden.

Gebiedskenmerken (hoe)

Tot slot zijn de gebiedskenmerken van belang, die bestaan uit vier lagen (natuurlijke laag, laag van agrarische cultuurlandschappen, stedelijke laag en laag van de beleving. Voor elke laag gelden specifieke kwaliteitsvoorwaarden en -opgaven voor ruimtelijke ontwikkelingen. Het is de vraag 'hoe' een ontwikkeling invulling krijgt.

2.2.2 Omgevingsverordening Overijssel

De hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn juridisch geborgd in de Omgevingsverordening. Het gaat om de onderwerpen uit de visie die de provincie zo belangrijk vindt dat deze dwingend worden opgelegd.

In de verordening staan algemene regels op het gebied van de ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water en bodem. De verordening als juridisch instrument om de doorwerking van provinciaal beleid af te dwingen, is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De Omgevingsverordening geeft regels aan gemeenten die bij het maken van bestemmingsplannen in acht genomen moeten worden.

2.2.3 Toetsing bestemmingsplan aan beleid en regels van de provincie Overijssel

In het algemeen kan gesteld worden dat voor zover het bestemmingsplan conserverend is, het plan niet negatief of positief bijdraagt aan de beleidsdoelen en heeft Omgevingsvisie Overijssel 2017 geen directe doorwerking op de beheerregeling van het plangebied.

Generieke beleidskeuzes

Het plan past binnen de generieke beleidskeuzes voor heel Overijssel, zoals gevat onder de 'Overijsselse ladder voor duurzame verstedelijking'. De enige twee nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (pastoriewoning en Oldenzaalsestraat 683-685) zijn toekomstbestendig (over 20-30 jaar heeft het zeker nog haar toegevoegde waarde) en vinden plaats binnen bestaand stedelijk gebied zonder nieuw ruimtebeslag (zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik). Alle relevante belangen bij deze ontwikkeling zijn afgewogen.

Voor het westelijk deel van het plangebied geldt de gebiedsspecifieke beleidskeuze 'Intrekgebieden met stedelijke functies' en in het zuidoosten grenst het plangebied aan 'Bestaande natuur NNN'. Het intrekgebied (waar het grondwater beschermd wordt) zal komen te vervallen, naar verwachting nog in 2018. De onderwerpen water en natuur, waaronder intrekgebied en NNN, komen verder aan bod in paragraaf 3.2 en hoofdstuk 4.

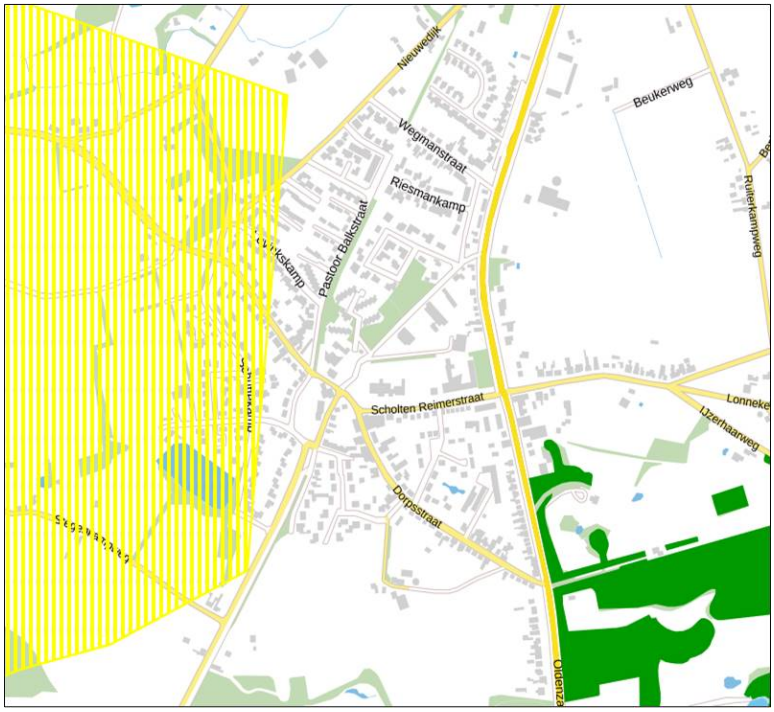

Afbeelding 2.2: Gebiedsspecifieke beleidskeuzes in en rond Lonneker: intrekgebied (geel; zal vervallen) en Bestaande natuur NNN (groen)

Ontwikkelingsperspectieven

Voor het gehele plangebied geldt het perspectief 'Woon- en werklocaties buiten de stedelijke netwerken'. De steden en dorpen buiten de stedelijke netwerken mogen altijd bouwen voor de lokale behoefte aan wonen, werken en voorzieningen, inclusief lokaal gewortelde bedrijvigheid, mits onderbouwd en regionaal afgestemd. Herstructurering en transformatie van de woon-, werk-, voorzieningen- en mixmilieus moeten deze vitaal en aantrekkelijk houden en de diversiteit aan milieus versterken. Herstructurering en transformatie bieden kansen om te anticiperen op klimaatverandering (bijvoorbeeld door ruimte voor groen, natuur en water te reserveren) en kunnen ook bijdragen aan de energietransitie (bijv. efficiëntiemaatregelen of opwekken duurzame energie). Ook is het van belang stedelijke ontwikkeling altijd af te stemmen op de kenmerken van het watersysteem.

De nieuwe bestemmingsregeling heeft voor het conserverende deel geen relevante invloed op bovenstaande doelen. De enige twee nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen sluiten aan op de doelen. De interne verbouwing van de pastoriewoning biedt kansen voor verduurzaming van het gebouw (bijv. energiemaatregelen). De twee woningen aan de Oldenzaalsestraat vullen een lang bestaand 'gat' op aan de weg, waardoor de uitstraling van deze doorgaande weg op dit punt verbetert. Voor de toename van verharding worden voldoende maatregelen op het perceel getroffen. Deze opgave is gewaarborgd in de planregels.

Gebiedskenmerken

Het plangebied is binnen de diverse lagen de volgende gebiedskenmerken aangeduid:

- 'Natuurlijke laag': "Stuwwallen". De kenmerken van de natuurlijke laag zijn vooral zichtbaar in het buitengebied. De nieuwe bestemmingsregeling en enige twee ruimtelijke ontwikkelingen (omzetting pastoriewoning en ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685) hebben geen invloed op deze kenmerken.
- 'Laag van het agrarisch cultuurlandschap': grofweg ligt de zuidelijke helft van het dorp binnen het 'Essenlandschap' en de noordelijke helft binnen 'Jong heide- en broekontginningslandschap'. Ook hier hebben de nieuwe bestemmingsregeling en de twee kleine ruimtelijke ontwikkelingen geen invloed op.
- 'Stedelijke laag': “Woonwijken 1955 - nu". Beleidsuitgangspunt is hier het behouden van het eigen karakter van deze wijken. Markante gebouwen blijven waar mogelijk behouden door ze een nieuwe functie te geven. De nieuwe bestemmingsregeling beschermt onder andere de cultuurhistorisch waardevolle panden. Met de omzetting van de pastoriewoning wordt een waardevol pand, de pastorie van

de kerk, langdurig behouden door er een woonfunctie aan toe te kennen. De ontwikkeling aan de Oldenzaalsestraat 683-685 vult een lang bestaand 'gat' op in de bebouwing langs de weg.

- 'Laag van de beleving': de omgeving van het plangebied is aangeduid als 'Stads- en dorpsrandgebieden'. Binnen het plangebied zijn diverse lijnelementen aangeduid binnen de laag van beleving. Het betreft een wandelroute vanuit het noordwesten door het dorp, fietsroutes naar en door het dorp (groene lijnen in onderstaande afbeelding) en twee 'historische infrastructuurroutes': de Oldenzaalsestraat en de voormalige spoorlijn tussen Enschede en Oldenzaal (dunnen donkergrijze lijnen in onderstaande afbeelding). Het nieuwe bestemmingsplan heeft geen relevante invloed op deze elementen.

Afbeelding 2.3: 'Laag van de beleving' in en rond Lonneker

Geconcludeerd kan worden dat de nieuwe bestemmingsregeling inclusief de enige twee nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die het mogelijk maakt (omzetting pastoriewoning en ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685) in overeenstemming is met het in de Omgevingsvisie Overijssel 2017 verwoorde en in de Omgevingsverordening verankerde provinciaal ruimtelijk beleid.

2.3 Gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

Deze paragraaf bevat een korte beschrijving van het algemene ruimtelijke relevante beleid van de gemeente Enschede. De inhoud van deze toelichting is zodanig opgebouwd dat eerst algemene informatie aan de orde komt en vervolgens onderwerpen die specifiek aan dit bestemmingsplan zijn toegeschreven. Het sectorale beleid wordt daarom verderop in deze toelichting behandeld.

2.3.1 Toekomstvisie Enschede 2020 en uitwerkingsvisies

De gemeenteraad heeft op 17 december 2007 de Toekomstvisie Enschede 2020 vastgesteld, waarin de hoofdlijnen en doelstellingen voor het gemeentelijke beleid tot 2020 staan. Het document geeft richting aan het beleid, dat nader uitgewerkt wordt in andere beleidsstukken.

De ruimtelijk relevante aspecten van de hoofdlijnen en beleidsdoelstellingen in de Toekomstvisie zijn uitgewerkt in de Herijking van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie, die op 22 juni 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld. Integraal onderdeel hiervan is een visie op de binnenstad (Binnenstadsvisie) en mobiliteit

(Mobiliteitsvisie). Vervolgens is de inhoud van het document Herijking RO-Visie, binnenstadsvisie inclusief mobiliteitsvisie is ruimtelijk vertaald in de Structuurvisie Enschede, die in één van de volgende paragrafen aan de orde komt.

2.3.2 Stedelijke Koers

Onder de noemer "Stedelijke Koers" heeft de gemeenteraad op 24 september 2012 ingestemd met een andere koers voor Enschede. Dat was nodig omdat vraag en aanbod in de vastgoedmarkt op het gebied van wonen, bedrijventerreinen en kantoren flink uit balans zijn. De maatschappij is veranderd. Het aantal projecten, de ambities en de plannen in Enschede die werden voorbereid en uitgevoerd pasten niet meer bij de huidige en toekomstige vraag. Om dit terug te brengen naar een realistisch aanbod heeft de gemeenteraad gekozen voor de plannen en projecten die het meest waardevol zijn voor de toekomst van Enschede en die de economie van Enschede en de regio zoveel mogelijk stimuleren. De financiële uitwerking hiervan vond plaats tijdens de behandeling van de Programmabegroting op 12 november 2012.

In Enschede zullen niet alleen minder woningen worden gebouwd, maar ook andere soorten: minder appartementen en meer woningen met een tuin. De prognose voor de verkoop van grond voor bedrijventerreinen wordt naar beneden bijgesteld. Voor de kantorensector wordt naast verlagen van het aantal te bouwen kantoren ook gekeken naar hergebruik van bestaande kantoren, omdat er sprake is van leegstand.

2.3.3 Richting aan Ruimte

Op 5 april 2016 hebben burgemeester en wethouders van Enschede 'Richting aan Ruimte' (RAR) vastgesteld. Dit is een richtinggevend ontwikkelingskader waarin wordt verduidelijkt hoe Enschede omgaat met de programmering. Niet langer de kwantitatieve aspecten staan centraal maar er wordt gestuurd op kwaliteit. Daarbij wordt gekeken naar de totale stedelijke programmering maar ook naar de behoefte van het gebied. Een integrale afweging van alle relevante belangen (o.a. ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, economie, welzijn) op basis van het 'RAR-kompas' leidt uiteindelijk tot een besluit over de (on)wenselijkheid van een nieuw ruimtelijk initiatief. Ongewijzigd onderdeel van het integrale afwegingskader is het 'versterken vanuit het hart'.

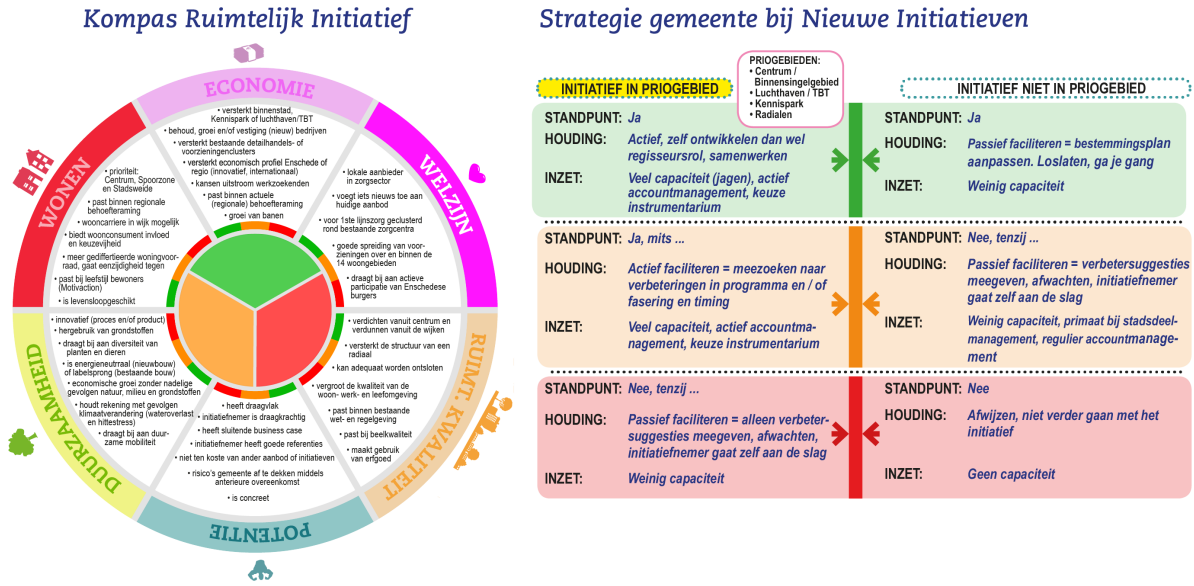

Afbeelding 2.4: het 'RAR kompas'

2.3.4 Structuurvisies

De Wro verplicht iedere gemeente om voor het hele grondgebied één of meer structuurvisies vast te stellen voor een goede ruimtelijke ordening. Een soortgelijke verplichting geldt ook voor de provincies en het Rijk.

In een gemeentelijke structuurvisie staan de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling van dat gebied en de hoofdzaken van het ruimtelijk beleid. De structuurvisie bevat ook een uitvoeringsparagraaf waarin de raad aangeeft via welke instrumenten en bevoegdheden de voorgenomen ontwikkeling gerealiseerd zal kunnen worden.

Structuurvisie Enschede

De gemeenteraad van Enschede heeft op 26 september 2011 de Structuurvisie vastgesteld. Hierin is het bestaande ruimtelijk beleid uit de hieronder genoemde gemeentelijke nota's opgenomen en met elkaar in relatie gebracht.

- Groenstructuur Actieplan, bevat de belangrijkste gemeentelijke ambities op het gebied van behouden en versterken van parken en groenstructuren;
- Beleidskader kleine windturbines, hierin zijn mogelijke locaties voor kleine windturbines aangewezen;
- Mobiliteitsplan 2004-2015, bevat de gemeentelijke ambities voor de verkeerscirculatie en bereikbaarheid van de stad. Hieruit zijn de belangrijkste verkeersprojecten voor auto, openbaar vervoer en fiets in de Structuurvisie opgenomen;
- Nieuwe Energie voor Enschede, bevat de gemeentelijke duurzaamheidsambities voor nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en renovatie. Hierbij staat de reductie van CO_2 centraal.
- Gids Buitenkans, bevat op basis van landschapstypologieën en -plekken het kwalitatieve kader voor ontwikkelingen in het buitengebied;
- Hotelnota, hierin zijn de ontwikkellocaties voor hotels aangewezen;
- Structuurvisie Luchthaven Twente en omgeving, bevat het ruimtelijke ontwikkelingskader voor de herontwikkeling van het terrein van de voormalige militaire vliegbasis Twente;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001, bevat belangrijke gemeentelijke ontwikkellocaties en infrastructuurprojecten. Hieruit zijn de nog actuele projecten en locaties in de Structuurvisie opgenomen;
- Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie en Binnenstadsvisie 2009, bevat het actuele integrale kader voor ruimtelijke ontwikkeling, verkeer, economie en de ontwikkeling van de binnenstad;
- Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015, hierin zijn de horecaconcentratiegebieden en horeca-ontwikkellocaties aangewezen.

Met uitzondering van de Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie 2001 zijn de individuele beleidsnota's nog steeds van kracht omdat deze meer bevatten dan wat is opgenomen in de Structuurvisie.

In de Structuurvisie gaat het om de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen voor de toekomst op het gebied van wonen, groen, economie, verkeer, milieu en gebiedsontwikkeling.

Het doel van de Structuurvisie is het in samenhang presenteren van de hoofdlijnen van sectoraal of gebiedsgericht beleid. Het gaat om de hoofdlijnen van ruimtelijk beleid op de lange termijn, zodat er op projectniveau voldoende flexibiliteit is om in te kunnen spelen op veranderingen.

De Structuurvisie is continu in ontwikkeling. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuw stedelijk beleid wordt de Structuurvisie aangevuld of nader uitgewerkt, zodat het een actueel strategisch en integraal kader vormt.

Sectorale en gebiedsgerichte structuurvisies

In aanvulling op de eerder genoemde integrale Structuurvisie, heeft de gemeenteraad van Enschede ook vijf sectorale structuurvisies vastgesteld. Hierin worden specifieke onderwerpen geregeld.

Woonvisie

Op 12 maart 2012 is de Woonvisie Enschede 2025 vastgesteld. De Woonvisie vormt een nadere uitwerking van de Structuurvisie, specifiek toegespitst op de gemeentelijke beleidsdoelstellingen ten aanzien van het wonen.

Het basisprincipe van het woonbeleid uit de Enschedese Woonvisie is van binnen naar buiten denken. Geprobeerd wordt de binnenstad zoveel mogelijk te versterken en woonfuncties, voor zover ze daar passen, te bundelen. Naast ruimtelijke aspecten moet ook naar het woningtype worden gekeken; Enschede kent een eenzijdig samengestelde woningvoorraad en we willen niet meer van hetzelfde toevoegen.

Het bestemmingsplan "Lonneker 2018" is overwegend conserverend van aard en heeft hoofdzakelijk betrekking op een bestaande situatie. Er wordt één dienstwoning (pastoriewoning) omgezet naar een burgerwoning (netto geen toevoeging) en er wordt een twee-onder-één-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat

683-685 gerealiseerd. Deze ontwikkeling past binnen het groenstedelijk/dorpse woonmilieu en vult een reeds lang bestaand 'gat' op langs de Oldenzaalsestraat.

Zie paragraaf 3.1 voor een verdere beschrijving van deze ontwikkelingen.

Detailhandelsstructuurvisie

Op 23 januari 2012 is de Detailhandelsstructuurvisie Enschede 2012 vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staan de hoofdlijnen van het gemeentelijk detailhandelsbeleid. Na een technische aanpassing in de besluitvorming op 12 november 2012 is dit formeel een structuurvisie zoals bedoeld in artikel 2.1 van de Wro. In deze visie wordt als beleidskader gehanteerd:

- Versterking van de binnenstad door bundeling van marktinitiatieven;
- Een fijnmazige, duurzame structuur van sterke boodschappencentra in elke wijk;
- Herpositionering en kwaliteitsverbetering van lokaal verzorgende woonboulevard;
- Versterking van een gevarieerd aanbod doe-het-zelf-artikelen op aanvaardbare afstand van de consument;
- Behoud van gevarieerd tuincentrumaanbod op bestaande (winkel-)locaties;
- Zo mogelijk behoud voorzieningen in kleine kernen.

De kern van Lonneker is geen beoogde winkelstructuur volgens de detailhandelstructuurvisie. Bestaande winkels buiten de beoogde winkelstructuur kunnen blijven bestaan. Hiervoor geldt een consolidatiebeleid (huidige oppervlakte wordt niet verruimd). Nieuwe initiatieven zijn niet toegestaan. Op basis van een individuele afweging kan van deze hoofdlijn van beleid af worden geweken.

Het bestemmingsplan "Lonneker 2018" is volledig conserverend van aard wat betreft detailhandel.

Watervisie

Op 27 mei 2013 is de Watervisie 2013-2025 vastgesteld. Deze sectorale structuurvisie richt zich op het samen met partners in de waterketen aanpakken van waterknelpunten in Enschede op het gebied van hemelwateroverlast, grondwateroverlast, grondwaterverontreiniging en waterkwaliteit. De watervisie heeft twee sporen, het oplossen van knelpunten en het realiseren van een zestal waterambities.

De op te lossen knelpunten zijn:

- Overbelasting van het rioolstelsel.
- Grondwateroverlast.
- Problemen met waterkwaliteit.

De Enschedese waterambities zijn:

- Daar waar het kan is het regenwater afgekoppeld van het gemengde riool.
- De beleving van de groene en blauwe kwaliteit van Enschede versterken door water zichtbaar te maken.
- Water in de buitenruimte wordt zoveel mogelijk benut voor het opvangen van extreme regenbuien en om bij warme perioden de stad te verkoelen.
- De watergerelateerde component van de (woon)lasten blijft beheersbaar.
- Enschedeers gaan bewuster met water om en zijn meer betrokken bij de watervoorzieningen in de stad.
- De waterpartners zorgen samen voor een goede waterkwaliteit en – kwantiteit in Enschede.

Het bestemmingsplan "Lonneker 2018" is grotendeels conserverend van aard. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt gehandeld in lijn met de hiervoor genoemde ambities. In paragraaf 4.2 van deze toelichting wordt nader ingegaan op hoe in dit bestemmingsplan bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (ook ontwikkelingen die nu nog bekend zijn) wordt omgegaan met de waterhuishouding.

Structuurvisie Cultuurhistorie

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Cultuurhistorie vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid voor het bij ruimtelijke plannen en ontwikkelingen omgaan met het aanwezige cultuurhistorisch erfgoed. Daarbij wordt onder cultuurhistorisch erfgoed verstaan: alle cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren in de gemeente Enschede, met uitzondering van

gemeentelijke monumenten, rijksmonumenten en archeologische waarden. Voor monumenten en archeologische waarden is reeds in afzonderlijke gemeentelijke beleidskaders vastgelegd hoe daarmee dient te worden omgegaan in het kader van ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.

In paragraaf 3.3 en 3.4 van deze toelichting wordt nader ingegaan op cultuurhistorische en archeologische waarden en hoe in dit bestemmingsplan bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt omgegaan met deze waarden.

Structuurvisie Externe Veiligheid

Op 8 december 2014 is de Structuurvisie Externe Veiligheid vastgesteld. In deze sectorale structuurvisie staat het gemeentelijk beleid met betrekking tot het beheersen van risico's die mensen lopen door de opslag, de productie, het gebruik en het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarbij is vastgelegd wat in Enschede nog als een toelaatbaar risico wordt beschouwd en hoe ongewenste situaties zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen of beperkt. In deze structuurvisie is tevens het beleid voor opslagplaatsen en verkooppunten van consumentenvuurwerk vastgelegd.

In paragraaf 4.1.6 van deze toelichting wordt nader ingegaan op externe veiligheid in relatie tot voorliggend bestemmingsplan.

Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o.

Specifiek voor de luchthaven heeft de raad op 14 december 2009 de Structuurvisie Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. vastgesteld. Op verzoek van Provinciale Staten van Overijssel en gesteund door de gemeenteraad van Enschede is een onafhankelijke adviescommissie in het leven geroepen. Deze commissie onderzoekt de kansen voor een duurzaam economisch sterker Twente en welke rol de voormalige luchthaven Twente daarbij kan spelen.

Het plangebied van de structuurvisie overlapt niet het plangebied van voorliggend bestemmingsplan. Ook worden de (beoogde) ontwikkelingen in het plangebied van de structuurvisie niet beïnvloed door de (beperkte) ontwikkelingen in voorliggend bestemmingsplan of vice versa.

2.3.5 Toetsing bestemmingsplan aan het gemeentelijk ruimtelijk relevant strategisch beleid

In de strategische beleidsdocumenten Toekomstvisie en Stedelijke Koers zijn voor het plangebied van het bestemmingsplan "Lonneker 2018" geen specifieke beleidsdoelstellingen of ontwikkelingsrichtingen benoemd. Nieuwe ontwikkelingen worden (en zijn) beoordeeld door de gemeente op basis van het RAR-kompas. Zoals hiervoor aangegeven is het plan in lijn met de genoemde sectorale structuurvisies.

Hoofdstuk 3 Gebiedsbeschrijving

3.1 Ruimtelijke onderbouwing nieuwe ontwikkelingen

Voorliggend bestemmingsplan maakt twee 'nieuwe' ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk.

Scholten Reimerstraat 40: omzetting pastoriewoning naar reguliere woning

De pastoriewoning van de Jacobus de Meerdere kerk (dienstwoning van de pastor; Scholten Reimerstraat 40) met bijbehorende tuin wordt omgezet naar een reguliere woonbestemming, zodat deze aan een derde verkocht kan worden. De pastoriewoning zal namelijk niet meer gebruikt worden ten behoeve van de pastorie/kerk. Het gebouw betreft een gemeentelijk monument. De buitenzijde van het gebouw wordt naar huidig inzicht niet aangepast. Wel wordt de pastorie intern verbouwd in verband met achterstallig onderhoud. Indien er toch aanpassingen aan de buitenzijde plaatsvinden, is daar een omgevingsvergunning voor nodig welke alleen verleend kan worden op basis van een specifiek afwegingskader voor monumenten.

Voor de pastorie geldt bestemmingsplan "Lonneker 2006". Zie onderstaande afbeelding voor een uitsnede van de verbeelding van bestemmingsplan "Lonneker 2006" en "Lonneker 2018" ter plaatse van de pastoriewoning en aangrenzende tuin. De nieuwe bestemming 'wonen' is geel gekleurd.

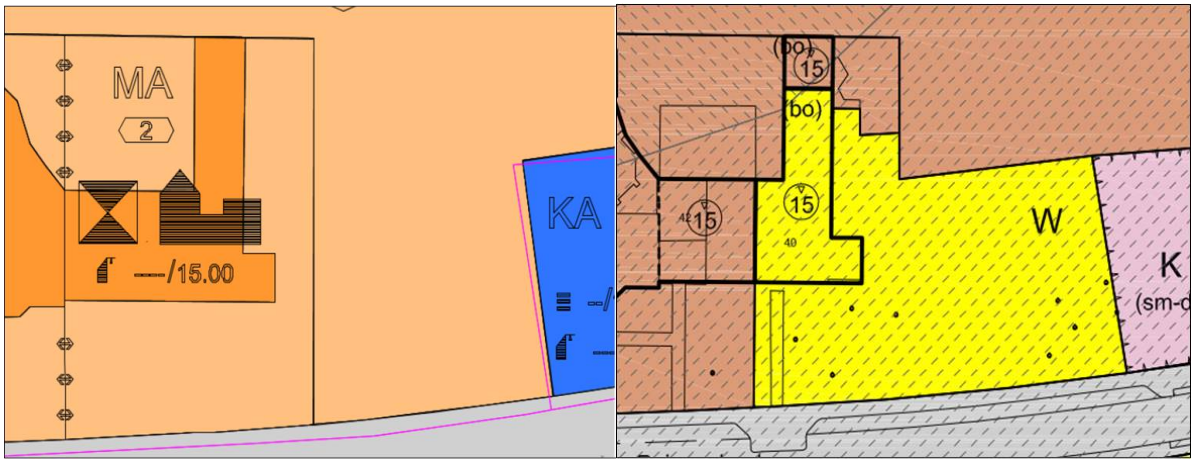

Afbeelding 3.1: Uitsnedes bestemmingsplan "Lonneker 2006" (links) en "Lonneker 2018" (rechts) ter plaatse van pastoriewoning en aangrenzende tuin

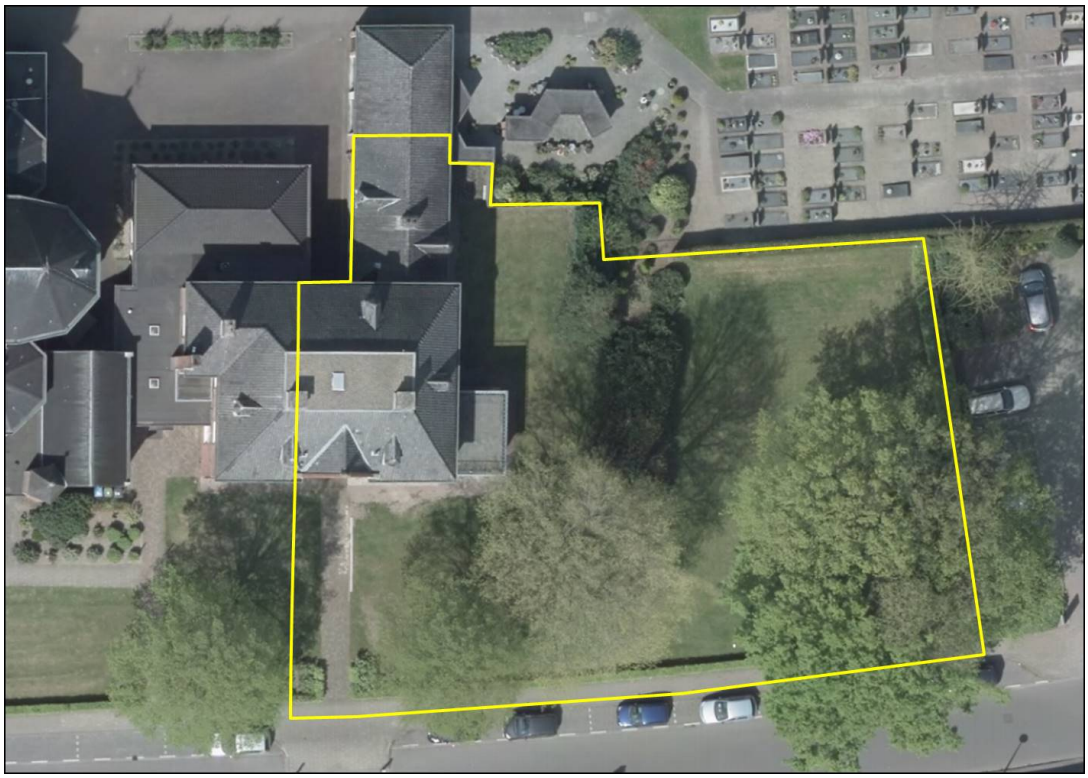

Afbeelding 3.2: Luchtfoto ter plaatse van pastoriewoning en aangrenzende tuin ; naar bestemming 'wonen' om te zetten gebied geel omkaderd

Volgens plan "Lonneker 2006" geldt hier de bestemming 'Maatschappelijke voorzieningen' en de aanduidingen 'Dienstwoning' en 'Monument'. In voorliggend bestemmingsplan "Lonneker 2018" krijgen de woning en een deel van de tuin de bestemming 'wonen' (geel gekleurd in afbeelding 3.2). De aanduiding 'Dienstwoning' vervalt daarmee. Ook wordt de aanduiding 'Monument' niet meer opgenomen. Het gebouw wordt namelijk beschermd via een afzonderlijk gemeentelijk beleidskader voor monumenten.

Het plan is niet in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Per saldo wordt er geen nieuwe woning of andere bebouwing toegevoegd en neemt de omliggende verharding niet of niet noemenswaardig toe. Ook wordt er niks gesloopt. Daarmee is er geen relevant effect op gebied van cultuurhistorie, archeologie, beeldkwaliteit, water of natuur. Er is voldoende parkeergelegenheid aanwezig op eigen terrein. Ook is het plan uitvoerbaar op gebied van milieu. Waar relevant wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op milieuaspecten (zoals geluid) in relatie tot de nieuwe ontwikkeling.

Oldenzaalsestraat 683-685: bouw twee-onder-één-kapwoning en 18 garageboxen

Op een langdurig braakliggende kavel (Oldenzaalsestraat 683-685) wordt een twee-onder-één-kapwoning gebouwd. Op het terrein achter deze kavel worden 18 garageboxen gerealiseerd. Deze ontwikkeling was nog niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan "Lonneker 2018". In onderstaande afbeelding is de beoogde ontwikkeling aangegeven. De woningen en de garageboxen worden naar huidig inzicht samen via één inrit op de Oldenzaalsestraat ontsloten. In dat geval wordt hier de bestaande inrit op de Oldenzaalsestraat aan de noordzijde van de woningen niet voor gebruikt. Dit vanwege verkeersveiligheidsredenen op advies van de provincie Overijssel (i.v.m. zicht op het fietspad). De inrit wordt dan verplaatst naar de zuidzijde van de woningen (tussen Oldenzaalsestraat 681 en 683), zoals ook zichtbaar is in afbeelding 3.3. Het verplaatsen van de inrit is níet nodig indien voor de garageboxen een alternatieve ontsluiting gevonden kan worden (bijv. naar de Scholten Reimerstraat) en alleen de woningen gebruik (hoeven te) maken van de bestaande inrit op de Oldenzaalsestraat. In voorliggend bestemmingsplan zijn specifieke regels opgenomen ten aanzien van Oldenzaalsestraat 683-685 en de achterliggende garageboxen waarmee het veiligheidsadvies van de provincie is geborgd.

Afbeelding 3.3: Ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685: kavelinrichting en vooraanzicht woningen (rechtsonder)

Voor deze ontwikkellocatie geldt volgens het bestemmingsplan "Lonneker 2006" de bestemming 'wonen'. Om de beoogde ontwikkeling mogelijk te maken worden in voorliggend bestemmingsplan "Lonneker 2018" bouwvlak (t.b.v. de woningen) en een functieaanduiding 'garagebox' toegevoegd aan de al geldende bestemming 'wonen'. Zie onderstaande afbeelding voor uitsnedes van de verbeelding van bestemmingsplannen "Lonneker 2006" en "Lonneker 2018" ter plaatse van Oldenzaalsestraat 683-685 en het achterliggende terrein waar de garageboxen (aanduiding 'gab') zijn beoogd.

Afbeelding 3.4: Uitsnedes bestemmingsplan "Lonneker 2006" (boven) en "Lonneker 2018" (onder) ter plaatse van Oldenzaalsestraat 683-685 en achterliggend terrein

Het plan is niet in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Er wordt een twee-onder-één-kapwoning gebouwd waardoor een langdurig bestaand 'gat' in het lint van de Oldenzaalsestraat wordt opgevuld. Het verhard oppervlak neemt toe. De initiatiefnemer zal zorgdragen voor voldoende waterberging, zodat de waterhuishoudingssituatie in de omgeving niet nadelig wordt beïnvloed. Voor (vervangende) nieuwbouw, zoals de woningen en garageboxen zijn regels in het bestemmingsplan opgenomen om te borgen dat voldoende water wordt geborgen en/of in de bodem geïnfiltreerd, bij voorkeur op eigen grond.

Er is voldoende parkeergelegenheid aanwezig op eigen terrein, waarbij van twee parkeerplaatsen per woning is uitgegaan. Zoals hiervoor aangegeven wordt de inrit naar huidig inzicht (indien de garageboxen en woningen samen via één inrit op de Oldenzaalsestraat ontsloten worden) verplaatst naar de zuidzijde van de woningen, tussen Oldenzaalsestraat 681 en 683. Dit op advies van de provincie Overijssel in verband met verkeersveiligheid.

Ook is het plan uitvoerbaar op gebied van natuur en milieu. Er zijn onderzoeken uitgevoerd naar flora en fauna, geluid en bodemkwaliteit. Waar relevant wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op natuur- en milieuaspecten (zoals geluid) in relatie tot de nieuwe ontwikkeling.
Het betreft geen 'stedelijke ontwikkeling' als bedoeld in het Bro. Toetsing aan de Ladder Duurzame Verstedelijking is daarom niet nodig.

3.2 Ruimtelijk-functionele structuur

3.2.1 Geschiedenis

Het dorp Lonneker is ontstaan rond de Heilige Jacobus de Meerdere kerk met zijn parochietuin en een dorpskroeg. Beide gebouwen waren centrale punten voor de bevolking ten noorden van de groeiende industriestad Enschede. Een tweede belangrijke drager van de ontwikkeling is de voormalige spoorlijn tussen Enschede en Oldenzaal met een station in het dorp. Beide elementen hebben de ontwikkeling van Lonneker grotendeels bepaald. Rond 1929 (zie onderstaande afbeelding) bestond het dorp uit de groene kern met kerk en parochietuin en een aantal nog niet geheel bebouwde linten, zoals de Dorpsstraat en de Oldenzaalsestraat (respectievelijk geel en rood in onderstaande afbeelding).

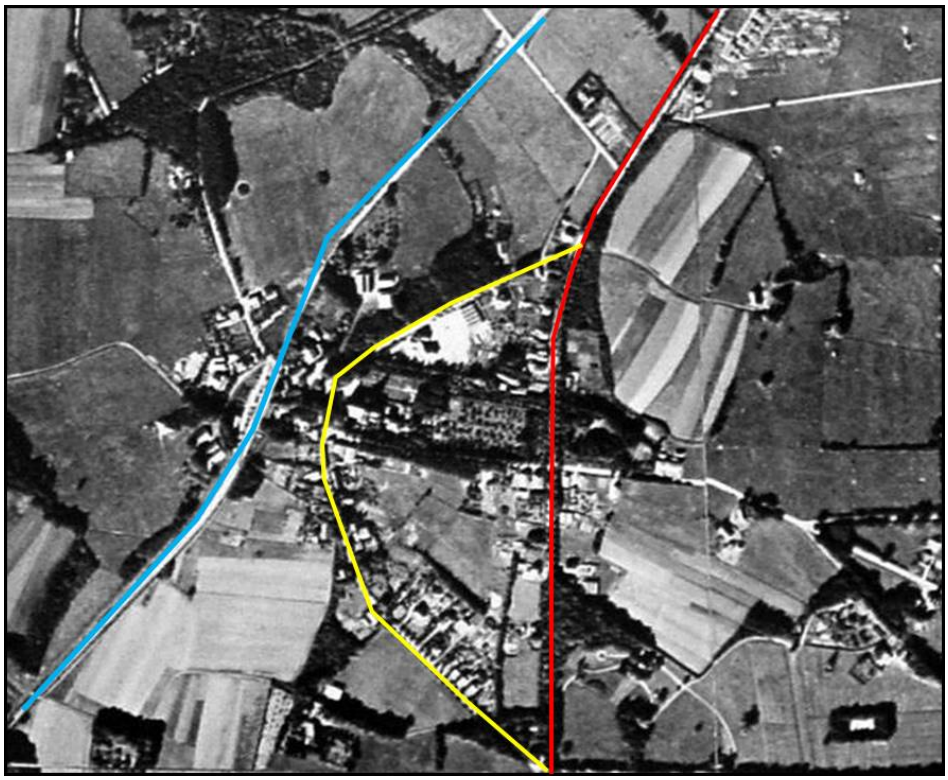

Afbeelding 3.5: Luchtfoto Lonneker 1929 met oude structuren; rood: Oldenzaalsestraat; geel: Dorpsstraat; blauw: spoorlijn Enschede-Oldenzaal.

De Oldenzaalsestraat en de spoorlijn waren tot de jaren zestig grenzen waarbinnen het dorp langzaam groeide. Langs de oude landwegen die bij het dorpsplein bij elkaar komen en de Oldenzaalsestraat ontstond de voor de streek typische lintbebouwing. Als tweede ontwikkeling zijn de terreinen tussen deze linten bebouwd. Mede door verkeerstoename en de ligging aan de stuwwal bleef de Oldenzaalsestraat tot op heden een ruimtelijke barrière voor de uitbreiding van het dorp richting oosten. Deze oude hoofdstructuur, bestaande uit de voormalige spoorlijn, de Oldenzaalsestraat en de oude linten die zich bij de kerk kruisen is nog steeds goed beleefbaar. Het is van belang deze historisch gegroeide structuur voor de toekomst te bewaren. Vanaf de jaren zeventig is Lonneker onevenredig sterk gegroeid. Door projectbouw zijn steeds nieuwe buurtjes aan Lonneker toegevoegd. Ten westen van de oude spoorlijn bestaat de structuur uit een aantal projectmatig opgezette buurten die weinig relatie met elkaar hebben. Ook is dit niet dorps. Een weefsel van oudere linten en landwegen, die de enkele buurten aan elkaar verbindt, ontbreekt vooral aan de noordwest zijde.

3.2.2 Stedenbouwkundige structuur

Kernkwaliteiten

Hoewel Lonneker en Enschede vrij dicht tegen elkaar zijn aangegroeid, heeft het dorp zijn groene en landschappelijke ligging en uitstraling bewaard. Lonneker ligt aan de rand van de stuwwal en is omgeven door een essenlandschap. De kernkwaliteiten zijn de landschappelijke elementen van het dorp. Dit zijn vooral de dorpsentrees, de dorpsranden en het groene dorpsplein met de kerk. Daarnaast staat de dorpse sfeer met de overwegend grondgebonden woningen en een eigen tuin voor een hoge woonkwaliteit. Dit wordt gesteund door een aantal voorzieningen zoals kinderopvang, basisschool en winkels voor de dagelijkse behoefte. De onderdelen van het dorp worden hierna nog nader beschreven.

Samenhang - landschappelijke context

De landschappelijke samenhang tussen het dorp en het buitengebied wordt gekenmerkt door de dorpsentrees en de dorpsranden. Op stedelijk niveau zorgt de Oldenzaalsestraat voor de verbinding tussen het dorp en de stad. Lonneker kent een aantal mooie dorpsentrees. Enkele losse panden, boerenerven langs de landwegen en met houtwallen omgeven weiland domineren het beeld rond de dorpsentrees. Bij de entrees staan veel grote volwassen bomen en het dorp begint vervolgens met de typische gegroeide lintbebouwing. Op die manier komt het landschap als het ware het dorp binnen.

Afbeeldingen 3.6: dorpsentree Vliegveldweg en dorpsentree Lonneker Molenweg

De ruimtelijke hoofdverbinding tussen het dorp en de stad Enschede wordt door de Oldenzaalsestraat gevormd. De provinciale hoofdweg loopt als bebouwde randweg langs de kern. Het ruimtelijk beeld van de straat is passend bij het meer stedelijke niveau. De continuïteit van de hoofdweg is vormgegeven door de doorgaande laanbeplanting, zoals die ten noorden van Lonneker aanwezig is. Voor twee dorpsentrees betekent dit een ander, meer stedelijk beeld. Bij de entrees is er een aantrekkelijke dorpse structuur met diepe en groene voortuinen, individuele huizen en stedelijkheid, mede door het aanwezige wegprofiel. Bij de entree van Lonneker vanuit Oldenzaal is braakliggende terrein rond 2010 bebouwd met huizen. Deze versterken het dorpse karakter ter plaatse met een licht stedelijke uitstraling. Zodoende is ook hier een duidelijke entree van het dorp ontstaan.

Afbeelding 3.7: *zuidelijke entree Oldenzaalsestraat en noordelijke entree Oldenzaalsestraat*

Ruimtelijke opzet Lonneker

De ruimtelijke hoofdopzet van Lonneker bestaat uit historisch gegroeide hoofdstructuurdragers en een aantal kleine woonbuurten achter en tussen de linten.

In het algemeen zijn de hoofdstructuurdragers zowel assen met een openbaar karakter (met functie voor hele dorp/wijk) als ook accentpunten die voor de herkenbaarheid en oriëntatie staan.

Binnen het dorp zorgt een aantal doorgaande lange lijnen, namelijk de historische linten, voor de samenhang binnen het dorp en de aanhechting tussen landschap en dorp (zie onderstaande afbeelding). Vooral de lintbebouwing en de inrichting van de openbare ruimte geeft de lijnen continuïteit.

Afbeelding 3.8: links: hoofdstructuurdragers; rechts: linten en woonbuurten

De belangrijke structuurdragers in Lonneker zijn:

- De historische linten Dorpsstraat, Bergweg en Lonneker Molenweg/Scholten Reimerstraat
- De Oldenzaalsestraat
- De oude spoorlijn Enschede - Oldenzaal
- De dorpskern met de kerk en het dorpsplein

De linten

Langs deze oude landwegen werden in de loop van de twintigste eeuw huizen gebouwd. Inmiddels is deze bebouwing tot lange linten van een min of meer aaneengesloten bebouwing gegroeid. Deze oorspronkelijke structuur van Lonneker vormt nog steeds het stedenbouwkundige skelet. De bebouwing kenmerkt zich door

een grote variatie in bouwstijlen en materiaal. Opvallend in Lonneker is de traditionele bouwwijze met een dak in een vergelijkbare hoogte. Het zijn vooral individuele, vrijstaande huizen en twee onder een kap woningen die langs deze linten staan. Later zijn er nog rijen van drie woningen bijgekomen.

Vooral langs de Dorpsstraat is er sprake van kleinschalige functiemenging. Wonen en kleinschalig werken-aan-huis is typisch voor de oude linten. Een belangrijk kenmerk is dat de gebouwen in een rooilijn staan die nauwelijks verspringt. Daardoor bieden deze linten een samenhangend stedenbouwkundig beeld. Een bijzonder detail is dat langs de linten de kerktoren vrijwel overal zichtbaar is.

Afbeelding 3.9: lintbebouwing Dorpsstraat (links) en kerktoren in de achtergrond (rechts)

Oldenzaalsestraat

De identiteit van de Oldenzaalsestraat verschilt met de overige linten. Dit komt vooral door het wegprofiel. De continuïteit van het lint wordt gevormd door de aaneengesloten lintbebouwing en de laanbeplanting. De bebouwing is vooral aan de westkant van de weg aanwezig. Aan de overkant staan enkele villa's. Door de verkeersdrukte van de weg fungeert de Oldenzaalsestraat nog steeds als ruimtelijke barrière. Op die manier is de oorspronkelijke hoofdstructuur nog steeds goed beleefbaar. Vanaf de noordelijke en zuidelijke entree tot aan de kruispunten met de Dorpsstraat staat de bebouwing op een grotere afstand tot de straat. De groene voortuinen zorgen voor een groene uitstraling. Tussen de twee kruispunten van de Dorpsstraat met de Oldenzaalsestraat staan de woningen dichter bij de weg, begeleid door jonge laanbeplanting. Daardoor is het beeld hier meer stedelijk. Rond het kruispunt met de Lonneker Molenweg (zie afbeelding 3.10) is de bebouwing ook aan de oostkant sterker verdicht. Dit knooppunt kan als de hoofdentree vanaf de Oldenzaalsestraat naar de dorpskern worden gezien. Hier is dan ook sprake van functiemenging in kleine mate. Door de reconstructie van de weg, met onder andere verkeerslichten, is dit punt benadrukt.

Afbeelding 3.10: Oldenzaalsestraat, zicht op kruispunt met Lonneker Molenweg vanuit zuiden

Ook diverse kruispunten van deze hoofdweg met de andere linten zijn sterker geaccentueerd door de reconstructie van de Oldenzaalsestraat. Qua bebouwing is deze verbijzondering er veelal niet. In functionele zin is dit eveneens enigszins het geval. Op de hoeken van deze kruispunten zijn vaak andere functies aanwezig, zoals een bakker.

Oude spoortracé

De oude spoorlijn tussen Enschede en Oldenzaal is één van de oude radialen waarlangs de stad Enschede in de loop van de tijd gegroeid is tot wat zij nu is. De spoorlijn heeft de laatste jaren haar rol als ontsluitingslijn verloren, maar zij is op een aantal plaatsen in het stedelijk weefsel en als lijn in het landschap nog wel degelijk herkenbaar. Deze verbinding werd bij de wederopbouw van Roombeek opgepakt en ingericht als fiets- en wandelpad. Tussen Enschede en Lonneker vervult de spoorlijn de rol van fietspad. Daarmee is de oude lijn weer structuurbepalend voor Lonneker. In het dorp is de lijn wat minder duidelijk, maar nog enigszins beleefbaar door het daar aanwezige plantsoen en talud.

Afbeelding 3.11: hoogteverschil langs oude spoorlijn door talud (links) en voormalige stationsomgeving

(rechts)

3.2.3 Verkeersstructuur

Wegenstructuur

Lonneker ligt aan de Oldenzaalsestraat. Dit is een doorgaande weg met een regionaal karakter. De weg heeft een belangrijke functie voor de ontsluiting van de stad Enschede en Noord-Twente en daarmee ook voor Lonneker. Er sluiten verschillende straten uit het dorp op aan. Binnen het dorp is het Dorpsplein het centrale punt in de wegenstructuur. Vanaf dit plein lopen vijf wegen in de verschillende windrichtingen: de Voortsweg richting Enschede-Noord, de Bergweg-Vliegveldweg richting noord-westelijk buitengebied en evenemententerrein 'Vliegveld Twenthe', de Dorpsstraat-noord richting Oldenzaal, de Scholten Reimerstraat richting het oostelijk buitengebied en de Dorpsstraat-zuid richting Enschede centrum. Doorgaand verkeer door de dorpskern over het Dorpsplein is ontmoedigd door de herinrichting van het Dorpsplein (erf met max. 15km/u) en de aanwijzing van overige straten binnen de dorpskom als verblijfsgebied waar 30km/u de maximaal toegestane snelheid is.

Langzaam verkeer

Voor voetgangers bestaat in het plangebied een afzonderlijk voetpadennetwerk. Fietsers maken gebruik van dezelfde rijbaan als het gemotoriseerde verkeer. Daarnaast is er voor het langzame verkeer in het buitengebied een aantal kerkenpaden, die zorgen voor aanvullende verbindingen tussen het dorp en het buitengebied. Tot slot lopen er door Lonneker twee landelijke fietsroutes en een lange-afstand-wandelpad. Zie onderstaande afbeelding. De route vanuit de dorpskern naar het oosten, richting/langs de toeristische Lonneker Molen, via de Lonneker Molenweg, is een drukke fietsroute.

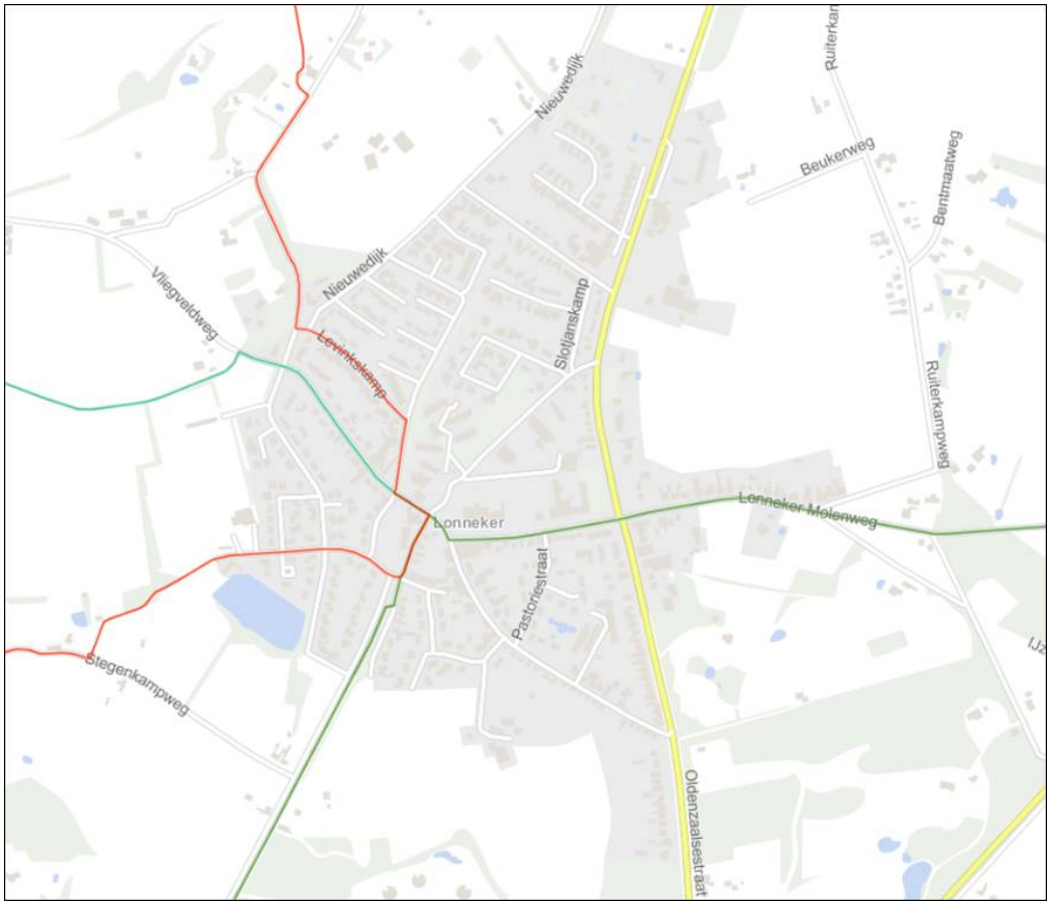

Afbeelding 3.12: landelijke fietsroutes (groen) en lange-afstand-wandelpad (rood) door Lonneker

Openbaar vervoer

De reguliere buslijnen maken gebruik van de Oldenzaalsestraat. Het merendeel van het plangebied ligt op loopafstand van een bushalte. Heet westelijke gedeelte valt net buiten dit bedieningsgebied.

Autostructuur

De Oldenzaalsestraat zorgt voor een duidelijke scheiding tussen dorp en buitengebied. Onlangs is de Oldenzaalsestraat gereconstrueerd ter verhoging van de verkeersveiligheid. De huidige wegenstructuur in het plangebied bestaat verder grofweg uit radialen tussen het buitengebied en het dorpsplein en uit wegen in woonbuurtjes tussen deze radialen. In de inrichting van deze wegen is geen duidelijke hiërarchie te onderscheiden. Het zijn woonstraten met bebouwing direct aan de weg. De Oldenzaalsestraat heeft een veel breder wegprofiel.

In het kader van Duurzaam Veilig Verkeer is het wegencategoriseringsplan eind 1999 door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin is vastgelegd welke functie (en maximumsnelheid) wordt toegekend aan de afzonderlijke gemeentelijke wegen. Op 16 december 2002 is dit plan op onderdelen gewijzigd. Voor Lonneker houdt dit in dat de meeste wegen onderdeel zijn van het 30 km/uur-gebied. Alleen op de Oldenzaalsestraat geldt binnen de bebouwde kom een maximumsnelheid van 50 km/uur. Voor de brandweer is een aantal wegen aangewezen als brandweerroute. Hiervoor gelden specifieke inrichtingseisen, zodat de brandweer niet te veel wordt gehinderd door snelheidsremmende maatregelen.

In het afgelopen decennium zijn diverse verkeersmaatregelen uitgevoerd, gericht op de verbetering van de doorstroming op het hoofdwegennet en het verlagen van de snelheid op knelpunten in de 30 km/uur-gebieden. Deze maatregelen hebben voor Lonneker een beperkt effect op de vermindering van doorgaand verkeer door het dorp. Maatregelen die doorgaand verkeer onmogelijk maken, worden niet overwogen. De bereikbaarheid van het dorp voor bewoners komt dan namelijk in het geding.

Parkeren

Voor bestaande situaties geldt het handhaven van het aantal parkeermogelijkheden. Voor nieuwe voorzieningen wordt uitgegaan van parkeernormen zoals vastgesteld in de beleidsregel 'Parkeernormennota Enschede 2017' dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel. Voor nieuwe voorzieningen geldt dat de parkeervoorzieningen zoveel mogelijk worden gerealiseerd op eigen terrein. Afhankelijk van de te realiseren functie zullen daarnaast parkeerplaatsen op openbaar terrein beschikbaar moeten zijn voor bezoekers.

3.2.4 Detailhandel en horeca

Zoals aangegeven in paragraaf 2.3.4 kan volgens het gemeentelijk beleid de bestaande detailhandel gehandhaafd blijven en is geen uitbreiding voorzien in Lonneker. Het bestemmingsplan maakt dan ook geen uitbreiding mogelijk. de bestaande detailhandel wordt opnieuw als zodanig bestemd in voorliggend bestemmingsplan.

Horeca kan een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en levendigheid van de dagelijkse leefomgeving. Algemeen richt het beleid in buurten, wijken en dorpen zich dan ook op het behoud van het bestaande aanbod horecavoorzieningen. Uit oogpunt van beheersbaarheid (beperking overlast) en de gewenste bundeling van horecabedrijvigheid in een beperkt aantal krachtige clusters -de (noordelijke) binnenstad, Roombeek en Boekelo/Rutbeek- wordt een verdere uitbreiding van het horeca-aanbod buiten deze ontwikkellocaties in zijn algemeenheid niet voorgestaan.

In Lonneker is een drietal horecavoorzieningen gevestigd. Het draagvlak is te klein om een verdere uitbreiding van het horeca-aanbod te ondersteunen. De reeds gevestigde horeca zal het ook in de komende jaren vooral moeten hebben van toeristisch-recreatief en ander bezoek van buiten het dorp.

3.2.5 Waterhuishouding

In de waterparagraaf (pragraaf 4.2) wordt aangegeven hoe een duurzame waterhuishouding binnen het bestemmingsplangebied en in een groter verband gerealiseerd en gewaarborgd kan worden. Hiertoe is in het navolgende eerst de huidige situatie van het gebied beschreven en is een toelichting opgenomen van de Watervisie Enschede, gericht op het gebied.

Hoogte

Kern Lonneker ligt ten noorden van de bebouwing van Enschede. Het bestemmingsplangebied omsluit de gehele kern van Lonneker. Het gebied ligt op de westflank van de Enschedese stuwwal, waardoor het maaiveld afloopt van oost naar west. Het hoogteverschil is aanzienlijk, te weten van globaal NAP+ 55,0 m in het oosten tot +37,0 m in het (zuid)westen.

Bodem

Het gebied is qua bodemopbouw verdeeld in 2 delen:

- Het uiterst westelijke deel behoort tot de Formatie van Drente, gevormd door grondmorene (meestal keileem, grindhoudend lemig zand en leem, met stenen en blokken);
- Het overige deel van Lonneker behoort tot de Gestuwde Formaties met aan de oppervlakte hoofdzakelijk Tertiaire formaties in de vorm van een maximaal enkele meters dikke dekzandlaag met daaronder klei- en leemlagen.

Oppervlaktewater

In en in de directe omgeving van het bestemmingsplangebied is beperkt oppervlaktewater aanwezig. het betreft onder andere enkele beken ten zuiden en noorden van het plangebied (Bolhaarsbeek, Vanekerbeek en de Eschbeek), IJsbaan Lonneker in het zuidwesten van het plangebied en enkele kleine vijvers.

Grondwater

Vanwege de ligging en het hoogteverloop binnen en in de omgeving van het plangebied stroomt het grondwater in de natuurlijke situatie richting het westen.

In de gemeente Enschede worden de grondwaterstanden en -stromingen sterk beïnvloed door verschillende grondwateronttrekkingen, zoals de onttrekking voor Grolsch, de Westerval en drinkwaterwinning.

Het bestemmingsplangebied ligt niet binnen grondwaterbeschermingsgebied of waterwingebied, maar zoals aangegeven in paragraaf 2.2.3 ligt het westelijk deel van Lonneker wel in een 'intrekgebied' voor grondwater (ook wel 100-jaarszone genoemd). In deze gebieden stimuleert de provincie grondwatervriendelijke activiteiten en weert zij grondwaterbedreigende activiteiten en ontwikkelingen. Het gevolg is dat grootschalige woningbouw in dit intrekgebied in principe niet gewenst is.

Het betreffende intrekgebied ligt rond de waterwinning Weerseloseweg-Enschedesestraat. De grondwateronttrekking beïnvloedt de grondwaterstand in het intrekgebied. Deze drinkwaterwinning is inmiddels beëindigd. De bescherming van het intrekgebied zal daarmee ook worden opgeheven. De actualisatie van de Provinciale omgevingsvisie en –verordening waarin deze wijziging wordt doorgevoerd wordt naar huidig inzicht in september 2018 vastgesteld door provinciale staten. In voorliggend bestemmingsplan is het intrekgebied nog wel als een 'dubbelbestemming' opgenomen, omdat de vaststelling van voorliggend plan net vooruit loopt op vaststelling van de Provinciale omgevingsvisie en –verordening.

In afstemming tussen Vitens, provincie, gemeente Enschede en waterschap Vechtstromen is een maatregelenpakket gerealiseerd om wateroverlast als gevolg van het stopzetten van de waterwinning te voorkomen. Hiertoe is onder andere drainage aangelegd aan de noordzijde van Enschede en is een waterafvoer gerealiseerd via de waterbekkens in het waterwingebied op een watergang van het waterschap. Bewoners zijn geïnformeerd via nieuwsbrieven en informatiebijeenkomsten. Vitens heeft in 2015 en 2016 nader onderzoek uitgevoerd om de effecten van de stopzetting vast te stellen. Op basis van de uitgevoerde onderzoeken kan worden gesteld dat de locaties waar vernatting kan optreden in beeld zijn en de genomen maatregelen een positief zullen effect hebben.

Uiteraard is de grondwaterstand altijd een aandachtspunt bij ieder bouwplan.

Riolering

In het plangebied zijn zowel gemengde rioleringsstelsels als gescheiden stelsels aanwezig.

3.3 Cultuurhistorie

3.3.1 Monumenten

In het plangebied zijn de navolgende gemeentelijke monumenten aanwezig. Deze zijn in afbeelding 3.15 weergegeven met een lichtblauw kader.

Dorpsstraat 96, Rooms Katholieke kerk "Jacobus de Meerdere"

Dorpsstraat 237, Muziekkoepel

Scholten Reimerstraat 40, pastorie

Afbeelding 3.13: gemeentelijke monumenten in Lonneker

Aan de aangewezen monumenten is in dit bestemmingsplan geen juridische betekenis toegekend. De bescherming van deze objecten vindt plaats op grond van de Monumentenwet 1988 en/of de gemeentelijke Monumentenverordening.

3.3.2 Overige cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren

Cultuurhistorische WaardenKaart (CHWK): dynamisch document

Naast de gemeentelijke monumenten bevinden zich in het plangebied panden die tijdens het zogenaamde Monumenteninventarisatieproject (MIP) of andere aanvullende inventarisaties zijn opgevallen vanwege hun bijzondere architectuur, ensemble- of stedenbouwkundige waarde, hun bouw- of gebruikshistorie of om andere historische redenen. Hoewel het geen monumenten zijn, kunnen deze panden toch erg belangrijk zijn als dragers van de cultuurhistorische identiteit van de stad. Gemeente Enschede wijst deze niet meer aan als gemeentelijke monumenten, maar beschermt deze waarden via het bestemmingsplan en de welstand (zie verderop). De basis daarvoor ligt in de Cultuurhistorische WaardenKaart (CHWK) van de gemeente Enschede. Panden en objecten die op de CHWK staan, zijn van maatschappelijk belang voor de identiteit van Enschede en dus de moeite van het behouden waard. De CHWK is dynamisch. Bij ieder nieuw bestemmingsplan is het de intentie om de CHWK aan te vullen en de al opgenomen panden en objecten nader te beoordelen en eventueel ook panden/objecten te verwijderen (de initiële beoordeling t.b.v de CHWK was immers vrij algemeen).

Structuurvisie Cultuurhistorie en beleidsregel 'Koesteren cultuurhistorie'

Zoals aangegeven in paragraaf 2.3.4 is in de structuurvisie Cultuurhistorie het gemeentelijk beleid opgenomen voor het omgaan met het cultuurhistorisch erfgoed in ruimtelijke plannen en ontwikkelingen. Hierin zijn drie verschillende beschermingsniveaus voor gebieden geïntroduceerd: beschermen, koesteren Stad en koesteren Buitengebied.

Voor het centrum van Lonneker geldt "koesteren stad". Dit gebied is ook opgenomen in bestemmingsplan 'Cultuurhistorie' als 'cultuurhistorisch attentiegebied'. Binnen regime 'koesteren' krijgen bestaande waardevolle panden een aanduiding 'karakteristiek' in het bestemmingsplan en bij nieuwe ontwikkelingen in dit gebied is het uitgangspunt behoud, herstel en versterking van cultuurhistorische waarden. Dat geldt voor gebouwen, maar ook voor landschappelijke en stedenbouwkundige structuren en patronen.

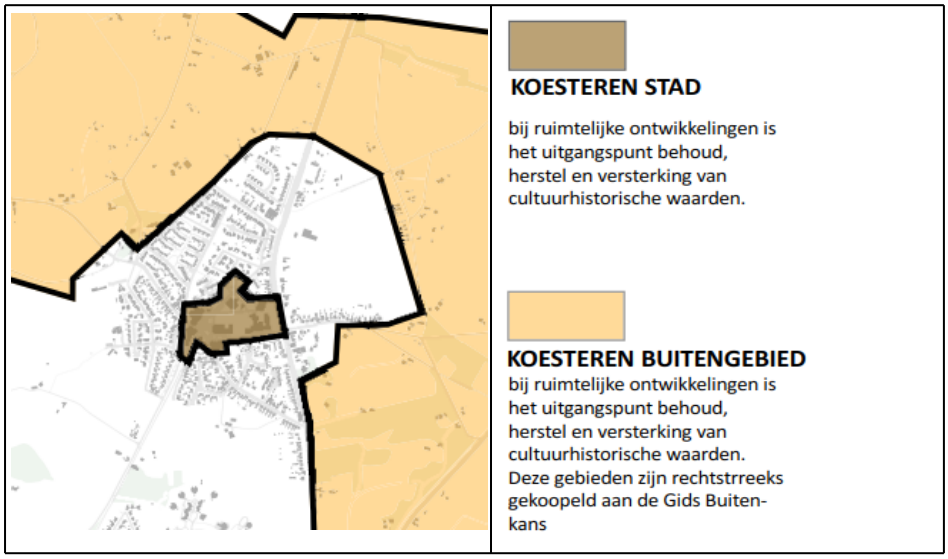

Afbeelding 3.14: Uitsnede kaart Structuurvisie Cultuurhistorie

Voor het overige deel van het plangebied geldt geen beschermingsniveau op basis van de structuurvisie. Hier kunnen echter wel behoudenswaardige panden/objecten liggen welke zijn/worden opgenomen op de CHWK

als pand met 'attentiewaarde'.

De beleidsregel 'Koesteren cultuurhistorie' (maart 2016 vastgesteld) wordt gehanteerd als toetsingskader bij de beoordeling van een aanvraag om (gedeeltelijke) sloop van een CHWK-pand binnen de hiervoor genoemde gebieden in de structuurvisie en eveneens voor solitaire panden met 'attentiewaarde'. De beleidsregel geeft aan hoe de waardering concreter wordt uitgewerkt zodra er ontwikkelingen zijn.

Voor cultuurhistorisch waardevolle gebouwen wordt daarbij onderscheid gemaakt in beeldbepalende gebouwen en structuurbepalende gebouwen:

- Beeldbepalend: "Een beeldbepalend gebouw is een pand dat door zijn architectonische waarde(n) en/ of zijn cultuurhistorische waarde de specificiteit en herkenbaarheid van zijn omgeving verhoogt."
- Structuurbepalend: "Een structuurbepalend gebouw draagt bij aan de ritmiek van de bebouwing in een straat wat betreft vormgeving, stedenbouwkundige verschijningsvorm (bv. twee-onder-één kap of rijtjeswoningen) volume, en functie (wonen, bedrijf) en heeft cultuurhistorische waarde. "

Bij een nieuw bestemmingsplan worden, indien relevant, de hiervoor genoemde cultuurhistorische attentiegebieden (met een gebiedsaanduiding) en gebouwen met 'attentiewaarde' (met bouwaanduiding 'karakteristiek') opgenomen en worden de regels volgens 'Koesteren cultuurhistorie' hier aan gekoppeld, inclusief de specificatie 'beeldbepalend' of structuurbepalend'.

Voordat dat gebeurt vindt zoals gezegd een nadere beoordeling van de panden/objecten plaats. De gebouwen en objecten zijn ten behoeve van de CHWK namelijk in eerste instantie op basis van vrij algemene criteria gewaardeerd, maar niet specifiek beoordeeld. Ten behoeve van de vertaling naar bestemmingsplan 'Cultuurhistorie' (vastgesteld in 2016) is deze beoordeling en vertaling naar gebieds- en bouwaanduidingen al wel globaal gebeurd. Bij nieuwe plannen wordt deze analyse nogmaals en nauwkeuriger gedaan. Zie hiervoor het navolgende.

Nadere beoordeling waardevolle gebouwen in Lonneker

Waardevolle gebouwen binnen gebied "Koesteren stad"

Zoals hiervoor aangegeven is het oude centrum van Lonneker in de Structuurvisie Cultuurhistorie opgenomen als 'Koesteren Stad'. Dit gebied is vervolgens in bestemmingsplan 'Cultuurhistorie' met de gebiedsaanduiding 'cultuurhistorisch attentiegebied' opgenomen. Binnen deze gebiedsaanduiding worden cultuurhistorisch waardevolle objecten op de CHWK 'beschermd' op basis van de beleidsregel 'Koesteren cultuurhistorie'.

In navolgende afbeelding is een uitsnede van de CHWK weergegeven voor het centrum van Lonneker. De gebouwen met het lichtblauwe kader eromheen zijn de gemeentelijke monumenten. De blauw-grijs-gekleurde gebouwen zijn op basis van eerdere inventarisaties op de CHWK genomen met een 'attentiewaarde'. De rood omcirkelde gebouwen zijn de gebouwen met 'attentiewaarde' binnen het gebied 'Koesteren stad' uit Structuurvisie Cultuurhistorie.

Afbeelding 3.15: uitsnede CHWK centrum Lonneker; blauw omkaderd: gemeentelijke monumenten; rood omcirkeld: gebouwen met attentiewaarde binnen gebied 'Koesteren stad' uit Structuurvisie Cultuurhistorie

Dorpsstraat 92 (nr 1 in afbeelding 3.15) is in het verleden gesloopt. Hier heeft vrij recentelijk nieuwbouw plaatsgevonden. Het pand wordt van de CHWK afgevoerd.

Dorpsstraat 98 (nr 2) en Dorpsstraat 141-145 (nr 3) staan terecht op de CHWK en krijgen beide de specificatie 'beeldbepalend'. De vertaling van deze analyse naar aanduidingen in het bestemmingsplan komt aan het eind van deze paragraaf aan bod.

Afbeelding 3.16: Dorpsstraat 141-145 en Dorpsstraat 98

Overige waardevolle gebouwen in het plangebied

De CHWK-panden buiten het gebied 'Koesteren stad' worden niet automatisch beschermd door een sloopvergunningen-stelsel via een gebiedsaanduiding 'cultuurhistorisch attentiegebied'.

In Lonneker betreft dit met name gebouwen aan de Dorpsstraat en aan de Oldenzaalsestraat. Voor deze gebouwen is een bijzondere motivering van belang waarom deze panden als solitaire objecten een bescherming tegen sloop en extra welstandskaders verdienen. Hiervoor wordt geen aanleiding gezien. Deze panden kunnen allemaal afgevoerd worden van de CHWK.

De CHWK geeft echter geen volledig beeld van de cultuurhistorisch waardevolle gebouwen in Lonneker. In een verdere inventarisatie zijn gebouwen geïnventariseerd en nader onderzocht, ook binnen het gebied

'Koesteren stad'.

Het betreft kenmerkende gebouwen voor de historie van Lonneker, dat is ontstaan als een agrarische gemeenschap rondom een katholieke kerk, waarbij de katholieke kerk een grote invloed heeft gehad op deze gemeenschap. Naar aanleiding van dit onderzoek worden de genummerde gebouwen in onderstaande afbeelding, aanvullend op Dorpsstraat 98 en Dorpsstraat 141-145, opgenomen op de CHWK. Deze gebouwen zijn allen 'beeldbepalend'. Hierna worden deze gebouwen beschreven.

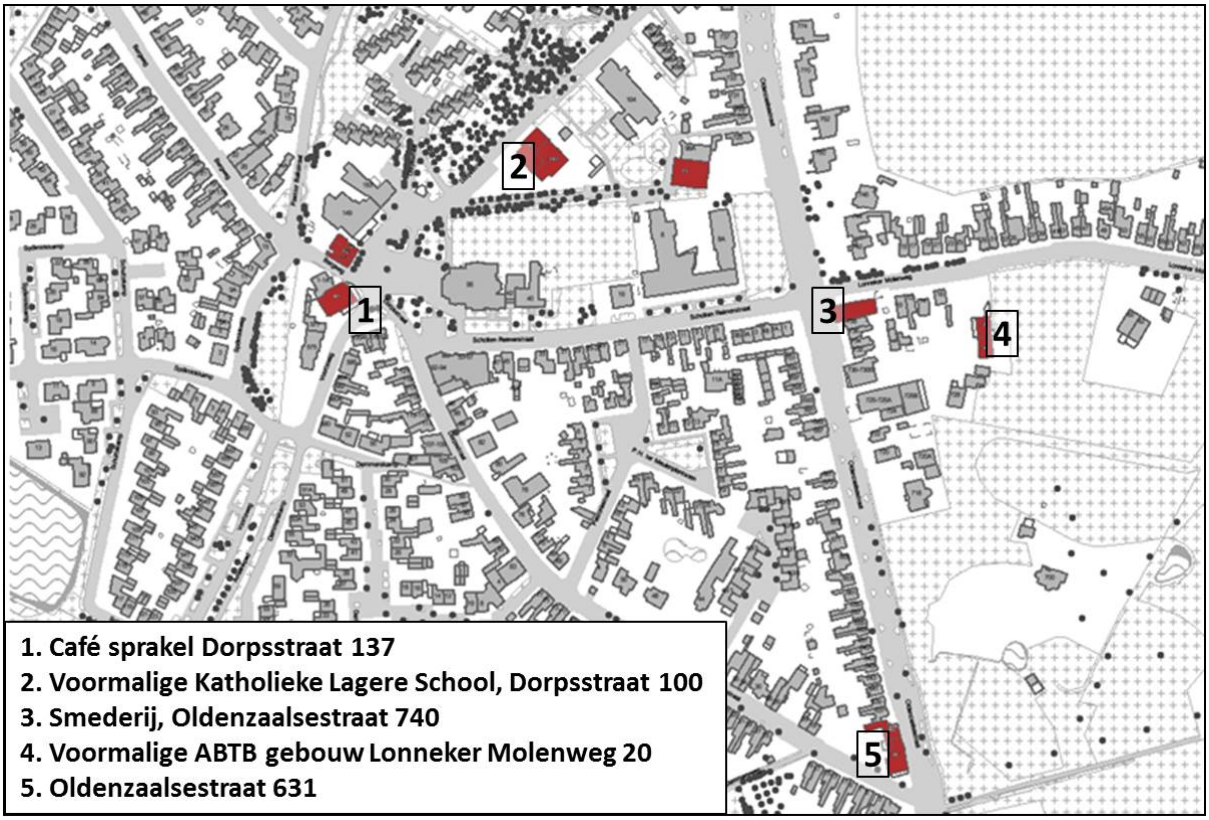

Afbeelding 3.17: Cultuurhistorisch waardevolle gebouwen in Lonneker; genummerde gebouwen worden toegevoegd aan de CHWK

1. Café Sprakel, Dorpsstraat 137

Afbeelding 3.18: Vroegere bebouwing ter plaatse van Café Sprakel

Bovenstaande foto geeft zicht op de veranda van de toenmalige "Vereniging", de achterzaal van café Sprakel in Lonneker. Op de plaats van het café Sprakel aan De Brink in Lonneker stond in het midden van de 19e eeuw een boerderij. Een zekere Winkel kocht de grond in 1825 en bouwde er op verzoek van de katholieke kerk een café. De eerste caféhouder was Karvik. In 1899 kreeg Karvik, van de in dat jaar door kapelaan J W Kanitz opgerichte Rooms Katholieke Werklieden Vereniging, het verzoek om een verenigingszaal te bouwen. De kapelaan werd daarin krachtig ondersteund door de in 1900 gekomen pastoor Groothuis één van de stuwende krachten achter Alfons Ariëns, in Enschede de priester onder de arbeiders. Karvik bouwde de “vereniging”, zoals men de achterzaal noemde, aan de achterkant van zijn uitspanning naast het station Lonneker van de in 1890 geopende spoorlijn Enschede-Oldenzaal. In het lokaal huisde een toneelvereniging, opgericht in 1900. Volgens het kasboek bood de zaal ook onderdak aan een muziekvereniging. In 1915 deed Karvik het café over aan J. Sprakel van het erve even buiten het dorp.

Hoewel het huidige café Sprakel niet meer hetzelfde gebouw is als toen, zijn de locatie en de functie nog hetzelfde gebleven. Ook het karakter van het huidige gebouw is vergelijkbaar met toen: een café, zalen en een veranda. Dit, samen met de ontstaansgeschiedenis kunnen argumenten zijn om het gebouw en de functie op deze plek aan te duiden als cultuurhistorisch van belang.

2. Voormalige Katholieke Lagere school, Dorpsstraat 100

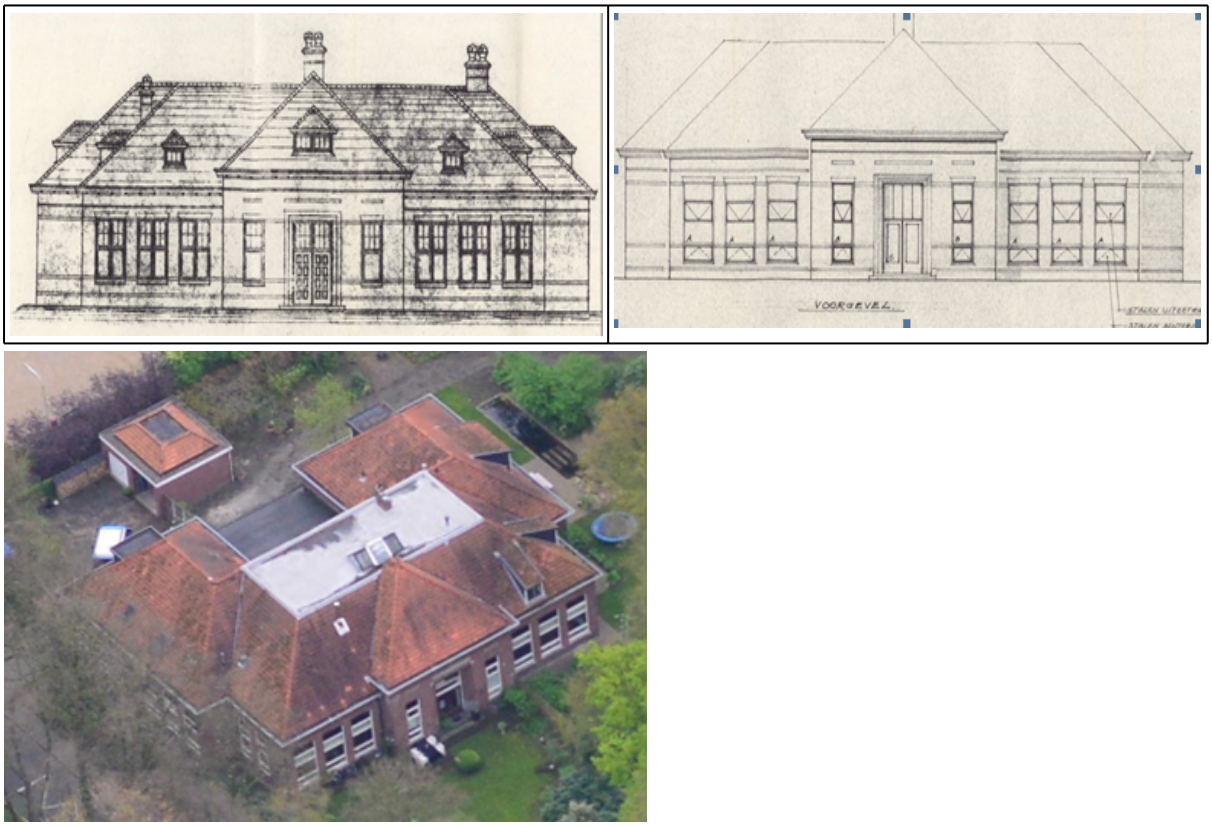

Afbeelding 3.19: Bouwtekeningen en huidige situatie voormalige katholieke lagere school

Deze in traditionalistische stijl gebouwde school uit de eerste helft van de 20e eeuw staat naast de katholieke kerk in de dorpskern. De hoofdvorm van de school is nog intact. De vensters zijn gewijzigd, de meeste dakkapellen zijn verwijderd. Het gebouw heeft zijn oorspronkelijke functie verloren. Er wordt nu in gewoond. Samen met de kerk, café Sprakel en het ABTB-gebouw (zie hierna) vormt dit gebouw de kern van de oude, grotendeels katholieke, identiteit van het dorp en is daarmee cultuurhistorisch van belang.

3. Smederij, Oldenzaalsestraat 740

Karakteristiek, sober, industrieel gebouwtje uit het begin 20e eeuw met stalen ramen met roede-verdeling. Het gebouw is beeldbepalend op de hoek van de Oldenzaalsestraat en de Lonneker Molenweg. Het interieur is grotendeels oorspronkelijk. In het voorste gedeelte is nog een kunstsmederij gevestigd. In het aangebouwde deel aan de achterzijde zijn een fietsenmaker/-winkel en een hoveniersbedrijf gevestigd.

Afbeelding 3.20: smederij

4. ABTB-gebouw, Lonneker Molenweg 20

Dit pand aan de Lonneker Molenweg (bouwjaar 1950) is een voorbeeld van katholieke bemoeienis met de landbouw. Eén van de weinige gebouwen dat als zodanig nog herkenbaar is in de omgeving. Samen met de kerk, café Sprakel en de Katholieke Lagere School vormt het gebouw de katholieke 'ankers' van het dorp Lonneker.

Aan het einde van de 19e eeuw had de boerenstand te lijden onder een ernstige landbouwcrisis, onder meer veroorzaakt door goedkope Amerikaanse graanimporten, waardoor de akkerbouw en veeteelt te maken kregen met scherpe prijsdalingen. In deze tijd (1896) kwam de Nederlandsche Boerenbond (NBB) tot stand. Vanwege (menings)verschillen tussen katholieken en protestants-christelijken is de bond opgesplitst. De ABTB (Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond) is opgericht in 1917 en ontstaan door een fusie tussen de Overijsselsche Boerenbond en de Geldersche Boerenbond. Uiteindelijk bleven er drie centrale landbouworganisaties over (o.a. de KNBTB voor de katholieken). Samenwerking tussen deze partijen resulteerde in 1995 in de totstandkoming van de landelijke Land- en Tuinbouworganisatie (LTO). Om enkele beheerstaken te kunnen blijven uitvoeren, bleef de KNBTB als een zelfstandige organisatie bestaan.

In het ABTB-gebouw in Lonneker worden nog altijd (onder andere) agrarische producten verkocht. De winkel heet ook nog steeds (Welberg) ABTB.

Afbeelding 3.21: ABTB-gebouw

5. Oldenzaalsestraat 631, voormalig tolhuis

Afbeelding 3.22: Tolhuis toen (foto linksboven van voor 1907) en nu

De weg van Enschede naar Oldenzaal, via Lonneker, was vroeger een smalle grindweg. In 1843 kwam er een verbetering van de weg gereed. Vanaf dat jaar zou er tol geheven worden, aldus een overeenkomst tussen de

steden Enschede, Oldenzaal en de gemeente Lonneker. De opbrengsten van de tol werden onder deze partijen verdeeld. In 1844 was het eerste tolhuis gereed, ongeveer 400 meter ten noorden van de tegenwoordige Wegmanstraat, waar de weg over de Esbeek gaat. Later is het Tolhuis verplaatst in de richting van het dorp, op de hoek van Oldenzaalsestraat met de Dorpsstraat (nu Oldenzaalsestraat 631). De tol werd in 1911 opgegeven. Een van de tolgaarders in Lonneker, familie Nijkamp, heeft rond die tijd op de plek van het tolhuis een woonhuis, café en winkel gebouwd. Op Enschedese marktdagen passeerden Oldenzaalse boeren café Nijkamp om hun producten op de markt in Enschede aan de man te brengen. Het café werd een bekende pleisterplaats. Ook konden de paarden hier van voer en drinkwater worden voorzien, getuige de voederbakken op oude foto's.
Na de Tweede Wereldoorlog werd het vervoer meer gemotoriseerd, waardoor de functie van pleisterplaats kwam te vervallen. Ook de winkelfunctie verviel, zodat alleen het café bleef bestaan. Nu is in het pand een kantoor gevestigd.

Vertaling naar bestemmingsplan

In het bestemmingsplan "Lonneker 2018" zijn de hiervoor genoemde gebouwen (de rode panden in afbeelding 3.17) aangeduid met de bouwaanduiding 'karakteristiek'.

De overige panden die op de CHWK het predikaat 'attentiewaarde' hebben gekregen, zijn bij nadere beschouwing niet als bijzonder genoeg bevonden en hebben op de verbeelding bij dit bestemmingsplan geen bouwaanduiding 'karakteristiek' gekregen. Ook worden deze van de CHWK afgevoerd.

Het oude centrum van Lonneker heeft in bestemmingsplan 'Cultuurhistorie', gebaseerd op het gebied 'Koesteren stad' uit de structuurvisie Cultuurhistorie, een gebiedsaanduiding 'cultuurhistorisch attentiegebied'. Aangezien er een gedetailleerde analyse van de cultuurhistorische waarden in Lonneker heeft plaatsgevonden ten behoeve van voorliggend bestemmingsplan is deze aanduiding niet opnieuw opgenomen. De karakteristieke panden die naar voren zijn gekomen uit de nadere analyse worden nu rechtstreeks 'beschermd' via een bouwaanduiding 'karakteristiek' op de verbeelding van bestemmingsplan "Lonneker 2018". Bij een voorgenomen gehele of gedeeltelijke sloop kan niet worden volstaan met een sloopmelding, maar is een omgevingsvergunning voor de activiteit 'slopen' nodig. Bij het al dan niet verlenen van een dergelijke sloopvergunning wordt het cultuurhistorische belang van het pand nadrukkelijk meegewogen. Zo wordt voorkomen worden dat deze panden (gedachteloos) worden gesloopt.

3.4 Archeologie

In het gemeentelijk archeologiebeleid (2008 vastgesteld) is opgenomen op welke wijze binnen de gemeente Enschede invulling wordt gegeven aan de zorgplicht voor het archeologisch erfgoed. In de beleidsnota is een handleiding voor het archeologisch werkproces opgenomen, met daarin te onderscheiden processtappen van inventarisatie, waardering, selectie en specifieke beheersmaatregelen.

Het beleid geeft aan wanneer (o.b.v. de bijbehorende kaart) archeologisch onderzoek nodig is en biedt eveneens de basis voor het opnemen van aanduidingen in nieuwe bestemmingsplannen ter bescherming van archeologische waarden.

Archeologie in het plangebied

In onderstaande afbeelding is een uitsnede opgenomen van de gemeentelijke archeologische beleidskaart. Het plangebied is grotendeels aangeduid als 'onderzoeksgebied B', voor een kleiner gedeelte als 'onderzoeksgebied A' (rond oude hoeven) en voor een beperkt gedeelte betreft het een gebied met een lage verwachting of een 'verstoord gebied met een middelhoge of hoge verwachting'.

Afbeelding 3.23 Archeologische beleidskaart

Op basis van het beleid geldt per gebiedstype het volgende:

- 'Onderzoeksgebied A': bij een (potentiële) bodemverstoring van meer dan 250 m2 en dieper dan 50 centimeter onder het maaiveld, moet de aanvraag aan een archeologisch adviseur van de gemeente worden voorgelegd.
- 'Onderzoeksgebied B'. bij een (potentiële) bodemverstoring van meer dan 2.500 m2 en dieper dan 50 centimeter onder het maaiveld, moet de aanvraag aan een archeologisch adviseur van de gemeente worden voorgelegd.
- 'verstoord gebied met een middelhoge of hoge verwachting': vrijgesteld van archeologisch onderzoek voor 'bouwen' of 'slopen'. Bij een omgevingsvergunning voor aanleg of een bestemmingsplanherziening/-wijziging moet de aanvraag aan een archeologisch adviseur van de gemeente worden voorgelegd bij een (potentiële) bodemverstoring van meer dan 1 ha (10.000 m2) en dieper dan 50 centimeter onder het maaiveld.
- 'Lage verwachting': vrijgesteld van archeologisch onderzoek voor 'bouwen' of 'slopen'. Bij een omgevingsvergunning voor aanleg of een bestemmingsplanherziening/-wijziging moet de aanvraag aan een archeologisch adviseur van de gemeente worden voorgelegd bij een (potentiële) bodemverstoring van meer dan 10 ha (100.000 m2) en dieper dan 50 centimeter onder het maaiveld.

In de afgelopen jaren zijn enkele archeologische onderzoeken uitgevoerd in het plangebied. Zie onderstaande afbeelding voor de locatie daarvan. Tijdens deze onderzoeken zijn geen archeologische waarden naar voren gekomen. De onderzoeksgebieden zijn vrijgegeven voor archeologisch onderzoek in de toekomst. Uitzondering daarop is het kleine onderzoeksgebied in het zuidoosten. Hiervan zijn de onderzoeksresultaten niet achterhaald in het kader van voorliggend bestemmingsplan.

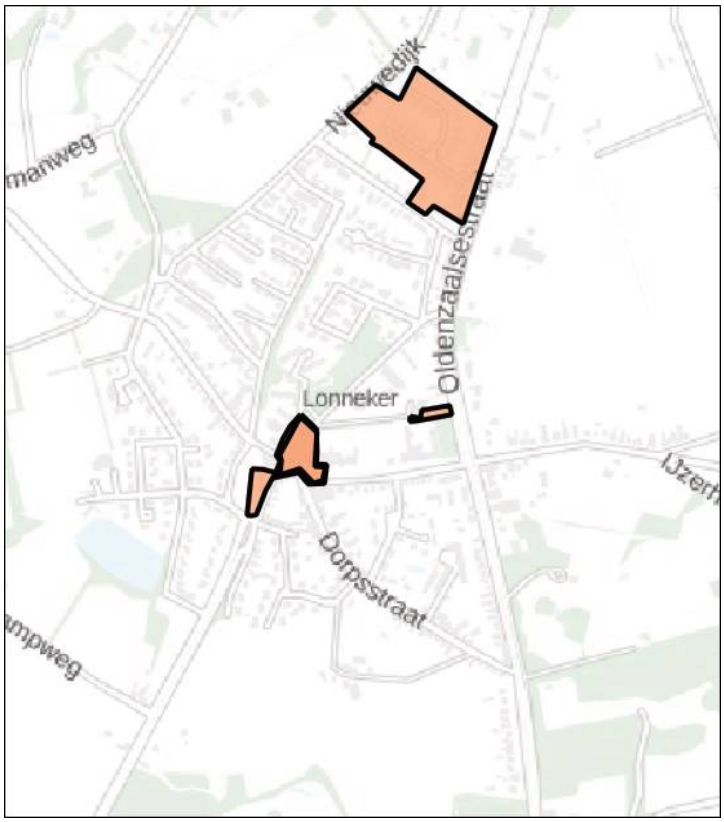

Afbeelding 3.24 Eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek

Relatie met en vertaling naar het bestemmingsplan

In het voorliggende bestemmingsplan is geen sprake van een nieuwe (stedelijke) ontwikkeling die het uitvoeren van een archeologisch onderzoek ten behoeve van dit bestemmingsplan of ten behoeve van een (stedelijke) ontwikkeling noodzakelijk maakt.

Wel zijn ten behoeve van de bescherming van (mogelijke) archeologische waarden in het gebied de volgende gebiedsaanduidingen opgenomen, overeenkomstig met het archeologisch beleid en de daarin opgenomen regels voor uit te voeren onderzoek:

- "archeologisch onderzoeksgebied a"
- "archeologisch onderzoeksgebied b"

De gebieden met een lage verwachtingswaarde en de verstoorde gebieden hebben geen gebiedsaanduiding ten behoeve van archeologie gekregen. Van de hiervoor aangegeven vrijgegeven gebieden (o.b.v. onderzoek), heeft alleen het grote gebied in het noorden ('Lonneker Erf') geen aanduiding gekregen. De andere onderzoeksgebieden zijn klein. Als hier geen aanduiding wordt opgenomen zou een erg gefragmenteerde zonering ontstaan. Wel worden deze onderzoeken meegenomen bij een toekomstige actualisatie van de gemeentelijke archeologische beleidskaart.

3.5 Beschermenswaardige bomen

Beschermwaardige bomen in het plangebied

De bescherming van bomen is geregeld in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Op het bij de APV behorende bomenoverzicht zijn de beschermde bomen en boomgroepen weergegeven, voor het vellen waarvan in ieder geval een omgevingsvergunning (kapvergunning) op grond van de APV is vereist.

Het bij de APV behorende bomenoverzicht is een interactieve bomenkaart die te raadplegen is op de website van de gemeente Enschede. Onderstaand is een uitsnede van deze kaart weergegeven. In het zuiden van het plangebied zijn enkele beschermwaardige bomen aanwezig. Ook zijn diverse beschermwaardige

boomgebieden aanwezig. Dit betreft onder andere het 'bos' ten noorden van het dorpsplein en de diverse bomenrijen en -groepen name langs de wegen die samenkomen in het centrum. Op het bomenoverzicht zijn niet alle beschermde bomen weergegeven. Ook de gemeentelijke bomen die niet op het bomenoverzicht zijn weergegeven zijn beschermd op grond van de APV.

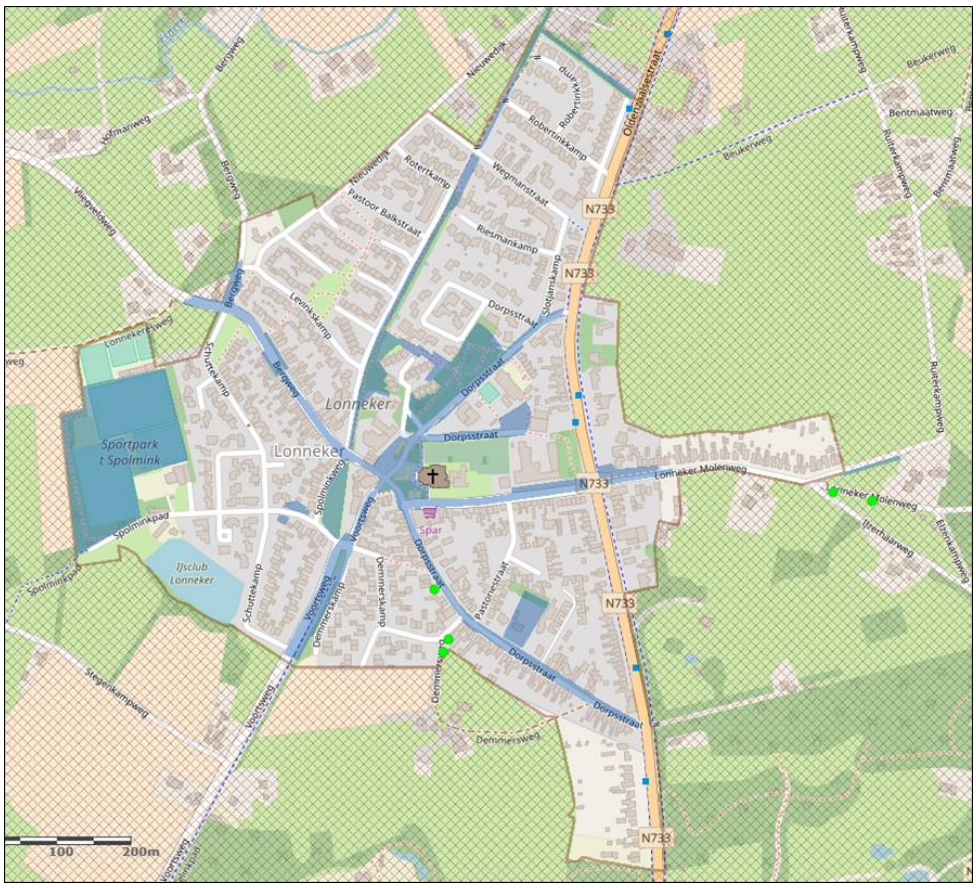

Afbeelding 3.25: uitsnede kaart beschermwaardige bomen in Enschede

Om de bescherming van de bomen te borgen, ook bij nog niet voorziene ontwikkelingen, is in het bestemmingsplan een beperkte planologische beschermingsregeling opgenomen voor monumentale en beschermwaardige bomen. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingsprojecten wordt rekening gehouden met de aanwezige monumentale en beschermwaardige bomen door bouwgrenzen en infrastructurele werken, voor zover dit redelijkerwijs mogelijk is, zodanig te situeren dat daardoor de maximale kroonprojectie van de bomen niet of zo min mogelijk wordt beperkt.

In het bestemmingsplan is in de bouwregels van de bestemmingen voor de openbare ruimte een bevoegdheid opgenomen tot het stellen van nadere eisen bij een omgevingsvergunning. Hiermee wordt beoogd om in voorkomend geval te voorkomen dat in de nabijheid van op grond van de APV beschermde bomen bouwwerken worden gerealiseerd die mogelijk schade kunnen veroorzaken aan deze beschermde bomen. Bij de uitoefening van deze bevoegdheid betrekken burgemeester en wethouders de bij de APV gestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

3.6 Welstand en beeldkwaliteit

In de Welstandsnota "Bouwen aan identiteit" is aangegeven aan welke welstandseisen bouwplannen moeten worden getoetst. Daartoe zijn in de Welstandsnota Enschede voor het gehele grondgebied van de gemeente Enschede welstandsidentiteiten opgenomen. Deze identiteiten hangen samen met de diverse bestemmingen en functies in het plangebied. Iedere identiteit kent zijn eigen specifieke criteria waaraan eventuele nieuwe ontwikkelingen moeten voldoen.

Voor het plangebied van het bestemmingsplan "Lonneker 2018" gelden de welstandsidentiteiten zoals aangegeven in onderstaande afbeelding. Aangezien het bestemmingsplan "Lonneker 2018" een actualisatieplan is (met 2 kleine nieuwe ontwikkelingen die binnen de geldende welstandsidentiteit passen), vormt het plan geen aanleiding tot wijziging van de Welstandsnota. De kaart met de geldende welstandsidentiteiten en bijbehorende 'folders' is raadpleegbaar via de website van gemeente Enschede (ten tijde van opstelling van voorliggend plan op deze locatie: https://www.enschede.nl/wonen-bouwen/bouwen/welstandsnota). De begrenzing van de identiteiten is enigszins indicatief en komen niet altijd overeen met bestemmingsgrenzen. De geldende identiteiten geven geen rechten voor het ontwikkelen van functies die niet in de ter plaatse geldende bestemming passen.

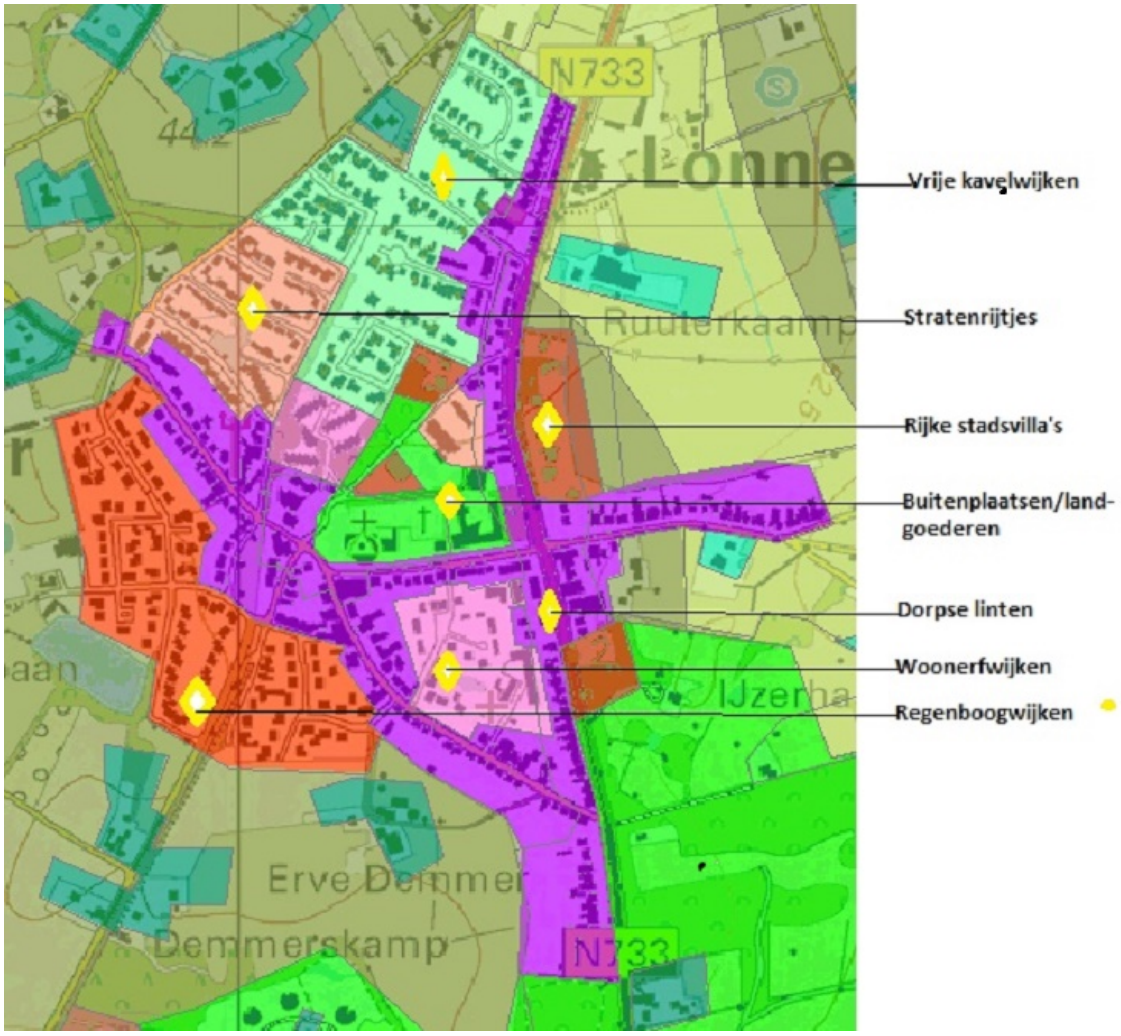

Afbeelding 3.26: Overzicht welstandsidentiteiten

3.7 Duurzaamheid

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal, afhankelijk van de opgave en de locatie, bezien moeten worden welke duurzame energiebronnen aangeboord worden. Dit kan er toe leiden dat in het ene geval ingezet wordt op een zongerichte verkaveling, terwijl in het andere geval gekoerst wordt op het gebruik van bodem- en/of windenergie, c.q. aansluiting op het warmtenet. Ook de aanpassing aan de klimaatverandering is in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk. Meer warme zomers en een toenemende kans op extreme weersituaties vragen bij een verdere ontwikkeling van de stad om het vergroten van afvoer- en absorptievermogen in stedelijke watersystemen en het voorkomen van 'hitte-eilanden' en hittestress.

De afgelopen jaren heeft de gemeenteraad van Enschede op verschillende momenten uitgesproken dat haar

duurzaamheidsambities verder reiken, dan waartoe wettelijke voorschriften de gemeente verplichten. Nota's waarin die ambities tot uitdrukking komen betreffen de nota Nieuwe energie voor Enschede en de Woonvisie Enschede 2025. In het vervolg van deze paragraaf wordt eerst kort ingegaan op het wettelijk kader en wordt aansluitend ingegaan op de Enschedese energie- en klimaatambities, althans voorzover tot uitdrukking komend in genoemde nota's. In het laatste deel van deze paragraaf wordt nader ingegaan op duurzaamheid in relatie tot het bestemmingsplan "Lonneker 2018".

Wettelijk kader

De minimaal in acht te nemen energetische maatregelen bij nieuw- en verbouw zijn beschreven in het Bouwbesluit. Het Bouwbesluit schrijft bij nieuwbouw een minimale isolatiewaarde voor de schil van een gebouw (buitenmuren, vloer en dak) en voor deuren, ramen en kozijnen voor. Bij verbouw gelden deze eisen uitsluitend voor dat deel dat wordt verbouwd. Daarnaast stelt het Bouwbesluit bij nieuwbouw eisen aan de energieprestatie van gebouwen met een bepaalde functie, die wordt uitgedrukt in de vorm van een zogenaamde energieprestatiecoëfficiënt. Op grond van artikel 122 Woningwet is het niet toegestaan om bij privaatrechtelijke overeenkomst bouwvoorschriften op te leggen die al publiekrechtelijk zijn geregeld. Om die reden is het niet mogelijk om bij de kaveluitgifte in de koopovereenkomst te bepalen dat bij de bebouwing van de bouwkavels, in afwijking van het Bouwbesluit, andere energieprestatienormen gelden.

Landelijke energieprestatieafspraken

Om energiezuinigheid bij nieuwbouwontwikkelingen de komende jaren een impuls te geven, is in het voorjaar van 2008 het zogenaamde Lente-akkoord gesloten tussen de toenmalige minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en bouwende en ontwikkelende partijen (Bouwend Nederland, NEPROM en NVB). Belangrijkste onderdeel van dit akkoord is de afspraak dat in de periode tot 2020 de energieprestatiecoëfficiënt als volgt zal worden aangescherpt:

- de energieprestatie-eis voor nieuwe woongebouwen wordt met ingang van 1 januari 2011 verlaagd met 25% (is gebeurd) en in 2015 met 50% .
- de energieprestatie-eis voor utiliteitsgebouwen wordt in 2017 met 50% verlaagd.

De bij dit akkoord betrokken partijen hebben bovendien het streven uitgesproken vanaf 2020 te bouwen met een energieprestatiecoëfficiënt van 0. Bij een energieprestatiecoëfficiënt van 0 wordt bij een langjarig gemiddelde geen energie verbruikt voor de elementaire energiebehoeften van een gebouw, zijnde verwarming, warm tapwater, ventilatie en verlichting.

Energie- en klimaatambities gemeente Enschede

Nieuwe energie voor Enschede

Op 16 november 2009 heeft de gemeenteraad van Enschede de nota Nieuwe energie voor Enschede vastgesteld. In de nota Nieuwe Energie voor Enschede heeft de gemeente Enschede zich het volgende ten doel gesteld op het gebied van energie en klimaat:

- in 2020 hebben we in Enschede 30 procent CO_2 bespaard ten opzichte van 1990;
- in 2020 voorziet duurzame geproduceerde energie in minimaal 20 procent van de behoefte aan energie;
- in 2015 is de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal;
- In 2020 zijn alle scholen in Enschede klimaatneutraal.

Woonvisie Enschede 2025

In de op 12 maart 2012 door de gemeenteraad vastgestelde Woonvisie Enschede 2025 is duurzaamheid een van de vier centrale thema's. Rondom dit thema zijn in deze visie de volgende uitgangspunten geformuleerd voor de op te stellen uitvoeringsagenda:

- Inwoners (huurders en eigenaren) krijgen de mogelijkheid om tegen betaling de energiecomponent van de woonlast beheersbaar te houden.
- Gemeente, marktpartijen en corporaties onderzoeken en stimuleren de mogelijkheden voor decentrale energieopwekking in Enschede.
- Vanaf 2015 streven we er naar dat in Enschede alleen nog energieneutrale nieuwbouw wordt gerealiseerd.

- Via de MIO (majeure investeringsopgave) Duurzaam Wonen en Werkgelegenheid worden vragers en aanbieders op het gebied van duurzaamheid gekoppeld.
- Voor woningeigenaren met onvoldoende financiële draagkracht voor noodzakelijke ingrepen aan de woning, wordt door marktpartijen en financiers een financieel instrumentarium ontwikkeld.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld met het verduurzamen van haar eigen gebouwen.

Coalitieakkoord 'Duurzaam, Samen, Sterker!'

In het coalitieakkoord 2014-2018, 'Duurzaam, Samen, Sterker!' is duurzaamheid een centraal thema. Duurzaam handelen is daarbij meer dan het ontzien van natuur en milieu; duurzaam gedrag staat in het coalitieakkoord synoniem voor niet teren op de zak van toekomstige generaties. In dat opzicht vraagt duurzaam handelen bijvoorbeeld ook om een solide financieel beleid. In de voorgaande collegeperiode werd onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid vooral gewerkt aan maatregelen die gericht zijn op het tegengaan van gevolgen voor de klimaatverandering. Daarmee is niet gezegd dat er voor thema's die op andere plaatsen wel onder het beleidsveld duurzaamheid worden geschaard, zoals afval, water en bodem geen aandacht was, maar van een breed en samenhangend duurzaamheidsbeleid was geen sprake.

Actieplan Duurzaamheid

De wens om een meer omvattend duurzaamheidsbeleid te voeren, dat richtinggevend is voor het gemeentelijk handelen, vraagt om kaderstelling. Hiertoe wordt het Actieplan Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt uitgewerkt aan welke doelen onder de noemer van het duurzaamheidsbeleid actief wordt gewerkt, welke aanpak daarvoor is vereist, welke partijen bij de realisatie daarvan een rol spelen en welke rol de gemeente daarbij voor zichzelf ziet weggelegd, alsmede de toewijzing van mensen en middelen om de gestelde doelen te realiseren.

Duurzaamheid binnen het plangebied van het bestemmingsplan "Lonneker 2018"

Het bestemmingsplan "Lonneker 2018" draagt hooguit op indirecte wijze bij aan het realiseren van de gemeentelijke duurzaamheidsdoelen.

Zo stimuleert het bestemmingsplan in het algemeen door de iets meer flexibele wijze van bestemmen hergebruik van bestaande panden. Daarmee draagt het bestemmingsplan bij aan de circulaire economie.

Het bestemmingsplan draagt niet relevant bij aan energiebesparing. In dat verband wordt opgemerkt dat de bouw- en gebruiksregels van het bestemmingplan er niet aan in de weg staan dat energiebesparende maatregelen aan panden getroffen kunnen worden, dat bij nieuw- of verbouw van panden groene daken kunnen worden gerealiseerd (gunstig voor de afvoer van hemelwater en voor verkoeling in de stad op warme zomerdagen) en dat het realiseren van zonnepanelen op daken vergunningvrij kan worden gerealiseerd.

In paragraaf 3.1 zijn de enige nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen (waar het bestemmingsplan voor aangepast moet worden) beschreven. Met de 'functiewijziging' van de pastoriewoning gaat een interne verbouwing gepaard. Dit biedt onder ander kansen voor energiebesparende maatregelen. Bij de realisatie van de twee-onder-één-kapper en garageboxen aan Oldenzaalsestraat 683-685 zal energiezuinig en duurzaam gebouwd moeten worden.

Hoofdstuk 4 Omgevingsaspecten

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in het kader van de voorbereiding van een bestemmingsplan nagegaan of dat plan uitvoerbaar is. In dat kader moet elk bestemmingsplan worden getoetst aan een aantal omgevingsaspecten. Het vaststellen van een bestemmingsplan kan namelijk gevolgen hebben voor de belangen van natuur en milieu en voor de waterhuishouding. In dit hoofdstuk wordt de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018"** getoetst aan de belangen van milieu, natuur en waterhuishouding.

4.1 Milieu

In deze paragraaf worden achtereenvolgend de volgende onderwerpen behandeld: milieueffectrapportage, milieuhinder van bedrijven en inrichtingen, bodemkwaliteit, geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid.

4.1.1 Milieueffectrapportage

Bij ruimtelijke plannen en besluiten die mogelijk gevolgen kunnen hebben voor het milieu dient te worden beoordeeld of ten behoeve van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een milieueffectrapportage moet worden opgesteld. Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is bedoeld om milieubelangen bij verschillende ruimtelijke procedures een volwaardige plaats bij de besluitvorming te geven. Het wettelijk kader voor de m.e.r. is hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer (Wm) en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). In het Besluit m.e.r. is geregeld voor welke plannen en besluiten die nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken daadwerkelijk een m.e.r.-procedure doorlopen moet worden dan wel een vormvrije m.e.r.-beoordeling dient te worden uitgevoerd.

Het bestemmingsplan maakt geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk waarop het Besluit m.e.r. van toepassing is. Een nadere toetsing aan het Besluit m.e.r. kan dan ook achterwege blijven.

4.1.2 Milieuhinder van bedrijven en inrichtingen

Bedrijven- en milieuinventarisatie

Ten behoeve van het nieuwe bestemmingsplan is onderzoek verricht naar de potentiële milieubelasting van de bedrijven binnen het plangebied en de bedrijven in de omgeving van het plangebied. Met behulp van de publicatie "Bedrijven en milieuzonering" (een VNG uitgave uit 2009) zijn van de aanwezige bedrijven de indicatieve hindercontouren en de milieucategorie bepaald. De volledige analyse is opgenomen in bijlage 1 bij deze toelichting.

Binnen het plangebied bevinden zich diverse bedrijven c.q. voorzieningen. Deze zijn opgesomd in een tabel in bijlage 1. De meeste bedrijven worden ingedeeld in categorie 1 of 2. Uitgangspunt (voor de bestaande situatie) is dat bedrijven en voorzieningen van categorie 1 en 2 doorgaans toelaatbaar zijn in een woonomgeving. Een aantal aanwezige bedrijven is ingedeeld in een hogere categorie. Deze bedrijven zijn nader onderzocht. Ook zijn enkele mogelijk relevante bedrijven in de omgeving van het plangebied onderzocht.

Op basis van de analyse kan geconcludeerd worden dat de aanwezige bedrijven en voorzieningen zowel binnen als buiten het plangebied geen belemmeringen opleveren voor het plangebied van bestemmingsplan "Lonneker 2018".

Gebiedsgericht geluidbeleid

Het BARIM (Activiteitenbesluit) maakt het mogelijk om gebiedsgericht geluidbeleid voor inrichtingen als bedoeld in de Wm vast te stellen. De gemeente Enschede heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt bij de vaststelling van de Geluidnota Enschede 2009-2012. Dit beleid is vastgesteld in april 2009 en in april 2011 op onderdelen gewijzigd en voor onbepaalde tijd verlengd. Het beleid geldt alleen voor nieuwe inrichtingen. Bij het beleid hoort een gebiedstypenkaart waarop per te onderscheiden gebied, meestal een wijk of buurt, richtwaarden zijn vastgelegd. Hierdoor is de geluidruimte voor inrichtingen direct duidelijk.

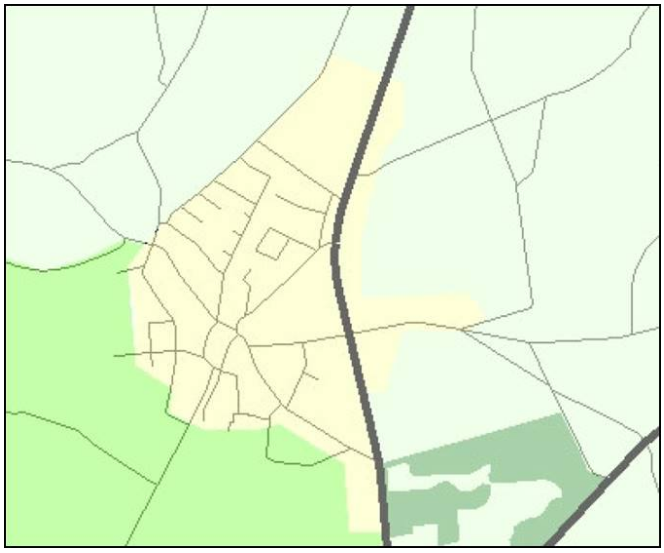

Afbeelding 4.1 Uitsnede gebiedstypenkaart Geluidnota Enschede

Volgens de gebiedstypenkaart valt het plangebied grotendeels onder het gebiedstype 'Woongebied' (lichtgeel) en voor een klein gedeelte (zuidwesten; fel groen) onder gebiedstype 'Gemengd groen'. Op basis hiervan dienen inrichtingen ten opzichte van geluidgevoelige bestemmingen de volgende richtwaarden (etmaalwaarden) voor het langtijdgemiddeld beoordelingsniveau (LAr,LT) aan te houden:

- Dag: 45 dB(A)
- Avond: 40 dB(A)
- Nacht: 35 dB(A)

De richtwaarden gelden ter plaatse van geluidgevoelige objecten of op een afstand van 50 meter van de grens van de inrichting, indien binnen die afstand geen sprake is van geluidsgevoelige objecten.

Gezien de gevestigde (over het algemeen zeer lichte) bedrijvigheid in en buiten het plangebied en de hiervoor beschreven 'bedrijven- en milieu-inventarisatie' zijn er geen belemmeringen te verwachten voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Conclusie milieuhinder bedrijven en inrichtingen

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat er uit oogpunt van milieuhinder van bedrijven en voorzieningen geen belemmering is voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

4.1.3 Bodemkwaliteit

Bodemkwaliteit algemeen

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of er mogelijk sprake is van bodemverontreiniging. Bij functiewijzigingen en nieuwe ontwikkelingen dient daarom te worden bekeken of de bodemkwaliteit past binnen het toekomstige gebruik van de bodem en of deze optimaal op elkaar kunnen worden afgestemd. Het bodembeleid in Nederland heeft een hervormingsfase ondergaan. Er is sprake van een overgang van het saneren van vervuilde bodems naar het duurzaam beheren en bewust gebruiken van de bodem en de ondergrond. Het beleid richt zich niet uitsluitend meer op het wegnemen van bodemverontreiniging, maar de nadruk is komen te liggen op creatief, innovatief en integraal beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het oude beginsel van niet bouwen op een vervuilde bodem is hiermee verlaten. Bouwen op een ernstig verontreinigde bodem is onder voorwaarden mogelijk. Functiegericht en kosteneffectief saneren is dan voldoende. Het uitgangspunt hierbij is dat aanwezige bodemverontreiniging geen onaanvaardbaar risico oplevert voor de gebruikers van de bodem.

Bodemkwaliteit en het bestemmingsplan "Lonneker 2018"

Het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is hoofdzakelijk conserverend van karakter. Hiermee wordt bedoeld dat in dit plan overwegend de bestaande situatie is vastgelegd en is voorzien van een actuele regeling.

De enige twee locaties waar een ander gebruik wordt toegestaan dan onder het vorige bestemmingsplan (Lonneker 2006) was toegestaan, betreft de twee in paragraaf 3.1 beschreven ontwikkelingen: omzetting van de pastoriewoning naar een burgerwoning en realisatie van een twee-onder-één-kapper en garageboxen aan Oldenzaalsestraat 683-685. Voor de pastoriewoning geldt dat nu al sprake is van een 'gevoelig gebruik'. Ook betreft het een interne verbouwing, waardoor er geen bodemonderzoek nodig voor deze ontwikkeling.

Voor Oldenzaalsestraat 683-685 is bij een eerdere aanvraag ten behoeve van woningen op dezelfde locatie een bodemonderzoek uitgevoerd. De rapportage daarvan is opgenomen in bijlage 2 bij deze toelichting. Er zijn geen relevante verontreinigingen aangetroffen in de bodem of het grondwater die leiden tot risico's voor de gezondheid of het milieu. De bodem- en grondwaterkwaliteit passen bij het beoogde gebruik. Het is wel mogelijk dat, wanneer er een bouwputbemaling wordt toegepast, er aanvullende maatregelen nodig zijn in verband met het voorkomen van verspreiing van een restverontreiniging in het grondwater afkomstig van het nabijgelegen tankstation. Het onderzoek is bijna 10 jaar oud. In het kader van voorliggend bestemmingsplan is geen nader onderzoek nodig naar de bodemgesteldheid, omdat de resultaten van een dergelijk onderzoek de (financiële) uitvoerbaarheid van het plan niet beïnvloeden. Voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor bouwen zal wel een aanvullend/actualiserend bodemonderzoek volgens de NEN 5470 nodig zijn.

Voor het overige gebied, dat in dit bestemmingsplan conserverend is bestemd, is een onderzoek naar de bodemgesteldheid achterwege gebleven, omdat de resultaten van een dergelijk onderzoek de (financiële) uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan niet beïnvloeden.

Het is bekend dat door historisch gebruik in verstedelijkt gebied zoals Enschede, er locaties aanwezig zijn of kunnen zijn waar de bodem verontreinigd is. Hiermee dient rekening gehouden te worden bij eventuele herontwikkelingen binnen het gebied. Afhankelijk van het tijdstip, de aard en de omvang van een realisatie van een herontwikkeling, kan het nodig zijn dat er voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning een bodemonderzoek volgens de NEN 5470 verricht dient te worden. Dit betekent dat een initiatiefnemer bij plannen tot uitbreiding en/of functiewijziging rekening moet houden met de (mogelijke) aanwezigheid van bodemverontreiniging. De betreffende bodemverontreinigingen vormen of geen belemmering of kunnen functiegericht en kosteneffectief worden gesaneerd. De financiële uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan wordt door de aanwezigheid van deze bodemverontreinigingen niet belemmerd.

Conclusie bodemkwaliteit

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de bodemkwaliteit geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

4.1.4 Wet geluidhinder

In artikel 3.3.1 van het Bro is bepaald dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven waar geluidsgevoelige gebouwen en terreinen zijn gesitueerd ten opzichte van wegen, spoorwegen en industrieterreinen met een onderzoekszone als bedoeld in de Wet geluidhinder (Wgh). Wanneer het bestemmingsplan binnen deze onderzoekszones de realisatie van nieuwe geluidsgevoelige gebouwen of terreinen mogelijk maakt, moet door middel van een akoestisch onderzoek worden nagegaan of de geluidsbelasting binnen de wettelijke normen blijft. De geluidsbelasting mag de in de Wgh genoemde grenswaarden niet overschrijden. Daarbij moet ook de doeltreffendheid worden onderzocht van de in aanmerking komende maatregelen ter voorkoming van in de toekomst optredende geluidsbelasting van de geluidsgevoelige gebouwen en terreinen.

Wegverkeerslawaai

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" en in de directe omgeving daarvan zijn diverse op grond van de Wet geluidhinder (Wgh) gezoneerde wegen aanwezig.

Het voorliggende bestemmingsplan is hoofdzakelijk conserverend van aard. Het bestemmingsplan maakt, met uitzondering van de twee ontwikkelingen zoals in paragraaf 3.1 beschreven, geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk (buiten actualisatie van regels). Voor het conserverende deel is nader onderzoek

naar het geluid vanwege het wegverkeer is niet noodzakelijk.

Omzetting pastoriewoning naar een burgerwoning

De pastoriewoning is al een geluidgevoelig object. Bij de planologische wijziging naar de bestemming 'wonen' is echter wel getoetst aan de Wet geluidhinder. De pastorie ligt binnen de geluidzone (van 200 m) van de Oldenzaalsestraat. Daarmee is de Wgh van toepassing. Gezien de afstand tot de Oldenzaalsestraat en de aanwezige afschermende bebouwing is het geluid van het verkeer op de Oldenzaalsestraat niet relevant, zo blijkt ook uit de gemeentelijke verkeersmilieukaart. In de nabijheid van de pastorie zijn verder 30 km/uur-wegen gelegen. Daarop is de Wgh niet van toepassing. Uit de gemeentelijke verkeersmilieukaart blijkt verder dat de (cumulatieve) geluidsbelasting vanwege wegverkeer 48 dB bedraagt. Daarmee wordt voldaan aan de voorkeursgrenswaarde.

Bouw twee-onder-één-kapper en garageboxen Oldenzaalsestraat 683-685

Deze woningen liggen direct aan de Oldenzaalsestraat en liggen binnen de onderzoekszone van deze weg. Daarom is een akoestisch onderzoek uitgevoerd naar de geluidsbelasting vanwege wegverkeerslawaai op de gevel van de te realiseren woningen. De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in het rapport in bijlage 3 bij deze toelichting ("Akoestisch onderzoek wegverkeerslawaai 2^1 kap woningen Oldenzaalsestraat 683/685 te Lonneker"; Voortman Ingenieurs; kenmerk R-JVO/1279; d.d. 27 maart 2018.).

Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat vanwege het wegverkeer op de Oldenzaalsestraat niet voldaan wordt aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB uit de Wet geluidhinder. De geluidsbelasting bedraagt ten hoogste 60 dB. Een geluidsbelasting hoger dan de voorkeursgrenswaarde is uitsluitend mogelijk indien een hogere waarde wordt vastgesteld. Met een maximale belasting van 60 dB wordt voldaan aan de ten hoogste vast te stellen hogere waarde van 63 dB. Het vaststellen van een hogere waarde is pas mogelijk indien aangetoond wordt dat maatregelen (bronmaatregelen, overdrachtsmaatregelen en/of maatregelen bij de ontvanger) om te voldoen aan de voorkeursgrenswaarde niet doeltreffend zijn (bezwaren van stedenbouwkundige, verkeerskundige, vervoerskundige, landschappelijke of financiële aard), en voldaan wordt aan de voorwaarden uit de Geluidnota Enschede 2009-2012. Uit het akoestisch onderzoek blijkt dat hieraan wordt voldaan.

De toetsing van het binnenniveau zal plaatsvinden in het kader van de aanvraag voor een omgevingsvergunning - onderdeel bouwen.

Railverkeerslawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is niet gelegen aan of in de nabijheid van een op grond van de Wet geluidhinder gezoneerde spoorlijn.

Industrielawaai

Het plangebied van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is niet gelegen in de nabijheid van een gezoneerd industrieterrein. Bovendien voorziet het bestemmingsplan niet in bestemmingen waarop geluidzoneringsplichtige inrichtingen als bedoeld in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht ('grote lawaaimakers') gevestigd kunnen worden.

Luchtvaartlawaai

Het wettelijke kader met betrekking tot luchtverkeerslawaai is geregeld in de Wet luchtvaart en specifiek de wijzigingswet Regelgeving burgerluchthavens en militaire luchthavens (RBML). De consequenties met betrekking tot het geluid als gevolg van vliegverkeer zijn vastgelegd in het Luchthavenbesluit, dat op 1 maart 2017 door gedeputeerde staten van Overijssel is vastgesteld en op 30 maart 2017 in werking is getreden.

Het plangebied van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is gelegen ten zuidoosten van het (voormalige) vliegveld Twente, maar ligt buiten de geluidszone van het vliegveld. Een nadere toetsing aan het Luchthavenbesluit vanwege luchtverkeerslawaai kan daarom achterwege blijven.

Conclusie geluid

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het aspect geluid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan. Voor de nieuwbouw van de woningen aan de Oldenzaalsestraat 683-685 zal wel een hogere waarde moeten worden vastgesteld.

4.1.5 Luchtkwaliteit

Bij de toetsing of een bestemmingsplan uitvoerbaar is, moet worden nagegaan of de realisatie van beoogde ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gevolgen kan hebben voor de luchtkwaliteit. Op grond van het bepaalde in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer en onderliggende algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen vormen de luchtkwaliteitseisen in ieder geval geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen indien:

a. er geen sprake is van feitelijke of dreigende overschrijding van de grenswaarde;
b. een project, al dan niet per saldo, niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
c. een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
d. een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL);
e. een project niet voorziet in de realisatie van gevoelige bestemmingen binnen de zone van een op grond van het Besluit gevoelige bestemmingen gezoneerde rijksweg of provinciale weg.

Luchtkwaliteit en het plangebied "Lonneker 2018"

In het onderhavige geval gaat het om de vaststelling van een nagenoeg geheel conserverend bestemmingsplan. Op de eerder beschreven omzetting van de pastoriewoning naar een burgerwoning en bouw van een twee-onder-één-kapper met garageboxen na, voorziet het plan niet in ontwikkelingen die niet mogelijk waren volgens het vigerende plan. Gelet hierop zal geen sprake zijn van een negatief effect op de luchtkwaliteit.

In de monitoringstool van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn gegevens opgenomen met betrekking tot de huidige en toekomstige luchtkwaliteit in Nederland. Uit de monitoringstool blijkt dat op het plangebied in alle zichtjaren (2015, 2020 en 2030) aan de grenswaarden voor luchtkwaliteit wordt voldaan.

Conclusie luchtkwaliteit

Uit het oogpunt van luchtkwaliteit (art 5.16 WM, lid 1 onder b) ligt er geen belemmering voor de uitvoerbaarheid van het plan.

4.1.6 Externe veiligheid

Bij externe veiligheid gaat het om het beheersen van de veiligheid van personen in de omgeving van activiteiten met gevaarlijke stoffen. Ook de risico's die zijn verbonden aan het gebruik van luchthavens vallen onder externe veiligheid. De risico's waar burgers aan worden blootgesteld door de aanwezigheid van risicovolle inrichtingen of transportroutes van gevaarlijke stoffen in hun leefomgeving dienen tot een aanvaardbaar minimum te worden beperkt. Daarom heeft de overheid regels opgesteld voor inrichtingen en transportroutes van gevaarlijke stoffen die onaanvaardbaar grote risico's opleveren voor personen die zich bevinden in woningen, scholen en bejaardencentra die in de directe omgeving hiervan liggen. Kort samengevat heeft dit tot gevolg dat er veiligheidsafstanden moeten worden aangehouden tussen risicovolle activiteiten en kwetsbare objecten zoals woningen en dergelijke.

Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen plaatsgebonden risico en groepsrisico. Het plaatsgebonden risico mag in principe nergens groter zijn dan een kans van 1 op 1 miljoen (ofwel 10^{-6}).

Het groepsrisico legt een relatie tussen de kans op een ramp en het aantal mogelijke slachtoffers. De contour is daarom niet bepalend, maar het aantal mensen dat zich gedurende een bepaalde periode binnen een bepaalde afstand (effectafstand) van een risicovolle activiteit ophoudt. Voor het groepsrisico geldt dat de actuele hoogte van het groepsrisico en de bijdrage aan het groepsrisico van ruimtelijke ontwikkelingen verantwoord moeten worden.

De wet- en regelgeving met betrekking tot externe veiligheid kan grofweg in twee categorieën worden ingedeeld: regelgeving met betrekking tot risicovolle activiteiten bij inrichtingen en regelgeving met betrekking tot het transport van gevaarlijke stoffen.

Risicovolle activiteiten bij inrichtingen

Het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) en het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) zijn het wettelijk kader voor risicovolle activiteiten bij inrichtingen. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Lonneker 2018” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen bedrijven of inrichtingen aanwezig waarop het Bevi en/of het BRZO van toepassing is.

Transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen

Voor het transport van gevaarlijke stoffen door buisleidingen is het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) het wettelijk kader. Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Lonneker 2018” zijn geen buisleidingen aanwezig waarop het Bevb van toepassing is. In de directe nabijheid is een buisleiding van de Gasunie (N528-80) gelegen. De inventarisatieafstand van de leiding is niet over het plangebied gelegen en daarmee geen belemmering voor dit plan.

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water

Voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor of over het water zijn de Wet vervoer gevaarlijke stoffen en de Circulaire Vervoer Gevaarlijke Stoffen het wettelijk kader. Momenteel is nieuwe wet- en regelgeving in voorbereiding voor het transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en het water. De basis van die nieuwe regelgeving wordt gevormd door het Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen. Het Basisnet kent 3 vervoersmodaliteiten: Basisnet Water, Basisnet Spoor en Basisnet Weg.

Basisnet Weg

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Lonneker 2018” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen wegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over de weg.

Basisnet Water

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Lonneker 2018” of in de directe nabijheid daarvan zijn geen waterwegen aanwezig die in het Basisnet zijn aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over water.

Basisnet Spoor

Binnen het plangebied van het bestemmingsplan “Lonneker 2018” of in de directe nabijheid daarvan is geen spoorweg aanwezig die in het Basisnet is aangewezen als transportroute voor gevaarlijke stoffen over het spoor.

Gebruik van luchthavens

De aanwezigheid van vliegvelden en grote luchthavens in de omgeving is van belang in het kader van de externe veiligheid omdat de kans op het neerstorten van vliegtuigen in de buurt van een vliegveld of luchthaven groter is dan elders. Een luchtvaartongeval is daar dus te voorzien en het is denkbaar dat daarbij (woon)bebouwing wordt getroffen. Een vliegtuig of helikopter kan overal neerstorten, de gevolgen kunnen dus in beginsel op elke plek optreden. Het risico is echter het grootst nabij een vliegveld of luchthaven, met name bij het opstijgen en landen.

Het plangebied van het bestemmingsplan “Lonneker 2018” is hemelsbreed op circa 2,8 kilometer van het (voormalige) vliegveld Twente gelegen. Dit betekent dat de kans op een luchtvaartongeluk in het plangebied (zeer) klein is.

Conclusie externe veiligheid en het bestemmingsplan "Lonneker 2018"

Op basis van het bovenstaande en het gegeven dat het plan geen (nieuwe) kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk maakt binnen risicocontouren kan worden geconcludeerd dat de externe veiligheid geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

4.2 Water

Op grond van artikel 3.1.6 van het Bro wordt in een bestemmingsplan een beschrijving opgenomen van de wijze waarop in het plan rekening is gehouden met de waterhuishouding. Hierna wordt eerst ingegaan op de belangrijkste uitgangspunten die de gemeente hanteert ten behoeve van een goede waterhuishouding. Deze gelden ook bij nieuwe ontwikkelingen. Vervolgens wordt aangegeven hoe dit concreet in het bestemmingsplan is meegenomen.

Hemelwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat in bestaand stedelijk gebied hemelwater zo min mogelijk wordt afgevoerd via de riolering en in het buitengebied hemelwater niet wordt afgevoerd via de riolering. Dit kan in beginsel door hergebruik, het toepassen van groene daken en/of halfverharding. Bij een toename van verhard oppervlak komt meer hemelwater versneld tot afvoer, hierop is het oppervlaktewatersysteem niet berekend. Het extra afstromend hemelwater moet op eigen terrein worden verwerkt. Indien dit aantoonbaar niet mogelijk is, mag het hemelwater vertraagd worden afgevoerd naar een aanwezige greppel, oppervlaktewater of ander afwateringssysteem in de nabije omgeving. Hiervoor is het nodig het hemelwater tijdelijk op eigen terrein te bergen, zodat het vertraagd kan worden afgevoerd naar voorzieningen in de openbare ruimte. De tijdelijke bergingsopgave bedraagt in het bestaand stedelijk gebied 20 millimeter, oftewel 20 liter per vierkante meter verhard oppervlak. In het buitengebied bedraagt de tijdelijke bergingsopgave 40 millimeter. Vervuiling van hemelwater dient zoveel mogelijk voorkomen te worden door geen uitlogende bouwmaterialen te gebruiken.

Afvalwater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding is dat het ontstaan van afvalwater wordt beperkt. Afvalwater wordt gescheiden van het hemelwater aangeboden en afgevoerd. De gemeente zorgt er voor dat het afvalwater vanaf de perceelsgrens wordt getransporteerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen. In het buitengebied is niet overal in de openbare ruimte een systeem aanwezig voor de afvoer van hemelwater. In dat geval moet op eigen terrein een individuele behandeling van afvalwater (IBA) of helofytenfilter worden ingericht. Dit dient te gebeuren in overleg met het waterschap Vechtstromen. Het plangebied ligt echter geheel in de bebouwde kom van Lonneker.

Oppervlaktewater

Uitgangspunt in het gemeentelijk beleid voor de waterhuishouding bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is dat bestaand oppervlaktewater (sloten en vijvers) gehandhaafd blijft. Bij de herinrichting van het oppervlaktewatersysteem zijn de benodigde afvoercapaciteit, de streefbeelden en de kwaliteitsdoelstellingen van het waterschap Vechtstromen en de gemeente Enschede leidend. Het oppervlaktewater wordt liefst op fraaie wijze geïntegreerd in het stedenbouwkundig plan, zodanig dat het water beleefd kan worden en goed te beheren is. Eventueel nieuw oppervlaktewater mag geen permanente verlaging van de grondwaterstand veroorzaken, tenzij dit oppervlaktewater mede als doel heeft grondwateroverlast in bestaand stedelijk gebied te beperken. De aanleghoogte van nieuw oppervlaktewater dient zodanig te zijn dat de overstromingskans vanuit oppervlaktewater beperkt wordt tot eens per 100 jaar (T=100). Bij ontwikkelingen nabij watergangen geeft het waterschap Vechtstromen een aanleghoogte advies.

Grondwater en ontwatering

In de Waterwet is vastgelegd dat perceeleigenaren zelf verantwoordelijk zijn voor het grondwater op hun perceel. De ontwatering van een perceel is afhankelijk van het gebruik van de grond. Onder ontwatering wordt verstaan: het verschil tussen het peil van de weg of van de bebouwing en de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). Om ongewenste effecten van hoge grondwaterstanden te voorkomen wordt geadviseerd de in onderstaande tabel genoemde ontwateringshoogtes aan te houden:

Grondgebruik	Ontwatering (m – GHG)
Primaire wegen	0,7
Secundaire wegen en erfontsluitingswegen	0,5
Bouwwerken met kruipruimten	0,7
Bouwwerken zonder kruipruimten	0,5
Groen	0,5

De gemeente zorgt in voorkomende gevallen in de openbare ruimte voor passende en doelmatige maatregelen indien er in een gebied sprake is van structureel nadelige gevolgen door de grondwaterstand en de te treffen maatregelen niet tot de zorg van de provincie of het waterschap behoren.

Afwatering

Om op perceelsniveau te kunnen voorkomen dat afstromend regenwater problemen veroorzaakt gelden de volgende advieswaarden voor peilhoogtes:

- Het vloerpeil minimaal 0,20 m boven straatpeil (kruin van de weg t.o.v. toegang ter plaatse);
- Het perceel vlak of richting de weg af laten lopen;
- De maaiveldpeilen en vloerpeilen van de verschillende percelen op elkaar afstemmen

Waterhuishouding en het bestemmingsplan "Lonneker 2018"

Het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" is hoofdzakelijk conserverend van aard. Hiermee wordt bedoeld dat ten aanzien van dit plan de bestaande situatie is vastgelegd. De in dit plan geprojecteerde bestemmingen wijken niet wezenlijk af van die in het geldende bestemmingsplan. Het betreft een actualisatie van de verbeelding en de bijbehorende regels.

Voor het plangebied geldt de huidige waterhuishoudingssituatie zoals deze is beschreven in paragraaf 3.2.5 van deze toelichting. Bij nieuwe (nu nog onbekende) ontwikkelingen binnen deze gebieden dienen de hiervoor beschreven uitgangspunten gehanteerd te worden. Om voldoende waterberging te borgen bij nieuwe ontwikkelingen zijn enkele algemene bestemmingsregels opgenomen in dit bestemmingsplan.

Zoals beschreven in paragraaf 3.1 zijn er twee 'ontwikkellocaties' in dit bestemmingsplan. Bij de omzetting van de pastoriewoning naar een burgerwoning wordt er geen nieuwe woning of andere bebouwing toegevoegd en neemt de omliggende verharding niet of niet noemenswaardig toe. Daarmee is er geen relevant effect op de waterhuishouding. Verder gelden hier uiteraard eveneens de hiervoor genoemde uitgangspunten.

Bij de bouw van de twee-onder-één-kapper en garageboxen aan de Oldenzaalsestraat 683-685 neemt het verhard oppervlak toe. In totaal gaat het naar huidig inzicht om circa 900 m2 extra (bebouwing en overige verharding). De initiatiefnemer zal zorgdragen voor voldoende waterberging, zodat de waterhuishoudingssituatie in de omgeving niet nadelig wordt beïnvloed. Voor nieuwbouw, zoals de woningen en garageboxen zijn regels in het bestemmingsplan opgenomen om te borgen dat voldoende water wordt geborgen en/of in de bodem geïnfiltreerd, bij voorkeur op eigen grond.

Conclusie

Op basis van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de waterhuishouding geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

4.3 Natuur

4.3.1 Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van de Europese 'Natura 2000' gebieden en de bijzondere nationale natuurgebieden (toekomstige Natura 2000 gebieden) geregeld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000 gebieden instandhoudingsdoelstellingen en een beheerplan moeten worden vastgesteld. De instandhoudingsdoelstellingen hebben betrekking op de kwaliteit van natuurlijke habitats en de aanwezige habitats van soorten in een Natura 2000 gebied.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor de aangewezen natuurlijke habitats en habitats van soorten in een Natura 2000 gebied. Indien dat op voorhand niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan worden uitgesloten dient een passende beoordeling te worden uitgevoerd en een planmilieueffectrapportage (planm.e.r.) te worden opgesteld. Wanneer ook op basis van een uitgevoerde passende beoordeling significant negatieve gevolgen niet met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kunnen worden uitgesloten kunnen de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt indien er redelijkerwijs geen alternatieven aanwezig zijn, er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de negatieve gevolgen in voldoende mate worden gecompenseerd (de zogenaamde ADC-toets).

Beschermde natuurgebieden en het plangebied "Lonneker 2018"

Het plangebied bestaat uit het dorp Lonneker. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden "Dinkelland" en "Lonnekermeer" zijn op respectievelijk meer dan 5 kilometer ten noordoosten en ruim 3,5 kilometer ten noordwesten van het plangebied gelegen.

Het bestemmingsplan is hoofdzakelijk conserverend van aard. Het voorliggende bestemmingsplan maakt, met uitzondering van de omzetting van de pastoriewoning naar een burgerwoning en de bouw van een twee-onder-één-kapper met garageboxen, geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk (buiten actualisatie van regels).

Gelet op de aard en omvang van de beoogde ontwikkeling in relatie tot de grote afstand van de ontwikkelingslocatie tot Natura 2000-gebieden kunnen significant negatieve gevolgen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden op voorhand met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden uitgesloten. Een verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming voor wat betreft beschermde natuurgebieden kan daarom achterwege blijven.

Conclusie Wet natuurbescherming, beschermde natuurgebieden

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft beschermde natuurgebieden op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

4.3.2 Wet natuurbescherming, beschermde planten- en diersoorten

In hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming is de aanwijzing en bescherming van planten- en diersoorten geregeld. Het gaat daarbij niet om de bescherming van individuele planten of dieren maar om te voorkomen dat het voortbestaan van soorten planten of dieren in gevaar komt en dat vaste rust- en verblijfplaatsen en groeiplaatsen opzettelijk worden vernield of verstoord. Hiertoe zijn in deze wet een aantal verbodsbepalingen opgenomen, zoals het verbod op het opzettelijk doden of verontrusten van dieren of het verbod op het plukken van planten. Daarbij is het “nee, tenzij” principe het uitgangspunt, er mag geen schade worden toegebracht aan beschermde dieren of planten tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan en daarbij zorgvuldig wordt gehandeld.

Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet worden getoetst of de beoogde activiteiten mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor in dat gebied voorkomende vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten. Indien noodzakelijk dienen tijdig passende preventieve of mitigerende maatregelen te worden getroffen dan wel dient het plan te worden aangepast om overtreding van

verbodsbepalingen te kunnen voorkomen en de functionaliteit van het gebied voor de aanwezige beschermde soorten te kunnen waarborgen. Indien door maatregelen en eventueel planaanpassing negatieve gevolgen voor eventueel aanwezige beschermde soorten niet of niet volledig kunnen worden voorkomen is een ontheffing van de betreffende verbodsbepalingen noodzakelijk en dient aannemelijk te worden gemaakt dat deze redelijkerwijs ook verleend zal kunnen worden.

Beschermde soorten en het plangebied "Lonneker 2018"

Het conserverende bestemmingsplan maakt met uitzondering van de omzetting van de pastoriewoning naar een burgerwoning en de bouw van een twee-onder-één-kapper met garageboxen, geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Voor het conserverende deel kan verdere toetsing aan de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van soorten achterwege blijven.

Omzetting pastoriewoning naar een burgerwoning

Bij de omzetting van de pastoriewoning vinden geen relevante activiteiten plaats die mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor vaste rust- en verblijfplaatsen van en/of de functionele leefomgeving van beschermde soorten.

Bouw twee-onder-één-kapper en garageboxen Oldenzaalsestraat 683-685

Op een grotendeels braakliggendterrein aan de Oldenzaalsestraat 683-685 worden een twee-onder-één-kap-woning en 18 garageboxen gerealiseerd. Het terrein bestaat uit grasland met aan de west- en noordkant enkele opgaande struiken en in het midden enkele oude kleine opstallen. De begroeiing en bebouwing zal worden verwijderd ten behoeve van de woningen en garageboxen. Om te bepalen of deze ontwikkeling mogelijk negatieve gevolgen heeft voor de functionele leefomgeving en/of de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten is door Econsultancy een verkennend ecologisch onderzoekuitgevoerd ("Rapportage quickscan flora en fauna Oldenzaalsestraat 683-685 te Lonneker", rapportnummer 6723.001, d.d. 25 april 2018; bijgevoegd als Bijlage 4).

Uit de onderzoeksrapportage blijkt het plangebied mogelijk geschikt leefgebied is voor enkele algemene vogelsoorten, en algemene soorten van grondgebonden zoogdieren en amfibieën. Ten aanzien van algemene broedvogels kunnen overtredingen worden voorkomen door het aanwezige groen buiten het broedseizoen te verwijderen.

Voor de algemene soorten van grondgebonden zoogdieren en amfibieën geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Wel geldt altijd de zorgplicht. Om hier goed invulling aan te geven dienen het aanwezige groen en de takken- en stenenhopen buiten de gevoelige periode van voortplanting en winterrust verwijderd te worden. Geadviseerd wordt om het groen en de takken- en stenenhopen te verwijderen in de maanden september t/m november. Aanwezige dieren moeten de gelegenheid krijgen om veilig weg te komen.

Voor beschermde soorten behorend tot de overige soortgroepen zijn overtredingen ten aanzien van de Wet natuurbescherming wegens het ontbreken van geschikt habitat, het ontbreken van sporen en/of vanwege een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling niet aan de orde. Ook hiervoor geldt wel altijde de algemene zorgplicht.

Conclusie Wet natuurbescherming, bescherming van planten- en diersoorten

Om overtreding van de Wet natuurbescherming met zekerheid te voorkomen dient het aanwezige groen buiten het broedseizoen verijwijderd te worden. Eveneens geldt altijd de algemene zorgplicht. Daartoe wordt geadviseerd om het aanwezige groen en de takken- en stenenhopen te verwijderen in de maanden september t/m november.

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft de bescherming van planten- en diersoorten op voorhand geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

4.3.3 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van natuurgebieden en landbouwgebieden met veel natuurwaarden. Het NNN heeft als doel het behouden, beschermen en versterken van de rijkdom aan plant- en diersoorten (biodiversiteit) en beoogt een bijdrage te leveren aan het realiseren en in stand houden van een (inter-)nationaal vitaal stelsel van natuurgebieden.

De aanwijzing van gebieden als onderdeel van het NNN vindt plaats bij provinciale verordening en dient te worden vertaald in gemeentelijke ruimtelijke plannen zoals structuurvisies en bestemmingsplannen. Het NNN kent in provincie Overijssel geen externe werking.

Het NNN en het plangebied "Lonneker 2018"

Het plangebied van het bestemmingsplan "Lonneker 2018" is niet gelegen binnen de grenzen van een gebied dat onderdeel uitmaakt van het NNN. De dichtstbijzijnde gronden die deel uitmaken van het NNN zijn ten zuidoosten van de Oldenzaalsestraat gelegen, direct aangrenzend aan het plangebied. Het NNN heeft geen externe werking. Een verdere toetsing aan het NNN kan daarom achterwege blijven.

Conclusie NNN

Op grond van het voorgaande kan met aan voldoende zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden geconcludeerd dat het NNN geen belemmering vormt voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

Hoofdstuk 5 Juridische planopzet

5.1 Algemeen

Type bestemmingsplan

De Wro en het Bro maken het mogelijk een bestemmingsplan op verschillende manieren vorm te geven. Grofweg kan gekozen worden uit de volgende planvormen:

a. een traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan. Een dergelijk plan legt het beoogde gebruik van gronden en opstallen en de bebouwingsmogelijkheden van de in het plan opgenomen gronden gedetailleerd vast. De methodiek wordt wel ingezet om bestaande situaties te conserveren, maar wordt ook gebruikt om beoogde nieuwe ontwikkelingen nauwgezet te sturen;
b. een globaal bestemmingsplan dat nader moet worden uitgewerkt. In een dergelijk bestemmingsplan worden een of meerdere bestemmingen opgenomen, die later moeten worden uitgewerkt. Wordt veelal toegepast in gevallen waar de ontwikkeling van een gebied op hoofdlijnen bekend is, maar waar de concrete invulling nog moet volgen;
c. Een globaal eindplan. In deze planvorm wordt het ruimtelijk en functioneel streefbeeld in globale zin vastgelegd;
d. Een mix van bovenstaande planvormen afhankelijk van de specifieke problemen.

Naast dit onderscheid, dat is gebaseerd op de techniek van bestemmen, wordt verschil gemaakt tussen ontwikkelingsgerichte en beheergerichte bestemmingsplannen. Bij de keuze voor een bepaalde systematiek van bestemmingsregeling speelt een rol wat met het plan wordt beoogd: beheren of ontwikkelen. Daarnaast speelt een rol of er in een gebied sprake is van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

In het bestemmingsplan "Lonneker 2018" is gekozen voor het onder a. genoemde "traditioneel gedetailleerd bestemmingsplan" dat nagenoeg geheel de bestaande ruimtelijke en planologische situatie vastlegt.

Wijze van bestemmen

Het uitgangspunt van een bestemmingsplan is om een passende bestemming toe te kennen aan de gronden in het plangebied. De bestemming bepaalt welke gebruiksdoelen of functies op grond van een goede ruimtelijke ordening zijn toegestaan.

Bij de keuze voor een bepaalde bestemming is de (gewenste) hoofdfunctie doorslaggevend. Als het ruimtelijk relevant is of als een bepaalde functie de omgeving beïnvloedt of daar eisen aan stelt, wordt gekozen voor een specifieke bestemming met eigen regels bouwen en gebruik.

Het is mogelijk om binnen de hoofdgroepen bestemmingen specifieker te maken door bijvoorbeeld ondergeschikte functies in de bestemmingsomschrijving op te nemen. Voor bijzondere ondergeschikte functies, die niet onder de algemene bestemmingsomschrijving vallen en niet conflicteren met de bestemming, wordt gekozen voor een afzonderlijke functieaanduiding.

5.2 Indeling planregels

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit de regels en de bijbehorende verbeelding waarop de diverse bestemmingen zijn aangegeven. De regels en de verbeelding dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

a. Hoofdstuk 1 - Inleidende regels;
b. Hoofdstuk 2 - Bestemmingsregels;
c. Hoofdstuk 3 - Algemene regels;
d. Hoofdstuk 4 - Overgangs- en slotregels.

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Dit hoofdstuk bevat inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied van het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**". In Artikel 1 Begrippen zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen. Hiermee wordt een eenduidige interpretatie van de begrippen vastgelegd. Artikel 2 Wijze van meten geeft bepalingen hoe onder meer de hoogtes van gebouwen en de inhoud van gebouwen gemeten moeten worden en hoe bepaalde eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 geeft een omschrijving - de juridische vertaling - van de verschillende in het plangebied voorkomende en op de verbeelding opgenomen bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels wordt conform de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2012 een vaste volgorde aangehouden. De regels van een bestemming worden als volgt opgebouwd en benoemd:

a. bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
b. bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
c. nadere eisen (regels op grond waarvan nadere eisen aan bouwwerken en de situering daarvan kunnen worden gesteld);
d. afwijken van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
e. specifieke gebruiksregels (regels die aangeven welk specifiek gebruik verboden is);
f. afwijken van de gebruiksregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de gebruiksregels);
g. omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden noodzakelijk is);
h. omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk (regels waarbij wordt geregeld wanneer en onder welke omstandigheden er een omgevingsvergunning voor het slopen van een bouwwerk noodzakelijk is);
i. wijzigingsbevoegdheid (regels die aangeven in welke gevallen en onder welke voorwaarden onderdelen van het plan gewijzigd kunnen worden).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels, bestaande uit de anti-dubbeltelregel, de algemene bouwregels, algemene gebruiksregels, algemene aanduidingsregels, algemene afwijkingsregels, algemene wijzigingsregels, algemene procedureregels en overige regels.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

In hoofdstuk 4 zijn regels opgenomen met betrekking tot het overgangsrecht voor bouwwerken en gebruik van gronden. Deze artikelen bevatten regels die als doel hebben de rechtstoestand tijdens de overgang naar een nieuw bestemmingsplan vast te leggen. De "Slotregel" geeft de naam van het bestemmingsplan aan.

5.3 Beschrijving van het plan

5.3.1 Bestemmingen

De gronden begrepen in het bestemmingsplan **"Lonneker 2018**" zijn bestemd voor de hierna genoemde bestemmingen.

Bedrijf

Binnen de bestemming "Bedrijf" zijn bedrijven toegestaan die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij de planregels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1 Lijst van bedrijfstypen (stedelijk gebied)), met uitzondering van risicovolle inrichtingen, garagebedrijven (niet zijnde

bedrijven met alleen onderhoud/reparatie), geluidzoneringsplichtige inrichtingen en vuurwerkbedrijven. Bedrijven op deze Lijst zijn ingedeeld in categorieën op basis van de hinder die zijn voor de woonomgeving kunnen veroorzaken. De bedrijven die zijn ingedeeld in de categorieën 1 en 2 zijn door hun aard en invloed van de milieubelasting toelaatbaar in de onmiddellijke nabijheid van woningen. Bedrijven die niet op de lijst voorkomen, maar kunnen aantonen dat zij een vergelijkbare hinder (of minder) veroorzaken, kunnen via een afwijking worden toegestaan. Tevens zijn op deze gronden toegestaan niet-zelfstandige kantoorfuncties als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten en bij de bestemming "Bedrijf" behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg

De bestemming "Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg" is gegeven aan gronden gelegen aan de Oldenzaalsestraat voor het daar gevestigde verkooppunt van motorbrandstoffen, inclusief het bijbehorende gebouw met bedrijfswoning. De verkoop van LPG is op deze locatie niet toegestaan.

Hier zijn tevens bedrijven toegestaan die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij de planregels behorende Lijst van Bedrijfstypen. De gronden zijn tevens bestemd voor bij de bestemming behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Cultuur en ontspanning

De bestemming "Cultuur en ontspanning" is opgenomen voor de grond waarop de muziekkoepel op het Dorpsplein aanwezig is. Bebouwing ten behoeve van deze bestemming is toegestaan in het op de verbeelding aangegeven bouwvlak met een maximale bouwhoogte zoals die op de verbeelding is aangegeven.

Detailhandel

De bestemming "Detailhandel" is opgenomen voor enkele verspreid liggende winkelpanden in het plangebied. De (eventuele) bestaande bovenverdiepingen van deze winkelpanden mogen ook voor woondoeleinden worden gebruikt, tenzij op de verbeelding anders is aangegeven.

Groen

De bestemming "Groen" is toegekend aan de structurele openbare groenvoorzieningen en eventuele houtsingels en houtwallen in het plangebied. Binnen deze bestemming zijn tevens voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, verblijfsgebied (o.a. voet- en fietspaden, in- en uitritten) en in voorkomend geval ook schouwpaden voor het beheer en onderhoud van vaarwegen en watergangen toegestaan.

Op gronden met deze bestemming mogen alleen bouwwerken en geen gebouwen zijnde ten dienste van deze bestemming, straatmeubilair en (openbare) nutsvoorzieningen worden gebouwd. Voor bouwwerken, geen gebouwen zijnde, geldt een maximum bouwhoogte van 5 meter. Voor kunstobjecten, vlaggen- en lichtmasten geldt een maximum bouwhoogte van 10 meter.

Horeca

De voor "Horeca" aangewezen gronden zijn bestemd voor de vestiging van horecabedrijven zoals die zijn genoemd in de hoofdgroep Horeca van de bij de planregels behorende Lijst van Bedrijfstypen. Het betreft hier gronden aan de Dorpsstraat waar twee horecabedrijven zijn gevestigd.

Kantoor

De bestemming "Kantoor" was en blijft gelden voor één kavel aan de Scholten Reimerstraat. In de planregels wordt een kantoor omschreven als een gebouw of een gedeelte daarvan, dat door zijn indeling en inrichting bedoeld is om uitsluitend of in hoofdzaak te worden gebruikt voor zakelijke dienstverlening, waarbij het publiek niet of slechts in ondergeschikte mate rechtstreeks te woord wordt gestaan en geholpen. In

voorliggend plan is er een aanduiding opgenomen ten behoeve van de nu gevestigde dierenkliniek.

Maatschappelijk

De bestemming "Maatschappelijk" is gegeven aan een aantal gronden in het dorpscentrum en enkele verspreid in het dorp aanwezige maatschappelijke voorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij de regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (Bijlage 1). Het betreft kerken, scholen, sporthallen en vergelijkbare functies. Bebouwing ten behoeve van deze bestemming is slechts toegestaan in de op de verbeelding aangegeven bouwvlakken met een maximale bouwhoogte zoals die op de verbeelding is aangegeven .

Maatschappelijk - Begraafplaats

In de kern Lonneker bevindt zich één begraafplaats aan de Scholten Reimerstraat. Deze begraafplaats heeft de bestemming "Maatschappelijk - Begraafplaats" gekregen. Deze gronden zijn bestemd voor de aanleg en instandhouding van graven en herdenkingsmonumenten en bij deze bestemming behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, verhardingen, groenvoorzieningen, water en (openbare) nutsvoorzieningen.

Sport

De bestemming "Sport" is opgenomen voor de terreinen van de sportverenigingen aan Spölminkkamp. Deze gronden zijn bestemd voor sportvoorzieningen genoemd in categorieën 1 en 2 van de hoofdgroep Sport van de Lijst van Bedrijfstypen (Bijlage 1 van de regels), voor niet-zelfstandige horeca alsmede voor bij de bestemming behorende bouwwerken, terreinen en voorzieningen, zoals kantines, kleedruimtes, ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen en groenvoorzieningen. Bebouwing mag worden gerealiseerd binnen het op de verbeelding aangegeven bouwvlak met een maximale bouwhoogte zoals die op de verbeelding is aangegeven.

Tuin

De bestemming "Tuin" is opgenomen voor gronden gelegen langs het tracé van de voormalige spoorlijn. Deze gronden behoren bij particuliere kavels. Om de groenstructuur langs het tracé te handhaven is bebouwing op deze gronden niet toegestaan.

Verkeer

De Oldenzaalsestraat heeft als ontsluitingswegen de bestemming "Verkeer" gekregen. Wegen met deze bestemming hebben een doorstroomfunctie.

Gronden die zijn aangewezen voor "Verkeer" zijn bestemd voor wegen, voet- en fietspaden, viaducten en bruggen, parkeervoorzieningen. groenvoorzieningen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding, geluidwerende voorzieningen, (openbare) nutsvoorzieningen, busbanen en bussluizen alsmede voor bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

Verkeer - Verblijfsgebied

De bestemming “Verkeer-Verblijfsgebied” is bestemd voor gebiedsontsluitingswegen, erftoegangswegen en woonerven. Deze bestemming richt zich met name op langzaam verkeer en draagt het karakter van een verblijfsgebied. Dit zijn voornamelijk de 30 km/uur zones waar de verblijfsfunctie belangrijker is dan de verkeersfunctie. De inrichting van de wegen is hierop afgestemd. In het plangebied betreft dit alle wegen met uitzondering van de Oldenzaalsestraat.

Op de voor “Verkeer-Verblijfsgebied“ aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken worden gebouwd ten dienste van deze bestemming, zoals straatmeubilair, nutsvoorzieningen en speelvoorzieningen.

Wonen

Een groot deel van het plangebied van dit bestemmingsplan heeft, overeenkomstig het huidige gebruik, een woonbestemming gekregen. De voor "Wonen" aangewezen gronden zijn bestemd voor het wonen, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis, alsmede voor de bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, tuinen en voorzieningen, zoals woningen, bergingen, trappenhuizen bij gestapelde woningen, in- en uitritten, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

Binnen de bestemming "Wonen" is het gebruik van woningen voor onzelfstandige bewoning (kamerverhuur) alleen toegestaan ter plaatse van de aanduiding 'kamerverhuur'. Deze is niet aanwezig in voorliggend bestemmingsplan. Nieuwe situaties van onzelfstandige bewoning kunnen worden toegestaan met een omgevingsvergunning voor gebruik (inclusief bouwactiviteiten) in afwijking van het bestsemmingsplan, waarbij moet worden voldaan aan het toetsingskader voor onzelfstandige bewoning zoals vastgelegd in de beleidsregel 'Onzelfstandige bewoning'.

Bij een beroep of bedrijf aan huis gaat het om een beroep of bedrijf, dat in of bij een woning wordt uitgeoefend, waarvan de ruimtelijke uitwerking of uitstraling met de woonfunctie verenigbaar is en waarbij de woning in overwegende mate de woonfunctie behoudt en degene die het beroep of het bedrijf uitoefent ook bewoner van de woning is. Hierbij dient vermeld te worden dat een bed&breakfast in planologische zin onder een beroep of bedrijf aan huis valt.

Op de verbeelding bij dit bestemmingsplan zijn binnen de bestemming "Wonen" bouwvlakken aangegeven waarbinnen de hoofdgebouwen van woningen dienen te zijn gesitueerd. Middels maatvoeringsaanduidingen is aangegeven welke maximum goothoogte en/of maximum bouwhoogte van hoofdgebouwen van woningen zijn toegestaan.

Daarnaast heeft een aantal percelen met een woonbestemming in dit bestemmingsplan een functieaanduiding. Dit betekent dat hier naast de basisbestemming "Wonen" tevens een andere functie (op de begane grondlaag) is toegestaan.

5.3.2 Dubbelbestemmingen

Het plan bevat één dubbelbestemming, namelijk "Waterstaat - Intrekgebied". Deze gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de openbare drinkwatervoorziening.

Zoals toegelicht in paragraaf 3.2.5 zal het intrekgebied waarvoor de dubbelbestemming geldt worden opgeheven aangezien de drinkwaterwinning Enschede-Weerseloseweg is beëindigd. De dubbelbestemming is nog wel opgenomen, omdat het intrekgebied naar verwachting tot eind 2018 nog officieel deel uitmaakt van de Provinciale omgevingsvisie en –verordening.

5.3.3 Gebiedsaanduidingen

Het plan bevat de volgende gebiedsaanduidingen:

- "vrijwaringszone - molenbiotoop": deze aanduiding is bedoeld om het huidige en toekomstige functioneren van de molen als werktuig door windbelemmering en/of de waarde van de molen als landschapsbepalend element te beschermen;
- "overige zone - archeologisch onderzoeksgebied a" en "overige zone - archeologisch onderzoeksgebied b": het grootste deel van het plangebied heeft één van deze twee aanduidingen. Hier zijn regels aan verbonden die een onderzoeksplicht kunnen inhouden naar (mogelijke) archeologische waarden in een gebied bij nieuwe ontwikkelingen en het aanwezige archeologisch erfgoed. Deze plicht hangt af van de oppervlakte en diepte van bodemverstorende werkzaamheden bij een nieuwe ontwikkeling.

5.3.4 Algemene regels

Het plan bevat diverse algemene regels:

anti-dubbeltelregel (artikel 18)

De anti-dubbeltelregel is een wettelijk voorgeschreven regel die bepaalt dat grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan bij de beoordeling van latere bouwplannen voor die grond buiten beschouwing blijft. Daarmee wordt beoogd te voorkomen dat van ruimte die in een bestemmingsplan voor de realisering van een bepaald gebruik of functie is mogelijk gemaakt, na realisering daarvan, ten gevolge van feitelijke functie- of gebruiksverandering van het gerealiseerde, opnieuw ten tweede male zou kunnen worden gebruik gemaakt.

algemene bouwregels (artikel 19)

In de algemene bouwregels zijn twee categorieën bouwregels opgenomen: bouwregels die uitsluitend van toepassing zijn wanneer daar in de bouwregels van een bestemming naar wordt verwezen en bouwregels die van toepassing zijn bij alle bestemmingen. De eerste categorie betreft algemene bouwregels voor het bouwen van hoofdgebouwen, bijbehorende bouwwerken, bebouwing buiten het bouwvlak en overige bouwwerken met de daarbij behorende afwijkingsregels. De tweede categorie betreft het onderkelderen van gebouwen en terreinen en het bouwen van nutsvoorzieningen.

algemene gebruiksregels (artikel 20)

In de algemene gebruiksregels zijn naast een algemeen gebruiksverbod ook enkele op specifieke situaties gerichte gebruiksregels opgenomen.

In het algemeen gebruiksverbod is geregeld dat het verboden is gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel dat niet in overeenstemming is met de in dit bestemmingsplan aan die gronden en bouwwerken gegeven bestemming(en). Van deze regel uitgezonderd is het van het afwijkend gebruik dat door burgemeester en wethouders is toegestaan bij een omgevingsvergunning voor handelen in strijd met ruimtelijke regelgeving.

De op specifieke situaties gerichte gebruiksregels hebben betrekking op het uitoefenen van een beroep of bedrijf aan huis in combinatie met wonen, het verbod op de verkoop, vervaardiging, verwerking en opslag van vuurwerk en het gebruik van gronden en bouwwerken die niet zijn gelegen op een gezoneerd industrieterrein als geluidzoneringsplichtige inrichting.

algemene aanduidingsregels (artikel 21)

De algemene aanduidingsregels bevatten de regels voor de diverse gebiedsaanduidingen in het bestemmingsplan. Gebiedsaanduidingen kunnen onder andere zijn opgenomen voor de bescherming van (mogelijk) in de bodem aanwezige archeologische waarden of voor de bescherming van milieugevoelige functies tegen milieuhinder (zoals geluids- of geurzones). De in het bestemmingsplan opgenomen gebiedsaanduidingen zijn beschreven in paragraaf 5.3.3 van deze toelichting .

algemene afwijkingsregels (artikel 22)

In de algemene afwijkingsregels is geregeld onder welke voorwaarden burgemeester en wethouders in concrete gevallen bij een omgevingsvergunning kunnen afwijken van de in het bestemmingsplan opgenomen (algemene) bouw- en/of gebruiksregels.

algemene wijzigingsregels (artikel 23)

In de algemene wijzigingsregels is geregeld onder welke voorwaarden burgemeester en wethouders in bepaalde concreet genoemde gevallen onderdelen van het bestemmingsplan kunnen wijzigen. Deze wijzigingsbevoegdheden liggen in het verlengde van de afwijkingsbevoegdheden zoals genoemd in de algemene afwijkingsregels maar hebben doorgaans een grotere impact op de woon- en leefomgeving. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan een wijzigingsbevoegdheid voor het (gedeeltelijk) wijzigen van de Lijst van bedrijfstypen, een wijzigingsbevoegdheid voor het toekennen van de aanduiding 'karakteristiek' aan een cultuurhistorisch waardevol gebouw of een wijzigingsbevoegdheid voor het in geringe mate wijzigen van bestemmings- en/of bouwgrenzen om een gewenst en voor het overige in het bestemmingsplan passend bouwplan mogelijk te kunnen maken.

algemene procedureregels (artikel 24)

In de algemene procedureregels wordt verwezen naar de wettelijk voorgeschreven procedureregels voor de toepassing van de in het bestemmingsplan opgenomen wijzigingsbevoegdheden, aangevuld met enkele specifieke gemeentelijke procedureregels.

De algemene procedureregels bevatten ook het afwegingskader voor de toepassing van alle in het bestemmingsplan opgenomen afwijkingsbevoegdheden, wijzigingsbevoegdheden en bevoegdheden tot het bij een omgevingsvergunning stellen van nadere eisen. Dit kader is dus niet apart bij ieder van deze bevoegdheden opgenomen. Het kader wordt verder toegelicht in paragraaf 5.3.6.

5.3.5 Overige regels

In het artikel 'overige regels' zijn regels opgenomen die aanvullende werking hebben op de bouw- en gebruiksregels in het bestemmingsplan. Het betreft de volgende regels.

Parkeren en laden en lossen (artikel 25.1)

Dit artikel bevat de regels voor het op eigen terrein realiseren van voldoende voorzieningen voor parkeren, van zowel auto's en fietsen als parkeervoorzieningen voor mindervaliden. Dit artikel bevat ook de regels voor het op eigen terrein in voldoende mate voorzien in voorzieningen voor het laden en lossen van goederen. Bij de beoordeling of in voldoende mate wordt voorzien in parkeer- en/of laad- en losvoorzieningen wordt getoetst aan de parkeernormen zoals die zijn vastgelegd in de beleidsregel 'Parkeernormennota Enschede 2017'. Het artikel bevat een dynamische verwijzing voor het geval de parkeernormennota tussentijds mocht worden gewijzigd of vervangen door een nieuwe parkeernormennota.

Bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater (artikel 25.2)

Dit artikel bevat de regels voor het bij (vervangende) nieuwbouw op eigen terrein realiseren van voldoende voorzieningen voor het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater. Deze regeling is de ruimtelijke vertaling van het gemeentelijke beleidskader zoals dat is vastgelegd in de Watervisie en in het Gemeentelijk Rioleringsplan.

Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk (artikel 25.3)

Dit artikel geeft aan wanneer het sloopverbod voor bouwwerken met de aanduiding 'karakteristiek' (gedeeltelijk) niet geldt.

5.3.6 Flexibiliteit

De planregels vormen het juridisch bindend kader dat aangeeft waar en hoeveel er gebouwd mag worden en waar het voor gebruikt mag worden. De planregels kunnen niet in alle ontwikkelingen voorzien. In sommige gevallen is een bepaalde ontwikkeling wenselijk, maar niet passend binnen de planregels. In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze invulling gegeven wordt aan de diverse flexibiliteitsbepalingen in de planregels.

Afwijkingsregels

De afwijkingsregels van de bouw- of gebruiksregels maken afwijkingen van geringe aard mogelijk. De bestemming van de grond waarop de afwijking betrekking heeft, wijzigt daardoor niet. Om hiervan gebruik te kunnen maken, moet een aanvraag omgevingsvergunning voor de activiteit 'handelen in strijd met ruimtelijke regelgeving' aangevraagd worden. Burgemeester en wethouders maken vervolgens de afweging of de vergunning verleend kan worden. Hierbij gelden veelal specifieke toepassingscriteria voor de betreffende afwijkingsmogelijkheid. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van het algemene afwegingskader dat in deze paragraaf verder wordt toegelicht. Dat algemene afwegingskader geldt ook voor de toepassing van wijzigingsbevoegdheden en bevoegdheden tot het bij een omgevingsvergunning stellen van nadere eisen.

Nadere eisen
Met het stellen van nadere eisen bij een omgevingsvergunning kunnen burgemeester en wethouders een aangevraagde activiteit op ondergeschikte onderdelen aanpassen. Het gaat hierbij om zaken zoals het

aanpassen van de vorm of de situering van een bouwwerk of de inrichting van een terrein. Met 'nadere eisen' kunnen geen ingrijpende veranderingen plaatsvinden in de bestemmingen of afwijkingen van de bestemming worden toegestaan.

Afwegingskader
Bij toepassing van een afwijkingsbevoegdheid, een wijzigingsbevoegdheid en/of de bevoegdheid tot het stellen van nadere eisen wordt, naast de specifieke toepassingscriteria voor een bepaalde bevoegdheid, het algemene beoordelingskader gehanteerd zoals in onderstaand overzicht is weergegeven. Dit is in de regels opgenomen onder 'algemene procedureregels' in voorliggend bestemmingsplan (artikel 24). Op deze wijze worden aanvragen zoveel mogelijk op dezelfde criteria beoordeeld en geeft het gebruikers/eigenaren van gronden in het plangebied meer duidelijkheid en rechtszekerheid over de toepassing van de flexibiliteitmogelijkheden in de planregels.

Bij toepassing van een afwijking, wijziging, en/of nadere eis mag geen onevenredige afbreuk worden gedaan aan de volgende criteria:

Woon- en leefklimaat:

Er dient rekening gehouden te worden met het in stand houden van een goed woon- en leefklimaat, hierbij dient gelet te worden op:
- de verkeersaantrekkende werking, deze mag geen onevenredige gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van de locatie en zijn directe omgeving;
- de parkeerbehoefte mag niet tot gevolg hebben dat de parkeerdruk op de openbare ruimte wordt vergroot;
- overlast door lawaai, stank en/of trillingen;
- lichttoetreding en bezonning, waarbij rekening moet worden gehouden met de uitstraling naar (bebouwing op) aangrenzende gronden;
- de eventuele gevolgen voor het aanwezige uitzicht;
- de aanwezigheid van voldoende privacy;
- mogelijkheden voor het realiseren van voorzieningen voor de berging van hemelwater;
- mogelijkheden voor het realiseren van voorzieningen voor het voorkomen van hittestress;
- mogelijkheden voor het realiseren van voorzieningen voor een duurzame energievoorziening.

Straat- en bebouwingsbeeld:

In het belang van een verantwoorde, evenwichtige en samenhangende stedenbouwkundige en architectonische inpassing dient aandacht gegeven te worden aan:
- een goede verhouding tussen bouwmassa's en open ruimte, (stedenbouwkundige en/of landschappelijke inpassing);
- de verhouding tussen de hoogte breedte van gebouwen;
- gevelbeelden;
- de samenhang van de bouwvorm met nabij gelegen bebouwing;
- de hoogtedifferentiatie;
- de situering van gebouwen op het perceel.

Bepalend daarbij is de specifieke situatie ter plaatse van de locatie waarop de beoogde ontwikkeling betrekking heeft en hoe zich die verhoudt tot zijn directe omgeving. Een hoekpand aan een belangrijke stedenbouwkundige structuur vraagt immers om een andere benadering dan een woongebouw in een woonhofje ergens in een groene buitenwijk.

Verkeersveiligheid:

Ter waarborging van de verkeersveiligheid moet rekening gehouden worden met:
- de toename van de verkeersintensiteit;
- overlast door lawaai, stank en/of trillingen;
- benodigde uitzichthoeken van wegen;
- de aansluiting van in- en uitritten op de openbare weg;
- de gevolgen voor het zicht op de openbare weg en of fiets- en voetpaden;
- de aanwezigheid van voldoende laad- en losruimte.

Sociale veiligheid:

Ter waarborging en ter voorkoming van een ruimtelijke situatie die onoverzichtelijk, onherkenbaar en niet-sociaal controleerbaar is moet rekening gehouden worden met:
- de mogelijkheden voor de verbetering van toezicht op en de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van een sociaal onveilige plek;
- de mate waarin de toezicht op en de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van een openbare ruimte wordt ingeperkt.

Brandveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding

Voor de brandveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding moet rekening gehouden worden met de volgende aspecten:
- aanwezigheid van kwetsbare en/of beperkt kwetsbare objecten;
- de aanwezigheid en routering van vluchtwegen;
- de bereikbaarheid van de bouwwerken voor hulpdiensten;
- de beschikbaarheid en bereikbaarheid van adequate blusmiddelen.

Milieusituatie:

Ter waarborging en ter voorkoming van een milieukundig ongewenste situatie als gevolg van een ruimtelijke ingreep moet rekening gehouden worden met:
- de mate van hinder voor de omliggende functies;
- de gevolgen voor de externe veiligheid;
- de gevolgen van de aanwezigheid van gevoelige functies voor de hinderlijke functies;
- de gevolgen voor flora en fauna in relatie met de omgeving;
- de gevolgen voor beschermde (natuur)gebieden;
- de gevolgen voor de bodemkwaliteit;
- de gevolgen voor de (grond)waterkwaliteit;
- de situering van gebouwen ten opzichte van het water;
- het tegengaan van een ongewenste permanente verlaging of verhoging van de grondwaterstand, bijvoorbeeld als gevolg van onderkeldering.

Cultuurhistorische waarde:

Bij een ruimtelijke ingreep moet rekening worden gehouden met de cultuurhistorische waarde van een gebouw of ensemble van gebouwen in relatie met de omgeving.

Gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden:

Een nieuwe ontwikkeling in een gebied kan gevolgen hebben voor de omgeving. Als een nieuwe ontwikkeling voldoet aan de planregels van het ter plaatse geldende bestemmingsplan, dan kan de omgeving hier vooraf rekening mee houden. Het afwijken van de planregels of het stellen van nadere eisen voor een nieuwe ontwikkeling mag niet leiden tot het beperken van de bouw- en gebruiksmogelijkheden op aangrenzende gronden. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met eventuele privaatrechtelijke aspecten.

Aanvullend afwegingskader voor het stellen van eisen ter bescherming van bomen

In de regels van het bestemmingsplan is een bevoegdheid voor burgemeester en wethouders opgenomen tot het stellen van nadere eisen bij een omgevingsvergunning ter bescherming van bomen. Hiermee kunnen in concrete gevallen beschermende maatregelen worden voorgeschreven om te voorkomen dat in de nabijheid van op grond van de APV beschermde bomen bouwwerken worden gerealiseerd die mogelijk schade kunnen veroorzaken aan deze beschermde bomen. Bij de uitoefening van deze bevoegdheid betrekken burgemeester en wethouders de bij de APV gestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

5.3.7 Lijst van bedrijfstypen

Als bijlage bij de planregels behoort een Lijst van bedrijfstypen, gebaseerd op de indeling uit de herziene publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De Lijst van bedrijfstypen vormt het middel voor het uitvoeren van een eerste toets of een bedrijf van een bepaald bedrijfstype op grond van de planregels toelaatbaar is. De concrete bedrijfsvoering in een bedrijf en/of milieuvergunning(en) bieden nader inzicht in hoeverre een bedrijf tot een bepaalde milieucategorie gerekend moet worden en daarom al dan niet toelaatbaar is. Het ruimtelijk beleid van rijk en provincies biedt gemeenten beleidsvrijheid voor maatwerk op lokaal niveau. De handreiking is in de praktijk een belangrijk hulpmiddel bij het toepassen van milieuzonering, dat wil zeggen het aanbrengen van een noodzakelijke ruimtelijke scheiding tussen milieugevoelige en milieubelastende functies in de ruimtelijke planvorming ter bescherming van het woon- en leefklimaat. Gebruikelijk is om bij milieuzonering uit te gaan van alle belastende milieuaspecten, waarbij het milieuaspect met het grootste effect of de grootste afstand uiteindelijk maatgevend is. Gemotiveerd toepassen – in plaats van gemotiveerd afwijken - is het uitgangspunt. De richtafstanden zijn geactualiseerd, de toelichting is aangepast aan nieuw beleid en bevat stappenplannen voor veel voorkomende praktijksituaties.

De Lijst van bedrijfstypen

In de VNG-publicatie zijn de bedrijfstypen ingedeeld in milieucategorieën, die samenhangen met de indicatief aan te houden afstand ten opzichte van een milieugevoelige bestemming vanwege de mogelijke hinder van de milieufactoren geur, stof, gevaar en geluid. De grootste van de vier richtafstanden is bepalend voor de indeling van een activiteit in een milieucategorie. In de lijst worden zes verschillende hoofdcategorieën onderscheiden. In de Lijst van bedrijfstypen zijn veel activiteiten gedifferentieerd naar bedrijfsgrootte, waardoor kleinschalige activiteiten in een lagere milieucategorie vallen en daardoor beter inpasbaar zijn. Vooral bij productiebedrijven zijn richtafstanden toegevoegd voor kleinschalige activiteiten. Daartoe zijn in de VNG-brochure een aantal hoofdcategorieën onderverdeeld in subcategorieën. Milieucategorie 3 is onderverdeeld in subcategorieën 3.1 en 3.2, milieucategorie 4 in subcategorieën 4.1 en 4.2 en milieucategorie 5 in de subcategorieën 5.1, 5.2. en 5.3. De milieucategorieën 1 en 2 zijn niet onderverdeeld in subcategorieën. Elke milieucategorie of subcategorie heeft een eigen bijbehorende richtafstand die bij voorkeur dient te worden aangehouden ten opzichte van milieugevoelige functies en bestemmingen.

Deze richtafstanden gaan in eerste instantie uit van het aanhouden van een afstand tot functies binnen het omgevingstype 'rustige woonwijk'. Dit is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen er vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven, kantoren, winkels) voor. Hoe gevoelig een gebied is voor bedrijfsactiviteiten is mede afhankelijk van het omgevingstype. De gevoeligheid van een gebied kan daarom aanleiding zijn om gemotiveerd af te wijken van de richtafstanden in de Lijst van bedrijfstypen.

Bij het omgevingstype 'gemengd gebied', een gebied met een matige tot sterke functiemenging, kunnen de richtafstanden met één afstandstap worden verminderd, zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat.

milieucategorie	**richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk (in gemengd gebied kan 1 afstandsstap teruggeschaald worden)**
1	10 meter
2	30 meter
3.1	50 meter
3.2	100 meter
4.1	200 meter
4.2	300 meter
5.1	500 meter
5.2	700 meter

5.3	1.000 meter
6	1.500 meter

Tabel: overzicht milieucategorieën VNG-publicatie met bijbehorende richtafstanden

Om de bruikbaarheid van de Lijst van bedrijfstypen te vergroten, zijn de in de VNG-uitgave genoemde bedrijfstypen van bedrijven en voorzieningen in de lijst gegroepeerd per hoofdgroep, terwijl binnen elke afzonderlijke hoofdgroep tevens een onderverdeling is gemaakt in subgroepen, waarbinnen bedrijfstypen zijn geclusterd. De hoofdgroepen binnen de lijst zijn: agrarische bedrijven, bedrijven, cultuur en ontspanning, detailhandel, dienstverlening, horeca, kantoren, maatschappelijk, recreatie, sport en verkeer.

Bij de beoordeling van de milieubelasting van een bedrijf of een voorziening (feitelijke milieuhinder) dient te worden gelet op de volgende aspecten:

- potentiële geur-, stof-, geluid- of trillingshinder;
- lucht-, water- of bodemverontreiniging;
- visuele hinder;
- verkeersaantrekkende werking;
- het al dan niet continue karakter van de activiteit;
- externe veiligheid (gevaar).

Specifieke opslagen en installaties

Bij bedrijfsmatige activiteiten van bedrijven en voorzieningen kunnen specifieke opslagen en installaties voorkomen. In de VNG-publicatie “Bedrijven en milieuzonering” (2009) is een afzonderlijke Lijst van opslagen en installaties opgenomen. Deze lijst bevat milieuaspecten en richtafstanden voor de daarin genoemde opslagen en installaties. Deze lijst is niet bedoeld voor de vertaling naar een Lijst van bedrijfstypen in een bestemmingsplanregeling. De lijst opslagen en installaties kan als hulpmiddel worden gebruikt bij de ruimtelijke inpassing van concrete milieubelastende activiteiten of de inpassing van nieuwe woningen nabij bestaande bedrijvigheid.

5.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor iedereen: burgers, ondernemers en de overheid zelf. Het is een juridisch kader voor burgers en ondernemers waaruit kan worden afgeleid wat de eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de planologische mogelijkheden in juridische zin zijn op percelen in de directe omgeving. Aan de andere kant kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen als er sprake is van gebruik en/of bebouwing die niet in het bestemmingsplan passen.

In het kader van de bedrijven- en milieuinventarisatie is voorafgaand aan het in procedure brengen van het bestemmingsplan onderzocht in hoeverre de functies die in het plangebied voorkomen in overeenstemming zijn met het geldende bestemmingsplan en bij geconstateerde afwijkingen eventueel gelegaliseerd kunnen worden.

Hoofdstuk 6 Economische uitvoerbaarheid

Het hoofddoel van dit bestemmingsplan is de bestaande situatie juridisch vast te leggen. Het plan heeft hoofdzakelijk een conserverend karakter.

Het bestemmingsplan "Lonneker 2018" maakt geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk, met uitzondering van de omzetting van een dienstwoning (pastoriewoning; Scholten Reimerstraat 40) naar een burgerwoning en de bouw van een twee-onder-één-kapwoning met achterliggende garageboxen aan de Oldenzaalsestraat 653-685. Het accent ligt dan ook voornamelijk op het beheer van de bestaande situatie. Mocht in de toekomst worden gevraagd medewerking te verlenen aan een nieuwe ontwikkeling, dan zal indien nodig een exploitatieovereenkomst met de initiatiefnemer worden gesloten, zodat er geen financiële gevolgen voor de gemeente zijn.

De beide nieuwe ontwikkelingen betreffen particuliere initiatieven, waarvan de uitvoering niet afhankelijk is van financiële bijdragen van de gemeente Enschede. Voor de gemeente zijn aan de plannen van de initiatiefnemer naar huidig inzicht geen kosten verbonden, met uitzondering van plankosten.

Het plan aan de Oldenzaalsestraat 653-685 betreft een 'bouwplan' als bedoeld in artikel 6.2.1 van het Besluit ruimtelijke ordening. Dit betekent dat de gemeente verplicht is om ten tijde van het vaststellen van het bestemmingsplan tevens een exploitatieplan vast te stellen, tenzij het kostenverhaal anderszins voldoende is verzekerd. Voor het verhaal van de plan(ontwikkelings)kosten en eventuele benodigde fysieke ingrepen (bijv. infrastructuur of nutsvoorziening) is een exploitatieovereenkomst met de initiatiefnemer gesloten.

Daarmee kan worden gesteld dat het kostenverhaal voldoende anderszins is verzekerd, dat het opstellen van een exploitatieplan daarmee achterwege kan blijven en dat de economische uitvoerbaarheid van bestemmingsplan “Lonneker 2018” voldoende is aangetoond.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Mei 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Gemeente Enschede

Regels

Bestemmingsplan
Lonneker 2018

Status: Vastgesteld

enschede.nl

Lonneker 2018

Inhoudsopgave

Regels **3**

Hoofdstuk 1 Inleidende regels **4**
Artikel 1 Begrippen 4
Artikel 2 Wijze van meten 15

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels **17**
Artikel 3 Bedrijf 17
Artikel 4 Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg 19
Artikel 5 Cultuur en ontspanning 22
Artikel 6 Detailhandel 23
Artikel 7 Groen 26
Artikel 8 Horeca 27
Artikel 9 Kantoor 30
Artikel 10 Maatschappelijk 32
Artikel 11 Maatschappelijk - Begraafplaats 34
Artikel 12 Sport 36
Artikel 13 Tuin 38
Artikel 14 Verkeer 39
Artikel 15 Verkeer - Verblijfsgebied 41
Artikel 16 Wonen 43
Artikel 17 Waterstaat - Intrekgebied 49

Hoofdstuk 3 Algemene regels **50**
Artikel 18 Anti-dubbeltelregel 50
Artikel 19 Algemene bouwregels 51
Artikel 20 Algemene gebruiksregels 54
Artikel 21 Algemene aanduidingsregels 56
Artikel 22 Algemene afwijkingsregels 58
Artikel 23 Algemene wijzigingsregels 59
Artikel 24 Algemene procedureregels 60
Artikel 25 Overige regels 61

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels **63**
Artikel 26 Overgangsrecht 63
Artikel 27 Slotregel 65

Regels

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan:

het bestemmingsplan Lonneker 2018 met identificatienummer NL.IMRO.0153.BP00126- van de gemeente Enschede.

1.2 bestemmingsplan:

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding:

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels van het plan regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens:

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 achtererfgebied:

erf achter de lijn die het hoofdgebouw doorkruist op 1 meter achter de voorkant en van daaruit evenwijdig loopt met het aangrenzend openbaar toegankelijk gebied, zonder het hoofdgebouw opnieuw te doorkruisen of in het erf achter het hoofdgebouw te komen.

1.6 afhaalpunt:

een locatie waar de consument uitsluitend via internet bestelde goederen kan afhalen of retourneren, waar uitsluitend logistiek en opslag van bestelde goederen gedurende een korte periode plaatsvindt en waarbij geen sprake is van uitstalling ten verkoop en/of overige activiteiten.

1.7 afhaalzaak:

een bedrijf waar in hoofdzaak kant en klare maaltijden en kleine etenswaren, alsmede alcoholvrije dranken en consumptie-ijs, worden verkocht voor consumptie anders dan ter plaatse.

1.8 ambachtelijke bedrijvigheid:

kleinschalige consumentverzorgende bedrijfsactiviteiten waarin, geheel of overwegend, door middel van handwerk goederen worden vervaardigd, bewerkt, hersteld en/of geïnstalleerd.

Het verkopen en/of leveren van goederen is toegestaan, mits:

- dit naar aard en omvang en openingstijden een ondergeschikte activiteit is, en;
- de goederen verband houden met de betreffende bedrijfsactiviteit.

Tot kleinschalige en ambachtelijke bedrijvigheid worden in ieder geval de volgende bedrijfsactiviteiten gerekend: fietsenmaker, schoen- en/of kledingreparatie, modeontwerp, kledingmakerij, woningstoffeerderij, lijstenmakerij, naai-atelier, wasserette, sleutelmakerij, klompenmakerij, uurwerkreparatie, reparatie van kleine (elektrische) gebruiksgoederen, computerservice, grafisch ontwerp, decorbouw, goud- en/of zilversmederij, beoefening van scheppende en beeldende kunst en opslag van goederen voor particulieren.

1.9 ander geluidsgevoelig gebouw:

een bij algemene maatregel van bestuur als zodanig aangewezen gebouw, niet zijnde een woning, dat vanwege de bestemming daarvan bijzondere bescherming tegen geluid behoeft:

a. een onderwijsgebouw;
b. een ziekenhuis;
c. een verpleeghuis;
d. een verzorgingstehuis;
e. een psychiatrische inrichting;
f. een kinderdagverblijf,

met uitzondering van de delen van het gebouw die een andere gebruiksfunctie en/of bestemming hebben dan verblijfsruimten.

1.10 antennedrager:

antennemast of andere constructie bedoeld voor de bevestiging van een antenne.

1.11 antenne-installatie:

installatie bestaande uit een antenne, een antennedrager, de bedrading en de al dan niet in een of meer techniekkasten opgenomen apparatuur, met de daarbij behorende bevestigingsconstructie.

1.12 autoherstelbedrijf

een bedrijf dat uitsluitend of in hoofdzaak is bedoeld voor het onderhoud en/of de reparatie van motorvoertuigen en waar geen verkoop van motorvoertuigen plaatsvindt.

1.13 bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.14 bebouwingspercentage:

een op de verbeelding van het plan of in de regels aangegeven percentage, dat de grootte aangeeft van het deel van een bouwperceel, dat ten minste moet of ten hoogste mag worden bebouwd.

1.15 bed and breakfast:

een kleinschalige overnachtingsaccommodatie gericht op het bieden van de mogelijkheid tot een toeristisch en veelal kortdurend verblijf met het serveren van ontbijt. Een bed & breakfast is gevestigd in een woning of een daarbij behorend gebouw en wordt geleid door de bewoners van de betreffende woning. In planologische zin valt een bed & breakfast onder beroep of bedrijf aan huis.

1.16 bedrijf:

een onderneming gericht op het produceren, vervaardigen, bewerken, herstellen, installeren of inzamelen van goederen, alsmede verhuur, opslag en distributie van goederen.

1.17 bedrijfswoning:

een woning in of bij een (bedrijfs)gebouw of op een (bedrijven)terrein kennelijk slechts bedoeld voor (het huishouden van) een persoon wiens huisvesting daar, gelet op de bestemming van het gebouwen of het terrein, noodzakelijk is.

1.18 beperkt kwetsbare objecten:

de objecten als bedoeld in artikel 1 van het Besluit externe veiligheid inrichtingen, zijnde:

a. verspreid liggende woningen, woonschepen en woonwagens van derden met een dichtheid van maximaal twee woningen, woonschepen of woonwagens per hectare, en dienst- en bedrijfswoningen van derden;
b. kantoorgebouwen, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
c. hotels en restaurants, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
d. winkels , voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
e. sporthallen, sportterreinen, zwembaden en speeltuinen;
f. kampeerterreinen en andere terreinen bestemd voor recreatieve doeleinden, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
g. bedrijfsgebouwen, voorzover zij niet als kwetsbaar object kunnen worden aangemerkt;
h. objecten die met de onder a tot en met e en g genoemde gelijkgesteld kunnen worden uit hoofde van de gemiddelde tijd per dag gedurende welke personen daar verblijven, het aantal personen dat daarin doorgaans aanwezig is en de mogelijkheden voor zelfredzaamheid bij een ongeval, voorzover die objecten geen kwetsbare objecten zijn, en
i. objecten met een hoge infrastructurele waarde, zoals een telefoon- of electriciteitscentrale of een gebouw met vluchtleidingsapparatuur, voorzover die objecten wegens de aard van de gevaarlijke stoffen die bij een ongeval kunnen vrijkomen, bescherming verdienen tegen de gevolgen van dat ongeval.

1.19 beroep of bedrijf aan huis:

Een dienstverlenend beroep op administratief, juridisch, medisch, therapeutisch, kunstzinnig of technisch gebied of daarmee gelijk te stellen activiteiten of een kleinschalig bedrijf dat in of bij een woning wordt uitgeoefend, waarvan:

- de ruimtelijke uitwerking of uitstraling met de woonfunctie verenigbaar is en waarbij de woning in overwegende mate de woonfunctie behoudt en;
- degene die het beroep of het bedrijf uitoefent ook bewoner van de woning is.

1.20 beschermde boom:

een op het door burgemeester en wethouders vastgestelde bomenoverzicht weergegeven boom of boomgroep en alle gemeentelijke bomen die niet op dit overzicht zijn weergegeven, waarvoor in de algemene plaatselijke verordening een omgevingsvergunning voor het kappen van houtopstanden verplicht is gesteld.

1.21 bestaande bebouwing:

één of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.22 bestaand kamerverhuurpand

een kamerverhuurpand dat voor 24 december 2016 (het tijdstip van inwerkingtreding van het Voorbereidingsbesluit "Onzelfstandige Bewoning 2017") aantoonbaar onzelfstandig wordt bewoond en dit gebruik niet voor een periode langer dan een jaar is onderbroken.

1.23 bestaande woning als bedoeld in het verbod tot bouwkundig splitsen van woningen:

een woning die op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan feitelijk aanwezig is dan wel na dat tijdstip is of kan worden gerealiseerd overeenkomstig een, al dan niet in afwijking van dit plan, verleende omgevingsvergunning.

1.24 bestemmingsgrens:

de grens van een bestemmingsvlak.

1.25 bestemmingsvlak:

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.26 bijbehorend bouwwerk:

uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak.

1.27 bijzondere woonvorm:

een complex van ruimten waar bewoners nagenoeg zelfstandig wonen met (voorzieningen voor) verzorging en begeleiding (ook 24-uurs begeleiding), maar niet therapeutisch behandeld worden.

1.28 bouwen:

Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen, veranderen of vergroten van een bouwwerk.

1.29 bouwgrens:

de grens van een bouwvlak.

1.30 bouwmarkt:

een al dan niet geheel overdekt detailhandelsbedrijf van minimaal 1.000 m² verkoopvloeroppervlak, waarop het volledige assortiment van bouw- en doe-het-zelfproducten aan zowel vakman als particulier wordt aangeboden op basis van zelfbediening.

1.31 bouwperceel:

een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.32 bouwperceelgrens:

de grens van een bouwperceel.

1.33 bouwvlak:

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.34 bouwwerk:

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal die hetzij direct hetzij indirect met de grond is verbonden, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

1.35 brandstofafgiftepunt voor bedrijven:

een verkooppunt van motorbrandstoffen, niet zijnde lpg, voor alleen zakelijke klanten van op het bedrijventerrein gevestigde bedrijven.

1.36 consumentenvuurwerk:

vuurwerk dat is ingedeeld in categorie 1, 2 of 3 en dat bij of krachtens het Vuurwerkbesluit is aangewezen als vuurwerk dat ter beschikking mag worden gesteld voor particulier gebruik.

1.37 cultuurhistorisch beeldbepalend gebouw:

een gebouw dat door zijn architectonische waarde(n) en/of zijn cultuurhistorische waarde de specificiteit en herkenbaarheid van zijn omgeving verhoogt.

1.38 cultuurhistorisch deskundige:

door burgemeester en wethouders benoemde persoon of groep van personen die expert is op het gebied van monumentenzorg en cultuurhistorie.

1.39 cultuurhistorisch structuurbepalend gebouw:

een gebouw dat bijdraagt aan de ritmiek van de bebouwing in een straat voor wat betreft vormgeving, stedebouwkundige verschijningsvorm (bv. twee-onder-één kap of rijtjeswoningen), volume en functie (wonen, bedrijf, cultureel) en cultuurhistorische waarde heeft.

1.40 cultuurhistorische waarde:

de aan een bouwwerk en/of gebied toegekende waarde, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of gebied heeft gemaakt.

1.41 dak:

iedere bovenbeëindiging van een gebouw.

1.42 dakopbouw:

een constructie, niet zijnde een dakkapel, op een hellend dak waarin een of meerdere ramen zijn opgenomen en die voorzien is van zijwanden en een hellend dak, waarbij de nok van deze constructie hoger ligt dan de nok van het oorspronkelijke dak.

1.43 detailhandel:

het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan personen, die deze goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit, met uitzondering van afhaalzaken.

1.44 detailhandel volumineus:

detailhandel in volumineuze goederen die wegens aard en omvang en de specifieke vestigingseisen, met name op het gebied van bereikbaarheid en parkeren, niet thuishoort in het kernwinkelgebied of bestaande winkelcentra, zoals detailhandel in motorvoertuigen, grove bouwmaterialen, keukens en sanitair, tuincentra, bouwmarkten, woninginrichting en meubelen.

1.45 dienstverlening:

het bedrijfsmatig verlenen van diensten, waarbij het publiek rechtstreeks (al dan niet via een balie) te woord wordt gestaan en geholpen, zoals een uitzendbureau, reisbureau, kapsalon, wasserette, schoonheidsinstituut, pedicure, belwinkel en internetcafé, met uitzondering van seksinrichtingen.

1.46 eigen terrein als bedoeld in de regeling voor parkeren en laden en lossen

het terrein en/of bouwwerk dat de aanvrager in eigendom of in gebruik heeft en waarover hij kan beschikken en die bij het plan en/of het bouwwerk horen.

1.47 erf:

al dan niet bebouwd perceel, of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, voor zover het plan die inrichting niet verbiedt.

1.48 garagebedrijf:

een bedrijf dat uitsluitend of in hoofdzaak is bedoeld voor de verkoop van motorvoertuigen en het onderhoud en/of de reparatie van motorvoertuigen.

1.49 garageboxen:

een zelfstandig, van bijbehorende bouwwerken te onderscheiden, complex van minimaal twee aaneengesloten gebouwen, kennelijk bestemd voor de stalling van (motor)voertuigen.

1.50 gastenverblijf:

een ruimte, al dan niet behorend tot een (bedrijfs)woning, die geschikt is voor incidentele overnachting van gasten en waarbij geen sprake is van permanente bewoning of van een bedrijfsmatig geëxploiteerd recreatieverblijf.

1.51 gebouw:

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.52 geluidzoneringsplichtige inrichting:

inrichting zoals bedoeld in artikel 2.1, 3e lid van het Besluit omgevingsrecht, met bedrijfsactiviteiten welke in belangrijke mate geluidshinder kunnen veroorzaken.

1.53 grenswaarde:

grenswaarde, als bedoeld in artikel 5.1, lid 3 van de Wet milieubeheer en zoals uitgewerkt in het Besluit externe veiligheid inrichtingen ten aanzien van het niveau van het plaatsgebonden risico (PR).

1.54 groothandel:

het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen de uitstalling ten verkoop, het verkopen en/of leveren van goederen aan wederverkopers dan wel aan instellingen of personen ter aanwending in een andere bedrijfsactiviteit.

1.55 hogere grenswaarde:

een bij een bestemmingsplan in acht te nemen maximale waarde voor de geluidsbelasting van woningen, andere geluidgevoelige gebouwen en geluidsgevoelige terreinen, die hoger is dan de voorkeurgrenswaarde en die in een concreet geval kan worden vastgesteld op grond van de Wet geluidhinder en/of het Besluit geluidhinder.

1.56 hoofdgebouw:

een gebouw, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer gebouwen op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkst is.

1.57 horecabedrijf:

een bedrijf, dat in zijn algemeenheid is gericht op het verstrekken van dranken en/of etenswaren voor gebruik ter plaatse en/of het bedrijfsmatig verstrekken van logies, met uitzondering van bed and breakfast, en/of het exploiteren van zaal-, congres- en vergaderaccommodatie; met een horecabedrijf wordt een afhaalzaak gelijkgesteld.

1.58 hotel:

een horecabedrijf, dat tot hoofddoel heeft het verstrekken van logies met als nevenactiviteit het verstrekken van maaltijden en dranken voor consumptie ter plaatse.

1.59 huishouden:

een verzameling van één of meerdere personen die samen één zelfstandige huishouding voeren die zich kenmerkt door continuïteit in samenstelling en onderlinge verbondenheid.

1.60 huisvesting in verband met mantelzorg:

huisvesting in of bij een woning van één huishouden van maximaal twee personen, van wie tenminste één persoon mantelzorg verleent aan of ontvangt van een bewoner van die woning.

1.61 infrastructureel kunstwerk:

een bouwwerk ten behoeve van verkeersdoeleinden en/of de waterhuishouding, zoals een viaduct, een brug, een dam, een duiker, een sluis, beschoeiingen en remmingswerken, met uitzondering van (aanleg)steigers.

1.62 kamerverhuurpand:

een woning / wooneenheid die wordt gebruikt door 3 of meer personen die niet als één huishouden kunnen worden aangemerkt. Het kamerverhuurpand kenmerkt zich door het gezamenlijk gebruik van kook- en wasgelegenheid en / of toilet en in de meeste gevallen met een gezamenlijke toegang.

1.63 kantoor:

een gebouw of een gedeelte daarvan, dat dat door zijn indeling en inrichting bedoeld is om uitsluitend of in hoofdzaak te worden gebruikt voor zakelijke dienstverlening, waarbij het publiek niet of slechts in ondergeschikte mate rechtstreeks te woord wordt gestaan en geholpen.

1.64 kelder:

het beneden peil gelegen gedeelte van een gebouw.

1.65 kleinschalige constructiewerkplaats

een metaalbewerkingsinrichting voor licht constructiewerk en lassen met een productie-oppervlakte van minder dan 200 m2.

1.66 kleinschalige kunstsmederij

een kunstsmederij annex lasinrichting met een productie-oppervlakte van minder dan 200 m2.

1.67 kwetsbare objecten:

de objecten als bedoeld in artikel 1 van het Besluit externe veiligheid inrichtingen, zijnde:

a. woningen, woonschepen en woonwagens, niet zijnde beperkt kwetsbare objecten;
b. gebouwen bestemd voor het verblijf, al dan niet gedurende een gedeelte van de dag, van minderjarigen, ouderen, zieken of gehandicapten, zoals:
    1. ziekenhuizen, bejaardenhuizen en verpleeghuizen;
    2. scholen, of
    3. gebouwen of gedeelten daarvan, bestemd voor de dagopvang van minderjarigen.
c. gebouwen waarin doorgaans grote aantallen personen gedurende een groot gedeelte van de dag aanwezig zijn, waartoe in ieder geval behoren:
    1. kantoorgebouwen en hotels met een bruto vloeroppervlak (b.v.o.) van meer dan 1500 m² per object, of
    2. complexen waarin meer dan 5 winkels zijn gevestigd en waarvan het gezamenlijk bruto meer dan 1000 m² bedraagt en winkels met een totaal b.v.o. van meer dan 2000 m² per winkel, voorzover in die complexen of in die winkels een supermarkt, hypermarkt of warenhuis is gevestigd, en
d. kampeer- en andere recreatieterreinen bestemd voor het verblijf van meer dan 50 personen gedurende meerdere aaneengesloten dagen.

1.68 luifel:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat een overdekte ruimte vormt, waarbij de ene horizontale zijde bevestigd is aan de buitenzijde van een gebouw en de daar tegenoverliggende zijde vrij dragend is.

1.69 maatschappelijke voorzieningen:

educatieve, sociaal-medische, sociaal-culturele, levensbeschouwelijke voorzieningen en voorzieningen ten behoeve van openbare dienstverlening alsmede naar de aard daarmee gelijk te stellen voorzieningen, zoals de in bijlage 1 van deze regels onder de hoofdgroep 'Maatschappelijk' genoemde voorzieningen.

1.70 mantelzorg:

intensieve zorg of ondersteuning, die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende, ten behoeve van zelfredzaamheid of participatie, rechtstreeks voortvloeiend uit een tussen personen bestaande sociale relatie, die de gebruikelijke hulp van huisgenoten voor elkaar overstijgt en waarvan de behoefte met een verklaring van een huisarts, wijkverpleegkundige of andere door de gemeente aangewezen sociaal-medisch adviseur kan worden aangetoond.

1.71 motorvoertuig:

alle motorrijtuigen als bedoeld in de Wegenverkeerswet met uitzondering van bromfietsen, fietsen met trapondersteuning en gehandicaptenvoertuigen. Onder motorvoertuigen worden boten, caravans en aanhangwagens mede begrepen.

1.72 niet zelfstandige horeca:

horeca die een functionele relatie heeft met de in de bestemmingsomschrijving genoemde hoofdfunctie en uitsluitend ondergeschikt en ondersteunend is aan die hoofdfunctie.

1.73 nutsvoorzieningen:

gebouwde dan wel ongebouwde en/of ondergrondse infrastructurele voorzieningen, met uitzondering van hoogspanningsverbindingen en hoge druk aardgastransportleidingen, ten behoeve van algemene nutsdoeleinden zoals de watervoorziening, afval, energievoorziening, warmte-koude opslag of het (tele)communicatie-verkeer.

1.74 omgevingsvergunning:

omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

1.75 onderbouw:

een gedeelte van een gebouw dat wordt afgedekt door een vloer, waarvan de bovenkant minder dan 1,5 meter boven peil is gelegen.

1.76 openbaar toegankelijk gebied:

weg als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994, alsmede pleinen, parken, plantsoenen, openbaar vaarwater en ander openbaar gebied dat voor publiek algemeen toegankelijk is, met uitzondering van wegen die uitsluitend zijn bedoeld voor de ontsluiting van percelen door langzaam verkeer.

1.77 overig bouwwerk:

bouwwerk, geen gebouw en geen bijbehorend bouwwerk zijnde.

1.78 overkapping:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat een overdekte ruimte vormt zonder dan wel met ten hoogste één wand, niet zijnde een luifel.

1.79 perceelsgrens:

de grens van een (bouw)perceel.

1.80 plaatsgebonden risico:

risico op een plaats buiten een inrichting, uitgedrukt als de kans per jaar dat een persoon, die onafgebroken en onbeschermd op die plaats zou verblijven, overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof, gevaarlijke afvalstof of bestrijdingsmiddel betrokken is.

1.81 prostitutie:

het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.82 publieksgerichte dienstverlening

het bedrijfsmatig verlenen van diensten, waarbij het publiek rechtstreeks (al dan niet via een balie) te woord wordt gestaan en geholpen, zoals een uitzendbureau, reisbureau, kapsalon, wasserette, schoonheidsinstituut, pedicure, makelaar, bankfiliaal, kopieerwinkel, postkantoor en afhaalpunten (van goederen voor particulieren), met uitzondering van seksinrichtingen.

1.83 richtwaarde:

richtwaarde als bedoeld in artikel 5.1, lid 3 van de Wet milieubeheer en zoals uitgewerkt in het Besluit externe veiligheid inrichtingen ten aanzien van het niveau van het plaatsgebonden risico (PR).

1.84 risicovolle inrichting:

1. een inrichting als bedoeld in de Wet milieubeheer, waarbij op grond van het Besluit externe veiligheid inrichtingen een grenswaarde of richtwaarde voor het risico c.q. een risico-afstand moet worden aangehouden bij het in het bestemmingsplan toelaten van kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten.
2. een inrichting als bedoeld in de Wet milieubeheer, waarop het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) van toepassing is.

1.85 seksinrichting:

de voor het publiek toegankelijke, besloten ruimte waarin bedrijfsmatig, of in een omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht. Onder een seksinrichting wordt in ieder geval verstaan: een sekstheater, een parenclub of een prostitutiebedrijf waaronder tevens begrepen een erotische massagesalon, al dan niet in combinatie met elkaar.

1.86 slopen:

geheel of gedeeltelijk afbreken.

1.87 sportvoorzieningen:

gebouwde en/of ongebouwde voorzieningen ten behoeve van sport en sportieve recreatie, zoals de in bijlage 1 van deze regels onder de hoofdgroep 'Sport' genoemde voorzieningen.

1.88 supermarkt:

een detailhandelsbedrijf in de vorm van een zelfbedieningswinkel waar hoofdzakelijk levensmiddelen, voedingsmiddelen - inclusief versproducten zoals groente, brood, zuivel en vleeswaren - en huishoudelijke artikelen worden verkocht.

1.89 straatmeubilair:

de op of bij de weg behorende bouwwerken, constructies en objecten voor bewegwijzering, beveiliging en regeling van het verkeer, verkeersborden, brandkranen, lichtmasten, parkeermeters, stadsplattegronden, zitbanken, bloem- en plantenbakken, papier-, glas- en andere inzamelbakken, draagconstructies voor reclame, telefooncellen, abri's en andere, met de hiervoor genoemde gelijk te stellen bouwwerken, constructies en objecten.

1.90 tijdelijk toegestaan bouwwerk:

een gebouw of een bouwwerk, geen gebouw zijnde, dat is of mag worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning waarbij is bepaald dat het bouwwerk uitsluitend aanwezig mag zijn gedurende de in de omgevingsvergunning genoemde periode.

1.91 verblijfsgebied:

openbaar toegankelijk gebied dat is bestemd voor (de aanleg en instandhouding van) erfontsluitingswegen, pleinen, voet- en fietspaden, parkeerplaatsen, (openbare) nutsvoorzieningen, waterlopen en -partijen, groenvoorzieningen, speelvoorzieningen, overig straatmeubilair en geluidwerende voorzieningen.

1.92 verdieping:

iedere voor mensen toegankelijke ruimte in een gebouw die is gesitueerd boven de benedenverdieping of begane grond.

1.93 voorerfgebied:

erf dat geen onderdeel is van het achtererfgebied.

1.94 voorgevelrooilijn:

de evenwijdig aan de as van de weg gelegen lijn, die zoveel mogelijk aansluit bij de ligging van - een deel van de - voorgevels van de bestaande bebouwing.

1.95 vuurwerk:

vuurwerk als bedoeld in het Vuurwerkbesluit

1.96 vuurwerkbedrijf:

inrichting of bedrijf voor de vervaardiging, verwerking en/of opslag van vuurwerk en/of groothandel in vuurwerk.

1.97 vuurwerkbesluit:

besluit houdende regels met betrekking tot consumenten- en professioneel vuurwerk;

1.98 winkel:

een gebouw of een gedeelte daarvan dat door zijn indeling en inrichting bedoeld is als ruimte voor detailhandel , eventueel met bijbehorende kantoorruimte, en/of ambacht en/of magazijn.

1.99 woning / wooneenheid:

een (gedeelte van een) gebouw met woonfunctie / een complex van ruimten, dat door zijn indeling en inrichting uitsluitend bedoeld is voor de huisvesting van één afzonderlijk huishouden.

1.100 woongebouw:

een als zodanig ontworpen en gerealiseerd gebouw , dat meerdere naast elkaar en/of geheel of gedeeltelijk boven elkaar gelegen woningen omvat en dat qua uiterlijke verschijningsvorm als een eenheid beschouwd kan worden, niet zijnde een oorspronkelijk als (eengezins)woning gebouwde woning die bouwkundig in meerdere zelfstandige wooneenheden is gesplitst.

1.101 zakelijke dienstverlening:

het bedrijfsmatig verlenen van administratieve diensten aan of ten behoeve van bedrijven en/of personen, zoals administratie-, advocaten-, advies- en ingenieursbureaus met een beperkt publieksgerichte functie.

1.102 zendmast:

een bouwwerk, geen gebouw zijnde, waarop antenne-installaties worden geplaatst.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de dakhelling:

langs het dakvlak ten opzichte van het horizontale vlak.

2.2 de goothoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan de bovenkant van de goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.3 de inhoud van een bouwwerk:

tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (en/of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.4 de bouwhoogte van een bouwwerk:

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.5 de oppervlakte van een bouwwerk:

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

2.6 buitenwerks gevelvlak van een bouwwerk:

Het gedeelte van het bouwwerk dat, voorzover van wanden voorzien, van buitenaf zichtbaar is. Voor bouwwerken die niet of niet aan alle zijden door wanden omsloten worden, wordt de loodrechte projectie van de dakrand op het maaiveld als buitenwerks gevelvlak aangemerkt.

2.7 de verdiepingshoogte van de benedenverdieping van een gebouw:

de afstand tussen de bovenkant van de vloer en de onderkant van het plafond. Indien geen plafond aanwezig is, wordt de kleinste afstand tussen de bovenkant van de vloer en de onderkant van de bovenliggende bouwkundige constructie als verdiepingshoogte van de benedenverdieping aangemerkt.

2.8 de afstand tot de perceelsgrens:

de kortste afstand van enig punt van een gebouw tot de perceelsscheiding van het bouwperceel.

2.9 de afstand tussen gebouwen:

de kortste afstand tussen de buitenwerkse gevelvlakken van de gebouwen .

2.10 peil:

a. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang direct aan een weg grenst: de hoogte van die weg ter plaatse van de hoofdtoegang;
b. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;

c. voor een bouwwerk, geen gebouw zijnde: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw.

2.11 minimum/maximum bebouwingspercentage:

het aangegeven bebouwingspercentage moet worden berekend over het gehele bouwperceel, met inbegrip van de buiten de bouwgrens gelegen gronden. Voor de berekening blijven bouwwerken gelegen beneden peil buiten beschouwing.

2.12 bruto vloeroppervlak van een gebouw (b.v.o.):

de totale en buitenwerks gemeten vloeroppervlakte van de ruimten van een gebouw met inbegrip van de daartoe behorende magazijnen en overige ruimten.

2.13 verkoopvloeroppervlak van een gebouw (v.v.o.):

de totale overdekte vloeroppervlakte die voor het publiek geheel of grotendeels toegankelijk is, bestemd en feitelijk ingericht voor de verkoop en uitstalling van goederen.

2.14 ondergeschikte bouwdelen:

bij de toepassing van het bepaalde ten aanzien van het bouwen worden ondergeschikte bouwdelen, zoals plinten, pilasters, kozijnen, gevelversieringen, ventilatiekanalen, schoorstenen, gevel- en kroonlijsten, luifels, erkers, balkons en overstekende daken buiten beschouwing gelaten, mits de overschrijding van bouw-, c.q. bestemmingsgrenzen niet meer dan 1 meter bedraagt.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Bedrijf

3.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor "Bedrijf" aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. bedrijven, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, garagebedrijven (niet zijnde bedrijven met alleen reparatie/onderhoud), geluidzoneringsplichtige inrichtingen en vuurwerkbedrijven);
   2. niet-zelfstandige kantoorfunctie als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten;
   3. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.
b. Ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van bedrijf - 01" zijn de gronden tevens bestemd voor een kleinschalige constructiewerkplaats.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Bedrijf” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 3.1 worden gebouwd.
b. Geen bebouwing mag worden opgericht binnen een afstand van 3,5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen zijdelingse perceelsgrens en binnen een afstand van 5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen achterste perceelsgrens, tenzij het oprichten van bebouwing uit het oogpunt van rampenbestrijding geen gevaar oplevert.

3.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

3.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 3.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

3.2.4 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden den de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6.

3.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3 en/of 3.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

3.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

3.4 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 3.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
   1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
   2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

3.5 Specifieke gebruiksregels

a. Opslag op onbebouwde gronden ten dienste van bedrijven is toegestaan, mits deze niet plaats vindt vóór een naar de openbare weg of het openbaar groen gekeerde gevel.
b. Geen opslag van goederen mag plaatsvinden binnen een afstand van minder dan 3,5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen zijdelingse perceelsgrens en binnen een afstand van minder dan 5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen achterste perceelsgrens, tenzij de opslag van goederen uit het oogpunt van rampenbestrijding geen gevaar oplevert.
c. Bestaande bedrijfsmatige opslag, die afwijkt van het bepaalde onder a en/of b, mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.
d. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
   1. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van detailhandel;
   2. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van bewoning;
   3. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van zelfstandige kantoren;
   4. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting.

3.6 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 3.1, onder a, voor het toestaan van een bedrijfsactiviteit die niet is genoemd in de hoofdgroep Bedrijven van bijlage 1 van deze regels dan wel is genoemd in één categorie hoger van die hoofdgroep, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens lid 3.1, onder a, op die locatie toegestane bedrijfsactiviteiten.

3.7 Wijzigingsbevoegdheid

3.7.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door het verwijderen van de aanduiding “specifieke vorm van bedrijf - 01”.

3.7.2 Toepassingscriteria

a. Aan de in lid 3.7.1 genoemde wijzigingsbevoegdheid kunnen burgemeester en wethouders uitsluitend toepassing geven indien aan tenminste één van onderstaande criteria is voldaan:
   1. de betreffende activiteit ter plaatse is gedurende tenminste een half jaar beëindigd en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de activiteit zal worden voortgezet;
   2. met de eigenaar overeenstemming bereikt over het beëindigen van de betreffende activiteit.

Artikel 4 Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. Bedrijven ten behoeve van de verkoop van motorbrandstoffen zonder lpg en daaraan ondergeschikte detailhandel in aanverwante goederen;
b. Bedrijven, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, garagebedrijven (niet zijnde bedrijven met alleen reparatie/onderhoud), geluidzoneringsplichtige inrichtingen en vuurwerkbedrijven);
c. Niet-zelfstandige kantoorfunctie als integraal onderdeel van de bedrijfsactiviteiten;
d. Bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen;
e. Eén bedrijfswoning, niet te gebruiken als kamerverhuurpand, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 4.1 worden gebouwd.
b. De bestaande bedrijfswoning mag niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.
c. Het gebruiksoppervlak van de bedrijfswoning bedraagt tenminste 75 m^2.
d. Geen bebouwing mag worden opgericht binnen een afstand van 3,5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen zijdelingse perceelsgrens en binnen een afstand van 5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen achterste perceelsgrens, tenzij het oprichten van bebouwing uit het oogpunt van rampenbestrijding geen gevaar oplevert.

4.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

4.2.3 Bouwwerken buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 4.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

4.2.4 Bouwwerken met een specifieke aanduiding

Ter plaatse van de aanduiding “specifieke bouwaanduiding – luifel” mag een luifel of een overkapping zonder wanden worden gebouwd met een maximum bouwhoogte van 6 meter.

4.2.5 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6.

4.2.6 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 4.2.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.4 en/of 4.2.5 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

4.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

4.4 Afwijken van de bouwregels

4.4.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 4.2.1 onder c, voor het realiseren van een bedrijfswoning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m^2;
b. lid 4.2.6 voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
    1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
    2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

4.4.2 Toepassingscriteria

Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 4.4.1 onder a wordt uitsluitend verleend in de hierna genoemde categorieën van gevallen:

a. Bedrijfswoningen boven winkels en andere commerciële ruimten of boven culturele dan wel maatschappelijke voorzieningen: indien de oppervlakte van de beschikbare woonruimte aantoonbaar te klein is om een bedrijfswoning met een gebruiksoppervlak van tenminste 75 m2 te realiseren;
b. Bedrijfswoningen voor specifieke doelgroepen: indien voor de betreffende doelgroep naar redelijkheid en billijkheid een kwalitatief goed woon- en leefklimaat gerealiseerd kan worden in een bedrijfswoning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m2 en voor deze doelgroep nog geen of onvoldoende geschikte woonruimte aanwezig is.

4.5 Specifieke gebruiksregels

a. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
    1. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning;
    2. het gebruik van garageboxen voor iedere vorm van bewoning;
    3. het gebruik van vrijstaande gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak en met een functieaanduiding anders dan 'wonen', voor iedere vorm van bewoning;
    4. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak als afzonderlijke zelfstandige woning, tenzij het een uitbreiding betreft van een binnen het bouwvlak aanwezige bestaande woning.
b. Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de algemene gebruiksregels van artikel 20.2.
c. Opslag op onbebouwde gronden ten dienste van bedrijven is toegestaan, mits deze niet plaats vindt vóór een naar de openbare weg of het openbaar groen gekeerde gevel.
d. Geen opslag van goederen mag plaatsvinden binnen een afstand van minder dan 3,5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen zijdelingse perceelsgrens en binnen een afstand van minder dan 5 meter van een niet langs een openbare weg of openbaar groen gelegen achterste perceelsgrens, tenzij de opslag van goederen uit het oogpunt van rampenbestrijding geen gevaar oplevert.
e. Bestaande bedrijfsmatige opslag, die afwijkt van het bepaalde onder c en/of d, mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

4.6 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 4.1 onder b, voor het toestaan van een bedrijfsactiviteit die niet is genoemd in de hoofdgroep Bedrijven van bijlage 1 van deze regels dan wel is genoemd in één categorie hoger van die hoofdgroep, mits die

bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens lid 4.1, onder b, op die locatie toegestane bedrijfsactiviteiten.

b. lid 4.1 onder e en het gebruik van een woning of wooneenheid als kamerverhuurpand toestaan, mits wordt voldaan aan de criteria uit de beleidsregel "Onzelfstandige bewoning Enschede" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;

c. Het bepaalde onder b is niet van toepassing op bestaande kamerverhuurpanden.

Artikel 5 Cultuur en ontspanning

5.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Cultuur en ontspanning” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. functies, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Cultuur en Ontspanning van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen en (niet) zelfstandige horeca;
   2. bij deze doeleinden behorende groenvoorzieningen.

5.2 Bouwregels

5.2.1 Algemeen

Op de voor “Cultuur en ontspanning” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 5.1 worden gebouwd.

5.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

5.2.3 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6.

5.2.4 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 5.2.1, 5.2.2 en/of 5.2.3 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

5.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

5.4 Specifieke gebruiksregels

a. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
   1. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van detailhandel;
   2. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van horeca;
   3. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van zelfstandige kantoren;
   4. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
   5. het gebruik van gronden en bouwwerken voor iedere vorm van bewoning.

5.5 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 5.1, voor het toestaan van een functie die niet is genoemd in de hoofdgroep Cultuur en Ontspanning van bijlage 1 van deze regels dan wel is genoemd in één categorie hoger van die hoofdgroep, mits die functie, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens lid 5.1 op die locatie toegestane functies.

Artikel 6 Detailhandel

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Detailhandel” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. detailhandel, waarbij het verkoop vloeroppervlak uitsluitend is toegestaan op de begane grond en een eventueel aanwezige kelderverdieping, al dan niet in combinatie met een woonfunctie, met uitzondering van kamerverhuurpanden, op de overige verdieping(en) met uitzondering van een eventueel aanwezige kelderverdieping;
b. de woonfunctie als bedoeld onder a is alleen toegestaan voor zover reeds sprake is van een rechtens bestaande situatie ten tijde van de vaststelling van dit bestemmingsplan;
c. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

6.2 Bouwregels

6.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Detailhandel” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 6.1 worden gebouwd;
b. Bestaande woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen;
c. Het gebruiksoppervlak van woningen bedraagt tenminste 75 m^2.
d. Ter plaatse van de bouwaanduiding 'karakteristiek' dient de karakteristieke hoofdvorm van het gebouw in stand te worden gehouden.

6.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

6.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 6.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

6.2.4 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6.

6.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 6.2.1, 6.2.2, 6.2.3 en/of 6.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

6.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

6.4 Afwijken van de bouwregels

6.4.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 6.1 onder b voor het realiseren van een woning, niet zijnde een kamerverhuurpand, op de eventueel

aanwezige verdieping(en), niet zijnde de begane grond of een eventueel aanwezige kelderverdieping.
b. lid 6.2.1 onder c, voor het realiseren van een woning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m^2;
c. lid 6.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
    1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
    2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

6.4.2 Toepassingscriteria

Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 6.4.1 onder b wordt uitsluitend verleend in de hierna genoemde categorieën van gevallen:

a. Woningen boven winkels en andere commerciële ruimten of boven culturele dan wel maatschappelijke voorzieningen: indien de oppervlakte van de beschikbare woonruimte aantoonbaar te klein is om een woning met een gebruiksoppervlak van tenminste 75 m2 te realiseren;
b. Woningen voor specifieke doelgroepen: indien voor de betreffende doelgroep naar redelijkheid en billijkheid een kwalitatief goed woon- en leefklimaat gerealiseerd kan worden in een woning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m2 en voor deze doelgroep nog geen of onvoldoende geschikte woonruimte aanwezig is.

6.5 Specifieke gebruiksregels

a. Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de algemene gebruiksregels van artikel 20.2;
b. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
    1. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van volumineuze detailhandel;
    2. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting.
    3. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een autoherstelbedrijf.
    4. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning;
    5. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak en met een functieaanduiding anders dan 'wonen', voor iedere vorm van bewoning;
    6. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak als afzonderlijke zelfstandige woning, tenzij het een uitbreiding betreft van een binnen het bouwvlak aanwezige bestaande woning.

6.6 Afwijken van de gebruiksregels

a. lid 6.1 onder a en het gebruik van een woning of wooneenheid als kamerverhuurpand toestaan, mits wordt voldaan aan de criteria uit de beleidsregel "Onzelfstandige bewoning Enschede" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;
b. Het bepaalde onder a is niet van toepassing op bestaande kamerverhuurpanden.

6.7 Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk

a. Ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek' is het verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning bebouwing geheel of gedeeltelijk te slopen.
b. Voor het verlenen van de onder a genoemde omgevingsvergunning gelden de algemene regels voor het slopen van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken in artikel 25.3.

6.8 Wijzigingsbevoegdheid

6.8.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan ter plaatse van het perceel Oldenzaalsestraat 779 te Lonneker te wijzigen door:

a. het wijzigen van de bestemming “Detailhandel” in de bestemming “Bedrijf” ten behoeve van de vestiging van een bedrijf, dat is genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1), met dien verstande dat het bepaalde in artikel 3 ten aanzien van de bestemming “Bedrijf” van overeenkomstige toepassing is;
b. het wijzigen van de bestemming “Detailhandel” in de bestemming “Dienstverlening”, ten behoeve van de vestiging van een dienstverlenend bedrijf uit de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
c. het wijzigen van de bestemming 'Detailhandel' in de bestemming “Wonen” met bijbehorend bouwvlak ten behoeve van het realiseren van maximaal 2 woningen, met dien verstande dat:
    1. de woningen gebouwd worden in de voorgevelrooilijn, waarbij de oostelijke bouwgrens van de op de percelen Oldenzaalsestraat 799 en 797 geprojecteerde bouwvlakken als verplichte voorgevelrooilijn geldt, tenzij er vanuit stedenbouwkundig oogpunt voorkeur bestaat voor een andere voorgevelrooilijn als gevolg van voortschrijdend inzicht of vanwege gewijzigde omstandigheden in de omgeving;
    2. de maximale goothoogte van de woningen maximaal 6 meter mag bedragen;
    3. het aantal bouwlagen maximaal 2 mag bedragen.

6.8.2 Toepassingscriteria

Aan de in lid 6.8.1 onder a en b genoemde wijzigingsbevoegdheden kunnen burgemeester en wethouders uitsluitend toepassing geven indien aan tenminste één van onderstaande criteria is voldaan:

a. de betreffende activiteit ter plaatse is gedurende tenminste een half jaar beëindigd en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de activiteit zal worden voortgezet;
b. met de eigenaar overeenstemming bereikt over het beëindigen van de betreffende activiteit.

Artikel 7 Groen

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Groen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groenstroken, plantsoenen, waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen in het kader van de waterbeheersing;
b. in- en uitritten, wandel- en fietspaden;
c. speelvoorzieningen
d. parkeervoorzieningen;
e. (openbare) nutsvoorzieningen;
f. bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.

7.2 Bouwregels

7.2.1 Algemeen

Op de voor “Groen” aangewezen gronden mogen uitsluitend bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 7.1 worden gebouwd.

7.2.2 Speelvoorzieningen

Voor het bouwen van speelvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van een bouwwerk bedraagt 4 meter;
b. de maximum oppervlakte van een bouwwerk bedraagt 20 m² .

7.2.3 Overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van infrastructurele kunstwerken en vlaggenmasten bedraagt 10 meter;
b. de maximum bouwhoogte van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst bedraagt 15 meter;
c. de maximum bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt 5 meter.

7.3 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning voor bebouwing als bedoeld in de leden 7.2.2 en 7.2.3 nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.
b. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder a genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de Algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

Artikel 8 Horeca

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Horeca” aangewezen gronden zijn, bestemd voor:

a. horecabedrijven, die zijn genoemd in categorie 1 uit de hoofdgroep Horeca van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
b. wonen, met uitzondering van kamerverhuurpanden, voor zover reeds sprake is van een rechtens bestaande situatie ten tijde van de vaststelling van dit bestemmingsplan;
c. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

8.2 Bouwregels

8.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Horeca” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 8.1 worden gebouwd;
b. Bestaande woningen mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen;
c. Het gebruiksoppervlak van woningen bedraagt tenminste 75 m^2.
d. Ter plaatse van de bouwaanduiding 'karakteristiek' dient de karakteristieke hoofdvorm van het gebouw in stand te worden gehouden.

8.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

a. Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3;
b. In afwijking van het bepaalde onder a zijn ter plaatse van de "specifieke bouwaanduiding luifel" bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak, achter de voorgevelrooilijn toegestaan, voor zover de totale oppervlakte bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak per bouwperceel niet meer dan 50 m^2 bedraagt.

8.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 8.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

8.2.4 Overige bouwwerken

a. Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden den de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6;
b. In aanvulling op het bepaalde onder a is ter plaatse van de "specifieke bouwaanduiding luifel" een luifel toegestaan met een bouwhoogte van maximaal 4 meter.

8.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 8.2.1, 8.2.2, 8.2.3 en/of 8.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

8.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

8.4 Afwijken van de bouwregels

8.4.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 8.1 onder b voor het realiseren van een woning, niet zijnde een kamerverhuurpand, op de eventueel aanwezige verdieping(en), niet zijnde de begane grond of een eventueel aanwezige kelderverdieping;
b. lid 8.2.1 onder c voor het realiseren van een woning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m^2;
c. lid 8.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
    1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
    2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

8.4.2 Toepassingscriteria

Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 8.4.1 onder b wordt uitsluitend verleend in de hierna genoemde categorieën van gevallen:

a. Woningen boven winkels en andere commerciële ruimten of boven culturele dan wel maatschappelijke voorzieningen: indien de oppervlakte van de beschikbare woonruimte aantoonbaar te klein is om een woning met een gebruiksoppervlak van tenminste 75 m2 te realiseren;
b. Woningen voor specifieke doelgroepen: indien voor de betreffende doelgroep naar redelijkheid en billijkheid een kwalitatief goed woon- en leefklimaat gerealiseerd kan worden in een woning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m2 en voor deze doelgroep nog geen of onvoldoende geschikte woonruimte aanwezig is.

8.5 Specifieke gebruiksregels

a. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
    1. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
    2. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning;
    3. het gebruik van vrijstaande gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak voor iedere vorm van bewoning;
    4. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak als afzonderlijke zelfstandige woning, tenzij het een uitbreiding betreft van een binnen het bouwvlak aanwezige bestaande woning.
b. Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de algemene gebruiksregels van artikel 20.2.

8.6 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 8.1, onder a, voor het toestaan van een bedrijfsactiviteit die niet is genoemd in de hoofdgroep Horeca van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 8.1, onder a, op die locatie toegestane bedrijfsactiviteiten.
b. lid 8.1, onder b en het gebruik van een woning of wooneenheid als kamerverhuurpand toestaan, mits wordt voldaan aan de criteria uit de beleidsregel "Onzelfstandige bewoning Enschede" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;
c. Het bepaalde onder b is niet van toepassing op bestaande kamerverhuurpanden.

8.7 Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk

a. Ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek' is het verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning bebouwing geheel of gedeeltelijk te slopen.
b. Voor het verlenen van de onder a genoemde omgevingsvergunning gelden de algemene regels voor het slopen van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken in artikel 25.3.

Artikel 9 Kantoor

9.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Kantoor” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. kantoren;
   2. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.
b. Ter plaatse van de aanduiding “specifieke vorm van maatschappelijk - dierenkliniek" is tevens een dierenkliniek toegestaan.

9.2 Bouwregels

9.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Kantoor” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 9.1 worden gebouwd.

9.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

9.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 9.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

9.2.4 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6.

9.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 9.2.1, 9.2.2, 9.2.3 en/of 9.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

9.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

9.4 Afwijken van de bouwregels

9.4.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in artikel 9.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:

a. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
b. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

9.5 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

a. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
b. het gebruik van gronden en bouwwerken voor iedere vorm van bewoning;
c. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van detailhandel.

9.6 Wijzigingsbevoegdheid

9.6.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door het verwijderen van de aanduiding “specifieke vorm van maatschappelijk - dierenkliniek".

9.6.2 Toepassingscriteria

Aan de in lid 9.6.1 genoemde wijzigingsbevoegdheden kunnen burgemeester en wethouders uitsluitend toepassing geven indien aan tenminste één van onderstaande criteria is voldaan:

a. de betreffende activiteit ter plaatse is gedurende tenminste een half jaar beëindigd en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de activiteit zal worden voortgezet;
b. met de eigenaar overeenstemming bereikt over het beëindigen van de betreffende activiteit.

Artikel 10 Maatschappelijk

10.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Maatschappelijk” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. maatschappelijke voorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
   2. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.
b. Ter plaatse van de aanduiding “sportzaal” zijn de gronden tevens bestemd voor sportvoorzieningen die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Sport van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);

10.2 Bouwregels

10.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Maatschappelijk” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 10.1 worden gebouwd;
b. Ter plaatse van de bouwaanduiding 'karakteristiek' dient de karakteristieke hoofdvorm van het gebouw in stand te worden gehouden.

10.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

10.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 10.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

10.2.4 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6.

10.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 10.2.1, 10.2.2, 10.2.3 en/of 10.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

10.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

10.4 Afwijken van de bouwregels

10.4.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 10.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:

1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

10.5 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:

a. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning;
b. het gebruik van garageboxen voor iedere vorm van bewoning;
c. het gebruik van vrijstaande gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak voor iedere vorm van bewoning;
d. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak als afzonderlijke zelfstandige woning, tenzij het een uitbreiding betreft van een binnen het bouwvlak aanwezige bestaande woning;
e. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting.

10.6 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 10.1, onder a sub 1, voor het toestaan van een bedrijfsactiviteit of voorziening die niet is genoemd in de hoofdgroep Maatschappelijk van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die bedrijfsactiviteit of voorziening, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 10.1, onder a sub 1, op die locatie toegestane bedrijfsactiviteiten en voorzieningen.
b. lid 10.1, onder b, ten behoeve van de vestiging dan wel wijziging of aanpassing van een bestaande sportvoorziening in een sportvoorziening die niet is genoemd in de hoofdgroep Sport van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die sportvoorziening, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 10.1, onder b, op die locatie toegestane voorzieningen.

10.7 Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk

a. Ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek' is het verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning bebouwing geheel of gedeeltelijk te slopen.
b. Voor het verlenen van de onder a genoemde omgevingsvergunning gelden de algemene regels voor het slopen van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken in artikel 25.3.

10.8 Wijzigingsbevoegdheid

10.8.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:

a. het verwijderen van de aanduiding 'sportzaal';

10.8.2 Toepassingscriteria

Aan de in lid 10.8.1 onder a genoemde wijzigingsbevoegdheid kunnen burgemeester en wethouders uitsluitend toepassing geven indien aan tenminste één van onderstaande criteria is voldaan:

a. de betreffende activiteit ter plaatse is gedurende tenminste een half jaar beëindigd en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de activiteit zal worden voortgezet;
b. met de eigenaar overeenstemming bereikt over het beëindigen van de betreffende activiteit.

Artikel 11 Maatschappelijk - Begraafplaats

11.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Maatschappelijk - Begraafplaats” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. een begraafplaats;
b. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, terreinen en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen, verhardingen, groenvoorzieningen, water en (openbare) nutsvoorzieningen.

11.2 Bouwregels

11.2.1 Algemeen

Op de voor “Maatschappelijk - Begraafplaats” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 11.1 worden gebouwd.

11.2.2 Gebouwen

Voor het bouwen van gebouwen gelden de volgende regels:

a. het gezamenlijk oppervlak mag maximaal 100 m² bedragen;
b. de maximum bouwhoogte bedraagt 5 meter;
c. de maximum goothoogte bedraagt 4 meter.

11.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 11.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

11.2.4 Overige bouwwerken

a. Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6;
b. in aanvulling op het bepaalde onder a geldt voor het bouwen van herdenkingsmonumenten een maximum bouwhoogte van 8 meter.

11.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 11.2.1, 11.2.2, 11.2.3 en/of 11.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

11.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

11.4 Afwijken van de bouwregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 11.2.4, onder b, voor het bouwen van een herdenkingsmonument tot een maximum bouwhoogte van 10 meter;
b. lid 11.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
    1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
    2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

11.5 Wijzigingsbevoegdheid

11.5.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door het toevoegen van een nieuw bouwvlak, met dien verstande dat:

a. bij (vervangende) nieuwbouw voldaan wordt aan het bepaalde in artikel 25.2 ten aanzien van het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater;
b. in voldoende parkeergelegenheid wordt voorzien, zoals bepaald in artikel 25.1;
c. is aangetoond dat de kwaliteit van de bodem geschikt is voor de begraafplaatsfunctie en dat noodzakelijke bodemsaneringen technisch en financieel kunnen worden uitgevoerd;
d. in overleg met het bevoegd gezag door middel van een archeologisch vooronderzoek inzicht is gegeven over de aanwezigheid van archeologische waarden;
e. is aangetoond dat het plan financieel uitvoerbaar is;
f. voor het overige het bepaalde in artikel 11 ten aanzien van de bestemming “Maatschappelijk - Begraafplaats” van overeenkomstige toepassing is.

Artikel 12 Sport

12.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Sport” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. sportvoorzieningen, die zijn genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Sport van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1; met uitzondering van risicovolle inrichtingen);
   2. tennisbanen met verlichting;
   3. veldsportcomplexen met verlichting;
   4. 1 (één) open-lucht-ijsbaan met natuurijs;
   5. niet-zelfstandige horeca;
   6. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, terreinen en voorzieningen, zoals kantines, kleedruimtes, ontsluitingswegen, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.

12.2 Bouwregels

12.2.1 Algemeen

Op de voor “Sport” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 12.1 worden gebouwd.

12.2.2 Hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken in artikel 19.1.1, 19.1.2 en 19.1.3.

12.2.3 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 12.2.2 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

12.2.4 Overige bouwwerken

a. Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de algemene bouwregels voor overige bouwwerken in artikel 19.1.5 en 19.1.6;
b. in aanvulling op het bepaalde onder a gelden de volgende bepalingen voor het bouwen van overige bouwwerken:
   1. de maximum bouwhoogte van lichtmasten bedraagt 18 meter;
   2. de maximum bouwhoogte van ballenvangers bedraagt 5 meter;
   3. de hoogte van andere op de bestemming gerichte noodzakelijke gebouwde voorzieningen mag maximaal 8 meter bedragen.

12.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 12.2.1, 12.2.2, 12.2.3 en/of 12.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

12.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

12.4 Afwijken van de bouwregels

12.4.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 12.2.4, onder b sub 2, voor een bouwhoogte tot maximaal 8 meter;
b. lid 12.2.5, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
    1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
    2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

12.5 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 12.1, onder a sub 1, voor het toestaan van een bedrijfsactiviteit of voorziening die niet is genoemd in de hoofdgroep Sport van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die bedrijfsactiviteit of voorziening, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 12.1, onder a sub 1, op die locatie toegestane bedrijfsactiviteiten en voorzieningen.

12.6 Wijzigingsbevoegdheid

12.6.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:

a. het toevoegen van een nieuw bouwvlak of het wijzigen van de afmetingen van een bestaand bouwvlak, met dien verstande dat:
    1. bij (vervangende) nieuwbouw voldaan wordt aan het bepaalde in artikel 25.2 ten aanzien van het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater;
    2. in voldoende parkeergelegenheid wordt voorzien, zoals bepaald in artikel 25.1;
    3. is aangetoond dat de kwaliteit van de bodem geschikt is voor de nieuwe functie en dat noodzakelijke bodemsaneringen technisch en financieel kunnen worden uitgevoerd;
    4. in overleg met het bevoegd gezag door middel van een archeologisch vooronderzoek inzicht is gegeven over de aanwezigheid van archeologische waarden;
    5. is aangetoond dat het plan financieel uitvoerbaar is;
    6. voor het overige het bepaalde in artikel 12 van overeenkomstige toepassing is.

Artikel 13 Tuin

13.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Tuin” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. tuinen, geen erven zijnde, behorende bij de op de aangrenzende gronden gelegen woningen;
b. bij deze doeleinden behorende bouwwerken en voorzieningen, zoals parkeervoorzieningen en groenvoorzieningen.

13.2 Bouwregels

13.2.1 Gebouwen

Op de voor “Tuin” aangewezen gronden mogen geen gebouwen worden gebouwd.

13.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

a. De maximum bouwhoogte van erf- en perceelsafscheidingen voor de voorgevelrooilijn, bedraagt 1 meter.
b. Het bouwen van andere bouwwerken, geen gebouwen zijnde, voor de voorgevelrooilijn is niet toegestaan.
c. De maximum bouwhoogte van erf- en perceelsafscheidingen achter de voorgevelrooilijn, bedraagt 2 meter.
d. De maximum bouwhoogte van andere bouwwerken, geen gebouwen zijnde, achter de voorgevelrooilijn, bedraagt 3 meter.

Artikel 14 Verkeer

14.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Verkeer” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. wegen;
   2. voet- en fietspaden;
   3. viaducten en bruggen;
   4. parkeervoorzieningen;
   5. groenvoorzieningen;
   6. waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
   7. geluidwerende voorzieningen;
   8. (openbare) nutsvoorzieningen;
   9. busbanen en bussluizen;
   10. bij deze doeleinden behorende gebouwen, bouwwerken geen gebouwen zijnde, straatmeubilair en andere werken.
b. Ter plaatse van de aanduiding “verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg" is een verkooppunt van motorbrandstoffen zonder lpg toegestaan.

14.2 Bouwregels

14.2.1 Algemeen

Op de voor “Verkeer” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 14.1 worden gebouwd.

14.2.2 Gebouwen

a. De maximum bouwhoogte van een gebouw bedraagt 4 meter;
b. De maximum inhoud van een gebouw bedraagt 50 m³ .

14.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

a. De maximum bouwhoogte van infrastructurele kunstwerken en vlaggenmasten bedraagt 10 meter;
b. De maximum bouwhoogte van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst bedraagt 15 meter;
c. Ter plaatse van de aanduiding “specifieke bouwaanduiding – luifel” mag een luifel of een overkapping zonder wanden worden gebouwd met een maximum bouwhoogte van 6 meter.

14.2.4 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 14.2.1, 14.2.2 en/of 14.2.3 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

14.3 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning voor bebouwing als bedoeld in de leden 14.2.1, 14.2.2 en 14.2.3 nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.
b. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder a genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.

14.4 Wijzigingsbevoegdheid

14.4.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door het verwijderen van de aanduiding “verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg”.

14.4.2 Toepassingscriteria

a. Aan de in lid 14.4.1 genoemde wijzigingsbevoegdheid kunnen burgemeester en wethouders uitsluitend toepassing geven indien aan tenminste één van onderstaande criteria is voldaan:
   1. de betreffende activiteit ter plaatse is gedurende tenminste een half jaar beëindigd en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de activiteit zal worden voortgezet;
   2. met de eigenaar is overeenstemming bereikt over het beëindigen van de betreffende activiteit.

Artikel 15 Verkeer - Verblijfsgebied

15.1 Bestemmingsomschrijving

De voor “Verkeer - Verblijfsgebied” aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. erftoegangswegen;
b. woonerven;
c. pleinen;
d. voet- en fietspaden;
e. parkeervoorzieningen;
f. groenvoorzieningen;
g. waterpartijen, -lopen, -bergingen, wadi's, infiltratiestroken en andere voorzieningen ten behoeve van de waterhuishouding;
h. speelvoorzieningen;
i. straatmeubilair;
j. (openbare) nutsvoorzieningen
k. busbanen en bussluizen;
l. verkeersvoorzieningen;
m. bij deze doeleinden behorende bouwwerken en andere werken.

15.2 Bouwregels

15.2.1 Algemeen

Op de voor “Verkeer - Verblijfsgebied” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 15.1 worden gebouwd.

15.2.2 Gebouwen ten behoeve van openbaar vervoer of wegverkeer

a. De maximum bouwhoogte van een gebouw bedraagt 4 meter.
b. De maximum inhoud van een gebouw bedraagt 50 m³ .

15.2.3 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

a. De maximum bouwhoogte van infrastructurele kunstwerken en vlaggenmasten bedraagt 10 meter;
b. De maximum bouwhoogte van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst bedraagt 15 meter.

15.2.4 Speelvoorzieningen

Voor het bouwen van speelvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. de bouwhoogte van bouwwerken mag maximaal 4 meter bedragen;
b. de oppervlakte van bouwwerken mag per bouwwerk maximaal 20 m² bedragen.

15.2.5 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 15.2.1, 15.2.2, 15.2.3 en/of 15.2.4 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

15.3 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning voor bebouwing als bedoeld in de leden 15.2.2, 15.2.3 en 15.2.4 nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.
b. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder c genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de Algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming

van bomen.

Artikel 16 Wonen

16.1 Bestemmingsomschrijving

a. De voor “Wonen” aangewezen gronden zijn bestemd voor:
   1. het wonen, met uitzondering van kamerverhuurpanden, al dan niet in combinatie met een beroep of bedrijf aan huis;
   2. bij deze doeleinden behorende bouwwerken, erven, tuinen en voorzieningen, zoals woningen, bergingen, trappenhuizen, in- en uitritten, parkeervoorzieningen, groenvoorzieningen en (openbare) nutsvoorzieningen.
b. Ter plaatse van de aanduiding “bedrijf” is een bedrijf toegestaan, dat is genoemd in de categorieën 1 en 2 uit de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen en garagebedrijven, vuurwerkbedrijven en geluidzoneringsplichtige inrichtingen, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de begane grond;
c. Ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van bedrijf - 01" is een bedrijf als bedoeld onder b toegestaan en zijn de gronden tevens bestemd voor een kleinschalige constructiewerkplaats;
d. Ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van bedrijf - 02" is een bedrijf als bedoeld onder b toegestaan en zijn de gronden tevens bestemd voor een kleinschalige kunstsmederij;
e. Ter plaatse van de aanduiding "detailhandel" is detailhandel toegestaan, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de begane grond en het detailhandel betreft die is genoemd in de categorie 1 uit de hoofdgroep Detailhandel van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
f. Ter plaatse van de aanduiding “dienstverlening” is dienstverlening toegestaan, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de begane grond;
g. Ter plaatse van de aanduiding “garagebox” zijn garageboxen toegestaan;
h. Ter plaatse van de aanduiding "kantoor" is een kantoor toegestaan, met dien verstande dat deze functie uitsluitend is toegestaan op de begane grond;
i. Ter plaatse van de aanduiding “maatschappelijk” is een maatschappelijke voorziening toegestaan, die is genoemd in categorie 1 en 2 uit de hoofdgroep Maatschappelijk van de bij deze regels behorende Lijst van Bedrijfstypen (bijlage 1);
j. Ter plaatse van de aanduiding "specifieke vorm van wonen - logies" is de verhuur van appartementen voor zowel korte als lange duur toegestaan, voor zover reeds sprake is van een rechtens bestaande situatie ten tijde van de vaststelling van dit bestemmingsplan.

16.2 Bouwregels

16.2.1 Algemeen

a. Op de voor “Wonen” aangewezen gronden mogen uitsluitend gebouwen en andere bouwwerken in overeenstemming met het bepaalde in lid 16.1 worden gebouwd;
b. Het maximum bebouwingspercentage bedraagt per bouwperceel:
   1. 80% voor percelen met een oppervlakte tot 150 m^2;
   2. 60% voor percelen met een oppervlakte van 150 m^2 tot 300 m^2, waarbij in ieder geval een oppervlakte van 120 m^2 mag worden bebouwd;
   3. 50% voor percelen met een oppervlakte van 300 m^2 tot 500 m^2, waarbij in ieder geval een oppervlakte van 180 m^2 mag worden bebouwd;
   4. 40% voor percelen met een oppervlakte groter dan 500 m^2, waarbij in ieder geval een oppervlakte van 250 m^2 mag worden bebouwd.
c. Het bepaalde onder b is niet van toepassing op bouwpercelen met woongebouwen.
d. Bestaande woningen en andere gebouwen, waaronder de appartementen als bedoeld in lid 16.1 onder j, mogen niet bouwkundig worden gesplitst in meerdere zelfstandige woningen.
e. Het gebruiksoppervlak van woningen bedraagt tenminste 75 m^2;
f. Ter plaatse van de bouwaanduiding 'karakteristiek' dient de karakteristieke hoofdvorm van het gebouw in stand te worden gehouden.

g. Ter plaatse van de percelen Oldenzaalsestraat 683-685 mogen gezamenlijk maximaal 2 woningen gebouwd worden en, in het geval van de bouw van 2 woningen, uitsluitend in de vorm van 2 aaneengesloten woningen.

16.2.2 Hoofdgebouwen

Voor het bouwen van hoofdgebouwen gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 16.2.1 de volgende bepalingen:

a. hoofdgebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. ter plaatse van de aanduiding “maximum bouwhoogte (m)” mag de bouwhoogte niet worden overschreden;
c. ter plaatse van de aanduiding "maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)" mag de goot- en bouwhoogte niet worden overschreden;
d. ter plaatse van de aanduiding "maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m), dakhelling (graden)" mogen de goot- en bouwhoogte niet worden overschreden en mag de dakhelling niet worden onderschreden;
e. de afstand van een vrijstaand hoofdgebouw of een blok van twee of meer aaneengesloten hoofdgebouwen tot de zijdelingse perceelsgrens bedraagt tenminste 3 meter.

16.2.3 Bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 16.2.1 de volgende bepalingen:

a. Voor het bouwen van een erker of portaal aan de voorgevel van een woning gelden de volgende regels:
    1. de oppervlakte mag maximaal 6 m² bedragen of de breedte mag maximaal 2/3 van de gevellengte bedragen;
    2. de bouwdiepte mag maximaal 1,5 meter bedragen;
    3. de goothoogte mag maximaal 3 meter bedragen;
    4. de bouwhoogte mag maximaal 4,5 meter bedragen;

16.2.4 Bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied en binnen het bouwvlak

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied binnen het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 16.2.1 de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken is gelijk aan de maximum bouwhoogte van het hoofdgebouw.
b. indien voor het hoofdgebouw tevens een maximum goothoogte geldt is deze ook van toepassing op aangebouwde bijbehorende bouwwerken, met uitzondering van dakkapellen en daarmee naar aard en omvang vergelijkbare andere aangebouwde bijbehorende bouwwerken;
c. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken is gelijk aan de goothoogte van het hoofdgebouw, tenzij de situatie onder d van toepassing is;
d. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken bij een hoofdgebouw met plat dak bedraagt:
    1. 7 meter, indien het hoofdgebouw een bouwhoogte heeft van meer dan 7 meter;
    2. 5 meter, indien het hoofdgebouw een bouwhoogte heeft van 7 meter of minder, met dien verstande dat de bouwhoogte niet hoger mag zijn dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw.

16.2.5 Bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied en buiten het bouwvlak

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken in het achtererfgebied buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 16.2.1 de volgende bepalingen:

a. de bouwhoogte van bijbehorende bouwwerken mag maximaal 5 meter bedragen;
b. de goothoogte van bijbehorende bouwwerken mag maximaal 3 meter bedragen.

16.2.6 Bijbehorende bouwwerken bij woongebouwen

Voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken bij woongebouwen gelden in aanvulling op het bepaalde in lid 16.2.1 de volgende bepalingen:

a. bijbehorende bouwwerken dienen binnen het bouwvlak worden gebouwd;

b. de maximum bouwhoogte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken binnen het bouwvlak is gelijk aan maximum bouwhoogte van het hoofdgebouw;
c. indien voor het hoofdgebouw tevens een maximum goothoogte geldt is deze ook van toepassing op aangebouwde bijbehorende bouwwerken binnen het bouwvlak, met uitzondering van dakkapellen en daarmee naar aard en omvang vergelijkbare andere aangebouwde bijbehorende bouwwerken;
d. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken bedraagt 5 meter.

16.2.7 Bebouwing buiten het bouwvlak

Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak gelden in aanvulling op het bepaalde in de leden 16.2.3 en 16.2.5 de algemene bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak in artikel 19.1.4.

16.2.8 Bouwwerken met specifieke aanduiding

a. Ter plaatse van de aanduiding 'garagebox' bedraagt:
   1. de maximum oppervlakte van een garagebox 20 m²;
   2. de maximum bouwhoogte van een garagebox 4 meter.

16.2.9 Aanvullende bouwregels voor (vervangende) nieuwbouw

In aanvulling op het bepaalde in de leden 16.2.1, 16.2.2, 16.2.3, 16.2.4, 16.2.5, 16.2.6, 16.2.7 en 16.2.8 gelden voor het realiseren van (vervangende) nieuwbouw de volgende regels:

a. Bij het realiseren van (vervangende) nieuwbouw van een hoofdgebouw dienen voorzieningen voor het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater te worden gerealiseerd overeenkomstig het bepaalde in artikel 25.2.
b. Het bepaalde onder a is van overeenkomstige toepassing op het gelijktijdig met een nieuw hoofdgebouw op hetzelfde bouwperceel realiseren van (vervangende) nieuwbouw van bijbehorende bouwwerken en / of de (vervangende) nieuwbouw van een gebouw met een functieaanduiding.

16.2.10 Overige bouwwerken

Voor het bouwen van overige bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van erf- en perceelafscheidingen in het voorerfgebied bedraagt 1 meter;
b. de maximum bouwhoogte van erf- en perceelafscheidingen in het achtererfgebied bedraagt 2 meter;
c. de maximum bouwhoogte van vlaggenmasten bedraagt 6 meter;
d. het aantal vlaggenmasten in het voorerfgebied bedraagt maximaal 1 per erf;
e. andere overige bouwwerken mogen uitsluitend in het achtererfgebied worden gebouwd, met een maximum bouwhoogte van 5 meter.

16.2.11 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het overige bepaalde in lid 16.2 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

16.3 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen als bedoeld in artikel 19.1.7.

16.4 Afwijken van de bouwregels

16.4.1 Afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 16.2.1 onder a, voor het toestaan van het verbouwen van een woning of wooneenheid tot kamerverhuurpand, mits wordt voldaan aan de criteria uit de beleidsregel "Onzelfstandige bewoning

Enschede" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;

b. lid 16.2.1 onder e, voor het realiseren van een woning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m^2;
c. lid 16.2.2 onder e, voor het bouwen van hoofdgebouwen tot op de zijdelingse perceelsgrenzen;
d. lid 16.2.3 onder a, voor het bouwen van overige bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied, mits wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    1. de voorgevelrooilijn mag met ten hoogste 3 meter worden overschreden;
    2. het bijbehorende bouwwerk dient minimaal 2 meter van het openbaar toegankelijk gebied te worden geplaatst;
    3. de maximum bouwhoogte bedraagt 3 meter.
e. lid 16.2.3 onder a, voor het uitbreiden van een hoofdgebouw met toepassen van de bouwregels in de leden 16.2.4 en 16.2.5 indien de situering van het bouwperceel ter plaatse zodanig is dat feitelijk geen of maar in zeer geringe mate sprake is van achtererfgebied en er stedenbouwkundig geen bezwaar is voor het realiseren van bebouwing in het voorerfgebied;
f. lid 16.2.4 onder c, voor de uitbreiding of realisatie van een vrijstaand bijbehorend bouwwerk tot een bouwhoogte die hoger is dan de goothoogte van het hoofdgebouw, waarbij de bouw- en goothoogte van het vrijstaand bijbehorend bouwwerk de bouw- en goothoogte van het hoofdgebouw niet mogen overschrijden;
g. lid 16.2.5 onder a, voor het uitbreiden van een hoofdgebouw tot een maximum bouwhoogte die gelijk is aan de bouwhoogte van het hoofdgebouw;
h. lid 16.2.5 onder b, voor het uitbreiden van een hoofdgebouw tot een maximum goothoogte die gelijk is aan de goothoogte van het hoofdgebouw;
i. lid 16.2.6 onder a, voor het realiseren van bijbehorende bouwwerken bij woongebouwen buiten het bouwvlak, onder de volgende voorwaarden:
    1. bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak dienen te worden gebouwd in het achtererfgebied, tenzij ter plaatse de situatie onder 2 van toepassing is;
    2. bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak mogen in het voorerfgebied worden gebouwd indien de situering van het bouwperceel ter plaatse zodanig is dat feitelijk geen of maar in zeer geringe mate sprake is van achtererfgebied en er stedenbouwkundig geen bezwaar is voor het realiseren van bebouwing in het voorerfgebied.
    3. het maximum bebouwd oppervlak aan bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak bedraagt 50 m^2, mits het bebouwingspercentage buiten het bouwvlak niet meer bedraagt dan 50%;
    4. de maximum bouwhoogte van bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak bedraagt 5 meter.
j. lid 16.2.10, onder a, voor een bouwhoogte van erf- en perceelafscheidingen in het voorerfgebied tot een maximum van 2 meter
k. lid 16.2.10, onder b, voor een bouwhoogte van erf- en perceelafscheidingen in het achtererfgebied tot een maximum van 3 meter;
l. lid 16.2.10, onder c, voor een bouwhoogte van vlaggenmasten tot een maximum van 10 meter;
m. lid 16.2.10, onder d, voor een bouwhoogte van andere overige bouwwerken in het achtererfgebied met uitzondering van bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst, tot een maximum van 7 meter;
n. lid 16.2.10, onder d, voor het realiseren van een bouwwerk ten behoeve van beeldende kunst met een maximum bouwhoogte van 6 meter;
o. lid 16.2.11, voor het vervangen en/of uitbreiden van bestaande gebouwen die zijn gesitueerd buiten het bouwvlak met een vergroting die niet meer bedraagt dan 15% van de oppervlakte van die gebouwen onder de voorwaarden dat:
    1. de uitbreiding van het gebouw uitsluitend op de begane grond wordt gerealiseerd;
    2. de goot- en bouwhoogte niet toenemen.

16.4.2 Toepassingscriteria

a. Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 16.4.1 onder b wordt uitsluitend verleend in de hierna genoemde categorieën van gevallen:
    1. Woningen boven winkels en andere commerciële ruimten of boven culturele dan wel maatschappelijke voorzieningen: indien de oppervlakte van de beschikbare woonruimte aantoonbaar te klein is om een woning met een gebruiksoppervlak van tenminste 75 m^2 te realiseren;
    2. Woningen voor specifieke doelgroepen: indien voor de betreffende doelgroep naar redelijkheid en billijkheid een kwalitatief goed woon- en leefklimaat gerealiseerd kan worden in een woning met een kleiner gebruiksoppervlak dan 75 m^2 en voor deze doelgroep nog geen of onvoldoende geschikte woonruimte aanwezig is.
b. Een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 16.4.1 onder f wordt uitsluitend verleend onder de voorwaarde dat de bouwhoogte van het vrijstaand bijbehorend bouwwerk ook na uitbreiding lager is dan

de bouwhoogte van het hoofdgebouw.

16.5 Specifieke gebruiksregels

a. Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de algemene gebruiksregels van artikel 20.2;
b. Tot een gebruik strijdig met deze bestemming wordt in ieder geval gerekend:
    1. het gebruik van gronden en bouwwerken ten behoeve van een seksinrichting;
    2. het gebruik van vrijstaande bijbehorende bouwwerken voor iedere vorm van bewoning, anders dan als huisvesting in verband met mantelzorg of als gastenverblijf behorende bij een woning;
    3. het gebruik van garageboxen voor iedere vorm van bewoning;
    4. het gebruik van vrijstaande gebouwen buiten het bouwvlak en met een functieaanduiding anders dan 'wonen', voor iedere vorm van bewoning;
    5. het gebruik van gebouwen en bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak als afzonderlijke zelfstandige woning.
    6. het gebruik van gronden ten behoeve van ontsluiting van garageboxen op de Oldenzaalsestraat voor zover het gaat om ontsluiting van garageboxen gelegen ter plaatse van de aanduiding “garagebox”, tenzij deze ontsluiting verkeersveilig is bevonden door de provincie Overijssel.

16.6 Afwijken van de gebruiksregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 16.1, onder a onder 1, en het gebruik van een woning of wooneenheid als kamerverhuurpand toestaan, mits wordt voldaan aan de criteria uit de beleidsregel "Onzelfstandige bewoning Enschede" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;
b. Het bepaalde onder a is niet van toepassing op bestaande kamerverhuurpanden.
c. lid 16.1, onder b, voor het toestaan van een bedrijfsactiviteit die niet is genoemd in de hoofdgroep Bedrijven van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 16.1, onder b, op die locatie toegestane bedrijfsactiviteiten.
d. lid 16.1, onder e voor het toestaan van detailhandel die niet is genoemd in de hoofdgroep Detailhandel van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die detailhandelsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 16.1, onder e, op die locatie toegestane detailhandelsactiviteiten.
e. lid 16.1, onder i voor het toestaan van een maatschappelijke voorziening die niet is genoemd in de hoofdgroep Maatschappelijk van bijlage 1 van deze regels, dan wel in die hoofdgroep is genoemd in één categorie hoger, mits die maatschappelijke voorziening, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de volgens artikel 16.1, onder i, op die locatie toegestane maatschappelijke voorzieningen.

16.7 Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk

a. Ter plaatse van de aanduiding 'karakteristiek' is het verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning bebouwing geheel of gedeeltelijk te slopen.
b. Voor het verlenen van de onder a genoemde omgevingsvergunning gelden de algemene regels voor het slopen van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken in artikel 25.3.

16.8 Wijzigingsbevoegdheid

16.8.1 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:

a. het verwijderen van een in artikel 16.1 genoemde aanduiding;
b. het toevoegen van een bouwvlak en/of het wijzigen van de afmetingen van een bestaand bouwvlak, indien dit ruimtelijk aanvaardbaar is, met dien verstande dat:
    1. voldaan wordt aan het bepaalde in artikel 21 (algemene aanduidingsregels);

2. de woningen gebouwd moeten worden in de voorgevelrooilijn;
3. de diepte van de woningen maximaal 13 meter mag bedragen;
4. de bouwhoogte van de woningen maximaal 10 meter mag bedragen;
5. de afstand tot de zijdelingse perceelsgrenzen minimaal 3 meter bedraagt;
6. in voldoende parkeergelegenheid wordt voorzien;
7. omliggende bedrijven en voorzieningen niet onevenredig in hun bedrijfsvoering worden geschaad en ter plaatse een aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden gewaarborgd;
8. bij (vervangende) nieuwbouw voldaan wordt aan het bepaalde in artikel 25.2 ten aanzien van het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater;
9. voor het overige het bepaalde in artikel 16 ten aanzien van de bestemming “Wonen” van overeenkomstige toepassing is.

16.8.2 Toepassingscriteria

a. Aan de in lid 16.8.1 onder a genoemde wijzigingsbevoegdheid kunnen burgemeester en wethouders uitsluitend toepassing geven indien aan tenminste één van onderstaande criteria is voldaan:
   1. de betreffende activiteit ter plaatse is gedurende tenminste een half jaar beëindigd en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de activiteit zal worden voortgezet;
   2. met de eigenaar is overeenstemming bereikt over het beëindigen van de betreffende activiteit.
b. Een wijzigingsplan, als bedoeld in lid 16.8.1 onder b, kan niet eerder worden vastgesteld dan nadat:
   1. is aangetoond dat de kwaliteit van de bodem geschikt is voor de woonfunctie en dat noodzakelijke bodemsaneringen technisch en financieel kunnen worden uitgevoerd;
   2. in overleg met het bevoegd gezag door middel van een archeologisch vooronderzoek inzicht wordt gegeven over de aanwezigheid van archeologische waarden;
   3. is aangetoond dat de nieuwe ruimtelijke ontwikkeling niet leidt tot een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde voor de luchtkwaliteit, of per saldo niet leidt tot een verslechtering van de luchtkwaliteit of deze slechts in niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtverontreiniging;
   4. is onderzocht of realisatie van het plan leidt tot verstoring en/of vernietiging/ doding van door de Wet natuurbescherming beschermde planten- en diersoorten en, indien het laatste het geval is, of er ten behoeve van dit plan voor deze handeling een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming kan worden verleend;
   5. is aangetoond dat het plan financieel uitvoerbaar is.

Artikel 17 Waterstaat - Intrekgebied

17.1 Bestemmingsomschrijving

De voor "Waterstaat - Intrekgebied" aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de openbare drinkwatervoorziening.

17.2 Bouwregels

a. Binnen de voor "Waterstaat - Intrekgebied" aangewezen gronden gelden voor het bouwen geen beperkingen ten opzichte van de bouwregels behorende bij de andere daar voorkomende bestemming(en).
b. In aanvulling op het bepaalde onder a geldt voor het afwijken van de bouwregels behorende bij de andere daar voorkomende bestemming(en) dat een omgevingsvergunning alleen kan worden verleend als kan worden aangetoond dat daardoor de risico's op verontreiniging van het grondwater niet toenemen en de grondwaterkwaliteit tenminste gelijk blijft.

17.3 Specifieke gebruiksregels

Binnen de voor "Waterstaat - Intrekgebied" aangewezen gronden is het niet toegestaan om bij een omgevingsvergunning wijzigingen aan te brengen in het op grond van dit bestemmingsplan toegestane gebruik van gronden, voorzover het vormen van gebruik betreft die niet harmoniëren met de beschermende functie voor de drinkwatervoorziening.

17.4 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door het verwijderen van de dubbelbestemming "Waterstaat - Intrekgebied" indien als gevolg van het beëindigen van de drinkwaterwinning de bescherming van het grondwater niet langer noodzakelijk is.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 18 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 19 Algemene bouwregels

19.1 Algemene bouwregels, voor zover in een bestemming van toepassing verklaard

19.1.1 Bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Voor het bouwen van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken gelden de volgende bepalingen:

a. hoofdgebouwen dienen binnen het bouwvlak te worden gebouwd;
b. ter plaatse van de aanduiding “maximum bouwhoogte (m)” mag de bouwhoogte niet worden overschreden;
c. ter plaatse van de aanduiding "maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)" mogen de goot- en bouwhoogte niet worden overschreden;
d. ter plaatse van de aanduiding "maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m), dakhelling (graden)" mogen de goot- en bouwhoogte niet worden overschreden en mag de dakhelling niet worden onderschreden;
e. bijbehorende bouwwerken mogen zowel binnen als buiten het bouwvlak worden gebouwd;
f. bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak mogen uitsluitend in het achtererfgebied worden gebouwd;
g. buiten het bouwvlak mag per bouwperceel maximaal 30 m² aan bijbehorende bouwwerken worden gebouwd;
h. de maximum bouwhoogte van aangebouwde bijbehorende bouwwerken binnen het bouwvlak is gelijk aan de maximum bouwhoogte van het hoofdgebouw;
i. indien voor het hoofdgebouw tevens een maximum goothoogte geldt is deze ook van toepassing op aangebouwde bijbehorende bouwwerken binnen het bouwvlak, met uitzondering van dakkapellen en daarmee naar aard en omvang vergelijkbare andere aangebouwde bijbehorende bouwwerken;
j. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken binnen het bouwvlak is gelijk aan de goothoogte van het hoofdgebouw, tenzij de situatie onder k van toepassing is;
k. de maximum bouwhoogte van vrijstaande bijbehorende bouwwerken bij een hoofdgebouw met plat dak bedraagt binnen het bouwvlak:
    1. 7 meter, indien het hoofdgebouw een bouwhoogte heeft van meer dan 7 meter;
    2. 5 meter, indien het hoofdgebouw een bouwhoogte heeft van 7 meter of minder, met dien verstande dat de bouwhoogte niet hoger mag zijn dan de bouwhoogte van het hoofdgebouw.
l. de maximum bouwhoogte van bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak bedraagt 5 meter;
m. de maximum goothoogte van bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak bedraagt 3 meter;
n. voor hoofdgebouwen geldt een minimale afstand tot de zijdelingse perceelsgrenzen van 3 meter.

19.1.2 Aanvullende bouwregels voor (vervangende) nieuwbouw van hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

In aanvulling op het bepaalde in lid 19.1.1 gelden voor het realiseren van (vervangende) nieuwbouw de volgende regels:

a. Bij het realiseren van (vervangende) nieuwbouw van een hoofdgebouw dienen voorzieningen voor het bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater te worden gerealiseerd overeenkomstig het bepaalde in artikel 25.2.
b. Het bepaalde onder a is van overeenkomstige toepassing op het gelijktijdig met een nieuw hoofdgebouw op hetzelfde bouwperceel realiseren van (vervangende) nieuwbouw van bijbehorende bouwwerken en / of de (vervangende) nieuwbouw van een gebouw met een functieaanduiding.
c. Het realiseren van (vervangende) nieuwbouw van hoofdgebouwen en/of bijbehorende bouwwerken is alleen mogelijk wanneer dit geen onevenredig negatieve hydrologische gevolgen voor de omliggende gronden tot gevolg heeft.

19.1.3 Afwijken van de bouwregels voor hoofdgebouwen en bijbehorende bouwwerken

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 19.1.1, onder f, voor het toestaan van bijbehorende bouwwerken in het voorerfgebied indien de

situering van het bouwperceel ter plaatse zodanig is dat feitelijk geen of maar in zeer geringe mate sprake is van achtererfgebied en er stedenbouwkundig geen bezwaar is voor het realiseren van bebouwing in het voorerfgebied;
b. lid 19.1.1, onder g, voor het per bouwperceel bouwen van maximaal 50 m² aan bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak, mits het bebouwingspercentage van het achtererfgebied niet meer dan 50% bedraagt;
c. lid 19.1.1, onder l, voor het toestaan van een hogere bouwhoogte van bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak tot een maximum van 7 meter;
d. lid 19.1.1, onder m, voor het toestaan van een hogere goothoogte van bijbehorende bouwwerken buiten het bouwvlak;
e. lid 19.1.1, onder n, voor het bouwen van hoofdgebouwen tot op de zijdelingse perceelsgrenzen.

19.1.4 Bouwregels voor bebouwing buiten het bouwvlak

a. Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing buiten het bouwvlak voor woondoeleinden gelden de volgende voorwaarden:
    1. het betreft een uitbreiding van een bestaande woning binnen het bouwvlak;
    2. het realiseren van afzonderlijke zelfstandige woningen buiten het bouwvlak is niet toegestaan.
b. Voor het bouwen, verbouwen of vervangen van bebouwing ter plaatse van een functieaanduiding buiten het bouwvlak gelden de volgende voorwaarden:
    1. de bebouwing is uitsluitend voor gebruik overeenkomstig de functieaanduiding;
    2. de bebouwing dient binnen de aanduidingsgrens te worden gebouwd.

19.1.5 Bouwregels voor overige bouwwerken

a. de maximum bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen bedraagt 2 meter;
b. de maximum bouwhoogte van vlaggen- en lichtmasten bedraagt 10 meter;
c. de maximum bouwhoogte van overige bouwwerken ten behoeve van beeldende kunst bedraagt 10 meter, tenzij het hoofdgebouw lager is dan 10 meter. In dat geval is de maximum bouwhoogte van een bouwwerk ten behoeve van beeldende kunst gelijk aan de maximum bouwhoogte van het hoofdgebouw.
d. de maximum bouwhoogte van andere overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt 5 meter.

19.1.6 Afwijken van de bouwregels voor overige bouwwerken

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 19.1.5:

a. onder a, voor een bouwhoogte van erf- en terreinafscheidingen tot een maximum van 3 meter;
b. onder b, voor een bouwhoogte van vlaggen- en lichtmasten tot een maximum van 15 meter;
c. onder d, voor een bouwhoogte van andere overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot een maximum van 7 meter.

19.1.7 Nadere eisen

a. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning nadere eisen stellen met betrekking tot de plaats en afmeting van de bebouwing ten behoeve van:
    1. een samenhangend straat- en bebouwingsbeeld;
    2. de bescherming van cultuurhistorische waarden, zoals een (nabijgelegen) monument;
    3. de verkeersveiligheid;
    4. de sociale veiligheid;
    5. de brandveiligheid en bereikbaarheid van hulpdiensten;
    6. de milieusituatie;
    7. de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden;
    8. het instandhouden en/of tot stand brengen van een redelijke lichttoetreding
    9. de aanwezigheid van voldoende privacy.
b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning tevens nadere eisen stellen ten aanzien van de situering en afmetingen van bouwwerken in de directe nabijheid van op grond van de Algemene plaatselijke verordening beschermde bomen, indien dit noodzakelijk wordt geacht ter bescherming van de betreffende boom of bomen.

c. Burgemeester en wethouders betrekken bij de onder b genoemde omgevingsvergunning de als uitwerking van de algemene plaatselijke verordening vastgestelde nadere regels voor de bescherming van bomen.
d. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning voor woningen of andere geluidgevoelige functies nadere eisen stellen voor het waarborgen van een goed woon- en leefklimaat, indien uit akoestisch onderzoek blijkt dat een goed woon- en leefklimaat alleen kan worden gewaarborgd wanneer in of aan de gevel(s) bepaalde geluidwerende voorzieningen worden gerealiseerd.

19.2 Algemene bouwregels, van toepassing op alle bestemmingen

19.2.1 Bouwregels voor onderkeldering

Daar waar ingevolge het bepaalde in deze planregels het bouwen of verbouwen van gebouwen is toegestaan, is het tevens mogelijk deze gebouwen geheel of gedeeltelijk te onderkelderen of van een onderbouw te voorzien, met dien verstande dat:

a. de bovenkant van de vloer van de kelder of onderbouw maximaal 3 meter onder het peil mag zijn gelegen;
b. onderkelderen slechts is toegestaan tussen de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw.

19.2.2 Afwijken van de bouwregels voor onderkeldering

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 19.2.1:

a. voor het onderkelderen van gebouwen met kelders of onderbouwen waarvan de bovenkant van de vloer tot maximaal 5 meter onder het peil is gelegen;
b. voor het onderkelderen van gebouwen en terreinen met kelders of onderbouwen tot maximaal 3 meter vanuit de boven het peil gelegen buitenwerkse gevelvlakken van het gebouw;
c. voor het onderkelderen van gebouwen en terreinen met een geheel of gedeeltelijk ondergrondse parkeervoorziening ten behoeve van parkeren op eigen terrein, indien dit uit een oogpunt van functionaliteit en veiligheid noodzakelijk is

19.2.3 Bouwregels voor nutsvoorzieningen

Voor het bouwen van nutsvoorzieningen gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum oppervlakte van een bouwwerk bedraagt 25 m²;
b. de maximum goothoogte van een bouwwerk bedraagt 3 meter;
c. de maximum bouwhoogte van een bouwwerk bedraagt 5 meter.

19.2.4 Bestaande bebouwing

Bestaande bebouwing, die afwijkt van het bepaalde in de leden 19.2.1 en/of 19.2.3 mag worden gehandhaafd en/of vernieuwd.

Artikel 20 Algemene gebruiksregels

20.1 Algemeen gebruiksverbod

Het is verboden de gronden en bouwwerken te gebruiken, te laten gebruiken of in gebruik te geven op een wijze of tot een doel, strijdig met de in het plan aan de grond gegeven bestemmingen, tenzij voor dit afwijkende gebruik op grond van de regels in dit plan een omgevingsvergunning is verleend.

Overtreding van dit verbod is een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a onder 2° van de Wet op de economische delicten.

20.2 Beroep of bedrijf aan huis

20.2.1 Regeling beroep of bedrijf aan huis

Voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis in samenhang met wonen gelden de volgende regels:

a. het maximum vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis bedraagt 30% van het totale vloeroppervlak van de woning, met inbegrip van de daarbij behorende bergruimten en andere ruimten, tenzij het bepaalde onder b van toepassing is;
b. indien de beleidsregel "Functiemenging per woonmilieu" met bijbehorende kaart na inwerking treding van dit bestemmingsplan wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, is het maximum vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis afhankelijk van het woonmilieu en de daarbij behorende categorie-indeling, zoals opgenomen in de beleidsregel "Functiemenging per woonmilieu" dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, van de regels in deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel;
c. bedrijfsmatige activiteiten en beroepen aan huis zijn beperkt tot de hierna genoemde categorieën activiteiten:
    1. bedrijfsmatige activiteiten en beroepen als bedoeld in artikel 1.19;
    2. ambachtelijke bedrijvigheid als bedoeld in artikel 1.8;
    3. bed & breakfast als bedoeld in artikel 1.15;
    4. bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1);
d. buitenopslag en bedrijfsmatige activiteiten in de openbare ruimte, anders dan laden en lossen, zijn niet toegestaan.

20.2.2 Afwijkingsregels beroep of bedrijf aan huis

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in:

a. lid 20.2.1, onder a, voor het toestaan van een groter vloeroppervlak voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis, tot een maximum van 49%;
b. lid 20.2.1, onder c, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die niet is genoemd in de hoofdgroep Dienstverlening van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1) mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met bedrijfsactiviteiten die zijn genoemd in deze hoofdgroep.
c. lid 20.2.1, onder c, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die is genoemd in categorie 1 van de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1, met uitzondering van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtige inrichtingen, garagebedrijven en vuurwerkbedrijven, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de in lid 20.2.1 onder c toegestane bedrijfsactiviteiten aan huis en wordt voldaan aan de overige bepalingen in lid 20.2.1;
d. lid 20.2.1, onder c, ten behoeve van de uitoefening van een bedrijfsactiviteit aan huis, die niet is genoemd in categorie 1 van de hoofdgroep Bedrijven van de bij deze regels behorende Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1), met uitzondering van risicovolle inrichtingen, geluidzoneringsplichtige inrichtingen, garagebedrijven en vuurwerkbedrijven, mits die bedrijfsactiviteit, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving kan worden gelijkgesteld met de in lid 20.2.1 onder c toegestane bedrijfsactiviteiten aan huis en wordt voldaan aan de overige bepalingen in lid 20.2.1.

20.3 Verbod op verkoop, vervaardiging, verwerking en opslag van vuurwerk

a. Het is verboden om de in dit plan begrepen gronden en de daarop voorkomende bouwwerken te gebruiken, in gebruik te geven of te laten gebruiken voor opslag, groothandel, verwerking en/of vervaardiging van vuurwerk.
b. In afwijking van het bepaalde onder a is de verkoop met opslag van consumentenvuurwerk wel toegestaan op gronden met de bestemming 'Detailhandel' of de functieaanduiding 'detailhandel'.
c. De verkoop met opslag van consumentenvuurwerk als bedoeld onder b is alleen toegestaan onder de volgende voorwaarden:
    1. voor de opslag van consumentenvuurwerk geldt een maximum van 10.000 kg;
    2. er wordt voldaan aan de minimale veiligheidsafstanden tot (geprojecteerde) kwetsbare objecten die genoemd zijn in het Vuurwerkbesluit.

20.4 Geluidzoneringsplichtige inrichtingen niet toegestaan

Het gebruik van gronden en bouwwerken die niet zijn gelegen op een gezoneerd industrieterrein als bedoeld in de Wet geluidhinder als geluidzoneringsplichtige inrichting, voor zover dit in de regels van de betreffende bestemmingen en aanduidingen niet reeds expliciet is uitgesloten, is niet toegestaan.

Artikel 21 Algemene aanduidingsregels

21.1 Vrijwaringszones

21.1.1 vrijwaringszone - molenbiotoop

a. Ter plaatse van de aanduiding "vrijwaringszone - molenbiotoop" gelden, in afwijking van het bepaalde elders in deze planregels, de volgende regels met betrekking tot de toegestane bouwhoogte van bouwwerken:
   1. tot een afstand van 100 meter vanaf de voet van de molen mogen bouwwerken niet hoger zijn dan 0,70 meter.
   2. vanaf een afstand van 100 meter vanaf de voet van de molen tot een afstand van 400 meter vanaf de voet van de molen wordt de toegestane bouwhoogte van bouwwerken bepaald door de volgende formule: (1:140) * A + 2,64 meter, waarbij de A staat voor de afstand van het bouwwerk tot de voet van de molen.

b. Burgemeester en wethouders kunnen afwijken van het bepaalde onder a in dit lid voor de realisatie van bouwwerken met een grotere bouwhoogte. Bij het besluit omtrent afwijking dient het belang dat met de aanvraag is gemoeid te worden afgewogen tegen de waarde van de molen als landschapsbepalend element en het functioneren van de molen als werktuig. Alvorens bij een omgevingsvergunning een besluit omtrent afwijking te nemen, wordt advies gevraagd aan de beheerder van de molen.

c. Het is verboden, zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van Burgemeester en Wethouders binnen een afstand van 200 meter vanaf de voet van de Lonnekermolen aan de Lonneker Molenweg de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
   1. het aanleggen van bovengrondse constructies, installaties of apparatuur;
   2. het ophogen van gronden;
   3. het beplanten met bomen, heesters en andere opgaande begroeiing.

d. De onder c van dit lid genoemde verboden zijn niet van toepassing op werken of werkzaamheden binnen het kader van het op de bestemming van die gronden gerichte normale onderhoud en beheer of die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van het bestemmingsplan, dan wel welke voortvloeien uit het normale gebruik overeenkomstig de bestemming.

e. De onder c van dit lid bedoelde omgevingsvergunning wordt geweigerd, indien door de uitvoering van de aldaar genoemde werken of werkzaamheden, danwel door de daarvan direct of indirect te verwachten gevolgen, het huidige en/of toekomstige functioneren van de molen als werktuig door windbelemmering en/of de waarde van de molen als landschapsbepalend element in onevenredige mate in gevaar worden of kunnen worden gebracht.

21.2 Overige zones

21.2.1 archeologisch onderzoeksgebied a

a. Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a” mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte van meer dan 250 m².

b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken en/of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.

c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.

d. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
   1. de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied a” geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen

archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

21.2.2 archeologisch onderzoeksgebied b

a. Ter plaatse van de aanduiding "archeologisch onderzoeksgebied b" mogen, in afwijking van het bepaalde elders in de regels van dit plan, geen bouwwerken worden gebouwd en/of werken, geen bouwwerken zijnde, en/of werkzaamheden worden uitgevoerd die een bodemverstoring veroorzaken dieper dan 50 cm onder het maaiveld en met een bodemverstoringsoppervlakte meer dan 2.500 m².
b. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a voor de bouw van bouwwerken of uitvoering van werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden ten behoeve van de daar voorkomende bestemming(en), indien uit archeologisch vooronderzoek blijkt dat ter plaatse geen archeologische waarden aanwezig zijn dan wel indien daardoor geen onevenredige aantasting plaats vindt van de aanwezige archeologische waarden.
c. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afzien van het laten uitvoeren van archeologisch vooronderzoek als bedoeld onder b indien zij van oordeel zijn dat door bodemingrepen het terrein ter plaatse reeds zodanig is verstoord dat er redelijkerwijs geen sprake meer is van mogelijke aantasting van archeologische waarden.
d. Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen door:
    1. de aanduiding “archeologisch onderzoeksgebied b” geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn;
    2. aan gronden de dubbelbestemming "Waarde - Archeologie" toe te kennen ter bescherming van de aanwezige archeologische waarden, indien op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat op de betreffende locatie archeologische waarden aanwezig zijn waarvoor op grond van de Erfgoedwet in het bestemmingsplan een beschermende bestemmingsregeling dient te worden opgenomen.

Artikel 22 Algemene afwijkingsregels

22.1 Afwijkingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van de regels van dit plan:

a. voor het afwijken van de in het plan voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 10%;
b. voor het in geringe mate aanpassen van het beloop of het profiel van wegen of de aansluiting van wegen onderling, indien de verkeersveiligheid en/of verkeersintensiteit daartoe aanleiding geeft;
c. voor het uitvoeren van een bouwplan, indien op grond van de definitieve uitmeting van het bouwperceel of in verband met de verkaveling of situering blijkt dat aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk zou zijn en de afwijking van de bouwgrens niet meer bedraagt dan 3 meter;
d. voor de bouw van antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie en overige antennes, zend- en sirenemasten, met uitzondering van antenne-installatie voor zendamateurs, tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter;
e. voor de bouw van een antenne-installatie voor zendamateurs, tot een bouwhoogte van maximaal 15 meter;
f. voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, tot een bouwhoogte van maximaal 10 meter, met uitzondering van erf- en perceelsafscheidingen en antenne-installaties.

22.2 Toepassingscriteria

a. Een aanvraag voor een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 22.1 onder d wordt getoetst aan de volgende criteria:
    1. De installatie is noodzakelijk voor het kunnen (blijven) garanderen van 100% dekking;
    2. Medegebruik van bestaande installaties is redelijkerwijs niet mogelijk;
    3. Stedelijk gebied: Plaatsing op woongebouwen is alleen toegestaan indien er redelijkerwijs geen andere geschikte hoge gebouwen beschikbaar zijn;
    4. Buitengebied: plaatsing is alleen toegestaan nabij bestaande bebouwing en/of infrastructuur;
    5. Een antennemast met bijbehorende installatie dient op een zorgvuldige wijze landschappelijk en stedenbouwkundig te worden ingepast;
    6. Er wordt voor het overige voldaan aan de bepalingen in het Antenneconvenant 2010 dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een nieuw convenant, aan het gewijzigde respectievelijk nieuwe convenant.
b. De onder a genoemde omgevingsvergunning wordt niet verleend voor plaatsing van een antennemast en/of antenne-installaties op de hierna genoemde locaties:
    1. Op en/of nabij monumenten, indien daardoor (het zicht op) het monument wordt of kan worden geschaad;
    2. In of nabij natuurgebieden;
    3. In landschappelijk waardevolle gebieden en open landschappen;
    4. In of nabij historische stadsparken;
    5. Op of nabij begraafplaatsen.
c. Een aanvraag voor een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 22.1 onder e wordt getoetst aan de beleidsregel 'Beleid Antenne Installaties Zendamateurs' dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel.

Artikel 23 Algemene wijzigingsregels

Burgemeester en wethouders zijn op grond van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening bevoegd het plan te wijzigen:

a. voor het aanpassen van de Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1 van deze regels ten behoeve van het verschuiven van soorten bedrijven en/of voorzieningen naar een lagere of hogere categorie, indien dit uit een oogpunt van milieuhygiëne dan wel als gevolg van technische ontwikkelingen wenselijk of noodzakelijk is;
b. voor het wijzigen van de Lijst van bedrijfstypen (bijlage 1 van deze regels door het aanvullen met nieuwe bedrijven of voorzieningen en/of het verwijderen van bestaande bedrijven of voorzieningen. Indien bedrijven of voorzieningen in de lijst worden opgenomen, worden zij gerangschikt onder die categorie, waarmee zij, gelet op de milieubelasting, naar aard en invloed op de omgeving het meest vergelijkbaar zijn;
c. voor een wijziging in de situering van bestemmingsgrenzen en bouwvlakken, indien bij de uitvoering van het plan mocht blijken, dat verschuivingen in verband met ingekomen bouwplannen wenselijk of noodzakelijk zijn, mits de bestemmingsgrenzen of bouwgrenzen niet meer dan 5 meter worden verschoven;
d. voor het wijzigen van de voorgeschreven maten, afmetingen en percentages met ten hoogste 20%;
e. voor het bouwen van vrijstaande antenne-installaties ten behoeve van mobiele telecommunicatie met een maximum bouwhoogte van 50 meter;
f. voor het bouwen van zend- en sirenemasten met een maximum bouwhoogte van 50 meter;
g. door aan een gebouw de bouwaanduiding 'karakteristiek' toe te kennen, indien op basis van cultuurhistorisch onderzoek dan wel een wijziging van het cultuurhistoriebeleid is aangetoond dat het betreffende gebouw cultuurhistorische waarde heeft;
h. door aan gronden de gebiedsaanduiding 'cultuurhistorisch attentiegebied' toe te kennen, indien op basis cultuurhistorisch onderzoek dan wel een wijziging van het cultuurhistoriebeleid is aangetoond dat in het betreffende gebied cultuurhistorische waarden aanwezig zijn.

Artikel 24 Algemene procedureregels

24.1 Procedureregels wijziging

Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid, zoals bedoeld in deze regels, gelden de procedureregels zoals voorgeschreven in artikel 3.9a, lid 1 van de Wet ruimtelijke ordening, met dien verstande dat:

a. indien het een besluit op aanvraag betreft, burgemeester en wethouders de aanvrager zo nodig in de gelegenheid stellen te reageren op de naar voren gebrachte zienswijzen;
b. indien tegen het ontwerp-besluit zienswijzen naar voren zijn gebracht, het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging met redenen wordt omkleed;
c. burgemeester en wethouders het besluit tot het al dan niet vaststellen van de wijziging bekend maken aan de aanvrager en eventuele indieners van zienswijzen.

24.2 Afwegingskader voor afwijking, wijziging, nadere uitwerking en nadere eisen

Bij toepassing van een afwijkingsbevoegdheid, wijzigingsbevoegdheid of een bevoegdheid tot het bij een omgevingsvergunning stellen van nadere eisen, zoals bedoeld in deze regels, geldt als voorwaarde dat geen onevenredige aantasting mag plaatsvinden van:

- het woon- en leefklimaat;
- het straat- en bebouwingsbeeld;
- de verkeersveiligheid;
- de sociale veiligheid;
- de brandveiligheid, externe veiligheid en rampenbestrijding;
- de milieusituatie;
- de cultuurhistorische waarde;
- de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.

Artikel 25 Overige regels

25.1 Parkeren en laden en lossen

25.1.1 Parkeerregels

a. Een omgevingsvergunning voor het bouwen van gebouwen en / of voor het wijzigen van het gebruik van een gebouw dan wel het wijzigen van het gebruik van een onbebouwd terrein wordt slechts verleend indien bij de aanvraag om een omgevingsvergunning wordt aangetoond dat gelet op de omvang of de bestemming van het gebouw in voldoende mate wordt voorzien in ruimte voor:
   1. het parkeren of stallen van auto's en fietsen;
   2. het laden of lossen van goederen;
   3. het realiseren van parkeervoorzieningen voor invaliden.
b. De onder a genoemde voorzieningen voor parkeren en laden of lossen worden gerealiseerd op eigen terrein (zie artikel 1.46), in, op of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort respectievelijk op of onder het onbebouwde terrein waarvan het gebruik wordt gewijzigd.

25.1.2 Afwijken van de parkeerregels

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 25.1.1:

a. indien het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit; of
b. voor zover aantoonbaar op andere wijze in de nodige parkeer- of stallingsruimte, dan wel laad- of losruimte wordt voorzien.

25.1.3 Beleidsregels

Bij de beoordeling van een aanvraag om omgevingsvergunning als bedoeld in de leden 25.1.1 en 25.1.2 wordt getoetst aan de beleidsregel 'Parkeernormennota Enschede 2017' dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel.

25.2 Bergen, vasthouden en afvoeren van hemelwater

Bij (vervangende) nieuwbouw gelden in aanvulling op het bepaalde elders in de regels van dit plan de volgende regels:

a. hemelwater afkomstig van bebouwing dient op het bij die bebouwing behorende terrein dan wel in of op de te realiseren bebouwing zelf te worden geborgen en/of in de bodem geïnfiltreerd, bij voorkeur in combinatie met drainage;
b. de minimum bergingsopgave als bedoeld onder a bedraagt 0,02 m voor bestaand stedelijk gebied;
c. in aanvulling op het bepaalde onder b geldt voor vervangende nieuwbouw met een groter grondoppervlak dan de oorspronkelijke bebouwing de volgende bergingsopgave:
   1. tenminste 0,02 m voor het te bebouwen oppervlak dat gelijk is aan het voorheen bebouwde oppervlak;
   2. tenminste 0,04 m voor het ten opzichte van het voorheen bebouwde oppervlak aanvullend te bebouwen oppervlak.
d. de onder a bedoelde berging of infiltratie van hemelwater dient het (teveel aan) water af te wateren op een voorziening voor de ontvangst van hemelwater in het openbaar toegankelijk gebied;
e. Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde onder a indien berging of infiltratie van hemelwater op eigen terrein redelijkerwijs niet op doelmatige wijze mogelijk is.

25.3 Omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk

25.3.1 Uitzonderingen op het sloopverbod

Het sloopverbod voor bouwwerken met de aanduiding 'karakteristiek' geldt niet voor werken en werkzaamheden:

a. waarvoor ten tijde van inwerkingtreding van het bestemmingsplan een omgevingsvergunning is verleend;
b. die ten tijde van inwerkingtreding van het bestemmingsplan in uitvoering waren;
c. die van geringe omvang zijn, dan wel het normale onderhoud en beheer betreffen.

25.3.2 Toepassingscriteria

a. Bij de beoordeling van een aanvraag omgevingsvergunning wordt getoetst aan de beleidsregel 'Koesteren cultuurhistorie' dan wel, in het geval deze tussentijds wordt gewijzigd of vervangen door een andere beleidsregel, aan deze gewijzigde respectievelijk vervangende beleidsregel.
b. Een omgevingsvergunning als bedoeld onder a wordt in ieder geval verleend in de volgende gevallen:
    1. de karakteristieke hoofdvorm is niet langer aanwezig en kan niet zonder ingrijpende wijzigingen aan het pand worden hersteld;
    2. de karakteristieke hoofdvorm is in redelijkheid niet langer te handhaven;
    3. het betreft delen van een hoofdgebouw of bijbehorend bouwwerk, die op zichzelf niet als karakteristiek vallen aan te merken, en door sloop daarvan vindt geen onevenredige aantasting plaats van de karakteristieke hoofdvorm.
c. Alvorens een omgevingsvergunning als bedoeld onder a wordt verleend, vragen burgemeester en wethouders advies aan de cultuurhistorisch deskundige.

Hoofdstuk 4 Overgangs-en slotregels

Artikel 26 Overgangsrecht

26.1 Overgangsrecht bouwwerken

26.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

26.1.2 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen eenmalig in afwijking van het bepaalde in lid 26.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in het eerste lid met maximaal 10%.

26.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Lid 26.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

26.2 Overgangsrecht gebruik

26.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

26.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 26.2.1, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

26.2.3 Verboden gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 26.2.1, na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

26.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Lid 26.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

26.3 Hardheidsclausule

Voor zover toepassing van het overgangsrecht gebruik leidt tot een onbillijkheid van overwegende aard voor een of meer natuurlijke personen die op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan grond en bouwwerken gebruikten in strijd met het voordien geldende bestemmingsplan, kan met het oog op beëindiging op termijn van die met het plan strijdige situatie, ten behoeve van die persoon of personen bij een omgevingsvergunning van dat overgangsrecht worden afgeweken.

Artikel 27 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan "Lonneker 2018".

Colofon

Dit is een uitgave van:

Team Ruimtelijke Plannen
Afdeling Omgeving & Recht
Gemeente Enschede

© Mei 2018, gemeente Enschede

enschede.nl

Nota Samenvatting en beantwoording zienswijzen
Bestemmingsplan “Lonneker 2018”

Geanonimiseerde versie t.b.v publicatie

Gemeente Enschede
Afdeling Bestemmen en Vergunnen

NOTA SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN BESTEMMINGSPLAN

Bestemmingsplan: Lonneker 2018

Dossiernummer: BP00126

Het bestemmingsplan “Lonneker 2018” heeft betrekking op het dorp Lonneker. Het gaat om een actualisatie van de bestemmingsplannen die nu gelden voor nagenoeg de gehele bebouwde kom van Lonneker. Met bestemmingsplan "Lonneker 2018" wordt het plangebied van een actuele juridisch-planologische regeling voorzien. Daarbij wordt hoofdzakelijk het huidige gebruik van de gronden en de gebouwen in het gebied vastgelegd.
Het plan maakt twee 'nieuwe' ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Enerzijds betreft het de functieverandering van de pastoriewoning (Scholten Reimerstraat 40) met aanliggende tuin naar een burgerwoning. Anderzijds gaat het om de bouw van een twee-onder-een-kapwoning aan de Oldenzaalsestraat 683-685 op een langdurig braakliggende kavel, inclusief de ontwikkeling van 18 garageboxen op het terrein achter deze kavel. Laatstgenoemde ontwikkeling was nog niet opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan.
Het bestemmingsplan heeft als ontwerp ter visie gelegen van 15 maart 2018 tot en met 25 april 2018. Gedurende de inzagetermijn is 1 zienswijze ingediend. Deze zienswijze is ingediend na een gesprek met de indiener over het plan. De zienswijze wordt in deze nota samengevat en beantwoord.

Overzicht indieners zienswijzen

	Indiener	Datum zienswijze	Datum ontvangst
1	Indiener 1	25 april 2018	25 april 2018

Samenvatting en beantwoording zienswijze

1. Zienswijze indiener 1

Samenvatting zienswijze:
Het pand Lonneker Molenweg 20-22 heeft de aanduiding ‘karakteristiek’ gekregen in het bestemmingsplan in verband met de cultuurhistorische waarde van het pand. Dat betekent dat voor gehele of gedeeltelijk sloop een omgevingsvergunning nodig is. Bij de verlening van die vergunning wordt getoetst aan de beleidsregel ‘koesteren cultuurhistorie’ en wordt een cultuurhistorisch deskundige om advies gevraagd.
De huidige eigenaar (indiener), heeft een zienswijze ingediend tegen de aanduiding ‘karakteristiek’ op het pand. Dit heeft hij besloten op basis van een toelichtend gesprek over de aanduiding met een cultuurhistorisch deskundige van de gemeente. De aanduiding heeft volgens indiener geen voordelen. De aanduiding heeft wel nadelen. Het zal indiener dwars gaan zitten bij de verkoop van het pand/de grond.

Beantwoording zienswijze:
Op grond van de beleidsregel ‘koesteren cultuurhistorie’ kan een pand worden aangemerkt als ‘beeldbepalend’ en daarmee de aanduiding ‘karakteristiek’ worden toegekend in het bestemmingsplan. Doel van het beleid is om te voorkomen dat cultuurhistorisch waardevolle panden gedachteloos worden gesloopt.
Voor de aanduiding ‘beeldbepalend’ gelden de criteria die in deze beleidsregel zijn opgenomen waaronder ‘de herkenbaarheid van een bepaalde maatschappelijke stroming (sociaal, economisch, religie)’ en ‘het belang als bouwkundige uiting van bedrijf en techniek in een bepaalde periode’.
Hierna wordt eerst de toekenning van deze aanduiding aan het pand Lonneker Molenweg 20-22 nader onderbouwd. Vervolgens wordt ingegaan op de gevolgen (voor-/nadelen) van de aanduiding voor de indiener.

<u>Het gebouw</u>
Het gaat om een blokvormig gebouw (1957) in twee bouwlagen met een overkapt laad- en losperron. Op het platte dak staat een opbouw met lessenaarsdak die restant is van een maalinrichting. Het is gebouwd als maalderij voor diervoeders in opdracht van de Coöperatieve Landbouw aan- en verkoopvereniging Lonneker (CAVV). Dit was de handelstak van de Aartsdiocesane Boeren- en Tuinders Bond (ABTB). Deze naam staat nog prominent op de noordgevel van het pand.
In 1984 is het pand aan weerskanten in één bouwlaag uitgebouwd. De zuidelijke uitbouw draagt huisnummer 22. Deze latere uitbouwen zijn voor de cultuurhistorische waarde van ondergeschikt belang.
De maalderij heeft ten dienste gestaan van de agrariërs in Lonneker. Later is het een winkel geworden met nog steeds een enigszins agrarisch karakter.
Voor en naast het pand is het terrein grotendeels in gebruik als parkeerplaats en als opslagplaats voor materialen.
Het pand ligt enigszins terug ten opzichte van de Lonneker Molenweg, maar vanwege zijn prominente positie en zijn karakteristieke blokvormige sobere agrarisch-industriële uitstraling is het een in stedenbouwkundige zin beeldbepalend gebouw.

De ABTB

Tijdens en na de landbouwcrisis aan het einde van de 19e eeuw, mede veroorzaakt door het instorten van de graanprijzen, ontstonden er (inter)kerkelijke initiatieven om de boeren te ondersteunen. In vervolg daarop ontwikkelden zich in de jaren '20 van de vorige eeuw de aangesloten interconfessionele provinciale boerenbonden tot katholieke (inter)diocesane bonden, zoals de ABTB.
In de decennia die volgden, ontstond een effectieve taakverdeling binnen die katholieke landbouworganisatie. De centrale organisatie hield zich daarbij steeds meer bezig met belangenbehartiging in de richting van de overheid en als overlegorgaan van de gewestelijke organisaties en economische instellingen zoals boerenleenbank, hypotheekbank, verzekeringen, pakhuizen, veilingen etc.
Lokaal ontstonden er vanuit de ABTB verenigingen die zich bezig hielden met collectieve in- en verkoop zoals de CAVV Lonneker. In dat kader is de maalderij in Lonneker ontstaan.

Waardering van het pand.

Het pand is van cultuurhistorisch belang vanwege:

1. Het agrarisch industriële karakter dat zich weerspiegelt in het blokvormige volume met overkapt laad- en losperron; De latere aanbouwen zijn van ondergeschikt belang.
2. het feit dat het een representant is van de confessionele bemoeienis met de agrarische gemeenschap die gestart is aan het einde van de 19e eeuw. Dit weerspiegelt zich onder andere in de naam ABTB die nog op de gevel prijkt;
3. het feit dat dit het enige nog bestaande semi-agrarische gebouw met laad- en los perron is in de gemeente Enschede.
4. het feit dat het nadrukkelijk verwijst naar het agrarische verleden van Lonneker;
5. het feit dat het samen met het oorspronkelijke café Sprakel, het schoolgebouw Dorpsstraat 100 en de kerk aan de Dorpsstraat de vroegere katholieke 'ankers' in het dorp vormt.

De gevolgen van de aanduiding 'karakteristiek'

Indiener gaat er vanuit dat de aanduiding 'karakteristiek' geen voordelen heeft en dat deze nadelen zal hebben bij de verkoop van het pand en de grond. Dat is echter zeer de vraag. Hierna wordt onderbouwd waarom.
Waarschijnlijk doelt indiener erop dat een potentiële koper mogelijk zal schrikken van het feit dat hij niet zomaar mag slopen en dat hij beperkt zal worden in de vrije invulling van het terrein. Die gedachte is voorstelbaar, maar tegelijkertijd geldt voor die potentiële koper juist een mogelijk voordeel zoals hierna beschreven.

Het perceel heeft de bestemming 'detailhandel', in zowel bestemmingsplan "Lonneker 2006" als "Lonneker 2018". Nieuwe detailhandel kan zich daar op grond van deze bestemming vestigen. Aanpassingen aan het gebouw zijn mogelijk, ook onder de (nu en straks) geldende bepalingen van het bestemmingsplan. Alleen bij (gedeeltelijke) sloop spelen cultuurhistorische argumenten een rol.
Zodra er om een andere bestemming wordt verzocht (anders dan detailhandel) zal hiervoor een planologische procedure gevolgd moeten worden, bijvoorbeeld een bestemmingsplanherziening. Daarvoor is medewerking van de gemeente nodig. De aanwezigheid van een waardevol en te behouden pand kan dan voor de gemeente een belangrijk argument zijn om mee te werken aan het realiseren van die nieuwe bestemming als daarmee het (waardevolle deel van het) pand wordt behouden.

Bij herbestemming/verbouwing zullen wijzigingen aan het pand nodig zijn, maar daarvoor zijn in het algemeen goede oplossingen mogelijk. Zo kan een ouder pand op een mooie manier (geheel of gedeeltelijk) worden ingepast in een nieuw plan. Dit geldt ook, of misschien zelfs juist, voor industriële gebouwen.
Zoals vermeld is voor (gedeeltelijke) sloop een vergunning nodig. Echter, dat wil niet zeggen dat er nooit gesloopt kan worden. Want bij een dergelijke aanvraag zal er een belangenafweging moeten plaatsvinden volgens de beleidsregel 'koesteren cultuurhistorie'. De te wegen belangen worden dan gevormd door de belangen van de eigenaar (ook financieel) en door het belang van erfgoed. Dit kan ertoe leiden dat er (gedeeltelijke) sloop plaatsvindt.

Conclusie:
Alles overziend is de gemeente van mening dat het gebouw op goede gronden is aangeduid als karakteristiek. Het is daarom van belang om bij een eventuele sloop een goede afweging te kunnen maken tussen het belang van het behoud van het pand en de belangen van de eigenaar. De mogelijkheden die in de beleidsregel 'koesteren cultuurhistorie' zijn opgenomen, bieden daarvoor voldoende waarborgen. De belangen hoeven ook niet te conflicteren, zoals hiervoor aangegeven. Daarom is de gemeente van mening dat indiener door de aanduiding 'karakteristiek' niet onevenredig in zijn belangen wordt geschaad.
Op grond van bovenstaande overwegingen ziet de gemeente geen grond om de aanduiding 'karakteristiek' van het pand Lonneker Molenweg 20-22 te verwijderen.

Overzicht van wijzigingen t.o.v. ontwerpplan

Bestemmingsplan “Lonneker 2018”

Gemeente Enschede

Afdeling Bestemmen en Vergunnen
Team Ruimtelijke Plannen

28 mei 2018

OVERZICHT VAN WIJZIGINGEN T.O.V. HET ONTWERP BESTEMMINGSPLAN "LONNEKER 2018"

Het bestemmingsplan "Lonneker 2018" heeft als ontwerp ter visie gelegen van 15 maart 2018 tot en met 25 april 2018. Gedurende de inzagetermijn is 1 zienswijze ingediend. De zienswijze heeft betrekking op het toevoegen van de aanduiding 'karakteristiek' in verband met de cultuurhistorische waarde van het pand van de indiener. De zienswijze heeft geen aanleiding gevormd om de gemeenteraad voor te stellen het bestemmingsplan op dit punt gewijzigd vast te stellen.
Wel bevat het bestemmingsplan een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling (Oldenzaalsestraat 683-685) welke nog niet was opgenomen in het ontwerp bestemmingsplan. Daarnaast is het wenselijk gebleken het ontwerpbestemmingsplan ambtshalve op enkele onderdelen aan te passen. In het navolgende wordt toegelicht op welke punten aan de gemeenteraad wordt voorgesteld het plan gewijzigd vast te stellen. Naast de hierna aangegeven aanpassingen zijn nog enkele kleine redactionele aanpassingen doorgevoerd.

Aanpassing plantoelichting n.a.v. ruimtelijke ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685:

- **Paragraaf 1.5** (adviezen, vooroverleg en procedure): toevoegingen over afstemming dorpsraad, omwonenden en provincie over deze ontwikkeling.
- **Paragraaf 3.1** (ruimtelijke onderbouwing nieuwe ontwikkelingen):
    - beschrijving van de ontwikkeling: de bouw van een twee-onder-één-kapwoning op een langdurig braakliggende kavel (Oldenzaalsestraat 683-685) plus 18 garageboxen op het achterliggende terrein;
    - de manier waarop dat in het bestemmingsplan is mogelijk gemaakt;
    - de ruimtelijke onderbouwing daarvan.
- **Hoofdstuk 4 en bijlagen** (omgevingsaspecten): onderbouwing ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685 t.a.v. milieu, water en natuur. Er zijn onderzoeken uitgevoerd t.a.v. bodemkwaliteit, geluid en flora en fauna. De bijbehorende onderzoeksrapporten zijn bij de bestemmingsplantoelichting gevoegd als bijlagen.
- **Hoofdstuk 6** (economische uitvoerbaarheid): korte toevoeging t.a.v. exploitatieovereenkomst.

Aanpassing planregels en verveelding n.a.v. ruimtelijke ontwikkeling Oldenzaalsestraat 683-685:

- **Art. 16.2.1, sub g**: toegevoegde regel zodat er maximaal 2 aaneengesloten woningen gebouwd kunnen worden op de percelen Oldenzaalsestraat 683-685,
- **Art. 16.5 sub b, onder 6**: toegevoegde regel zodat een door de provincie veilig geachte ontsluiting van de garageboxen is geborgd.
- **Verbeelding:** toevoeging bouwvlak t.b.v. de 2 aaneengesloten woningen en toevoeging functieaanduiding 'garagebox' t.b.v. de garageboxen.

Aanpassing plantoelichting ambtshalve:

- **Paragraaf 3.2.3** (verkeersstructuur): kleine toevoeging t.a.v. aanwezige landelijke fiets- en wandelpaden in Lonneker;
- **Paragraaf 3.6** (welstand en beeldkwaliteit): toelichting dat grenen van welstandsidentiteiten geen rechten voor ontwikkeling geven wanneer deze niet binnen de geldende bestemming passen.

- **Paragraaf 5.3.6** (flexibiliteit): tekstuele aanscherping en uitbreiding toelichting op flexibiliteitsbepalingen (bevoegdheden voor afwijking, wijziging en het stellen van nadere eisen).

Aanpassing planregels ambtshalve:

- **Art. 1** (begrippen): tekstuele aanscherping enkele begrippen: ‘ambachtelijke bedrijvigheid’, ‘beroep of bedrijf aan huis’ en ‘publieksgerichte dienstverlening’ (was voorheen ‘consumentverzorgende dienstverlening’).
- **Diverse artikelen:** het algemene afwegingskader voor afwijking, wijziging en het stellen van nadere eisen verwijderd en alleen nog genoemd onder algemene procedureregels (in artikel 24.2)
- **Diverse artikelen:** de regels voor verlening van een omgevingsvergunning voor het slopen van een cultuurhistorisch waardevol bouwwerk verwijderd uit diverse artikelen en verwijzing opgenomen naar 1 artikel (onder ‘overige regels’) voor deze regels.
- **Art 16.2.3, sub b:** regels voor het bouwen van bouwwerken in het voorerfgebied (anders dan erkers of portalen) verplaatst naar afwijkingsmogelijkheden (art 16.4.1, sub d). Dit i.v.m. mogelijk ontstaan van stedenbouwkundig onwenselijke situaties.
- **Art 19.3** (nadere eisen): regels verplaatst naar art 19.1.7, omdat de toepassingscriteria voor nadere eisen niet voor elke bestemming gelijk zijn.
- **Art 19.1.7 sub d** (nadere eisen): mogelijkheid toegevoegd om bij een omgevingsvergunning voor geluidgevoelige functies nadere eisen te stellen voor waarborgen goed woon- en leefklimaat door geluidwerende gevelmaatregelen.
- **Art 22** (algemene afwijkingsregels): regels voor bij afwijking toestaan van antenne-installaties uitgebreider opgenomen vanwege verouderd antennebeleid.

LONNEKER

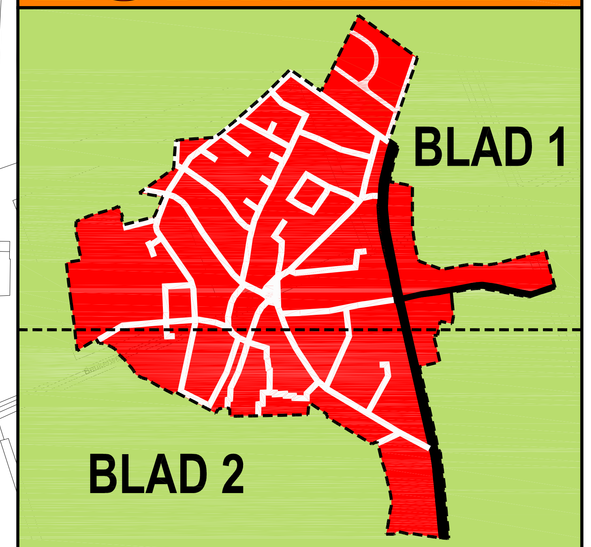

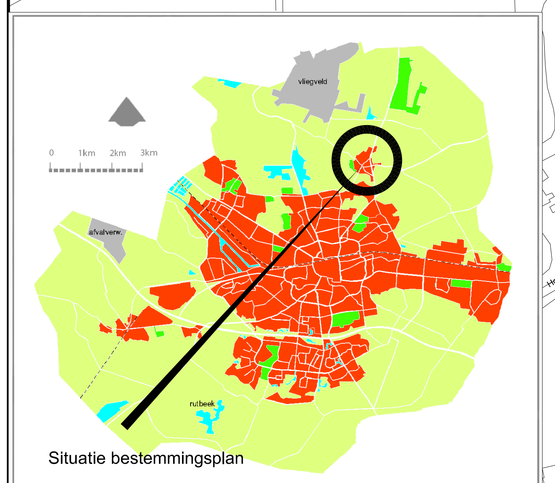

voor renvooi zie blad 2

0 10 25 50 100

Programma Stedelijke Ontwikkeling
BESTEMMINGSPLAN:
Lonneker 2018
VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT:

Gemeente Enschede
BLAD 1
SO/BP

Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
E.D.	19-02-2014		3			A0	1:1000
dS	17/220		4			Tekeningnummer	
			5			BP00126	

TEKENING LOCATIE: S:_STADSDEEL_NOORD\LONNEKER 2018_BP\2ACADLONNEKER 2018_BP\3LDWG

Plangebied

Lonneker 2018

Enkelbestemmingen

- B — Bedrijf
- B-VM — Bedrijf - Verkooppunt motorbrandstoffen zonder lpg
- CO — Cultuur en ontspanning
- DH — Detailhandel
- G — Groen
- H — Horeca
- K — Kantoor
- M — Maatschappelijk
- M-BP — Maatschappelijk - Begraafplaats
- S — Sport
- T — Tuin
- V — Verkeer
- V-VB — Verkeer - Verblijfsgebied
- W — Wonen

Dubbelbestemmingen

- WS-IT — Waterstaat - Intrekgebied

Gebiedsaanduidingen

- A — overige zone - archeologisch onderzoeksgebied a
- B — overige zone - archeologisch onderzoeksgebied b
- vrijwaringszone - molenbiotoop

Functieaanduidingen

- (b) — bedrijf
- (bw) — bedrijfswoning
- (dh) — detailhandel
- (dv) — dienstverlening
- (gabl) — garagebox
- (k) — kantoor
- (m) — maatschappelijk
- (sb-01) — specifieke vorm van bedrijf - 01
- (sb-02) — specifieke vorm van bedrijf - 02
- (sm-die) — specifieke vorm van maatschappelijk - dierenkliniek
- (sw-log) — specifieke vorm van wonen - logies
- (spz) — sportzaal
- (vm) — verkoopunt motorbrandstoffen zonder lpg
- (w) — wonen

Bouwvlakken

- bouwvlak

Bouwaanduidingen

- [ka] — karakteristiek
- [sbo-lf] — specifieke bouwaanduiding - luifel

Maatvoeringen

- maximum bouwhoogte (m)
- maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)
- maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m), dakhelling (graden)

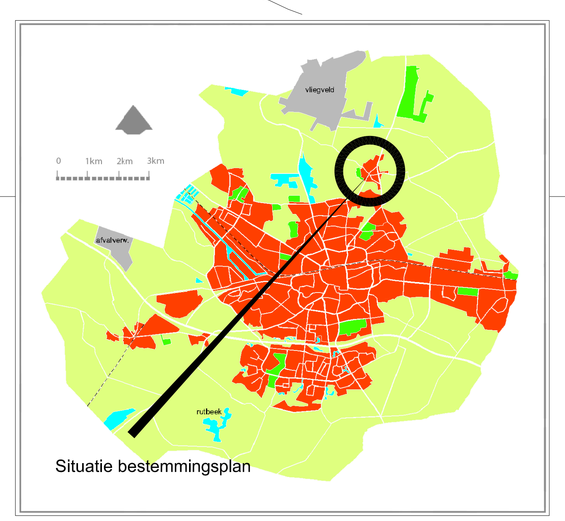

Situatie bestemmingsplan

0 10 25 50 100

Programma Stedelijke Ontwikkeling

BESTEMMINGSPLAN:

Lonneker

Gemeente Enschede

BLAD 2

VASTGESTELD BIJ RAADSBESLUIT:

SO/BP

Naam	Datum	Projectleiding	Naam	Datum	Projectleiding	Formaat	Schaal
E.O.	19-02-2014		3			A0	1:1000
1 dB	171220		4			Tekeningnummer	
2			5			BP00126	

TEKENING LOCATIE: S:_STADSDEEL NOORDLONNEKER 2018_BP\ZAD\LONNEKER 2018_BP12.DWG

Corsanummer: 1800047527

Op 16 mei 2018 zijn bij de raadsgriffie vragen binnen gekomen van mevrouw Yara Hummels van de fractie PvdA gericht aan de voorzitter van de Raad op grond van ex artikel 35 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de Raad. Het college van Burgemeester en Wethouders beantwoordt de vragen als volgt.

Betreffende beantwoording schriftelijke vragen van mevrouw Yara Hummels inzake segregatie in het (basis)onderwijs.

Vandaag woensdag 16 mei plaatste de Correspondent een artikel over segregatie in het Nederlandse basisonderwijs. Dit onder de kop "De segregatie in het Nederlandse basisonderwijs overtreft die van de scherpst gesegregeerde steden in de VS en het Verenigd Koninkrijk".

https://decorrespondent.nl/8271/arme-en-rijke-kinderen-zitten-steeds-minder-vaak-bij-elkaar-in-de-klas-en-daar-is-wat-aan-te-doen/3257033550012-ce9cb1ae?pk_campaign=sharer&pk_kwd=link

Vooral academisch geschoolde ouders kiezen scholen met kinderen die lijken op hun eigen kroost, blijkt uit unieke cijfers van de Inspectie van Onderwijs.

Wat de PvdA betreft zijn dit zeer zorgelijke ontwikkelingen. Het afgelopen jaar zijn er bij de PvdA geluiden binnengekomen dat hier in Enschede ook sprake van zou zijn. Scholen die steeds meer samengesteld lijken te zijn naar "ons soort mensen".

Daarom hebben wij de volgende vragen:

1. Herkent de wethouder het beeld van segregatie dat door ‘De Correspondent’ geschetst wordt?

Het college herkent voor de gemeente Enschede het geschetste beeld in het genoemde artikel niet uit eigen onderzoek. De bevindingen van de Onderwijsinspectie zijn langs wetenschappelijk verantwoorde weg tot stand gekomen. Het betreft een publicatie (De Staat van het onderwijs in Nederland 2016-2017) waarin voor het eerst gekeken is naar segregatie naar inkomens- en opleidingsniveau van de ouders. Of de geconstateerde situatie nieuw is, of al langer praktijk is, valt hieruit niet af te leiden. De in het door de Inspectie opgestelde rapport opgenomen tabellen laten zien dat ontwikkeling in Enschede op het gebied van segregatie op basis van inkomensniveau van de ouders en van opleidingsniveau van de ouders nauwelijks stijgt tussen 2008 en 2016. Daarmee bevindt zich Enschede op het gemiddelde niveau van de 25 genoemde steden.

2. Hoe is de feitelijke situatie momenteel in Enschede? Is er een overzicht en kan dit verstrekt worden?

In de publicatie van de Onderwijsinspectie wordt voor de gemeente Enschede een segregatiepercentage naar opleidings- en inkomensniveau van de ouders genoemd van respectievelijk 53% en 45%. Het gemiddelde van de 25 genoemde steden ligt op 55% en 48%. Een eigen onderzoek naar de mate waarin in Enschede het onderwijs naar inkomens- en opleidingsniveau van de ouders is gesegregeerd, is niet voorhanden.

3. Mocht de situatie in Enschede ook zo zijn als geschetst in het artikel van De Correspondent, deelt de wethouder dan onze zorgen en aan welke oplossingen wordt dan gedacht?

Het college onderschrijft het belang van kansengelijkheid, maar heeft tegelijkertijd zelf niet alle instrumenten in handen om dit aan te pakken. De schoolbesturen en de landelijke overheid spelen hierin een grote rol. Wel zal het college dit thema in de gesprekken met de onderwijsbesturen aan de orde stellen en ook agenderen bij het opstellen van de volgende LEA.

4. Zijn er momenteel al acties of gesprekken gaande met het onderwijs (en andere partners die betrokken zijn bij dit onderwerp) over het thema segregatie?

Het thema segregatie is in de gesprekken die wij met de onderwijspartijen voeren, ook in het verleden een thema geweest. Daarbij werd echter vooral, net als bij de onderwijsinspectie het geval was, naar segregatie op basis van migratieachtergrond gekeken. Dit onderzoek van de Inspectie brengt twee andere oorzaken onder de aandacht. Uiteraard zal dit een plek krijgen in de gesprekken met de onderwijsbesturen.

Enschede, 5 juni 2018

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

E.A. Smit E. Eerenberg

KlachtenCommissaris

Geachte lezer,

Trots. Dat ben ik met dit jaarverslag over 2017. Trots op de werkwijze, de mensen die met hart en ziel uitstekend omgaan met de klachten van inwoners en met het resultaat. Dat laatste is dan niet alleen het oplossen van de klacht maar zeker ook het leren van de klachten en de flexibiliteit van de organisatie om werkwijze aan te passen als dat nodig is en kan. Ik spreek dan ook graag de wens uit dat er nog vele klachten mogen binnenkomen bij het klachtencommissariaat.

Als klachtencommissaris ben ik een onafhankelijk aanspreekpunt voor de personen met klachten over de gemeente. Met als doel te helpen bij het oplossen van klachten, bijdragen aan het leren door klachten en het verbeteren van de dienstverlening van en werkprocessen in de gemeente.

Dit jaarverslag geeft een overzicht van aantal en aard van de klachten, de bedrijfsvoering van het klachtencommissariaat en de lessen die we meenemen naar 2018.

Klachten

Bij het klachtencommissariaat zijn in 2017 via de website, mail, post, antwoordkaart en telefoon 489 klachten ontvangen. Daarvan zijn er 483 afgerond. In 80,54% van de gevallen heeft de behandeling binnen 6 weken plaatsgevonden. De gemiddelde afdoeningstijd kwam uit op 3 weken.

Een klacht kan gezien worden als een teleurstelling van een verwachting. Wat verwacht een burger van het contact met de overheid en wat krijgt hij? Daar kan een mis match in zitten wat leidt tot ongenoegen. Slechts een klein aantal ingezetenen legt de teleurstelling ook neer bij de gemeente in de vorm van een klacht.

In het jaarverslag zijn de ontvangen klachten onderverdeeld op basis van de behoorlijkheidsnormen (zoals gedefinieerd door de Nationale Ombudsman), de wijze van afdoening van de klacht en de afdelingen van de gemeente Enschede. In het jaarverslag ga ik in op een aantal klachten uit 2017 die hebben geleid tot aanpassingen in het beleid en werkwijzen. Het gaat dan om klachten naar aanleiding van een datalek, het beschermingsbewind en het agressieprotocol.

Werkwijze

Er is een uniforme werkwijze vastgesteld voor het behandelen van klachten. Die is vastgelegd in de klachtenverordening van de gemeente. Het stappenplan voor de behandeling van klachten omvat de stappen hoor en wederhoor, onderzoek, advisering aan college van B&W, besluitvorming en afhandeling inclusief registratie en aanbevelingen aan de organisatie.
Bij de klachtbeoordeling wordt tevens gekeken of er sprake is van een klacht of dat er een andere procedure gevolgd moet worden. Dat laatste kan bijvoorbeeld als het gaat om een Wob verzoek, melding openbare ruimte (de kapotte lantaarnpaal) verzoek om handhaving of een bezwaarprocedure.

KlachtenCommissaris

Het uitgangspunt in de werkwijze van de klachtencommissaris is de zogenaamde informele aanpak. Het in gesprek gaan met de klager en actief te luisteren zijn daarin de belangrijkste acties. Het doel hiervan is werken aan herstel van vertrouwen en waar mogelijk trachten een oplossing te bereiken.

Organisatie klachtencommissaris

Het klachtencommissariaat bestond in 2017 uit de klachtenfunctionaris (0,5 fte), twee adviseurs (1,8 fte) en een administratief ondersteuner (0,1fte). Sinds 1 november 2017 is mr. Ninke van der Kooy aangesteld als nieuwe klachtencommissaris. Het Klachtencommissariaat heeft een onafhankelijke positie en legt door onder andere dit jaarverslag verantwoording af voor keuzes, werkwijzen en resultaten.

2018

In 2018 willen wij de unieke (en zeer gewaardeerde) kwaliteiten blijven bieden aan de inwoners van Enschede en de gemeentelijke organisatie. Speerpunten zijn:

- Het nog vaker proactief kunnen reageren op patronen in de samenleving. Hierdoor kan er worden gereageerd op uitingen van ongenoegen, nog voordat er een klacht is ingediend
- Het uitvoeren van eigen, onafhankelijk onderzoek en het instrument klachtdiagnose verder ontwikkelen
- De advisering over aanpassingen van beleid of werkwijzen in de gemeentelijke organisatie
- De verdere professionalisering van de klachtafhandeling
- Communicatie waardoor de bekendheid van de klachtencommissaris zal vergroten

De bedoeling is om het aantal klachten te laten toenemen. Niemand wil een klager zijn, klagen kost energie en vraagt tijd van burgers die wellicht hun tijd ook anders willen besteden. Dus als het mij en de gemeentelijke organisatie lukt om de drempel om een klacht in te dienen te verlagen en het aantal klachten te laten toenemen dan zou dat een geweldige ontwikkeling zijn. We gaan zorgvuldig met klachten om want klagen heeft zin en levert de burger en de gemeentelijke organisatie wat op!
Wellicht een oplossing, misschien wordt er vertrouwen hersteld, wordt de dienstverlening verbeterd, werkwijzen of beleid aangepast of het goede gesprek gevoerd.

Tot Slot

Zoals ik al aangaf in het begin van deze brief: ik ben trots. Trots op het klachtencommissariaat. Trots op de manier waarop de gemeente Enschede deze innovatie op het gebied van klachtbehandeling vorm heeft gegeven. De werkwijze werkt, we leren van de klachten, het vertrouwen met de inwoner wordt hersteld als dat is aangetast. Dat alles zetten we graag voort in 2018.

Met vriendelijke groet,

Ninke van der Kooy
Klachtencommissaris
Enschede, 6 juni 2018

Postadres Postbus 20 7500 AA Enschede Bezoekadres Langestraat 24
T 053 481 86 86 E klacht@enschede.nl I www.klachtencommissarisenschede.nl

JAARVERSLAG 2017

KLACHTENCOMMISSARIS

Ninke van der Kooy

18-5-2018

INHOUDSOPGAVE

INHOUD

1 Inleiding ... 3
1.1 Klachten, behoorlijkheidsnormen en aantallen ... 3
1.2 Klachten naar afdoening ... 4
1.3 Klachten over de programma's verdeeld ... 5
1.3.1 Streven naar het binnenhalen van klachten ... 6
1.3.2 Overige ... 7
1.4 Klachten behandeling en leren van klachten ... 7
1.4.1 Klachtbeoordeling en klachtherkenning ... 7
1.4.2 Leren van klachten ... 8
1.5 Doorkijk 2018 ... 9

2 Adviezen en aanbevelingen ... 10
2.1 Ondersteuningsplan en maatwerkvoorziening ... 10
2.2 Datalek ... 10
2.3 Administratieve organisatie en gegevensbeheer ... 11
2.4 Beschermingsbewind ... 12
2.5 Agressieprotocol ... 13

3 Bedrijfsvoering ... 14
3.1 Personeel en financiën ... 14
3.2 Informatievoorziening en ICT ... 14
3.3 Communicatie en contacten ... 15
3.4 Inrichting en toekomst ... 15

4 De klachtencommissaris ... 16
4.1 Curriculum Vitae Ninke van der Kooy ... 16
4.2 Deelname aan het programma "Goed Bestuur" ... 16

5 Nationale ombudsman ... 17
5.1 Klachtbehandeling door Nationale Ombudsman betreffende Enschede ... 18
5.2 Onderzoeksrapporten 2017 ... 18

6 Bijlagen ... 19
6.1 Aantal klachten afdelingen EWO, MO en VO ... 19
6.2 Aantal klachten afdelingen BMO, BST, CS, DF EN DV ... 20
6.3 Aantal afgewikkelde klachten en oordeel ... 21
6.4 Afkortingen ... 22

1 INLEIDING

De gemeente Enschede kent sinds 1 januari 2015 het instituut Klachtencommissaris. Dit is een onafhankelijk aanspreekpunt voor burgers met klachten over de gemeente. Met als doel: helpen bij het oplossen van klachten, bijdragen aan het leren door klachten en verbeteren van dienstverlening van en werkprocessen in de gemeente. Naar aanleiding van de aanbevelingen in het rekenkamerrapport van 3 maart 2016 “evaluatie klachtencommissariaat” hebben de raad en het college van B&W in 2017 gezocht naar een nieuwe invulling van het klachtencommissariaat. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe klachtenverordening gemeente Enschede, een definitieve invulling van de functie en de plek van klachtencommissaris, het vaststellen van structurele financiering voor het klachtencommissariaat en inbedding in het programma “goed bestuur”.

Van 1 januari tot en met 31 oktober was mevrouw M. Veerman-Donkert interim-klachten-commissaris. Vanaf 1 november is de functie structureel ingevuld met mevrouw N. van der Kooy.

Het jaar 2017 is voor de ontwikkeling van het klachtencommissariaat een overgangsjaar geweest. In afwachting van de politieke besluitvorming heeft het KC zich gericht op zijn kerntaak, het zo zorgvuldig mogelijk afwikkelen van klachten, het werken aan bekendheid bij diverse partners in de stad en het opbouwen van een netwerk in de organisatie door middel van het werken met contactpersonen in de diverse organisatieonderdelen.

Op 26 juni 2017 heeft de interim klachtencommissaris het verslag van de werkzaamheden van 1 januari tot en met mei 2017 aan de gemeenteraad toegelicht. De bevindingen uit dat rapport zijn verwerkt in dit jaarverslag. Dit rapport geeft een overzicht over heel 2017.

In dit verslag wordt een overzicht gegeven over hoeveel klachten er in het afgelopen jaar bij de Klachtencommissaris zijn binnengekomen, waar deze klachten over gingen en hoe ze zijn afgehandeld.

Ook wordt er een impressie gegeven van welke aanbevelingen er zijn gedaan.

Naast informatie over klachten wordt de nieuwe klachtencommissaris aan u voorgesteld en wordt er een doorkijk gegeven naar het jaar 2018 (zie 1.5Doorkijk 2018).

1.1 Klachten, behoorlijkheidsnormen en aantallen

In 2017 zijn in totaal 489 klachten ontvangen via website, mail, post, antwoordkaart en telefoon. Daarvan zijn in dezelfde periode 483 klachten afgerond. In 80,54% van de gevallen is de afhandeling van klachten binnen de wettelijke termijn van zes weken gebleven. De gemiddelde afdoeningstermijn kwam uit op drie weken.

Onder klachten worden ‘gedragingen’ verstaan[1]. Ook kwamen er ook meldingen openbare ruimte, vragen en bezwaarschriften bij het Klachtencommissariaat binnen. Burgers die daarmee aanklopten, zijn begeleid naar het juiste adres.

De Nationale ombudsman heeft behoorlijkheidsnormen opgesteld die overheden helpen om goed om te gaan met burgers en hun belangen. Hij schrijft daarover: “Overheden moeten bij de uitvoering

[1] Voorbeelden van gedragingen: onbeleefde behandeling: uitblijven actie, uitblijven antwoord, bereikbaarheid fysiek en telefonisch, klantgerichtheid/dienstbetoon, onjuiste informatieverstrekking. (geen limitatieve opsomming)

van hun taken behoorlijk omgaan met burgers en belangen. Dit betekent dat de overheid burgers serieus neemt en met respect behandelt. Overheden moeten niet als onpersoonlijke bureaucratieën werken. Zij hebben steeds ook oog voor de menselijke maat. Als het erop aan komt zoekt de overheid persoonlijk contact. Zij voorkomt problemen met de burger of lost ze op door goede communicatie. Hoewel de burger voor veel zaken afhankelijk is van de medewerking van of besluitvorming door de overheid, gaan burger en overheid op gelijkwaardige wijze met elkaar om. Dat kan door de burger zoveel mogelijk bij de besluitvorming te betrekken en door te handelen op basis van vertrouwen. Zo kan de overheid haar werk goed doen en inhoud geven aan burgerschap. Daarbij is het natuurlijk ook van belang dat de burger zich constructief opstelt".[2] In onderstaande figuur is de verdeling van het aantal klachten in Enschede naar de kernwaarden van behoorlijk overheidshandelen weergegeven.

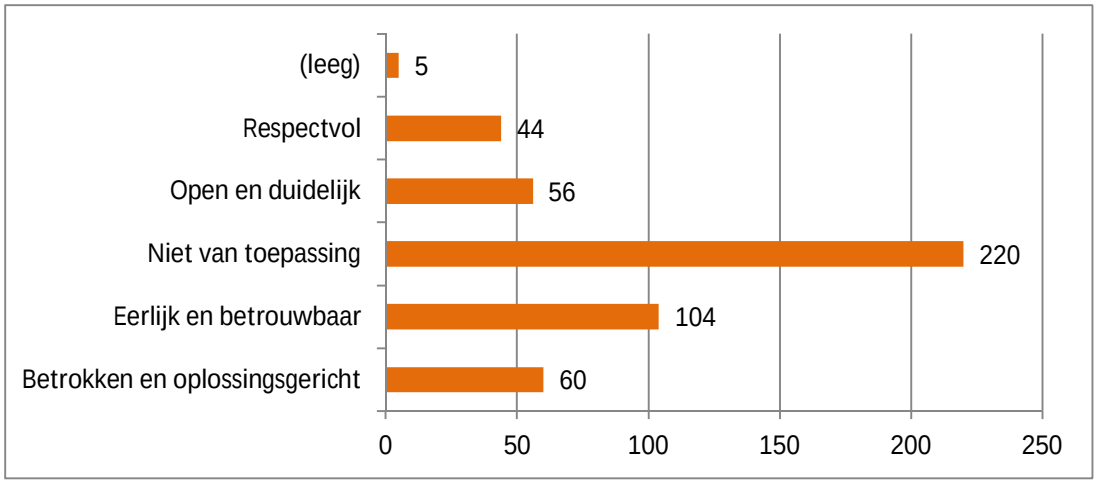

- Onder 'leeg' staan die zaken die zich niet lieten specificeren naar de kernwaarden.
- Onder respectvol overheidsoptreden valt het respecteren van grondrechten, het bevorderen van actieve deelname door de burger, fatsoenlijke bejegening, Fair Play, evenredigheid en bijzondere zorg.
- Onder open en duidelijk overheidsoptreden valt transparantie, goede informatieverstrekking, luisteren naar de burger en een goede motivering.
- Onder niet van toepassing staan vooral zaken die zich laten duiden als "meldingen openbare ruimte". Deze zijn doorgeleid naar de procedure die daarvoor geldt.
- Onder eerlijk en betrouwbaar overheidsoptreden valt integriteit en betrouwbaarheid maar ook onpartijdigheid, redelijkheid, goede voorbereiding, een goede organisatie en professionaliteit.
- Onder betrokken en oplossingsgericht overheidsoptreden valt onder andere maatwerk, samenwerking, een coulante opstelling, voortvarendheid en de-escalatie.

1.2 Klachten naar afdoening

De klachten die binnenkomen bij het klachtencommissariaat worden na behandeling onderverdeeld in verschillende categorieën. Dit om een beeld te krijgen van wat er met de inhoud van de klachten gebeurd is en hoe de klachtbehandeling verlopen is. Voor veel klachten geldt dat deze met een

[2] Tekst behoorlijkheidswijzer Nationale ombudsman

luisterend oor, een advies of een doorverwijzing buiten de organisatie opgelost kunnen worden. Ook komt het in veel gevallen voor dat de klachtbehandeling beëindigd wordt. Het beëindigen van de klachtbehandeling heeft uiteenlopende oorzaken van mensen die na het indienen van een klacht niets meer van zich laten horen tot doorverwijzing naar een ander interne procedure die beter past bij de situatie / het ongenoegen.

Een groot aantal gevallen zijn niet ontvankelijk verklaard omdat het geen (bejegenings)klacht bleek te zijn of omdat er een rechtsgeschil loopt, de klacht om een gedraging gaat die langer dan een jaar geleden is of het een beleidskwestie betreft.

Bij een oplossing door interventie heeft de klachtencommissaris of een medewerker van het klachtencommissariaat ingegrepen in de situatie en een advies gegeven richting de klager en/of de vakafdeling om tot een oplossing te komen. Bij bemiddeling heeft de klachtencommissaris of een medewerker van het klachtencommissariaat in de rol van bemiddelaar opgetreden om te kijken of er tussen klager en vakafdeling uit te komen was.

Met een onderzoek is het terrein van de meer formele klachtafhandeling betreden. Hier is middels hoor en wederhoor een oordeel gegeven over de situatie.

Signalen zijn verhalen die wij horen die voor de klachtafhandeling sec niet zozeer van belang zijn maar voor de organisatie wel. Die geven wij dan door aan de betreffende afdeling, aan de organisatie als geheel of we starten zelf een onderzoek.

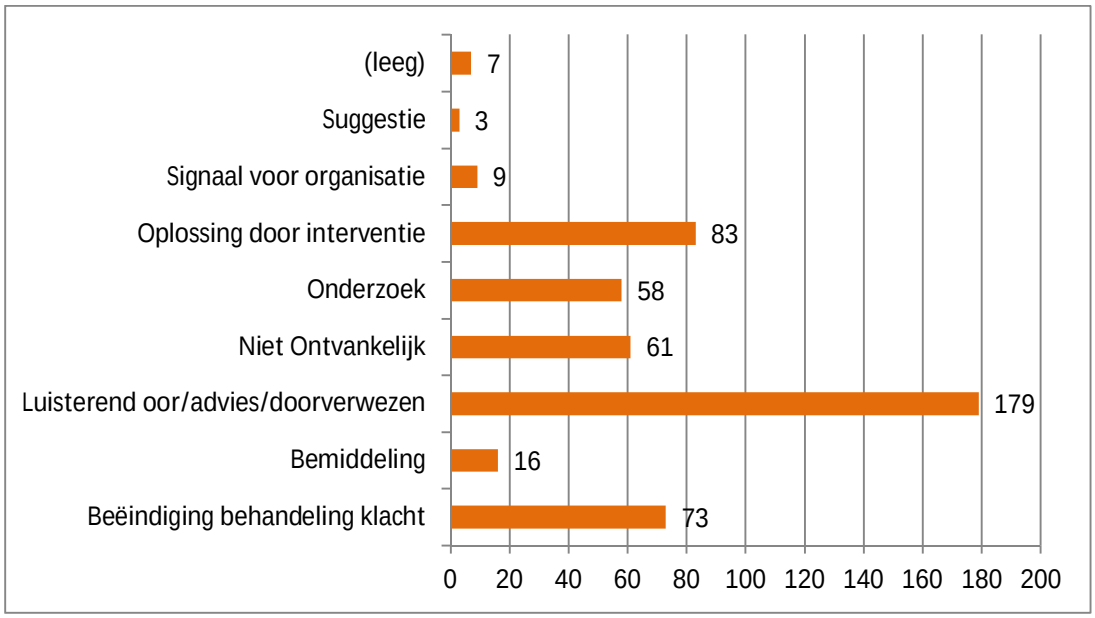

1.3 Klachten over de programma's verdeeld

Veel klachten gingen over Domein Fysiek (DF). Het werkelijke aantal bejegeningsklachten op dit gebied is echter lager omdat in 2017 ook "meldingen openbare ruimte" opgenomen zijn in het klachtenregistratiesysteem van de klachtencommissaris alvorens deze zijn doorgezet naar de betreffende afdeling om de klacht te behandelen of het probleem op te lossen. Vanaf 1 november

worden deze meldingen niet meer geregistreerd bij het klachtencommissariaat maar direct doorgezet naar Domein Fysiek (Leefomgeving).

Ook over de programma's Economie, Werk & Inkomen, Maatschappelijke Ondersteuning en Publieksdienstverlening komen veel klachten binnen. Dit dient uiteraard wel gerelativeerd te worden naar de omvang van het aantal publiekscontacten.

In onderstaande figuur is de onderverdeling van klachten (incl. meldingen en vragen) per organisatie onderdeel weergegeven.

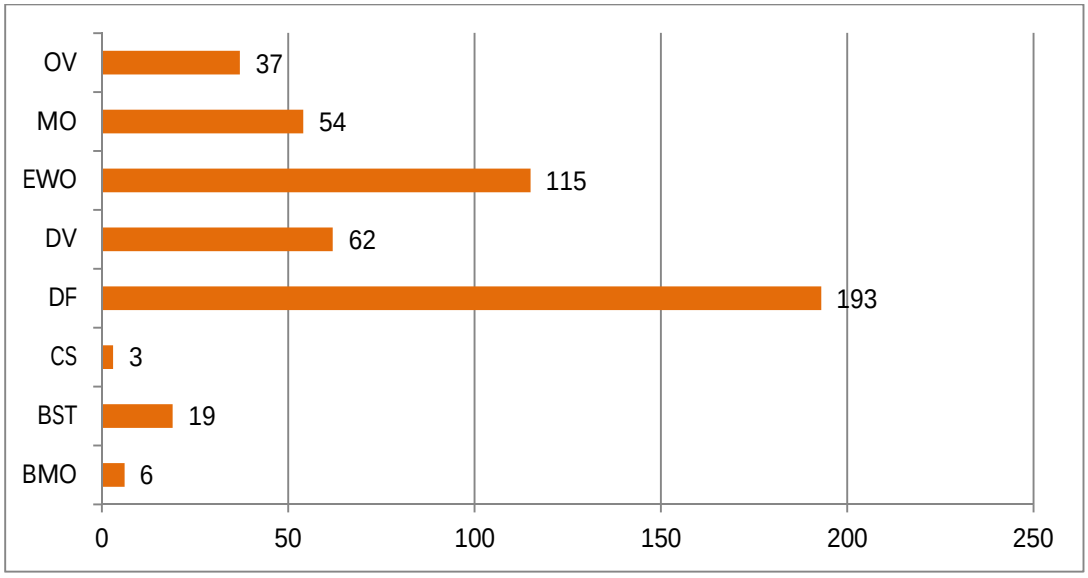

[3]

1.3.1 Streven naar het binnenhalen van klachten

Als gemeente zou je moeten streven naar het binnenhalen van zo veel mogelijk klachten. Let op, niet bedoeld wordt dat de gemeente zoveel mogelijk klachten moet veroorzaken. Zeker niet. Een klacht kan gezien worden als een teleurstelling van een verwachting. Een burger verwacht in het contact met de overheid een bepaald resultaat, een bepaalde behandeling, een bepaalde manier van bejegening en deze wordt niet verkregen.

In het klachtrecht is een algemeen erkend gegeven dat na een teleurstellende ervaring 25 mensen het "erbij laten zitten". Niet omdat ze niets te klagen hebben of hun onvrede niet uiten maar omdat een officiële klacht indienen veel tijd, moeite en energie kost. De onvrede, het ongenoegen uit zich op andere manieren bijvoorbeeld in gesprekken met vrienden, bekenden, op feestjes en in de (sociale) media maar niet bij de instantie waar de klacht of het ongenoegen over gaat, namelijk de gemeente.

De grondhouding zou dan ook moeten zijn om mensen die teleurgesteld zijn in hun verwachtingen uit te nodigen die gedachten met de gemeente te delen. In de loop van 2018 zal daar een concreter invulling aan worden gegeven.

[3] Zie voor afkortingen 6.3

Dan kun je als gemeente het gesprek aan gaan over die verwachtingen, de teleurstelling en er iets aan of mee doen.

1.3.2 Overige

Onder de categorie OV (overige) zijn klachten over andere instanties dan de gemeente benoemd. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de politie, Regio Twente, CAK, UWV etc. De Klachtencommissaris is niet bevoegd over deze klachten advies uit te brengen, maar heeft burgers in deze situaties wel geholpen de juiste weg te vinden.

1.4 Klachten behandeling en leren van klachten

Door het vaststellen van de klachtenverordening van de gemeente Enschede en door het instemmen van de raad met de inrichting van het klachtencommissariaat op basis van de aanbevelingen van het rekenkamerrapport “onderzoek klachtencommissariaat 2016” heeft het klachtencommissariaat een nieuwe plaats in de gemeentelijke organisatie gekregen.

Klachten die bij het Klachtencommissariaat zijn binnengekomen zijn behandeld conform het volgende ‘stappenplan’:

1. Luisteren naar burger en helpen bij formuleren van een mogelijke klacht
2. Beoordelen ongenoegen, bepalen route van behandeling en registreren mogelijke klacht
3. Informeren betrokken afdelingen
4. Verkennen mogelijkheid snelle interventie / onderzoeken klacht (informele aanpak)
5. Afhandelen klacht: terugkoppeling naar klager en gemeente
6. Registreren behandelwijze en aanbevelingen.

De Werkwijze is door de wijziging van de plek in de organisatie sinds 1 november enigszins aangepast. Klachtbeoordeling, klachtdiagnose, snelle interventie en registratie (stap 1 tot en met 4 en 6) zijn gelijk gebleven. De informele aanpak, de burger op weg helpen of het probleem (helpen) oplossen staat steeds voorop.

Stap 5 is in die zin gewijzigd dat de klachtencommissaris de klacht niet zelf afhandelt maar zijn bevindingen en advies voorlegt aan het college. In de afbeelding hiernaast is weergegeven hoe de nieuwe procedure verloopt. Het college neemt het oordeel en het advies over (Advies) of weerlegt het advies gemotiveerd (Advies Gemotiveerd). Het college informeert vervolgens de klachtencommissaris en handelt de klacht vervolgens richting de klager verder af en verwijst door naar de Nationale Ombudsman.

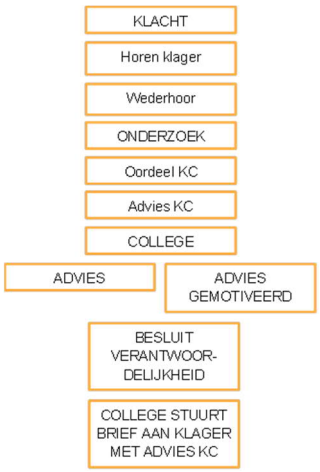

1.4.1 Klachtbeoordeling en klachtherkenning

Klachtbeoordeling houdt in dat er wordt gekeken of er überhaupt sprake is van een klacht dan wel of de klacht een bejegeningsklacht is op grond van de Algemene wet bestuursrecht of dat de klacht in een andere procedure thuishoort. Zoals de bezwaarschriftenprocedure, meldingen openbare ruimte, verzoeken om handhaving maar ook WOB verzoeken of vragen en of opmerkingen over beleid en beleidskeuzes. In het eerste geval registreren wij de klacht en informeren wij de betreffende

afdeling. In de andere gevallen waar de klacht niet bij ons thuis hoort, zetten wij deze door naar de juiste gemeentelijke procedure waar de afhandeling wordt opgepakt en de klager wordt geïnformeerd.

Uitgangspunt bij de gehele klachtafhandeling is de informele aanpak volgens de principes van het door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vastgelegde programma “Passend Contact met de Overheid” waar de gemeente Enschede ook substantieel aan heeft bijgedragen.

Doel van de klachtbehandeling is het werken aan het herstel van vertrouwen en waar mogelijk trachten een oplossing te bereiken. Maar in ieder geval door de burger op weg te helpen en te leren van klachten voor de toekomst.[4]

De regie over de klachtafhandeling ligt bij het klachtencommissariaat. De klachtencommissaris en haar medewerkers hebben een zelfstandige bevoegdheid om medewerkers van de gemeente te bevragen en te benaderen om uit te zoeken of iets een klacht is of anderzijds opgelost kan of moet worden. Dit leidt in de praktijk nogal eens tot verwarring of onduidelijkheid en vertraagd soms de behandeling van de vraag of klacht van de burger. De klachtencommissaris gaat in 2018 nadrukkelijk aandacht vragen voor deze werkwijze.

Klachtherkenning is een taak van alle medewerkers van de gemeentelijke organisatie en is een belangrijk thema dat de komende jaren vanuit het klachtencommissariaat onder de aandacht gebracht gaat worden.

1.4.2 Leren van klachten

Voor het diagnosticeren en leren van klachten maken we voorlopig gebruik van het navolgende schema.

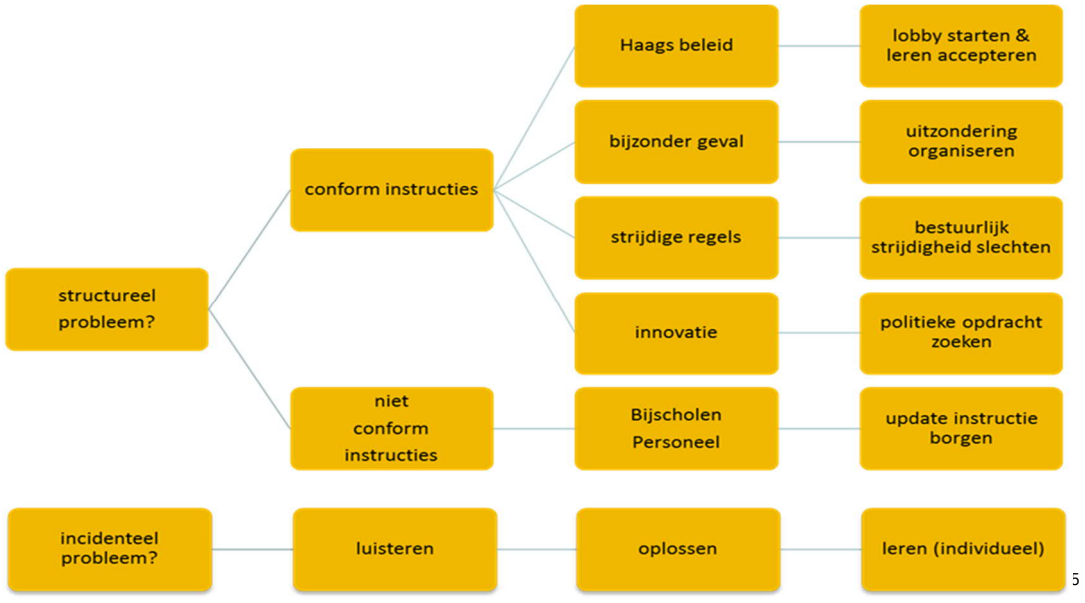

[5]

[4] Hiermee sluiten we aan bij de ombudsvisie op professionele klachtbehandeling van de Nationale Ombudsman van 19 maart 2018 en de opdracht van de gemeenteraad.

[5] Schema ontleend aan Ombudsman Amsterdam, de heer Arre Zuurmond

1.5 Doorkijk 2018

Met de instelling van het klachtencommissariaat in 2015 heeft de gemeente Enschede een enorme innovatieve stap gezet in het professionaliseren van de klachtafhandeling, uniek in Nederland. De afgelopen jaren heeft deze innovatie vorm gekregen en is het een instituut geworden dat een vaste plek heeft in de gemeente. In 2017 heeft de klacht, het ongenoegen voor burgers een vast, eenduidig, duidelijk en laagdrempelig aanspreekpunt gekregen. Maar ook de organisatie beseft: de klachtencommissaris gaat over klachten.

In 2018 heeft de klachtencommissaris ook een duidelijke rol in het vóór zijn van klachten. Dit doen wij door signalen[6] uit uitingen van ongenoegen op te pakken en door te zetten naar de betreffende afdeling, de gehele organisatie of door zelf een onderzoek te starten.

In 2018 gaan we handen en voeten geven aan het streven om meer klachten binnen te halen. De grondhouding van de gemeente zou moeten zijn om mensen die teleurgesteld zijn in hun verwachtingen ten aanzien van de dienstverlening van de gemeente dit ook te laten delen met de gemeente. De klachtencommissaris zal hierin vanzelfsprekend een rol gaan spelen.

Met het klachtencommissariaat en de klachtencommissaris heeft de gemeente een duidelijke plek en een gezicht gekregen voor de behandeling van klachten. Om hier optimaal gebruik van te maken is klachtherkenning door ambtenaren en bestuurders absoluut een vereiste. Dit vraagt om aandacht. De vragen die bij klachtherkenning horen zijn: Wanneer escaleert een situatie? Hoe wordt dat herkend? In welke gemeentelijke procedure hoort het ongenoegen thuis? Wanneer hoort het oplossen van ongenoegen nog bij het gewone dagelijkse werk en wanneer is of wordt iets een klacht? Wanneer verwijs ik het ongenoegen door naar de klachtencommissaris? Hoe verwijs ik door naar de klachtencommissaris of naar een ander gemeentelijke procedure waar het ongenoegen thuis hoort? Wanneer schakel ik de klachtencommissaris in? Hoe betrek ik de betrokken burger(s) daarbij? Hoe communiceer ik dat met hen? Allemaal vragen die zoals gezegd thuis horen bij klachtherkenning. Want hoe beter de klachtherkenning, hoe meer klachten, hoe beter de dienstverlening.

Voor een goede klacht- en conflictdiagnose, blijkt eigen onderzoek van groot belang. Het Klachtencommissariaat beschikt niet over een algemene autorisatie tot de gemeentelijke datasystemen. Dit moet in 2018 geregeld worden.

In 2017 heeft de interim-klachtencommissaris zich op de kerntaak gericht, het zo zorgvuldig mogelijk afhandelen van klachten, werken aan bekendheid en het opbouwen van een netwerk. Dit maakt dat dit jaarverslag een combinatie van aantallen, terminologie, achtergronden en aanbevelingen is geworden. In 2018 zal minder aandacht besteedt worden aan terminologie en achtergronden en meer aan casuïstiek, aanbevelingen en leren van klachten. We werken er aan om dit op een meer visuele wijze onder de aandacht te brengen.

[6] Wij hanteren het principe, driemaal hetzelfde signaal in verschillende uitingen van ongenoegen is een patroon. Dit patroon is het signaal dat wij afgeven of oppakken.

2 ADVIEZEN EN AANBEVELINGEN

2.1 Ondersteuningsplan en maatwerkvoorziening

Tijdens de presentatie van het verslag van de Klachtencommissaris in december 2016, is onderzoek aangekondigd naar klachten rond maatschappelijke ondersteuning (WMO 2015). Meer specifiek: de gang van zaken rond de aanvraag maatwerkvoorziening ondersteuning bij het huishouden. Dit onderzoek is verricht op basis van ingediende klachten over dit thema. Deze boden voldoende inzicht van de werkwijze van de gemeente op dit punt.

Hieruit is een tweetal aanbevelingen naar voren gekomen:

1. In gevallen waarin klagers contact opnamen met de gemeente om een melding te doen van hun (gewijzigde) behoefte aan maatschappelijke ondersteuning, ondervonden zij in voorkomende gevallen dat de gemeente niet goed luisterde naar hun hulpvraag en hen direct doorverwees naar de aanbieder van de ondersteuning bij het huishouden. Omdat achteraf moeilijk vast te stellen bleek wat en hoe tijdens deze contactmomenten precies met klagers was gecommuniceerd, luidt onze aanbeveling: Leg (telefoon-)gesprekken met burgers vast in een opname of verslag, om onduidelijkheid achteraf te voorkomen over hetgeen gecommuniceerd is en hoe dat is gebeurd.
2. Nadat door de gemeente onderzoek was gedaan naar aanleiding van de melding van klagers, werd in voorkomende gevallen het ondersteuningsplan niet verstrekt of ontvingen klagers een ondersteuningsplan zonder aanvraagformulier maatwerkvoorziening. Hierdoor bleef de beschikking waartegen klagers formeel bezwaar kunnen maken uit en werden zij belemmerd in hun rechtsgang. Onze aanbeveling luidt: verstrek na elke beoordeling van de situatie (onderzoek) een ondersteuningsplan en verschaf burgers daarna actief de mogelijkheid schriftelijk aan te geven of ze al dan niet instemmen met het advies, waarbij ze standaard een formulier krijgen om een aanvraag maatwerkvoorziening in te dienen. Hiermee kan tevens de indruk bij sommige burgers dat de gemeente ‘ontmoedigend’ te werk gaat, worden weggenomen.

Op 20 februari 2017 is aan de gemeenteraad een voorstel verordening en besluit maatschappelijke ondersteuning 2017 aangeboden. Bij het opstellen van dit voorstel is rekening gehouden met de aanbevelingen van de klachtencommissaris.[7]

2.2 Datalek

Eind maart 2017 is door de gemeente een ‘datalek’ geconstateerd: per email bleken persoonlijke gegevens verstuurd aan mensen voor wie dat niet bedoeld was. Dit betrof informatie over bij de gemeente ingeschreven werkzoekenden. Nadat de fout geconstateerd was, heeft de gemeente gedupeerden een aangetekend schrijven gestuurd. Deze brief leidde tot een aantal klachten over de wijze van informatieverstrekking.

Gedupeerden benoemde dat de informatie in de brief van de gemeente onduidelijk en onvolledig te vinden. De klachtbehandeling leidde tot de volgende aanbevelingen:

[7] (postregistratie) corsanummer 1700025830: Verordening en besluit MO-2017, verordening en uitvoeringsbesluit 2017 en beleidsregels PGB

1. De gemeente informeerde gedupeerden en gaf aan welke informatie er ‘onder andere’ was verspreid. Onze aanbeveling luidt in voorkomende gevallen specifieker aan te geven welke gegevens precies zijn verstuurd.
2. De gemeente meldde in haar brief dat gedupeerden aangifte konden doen bij de Politie indien zij vermoedden dat er misbruik zou worden gemaakt van hun persoonsgegevens. Onze aanbeveling luidt in voorkomende gevallen tevens aan te geven dat melding kan worden gedaan bij het ‘Centraal Meldpunt Identiteitsfraude (CMI) en –fouten’ en dat een aansprakelijkstelling zou kunnen worden ingediend bij de gemeente indien gedupeerden aantoonbaar schade menen te lijden.
3. De gemeente heeft het verzonden emailbericht per email ingetrokken en enkele ontvangers gebeld. De intrekking is niet in alle gevallen gelukt. Onze aanbeveling luidt, in voorkomende gevallen, de ontvangers van het emailbericht ook met een aangetekend schrijven te benaderen. Tevens zou aan hen kunnen worden verteld dat het verspreiden van de ten onrechte ontvangen persoonsgegevens strafbaar is.

Als advies heeft het Klachtencommissariaat de gemeente verder meegegeven een protocol op te stellen voor dergelijke situaties en voortaan informatie te vermelden op de website van de gemeente. Tevens zouden meerdere telefoonlijnen opengesteld moeten worden om de bereikbaarheid op het moment zich nogmaals een datalek voordoet, zo optimaal mogelijk te laten zijn.

Voor dit jaarverslag is gevraagd wat de organisatie met dit advies gedaan heeft. De aanbevelingen in punt 1 en 2 zijn overgenomen. Er wordt naar aanleiding van dit geval in brieven specifieker aangeven wat precies is gelekt. Ook is de verwijzing naar het CMI toegevoegd aan de brief alsmede de aansprakelijkheidstelling.

Mocht een gelijkwaardig voorval zich onverhoopt nogmaals voordoen, dan zullen de ontvangers aangeschreven worden.

Daarnaast is voor vragen over een datalek een speciaal nummer ingericht dat geactiveerd wordt zodra brieven naar gedupeerden worden verstuurd. Voor de bezetting van de lijnen worden dan afspraken gemaakt met het GCC voor een optimale bezetting. Het nummer wordt met voorrang in de lijn behandeld. Alle afspraken rondom de afwikkeling worden vastgelegd in een draaiboek.

Informeren over een datalek via de website vindt plaats wanneer het gaat om een dermate groot aantal betrokkenen dat afhandeling via een brief onwerkbaar is. Dit kan aangevuld kunnen worden met een melding in huis-en-huisblad of regionale krant.

Wat de aanbeveling in punt 3 betreft: Het aangetekend versturen van brieven bleek in de praktijk meer vragen op te roepen dan bij te dragen aan zorgvuldigheid. Nu ging er via de buurtpreventie WhatsApp een melding rond dat een verdacht busje brieven bezorgde wat leidde tot meer vragen en onrust. Aangetekend versturen is een afweging die gemaakt wordt tijdens afhandeling.

2.3 Administratieve organisatie en gegevensbeheer

De schriftelijke communicatie met burgers, heeft aanleiding gegeven tot een aantal uiteenlopende klachten over administratieve organisatie en gegevensbeheer. Ook hieruit komen aanbevelingen voort:

1. Burgers met een uitkering die ontheven waren van een bepaalde verplichting, ontvingen bij het niet nakomen van de niet geldende verplichting, toch een aankondiging voor een sanctie. Dit leidde tot onnodige frustratie en angst bij de burgers welke voorkomen had kunnen worden. Onze aanbeveling luidt: check het dossier van uitkeringsgerechtigden zorgvuldig, alvorens over te gaan tot (een aankondiging van) het opschorten of korten van een uitkering.
   Naar aanleiding hiervan is aan de klachtencommissaris terug gerapporteerd dat er tegenwoordig controle op dit punt plaatsvindt vóór de aankondiging van de sanctie.
2. Gebleken is dat het registratiesysteem bij het Gemeentelijk Contactcentrum af en toe “hapert” en dat meldingen/registraties bij raadpleging soms niet zichtbaar zijn. Dit probleem is bekend en er wordt gewerkt aan een oplossing. Zolang deze oplossing er nog niet is, luidt onze aanbeveling: neem een coulante houding aan tegen burgers die stellen wel contact te hebben gehad met het GCC zonder dat daarvan een registratie is terug te vinden.
   Ten tijde van de publicatie van dit jaarverslag is bekend dat probleem is opgelost. Er zijn hierover geen recente klachten meer ontvangen[8].
3. Bij het doorgeven van een melding van een gevaarlijke verkeerssituatie via de website van de gemeente blijken burgers verplicht hun BSN nummer te moeten invullen. Dit is niet nodig om het doel (snelle melding onveilige situaties) te bereiken. Onze aanbeveling luidde dan ook: stel doorgeven van BSN-nummers niet langer verplicht bij een dergelijke melding.
   Inmiddels is dit aangepasten wordt het BSN nummer niet langer opgevraagd. Tegenwoordig kunnen meldingen ook anoniem gedaan worden.
4. Ook bereikte ons signalen over verzending van brieven van de afdeling Economie & Werk via de post. In sommige gevallen werden brieven niet op het juiste adres bezorgd. Verder was de enveloppe niet gesloten. Omdat deze brieven vaak persoonsgegevens bevatten en het uitblijven van reactie financiële gevolgen kan hebben, adviseren wij verzending in een gesloten enveloppe en in voorkomende gevallen aangetekend.
   Naar aanleiding van deze aanbeveling kregen wij teruggekoppeld dat de brieven die vanuit de afdeling GCC Werk & Inkomen verstuurd worden in alle gevallen worden dichtgeplakt met plakband, gesloten dus. Waar nodig worden, zoals dat altijd al gebeurde, brieven aangetekend verzonden. Inmiddels wordt veel post (met name rond aanvragen van uitkeringen) ook digitaal verzonden. Over de postvoorbereiding (van de bulkbrieven) en de bezorging zijn regelmatig gesprekken met onze dienstverleners

2.4 Beschermingsbewind

Op basis van een klacht over het opvragen van (niet relevante) gegevens ten behoeve van de aanvraag bijzondere bijstand beschermingsbewind heeft de klachtencommissaris de volgende aanbevelingen gedaan:

Bij een aanvraag bijzondere bijstand voor de kosten van beschermingsbewind:

1. Niet langer de volgende stukken opvragen:
   - Verzoekschrift aan de rechtbank inzake bewindvoering
   - Verzoek tot onderbewindstelling
   - Plan van aanpak en eventueel aanvullend plan van aanpak bewindvoerder, en

[8] Tot April 2018

2. De aanvragers via het aanvraagformulier en de begeleidende brief informeren:
    - Over de reden waarom deze stukken worden opgevraagd
    - Dat het niet inleveren van deze stukken geen gevolg heeft voor de beoordeling van de aanvraag.

Het college heeft met de volgende aanvulling het advies van de klachtencommissaris over genomen.

1. Bij team Claimbeoordeling is bekend hoe aanvragers geïnformeerd worden. De lijn is de aanvrager te informeren over het feit dat niet inleveren van de betreffende stukken géén consequenties heeft voor de behandeling van de aanvraag maar bedoeld is om te beoordelen of er meer problemen aanwezig zijn waarvoor aanvullende ondersteuning nodig is. Daarom acht het college het opvragen van deze stukken in het belang van de aanvrager wel wenselijk. De aanpassing van het aanvraagformulier op dit punt was op het moment van het opstellen van het advies van de klachtencommissaris dan ook al in gang gezet, maar nog niet gerealiseerd.

2. Het nieuwe beleid is op 16 januari 2018 (dus na het verschijnen van het advies van de klachtencommissaris[9]) gedeeld met de woordvoerders van de raad en houdt in dat wanneer de aanvrager de betreffende stukken niet heeft ingeleverd, een maand na aanvang van de bijzondere bijstand de bewindvoerder (niet verplichtend) vragen om met ons samen te werken om inzicht te krijgen in de situatie van de cliënt, zodat we alsnog kunnen bekijken wat betekend kan worden in de ondersteuning naar (financiële) zelfredzaamheid. Als de bewindvoerder hier geen gehoor aan geeft dan roepen wij de cliënt op om op die manier inzicht te krijgen in de totale problematiek die bij deze burger speelt. Dit in afwachting van een uitspraak van de CRvB of het college de bevoegdheid heeft om ná aanvang van de bijstand de betreffende stukken wel verplichtend op te vragen.

2.5 Agressieprotocol

Op basis van een klacht naar aanleiding van een brief die leidde tot een gebouwontzegging heeft de klachtencommissaris het college de volgende aanbeveling gedaan:

1. Bij het opleggen van een agressiemaatregel (waarschuwing / ontzegging toegang gebouwen) in verband met het uiten van bedreigingen in de maatregelbrief in elk geval de volgende zaken te vermelden:
    - Wanneer heeft de gedraging zich voorgedaan;
    - Welke bedreigingen zijn geuit;
    - Tegen wie de bedreigingen zijn geuit;
    - Eventuele melding/aangifte bij de politie (indien van toepassing)

2. De inhoud van het interne agressieprotocol te publiceren op de website van de gemeente Enschede.

Het college heeft de aanbevelingen overgenomen. Inmiddels zijn de (standaard-)brieven aangepast aan de aanbevelingen. Ook is de aanvullende informatie op de website van de gemeente Enschede geplaatst.

[9] De klacht is van 2017

3 BEDRIJFSVOERING

3.1 Personeel en financiën

Het Klachtencommissariaat bestond in 2017 uit de Klachtencommissaris (0,5 fte), twee adviseurs (1,8 fte) en een administratief ondersteuner (0,1 fte). Voor de opdracht en de rol die de klachtencommissaris vervuld is 0,5 fte te weinig. In 2018 wordt hier aandacht voor gevraagd.

In navolgende tabel zijn begroting en realisatie inzichtelijk gemaakt. Over 2017 is ogenschijnlijk circa 14% minder uitgegeven dan verwacht, maar dit moet nog worden verrekend met 'personele inzet en ondersteuning' vanuit de afdeling Juridische Zaken en na-ijlende kosten inhuur interim KC. Dienovereenkomstig is de begroting 2018 conform die van 2017. Te weten € 269.000.-.

Kostensoort (el4)	Budget primair	Realisatie	Ruimte	Ruimte %
10120 Overige stelposten	269.000	0	269.000	100%
11000 Loonbetalingen en sociale premies	0	98.580	-98.580	
30100 Gedetacheerden niet via uitzendburo	0	20.095	-20.095	
30110 Uitzendkrachten / detakrachten	0	39.819	-39.819	
34334 Beheer en onderhoud autom.syst.	0	11.543	-11.543	
34364 Uitbestede werkzaamheden	0	1.168	-1.168	
34601 Abonnementen-Vrij	0	18	-18	
34613 Geschenken personeel-Vrij	0	83	-83	
34614 Geschenken personeel-WKR	0	76	-76	
34622 Maaltijden niet zakelijk-WKR	0	231	-231	
34625 Overige (vaste)vergoed.-WKR	0	55	-55	
34638 Studie/cursus - Vrij	0	30	-30	
34900 Afloop verplichtingen voorgaand jaar	0	0	0	
34999 Niet verrekenbare BTW	0	492	-492	
62240 Verr kst.pl. facultatief/incidenteel	0	58.742	-58.742	
86210 Verrekening kostenplaatsen voor inv.	0	38.067	-38.067	
86290 Doorbelasting vast percentage	-269.000	-269.000	0	0%
62100 Verrekening kostenplaatsen voor inv.	0	-38.067	38.067	
62290 Doorbelasting vast percentage	269.000	269.000	0	0%
	269.000	**230.933**	**38.067**	**14%**

3.2 Informatievoorziening en ICT

In de afgelopen periode is het klachtenregistratiesysteem en de administratieve ondersteuning van het werk verbeterd. Het klachtenregistratiesysteem (KIS) is een voor en door de gemeente Enschede ontwikkelt systeem en wint aan professionaliteit.

Voor een goede klacht- en conflictdiagnose en de analyse van klachten, blijkt eigen onderzoek van groot belang. Daarvoor moeten Klachtencommissaris en medewerkers zich vrij in en buiten de organisatie kunnen bewegen en vlot kunnen beschikken over de juiste informatiesystemen. Het Klachtencommissariaat beschikt niet over een algemene autorisatie tot de gemeentelijke datasystemen. Dit maakt dat wij voor het inwinnen van informatie over bijvoorbeeld contactmomenten, terugvorderingen en uitkeringen afhankelijk zijn van de medewerking van de gemeentelijke organisatie. Gebleken is dat dit een vertragende werking heeft bij het be- en afhandelen van klachten.

3.3 Communicatie en contacten

Er is gewerkt aan een nieuwe website en huisstijl om het Klachtencommissariaat meer zichtbaar en makkelijker vindbaar te maken. De website ging afgelopen zomer live. Ook zijn er nieuwe antwoordkaarten gedrukt waarmee burgers op iedere locatie van de gemeente hun klacht kunnen indienen.

Het Klachtencommissariaat onderhoudt frequent contact met verschillende interne afdelingen. In een bijeenkomst met teamleiders is gesproken over het proces van klachtbehandeling. Daaraan is eveneens aandacht besteed in een vergadering van de Stuurgroep Stedelijke Dienstverlening. Extern is kennisgemaakt en nader overleg gevoerd met vertegenwoordigers van de Stadsbank Oost-Nederland (mede naar aanleiding van een onderzoek van de Nationale Ombudsman), Twente Milieu, SMD, het ombudsteam van de PvdA, de WMO-raad, de Twentse D66-afdeling (op uitnodiging), het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente en diverse raadsfracties en de college leden. Verder is meegewerkt aan een landelijk onderzoek van de Nationale Ombudsman naar klachtbehandeling in het Sociaal Domein (resultaat: het rapport 'Terug aan tafel, samen de klacht oplossen' d.d. 2 maart 2017).

Niet al het ongenoegen dat binnenkomt bij de gemeente Enschede wordt direct naar het Klachtencommissariaat doorgestuurd. Veel ongenoegen dat in het werkveld ontstaat, kan en moet daar als onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden ook worden opgelost. Klager en gemeente werken aan herstel daar waar het ongenoegen de onduidelijkheid, de onjuistheid zich voordoet. Lukt het niet om dit ongenoegen op de werkvloer op te lossen dan wordt klager gewezen op de mogelijkheid naar de Klachtencommissaris te gaan of wordt met de warme hand doorverwezen naar het klachtencommissariaat. Klachtherkenning is hiervoor onder punt 1.4 beschreven en belangrijk om goed te laten verlopen.

3.4 Inrichting en toekomst

Bij het besluit van de gemeenteraad op 15 december 2014 om een Klachtencommissaris te benoemen voor de duur van vier jaar, is ook afgesproken de inrichting van het Klachtencommissariaat na 1 jaar te evalueren. Op 18 april 2016 heeft de gemeenteraad ingestemd met de conclusies en aanbevelingen die de Rekenkamercommissie hierover heeft opgesteld. Vervolgens is op 10 april 2017 door de gemeenteraad besloten dat:

- de Klachtencommissaris als instituut blijft voortbestaan
- de Klachtencommissaris na afstemming met de gemeenteraad wordt benoemd door het college en werkt op basis van een personeel statuut, dat de onafhankelijkheid waarborgt. Een zogenaamde status aparte;
- de Klachtencommissaris een eed of belofte aflegt om het belang van integriteit voor het uitoefenen van het werk te onderstrepen;
- de Klachtencommissaris jaarlijks verslag uitbrengt aan de gemeenteraad en ieder kwartaal aan de burgemeester.

4 DE KLACHTENCOMMISSARIS

Met ingang van 1 november 2017 is mr. Ninke van der Kooy aangesteld als nieuwe klachtencommissaris. Klachtencommissaris is een personeel instituut. Dat betekent dat de klachtencommissaris en haar medewerkers geen aanwijzingen of opdracht kunnen ontvangen van de zijde van de werkgever en dat zij een vrije onafhankelijke positie hebben.

4.1 Curriculum Vitae Ninke van der Kooy

18 juni 1971	Amsterdam
1989 - 1995	Notarieel- en strafrecht, Vrije Universiteit
1995 - 2005	Kandidaat-Notaris
1998 - 1999	Opleiding tot mediator
2005 - 2016	Beleidsadviseur BJZ aandachtsgebied mediation en mediationvaardigheden Gemeente Enschede
2013	2e prijs in de categorie beste projectleider Prettig Contact met de Overheid Awards
2016	Lid van de Stuurgroep “Direct Duidelijk”, Nederlandse Taalunie
2016	Leergang Rijnlandse organisatie ontwikkeling voor HR-professionals, De Limes
2016 - 2016	Senior onderzoeker Prettig contact met de overheid, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
2014 - 2017	Vicevoorzitter Ondernemingsraad
2017	Klachtencommissaris

4.2 Deelname aan het programma “Goed Bestuur”

Het programma goed bestuur is een initiatief dat past in de huidige tijdgeest en in het zoeken naar nieuwe manier van organiseren. Het vertrouwen in de overheid neemt af. En de onvrede toe. De overheid verandert van een autonome naar een responsieve overheid en daar hoort het zoeken naar wat goed bestuur is bij[10]. Want responsiviteit houdt niet in dat alles te onderhandelen is, de legitimiteit van de overheid moet gewaarborgd blijven. Er moet een nieuwe balans gezocht worden.

De rol van de klachtencommissaris zit hem in het onder de aandacht brengen van de informele aanpak als manier van werken die past bij de responsieve overheid. De klachtencommissaris kan een rol hebben in het steunen en het (opnieuw) onder de aandacht brengen van de inzet van Passend Contact met de Overheid (de informele aanpak) maar ook van mediation en bemiddeling als interventie instrumenten. Het werkveld van de klachtencommissaris ligt op het gebied van de onvrede. Inwoners, burgers die niet tevreden zijn over de bejegening door de overheid kunnen een klacht indienen. En de overheid is verplicht die te behandelen zo staat in de wet. Als we het hebben over onvrede is het zaak om goed uit te zoeken wat de bron is van die onvrede voordat je onvrede gaat behandelen als een klacht. Sommige bronnen van onvrede vragen namelijk een meer politieke inzet en andere weer een bestuurlijke. Er is bijvoorbeeld onvrede door de toenemende globalisering en digitalisering. We groeien toe naar een andere wereld. Mensen raken hun baan kwijt, de ontwikkelingen gaan (te) snel en er is een groep mensen die kan dat niet bijbenen. Dat maakt ze onzeker over hun pensioen, of hun kinderen nog wel werk hebben, over hun inkomen, over hun

[10] Een responsieve rechtstaat is een rechtstaat waarin de overheid geïnteresseerd is in het verhaal en de positie van de burgeren waarin de burger ervaart dat het om hem te doen is dit in tegenstelling tot het autonome rechtstaat waar de overheid bestuurt door regels te maken en besluiten te nemen en zich niet bemoeit met de burger. Prof. D. Allewijn “De transitie van autonoom naar responsief bestuursrecht”

nationaliteit en dat uit zich in onvrede ook tegen de overheid. Je hebt echter ook onvrede die ontstaat door een negatieve houding richting de overheid. De dienstverlening van de overheid scoort hoog, mensen vinden het vanzelfsprekend maar als het mis gaat zijn mensen gelijk ontevreden. Tel daar wetgeving bij op die invoeringsproblemen geeft (PGB, huishoudelijke hulp) dan brengt dat ook (georganiseerde) boosheid met zich mee. Dit wordt ook wel incidentele boosheid genoemd. Die is van een hele andere orde dan de eerder genoemde structurele meer economische boosheid. Daarnaast is er nog een categorie onvrede als inwoner van ons land en/of de stad. De onvrede met de politiek. Het niet gehoord voelen, het niet gezien voelen. Het gevoel dat democratie verschraald is tot partij politiek. “Ik mag kiezen maar dan wordt er niet meer naar mij geluisterd”. Het is goed onderscheid te maken tussen deze vormen van onvrede en af te pellen welke onvrede het betreft en daarop de juiste manier te vinden om mee om te gaan.[11] Het programma goed bestuur ziet op een scala van dit soort instrumenten en de klachtencommissaris kan zijn rol daar in pakken door op het juiste moment bij de juiste onvrede beschikbaar te zijn. Maar ook door middel van conflict/onvrede diagnoses te helpen uitzoeken om welke onvrede het gaat. Ook kan door het maken van dit onderscheid en het goed bijhouden, signaleren, registreren, rapporteren het juiste debat, de juiste discussie gevoerd worden en op de juiste manier overtuigd worden. Een debat, discussie, overtuigen gebaseerd op feiten en niet op aannames of beeldvorming.

Daarnaast zijn er gemeentelijke processen en wettelijke processen die op de manier waarop ze worden uitgevoerd niet bijdragen aan het vergroten van het vertrouwen dat burgers in de overheid hebben. Je kunt jezelf als overheid de vraag stellen of ze bij kwalitatief hoogwaardig bestuur horen.

De bezwaarschriftenprocedure bijvoorbeeld krijgt op grond van wetenschappelijk onderzoek een onvoldoende. Burgers ervaren dat als verschrikkelijk. En toch is dat nog steeds de manier waarop de overheid zegt. “Burger ben je het er niet met ons besluit eens dien maar een bezwaarschrift in dan kijken we er nog een keer naar”. Om vervolgens de burger uit te nodigen voor formele juridisch ingestoken procedure. Het indienen van zienswijze die wij afdoen met het zinnetje: “één en ander geeft geen aanleiding tot wijziging van het plan”. Terwijl er wel burgers zijn die het bestemmingsplan bekeken hebben en misschien hele zinnige dingen zeggen. Ook als er 45 bezwaarschriften worden ingediend tegen een gebonden beschikking. Willen wij de overheid zijn die burgers naar een bezwaarcommissie laten gaan en dan tegen ze zeggen. “Als aanvrager aan alle voorwaarden heeft voldaan moeten wij de vergunning afgeven dan doen u bezwaren er niet toe”. Er inspraakavonden bij de raad georganiseerd worden waar mensen 1 ½ minuut krijgen om hun verhaal te doen. Niet direct het werkveld van de klachtencommissaris maar de KC kan wel als onderdeel van het programma goed bestuur adviseren en meedenken aan mogelijke verbeteringen.

5 NATIONALE OMBUDSMAN

De gemeente Enschede is voor de tweedelijns klachtenafhandeling aangesloten bij de Nationale Ombudsman (NO). De NO behandelt klachten nadat de klachtencommissaris deze behandeld heeft en de klager ontevreden is met de behandeling of de uitkomst. Hierover rapporteert de NO in zijn jaarverslag of in een afzonderlijk rapport.

[11] Reflectie Prof. J. Wallage, Rijksuniversiteit Groningen uitgesproken op de conferentie “Uitgepraat of in gesprek?, Handvatten voor responsieve bestuurders en ambtenaren”, Koninklijke Schouwburg Den Haag 28 september 2017, Passend Contact met de Overheid, Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties

5.1 Klachtbehandeling door Nationale Ombudsman betreffende Enschede

In de loop van 2017 heeft de Nationale Ombudsman 88 klachten ontvangen en stonden er vanuit 2016 nog 8 open m.b.t. Enschede. Hiervan waren 81 gepareerde (niet in behandeling genomen) en of niet ontvankelijke klachten: vraag beantwoord, beleid uitgelegd, verwezen naar bezwaar/beroep of interne klachtbehandeling etc.

Er zijn 13 klachten in onderzoek is genomen. Het daaraan verbonden oordeel (on-)gegrond, 1 x rapportbrief; 12 tussentijds beëindigt (interventie).

Aantal nog openstaande gevallen in onderzoek op 31 december 2017 nog 2 openstaande klachten.

In behandeling per 01-01-2017 (zaken uit 2016)	8
Ontvangen van 01-01-2017 tot en met 31-12-2017	88
Te behandelen	96
Niet in onderzoek genomen en afgedaan	81
In onderzoek genomen en afgedaan:	
a. met rapport	0
b. met rapportbrief	1
c. tussentijds beëindigd (interventie)	12
d. bemiddeling/gesprek	
In behandeling per 31-12-2017 (afhandelen in 2018)	2

5.2 Onderzoeksrapporten 2017

De NO brengt echter ook rapporten uit over onderwerpen die hij uit eigen beweging onderzoekt:

- 2017/020 Onderzoek naar de praktijk van klachtbehandeling over buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's)
- 2017/035 Onderzoek naar klachtbehandeling in het sociaal domein na de decentralisaties
- 2017/045 De kunst van handhaven
- 2017/060 Woonwagenbewoner zoekt standplaats openbaar
- 2017/075 Vrouwen in de knel

Deze rapporten zijn in te zien op de website van de NO.

https://www.nationaleombudsman.nl/themas-en-publicaties?type%5B0%5D=rapport&type%5B1%5D=onderzoek

6 BIJLAGEN

6.1 Aantal klachten afdelingen EWO, MO en VO

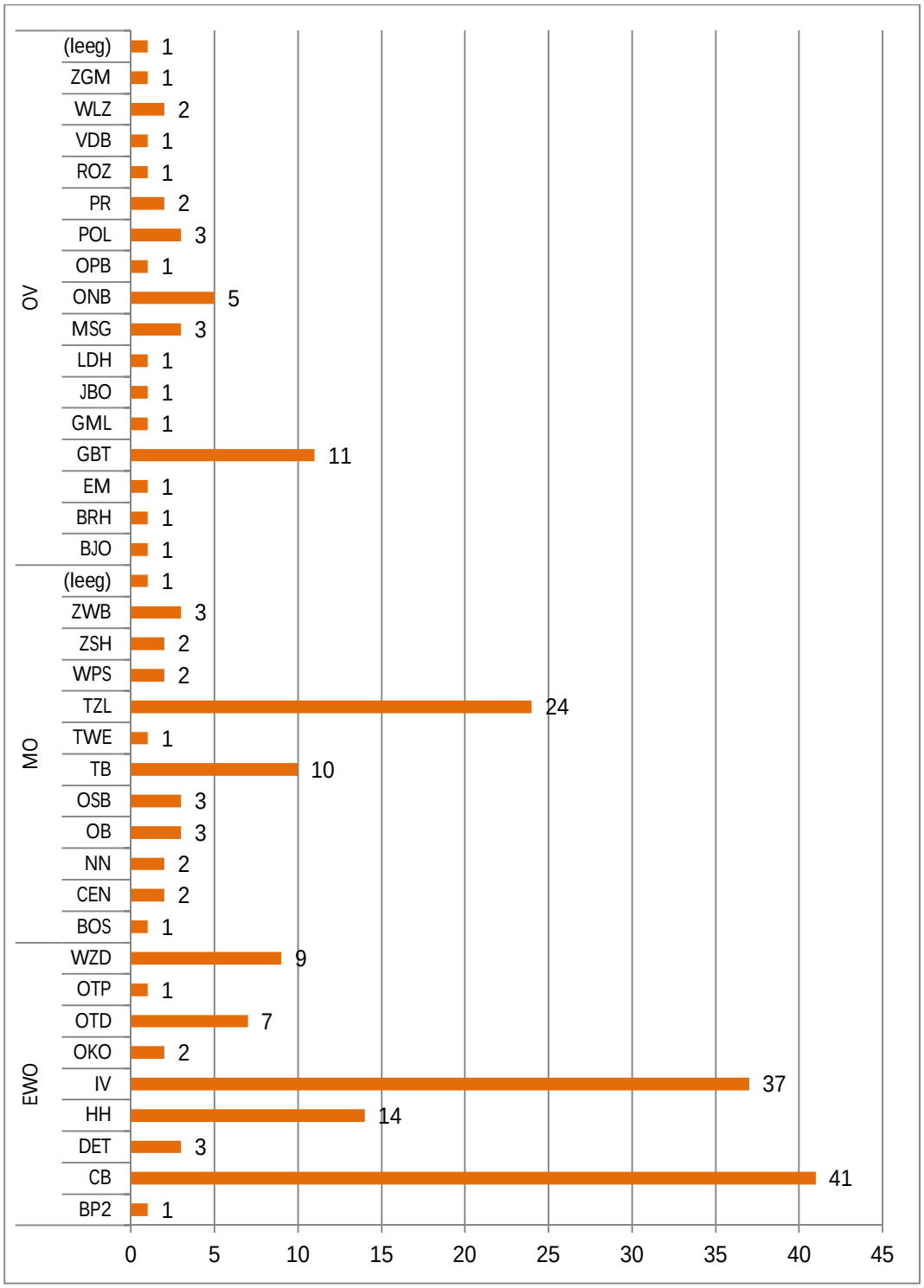

6.2 Aantal klachten afdelingen BMO, BST, CS, DF EN DV

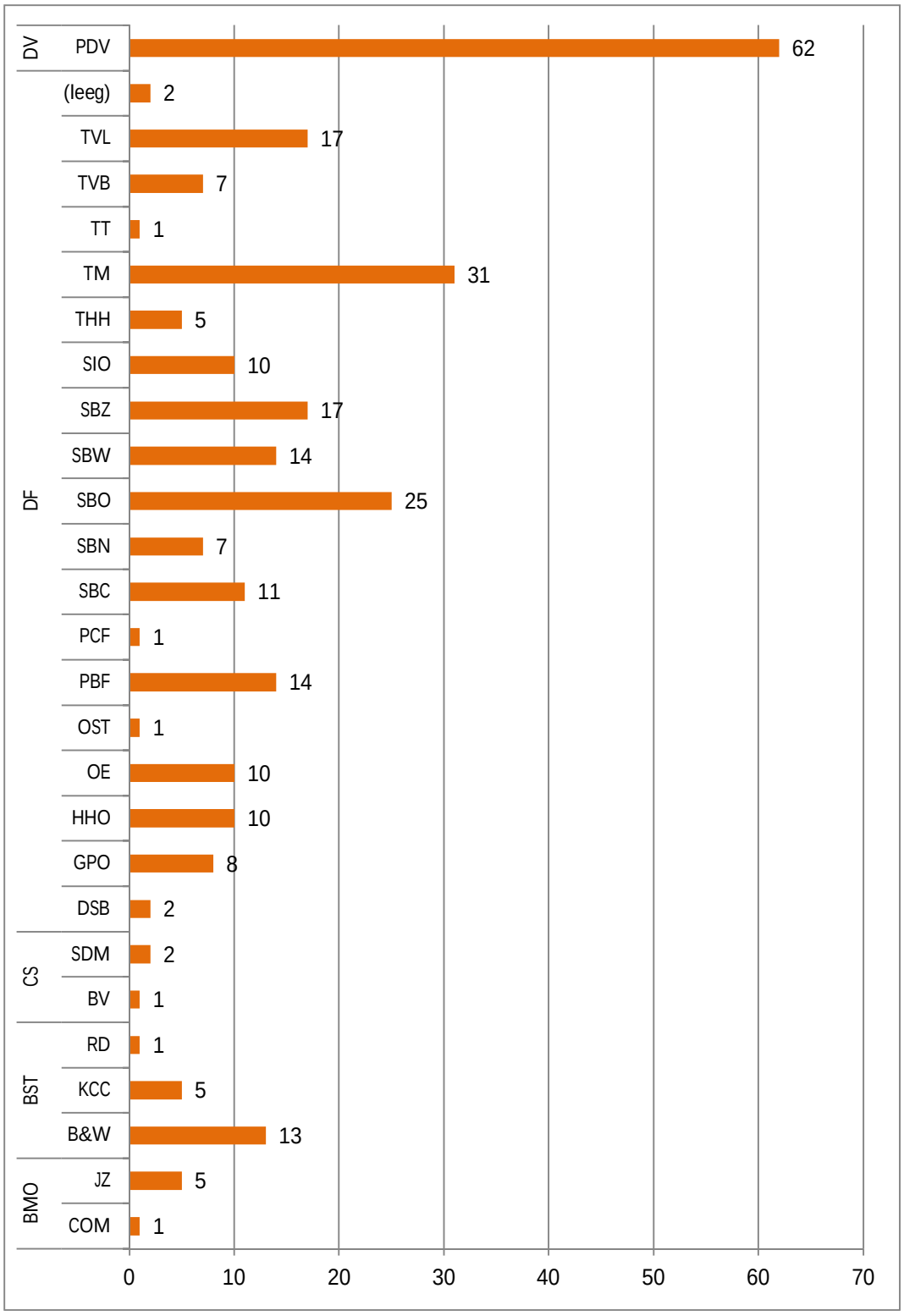

6.3 Aantal afgewikkelde klachten en oordeel

Rijlabels	Aantal van SubAfhandeling
Betrouwbaarheid	47
Coulante opstelling	14
De-escalatie	1
Externe partij	20
Fair play	1
Fatsoenlijke bejegening	29
Geen klacht	193
Geen Oordeel	5
Gegrond	12
Gegrond met aanbeveling	2
Gegrond zonder aanbeveling	1
Gegrond, met aanbeveling	1
Goede informatieverstrekking	23
Goede motivering	6
Goede organisatie	24
Goede voorbereiding	5
Luisteren naar de burger	15
Maatwerk	7
Ongegrond	11
Professionaliteit	5
Redelijkheid	1
Respecteren van grondrechten	3
Transparant	1
Voortvarendheid	27
(leeg)	
Eindtotaal	454

Het oorspronkelijk aantal ingediende klachten betrof 489 waarvan er 483 zijn afgerond. Niet aan alle klachten kon een oordeel gegrond en ongegrond worden verbonden. Dit is een gevolg van de registratie systematiek. Dit is een aandachtspunt in 2018 en meer in het bijzonder voor de verslaggeving.

6.4 Afkortingen

B&W	Burgermeesters en wethouders
BJO	Bureau Jeugdzorg Overijssel
BMO	Bedrijfs- en Management Ondersteuning
BOS	Wijkteam Boswinkel-Boekelo
BP2	Beschut: Product 2
BRH	Brookhuis
BST	Bestuur (B&W, Raad)
BV	Veiligheid
CB	Claimbeoordeling
CEN	Wijkteam Centrum
CMI	Centraal Meldpunt Identiteitsfraude
COM	Communicatie
CS	Concernstaf
DET	Detachering
DF	Domein Fysiek (Ruimtelijke Ordening en milieu)
DSB	Strategie & Beleid
DV	Programma Dienstverlening (Publiekszaken)
EWO	Programma Economie, Werk & Onderwijs (EWO) (Werk en inkomen)
GBT	Gemeentelijke Belastingkantoor
GCC	Gemeentelijk Contact Centrum
GML	Gemeente Losser
GPO	gebieds- en projectontwikkeling
HH	handhaving
HHO	Handhaven Openbare Ruimte
IV	inkomensvoorziening
JBO	Jeugdbescherming Overijssel
JZ	Juridische Zaken
KCC	Klachtencommissariaat
LDH	Leger des Heils
MO	Programma Maatschappelijke Ondersteuning
MSG	MSG Post
NN	wijkteam Noord Noord
OB	Wijkteam Oost buiten
OE	Onderhoud Enschede
OKO	Onderwijs & Kinderopvang
ONB	Onbekend
ONB	Onbekend
OPB	Openbare Bibliotheek
OSB	Wijkteam Oost binnen
OST	Ondersteuning
OTD	OL: team Diensten
OTP	OL: team Producten
OV	Overigen
PBF	Parkeerbedrijf

PCF	Planning & Control fysiek
PDV	Publieksdienstverlening
POL	Politie
PR	Privaatrechtelijk
RD	Raad
ROZ	ROZ groep
SBC	Stadsdeelbeheer Centrum
SBN	Stadsdeelbeheer Noord
SBO	stadsdeelbeheer Oost
SBW	Stadsdeelbeheer West
SBZ	stadsdeelbeheer Zuid
SDM	Stadsdeelmanagement
SIO	Stadsingenieurs & ontwerp
TB	Team beleid
THH	Team handhaving
TM	Twente Milieu
TT	Team toezicht
TVB	Team vergunningen en Milieu
TVL	Team vergunningen leefomgeving
TWE	wijkteam Twekkelerveld
TZL	team zorgloket
VDB	Voedselbank
WLZ	Welzorg
WPS	Wijkteam West Pathmos-Stadsveld
WZD	Werkzoekenden begeleiding, diagnose
ZGM	Zorggroep Manna
ZSH	Wijkteam Zuid Stroinkslanden-Helmerhoek
ZWB	wijkteam Zuid Wesselerbrink

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA Enschede

BEZOEKADRES
Hengelosestraat 51

Aan de Gemeenteraad

TELEFOON
14 0 53

DATUM	ONS KENMERK	BEHANDELD DOOR
6 juni 2018	1800050471	C. Bensink
UW BRIEF VAN	UW KENMERK	DOORKIESNUMMER
		(053) 481 52 06

ONDERWERP
Voortgang heroriëntatie Technology Base Twente

Geachte leden van de Raad,

In maart jl. bent u geïnformeerd over de voortgang van het proces heroriëntatie van de governance van Technology Base Twente en de gemeenschappelijke regeling Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving.
Onlangs heeft ons college u ook geïnformeerd over o.a. de aangescherpte opdracht van de directeur en de naamswijziging naar de GR Technology Base.

Wij waren van plan om u voor het zomerreces, namelijk op 11 juli, te consulteren via een informatiebijeenkomst samen met de Staten over het proces van de heroriëntatie. Deze bijeenkomst kan echter pas plaats vinden na besluitvorming in beide colleges. Afronding van de coalitievorming in Enschede is daarvoor noodzakelijk. Ook vindt er nu nog een uitwerking van de koers voor de verschillende deelgebieden plaats, zoals een nadere verdieping op de fiscale en financiële effecten van de mogelijke koers.

Binnen deze context heeft wethouder Welman met de gedeputeerde Van Hijum afgesproken om de gezamenlijke bijeenkomst van raad en staten na het zomerreces te laten plaatsvinden. Naar onze mening komt dit een zorgvuldige besluitvorming in beide colleges en de bespreking in de raad en staten ten goede.

In overleg met de beide griffies wordt een nieuwe datum voorgesteld.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de loco-Burgemeester,

(E.A. Smit) (E. Eerenberg)

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA Enschede

BEZOEKADRES
Hengelosestraat 51

TELEFOON
14 0 53

Aan de Gemeenteraad

DATUM
7 juni 2018

ONS KENMERK

BEHANDELD DOOR
S. Nazir

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

DOORKIESNUMMER
(053) 481 77 14

ONDERWERP
Evaluatie stelsel jeugdhulp Enschede

Geachte leden van de Raad,

Tijdens de behandeling van de programma-begroting 2018 en het bespreken van het “Dilemmadocument Jeugdhulp” in de Stedelijke Commissie op 6 november is u toegezegd in maart met een evaluatie over het functioneren van het jeugdhulpstelsel in Enschede te komen. Het adviesbureau HHM heeft een evaluatiestudie in opdracht van de gemeente uitgevoerd. Zij hebben meer tijd nodig gehad om tot een goede evaluatie te komen. U bent hierover geïnformeerd (kenmerk:1800029124).De bevindingen van het onderzoek vindt u in het bijgevoegde rapport “Evaluatie stelsel jeugdhulp Enschede” (mei 2018). Zoals aangekondigd in de vorige brief bieden wij u deze evaluatie aan maar nemen wij geen standpunt in ten aanzien van de aanbevelingen gelet op onze huidige demissionaire status.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

(E.A. Smit) (dr. G.O van Veldhuizen)

BUREAU bhm

ONDERZOEKT | ADVISEERT | BEWEEGT

Evaluatie stelsel jeugdhulp Enschede

Auteur(s) dr. Albertus Laan, Stacey Hulst MSc

Opdrachtgever Gemeente Enschede

Kenmerk AN/18/1021/evjzst2

Publicatiedatum Mei 2018

Inhoud

1. Inleiding 3

2. Achtergrond 4
2.1 Decentralisatie jeugdhulp 4
2.2 Doelen en uitgangspunten 4
2.3 Lokale inrichtingskeuzes 5
2.4 Regionale contractering 5

3. Inzet wijkteams 7
3.1 Perspectief gemeente 7
3.2 Perspectief partners 8

4. Inzet jeugdhulp 11
4.1 Uitgaven jeugdhulp 11
4.2 Maatregelen jeugdhulp 14

5. Conclusies 19

Bijlage 1. Overzicht documenten 22
Bijlage 2. Overzicht respondenten 23

1. Inleiding

Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor vrijwel alle vormen van jeugdhulp. De aflopen drie jaar hebben gemeenten en partners, zoals aanbieders van zorg en ondersteuning en verwijsbevoegde derden, veel ervaring opgedaan met de nieuwe verdeling van taken en verantwoordelijkheden. De komende jaren staan in het teken van de doorontwikkeling van de jeugdhulp.

In 2014 heeft de gemeente Enschede haar beleid voor de jeugdhulp vastgesteld. In 2016 voerde bureau HHM een tussenevaluatie uit naar het functioneren van het jeugdhulpstelsel in de gemeente Enschede (bureau HHM, 2016). Begin 2018 voerden wij nogmaals een korte evaluatiestudie uit, in het verlengde van de landelijke tussenevaluatie van de jeugdwet. Dit rapport geeft de resultaten van onze evaluatie-studie weer.

Aanpak

Voor de uitvoering van de evaluatiestudie bestudeerden we relevante documenten. Het betrof onder meer landelijke rapportages, zoals de tussenevaluatie van de jeugdwet (ZonMW, 2018), het actieprogramma zorg voor de jeugd (ministeries van WVS/J&V, 2018), de inventarisatie van ervaringen uit de city deal inclusieve stad (Verwey Jonker, 2018), Zorgen voor Burgers (Nationale ombudsman, 2018) en het onderzoek naar meten van ervaringen van jeugdigen en ouders (Nederlands Jeugdinstituut, 2017). Ook bestudeerden we regionale en lokale documentatie, zoals de evaluatie van de samenwerking tussen de SMD en de gemeente Enschede (Kennispunt Twente, 2017), cijfers over het gebruik van jeugdhulp in 2016 en 2017 (Kennispunt Twente, 2018) en het dilemmadocument maatregelen tekorten jeugdhulp (Gemeente Enschede, 2017). In bijlage 1 staat een overzicht van de geraadpleegde documenten.

Ook voerden we gesprekken met enkele stakeholders van binnen en van buiten de gemeente Enschede, waaronder vertegenwoordigers van de wijkteams en van aanbieders van zorg en ondersteuning. De gesprekken waren bedoeld om de bevindingen uit onze documentstudie te toetsen en aan te vullen. Het onderzoek is kwalitatief van karakter. Als het gaat om het gebruik van jeugdhulp zijn ook kwantitatieve gegevens beschikbaar. In bijlage 2 is een overzicht van de respondenten opgenomen.

Leeswijzer

In dit rapport presenteren we onze bevindingen. Eerst beschrijven we de achtergrond van de jeugdwet, de gehanteerde uitgangspunten en de gemaakte inrichtingskeuzes. Vervolgens gaan we in op het functioneren van de wijkteams en op de inzet van de tweedelijns jeugdhulp[1]. In het afsluitende hoofdstuk vatten we onze belangrijkste bevindingen samen en sluiten we af met conclusies, in het licht van de uitkomsten van de landelijke tussenevaluatie van de jeugdwet en de lijnen uit het landelijke actieprogramma zorg voor de jeugd.

[1] Hiermee bedoelen we inzet uit het vrijwillig en het gedwongen kader. Bij de inkoop van jeugdhulp in 2015 is onderscheid gemaakt tussen de Jeugd-GGZ, Maatwerk Jeugd, Specialistische Jeugdhulp, Jeugd (voormalig AWBZ) en Jeugdbescherming & Jeugdreclassering.

2. Achtergrond

Dit hoofdstuk beschrijft de achtergrond van de decentralisatie van de jeugdhulp en vat de belangrijkste kaders en uitgangspunten die door de gemeenteraad van de gemeente Enschede zijn vastgesteld samen.

2.1 Decentralisatie jeugdhulp

Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor vrijwel alle vormen van jeugdhulp, zowel zorg en ondersteuning uit het vrijwillig als het gedwongen kader. De Jeugdwet is een samenvoeging van meerdere wetten. De invoering van de nieuwe jeugdwet moet leiden tot onder meer:

- Normaliseren en het niet onnodig medicaliseren van zorg- en ondersteuningsbehoeften van jeugdigen en opvoeders.
- Prikkels voor meer preventie en vroegsignalering, om inzet van zwaardere zorg te voorkomen.
- Organiseren van zorg en ondersteuning dichtbij de leefwereld van jeugdigen en opvoeders.
- Betere samenwerking tussen organisaties, doordat voormalige schotten zijn verwijderd en budgetten integraal worden inzet.

Naast de gemeentelijke toegang, zijn ook (huis- en jeugd)artsen, kinderrechters en gecertificeerde instellingen verwijsbevoegd als het gaat om het inzetten van jeugdhulp. Gemeenten hebben geen grip op deze externe verwijzers, behalve dan door vrijwillige samenwerking vanuit een goede relatie.

2.2 Doelen en uitgangspunten

Gemeenten werken in Twente regionaal samen op het gebied van Wmo en Jeugdhulp en hebben samen doelen en uitgangspunten vastgesteld (Regionale nota transformatie jeugdzorg Twente, 2012; Samenwerken aan jeugdzorg in Twente, 2014; Koersdocument integrale inkoop Jeugd en Wmo, 2017). In het verlengde hiervan heeft de gemeente Enschede ook lokaal doelen en uitgangspunten vastgesteld (Inrichting en sturing Jeugd en Wmo, 2014; Beleidsplan jeugdhulp, 2014).

De belangrijkste doelstelling van het jeugdbeleid van de gemeente Enschede: "Iedere jongere groeit gezond en veilig op, kan zijn of haar talenten ontwikkelen en naar vermogen meedoen, rekening houdend met zijn of haar ontwikkelingsniveau, gezin en sociale omgeving."

Bron: Beleidsplan jeugdhulp, 2014.

Bij de decentralisatie van de jeugdwet in 2015 hechtte de gemeente Enschede veel waarde aan onder meer:

- Een zachte landing van de stelselwijziging voor cliënten en aanbieders.
- Het waarborgen van continuïteit van zorg en ondersteuning voor cliënten.
- Het bieden van keuzevrijheid van aanbieders voor cliënten.
- Het voorkomen van wachtlijsten bij aanbieders voor cliënten.
- Een goede prijs-kwaliteitverhouding van de geboden zorg en ondersteuning.

2.3 Lokale inrichtingskeuzes

Bij het invulling geven aan de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van jeugdhulp heeft de gemeente Enschede besloten om in te zetten op:

- Het versterken van de eigen kracht van jeugdigen en opvoeders.
- Het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen, wijken, kindcentra, kinderopvang, scholen, et cetera.
- Het verder verbeteren van de vroegsignalering van zorg- en ondersteuningsbehoeften van jeugdigen en opvoeders.
- Het bieden van maatwerkgerichte zorg en ondersteuning aan gezinnen.

Wijkteams spelen een centrale rol in het sociaal domein in de gemeente Enschede. Wijkcoaches brengen behoeften aan zorg en ondersteuning in kaart, waarbij ze kijken naar het hele gezin en naar alle relevante levensdomeinen. Zij mogen ook zelf lichte, kortdurende ondersteuning bieden. Als meer zorg nodig is, schakelen de wijkcoaches specialistische hulpverlening in, waarvoor zij verwijsbevoegd zijn. Wijkcoaches voeren bovendien regie op de hulpverlening, als meerdere vormen van zorg en ondersteuning nodig zijn. De wijkteams zijn een samenwerking tussen de gemeente en de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (SMD). Wijkteammanagers en stadsdeelmanagers zijn samen verantwoordelijk voor de (door)ontwikkeling van voorliggende voorzieningen. Wijkteams werken samen met tal van maatschappelijke partners, zoals de jeugd-gezondheidszorg, integrale kindcentra, scholen, huisartsen, medisch specialisten, aanbieders van zorg en ondersteuning, de Raad voor de Kinderbescherming, gecertificeerde instellingen, Veilig Thuis Twente, et cetera.

Onderzoek naar cliëntervaringen

Gemeenten zijn wettelijk verplicht cliëntervaringsonderzoeken uit te voeren. De gemeente Enschede hecht hier veel waarde aan. Daarom deed de gemeente Enschede in 2016 mee aan de landelijke pilot 'Modelvragenlijst Cliëntervaring Jongeren en Ouders' van de VNG. Deze pilot resulteerde in aanbevelingen voor het in kaart brengen van cliëntervaringen (kwantitatief). Aanvullend op deze pilot deed de gemeente Enschede in 2017 een verdiepend onderzoek naar cliënt-ervaringen (kwalitatief). De animo hiervoor bleek echter beperkt. De gemeente Enschede wil in de toekomst per doelgroep nagaan welke methoden en/of instrumenten geschikt zijn voor het in kaart brengen van cliëntervaringen. De cliëntervaringen kunnen vervolgens worden gebruikt voor de doorontwikkeling van het jeugdhulpbeleid (MCJO: van meten naar verbeteren, 2017).

2.4 Regionale contractering

Bij het contracteren van aanbieders werken de gemeenten in Twente regionaal samen, via de inkooporganisatie OZJT. In 2015 hebben de gemeenten lege raamovereenkomsten met de aanbieders afgesloten. Er zijn geen volumeafspraken gemaakt of budgetplafonds gehanteerd. Om cliënten keuzevrijheid te bieden is geen maximum gesteld aan het aantal te contracteren aanbieders. Ook is er voor gekozen de inkoop vorm te geven volgens de oude schotten. Hierdoor was de afgelopen jaren sprake van verschillende bekostigingswijzen binnen de jeugdhulp. De afgelopen jaren zijn de contracten meerdere malen verlengd. De gemeenten hebben kwaliteitseisen waaraan de aanbieders moesten voldoen verwerkt in de contracten. Hierin zijn ook de landelijke

kwaliteitseisen opgenomen. De afgelopen jaren zijn de gemeenten in Twente meerdere malen geconfronteerd met frauduleuze aanbieders.

Twents Model

Vanaf 2019 kopen de gemeenten in Twente de Wmo en de Jeugdhulp anders in. De gemeenten willen het 'productdenken' loslaten en de te behalen resultaten centraal stellen. Daarbij bepalen gemeenten WAT er moet gebeuren bij gezinnen en aanbieders van zorg en ondersteuning HOE hieraan invulling wordt gegeven. Het Twents Model dat hiervoor is ontwikkeld maakt daadwerkelijk ontschot en integraal werken door de gemeenten en aanbieders van zorg en ondersteuning mogelijk, doordat er geen verschil meer is in bekostigingswijzen binnen de Jeugdhulp en tussen Jeugdhulp en Wmo.

Het toepassen van een aangescherpt kwaliteitskader en een speciaal ontwikkeld barrièremodel bij het inkoopproces voor 2019 en bij het monitoren van de uitvoering van de zorg en ondersteuning in de jaren daarna moet de kwaliteit van de hulpverlening waarborgen en frauduleuze aanbieders tegengaan (Ontwerp Twents Model Jeugd en Wmo, 2017).

Resumerend

- De invoering van de jeugdwet moet leiden tot minder druk op de gespecialiseerde jeugdhulp, door meer preventie, vroegtijdiger signalering, betere samenwerking rond gezinnen, et cetera;
- De gemeente Enschede koos voor een zachte landing van de stelselwijziging, door het waarborgen van continuïteit van zorg en ondersteuning, het bieden van keuzevrijheid en het tegengaan van wachtlijsten;
- Wijkteams spelen een centrale rol in het sociaal domein, vanwege hun rol bij de vraagverheldering, het bieden van lichte zorg en ondersteuning, het inschakelen van specialistische hulpverlening en het voeren van regie;
- De nieuwe contracterings- en bekostigingswijze van de tweedelijns hulp vanaf 2019 maakt het mogelijk om daadwerkelijk integraal en ontschot te werken.

3. Inzet wijkteams

Dit hoofdstuk gaat in op het functioneren van de wijkteams, die een belangrijke rol spelen in het jeugdhulpstelsel van de gemeente Enschede. Daarbij bespreken we eerst het perspectief van de gemeente en de SMD en daarna het perspectief van de partners die we spraken in het kader van deze evaluatiestudie.

3.1 Perspectief gemeente

De gemeente Enschede heeft sinds 2015 het financiële beheer van en de verantwoordelijkheid voor onder meer de jeugdhulp gekregen. De afgelopen jaren is veel werk verzet door de gemeente om invulling te geven aan deze nieuwe taken. Daarbij is in korte tijd veel bereikt. De wijkteams zijn goed in staat gebleken om hulpvragen te beantwoorden, er waren nauwelijks wachtlijsten en er hebben zich geen grote excessen voorgedaan. Daarmee is voldaan aan de gestelde doelen, namelijk het waarborgen van continuïteit van zorg en ondersteuning en het voorzien in een zachte landing van de stelselwijziging.

Uit de tussenevaluatie in 2016 bleek dat wijkcoaches te maken hadden met een grote diversiteit in vraagstukken en dat de caseload, mede als gevolg van processen van herindicatie, hoog was. Respondenten gaven aan dat wijkcoaches nog onvoldoende toekwamen aan preventie en vroegsignalering. Ook werd ingezet op verdere doorontwikkeling van het generalistisch werken, van belang omdat de rolinvulling van de wijkcoaches sterk werd gekleurd door hun specifieke achtergrond. Wijkcoaches moesten verder groeien in het doen van een beroep op elkaar en op de expertise van partners, zoals aanbieders van zorg en ondersteuning. Om getransformeerd te gaan werken waren trainingen ontwikkeld en werden transformatie-coaches ingezet, die wijkcoaches moesten uitdagen op een andere manier naar de hulpvragen te kijken en te zoeken naar innovatieve oplossingen.

Uit de evaluatie in 2018 blijkt dat wijkcoaches problemen bij gezinnen steeds beter en sneller signaleren, onder meer als gevolg van de goede contacten die zij de afgelopen jaren hebben ontwikkeld met partners in wijken. Het gevolg is echter dat de druk op de wijkteams onverminderd groot is. Ook blijkt dat de expertise die binnen wijkteams beschikbaar is als het gaat om het verhelderen van zorg- en ondersteuningsbehoeften goed past bij de hulpvragen waar wijkcoaches mee te maken krijgen. Wel is het uniformeren van de werkwijze van wijkcoaches een blijvend punt van aandacht. Zo is er behoefte aan meer samenhang in hoe regie wordt gevoerd en wanneer casuïstiek wordt afgesloten.

De gemeente Enschede en de SMD merken op dat de wijkcoaches nog onvoldoende toekomen aan preventief werken, onder meer omdat het ontbreekt aan sterke voorliggende voorzieningen in de wijken. Ook aan het gezamenlijk met partners ontwikkelen van dergelijke voorzieningen komen wijkteams nog onvoldoende toe. Wel lopen er in verschillende wijken pilots. Opgemerkt wordt dat zowel bij beleidsmedewerkers van de gemeente als bij wijkcoaches van de wijkteams onvoldoende beeld bestaat bij wat er aan voorliggende voorzieningen mogelijk en nodig is. In gebiedstafels wordt besproken welke voorzieningen er ontwikkeld moeten worden.

Pilot city deal inclusieve stad

Bij hulp aan mensen met problemen op meerdere levensdomeinen komen vaak meerdere wetten kijken. In de city deal inclusieve stad is gezocht naar mogelijkheden om mensen beter te kunnen helpen, tegen gelijkblijvende of lagere budgetten. In de gemeente Enschede was de wijk Pathmos-Stadsveld een pilotwijk. Ontschotten van de budgetten, meer handelingsvrijheid en verdere professionalisering van wijkteams waren belangrijke ingrediënten van de gehanteerde aanpak. Dit bleek te leiden tot betere maatwerkoplossingen, hoge cliënttevredenheid, een verhoogd kostenbewustzijn van wijkcoaches en constructieve samenwerkingsrelaties met partners. Daarmee biedt de city deal inclusieve stad belangrijke aanknopingspunten voor doorontwikkeling van de wijkgerichte aanpak en de wijkteams in de gemeente Enschede (Doen wat nodig is voor inwoners, 2017).

Ook aan het zelf bieden van lichte, kortdurende ondersteuning komen de wijkcoaches onvoldoende toe. De verwachting is dat als wijkcoaches hier zelf meer invulling aan geven, minder inzet van voorzieningen uit de tweede lijn nodig is. Tegelijk wordt aangegeven dat het ontbreekt aan een business case op dit punt en dat deze ontwikkeld moet worden (lees: wat levert inzet van zorg en ondersteuning door wijkcoaches op aan besparing aan tweedelijns hulpverlening). De SMD geeft aan dat in andere gemeenten soms wordt gekozen voor meer specifieke expertise in wijkteams (zoals gedragswetenschappers), waardoor het mogelijk is als wijkteam meer zelf lichte, kortdurende ondersteuning te bieden.

Het is voor de gemeente en de SMD een voortdurende zoektocht om voldoende ruimte en tijd te vinden voor de benodigde ontwikkelingen, gegeven de hoge werkdruk van de wijkcoaches. Dit vraagt om focus en prioriteitstelling. Uit een onderzoek van Kennispunt Twente komt naar voren dat de samenwerking tussen de gemeente Enschede en de SMD geen belemmering vormt voor doorontwikkeling van de wijkteams.

Door de gemeente Enschede wordt opgemerkt dat men de afgelopen jaren een forse inspanning heeft moeten leveren richting een aantal aanbieders in verband met problemen in de bedrijfsvoering en met de financiën. “Hierdoor is veel energie gaan zitten in de stelseltransitie, energie die anders had kunnen worden besteed aan inhoudelijke doorontwikkeling”. Ook wordt aangegeven dat de gemeente meer ambitie, initiatieven, samenwerking en slagkracht van de aanbieders had verwacht als het gaat om de transformatie van de jeugdhulp.

3.2 Perspectief partners

Aanbieders van tweedelijns jeugdhulp merken op dat de lijnen tussen de wijkcoaches en de aanbieders steeds korter worden en dat men elkaar steeds beter weet te vinden. Wijkcoaches zijn steeds beter in staat specifieke expertise van aanbieders in te schakelen als dat nodig is, ook als het gaat om het verhelderen van zorg- en ondersteunings-behoeften van gezinnen. Volgens de aanbieders moet de drempel voor het kunnen raadplegen van een professional laag zijn.

Partners constateren dat sprake is van verschillen in de kwaliteit van de wijkcoaches en dat dit voor de gemeente en de SMD een blijvend punt van aandacht is. Met name als het gaat om het formuleren van doelen en het maken van een goede inschatting welke zwaarte aan tweedelijns jeugdhulp nodig is, is verbetering mogelijk en nodig. Een aanbieder geeft aan soms te maken te hebben met te zware doorverwijzingen. Andere aanbieders merken juist op dat de jeugdigen soms te laat

worden doorverwezen, of naar te lichte vormen van hulpverlening, waardoor de problemen onnodig escaleren. Doordat het verloop onder wijkcoaches relatief hoog is, staat de continuïteit van de werkrelaties volgens de aanbieders onder druk, terwijl goede afstemming en samenwerking, zowel in de fase van vraagverheldering en planvorming, als ook in de fase van hulpverlening en regievoering, cruciaal is.

Praktijkondersteuners Jeugd-GGZ (POH-ers Jeugd-GGZ)

Verschillende huisartsen in de gemeente Enschede hebben een POH-er Jeugd-GGZ. De POH-ers bieden lichte, kortdurende ondersteuning aan jeugdigen. Als sprake is van brede gezinsproblematiek, kunnen POH-ers gemakkelijk aansluiten bij een multidisciplinair overleg dat wordt georganiseerd door een wijkcoach, zodat hulpverlening goed kan worden afgestemd. De huisarts met een POH-er Jeugd-GGZ die we spraken in het kader van deze evaluatiestudie was zeer tevreden over deze samenwerking en ook over de beperkte registratiedruk.

Huisartsen zonder een POH-er Jeugd-GGZ zijn meer afhankelijk van wijkteams dan huisartsen met POH-er Jeugd-GGZ, omdat zij meer doorgeleiden naar de wijkcoaches voor vraagverheldering en hulp. De huisarts zonder POH-er Jeugd-GGZ die we spraken in het kader van deze evaluatiestudie gaf aan naar wijkcoaches te verwijzen bij lichte problematiek, of bij vermoedens van multiproblematiek. Bij zware problematiek wordt rechtstreeks doorverwezen naar een aanbieder van tweedelijns jeugdhulp, veelal de Jeugd-GGZ. Vooral de terugkoppeling van de wijkcoaches en aanbieders na een verwijzing behoeft volgens de huisarts nadrukkelijk verbetering. Voor deelname aan multidisciplinaire overleggen heeft de huisarts zeer beperkt tijd.

Wijkteams hebben volgens aanbieders nog onvoldoende scherp welke lichte, kortdurende ondersteuning wijkcoaches zelf kunnen en moeten bieden. Hoe duidelijker dit is, hoe beter 'het continuüm van meekijken, deels overnemen, alles overnemen' volgens aanbieders kan worden ingevuld. Het is volgens aanbieders belangrijk dat de gemeente op dit punt voortvarend te werk gaat. Ze merken op soms werkzaamheden uit te voeren, waarvoor zij 'te duur' zijn. Dit betreft dan vooral de invulling van de regiefunctie. Om goed invulling te kunnen geven aan processen van op- en afschaling is het volgens aanbieders cruciaal dat wijkcoaches vanuit hun regierol betrokken zijn en blijven op de voortgang van het hulpverleningsproces, vooral bij zware, complexe problematiek. Zoals in situaties waarin de veiligheid van kinderen of jongeren in het geding is. Dit geldt ook als de jeugdhulp wordt ingezet via verwijsbevoegde derden, zoals (huis- en jeugd)artsen, kinderrechters en gecertificeerde instellingen.

Aanbieders geven aan dat het werken met wijkteams in eerste instantie leidt tot extra uitgaven, omdat wijkcoaches 'dichter op de wijk zitten' en beter en meer problematiek kunnen signaleren. Een kanttekening die aanbieders plaatsen is dat de wijkcoaches steeds strakker sturen op het budget, als gevolg van de financiële tekorten. Hierbij ontstaat volgens aanbieders het risico dat de financiën leidend worden en niet de inhoud van de zorg en ondersteuning. Ook de snelheid van het toewijzen en het beschikken is volgens aanbieders een blijvend aandachtspunt.

De perspectieven van de gemeente en de partners komen overeen met de uitkomsten van de evaluatie van de jeugdwet, maar bijvoorbeeld ook met de bevindingen van de nationale ombudsman naar knelpunten die burgers ervaren als zij een beroep doen op de overheid.

Onderwijs-jeugdhulp-arrangementen (OJA's)

Veel kinderen en jongeren op het speciaal onderwijs ontvangen een vorm van jeugdhulp. De gemeente Enschede wil de aansluiting tussen het onderwijs en de jeugdhulp verder verbeteren, met name op de zorgintensieve scholen. De komende jaren kan op een aantal scholen voor speciaal onderwijs jeugdhulp worden ingezet, zonder dat daar de toestemming van een wijkcoach voor nodig is. Per school wordt één jeugdhulpaanbieder verantwoordelijk voor totale inzet van jeugdhulp, binnen vooraf vastgestelde financiële kaders (een vorm van populatie-financiering). Deze hoofdaannemer maakt, indien nodig en gewenst, gebruik van onderaannemers, waarmee ook de keuzevrijheid van de hulpvragers is gegarandeerd.

De aanbieders juichen deze ontwikkeling naar onderwijs-jeugdhulp-arrangementen toe, omdat dit een prikkel en de flexibiliteit creëert "om te doen wat nodig is". Het inzetten van jeugdhulp zonder tussenkomst van een wijkcoach levert volgens aanbieders doelmatigheidswinst op. Wijkcoaches worden wel betrokken bij gezinnen in het geval van multi-problematiek. De aanbieders geven aan dat de realisatie van onderwijs-jeugdhulp-arrangementen een gezamenlijk ontwikkelproces vraagt, met een goede verdeling van de (financiële) risico's tussen de gemeente, het onderwijs en de aanbieders van jeugdhulp.

Resumerend

- Wijkteams zijn goed in staat gebleken hulpvragen van inwoners te beantwoorden, er zijn nauwelijks wachtlijsten en er waren geen grote excessen, daarmee is de zachte landing van de stelselwijziging gerealiseerd;
- De wijkcoaches zijn steeds beter in staat expertise van aanbieders in te schakelen als dat nodig is, ook als het gaat om het verhelderen van zorg- en ondersteuningsbehoeften;
- Vooral als het gaat om het formuleren van doelen en het inschatten wanneer welke zwaarte aan tweedelijns jeugdhulp nodig is door wijkcoaches, is verbetering mogelijk en nodig;
- De druk op de wijkteams is onverminderd groot, wijkcoaches komen nog onvoldoende toe aan preventief werken en aan het zelf bieden van lichte, kortdurende ondersteuning;
- In verschillende pilots wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van algemene voorzieningen en aan het ontschot werken bij hulp aan mensen met problemen op meerdere levensdomeinen, in gebiedstafels wordt besproken welke algemene voorzieningen ontwikkeld moeten worden.

4. Inzet jeugdhulp

Dit hoofdstuk gaat in op de inzet van tweedelijns jeugdhulp. Eerst bespreken we het gebruik van jeugdhulp en de ontstane financiële tekorten. Vervolgens gaan we in op de oorzaken en op mogelijke maatregelen en ontwikkelingen.

4.1 Gebruik en uitgaven jeugdhulp

Bij de decentralisatie van de jeugdhulp naar de gemeenten is door het Rijk een jaarlijks oplopende korting doorgevoerd op het budget dat de gemeenten kregen. Vanaf 2015 hebben gemeenten invulling gegeven aan hun nieuwe taken en verantwoordelijkheden. Gemeenten hebben wijkteams opgezet, contracten afgesloten met aanbieders van zorg en ondersteuning, geïnvesteerd in de samenwerkingsrelaties met tal van maatschappelijke partners, et cetera.

Uit de tussenevaluatie van de jeugdwet blijkt dat landelijk nog geen sprake is van een verminderd financieel beroep op de tweedelijns jeugdhulp. Dit geldt ook voor de gemeente Enschede. Het aantal unieke cliënten met voorzieningen lijkt in 2017 weliswaar te stabiliseren, maar de financiële tekorten nemen toe. De afgelopen jaren heeft de gemeente Enschede meerdere malen prognoses moeten bijstellen. Een belangrijke oorzaak van deze bijstellingen is gelegen in het feit dat verwijzingen van verwijsbevoegde derden en declaraties van aanbieders van zorg en ondersteuning met (forse) vertraging bij de gemeente binnenkomen (na-ijleffect). Hierdoor is de gemeente nog onvoldoende 'in control' als het gaat om de verwachte uitgaven op het gebied van jeugdhulp. De gemeente Enschede heeft doorlopend gecommuniceerd met de gemeenteraad over (het oplopen van) de financiële tekorten.

Gebruik jeugdhulp

Uit gegevens van Kennispunt Twente blijkt dat het aantal jeugdigen in de gemeente Enschede dat in 2017 een vorm van tweedelijns jeugdhulp ontving vergelijkbaar is met 2016 (tabel 1). De verhouding meisjes - jongens is ongeveer 40% - 60%. Circa 55% is jonger dan 12 jaar en 45% is ouder dan 12 jaar.

Leeftijd	2016	2017
0 t/m 3 jaar	304	316
4 t/m 11 jaar	1816	1730
12 t/m 17 jaar	1546	1469
18 en ouder	210	238
Totaal	3878	3753

Tabel 1: Aantal jeugdigen met jeugdhulp naar leeftijdscategorie.

Het percentage jeugdigen in de gemeente Enschede dat een vorm van tweedelijns jeugdhulp ontvangt was in 2016 hoger dan het regionale en landelijke gemiddelde, namelijk 12,9% ten opzichte van respectievelijk 11,0% en 11,1%. In 2017 was het percentage jeugdigen met jeugdhulp in de gemeente Enschede licht gedaald, gnaar 12,6%. Het regionale percentage daalde in 2017 naar 10,7%. Het landelijke percentage voor 2017 was bij het verschijnen van deze rapportage nog niet beschikbaar (figuur 1).

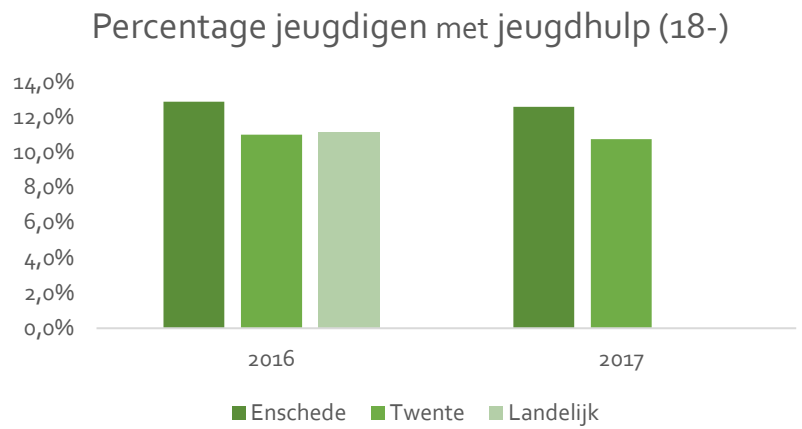

Figuur 1: percentage jeugdigen met jeugdhulp (18-)

In figuur 2 is weergegeven hoeveel jeugdhulpvoorzieningen zijn ingezet in 2016 en 2017, uitgesplitst naar categorieën tweedelijns jeugdhulp die zijn gehanteerd bij de inkoop van jeugdhulp in 2015[2]. Aanvullend op de in figuur 2 weergegeven aantallen is in 2016 en 2017 respectievelijk 27 en 35 keer een traject ingezet vanuit de JeugdzorgPlus. In 2016 is 21 keer een traject ingezet vanuit de landelijk gecontracteerde jeugdhulp[3], in 2017 was dat 16 keer.

In totaal is in 2016 8.183 keer een jeugdhulpvoorziening ingezet en in 2017 7.401 keer, waar respectievelijk 3.878 en 3.753 jeugdigen gebruik van maakten (tabel 1). In ongeveer de helft van de gevallen maakten jeugdigen dus gebruik van meerdere voorzieningen (figuur 3).

[2] Naar verwachting zal het aantal jeugdhulptrajecten in de Jeugd-GGZ dat in 2017 is ingezet nog stijgen, als gevolg van het eerder genoemde na-ijleffect.

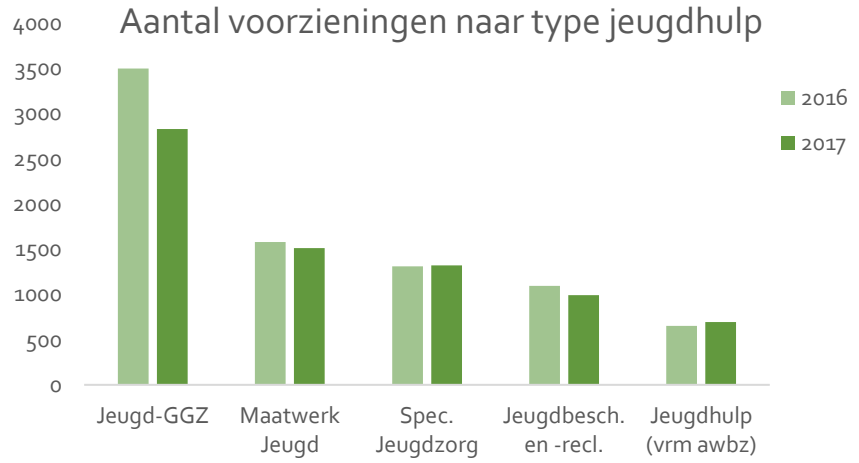

Figuur 2: aantal voorzieningen, naar type jeugdhulp.

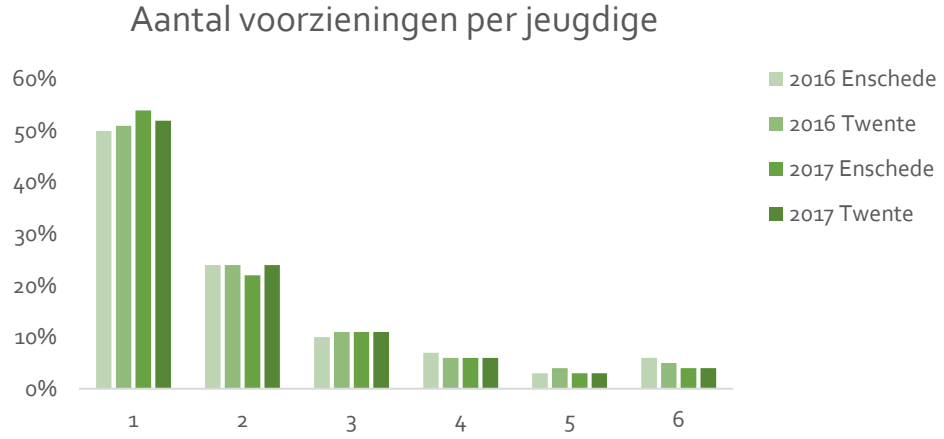

Figuur 3: aantal verschillende trajecten per jeugdige in 2016 en 2017.

[3] Dit betreft zeer gespecialiseerde en weinig voorkomende vormen van jeugdhulp, zoals de gesloten opname van tienermoeders, de behandeling bij eetstoornissen, de begeleiding van zintuiglijk gehandicapten, et cetera (zie: www.vng.nl/inkoopjeugdzorg).

Verreweg de meeste voorzieningen betroffen een ambulante vorm van jeugdhulp. Het percentage verblijf ligt in de gemeente Enschede hoger dan het regionale gemiddelde, namelijk 16,7% ten opzichte van 13,9% in 2017 (figuur 4). Ten opzichte van 2016 zijn deze percentages licht gestegen. Het aandeel pleegzorg in de jeugdhulp met verblijf ligt in de gemeente Enschede hoger dan het regionaal gemiddelde, namelijk 37,6% ten opzichte van 34,6% in 2017.

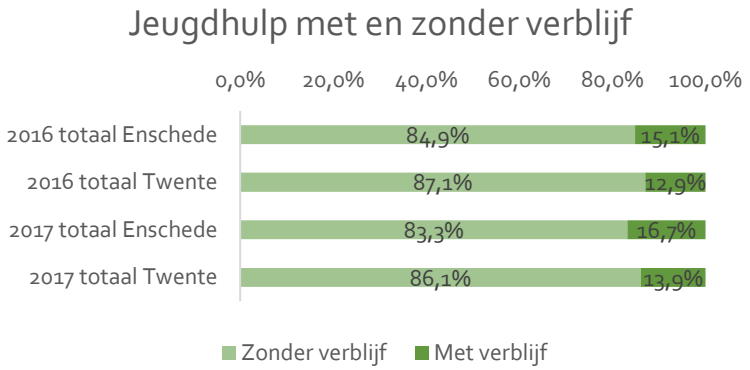

Figuur 4: verhouding jeugdhulp met en zonder verblijf in 2016 en 2017.

De verwijzingen naar de tweedelijns jeugdhulp vinden op verschillende manieren plaats, namelijk via de wijkteams (circa 47% van de uitgaven), (jeugdartsen, huis)artsen (ongeveer 13% van de uitgaven) en verwijzers uit de justitiële keten (kinderrechter en gecertificeerde instellingen, circa 39% van de uitgaven). Een klein deel van de jongeren ontvangt een verwijzing van een school voor dyslexie (ongeveer 1%). Van de totale uitgaven op het gebied van jeugdhulp in de gemeente Enschede loopt dus 53%, via verwijsbevoegde derden (Dilemmadocument maatregelen tekorten jeugdhulp, 2017). In Enschede leveren 15 aanbieders ongeveer 80% van de jeugdhulp. In 2017 is circa 5% van de jeugdhulp afgenomen via een persoonsgebonden budget ofwel een pgb (Dilemmadocument maatregelen tekorten jeugdhulp, 2017).

Uitgaven jeugdhulp

In figuur 5 zijn de budgetten voor de jeugdhulp voor 2015, 2016 en 2017 afgezet tegen uitgaven in deze jaren.

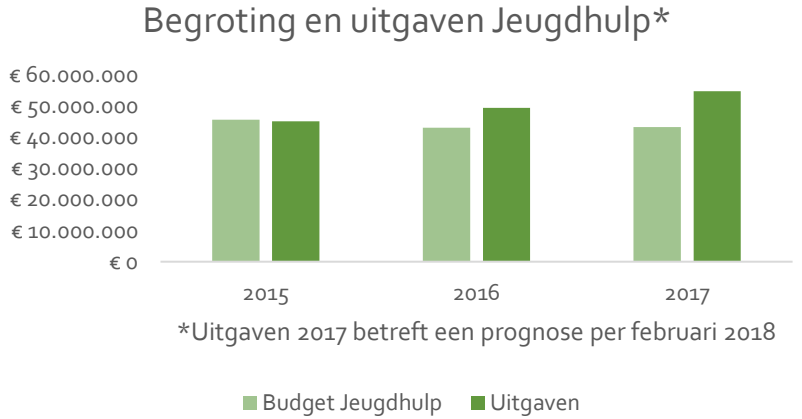

Figuur 5: begroting en uitgaven jeugdhulp.

De financiële tekorten op het gebied van jeugdhulp nemen dus fors toe. Dit geldt niet alleen voor de gemeente Enschede, maar ook voor veel andere gemeenten en regio's, zoals onder meer blijkt uit de evaluatie van de jeugdwet en uit de landelijke berichtgeving. Zo kampen ook gemeenten als Groningen, Tilburg en Eindhoven met grote tekorten. In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de financiële tekorten op het gebied van jeugdhulp in 2016 en 2017 bij gemeenten in de regio. In 2016 bedroeg het financiële tekort in de regio Twente ruim € 11 miljoen en in 2017 ruim € 31 miljoen.

Gemeente	Tekort 2016	Tekort 2017
Almelo	€ 3.20	€ 4.60
Borne	€ 0.68	€ 2.80
Dinkelland	€ +1.12	€ +0.22
Enschede	€ 6.63	€ 12.48
Haaksbergen	€ --	€ --
Hellendoorn	€ +0.87	€ 0.07
Hengelo	€ 2.76	€ 5.30
Hof van Twente	€ --	€ --
Losser	€ 0.38	€ 1.59
Oldenzaal	€ +1.47	€ 0.23
Rijssen-Holten	€ 0.39	€ 0.71
Tubbergen	€ +1.15	€ 0.62
Twenterand	€ 1.52	€ 3.30
Wierden	€ 0.15	€ 0.38

Tabel 2: Financiële tekorten jeugdhulp 2016 en 2017 (in miljoenen euro's), voorlopige cijfers OZJT voorjaar 2018 (de gemeenten Haaksbergen en Hof van Twente hebben geen cijfers aangeleverd).

De oplopende financiële tekorten in de gemeente Enschede vragen om een grondige analyse van onderliggende oorzaken. Daarbij spelen een groot aantal mogelijke factoren, zoals:

- Het gevolg van correcties op en eventuele perverse prikkels binnen het verdeelmodel;
- Het gevolg van het wegvallen van additionele financieringen, zoals bijvoorbeeld voorheen werd geboden door provincies;
- Het gevolg van waterbedeffecten binnen het jeugdhulpstelsel (een vermindering van het aanbod en gebruik van bepaalde vormen van jeugdhulp leidt tot stijging van andere jeugdhulpvormen);
- Het gevolg van knelpunten in de keten van de jeugdhulp (instroom, doorstroom, uitstroom), waardoor de keten stokt en processen van op- en schalen niet optimaal verlopen;
- Het gevolg van het marktgedrag van aanbieders van jeugdhulp, als reactie op tussentijdse veranderingen in de tarifering;
- Het gevolg van knelpunten rondom specifieke doelgroepen, zoals kinderen die moeilijk toegang krijgen tot de Wlz, jongeren met een licht verstandelijke beperking die vallen tussen de Jeugdwet, Wlz en Wmo, jongeren van 18 jaar en ouder die een vorm van verlengde jeugdhulp krijgen, et cetera.

De gemeente Enschede voert doorlopend analyses uit om meer inzicht te krijgen in deze factoren. Daarnaast bespreken gemeenten samen op landelijk niveau (VNG) met het rijk om meer duidelijkheid te krijgen over de achtergronden van de financiële tekorten en over de te nemen maatregelen.

4.2 Maatregelen jeugdhulp

In de zomernota en programmabegroting heeft de gemeente Enschede maatregelen voorgesteld om de transformatie te versnellen en daarmee dekking te genereren voor de financiële opgaven in het sociaal domein, daarbij rekening houdend met 'laaghangend fruit' (Dilemmadocument maatregelen tekorten jeugdhulp, 2017). Het betreft onder meer:

- Het scheiden van wonen en zorg;
- Het versterken van algemene voorzieningen;
- Het versterken van de inzet van de wijkteams (zie ook hoofdstuk 3 van deze rapportage);
- Het inzetten op verbeteren van het kostenbewustzijn bij externe verwijzers;
- Het sturen op kwaliteit van aanbieders van zorg en ondersteuning;
- Het getransformeerd inkopen van tweedelijns jeugdhulp;
- Het doorvoeren van kosteneffectieve beleidsaanpassingen, zoals:
  - Het kritisch tegen het licht houden van de verlengde jeugdhulp en het anders invullen en bekostigen van de benodigde zorg en ondersteuning van jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar;
  - Het realiseren van onderwijs-jeugdhulp-arrangementen (OJA's), waarbij de jeugdhulp in samenwerking met scholen plaatsvindt;
  - Het optimaliseren van de zorg en ondersteuning voor jongeren in de overgang 18-/18+ door Social Impact Bonds.

Ook zijn er optionele maatregelen uitgewerkt, zoals het laten ontstaan van wachtlijsten, het hanteren van budgetplafonds bij aanbieders, het doorvoeren van bezuinigingen bij de wijkteams, het eenzijdig verlagen van tarieven van aanbieders, et cetera. Voor veel van deze maatregelen geldt dat ze op gespannen voet staan met de jeugdwet en met kaders en uitgangspunten zoals die door raad van de gemeente Enschede zijn vastgesteld.

Ook de aanbieders van zorg en ondersteuning maken zich zorgen over de toereikendheid van het budget. Zij herkennen de worsteling tussen het doorvoeren van bezuinigen en het investeren in innovatie om tot transformatie van de jeugdhulp te komen. Aanbieders benoemen dat zij bij de decentralisatie van de jeugdhulp in 2015 geconfronteerd werden met een initiële korting van circa 10% en dat in de daaropvolgende jaren geen indexatie heeft plaatsgevonden van de gehanteerde tarieven. Ook geven aanbieders aan dat ze te maken hebben met een stijging van de administratieve lasten en dat het proces van indienen en uitbetalen van facturen beter kan en moet.

De aanbieders geven op dat de betaalbaarheid van de hulpverlening onder druk staat. Volgens aanbieders moet er voor worden gewaakt dat benodigde deskundigheid om in te kunnen spelen op zware zorg- en ondersteuningsbehoeften beschikbaar blijft en dat recht moet worden gedaan aan de diversiteit in hulpvragen en daarmee aan de specifieke expertise van aanbieders. Aanbieders geven ook aan dat de gesprekken met gemeenten over de in te zetten hulp bij jeugdigen en opvoeders in toenemender mate gaan over beschikbare budgetten. Zij merken op dat het cruciaal is om vanuit een visie op het jeugdhulpstelsel te blijven handelen en dat dit vraagt om een inhoudelijke dialoog, niet alleen op casusniveau, maar vooral ook als het gaat om doorontwikkeling van het regionale en lokale zorglandschap. Dit vraagt volgens de aanbieders om een zorgvuldig uitgelijnd proces, lokaal en regionaal.

De gemeente Enschede heeft in 2017 met enkele belangrijke partners, waaronder aanbieders van jeugdhulp, doorgesproken over de gewenste en noodzakelijke doorontwikkeling van het zorglandschap. Daarbij zijn concrete werkafspraken gemaakt, bijvoorbeeld als het gaat om het vormgeven aan voorliggende voorzieningen, het terugbrengen van intramurale voorzieningen naar gezinsvervangende plekken in wijken, het versterken van de consultatiefunctie van aanbieders, het samen oppakken van scholingsopgaven en het organiseren van proeftuinen.

Als het gaat om de inkoop voor 2019 geldt het uitgangspunt dat wordt gewerkt met reële tarieven. Met aanbieders van zorg en ondersteuning worden in het kader van deze nieuwe inkoop gesprekken gevoerd over gewenste en noodzakelijke ontwikkelingen. Daarbij is de verwachting dat de transformatie van tweedelijns jeugdhulp een sterke impuls krijgt als gevolg van de nieuwe wijze van contracteren en bekostigen.

Resumerend

- Het percentage jeugdigen en opvoeders met tweedelijns jeugdhulp daalde licht in 2017, maar ligt boven het regionaal gemiddelde;
- Het percentage jeugdhulp met verblijf ligt boven het regionaal gemiddelde, dit geldt ook voor het aandeel pleegzorg in verblijf;
- In ongeveer de helft van de gevallen maken jeugdigen en opvoeders gebruik van meerdere jeugdhulpvoorzieningen;
- Circa 47% van de uitgaven op het gebied van tweedelijns jeugdhulp verloopt via de wijkteams, 53% via verwijsbevoegde derden, waar de gemeente geen directe invloed op heeft;
- De financiële tekorten op het gebied van jeugdhulp nemen toe doordat budgetten afnemen en uitgaven stijgen, dit doet zich niet alleen in Enschede voor, maar is een regionaal en landelijk beeld;
- Lokaal, regionaal en landelijk worden analyses uitgevoerd naar oorzaken en naar mogelijke oplossingsrichtingen, met aanbieders wordt gesproken over de gewenste en noodzakelijke ontwikkeling van het zorglandschap.

Voordat we onze bevindingen samenvatten en conclusies trekken, geven we onderstaand eerst de belangrijkste uitkomsten uit de landelijke tussenevaluatie van de jeugdwet weer. Ook beschrijven we de actielijnen uit het landelijke programma zorg voor de jeugd.

Bevindingen landelijke tussenevaluatie jeugdwet

De jeugdwet is vanaf 1 januari 2015 van kracht. De afgelopen periode is een tussenevaluatie uitgevoerd naar de invoering van de jeugdwet. De uitkomsten zijn dit voorjaar gepresenteerd. Hieronder vatten we de belangrijkste bevindingen kernachtig samen.

De jeugdwet kent twee typen doelstellingen, namelijk het bieden van waarborgen (3) en het realiseren van transformatiedoelen (3). Uit de tussenevaluatie blijkt onder meer het volgende:

Waarborg 1: de jeugdhulpplicht voor gemeenten. Voor ouders is niet altijd duidelijk waar zij terecht kunnen voor jeugdhulp. Gemeenten zijn over het algemeen van mening dat er voldoende toegankelijke jeugdhulp beschikbaar is. Aanbieders zijn kritisch over de expertise en kwaliteit van de lokale toegangen van gemeenten. Vooral in het gedwongen kader lukt het niet altijd tijdig passende jeugdhulp te realiseren.

Waarborg 2: kwaliteit van de jeugdhulp. Ouders zijn vaak positief over de kwaliteit van de jeugdhulp. Gemeenten zijn over het algemeen positief over de kwaliteit van lokale toegangen en van de jeugdhulp. Aanbieders zijn hierover kritischer. Door aanbieders en gemeenten worden soms professionals ingezet die (nog) niet geregistreerd zijn in kwaliteitsregisters. Gemeenten zoeken naar passende indicatoren en instrumentarium voor goede kwaliteitsbeheersing. De certificering van gecertificeerde instellingen is kwetsbaar, waarbij consequenties groot zijn als een instelling het certificaat verliest.

Waarborg 3: rechtswaarborgen voor betrokkenen. Het lukt gemeenten nog onvoldoende om jeugdigen en opvoeders bij de ontwikkeling van jeugdbeleid te betrekken. Ook is sprake van privacyvraagstukken. De uitoefening van drang en dwang bij veiligheidsproblematiek kan en moet beter. Van mogelijkheden voor bezwaar en beroep wordt door jeugdigen en opvoeders beperkt gebruik gemaakt.

Transformatiedoel 1: juiste jeugdhulp op maat, minder dure jeugdhulp. Het beroep op de gespecialiseerde jeugdhulp neemt (nog) niet af. Er wordt nog niet op grote schaal inzet op preventie. Wel wordt steeds meer beroep gedaan op de eigen kracht van jeugdigen en opvoeders.

Transformatiedoel 2: meer samenhang in jeugdhulp. De mogelijkheden voor continuering van jeugdhulp voor jongeren vanaf hun achttiende worden onvoldoende benut. Regievoering bij complexe meervoudige problematiek kan beter. Gemeenten werken nog beperkt domein-overstijgend. Gemeenten en aanbieders en ook aanbieders onderling werken steeds meer samen.

Transformatiedoel 3: meer ruimte voor professionals. De vrijheid die de jeugdwet biedt leidt tot een grote diversiteit in contractvormen en verantwoordingskaders. Dit leidt tot een toename in administratieve lasten. Daarmee lukt het nog onvoldoende om invulling te geven aan dit transformatiedoel.

Meer informatie:
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/01/30/rapport-eerste-evaluatie-jeugdwet

Landelijk actieprogramma zorg voor jeugd

In het actieprogramma, dat mede is opgesteld naar aanleiding van de tussenevaluatie van de jeugdwet, zijn actielijnen geformuleerd die de zorg voor jeugd verder moeten verbeteren. De kerngedachte is dat de transformatie van de jeugdhulp zich vooral moet richten op de leefwereld van jeugdigen en opvoeders en minder op het jeugdstelsel als zodanig. Per actielijn is uitgewerkt waarop ingezet wordt.

Actielijn 1: Betere toegang tot jeugdhulp, door onder meer: het verder verbeteren van informatievoorziening aan jeugdigen en opvoeders over de jeugdhulp, betere (kwaliteit van de) toegang tot de jeugdhulp en betere samenwerking tussen betrokken organisaties.

Actielijn 2: meer kinderen zo thuis mogelijk laten opgroeien, door onder meer: het versterken van preventie, het versterken opvang in pleeg-gezinnen, het tot een minimum beperken van overplaatsingen van kinderen en verkorten van de duur in/ bevorderen van de uitstroom uit gesloten instellingen.

Actielijn 3: alle kinderen de kans geven zich te ontwikkelen, door onder meer: het realiseren van onderwijs-jeugdhulp-arrangementen en het verder versterken van cliëntondersteuning.

Actielijn 4: kwetsbare jongeren beter helpen om zelfstandig te worden, door onder meer: een betere begeleiding bij de overgang 18 -/+, het wegnemen van knelpunten en versoepelen van overgangen in de zorg (van Jeugdwet naar Wmo, Zvw en Wlz) en het beter benutten van mogelijkheden van verlengde jeugdhulp.

Actielijn 5: jeugdigen beter beschermen bij gevaar in hun ontwikkeling, door onder meer: betere samenwerking in keten jeugdbescherming, eerder en effectiever ingrijpen, jeugdigen en ouders beter betrekken bij beslissingen en het beschikbaar hebben en het tijdig inzetten van jeugdhulp uit het gedwongen kader.

Actielijn 6: investeren in vakmanschap, door onder meer: een lerende omgeving realiseren, inzetten op verbreding en verdieping van de deskundigheid in lokale toegangen en het aanpakken van regeldruk.

Meer informatie:
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/04/01/actieprogramma-zorg-voor-de-jeugd

5. Conclusies

In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste bevindingen uit deze evaluatiestudie samen. De bevindingen duiden we in het licht van de uitkomsten van de landelijke tussenevaluatie van de jeugdwet en het landelijke actieprogramma zorg voor jeugd.

Sinds 2015 is de jeugdhulp gedecentraliseerd naar de gemeenten. De implementatie van de jeugdwet kent twee in elkaar overlopende fasen: de transitiefase en de transformatiefase. In de transitiefase staat het bieden van waarborgen centraal, terwijl het in de transformatiefase draait om het realiseren van gewenste en benodigde veranderingen, namelijk: meer hulp op maat, meer ruimte voor professionals, meer samenhang in de hulpverlening en minder dure gespecialiseerde hulp.

Transitiefase

De gemeente Enschede is de afgelopen jaren goed in staat gebleken om de hulpvragen van jeugdigen en opvoeders te beantwoorden. Er waren nauwelijks wachtlijsten en ook hebben zich geen excessen voorgedaan. Jeugdigen en opvoeders lijken de weg naar jeugdhulp goed te kunnen vinden, via wijkteams en/of via verwijsbevoegde derden. Wijkcoaches kunnen problemen sneller en beter signaleren, als gevolg van contacten die zij hebben opgebouwd met partners in wijken. Ook hebben geen instellingen de deuren hoeven sluiten. Kortom, de gewenste zachte landing van de stelselwijziging is gefaciliteerd en de continuïteit van de hulpverlening is gewaarborgd. Het beeld dat hieruit naar voren komt sluit aan bij de landelijke tussenevaluatie van de jeugdwet, waaruit blijkt dat gemeenten over het algemeen goed in staat zijn gebleken invulling te geven aan hun jeugdhulpplicht (waarborg 1).

Transformatiefase

Tegelijkertijd blijkt dat de transformatie van de jeugdhulp grotendeels nog vorm moet krijgen. In de gemeente Enschede gaat het daarbij om investeringen in preventie en voorliggende voorzieningen, maar ook om verdere doorontwikkeling van de wijkteams. Vooral de invulling van de ambulante ondersteuning die de wijkteams zelf kunnen bieden en het maken van goede inschattingen welke zwaarte aan jeugdhulp nodig is behoeft een impuls om daadwerkelijk invulling te kunnen geven aan de geformuleerde ambities en doelen. Ook dit komt overeen met het beeld uit de landelijke tussenevaluatie van de jeugdwet, waarin wordt gesteld dat de kwaliteit van de lokale toegangen verbetering behoeft (waarborg 2, transformatiedoel 2) en dat preventie en voorliggende voorzieningen verder moeten worden versterkt (transformatiedoel 1).

Bij de contractering van aanbieders van gespecialiseerde jeugdhulp in de Regio Twente is er in 2015 voor gekozen de inkoop vorm te geven volgens de oude schotten. Dit heeft niet bijgedragen aan het verwerken van de domein-overstijgende samenwerking en aan de transformatie van de tweedelijns jeugdhulp. De tussenevaluatie van de jeugdwet laat een vergelijkbaar beeld zien (transformatiedoel 2). De wijze waarop de jeugdhulp vanaf 2019 wordt ingekocht, waarbij de huidige diversiteit in bekostigingswijzen wordt losgelaten en waarbij de gemeenten het WAT bepalen en de aanbieders het HOE, biedt een kans om daadwerkelijk integraal en ontschot (getransformeerd) te gaan werken. Zowel binnen het jeugdhulp-domein als tussen de Jeugdwet en de Wmo. Aanbieders krijgen bovendien meer vrijheid om aan te sluiten bij de behoeften van

jeugdigen en opvoeders (transformatiedoel 3). Administratieve lasten-reductie is een belangrijk aandachtspunt bij de invoering van de nieuwe manier van contracteren en bekostigen.

De afgelopen jaren wordt de gemeente Enschede geconfronteerd met oplopende financiële tekorten op het gebied van jeugdhulp. Daarbij is sprake van een veelheid van oorzaken. De gemeente Enschede heeft ervoor gekozen het jeugdhulpstelsel laagdrempelig in te richten, terwijl nog beperkt invulling wordt gegeven aan activiteiten op het gebied van preventie, voorliggende voorzieningen en ambulante ondersteuning door wijkteams. Het percentage jeugdigen en opvoeders dat een vorm van tweedelijns jeugdhulp ontvangt neemt dan ook nauwelijks af en is bovendien hoger dan het regionale en landelijke gemiddelde. Dit geldt ook voor het percentage jeugdhulp met verblijf. Er is dus geen sprake van een verminderd financieel beroep op tweedelijns jeugdhulp, terwijl de budgetten wel teruglopen. Bovendien geldt dat ruim de helft van de uitgaven via verwijsbevoegde derden verloopt, waar de gemeente geen directe invloed op heeft. De decentralisatie van de jeugdhulp naar de gemeenten, de budgettaire kortingen die daarmee gepaard gaan, het nog op gang moeten komen van de transformatie en de eigenstandige rol van de verwijsbevoegde derden staan daarmee op gespannen voet met elkaar. De toename van de financiële tekorten is een probleem dat zich niet alleen in de gemeente Enschede, maar regionaal en landelijke voordoet, zoals blijkt uit de tussenevaluatie van de jeugdwet en uit landelijke berichtgeving (transformatiedoel 1). Met het rijk wordt door-gesproken over de vraag in hoeverre deze problemen structureel zijn en zo ja, welke maatregelen mogelijk en noodzakelijk zijn. Er zijn geen eenvoudige oplossingen en ook is geen sprake van laaghangend fruit.

De ambities van de gemeente Enschede voor het sociaal domein en specifiek het jeugddomein zijn fors en de beoogde veranderingen kosten tijd. De afgelopen jaren heeft de zoektocht naar kansrijke vernieuwingen vooral plaatsgevonden in pilots, zoals in de city deal inclusieve stad en onderwijs-jeugdhulp-arrangementen. Het (b)lijkt goed mogelijk te zijn om kwetsbare burgers beter te ondersteunen tegen gelijke of lagere budgetten, door buiten bestaande paden te denken en te handelen.

De uitdaging voor de komende jaren is dat invulling wordt gegeven aan een lerende omgeving, waarbij de gemeente Enschede met inwoners en aanbieders van zorg en ondersteuning wegen vindt om de ambities van de jeugdwet verder vorm te geven (actielijn 6 uit het actieprogramma zorg voor jeugd). Dit vraagt een constructieve en vooral inhoudelijke dialoog tussen de gemeente, de SMD, jeugdhulpaanbieders en andere partners over wat in welke situatie passende zorg en ondersteuning is en wat de gezamenlijke ontwikkelopgaven zijn vanuit de leefwereld van jeugdigen en opvoeders (actielijn 2, 3, 4, 5). Daarnaast vraagt het om het borgen van goede ervaringen uit pilots in de reguliere werkwijzen van de wijkteams en van maatschappelijke partners (actielijn 1, 3, 6). Voorkomen moet worden dat de gewenste en noodzakelijke dialoog wordt gesmoord door de huidige budgettaire krapte. Maatregelen die worden genomen om financiële tekorten terug te dringen, moeten veeleer een bijdrage leveren aan het versnellen van de transformatie om dekking te generen voor de financiële opgave in het sociaal domein.

Het organiseren van een leeromgeving en een inhoudelijke dialoog is des te belangrijker, omdat de belangrijkste ‘knop om aan te draaien’ voor het beheersen van de uitgaven de toekenning van de jeugdhulp is.

Door verder te investeren in preventie en algemene voorzieningen, maar ook door het versterken van de deskundigheid van wijkcoaches en van de ambulante hulpverlening door de wijkcoaches, wordt het zowel voor de gemeentelijke toegang als de verwijsbevoegde derden beter mogelijk om de juiste jeugdhulp op maat te leveren en minder dure jeugdhulp in te zetten. Ook ligt het voor de hand in te zetten op het verbeteren van werkafspraken met de verwijsbevoegde derden (omdat de helft van de uitgaven op het gebied van jeugdhulp via hen verloopt) en op het gezamenlijk met aanbieders optimaliseren van processen van op- en afschaling. Dit geldt vooral voor gecertificeerde instellingen, omdat zij, in vergelijking met andere verwijsbevoegde derden, naar verhouding (lang)dur(ig)e jeugdhulp inzetten als gevolg van de complexiteit van problematiek waarmee deze organisaties te maken hebben.

Bijlage 1. Overzicht documenten

- Visienota Transformatie Jeugdzorg Twente (2012), Samen 14; (Regio Twente);
- Notitie Samenwerken aan Jeugdzorg in Twente (2013), Samen 14 (Regio Twente);
- Beleidsplan Jeugdhulp 2015-2018 (2014), Gemeente Enschede;
- Tussenevaluatie jeugdhulpstelsel gemeente Enschede (2016), bureau HHM;
- Inrichting en sturing Jeugd en Wmo (2014), Gemeente Enschede;
- Koersdocument integrale inkoop Jeugd en Wmo (2017), Samen 14 (Regio Twente);
- Evaluatie jeugdwet, meer kwaliteit en minder zorgen (2018), ZonMW;
- Actieprogramma Zorg voor de Jeugd (2018), ministeries van VWS en V&J;
- Doen wat nodig is voor inwoners, ervaringen uit de city deal inclusieve stad (2017), Verwey Jonker;
- Project MCJO: van meten naar verbeteren (2017), Nederlands Jeugdinstituut en Stichting Alexander;
- Wat is jeugdhulp? Informatiebijeenkomst gemeenteraad (2017), gemeente Enschede;
- Dilemmadocument maatregelen tekorten jeugdhulp (2017), gemeente Enschede;
- Ontwerp Twents Model Wmo en Jeugd (2017), Samen 14 (Regio Twente);
- Samenwerking in wijkteams Enschede, onderzoek naar de samenwerking gemeente Enschede en SMD (2017), Kennispunt Twente;
- Informatie over gebruik jeugdhulp in Enschede (2018), Kennispunt Twente.
- Zorgen voor burgers (2018), Nationale ombudsman.

Bijlage 2. Overzicht respondenten

Naam	Organisatie
Dhr. M. Nossin	SMD
Dhr. J. van den Brink	Karakter
Mevr. J. Schilderinck	Ambiq
Dhr. S. Bruins	Outdoor Care
Mevr. A. Tuijnenburg	Huisarts
Dhr. E. van der Graaf	Pluryn/Intermetzo
Dhr. R. Brinkman	Jarabee
Mevr. V. Zwart	Huisarts
Dhr. P. Palsma	Jeugdbescherming Overijssel
Dhr. E. Eerenberg	Gemeente Enschede
Dhr. W. Waninge	Gemeente Enschede
Dhr. E. Heeremans	Gemeente Enschede
Mevr. P. Pover	Gemeente Enschede
Mevr. S. Nazir	Gemeente Enschede
Dhr. H. Kelderman	Gemeente Enschede

Gemeente Enschede

Voorstel Gemeenteraad VII- B

Onderwerp	Gemeenterekening 2017		
Portefeuillehouder	Eelco Eerenberg agendaletter (B))		
Programma	*DV*	Aangeboden aan Raad	8 juni 2018
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	1800048976

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Gemeenterekening 2017 vast te stellen.
2. In te stemmen met de bestemming van het jaarrekeningresultaat.
3. In te stemmen met mutaties in de reserves resulterend in een toename van de reserves met 14,6 miljoen euro.
4. Kennis te nemen van de rapportage van de accountant over 2017.

Inleiding
Volgens de Gemeentewet legt het college verantwoording af aan de Raad over het door haar gevoerde bestuur, door middel van de jaarrekening en het jaarverslag (gemeenterekening).
Het college zendt de vastgestelde gemeenterekening binnen twee weken na vaststelling door de gemeenteraad, maar in ieder geval vóór 15 juli, aan Gedeputeerde Staten.

Beoogd resultaat
Met de gemeenterekening 2017 wordt inzicht gegeven in de resultaten en de financiële positie van de gemeente over het verslagjaar 2017 en leggen Burgemeester en Wethouders daarover verantwoording af.

Argumenten
1.1 volgens de gemeentewet stelt de raad de jaarrekening en het jaarverslag vast.
In de Gemeentewet (artikelen 197 t/m 201) is de verantwoordelijkheid ten aanzien van de gemeenterekening geregeld. Met de gemeenterekening 2017 legt het college inhoudelijke en financiële verantwoording af aan de Raad over het jaar 2017. De Raad stelt de gemeenterekening vast in het jaar volgend op het begrotingsjaar om deze vervolgens vóór 15 juli naar de provincie te sturen.

2.1 de Raad gaat over de bestemming van het jaarrekeningresultaat

Rekeningresultaat
De gemeente Enschede sluit 2017 af met een minder negatief resultaat dan verwacht. In 2016 is het positieve rekeningresultaat opzij gezet om dit tekort in 2017 op te vangen. Hoewel bij de zomernota 2017 een nadelig resultaat van 9,8 miljoen euro was verwacht, hebben we dit door bijsturingsmaatregelen kunnen beperken tot een bedrag van 8,4 miljoen euro. Hierdoor is de algemene reserve voor circa 1,4 miljoen euro minder aangesproken dan bij de Zomernota was voorzien.
In onderstaand overzicht is het nadelig rekeningresultaat van 8,4 miljoen euro samengevat weergegeven. Dit is het resultaat onder voorbehoud van de definitieve afronding van de accountantscontrole. Deze afrondingswerkzaamheden betreffen de interne kantoorreview en de afgifte van de controleverklaring bij de jaarrekening. De accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken. Deze wordt, na raadsbehandeling, in het op te maken exemplaar van de gemeenterekening opgenomen.

Bedragen * € 1.000	Begroting 2017 (na wijziging)			Realisatie 2017			Resultaat
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Maatschappelijke ondersteuning	192.592	10.352	-182.241	208.311	9.407	-198.904	-16.663
Versterken economie	201.146	131.126	-70.019	203.586	132.058	-71.529	-1.510
Duurzame leefomgeving	170.161	103.989	-66.173	166.563	103.006	-63.558	2.615
Dienstverlening en financieel beleid	173.597	492.030	318.432	179.897	505.501	325.603	7.171
Gerealiseerd resultaat	*737.497*	*737.497*	*0*	*758.358*	*749.971*	*-8.387*	**-8.387**

De bedragen in de kolommen 'Saldo' betreffen saldi van baten en lasten. Min betekent meer lasten dan baten. Min in de kolom 'Resultaat' betekent een nadeel/verlies ten opzichte van de begroting.

Dit nadelige resultaat wordt vooral veroorzaakt door nadelen binnen het Sociaal domein. Naast de WMO begeleiding en individuele voorzieningen betreft dit vooral de zorgvormen maatwerkvoorzieningen (OZL/OMD), jeugd AWBZ en specialistische hulp, maar ook de algemene bijstand.

Hiertegenover staan vooral voordelen op de algemene belastingen, de algemene uitkering en rente & treasury. Belangrijk onderdeel van het voordeel op rente & treasury vormt het incidentele voordeel door de verkoop van Vitens-aandelen aan de Provincie.
Voor een nadere toelichting op de cijfers wordt verwezen naar paragraaf 8.4 van de gemeenterekening (Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid).

Bestemming van het jaarrekeningresultaat
Uitgangspunt voor het financiële beleid van dit college is het afbouwen van risico's en het niet naar de toekomst doorschuiven van rekeningen. Gelet op de stand van de ratio weerstandsvermogen wordt een voordelig rekeningresultaat prioritair bestemd om de algemene reserve aan te vullen. In 2017 is sprake van een nadelig resultaat van 8,4 miljoen euro. Toch is het mogelijk dat positieve saldi als onderdeel van het nadelig resultaat specifiek worden bestemd. Het gaat dan om voorstellen, die:

- voortkomen uit wetgeving, Raadsbesluiten, aangenomen moties/amendementen of
- betrekking hebben op niet bestede incidenteel beschikbare middelen die er volgend jaar niet meer zijn, maar nodig zijn voor de uitvoering c.q. afronding van activiteiten (conform artikel 5 lid 8 financiële verordening).

Deze bestemmingsvoorstellen verhogen het nadelig resultaat, waarvoor uiteindelijk de algemene reserve moet worden aangesproken.

Voorgesteld wordt om het resultaat als volgt te bestemmen:

Gerealiseerd nadelig resultaat * € 1.000		8.387
Bestemmings(dekkings)voorstellen:		
1	Gewijzigde BBV grondexploitaties	269
2	Toezicht en handhaving nieuwbouw	93
3	Onttrekking algemene reserve	8.749

Toelichting:

1. Gewijzigde BBV grondexploitaties (268.870 euro)
De gewijzigde BBV regelgeving inzake Grondexploitaties die is ingegaan per 1-1-2016 dwingt ons op onderdelen tot een andere administratieve verwerkingswijze. In diverse grondexploitaties zijn bijdrages Ruimtelijke Ontwikkeling opgenomen, die voortvloeien uit de door de raad vastgestelde structuurvisie en bedoeld zijn voor toekomstige gebiedsontwikkelingen. Conform de BBV regelgeving zijn deze bijdrages ten gunste van het jaarrekeningresultaat 2017 verantwoord. Om de bijdrages voor dit doel te behouden, wordt overeenkomstig de handelswijze in 2016 voorgesteld om 268.870 euro toe te voegen aan de vorig jaar ingestelde Reserve Gebiedsontwikkeling.

2. Toezicht en handhaving nieuwbouw (92.704 euro)
De wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) verplicht de gemeente onder andere om toezicht te houden op nieuwbouw projecten en daar waar nodig te handhaven ten aanzien van deze nieuwbouw projecten. Door de gemeenteraad wordt jaarlijks een legestarief vastgesteld, waaruit deze werkzaamheden bekostigd worden. De aanvrager betaalt voor de uit te voeren werkzaamheden. Als de vergunningverlening heeft plaatsgevonden, kunnen de handhavingstaken pas uitgevoerd worden op het moment dat de bouw in een bepaalde fase is. In een aantal gevallen zijn de leges in het jaar 2017 ontvangen, terwijl een deel van de werkzaamheden in 2018 worden uitgevoerd. Het beschikbare budget 2018 is onvoldoende om deze werkzaamheden te dekken. Daarom wordt voorgesteld om het nog te besteden deel van het budget 2017 over te hevelen naar 2018, zodat deze wettelijke taak kan worden uitgevoerd.

3. Algemene reserve
Voorgesteld wordt om het saldo van 8,7 miljoen euro (het nadelig jaarrekeningresultaat van 8,4 miljoen euro en het totaal van bovengenoemde specifieke bestemmingsvoorstellen van 362.000 euro) aan de algemene reserve te onttrekken. Bij de Zomernota was al besloten tot de inzet van de algemene reserve voor het nadelig jaarrekeningresultaat voor een bedrag van 9,8 miljoen euro. De daadwerkelijke onttrekking komt nu lager uit. De gevolgen voor de ratio weerstandsvermogen zijn hieronder beschreven.

Weerstandsvermogen
De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt 59,2 miljoen euro en bestaat uit een algemene reserve van 40,1 miljoen euro en stille reserves van in totaal 19,1 miljoen euro.
De benodigde weerstandscapaciteit is geactualiseerd en becijferd op 56,3 miljoen euro en bestaat uit de risico's van het grondbedrijf voor een bedrag van 22,7 miljoen euro en overige risico's voor een bedrag van 33,6 miljoen euro. Dit is een toename van 10 miljoen euro ten opzichte van 2016, vooral als gevolg van een stijging van de risico’s die samenhangen met de verstrekte en gewaarborgde geldleningen aan FC Twente en de gemaakte afspraken over de uitname van de overcapaciteit aan bedrijventerreinen.

De ratio komt hiermee, afgerond naar boven, uit op 1,1. Dit is na onttrekking aan de algemene reserve van het saldo rekeningresultaat van 8,7 miljoen euro en toevoeging van het voordelig resultaat MPG van 7,5 miljoen euro en de mutaties volgens het spaarprogramma uit de programmabegroting 2017. De ratio bevindt zich hiermee net boven de ondergrens van de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit is licht hoger dan de prognose volgens het laatste IPC document, de programmabegroting 2018.

3.1 de verslaggevingsvoorschriften schrijven voor dat de bestemming van reserves aan de Raad is voorbehouden.
Volgend uit artikel 43 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en artikel 10 van de financiële verordening, dient de Raad goedkeuring te verlenen voor de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Deze goedkeuring wordt vooraf gegeven bij de vaststelling van de begroting op basis van een afzonderlijk Raadsbesluit. Hiermee geeft de Raad invulling aan haar budgetrecht. Met de jaarrekening wordt hier vervolgens achteraf verantwoording over afgelegd. Hieronder volgt een toelichting.

Bedragen x € 1.000	1-1-2017	Toevoeging	Onttrekking	31-12-2017
Algemene reserve	28.191	28.857	8.148	48.900
Maatschappelijke ondersteuning	5.280	7.810	2.693	10.397
Versterken economie	10.938	3.990	1.414	13.514
Duurzame leefomgeving	13.865	1.728	3.636	11.957
Dienstverlening en financieel beleid	39.955	6.956	18.829	28.082
Eigen vermogen	98.229	49.341	34.720	112.850

De reservemutaties in 2017 laten een toename van de reservepositie met 14,6 miljoen euro zien. Dit bedrag bestaat uit toevoegingen van in totaal 49,3 miljoen euro en onttrekkingen van in totaal 34,7 miljoen euro. Het totaal van de reserves per eind 2017 bedraagt 112,8 miljoen euro en bestaat uit een algemene reserve van 48,9 miljoen euro en bestemmingsreserves van 63,9 miljoen euro. In deze cijfers is de bestemming van het jaarrekeningresultaat over 2017 nog niet begrepen.
Voor het verloop en een specificatie van de reserves wordt verwezen naar paragraaf 9.1 van de gemeenterekening (Staat van reserves).

Mutatie egalisatiereserve beschermd wonen
De gemeente Enschede is centrumgemeente voor het uitvoeren van taken op het gebied van Beschermd Wonen en Opvang. Enschede voert de taken voor Beschermd Wonen uit voor Borne, Dinkelland, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal en Enschede zelf.
Vorig jaar heeft de Raad bij het vaststellen van de Jaarrekening 2016 besloten tot het instellen van een bestemmingsreserve beschermd wonen voor het werkgebied van centrumgemeente Enschede, met als doel het egaliseren van de jaarlijkse resultaten.
In 2017 is voor Beschermd wonen 5,64 miljoen euro minder uitgegeven, welk bedrag in de egalisatiereserve is gestort, conform de afspraken in het convenant met de regiogemeenten.
Met dit voorstel wordt instemming gevraagd om 1,75 miljoen euro te onttrekken aan deze reserve en terug te betalen aan de regiogemeenten (0,71 miljoen euro) en de gemeente Enschede (1,04 miljoen euro). Dit is overeengekomen met de regiogemeenten. Aanleiding hiervoor is de verschuiving van cliënten en kosten van de WMO taak Beschermd wonen naar WMO maatwerkvoorzieningen. De bijdrage aan de gemeente Enschede is al in het jaarrekeningresultaat 2017 verwerkt. De egalisatiereserve voor Beschermd wonen heeft na de onttrekking nog een saldo van ruim 5 miljoen euro. Hiermee kan aan toekomstige verplichtingen worden voldaan en kunnen risico's worden opgevangen.

4.1 in de rapportage zijn de uitkomsten van de controle van de gemeenterekening 2017 opgenomen.
De accountantscontrole is bijna afgerond en de accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring af te geven. De accountant heeft daarmee een positief oordeel over zowel de getrouwheid als rechtmatigheid van de jaarrekening. Dit ondanks de afkeurende controleverklaring bij de verantwoording van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) over de PGB-bestedingen. Dit ligt buiten de invloedssfeer van de gemeente. Ten opzichte van 2016 is er wel een duidelijke verbetering zichtbaar. Desondanks leiden de daarbij geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen en het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering tot een onzekerheid in de controle van de gemeenterekening 2017 van in totaal 6,4 miljoen euro. Aangezien dit bedrag binnen de controletolerantie van 22,8 miljoen euro blijft en er verder geen onrechtmatigheden zijn vastgesteld, heeft dit geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2017.

Verder is de accountant van mening dat de gehanteerde uitgangspunten voor schattingen (voorzieningen) reëel en consistent zijn toegepast en noemt in dat verband specifiek de leningverstrekking aan FC Twente. Met verwijzing naar de toelichting in paragraaf 7.3 van de gemeenterekening (Financiële vaste activa) bevestigt de accountant dat de huidige waardering van de geldlening en toelichting goed is weergegeven. Er zijn geen signalen of indicaties dat FC Twente niet aan haar toekomstige verplichtingen zal kunnen voldoen. Er is op dit moment dan ook geen aanleiding om een voorziening voor oninbaarheid te treffen. Het tussentijds beschikbaar komen van informatie dat FC Twente niet aan haar toekomstige verplichtingen tegenover de gemeente Enschede kan voldoen, heeft nog gevolgen voor deze jaarrekening. Dit geldt tot het moment van vaststellen van de jaarrekening 2017 door de Raad op 2 juli 2018.

Vervolgens herhaalt de accountant in zijn verslag de belangrijkste punten uit de boardletter 2017 d.d. 20 november 2017. Deze onderwerpen hebben onze aandacht en worden in afstemming met de accountant opgepakt.

Kanttekeningen.
Nvt

Bijdrage aan duurzaamheidsdoelstellingen
Nvt

Kosten, opbrengsten, dekking
Zie 2.1

Communicatie

Vervolg
Op 18 juni is de behandeling in de rekeningencommissie, op 19 juni volgt een technische vragenronde voor raadsleden, op 25 juni volgt de behandeling in de stedelijke commissie en op 2 juli de behandeling in de Raad.
De accountant is voornemens om een goedkeurende controleverklaring af te geven. Deze wordt nagezonden. Dit houdt verband met de voor de accountant geldende procedures over de afronding controle en kantoorreviews / 2e lezing. Na de raadsbehandeling vinden de laatste redactionele (technische) aanpassingen aan de jaarrekening plaats, zoals de toevoeging van de tekst van de controleverklaring.

Gemeente Enschede

Bijlagen

Bijlage 1	Gemeenterekening 2017
Bijlage 3	Persbericht
Bijlage 4	Concept accountantsverslag 2017

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris, **de loco-Burgemeester,**

E.A. Smit E. Eerenberg

Besluit
Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van

Vastgesteld in de vergadering van _____

De Griffier, **de Voorzitter**

R.M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

KOERS053 | STAD VAN NU

Gemeenterekening 2017
(Enschede verantwoordt)

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Voorwoord **4**

Leeswijzer **5**

Jaarverslag 2017 ..... **7**

Duurzaam, samen sterker; de afronding van 4 jaar stadsbesturen **8**

1. Kerngegevens **10**

2. Programmaverantwoording **11**

2.1 Maatschappelijke ontwikkeling 12
2.2 Versterken economie 25
2.3 Duurzame leefomgeving 48
2.4 Dienstverlening en financieel beleid 77

3. Paragrafen **94**

3.1. Lokale heffingen 94
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 101
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen 106
3.4. Financiering 113
3.5. Bedrijfsvoering 117
3.6. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken 121
3.7. Verbonden partijen 121
3.8. Grondbeleid 127

4. Bijlagen, onderdeel jaarverslag **137**

4.1. Ruimtelijke projecten 137
4.2. Overzicht indicatoren financiële positie 139

Jaarrekening 2017 ..... **142**

5. Balans **143**

6. Overzicht van baten en lasten **145**

7. Toelichting op de balans **146**

7.1. Immateriële vaste activa 147
7.2. Materiële vaste activa 147
7.3. Financiële vaste activa 151
7.4. Voorraden 153
7.5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar 155
7.6. Liquide middelen 156
7.7. Overlopende activa 156
7.8. Eigen vermogen 157
7.9. Voorzieningen 158
7.10. Vast schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar 159
7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar 160
7.12. Overlopende passiva 160
7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen 162

8. Toelichting op het overzicht van baten en lasten **165**

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen 165
8.2. Analyse op afwijking tussen begroting en overzicht baten en lasten 166
8.3. Taakvelden 203
8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid 206

8.5. wet Normering Topinkomens (WNT) 208
8.6. Incidentele baten en lasten 210

9. Bijlagen, onderdeel jaarrekening 214

9.1. Staat van reserves 214
9.2. Staat van voorzieningen 225
9.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk 230
9.4. SiSa 234
9.5. IMG 236

Overige gegevens 237

10. Vaststellingsbesluit en controleverklaring 238

10.1. Vaststellingsbesluit 238
10.2. Controleverklaring 239

Voorwoord

Enschede, juni 2018

Geachte raadsleden,
Geachte lezer,

Voor u ligt de Gemeenterekening 2017. Hierin legt het college verantwoording af over de beleidsmatige en financiële resultaten over 2017.

De accountant is voornemens een goedkeurende controleverklaring te verstrekken.

Wij vertrouwen erop dat wij u met deze Gemeenterekening 2017 voldoende informeren.

Burgemeester en Wethouders van Enschede,

De loco-Secretaris,	De Burgemeester
E. Smit	O. van Veldhuizen

Leeswijzer

Voor u ligt de Gemeenterekening 2017. Hierin kijken we terug op het jaar 2017 en leggen verantwoording af over de behaalde resultaten en besteding van middelen. Een goede vergelijkbaarheid tussen de gemeenterekening en de programmabegroting is van groot belang voor de controlerende rol van de Raad. De gemeenterekening is daarom gebaseerd op de Programmabegroting 2017.

Opbouw Gemeenterekening 2017 van de gemeente Enschede
Net als de programmabegroting bestaat de gemeenterekening uit een beleidsdeel en een financieel deel.

Beleidsbrief
De belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen van 2017 zijn in de beleidsbrief weergegeven. Dit hoofdstuk vormt hiermee een samenvatting en een startpunt voor de lezer/gebruiker.

Jaarverslag
De programmaverantwoording is opgebouwd uit vier inhoudelijke programma's. Dit is dezelfde indeling als de Programmabegroting 2017, waarmee een goede vergelijking tussen beide documenten mogelijk is. In de programmabegroting is elk programma opgebouwd volgens de drie w-vragen (Wat willen we bereiken?; Wat gaan we daarvoor doen?; Wat mag het kosten?). De verantwoording in de gemeenterekening is volgens een zelfde systematiek opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen, zoals deze ook in de Programmabegroting zijn opgenomen, bevatten de beleidslijnen met betrekking tot een aantal programma overstijgende onderwerpen, zoals de lokale heffingen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen, zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.

Jaarrekening
De jaarrekening bevat de financiële verantwoording over 2017 en bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de balans en de toelichtingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de in het jaarverslag opgenomen cijfers verder in detail uitgewerkt en toegelicht. Per product wordt inzicht gegeven in de gerealiseerde baten en lasten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan 5 procent of groter dan 50.000 euro zijn voorzien van een toelichting. De balans verschaft inzicht in de bezittingen en vermogenspositie van de gemeente Enschede en mutaties die zich hierin hebben voorgedaan.
De accountantscontrole richt zich vooral op de jaarrekening. De controleverklaring van de accountant is opgenomen onder de overige gegevens.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten, lasten en balansposten.

Bijlagen
De bijlagen worden onderscheiden in bijlagen als onderdeel van het jaarverslag en bijlagen

als onderdeel van de jaarrekening.
De bijlage Ruimtelijke projecten is onderdeel van het *jaarverslag* en de bijlage SiSa (Single information Single audit) is onderdeel van de *jaarrekening.*

Wijziging Besluit Begroting en Verantwoording
In 2017 is een aantal BBV wijzigingen in werking getreden. Deze wijzigingen zijn ook terug te vinden in deze gemeenterekening. In het jaarverslag worden naast de gemeentelijke indicatoren, nu ook de wettelijk verplichte indicatoren gepresenteerd. Deze zijn terug te vinden onder het kopje 'Wat hebben we bereikt?'. Het College stuurt niet op deze nieuwe set verplichte indicatoren, daarom zijn deze indicatoren niet toegelicht. Daarnaast is in het jaarverslag informatie opgenomen over de verbonden partijen onder het kopje 'Wat hebben we ervoor gedaan?'. Hier wordt aangegeven op welke wijze de verbonden partijen bijdragen aan de gemeentelijke actiepunten.

In de jaarrekening zijn de BBV-wijzigingen ook zichtbaar. Onder de toelichting op de baten en lasten is een overzicht van baten en lasten op taakveldniveau opgenomen. Daarbij wordt ook voorgeschreven dat alle gemeentelijke overheadkosten op het taakveld overhead gepresenteerd worden. Het taakveld overhead wordt in de jaarrekening ook nader toegelicht.

Leesbaarheid
In de gemeenterekening 2017 is gebruik gemaakt van een aantal grafische toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Ook is gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn in de gemeenterekening gebruikt om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de gemeenterekening in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast zijn hyperlinks toegepast. Hyperlinks leiden de lezer door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de jaarrekening in Word of Adobe Acrobat Reader.

Tot slot hebben raadsleden bij de gemeenterekening 2017 de mogelijkheid om informatie of bevindingen over de jaarrekening onderling met elkaar te delen via de website. Ook is het mogelijk om informatie te delen via LinkedIn updates of binnen een door de gebruiker zelf gekozen (afgeschermde) gebruikersgroep.

Jaarverslag 2017

Duurzaam, samen sterker; de afronding van 4 jaar stadsbesturen

Met deze jaarrekening maakt het college van D66, Burgerbelangen, CDA, VVD en ChristenUnie haar balans op van 4 jaar bestuur over Enschede en haar dorpen. Het waren boeiende jaren, waarin we te maken kregen met kansen, maar ook met zorgen. Bijvoorbeeld over de kortingen van het rijk op diverse domeinen. We kregen meer zeggenschap op het sociaal domein, maar ook minder middelen om daaraan te besteden. We zagen de economie aantrekken, het aantal banen groeien en de leegstand in de binnenstad gestaag verdwijnen.

Aantrekkelijke winkelstad, dynamiek en lage werkloosheid
2017 werd gekenmerkt door een aantrekkende economie, die in al haar facetten zichtbaar werd in Enschede. De werkloosheid daalde naar 7,1% en het aantal arbeidsplaatsen steeg met 2,4% van 84.000 naar 86.000. Dat is een grotere stijging dan landelijk gemiddeld.

We hebben volop ingezet op het verder versterken van de grootstedelijke kwaliteit in Enschede. Dit is vooral zichtbaar in de binnenstad en het binnensingelgebied. Er zijn nieuwe winkelformules geopend en er zijn er nog een aantal in aantocht. Bovendien bleek de binnenstad een gewilde locatie voor investeerders en formules in Nederland. De leegstand is tot onder de 10 procent gedaald.

Stijgende zorgkosten blijven een zorg
We zien de trend dat inwoners van onze stad en haar dorpen, veel van de gemeente vragen. Het gaat goed met de stad, maar de stijgende zorgbehoefte van onze inwoners maakt dat we moeite moeten blijven doen om uit te komen met de middelen die we hebben. Iedereen die zorg en ondersteuning verdient krijgt dat ook. Maar, omdat de rijksmiddelen voor die ondersteuning beperkt zijn en we toch iedereen willen helpen die dat nodig heeft, komen we niet uit met de budgetten die er voor staan.

De zorgen maken dat we niet kunnen profiteren
Hoewel de economie aantrekt, het aantal banen stijgt en we kansen blijven grijpen, kunnen we niet maximaal profiteren van de aantrekkende markt. Doordat de verdeling van het rijksgeld geen recht doet aan de werkelijke kosten die worden gemaakt, blijft onze financiële positie onverminderd zorgelijk.

Wij bieden de nieuwe gemeenteraad de jaarrekening aan over het jaar 2017. En we spreken daarbij de hoop uit dat de verdeling van middelen van het rijk in de toekomst voor Enschede recht doen aan de situatie waarin we verkeren.

Solide financieel beleid

In 2016 is een deel van het positieve rekeningresultaat opzij gezet om het verwachte tekort in 2017 op te vangen. In 2017 is vervolgens hard gewerkt aan het bijsturen en beperken van het nadelige resultaat. Hoewel bij de Zomernota 2017 een nadelig resultaat van 9,8 miljoen euro was voorzien, hebben we dit door bijsturingsmaatregelen kunnen beperken tot een bedrag van 8,4 miljoen euro. Het nadeel wordt vooral veroorzaakt door tekorten op het sociaal domein. Daartegenover staan voordelen op treasury, zoals bijvoorbeeld uit de verkoop van de aandelen Vitens,. De algemene reserve hoeft hierdoor uiteindelijk voor circa 1,4 miljoen euro minder te worden aangesproken dan bij de Zomernota was voorzien. De reserves zijn in 2017 toegenomen met 6,2 miljoen euro tot een bedrag van 104,4 miljoen euro. De algemene reserve, bedoeld om dit soort tegenvallers op te vangen, is met 40,1 miljoen euro stabiel gebleven. Dit ondanks de vanaf 2014 doorgevoerde saneringen van tientallen miljoenen voor

bijvoorbeeld het Raadsbesluit Richting aan Ruimte, het afboeken van vastgoed en het afboeken,van activa sport- en zwemaccommodaties. De risico's zijn ten opzichte van de jaarrekening 2016 wel met 10,0 miljoen euro toegenomen, met name door de verhoogde risico’s FC Twente en bedrijventerreinen. Dit alles leidt ertoe dat de ratio weerstandsvermogen zich, met 1,1 per eind 2017, iets boven de ondergrens van de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4 bevindt. Dit is licht hoger dan de prognose bij de programmabegroting 2018. Met uitzondering van de structurele exploitatieruimte laten de financiële kengetallen (netto schuldquote, solvabiliteit, grondexploitatie, belastingcapaciteit) een stabiel en positief beeld zien. In de financiële foto is de budgettaire problematiek geschetst voor de jaren 2018-2022. Het verwachte tekort in 2018 is omvangrijk. Dit vergt forse bijsturingsmaatregelen. Het is niet uitgesloten dat de bijsturingsmaatregelen niet het gehele tekort zullen afdekken. In dat geval zal een beroep worden gedaan op de algemene reserve.

1. Kerngegevens

	Rekening 2017	Rekening 2016
Sociale structuur		
Aantal inwoners	158.140	158.351
- inwoners 0-19 jaar	34.496	34.909
- inwoners 20-64 jaar	88.017	88.268
- inwoners 65 jaar en ouder	35.627	35.174
Aantal bijstandsgerechtigden jonger dan 65 jaar (inclusief WIJ, IOAW en IOAZ)	6.883	6.943
Aantal werknemers in de WSW	1.253	1.348
Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente totaal	14.272 ha	14.272 ha
Oppervlakte binnenwater	195 ha	195 ha
Oppervlakte historische kernen	9 ha	9 ha
Aantal woningen*	74.564	75.056
Lengte wegen	795 km	795 km
Lengte recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden	180 km	180 km
Oppervlakte openbaar groen	736 ha	712 ha
Financiële structuur (x 1.000 euro)		
Totale uitgaven		
- voor mutaties in bestemmingsreserves	709.015	712.451
- na mutaties in bestemmingsreserves	758.358	753.264
Opbrengst belastingen (inclusief toeristenbelasting)	43.545	43.505
Algemene uitkering gemeentefonds	342.960	346.084
Boekwaarde geactiveerde kapitaaluitgaven	575.299	595.184
Eigen financieringsmiddelen	104.466	98.229
Opgenomen langlopende geldleningen	370.610	400.094
Geldleningen aan derden verstrekt	53.166	55.311

Bron: opgave sociale en fysieke structuur gemeentefonds december 2017 Ministerie van BZK en gemeentelijke basisregistratie.

2. Programmaverantwoording

Sociaal domein

In het sociaal domein wordt gewerkt aan een duurzaam en solide sociaal stelsel, met als inzet dat inwoners van Enschede naar vermogen kunnen deelnemen in de samenleving en zelf- en samenredzaam zijn. Leidende principes in dit stelsel zijn preventie (meer voorkomen, minder repareren), inclusie (iedereen doet ertoe en doet mee) en transformatie (anders denken en doen, met minder geld).

Na de transitie van de uitvoering van de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet van Rijk naar gemeente is tot en met 2016 stabiliteit in ondersteuning prioriteit geweest. Maar: het huidige systeem loopt vast. Te weinig geld, te veel gebruik en te complex, met name bij de jeugdhulp.

De jeugd heeft de toekomst. Je kunt het maar één keer goed doen. Het moet radicaal anders. De huidige gemeentebudgetten zijn helaas ontoereikend om te blijven investeren in oplossingen voor de toekomst. We zijn blij dat de minister aan de slag gaat met een transformatiefonds. Maar de gemeenten hebben hem ook een noodkreet meegegeven: ze hebben echt meer tijd en ruimte nodig, zodat ze kunnen blijven werken aan een inclusieve samenleving, waarin passende zorg beschikbaar is voor wie het nodig heeft. Daartoe hebben ze een beroep gedaan op het krijgen van voldoende financiële middelen voor zowel de uitvoering als innovaties.

De transitie van het oude aanbod gerichte stelsel naar een nieuw stelsel waarin de leefwereld, preventie, eigen regie en inclusiviteit voorop staan is een complexe en zeker geen korte weg. Het vraagt een andere houding en aanpak van systemen, onze eigen professionals, inwoners en de door de gemeente gecontracteerde partijen. Dit vraagt om een (voor)investering in preventie, terwijl dure zorg nog niet direct kan worden beëindigd, immers de kosten gaan voor de baten. Daarnaast zijn de rijksmiddelen niet toereikend voor de uitvoering van deze taak. Dat maakt de transformatie ingewikkeld.

2.1 Maatschappelijke ontwikkeling

Doelenboom

Doelstelling Producten	Thema's Wat heeft het gekost?			
Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners	1. Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname. 2. Aanbieden van algemene voorzieningen. 3. Jongerenwerk en opvoedondersteuning	Algemene maatschappelijke voorziening	Lasten	24.873
			Baten	184
Een kwalitatief goed en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen	4. Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin)	Jeugdhulp gedwongen kader	Lasten	10.099
		Jeugdhulp vrijwillig kader	Lasten	42.120
			Baten	100
	5. Ondersteuning cliënten en mantelzorgers	Lichte ondersteuning en regie	Lasten	11.795
			Baten	125
	6. WMO-maatwerkvoorzieningen	Wmo begeleiding	Lasten	21.466
			Baten	728
		Wmo individuele voorzieningen	Lasten	22.823
			Baten	2.325
	7. Woonbegeleiding	Beschermd wonen	Lasten	38.281
			Baten	1.635
	8. Maatschappelijke en vrouwenopvang	Opvangvoorzieningen	Lasten	15.982
			Baten	701
	9. Inkomensondersteuning	Inkomensondersteuning	Lasten	14.206
			Baten	916

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

2017 stond in het teken van vernieuwing en kostenreductie en –beheersing. Vernieuwing om verder bouwen en te investeren in een duurzaam en solide sociaal stelsel. Kostenreductie en –beheersing om de jaarlijkse stijgende zorgkosten en dalende rijksbijdragen het hoofd te bieden.

De wijkteams hebben hun netwerk in de wijk verder uitgebouwd. De pilots Inclusieve wijk en Expeditie Enschede hebben geleid tot nieuwe inzichten in de ondersteuning van mensen met een zorgvraag.

Het uitgangspunt in de ondersteuning bij het huishouden (OH) is ‘een schoon en leefbaar huis’. In 2017 is een concretere invulling gegeven aan ondersteuning die mensen kunnen verwachten, via een modulair systeem. Ook is iedereen met OH geherindiceerd. Daarnaast is de nieuwe aanpak bij zorgvervoer geïmplementeerd.

Er is in Samen14-verband een nieuwe opzet ontwikkeld voor de inkoop/subsidiëring van jeugdhulp, OMD en OZL: het Twents model, dat in 2019 in werking treedt.

In het kader van Nieuw Enschedees Welzijn is de wijkgerichte welzijnsaanpak ingevoerd en is het welzijnswerk per stadsdeel aanbesteed aan één hoofdaanbieder. Daarnaast is de sociale kaart met allerlei voorzieningen online gegaan.

In het sportveld is veel gebeurd. Sportaal is per 1 januari van start gegaan, het subsidiestelsel is vereenvoudigd, de zwembadvisie is vastgesteld en wie herinnert zich niet het grote sportieve feest toen de voetballeeuwinnen in Enschede Europees Kampioen werden.

Financieel zijn er grote zorgen in het sociaal domein. Het tekort op het sociaal domein is uitgekomen op 16 miljoen euro. Het tekort wordt voor het overgrote deel bepaald door hogere uitgaven bij de jeugdhulp en in mindere mate bij de Wmo. Aanvullend zijn de bijstandsuitgaven ook hoger dan het beschikbare bedrag in de begroting. Bij de jeugdhulp en de Wmo wordt dit onder andere veroorzaakt door de complexer wordende zorgvraag, de complexe toegang tot de Wet langdurige zorg (Wlz), de autonome ontwikkeling in cliëntenaantallen en de beperkte grip op externe verwijzingen bij jeugdhulp. En niet te vergeten: we krijgen zowel in het dekken van zorgkosten van onze inwoners als bij het verlenen van bijstand minder geld van het Rijk dan we eraan uitgeven. En dat zal de komende jaren nog verder afnemen.

In 2017 is daarom gestart met de voorbereiding van concrete ombuigingstrajecten om te komen tot kostenreductie en –kostenbeheersing voor 2018 e.v., zoals is besloten in de Zomernota 2017.

Financieel resultaat
Het financieel resultaat van het programma Maatschappelijke Ondersteuning bedraagt -/- 16,7 miljoen euro ten opzichte van de actuele begroting 2017. Dit is een verslechtering ten opzichte van het verwachte resultaat in de Zomernota 2017 van 5,5 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door stijgende kosten tweedelijnsvoorzieningen Jeugdhulp en Wmo en lagere kosten voor Beschermd Wonen.

Indicatoren

Doelstelling A: Versterken van zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners

1. Percentage jeugd van 6 tot en met 15 jaar dat een sport beoefent

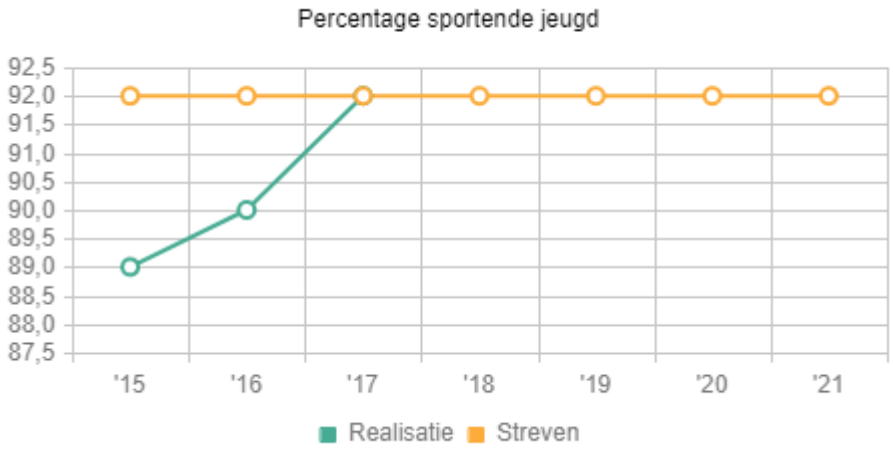

Bij een betrouwbaarheid van 95% is de foutmarge 3,05% naar boven en beneden.

Toelichting
Het percentage jeugdigen van 6 tot en met 15 jaar dat een sport beoefent, is in 2017 opnieuw gestegen. De stijging in 2017 betreft twee procentpunten ten opzichte van 2016 en ligt met een sportdeelname van 92% voor het eerst op de meerjarig geprognosticeerde streefwaarde.

Hiermee lijken de ontwikkelingen die in gang gezet zijn vanuit het sportbeleid hun bijdrage te leveren zoals de ontwikkeling van de sportclusters, de inzet van verenigingenondersteuning en het '1 loket voor de Sport'-principe om de drempel naar sport verder te verlagen.

De indicator sluit aan bij thema 1 in de volgende paragraaf.

2. Percentage inwoners van 23 jaar of jonger dat geen gebruik maakt van een tweedelijns jeugdhulpvoorziening

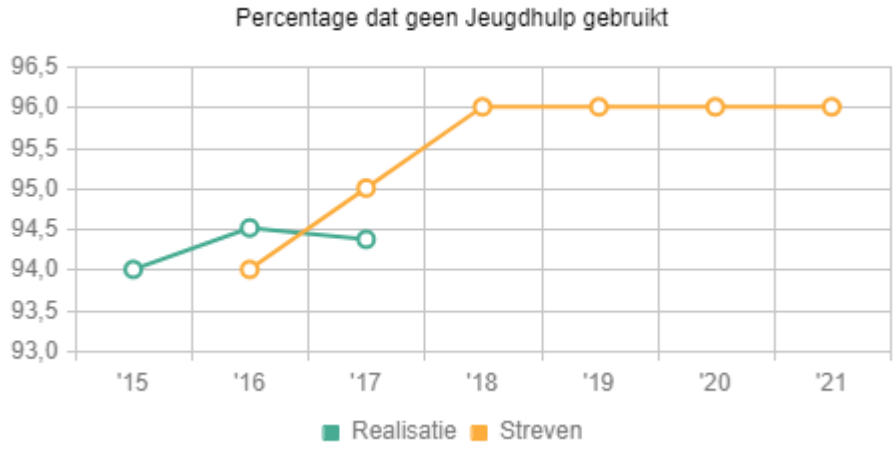

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Het % inwoners dat geen gebruik maakt van Jeugdhulp is iets gedaald, maar lijkt zich te stabiliseren in 2017 ten opzichte van 2016. Dit betekent echter ook dat de streefwaarde voor 2017 niet is gerealiseerd. Daarmee is het Denemarken-effect zichtbaar: bij de decentralisatie-operatie in Denemarken bleek dat wanneer je het jeugdstelsel wijzigt in een laagdrempelige en wijkgerichte aanpak er in eerste instantie een toename te zien is aan zorg -en hulpvragen (inclusief verhoogde kosten). Pas na zeven jaar werd een daling ingezet.

De maatregelen met betrekking tot Jeugdhulp die zijn genomen met het vaststellen van de Zomernota 2017 kunnen in 2018 leiden tot een hoger % inwoners dat geen gebruik maakt van Jeugdhulp.

Het percentage unieke inwoners dat geen gebruik maakt van Jeugdhulp in 2017 kan nog enigszins verder dalen, in verband met door zorgaanbieders te laat aangeleverde cliëntgegevens voor zorgtoewijzingen met terugwerkende kracht.

De indicator sluit aan bij thema 3 in de volgende paragraaf.

3. Percentage cliënten dat het effect van jeugdhulpdienst(en) als voldoende scoort

Geen grafiek beschikbaar.

Toelichting
De gemeente neemt deel aan de landelijke pilot van Stichting Alexander. Door de lage respons op de vragenlijst kon over 2016 geen representatief beeld gegeven worden over de cliëntervaringen. De lage respons op de vragenlijsten doet zich niet alleen in Enschede voor maar speelt landelijk. In het kader van deelname aan de landelijke pilot is in 2017 niet

opnieuw een vragenlijst uitgezet maar zijn verdiepingsgesprekken gevoerd met een drietal cliëntgroepen. De verbeterpunten die uit deze gesprekken naar boven kwamen, zijn met wijkteams Enschede besproken en meegenomen in periodieke accountgesprekken met jeugdhulpaanbieders. Daarnaast wordt de communicatie via de website verder geoptimaliseerd. Gepland is om in 2018 opnieuw te werken met een vragenlijst om de cliëntervaring te monitoren. In het proces van totstandkoming van de gemeentelijke meerjarenbegroting 2019-2022 bekijken we of deze wijze van het meten van cliëntervaring voor inwoners met Jeugdhulp wel geschikt is om te gebruiken in een indicator.

De indicator sluit aan bij thema 3 in de volgende paragraaf.

4. Percentage unieke cliënten dat na één jaar niet opnieuw instroomt in 2e lijns Jeugdhulp

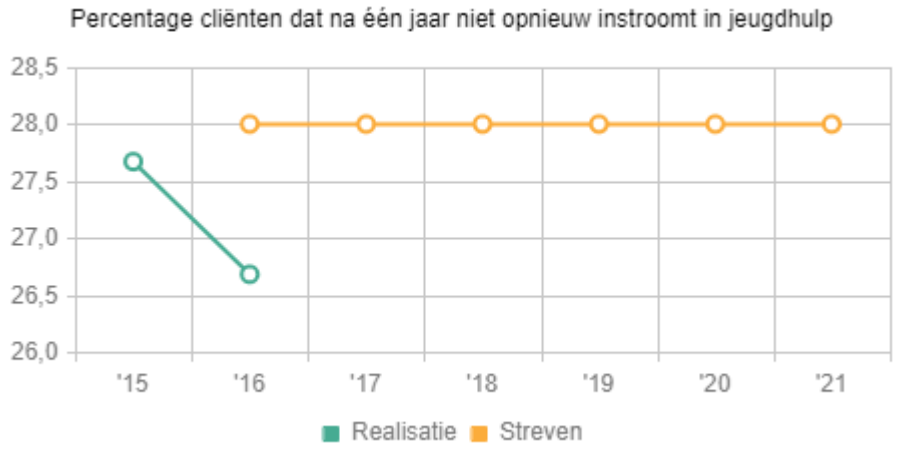

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

We zien voor 2016 geen grote verschillen in het percentage unieke cliënten dat na één jaar niet opnieuw instroomt ten opzichte van 2015 en de streefwaarde wordt opnieuw niet gerealiseerd. We kijken in de nieuwe programmabegroting kritisch naar de definitie van deze indicator om het onderscheid tussen verlenging en hernieuwde instroom binnen een jaar beter uit elkaar te kunnen houden.

De indicator sluit aan bij thema 3 in de volgende paragraaf.

5. De mate waarin een Wmo-maatwerkvoorziening volgens de cliënt bijdraagt aan de versterking van de zelfredzaamheid en participatie

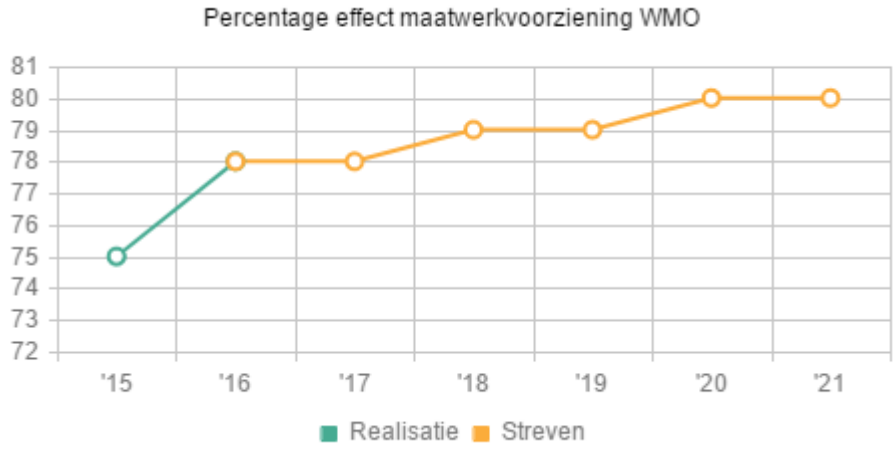

Toelichting
Een score over 2017 is op dit moment nog niet beschikbaar. I&O research zal later dit jaar het cliëntervaringsonderzoek over 2017 uitvoeren.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

6. Percentage inwoners dat geen gebruik maakt van een Wmo-maatwerkvoorziening

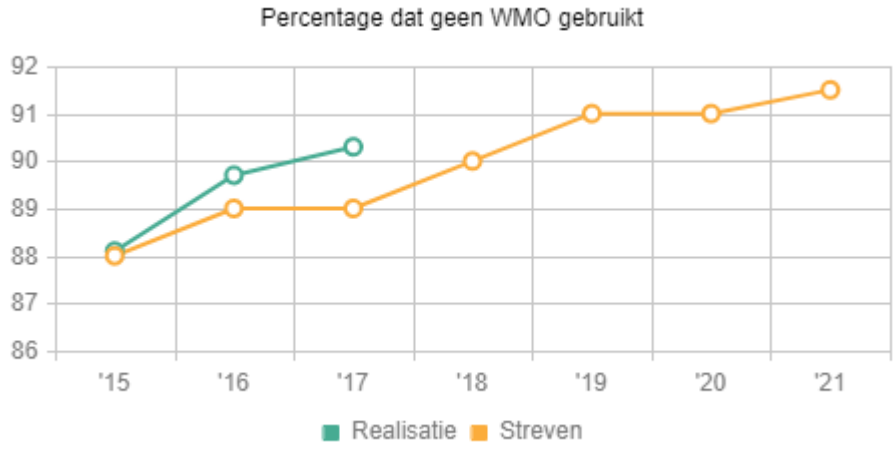

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Het percentage inwoners zonder één of meer Wmo-maatwerkvoorzieningen is in 2017 verder gestegen. In 2017 zijn ongeveer 200 inwoners met ondersteuning voor het huishouden overgedragen aan CIZ voor zorg vanuit de Wet Langdurige Zorg (Wlz). Verder hebben ongeveer 700 inwoners aangegeven dat zij de regiotaxipas niet meer nodig hebben. Daarnaast maken meer mensen gebruik van algemene voorzieningen. In 2014 was dat nog 33% van de in hetIPA betrokken onderzoeksgroep, in 2016 was dat 51%. Het gebruik van de maatwerkvoorzieningen OMD en OZL is daarentegen gedaald van 61% naar 47%.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

7. Percentage 75+ dat aangeeft in een sociaal isolement te raken zonder deelname aan een door de gemeente gesubsidieerde voorziening

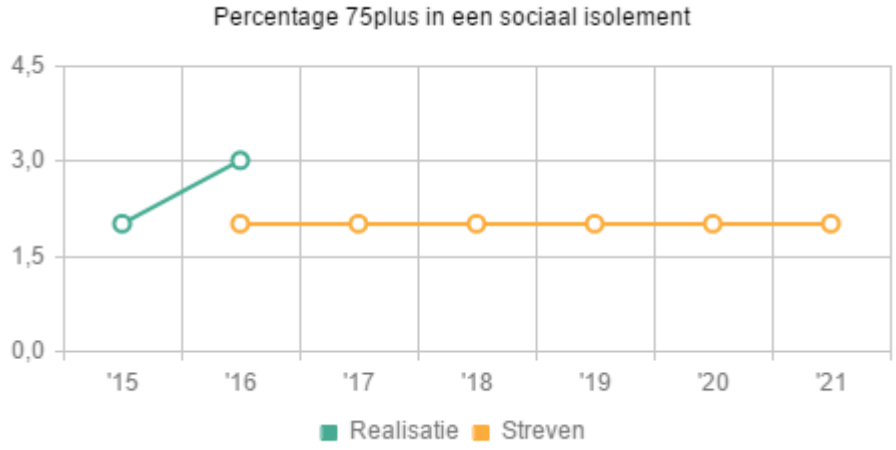

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Uit de resultaten van de Stadspeiling over 2017 blijkt dat het aantal 75-plussers dat aan het panel heeft deelgenomen statistisch niet-representatief is geweest. Daarom wordt voor 2017 geen score bij deze indicator opgenomen. In het proces van totstandkoming van de gemeentelijke meerjarenbegroting 2019-2022 wordt gekeken of er een beter te operationaliseren indicator kan worden ontwikkeld ten aanzien van het effect dat door de gemeente gesubsidieerde voorzieningen heeft op kwetsbare groepen inwoners.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

8. Het aantal overlastmeldingen bij de politie van cliënten in Beschermd wonen

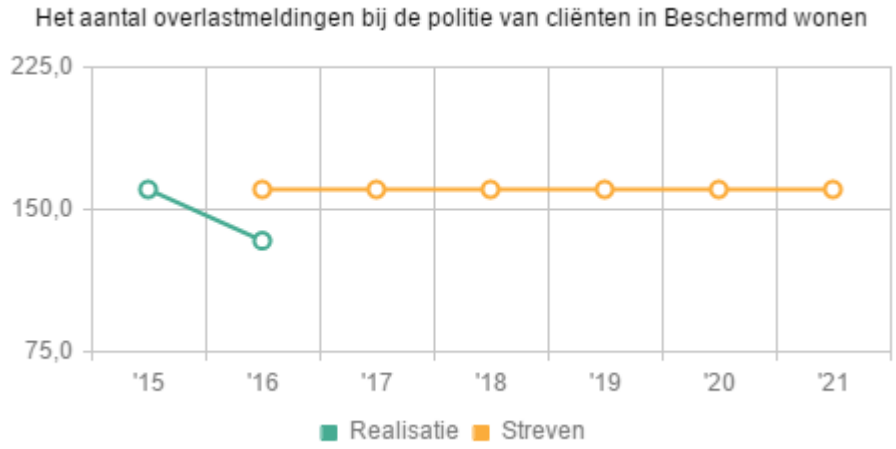

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De basis voor scores van deze indicator is de Monitor Opvang & Beschermd wonen centrumgemeente Enschede. Het onderzoeksbureau dat in opdracht van de gemeente Enschede de gegevens verzamelt, is op dit moment nog bezig met het onderzoek over 2017 en het opvragen en verwerken van politiegegevens. De uitkomsten van het onderzoek worden begin juni verwacht.

9. Het percentage unieke inwoners dat gebruik maakt van bijzondere bijstand

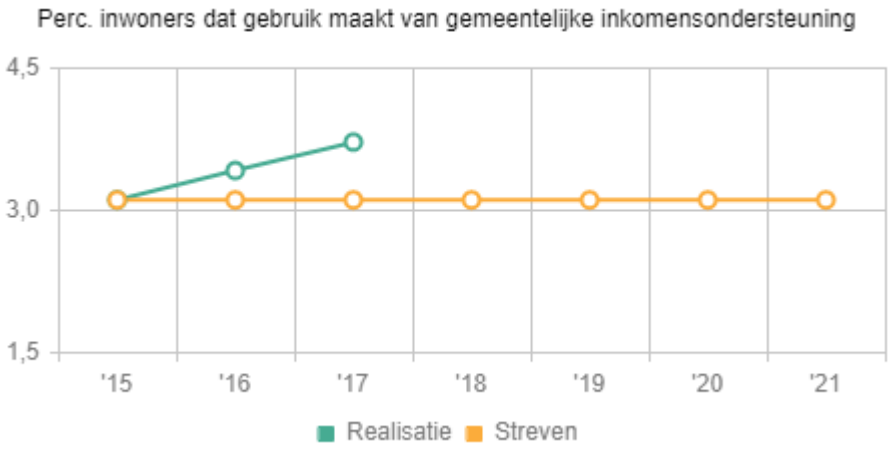

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Het percentage unieke inwoners dat gebruik maakt van bijzondere bijstand is t.o.v. 2016 met 0,3% gestegen (van 3,41 % naar 3,71 %). De stijging kan worden verklaard door een verhoging van het aantal toekenningen bijzondere bijstand voor de kosten van bewindvoering en door een verhoging van het aantal toekenningen individuele inkomenstoeslag.

In de komende periode worden de in de jaarrekening gebruikte indicatoren geëvalueerd. Ook voor het onderdeel inkomensondersteuning kijken we naar geschikte(re) indicatoren.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren vanaf 2017 verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Score	Bron
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	47,7	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12- tot en met 21-jarigen	1,17	Verwey Jonker Instituut, Kinderen in tel
6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezinnen	%	11,58	Verwey Jonker Instituut, Kinderen in tel
6. Sociaal domein	Meldingen	%	0,51	Verwey Jonker Instituut,

	kindermishandeling			Kinderen in tel
6. Sociaal domein	Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdhulp	%	8,2	CBS, Beleidsinformatie Jeugd
6. Sociaal domein	Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdhulpbescherming	%	2,1	CBS, Beleidsinformatie Jeugd
6. Sociaal domein	Jongeren (tot 23 jaar) met jeugdreclassering	%	0,7	CBS, Beleidsinformatie Jeugd
6. Sociaal domein	Cliënten met maatwerkarrangementen Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	720	CBS, Gemeentelijke monitor sociaal domein
7. Volksgezondheid en milieu	Waardering algehele persoonlijke gezondheid	Score 1-10	N.B.	www.waarstaatjegemeente.nl

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 1: Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname.		
1. In 2017 wordt het lokaal gezondheidsbeleid geactualiseerd.	▼	▼
2. In 2017 wordt de lokale werkagenda met Menzis uitgevoerd. De agenda wordt bekostigd met middelen van Menzis (zorgverzekeringen) en Gemeente Enschede (WMO en inkomensondersteuning), met als belangrijkste projecten: - Pilot populatiemanagement Wesselerbrink - Kassabonnetjesproject - Collectieve zorgverzekering minima - Uitstroom bijstandsgerechtigden uit de bronheffing	●	●
3. In het najaar van 2017 is er een visie op de Enschedese zwembaden en een uitwerking voor het nieuw te bouwen zwembad. Zwembad De Brug sluit per 1 januari 2018	●	●
4. In het project 'Sporten op recept' wordt met de 1e lijns zorg en het voorliggende veld een plan gemaakt om meer door te verwijzen naar sport.	●	●
5. Het organiseren van verschillende maatschappelijke activiteiten, in de aanloop van het EK vrouwenvoetbal, om meer meisjes aan het voetballen/sporten te krijgen.	●	●
Verbonden partij: Sportaal B.V. *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Het sportbedrijf Sportaal heeft de taak om uitvoering te geven aan het vastgestelde beleid 'Sportief werken aan je gezondheid! Sportnota 2015-2018'. Zo wordt ingezet op het bevorderen van een gezonde leefstijl, het uitbouwen van de maatschappelijke functie van sport, het ontdekken en ontwikkelen van talenten en het versterken van de verenigingskracht. Daarnaast heeft het als taak te zorgen voor veilige en schone sportaccommodaties.		●

Thema 2: Aanbieden van algemene voorzieningen.		
6. Er is een vastgesteld beleidskader Nieuw Enschedees Welzijn, dat de basis biedt voor een toekomstbestendig en integraler welzijnswerk voor de komende jaren.		
7. We doen ervaring op met een wijkgerichte welzijnsaanpak en meerdere welzijnspartners.		
8. Bij het maken van de inhoudelijke resultaatafspraken met gesubsidieerde maatschappelijk partners leggen we de verbinding met de doelen uit de stadsdeelagenda's.		
9. Een verlaging van de inkoop van tweedelijns zorg (product WMO begeleiding) door uitbreiding algemene voorzieningen.		
10. We gaan verder met de uitvoering van het Actieplan Vrijwillige inzet met de thema's: overkoepelend punt Vrijwillige Inzet Enschede, bevorderen meedoen specifieke doelgroepen, inspelen op wensen en eisen hedendaagse vrijwilliger, inzet van social media, vrijwilligerswaardering en vermindering van drempels		
Thema 3: Jongerenwerk en opvoedondersteuning.		
11. Het uitvoeren van huisbezoeken bij ouders of opvoeders (circa 200) om hen mee te laten doen met activiteiten en om in beeld te brengen welke behoefte er bij de bezochte ouders is aan opvoedingsondersteunende activiteiten ('Stap In')		
12. Wij initiëren ontmoetingsgroepen voor ouders met jonge kinderen (circa 25-30 groepen) in alle stadsdelen.		
13. Wij bieden diverse (opvoed)cursussen en/of themabijeenkomsten, veelal op scholen.		
14. We bieden 'Spel aan Huis' aan: interventie waarbij de ontwikkeling van jonge kinderen door en in het spel in de thuissituatie centraal staat bij circa 40 gezinnen thuis.		

Legenda: = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 1.Lokaal gezondheidsbeleid
Dit actiepunt is in het kader van herprioritering van werkzaamheden als gevolg van de tekorten sociaal domein verschoven naar 2018.

Punt 9. Algemene voorzieningen
Dit is een project in het kader van de dekkingsmaatregelen Zomernota 2017, tabel I Transformatie sociaal domein. In 2017 is gewerkt aan het concretiseren van de opdracht per stadsdeel. Dit heeft nog niet tot concrete maatregelen geleid, die begin 2018 kunnen starten.

Doelstelling B: Een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen.

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 4: Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin).		

15. Het voortzetten van de transformatie van Jeugdhulp, als onderdeel van de lokale en regionale transformatieagenda's, zoals:		
15a. Het inkoopproces van Jeugdhulp voor 2018 en verder is voorbereid, waarbij sprake is van inkoop passend bij de transformatie in de Jeugdhulp.	▼	▼
15b. De ontwikkeling van nieuwe combinaties voor wonen en zorg voor jongeren en (jong)volwassenen.	●	●
15c. De voortgang en resultaten van de Expeditie Enschede zijn in beeld gebracht.	●	●
15d. Er wordt onderzocht of Gezinshuis Compleet (gezin dat ondersteuning nodig heeft met gezinshuishuisouder(s) in één woning/nabijheid) mogelijkheden geeft om ondersteuning te bieden.	●	●
15e. Vergroten sturing van wijkcoaches op het voorkomen van dure tweedelijns zorg- voorzieningen als er kwalitatief geschikte, goedkopere alternatieven zijn. Dat kan onder andere door inzet in verbetering en het meer beschikbaar krijgen van algemene voorzieningen en eerstelijns zorgvoorzieningen. Dat kan ook door de inzet op het vergroten van contacten met externe verwijzers met als doel meer verwijzingen van externe verwijzers naar de wijkteams.	●	▼
15f. Verder versterken en invulling geven aan de samenwerking wijkteams-onderwijs-zorgaanbieders: een integrale en efficiënte ondersteuning van het kind in het onderwijs en thuis.	●	●
15g. Inzetten op verdere standaardisatie en uniformering van de bedrijfsvoering in samenwerking met het ISD-programma in landelijke bestuurlijke en ambtelijke stuur- en werkgroepen.	●	●
Verbonden partij: Regio Twente, onderdeel GGD. *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* - De GGD voert gemeentelijke taken in het kader van Wet publieke gezondheid uit, zoals de jeugdgezondheidszorg (JGZ). - In het kader van de transformatie Jeugdhulp worden diverse pilots uitgevoerd gericht op het optimaliseren van de positie van de jeugdarts in relatie tot de huisarts en medisch specialisten. - Met het programma 'Twente gezond' werkt de GGD toe naar een regiobrede implementatie van ‘positieve gezondheid’ binnen de regio.		●
Thema 5: Ondersteuning cliënten en mantelzorgers.		
16. We gaan door met de uitwerking van het Actieplan Mantelzorg.	●	●
Thema 6: WMO-maatwerkvoorzieningen.		
17. Per 2017 wordt Ondersteuning Huishouden (OH) uitgevoerd volgens de nieuwe aangescherpte werkwijze, zoals vastgelegd in de gewijzigde verordening en beleidsregels.	●	●
18. Ondersteuning Maatschappelijke Deelname (OMD), Ondersteuning Zelfstandig Leven (OZL) en Kortdurend Verblijf (KDV) worden uitgevoerd volgens nieuwe contracten, door de organisaties die zijn gecontracteerd op basis van het bestek voor de nieuwe aanbesteding (uitgevoerd in 2016 in Samen-14-verband).	●	●
19. De regionale visie op vervoer (2016) wordt verder uitgewerkt.	●	●
20. Uitwerken en vaststellen van het referentiekader voor beoordeling van de kwaliteit van Wmo-voorzieningen, inclusief het toezicht daarop.	■	▼
21. Uitvoering van het verplichte jaarlijkse cliëntervaringsonderzoek onder Wmo-cliënten.	●	●
22. Het beleidsplan Wmo voor 2017 en verder wordt opgesteld in relatie tot de	■	▼

Transformatieagenda sociaal domein en de uitgangspunten van het beleid over de inclusieve samenleving.		
Thema 7: Woonbegeleiding.		
23. Er is samen met regiogemeenten een visie opgesteld voor doordecentralisatie Beschermd wonen per 1 januari 2020.	●	●
24. Er zijn meer mogelijkheden voor (jongeren)huisvesting gecreëerd. Hierover worden afspraken met corporaties, zorgaanbieders en vastgoedontwikkelaars gemaakt.	■	▼
25. Alle gesubsidieerde instellingen voor Beschermd wonen beschikken over het keurmerk voor de gedragscode Beschermd Wonen Twente.	●	●
Thema 8: Maatschappelijke en vrouwenopvang.		
26. Er is een structurele locatie voor de winternoodnachtopvang.	●	●
27. Samen met betrokken organisaties wordt de mogelijkheid tot uitbreiding van KamerRaad onderzocht. Dit is een woonvoorziening met begeleiding voor jongeren die een ROC-opleiding volgen en die door thuisomstandigheden dreigen uit te vallen.	■	●
Thema 9: Inkomensondersteuning.		
28. Wij verhogen de inkomensgrens van Stichting Leergeld in 2017 naar 120 procent.	●	●
29. Samen met de 'Werkgroep werk' wordt gewerkt aan de opzet van de monitor zodat - conform de Kadernota Armoedebeleid - in 2018 voor het eerst gerapporteerd kan worden over de resultaten.	●	●
30. In het kader van de City Deal inclusieve stad experimenteren we met alternatieve werkwijzen op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening die binnen het reguliere stelsel van regels niet mogelijk zijn.	●	●
Verbonden partij: Stadsbank Oost Nederland *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* - De Stadsbank Oost Nederland voert voor de gemeente taken in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening uit.		●

Legenda: ▼=niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 15a, inkoopproces Jeugdhulp
Een verdere transformatie in de wijze van regionale inkoop tussen de 14 gemeenten en aanbieders is pas eind 2017 gereed gekomen. Oorzaak hiervoor betrof met name de gebleken complexiteit binnen de jeugdhulp en het verkrijgen van een breed draagvlak binnen de 14 gemeenten. Dit nieuwe Twentse inkoopmodel wordt per 1 januari 2019 ingevoerd, de voorbereidingen voor deze implementatie worden in 2018 uitgevoerd.

Punt 15e, sturing van wijkcoaches op het voorkomen van dure tweedelijns zorg
Zoals uit de inleiding van deze paragraaf blijkt, heeft de activiteit nog niet geleid tot financieel rendement.

Punt 20, Referentiekader beoordeling kwaliteit Wmo-voorzieningen
Dit loopt samen met het inkoopproces Jeugdhulp (punt 15a).

Punt 22. Beleidsplan Wmo
Om te komen tot een (waar mogelijk) integrale aanpak wordt deze actie gecombineerd met het Beleidsplan Jeugdhulp, dat een looptijd heeft tot eind 2018.

Punt 24. Mogelijkheden (jongeren)huisvesting
In 2017 is geen extra huisvesting gerealiseerd. Dit is onderdeel geworden van het project Scheiden wonen en zorg, een project in het kader van de dekkingsmaatregelen Zomernota 2017, tabel I. Transformatie sociaal domein en zal naar verwachting in 2018 effecten hebben.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

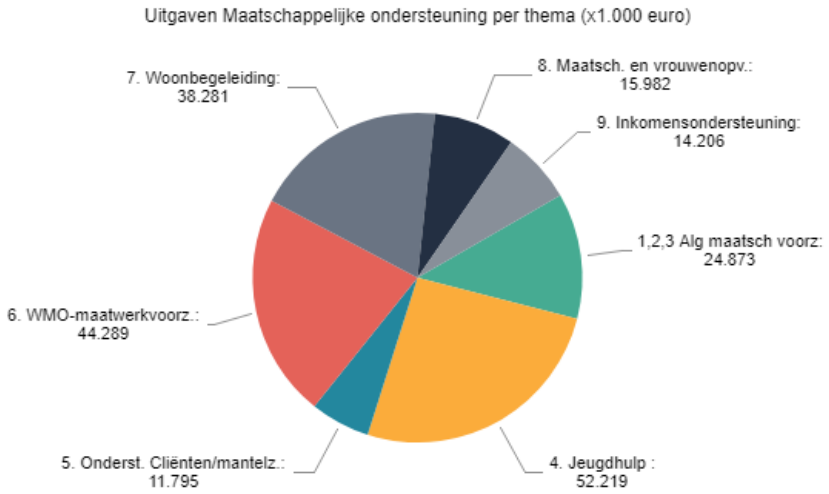

Maatschappelijke ondersteuningBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	185.301	192.090	201.645	-9.556
Baten	7.442	7.422	6.714	-708
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**177.859**	**184.668**	**194.931**	**-10.263**
Storting reserves	748	502	6.666	-6.163
Onttrekking reserves	3.017	2.930	2.693	-237
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-2.269**	**-2.427**	**3.973**	**-6.400**
Resultaat	**175.590**	**182.240**	**198.904**	**-16.663**

Toelichting

Bij het programma Maatschappelijke Ondersteuning is sprake van een negatief financieel resultaat van 16,7 miljoen euro. Dit is in belangrijke mate het gevolg van een aantal ontwikkelingen bij de kosten van de tweedelijns-jeugdhulp en Wmo OZL, die reeds in de zomernota zijn gemeld, maar waarvan het effect in de loop van het jaar is toegenomen.

De afwijking van de lasten van -10,3 miljoen euro bestaat grotendeels uit een afwijking op jeugdhulp van -12,5 miljoen euro, de Wmo-begeleiding van -3,7 miljoen euro, beschermd wonen van +5 miljoen euro, individuele voorzieningen -1,2 miljoen euro (met name toename

kosten hulpmiddelen, waarbij sprake is van zowel een prijs- als een volume effect) en algemene maatschappelijke voorzieningen +1,9 miljoen euro (uitgestelde lasten transformatieagenda).
Zowel bij de jeugd als bij Wmo-begeleiding zien we ondanks een redelijke gelijkblijvend volume (aantal cliënten) nog steeds stijgende kosten, en dus een toename van de kosten per cliënt, ontstaan. Bij jeugdhulp is op alle onderdelen sprake van een overschrijding van de kosten, waaronder een toename van verwijzingen naar 24 uurs zorgarrangementen. De sterke stijging is onder andere een gevolg van de hogere verzilveringsgraad van de toegewezen voorzieningen. Bij de Wmo begeleiding is er een sterke stijging bij de ondersteuning zelfstandig leven zichtbaar, waarbij de maatschappelijke deelname verder afneemt. Bij beschermd wonen is zichtbaar dat het effect van het beleid dat vanaf 2015 is ingezet leidt tot verdere verlaging van de zorgkosten. Ook het beleid om subsidies af te rekenen op werkelijk gemaakte kosten en een juiste beoordeling daarvan heeft geleid tot lagere lasten.

De baten zijn circa 0,7 miljoen euro lager. Het betreft hier voornamelijk lagere eigen bijdragen bij de ondersteuning huishouden.

De afwijkingen in de reserves wordt veroorzaakt door een hogere storting als gevolg van een positief resultaat beschermd wonen (bestemmingsreserve) en lagere onttrekking als gevolg van uitgestelde lasten voor de transformatieagenda.

2.2 Versterken economie

Doelenboom

Doelstelling Producten	Thema's Wat heeft het gekost?			
Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)	1. Versterken (internationaal) ondernemersklimaat	Innovatie en ondernemerschap	Lasten	279
			Baten	0
		Versterken economische structuur	Lasten	4.216
			Baten	2.368
	2. Brancheaanpak en acquisitie	Dienstverlening aan ondernemers	Lasten	1.046
			Baten	42
	3. Versterken groene groei	Versterken groene groei	Lasten	0
			Baten	0
	4. Faciliteren kansrijke economische projecten	Projecten economische ontwikkelingen	Lasten	1.593
			Baten	605
	5. Bereikbaarheid (fysiek en digitaal)	Verkeersinfrastructuur en beleid	Lasten	5.821
			Baten	2.064
Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk	6. Vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede	Algemene bijstand levensonderhoud	Lasten	112.119
			Baten	102.183
		Arbeidsmarktparticipatie	Lasten	19.011
			Baten	3.204
		Uitvoering WSW	Lasten	44.610
			Baten	11.552
	7. Investeren in werkgelegenheid	Investeren in werkgelegenheid	Lasten	0
			Baten	0
Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt	8. Onderwijs en talentontwikkeling	Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	Lasten	439
		Brede talentontwikkeling	Lasten	1.063
		Kinderopvang	Lasten	1.290
			Baten	34
		Leerlingenvervoer	Lasten	1.658
			Baten	22
		Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	Lasten	9.208
			Baten	8.596

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

De positieve dynamiek van 2016 heeft zich doorgezet in 2017. Het aantal banen groeide verder, de arbeidsmarkt is krapper geworden, er werd opnieuw veel geïnvesteerd door marktpartijen op de toplocaties en voor het eerst in vijf jaar daalde het aantal mensen met een bijstandsuitkering.

Toplocaties

Op het Kennispark gingen veel reserveringen voor kavels over in de voorbereiding van nieuwbouwplannen. Dit betroffen plannen van onder andere Demcon, Host en Ecare. Itom, Ansem en Switch vestigden zich op Kennispark. Het doorontwikkelen van het Kennispark

naar een campuslocatie kreeg hiermee vorm. In september is de Flow of Innovation geopend. Ondernemers, UT, gemeente en provincie hebben grote stappen gezet in het formuleren van een nieuwe gebiedsstrategie.

In maart is Twente Airport geopend als luchthaven. De start- en landingsbaan biedt mogelijkheden voor vliegen, testen en voor vestiging van luchthavengerelateerde bedrijvigheid. Het gebied kreeg een sterker profiel in 2017 als testlocatie voor drones/unmanned systems met Space 53 en samenwerking met bedrijven als Nokia en DJI. Het vliegtuigrecyclingbedrijf AELS vestigde zich permanent op Airport Twente en Space53 en Dyntech betrokken een shelter.

In de binnenstad zijn nieuwe winkelformules geopend onder andere in de herbouwde Hofpassage en de herontwikkelde Hemalocatie. De binnenstad is een gewilde locatie in Nederland voor investeerders en retailformules. De leegstand is tot onder de 10 procent gedaald in de binnenstad met een Decathlon en Hudson's Bay in 2018 nog in het verschiet. De leegstand lag onder het landelijk gemiddelde voor binnensteden van gelijke omvang. Via wifitellingen meten we vanaf september het functioneren van de binnenstad. Het Ariënsplein begon vorm te krijgen als nieuwe stadscampus.

Vasthouden talent, bereikbaarheid van banen
Op basis van diverse onderzoeken zijn in (Eu)regionaal verband keuzes gemaakt op de richting voor het verkorten van reistijden naar aanliggende economische centra. Samen met de regio en in MONT verband (Münster, Osnabrück, Netwerkstad Twente) is de keuze gemaakt voor de as Zwolle/Münster en de Achterhoek. Dit thema was onderdeel van de Letter of Intent met Münster, de Letter of Intent met MONT, die Tolle Woche en de Duitslandagenda. In de Duitslandagenda is een start gemaakt met het versterken van de euregionale metropoolvorming. De nieuwe N18 is bijna klaar waardoor de Achterhoek beter verbonden wordt met Enschede.

Met Dalian is een zusterstadovereenkomst gesloten. Met Palo Alto en Heidelberg is een smart City alliance gesloten.

Er is een samenwerkingsagenda getekend met de Universiteit Twente, Saxion en het ROC met als doel het vasthouden van talent. Ook op dit thema is onderzoek gedaan om meer grip te krijgen op het vraagstuk.

In regionaal verband is de herprogrammering bedrijventerreinen vastgesteld. Samen met de regio werd ook ingezet op acquisitie op het gebied van HTSM en logistiek. Op gemeentelijk niveau is acquisitie opgepakt richting retail, zakelijke dienstverlening/ICT, health and tech en drones: sectoren die specifiek voor Enschede van belang zijn.

Werk
Vanaf maart 2017 is het bijstandsbestand gaan dalen. Dit was echter niet genoeg om het financiële tekort naar nul te krijgen. Het bestand daalde harder dan het landelijke gemiddelde. De daling kwam vooral door de lagere instroom. Door de aantrekkende economie hadden mensen al een baan voordat ze ook maar een beroep hoefden te doen op een uitkering. Voor de groep mensen die nog wel een uitkering had, gold dat er meer maatwerk nodig was. De bemiddelbare groep (met een korte afstand tot de arbeidsmarkt) werd steeds kleiner. Het aantal statushouders met een uitkering stabiliseerde in 2017 en enkelen van hen stroomden zelfs al uit naar een baan. In november 2017 is GrensWerk in Gronau geopend: een grensoverschrijdend samenwerkingsverband voor arbeidsbemiddeling in de Euregio.

Onderwijs
Meer scholen waren in 2017 actief met wetenschap&techniek, programmeren en met Duits.

De vouchers voor onderwijsbegeleiding zijn onder de aandacht gebracht van de scholen. De Internationale School Twente (IST) heeft in 2017 de erkenning IB Worldschool gehaald. Hiermee voldoet het hele curriculum van de IST vanaf 2017 aan de mondiale kwaliteitsstandaard. In 2017 zijn voor veel ouders de eigen bijdragen voor peuter- en VVE arrangementen opnieuw iets lager geworden. In het kader van een pilot met de GGD is bovendien extra inzet gepleegd om ouders te motiveren hun kind gebruik te laten maken van VVE. De ervaringen daarmee zijn positief en de pilot zal ook in 2018 worden voortgezet. De voorgenomen bezuiniging op het Onderwijsachterstandenbeleid is door het nieuwe kabinet ongedaan gemaakt. Daarentegen zal het verdeelmodel over steden en scholen naar verwachting wel veranderen.

Indicatoren

Doelstelling A: Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)

1. Aantal banen

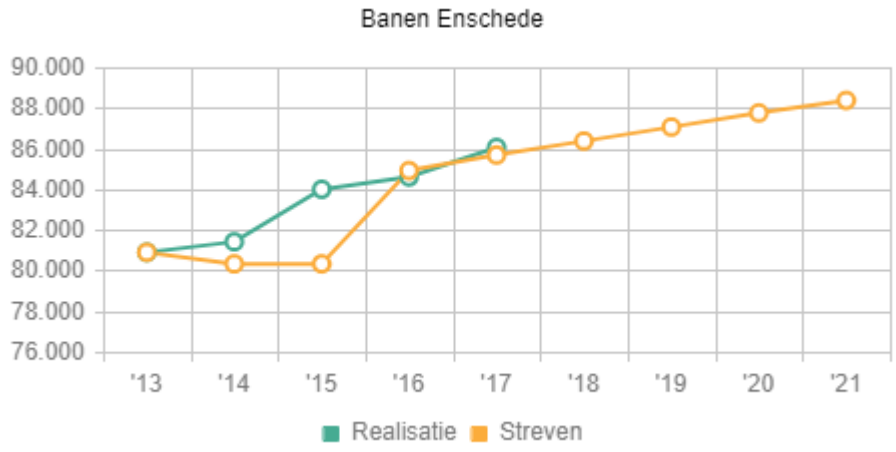

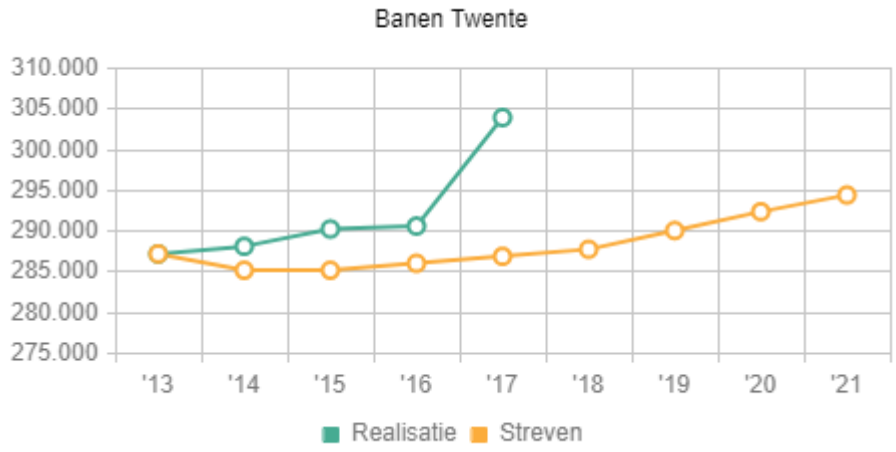

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Deze grafieken tonen de ontwikkeling van het aantal banen in Enschede en Twente. Het

aantal banen is het aantal werkelijk ingevulde arbeidsplaatsen in Enschede en Twente. Het aantal arbeidsplaatsen zegt iets over de vitaliteit van de economie.

De streefwaarde is gebaseerd op de landelijke prognose van de banengroei door het UWV in 2015 (het moment dat de Programmabegroting 2016 werd gemaakt).

Realisatie: de banen in Enschede zijn met 2,4% gegroeid tot 86.000 banen. Deze groei is hoger dan de landelijke banengroei (1,5%). De banengroei deed zich voor in alle sectoren (met uitzondering van de overheid). In absolute aantallen stegen de banen het meest in de sectoren zakelijke dienstverlening, zorg, groot- en detailhandel, horeca en informatie.

Het aantal banen in Twente is hoger dan in 2016 door een trendbreuk in de meting van de Provincie (BIRO). De trendbreuk is ontstaan door een uitgebreidere manier van meten. Deze manier pasten wij trouwens in Enschede al toe (vandaar dat er geen trendbreuk in de Enschedese banencijfers zichtbaar is). De Provincie heeft de nieuwe manier van meten nog niet doorgevoerd naar voorliggende jaren. Op deze indicator kan daarom geen analyse worden gegeven.

De indicator sluit aan bij thema 1, 2 en 4 in de volgende paragraaf.

2. Bruto Regionaal Product Twente per inwoner

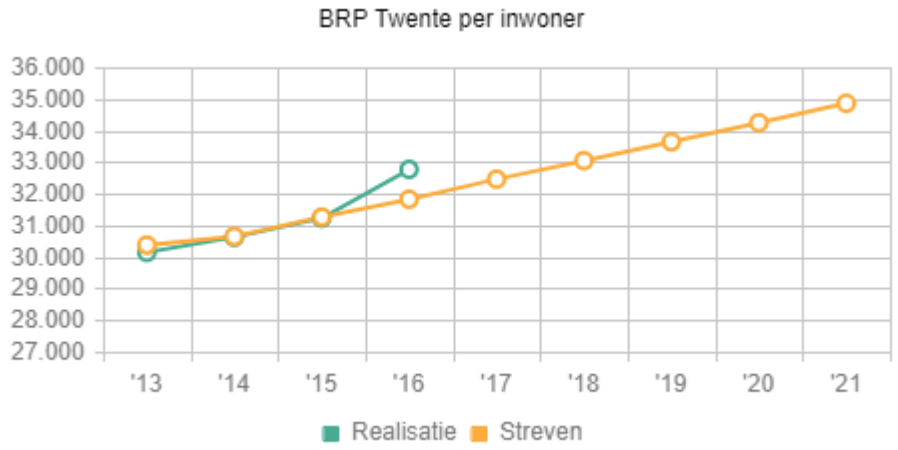

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Het Bruto Regionaal Product (BRP Twente) is de totale - toegevoegde - waarde van alles wat in Twente aan goederen en diensten wordt geproduceerd. Het zegt iets over de concurrentiekracht van een regio. In Twents verband zetten we in op toename van het BRP Twente. De streefwaarde is gebaseerd op de landelijke prognose van groei BRP.

Realisatie: het bruto regionaal product per inwoner is gestegen in 2016 (het meest recente meetjaar voor deze indicator). In 2016 werd ruim 2,9% van de toegevoegde waarde in Nederland in Twente gerealiseerd. Dat was 0,04% meer dan een jaar eerder.

De indicator sluit aan bij thema 1 in de volgende paragraaf.

3. Waardering dienstverlening Ondernemersloket

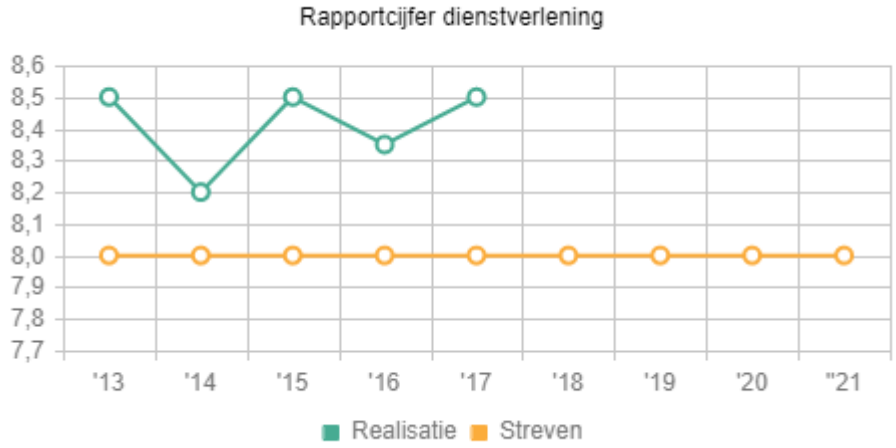

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

We vragen de ondernemers hoe zij de dienstverlening door de accountmanagers van het Ondernemersloket hebben ervaren. Ook vragen we naar de tevredenheid over de informatieverstrekking door het Ondernemersloket. Het cijfer is een gemiddelde van vier metingen in een jaar.

Realisatie: de dienstverlening van het Ondernemersloket wordt heel stabiel rond een 8,5 gewaardeerd. Een erg mooi cijfer.

De indicator sluit aan bij thema 1 en 2 in de volgende paragraaf.

4. Bereikbaarheid Enschede West en centrum (lager dan 100 betekent beter bereikbaar)

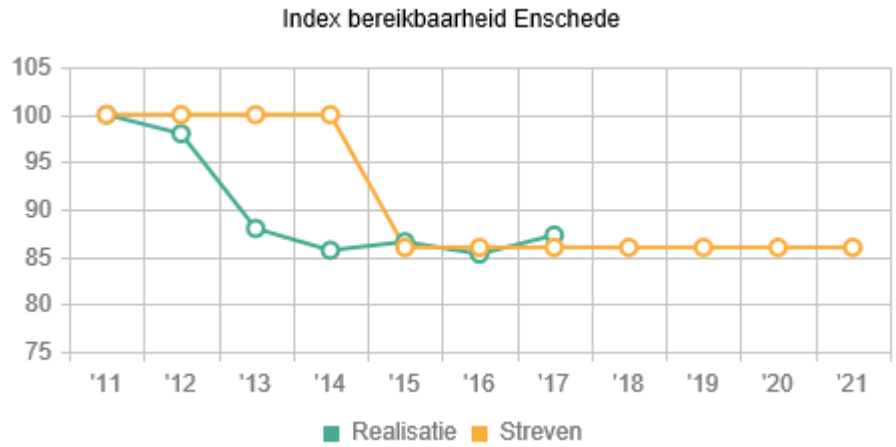

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

De bereikbaarheidsindicator is in 2011 gestart als een indexcijfer van de reistijden over een

aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekent dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is.

In 2017 bedroeg de waarde 87,3. Ten opzichte van 2016 (85,3) is deze waarde iets gestegen. Doelstelling is deze waarde te behouden of te verbeteren. De toename van reistijd komt met name door de hogere reistijd die is gemeten op het Oost traject (Oostweg – Gronausestraat – Van Heek garage Oost ingang). De reistijd neemt hier met name toe op zaterdagen (circa 8%). Op de deeltrajecten West (westerval – Parkweg) en Zuid (Zuiderval – Van Heekgarage) is de reistijd nagenoeg constant gebleven.

De meerjarige trend is dat na een aantal jaren van dalende reistijden, waarschijnlijk samenhangend met de economische crisis, sinds 2014 de reistijden gemiddeld gezien stabiel blijven.

De indicator sluit aan bij thema 5 in de volgende paragraaf.

5. Energiebesparing bedrijfsleven (mutatie emissie CO^2)
Gas:

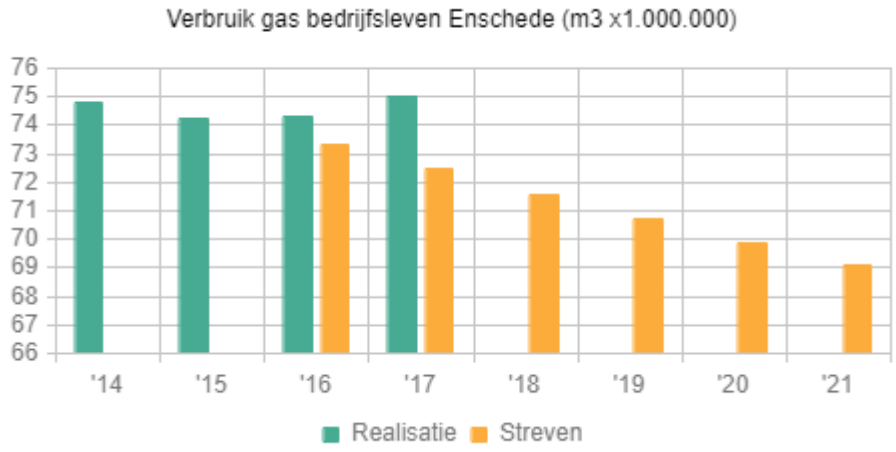

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Elektra:

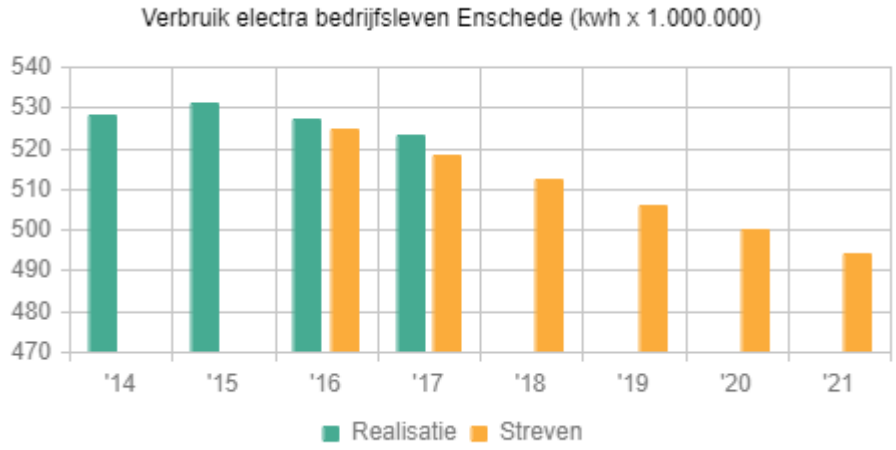

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

In deze twee grafieken wordt het energieverbruik van de Enschedese bedrijven in kaart gebracht. Het streven is om het energieverbruik in 10 jaar tijd met 12% naar beneden te krijgen. Dit streven is vastgelegd in het actieplan Duurzaamheid van juni 2015. Dit betekent een afname van het verbruik van gas en elektriciteit van 1,2% per jaar (de streefwaarde in de grafieken). De streefwaarde gaat in vanaf 2016 (afname met 1,2% ten opzichte van het jaar ervoor).

Het gasverbruik is bij bedrijven in Enschede toegenomen. Dit komt mogelijk door de groeiende economie (meer bedrijvigheid, meer mensen aan het werk, meer uren, meer omzet). Het streven met betrekking tot het verbruik van gas is dus niet gehaald in 2017. Het elektriciteitsverbruik is gedaald, maar niet zoveel als gehoopt om de doelstelling vanuit het actieplan duurzaamheid te halen.

De indicator sluit aan bij thema 3 in de volgende paragraaf.

6. Groene groei: aantal bedrijven dat deelneemt in een maatwerkconvenant op het thema groene groei

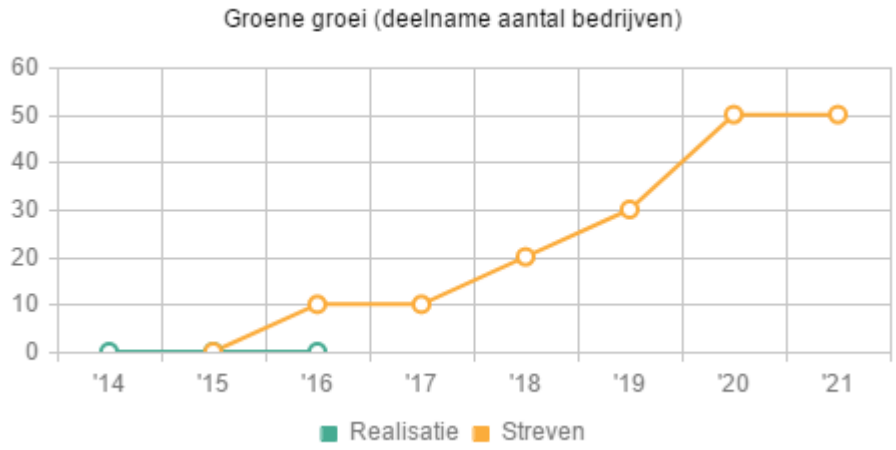

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoeveel bedrijven deelnemen in een convenant 'groene groei' op basis van het Actieplan Duurzaamheid.

Realisatie: in 2017 is gebleken dat de vorm van een "convenant" niet het juiste middel is om duurzaamheid te bevorderen. Zie verder thema 3 bij punt 11 wat er is gebeurd in 2017.

De indicator sluit aan bij thema 3 in de volgende paragraaf.

7. De netto participatiegraad

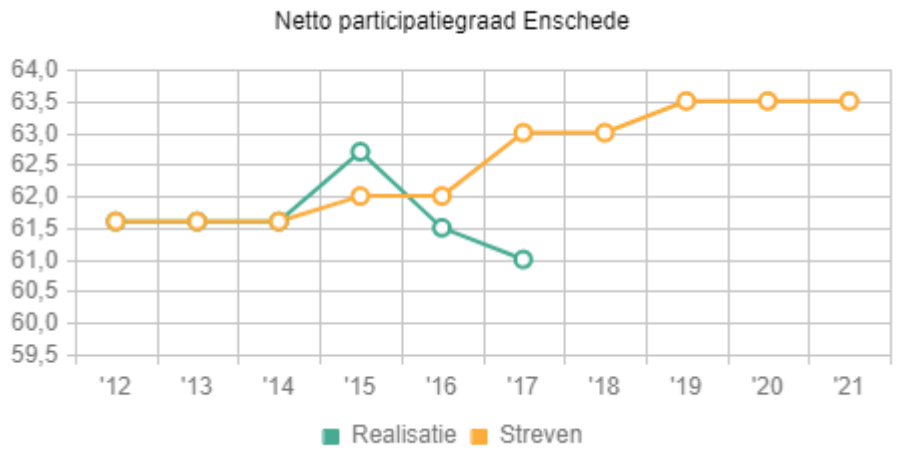

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De netto participatiegraad geeft aan welk deel van de mensen in de leeftijdsgroep van 15 tot 75 jaar (de potentiële beroepsbevolking) daadwerkelijk aan het werk is. Hoe hoger dit percentage, hoe kleiner het deel niet-werkenden wordt. Niet-werkenden zijn aan de ene kant scholieren, studenten, renteniers en aan de andere kant de werkloze beroepsbevolking. Vooral die laatste groep zien we graag kleiner worden.

Het streven in deze grafiek is gebaseerd op een eigen inschatting.

Realisatie: de netto participatiegraad is licht gedaald in 2017. Tegelijkertijd is de werkloosheid gedaald (van 8,6% in 2016 naar 7,1% in 2017) en is het aantal banen toegenomen. Reden voor de daling van de participatiegraad lag in de verdere daling van de beroepsbevolking. Verder zagen we in 2017 dat mensen zich terugtrokken uit de arbeidsmarkt. Dit waren vooral vrouwen, mensen tussen de 25 en 45 jaar en laagopgeleiden. We vermoeden dat dit komt door een ruimtelijke (regio) en kwalitatieve (hogere opleiding) verdringing op de Enschedese arbeidsmarkt.

De indicator sluit aan bij thema 6 in de volgende paragraaf.

8. Aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW) en aantal mensen met een uitkering in het kader van de Wet Werk en Bijstand/Participatiewet (WWB/PW)

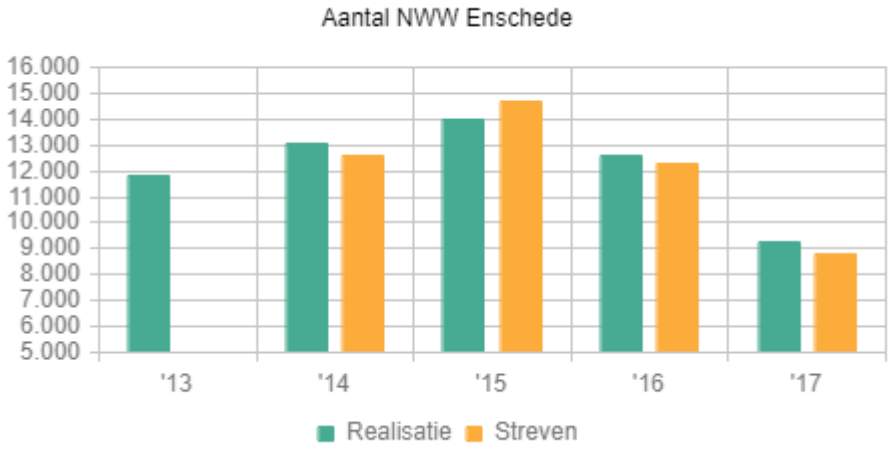

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

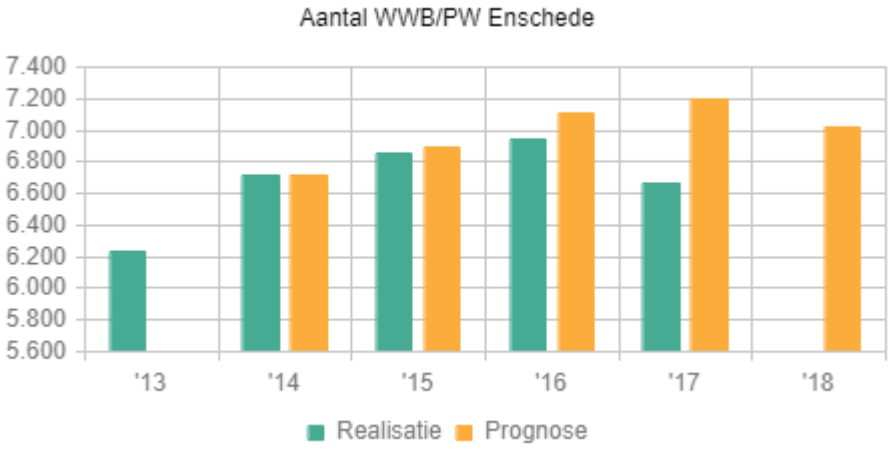

Toelichting

Met deze indicator zien we hoeveel inwoners als niet werkende werkzoekende staan geregistreerd bij het UWV (mensen met een WW uitkering of een bijstandsuitkering, of mensen zonder een uitkering die weer aan de slag willen) en hoeveel huishoudens een bijstandsuitkering op basis van de Participatiewet hebben. Dit laatste gegeven beïnvloedt in hoge mate de gemeentelijke financiële positie.

Het streven in de grafiek is gebaseerd op de landelijke ontwikkeling in het jaar van realisatie.

Realisatie: in 2017 is het aantal Niet werkende werkzoekenden gedaald in Enschede, maar niet zo hard als de landelijke daling. De realisatie bleef achter bij het streven om de landelijke lijn te volgen.

Het aantal mensen in de bijstand is in 2017 veel harder gedaald dan landelijk werd voorzien. Dit kwam vooral door de aantrekkende economie die zorgde voor een afnemende instroom van mensen in de bijstand (mensen gingen eerder aan het werk).

De indicator sluit aan bij thema 6 in de volgende paragraaf.

9. Onderwijsindex, bestaat uit:
9A. Verdeling van leerlingen over niveaus voortgezet onderwijs (VO), volgens advies primair onderwijs (PO)

Havo/VWO

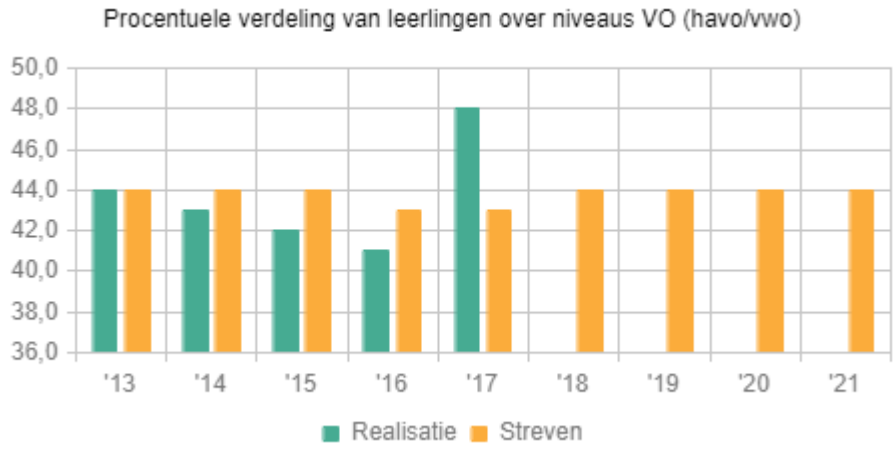

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Vmbo

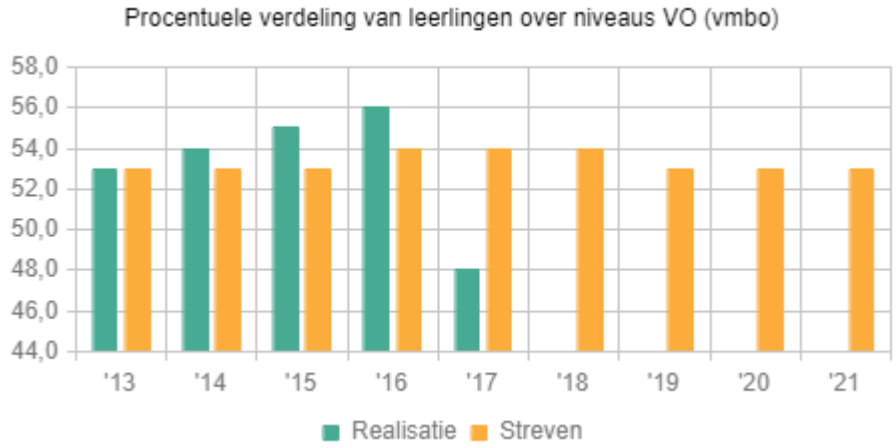

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Praktijk onderwijs (PrO)

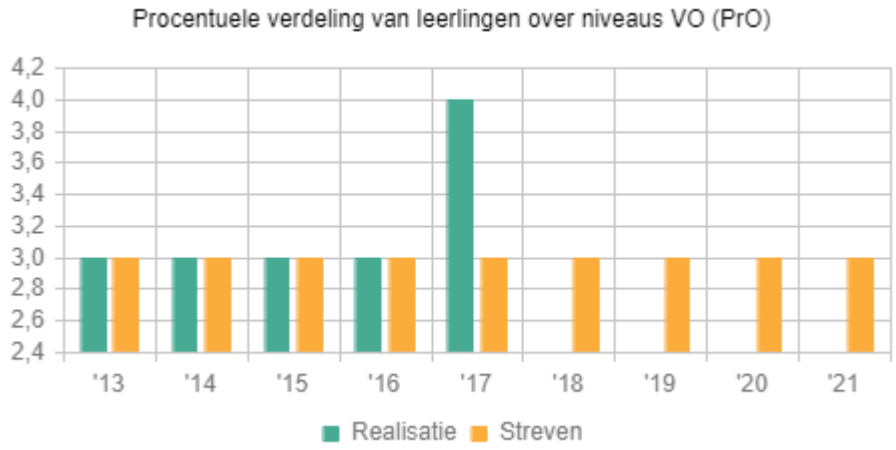

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Deze indicatoren geven een beeld met welk onderwijsadvies kinderen de basisschool verlaten. Dit zegt iets over het succes van het voortraject (VVE en basisschool) en over het percentage leerlingen voor wie MBO-niveau 3 haalbaar zou zijn.

In 2017 zagen we een minimale toename van de adviezen praktijkonderwijs (PrO). Dit werd mogelijk veroorzaakt doordat meer leerlingen die voorheen op het speciaal onderwijs zaten, nu via het speciaal basisonderwijs doorverwezen worden naar het (reguliere) voortgezet onderwijs (VO). Het praktijkonderwijs maakt onderdeel uit van het reguliere voortgezet onderwijs. Deze kinderen komen niet in het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) terecht. In het voortgezet speciaal onderwijs zien we de laatste jaren ook een kleine afname van het leerlingenaantal. Deze verschuiving van (V)SO naar regulier primair onderwijs (PO) en VO houdt verband met de stelselwijziging Passend Onderwijs.

9B. Beroepsbevolking met opleidingsniveau MBO 2 en hoger

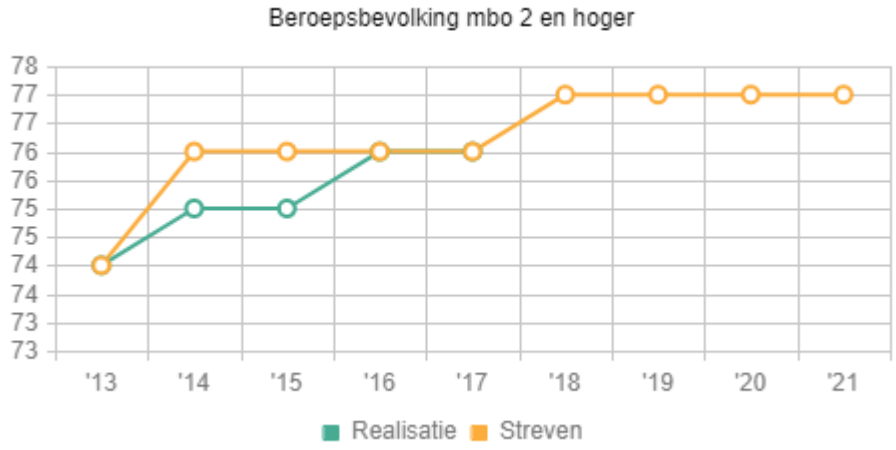

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

MBO 2 en hoger biedt een zogenaamde 'startkwalificatie' voor de arbeidsmarkt. Jongeren

met opleidingsniveau MBO 2 en lager zijn nu oververtegenwoordigd in ons bijstandsbestand. Het streven is om het aandeel MBO 2 en hoger in de beroepsbevolking te vergroten.

realisatie: het aandeel mensen met een startkwalificatie in de beroepsbevolking is gelijk gebleven in 2017. Het aandeel hoogopgeleiden was net als in 2016 34%.

De indicator sluit aan bij thema 8 in de volgende paragraaf.

9C. Percentage VO-leerlingen met een technisch profiel (derde en vierde leerjaar)

Vwo

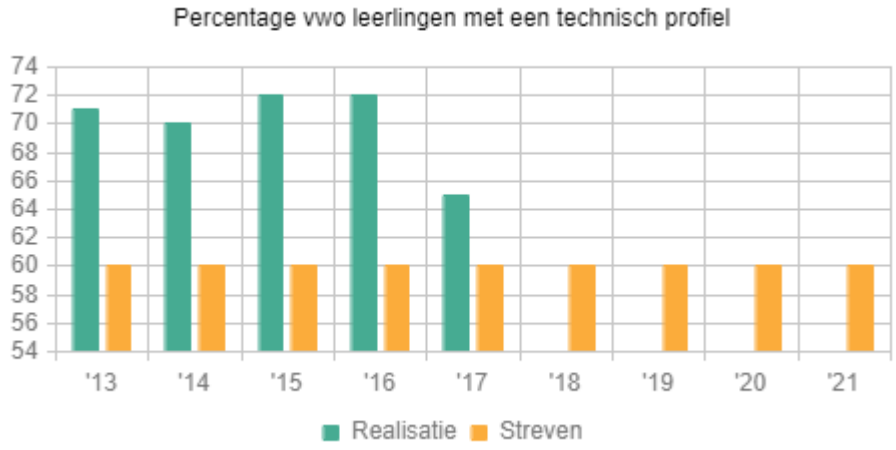

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Havo

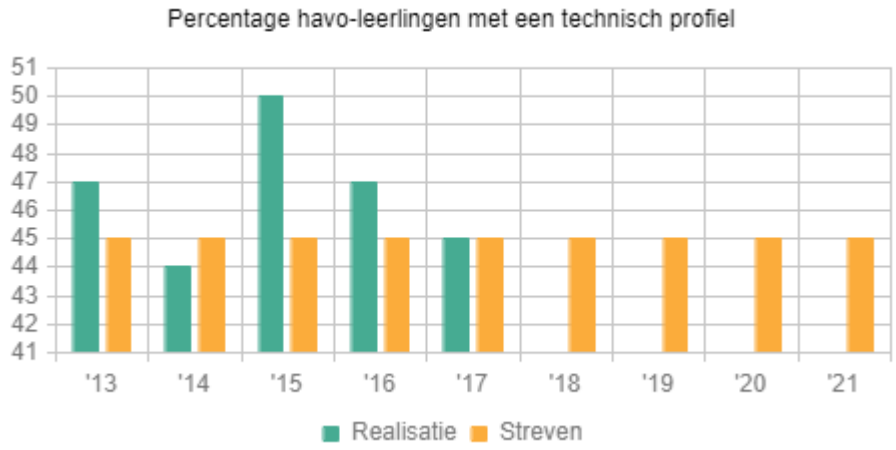

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Vmbo

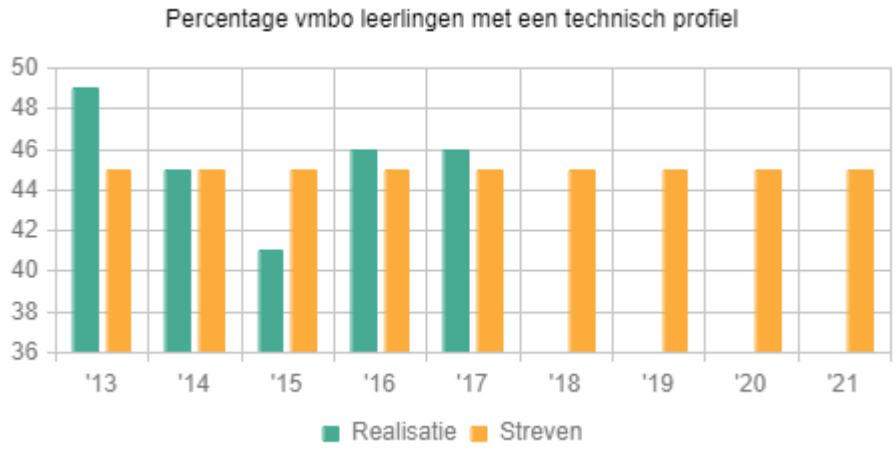

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

De indicator sluit aan bij thema 8 in de volgende paragraaf.

9D. Percentage afgestudeerden MBO, HBO, UT met een technische studie

UT

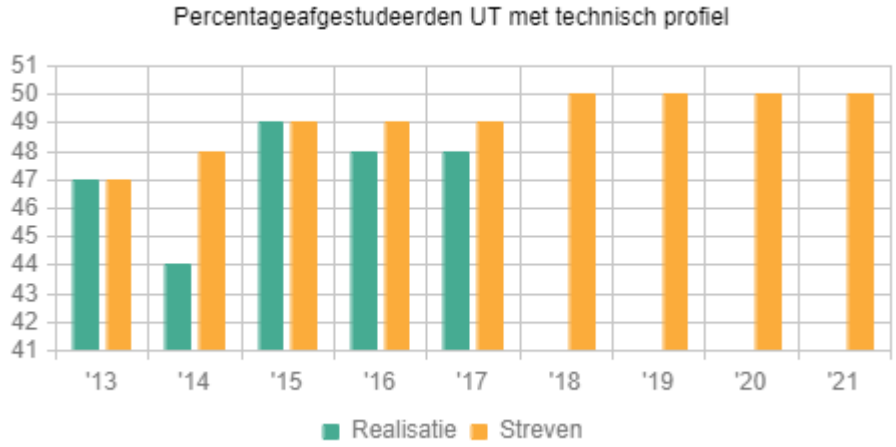

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

HBO

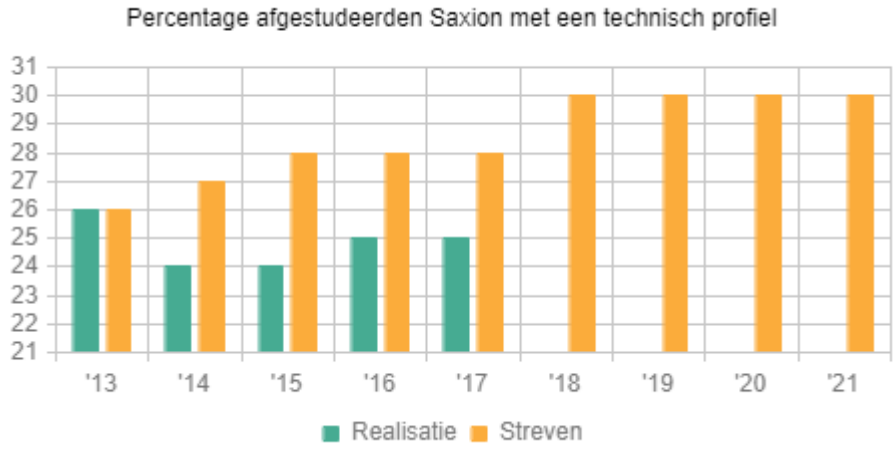

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

MBO

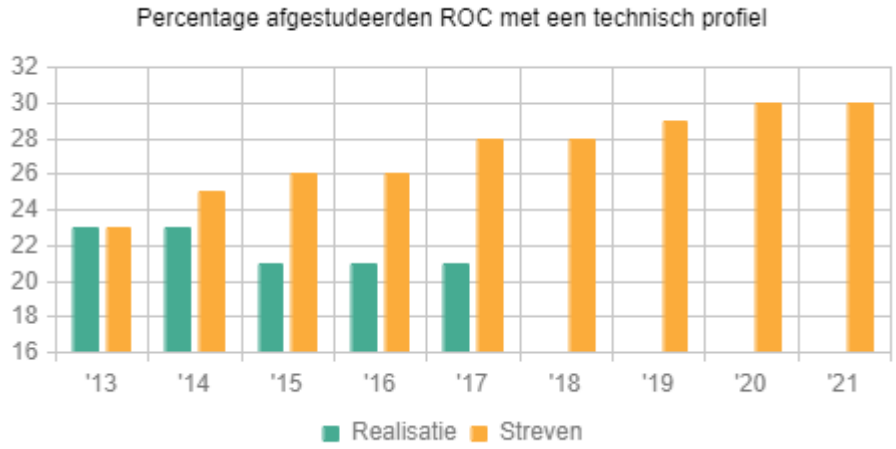

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

De twee technische indicatoren 9C en 9D zijn gekozen, omdat voor de toekomst grote tekorten worden verwacht in technisch geschoold personeel. Daarom hebben jongeren met een technische opleiding meer kans om een baan te vinden.

Deze indicator is door de jaren heen constant. Effecten van interventies in het PO en VO (zoals TechniekPact, TwenteGoesTechno, etc) laten zich pas na zo'n 5 tot 10 jaar zien in de keuze voor een studierichting. Daarna volgen nog vier à vijf jaar voordat een jongere afstudeert in een bepaalde richting. Daarnaast is de studiekeuze een proces waar de invloed van de gemeente Enschede niet extreem groot is.

De indicator sluit aan bij thema 8 in de volgende paragraaf.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren vanaf 2017 verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor

iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Score	Bron
2. Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	13	VeiligheidNL
2. Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	12	VeiligheidNL
3. Economie	Functiemenging	%	51,8	LISA
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 t/m 64 jaar	98,1	LISA
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0,81	DUO
4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	60,81	DUO
4. Onderwijs	Vroegtijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie	% deelnemers aan het VO- en MBO-onderwijs	2,2	DUO
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	757,4	LISA
6. Sociaal domein	Netto participatiegraad	% mensen tussen 15 en 67 jaar dat een baan heeft	61,5	CBS
6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16- tot en met 24-jarigen	2,27	Verwey Jonker Instituut-kinderen in tel
6. Sociaal domein	Personen met een lopend re-integratietraject	Aantal per 10.000 inwoners	2,59	CBS
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	7,35	CBS

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 1 en 2: Versterken (internationaal) ondernemersklimaat & branche-aanpak en acquisitie		
1. Het in 2016 opgezette acquisitieproces krijgt zowel intern als extern een steviger fundament.	🟢	🟢
2. De doelgroepen voor acquisitie zijn benoemd en we beschikken over concrete aanvalsplannen en bijbehorende marketinginstrumenten per speerpunt.	🟢	🟢

3. Er staat een compacte programma-organisatie die stuurt op het behalen van de afgesproken targets.		
4. Er zijn afspraken gemaakt met regionale acquisitiepartners over de onderlinge rol- en taakverdeling met het gezamenlijke doel om meer bedrijven te laten vestigen in Twente.		
5. We stellen het bestemmingsplan binnenstad vast.		
6. Voor ondernemers met bouw- en verbouwplannen organiseren wij een eenduidig en warm ontvangst en een vlotte gemeentelijke besluitvorming.		
7. De subsidieverlening uit het actieprogramma Binnenstad wordt in 2017 nog beter toegesneden op de ondernemers.		
8. Vaststellen Twentebrede Visie Werklocaties. Na vaststelling van de visie start de implementatie.		
9. Werken met het beleidsplan internationaal, door het inzetten van de (bestuurlijke) netwerken van Enschede en het ontwikkelen van projecten die de internationale uitstraling van de stad versterken.		
10. Voor de ontwikkeling van Twente de internationalisering bij voortduring op de politieke en economische agenda plaatsen.		
Thema 3: Versterken groene groei		
11. De convenanten die met bedrijven zijn gesloten op basis van het Actieplan Duurzaamheid op de Josink Es en de Marssteden, om hun voorbeeldrol op het gebied van duurzame energie en energiebesparing te benadrukken, worden verder uitgerold naar meer bedrijven.		
12. Op basis van het tweede spoor uit het Actieplan Duurzaamheid werken we waardeketens uit voor de langere termijn (biobased economy en circulaire economie).		
13. Er wordt voor 2 jaar invulling gegeven aan de personele inzet voor de actielijn duurzaamheid binnen Strategie en Beleid EWO.		
Thema 4: Faciliteren kansrijke economische projecten		
14. De interesse voor vestiging of groei op Kennispark neemt flink toe. Dit leidt tot meerdere kavelreserveringen, waarvan eind 2016/begin 2017 zal blijken of dit leidt tot nieuwbouw op diverse plekken op Kennispark.		
15. De founders van Kennispark Twente hebben een nieuw convenant gesloten, waarbij meer focus is aangebracht in de werkzaamheden van de stichting Kennispark Twente. Het gevolg hiervan is dat de regie voor de gebiedsontwikkeling van de innovatiecampus Kennispark in Enschede is overgegaan naar de gemeente Enschede. In 2017 gaan we werken vanuit een herijkt masterplan Kennispark.		
16. In 2017 wordt het Innovatiepad (flow of innovation) aangelegd. Het Innovatiepad wordt een living lab voor technische innovaties.		
17. Op initiatief van Demcon, een sterk groeiend bedrijf op Kennispark, wordt gewerkt aan de gebiedsontwikkeling op de hoek Auke Vleerstraat/Hengelosestraat. De uitvoering van de plannen start in 2017.		
18. Ten behoeve van de ontwikkeling van het XL Businesspark wordt in 2017 vooral ingezet op het aantrekken van logistieke partijen.		
19. De bestemmingsplannen voor Technology Base Twente worden ter vaststelling aan de Raad voorgelegd.		
20. De adviezen voor Technology Base Twente van het kwaliteitsteam worden verankerd in beleidsregels ruimtelijke kwaliteit en de werkzaamheden van het kwaliteitsteam worden beëindigd.		

21. Technology Base wordt neergezet als een gebied voor test- en ontwikkelcentrum voor drones, Safety & Security en AMM-proeffabrieken.		
22. Met het Topteam worden in 2017 nieuwe afspraken gemaakt over de inbedding van hun opdracht voor het concreet invullen van Technology Base Twente en het versterken van HTSM voor heel Twente.		
23. Een aantal bedrijven in de sectoren Safety & Security, AMM en 'drones' vestigt zich in het gebied van Technology Base Twente.		
24. Er komt een stappenplan voor de ontvlechting van de woongebieden in Technology Base Twente.		
Thema 5: Bereikbaarheid (fysiek en digitaal)		
25. Versterken van (eu)regionale en nationale bereikbaarheid van Enschede over de weg en per spoor.		
26. Implementatie van bereikbaarheidsstrategie.		
27. Meer aandacht voor lobby in 2017.		
28. Uitvoering nieuwe N18 (rijkswaterstaat) en optimalisatie aansluiting A1 (provincie).		
29. Verder investeren in optimalisatie lokaal wegennet, aandacht voor doorstroming bij verkeerslichten.		
30. Verder investeren in fietsinfrastructuur en campagnes om fietsen te bevorderen.		
31. Digitale bereikbaarheid faciliteren door totstandkoming breedband in buitengebied, waarbij realisatie afhankelijk is van het samenspel tussen aanbieders en deelnamebereidheid bij inwoners en bedrijven.		
Verbonden partij: Regio Twente *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Versterken van de economische ontwikkeling van Twente door lobby op bereikbaarheid en logistieke sector.		

Legenda: = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 11 convenant duurzaamheid
De convenanten met Josink Es en Marssteden zijn in 2017 niet ondertekend. De gesprekken over de convenanten zijn stil komen te liggen en zijn nog niet tot uitvoering gekomen. Los hiervan zijn individuele bedrijven op de betreffende terreinen wel gestart met verduurzaming en is er een project opgestart in het Havengebied. Met het oprichten van een kernteam duurzaamheid voor alle bedrijventerreinen en grotere projecten, hopen we een inhaalslag te maken.

Punt 12 circulaire economie
Op dit dossier vindt een heroriëntatie plaats.

Punt 15 Masterplan Kennispark
De omvang van de gemeentelijke regie op de gebiedsontwikkeling Kennispark is in 2017 intensiever geweest dan voorzien. Gemeente, UT, provincie en ondernemers hebben gekozen voor het ontwikkelen van een nieuwe gebiedsstrategie. Deze was eind 2017 in concept gereed.

Punt 17 gebiedsontwikkeling Kennispark/Demcon
De voorbereiding heeft meer tijd gekost dan voorzien omdat de onderlinge taakverdeling tussen gemeente en provincie (Herstructureringsmaatschappij Overijssel) gedurende lange tijd niet scherp genoeg was.

Uiteindelijk heeft de gemeente de regie naar zich toe getrokken. Daarmee kwam het proces weer op gang, is een door alle partijen gedragen ontwikkelstrategie eind 2017 op een haar na geveld en worden de eerste resultaten daarvan in 2018 zichtbaar.

Punt 18 Businesspark XL
In 2017 zijn erfpachtovereenkomsten getekend voor in totaal circa 14 ha. Begroot was 9 ha. De hogere uitgifte is vooral te danken aan een overeenkomst met Groep Heylen (7,5 ha ten opzichte van 3 ha begroot).

Punt 19 bestemmingsplan Technology Base
Het college zal de bestemmingsplannen voormalige vliegbasis Twente in het eerste kwartaal van 2018 ter behandeling en vaststelling aan de raad aanbieden. Reden hiervoor is de grote hoeveelheid rapporten en bijlagen waarvan een deel pas recent beschikbaar is gekomen. Gekozen is voor een zorgvuldig proces, waarbij de juiste balans is gevonden in de economische ontwikkeling en de natuurwaarden in en om het gebied.

Doelstelling B: Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 6: Vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede		
32. Het belangrijkste actiepunt voor 2017 is het terugbrengen van het tekort op de BUIG. Daarbij blijven we inzetten op de drie actielijnen: meer banen, aan het werk en rechtmatigheid/participatie.	▼	▼
33. We gaan onderzoeken op welke wijze we structureel uit kunnen komen met het rijksbudget voor de bijstandsuitgaven.	●	●
34. De actielijn Meer banen is gericht op het binnenhalen van voor de doelgroep geschikte arbeidsplaatsen. Hier wordt invulling aan gegeven via acquisitie en de rode loper voor ondernemers.	●	●
35. We onderzoeken in 2017 hoe we optimale resultaten kunnen halen uit de periodieke herbeoordelingen, zowel op het gebied van rechtmatigheid als op het gebied van het stimuleren van de maatschappelijke participatie.	●	●
36. De actielijn Aan het werk is gericht op het bevorderen van uitstroom. Naast het continueren van de activiteiten gericht op uitstroom naar banen in Duitsland, wordt in 2017 ingezet op het organiseren van banenmarkten en het nog intensiever begeleiden van kansrijke werkzoekenden.	■	●
37. De samenwerkingsverbanden met diverse uitzendbureaus worden voortgezet. Ook doen we onderzoek naar het outsourcen van werkzaamheden van de afdeling Werk. Op basis van de bevindingen van het onderzoek naar outsourcing worden de eventuele acties voor 2017 bepaald.	●	●
38. Het programma Digitale Innovatie Arbeidsmarkt loopt tot eind 2016 (tweede fase). In het eerste kwartaal van 2017 worden de resultaten van deze tweede fase en de verdieping van een aantal onderwerpen bekend gemaakt.	■	●
39. Samen met externe partners wordt onderzocht of de digitale dienstverlening richting ondernemers verder kan worden verbeterd. Hierbij	●	●

wordt nadrukkelijk de samenwerking met het UWV gezocht.		
40. De criteria voor het Werkpact keurmerk worden geactualiseerd. Er wordt onderzocht of we hiervoor een instrument kunnen aanschaffen analoog aan het SROI-instrument (Social return on investment).		
41. Met ingang van 1-1-2017 heeft het kabinet een aantal fundamentele wetswijzigingen doorgevoerd voor mensen met een arbeidshandicap (voorheen Sociale werkvoorziening). Met deze wijziging wordt per gemeente een taakstelling opgelegd voor het invullen van (beschutte) werkplekken voor mensen met een arbeidshandicap. Hiervoor kunnen mensen zich zelf aanmelden. Omdat de gemeente met deze wijziging verplicht worden tot het aangaan van dienstbetrekkingen voor mensen met een arbeidshandicap, zullen er zowel op financieel als arbeidsrechtelijk een solide basis ingeregeld worden. Inmiddels hebben de eerste medewerkers met een arbeidshandicap in Enschede een indicatie nieuw Beschut gekregen.		
42. Voor 2017 gaan wij verder met het optimaliseren van de loonwaarde van alle medewerkers bij werkgevers. Door de organisatorische samenvoeging van de afdelingen die mensen met loonkostensubsidie plaatsen en mensen die gedetacheerd zijn begeleiden, verwachten we in 2017 de werkgevers nog beter te kunnen bedienen. Dit doordat we daar waar plekken niet meer door de SW kunnen worden opgevuld, we direct mensen met loonkostensubsidie kunnen plaatsen.		
43. De verhuizing van de DCW aan de Kuipersdijk naar een nieuwe locatie.		
44. De regionale werkgeversbenadering vanuit het Werkplein Twente staat. Er is sprake van een gezamenlijk, regionaal aanbod van werkgerichte arbeidsmarktinstrumenten. Daarnaast zorgen gemeenten en UWV dat werkzoekenden die niet in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen, bemiddeld worden naar banen in het kader van 'de baanafspraak' met het Regionale Werkbedrijf.		
45. Met de sociale partners zijn binnen het Werkbedrijf Twente doelen en acties geformuleerd om garantiebanen in Twente te blijven realiseren. Het Werkbedrijf Twente draagt daarmee bij aan de realisatie van garantiebanen zoals die in het sociaal akkoord is afgesproken tussen sociale partners en de Rijksoverheid.		
Thema 7: Investeren in werkgelegenheid.		
46. In samenwerking met de Regio Twente zetten we meer in op acquisitie voor de periode 2016-2018.		
47. We onderzoeken in hoeverre we een start-upvriendelijke stad zijn en wat nodig is om dat verder uit te bouwen.		
48. In 2017 hebben we een 'Duitslandagenda' met actiepunten om te komen tot een euregionale metropoolregio.		
49. Het houden van het evenement 'Duitslandweek'. Met dit evenement willen we Enschede op de kaart zetten als meest Duitse stad van Nederland.		
50. Voortzetting acquisitie van Duitse ondernemingen voor zowel de binnenstad als voor onder andere Kennispark.		
51. Het project: 8ting wordt uitgebreid met oriëntatie op de Duitse arbeidsmarkt, vacatures, cursussen en motivering.		
52. Werken in de Zorg: pilot waarin 20 Nederlandse werkzoekenden een opleiding krijgen om vervolgens bij een Duitse zorginstelling aan de slag te kunnen.		
53. Aanzet tot een Euregionaal Jobcenter. De huidige bemiddelingsactiviteiten vanuit het Werkplein willen we omzetten naar een samenwerkingsverband,		

waarin Duitse en Nederlandse bemiddelaars samen de euregionale arbeidsmarkt 'bedienen'. Met locatie in Gronau.		
54. Twee projecten in samenwerking met de Wirtschaftsförderungen in de Euregio.	●	●
55. Social Impact Bond (SIB) Werken in Duitsland: de gemeente Enschede heeft zich gecommitteerd aan een samenwerking met ABN AMRO, Start Foundation (investeerders) en BOAS Werkt en de Kreishandwerkerschaft Steinfurt-Warendorf (uitvoerders) om in 2016-2019 (2,5 jaar) circa 138 werkzoekenden naar werk in Duitsland te begeleiden. In 2017 gaan de eerste groepen werkzoekenden van start.	●	▼
Verbonden partij: Regio Twente *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Versterken van de economische ontwikkeling in de regio door onder andere financiering en ondersteuning van een Twents acquisitieteam op High Tech Systems and Materials (HTSM), maakindustrie en logistiek.		●
Verbonden Partij: XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein RBT Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang): - Verbreding van de Twentse economie en groei van werkgelegenheid. - Het terrein moet voldoende ruimte geven aan uitbreiding van bestaande bedrijvigheid danwel nieuwe vestigingen, waarbij het zich met name richt op grote ruimtevragers uit de sectoren industrie, transport en distributie.		●
Verbonden Partij: Area Development Twente (ADT) Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang): De gemeente Enschede en provincie Overijssel zetten zich in om met de transformatie van de voormalige vliegbasis Twenthe de economie in Twente duurzaam te versterken. Dit doen we door: - de balans te vinden tussen mensen, natuur en vooruitgang; - het samenwerken en coördineren met partners in de innovatiedriehoek; - te zoeken naar samenwerking met passende initiatieven uit de markt.		●

Legenda: ▼ = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 32 terugbrengen tekort op de BUIG
Ondanks de gunstige ontwikkeling van de omvang van het bijstandsbestand in 2017 in Enschede ten opzichte van de landelijke ontwikkeling, is het begrote tekort overschreden. Dit komt omdat enerzijds de afname van het bestand kleiner was dan geraamd. Anderzijds leidde een wijziging van de waarderingssystematiek van bijstandsvorderingen tot een aanvullende afwaardering van 0,9 miljoen euro van vorderingen die dateren van voor 2017.

Punt 36 Actielijn "aan het werk"
Het hele werkpleinbestand is inmiddels opnieuw beoordeeld en toebedeeld aan contactpersonen. De kansrijke werkzoekenden krijgen intensieve aandacht. Zij zijn ondergebracht bij Direct Werk of bij de Adviseurs Werk.

Punt 40 Werkpact
Criteria zijn geactualiseerd en ingevoerd. Het aanvraagformulier is doorontwikkeld en vereenvoudigd. Onderzoek naar analoog systeem om de SROI te meten, loopt nog. De berekening en methodiek van de telling is complex en daarom is er nog geen zekerheid of dit bij WIZZR ondergebracht kan worden en of dit het aanvraagproces versimpelt. De leverancier

en onze keurmerkspecialist onderzoeken momenteel de mogelijkheden. Dit onderwerp loopt in 2018 nog door en het is niet gelukt om dit in 2017 af te ronden.

Punt 42 Loonwaarde
Het realiseren van loonwaarde op bestaande SW-contracten kost meer tijd dan verwacht. Bij nieuwe SW-plaatsingen wordt wel tegen loonwaarde geplaatst. Het inzetten van loonkostensubsidie wanneer een SW-detachering niet (meer) mogelijk is, loopt ook.

Punt 45 Garantiebanen
Werkplein Twente levert in opdracht van het Regionaal Werkbedrijf Twente een bijdrage in de realisatie van de Banenafspraak. De campagne Doorzetters met Dromen richt zich specifiek op de realisatie van baanafspraken. In Twente ligt het aantal gerealiseerde banen voor de banenafspraak op koers. In het derde kwartaal van 2017 is al voldaan aan de taakstelling voor 2017. Het behalen van deze taakstelling komt echter vooral voor rekening van de markt. De publieke sector (inclusief de gemeente Enschede) blijft achter bij de taakstelling.

Punt 51 inzet 8Ting voor werken in Duitsland
Dit project is niet tot uitvoering gekomen. Binnen het Werkplein is gekozen voor een ander systeem.

Punt 52 Werken in de zorg in Duitsland
In 2017 is een lobby gevoerd bij de Duitse autoriteiten voor een diploma-erkenning voor verzorgende 3 IG. Dit is ondanks positieve signalen van onder andere het ministerie OCW niet gelukt. Hierdoor moest het project worden afgebroken.

Punt 55 Social Impact Bond
De Social Impact Bond is voortijdig beëindigd doordat het aantal afgesproken kandidaten niet aangeleverd kon worden. Oorzaak hiervoor is de aantrekkende economie in Twente waardoor mensen eenvoudiger een baan in de directe omgeving kunnen krijgen en dus hiervoor kiezen.

Doelstelling C: Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 8: Onderwijs en talentontwikkeling.		
56. De Lokale Educatieve Agenda (LEA) 2015–2018 bevat de belangrijkste gezamenlijke doelen met de onderwijspartners voor de komende twee jaren. Daartoe gaan we in 2017 de LEA-middelen nog intensiever inzetten op: wetenschap & technologie met programmeren, euregionale focus met Duits in het onderwijs, inzet van vouchers voor onderwijsbegeleiding, verder uitwerken van Alles-in-één-school, intensivering van de ondersteuningsstructuur, een taalintensief programma voor peuters onder nieuwkomers en de aanpak van het non-bereik van voor- en vroegschoolse educatie (VVE).	🟢	🟢
57. Samen met de partners Saxion en UT en opnieuw ROC werken we aan een internationale onderwijsagenda en aan het versoepelen van de overgangen tussen de onderwijsinstellingen onderling en met (startende) bedrijven.	🟢	🟢
58. Als centrumgemeente trekken we regionaal de inrichting van de nieuwe wettelijke taken van de Regionale Meld en Coördinatie (RMC) voortijdig schoolverlaten: voor alle jongeren die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt.	🟢	🟢
59. De stichting Consent en het Stedelijk Lyceum vormen samen de International School Twente (IST) In 2017 werken zij aan een doorlopende	🟢	🟢

leerlijn van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs voor de Internationale School Twente. Speerpunt in 2017 is de communicatiestrategie richting internationale bedrijven. Het Stedelijk Lyceum werkt daarbij aan het International Baccalaureate Diploma Program. IST wordt hiermee een toonaangevende voorziening voor kinderen uit de internationale gemeenschap in de regio Twente		
60. Wij spannen ons in om nog meer peuters te laten deelnemen aan de voorschoolse voorzieningen. in 2016 zijn de peuter- en VVE-arrangementen goedkoper gemaakt voor vrijwel alle ouders, waardoor de toegankelijkheid opnieuw verbetert. Wij verwachten dat daarmee meer peuters een betere start krijgen in het basisonderwijs.	●	●
61. Als gevolg van een verwachte daling van de middelen van het onderwijsachterstandenbeleid na 2017, gaan wij in 2017, samen met de IKC-partners, scherpe keuzen voorbereiden in het onderwijsachterstandenbeleid voor 2018 en latere jaren.	●	●

Legenda: ▼= niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

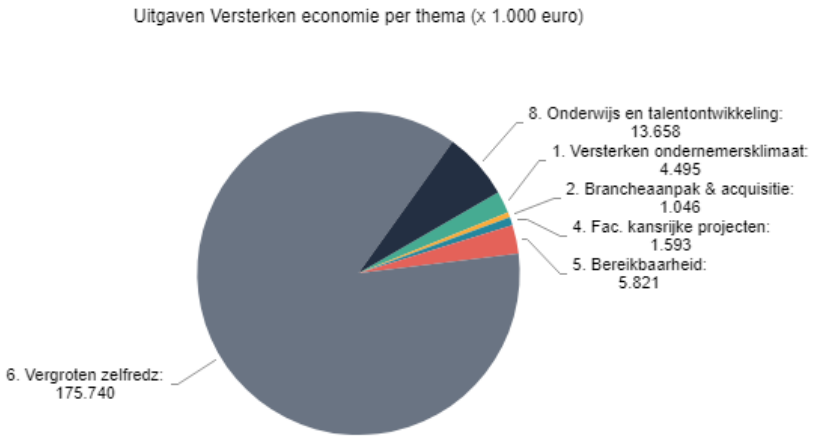

Versterken economieBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	188.517	200.947	202.351	-1.404
Baten	114.480	125.244	130.670	5.425
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**74.037**	**75.703**	**71.682**	**4.021**
Storting reserves	1.758	1.569	2.605	-1.036
Onttrekking reserves	5.182	5.882	1.388	-4.494
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-3.424**	**-4.314**	**1.217**	**-5.530**
Resultaat	**70.613**	**71.389**	**72.898**	**-1.509**

Toelichting

Het resultaat van het programma Versterken Economie is uitgekomen op een nadelig saldo van 1,5 miljoen euro. De belangrijkste onderdelen van dit resultaat zijn als volgt.

Bij het product Algemene Bijstand Levensonderhoud is sprake van een nadeel van 1,8 miljoen euro. Ondanks een gunstigere bijstandsontwikkeling in Enschede ten opzichte van het landelijke beeld is er nog steeds sprake van een aanzienlijk tekort op het rijksbudget voor de bijstand van 5,4 miljoen euro. Daarvan is 2,9 miljoen euro gedekt in de begroting. Daarnaast gaan we er vanuit dat er via een vangnetuitkering 0,4 miljoen euro gecompenseerd gaat worden. Meevallers zijn de lagere bijstandverlening aan zelfstandigen van ruim 0,2 miljoen euro en lagere personele en materiële uitvoeringskosten van bijna 0,1 miljoen euro.

Het product arbeidsmarktparticipatie realiseert voornamelijk door een gunstiger bedrijfsvoering resultaat bij de SW een voordeel van 0,2 miljoen euro.

Op het product Kinderopvang is als gevolg van een lager beroep op deze regeling en op die van het peuterspeelzaalwerk een voordeel van 0,3 miljoen euro gerealiseerd.

Het product Projecten economische ontwikkelingen komt uit op een tekort van 0,3 miljoen euro als gevolg van een bijdrage aan het Domein Fysiek ten behoeve van de AD gefinancierde organisatie en hogere uitgaven ten behoeve van de Technology Base Twente.

Bij het product Versterken economische structuur is sprake van een nadelig saldo van 0,2 miljoen met name door een hogere bijdrage aan de Regio voor recreatie & toerisme en economie en hogere kosten van de Duitsland Agenda.

Diverse overige producten leiden per saldo tot een voordeel van afgerond 0,2 miljoen euro.

2.3 Duurzame leefomgeving

Doelenboom

Doelstelling Producten	Thema's Wat heeft het gekost?			
Behouden en versterken van de ‘dynamische en vitale’ stad	1. Stedelijke ontwikkeling	Bestemmingsplannen	Lasten	1.228
			Baten	261
		Grondbedrijf	Lasten	32.568
			Baten	38.786
		Locatieontwikkeling	Lasten	2.073
			Baten	1.335
		Ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	3.509
			Baten	1.913
Stimuleren van de bruisende stad	2. Beleving in de (binnen)stad	Cultuur	Lasten	18.625
			Baten	1.345
		Evenementen en citymarketing	Lasten	2.580
			Baten	112
	3. Binnenstad (centrum)	Binnenstad (centrum)	Lasten	0
			Baten	0
Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan	4. Burger- en overheidsparticipatie	Stadsdeelsgewijs werken	Lasten	4.249
			Baten	568
	5. Openbare orde en veiligheid	Openbare orde en veiligheid	Lasten	15.125
			Baten	1.944
	6. Beheer en onderhoud openbare ruimte	Begraafplaatsen	Lasten	1.198
			Baten	467
		Beheer wegen	Lasten	8.223
			Baten	942
		Beleid leefomgeving	Lasten	2.550
			Baten	1.341
		Gladheidsbestrijding	Lasten	833
		Havens en markten	Lasten	650
			Baten	485
		Openbare verlichting	Lasten	1.350
			Baten	60
		Parkeerbeheer	Lasten	11.593
			Baten	12.792
		Riolering	Lasten	13.971
			Baten	13.971
		Stadsdeelbeheer	Lasten	13.707
			Baten	3.032
	7. Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (WeEconomy)	SGW aan lokale duurzame initiatieven	Lasten	0
			Baten	0
	8. Wettelijke taken en deregulering	Handhaving bouwwerken en bedrijven	Lasten	1.560
			Baten	287
		Handhaving openbare ruimte	Lasten	1.426
			Baten	821

		Vergunningen leefomgeving	Lasten	4.435
			Baten	3.978
Stimuleren van een duurzame leefomgeving	9. Duurzame energievoorziening	Duurzaamheid	Lasten	362
			Baten	42
	10. Afvalstoffen: afvalloos Twente	Afvalstoffen	Lasten	18.821
			Baten	18.493

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

Ook in het fysieke domein is het goed merkbaar dat de crisis voorbij is en de stad volop in beweging is. De vraag van ontwikkelaars en particulieren om mooie initiatieven te ontplooien in de stad, neemt toe. Als gevolg daarvan stijgt ook het aantal vergunningaanvragen en de behoefte aan toezicht en handhaving. Tegelijkertijd zijn er meer (soms landelijke) ontwikkelingen die aandacht vragen, terwijl ook de Enschedese samenleving vaker een beroep op onze mensen doet.

Deze toename in vraag sluit niet aan bij de huidige capaciteit van de ambtelijke organisatie. Deze capaciteit is nog gebaseerd op de crisistijd, waarin er is gekrompen op de formatie omdat ook de hoeveelheid werk beperkter was. Dit maakt dat de capaciteit die er nu is, wordt ingezet op de grootste prioriteiten die we kennen binnen het fysieke domein. De consequentie hiervan is dat het regulier werk vaak blijft liggen of dat reguliere wettelijk verplichte werkzaamheden onder het met de raad afgesproken niveau wordt uitgevoerd. Tot slot leidt dit tot budgetoverschrijdingen omdat we ook op de hoogste prioriteiten soms bij moeten schakelen met personele inzet door in te huren, terwijl de middelen hier niet voor zijn. Dit is niet zichtbaar in de jaarrekening aangezien we deze overschrijdingen hebben opgevangen met incidentele voordelen, maar hiermee is het nog niet structureel opgelost. Tevens is er in het kader van de selecte vacature- en uitgavenstop ook incidenteel bijgestuurd op de materiele budgetten.

Stedelijke ontwikkeling
Enschede legt prioriteit bij het verder versterken van de grootstedelijke kwaliteit. De energie en ambtelijke capaciteit zijn dan ook nadrukkelijk ingezet op de fysieke ontwikkelingen van het binnensingelgebied en binnenstad, de invalswegen van de stad, het Kennispark, het herontwikkelen van de voormalige vliegbasis en het buitengebied. Ook het leefbaar houden van de wijken is een belangrijk speerpunt in de stedelijke ontwikkelingsopgave.

Binnenstad
Het exploitatieplan voor het Ariënsplein is ondertekend. We hebben het bestemmingsplan Binnenstad vastgesteld. In het kader van de in 2016 afgesloten intentieovereenkomst voor de Kop Boulevard zijn de mogelijkheden voor verdere gebiedsontwikkeling met een ontwikkelende partij voortvarend onderzocht en we hebben middelen gereserveerd om uitgebreide investeringen in de binnenstad mogelijk te maken. In de binnenstad zijn verschillende projecten succesvol afgerond (o.a. Locatie Hema, Hofpassage, Zuidmolen). Ook in de rest van het centrum is de energie duidelijk voelbaar. We hebben afspraken gemaakt met ontwikkelende partijen over verschillende ontwikkelingen (o.a. Coberco terrein en Melkhal, Spoorzone 2^{e} fase, Arke terrein, Lasonder Driehoek, Aldi Deurningerstraat). De bouw in het spoorzone Middengebied en de laatste fase van de Laares is gestart en de Boddenkamp afgerond.

In het kader van het Actieprogramma Binnenstad is de verbetering van de bewegwijzering projectmatig opgestart en de transformatie 'Post Pleintje' uitgevoerd, projecten die aansluiten bij de analyse, prioritering en wensen vanuit de partners in de stad en gemeente. De middelen die voor 2018 waren gereserveerd worden ingezet voor het in bedrijf laten van de fonteinen om zo het huidige hoge kwaliteitsniveau van de openbare ruimte in de binnenstad te handhaven. We zijn een verkenning gestart over de toekomst voor een bedrijfsinvesteringszone in de binnenstad.

Aantrekkelijke invalswegen
Met het vaststellen van de ontwikkelstrategie Zuiderval hebben we een nadrukkelijke bijdrage geleverd aan een hoge beeldkwaliteit langs de zuidelijke entree van de stad. Gelet op externe factoren zoals economie en externe partners kan in 2018 de afweging worden gemaakt om maatwerk te leveren door het gebied te vergroten of de strategie aan te passen om wenselijke ontwikkelingen te faciliteren. Het bestemmingsplan van de Zuiderspoorflat is vastgesteld, deze ruimtelijke ontwikkeling geeft een forse impuls aan de uitstraling van Zuiderval, als de entree van de binnenstad. We zijn een pilot gestart voor de Hengelosestraat net buiten de singels om te komen tot een integraal ruimtelijk kader m.b.t. invalswegen.

Buitengebied
De ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied is het afgelopen jaar sterk verbeterd door verschillende ruimtelijke initiatieven en de eis dat initiatieven in het buitengebied altijd gepaard moeten gaan met een investering in die ruimtelijke kwaliteit. Daarnaast zal mede dankzij de medewerking met Stawel het buitengebied worden aangesloten op glasvezel. Tevens is de Natuurkansenkaart in foldervorm uitgekomen.

Leefbare wijken
Voor het jaar 2018 zijn in 2017 prestatieafspraken gemaakt met de corporaties. Betaalbaarheid, beschikbaarheid en duurzaamheid zijn hierin nadrukkelijk aan bod gekomen. Om in de toekomst investeringen in de wijken slimmer te combineren en synergie te bereiken wordt gewerkt aan een gezamenlijke Dynamische Investerings Agenda (DIA). De DIA wordt in 2018 verder uitgewerkt samen met de corporaties.

Vergunningen
De jaren van economische crisis liggen inmiddels echt achter ons. Uit de ontwikkelingen in onder andere de binnenstad, bij invalswegen en het buitengebied blijkt wel dat er weer veel wordt geïnvesteerd in de stad en zien we in 2017 dan ook wederom het aantal bouwaanvragen stijgen. Zo waren er in 2016 631 aanvragen en in 2017 is dit met 9% gestegen tot 688 aanvragen.

Duurzame leefomgeving: ruimte voor bewoners en partners
In Twente wordt al enige tijd gewerkt aan de omvorming van de Regionale Uitvoeringsdienst Twente (RUD Twente) naar de Omgevingsdienst Twente (ODT), een gemeenschappelijke regeling tussen 14 Twentse gemeenten en de provincie Overijssel. De ODT wordt daarmee een afzonderlijke rechtspersoon met een eigen ambtelijke organisatie. De gemeenschappelijke regeling is in oktober ondertekend door alle deelnemers. De ODT zal uiterlijk op 1 januari 2019 operationeel zijn.

Samenlevingsgericht werken
We worden steeds meer een netwerksamenleving. Grenzen vervagen, verbindingen tussen inwoners en organisaties ontstaan steeds gemakkelijker. De verkenning naar vormen van zeggenschap, vertegenwoordiging en samenwerking is afgerond. We weten nu dat vooral de communicatie en de verwachtingen nauw op elkaar afgestemd moeten worden. Wij zoeken de mensen steeds meer op en nodigen hen uit. We geven ruimte aan en faciliteren de vele bewonersinitiatieven. Samen sturen we op doelen die aansluiten bij de energie in de

samenleving. Punt van aandacht is dat het steeds moeilijker is bewonersvertegenwoordiging in klassieke zin, zoals in wijk- en dorpsraden, te organiseren. Maar we werken steeds meer samenlevingsgericht, dat wil zeggen dat diverse organisatieonderdelen integraal samenwerken. Succesvolle voorbeelden zijn: Nieuw Enschedees Welzijn (NEW), de pilots Zelfbeheer op bedrijventerreinen en de Vuurwerkdialoog.

Ook op het gebied van duurzaamheid zoeken we de samenwerking met de stad. Met de Groene loper verbinden we bestaande initiatieven. We maken deze zichtbaar om de natuur zo dicht mogelijk bij de inwoners te brengen. Het Bloemenlint Enschede is hiervan een sprekend voorbeeld.

Het platform “Jijmaaktdebuurt”, de wijkbudgetten en de wijkbeheerplannen blijven een belangrijk instrument om de participatie te bevorderen en ondersteunen. In 2017 is de evaluatie wijkbudgetten uitgevoerd. De gebruikers zijn erg tevreden over dit instrument. Uit de voorlopige resultaten blijkt dat de budgetten in alle wijken op grote schaal gebruikt worden.

Meer Zeggenschap over eigen Stadsdeelmanagement & Stadsdeelbeheer
Het maaibeeld is, na de bezuinigingen vanuit het afgeronde traject veranderen en bezuinigen in de openbare ruimte, weer op een voor onszelf en de samenleving acceptabel niveau gebracht. Dit hebben we gedaan door op delen weer vaker te maaien, conform het “Belevingsonderzoek Maaibeleid 2016”, uitvoering van het Amendement maaibeleid en de in 2017 en de met bewoners gehouden pilots rond het maaien. Door de gevarieerde inzet is de aanblik verbeterd en hebben we ook de biodiversiteit bevorderd. Verder is in het kader van Enschede bloeit op, een extra impuls geweest in de openbare ruimte. De fleurige bloemenlinten die de stad maandenlang heeft kunnen zien hebben waardering geoogst van inwoners, bezoekers en bedrijven.

Voor een verkeersluwe en aantrekkelijke binnenstad lopen twee sporen. Ten eerste de voorbereiding van de overgang op kentekenherkenning en het mogelijk maken om digitaal je ontheffing aan te vragen. En daarnaast de voorbereiding van de invoering van het camerahandhavingssysteem (volgens raadsbesluit juli 2017). Beide trajecten worden in 2018 uitgevoerd in samenwerking met de binnenstad partners.

De evaluatie van de pilots ‘Zelfbeheer’ op het Euregio en in het Havengebied zijn positief verlopen en hebben geleid tot een verlenging van het zelfbeheer op deze bedrijventerreinen. Hiermee wordt er een belangrijke bijdrage geleverd aan het versterken van het Vestigingsklimaat en het vergroten van de zelfredzaamheid. Ook is er gewerkt aan het versterken van de duurzaamheid en biodiversiteit en de start van de aanleg van de Stadsbeek.

Een veilige stad
Ook in 2017 zijn de criminaliteitscijfers gedaald. Het aantal woninginbraken daalde met ruim 38%. Wij hebben met onze investering in ons veiligheidsdashboard een beter inzicht in de cijfers per wijk en buurt. Hierdoor is gerichtere aanpak van veiligheidsproblemen mogelijk. Aard en omvang van ondermijning is beter zichtbaar geworden. De bewustwordingscampagne heeft hier aan bijgedragen. Een aantal concrete casussen zijn met succes aangepakt. De vernieuwde aanpak van de overlast aan het Wilminksplein (Aanpak Kameleon) heeft geleid tot een persoonsgerichte aanpak en gerichter cameratoezicht. Enschede is daarnaast het podium geweest voor diverse demonstraties. Deze hebben wij in goede banen kunnen leiden.

Duurzame toekomstbestendige stad
In november 2017 hebben we aan de Raad een overzicht aangeboden van de behaalde duurzaamheidsresultaten in 2017. In september 2016 ging de campagne ‘Enschede wekt op’

van start. Door middel van deze campagne zijn inwoners, bedrijven en instellingen uitgenodigd om mee te denken over de vraag welke locaties in Enschede geschikt zijn voor het opwekken van duurzame energie. De resultaten zijn in februari 2017 tijdens een goed bezochte slotavond bekend gemaakt. De Enschedese bevolking blijkt zich bewust te zijn van de noodzaak van de energietransitie, maar over de manier waarop dat moet gebeuren lopen de meningen uiteen.

Bij de bespreking van de resultaten van de campagne in de gemeenteraad is besloten tot het opstellen van een structuurvisie energie (Energievisie). Die visie moet de kaders scheppen waarbinnen in Enschede de transitie naar een volledig duurzame energievoorziening kan plaatsvinden. In het kader van de voorbereiding van deze visie zijn 2 themabijeenkomsten georganiseerd over draagvlak, geothermie, bronnen van duurzame energie en innovatie en de milieueffectrapportage. De Energievisie wordt medio 2018 ter vaststelling aan de raad aangeboden.

2017 is ook het jaar waarin er binnen de ambtelijke organisatie een uitvoeringsorganisatie is ingericht voor het in behandeling nemen van energie-initiatieven, Twence haar eerste zonnepark heeft geopend, de Energie Coöperatie Buitengebied Enschede U.A is opgericht, Enschede Energie haar eerste project heeft opgeleverd (zonnepanelen op het dak van Twentemilieu), er op wijkniveau energiegesprekken zijn georganiseerd en er een aanzet is gegeven voor een Twentse energiestrategie.

In 2017 is de regeling groene leges uitgebreid geëvalueerd nadat deze eind 2016 stopgezet was in verband met het ontbreken van financiële dekking. Uit de evaluatie blijkt dat de groene leges een effectief instrument en een succesvolle duurzaamheidsmaatregel zijn. Op basis van de uitkomsten is de regeling in 2017 met terugwerkende kracht voor particulieren gecontinueerd. Met ingang van 1 augustus 2017 is de regeling ook weer voor projectontwikkelaars opengesteld. In opdracht van de Raad is onderzocht of en hoe de tweejarige proef met de groene leges structureel vorm kan krijgen. De regeling is aangescherpt zodat voorzetting van de regeling in 2018 financieel mogelijk is. Verder is er een aanvraag ingediend bij het ministerie van Infrastructuur & Milieu om deel te nemen aan het experiment om via de Crisis- en Herstelwet een lagere energieprestatie coëfficiënt (EPC) in Enschede te hanteren.

We hebben tariefdifferentiatie (Diftar) voor de inzameling van restafval ingevoerd, als eerste stap om de inzamelresultaten (toename scheidingspercentage en afname hoeveelheid restafval per inwoner) te verbeteren. Deze invoering heeft op onderdelen het gewenste effect gehad. We zien namelijk dat het percentage opgehaald restafval met ca. 40% is afgenomen en de inzameling van herbruikbare materialen is toegenomen. Sinds de invoering van Diftar is echter het bijplaatsen van zakken (zoals losse zakken van verpakkingsafval) bij containers en milieupleinen toegenomen. Hierop is actie ondernomen. Eind 2017 heeft de Raad een besluit genomen over het treffen van aanvullende maatregelen om bijplaatsen te voorkomen.

In het kader van het thema klimaat adaptieve stad hebben we onder meer ingezet op maatregelen die de mogelijke overlast na hevige regenbuien beperken. De aanleg van de Stadsbleek is in volle gang. Het proces van ontwerp en realisatie van de Stadsbeek is tevens een goed voorbeeld van geslaagde participatie. Inwoners zijn nauw betrokken bij het ontwerp en inrichting van de beek. Deze samenwerking is positief en levert veel aandacht voor het onderwerp klimaatadaptie. Ook is er een ontwerp voor de aanleg van een ondergronds bassin onder en een wadi langs de Oldenzaalsestraat gemaakt. De aanleg start in 2018 en vergroot de bergingscapaciteit van regenwater.

Bruisende stad: cultuur, citymarketing en evenementen
Enschede is in het regeerakkoord genoemd als aanjager voor de stedelijke regio. Ook in het

advies van de Raad voor Cultuur wordt het belang van werken in stedelijke regio's genoemd. Samen met de andere stedelijke regio's in landsdeel Oost is er gewerkt aan een inhoudelijk plan.

Op het niveau van Enschede hebben de directeuren van de grote culturele instellingen het initiatief genomen op meer samen te werken op het gebied van inhoudelijke programmering en marketing. Een goed voorbeeld is de visie Muziekkwartier die in 2017 is gemaakt door de partners in het Muziekkwartier. Deze visie wordt nu uitgewerkt in concrete plannen en voorstellen op het gebied van de exploitatie, bedrijfsvoering, inhoudelijke programmering en gezamenlijke open uitstraling van het gebouw.

Ook op het gebied van de stedelijke regio worden stappen gezet om de samenwerking vorm te geven. Zo zijn zes theaters bezig om te komen tot een twents ticketing systeem. De directeuren gaan een sessie organiseren voor cultureel Twente om samen te bespreken op welke wijze invulling gegeven kan worden aan de stedelijke regio.

Een belangrijke transitie in het cultureel domein, de samenwerking tussen Twentse Welle en Rijksmuseum Twente, heeft concreet vorm gekregen. Er ligt nu een meerjarenplan om zich te profileren als academie van verbeelding.

De verhuizing van de NRO in het Muziekkwartier is gerealiseerd en de verbouwing voor hun ateliers op de Performance Factory is gestart. Het gebouw Zuidwest op de Performance Factory is opgeleverd en er zijn meer dan 20 nieuwe bedrijven gevestigd, waaronder een groot aantal culturele ondernemers. Er is een popschool, een dansschool, de theatermakerij, de stadswerkplaats en andere kleinere culturele ondernemers. Door het stopzetten van de subsidie aan Atak is de samenwerking met Metropool (Hengelo) in een stroomversnelling gekomen. Het poppodium Twente is 1 april 2018 gestart.

Op evenementengebied heeft de WEURO (EK Vrouwen) Enschede op een mooie manier op de kaart gezet. De sfeer en beleving in de stad en naar het stadion heeft laten zien aan het land waar wij als stad goed in zijn: in harmonie een mooi feest vieren.

Indicatoren

Doelstelling A: Samen met partners behouden en versterken van de 'dynamische en vitale' stad

1. Rapportcijfer voor de waardering van de groene kwaliteit van het buitengebied (natuur, landschap, water, cultuurhistorie)

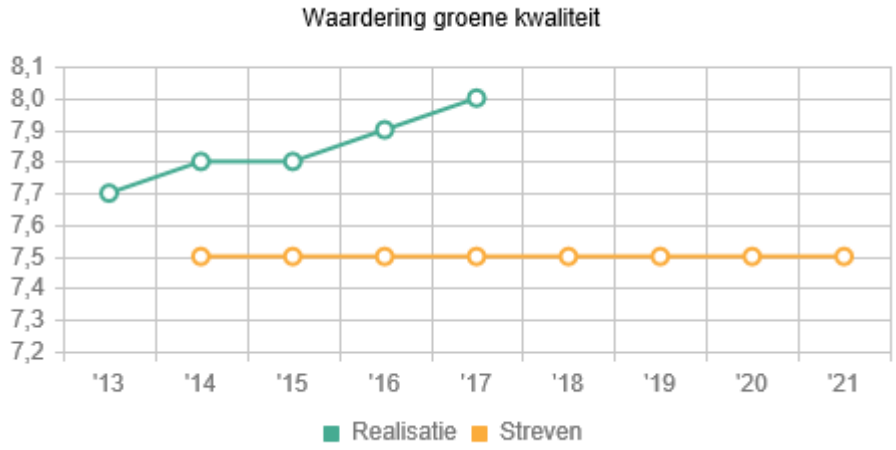

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Vanaf 2009 is de waardering van de groene kwaliteit van het buitengebied elk jaar gestegen, namelijk van 7,5 naar 8,0. Dit is het gevolg van een consequent beleid dat met behulp van de Gids Buitenkans is vormgegeven. Het beleid wordt samen met Stawel, agrariërs en inwoners uitgevoerd via de Groene- en Blauwe diensten. Bovendien wordt sinds kort meer gebruik gemaakt van de Natuurkansenkaart, waardoor investeringen nog beter kunnen worden ingezet voor natuur en biodiversiteit.

De indicator sluit aan bij thema 1 in de volgende paragraaf.

2. Het aantal vergunningen dat leidt tot ruimtelijke ingrepen

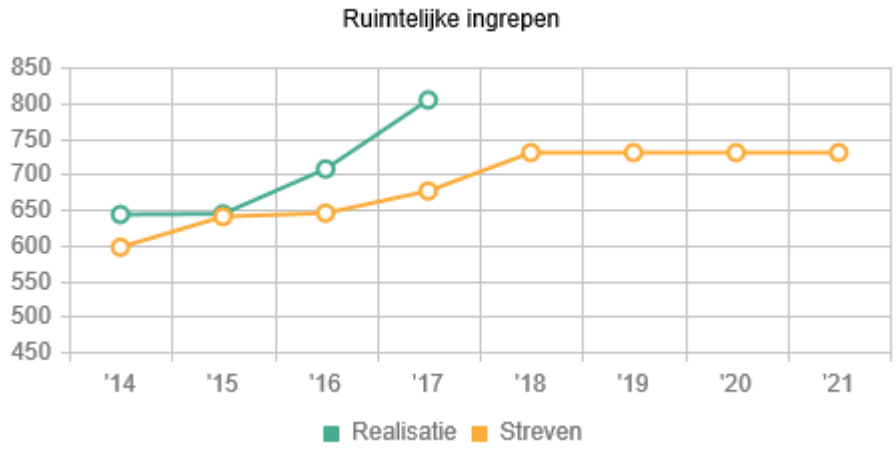

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Door de steeds verder aantrekkende economie zijn de vergunningen die een ruimtelijke impact hebben zoals bouw, aanleg, sloop en inrit sterk gestegen. Er wordt veel gebouwd in de stad. Zo zien we dat de kavelverkoop gestegen is en dat het aantal nieuwe woningen van

599 in 2016 naar 662 in 2017 is gestegen. NB één vergunning kan meerdere woningen betreffen.

De indicator sluit aan bij thema 1 in de volgende paragraaf.

3. Indexcijfer voor de stedelijke ruimtelijke kwaliteit (ten opzichte van 2012 op de onderdelen woonaantrekkelijkheid, dichtheden, groen en water)

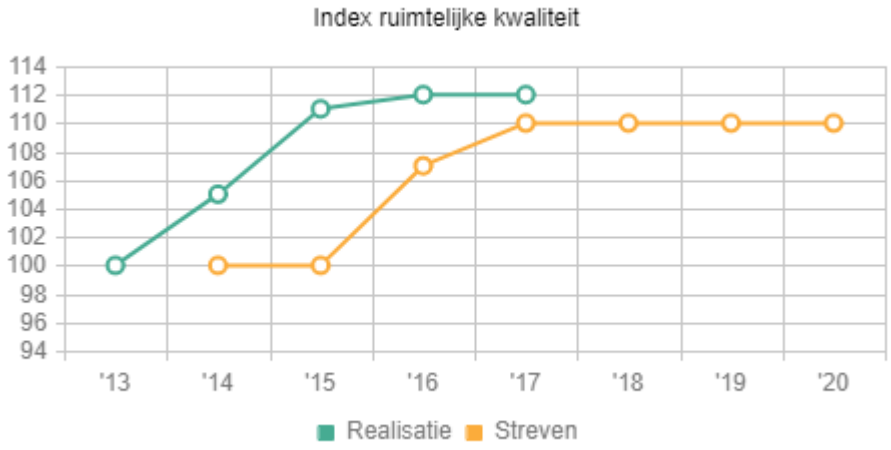

Bij een betrouwbaarheid van 95*% is de foutmarge* 0,1*% naar boven en naar beneden.*

Toelichting
Het in 2017 gepresenteerde indexcijfer ruimtelijke kwaliteit betreft het jaar 2016, omdat het indexcijfer van 2017 pas in mei 2018 beschikbaar is. Het indexcijfer 2016 is nauwelijks gewijzigd ten opzichte van 2015 en ligt (net) boven het streefcijfer.

De indicator sluit aan bij thema 1 in de volgende paragraaf.

Doelstelling B: Stimuleren van de bruisende stad

4. Rapportcijfer voor de waardering van aspecten van de binnenstad (horeca, winkels, sfeer, veiligheid, et cetera)

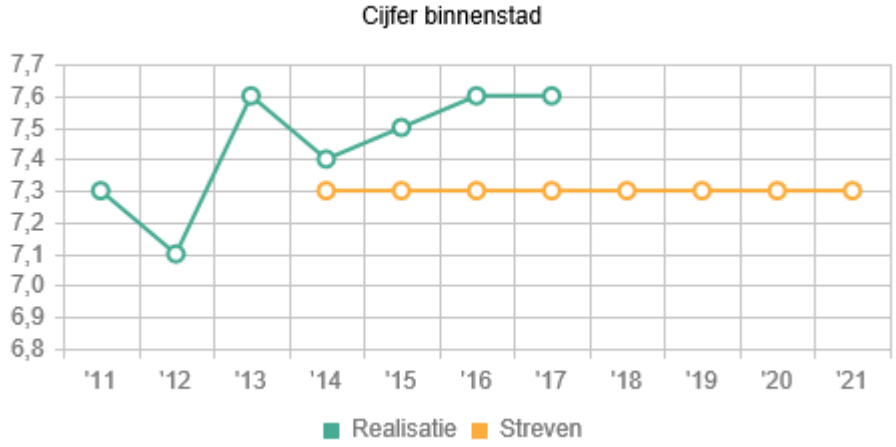

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Jaarlijks wordt aan bezoekers gevraagd om de binnenstad een rapportcijfer te geven. Dit is een algemeen rapportcijfer voor de hele binnenstad. In 2017 is het rapportcijfer gelijk aan 2016. De hoogste cijfers geven de bezoekers van onze binnenstad aan de horeca- en winkelvoorzieningen (7,9 respectievelijk 7,7). Met betrekking tot het winkelaanbod worden met name de omvang van het aanbod en de sfeer beter gewaardeerd dan in 2016. Uit de binnenstadmonitor blijkt ook dat bezoekers frequenter een bezoek aan Enschede brengen.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

5. Aantal bezoekers grote evenementen

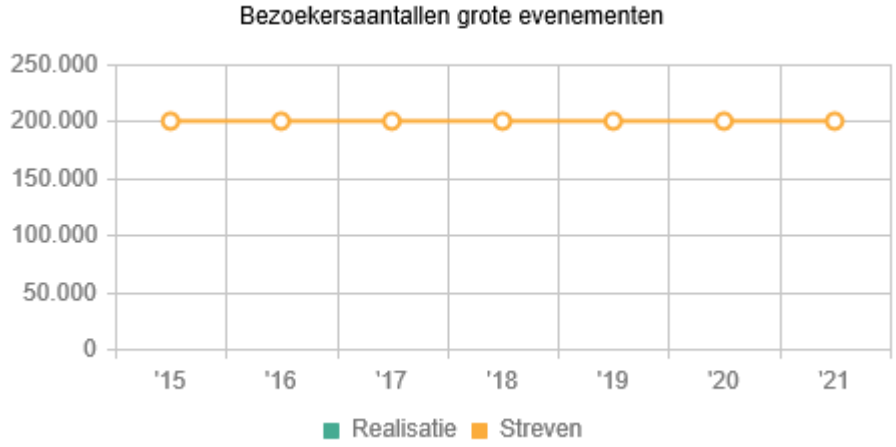

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Deze indicator is in de programmabegroting 2017 voor het eerst opgenomen. Normaal gesproken komen de bezoekersaantallen van de grote evenementen uit de jaarlijkse evenementenmonitor. In het kader van de verplichtingenstop is echter afgesproken in 2017 de evenementenmonitor eenmalig niet uit te voeren. Hierdoor zijn er over 2017 geen bezoekersaantallen bekend.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

6. Aantal bezoekers van de grote gesubsidieerde culturele instellingen

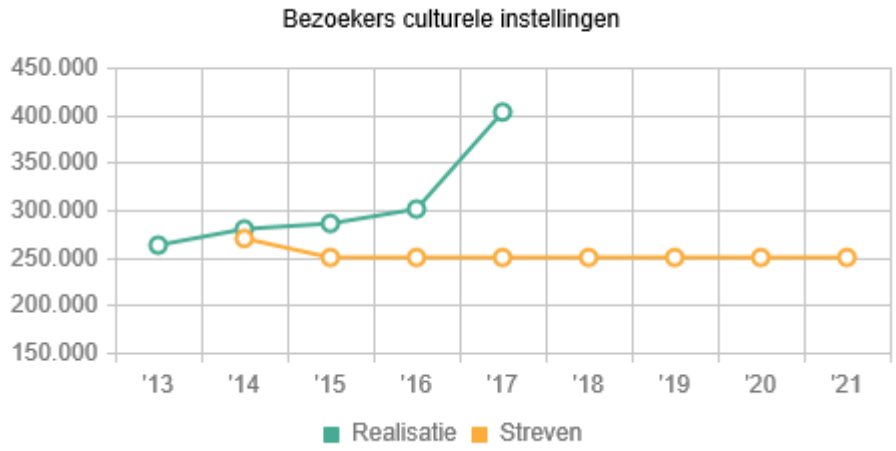

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Voor deze indicator worden de bezoekersaantallen gebruikt van de Twentse Schouwburg, ATAK, Concordia en TwentseWelle.

De stijging in het aantal bezoekers van de culturele instellingen zit vooral in een explosieve stijging van het aantal bezoekers van de Twentse Schouwburg. Dit komt mede doordat de Twentse Schouwburg de Twentse theaterproductie “Het verzet Kraakt” mede produceert deze aantallen (+/- 40.000) zijn meegenomen in de bezoekersaantallen. Daarnaast is er groei doordat de economie aantrekt en de programmalijnen van de Twentse Schouwburger scherper zijn neergezet. Dit brengt meer herkenbaarheid voor de bezoeker. De overige drie instellingen hebben ook een groei in bezoekers gerealiseerd.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

7. Percentage van inkomsten van de grote gesubsidieerde culturele instellingen ten opzichte van de subsidie

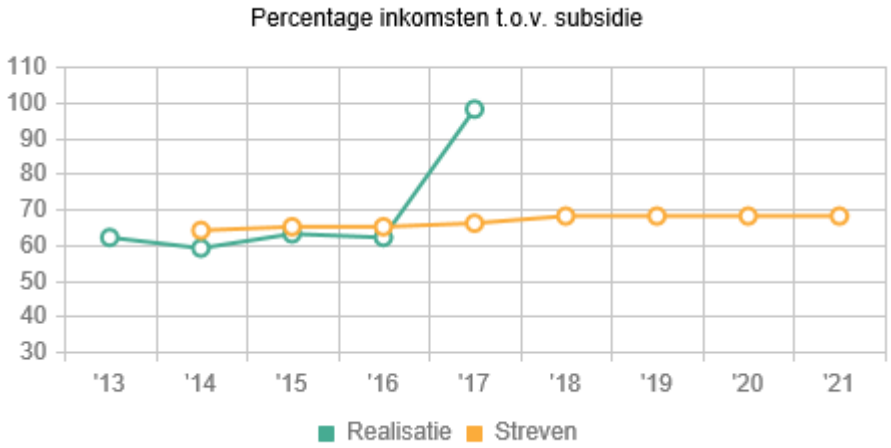

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Voor deze indicator worden normaal gesproken de inkomstenstromen gebruikt van de Twentse Schouwburg, ATAK, Concordia en TwentseWelle. ATAK heeft echter niet de benodigde gegevens hiervoor aangeleverd, waardoor de subsidieafhankelijkheid over 2017 niet vergelijkbaar is met de jaren ervoor.

Doordat ATAK niet is meegenomen in de grafiek en doordat de Twentse Schouwburg veel eigen inkomsten heeft gegenereerd is de subsidieafhankelijkheid enorm afgenomen. Ook TwentseWelle heeft, met dank aan het nieuwe concept dat in 2017 is ingezet, veel eigen inkomsten gegenereerd.

De indicator sluit aan bij thema 2 in de volgende paragraaf.

Doelstelling C: Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan

8. Positie veiligheid van Enschede ten opzichte van de overige twaalf gemeenten met meer dan 150.000 inwoners

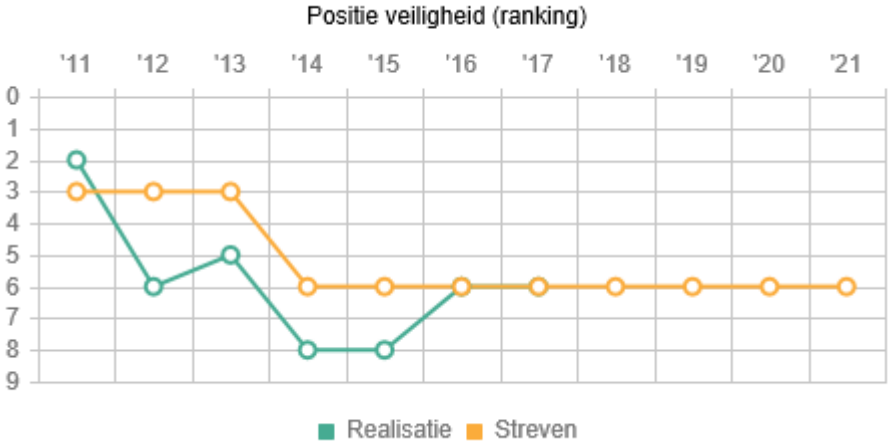

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Deze indicator is gelijk gebleven. Wij blijven op positie 6.

De indicator sluit aan bij thema 5 in de volgende paragraaf.

9. Percentage inwoners dat zich weleens onveilig voelt in de eigen buurt

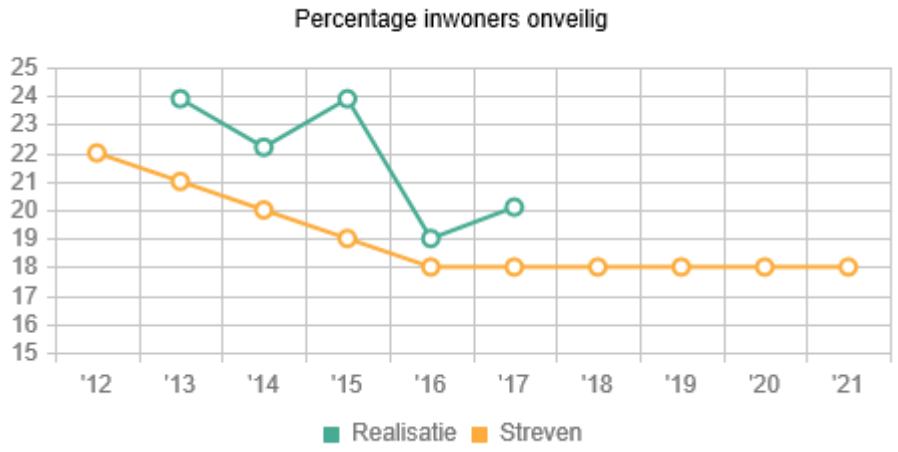

Toelichting

Het veiligheidsgevoel is erg afhankelijk van externe factoren waar een gemeenten weinig invloed op hebt. Het percentage is licht gestegen van 19% naar 20,1 %. dit is een marginale stijging en is al snel veroorzaakt door incidenten tijdens de uitvraag.

De indicator sluit aan bij thema 5 in de volgende paragraaf.

10. Opkomstpercentage waarbij de brandweer na een melding tijdig ter plaatse is

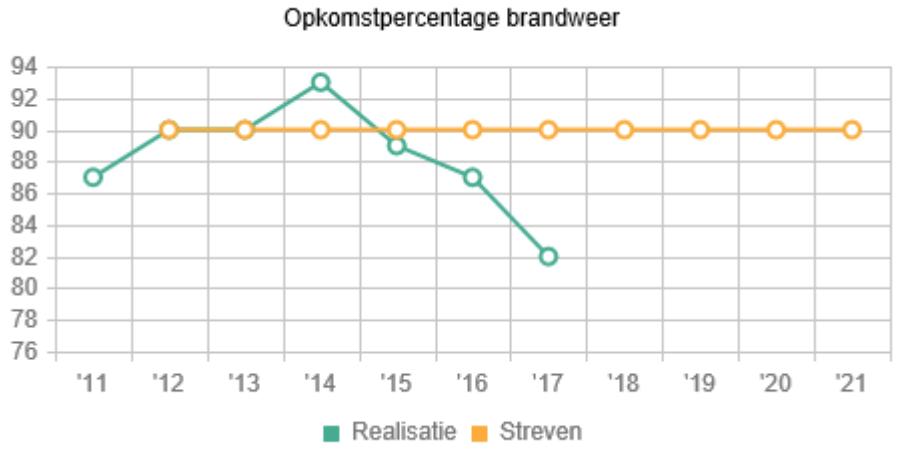

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting

Het gemiddelde opkomstpercentage waarbij de brandweer tijdig ter plaatse is, is in 2017 wederom gedaald. Dit wordt wederom veroorzaakt doordat het aantal (loze) uitrukken sterk verminderd is. Hierdoor wordt de indicator in negatieve zin beïnvloed. Verder blijven de vrijwillige kazernes Boekelo en Glanerbrug moeite houden met het halen van de in het dekkingsplan vastgestelde uitruktijden. Dit heeft vooral te maken met de beschikbaarheid van voldoende vrijwilligers overdag.

De indicator sluit aan bij thema 5 in de volgende paragraaf.

11. Beoordeling schouwresultaten 'schoon'

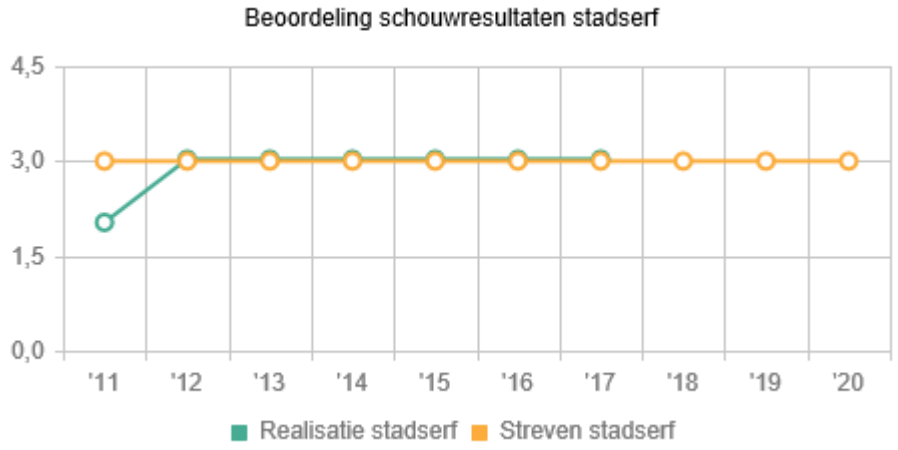

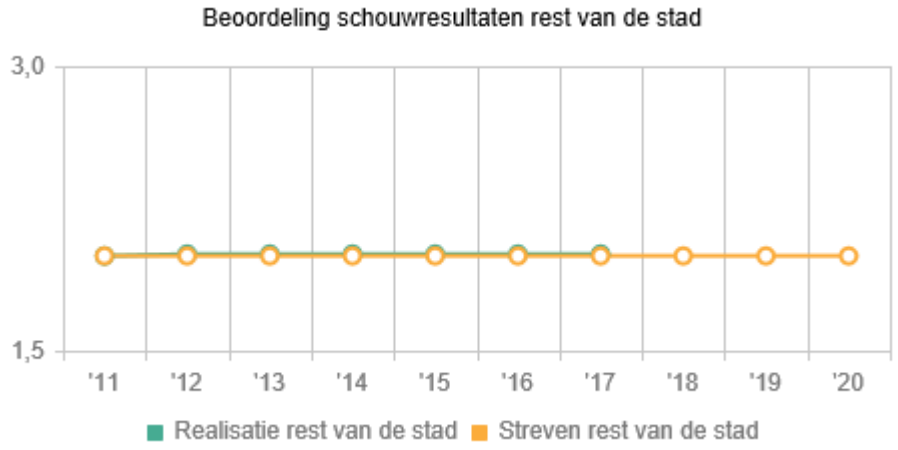

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De schouwresultaten geven aan dat de stad op niveau 'basis' is onderhouden en de binnenstad op niveau 'hoog'. Een en ander overeenkomstig de afspraken met de raad.

De indicator sluit aan bij thema 6 in de volgende paragraaf.

12. Rapportcijfer voor de waardering van de kwaliteit van het openbaar groen

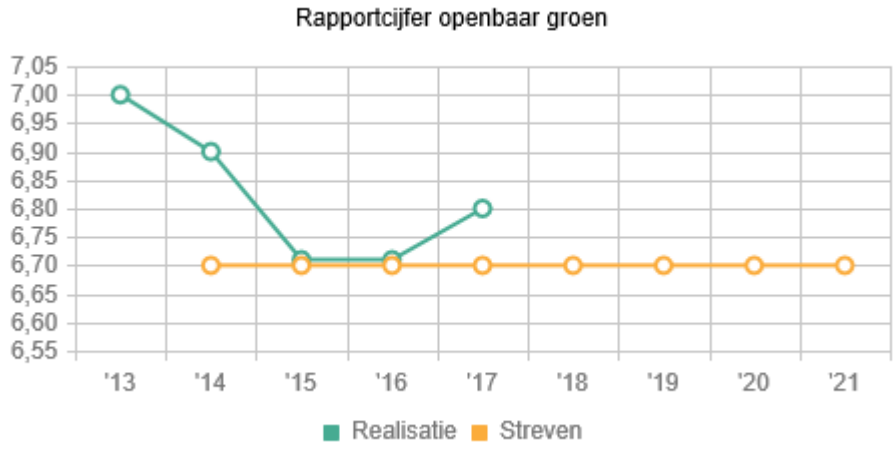

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De waardering voor de kwaliteit van het openbaar groen is in 2017 iets toegenomen ten opzichte van 2015 en 2016. De waardering in 2017 is een fractie hoger dan de streefwaarde.

De indicator sluit aan bij thema 6 in de volgende paragraaf.

13. Naleefgedrag milieugerelateerde handhaving

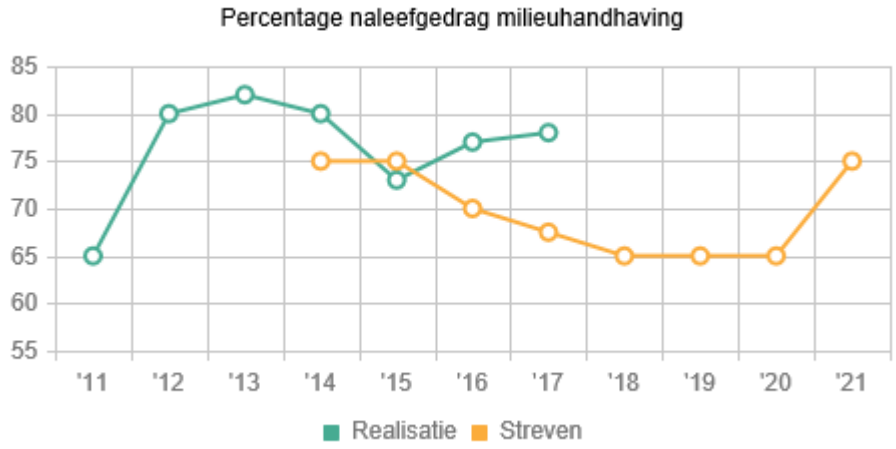

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De analyse van de controlegegevens over 2017 laat een naleefpercentage zien van 78%. Het naleefgedrag is daarmee zeer licht (1%) gestegen. De stijging is zodanig klein dat er geen aanwijsbare reden voor te geven is. Het overgrote deel van de geconstateerde tekortkomingen was zo gering dat een waarschuwing voldoende was.

De indicator sluit aan bij thema 8 in de volgende paragraaf.

Doelstelling D: Stimuleren van een duurzame leefomgeving

14. Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (WEconomy)

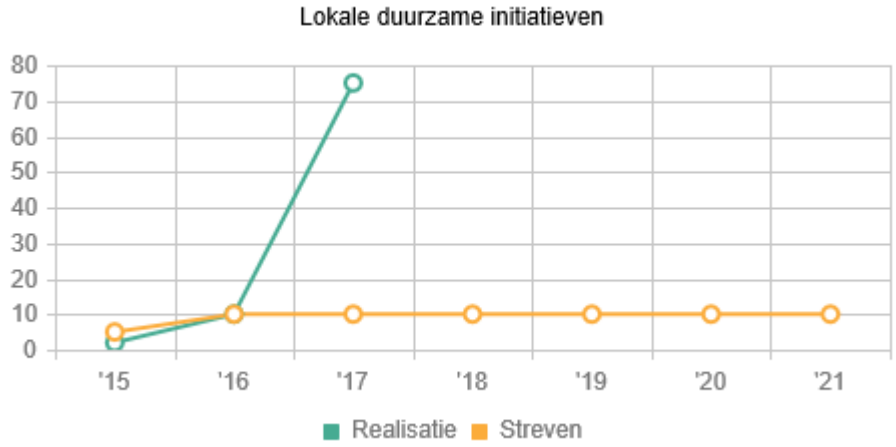

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Gemeten wordt het aantal nieuwe collectieve bewonersinitiatieven met betrekking tot duurzaamheid. De geweldige toename in duurzame initiatieven wordt met name veroorzaakt door dat verduurzaming van wijken in de afgelopen jaren steeds meer gemeengoed is geworden en veel inwoners van onze stad zijn hier uit eigen beweging en met elkaar mee bezig. Dit heeft inmiddels geresulteerd in ruim 75 duurzame initiatieven en acties in de vijf stadsdelen. Dit zijn 65 meer dan in 2016. De meeste initiatieven dragen bij aan de speerpunten biodiversiteit en klimaatadaptatie, circulaire economie (afval) en energie. Daarnaast dragen de activiteiten vaak bij aan talentontwikkeling (educatie) en sociale duurzaamheid.

De indicator sluit aan bij thema 7 in de volgende paragraaf.

15. Gemiddeld energielabel. Beoogde labelverdeling van de woningvoorraad

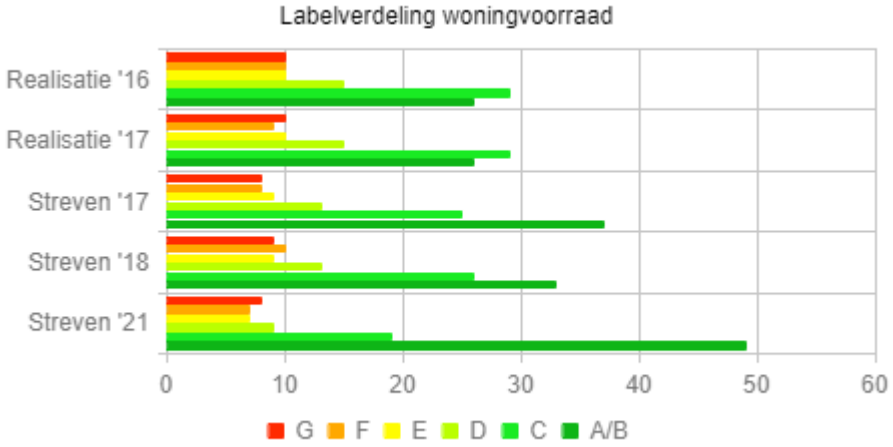

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De huidige labelverdeling loopt achter bij de doelstelling. Veel energiemaatregelen worden echter vertraagd in een aangepast energielabel verwerkt. De indicator zegt daarmee slechts beperkt iets over de huidige stand van zaken. Met de corporaties zijn goede afspraken gemaakt mbt de (energie)kwaliteit van nieuw te bouwen woningen. In 2018 maken alle corporaties een roadmap die zich richt op een aardgasloze samenleving in 2050. Bij particulieren zien we een langzaam toenemende aandacht voor het nemen van energiebesparende maatregelen. De verwachting is dat in de toekomst andere indicatoren (dan het energielabel) relevanter zullen worden.

De indicator sluit aan bij thema 9 in de volgende paragraaf.

16. Planologische reservering van het aantal locaties voor wind- en zonne-energie

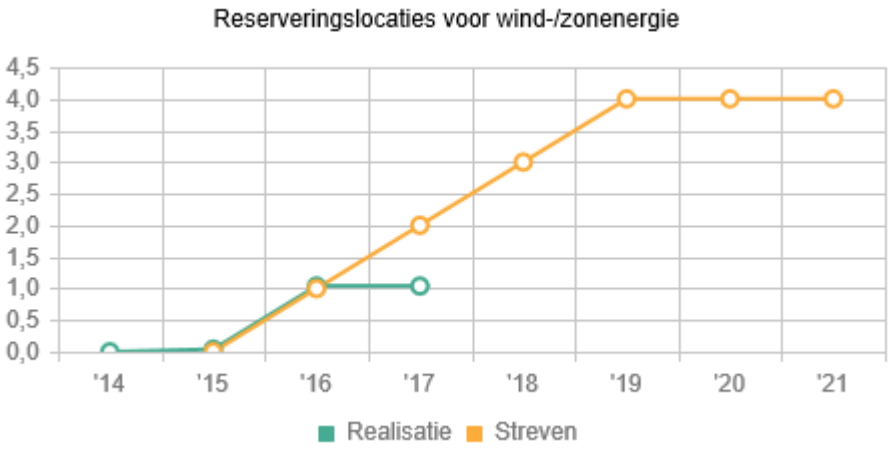

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
In 2017 werd er één locatie aangewezen voor de realisatie van een zonnepark. Dit zonnepark heeft een oppervlakte van 20 hectare en zal verrijzen ten noordwesten van de bedrijfslocatie van Twence. Gelet op het aantal in behandeling zijnde projectvoorstellen wordt verwacht dat

het verschil tussen het aantal geprognosticeerde (3) en het aantal gerealiseerde planologische reserveringen (2) in 2018 kan worden ingelopen.

De indicator sluit aan bij thema 9 in de volgende paragraaf.

17. Energiebesparing per jaar:
Elektriciteit:

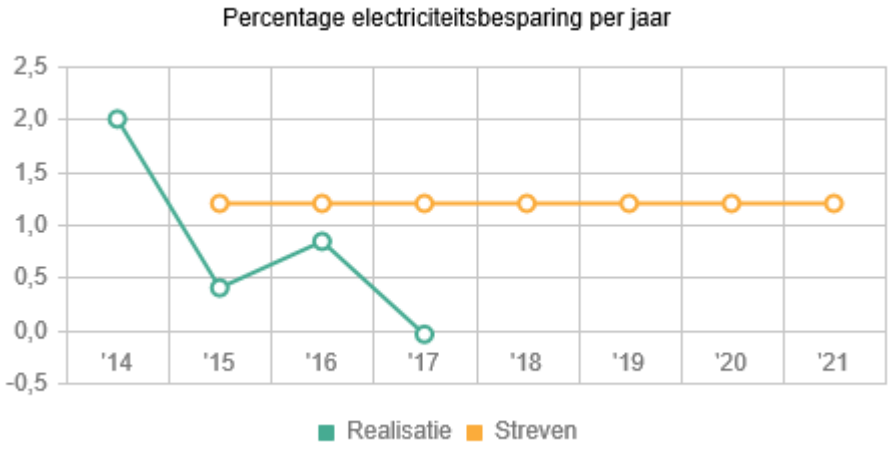

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
In 2017 zijn we meer, in plaats van minder energie gaan verbruiken. Deze ontwikkeling is waarschijnlijk toe te schrijven aan de aantrekkende economie.

Gas:

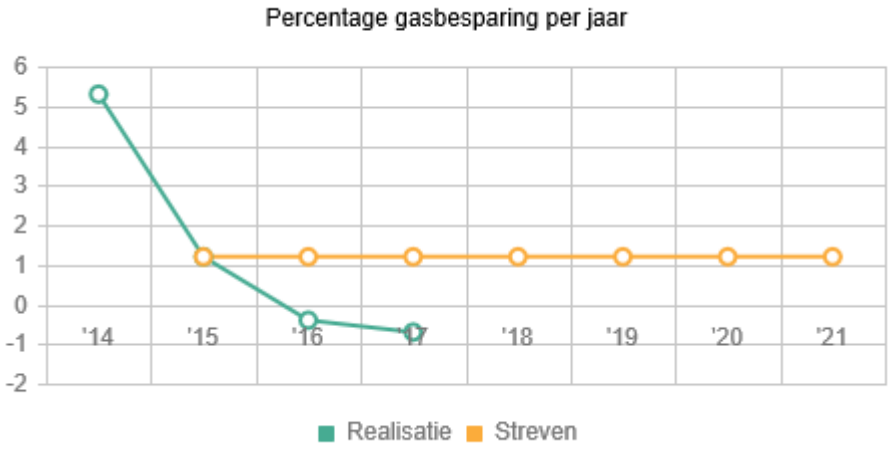

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
In 2017 zijn we meer, in plaats van minder energie gaan verbruiken. Deze ontwikkeling is waarschijnlijk toe te schrijven aan de aantrekkende economie.

De indicator sluit aan bij thema 9 in de volgende paragraaf.

18. Toename scheidingspercentage restafval

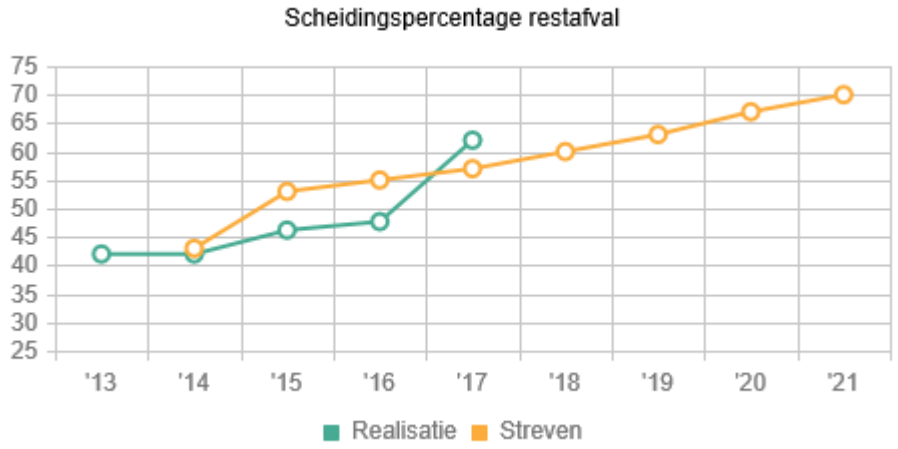

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Het scheidingspercentage voor huishoudelijk restafval heeft een fikse sprong gemaakt van 47,7% in 2016 naar 62% in 2017. Dit is een direct gevolg van de invoering tariefdifferentiatie (Diftar) op restafval met ingang van 1 januari 2017. Met dit scheidingspercentage gaan we reeds richting de doelstelling voor 2019. Het doel van 60% in 2018 is nu al gehaald én overschreden. Met het behaalde scheidingspercentage liggen we op koers om in 2020 aan te kunnen sluiten bij de landelijke doelstelling van 75%.

De indicator sluit aan bij thema 10 in de volgende paragraaf.

19. Kg's restafval per inwoner/jaar (afname)

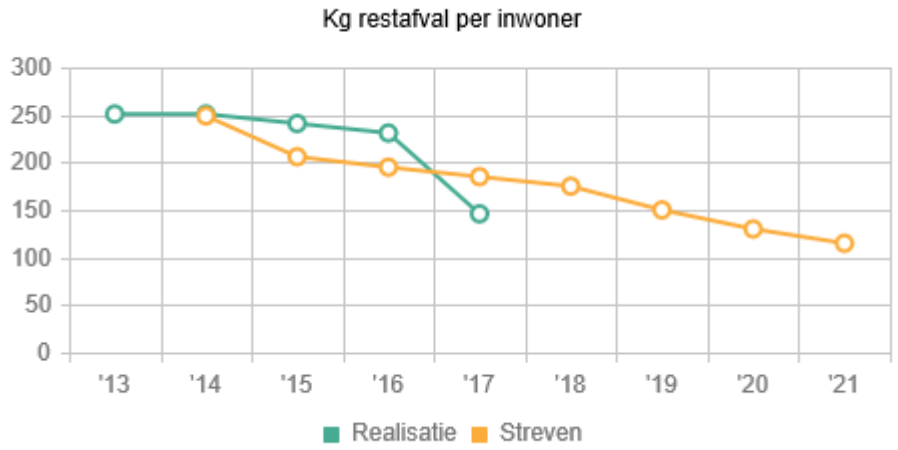

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De hoeveelheid huishoudelijk restafval per inwoner is boven verwachting gedaald van 231 kg per inwoner in 2016 naar 146 kg in 2017. Ook dit is een direct gevolg van de invoering Diftar op restafval met ingang van 1 januari 2017. In dit geval komen we met deze doelstelling reeds in de buurt van de doelstelling voor 2020 en hiermee de landelijke doelstelling van 130 kilogram per inwoner per jaar. De stip aan de horizon in Twente is 50 kilogram per inwoner per jaar.

De indicator sluit aan bij thema 10 in de volgende paragraaf.

20. Aantal ondersteuningsvragen aan de duurzaamheidsmakelaar

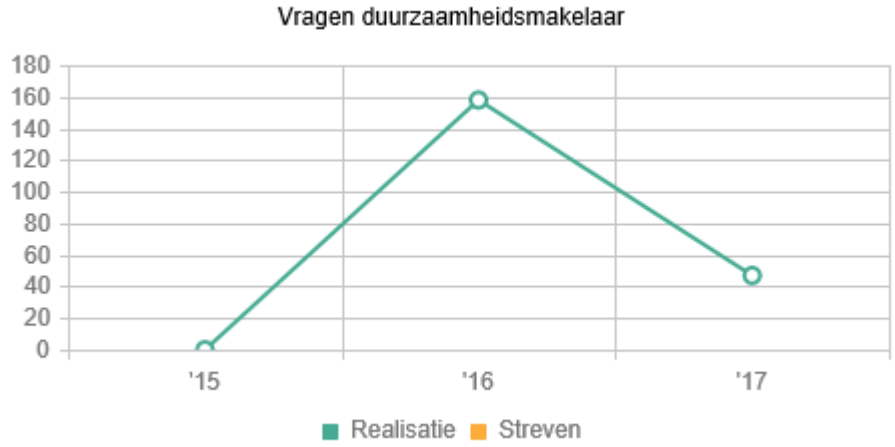

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Ondersteuningsvragen komen binnen via (lopende) duurzaamheidsprojecten (bv. Groene Loper), via de mailbox (www.enschede.nl/duurzaam053), via Jij maakt de buurt en via de stadsdelen.

In de stadsdelen worden zij begeleid door medewerkers van het stadsdeel en soms doorgeleid naar een van de speerpunttrekkers. Zij trachten de initiatiefnemer te ondersteunen en waar mogelijk te verbinden aan andere initiatieven in de stad.

Er wordt bijgehouden welke (ondersteunings)vragen worden gesteld via de mailbox duurzaam053 (cijfer 2017 is: 47 ondersteuningsvragen). Hierin is een dalende lijn te zien t.o.v. 2016. Niet geteld worden ondersteuningsvragen via het ambtelijk apparaat. Het aantal (ondersteunings)vragen maakt inzichtelijk wat het meerjarig gebruik is van deze “Enschedese digitale vraagbaakfunctie”. In het Actieplan Duurzaamheid zijn m.b.t. deze indicator geen streefwaardes vastgesteld.

Het is niet een indicator van kwaliteit of waardering. Het laat slechts zien of de mailbox duurzaam053 een veel gebruikt kanaal is om vragen te stellen zonder daar een waarde aan toe te kennen.

De indicator sluit aan bij thema 7 in de volgende paragraaf.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren vanaf 2017 verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Score	Bron
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	137 (2016)	Bureau Halt
1. Veiligheid	Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	1,3 (2014)	KLPD
1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 10.000 inwoners	3,0 (2016)	CBS
1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 10.000 inwoners	5,9 (2016)	CBS
1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	5,0 (2016)	CBS
1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	7,0 (2016)	CBS
7. Volksgezondheid en milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	0,4%(2016)	RWS

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Samen met partners behouden en versterken van de ‘dynamische en vitale’ stad

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 1: Stedelijke ontwikkeling		
1. Samen met partners een groot deel van de gebiedsvisies op de wijken in de stad opstellen. Op basis hiervan maken wij gebiedsgerichte afspraken met de corporaties.	●	○
2. We stellen een agenda Wonen & Zorg op en voeren deze vervolgens uit.	●	●
3. We doen een voorstel voor de aanpassing van de Gids Buitenkans.	●	●
4. We passen de monitoring van de woningvoorraad aan.	●	▼
5. We dringen de plannen voor appartementen buiten de prioriteitsgebieden terug.	▼	▼
6. We ontwikkelen een nieuwe strategie voor de Zuiderval en de aanpalende gebieden.	●	●
7. We leggen een nieuw bestemmingsplan voor de ontwikkeling van groene woonmilieus in het plan Leuriks-Oost voor aan de Raad.	▼	▼
8. We sluiten de grondexploitatie Twekkelerveld af.	●	●
9. We maken een nieuw voorstel voor een tweede fase van het project 'Bouwen in de wijk'.	■	▼
10. We verminderen en stroomlijnen het fysieke, economische en sociale beleid en de beleidsregels die relevant zijn voor de omgeving.	●	●

11. We verbeteren de besluitvorming over de fysieke ontwikkeling van de stad.	■	●
12. Vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet in 2019 gaan we experimenteren met een Omgevingsplan voor het Binnensingelgebied om leerervaringen op te doen.	●	●
13. We kiezen voor een globaal faciliterend bestemmingsplan voor de invulling van de voormalige luchthavenlocatie/TBT.	■	▼
14. Wij gaan de tijdelijke formatie voor omgevingsmanagement uitbreiden.	●	●
Verbonden partij: Regio Twente (RO en wonen) *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* - In het verlengde van de regionale woonvisie die begin 2016 is vastgesteld, worden afspraken gemaakt over de omvang en kwaliteit van de woningproductie in Twente. - Coördinatie van de inbreng in G32, VNG en dergelijke. - Binnen de regio is de samenwerking met de NT-gemeenten intensiever, vooral op wonen en grondzaken.		●

Legenda: ▼= niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 1 Opstellen gebiedsvisie i.s.m. partners
Om onze woon- en leefgebieden leefbaar en gezond te houden willen we samen met de corporaties en daarna ook met andere partijen werken aan een dynamische investeringsagenda. Veranderd ten opzichte van het voornemen (om gebiedsvisies te maken) is dat we hierbij:

- beginnen met een gedeelde analyse van de wijken (in plaats van het breed opstellen van visies voor alle wijken);
- starten met het uitwerken van een gedeelde visie wanneer we weten waar de urgentie en potentie om zaken aan te pakken het hoogst is;
- niet stoppen bij het opstellen van de visie maar juist ook werken aan de gezamenlijke investerings- en uitvoeringsagenda.

Met deze aanpak delen we niet alleen de droom met elkaar, maar juist ook de weg naar resultaat. De grootste uitdaging zit hem namelijk niet in het visionaire, maar in het dichten van het gat tussen ambities en investeringsmogelijkheden. Het op buurtniveau zoeken naar synergie in samenwerking met andere domeinen en spelers (1+1=3) en het daarna strategisch kiezen en richten van de verschillende begrotingen is de sleutel die we de dynamische investeringsagenda noemen.

Actiepunt 4 Aanpassen monitoring woonvoorraad
Op basis van de Woonvisie en de regionale woonafspraken moet elke woning raak zijn. Om de woonwensen van de huidige en potentiële inwoners van Enschede beter in beeld te krijgen, wordt er gewerkt aan een flexibel en adaptief monitorsysteem ten aanzien van de Enschedese woningmarkt. Dit vergt een extra inspanning ten opzichte van de huidige monitoring, waarbij met name uitgegaan wordt van kwantitatieve data.

Ondanks de aantrekkende markt zal het aantal toevoegingen aan de huidige woningvoorraad beperkt zijn; elke woning moet dan ook van toegevoegde waarde zijn. Om hierin de juiste keuzes te kunnen maken en het aanbod goed af te stemmen op de huidige en toekomstige

vraag, is een omslag nodig naar een monitorsysteem dat meer inzicht biedt in kwalitatieve wensen en ontwikkelingen vanuit de markt en samenleving.

Actiepunt 5 Terugdringen plannen appartementen buiten prioriteitsgebied
Elke woning moet raak zijn. Nadere bestudering van de appartementenprogrammering heeft opgeleverd, dat veel van de programmering ook raak is qua plek en type: het gaat vaak over relatief ruime appartementen in het centrum of in een groen woonmilieu. Op de TETEM locatie in Roombeek laat het vigerende bestemmingsplan de realisatie van ca 280 appartementen in twee gebouwen toe. Dat volume is op deze locatie minder wenselijk. Bijsturing is gelet op de bestemming niet of slechts tegen enorme kosten (afkoop) mogelijk te maken. De plannen van de corporaties liggen vaak buiten het centrum. Voorstel is om deze nader onder de loep te nemen bij de Gebiedsvisies.

Actiepunt 7 Nieuw bestemmingsplan Leurinks-Oost
Voorlopig wordt geen start gemaakt met een bestemmingsplan voor de ontwikkeling van groene woonmilieus in het plan Leuriks-Oost. Er wordt gewacht op de uitkomsten van een extern rapport over de behoefte aan diverse (stedelijk) woonvormen, bijvoorbeeld suburbaan wonen. De woningprogrammering wordt hierop afgestemd.

Actiepunt 9 Nieuw voorstel 2e fase "Bouwen in de Wijk"
Vanuit prioritering op de aandachtgebieden heeft dit vertraging opgelopen. Er heeft in 2017 een ambtelijke verkenning plaatsgevonden die in 2018 aan de raad wordt voorgelegd.

Actiepunt 11 Verbeteren besluitvorming fysieke ontwikkelingen
We hebben nieuwe platforms ingericht waarin we snel een integrale en strategische afweging maken.

Actiepunt 13 Globaal faciliterend bestemmingsplan voormalige luchthavenlocatie/TBT
We kiezen voor een globaal eindplan voor de invulling van de voormalige luchthavenlocatie/TBT waarbij gebruik gemaakt wordt van de relevante onderdelen uit de Crisis- en herstelwet (experimentstatus/ontwikkelgebied). Het bestemmingsplan voor de gebiedsontwikkeling Luchthaven is 5 februari 2018 vastgesteld.

Doelstelling B: Stimuleren van de bruisende stad

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 2: Beleving in de (binnen)stad.		
15. In 2017 bespreken wij met de Openbare Bibliotheek, Twentse Welle, Wilminktheater, Atak en andere partners welke veranderingen nodig zijn voor een toekomstbestendige culturele sector voor Twente en Oost-Nederland op de lange termijn.	●	●
16. We werken toe naar een toekomstbestendig cultuuraanbod door te experimenteren met podiumkunst, musea en erfgoed en educatie & talentontwikkeling.	●	●
17. Poppodium Atak fuseert met het Hengelose Metropool.	●	▼
18. Museum Twentse Welle stemt haar nieuwe profiel en programmering verder af met partners binnen het Roombeek Cultuurpark, zodat de beleving en bekendheid van het geheel blijft groeien.	●	●
19. De transitie van de bibliotheek vraagt in 2017 verdere concretisering van	■	▼

afspraken met partners in de stad.		
20. cultuureducatie met kwaliteit krijgt een vervolgperiode van 4 jaar.	●	●
21. Enschede Promotie stemt haar aanscherping verder af met partijen in de stad en stapt over op een doelgroepenstrategie.	●	●
22. We stellen het evenementenprogramma 2017 vast.	●	●
Thema 3: Binnenstad (centrum)		
23. Verder uitwerken van acties/activiteiten binnen de speerpunten van de Agenda Centrum, onder andere het opstellen van wijkprogramma's.	●	●
24. Doorlopen van vaststellingsprocedure bestemmingsplan binnenstad.	●	●
25. Een vervolg geven aan diverse stedelijke ontwikkelingsprojecten, zoals de Spoorzone, de Laares, de Boddenkamp en de Bothoven.	●	●
26. Samen met marktpartijen verder vormgeven van de gebiedsontwikkeling Kop Boulevard en transformatie/herontwikkeling locatie Ariënsplein	●	●
27. Begeleiden van marktpartijen bij in voorbereiding zijnde ontwikkelingen en nieuwe initiatieven, waar mogelijk ondersteund vanuit het Actieprogramma Binnenstad.	●	●
28. Diverse mobiliteitsprojecten uitvoeren, waaronder wijkverkeerscirculatieplan Hogeland/Getfert en fietsmaatregelen.	●	●
29. Diverse beheer- en onderhoudsprojecten (riolering, wegen, water en groen) en wijkbeheerplannen uitvoeren.	●	●
Verbonden partij: Twentsche Schouwburg *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Het voortouw om te komen tot regionale afstemming van de (meer vraaggerichte) podiumprogrammering en -marketing.		●

Legenda: ▼ = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 17 Fusie Atak en Metropool
In 2017 is de pilot gestart om de samenwerking te intensiveren. De resultaten van deze pilot waren zo positief dat april 2017 besloten is om het fusieproces te versnellen. Atak en Metropool hebben hiervoor een inhoudelijk plan gemaakt voor een gezamenlijk poppodium. Laatste stap hiervoor was de uitvoering van een accountantsonderzoek. Op basis van een accountantsonderzoek is besloten om de subsidie aan Atak stop te zetten. De ontwikkeling van een bovenstedelijk poppodium is verder gegaan op basis van het plan dat reeds was opgesteld. Op 1 april 2018 is het nieuwe poppodium operationeel.

Actiepunt 19 Transitie Bibliotheek
De bibliotheek heeft onderzocht of er voor hun mogelijkheden zijn om zich te huisvesten in het muziekkwartier om daarmee de samenwerking met de andere culturele partners te versterken. De eerste inschatting is positief. Daarnaast blijkt de vestiging van een lunchroom in het huidige gebouw een succes en lopen er overleggen met de scholen over het gebruik van leegstaande schoollokalen door de bibliotheek.

Doelstelling C: Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 4: Burger- en overheidsparticipatie.		
30. Verkennen aan welke vernieuwingen behoefte is op het gebied bewonersvertegenwoordiging en zeggenschap (zie ook thema Versterken samenwerking).		
31. Onderzoeken of binnen het ontwikkelproces naar betere manieren van vertegenwoordiging en zeggenschap van inwoners verschillende verbetermogelijkheden en werkvormen mogelijk zijn, waaronder de mogelijkheden van een pilot 'wijkaandeel'.		
32. Een methode ontwikkelen om niet-wijkgebonden bewonersinitiatieven te faciliteren.		
33. Het Sociaal Economisch Plan (SEP) en Herontwikkelingsplan Wesselerbrink-Noord gaan we in 2017-2018 afronden.		
34. Het actieprogramma 'Thuisvoelen en Meedoen' uitvoeren en zorgen dat nieuwe stadsgenoten meedoen in Enschede en zich thuis voelen in de stad.		
Thema 5: Openbare orde en veiligheid.		
35. We stellen een ondermijningsbeeld op van de hele stad.		
36. We organiseren een structureel 'Casusoverleg doelgroepen aanpak' om alle interventiemethoden goed op elkaar af te stemmen bij de aanpak van de (drugs)overlast.		
37. In het kader van de aanpak van (drugs)overlast richten wij een meld- en analysepunt in met betrekking tot ondermijningssignalen.		
38. We stellen een actueel veiligheidsplan 2017-2020 op en voeren dit uit.		
39. We voeren een pilot uit om inwoners als partner op het gebied van veiligheid te betrekken.		
40. We presenteren en passen onze resultaten en innovatieve oplossingen uit de Pilot Veilig Voetbal toe bij de wedstrijden van het EK Vrouwenvoetbal.		
41. We verstevigen onze informatiepositie op het gebied van veiligheid met een veiligheidsdashbord, gebruikmakend van (big) data.		
42. we voeren, samen met Twente Safety & Security, de City Deal Stedelijke Veiligheid uit.		
Verbonden partij: Veiligheidsregio Twente *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Centrale regie voeren op het zoveel mogelijk voorkomen en bestrijden van rampen en crises in Twente, in samenwerking met diverse hulpdiensten en overheden.		
Thema 6: Beheer en onderhoud openbare ruimte.		
43. We actualiseren de 'Kaders voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen 2014 – 2017' en het 'Openbare verlichtingsplan 2014 – 2017.		
44. We starten een pilot (als eerste Dimpact-gemeente) samen met Dimpact voor het verder vereenvoudigen van de meldingen openbare ruimte via 'Slim Melden' voor bewoners, medewerkers en onze partners.		

45. We onderzoeken samen met Duitse partners nieuwe mogelijkheden voor het beheer en onderhoud om zo meer kennis uit te wisselen.		
46. We vullen van de resterende taakstelling in vanuit het traject conform raadsvoorstel. We gaan het maaibeleid heroverwegen om de ingezette verruwing deels terug te draaien.		
47. We reconstrueren de Prinsessentunnel.		
48. We starten met de aanleg van de stadsbeek.		
49. We richten een kennispunt water in.		
50. We evalueren de in 2016 met de ondernemers op de bedrijventerreinen Euregio en Havengebied gemaakte afspraken over zelfbeheer van de openbare ruimte.		
Verbonden partij: Openbaar lichaam Crematoria Twente (begraafplaatsen) *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Dragen bij aan onze wettelijke verplichtingen op het gebied van de lijkbezorging.		
Verbonden partij: Onderhoud Enschede *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Uitvoeren van het onderhoud van de openbare ruimte. Daarmee draagt zij bij aan de realisatie van de doelen voor de openbare ruimte en de arbeidsmarktdoelstellingen: - Het behoud van het gewenste kwaliteitsniveau en het woon- en vestigingsklimaat van de stad. - 60% van het personeel van Onderhoud Enschede BV bestaat uit mensen uit de arbeidsmarktdoelgroep. - De werkzaamheden dragen bij aan de programma's versterken economie en duurzame leefomgeving en zijn van invloed op de indicatoren 3, 11 en 12.		
Thema 7: Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (Weconomy)		
51. We communiceren over duurzame daden via de 'groene' pagina in de Huis-aan-Huis.		
52. We organiseren bijeenkomsten (duurzaam sportcafé) voor sportverenigingen, waarin verduurzamingsmogelijkheden voor sportverenigingen door ambassadeurs worden toegelicht.		
53. we ondersteunen duurzame bewonersinitiatieven.		
Thema 8: Wettelijke taken en deregulering		
54. We breiden de handhavingscapaciteit uit in de openbare ruimte.		
55. We breiden de handhavingscapaciteit uit voor de invoering van Diftar.		
56. We implementeren de in 2016 opgestarte 2e fase Deregulering Fysieke domein.		
57. We evalueren de gedereguleerde producten van de 1e fase.		
58. We bereiden een sociaal plan voor de medewerkers van de 14 gemeenten en de provincie die overgaan naar de nieuwe OD Twente (voormalige RUD).		
59. We ontwikkelen het instrument van de groene leges door.		
Verbonden partij: RUD *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* De RUD is een organisatie van Twentse gemeente en de provincie die op het		

gebeid van met name toezicht en handhaving van milieuregelgeving, vergunningen en meldingen namens de partners en dus namens Enschede optreedt. Daarmee geeft de RUD gevolg aan landelijke, regionale en gemeentelijke beleidskaders. Uiterlijk per 1 januari 2019 dient de huidige netwerkorganisatie (RUD) omgezet te zijn in een formele gemeenschappelijke regeling (ODT)		

Legenda: = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 39 Pilot "gebiedsgerichte analyse"
Met de pilot "gebiedsgerichte analyse" hebben wij met inwoners, politie, woningbouw en gemeentelijke partners in een specifiek gebied een integrale analyse uitgevoerd naar subjectieve en objectieve veiligheidssignalen. Deze integrale aanpak samen met burgers heeft niet allen tot een integraal beeld en draagvlak in de buurt geleidt maar ook tot vernieuwende inzichten die verder gaan dan openbare orde en veiligheid.

Actiepunt 40 Toepassen resultaten pilot Veilig Voetbal bij EK vrouwen
De ontwikkeling innovatieve oplossingen kost meer tijd dan verwacht en heeft door capaciteitsgebrek vertraging opgelopen. Wij hebben het project daarom overgedragen aan de Veiligheidsregio. Deze pakt het project in samenwerking met partners verder op in relatie tot de reguliere voetbalwedstrijden.

Actiepunt 41 Verstevigen informatiepositie veiligheid
De investering in data-analyse van onze veiligheidsgegevens in- en extern, levert nieuwe inzichten op met betrekking trends en locaties. zo kunnen we onze regierol op openbare orde en veiligheid beter invullen. Zie ook actiepunt 39.

Actiepunt 58 Voorbereiden sociaal plan ODT
De implementatie van het ODT en daarmee samenhangende voorbereiding van het sociaal plan zijn doorgeschoven naar 2018. De ODT zal per 1 januari 2019 van start gaan.

Doelstelling D: Stimuleren van een duurzame leefomgeving

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 9: Duurzame energievoorziening		
60. We vertalen de resultaten van het participatieproces 'Enschede wekt op' in de uitwerking van enkele scenario's voor de productie van duurzame energie tot 2030.		
61. We toetsen die scenario's op de gevolgen voor het milieu in de vorm van een milieueffectrapportage.		
62. We bereiden een voorstel voor, voor het aanwijzen van locaties voor de (grootschalige) productie van duurzame energie, die vervolgens vertaald gaan worden in een structuurvisie/omgevingsvisie.		
Thema 10: Afvalstoffen: afvalloos Twente		
63. We voeren de tariefdifferentiatie in voor de inzameling van restafval als eerste stap om de inzamelresultaten (toename scheidingspercentage en afname hoeveelheid restafval per inwoner) te verbeteren.		

64. We optimaliseren de afvalbrengpunten en de mogelijke inrichting naar één milieupark om aansluitend op de tariefdifferentiatie en de omgekeerde inzameling de mogelijkheden voor het aantal te scheiden grove afvalstromen verder uit te breiden	○	○
Verbonden partij: Twente Milieu *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Draagt bij aan de ambitie van de gemeente op het gebied van afvalloos Twente. Dit doet Twente Milieu door de inzameling van de door ons afgesproken afvalstoffen.		●
Verbonden partij: Twence *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Draagt bij aan de taak van de gemeente om te voorzien in een doelmatig beheer van afvalstoffen door de verbranding van restafval. Met het vergisten van GFT-afval, de productie van duurzame energie en het terugwinnen van grondstoffen draagt Twence ook bij aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen.		●
Thema 11: Circulaire Economie		
65. De gescheiden inzameling van verpakkingsafval bij scholen en sportverenigingen combineren met de aanpak van zwerfafval.	●	▼
66. Een project uitvoeren met het doel de organisatie van biomassaketens beter te stroomlijnen door de aanbodkant (buitengebied/landschapsonderhoud) beter te laten aansluiten bij de vraagkant.	●	●
67. Verkennen van de aanplant van biomassa (Olifantengras) op braakliggende gemeentelijke arealen.	●	●
68. De gescheiden inzameling van afval in openbare ruimte (proef in de binnenstad/stadserf).	●	●
69. Afvalcoaches inzetten die in de wijken burgers stimuleren tot preventie en een betere scheiding van huishoudelijk afval.	●	●
70. In samenhang met het thema WEconomy: het verbeteren van de afvalpreventie en de afvalinzameling en afvoer bij evenementen.	●	▼
Thema 12: Klimaatadaptatie		
71. We leggen de stadsbeek aan.	●	●
72. We stimuleren de afkoppeling van riool in lopende projecten.	●	●
73. We vergroenen de daken en openbare ruimte.	●	●
74. We nemen deel als proefgemeente in de landelijke greendeal.	○	○
75. We faciliteren groen op dak op onder andere het voormalige V&D-pand.	●	○
76. We onderzoeken samen met Saxion de mogelijkheden van een klimaatactieve regenton voor waterberging bij stortbuien.	●	●

Legenda: ▼ = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Actiepunt 64 Optimaliseren afvalbrengpunten tot een milieupark
Het haalbaarheidsonderzoek is afgerond en om financiële redenen wachten we op dit moment nog met de overgang naar één milieupark.

Actiepunt 65 Combineren gescheiden inzamelen met zwerfafval
Het onderdeel inzameling van verpakkingsafval bij scholen en sportverenigingen is afgerond, maar wordt in de komende jaren nog wel verder uitgebreid. Het blijkt nog wel een uitdaging om de te betrekken partijen (scholen en sportverenigingen) te motiveren om structureel zwerfafval op te ruimen. De scholen hebben andere hoge prioriteiten (educatieve onderwerpen) die op dit moment voorrang krijgen. De bestrijding van zwerfafval in combinatie met verpakkingsafval loopt achter.

Actiepunt 70 Verbeteren van de afvalpreventie, de afvalinzameling en afvoer bij evenementen
Het verbeteren van de afvalpreventie, de afvalinzameling en afvoer bij evenementen is door gebrek aan capaciteit stil gelegd.

Actiepunt 75 Faciliteren groen dak voormalig V&D gebouw
Er zijn diverse gesprekken geweest met de vastgoedeigenaar om een groen op dak te realiseren. de gemeente stimuleert en initieert dit idee. De vastgoedeigenaar beraadt zich op de uitvoeringsmogelijkheden.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

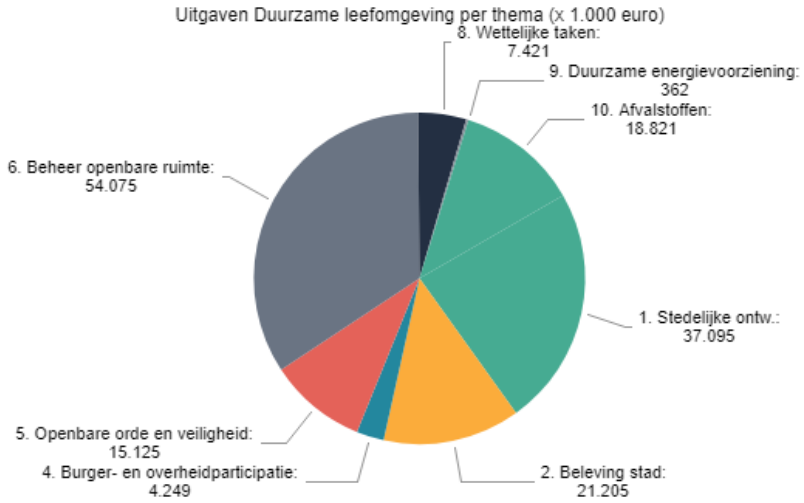

Duurzame leefomgevingBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	146.653	166.311	158.353	7.958
Baten	76.662	96.013	100.692	4.679
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**69.992**	**70.298**	**57.661**	**12.637**
Storting reserves	6.302	6.784	11.152	-4.367
Onttrekking reserves	7.291	7.976	2.314	-5.662
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-990**	**-1.191**	**8.838**	**-10.029**
Resultaat	**69.002**	**69.106**	**66.499**	**2.607**

Toelichting
Het financieel resultaat van het programma Duurzame leefomgeving bedraagt 2,6 miljoen euro positief ten opzichte van de actuele begroting 2017.

Dit wordt veroorzaakt door onder andere negatieve (0,3 miljoen euro) en vooral incidentele positieve (2,9 miljoen euro) resultaten.

- Stadsdeelbeheer laat een voordelig resultaat zien van 0,7 miljoen door het vervallen van kapitaallasten woonwagencentrum en het moeten activeren van investeren maatschappelijk nut.
- Het positieve product resultaat Beleid leefomgeving, ad 0,4 miljoen euro, vloeit voort uit het herijken van het Bodem Uitvoeringsprogramma, de afrekening AZC 2016 en het niet besteden van een incidentele meevaller explosievensubsidie.
- Bij het product stadsdeelsgewijs werken ontstaat een voordeel van 0,5 miljoen euro door het vrijvallen van een deel reserve wijkbudgetten, lagere uitgaven intensiveringsgelden en werkbudgetten als gevolg van de uitgaven stop.
- Bij het product vergunningen is een voordelig resultaat ontstaan door het hoger aantal vergunning aanvragen dan begroot in totaal ruim 0,4 miljoen euro.
- Bij het product Grondbedrijf is een voordelig resultaat te zien doordat ontvangen RO-bijdragen van derden hierop zijn verantwoord (0,3 miljoen euro).
- In het eindproduct Locatieontwikkeling wordt het positieve resultaat (0,2 miljoen euro) vooral verklaard doordat de benodigde voorziening voor de verbonden partijen ADT en RBT zijn verlaagd.

Daarnaast waren er nog een aantal kleine meevallers o.a. in openbare orde en veiligheid, ruimtelijke ontwikkeling , openbare verlichting, etc. in totaal was dit 0,4 miljoen euro.

Bij een aantal producten zijn tekorten ontstaan . Bij het product Afvalstoffenheffing zijn de kosten voor calamiteiten en plaagdierbestrijding als gevolg van meer inzet 0,1 miljoen euro hoger geweest dan begroot.

Bij het product Gladheidsbestrijding zijn de kosten 0,1 miljoen hoger geweest door de weersomstandigheden in de eerste maanden van dit jaar. Het aantal gladheidsbestrijdingsacties waren daardoor hoger dan normaal.

Overige tekort van 0,1 miljoen euro bestaat uit diverse kleine tekorten waaronder de begraafplaatsen.

2.4 Dienstverlening en financieel beleid

Doelenboom

Doelstelling Producten	Thema's Wat heeft het gekost?			
Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening	1. Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening	Publieksdienstverlening	Lasten	5.663
			Baten	3.998
	2. Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening	Basisregistratie	Lasten	1.656
			Baten	0
		Bezwaar en beroep	Lasten	1.303
			Baten	0
		Gemeentearchief	Lasten	589
			Baten	2
		Verkiezingen	Lasten	258
	3. Communicatie	Communicatie	Lasten	0
			Baten	0
Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding	4. Verbeteren van de financi??le positie en verminderen van de financiële risico s	Algemene belastingen	Lasten	1.899
			Baten	43.806
		Algemene inkomsten	Lasten	4.438
			Baten	6.391
		Algemene uitkering	Baten	342.960
		Rente & treasury	Lasten	17.250
			Baten	28.353
	5. Werking sociaal deelfonds	Werking sociaal deelfonds	Lasten	0
			Baten	0
Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren	6. Versterken samenwerking	College van B&W	Lasten	1.970
			Baten	556
		Klachtencommissariaat	Lasten	239
		Ondersteuning College van B&W en directie	Lasten	3.859
			Baten	11
		Raad en commissies	Lasten	2.098
		Regionale samenwerking	Lasten	566
			Baten	3
	7. Versterken governance	Versterken governance	Lasten	0
			Baten	0
Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken	8. Vastgoed	Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	Lasten	15.147
			Baten	1.346
		Sport- en wijkaccommodaties	Lasten	2.074
			Baten	1.448
		Vastgoedbedrijf	Lasten	26.394
			Baten	25.078
	9. Bedrijfsvoering	Interne dienstverlening	Lasten	43.776
			Baten	11.857
		Regionale dienstverlening	Lasten	6.932
			Baten	8.225
		Resultaat bedrijfsvoering	Lasten	10.561

			Baten	3.142
		SHE programmamanagement	Lasten	0
			Baten	0
		Stelposten bedrijfsvoering	Lasten	-7
			Baten	0

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat hebben we bereikt?

Communicatie
Wij hebben de intensiveringsgelden voor communicatie ingezet voor een breed pallet aan acties binnen de interne en externe communicatie. Hierbij hebben we de mogelijkheid benut jonge talenten in te schakelen. Op het gebied van interne communicatie hebben we het Newslab ontwikkeld, de TamTam gemaakt, een content strategie ontwikkeld en het maken van infographics geïmplementeerd. Op het gebied van externe communicatie is de communicatievisie geëvalueerd, de website www.verhalenvanenschede.nl ontwikkeld, de samenwerking met de Newsroom053/ TV Enschede FM uitgebouwd o.a. via Vuurwerkdialoog en is geïnvesteerd in de samenwerking met de kennisinstellingen onder de vlag “Smart Enschede” en “Helder Communiceren”.

Ontwikkelproces bewonersvertegenwoordiging en zeggenschap
De verkenning naar vormen van zeggenschap, vertegenwoordiging en samenwerking is afgerond. Gebleken is dat met name de communicatie en de verwachtingen om nauwe afstemming vragen. We zoeken de mensen op en nodigen hen uit. We geven ruimte aan en faciliteren de velen bewonersinitiatieven. Samen sturen we op doelen die aansluiten bij de energie in de samenleving.

Goed bestuur
In samenwerking in de driehoek is het programma Goed Bestuur tot ontwikkeling gekomen, Dit programma kent drie pijlers: kwaliteit van informatie, (burger)participatie en kwaliteit van (interactieve) communicatie. Op elk van de drie pijlers zijn in 2017 stappen gezet door raad, college en organisatie. Op het gebied van kwaliteit van informatie hebben we een nieuw bestuurlijk informatiesysteem geïmplementeerd en is er geïnvesteerd in bewustwording rond het gebruik van informatie, van open data en privacybescherming tot geheimhouding van informatie. Op het gebied van participatie heeft de raadswerkgroep Stad en bestuur een experimenteeragenda opgesteld. Daarbij is de vuurwerkdialoog gevoerd en is bijgedragen aan het “d’ran" festival. Ook is gewerkt aan het onderling uitwisselen van kennis en ervaring tussen de onafhankelijke gremia Rekenkamer, klachtencommissies, de ombudsfunctie en de bezwarencommissie. Op het gebied van communicatie is naar aanleiding van het rekenkameronderzoek geleerd van communicatieproces en de bestuurlijke besluitvorming rond het AZC. Hierbij kiezen wij voor methode van “living labs” in de stadsdelen

Naast de drie pijlers is er in 2017 onverminderd aandacht geweest voor integriteit, de aanpak van ondermijning en samenwerking tussen partners. Wat betreft het laatste punt hebben we in 2017 meegewerkt aan een versterking van de samenwerking tussen de verschillende rekenkamers in Twente en de toezichtsfuncties op gemeenschappelijke regelingen.

Nieuw perspectief bedrijfsvoering
In 2017 zijn er veel mensen (ca 30) opgeleid tot Green en Blackbelt om Lean principes toe te passen. Tijdens de opleidingstrajecten en daarna zijn meer dan 30 processen aangepast volgens die principes. In de organisatie wordt zichtbaar gewerkt met methoden en technieken

om processen te verbeteren met Lean.
De inzet van IT is meer in lijn gebracht met de doelen van de primaire sectoren m.b.v. portfoliomanagement waarbij gestuurd is op prioritering en samenhang. Dit heeft geleid tot het versnellen van projecten van de sectoren waarbij IT inzet noodzakelijk was. Het is nog niet op het gewenste niveau, wel zijn er vorderingen gemaakt met het beter benutten en reduceren van het aantal applicaties (applicatierationalisaties) bij Werk en Inkomen en het afstemmen en bundelen van projecten op andere terreinen.

Indicatoren

Doelstelling A: Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening

1. Rapportcijfer voor de klanttevredenheid over gemeentebrede dienstverlening

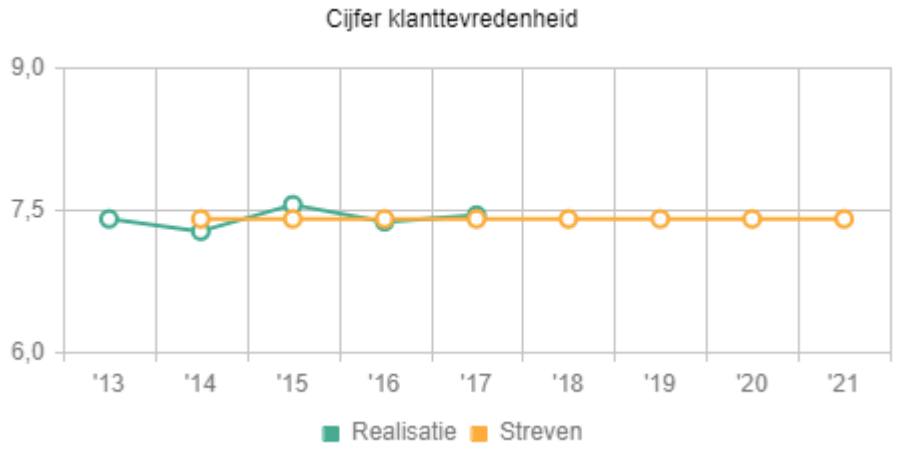

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Het rapportcijfer klanttevredenheid is een gewogen gemiddelde gemeten over verschillende klantcontacten (digitaal, fysiek en telefonisch). In 2014 heeft er voor het laatst een onderzoek plaatsgevonden naar de klanttevredenheid bij de postafhandeling. Hiervoor is het laatst gemeten cijfer van 2014 aangehouden. De aantallen van de telefonie zijn in verband met de overgang naar nieuwe systemen gedeeltelijk niet geactualiseerd en zijn de aantallen van 2016 aangehouden. Het rapportcijfer 2017 is conform het streven.

De indicator sluit aan bij thema 1 en 2 in de volgende paragraaf.

Doelstelling B: Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding

2. Ratio gemeentelijke bijdrage sociale zekerheid (werk/inkomen) ten opzichte van rijksbijdrage

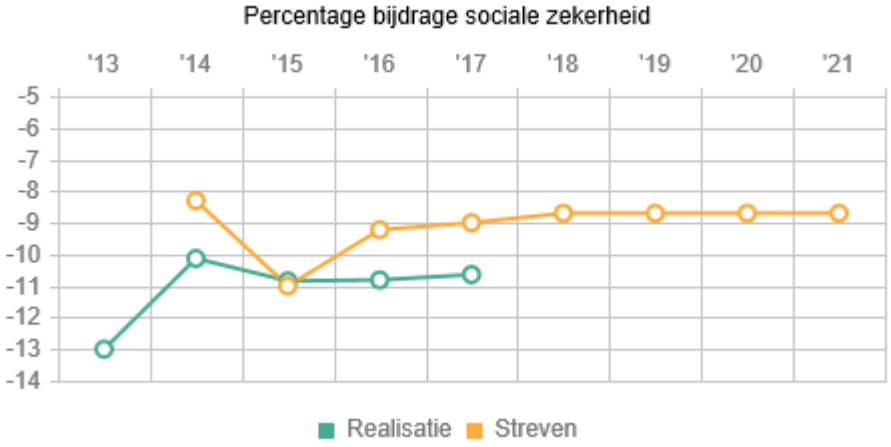

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Met deze indicator wordt in beeld gebracht hoeveel geld wij als gemeente toe moeten leggen op de rijksbijdragen op de gebieden van werk, inkomen en zorg. Streven is om de eigen bijdrage zo laag mogelijk te krijgen.

De indicator sluit aan bij thema 4 en 5 in de volgende paragraaf.

3. Ratio weerstandsvermogen

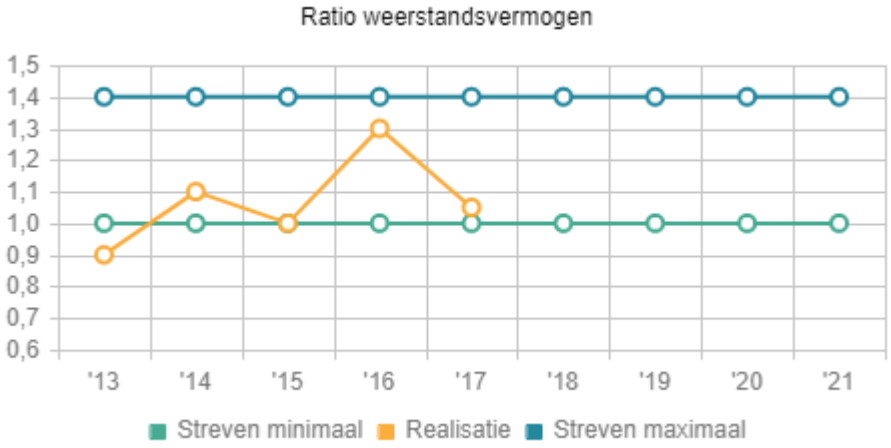

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De ratio komt eind 2017 uit op afgerond 1,1 en bevindt zich hiermee iets boven de ondergrens van de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De indicator sluit aan bij thema 4 in de volgende paragraaf.

Doelstelling C: Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren

4. Rapportcijfer voor de mate waarin de burgers betrokken worden bij de uitvoering van de gemeentelijke plannen

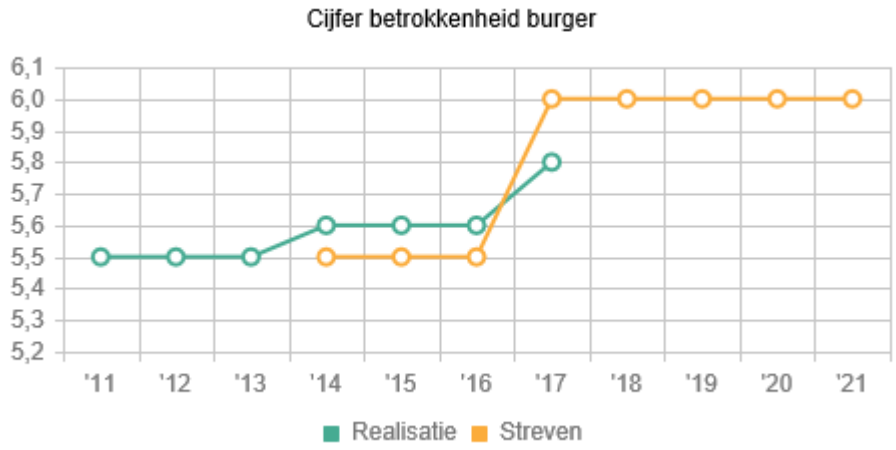

Bij een betrouwbaarheid van 95% is er een foutmarge van 0,1% naar boven en beneden

Toelichting
Rapportcijfer voor de mate waarin de burgers betrokken worden bij de uitvoering van de gemeentelijke plannen. Via het programma goed bestuur, experimentenagenda wordt invulling gegeven aan het verbeteren van deze indicator. In 2017 heeft dit een stijging opgeleverd van de mate waarin inwoners zich betrokken voelen bij het beleid van de gemeente.

De indicator sluit aan bij thema 6 en 7 in de volgende paragraaf.

5. Rapportcijfer voor de mate waarin de kiezer invloed heeft op wat er in de stad gebeurt

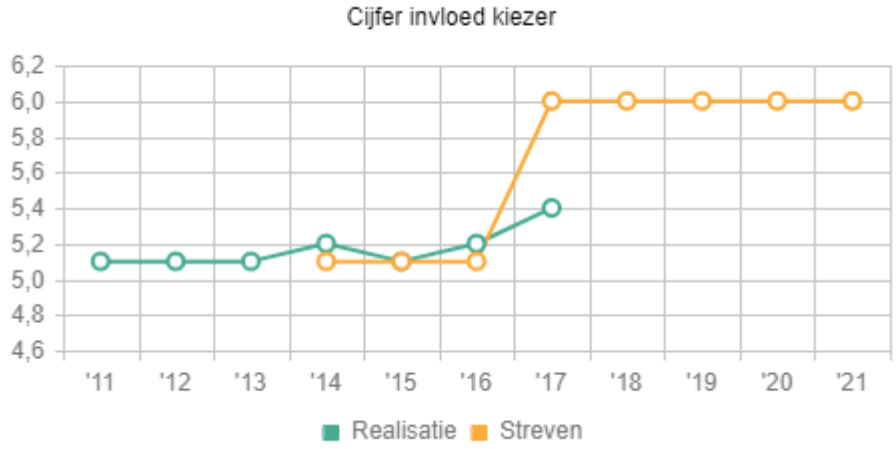

Bij een betrouwbaarheid van 95% is er een foutmarge van 0,2% naar boven en beneden

Toelichting
Rapportcijfer voor de mate waarin de kiezer invloed heeft op wat er in de stad gebeurt. Via het programma goed bestuur, experimentenagenda wordt invulling gegeven aan het verbeteren van deze indicator, in 2017 heeft dit een stijging opgeleverd van de mate waarin kiezers het gevoel hebben invloed uit te kunnen oefenen.

De indicator sluit aan bij thema 6 en 7 in de volgende paragraaf.

Doelstelling D: Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken

6. Gemeentelijk energieverbruik omlaag (2013 = basisjaar):

Gasverbruik

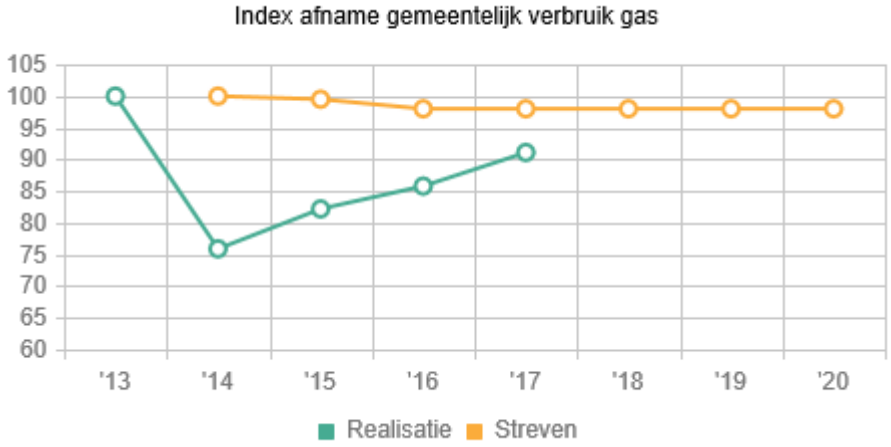

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De weersomstandigheden koude winters afgewisseld met warme winters zijn van grote invloed op de ontwikkeling van deze indicator. Het totale gemeentelijk gasverbruik ligt vanaf 2014 onder het streefverbruik. Naast de seizoensinvloed is de stijging van gasverbruik bij de kwekerij van DCW de oorzaak van de stijging t.o.v. 2016.

De indicator sluit aan bij thema 9 in de volgende paragraaf.

Elektra

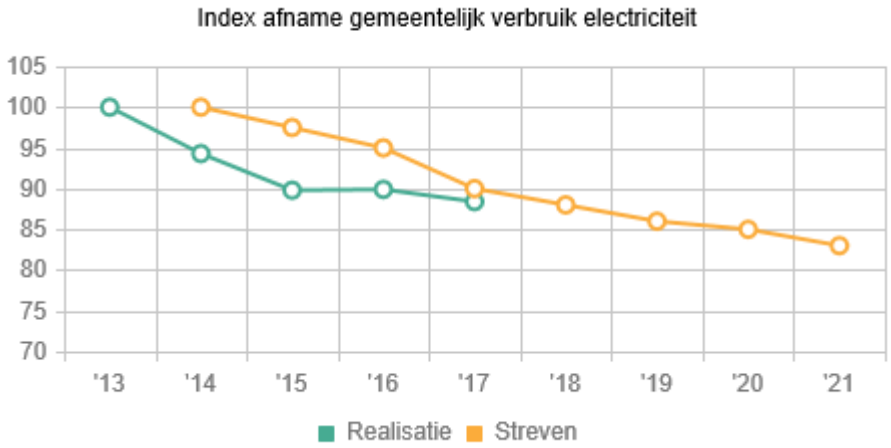

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
Het verbruik van elektriciteit ligt vanaf 2014 onder het streefverbruik. Energiebesparende maatregelen zoals toepassing van zonnepanelen, gebruik van ledlampen voor onder andere straatverlichting en vervanging van apparatuur door energie besparende apparatuur zijn de voornaamste oorzaken van de daling van het elektriciteitsverbruik. In 2017 is een daling van het verbruik zichtbaar. Deze is grotendeels veroorzaakt door de toename van ledverlichting in de openbare straatverlichting. Tot en met 2021 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de aanschaf van ledlampen in de straatverlichting.

De indicator sluit aan bij thema 9 in de volgende paragraaf.

7. 100% duurzaam inkopen

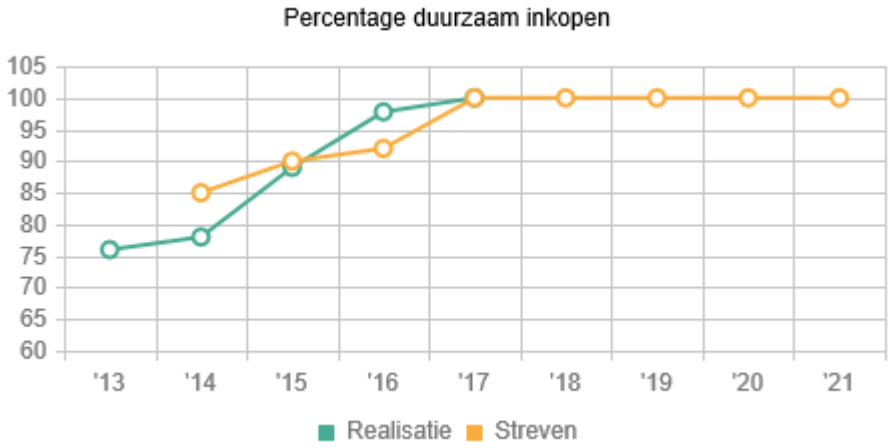

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
In 2017 zijn de volgende aanbestedingen groter dan 50.000 euro door gemeente Enschede gepubliceerd op het openbare platform TenderNed.

- Duurzaam Deelvervoer Gemeente Enschede
- Catering gemeente Enschede
- Preventief correctief vervangend onderhoud gebouwen installaties parkeergarages Gemeente Enschede
- Nieuw Enschedees Welzijn
- Stadsbeek fase 1, Bruggertstraat - Rembrandtlaan
- Verzekering wagenpark
- Uitzenddiensten in regio Twente
- Beveiliging
- Social Impact Bond jongvolwassenen selectie van investeerders
- Marketing en Communicatieadviesdiensten
- Schoonmaakdienstverlening en glasbewassing
- Circulaire inkoop kantoormeubilair

Het betreft hier aanbestedingen waarvan de aankondiging van een opdracht op TenderNed in 2017 is gedaan. Al deze 12 aanbestedingen zijn besproken in de Tenderboard. Daar waar van toepassing zijn duurzaamheidseisen en criteria opgenomen in de aanbestedingsstukken. De duurzaamheidseisen van het ministerie worden daarbij altijd onverkort toegepast. Het criterium betreft het aantal gepubliceerde aanbestedingen > 50.000 euro met duurzaamheidseisen ten opzichte van het totaal aantal gepubliceerde aanbestedingen groter dan 50.000 euro. Het percentage duurzaam inkopen komt daarmee in 2017 op 100%.

Daarnaast worden ook alle meervoudig- en enkelvoudig onderhandse aanbestedingen groter dan 100.000 euro (leveringen en diensten) en 500.000 euro (werken) besproken in de Tenderboard. Hoewel deze in dit criterium niet worden meegewogen, geldt ook voor deze aanbestedingen dat deze met toepassing van duurzaamheidseisen en/of wensen in de markt gezet worden.

De indicator sluit aan bij thema 9 in de volgende paragraaf.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren vanaf 2017 verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Score	Bron
0. Bestuur en ondersteuning	Vertrouwen in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd	%	34,0%	waarstaatjegemeente.nl
0. Bestuur en ondersteuning	Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening	Score 1-10	6,61	Burgerpeiling King
8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ-waarde	1.000 euro	154	CBS
8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	3,8	Basisregistratie adressen en gebouwen
8. Vhrosv	Demografische druk	%	64,0%	CBS
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlast eenpersoonshuishouden	euro	716	COELO
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlast meerpersoonshuishouden	euro	775	COELO

Wat hebben we ervoor gedaan?

Doelstelling A: Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 1: Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening		
1. We richten onze communicatiestrategie 'Samen zorgen we dat het klikt' verder in op het stimuleren van het digitale kanaal om daarmee te komen tot meer klantcontacten via digitale kanalen dan in 2016.	■	●
2. We voeren innovatieve oplossingen in zoals als spraakherkenning voor het kanaal telefonie, waarbij we zicht willen hebben op de effecten hiervan.	■	●
3. We voeren een pilot uit om - tegen kostprijs - reisdocumenten thuis te bezorgen bij zowel onze inwoners in Nederland als die in Duitsland.	●	●
4. We maken een start met zelfservice in het Stadskantoor, vanuit de principes van 'prettig contact'. Inwoners kunnen digitaal diensten regelen met hulp van onze gastvrouwen en -heren.	■	▼
5. We evalueren de tot september 2017 lopende pilot Gezamenlijke Persoonlijke Dienstverlening, die we onder de vlag van KING samen met de Belastingdienst, de SVB, MijnOverheid en de Stichting Lezen en Schrijven uitvoeren.	●	●
6. We evalueren onze gezamenlijke nieuwe huisvesting voor overheidsdienstverlening (Publieksdienstverlening, UWV, Werk & Inkomen, Vergunningen, IND, Expat Centre, DUO, SVB en Belastingdienst) en optimaliseren waar nodig.	■	○
7. We sluiten aan op de berichtenbox van mijnoverheid.nl en passen de eerste werkprocessen hierop aan.	●	▼
8. We voeren de nieuwe Burgerzakenmodules in.	■	○
Thema 2: Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening		
9. We voeren nieuwe vormen van klantonderzoek in, gericht op meer directe feedback per kanaal en we voeren klantreisgesprekken.	●	●
10. Wij ontwikkelen initiatieven met toepassing van big data en open data. Hiervoor voeren we twee pilots uit om ervaring op te doen over de inzetbaarheid en toegevoegde waarde van (big)data: - Jeugd, werk en inkomen - Veiligheid	●	●
11. Wij implementeren de relevante maatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG).	●	●
12. We zorgen dat onze gemeentelijke basisregistraties op orde zijn en alle afnemende applicaties zijn aangesloten op de basisregistraties.	●	●
13. We optimaliseren de management- en stuurinfo voor onze gemeentebrede dienstverlening verder met onder meer het instrument Vensters voor Dienstverlening.	■	▼
14. We starten met een marktverkenning op het gebied van sensoren en data voor het realtime meten van grondwaterstanden, samen met de UT en met gebruik van LORA netwerk.	●	●
15. We voeren nieuwe pilotprojecten uit met studenten van Saxion. Zij maken apps met gebruik van (open) data van de binnenstad en doen onder meer verder onderzoek naar mogelijkheden voor gebruik van de wifi data: wat kan en	●	●

wat mag.		
16. We starten een nieuw open data portal van de gemeente Enschede.	●	▼
Verbonden partij: Dimpact *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* - Het realiseren van een betere dienstverlening en efficiëntere bedrijfsvoering. Landelijke programma's zoals Visie Digitaal 2017, zaakgericht werken, en de KING's Basisgemeente, staan daarbij centraal. - Het bieden van een platform om lokale onderwerpen op de agenda van VNG/KING en rijksoverheden te krijgen. - Ontwikkelen van software in coöperatief verband dat de kwetsbaarheid verlaagt en de lobby- en inkoopkracht versterkt.		●
Verbonden partij: Administratiekantoor Dataland *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Ontzorgen, ondersteunen en faciliteren op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.		●
Thema 3: Communicatie		
17. Samen met wijk- en buurtraden en inwoners op zoek naar participatie bevorderende instrumenten, waarbij naar verbinding wordt gezocht tussen www.Jijmaaktdebuurt.nl, het burgerjournalistiek project Jij in de wijk en initiatieven als Nextdoor.	●	●
18. De interne communicatie en afstemming verder verbeteren door onder meer de verdere ontwikkeling van IntEns.	●	●
19. Het bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen via de gemeentelijke communicatie, onder meer door het verrijken van de gemeentelijke informatie in huis-aan-huis bladen met informatie over duurzaamheid.	●	●
20. Implementatie en uitdragen van het Verhaal van Enschede -intern en extern- met als doel het beter op de kaart zetten van Enschede en het versterken van de coördinatie met onze partners in en buiten de stad.	●	▼
21. Het alert inspelen op (nationale en internationale) promotiekansen voor Enschede, onder meer door het bijhouden van een kalender met communicatiemomenten, gericht op het versterken van de economie en het vestigingsklimaat.	●	●
22. Het verder uitbouwen van de samenwerking met de Newsroom Twente.	●	●
23. Aanpassing van de organisatie van de crisiscommunicatie, als onderdeel van de doorontwikkeling van de regionale crisisorganisatie, met als doel snellere en slagvaardiger communicatie in crisissituaties.	●	●

Legenda: ▼= niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 1:
Met de afdeling Communicatie is afgestemd dat zij door deelname in verschillende digitaliseringsprojecten het beste in staat zijn om te zorgen voor de juiste promotie van het digitale kanaal. Het percentuele aandeel van het digitale kanaal is gestegen van 26% in 2016 naar 31% in 2017. Voornamelijk door de nieuwe MOR-app en de digitale aanvraag levensonderhoud.

Punt 2:
In 2017 is spraakherkenning ingevoerd. Hiermee krijgen we inzicht in de vragen die telefonisch gesteld worden en kunnen we onze dienstverlening verder verbeteren.

Punt 4:
De invoering van zelfservice in het stadskantoor loopt vertraging op omdat wij prioriteit geven aan de duurzame inrichting van het inwonersplein. Als dit proces is afgerond willen we gezamenlijk met onze partners de invoering verder vorm geven.

Punt 6:
Er ligt naar aanleiding van de evaluatie een plan voor de optimalisatie van de huisvesting voor de begane grond in het Stadskantoor. Realisatie in 2018.

Punt 7:
Enschede is technisch aangesloten op de Berichtenbox. Er zijn nog geen werkprocessen die hier gebruik van maken, vanwege andere prioriteiten.

Punt 8:
De invoering van een nieuwe burgerzakenmodules (iBurgerzaken) heeft een beperkte vertraging opgelopen van 8 weken. Het effect hiervan is dat een deel van de werkzaamheden uitgevoerd moeten worden tegelijkertijd met de voorbereidingen op de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Omdat gelijktijdige uitvoering risicovol is, hebben wij besloten de invoering van de nieuwe burgerzakenmodules te verschuiven tot na de gemeenteraadsverkiezingen 2018.

Punt 13:
Vanwege gebrek aan capaciteit is de planning in de tijd opgeschoven.

Punt 16:
We zijn gestart met de verkenning maar hebben geen open data portal kunnen openen. Hiervoor zijn structurele (onderhouds)middelen nodig vanaf 2018. Bij de integrale afweging in de zomernota 2017 zijn deze niet toegekend.

Punt 20:
We hebben flinke stappen gezet, onder meer in de samenwerking met de onderwijspartners UT, Saxion en ROC van Twente onder de vlag van Smart Enschede. Daarnaast is de website www.verhalenvanenschede.nl ontwikkeld als ‘toolkit’ voor ambassadeurs en is een nieuw promotiefilmpje ontwikkeld (in vier talen) vooral gericht op ondernemers en aantrekken en behouden van talent. Maar de interne uitrol is nog niet afgerond door onvoldoende personele capaciteit. Daarnaast moet er een nieuwe internationale portal komen. Ook is de ontwikkeling van een ‘slidepack’, standaardpresentatie van Enschede in een nieuwe format doorgeschoven naar 2018.

Doelstelling B: Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 4: *Verbeteren van de financiële positie en verminderen van de financiële risico's*		
24. Wij werken aan een flexibele begroting.	🟢	🟢
25. Wij zorgen voor een weerstandsvermogen van minimaal 1,0.	🟢	🟢

26. Wij zullen vanuit onze evaluatie Verbonden partijen de mogelijke verkoop van aandelen onderzoeken.	●	●
27. We streven naar schuldenreductie door het verminderen van onze leningen aan derden en gaan terughoudender om met garantstellingen. Wanneer toch garantstellingen afgegeven worden, stellen wij scherpe voorwaarden (zoals bij FC Twente).	●	●
28. Onze vastgoedportefeuille wordt verder afgebouwd.	●	●
29. De samen met onze partners aangepaste begroting van het Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT) zorgt voor een toekomstbestendiger grondexploitatie van het RBT.	●	●
30. Door onze aanpak Eigentijdse Gebiedsontwikkeling, waarin we ook de BBV wijzigingen meenemen, zorgen wij vanaf 2017 voor verdere risicoreductie op onze grondposities.	●	●
Verbonden partij: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Het verzorgen van de wettelijke taak belastinginning en heffingen.		●
Verbonden partij: Bank Nederlandse Gemeenten *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* De BNG Bank is onze huisbankier en de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		●
Verbonden partij: Enexis *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Enexis neemt haar verantwoordelijkheid om, vanuit een maatschappelijk belang, de netten betaalbaar, betrouwbaar en veilig te houden. De energietransitie stelt nieuwe eisen aan het energienet. Enexis draagt bij aan de realisatie van Europese en nationale energiedoelstellingen (zoals het Energieakkoord).		●
Verbonden partij: Vitens *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Vitens is de eigenaar en exploitant van het drinkwaternetwerk. Hierbij zorgt zij voor een veilig drinkwater voor ieder tegen aanvaardbare kosten.		●
Verbonden partij: Voormalig Essent *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Dit betreft een aantal B.V.'s voortkomend uit de verkoop van de aandelen Essent. Deze B.V.'s zijn noodzakelijk voor een correcte juridische en financiële afhandeling van de reeds uitgevoerde verkoop. De komende jaren zullen deze B.V.'s opgeheven worden.		●
Thema 5: Werking budget sociaal domein.		
31. Met ingang van programmabegroting 2016 is het budget sociaal domein ingesteld voor de duur van de coalitieperiode 2014-2018. In de tweede helft van 2017 wordt een evaluatie uitgevoerd, waarna een advies wordt opgesteld voor de komende periode.	●	▼

Legenda: ▼= niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Vitens:
De aandelen die de gemeente bezat in Vitens zijn eind december 2017 verkocht aan de provincie Overijssel. Met ingang van 2018 is Vitens derhalve niet langer een verbonden partij van de gemeente Enschede.

Punt 31:
De evaluatie is nog niet uitgevoerd. De financiële situatie is dat in het sociaal domein sprake is van een aanzienlijk tekort. De focus en aandacht is in tweede helft 2017 uitgegaan naar het inzichtelijk en beheersbaar maken van de financiële situatie. Op totaalniveau was sprake van een tekort in het sociaal domein waarbij er geen mogelijkheid was voor het opvangen of intern compenseren van het tekort en het doen van reserveringsvoorstellen voor mogelijke uitgaven in latere jaren. In het 2e kwartaal van 2018 zullen we deze evaluatie afronden ten behoeve van een advies voor de komende periode.

Doelstelling C: Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren.

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 6: Versterken samenwerking		
31. Raad en College versterken de samenwerking door het opzetten van een systeem voor juridische kwaliteitszorg.		
32. Raad en College versterken de samenwerking door de aanpak van risicovolle functies.		
33. Raad en College versterken de samenwerking door het delen van dilemma's aan de hand van dialoogtafels.		
34. Samen met de stad, de inwoners en andere partners het ontwikkelproces naar betere vormen van bewonersvertegenwoordiging en zeggenschap in het kader van Samenlevingsgericht werken afronden.		
35. Wij professionaliseren onze lobby-activiteiten door: A. In regionaal verband prioriteiten aan te geven op regionale dossiers: - Werkgelegenheid - Rijksgebouwen - Nieuwe regering na verkiezingen B. Specifieke Enschedese lobbyactiviteiten helder te beleggen in de organisatie voor de inhoudelijke dossiers zoals: - Duitsland - Cultuur - Bereikbaarheid		
36. De Raad en het College werken samen aan de vroegtijdige betrokkenheid van de inwoners in het besluitvormingsproces op de belangrijke thema's met inachtneming van ieders rol en verantwoordelijkheid.		
Verbonden partij: Regio Twente *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Het zo effectief en efficiënt mogelijk uitvoeren van gebundelde samenwerking. Faciliteren van het overleg van de portefeuillehouders op de door de deelnemers gekozen onderwerpen met inachtneming van de autonomie van de		

deelnemers op de volgende terreinen: a. Publieke gezondheid, onder de naam GGD Twente; b. Jeugdhulp en Maatschappelijke Ondersteuning; c. Sociaal-economische structuurversterking; d. Recreatieve voorzieningen; e. Lobby; f. Sturing en beheersing van ondersteunende processen en uitvoeringstaken; g. Faciliteren coördinatie en afstemming van gemeentelijke thema's.		
Verbonden partij: Euregio *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Het vereenvoudigen van de samenwerking tussen Nederland en Duitsland met als doel te komen tot een meerwaarde voor beide zijden.		
Thema 7: Versterken governance		
37. Op basis van onze evaluatie met verbonden partijen geven wij uitvoering aan de aanbevelingen.		
38. De raad zal de wijzigingen in het interbestuurlijk toezicht implementeren.		
39. De Rekenkamer en de Rekeningcommissie werken aan vernieuwde toezichtvormen, die meer aansluiten bij de wijze waarop gemeenten hun taken uitvoeren (bijvoorbeeld meer taken door derden laten uitvoeren).		
40. In 2017 starten de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen in 2018.		
41. In het kader van het thema Goed bestuur wordt het klachtencommissariaat omgezet in concrete toegevoegde waarde voor de burgers van onze stad met een lerende organisatie én bestuur.		

Legenda: = niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 37:
Zie voor nadere toelichting de paragraaf verbonden partijen.

Doelstelling D: Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken.

Actiepunten 2017	Status Zomernota	Status 31-12-2017
Thema 8: Vastgoed		
42. We stoten vastgoed af tenzij het niet verkrijgbaar is in de markt of de markt te duur is.		
43. Onderwijsvastgoed wordt vanuit de wettelijke taak zo effectief en efficiënt mogelijk ingezet om goed onderwijs te faciliteren.		
44. We geven verder vervolg aan de uitvoering van strategie op Vastgoed door de toepassing van ons beleidskader op de verschillende Stadsdelen en geven vervolg aan het verminderen van de vastgoedportefeuille.		
45. We voeren de herschikking voor onderwijshuisvesting uit.		
46. We voeren de risicoscan op Vastgoed op de gehele portefeuille uit en		

zetten de beheermaatregelen in gang.		
47. Voor ons jaarlijkse onderhoud zijn prestatiecontracten afgesloten en realiseren we de (duurzame) voordelen.	●	●
48. We scherpen ons beleidskader aan op basis van de conclusies en aanbevelingen van het uitgevoerde doelmatigheidsonderzoek.	■	▼
49. We realiseren zo nodig een derde locatie voor de Internationale Schakelklassen (ISK).	●	●
Thema 9: Bedrijfsvoering		
50. We zetten IT als versneller/enabler in voor de levering van producten aan burgers, bedrijven en interne klanten.	●	●
51. We hebben alle bedrijfsvoeringstaken door het afwegingskader sourcen en regievoeren gehaald en een keuze gemaakt in de positionering/inrichting die het beste past bij de uitvoering van ons werk. Voor de onderdelen P&O en Communicatie hebben we de implementatie in gang gezet: - P&O - Communicatie	○	● ○
52. We innoveren op het gebied van inkoop met: A. Een innovatief aanbestedingstraject in het sociaal domein; B. Het uitvoeren van een pilotproject circulair inkopen warme dranken.	●	●
53. We vertalen de resultaten uit de evaluatie van het inkoop- een aanbestedingsbeleid naar aanpassing van het beleid of de uitvoeringsnotitie en geven hierbij extra aandacht aan het stimuleren van inkoopopdrachten via ondernemers met een Werkpakt keurmerk.	●	●
Verbonden partji: Twentebedrijf *Bijdrage aan beleid (maatschappelijk belang):* Het bieden van een landingsplaats voor de 14 Twentse gemeenten en de Regio Twente om samenwerkingen op het gebied van de bedrijfsvoering vorm te geven. Over de samenwerking is het volgende afgesproken: - Doorbouwen op wat reeds loopt; - Gebruikmaken van bestaande inventarisaties van samenwerkingsmogelijkheden en initiatieven; - Een concretere samenwerkingsagenda hanteren; - Begin waar de energie zit.		▼

Legenda: ▼= niet, of slechts gedeeltelijk uitgevoerd; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Toelichting

Punt 48:
We zijn in afwachting van de nieuwe wetgeving rondom het integraal huisvestingsplan (IHP), om het beleidskader aan te scherpen.

Punt 51:
Voor de afdeling Communicatie geldt dat op basis van de marktverkenning is gebleken dat outsourcing niet kansrijk is. Voor de afdeling Communicatie wordt ingezet op kwaliteitsverbetering, vergroten flexibiliteit en samenwerking met de markt waar mogelijk.

Voor P&O is dit conform verwachting en de bezuiniging van 240.000 euro (per 1.1.2018 begroot), die er mee gepaard gaat, is reeds in de loop van 2017 gerealiseerd. We verrichten werkzaamheden voor derden, waardoor we de huidige omvang van Arbo en HR- adviseurs kunnen financieren en daarmee kwaliteit en kennis voor Enschede ook op peil kan blijven en onderlinge vervangbaarheid is te realiseren. De inkomsten, kosten en werkgeversrisico zijn daarbij in evenwicht.

Twentebedrijf:
Eind 2017 is besloten de bedrijfsvoeringsregeling Twentebedrijf op te heffen.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram worden de uitgaven per thema weergegeven.

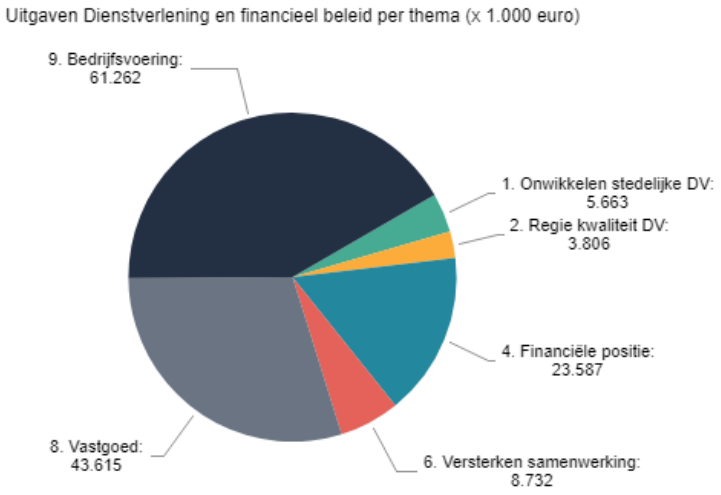

Dienstverlening en financieel beleidBedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting(na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	143.702	137.787	146.666	-8.878
Baten	446.066	460.493	477.176	16.683
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-302.364**	**-322.705**	**-330.510**	**7.805**
Storting reserves	18.640	31.506	28.920	2.586
Onttrekking reserves	31.481	31.537	28.325	-3.213
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-12.841**	**-31**	**596**	**-627**
Resultaat	**-315.205**	**-322.736**	**-329.914**	**7.178**

Toelichting
Het programma Dienstverlening en financieel beleid heeft een voordelig resultaat van 7,2 miljoen euro. Hierbij is rekening gehouden met de effecten van de mei-, september en decembercirculaire. Het positieve resultaat wordt enerzijds veroorzaakt door een voordeel op de 'concernproducten' (7,3 miljoen euro) en anderzijds door een nadeel op de 'dienstverleningsproducten' (0,1 miljoen euro).

Het resultaat op de 'concernproducten' bestaat uit de volgende afwijkingen:

- De algemene belastingen (1,5 miljoen euro voordelig) betreft met name hogere inkomsten door areaaluitbreiding;
- De algemene uitkering (1,0 miljoen voordelig) betreft nabetalingen over de jaren 2015 en 2016;
- Rente en treasury (5,5 miljoen euro voordelig) als gevolg van de verkoop van de aandelen Vitens en het aanhouden van de lage rentestanden;
- Algemene inkomsten (0,7 miljoen euro nadelig).

Het resultaat op de 'dienstverleningsproducten' bestaat uit de volgende afwijkingen:

- Basisregistraties (0,3 miljoen euro nadelig) als gevolg van de invoering van de wettelijke verplichte nieuwe basisadministratie voor personen (BRP);
- College van B&W (0,7 miljoen voordelig) wordt voornamelijk veroorzaakt als gevolg van een vrijval van de voorziening voor pensioenverplichtingen door een stijging van de rente;
- Gemeentearchief (0,2 miljoen euro nadelig) door het wegwerken van archiefachterstanden;
- Interne - en regionale dienstverlening (0,1 miljoen euro nadelig);
- Ondersteuning College van B&W en directie (0,3 miljoen nadelig) als gevolg van intensivering op personeelskosten;
- Onderwijshuisvoorziening: onderwijshuisvesting (0,5 miljoen voordelig) voordeel op de kapitaallasten vanwege de vermindering van de boekwaarden op onderwijsgebouwen bij de jaarrekening 2016;
- Publieksdienstverlening (0,1 miljoen euro voordelig) hogere leges inkomsten en lagere kosten voor verkiezingen;
- Sport en wijkaccommodaties (0,3 miljoen euro nadelig) als gevolg van de effecten van ontvlechting sport en een eenmalig afwaardering van grond;
- Bezwaar en beroep (0,1 miljoen euro nadelig) als gevolg van een stijging van het aantal bezwaarzaken;
- Een nadelig resultaat (0,1 miljoen euro nadelig) op de overige producten.

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit 8 paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting en jaarrekening opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen:

- Het onderwerp heeft een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?
De Programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

Welke paragrafen zijn er?
De onderwerpen van de paragrafen zijn voorgeschreven door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Zeven paragrafen zijn verplicht:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Daarnaast is de volgende paragraaf opgenomen, omdat wij het van belang vinden om dit onderwerp in samenhang te presenteren:

- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

3.1. Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen zijn één van de gemeentelijke inkomstenbronnen die vooral inwoners moeten opbrengen. De lokale belastingen onderscheiden we in heffingen waarvan de besteding gebonden is en in heffingen waarvan de besteding ongebonden is.

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting Onroerendezaakbelastingen Precariobelasting Reclamebelasting Toeristenbelasting	Afvalstoffenheffing Bijdrage Bedrijven Investering Zone Leges en Rechten: - Leges algemene dienstverlening - Leges fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning - Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn. Rioolheffing Parkeerbelastingen

Ongebonden belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden belastingen verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen. In 2016 is de BBV gewijzigd.
Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de paragraaf betreffende de lokale heffingen tenminste te bevatten:
a. de geraamde inkomsten;
b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.
d. een aanduiding van de lokale lastendruk
e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Ten opzichte van de programmabegroting 2016 wordt de kostendekkendheid in deze programmabegroting op een lager abstractieniveau gepresenteerd.

Omschrijving lokale lasten voor de burger bedragen in euro's	Realisatie 2015	Raming 2016	Realisatie 2016	Raming 2017	Realisatie 2017
Gebonden belastingen					
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	135.000	184.000	165.000	172.000	161.000
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	2.825.000	2.841.000	3.072.000	2.811.000	3.332.000
Documentatie bevolking	69.000	67.000	70.000	67.000	68.000
Verstrekken inlichtingen GBA	50.000	62.000	47.000	63.000	48.000
Overige publiekszaken	162.777	420.000	353.000	430.000	280.000
Overige verrichtingen archief	10.000	10.000	1.000	0	2.000
Leges telecommunicatie (%)	75.000	84.000	107.000	87.000	95.000
Vergunningen	2.510.000	2.725.000	2.408.000	3.100.000	3.883.000
Kort parkeren, garages, abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)	5.429.000	6.894.000	7.704.000	7.305.000	7.391.000
Fiscale vergunningen	720.000	701.000	727.000	727.000	704.270
Fiscaal straat- en terreinenparkeren	2.859.000	2.783.000	3.031.000	3.031.000	3.014.000
Fiscalisering (naheffing)	859.000	692.000	706.000	705.000	875.000
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	422.000	457.000	452.000	474.000	467.000
Havengelden	33.000	42.000	35.000	43.000	49.000
Marktgelden	330.000	297.000	303.000	297.000	300.000
Afvalstoffenheffing (netto)	17.015.000	16.816.000	16.693.000	16.094.000	14.748.000
Afvalstoffenheffing - kwijtschelding	-2.750.000	-2.725.000	-2.775.000	-2.650.000	-2.660.000
Afvalstoffen - oninbaar	-221.000	-250.000	-204.000	-240.000	-202.000
Rioolheffing (netto, inclusief	12.456.000	12.486.000	13.025.000	13.391.000	13.963.000

grootverbruik)					
Rioolheffing - kwijtschelding	-1.872.000	-1.896.000	-2.037.000	-2.018.000	-2.132.000
Rioolheffing - oninbaar	-174.000	-178.000	-143.000	-188.000	-121.000
Ongebonden belasting					
Hondenbelastingen	858.156	910.000	862.657	900.000	889.462
Precariobelastingen	270.000	255.000	250.271	260.000	282.242
Toeristenbelasting	0	200.000	163.250	200.000	243.434
Reclamebelasting	147.000	152.000	160.191	152.000	172.888
OZB woningen	18.335.000	18.335.000	18.900.342	18.518.000	18.872.317
OZB eigenaar niet-woningen	12.826.000	12.390.000	13.434.011	12.964.000	13.854.149
OZB gebruiker niet-woningen	8.880.000	8.714.000	9.734.143	9.117.000	9.850.225

Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen
Er is een hogere baat gerealiseerd op de reisdocumenten (ID-kaart en paspoorten) en rijbewijzen door onder andere een wijziging in de wetgeving (van 5 naar een 10 jaars termijn) en de afschaffing van het bijschrijven van kinderen in reisdocumenten. Door deze wijzigingen zijn de jaren 2016 en 2017 geen normale jaren geweest. In de prognose van 2017 is hier rekening mee gehouden, maar veel verlopen documenten in 2016 zijn pas in 2017 vervangen. Tegenover deze hogere baat staat ook een hogere afdracht aan het rijk.

Vergunningen
In 2017 heeft de stijging in het aantal bouwprojecten verder doorgezet. Daar was ook rekening mee gehouden want de begroting was ten opzichte van 2016 verhoogd van 2.725.000 naar 3.100.000 euro. Onverwacht zat er een extra grote stijging in de leges inkomsten doordat voor twee grote projecten een vergunning is aangevraagd, elk met bouwkosten van meer dan 10 miljoen euro. Hierdoor hebben we uiteindelijk meer leges ontvangen dan begroot. De sterke stijging heeft evenwel ook veel werk extra opgeleverd, waardoor er mensen moesten worden ingehuurd. Zie ook de toelichting in hoofdstuk 8.2 Duurzame leefomgeving, product Vergunningen leefomgeving.

Afvalstoffenheffing (netto)
In 2015 is besloten met ingang van 2017 Diftar in te voeren. Door meer gescheiden (waardevolle) grondstromen (huis-aan-huis) in te zamelen wordt niet alleen een bijdrage geleverd aan milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen, maar worden ook de totale lasten voor de inzameling en verwerking verlaagd en de totale baten uit overige afvalstromen verhoogd. De afvalstoffenheffing komt in 2017 1.346.000 euro lager uit ten opzichte van de begroting. Vanaf 2017 bestaat de afvalstoffenheffing uit een vast- en een variabel deel. Het variabele tarief is begroot op gemiddeld 12 ledigingen van restafval per huishouden. Het aantal gerealiseerde ledigingen bedraagt gemiddeld 9. Het lager aantal ledigingen vertaalt zich in een lagere afvalstoffenheffing van gemiddeld 40 euro per huishouden .

Toeristenbelasting
In de opbrengst 2017 is een deel van de opbrengst 2016 verwerkt. Voor de definitieve aanslag toeristenbelasting moeten ondernemers het aantal werkelijke overnachtingen opgeven.
De definitieve aanslag 2017 wordt verantwoord in de jaarrekening 2018.

Onroerende zaakbelasting
De meeropbrengst bij de onroerendezaakbelasting wordt veroorzaakt door areaaluitbreiding.

In de begroting 2017 is voorzichtig rekening gehouden met areaaluitbreiding.
In de begroting 2018 is de raming bijgesteld.

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Ontwikkeling tarieven
De opbrengsten van de belastingen en overige heffingen worden in beginsel alleen aangepast aan de inflatiecorrectie. Op basis van het Centraal Economisch Plan wordt uitgegaan van 0,9%. Dit is met uitzondering van die tarieven die het rijk heeft vastgesteld dan wel gemaximeerd. De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Hoewel er geen maximum gesteld is aan de stijging van de OZB, heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten met de Rijksoverheid afspraken gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. De zogenoemde Macronorm. Voor 2017 is de Macronorm gesteld op 1,97%. Met 0,9% blijven wij hier ruim onder.

Duurzaamheid
Daar waar mogelijk proberen wij door tariefstellingen en vrijstellingsbepalingen een bijdrage te leveren aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen. Bijvoorbeeld met groene leges.

Afvalstoffenheffing
De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. In de raadsvergadering van 18 april 2016 heeft de gemeenteraad besloten over te gaan tot tariefdifferentiatie (Diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief.
Tot en met 2016 hanteerden wij een tariefdifferentiatie op basis van het aantal personen per huishouden (één- en meerpersoons huishouden). In 2017 heeft elk perceel een vast bedrag betaald met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. Het begrote aantal aanbiedingen was begroot op 12. Het gemiddelde aantal aanbiedingen bedraagt 9.

Toeristenbelasting
Op grond van artikel 224 van de Gemeentewet kunnen gemeenten Toeristenbelasting heffen voor overnachtingen van personen binnen de gemeente die niet als ingezetene in de gemeente zijn ingeschreven. De toeristenbelasting is per 1 april 2016 ingevoerd. De doelstelling is dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen. Enschede kent een tweetal tarieven, te weten voor hotels, conferentieoorden, pensions, bed en breakfast ad 1,26 euro en 0,76 euro p.p.p.n. voor de overige overnachtingen.

Bedrijven investeringszone
Het bestuur van de Vereniging Euregio Bedrijvenpark (EBP) heeft gevraagd mee te werken aan de invoering van een Bedrijven investeringszone (BIZ) voor het bedrijventerrein Euregio I per 1 januari 2017. Dit is helaas niet gelukt. De BIZ Euregio I wordt per 1 januari 2018 alsnog ingevoerd.

Rioolheffing
De rioolheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten van de rioolheffingen mogen dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffingtarief ligt in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Er is één rioolheffing voor alle

watertaken. De rioolheffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel en wordt geheven naar het aantal m3's leiding- en grondwater dat naar een perceel is toegevoerd of is opgepompt. Tot 500 m3 per jaar is dit een vast tarief. In 2017 was dit tarief 221,40 euro. In oktober heeft het college van B&W de actualisatie van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2017 vastgesteld. Daarin is besloten dat het tarief in 2018 232,80 euro bedraagt, indien er 500 m3 of minder wordt afgevoerd. Boven de 500 m3 is het tarief gestaffeld een variabel bedrag per m3 lozing.

Kostendekkendheid gebonden belastingen
Wijziging BBV
Met ingang van 2017 moet conform de vereisten van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) de totale omvang van overhead in een centraal taakveld worden opgenomen. Concreet betekent dit dat er geen rechtstreekse lasten van overhead zijn opgenomen in de kosten voor leges en tarieven. In onderstaande tabel is per legescategorie inzichtelijk gemaakt hoe de tarieven voor de gemeente Enschede worden berekend en wat de kostendekkendheid van deze leges is. Voor het berekenen van het aandeel overhead hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Het totaal aan overhead bestaat uit 3 categorieën (voor een verdere uitsplitsing zie paragraaf 5.2):
    - Facilitaire overhead (de PIOFACH-taken ten behoeve van het ondersteunen van de primaire processen);
    - Programmaoverhead, met name leidinggevende en ondersteunende functies binnen de verschillende programma's;
    - Bestuursondersteuning, de ondersteuning ten behoeve van het bestuur van de gemeente.
- De kosten voor bestuursondersteuning kennen geen (indirecte) relatie met de verschillende activiteiten van de gemeente waar leges voor worden geheven en rekenen wij derhalve niet toe aan onderstaande activiteitgroepen.
- Voor de kosten van facilitaire en programmaoverhead geldt de hoofdregel dat wij het totaal van deze kosten toerekenen aan alle activiteiten van de gemeente op basis van de 'apparaatskosten' (alle kosten die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de gemeente, met name personele inzet en directe materiële kosten);
- Vervolgens bepalen wij (op basis van historische gegevens) wat de betreffende activiteitgroep naar redelijkheid en billijkheid aan overhead kan dragen. Het gaat er hierbij vooral om te voorkomen dat bij volumewijzigingen van de activiteitgroep een direct effect ontstaat op de dekking voor met name vaste overheadkosten.
- Het aandeel aan overhead wordt daarmee berekend op basis van 'apparaatskosten naar draagkracht'.

De afvalstoffenheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden: 7.3 afval - 2.877.000 euro, 0.4 ondersteuning organisatie 137.000 euro , 2.1 verkeer en vervoer 90.000 euro en 6.3 inkomensregelingen 2.650.000 euro.

Leges algemene Dienstverlening
De leges algemene dienstverlening bestaan uit de volgende taakvelden 0.2 Burgerzaken, 0.4 ondersteuning organisatie. Circa 80% van de inkomsten bestaat uit leges voor paspoorten en rijbewijzen. Deze leges zijn hiervoor gemaximeerd. De relatief lage kostendekkendheid wordt voornamelijk veroorzaakt door deze maximering en de kosten voor het bijhouden van de basisadministratie in relatie tot de opbrengsten hiervoor middels het verstrekken van uittreksels.

Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
Vergunningen bestaat uit de taakvelden 8.3 Wonen en bouwen, 7.4 Milieubeheer, 0.8 overige baten en lasten. De wettelijke ruimte tot Kruissubsidiëring maakt het mogelijk dat binnen deze leges de kostendekkendheid hoger is dan binnen de andere leges (dienstverlening en dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn).

Dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn
Dit betreft de leges voor Evenementenvergunningen, Prostitutievergunningen en de Drank en Horecavergunningen.

Rioolheffing
De rioolheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden: 7.2 Riolering -2.685.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder kapitaallasten, onderhoud, btw, etc.), 0.4 Ondersteuning organisatie 258.000 euro (betreft facilitaire overhead en programma overhead), 2.1 Verkeer en vervoer 304.000 euro (machinaal vegen) en 6.3 Inkomensregelingen 2.123.000 euro (kwijtschelding).

Woonlastenontwikkeling
De hoogte van de gemeentelijke woonlasten krijgt regelmatig aandacht in de media. Onder woonlasten verstaan we: onroerendezaakbelasting, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden in een gemeente jaarlijks te maken krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2017:

Woonlastenontwikkeling	2016	2017	2018	2019	2020
OZB Eigenaar woning	263,82	265,40	272,08	275,88	279,74
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	303,40	263,40*	264,42*	264,42*	264,42*
Rioolheffing	209,18	221,40	232,80	244,80	257,40
Totaal	**776,40**	**750,20**	**769,30**	**785,10**	**801,56**

*het opgenomen tarief van 2017 is gebaseerd op het gerealiseerde gemiddelde van 9 ledigingen (begroot 12 ledigingen). De jaren 2018 tot en met 2020 zijn voorlopige tarieven en tevens gebaseerd op 9 ledigingen. Definitieve tarieven worden in december van het betreffende jaar door de gemeenteraad vastgesteld.

Activiteitgroep Bedragen in 1.000 euro	Lasten Taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten-dekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	15.403	137	2.954	18.494	17.408	3.746	21.154	100%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing	2.660			2.660				
Rioolheffing	13.333	258	380	13.971	16.094	0	16.094	100%
Kwijtschelding rioolheffing	2.123			2.123				
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	712	0	82	794	627	0	627	79%
Subtotaal Heffingen	***33.223***	***395***	***3.523***	***37.141***	***34.514***	***2.627***	***37.141***	***100%***

Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	4.294	2.403	208	6.905	3.765	-	3.765	55%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	2.119	519	34	2.672	2.957	-	2.957	111%
Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	254	90	2	347	85	0	85	24%
Subtotaal Leges	***6.667***	***3.012***	***244***	***9.924***	***6.807***	***-***	***6.807***	***69%***
Totaal	**39.890**	**3.407**	**3.767**	**47.065**	**41.321**	**2.627**	**43.948**	**93%**

Vergelijking lokale lasten Twentse gemeenten

Lokale lasten Twentse gemeenten (bedragen in euro's)	Eén persoons huishouden 2015	Één persoons huishouden 2016	Meer persoons huishoudens 2015	Meer persoons huishoudens 2016	% stijging t.o.v. 2015	% stijging t.o.v. 2015
Almelo	733	775	733	776	5,8	5,8
Borne	761	765	761	765	0,5	0,5
Dinkelland	765	775	825	855	1,3	3,6
Enschede	731	741	766	776	1,4	1,2
Haaksbergen	776	783	825	833	0,9	0,9
Hellendoorn	659	645	763	751	-2,1	-1,5
Hengelo	624	651	717	747	4,3	4,2
Hof van Twente	759	775	808	824	2,1	2,0
Losser	722	724	722	724	0,3	0,3
Oldenzaal	630	647	690	707	2,8	2,4
Rijssen-Holten	604	580	658	663	-4,0	-3,8
Tubbergen	687	698	730	779	1,7	6,7
Twenterand	612	627	695	724	2,4	4,2
Wierden	697	706	755	759	1,3	0,5
Overijssel	671	682	731	745	1,6	1,9
Nederland	645	651	716	723	0,9	1,1

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. De beleidskeuzes van de gemeente Enschede zijn niet gewijzigd ten opzichte van de Programmabegroting 2016-2019.

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
De theorie achter deze paragraaf is niet gewijzigd ten opzichte van de Programmabegroting 2017. De focus ligt nu op het actualiseren van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen. Deze geven inzicht in de financiële positie van de gemeente en maken duidelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen.

Beleid
De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in:

- het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2003 (BBV art. 9, 11 en 26);
- de financiële verordening gemeente Enschede 2012 (art. 15);
- de nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2012.

Weerstandsvermogen
Berekening weerstandsvermogen
Als we de beschikbare weerstandscapaciteit afzetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit, komen we eind 2017 uit op een ratio van afgerond 1,1.

$$\text{Ratio } 1{,}1 = \frac{\text{59,2 miljoen euro}}{\text{56,3 miljoen euro}}$$

De ratio bevindt zich hiermee net boven de ondergrens van de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0 - 1,4.

In de programmabegroting 2019 wordt een geactualiseerd verloop van het weerstandsvermogen voor de komende jaren gepresenteerd. Het is van belang om u te realiseren dat de ontwikkeling van de risico's en stille reserves moeilijk voorspelbaar en beïnvloedbaar is. De ratioberekening is geen exacte wetenschap. Tegenvallers in de algemene uitkering, het sociale domein of grondverkopen, maar ook nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit kunnen een belangrijke impact hebben op de financiële positie van onze gemeente.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt in totaal 59,2 miljoen euro en is onderverdeeld in een algemene reserve van 40,1 miljoen euro en stille reserves van in totaal 19,1 miljoen euro. De beschikbare weerstandscapaciteit is ten opzichte van 2016 gedaald met 0,4 miljoen euro.

Algemene reserve
De algemene reserve van 40,1 miljoen euro bestaat uit de reserve weerstandsvermogen van 41,9 miljoen euro en de reserve grondbedrijf van negatief 1,8 miljoen euro negatief. Voor de berekening van de ratio weerstandsvermogen is het saldo rekeningresultaat 2017 na bestemming van 8,7 miljoen euro nadelig al op de reserve weerstandsvermogen in mindering gebracht. De reserve grondbedrijf is bijgesteld conform de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties in het *Meerjaren Perspectief Grondbedrijf* (MPG) 2018.

Stille reserves
De stille reserves van 19,1 miljoen euro hebben betrekking op de objecten van het Vastgoedbedrijf voor 5,2 miljoen euro en op de objecten van het grondbedrijf voor 13,9 miljoen euro. Voor deze jaarrekening zijn alleen de stille reserves van de gronden geactualiseerd (conform het MPG2018). De actualisatie van het vastgoedbedrijf vindt plaats bij de PB2019. De stille reserves zijn ten opzichte van 2016 gedaald met 0,5 miljoen euro als gevolg van de verkoop van objecten van het Vastgoedbedrijf. De verzilvering van deze stille reserves zijn ten gunste van de reserve vastgoed gekomen. Het aandeel van de stille reserves binnen de beschikbare weerstandscapaciteit is met 34% gelijk gebleven.

Benodigde weerstandscapaciteit
De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt in totaal 56,3 miljoen euro en is onderverdeeld in de risico's van het grondbedrijf van 22,7 miljoen euro en de overige risico's van in totaal 33,6 miljoen euro. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van 2016 gestegen met 10,0 miljoen euro.

Risico's grondbedrijf
Voor het grondbedrijf maakt de actualisatie van de risico’s onderdeel uit van het jaarlijks op te stellen MPG. Daarbij worden alle grondexploitaties grondig geanalyseerd en de risico’s van alle individuele grondcomplexen geactualiseerd en samengebracht in één grote risicosimulatie. Deze risicoanalyse kan niet los worden gezien van de actualisatie van de begrotingen van de grondcomplexen. Volgens het MPG 2018 zijn de risico’s van het grondbedrijf per 31 december 2017 becijferd op 22,7 miljoen euro. Dit is een stijging van 7,2 miljoen euro ten opzichte van het MPG2017 met name door het aangepaste risico bedrijventerreinen. Op basis van de instemming van het college met de gemaakte regionale afspraken over de bedrijventerreinen (de gemeente Enschede neemt 42 ha aan bedrijventerreinen uit productie) is het risico opgehoogd. In het MPG2018 worden de risico's grondbedrijf nader toegelicht.

Overige risico's
De overige risico’s zijn becijferd op 33,6 miljoen euro. Dat is een stijging ten opzichte van de 2016 van 2,8 miljoen euro. De volgende risico's zijn gewijzigd:

- Het risico van de verstrekte en gewaarborgde leningen FC Twente is gestegen door een verhoging van de kans van 20% naar 50% als gevolg van degradatie naar de Jupiler Leaque;
- Het risico van het sociaal domein is gedaald van 9,2 miljoen euro met een kans van 90% naar 5,4 miljoen euro met gedifferentieerde kansen per onderdeel (zie tabel hieronder). Het risico betreft het niet meer op korte termijn bij te sturen tekort voor 2018 als gevolg van het doorwerkende financiële effect vanuit 2017.
- Het risico van de BUIG is gedaald van 2,7 miljoen euro naar 2,2 miljoen euro tegen 90%;
- Het risico verbonden partijen is gedaald van 9,4 miljoen euro naar 7,4 miljoen euro;
- Het risico gesubsidieerde instellingen is aangepast van 2,9 miljoen euro tegen 10% naar 2,6 miljoen euro tegen 30%;
- De risico’s van de overige aan derden verstrekte leningen en gewaarborgde leningen zijn gedaald door jaarlijkse aflossingen. Daarnaast heeft het risico zich de afgelopen 10 jaar niet voorgedaan, waardoor het kanspercentage van 30 naar 10% is bijgesteld.

Tabel met 10 grootste overige risico's

Onderwerp (bedragen x 1 miljoen euro)	Kans jaarrekening 2017	Financieel gevolg jaarrekening 2017	Kans jaarrekening 2016	Financieel gevolg jaarrekening 2016
FC Twente	50%	25,4	20%	25,4
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelig incidentele effecten optreden	50%	5,0	50%	5,0
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenschappelijke regelingen (ADT/RBT) en overige verbonden partijen	90%	7,4	90%	9,4
Het risico van de 3 decentralisaties: Jeugdhulp, Wmo en participatie (jeugdhulp 2,1 mln 70%, SW 1,8 mln 50%, WMO OH en BG 0,8 mln 90%, vervoer 1,1 mln 50%)	gediff. %	5,8	90%	9,2
Gesubsidieerde instellingen	30%	2,6	10%	2,9
BUIG-MAU	90%	2,2	90%	2,7
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Aan derden verstrekte geldleningen worden niet afgelost	10%	9,2	30%	9,9
Gewaarborgde geldleningen worden niet afgelost	10%	6,9	30%	7,1
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	5,0	10%	5,0

Financiële kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. Deze staan in de tabel hieronder. De kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen.

		Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
1A	Netto schuldquote	67%	72%	62%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	59%	65%	55%
2	Solvabiliteit	14%	12%	15%
3	Grondexploitatie	2%	5%	3%
4	Structurele exploitatieruimte	0%	0%	0%

5	Belastingcapaciteit	108%	106%	104%

We bekijken de kengetallen in hun onderlinge relatie en voorzien ze van een adequate toelichting om meer inzicht in de financiële positie te bieden. Bij de beoordeling ervan gaat het vooral om het volgen van de trendmatige ontwikkeling. Een verklaring van de verschillen in de jaarlijkse mutatie is minder van belang.

Netto schuldquote

De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Over de periode 2012 - 2017 is een dalende trend van de netto schuldquote zichtbaar. De dalende trend van de netto schuldquote, die vooral verband houdt met de toename van de eigen middelen door de overheveling van taken in het sociaal domein, heeft zich in 2017 voortgezet. De verzelfstandigingen van Sportaal en Onderhoud Enschede, waarbij in gebruik zijnde vaste activa zijn overgedragen, hebben hier aan bijgedragen. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich met 62% respectievelijk 55%, duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130%.

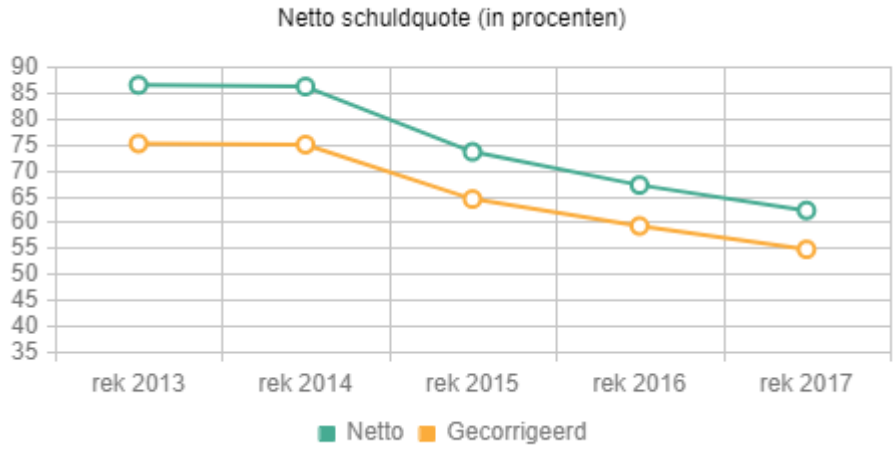

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen/balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Enschede heeft bestemmingsreserves gevormd om in de stad te blijven investeren. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Over de periode 2012 - 2016 is een licht stijgende trend zichtbaar. In 2017 is sprake van een stijging van deze ratio die veroorzaakt wordt door een daling van de schulden. Dit leidt vervolgens tot een lager balanstotaal.

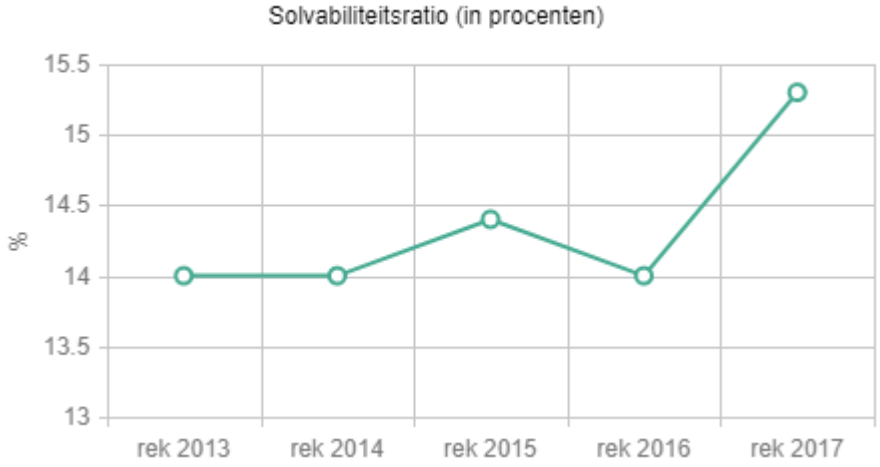

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Over de periode 2012 - 2015 is er een lichte stijging zichtbaar. Voor de komende jaren moeten er bovendien nog veel kosten en opbrengsten gerealiseerd worden. Dat betekent dat we in de toekomst nog veel inspanningen moeten verrichten en daaraan zijn risico's verbonden. We zetten in op het verkleinen van die risico's en het verbeteren van de financiële positie door het traject *Richting aan ruimte* uit te werken en waar mogelijk de looptijd van grondexploitaties te verkorten. In 2016 zien we een sterke daling. Dit enigszins vertekende beeld wordt veroorzaakt doordat de Usseler Es vanaf 2016 niet langer als actieve grondexploitatie is aangemerkt en voorheen meewoog in dit kengetal. In 2017 komt het kengetal uit op 2,5%

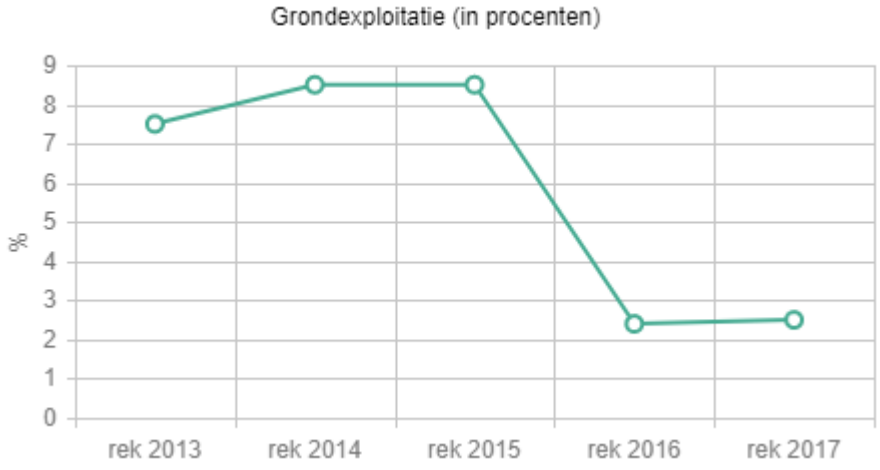

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal hebben we nodig om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte onze gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting, maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. In de jaren 2018 tot en met 2021 is er structurele ruimte (een positief saldo van structurele baten/lasten) begroot en daarmee sprake van een structureel sluitende begroting. Afgezien van een daling van de structurele ruimte in 2016 geldt dit ook voor de

realisatiecijfers over de periode 2012 - 2016. In 2017 is als gevolg van de forse tekorten in het sociaal domein sprake van een klein tekort op de structurele ruimte.

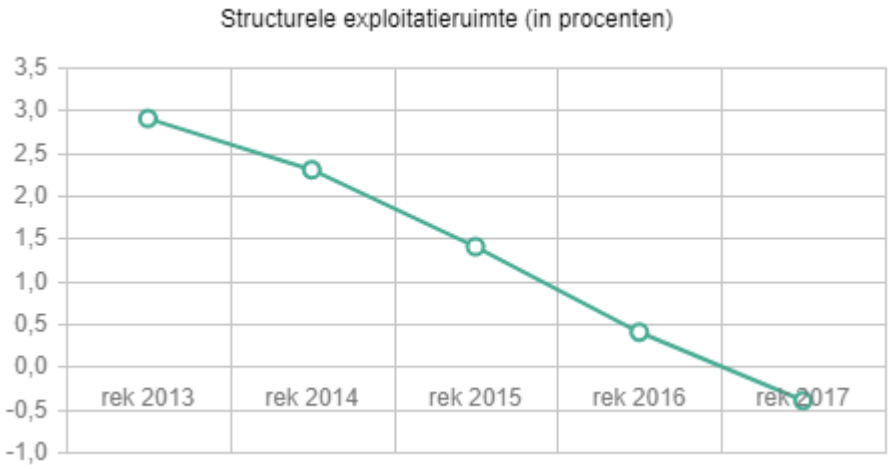

Belastingcapaciteit.

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit scoort met 104% nog boven het landelijk gemiddelde. In 2017 is wel een daling zichtbaar als gevolg van de invoering van Diftar. In vergelijking met de Twentse gemeenten is Enschede overigens geen uitschieter (zie paragraaf lokale heffingen).

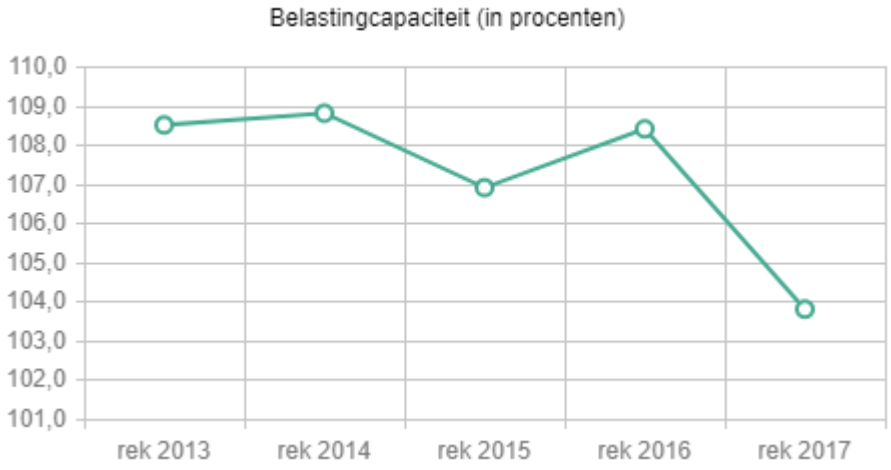

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Dit onderdeel gaat met name in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, infrastructurele kunstwerken en dergelijke. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële positie.

In relatie tot het beheer van de openbare ruimte is een aantal categorieën van kapitaalgoederen te onderkennen waarop onderhoud van toepassing is. Te weten:

- Wegen
- Infrastructurele kunstwerken
- Havens
- Riolering en water
- Groen
- Openbare verlichting
- Vastgoed
- Onderwijsgebouwen
- Sportaccommodaties.

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2017

Verhardingssoorten	M2
Asfalt	3.340.000
Elementen	4.265.000
Cementbeton	96.000
Onverhard	314.000
Totaal	**8.015.000**

Infrastructurele kunstwerken	Stuks
Bruggen, viaducten, sturen, geluidswallen, e.a.	190
Totaal	**190**

Het beleidskader
We volgen de lijn die is vastgelegd bij de Programmabegroting 2015. Daarbij is het Wegenbeleidsplan 2014-2018 als basis genomen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Met het Wegenbeleidsplan zoeken we naar hoe we onze wegen - met beperkte middelen, zo duurzaam mogelijk, in een veranderende samenleving - zo goed mogelijk kunnen beheren en onderhouden. Hiervoor hebben we in 2017 een verkenning uitgevoerd naar Risicogestuurd beheer. Daarbij volgen we de ontwikkelingen van het landelijk erkende kennisinstituut CROW, die inmiddels ook werken aan een nieuwe wegbeheersystematiek gebaseerd op het risicogestuurd beheer. Bij dit risicogestuurd beheer is tegelijkertijd belangrijk dat we ons wegbeheer zorgvuldig blijven uitvoeren. Dat wil onder andere zeggen: veiligheid voor de weggebruiker, geen kapitaalvernietiging en blijven bijdragen aan bestuurlijke doelen, zoals duurzaamheid.

Realisatie

Het lastenbudget voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 8,2 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor circa 0,9 miljoen euro uit apparaatskosten, 2,1 miljoen euro uit kapitaallasten, circa 4,3 miljoen euro uit kosten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,9 miljoen euro uit overige kosten.

Het investeringsbedrag 2017 voor reconstructiewerkzaamheden aan wegen is circa 1,3 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar.

Havens

Kerncijfers 2017

Havens	
Havenarmen	2
Damwanden, oevers en kades	6300 meter
Nieuwe kade	0 meter

Het beleidskader

We continueren de lijn die is vastgesteld bij de Programmabegroting 2015. Daarnaast is op 23 juni 2017 door de gemeenteraad de “Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030” vastgesteld. Deze visie met bijbehorend uitvoeringsprogramma is opgesteld door de Twentse havengemeenten en geeft richting aan de ontwikkelingen tot 2030.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Met het meerjaren beheers- en onderhoudsprogramma Havenbeheer Enschede en bijbehorende kaders is het havenbeheer in Enschede structureel geborgd, waardoor ook in de toekomst eventuele keuzes over onderhoud en investeringen verantwoord kunnen plaatsvinden. Financiering van het beheer en onderhoud vindt plaats vanuit het reguliere budget Havens en een ingestelde voorziening.

De afgelopen 10 jaar is op basis van de regionale Havenvisie Twente 2008 gewerkt aan de versterking van de binnenhavens (gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem) aan de Twentekanalen. De hierin genoemde maatregelen zijn voor het overgrote deel uitgevoerd, waarmee de basis nu grotendeels op orde is. Zo is – in aansluiting op de verbreding en verdieping van de Twentekanalen – een deel van de haven van Enschede gereed gemaakt voor de zogenaamde klasse Va schepen en zijn er extra kades aangelegd. Vanuit de nieuw vastgestelde binnenhavenvisie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma zetten hebben we ook in 2017 in Enschede ingezet op doorontwikkeling van het gemeenschappelijk beheer van de binnenhavens van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem) aan de Twentekanalen.

Realisatie

Het lastenbudget voor de havens is ongeveer 132.000 euro, bestaande uit 20.000 euro aan apparaatskosten en 112.000 euro aan materiële kosten voor het dagelijks onderhoud van de havens.

Riolering

Kerncijfers 2017

Riolering	km
Vrij-verval riolering	850
Drukriolering	208

Voorzieningen	St.
Kolken	50.506
Putten	20.665
Randvoorzieningen	17
Pompunits	1.010
Gemalen	70

Het beleidskader

De raad stelde in oktober 2015 het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2016-2020 vast. In dit GRP staat omschreven hoe we omgaan met de wettelijke zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. De raad wil invulling geven aan de zorgplichten, maar tegelijkertijd wil zij de stijging van de rioolheffing voor onze inwoners beperkt houden. Daarom is het financiële kader in het GRP erg belangrijk. Om de kosten te beperken versoberen we het onderhoud, implementeren we risicogestuurd rioleringsbeheer, werken we samen met partners, kiezen we voor duurzame oplossingen, voeren we onderzoeken uit en passen we innovaties toe. Bij de jaarlijkse actualisatie van het GRP is besloten om in te zetten op de uitvoering van klimaat adaptieve maatregelen en is de eerder vastgestelde stijging van de rioolheffing afgevlakt.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

We kunnen niet voorkomen dat inwoners te maken krijgen met een beperkte stijging van de rioolheffing. Een groot deel van het rioolstelsel van de gemeente is immers na de oorlog aangelegd en de gemiddelde technische levensduur van een riool is ongeveer 70 jaar. We zullen dus riolering moeten vervangen en daardoor stijgen de kosten. Tegelijkertijd zijn we ook bezig om knelpunten op te lossen op het gebied van grond- en hemelwateroverlast en realiseren we ambities op het gebied van duurzaamheid. Eén van de belangrijkste sporen om kosten te beperken is de implementatie van risicogestuurd beheer. Hoewel we bewust en gericht inzetten op risicogestuurd beheer, is mogelijke overlast in de openbare ruimte helaas niet te vermijden. Wel waarborgen we de veiligheid en functionaliteit van het riool zo veel mogelijk en beperken we grond- en hemelwateroverlast. Daartoe hebben we het dagelijks beheer en onderhoud aan de riolering uitgevoerd, riolering die aan het einde van de levensduur was vervangen, de methodiek van risicogestuurd beheer doorontwikkeld, delen van de hoofdstructuur van de blauwe aders aangelegd, knelpunten op het gebied van hemelwater en grondwateroverlast aangepakt en zijn we verder gegaan met de voorbereidingen van de Stadsbeek en het aanleggen van drainage in Pathmos.

Realisatie

De lasten voor riolering waren in 2017 afgerond 14 miljoen euro, bestaand uit 1,0 miljoen euro aan apparaatskosten (incl overhead), 6,7 miljoen euro kapitaallasten, 2,9 miljoen storting in de voorziening en 3,4 miljoen euro aan materiële kosten voor dagelijks onderhoud van riolering.

Groen

Kerncijfers 2017

Groen	Ha
Openbaar groen	736

Het beleidskader

We continueren de lijn die is vastgesteld in de Programmabegroting 2015*, waarbij de* "Kaders voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte 2014 – 2017" de basis vormen. Eind 2017 zijn voor de komende periode vanaf 2018 de nieuwe "Kaders voor het beheer en onderhoud van het openbare groen 2018 -2021" vastgesteld, deze vormen grotendeels een voortzetting van de kaders 2014-2017

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Het beleidskader is vertaald in het groenbeheersysteem, waarin onder andere arealen, soorten groen-, onderhouds-maatregelen en begrotingen worden bijgehouden. Het afgesproken onderhoudsniveau is gedurende het gehele jaar gerealiseerd. Een eventuele verlaging van de kwaliteitsniveaus heeft een directe invloed op de vastgoedwaarde, de uitstraling en het vestigingsklimaat van de stad en is van invloed op het woon-genot en wel-bevinden van bewoners. In 2017 is vanuit de kaders ingezet op het behouden en versterken van duurzaamheid en biodiversiteit. Dit onder andere via het traject "Enschede Bloeit Op!", waarin onder andere is gewerkt aan de aanleg van bloemenlinten voor bijen, hommels, vlinders en andere insecten.

Uitvoering amendement Maaibeleid
In 2017 is het maaibeeld, na de bezuinigingen vanuit het traject veranderen en bezuinigen in de openbare ruimte, buiten weer op een voor onszelf en de samenleving acceptabel niveau gebracht. Dit hebben we gedaan door op delen weer vaker te maaien, conform het "Belevingsonderzoek Maaibeleid 2016", uitvoering van het Amendement maaibeleid en de in 2017 en de met bewoners gehouden pilots rond het maaien

Realisatie

Het lastenbudget voor groenonderhoud is circa 5,3 miljoen euro, bestaande uit apparaatskosten en uitbesteed werk.

Vervangingsinvesteringen (BBV)
Conform BBV-voorschriften hebben we ongeveer 0,5 miljoen euro aan investeringen in 2017 in maatschappelijk nut geactiveerd.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2017

Openbare verlichting	Stuks
Lichtmasten	29.930
Armaturen	32.072
Overige aansluitingen, stadsplattegronden, verkeersborden, etc.	1.177
Energieverbruik (GWh/jaar)	5,4 GWh

Het beleidskader

Het beleidsplan Openbare Verlichting 2014-2017 is in 2013 door uw Raad vastgesteld. We hanteren veiligheid en effectiviteit als uitgangspunten, wat inhoudt dat we in stand houden wat we hebben en ons richten op functionaliteit. Binnen de bebouwde kom zijn alle openbare wegen en hoofdfietspaden verlicht. In het buitengebied zijn de zeer gevaarlijke kruispunten verlicht en van oudsher een aantal buitenwegen. Dat betekent dat we alleen die onderdelen vervangen of repareren die kapot zijn. De lichtmasten en armaturen vervangen we dus niet meer automatisch aan het einde van de afschrijvingstermijn (resp. 40 en 20 jaar). Per 2016 vervangen we wel armaturen als ze 20 jaar oud zijn, door led armaturen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Waar mogelijk en financieel aantrekkelijk passen we Led-verlichting toe. Vanaf 2016 vervangen we projectmatig 20 jaar oude armaturen voor armaturen voorzien van energiezuinige led lampen. Voor de komende periode vanaf 2018, is in juli 2017 het "Beleidsplan Openbare Verlichting 2018-2021" vastgesteld .

Realisatie

De lasten voor onderhoud openbare verlichting is circa 1,0 miljoen euro, bestaand uit 0,3 miljoen euro kapitaallasten, 0,2 miljoen euro apparaatskosten, 0,2 miljoen storting in de reserve kapitaallasten en 0,3 miljoen euro materiele lasten (regulier onderhoudslasten, excl. energie, etc.).

Onderwijsgebouwen

Vanwege een wetswijziging is de gemeente met ingang van 1 januari 2015 niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs. De schoolbesturen zijn hier nu zelf voor verantwoordelijk.

In de Raadsvergadering van 22 juni 2015 is het voorstel 'Financiële situatie Onderwijshuisvesting' behandeld. Hierin is in het kader van de decentralisatie van het buitenonderhoud en de motie Van Haersma-Buma besloten het investeringsplafond naar 0 euro terug te brengen. Dit mag er echter niet toe leiden dat de veiligheid en de voortgang van het leerproces van de leerlingen in het gedrang komt. Dit uitgangspunt heeft ertoe geleid dat het College in 29 november 2016 heeft besloten dat er voor het programma 2017 toch een investering van 352.707 euro nodig is voor Onderwijsleerpakket/Meubilair, herstel constructiefout en asbestsanering.

Sportaccommodaties

Per 1 januari 2017 zijn de opstallen van de sportparken en de daarbij behorende inventarissen voor de binnen- en buitensport overgedragen aan Sportaal B.V.. Door deze overheveling is de onderhoudsplicht ook overgedragen.

Vastgoed

Kerncijfers 2017

Vastgoed	
Ambtelijk vastgoed	9 stuks
Maatschappelijk vastgoed	96 stuks
Nader uit te werken / verkoop vastgoed	35 stuks

Onderhoudsplan

Het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed wordt uitgevoerd door Vastgoedbedrijf Enschede (VBE), waar deze gebouwen zijn ondergebracht. Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt gewerkt met een onderhoudsvoorziening, waarin vanuit de gebouwexploitaties jaarlijks een vaste bijdrage wordt gestort.
De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien/gepland in een meerjaren onderhoudsplanning. Deze meerjaren onderhoudsplanning is leidend voor de uit te voeren onderhoudsactiviteiten van VBE.

Het beleidskader

In Enschede wordt het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren gepland en gepleegd volgens de NEN 2767. Naast technische aspecten worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen.

Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- Onderhoud aan te verkopen vastgoed gezien het tijdelijke karakter worden deze gebouwen niet planmatig onderhouden, maar afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop, dan wel verkoop op termijn).
- Planmatig onderhoud aan ambtelijk/beleidsondersteunend vastgoed. Deze panden, die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767 onderhouden.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Voor 2017 is voor onderhoud 2,14 miljoen euro begroot. Daadwerkelijk is er 2,07 miljoen euro uitgegeven. Grote uitgaven in 2017 zijn o.a. het uitvoeren van schilderwerk bij diverse maatschappelijke en ambtelijke objecten en vervangen van de installaties bij diverse maatschappelijke objecten.
Door optimalisatie van de installaties is een reductie van het energieverbruik gerealiseerd van ongeveer 514.000 kWh en een CO2 reductie van 284 ton.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De dekking van onderhoudswerkzaamheden vindt plaats uit een onderhoudsvoorziening. De storting in deze voorziening is gebaseerd op een onderhoudsplanning voor de komende 20 jaar. In onderstaande grafiek is het verloop van deze voorziening opgenomen. De voorziening is toereikend voor het plegen van het geplande onderhoud.

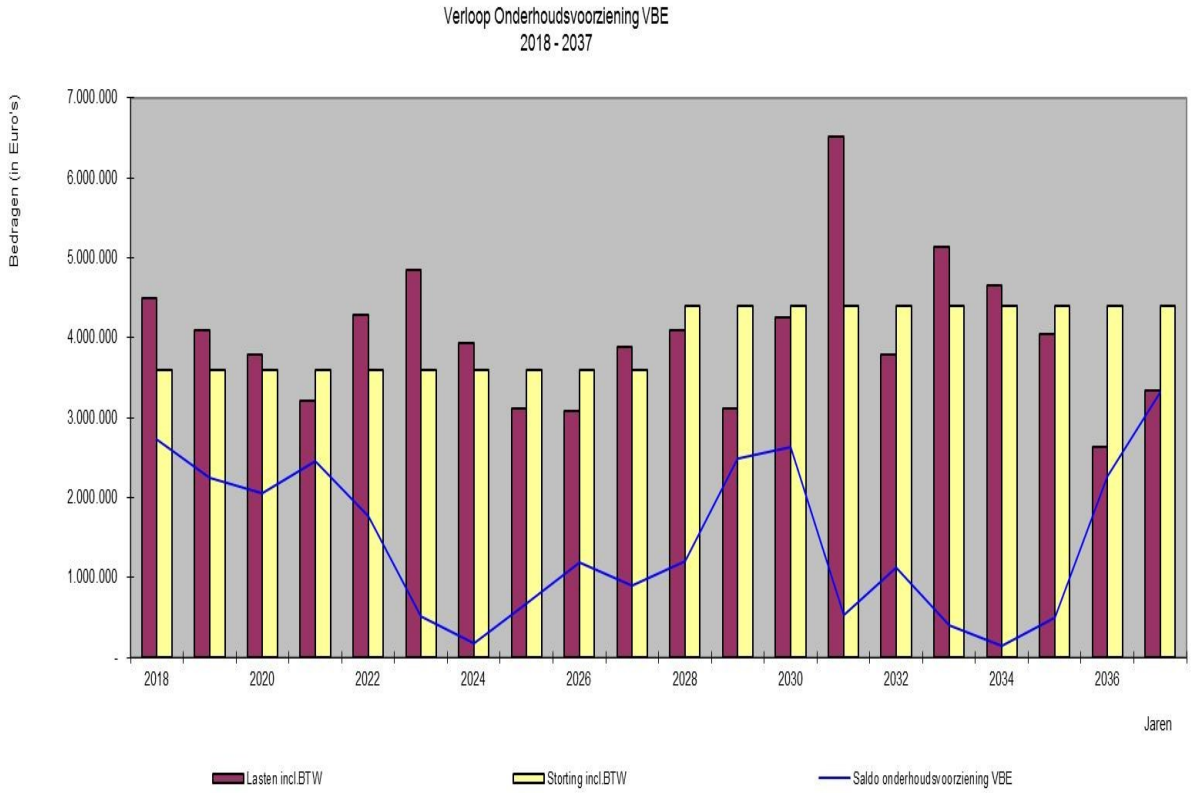

3.4. Financiering

In deze paragraaf zijn de onderdelen opgenomen zoals vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente. Daarnaast wordt gerapporteerd over de kasgeldlimiet en renterisiconorm zoals voorgeschreven in de wet financiering decentrale overheden.

Resultaat rente en treasury
Het resultaat van het product Rente en treasury is bijna 5,5 miljoen euro hoger dan was begroot voor 2017. In hoofdstuk 8.2 is een nadere analyse opgenomen van dit voordeel.

Rentevisie
In de begroting werd per eind 2017 verwacht dat de lange (10-jarige) rente rond 1% zou liggen. De rente lag echter iets hoger, namelijk 1,1%. Voor eind 2017 werd voor de korte rente een niveau voorspeld van negatief 0,3% en bedroeg uiteindelijk 0,33% negatief.

Ook in 2017 is maximaal gebruik gemaakt van de lage korte rente. Mede door de middelen uit de verkoop van het gemeentelijke aandelenbezit in Enexis en Vitens was het aantrekken van aanzienlijk duurdere langlopende leningen niet nodig met een rentevoordeel tot gevolg.

De rente op geldmarkt blijft in Nederland onverminderd laag. De lange rente op de kapitaalmarkt is echter wel licht gestegen sinds eind 2017, mede als gevolg van de mededelingen van de ECB dat het programma van monetaire verruiming wordt afgebouwd. De renteanalisten verwachten echter geen enorme stijgingen in de nabije toekomst.

Kasgeldlimiet
In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de jaarrekening. De kasgeldlimiet is ingesteld ter beperking van de renterisico's van de gemeente. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden. De kasgeldlimiet bedroeg 56,132 miljoen euro in 2017. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2017 wel is overschreden maar toch binnen de toegestane wettelijke vereisten vanuit de wet Fido is gebleven. Er is namelijk maar één kwartaal over de limiet heen gegaan terwijl overschrijding gedurende twee opeenvolgende kwartalen is toegestaan.

Kasgeldlimiet (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang begroting per 1 januari 2017 - grondslag	660.373	660.373	660.373	660.373
Toegestane kasgeldlimiet:				
- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- omvang kasgeldlimiet	56.132	56.132	56.132	56.132
Toets kasgeldlimiet:				
Gemiddeld overschot vlottende middelen				
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	53.962	64.847	44.527	43.769
Toegestane kasgeldlimiet	56.132	56.132	56.132	56.132
Ruimte/tekort onder kasgeldlimiet	**2.170**	**-8.715**	**11.605**	**12.363**

Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Vanuit de Wet financiering decentrale overheden moet over de renterisiconorm worden gerapporteerd in de jaarrekening. De norm bepaalt dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar geherfinancierd mag worden. Hiermee worden renterisico's op de vaste schulden gespreid in de jaren. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2017 binnen de renterisiconorm is gebleven.

Berekening renterisiconorm (x 1.000 euro)	Begroting 2017	Jaarrekening 2017
Begrotingstotaal (1)	660.373	660.373
Vastgesteld percentage (2)	20%	20%
Renterisiconorm (1)x(2)=(3)	132.075	132.075
Aflossing (4)	29.398	29.398
Ruimte onder renterisiconorm (3)-(4)	102.677	102.677

Financiering en ontwikkeling leningenportefeuilles
In hoofdstuk 7.10 is bij de toelichting op de balans de specificatie van de opgenomen geldleningen te vinden. In 2017 zijn geen langlopende leningen aangetrokken door onverwachte grote inkomsten zoals die nog uit de uit de verkoop van de aandelen Vitens aan de provincie Overijssel. Naar verwachting zou 35 miljoen euro aan nieuwe geldleningen worden aangetrokken in 2017 ter afdekking van een totaal aan herfinanciering van 25 miljoen

euro aan vrijvallende leningen plus aanvullende financieringsbehoefte. De portefeuille met langlopende geldleningen daalt van 399 miljoen euro per eind 2016 naar 370 miljoen euro per eind 2017. Ook de kortlopende schulden zijn gedaald ten opzichte van eind vorig jaar. Hierdoor daalt de totale schuldpositie per eind 2017. In de onderstaande grafiek is het verloop van de schulden te zien over de afgelopen jaren. Hieruit is op te maken dat de schuldpositie van de gemeente gestaag is gedaald in deze periode. Dit is o.a. het gevolg van een lager investeringsniveau, de verkoop van vastgoed en aandelen als ook de toevoeging van de middelen van het sociaal domein. De inkomsten via het gemeentefonds voor het sociaal domein lopen voor op de uitgaven. Hierdoor ontstaan tijdelijke liquiditeitsoverschotten waardoor minder leningen hoeven worden aangetrokken.

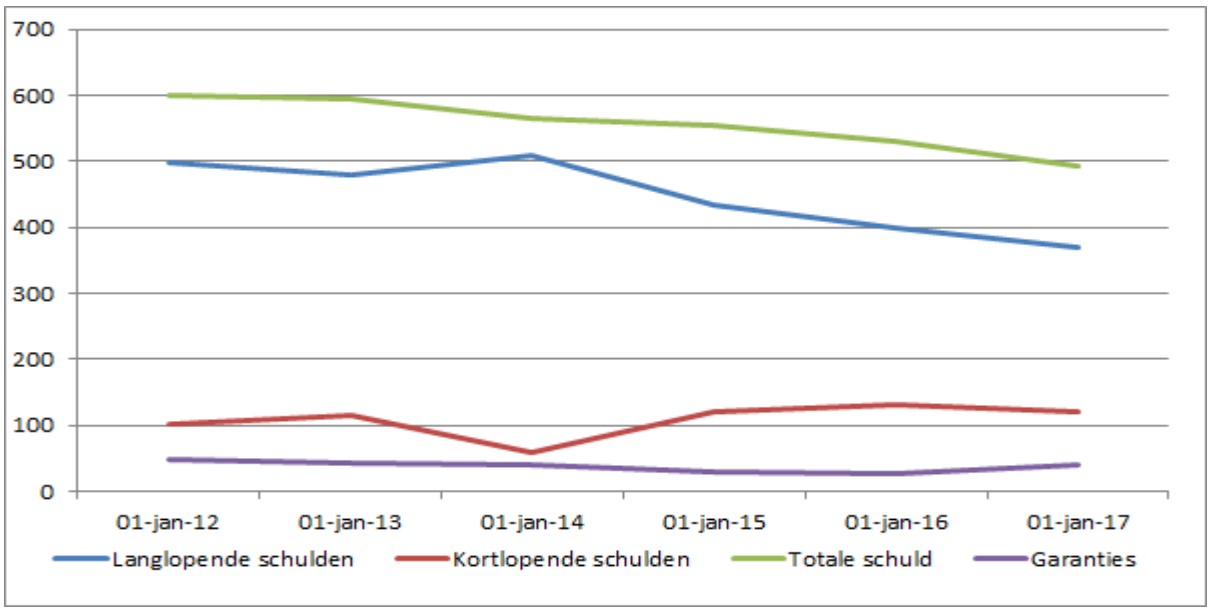

In hoofdstuk 7.3 bij de toelichting op de balans is de specificatie van de verstrekte leningen aan derden opgenomen. In 2017 zijn 2 nieuwe leningen verstrekt aan sportverenigingen. Hierbij ging het om zogenaamde duurzaamheidsleningen waarbij het Waarborgfonds van de Sport voor 100% garant staat. De leningen dragen zo bij aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen maar zijn vrijwel risicoloos. De portefeuille is in omvang afgenomen van 56 miljoen euro per eind 2016 naar 53 miljoen euro per eind 2017. De grootste daling is veroorzaakt door de aflossing van de oude leningen van de Enschedese Zwembaden door Sportaal.

In hoofdstuk 7.13 is een toelichting te vinden op de door de gemeente gegarandeerde geldleningen. Deze zijn in deze jaarrekening opgenomen als niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. Het totaal aan garantstellingen is gestegen van 28 miljoen euro per eind 2016 naar 39 miljoen euro per eind 2017. Dit is het gevolg van het besluit om slechts bij uitzondering nog leningen meer te verstrekken. De voorkeur wordt nu gegeven aan garantstellingen/borgstellingen aangezien deze niet van invloed zijn op de schuldpositie van de gemeente. De risico’s van garanties zijn echter gelijk aan de risico’s van verstrekte geldleningen (zie voor nadere toelichting ook paragraaf 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing).

De nieuwe garantstelling betreffen borgstellingen voor FC Twente, Sportaal, kunstgrasvelden voor 2 hockeyclubs, de verhuizing van de Military en het Van Heek park. De correctie per 1 januari 2017 betreft de borgstelling voor PW Hockey waarmee al in juli 2016 is ingestemd maar waarvan de documenten pas beschikbaar waren in het voorjaar van 2017 (na opstelling van de jaarrekening 2016).

Verstrekte lening en garantstelling FC Twente

Het raadsbesluit van februari 2017 om de verstrekte lening aan FC Twente te herzien en aanvullend een garantstelling van 8,4 miljoen euro te verstrekken, is ondertussen uitgevoerd. FC Twente heeft een lening van 8,4 miljoen euro afgesloten bij de NWB Bank waarvoor de gemeente gedurende de looptijd van 30 jaren borg staat. Tot op heden heeft FC Twente voldaan aan al haar betaalverplichtingen en is ook de eerste tranche risicopremie ontvangen door de gemeente. De risico's voor de verstrekte lening en borgstelling zijn separaat opgenomen in Naris en zijn terug te vinden in de top 10 in de paragraaf weerstandsvermogen.

De halfjaarcijfers over het seizoen 2017/2018 laten een geringe nettowinst zien. Over het gehele seizoen 2017/2018 wordt een gering netto verlies verwacht dat echter gunstiger is dan begroot. Op basis van deze halfjaarcijfers wordt FC Twente wederom ingedeeld in categorie II door de KNVB. De financiële situatie van de club blijft echter voorlopig krap. Daarbij is nu ook sprake van een degradatie naar de Jupiler League.

De voorziening voor fiscale claims bedraagt 5,9 miljoen euro. Met de belastingdienst voert FC Twente aanhoudend constructief overleg. Naar verwachting wordt binnenkort een schikking getroffen met de belastingdienst die lager zal zijn dan de omvang van de getroffen voorziening.

De gemeentelijke toezichthouder, de heer Bas Visée, heeft regelmatig contact met de directie, voorzitter van de Stichting en de leden van de RvC. Ook woont hij af en toe vergaderingen bij in het stadion. Hij rapporteert hierover aan het college. De toezichthouder is inmiddels 2 jaren actief. Conform de aangenomen motie hierover uit december 2015 dient verlenging van zijn aanstelling aan de raad te worden voorgelegd. Dat zal binnenkort geschieden. Alle partijen zijn echter zeer tevreden over de werkzaamheden van hem waardoor het nogmaals aanstellen voor een periode van 2 jaren aan de orde is.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

De stand van zaken van de beleidsvoornemens voor 2017 van de treasuryfunctie is:

- In 2017 is gewerkt aan de invoering van de gewijzigde BBV-regelgeving voor de omslagrente die is gaan gelden vanaf de begroting 2018. Hiervoor is een goede geprognotiseerde balans noodzakelijk. In 2018 worden deze werkzaamheden gecontinueerd om deze balans verder te verbeteren door meer nauwkeurige prognoses van de diverse onderdelen.
- In 2017 is ingezet op het verder verlagen van de schuldpositie. Zo bleken in 2017 geen nieuwe langlopende leningen benodigd te zijn door o.a. de opbrengsten uit de aandelenverkopen van Enexis en Vitens. Daarnaast is ingezet op het verstrekken van garanties in plaats zelf leningen uit te geven. De toegezegde gewijzigde aangescherpte beleidsregels zijn niet meer in 2018 in het herziene Treasurystatuut aan de raad aangeboden. Het Treasurystatuut 2018 is in de raadsvergadering van 12 maart 2018 vastgesteld

Limieten 2017

Door middel van de onderstaande overzichten met de kwartaalrapportages is het college geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de in de programmabegroting 2017 vastgestelde limieten voor 2017. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de limiet voor netto-vlottende schuld in het 2e kwartaal van 2017 is overschreden. Deze overschrijding viel echter wel binnen de wettelijke vereisten inzake de kasgeldlimiet vanuit de wet fido.

Netto vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Programmabegroting 2017	62.000	62.000	62.000	62.000
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld in kwartaal	53.962	64.847	44.527	43.769
Gemiddeld overschot vlottende middelen	8.038	-2.847	17.473	18.231
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	ja	nee	nee

Netto vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Programmabegroting 2017	50.000	50.000	50.000	50.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	0	0	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

Netto vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Programmabegroting 2017	4.000	4.000	4.000	4.000
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee *)	nee	nee	nee	nee

3.5. Bedrijfsvoering

Wat voor een organisatie willen we zijn?
In november heeft het college van Burgemeester en Wethouders besloten hoe de inrichting van onze organisatie er de komende jaren uit zal zien. We willen de organisatie meer richten op de opgaven voor/in de stad, meer gezamenlijke sturing vanuit de directie, met focus op strategische doelstellingen en de bevoegdheden zo dicht mogelijk bij de uitvoering. We zijn een organisatie die continu in ontwikkeling is en zich moet aanpassen aan de steeds veranderende buitenwereld. Dit vraagt om een open en leergierige houding, van de organisatie en medewerkers.

Medio 2017 is er een vacature- en verplichtingenstop ingevoerd. Dit betekent dat bij vertrek vacatures niet direct werden opgevuld, of in eerste instantie tijdelijk. Bezien werd of werkzaamheden anders konden worden belegd, uitgesteld of beëindigd. Dit heeft wel geleid tot een stagnatie van ontwikkeling in de organisatie. Het heeft onder meer de digitalisering van werkprocessen getroffen, waardoor de verbeteringen in werkprocessen en efficiëntie nog niet is gerealiseerd.

Medewerkers vroegtijdig voorbereiden op alle ontwikkelingen, met training en opleiding én baanmobiliteit is noodzakelijk zowel voor de medewerkers als voor de organisatie. Het aantal medewerkers dat een training/ opleiding volgt is toegenomen en het budget voor scholing en training is meer uitgenut. Het sociaal statuut is eenzijdig opgezegd, wat betekent dat op het moment dat bij het verdwijnen van werk iemand boventallig kan worden en gedurende 2 jaar

wordt begeleid van werk naar werk. Dat kan binnen of buiten de gemeente zijn. In die periode heeft de medewerker een voorrangspositie bij vacatures die ontstaan.

Een effect dat wordt beoogd is een meer diverse samenstelling van het personeelsbestand. De gemiddelde leeftijd is in 2017 gedaald van 48,9 naar 47,2. Ambtelijk is de gemiddelde leeftijd 48,8 en voor de inhuur is dit 38,7.

Een instrument om te bevorderen dat meer jongeren kunnen worden aangetrokken is het generatiepact. In totaal hebben 99 personen gebruik gemaakt van het generatiepact, dus van de mogelijkheid gebruik gemaakt om minder te gaan werken. Gemiddeld kan per 5 ouderen die gebruik maken van het generatiepact een jongere worden gefinancierd. In 2017 is aan 55 jongeren (tot 35 jaar) een (tijdelijke) ambtelijke aanstelling geboden.

De norm voor het ziekteverzuim van 4% is in 2017 niet behaald, die bedroeg 4.8%.

Optimaliseren van het werken in ketenprocessen met behulp van Lean
Er is ingezet om het werken volgens de Lean-methode als leidend principe door te voeren in de organisatie. Lean is in de eerste plaats een werkwijze die gedragsverandering vraagt, maar meer nog dan dat: vraagt om dit gedrag vol te houden. Op alle niveaus, maar met name vanuit de leidinggevenden, met voorbeeldgedrag.

Om dit te bereiken, is in 2017 het volgende uitgevoerd:

- Het verbeteren van werkprocessen in de afdelingen; in 2017 zijn meer dan 30 processen onderhanden genomen met als resultaat vereenvoudiging, kosten efficiënter en een kortere doorlooptijd voor het leveren van een product.
- Een Lean-communicatiestrategie: we hebben een 'war room' en 'showroom' ingericht waarin we succesverhalen delen, in diverse gebouwen zijn leanrooms ingericht waar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt;
- We hebben de Lean-principes verankerd in ons opleidingsaanbod via Enschedese en Twentse school: zijn er in 2017 10 mensen opgeleid tot Lean Black Belt en 21 tot Green Belt

ICT als enabler / versneller inzetten
De uitdagingen op wettelijk gebied, (landelijke) afspraken, maar zeker ook de Enschedese behoefte om verder te digitaliseren en te investeren in de Stad vragen om extra (IT) investeringen. Dat hebben we in 2017 gedaan door het slimmer inzetten van bestaande systemen en werkprocessen en het vernieuwen van het applicatielandschap. Voorbeelden van projecten zijn: leerlingenvervoer, digitale innovatie arbeidsmarkt, digitale wijkcoach, sociale kaart, digitale werkomgeving, basisregistratie personen, klantgeleidingsysteem, digitalisering bodemdossiers, ontsluiten bestuurlijke informatie, DigiD machtigingen. We hebben ze als projectenportfolio gebundeld in ons Informatie Investerings Plan (IIP).

We zien informatisering als enabler om tegemoet te kunnen komen aan wet- en regelgeving en uitvoering van eigen beleid. Hierbij speelt kennis van de inhoud en techniek een steeds grotere rol. De IT-inzet is ook bedoeld als kraamkamer voor het uitvinden van de toekomstige overheid, door het opdoen van nieuwe ideeën en het slim combineren van kennis, data en applicaties. Wij hebben in 2017 geparticipeerd in de landelijke en regionale initiatieven (TwenteCloud) en gremia (samen organiseren: Common Ground) De basis voor de inrichting van onze IT loopt langs drie lijnen: stabiel, veilig en flexibel. Een paar noties zijn daarbij van belang:

- Inzet op wettelijke verplichtingen (digitale veiligheid) kenden in 2017 geen financieel rendement op IT;

- Innovatieve investeringen (zoals digitale handhaving uitkeringen) leveren vaak een bijdrage aan de bestaande taakstellingen;
- Het rendement is, naast goedkopere, ook snellere en soms uitgebreidere dienstverlening.

Naast de eerder genoemde projecten is in 2017 de reguliere IT volledig gemoderniseerd. De laatste stap is gezet na de afronding van investeringsdiscussie tijdens de zomernota. Resultaat is een stabiele en veilige omgeving, waardoor de tijd tussen de verstoringen groot is.

Office 365: de implementatie is doorgeschoven naar 2018 omdat het inrichten -met als doel efficiënt te kunnen samenwerken- meer tijd kost van de organisatie.

Het voldoen aan het landelijke programma Generieke Digitale Infrastructuur is een forse financiële inspanning. In het bijzonder betreft dit de omzetting van de GBA naar de Basis Registratie Personen (BRP), de landelijke voorziening is door de minister stopgezet. Dit was een klein onderdeel van de operatie BRP, de modernisering voor onze inwoners gaat conform plan door.

De exacte omvang van deze operatie is nog niet uitgekristalliseerd maar zal de nu opgenomen budgetten overstijgen en vormt daarmee een financieel risico. Dit risico is wel afnemend door adequaat programmamanagement.

Kengetallen IT

Omschrijving	1e kengetal	2e kengetal	3e kengetal
Vensters voor bedrijfsvoering	Technisch en/of functioneel beheerde applicaties:108		
Incidenten 2017 (betreffen verstoringen in de ICT infrastructuur)	Ingediend: 35.218	1e lijns opgelost: 34,0 %	
Telefonische helpdesk	Aanbod:20.001	Beantwoord:18.832	Servicelevel binnen 20 sec: 80,9%
Mail 2017 (extrapolatie van 1 naar 12 maanden)	Inkomende ext. mail:4.745.748	Afgevangen Spam mail: 1.067.256	Afgevangen virus mail: 26.088
Major incidenten 2017 *(Dit betreffen incidenten waar veel gebruikers op hetzelfde tijdstip hinder ondervinden in de voortgang van de werkzaamheden. Voorbeelden zijn het uitvallen van een server, het niet opstarten van een bedrijfskritische applicatie)*	11		

Informatiebeveiliging
Door het toenemen van de digitalisering wordt informatiebeveiliging steeds belangrijker. Inwoners en ondernemers moeten erop kunnen vertrouwen dat van de informatie die ze aan de gemeente toevertrouwd de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid is geborgd.

Het programma Digitale Veiligheid is in 2017 gestart om de maatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) te implementeren, zoals het opstellen en invoeren van het informatieveiligheidsbeleid. Het programma beoogd in de komende jaren de ISAE 3402 rapportage type II alsook een ISO 27001 certificering te behalen. Uit onderzoek

van de Autoriteit persoonsgegevens blijk dat slecht 5% van de beveiligingsincidenten een technische oorzaak heeft, de andere incidenten komen voort uit menselijk handelen. Daarom voorziet het programma in een bewustwordingscampagne die in 2018 start.

Voor de BRP, PUN, Suwinet, BAG, BGT en DigiD moet de gemeente zich elk jaar verantwoorden over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen. In 2017 is hiervoor een nieuwe audit systematiek: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) geïntroduceerd. ENSIA maakt het beantwoorden van de uitvraag over informatieveiligheid beter en efficiënter door een zelfevaluatie die aansluit bij de P&C cyclus van de gemeente.

Fiscaal
De gemeente Enschede heeft op 22 december 2011 met de belastingdienst een Convenant Horizontaal toezicht gesloten. Het Convenant Horizontaal Toezicht betreft alle Rijksbelastingen en belastinginvorderingen. De nadruk van het Convenant ligt op de vennootschapsbelasting, de omzetbelasting (hieronder valt ook het BTW compensatiefonds) en de loonheffingen. In 2017 zijn de nodige stappen gezet in de verdere ontwikkeling van de interne fiscale beheersing. Ook is in 2017 een fiscaal beleidsplan opgesteld waarin de fiscale uitgangspunten zijn vastgelegd. De concrete acties zijn opgenomen op de fiscale actielijst, bestaande uit de jaarlijks terugkerende activiteiten en voorkomende incidentele activiteiten bijvoorbeeld n.a.v. gewijzigde wet- en regelgeving. In 2018 worden diverse fiscale beheersmaatregelen uitgevoerd om de fiscale interne beheersing verder te vergroten.

Smart City Enschede
In 2017 is gestart met het meten van bezoekers aantallen in de binnenstad met wifi, als toepassing van nieuwe Smart technologie om tot betere informatie te komen over de binnenstad. Met betrekking tot het meten van grondwater is een pilot gestart om te komen tot 24/7 meten van grondwater in Enschede. Samen met de kennisinstellingen is afgesproken dat Smart Enschede het leidende thema wordt voor de samenwerking de komende jaren. Dit is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst met de kennisinstellingen op 5 december ‘17. Smart Enschede krijgt vooral vorm in gezamenlijke ontwikkeling op IoT (Internet of Things) , ontwikkelingen met betrekking tot drones, meten met sensoren en ontwikkeling van een urban (open data) platform, met gemeente, kennisinstellingen en bedrijven en inwoners. Binnen de gemeente is een verkenning geweest over data gedreven sturing, waarvoor het Smart Enschede programma dienend kan zijn.

In 2017 hebben wij er een Zomerconferentie georganiseerd met onze zustersteden en Munster en Linkoping (Zweden) en in het kader van een Smart City Alliance, begeleid door een Creathon met studenten over ‘slimme’ burgerparticipatie. In de worksop hebben we Drones en regelgeving, CO2 reductie en slimme mobiliteit als gezamenlijke thema’s benoemd.

Meer flexibiliteit in de begroting 2020
In 2017 hebben we bij het maken van financiële keuzes rekening gehouden met het uitgangspunt van een flexibele begroting. Dat houdt in dat we toewerken naar een begroting met:

- Een kleiner aandeel vaste lasten, zoals kapitaallasten, vaste personeelslasten en huisvestingslasten.
- Een grotere personele flexibele schil en een gerichtere inzet van onze vaste formatie op de prioriteiten voor de stad.
- Een lagere schuldquote.

Hiermee bereiken we dat we minder kwetsbaar zijn voor schommelende inkomsten (Rijksbudgetten, opbrengsten uit verkoop), dat we een buffer hebben om tegenvallers op te vangen in slechte tijden en dat er in goede tijden ruimte ontstaat om te investeren in prioriteiten en om cofinanciering aan te trekken.

Sturen en vergelijken
Zoals aangegeven in de programmabegroting 2017 sturen we op de trend van de 40 indicatoren binnen *Vensters voor bedrijfsvoering*.

Bestuurskosten

Kosten	2017
Reis en verblijfkosten	16.601
Reiskosten binnenland	13.942
Vergaderkosten	12.258
Contributies	2.405
Reiskosten buitenland	2.290
Representatie	2.079
Studiekosten	188
Eindtotaal	**49.763**

Vanaf de nieuwe bestuursperiode in 2018 publiceren wij de bestuurskosten van het college periodiek op internet.

3.6. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

In de programmabegroting 2015 zijn de ambities voor de komende vier jaar vastgelegd en de wijze waarop de maatschappelijke effecten (doeltreffendheid) en de inzet van middelen (doelmatigheid) worden gemonitord. Voor 2017 was geen doelmatigheids- en/of doeltreffendheidsonderzoek gepland; in het 4e kwartaal 2018 zal worden gestart met een onderzoek naar jeugdhulp.

In alle vanaf 2014 op te stellen beleidsplannen worden afspraken vastgelegd inzake tussentijdse monitoring en evaluatie van het beleid na 4 jaar. In door de raad in 2017 vastgestelde beleidsplannen is hier uitvoering aangegeven.

Zo is bijvoorbeeld in het Beleidsplan openbare verlichting 2018 - 2021 de evaluatie van het vorige beleidsplan opgenomen. Het evaluatierapport verbonden partijen van begin 2017 is aanleiding geweest voor het Beleidskader verbonden partijen 2017. De resultaten van de Enschedese Arbeidsmarktaanpak 2016 hebben mede de basis gevormd voor het Uitvoeringsprogramma Enschedese Arbeidsmarktaanpak 2017.

3.7. Verbonden partijen

De informatie in deze paragraaf is een aanvulling op de informatie die over de verbonden partijen is opgenomen in de diverse programma's. In de programmateksten is informatie opgenomen hoe en waar de verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van de gemeente en welk maatschappelijk rendement zij leveren.

Beleid verbonden partijen

Een van de aanbevelingen uit de evaluatie verbonden partijen, waarover de raad in maart 2017 is geïnformeerd, was om meer te investeren in de *ontwerpfase*, inhoudende dat wij op voorhand goed nadenken over de meerwaarde van het aangaan van een financiële én bestuurlijke relatie. Wij vragen een businesscase en een exit-strategie. Op 9 oktober 2017 is het bijgestelde Beleidskader verbonden partijen door de raad vastgesteld waarin dit is vastgelegd. De oprichting afgelopen najaar van de Stichting werkgeverstaken Participatie is tegen dit Beleidskader aangehouden. Bij het Beleidskader hebben wij ook een checklist verzelfstandigingen toegevoegd om een eventueel toekomstig ontwerpproces outsourcing te faciliteren.

Daarnaast wordt in de *beheerfase* meer ingezet op de sturing op het maatschappelijk rendement voor Enschede. Dit hebben wij in 2017 gedaan door:

- Het beter én in samenhang inzichtelijk maken van doelen, prestaties en middelen van de verbonden partij in de programma's uit onze programmabegroting 2018, o.a. door ze langs de lat te leggen van de gemeentelijke beleidsindicatoren.
- Blijvend in te zetten op helder risicomanagement, o.a. via actuele selfassessment vragen. De risicoscores zijn via een infographic inzichtelijk gemaakt in de programmabegroting 2018.
- De informatievoorziening aan de raad een impuls te geven door een integrale behandeling van ontwerpbegrotingen gemeenschappelijke regelingen in de rekeningencommissie van 22 mei 2017. In een randprogramma in januari 2018 is vervolgens nader toegelicht dat voor privaatrechtelijke verbonden partijen een ander wettelijk regime geldt en (financiële) informatie veelal vertrouwelijk van aard is.
- De directies van de gemeenschappelijke regelingen te vragen om de verslagen van de openbare AB vergaderingen te ontsluiten via hun eigen websites. Hieraan is gehoor gegeven.
- In te zetten op de kwaliteit van de toezichthouders. Bij Onderhoud Enschede BV is in juni 2017 een RvC ingesteld met 3 commissarissen die aan de gestelde competenties voldoen en op 13 oktober heeft een integrale trainingsmiddag plaatsgevonden voor de commissarissen, bestuurders en aandeelhouder van Onderhoud Enschede, Sportaal en Twentse Schouwburg. Tot slot zijn wij kritisch geweest ten aanzien van een aantal benoemingsvoorstellen.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen

Over de volgende partijen zijn actualiteiten te melden:

- Omgevingdienst Twente (ODT): In de raadsvergadering van 22 mei 2017 is ingestemd met de oprichting van deze gemeenschappelijke regeling per 1 januari 2018. Op dit moment is echter de verwachting dat het ODT pas 1 januari 2019 operationeel zal zijn. Tot die tijd wordt de samenwerking in de netwerkorganisatie RUD Twente voortgezet. In deze jaarrekening is het ODT nog niet opgenomen als verbonden partij.
- Stichting Werkgeverstaken P-wet Enschede (SWPE): In de raadsvergadering van 9 oktober 2017 is ingestemd met de oprichting van deze stichting. In de stichting worden de formele werkgeverstaken uitgevoerd voor de nieuwe beschutte werkplekken voor mensen met een zware arbeidsbeperking. Vanaf begin 2018 is de stichting operationeel geworden. In deze jaarrekening is SWPE nog niet opgenomen als verbonden partij.
- Twentebedrijf: Deze regeling is per 1 januari 2018 opgeheven. De bestaande budgetten zijn in de begroting 2018 van de Regio Twente ingebracht. Daarnaast is

Twentebedrijf in 2017 al niet meer actief geweest. Daarom is Twentebedrijf niet meer opgenomen in de lijst met verbonden partijen.

- Vitens: De provincie heeft op 22 december 2017 definitief ons aandelenbezit in Vitens gekocht. Hierdoor is Vitens per eind 2017 niet langer een verbonden partij omdat niet langer sprake is van een bestuurlijk belang. Wel is nog sprake van een financieel belang omdat in 2006 een lening is verstrekt aan Vitens die nog niet geheel is afgelost (einde looptijd is in 2021). Vitens is niet meer opgenomen in de onderstaande lijst met verbonden partijen.

Beheer verbonden partijen
De risicoanalyse van de verbonden partijen is voor het derde jaar uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assesment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Dinkelland en Tubbergen. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit.

Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. Zie hiervoor ook de informatie in de lijst met verbonden partijen verderop in deze paragraaf. Bij de berekening van het financieel belang in Naris Self Assement worden niet de benoemde bijdragen in geheel bij elkaar opgeteld. In geval van het meest negatieve scenario, een faillissement van de verbonden partij, moet de waarde van het aandelenkapitaal en de verstrekte leningen en garanties als verloren worden beschouwd (als niet sprake is van voldoende onderpand). Ook het begrote dividend zal niet worden gerealiseerd. De bijdrage aan de exploitatie (zijnde de inkoop van goederen en diensten door de gemeente) en de subsidie wordt echter in termijnen betaald door de gemeente. Daarvoor geldt dat het nog beschikbare resterende budget kan worden ingezet voor de inkoop van de benodigde goederen en diensten bij een andere organisatie. Als rekenregel wordt toegepast dat het verlies 50% van de begrote bijdrage is.

De onderstaande scores en risico's zijn gebaseerd op de bij de Programmabegroting 2018 ingevulde vragenlijsten. De uitvraag wordt eenmaal per jaar gedaan om de verbonden partijen niet te veel te belasten. In de onderstaande grafiek zijn de uit de vragenlijsten gekomen risicoscores opgenomen:

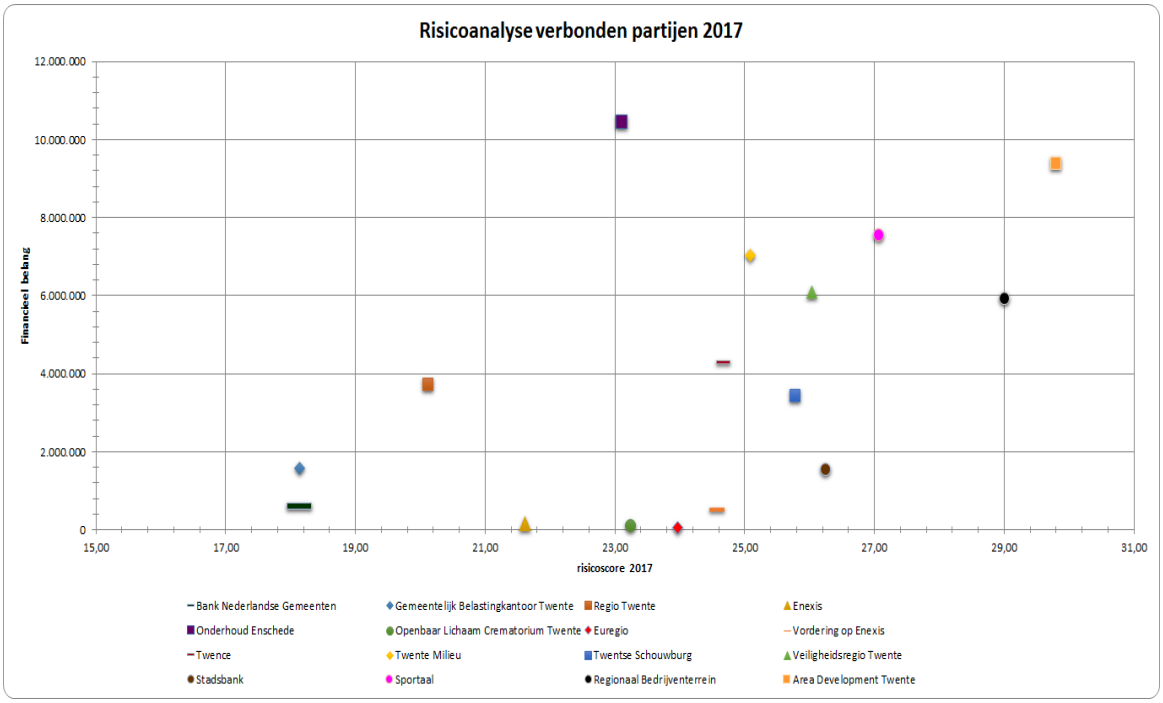

In de onderstaande tabel is het totale risico aangegeven met stoplichtkleuren. De kleuren geven aan of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtsregime (zie ook de link met achtergronddocument die bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen). De verbonden partijen staan op volgorde van hoogste naar laagste totale risico in de tabel.

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Area Development Twente	Hoog	Hoog	Hoog
Regionaal Bedrijventerrein	Hoog	Hoog	Hoog
Sportaal	Hoog	Hoog	Hoog
Stadsbank	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Midden	Hoog	Hoog
Twente Milieu	Midden	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Midden	Hoog	Hoog
Regio Twente	Laag	Hoog	Midden
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Laag	Hoog	Midden
Twence	Midden	Gemiddeld	Midden
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag
Vordering op Enexis	Midden	Laag	Laag
Euregio	Midden	Laag	Laag
Openbaar Lichaam Crematorium Twente	Midden	Laag	Laag

De verbonden partijen met totaal risico hoog kwalificeren zich voor een meer indringend toezicht. Dit zijn ook meteen de partijen die doorgaans taken uitvoeren die niet slechts uitvoerend zijn, maar ook beleidsrijke c.q. strategische activiteiten in portefeuille hebben. Aan deze partijen wordt dan ook meer aandacht besteed in het komende jaar dan de partijen die een lagere score hebben. De partijen met een totaalscore laag behoeven maar weinig toezicht aangezien hierbij sprake is van relatief kleine financiële belangen. De gemeente bezit

doorgaans ook maar een gering aandeel in deze partijen en heeft dus weinig c.q. zeggenschap.

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen. In de top tien van risico's staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een risico van 6,3 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Hierin zijn ook de risico's van het ADT en RBT verwerkt. Voor een verbonden partij wordt een financieel risico opgenomen als duidelijk is dat bijvoorbeeld een bezuinigingstaakstelling nog niet is ingevuld en wellicht tot nadelen leidt bij de gemeente, doordat een extra bijdrage moet worden betaald. Ook het niet voldoen aan de weerstandsnormen kan leiden tot het opnemen van een financieel risico voor een verbonden partij. Een organisatie bezit dan zelf niet voldoende middelen om haar risico's af te dekken. De gemeente kan ook hier worden gedwongen tot het doen van een extra bijdrage als meerdere risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Lijst met verbonden partijen

In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede conform de BBV per eind 2017. Verdere algemene informatie is te vinden onder deze link.

Nog niet alle NV's en BV's hebben de goedgekeurde jaarrekening 2017 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2017 opgenomen en ook geen resultaat over 2017.

Type	Naam en vestigingsplaats	Financieel belang gemeente 2017	Omvang eigen vermogen begin 2017	Omvang eigen vermogen eind 2017	Omvang vreemd vermogen begin 2017	Omvang vreemd vermogen eind 2017	Resultaat 2017
GR	Regio Twente *Enschede*	Bijdrage 6,801 miljoen euro.	3,7 miljoen euro Weerstandsvermogen voldoet aan de gestelde eisen	6,269 miljoen euro	13,8 miljoen euro	14 miljoen euro	196.000 euro
GR	Stadsbank Oost-Nederland *Enschede*	Bijdrage dienstverlening 2,760 miljoen euro, kapitaalinbreng 171.000 euro	1,698 miljoen euro Weerstandsvermogen voldoet aan de gestelde eisen	1,321 miljoen euro	18 miljoen euro	18,855 miljoen euro	113.200 euro negatief
GR	Openbaar Lichaam Crematoria Twente *Enschede*	Voorschot dividend 90.792 euro	1,591 miljoen euro Weerstandsvermogen voldoet aan de gestelde eisen	1,591 miljoen euro	13.000 euro	13.000 euro	363.390 euro (dividend dat wordt uitgekeerd aan de gemeenten)
GR	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente *Hengelo*	Bijdrage 3,039 miljoen euro	865.000 euro GBT beschikt zelf niet over voldoende weerstandscapaciteit om alle risico's op te kunnen vangen. GBT voldoet echter wel aan door de deelnemers gestelde eisen.	254.000 euro	4,481 miljoen euro	5,564 miljoen euro	0 euro
GR	Regionaal Bedrijventerrein *Almelo*	Verliesvoorziening van 5,755 miljoen euro	Beschikt niet over eigen vermogen. Deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan ter afdekking van ingeschatte risico's.		113,6 miljoen euro	113,1 miljoen euro	22.798 euro
GR	Area Development Twente *Enschede*	Verliesvoorziening van 8,818 miljoen euro	Beschikt niet over eigen vermogen. Deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan ter afdekking van ingeschatte risico's.		41,1 miljoen euro	39,9 miljoen euro	846.370 euro

GR	Veiligheidsregio Twente *Enschede*	Bijdrage 12,103 miljoen euro	73.000 euro De weerstandsratio is lager dan de afgesproken 0,7 en bedraagt momenteel 0,51.	1,143.000 euro	57,5 miljoen euro	57,2 miljoen euro	512.000 euro
NV	Twentse Schouwburg *Enschede*	5,553 miljoen euro subsidie, 767.000 euro verstrekte leningen, 1 euro aandelenkapitaal	1,226 miljoen euro Hiermee ligt de Schouwburg op schema naar de gewenste solvabiliteit.	1,341 miljoen euro	3,213 miljoen euro	3,729 miljoen euro	115.822 euro
BV	Sportaal *Enschede*	7,330 miljoen euro exploitatiebijdrage, 4 miljoen euro verstrekte garantstelling	41.618 euro Sportaal beschikt niet over voldoende eigen vermogen om de risico's op te vangen. Er moeten nog afspraken worden gemaakt over de gewenste solvabiliteit.	139.288 euro	1,808 miljoen euro	4,166 miljoen euro	96.890 euro
BV	Onderhoud Enschede *Enschede*	15,4 miljoen euro inkoop, 3 miljoen euro verstrekte garantstelling (met ingang van januari 2018)	231.580 euro Er moeten nog afspraken worden gemaakt over de gewenste solvabiliteit.	848.512 euro	8,986 miljoen euro	4,597 miljoen euro	616.933 euro
NV	Twente Milieu *Enschede*	15,5 miljoen euro inkoop, 281.000 euro aandelenkapitaal	8,972 miljoen euro Twente Milieu voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.	9,420 miljoen euro	14,6 miljoen euro	14,4 miljoen euro	448.021 euro
BV	Twence *Hengelo*	5,2 miljoen euro inkoop, 455.286 euro dividend, 1 euro aandelenkapitaal, 1,867 miljoen euro garantstelling waarvoor jaarlijks 408.000 euro vergoeding wordt ontvangen.	126,1 miljoen euro Twence voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.	130,3 miljoen euro	115,7 miljoen euro	110,9 miljoen euro	14,4 miljoen euro
NV	Bank Nederlandse Gemeenten *Den Haag*	328.563 euro dividend, 455.000 euro aandelenkapitaal, 40.408 euro inkoop betalingsverkeer	4,486 miljoen euro De BNG bank voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.	4,953 miljoen euro	149 miljoen euro	135 miljoen euro	393 miljoen euro
NV	Enexis Den Bosch	147.073 euro dividend, 27.000 euro aandelenkapitaal	3.704 miljoen euro Enexis voldoet aan de wettelijke eisen voor de solvabititeit	3.808 miljoen euro	3.580 miljoen euro	3.860 miljoen euro	207 miljoen euro
BV	Voormalig Essent:*Den Bosch:*						
	Vorderingen op Enexis	28 euro aandelenkapitaal, 498.000 euro verstrekte lening	24.000 euro	16.500 euro	356 miljoen euro	357 miljoen euro	15.000 euro negatief
	Verkoop Vennootschap	2.214 euro dividend, 43 euro aandelenkapitaal	1,243 miljoen euro	153.250 euro	37.000 euro	-	65.000 euro negatief
	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	43 euro aandelenkapitaal	1,638 miljoen euro	1,615 miljoen euro	51.000 euro	10.500 euro	22.000 euro negatief
	CBL Vennootschap	43 euro aandelenkapitaal	788.000 euro	145.000 euro	149.000 euro	8.000 euro	20.000 dollar negatief
	CSV Amsterdam	4.816 euro dividend,	3,2 miljoen euro	870.000	171.000	60.000	110.000

		43 euro aandelenkapitaal		euro	euro	euro	euro negatief
CO	Dimpact *Enschede*	6.000 euro lidmaatschapskosten 0,7 miljoen euro inkoop 1,65 miljoen euro opbrengsten	773.580 euro	n.n.b.	1,991 miljoen euro	n.n.b.	n.n.b.
ST	Administratiekantoor Dataland *Gouda*	7.200 euro aandelenkapitaal	847.000 euro	751.000 euro	607.000 euro	522.000 euro	96.000 euro negatief
OV	Regionale Uitvoeringsdienst Twente *Almelo*	Aandeel structuurkosten	n.v.t.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	207.034 euro
OV	Euregio *Gronau*	Bijdrage 45.922 euro (0,29 euro per inwoner).	1,308 miljoen euro De Euregio beschikt over voldoende weerstandsvermogen.	1,308 miljoen euro	35,6 miljoen euro	47,3 miljoen euro	299.570 euro

3.8. Grondbeleid

Inleiding
In deze paragraaf gaan wij in op de resultaten van het in 2017 gevoerde grondbeleid conform de voorschriften Bbv.

Grondbeleid; visie en uitvoering
In februari 2010 is de Nota Grondbeleid door de Raad van Enschede vastgesteld. Deze is in 2014 verlengd tot 2018. Uitgangspunt in deze nota is situationeel grondbeleid, waarbij afhankelijk van de locatie gekeken wordt naar de strategie

In het coalitieakkoord is opgenomen dat de gemeente de ruimtelijke ontwikkelingen van marktpartijen faciliteert. Zij volgt vooral een facilitair grondbeleid.

Deze manier van werken past ook in de transitie die de gemeente op het vlak van gebiedsontwikkeling aan het maken is. Enschede is voor het ruimtelijk domein een verandering aan het doormaken naar meer facilitair, ondersteunend, inspirerend en meer samenlevingsgericht werken. We laten meer over aan de markt.

Komend jaar wordt de nota grondbeleid herzien. Afgelopen jaren is het noodzakelijk gebleken dat het Grondbeleid situationeel blijft, zoals blijkt uit het vestigen Wvg in de Kop Boulevard. Ook in de toekomst is het waarschijnlijk noodzakelijk om in beperkte situaties actieve ingrepen te doen als de markt de gewenste ontwikkelingen niet oppakt. Ook kan het mogelijk zijn dat we het grondbeleidsinstrumentarium inzetten om ontwikkelingen van marktpartijen te faciliteren.

Ontwikkelingen 2017

Bbv wijzigingen
Percentage Of Completion
Voor winstneming wordt vanaf 2017 en in overeenstemming met de aangescherpte Bbv regels de Percentage of Completion methode toegepast: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien.

Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Bij de jaarlijkse herziening van het MPG wordt per grondexploitatie aan deze voorwaarden getoetst en winst genomen. Bij de bepaling van de te nemen winst wordt als grondslag de nominale waarde (=eindwaarde) gehanteerd. De PoC methode is een aanpassing ten opzichte van de voorzichtiger winstneming systematiek die voorheen werd toegepast (winsten worden genomen op het moment dat de boekwaarde, rekening houdend met nog te maken kosten, negatief wordt). Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde en bedraagt 63,2 miljoen euro. Op eindwaarde zou de voorziening 75,7 miljoen euro bedragen. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waarde correctie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht. De financiële consequenties van de gewijzigde winstnemingssystematiek zijn omvangrijk.

Voor de positieve grondexploitaties is in het boekjaar 2017 de tussentijdse winstneming berekend op 9,5 miljoen euro. Indien deze berekening wordt uitgevoerd op basis van de “oude”, conservatievere methode zou deze uitkomen op 0,8 miljoen euro. Door de gewijzigde systematiek van winstneming moet er in 2017 8,6 miljoen euro meer aan winst worden genomen. De winstneming wordt toegevoegd aan de reserve Grondbedrijf.

Vennootschapsbelasting (Vpb)
Met de huidige inzichten op basis van de opgestelde quick-scan berekeningen komt het grondbedrijf niet door de “ondernemerspoort”. De gehanteerde uitgangspunten zijn gedeeld met de Belastingdienst en mondeling is hier overeenstemming over. We zijn nog in afwachting van de definitieve reactie van de belastingdienst. Het grondbedrijf is vooralsnog niet belastingplichtig voor de Vpb. Jaarlijks moet er door middel van nieuwe quick-scan berekeningen worden bepaald of zich wijzigingen hebben voorgedaan in de mogelijke belastingplicht. Er zijn landelijk nog steeds diverse discussiepunten met betrekking tot de berekening van de Vpb die impact kunnen hebben op de uitkomst.

Richting aan Ruimte (RAR)
Om de slag naar een meer faciliterend grondbeleid te kunnen maken heeft het college het Kompas Ruimtelijke Initiatieven vastgesteld. Op basis van dit Kompas is voor alle gemeentelijke projecten beoordeeld of zij nog voldoen aan de doelen van de stad. Voor de projecten die niet langer voldoen zijn maatregelen genomen, o.a. afboeken, herprioritering en herprogrammering. De financiële effecten hiervan zijn op 31 oktober 2016 aan de Raad voorgelegd en over besloten. Met dit Raadsbesluit, gaan alle projecten weer voldoen aan de doelen van de stad zoals in het Kompas Ruimtelijke Initiatieven is opgenomen. De feitelijke uitvoering zal in 2018 verder plaatsvinden.

Notitie van uitgangspunten
Als basis voor het MPG 2018 is conform voorgaande jaren gewerkt met een Notitie van Uitgangspunten. De nota is opgebouwd volgens vier p’s:

- Parameters
- Programmering en Planning
- Prijzen

Op 5 december 2017 heeft het college de Notitie van Uitgangspunten MPG 2017 en daarmee de 4 P's vastgesteld. Op 19 februari 2018 is de inhoud van de Notitie van Uitgangspunten in de rekeningencommissie toegelicht.

Parameters
In april 2013 is in een Raadsbesluit vastgelegd hoe de parameters bepaald worden. Met de gemeenteraad is afgesproken om de parameters voor het MPG te toetsen in een expertpanel. Dit heeft in de periode oktober - november 2017 plaatsgevonden. Door gebruik te maken van een expertpanel tracht de gemeente Enschede een evenwichtig advies te krijgen van de verschillende experts. De gemeente wil daarbij vanuit meerdere invalshoeken dit advies krijgen. Enerzijds door een landelijk adviesbureau (Fakton dit jaar) op het gebied van gebiedsontwikkeling te benaderen en anderzijds lokale en regionale kennis van de markt te verkrijgen door betrokken marktpartijen (Snelder Zijlstra en Trebbe vastgoed dit jaar). Daarnaast benaderen we altijd een andere gemeente voor het expertpanel om ook kennis en advies vanuit de lokale overheid mee te nemen.

Afgelopen jaar hebben we een tweetal wisselingen gehad. Twijnstra Gudde en de gemeente Deventer zijn dit jaar vervangen door de Trebbe vastgoed en de gemeente Hengelo. Twijnstra Gudde hebben we vervangen omdat deze organisatie al vanaf de start deelnam aan het expertpanel. Voor het eerst hebben we dit jaar een grote bouwonderneming uitgenodigd met zowel plaatselijke als landelijke kennis. De gemeente Deventer is vervangen door de gemeente Hengelo omdat de gemeente Hengelo beter inzicht heeft in de lokale ontwikkelingen in Twente en dus meer waarde kan toevoegen. Bovendien is het wenselijk om aan kennisdeling te doen binnen de Twentse gemeenten.

In het expertpanel wordt gebruik gemaakt van Snelder Zijlstra en bij de taxatie van bedrijfskavels is gebruik gemaakt van Boers & Lem. Beide makelaarskantoren zijn NVM makelaars en aangesloten bij Nederlands Register Vastgoed Taxateurs. Daarmee moeten beide makelaarskantoren voldoen aan vastgestelde kwaliteitseisen, wet- en regelgeving en maken ze gebruik van erkende taxatiemethoden.

Voor de gemeende Enschede is daarmee voldoende zeker gesteld dat de ingebrachte kennis en kunde van beide makelaars van de benodigde hoge kwaliteit is die nodig is voor de deugdelijke grondslagen in de Notitie van Uitgangspunten van het MPG.

Ten opzichte van het MPG 2017 is sprake van de volgende wijzigingen:

- de parameter kostenontwikkeling korte termijn is gelijk gebleven op 3%;
- de parameter opbrengstontwikkeling woningbouw korte termijn voor 2019-2020 op 3% te zetten (in plaats van 2%);
- de opbouw van de reeks parameter opbrengstenontwikkeling bedrijventerreinen / kantoren is gewijzigd voor de korte termijn. Deze parameter wordt 2 jaar langer (2019-2020) op 0% gehouden (in plaats van 1% in 2019 en 2% in 2020);
- de langjarige gemeentelijke rekenrente is conform –nieuwe Bbv regelgeving – besluitvorming in de Zomernota (juni 2017) voor de grondexploitaties gelijk gebleven op 3%;
- de langjarige rekenrente voor de overige gronden is verlaagd van 3,25% naar 2,5%.

Voor de rente wordt uitgegaan van de omslagfinanciering. Dit wil zeggen dat de afdeling treasury de rekenrente voorschrijft die binnen het MPG gehanteerd dient te worden.

In een schema ziet dit er als volgt uit:

	2018	2019	2020	2021	2022 e.v.
Kosten	0%	3%	3%	2%	2%
Opbrengsten					
- Woningbouw	0%	3%	3%	2%	2%
- Bedrijventerreinen/kantoren	0%	0%	0%	1%	2%
Rente					
BIE	3%	3%	3%	3%	3%
Overige gronden	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%

Het prijspeil van de opgenomen (nominale) kosten en opbrengsten is 1-1-2018. Hierdoor worden voor het jaar 2018 de kosten- en opbrengstenparameter op 0% gezet.

Programmering en planning
De programmering gaat over aantallen woningen, hectares bedrijventerreinen en m² bvo kantoren die voor de looptijd van het MPG geprogrammeerd staan. De planning betreft de fasering van de aantallen woningen enz. in de tijd. In het MPG staan alleen de eigen grondexploitaties en de projecten van partijen waarmee een exploitatieovereenkomst is gesloten. De totale stedelijke plancapaciteit is groter dan de capaciteit die in het MPG staat.

Woningbouw
In de periode tot 2031 staan voor de gemeentelijke gronduitgifte 456 woningen geprogrammeerd in het MPG. In het MPG 2018 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte in de periode 2018 tot 2031 van 35 woningen: t/m 2021 gemiddeld jaarlijks 55 woningen en in de periode tot 2031 gemiddeld jaarlijks 26 woningen. Dit is substantieel lager dan de afgelopen jaren. De reden is niet een afname van de vraag, maar een gebrek aan aanbod.

Bedrijventerreinen
In het plan van aanpak over de bedrijventerreinen is met de Provincie afgesproken dat de voorraad bedrijventerreinen in Enschede terug moet. Voor Enschede wordt voor de komende 10 jaar een vraag voorzien van 20 ha (2 ha per jaar). Komende periode zal dit plan van aanpak verder uitgewerkt worden. In afwachting van de uitkomst hiervan zal een definitief besluit over de Usseleres plaatsvinden. Tot dit besluit blijft de Usseleres tegen boekwaarde onder de materieel vaste activa op de balans staan. Uiterlijk in 2019 dient de Usseleres opnieuw gewaardeerd te worden tegen de (nieuwe) dan geldende bestemming. Per 1-1-2018 is nog circa 20 ha. bedrijventerrein beschikbaar. Het grootste deel hiervan betreft het Euregiobedrijvenpark (8,5 hectare) en de Josink Es (5,7 hectare). In het MPG 2018 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2021 van 1,7 hectare, in de periode 2022 -2030 van 1,3 hectare en in de periode 2031-2032 van 0,7 hectare.

Kantoren
Het aanbod aan kantoorkavels van de gemeente bevindt zich op het B&S Park, de Zuiderval en de Creatieve Campus. In de kantorenvisie van de Netwerkstad (2012) wordt de uitgifte geraamd op gemiddeld 4.400 m² bvo per jaar tot 2020. De plancapaciteit in het MPG 2018 is circa 65.000 m² bvo tot en met 2035, wat neerkomt op gemiddeld circa 3.600 m² bvo per jaar: Uitgegaan wordt van een gemiddelde uitgifte in de periode t/m 2020 van 3.900 m² bvo per jaar en in de periode na 2020 van 3.500 m² bvo per jaar.

Grondprijzen 2018
In september - oktober 2017 heeft een uitgebreide taxatie plaatsgevonden van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit zijn de grondprijzen voor

2018 voortgekomen. Gemiddeld is in het MPG 2018 sprake van een grondprijsstijging voor de woningbouw van 3%. De grondprijzen voor bedrijventerreinen zijn neerwaarts bijgesteld. Afhankelijk van de locatie, varieert dat van een daling met 3% tot 4%.

Met het vaststellen van de nota Grondprijsbeleid (eind 2013 door de Raad) en de Notitie van Uitgangspunten MPG 2018 door B&W op 5 december 2017 zijn de grondprijzen 2018 bepaald.

Overige gronden
Het totaal aan Overige gronden is in de tweede helft van 2017 opnieuw gewaardeerd. De daadwerkelijke uitgifteprijzen worden op bouwplanniveau bepaald op het moment dat een uitgifte concreet wordt en bekend is welke functie en oppervlak het betreft.

Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren in 2017

Woningbouw
Er is door de gemeente in 2017 voor woningen meer grond uitgegeven dan begroot (+30). De verkoop van gronden voor woningbouw verlopen voorspoedig. Er is voor het 4e achtereen volgende jaar meer verkocht dan de prognose. Vooral in Binnenstad Roombeek, Brunink en Vaneker is meer grond verkocht.

Verkopen Woningbouw (stand per 31-12-2017)

Projectnaam (weergegeven in aantallen woningen/appartementen)	**Begroot MPG 2017**	**Uitgegeven 2017**
Eschmarke	1	3
Diekman wonen	1	1
Brunink	5	15
Vaneker (de Schil)	6	12
Geessinkweg Bijvank	2	0
Rosinkweg, Usselo	4	5
Kansrijke Stedelijke Locaties	4	3
Binnenstad Roombeek	59	73
Hardick en Seckel	16	16
Zuiderval	39	39
Totaal Gemeentelijke Projecten	**137**	**167**

Bedrijventerreinen
De verkoop van grond voor bedrijvenkavels is achtergebleven bij de prognose. Er is in totaal voor 4.714 m² verkocht. Op basis van de faseringsvoorstellen (afdeling EWO en planeconoom) zijn de faseringen bijgesteld en zijn de niet verkochte opbrengsten uit 2017 verder uit gefaseerd.

Verkopen Bedrijventerrein (stand per 31-12-2017)

Projectnaam (weergegeven in m2 uitgeefbaar)	Begroot MPG 2017	Uitgegeven 2017
Binnenstad Roombeek	820	1.890
Euregiopark II	2.028	1.146
Josink-Es	2.933	63
Westerval	4.065	-
Twekkeleres 3e havenarm	2.659	-
Hardick en Seckel	500	1.615
Gemeentelijke projecten	**13.005**	**4.714**
Totaal Af te sluiten projecten	-	-
Eindtotaal	**13.005**	**4.714**

Kantoren
De verkoop van grond voor kantoren is dit jaar redelijk conform prognose. Op de markt zien wij op dit moment een hernieuwde dynamiek, nadat veel verouderde kantoorruimte de afgelopen jaren getransformeerd is tot woningbouw.

Verkopen Kantoren (stand per 31-12-2017)

Projectnaam (weergegeven in m2 bvo)	Begroot MPG 2017	Uitgegeven 2017
Binnenstad Roombeek	679	-
B&S Valley	253	-
Zuiderval	467	-
Lopende projecten	**1.399**	-
B&S park (BIE-ATSC)	-	1.207
Eindtotaal	**1.399**	**1.207**

Particuliere grondexploitaties
In de particuliere grondexploitaties zijn de particuliere grondexploitaties opgenomen waarvoor een exploitatieovereenkomst is afgesloten, maar waarvoor geen grondexploitatie wordt geopend. In deze overeenkomsten worden afspraken gemaakt over het kostenverhaal van o.a. de gemeentelijke plankosten, bestemmingsplankosten en bijdrage ruimtelijk ontwikkeling. In 2017 zijn er voor totaal 779 woningen overeenkomsten afgesloten, waarvan 667 appartementen en 112 eengezinswoningen. Voor de realisatie van bedrijven en ander programma is er in totaal voor 47.000 m2 aan overeenkomsten afgesloten.

Daarnaast zijn er in het voorbereidingstraject voorschotnota's verstuurd voor werkzaamheden van de ambtelijke organisatie voor het sluiten van overeenkomsten. Het gaat om 309 woningen, waarvan 128 appartementen en 181 eengezinswoningen. Voor de realisatie van bedrijventerreinen zijn er in totaal voor 15.645 m2 overeenkomsten in voorbereiding.

De financiële resultaten van het MPG in 2017
De belangrijkste uitkomsten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden hieronder weergegeven.

De Reserve Grondbedrijf wordt gevormd door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende grondexploitaties (bouwgrond in exploitatie (BIE)), de Strategische grondvoorraad en de administratieve complexen.

De complexen binnen het MPG 2018 laten per saldo een verbetering zien van 7,5 miljoen euro (= reguliere herzieningseffecten MPG 2018). Indien op de “oude” methode winst zou worden genomen dan zou de reserve grondbedrijf met 1 miljoen euro zijn verslechterd. De verbetering wordt dus veroorzaakt door de gewijzigde methode van winstnemen.

Concluderend is het effect van het MPG op de Reserve Grondbedrijf hierdoor als volgt:

Ontwikkeling reserve Grondbedrijf **(bedragen in 1 miljoen euro)**	**bedrag**	
Reserve per 31-12-2016	-9,3	
Rente		*
Reserve per 01-01-2017	-9,3	
Effecten reguliere herziening MPG2018	7,5	
Reserve per 31-12-2017	-1,8	

* Geen rentetoevoeging aan reserve conform Bbv regelgeving

Onderstaand schema laat zien wat het aandeel per (deel)complex is: ten opzichte van deze bovenstaande uitgangspunten zijn de overige mutaties bij de herziening van het MPG per 1-1-2017 berekend.

	(Deel)complex	**Effect Totaal** (nieuwe regels winstnemen)	**Effect Totaal** (oude regels winstnemen)	**Verschil** (door wijziging methode winstnemen)
1	BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	-4.000	-4.000	-
	BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	8.774.000	500.000	8.274.000
	BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	-6.000	-6.000	-
	BIE-ATSC (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	677.000	370.000	307.000
2	gronden MVA (Materieel Vast Actief)	-1.362.000	-1.362.000	-
2	gronden MVA (Materieel Vast Actief) Usseleres	-827.000	-827.000	-
3	gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	-520.000	-520.000	-
4	Erfpacht complex	245.000	245.000	-
5	ACO (Administratief Complex Overig)	-366.000	-366.000	-
6	Particuliere grondexploitaties	430.000	430.000	-
7	Overige mutaties ten laste van reserve	517.000	517.000	-

	verbetering reserve	**7.558.000**	**-1.023.000**	**8.581.000**

Deze verbetering met 7,5 miljoen euro komt ten gunste van de reserve Grondbedrijf. De stand van de reserve Grondbedrijf is daardoor per 31-12-2017 verbeterd naar 1,8 miljoen euro negatief.

De verbetering komt doordat een aantal winstgevende grondexploitaties nog verder zijn verbeterd en een deel van de winst conform de gewijzigde voorschriften nu al kan worden genomen. Daarnaast kunnen de extra kosten als gevolg van uitfasering, plankosten en parameteraanpassing opgevangen worden door meevallers in de verlieslatende grondexploitaties. En er is een positief effect in het Erfpacht complex. In 2017 is de kavelverkoop van woningbouw verder aangetrokken. Vooral de woningen in het groen stedelijke milieu, zoals in Binnenstad - Roombeek en de grote kavels in de uitleggebieden Vaneker en Brunink deden het goed. De gronduitgifte voor bedrijventerreinen en in mindere mate de kantoren bleven daarentegen opnieuw achter bij de prognoses.

Onderbouwing winstneming
Op basis van de uitkomsten van het MPG 2018 worden de voorzieningen op het benodigde niveau gebracht. De voorzieningen worden getroffen ten laste van de reserve Grondbedrijf. Daarnaast wordt er voortijdig winst genomen met betrekking tot die complexen waar (een deel van) de begrote winst als zeker bestempeld mag worden. Er wordt binnen het MPG – conform de Bbv - winstgenomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). Hierbij wordt winstgenomen op basis van voortgang van het project. Deze winstnemingen worden gestort in de reserve. De nog te realiseren winst van11,0 miljoen euro komt naar verwachting uit de grondexploitaties van de volgende projecten:

	Woningbouw	Winst genomen tgv reserve GB	Restant toekomstige winst	Jaar
A	Brunink	3.205.000	5.563.000	2027
B	WC Stokhorst	0	171.000	2020
C	Roombeek-Binnenstad	5.168.000	3.391.000	2032
D	Velve Lindenhof	3.285.000	1.124.000	2030
E	Diekman	5.816.000	14.000	2018
F	KSL (Kansrijke Stedelijke Locatie)	0	34.000	2024
G	Vrijkomende locaties Brede school	940.000	54.000	2019
H	Spoorzone Lonneker	17.000	9.000	2020
I	Stroinkslanden	134.000	0	2023
	Totaal woningbouw	**18.565.000**	**10.360.000**	

	Bedrijventerreinen	Winst genomen tgv reserve GB	Restant toekomstige winst	Jaar
J	Euregiopark II	0	130.000	2032
K	Diekman S&L	78.000	468.000	2020

L	Moskee, wethouder Beverstraat	0	40.000	2023
M	MST Haaksbergerstraat	282.000	1.000	2019
	Totaal bedrijventerreinen	**360.000**	**639.000**	
	Totaal nog te realiseren winst	**18.925.000**	**10.999.000**	

Bestemmingsreserve Gronduitgifte

Met het vaststellen van de Nota Grondprijsbeleid is er een bestemmingsreserve Gronduitgifte ingesteld. In 2017 is hieraan één onttrekking gedaan. Per 31-12-2017 heeft deze bestemmingsreserve een saldo van € 2.168.000 (positief). De reserve is beëindigd en het restant saldo zal, onder aftrek van de lopende verplichtingen ad € 64.891,-, in 2018 samengevoegd worden met de algemene reserve.

Risico's in relatie tot de reservepositie
De vereiste weerstandscapaciteit wordt nu berekend op 22,7 miljoen euro. Dit is ten opzichte van vorig jaar een stijging met 7,2 miljoen euro. De stille reserves bedragen 13,8 miljoen euro, dit is gelijk aan vorig jaar. Aangezien de reserve grondbedrijf 1,8 miljoen euro negatief is bedraagt de beschikbare weerstandscapaciteit (inclusief stille reserves) 12,0 miljoen euro (positief). Dit is ten opzichte van vorig jaar een stijging met 7,4 miljoen euro.

Reservepositie	bedrag	
Reserve Grondbedrijf	-1,8	miljoen
Stille Reserve	13,8	miljoen
Beschikbare weerstandscapaciteit	**12,0**	**miljoen**

Op dit moment is er sprake van een positieve beschikbare weerstandscapaciteit, welke onderdeel uitmaakt van de totale weerstandscapaciteit van de gemeente. (zie de paragraaf over het weerstandsvermogen).

Vooruitblik MPG 2018

Vennootschapsbelasting
Op basis van de quick scan kunnen we voorlopig concluderen dat Enschede vooralsnog niet Vpb-plichtig wordt. Dit betreft voor alle duidelijkheid een voorlopige indicatie, want we zijn in afwachting van een definitieve reactie van de Belastingdienst. Er zijn landelijk nog steeds diverse discussiepunten met betrekking tot de berekening van de Vpb die impact kunnen hebben op de uitkomst.

Vanuit fiscaal perspectief bestaan de volgende aandachtsgebieden: 1) Fiscale risico's en fiscale strategie. 2) Inbedding fiscaal proces en verantwoordelijkheden in de organisatie. 3) Juiste en volledige vastlegging met primair het oog op de jaarlijkse aangifte en het opstellen van de fiscale openingsbalans.

Visie Bedrijventerreinen
De reguliere herziening van de bedrijventerreinvisie is nu breder getrokken dan alleen de Netwerkstad gemeenten. De aanpak wordt regionaal opgepakt. Op 29 maart 2017 is een akkoord bereikt tussen Provincie en de Twentse gemeenten over de 'Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020'. In oktober 2017 is door de Raad een plan van aanpak *(gericht op besluitvorming, uitname van bedrijventerreinlocaties uiterlijk in 2019)* vastgesteld en aangeboden aan de Provincie. De invulling van het plan van aanpak

binnen de gemeente maakt onderdeel uit van de brede opdracht “Op weg naar het beste Vestigingsklimaat van Nederland”. Met de visie werklocaties geven we ook een antwoord op de herprogrammeringsopgave van de Provincie en de vraag waar we de terug te brengen 42,6 ha. in de huidige plancapaciteit rond bedrijventerreinen willen laten landen. Deze moet in 2019 zijn afgerond.

4. Bijlagen, onderdeel jaarverslag

4.1. Ruimtelijke projecten

Bij de behandeling van de raadsenquête "Grip op grond" in 2012, is gevraagd om een integraal overzicht op te stellen van de financiële positie en risico's van ruimtelijke projecten van binnen en buiten het grondbedrijf. Dit zijn MSI-, mobiliteits- en MPG-projecten. Door middel van het opnemen van onderstaande bijlage (bij zowel de programmabegroting als bij de jaarrekening) geven we invulling aan het verzoek van de raad.

1. MSI projecten

INV /MSI projecten (bedragen x 1.000 euro)	looptijd t/m	boekwaarde 31-12-2017	Gerealiseerde kosten t/m 31-12-2017	Gerealiseerde opbrengsten t/m 31-12-2017	Prognose nog te realiseren kosten	Prognose nog te realiseren opbrengsten	Prognose eindresultaat	risico (bedrag obv risicoanalyse)
Actieprogramma Binnenstad	2019	0	2.506	2.506	1.026	1.026	0	0
Stadsweide Verbindingszone Stadscampus-Binnenstad	2018	58	556	498	1.044	1.102	0	0
Totaal		**58**	**3.062**	**3.005**	**2.070**	**2.128**	**0**	**0**

Risico's MSI-projecten
De risico's van MSI-projecten worden opgevangen binnen het project. Hiervoor wordt per project risicomanagement gevoerd.

2. Mobiliteitsprojecten

Onderstaande projecten leveren een bijdrage aan het doel zoals opgenomen in de Programmabegroting: het ten minste op peil houden van de bereikbaarheid van de economische centra van de stad.

Investeringsprojecten (bedragen x 1.000 euro)	Totaal Krediet / begroot	Gerealiseerde kosten - opbrengsten (boekwaarde)	Gerealiseerde kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten	eindresultaat (nominaal)	risico (bedrag obv risicoanalyse)	Toelichting afdekking risico's
Mobiliteit									
Duurzame verkeersmaatregelen	433	0	315	315	118	118	0		zie onder mobiliteit
Fiets	3.315	0	2.894	1.992	420	1.323	0		zie onder mobiliteit
Fietsenstalling Station NZ	1.212	0	1.016	1.016	196	196	0		
Euregio fietspad	2.500		117	117	2.383	2.383	0		
Subtotaal fiets	7.027	0	4.027	3.124	3.000	3.903	0		zie onder mobiliteit
Studies	1.043	0	932	932	110	110	0		zie onder mobiliteit
Openbaar Vervoer	263	0	191	191	73	73	0		zie onder mobiliteit
Vereffeningsreserve	-1.197	0	222	222	-1.419	-1.419	0		zie onder mobiliteit
Verkeersprojecten overig	1.504	0	1.533	1.533	0	0	0		zie onder mobiliteit

Verkeersveiligheid	100	0	21	21	79	79	0	zie onder mobiliteit
AVS 3b incl voetpad Elysium	3.695	0	3.542	3.089	153	606	0	zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2015	5.333	0	4.201	3.164	1.131	2.169	0	zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2016	450	0	332	173	118	277	0	zie onder mobiliteit
Mobiliteitsplan jaarschijf 2017	4.657		1.985	1.756	2.672	2.902	0	zie onder mobiliteit
Projecten hoofdinfrastructuur	145		127	95	18	50	0	zie onder mobiliteit
Totaal mobiliteit	**23.453**	**0**	**17.429**	**14.615**	**6.036**	**8.867**	**0**	

Risico's Mobiliteitsprojecten

De risico's bij mobiliteitsprojecten worden per project gemonitord. De risico's zijn beperkt door strikte sturing op kosten en opbrengsten. Indien sprake is van afwijkende kosten/opbrengsten (ten opzichte van het door de raad gevoteerde krediet, dan wordt dit verrekend met een vereffeningsrekening conform het raadsbesluit van 30 januari 2006). Binnen de reserve mobiliteit is een bedrag van 500.000 euro aan risicobuffer gereserveerd.

3. MPG projecten

MPG projecten (bedragen x 1.000 euro)	looptijd t/m	boekwaarde 31-12-2017	Gerealiseerde kosten t/m 2017	Gerealiseerde opbrengsten t/m 2017	nog te realiseren kosten (incl. rente/uitgavenstijging)	nog te realiseren opbrengsten (incl. inkomstenstijging)	eindresultaat (ncw 1-1-2018)	risico (bedrag obv risicoanalyse)	Toelichting afdekking risico's
Woningbouw:									
De Eschmarke	2030	14.510	47.308	32.797	16.630	20.873	7.937	1.259	WSC GB
Het Brunink	2027	607	29.955	29.348	2.580	11.956	-7.194	14	idem
Vaneker	2028	27.805	39.236	11.432	14.347	20.861	17.123	-497	idem
Beekwoude	2022	572	4.870	4.298	1.873	32	2.186	-169	idem
Winkelcentrum Stokhorst	2020	-664	2.826	3.489	1.689	1.197	-162	-14	idem
Rosinkweg	2019	85	924	839	392	327	145	-24	idem
Laares	2020	5.566	35.230	29.664	1.303	255	6.232	49	idem
Geessinkweg-Bijvank	2020	522	1.436	914	180	400	284	1	idem
Kansrijke Stedelijke Locaties	2024	36	1.688	1.651	916	987	-30	-7	idem
de Bothoven	2020	-1.231	1.775	3.006	1.282	51	0	0	idem
Roombeek Binnenstad	2032	-17.911	227.282	245.193	15.429	6.076	-6.359	-867	idem
Oost Boswinkel - deelplan Woonplaats	2019	-345	896	1.241	606	100	155	2	idem
Texoprint Bleekerij	2019	1.080	2.130	1.049	77	467	663	7	idem
Velve Lindenhof	2020	-7.662	14.563	22.225	3.651	400	-4.156	-65	idem
Subtotaal Woningbouw		*22.972*	*410.118*	*387.145*	*60.955*	*63.983*	*16.825*	*-311*	
Bedrijventerreinen:									
Euregio Bedrijvenpark II	2032	6.251	14.613	8.361	5.327	11.708	-96	-136	idem
Josink Es	2028	10.348	27.232	16.884	3.868	8.697	4.439	156	idem
B&S Valley	2035	3.952	11.786	7.834	5.427	8.906	332	202	idem
Westerval	2023	2.009	8.833	6.824	756	2.316	398	72	idem
Ossenboer	2023	3.383	7.844	4.461	869	2.921	1.182	291	idem
Hardick en Seckel	2023	7.233	12.431	5.197	2.493	2.171	6.708	102	idem
Zuiderval	2026	14.761	70.289	55.528	15.862	12.152	15.456	1.299	idem
Hornbach	2019	525	525	0	6.725	7.250	0	257	idem

Subtotaal Bedrijventerreinen		*48.462*	*153.551*	*105.088*	*41.327*	*56.121*	*28.419*	*2.243*	
Stedelijke voorzieningen:									
Moskee Wethouder Beversstraat	2023	42	42	0	571	653	-35	26	idem
Subtotaal Stedelijke voorzieningen		*42*	*42*	*0*	*571*	*653*	*-35*	*26*	
Totaal lopende grondexploitaties		**71.476**	**563.710**	**492.234**	**102.853**	**120.756**	**45.208**	**1.957**	
Af te sluiten complexen (totaal)	**2020**	**-5.597**	**182.148**	**187.745**	**504**	**1.222**	**-6.132**	**-40**	**idem**
Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	**2022**	**5.076**			**481**	**937**	**4.621**	**0**	**idem**
ACO (totaal)	**2017**	**0**			**0**	**0**	**0**	**0**	**idem**
Totaal MPG		**70.955**			**103.838**	**122.916**	**43.697**	**1.917**	

Algemeen
De cijfers voor de grondexploitaties zijn afkomstig van het MPG 2018, stand 1-1-2018.

Boekwaarde
min(-)bedragen betekenen dat de inkomsten hoger zijn dan de uitgaven; m.a.w. het project heeft een voordelig saldo.

Eindresultaat (ncw 1-1-2018)
Positieve bedragen betekenen voordelige resultaten die ten gunste komen van de reserve Grondbedrijf, zodra deze gerealiseerd zijn. Negatieve(-)bedragen betekenen nadelige resultaten; deze nadelen zijn afgedekt door middel van een voorziening.

Risicobedragen
De vereiste weerstandscapaciteit van het GB/MPG gaat uit van 22,7 miljoen euro aan risico's. Dit betreft 90% van het maximaal negatieve resultaat wanneer alle risico's zich te gelijk voordoen. Bij grondexploitaties wordt de omvang van de risico's bepaald aan de hand van een bandbreedte tussen 10% en 90%.
In bovenstaande tabel is uitgegaan van het gemiddeld risicobedrag, zoals ook vermeld in deel 2 van het MPG 2018. Het gemiddelde risico is 10,9 miljoen euro negatief, dit is inclusief het risico op de mogelijke afboeking van 42 ha. bedrijventerreinen. Dit is de afwijking ten opzichte van het begrote resultaat. Het eindresultaat (NCW 43.697.121 euro negatief) neemt met dit bedrag toe (en komt dan op 47.258.921 euro) als we van het huidige risicoprofiel naar een neutraal risicoprofiel gaan. De risico's worden opgevangen door het weerstandsvermoge grondbedrijf. De individuele projectrisico's zijn in de grondexploitaties geanalyseerd. De beheersing van de risico's vindt plaats in het kader van het projectmatig werken.

4.2. Overzicht indicatoren financiële positie

Indicatorgroep	Indicator	Voldoende	Neutraal	Onvoldoende
1. Lokale lasten	1.1 Lokale lastendruk	> 5% lagere lastendruk dan	Gemiddelde lastendruk in	> 5% hogere lastendruk dan

		gemiddeld	Nederland	gemiddeld
	1.2 Onbenutte belastingcapaciteit OZB	Onbenutte belastingcapaciteit > 0,25% exploitatie voor mutatiesreserves	Onbenutte belastingcapaciteit > 0 en < 0,25%	Geen onbenutte belastingdruk beschikbaar
	1.3 Derving OZB i.v.m. leegstand	Derving OZB < 1% OZB-opbrengst niet woningen	1% <= derving OZB <= 5% OZB-opbrengst niet woningen	Derving OZB > 5% OZB-opbrengst niet woningen
	1.4 Kostendekkendheid leges	Extra ruimte > 1% van exploitatietotaal voor mutaties reserves	Extra ruimte 0% tot 1% van exploitatietotaal voor mutaties reserves.	Geen ruimte in tarieven.
2. Schuldpositie, vreemd vermogen	2.1 Schuldratio	< 50%	50% tot 80%	> 80%
	2.2 Netto schuld / exploitatie (netto schuldquote)	< 90%	90% tot 130%	> 130%
	2.4 Schuldevolutie	> 15% afname	min 15% tot plus 15%	> 15% toename
	2.5 Netto rentelasten / exploitatie	< 1% van totale exploitatie	1% tot 3%	> 3% van totale exploitatie
	2.6 Rentereserve	Reserve voldoende om 2 jaren schommelingen op te vangen.	Reserve voldoende om 1 jaar schommelingen op te vangen.	Geen rentereserve.
	2.7 Omslagrente - werkelijke rente	Werkelijke rente < omslagrente.	Werkelijke rente = omslagrente.	Werkelijke rente > omslagrente
3. Reservepositie, eigen vermogen	3.1 Ratio weerstandsvermogen	> 1,4	1,0 tot 1,4	< 1,0
	3.2 Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren	Mogelijkheden om ratio te verbeteren tot > 1,4	Mogelijkheden om ratio te verbeteren tot 1,0 - 1,4	Geen verbetermogelijkheden
	3.3 Aandeel stille reserve in weerstandsvermogen	< 25%	25-50%	> 50%
4. Leningen, garantstellingen en waarborgen	4.1 Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	> 95% zekerheden	90% tot 95% zekerheden	< 90% zekerheden
5. Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen	5.1 Toereikendheid onderhoudsbudgetten, incl. vervangingsinvesteringen	Geen extra budget nodig	0% <= extra benodigd budget <= 1% exploitatie voor mutatie reserves (lasten)	Extra benodigd budget > 1% exploitatie voor mutaties reserves (lasten)
6. Grondexploitaties	6.1 Afhankelijkheid grondexpl. voor sluitende begroting	Niet afhankelijk van grondexploitaties		Afhankelijk van grondexploitaties voor sluitende begroting.

		voor sluitende begroting		
	6.2 Winstverwachting grondexploitaties	Positieve winstverwachting		Geen positieve winstverwachting
	6.3 Algemene reserve grondbedrijf en risicoreserve grondbedrijf versus risico's	Reserve grondbedrijf > omvang risico's grondbedrijf	Reserves grondbedrijf 98% tot 100% risico's grondbedrijf.	Reserve grondbedrijf < 98% risico's grondbedrijf
	6.4 Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE (Bouwgrond In Exploitatie)	toekomstige baten en lasten/ actuele boekwaarde BIE < 2	waarde tussen 2 en 3	> 3
7. Financiële evenwicht	7.1 Ombuigingen, taakstellingen	< 1% van begrotingstotaal nog in te vullen	1% tot 2% begrotingstotaal nog in te vullen	Nog > 2% begrotingstotaal in te vullen
	7.2 Verhouding Structureel / Incidenteel	> 98% structurele lasten afgedekt met structurele baten	96% tot 98% structurele lasten afgedekt met structurele baten	< 96% structurele lasten afgedekt met structurele baten
	7.3 Meerjarig sluitende begroting	Alle jaren sluitend	1e of 4e jaar sluitend	1e of 4e jaar niet sluitend, preventief toezicht

Jaarrekening 2017

De balans en jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er afrondingsverschillen voorkomen in de tellingen op de balans en in de overzichten van baten en lasten.

5. Balans

Activa & Passiva

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2017	2016
Immateriële vaste activa	**12.637**	**13.324**
Kosten onderzoek & ontwikkeling	22	34
Bijdragen aan activa van derden	12.614	13.290
Materiële vaste activa	**502.123**	**518.076**
Investeringen met economisch nut	369.181	392.265
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	102.296	98.768
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	30.645	27.043
Financiële vaste activa	**60.540**	**63.782**
Kapitaalverstekking deelnemingen	281	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	173	174
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	2.181	2.413
Leningen aan woningbouwcoöperaties	12.239	13.034
Leningen deelnemingen	767	1.330
Leningen overig	501	1.516
Overige langlopende leningen	39.659	39.431
Overige uitzettingen >= 1 jaar	4.739	5.602
Bijdragen aan activa van derden	0	0
Totaal Vaste activa	**575.299**	**595.182**
Voorraden	**25.244**	**21.978**
Grond- en hulpstoffen	5.110	5.160
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	20.113	16.789
Gereed product en handelsgoederen	21	29
Uitzettingen < 1 jaar	**58.043**	**62.078**
Vorderingen op openbare lichamen	25.369	26.653
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	5.624	26.653
Rekening courant verhouding met het Rijk	597	545
Rekening courant verhouding met niet-financiële instellingen	5.445	5.338
Overige vorderingen	21.009	28.742
Liquide middelen	**4.499**	**56**
Kas	12	56
Banken	4.487	0
Overlopende activa	**8.865**	**21.327**
Nog te ontvangen baten	3.963	10.530
Vooruitbetaalde kosten	4.902	10.797
Totaal Vlottende activa	**96.653**	**105.439**
Totaal Activa	**671.952**	**700.620**

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2017	2016
Eigen vermogen	**104.466**	**98.229**
Algemene reserve	48.900	27.180
Bestemmingsreserve	63.953	57.547
Saldo van rekening	-8.387	13.502
Voorzieningen	**48.001**	**42.264**
Voorzieningen	0	0
Risicovoorziening	25.191	24.790
Egalisatievoorziening	6.644	5.523
Voorziening vervangingsinvesteringen	16.167	11.951
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**370.610**	**400.094**
Obligatieleningen	56	56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	20.000	20.000
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	310.765	340.162
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	779	779
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	34.000
Door derden belegd	893	912
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	4.000	4.000
Waarborgsommen	117	184
Totaal Vaste passiva	**523.077**	**540.587**
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	**121.955**	**129.945**
Kasgeldleningen o/g art. 1a wet Fido	60.000	55.000
Bank en girosaldi	0	132
Overig schulden	61.955	74.813
Overlopende passiva	**26.919**	**30.089**
Verplichtingen die vlg jaar tot betaling komen	5.861	4.316
Van overheidslichamen (vooruit)ontv. bedragen	16.282	22.477
Overige (vooruit)ontv. bedragen t.b.v. vlg jaar	4.768	3.284
Overige (vooruit)ontvangen bedragen t.b.v. volgens jaar	7	11
Totaal Vlottende passiva	**148.874**	**160.033**
Totaal Passiva	**671.952**	**700.620**

6. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2017			Begroting (na wijziging) 2017			Realisatie 2017		
Programma	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Maatschappelijke ondersteuning	185.301	7.442	177.859	192.090	7.422	184.668	201.645	6.714	194.931
Versterken economie	187.147	114.480	72.667	199.577	125.244	74.333	200.981	130.670	70.312
Duurzame leefomgeving	143.720	76.662	67.058	163.377	96.013	67.364	155.411	100.692	54.720
Dienstverlening en financieel beleid	63.192	18.681	44.510	54.728	28.813	25.916	63.587	36.183	27.404
Subtotaal	**579.359**	**217.265**	**362.094**	**609.773**	**257.492**	**352.280**	**621.625**	**274.258**	**347.366**
Algemene dekkingsmiddelen	15.821	405.500	-389.679	17.884	409.867	-391.983	18.999	418.057	-399.058
Overhead	68.964	21.884	47.080	69.450	21.813	47.637	68.117	22.936	45.182
Heffing VPB	29	0	29	29	0	29	274	0	274
Subtotaal	**84.814**	**427.384**	**-342.570**	**87.363**	**431.680**	**-344.317**	**87.390**	**440.993**	**-353.603**
Saldo baten en lasten	**664.173**	**644.649**	**19.524**	**697.135**	**689.172**	**7.963**	**709.015**	**715.251**	**-6.236**
Maatschappelijke ondersteuning	748	3.017	-2.269	502	2.930	-2.427	6.666	2.693	3.973
Versterken economie	1.758	5.182	-3.424	1.569	5.882	-4.314	2.605	1.388	1.217
Duurzame leefomgeving	6.302	7.291	-990	6.784	7.976	-1.191	11.152	2.314	8.838
Dienstverlening en financieel beleid	18.640	31.481	-12.841	31.506	31.537	-31	28.920	28.325	596
Saldo van mutaties reserves	**27.448**	**46.971**	**-19.524**	**40.362**	**48.325**	**-7.963**	**49.343**	**34.719**	**14.623**
Resultaat	**691.621**	**691.621**	**0**	**737.497**	**737.497**	**0**	**758.358**	**749.971**	**8.387**

7. Toelichting op de balans

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 12 juni 2017 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld. De onderlinge verrekeningen, vorderingen en schulden tussen de organisatie onderdelen zijn gesaldeerd. Deelnemingen zijn niet in de consolidatie betrokken, maar zijn opgenomen onder de financiële vaste activa.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Uitzondering geldt voor een aantal voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het iende van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

De algemene uitkering in deze jaarrekening is opgenomen conform de accresmededeling in de decembercirculaire.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten als overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

Toelichting stelselwijziging
Met ingang van 01-01-2017 heeft de BBV de regels omtrent de waardering van investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte gewijzigd. Bij de jaarrekening 2016 was het nog toegestaan investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte ten laste van de exploitatie te brengen. Met ingang van 01-01-2017 moeten deze investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte geactiveerd worden. De activeringsgrondslagen voor de investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte zijn vastgelegd in de financiële verordening. In de toelichting op de balans worden de investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte, die als gevolg van de invoering van de vernieuwde BBV-regels in 2017 geactiveerd worden, afzonderlijk toegelicht.

7.1. Immateriële vaste activa

De activa worden geactiveerd op basis van verkrijgingsprijs. De afschrijving vindt plaats op basis van de lineaire methode.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Kosten onderzoek & ontwikkeling	22	34
Bijdragen aan activa van derden	12.614	13.290
Totaal immateriële vaste activa	**12.637**	**13.324**

Toelichting

Het actief betreft enerzijds de kosten van onderzoek naar gezamenlijke grondwaterinzameling in Twente en anderzijds investeringsbijdragen aan bijdragen aan activa van derden zoals brede school Velve Lindehof, Stroinkslanden, Sportpark Boekelo, voorzieningencluster Roombeek, Tracé N18, etc. Op deze geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven als ware het actief, waarvoor de bijdrage wordt verstrekt, in bezit van de gemeente. Deze afschrijving bedraagt in 2017 ca. 0,7 miljoen euro.

7.2. Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

De materiële vaste activa kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Gronden en terreinen	71.922	75.789
Activa in erfpacht	11.471	11.042
Woonruimten	455	506
Bedrijfsgebouwen	245.394	257.772
Grond weg en waterbouwkundige werken	140.097	134.951
Vervoermiddelen	209	338
Machines apparaten en installaties	29.190	33.876
Overige vaste activa	3.385	3.803
Totaal materiële vaste activa	**502.123**	**518.076**

De vaste activa zijn inclusief de activa in ontwikkeling van 3 miljoen euro. In hoofdstuk 9.3 kredietenoverzicht wordt in meer detail inzicht gegeven in dit onderhanden werk.

De activa worden onderscheiden naar activa met een economisch nut of activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie: economisch nut met heffing. Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Investeringen met economisch nut	369.181	392.265
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	102.296	98.768

Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	30.645	27.043
Totaal materiële vaste activa	**502.123**	**518.076**

Hieronder geven we per categorie inzicht in het verloop van de boekwaarde van de materiële vaste activa.

Investeringen met economische nut

Erfpacht
De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (voortdurende erfpacht) of tegen 1 euro registratiewaarde (eeuwigdurende erfpacht).

Afschrijvingen
Er wordt afgeschreven over deze waarde met ingang van het jaar volgend op de ingebruikname. Activa welke nog niet in gebruik zijn genomen per 31 december 2017, maar nog in uitvoering zijn, worden gepresenteerd onder de categorie materiële vaste activa waar ze na gereed melding worden geactiveerd.
De afschrijvingen vinden grotendeels plaats op basis van de lineaire methode (deels op annuïtaire basis) en zijn gebaseerd op de economische levensduur, conform de nota activeren en afschrijven**.** De levensduur van de gronden en terreinen is bepaald als oneindig.

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats als de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Lagere taxatiewaarden dan de boekwaarden van onroerende zaken zijn hierbij als duurzame waardedaling in aanmerking genomen. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie.

Als een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	75.327	610	-2.754	-788	0	-610	71.785
Activa in erfpacht	11.042	631	-202	0	0	0	11.471
Woonruimten	506	0	0	-52	0	0	455
Bedrijfsgebouwen	256.851	606	-2.325	-10.452	0	-80	244.601
Grond weg en waterbouwkundige werken	11.413	1.154	-393	-783	0	-2.076	9.314
Vervoermiddelen	338	149	-248	-30	0	0	209
Machines apparaten en installaties	32.985	1.765	-1.742	-5.044	0	-2	27.963
Overige vaste activa	3.803	287	-151	-553	0	0	3.385
Totaal materiële vaste activa - Economisch nut	**392.265**	**5.202**	**-7.815**	**-17.702**	**0**	**-2.767**	**369.181**

Toelichting

De investeringen bedragen 5,2 miljoen euro en bestaan uit:

- Gronden en terreinen: dit betreft de aankoop van diverse percelen Hulsmaatstraat. Deze gronden leiden per saldo niet tot een activering omdat er een opbrengst van derden tegenover staat (610.000 euro).
- Activa in erfpacht: dit betreft in erfpacht gegeven bouw- en bedrijfsterreinen.
- Bedrijfsgebouwen: aanpassingen m.b.t. onderwijshuisvesting en de Van Heek parkeergarage.
- Grond, weg- en waterbouwkundige werken: betreffen investeringen voor o.a. hoofdverkeersinfrastructuur, kennispark en stadsbeek.
- Vervoermiddelen betreffen de aanschaf van voertuigen bij stadsdeelbeheer.
- Machines, apparaten en installaties omvatten voornamelijk ICT investeringen (1,5 miljoen). Daarnaast investeringen voor technische installaties i.v.m. huisvesting UWV en voor o.a. Van Heek garage, stadhuis en DCW.
- Overige vaste activa: betreffen voornamelijk vervangingsinvesteringen voor onderwijshuisvesting en werkplekinrichting.

De desinvesteringen bedragen 7,8 miljoen euro en bestaan voornamelijk uit:

- Gronden & terreinen: diverse percelen zijn verkocht zoals o.a. aan de Knalhutteweg, Landsteinerlaan. En vanuit vastgoed zijn gronden verkocht aan de Kerkstraat, Geerdinkszijdeweg en Spinnerij.
- Activa in erfpacht: betreft één erfpachtcanon.
- Bedrijfsgebouwen: betreffen voornamelijk Spinnerij, Media Art Centre en onderwijshuisvesting.
- Grond- weg en waterkundige bouwwerken: betreffen voornamelijk kunstgrasvelden.
- Vervoermiddelen, machines, apparaten en installaties en overige vaste activa: betreffen activa die zijn overgedragen aan Sportaal of het gevolg zijn van de verkoop Spinnerij.

De afschrijvingen bedragen 17,7 miljoen euro waarbij is afgeschreven conform de nota activeren en afschrijven. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. Uitzondering hierop vormen de werkzaamheden aan gronden en terreinen zoals terreinafwerking en parkeerplaatsen (ca 0,2 miljoen euro). Daarnaast heeft er een afwaardering plaatsgevonden van gronden naar actuele taxaties (Boulevard 1945, Broekheurnerrondweg, Knalhutte - Stroink, samen ca 0,6 miljoen euro).

Bijdragen van derden bedragen 2,8 miljoen euro en zijn voornamelijk ontvangen subsidies. De ontvangen subsidies betreffen voornamelijk projecten mobiliteitsplan, stadsbeek en inkomsten voor diverse percelen Hulsmaatstraat.

Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven

De hier genoemde activa bestaan uit investeringen in afvalstoffen en rioleringen. Voor deze activa worden heffingen geheven.

Heffingen Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	325	-325	0	0	0	0	0

Bedrijfsgebouwen	921	0	0	-141	0	0	779
Grond weg en waterbouwkundige werken	96.632	7.247	0	-3.589	0	0	100.289
Machines apparaten en installaties	890	458	0	-121	0	0	1.227
Totaal materiële vaste activa - Heffingen	**98.768**	**7.379**	**0**	**-3.852**	**0**	**0**	**102.296**

Toelichting

De negatieve investering betreft ondergrondse afvalcontainers en is het gevolg van een herrubricering van gronden en terreinen naar machines apparaten en installaties. De in 2017 gedane investeringen betreffen rioleringen, conform het GRP (7,2 miljoen euro) en afval (0,5 miljoen euro). De afschrijvingen hebben plaatsgevonden conform de nota activeren en afschrijven.

Investeringen met maatschappelijk nut

Alle investeringen met maatschappelijk nut, waaronder infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken, worden met ingang van boekjaar 2017 geactiveerd als gevolg van de gewijzigde BBV regelgeving. Tot 2017 was dit geen verplichting. Onderstaande tabel bevat de geactiveerde investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	137	0	0	0	0	0	137
Bedrijfsgebouwen	0	13	0	0	0	0	13
Grond weg en waterbouwkundige werken	26.906	2.686	0	-2.417	0	-121	27.055
	0	4.488	0	0	0	-1.048	3.440
Overige vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa - Maatschappelijk nut	**27.043**	**7.187**	**0**	**-2.417**	**0**	**-1.169**	**30.645**

Toelichting

Met ingang van 2017 is de wetgeving (BBV) gewijzigd: investeringen met maatschappelijk nut *'moeten* worden geactiveerd' in plaats van *'kunnen* worden geactiveerd'. Daarmee worden de lasten niet meer ten laste van de lopende exploitatie gebracht maar worden de afschrijvingslasten van deze investeringen over de toekomstige afschrijvingstermijn gebracht.

Investeringen bedragen 7,2 miljoen euro: 2,7 miljoen euro conform de oude systematiek en 4,5 miljoen euro conform de nieuwe systematiek.

De investeringen conform de oude systematiek betreffen de SW (1,3 miljoen euro), openbare verlichting (0,7 miljoen euro), fietspad Esmarkerrondweg (0,3 miljoen euro) en overige activa zoals wegen, euregiofietspad (fietsbrug) en fietspad Elysium (0,4 miljoen euro).

De investeringen conform de nieuwe systematiek betreffen bomen (0,4 miljoen euro), groen (0,3 miljoen euro), verkeersregelinstallaties (0,4 miljoen euro), parkeerrouteinformatiesysteem (0,2 miljoen euro), investeringen in de openbare ruimte voor speelwerktuigen, hekwerken en straatmeubilair (0,2 miljoen euro) en activa in ontwikkeling a.g.v. het mobiliteitsplan t.b.v. fietsroutes en -doorstroming, trekkersluis, etc (3 miljoen euro).

De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in de Nota activeren en afschrijven. Investeringen in wegen worden in 10 jaar afgeschreven, verkeersregelinstallaties in 10 jaar, openbare verlichting in 20 jaar voor armaturen en 40 jaar voor lichtmasten. Bij raadsbesluit kan hiervan worden afgeweken.

Bijdragen van derden bedragen ruim 1,1 miljoen euro en betreffen o.a. subsidies die ingezet zijn binnen het mobiliteitsplan (fiets).

7.3. Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn opgebouwd uit aan derden verstrekte leningen en belangen in gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen. Aan derden verstrekte geldleningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De belangen in gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

Het verloop van de financiële vaste activa in 2017 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 1-1-2017	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving / Aflossingen	Herrubricering	Boekwaarde 31-12-2017
Kapitaalverstekking deelnemingen	281	0	0	0	0	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	174	0	0	-1	0	173
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	2.413	0	-11	-220	0	2.181
Leningen aan woningbouwcooperaties	13.034	0	0	-796	0	12.239
Leningen deelnemingen	1.330	0	0	-563	0	767
Leningen overig	1.516	0	0	-203	-812	501
Overige langlopende leningen	39.431	17.311	0	-17.895	812	39.659
Overige uitzettingen >= 1 jaar	5.602	0	0	-863	0	4.739
Totaal financiële activa	**63.782**	**17.311**	**-11**	**-20.541**	**0**	**60.540**

Toelichting

De financiële vaste activa bestaat uit kapitaalverstrekkingen en leningen. Deze activa neemt met 3,3 miljoen euro af van 63,8 miljoen naar 60,5 miljoen euro. Deze afname bestaat enerzijds uit aflossingen & afschrijvingen voor 20,5 miljoen euro en anderzijds uit investeringen van 17,3 miljoen euro.

De investeringen van 17,3 miljoen euro bestaat uit een verstrekte lening aan FC Twente voor ruim 17 miljoen euro. Daarnaast betreft het voor bijna 0,3 miljoen euro nieuwe leningen aan sportverenigingen en aan werknemers van de gemeente voor fietsprivé.

Op de kapitaalverstrekkingen is 0,2 miljoen euro afgeschreven in 2017. Dit is gelijk aan de afschrijving in voorgaande jaren.

De aflossingen van 20,3 miljoen euro zijn gedaan door:

- Woningcorporaties (0,8 miljoen euro);
- Deelnemingen zijnde Sportaal en de Twentse Schouwburg (0,6 miljoen euro). De verstrekte leningen aan de zwembaden zijn in 2017 afgelost door Sportaal;
- Verbonden partijen zijnde Vitens (0,2 miljoen euro);
- Diverse aflossingen op de overige leningen die voornamelijk zijn verstrekt aan sportverenigingen en overige maatschappelijke organisaties (0,9 miljoen euro). Daarnaast betreft dit de herfinanciering van de lening FC Twente (17 miljoen euro);
- De overige uitzetting betreffen aflossingen van SVN leningen (0,9 miljoen euro).

De herrubricering is het gevolg van de verkoop van de aandelen Vitens. Hierdoor is Vitens niet langer een verbonden partij en is de aan Vitens verstrekte lening geherrubriceerd naar de overige langlopende leningen.

Lening FC Twente

Op 16 februari 2017 is door de raad ingestemd met een arrangement voor de herfinanciering van FC Twente. Daarin is besloten dat de gemeente Enschede de door haar aan FC Twente verstrekte lening van 17 miljoen euro aanpast. De looptijd van de lening betreft een periode van 25 jaar. Het jaarlijkse rentepercentage bedraagt 3,25%. Daarnaast is een garantstelling verstrekt van 8,4 miljoen euro voor een door FC Twente aan te trekken lineaire lening bij de NWB Bank met een looptijd van 30 jaar.

Tot en met 1 mei 2018 heeft FC Twente aan al haar verplichtingen voldaan die voortvloeien uit de afgesloten leningsovereenkomst. In totaal is er in de periode 1 februari 2017 tot en met 1 mei 2018 een bedrag van 554.000 euro aan rente betaald. Vanaf 1 september 2018 moet FC Twente voor het eerst per kwartaal een bedrag van 180.000 euro aflossen (per jaar 720.000 euro). Daarnaast heeft FC Twente in 2017 een bedrag van 400.000 euro betaald voor de risicopremie. Dit conform de overeengekomen termijnen van betaling. Op 1 augustus 2018 moet FC Twente de tweede termijn van 400.000 euro voldoen aan de gemeente Enschede.

Voor de verstrekte lening van 17 miljoen euro zijn door FC Twente de volgende zekerheden verstrekt:

- 1e hypotheek tot maximaal 20 miljoen euro op stadion en ondergrond;
- Pandrecht op inkomsten TOS (businessclub).

Voor de garantstelling van 8,4 miljoen euro zijn als zekerheid verkregen:

- Openbaar pandrecht op mediabaten;
- Pandrecht op diverse grote sponsorcontracten.

Tot en met het moment van opmaken van de jaarrekening 2017 zijn er geen signalen of indicaties dat FC Twente niet aan haar toekomstige verplichtingen zal kunnen voldoen. Momenteel is FC Twente druk doende de begroting voor het seizoen 2018/2019 op te stellen wat een complexe opgave is mede als gevolg van de degradatie naar de Jupiler League. De mogelijke impact op de toekomstige financiële positie (met name de liquiditeitenstroom) is momenteel nog niet bekend.

Vanuit bovengenoemde informatie en het ontbreken van voldoende en geschikte actuele informatie over de toekomstige financiële positie van FC Twente is er geen aanleiding om een voorziening te treffen. Wel hebben wij het risicoprofiel van FC Twente meegenomen in onze analyse van het weerstandsvermogen (zie paragraaf 3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

7.4. Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, eventueel (tijdelijk) afgewaardeerd wanneer de marktwaarde lager is. Een uitzondering hierop vormen de bouwgronden in exploitatie. Deze voorraden worden gewaardeerd tegen netto vervaardigingkosten: de historische kostprijs wordt verhoogd met de gemaakte kosten en verminderd met de opbrengsten uit gronduitgiften, subsidies en bijdragen. De kostprijs bestaat uit de directe kosten en eventueel de aan het werk toe te rekenen indirecte kosten en interest. Voor winstneming wordt vanaf 2017 en overeenkomstig de aangescherpte BBV regels de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen: 1) Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat én 2) De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht én 3) De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd). Bij de jaarlijkse herziening van het MPG wordt per grondexploitatie aan deze voorwaarden getoetst en winst genomen. Bij de bepaling van de te nemen winst wordt als grondslag de nominale waarde (=eindwaarde) gehanteerd. De PoC methode is een aanpassing ten opzichte van de voorzichtiger winstneming systematiek die voorheen werd toegepast (winsten worden genomen op het moment dat de boekwaarde, rekening houdend met nog te maken kosten, negatief wordt). Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde en bedraagt 64,7 miljoen euro. Op eindwaarde zou de voorziening 77,2 miljoen euro bedragen. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waarde correctie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht. De financiële consequenties van de gewijzigde winstnemingssystematiek zijn omvangrijk.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Grond-en hulpstoffen niet in expl. genomen bouwgronden	0	0
Grond- en hulpstoffen	5.110	5.160
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	20.113	16.789
Gereed product en handelsgoederen	21	29
Totaal voorraden	**25.244**	**21.978**

Grond- en hulpstoffen

Bedragen x € 1.000	Balanswaarde 31-12-2016	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinvesteringen	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2017	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Balanswaarde 31-12-2017	Boekwaarde per m2
gronden - VHG	5.126	0	5.126	949	-479	-520	5.076		5.076	4.187
Overige grond- en hulpstoffen	33	0	33				33		33	
Totaal	**5.160**	**0**	**5.160**	**949**	**-479**	**-520**	**5.109**	**0**	**5.109**	

Toelichting

De grond- en hulpstoffen betreffen voornamelijk de te verkopen gronden die de gemeente Enschede in verkoop heeft en conform de Bbv als voorraad handelsgoederen (VHG) op de balans worden gepresenteerd.

De investeringen bedragen ruim 0,9 miljoen euro en betreffen verwervingen zoals Kop Marssteden, Kerkstraat en Franklinstraat.

De desinvesteringen bedragen bijna 0,5 miljoen euro en betreffen o.a. de verkoop van een pand aan de Veldbeekweg.

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie (BIE)

Bedragen x € 1.000	Balanswaarde 31-12-2016	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Inkomsten	Boek-waarde 31-12-2017	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Balans-waarde 31-12-2017
Totaal Onderhanden werk	16.789	63.578	80.367	21.218	16.778	84.804	64.691	20.113

Toelichting

De toename van de balanswaarde met 3,3 miljoen euro van 16,8 miljoen euro naar 20,1 miljoen euro is het gevolg van diverse ontwikkelingen die zich in 2017 hebben voorgedaan. Het saldo van de investeringen minus de ontvangsten zorgde voor een lagere balanswaarde van 5,1 miljoen euro. Vooral in de grondexploitaties Roombeek, Rosinkweg, Hardick & Seckel en Kansrijke Stedelijke Locaties waren de ontvangsten hoger dan de investeringen. In 2017 is voor 9,5 miljoen euro winst genomen op de winstgevende grondexploitaties, hetgeen zorgde voor een hogere balanswaarde. Ten slotte zorgde de ophoging van de benodigde voorziening voor verlieslatende grondexploitaties met 1,1 miljoen euro voor een lagere balanswaarde. De voorziening is namelijk rechtstreeks in mindering gebracht op de boekwaarde per 31 december 2017.

De waardering van de bouwgronden in exploitatie per 31 december 2017 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2018. Deze periodieke actualisatie kan in de toekomst - mede gezien de huidige onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de bouwgronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve grondexploitaties. Dit geldt ook voor de realisatie van de gehanteerde verkoopprijzen, welke mede op basis van jaarlijkse taxaties tot stand komen. Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico's en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar paragraaf 3.8 grondbeleid en het MPG 2018.

De BBV voorschriften schrijven voor grondexploitaties in principe een maximale looptijd van 10 jaar per grondexploitatie voor. Dit zou echter betekenen dat o.a. de grondexploitaties Vaneker, Eschmarke, Euregio en B&S Park een korte looptijd krijgen. Vanuit Richting aan Ruimte bestaat deze noodzaak niet, waardoor door de gemeenteraad is besloten om de looptijd niet te verkorten en als beheersmaatregel door te voeren dat na 10 jaar geen opbrengststijging meer wordt toegerekend aan deze grondexploitaties.

De totaal nog te maken kosten bedragen 103,2 miljoen euro en de nog te realiseren opbrengsten bedragen 122,3 miljoen euro. Met de huidige inzichten en rekening houdend met de reeds gedane investeringen (boekwaarde per 31-12-2017) wordt een resultaat verwacht van 38,7 miljoen euro negatief op contante waarde. Op complexniveau zijn de voorziene negatieve saldi op grond van Bbv 100% voorzien en daarmee afgedekt.

Voor inzicht in de uitkomsten van de risicoberekeningen en betekenis voor het weerstandsvermogen wordt verwezen naar paragraaf 4.1 overzicht ruimtelijke projecten en de paragrafen 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing en 3.8 grondbeleid.

Gereed product en handelsgoederen
De voorraden gereed product betreffen de voorraden relatiegeschenken, eigen verklaringen en gehandicaptenparkeerkaarten.

7.5. Uitzettingen looptijd < 1 jaar

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De vorderingen zijn verminderd met de voorziening voor oninbare bedragen.

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2017	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2017	Boekwaarde 31-12-2016
Vorderingen op openbare lichamen	25.369	0	25.369	26.653
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	5.624	0	5.624	800
Rekening courant verhouding met het Rijk	597	0	597	545
Rekening courant verhouding met niet-financiële instelling	5.445	0	5.445	5.338
Overige vorderingen	23.980	2.971	21.009	28.742
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	**61.014**	**2.971**	**58.043**	**62.079**

Toelichting
De vordering op de openbare lichamen bestaat uit een vordering op het ministerie van Financiën voor het terugvorderen van BTW (18,9 miljoen euro), een vordering op het ministerie SZW i.v.m. vangnet uitkering (4,3 miljoen euro), een vordering op de Veiligheidsregio i.v.m. FLO verrekening (0,6 miljoen euro) en diverse vordering op o.a. gemeenten (1,7 miljoen euro).

Als gevolg van schatkistbankieren resteert een vordering van 5,6 miljoen euro.

De rekening courant verhoudingen betreffen het Rijk (SVN) en het GBT t.b.v. het innen van lokale heffingen. Deze bedragen resp. 0,6 miljoen en 5,4 miljoen euro.

De overige vorderingen van 24 miljoen euro bevat o.a. de zogenaamde 'sociale' debiteuren (12 miljoen euro zijnde 29 miljoen euro minus 16,7 miljoen euro i.v.m. voorziening voor oninbaarheid) en overige private vorderingen (ruim 12 miljoen euro). De voorziening voor oninbaarheid, die in mindering is gebracht op de vorderingen bestaat voor 1,7 miljoen euro uit oninbare BBZ vorderingen en 1,2 miljoen voor private vorderingen.

Schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden. Het drempelbedrag bedroeg ruim 4 miljoen euro in 2017. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2017 het drempelbedrag niet heeft overschreden.

(x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	1.257	2.064	2.385	3.029
Toegestane drempelbedrag	4.071	4.071	4.071	4.071
Ruimte onder het drempelbedrag	2.814	2.007	1.686	1.042
Overschrijding drempelbedrag	**0**	**0**	**0**	**0**

7.6. Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Kas	12	56
Banken	4.487	0
Totaal liquide middelen	**4.499**	**56**

Toelichting

Gedurende het jaar is het banksaldo weer positief geworden en in 2017 weer onder de liquide middelen verantwoord.

7.7. Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Nog te ontvangen baten	3.963	10.530
Vooruitbetaalde kosten	4.902	10.797
Totaal overlopende activa	**8.866**	**21.327**

Toelichting

De overlopende activa laten eind 2017, ten opzichte van 2016 en daling zien van 12,5 miljoen euro. Voor 6,5 miljoen euro is dat toe te schrijven aan de post 'Nog te ontvangen baten'. Deze post ligt 6,5 miljoen lager, omdat de gemeente Enschede in boekjaar 2016 een grote vordering op de belastingdienst had, die incidenteel van aard was.

Daarnaast is ook de post vooruitbetaalde kosten gedaald met ruim 6 miljoen euro. Deze daling komt voornamelijk doordat er voor ruim 6 miljoen minder aan vooruitbetaalde zorgkosten is verantwoord in de jaarrekening 2017. Deze daling wordt veroorzaakt doordat de bevoorschottingsregeling aan de zorgaanbieders eind 2017 is afgelopen. De voorschotten aan zorgaanbieders zijn in 2017 zoveel mogelijk verrekend. In 2018 zullen alle voorschotten verrekend zijn.

De overlopende activa bestaan hoofdzakelijk uit:

Nog te ontvangen baten	
Parkeergelden	618
Bijdrage Provincie voor Technology Based Twente 2017	304
Rioolheffing	289
Subsidie Lonnerkerbrugstraat	261
Leges GBT	181
Prijscompensatie Twente Milieu	135
Afvalopbrengsten Twente Milieu	125
Overige nog te ontvangen baten	2.050
Totaal	***3.963***

Vooruitbetaalde kosten	
Vooruitbetaalde levensloop Brandweer	1.982
Vooruitbetaalde kosten FC Twente	750
Vooruitbetaalde zorgkosten WMO	1.022
Overige vooruitbetaalde kosten	1.148
Totaal	***4.902***

Onder de overlopende activa zijn ook bedragen verantwoord die betrekking hebben op nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze overlopende activa staan opgenomen in onderstaande tabel.

Verloop nog te ontvangen bedragen van Europese of Nederlandse overheden	Boekwaarde 01-01-2017	Toevoeging	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2017
Ministerie van Veiligheid en justitie - RIEC	147			147
Provincie Overijssel - Technology Based Twente		304		304
Provincie Overijssel - Lonnekerbrugstraat		261		261
Provincie Overijssel - Cultuureducatie	13			13
Provincie Overijssel - Lang zult u wonen	16		16	0
Ministerie van Veiligheid en justitie - Bed Bad Brood	119		119	0
Totaal	**295**	**565**	**135**	**725**

7.8. Eigen vermogen

Het eigen vermogen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 1-1-2017	Rente	Stortingen	Onttrekkingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
Algemene reserve	28.191	0	28.857	8.148	0	48.900

Maatschappelijke ondersteuning	5.280	20	7.790	2.693	0	10.397
Versterken economie	10.938	0	3.990	1.414	0	13.515
Duurzame leefomgeving	13.865	121	1.607	3.636	0	11.958
Dienstverlening en financieel beleid	39.955	427	6.529	18.829	0	28.083
Eigen vermogen	**98.229**	**568**	**48.774**	**34.719**	**0**	**112.853**
Gerealiseerd resultaat 2017						-8.387
Eigen vermogen						**104.466**

Toelichting

Het eigen vermogen is in 2017 ten opzichte van 31 december 2016 neemt enerzijds toe met 14,6 miljoen euro en neemt anderzijds af met 8,4 miljoen euro i.v.m. het nadelige gemeenteresultaat 2017.

De toename van het eigen vermogen met 14,6 miljoen euro is voornamelijk toe te schrijven aan 3 reserves, namelijk:
- de reserve Beschermd wonen
- de reserve Grondbedrijf
- de reserve Vastgoed

Beschermd wonen
Deze reserve is bij de bestemming van het rekeningresultaat 2016 ingesteld met het doel de uitgaven voor beschermd wonen te egaliseren. De raad heeft toen besloten de reserve vanuit het jaarrekeningresultaat te voeden met 1,1 miljoen euro. Gedurende het boekjaar 2017 zijn de inkomsten voor beschermd wonen hoger geweest dat de uitgaven. In lijn met het doel van de reserve is aan het einde van het boekjaar 2017 nog eens 3,9 miljoen euro aan deze reserve gedoteerd.

Grondexploitatie
In de begroting 2017 was opgenomen dat er een bedrag van bijna 4 miljoen gestort zou worden als resultaat uit de grondexploitaties. De daadwerkelijke storting is 7,3 miljoen euro geworden als resultaat uit de grondexploitaties.

Reserve vastgoed
In de begroting 2017 was een dotatie van 1 miljoen begroot als bijdrage uit de objecten aan de reserve Vastgoed. Deze storting heeft conform begroting plaatsgevonden. Daarnaast heeft het Vastgoedbedrijf het CeeCeeCenter in 2017 verkocht. Het resultaat van deze verkoop, 1 miljoen euro, is eveneens in deze reserve gestort.

Voor een specificatie van de afzonderlijke reserves verwijzen wij naar de staat van reserves, opgenomen in Hoofdstuk 9.1.

7.9. Voorzieningen

Voorzieningen dienen naar beste inschatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's. Ze mogen niet groter of kleiner zijn dan de geschatte omvang van de verplichtingen en risico's waarvoor ze gevormd zijn.
Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Uitzondering geldt voor een aantal voorzieningen waarbij het tijdsaspect een betekenisvolle rol speelt. Deze voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde, bijvoorbeeld de pensioenvoorziening.

Bedragen x 1.000 Euro's		Stand per 1-1-2017	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand per 31-12-2017
Risicovoorziening	Versterken economie	688	1	283	-351	757
	Duurzame Leefomgeving	2.581	1.394	0	1.163	2.812
	Dienstverlening en financieel beleid	21.521	1.688	1.074	514	21.621
Egalisatievoorziening	Duurzame Leefomgeving	1.138	75	0	0	1.213
	Dienstverlening en financieel beleid	4.384	3.765	0	2.719	5.430
Voorziening vervangingsinvesteringen	Duurzame Leefomgeving	11.951	4.887	0	671	16.167
Voorzieningen		**42.264**	**11.810**	**1.357**	**4.716**	**48.001**

Toelichting

De stand van de voorzieningen is in 2017 met ruim 5,5 miljoen euro toegenomen ten opzichte van 2016.

De grootste stijging is terug te zien in de voorziening riolering, die toeneemt met 2,9 miljoen euro. In 2017 is er in het GRP rekening gehouden met een storting in de voorziening van 1,4 miljoen euro. Deze storting is ook daadwerkelijk gedaan. Daarnaast is het resultaat op het product riolering ook in de voorziening gestort. Dit bedroeg voor 2017 1,5 miljoen positief. De voorziening riolering is daardoor met 2,9 miljoen euro toegenomen.

De onderhoudsvoorziening van het Vastgoedbedrijf is eveneens met 1,4 miljoen euro toegenomen met opzichte van 2016. De onderhoudsvoorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan, waarin de stand van de voorziening onderbouwd wordt met toekomstig uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. De toename van 1,4 miljoen is dus nodig voor toekomstig onderhoud.

Ook de voorziening afval laat een toename zien van 1,3 miljoen euro. Deze 1,3 miljoen euro bestaat uit een toevoeging van 2,0 miljoen euro aan de voorziening. De toevoeging is conform de begroting 2017. Daarnaast is er 700.000 euro, als exploitatieresultaat op afval, ten laste van de voorziening afval gebracht.

Voor een specificatie van de voorzieningen verwijzen wij u naar de staat van voorzieningen, opgenomen in Hoofdstuk 9.2.

7.10. Vast schulden met een rentetypische looptijd > 1 jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2017	Toevoegingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
Obligatieleningen	56	0	0	0	56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	20.000	0	0	0	20.000
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige	340.162	0	29.398	0	310.765

fin. instell					
Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	779	0	0	0	779
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	0	0	0	34.000
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	4.000	0	0	0	4.000
Door derden belegd	912	0	18	0	893
Waarborgsommen	184	-65	3	0	117
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**400.094**	**-65**	**29.419**	**0**	**370.610**

Toelichting

In 2017 zijn geen nieuwe langlopende leningen afgesloten. De aflossingen bedroegen 29,4 miljoen euro. De aflossingsverplichting voor 2018 is opgenomen in het saldo per 31 december 2017 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg 16,3 miljoen euro in 2017. Onder de kortlopende schulden is de verplichting van de in 2018 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal 7,9 miljoen euro.

7.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Kasgeldleningen o/g art. 1a wet Fido	60.000	55.000
Bank en girosaldi	0	132
Overig schulden	61.956	74.813
Totaal **Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar**	**121.956**	**129.945**

Toelichting

Onder de kortlopende schulden is een kasgeldlening van 60 miljoen euro opgenomen. Onder de overige kortlopende schulden zijn de verplichtingen verantwoord. De grootste posten zijn:

Verplichting Jeugdzorg	11,1 miljoen
Nog af te dragen rente over 2017	7,9 miljoen
Terug te betalen rijksgelden in het kader van de BBZ	5,3 miljoen
Af te dragen loonheffing	6 miljoen
Verplichting SVB	2,1 miljoen
Verplichting huishoudelijke ondersteuning	2,9 miljoen

Deze worden in 2018 betaald.

7.12. Overlopende passiva

De overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bedragen x 1.000 Euro's	2017	2016
Verplichtingen die vlg jaar tot betaling komen	5.861	4.316
Van overheidslichamen (vooruit)ontv. bedragen	16.282	22.477
Overige (vooruit)ontvangen bedragen t.b.v. volgens jaar	7	11
Overige (vooruit)ontv. bedragen t.b.v. vlg jaar	4.768	3.284
Overlopende passiva	**26.919**	**30.089**

Toelichting

In 2017 zijn er ten opzichte van 2016 minder voorschotbedragen (ongeveer 6 miljoen euro) ontvangen van overheidslichamen. Dit zijn doeluitkeringen die dienen ter dekking van lasten in het lopende boekjaar en eventueel volgende begrotingsjaren. Deze bedragen zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen in 1.000 euro	Boekwaarde 01-01-2017	Afname 2017	Toevoegingen 2017	Boekwaarde 31-12-2017
Beter Benutten 2	0	888	888	0
Bydrage netwerkstad initiatieven	0	40	40	0
Energieloket Enschede/Losser	100	142	92	50
Euregio bedrijventerreinen	36	0	0	36
Historie Vliegveld	60	0	0	60
Jacobuskwartier	80	80	0	0
Programma Netwerkstad Twente	13.819	13.819	8.252	8.252
Project Binnenstad	15	0	0	15
Stadcampus verbindingszone	42	0	400	442
Vitale Binnenstad	150	77	0	73
Wonen zorg en welzijn	230	230	0	0
Zoetwatervoorz Hoge Zandgrond	56	56	0	0
Totaal **Provincie**	**14.587**	**15.332**	**9.672**	**8.927**
2014ESFN19	577	500	0	77
2014EUSF2011967	354	2.499	3.310	1.165
BZK GSB III	327	1.052	1.052	327
ESF jongerenoffensief	646	1.293	646	0
Joodse Instellingen	38	0	0	38
Lang gezond	38	38	0	0
OCW Onderwijsachterstandenbeleid	2.523	1.008	0	1.515
Sectorplan SW	328	328	0	0
Veiligheidshuis	20	0	0	20
Woninginbraken	18	0	0	18
WWB-gelden	454	583	332	202
WWIK	76	21	0	55
Totaal **Ministerie**	**5.398**	**7.322**	**5.340**	**3.416**

Ondernemersloket	6	6	0	0
Veiligheidshuis	48	0	0	48
Totaal **Regio**	**53**	**6**	**0**	**48**
Diversen geen overheid	268	1.907	1.754	115
ESF Matchen op Werk	0	106	1.400	1.294
Mi Euregioweg min I en M	0	0	416	416
Mi Kameleon	150	15	0	135
MIN BBZ 2016	34	67	34	0
MIN ESF 2016EUSF20112	0	240	240	0
MIN Reg.Aanpak Vroeg. Schoolv.2017	791	791	0	0
MIN RMBA 2016	231	0	469	700
MIN Sanering verkeerslawaaai varviks	25	0	0	25
MIN Reg Aanpak schoolverlaten	0	0	394	394
Pr aanpak loverboyproblematiek	29	0	95	124
Pr Bibliotheek van de toekomst	0	0	10	10
Pr Biomassa Enschede	13	13	0	0
Pr Cultuur aan d Basis	0	0	35	35
Pr Cultuurmakelaar	0	0	25	25
Pr Doorzetters met dromen	0	0	45	45
PR Duurzame scholen Overijssel	38	0	0	38
Pr Havenbedrijf doorontwikkeling	144	160	16	0
PR HOV Midden	648	1.944	1.296	0
Pr NOABER 053	38	38	0	0
Pr Rembrandtlaan	0	0	30	30
Pr Stadsbeweging	0	0	44	44
Pr Stadsdialoog Vuurwerk	0	0	22	22
Pr Start T Provincie	0	0	32	32
Pr Vaneker proeftuin	0	0	158	158
Pr vrouwenvoetbal	30	60	30	0
Pr Weerbare prov.	0	0	90	90
Sub In- en Uit lopend Jaar	0	1.302	1.302	0
WUB-gelden Menzis	0	0	160	160
Totaal **Overig**	**2.439**	**6.643**	**8.097**	**3.892**
Total	**22.477**	**29.317**	**23.124**	**16.282**

7.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving (bedrag x 1.000	Oorspronkelijke bedrag	Percentage borgstelling	Hoofdsom per 01-01-	Correcties per 01-01-	Nieuwe leningen	Aflossingen	Hoofdsom per 31-12-

euro)	geldlening		2017	2017			2017
Gegarandeerde geldleningen aan:							
- Bejaardenoorden	30.431	100%	15.640			1.221	14.419
- Onderwijs	12.160	100%	8.060			640	7.420
- Sport	15.805	100%	1.174	63	8.890	63	10.059
- Kunst/cultuur	250	100%	250			0	250
- Deelnemingen	16.497	100%	2.884		4.000	541	6.343
- Overig	800	100%	0		800	0	800
Totaal	**75.943**		**28.008**	**63**	**13.690**	**2.466**	**39.291**

Dit betreft voornamelijk leningen ter financiering van bejaardencentra, gezondheidszorg en sociale woningbouw. Bij deze leningen staat de gemeente voor 100 procent van het vermelde saldo garant. De nieuwe garantstelling betreffen borgstellingen voor FC Twente, Sportaal, kunstgrasvelden voor 2 hockeyclubs, de verhuizing van de Military en het Van Heek park. De correctie per 1 januari 2017 betreft de borgstelling voor PW Hockey waarmee al in juli 2016 is ingestemd maar waarvan de documenten pas beschikbaar waren in het voorjaar van 2017 (na opstelling van de jaarrekening 2016).

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW:

- Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Enschede op als achtervang. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) dus is het niet erg waarschijnlijk dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.
- Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts achtervang. Vanaf 2011 staat het rijk volledig in de achtervang voor deze leningen. De positie van de gemeente loopt dan ook gestaag terug.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen
Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan. Over 2017 bedraagt de waarde van de verlof saldi ca 3,4 miljoen euro.

Overige
Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2017 aan derden zijn verstrekt en in 2018 en volgende jaren worden uitgevoerd.

8. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

8.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x 1.000 Euro'sAlgemene dekkingsmiddelen	Budget primair	Budget actueel	Realisatie	Saldo
OZB	40.599	40.624	42.217	1.593
Hondenbelasting	910	910	887	-23
Precariobelasting	255	255	274	19
Reclamebelasting	152	152	168	16
Belastingopbrengsten	**41.916**	**41.941**	**43.545**	**1.604**
Algemene uitkeringen	337.921	341.928	342.960	1.031
Dividend	525	525	915	390
Saldo financieringsfunctie	3.280	3.280	8.328	5.048
Overige algemene dekkingsmiddelen	6.036	4.308	3.311	-998
Overige dekkingsmiddelen	**347.763**	**350.042**	**355.513**	**5.471**
Saldo	**389.679**	**391.983**	**399.058**	**7.075**

In de begroting 2017 was geen bedrag voor onvoorzien opgenomen

Omschrijving	Afwijking	I/S	Analyse
OZB	1.502.000	S	Zie paragraaf lokale Heffingen
Hondenbelasting	-26.000	S	Zie paragraaf lokale Heffingen
Precariobelasting	17.000	-	Zie paragraaf lokale Heffingen
Reclamebelasting	16.000	-	Zie paragraaf lokale Heffingen
Toeristenbelasting	45.500	-	Zie paragraaf lokale Heffingen
Algemene uitkering	1.031.000	I	Het resultaat bestaat uit nabetalingen over de jaren 2015 en 2016. De resultaten voor 2017 vanuit de decembercirculaire 2016, de meicirculaire 2017, de septembercirculaire 2017 en de decembercirculaire 2017 zijn gedurende het jaar verwerkt in de begroting.
Dividenden	390.000	I	Door hogere dividenduitkeringen van de BNG Bank en Twence.
Saldo financieringsfunctie	5.048.000	I/S	Een nadeel door een hogere rente toevoeging van 0,6 miljoen euro aan de reserves door de hogere standen van de reserves; een voordeel van 0,4 miljoen euro door lagere rente toevoegingen op de voorzieningen (voor ADT, RBT en Zuiderval); Het voordeel is ontstaan door o.a.: • de verkoopopbrengst van 4 miljoen euro van de aandelen Vitens aan de provincie Overijssel; • een voordeel van 0,5 miljoen euro door de aanhoudend lage rente in combinatie met een lagere financieringsbehoefte dan verwacht; • een voordeel van 0,3 miljoen euro door lagere rente toevoegingen op de voorzieningen (voor ADT, RBT en geen rente over voorziening Zuiderval aangezien deze is geliquideerd);

			• een voordeel van 0,2 miljoen euro door lagere rentebaten vanuit de kapitaallasten doordat de stand van de activa hoger was dan ingeschat.

8.2. Analyse op afwijking tussen begroting en overzicht baten en lasten

Maatschappelijke ontwikkeling

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene maatschappelijke voorziening	21.653	26.798	24.873	1.925
Beschermd wonen	41.904	43.316	38.281	5.035
Inkomensondersteuning	13.213	14.431	14.206	225
Jeugdhulp gedwongen kader	9.441	9.371	10.099	-728
Jeugdhulp vrijwillig kader	30.430	30.250	42.120	-11.869
Lichte ondersteuning en regie	11.560	11.767	11.795	-29
Opvangvoorzieningen	15.993	16.052	15.982	70
Wmo begeleiding	18.651	17.927	21.466	-3.540
Wmo individuele voorzieningen	22.457	22.179	22.823	-644
Totaal Lasten	**185.301**	**192.090**	**201.645**	**-9.556**
Algemene maatschappelijke voorziening	207	49	184	135
Beschermd wonen	1.786	1.786	1.635	-151
Inkomensondersteuning	884	884	916	32
Jeugdhulp vrijwillig kader	0	0	100	100
Lichte ondersteuning en regie	0	74	125	51
Opvangvoorzieningen	627	690	701	11
Wmo begeleiding	900	900	728	-172
Wmo individuele voorzieningen	3.039	3.039	2.325	-714
Totaal Baten	**7.442**	**7.422**	**6.714**	**-708**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**177.859**	**184.668**	**194.931**	**-10.263**
Algemene maatschappelijke voorziening	747	502	512	-10
Beschermd wonen	0	0	5.645	-5.645
Inkomensondersteuning	1	1	0	1
Opvangvoorzieningen	0	0	509	-509
Totaal Storting reserves	**748**	**502**	**6.666**	**-6.163**
Algemene maatschappelijke voorziening	2.988	2.900	941	-1.959
Beschermd wonen	0	0	1.752	1.752
Inkomensondersteuning	30	30	0	-30
Totaal Onttrekking reserves	**3.017**	**2.930**	**2.693**	**-237**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-2.269**	**-2.427**	**3.973**	**-6.400**
Gerealiseerd resultaat	**175.590**	**182.240**	**198.904**	**-16.663**

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene maatschappelijke voorziening	1.925	135	-10	-1.959	90

Toelichting/analyse
De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 1 en 2 van hoofdstuk 2.1.

Dit product bestaat uit de onderdelen Algemene voorzieningen Wmo, Integratie, Jeugdgezondheidszorg, Burgerkracht, Mantelzorg, Natuureducatie, Preventie gezondheid & GGZ, Speeltuinwerk & speelvoorzieningen, Sport & recreatie, Vrijwilligerswerk en Welzijn.

Lasten
Het totale voordeel van 1,93 miljoen euro wordt voor 1,96 miljoen euro veroorzaakt door de lagere uitgaven van de diverse projecten van de Transformatieagenda Sociaal Domein. Daarnaast is er een voordelig saldo op het budget mantelzorgwaardering van 180.000 euro en is invulling gegeven aan de bijsturingsmaatregel Zomernota 2017 (275.000 euro). Bij de uitvoering van de Wet op de Lijkbezorging zijn de uitgaven 75.000 euro hoger dan begroot. Hier staan echter ook extra opbrengsten tegenover (zie toelichting bij de baten). Ook wordt beleid gevoerd om meer te verwijzen naar algemene voorzieningen in plaats van het inzetten van duurdere tweedelijns voorzieningen. Hierdoor zijn meer subsidies verstrekt dan begroot (circa 210.000 euro). Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 200.000 euro.

Baten
De hogere baten bestaan voor 60.000 euro uit twee meerjarige provinciale projecten voor positionering wijkverpleegkundige in de Integrale wijkaanpak en Lang zult u wonen. Daarnaast zijn de baten bij de Wet op de Lijkbezorging 65.000 euro hoger dan begroot.

Onttrekking reserve
Door de lagere uitgaven van de diverse projecten van de Transformatieagenda Sociaal Domein is 1,96 miljoen euro minder onttrokken aan de reserve Sociaal Fonds. Deze middelen zullen in 2018 ingezet worden om de transformatie verder vorm te geven.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Beschermd wonen	5.035	-151	-5.645	1.752	991

Toelichting/analyse
De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 7 van hoofdstuk 2.1.

Dit product bestaat uit het onderdeel Beschermd wonen.

Lasten
Het voordeel op de lasten heeft meerdere oorzaken. Allereerst heeft een lobby op het verdeelmodel, de toekenning van loon- en prijscompensatie en de compensatie van de kosten van de huisvestingscomponent geleid tot een verhoging van het macro-budget en het budget voor de centrumgemeente. Het aantal cliënten in de verpleeg- en verzorgingshuizen is afgenomen van 75 naar 37 eind 2017. Daarnaast heeft een herbeoordeling van cliënten met een persoonsgebondenbudget tot lagere uitgaven geleid. Ook heeft het hanteren van een netwerktarief voor cliënten die de hulp inkopen in hun netwerk in plaats van het professionele tarief, geleid tot lagere kosten. Tenslotte heeft het subsidiëren op basis van werkelijke kosten ervoor gezorgd dat de kosten per plek beschermd wonen lager zijn. Totaal is hierdoor een voordeel behaald van 5 miljoen euro. Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 52.000 euro.

Baten
Het nadeel op de baten wordt veroorzaakt door minder ontvangen eigen bijdragen van het CAK. Er is op dit moment nog een discussie gaande omtrent de eigen bijdrage van ca. 120 cliënten die het CAK ten onrechte afdraagt aan het zorgkantoor. Eventuele hogere bijdragen zullen in 2018 worden verwerkt.

Storting reserve
Het positieve resultaat van 5,6 miljoen euro op dit product wordt conform raadsvoorstel toegevoegd aan de reserve beschermd wonen.

Onttrekking reserve
Er is een voorstel met de centrumgemeenten gedeeld dat er in 2017 een uitname zal plaats vinden van 1,75 miljoen euro. Een deel van dit bedrag 700.000 euro zal verdeeld worden onder de overige zeven regio-gemeenten. Voor Enschede is een bedrag van ruim 1 miljoen euro beschikbaar.

Saldo
Het saldo bestaat uit een nadelig resultaat bedrijfsvoering van 52.000 euro en het aandeel van Enschede (ruim 1 miljoen euro) in het overschot op de middelen beschermd wonen.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Inkomensondersteuning	225	32	1	-30	229

Toelichting/analyse
De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 9 van hoofdstuk 2.1.

Dit product bestaat uit de onderdelen Bijzondere inkomensvoorzieningen, Individuele bijzondere bijstand, Schuldhulpverlening en uit middelen voor de maatwerkvoorziening inkomensondersteuning chronisch zieken en gehandicapten.

Lasten
Het aantal inwoners dat in 2017 een beroep deed op de Collectieve Zorgverzekering voor Minima (CZM) is ten opzichte van 2016 met zo'n 650 toegenomen. De kosten van de zorgverzekeringspremies vallen daardoor 269.000 euro hoger uit dan begroot. Ook het beroep op de regeling Tegemoetkoming Eigen Risico was in 2017 hoger dan in 2016. De kosten van tegemoetkoming zijn daardoor 278.000 euro meer dan begroot.

In het licht van versoberingsmaatregelen binnen het Sociaal Domein is een bedrag van 500.000 euro vrijgevallen van de extra middelen die ontvangen zijn voor kinderen in armoede. Daarnaast vallen de kosten van bijzondere bijstand 294.000 euro lager uit, onder meer door een afname in de voorzieningen voor het wonen.

Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 30.000 euro.

Per saldo zijn de lasten 225.000 euro lager dan begroot.

Baten
In 2017 is door Menzis de vergoeding aan de gemeente voor administratieve werkzaamheden van de CZM (de 1% regeling) over voorgaande jaren afgewikkeld. De baten zijn hierdoor hoger dan begroot.

Onttrekking reserve
De kosten van het Sociaal Huisvestingsfonds zijn gering. Als gevolg daarvan heeft de voorgenomen onttrekking van 30.000 euro aan de reserve Sociaal Huisvestingsfonds niet plaatsgevonden.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Jeugdhulp gedwongen kader	-728	0	0	0	-728

Toelichting/analyse
De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 4 van hoofdstuk 2.1.

Dit product bestaat uit de onderdelen Gesloten jeugdzorg, Jeugdbescherming, Jeugdreclassering, Jeugdzorg Plus en Pleegzorg.

Lasten
De uitgaven voor pleegzorg zijn substantieel hoger dan geraamd, in totaal gaat het om een nadeel van 800.000 euro. Dit wordt veroorzaakt door meer inzet op pleegzorg ten opzichte van vorig jaar en sluit aan bij het beleidsdoel om meer in te zetten op plaatsing van kinderen in duurzame gezinsvormen wanneer ze om veiligheidsredenen niet meer thuis kunnen wonen.

Daar staat tegenover dat de uitgaven voor jeugdbescherming en reclassering en jeugdzorgplus 120.000 euro lager uitvielen dan begroot. Ondanks een toename van de "verzilvering" (oplopende inzet van uren ten opzichte van de gemiddelde geïndiceerde zorg) is het aantal toewijzingen afgenomen waardoor de kosten lager zijn uitgevallen dan begroot.

Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 50.000 euro.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Jeugdhulp vrijwillig kader	-11.869	100	0	0	-11.770

Toelichting/analyse

De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 4 van hoofdstuk 2.1.
Dit product bestaat uit de onderdelen AMHK & crisis, Ambulante hulp & begeleiding, Jeugd-Awbz, Jeugd-GGZ, LTA-zorg, Maatwerkvoorziening jeugdzorg 18- en Specialistische jeugdhulp.

Lasten
De uitgaven voor jeugdhulp vrijwillig kader vallen in 2017 fors hoger uit dan begroot. Het effect van rijkskortingen (per saldo 3,5 miljoen euro sinds overgang 2015), een toenemend volume cliënten met duurdere zorgvormen en een hogere realisatie op de jeugdhulp verplichtingen (verzilvering) dragen zorg voor dit tekort. In het laatste kwartaal van 2017 zien we daarnaast een toename in het (gemiddelde) aantal voorzieningen per unieke cliënt. Voor 55% van de uitgaven is beïnvloeding van de kosten beperkt aangezien deze het gevolg zijn van verwijzingen door derden ((huis)artsen en gecertificeerde instellingen). De trend van verwijzen door derden versus intern (via de wijkteams) is in 2017 oplopend.

Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel 164.000 euro.

Het tekort op jeugdhulp in het vrijwillig kader wordt onder meer veroorzaakt door de inzet van meer zwaardere, intensievere zorgvormen. Het signaal, dat problematiek complexer wordt, wordt afgegeven door diverse aanbieders en kan deze toename verklaren. Ook de outreachende aanpak van de wijkteams door “achter de voordeur” te komen, heeft waarschijnlijk tot signalering van ook forsere problematiek geleid. Dit ten opzichte van voor 2015 toen de indicaties grotendeels door indicatieorganen werden gedaan die meer op afstand stonden.

In de zomernota 2017 zijn bezuinigingsprojecten gedefinieerd die het tekort op Jeugdhulp moeten terugbrengen, of daarmee de kosten van de "autonome" stijging in 2017 ondervangen worden is onzeker.

Voor de verschillende zorgvormen geldt de volgende financiële afwijking in 2017:

Maatwerkvoorzieningen (-/- 3,4 miljoen euro)
Het tekort op de maatwerkvoorzieningen wordt veroorzaakt door:

- een aanvullende tariefwijziging (toename) op het product ondersteuning zelfstandig leven (OZL);
- een toename van toewijzingen (volume) op het duurdere product OZL versus ondersteuning maatschappelijke deelname (OMD);
- een aanzienlijke stijging van het "verzilveringspercentage" tussen 2016 en 2017 (van 71 naar 86%

Maatwerkvoorzieningen worden vooral door de wijkteams ingezet. De bijsturingsmaatregel die genomen is in het tweede kwartaal laat in de tweede helft 2017 een afbuiging zien in de stijging.

Jeugd AWBZ (-/- 3,4 miljoen euro)
Het tekort op Jeugd AWBZ wordt onder meer veroorzaakt door:

- de inzet van jeugd AWBZ als verlengde jeugdhulp voor jongvolwassenen (18+). Het gaat hier met name om inzet van jeugdhulp met verblijf omdat deze jongeren ondersteuning nodig hebben maar niet thuis kunnen wonen. Onvoldoende eigen inkomen hebben om zelfstandig te kunnen wonen speelt mee bij de inzet van een deel van deze hulp;
- een toename van de "verzilvering" (de mate van feitelijke declaratie versus het maximale recht uit de toewijzing) van 69% naar 74%.

Jeugd GGZ (-/- 2,2 miljoen euro)
Voor de jeugd GGZ geldt dat de zorgtrajecten na afloop van een volledig traject afgerekend worden. In 2017 geldt daarnaast dat de ingekochte jeugd GGZ-producten, de diagnosebehandelcombinaties (DBC’s), vanwege privacywetgeving eind 2017 omgezet moesten worden naar "gemeentelijke zorgproducten". Bij deze omzetting is gebleken dat er nog een aanzienlijk aantal cliënten in lopende en afgeronde zorgtrajecten niet waren gedeclareerd (ook uit eerdere jaren). Los van de onwenselijkheid en het niet tijdig nakomen van procesafspraken met zorgaanbieders zijn de hieruit voortvloeiende extra kosten volledig meegenomen in de afrekening voor 2017. Daarnaast is sprake van een verschuiving naar inzet van zwaardere vormen van Jeugd GGZ. Jeugd GGZ wordt hoofdzakelijk door externe verwijzers, te weten (huis)artsen, ingezet.

Jeugdzorg+ (neutraal)
Ondanks een toename van de "verzilvering" is het aantal toewijzingen afgenomen waardoor de kosten binnen begrotingsniveau liggen.

Specialistische jeugdhulp (-/- 2,9 miljoen euro)
De toename van kosten voor specialistische jeugdhulp zijn met name een gevolg van het toegenomen aantal verwijzingen naar 24-uurs zorg-arrangementen.

Landelijke transitie arrangementen (-/- 210.000 euro)
De kosten voor LTA zijn hoger dan begroot. Het gaat hierbij om een klein aantal ingezette voorzieningen.

PGB (+ 300.000 euro)
Het volume en daarmee de kosten voor PGB zijn lager uitgevallen dan begroot.

Baten
De afwijking op baten is een gevolg van een hogere onttrekking uit het transformatiebudget dan begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Lichte ondersteuning en regie	-29	51	0	0	22

Toelichting/analyse

De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 4 van hoofdstuk 2.1.
Dit product bestaat uit de onderdelen Jeugdgezondheidszorg ondersteuning, Toegang tweedelijns jeugdhulp en Toegangsbep. tweedelijns zorg en eerstelijns overig.

Lasten
De bijsturingsmaatregelen, te weten het niet inzetten van het gealloceerde bedrag van Jarabee (80.000 euro) en het niet besteden van materiële budgetten van 100.000 euro, zijn gerealiseerd. Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 29.000 euro.

Baten
Op zaterdag 20 mei 2017 is de Dag van de Verbinding in Enschede gehouden. Hieraan hebben de gemeente, stadsdeel Zuid, betrokken organisaties en sponsoren in totaal een bijdrage van 47.000 euro geleverd, die niet was begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Opvangvoorzieningen	70	11	-509	0	-428

Toelichting/analyse

De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 8 van hoofdstuk 2.1.
Dit product bestaat uit de onderdelen Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang.

Lasten
*T*egenover de niet begrote kosten van de bed, bad broodregeling (411.000 euro) die ten laste mogen worden gebracht van het resultaat, zijn op de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang incidentele voordelen behaald op subsidie afrekeningen uit voorgaande

jaren. Ook bleven een aantal uitgaven binnen de begroting. Totaal gaat het bij de maatschappelijke opvang om een bedrag van 399.000 euro en bij de vrouwenopvang om een bedrag van 110.000 euro. Met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) is een overeenkomst aangegaan voor de huur van een locatie voor de bed, bad en broodregeling. De verwachte huur over 2017 (100.000 euro) is als verplichting in de jaarrekening verwerkt. Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 17.000 euro.

Storting reserves
De voordelen op de uitgaven voor maatschappelijke opvang en vrouwenopvang zijn toegevoegd aan de reserves maatschappelijke opvang resp. vrouwenopvang voor een bedrag van 509.000 euro.

Saldo
Het saldo bestaat uit een nadeel van 17.000 euro op de bedrijfsvoering en nadeel van 411.000 euro op de regeling bed, bad en brood.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Wmo begeleiding	-3.540	-172	0	0	-3.711

Toelichting/analyse

De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 6 van hoofdstuk 2.1.
Dit product bestaat uit het onderdeel Maatwerkvoorziening Wmo nieuw 18+ (OMD en OZL).

Lasten
De afwijking in de lasten van -3,5 miljoen euro wordt veroorzaakt door per saldo een lagere rijksbijdrage van ca 1 miljoen euro onder andere als gevolg van een verwachte uitstroom van cliënten richting de WLZ (startstreepmutatie). Daarnaast zien we dat de werkelijke uitgaven ten opzichte van de begroting voor Ondersteuning Zelfstandig Leven (OZL) fors zijn gestegen (3,5 miljoen euro). De uitgaven voor Ondersteuning Maatschappelijk Deelname zijn gedaald (500.000 euro). Dit kan enerzijds verklaard worden door een daling van het aantal cliënten OMD en een stijging van het aantal cliënten OZL en anderzijds doordat sprake is van een toename van de zorgzwaarte binnen OZL waardoor de kosten per cliënt zijn gestegen.

Bovendien zien we in 2017 dat de uitgaven van het persoonsgebonden budget (pgb) lager zijn dan begroot (600.000 euro), dit is een gevolg van het beleid om PBG's te beperken en meer ZIN te verstrekken. Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 185.000 euro.

Baten
Het nadeel op de baten wordt veroorzaakt door minder ontvangen eigen bijdragen van het CAK (150.000 euro).

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Wmo individuele voorzieningen	-644	-714	0	0	-1.358

Toelichting/analyse
De acties ten aanzien van dit product zijn beschreven in thema 6 van hoofdstuk 2.1.

Dit product bestaat uit de onderdelen Hulpmiddelen & aanpassingen, Ondersteuning huishouden en Collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV).

Lasten
De uitgaven voor hulpmiddelen (aanpassingen en vergoedingen voor wonen, rolstoelen, vervoer en scootmobielen) zijn in 2017 sterk gestegen. Enerzijds als gevolg van een nieuw contract met ingang van 1 oktober 2016 met daarin opgenomen hogere prijzen en een indexatie daarop per 1-1-2017 en anderzijds als gevolg van een stijging van de volumes. Tevens is er sprake van een verschuiving van cliënten naar een derde gecontracteerde leverancier die in veel gevallen hogere prijzen hanteert dan de andere gecontracteerde leveranciers. Totaal gaat het om een overschrijding ten opzichte van de begroting van 1,6 miljoen euro.

Voor het onderdeel OH zien we per saldo een positief resultaat op de uitgaven van circa 800.000 euro. Als gevolg van een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep hebben we ons beleid voor huishoudelijke ondersteuning moeten aanpassen en alle cliënten opnieuw moeten indiceren. Hierdoor hebben we extra personele kosten gemaakt van 800.000 euro. Daarnaast hadden we de verwachting dat er een toename aan kosten zou ontstaan voor voorzieningen OH. Naast een basismodule zijn namelijk 5 extra modules toegevoegd. We zien wel een toename van het aantal voorzieningen, maar ten opzichte van de begroting nog wel een incidenteel voordelig resultaat van circa 1,5 miljoen euro. Dit is te verklaren door een lager verzilveringspercentage en het feit dat de omzetting naar het nieuwe beleid voor het overgrote deel pas in de loop van 2017 heeft plaatsgevonden. Bij de Huishoudelijke Hulptoelage (HHT) is sprake van een overschrijding van 100.000 euro. Bij de PGB's (persoonsgebonden budgetten) is een voordeel gerealiseerd van 500.000 euro. Tevens is nog een vergoeding voor het regresrecht VNG (afkoopsom Wmo-kosten als gevolg van een ongeval te verhalen op de wettelijk aansprakelijke persoon) van 100.000 euro de uitgaven van het persoonsgebonden budget (pgb) lager zijn dan begroot (600.000 euro). Op de bedrijfsvoering van programma MO is een nadelig resultaat ontstaan in 2017. Dit nadeel is conform de toerekening van apparaatskosten verdeeld, hierdoor ontstaat een nadeel van 415.000 euro.

Op het onderdeel CVV vervoer zijn geen afwijkingen ten opzichte van begroting gerealiseerd.

Baten
Het nadeel op de baten wordt veroorzaakt door minder ontvangen eigen bijdrage van het CAK van 671.000 euro op het onderdeel OH. Daarnaast zijn er minder eigen ritbijdragen ontvangen voor het regiovervoer 100.000 euro. Van de provincie is voor het vervoer een hogere bijdrage ontvangen van 60.000 euro.

Versterken economie

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	448	448	439	9
Algemene bijstand levensonderhoud	101.758	104.942	112.119	-7.178
Arbeidsmarktparticipatie	17.833	18.604	19.011	-407
Brede talentontwikkeling	1.018	1.023	1.063	-40
Dienstverlening aan ondernemers	1.035	1.035	1.046	-11
Innovatie en ondernemerschap	614	289	279	11
Kinderopvang	2.251	2.251	1.290	961

Leerlingenvervoer	1.697	1.697	1.658	40
Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	7.803	11.138	9.208	1.930
Projecten economische ontwikkelingen	698	698	1.593	-895
Uitvoering WSW	43.581	44.059	44.609	-551
Verkeersinfrastructuur en beleid	7.776	10.806	5.821	4.985
Versterken economische structuur	2.006	3.958	4.216	-258
Totaal Lasten	**188.517**	**200.947**	**202.351**	**-1.404**
Algemene bijstand levensonderhoud	93.583	96.767	102.183	5.416
Arbeidsmarktparticipatie	2.073	2.257	3.204	947
Dienstverlening aan ondernemers	0	0	42	42
Kinderopvang	0	0	34	34
Leerlingenvervoer	43	43	22	-21
Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	7.136	10.450	8.596	-1.854
Projecten economische ontwikkelingen	0	0	605	605
Uitvoering WSW	10.936	11.001	11.552	550
Verkeersinfrastructuur en beleid	40	2.414	2.064	-349
Versterken economische structuur	668	2.313	2.368	55
Totaal Baten	**114.480**	**125.244**	**130.670**	**5.425**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**74.037**	**75.703**	**71.682**	**4.021**
Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	0	0	7	-7
Brede talentontwikkeling	0	0	44	-44
Kinderopvang	192	0	700	-700
Verkeersinfrastructuur en beleid	1.566	1.569	1.854	-285
Totaal Storting reserves	**1.758**	**1.569**	**2.605**	**-1.036**
Arbeidsmarktparticipatie	500	500	200	-300
Brede talentontwikkeling	0	10	166	156
Verkeersinfrastructuur en beleid	4.682	5.373	1.022	-4.350
Totaal Onttrekking reserves	**5.182**	**5.882**	**1.388**	**-4.494**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-3.424**	**-4.314**	**1.217**	**-5.530**
Gerealiseerd resultaat	**70.613**	**71.389**	**72.898**	**-1.509**

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	9	0	-7	0	2

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene bijstand levensonderhoud	-7.178	5.416	0	0	-1.762

Toelichting/analyse

Lasten

De effecten van het plan ‘Bijstandsuitgaven binnen rijksbudget’ zijn minder dan gedacht, waardoor de afname van het aantal mensen in de bijstand achter blijft bij de ramingen. Gevolg hiervan is 2,5 miljoen euro hogere bijstandsuitgaven dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. De periodieke herbeoordelingen op het gebied van rechtmatigheid (RAP methodiek) hebben geleid tot een aanzienlijke toename van het aantal

geboekte terugvorderingen van bijstand. Om het totaal van bijstandsvorderingen in overeenstemming te brengen met de mate van inbaarheid is in 2017 bijna 5 miljoen euro afgewaardeerd. Dat is inclusief een aanvullende afwaardering van 900.000 euro van vorderingen die dateren van voor 2017. In de begroting is met deze afwaardering geen rekening gehouden. De bijstandverlening aan zelfstandigen was circa 209.000 euro minder dan begroot. Tenslotte zijn de personele en materiële uitvoeringskosten circa 67.000 euro lager dan geraamd.

Baten
Zoals hierboven aangegeven hebben de periodieke herbeoordelingen op het gebied van rechtmatigheid in 2017 geleid tot een aanzienlijk aantal terugvorderingen van bijstand. De 'opbrengsten' zijn hierdoor bijna 5 miljoen euro meer dan begroot. Doordat de omvang van het tekort op de BUIG meer is dan het eigen risico van de gemeente komen wij in aanmerking voor een Vangnetuitkering 2017 van 406.000 euro. In de begroting is hiermee geen rekening gehouden. Tenslotte zijn de werkelijke baten in verband met de bijstand ter voorziening in de behoefte aan bedrijfskapitaal Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004) meer dan door het Rijk genormeerd (de zogenaamde 'norm-baten'), maar is de subsidie van het Rijk voor bijstandverlening aan zelfstandigen lager doordat er minder bijstand is verleend aan zelfstandigen. Per saldo zijn de BBZ baten circa 32.000 euro meer dan begroot.

Onder het product Algemene bijstand levensonderhoud vallen de verstrekking van bijstandsuitkeringen en de (kosten van) fraudebestrijding. Het nadelige resultaat 1,76 miljoen euro bestaat uit:

Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten (BUIG) (2,1 miljoen euro nadelig)
De bijstandsuitgaven zijn in 2017 hoger dan het door het Rijk toegekende BUIG-budget. Er is sprake van een tekort op het BUIG-budget van 5,4 miljoen euro. Het deel van het tekort dat Enschede zelf moet dragen - het zogenaamde eigen risico - bedraagt 5 miljoen euro. Doordat in de begroting rekening is gehouden met een eigen risico van 2,9 miljoen euro resteert een tekort op het BUIG-budget van 2,1 miljoen euro. Het deel van het tekort dat meer is dan het eigen risico kan worden gecompenseerd via een zogenaamde Vangnetuitkering. Verondersteld is dat wij voor het jaar 2017 een Vangnetuitkering van 406.000 euro aanvragen en toegekend krijgen. Deze toekenning is nog niet zeker aangezien hieraan de nodige voorwaarden zijn verbonden. Definitieve vaststelling van de vangnetuitkering vindt naar verwachting in het najaar van 2018 plaats.

Het aantal bijstandsuitkeringen is gedurende 2017 afgenomen met 274, een daling van 3,9% ten opzichte van 2016. Eind 2017 is sprake van een bestandsomvang van 6.669 bijstandsgerechtigden.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2014 (Bbz) (241.000 euro voordelig)
De bijstandverlening aan zelfstandigen is minder dan begroot. Hierdoor is de subsidie van het Rijk voor bijstandsverlening aan zelfstandigen ook lager. Gericht kredietbeheer heeft ertoe geleid dat de werkelijke baten in verband met de bijstand ter voorziening in de behoefte aan bedrijfskapitaal Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004) meer zijn dan de door het Rijk genormeerd (de zogenaamde 'norm-baten'). Per saldo is in 2017 sprake van een voordeel van 241.000 euro.

Fraudebestrijding / Sociale Recherche Twente (SRT) (9.000 euro voordelig)
In 2017 is minder beroep gedaan op de dienstverlening van de sociale recherche. De kosten van deze dienstverlening zijn daardoor circa 9.000 euro lager dan verwacht.

Personele en materiële uitvoeringskosten (67.000 euro voordelig)
De personele en materiële uitvoeringskosten zijn circa 67.000 euro lager dan geraamd.

Beroep eigen risico Meerjarig Aanvullende Uitkering (MAU)
In 2014 is een bezwaarprocedure gestart tegen het besluit van het eigen risico van 5%. In maart 2016 werd dit bezwaar door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ongegrond verklaard. Kort daarop is de gemeente hiertegen in beroep gegaan. In juni 2017 verklaarde de rechtbank dit beroep gegrond. In juli 2017 is hier tegen door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hoger beroep ingesteld. Deze beroepsprocedure loopt nog.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Arbeidsmarktparticipatie	-407	947	0	-300	240

Toelichting/analyse

Lasten
De toename van de statushouders heeft geleid tot een budgettoename van 500.000 euro. Daarnaast is 300.000 euro bijgedragen aan projecten gericht op versterken economie, waaronder Internationaal (Duitsland), ontwikkeling Kennispark en Smart City.

Naast de bovengenoemde hogere kosten waren er ook voordelen. Een langere doorlooptijd binnen het project Applicatie-rationalisatie heeft geleid tot 100.000 euro aan lagere kosten. Verder is de start van Nieuw Beschut opgeschoven. Dit leidde tot een kostenvoordeel van 200.000 euro. Tot slot is er voor 100.000 euro minder aanspraak gemaakt op middelen ter ondersteuning van Loonkostensubsidie.

Baten
Een voordeel van 500.000 euro betreft een bijdrage uit middelen van Asiel en Integratie voor de kosten van Statushouders (zie ook bij de lasten). 310.000 euro betreft middelen voor specifieke educatie-activiteiten binnen de Regio. Enschede is hier centrumgemeente. Omdat het gaat om een specifieke uitkering, worden jaarlijkse saldi overgeheveld naar volgende jaren. In de derde plaats is 120.000 euro ontvangen van het ROC. Met het ROC zijn afspraken gemaakt om mensen uit de bijstand te scholen naar betaalde banen op basis van no-cure no-pay. Tot slot zijn er inleenvergoedingen ontvangen voor medewerkers met een WIW-regeling bij derden.

Onttrekking reserve
In 2017 is 300.000 euro minder onttrokken uit de reserve ten behoeve van Arbeidsmarktparticipatie. Deze middelen waren voornamelijk bestemd voor de fasering van de Bestuuropdracht Buig naar 0. Met name de acquisitie-werkzaamheden (rode loper) hebben een langere doorlooptijd. Daarnaast is het project Applicatie-rationalisatie verlengd tot en met 2018. De extra kosten van dit project zijn niet meegenomen in de begroting van 2018. Op de achtergrond speelt mee dat de vergoeding vanuit het rijk voor arbeidsmarktparticipatie naar verwachting de komende jaren fors gaat afnemen, omdat de afname van de bijstand van Enschede afgelopen tijd hoger was dan het landelijk gemiddelde.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Brede talentontwikkeling	-40	0	-44	156	72

Toelichting/analyse

Lasten
Op het thema Brede talentontwikkeling is geïntensiveerd in onder meer de stimulering van Wetenschap & Techniek en de vouchers Onderwijsbegeleiding. Daarvoor is een extra bedrag van 156.000 euro uit de Reserve LEA (Lokale Educatieve Agenda) onttrokken. Per saldo zijn de uitgaven op dit thema iets hoger dan begroot. Doordat er minder invulling van de combinatiefuncties heeft plaatsgevonden zijn de lasten voor de onderdelen Combinatiefunctionarissen en Beroepenoriëntatie lager. Daarentegen zijn de uitgaven voor vouchers en de stimulering van specifieke thema's (Wetenschap & Techniek, Duits) hoger. Per saldo verklaart dit de afwijking van 40.000 euro.

Storting
Dit betreft een storting van 44.000 euro in de Reserve LEA voor onderdeel Actielijn 5 Beroepenoriëntatie, die verband houdt met de lagere uitgaven zoals hierboven vermeld.

Onttrekking
Om te kunnen intensiveren op het thema Brede Talentontwikkeling is 156.000 euro onttrokken aan de Reserve LEA op de onderdelen 3a Stimulering Thema's, 4 Begeleidingsstructuur en de Voucher Onderwijsbegeleiding. Deze onttrekking is niet begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Dienstverlening aan ondernemers	-11	42	0	0	31

Toelichting/analyse

Baten
De afwijking in de baten bestaat voor 30.000 euro uit een ontvangen bijdrage ten behoeve van CeeCee Community. Deze bijdrage is ook verstrekt.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Innovatie en ondernemerschap	11	0	0	0	11

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Kinderopvang	961	34	-700	0	295

Toelichting/analyse

Lasten
Het voordelige resultaat is voor 700.000 euro het gevolg van lagere uitgaven aan peuter-arrangementen ten opzichte van de begroting. Het aantal peuter-arrangementen en de bijbehorende uitgaven in 2017 zijn overigens vergelijkbaar met 2016 en voorgaande jaren. Er is ruimer begroot, omdat rekening is gehouden met een terugloop in het rijksbudget voor onderwijsachterstanden, waardoor vanuit het product Kinderopvang mogelijk aangevuld zou moeten worden. Ook de uitgaven in het kader van de zogenoemde doelgroep-regeling (o.a. bijdrage in kosten kinderopvang voor mensen in participatie-trajecten) zijn door afname van het aantal plaatsingen 218.000 euro lager dan geraamd.

Storting
De niet benutte middelen Actielijn 3c Kindcentra zijn gestort in de Reserve LEA. Deze storting van 700.000 euro is niet begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Leerlingenvervoer	40	-21	0	0	19

Toelichting/analyse

Lasten
De afwijking op de lasten bestaat enerzijds uit hogere lasten voor Busbegeleiding van 57.000 euro en anderzijds uit 90.000 euro lagere lasten van het leerlingenvervoer.

Baten
De afwijking op de baten betreft een 21.000 euro lagere eigen bijdrage voor het leerlingenvervoer.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Leerplicht / RMC / Onderwijskwaliteit	1.930	-1.854	0	0	77

Toelichting/analyse

Lasten
Via dit product worden onder andere de uitgaven in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) verantwoord. OAB is een doeluitkering van het rijk. De voorgaande jaren is het jaarbudget niet ieder jaar volledig benut. Niet bestede middelen zijn via de balans doorgeschoven naar volgende jaren. In 2017 is het budget wel volledig benut. Maar door de overschotten in eerdere jaren resulteert een positief saldo van 1,5 miljoen euro. Ook de kosten van Vroegtijdig Schoolverlaten (VSV) worden via dit product verantwoord. Doordat nog niet alle maatregelen VSV geëffectueerd zijn, vallen de kosten 402.000 euro lager uit dan begroot.

Baten
Bovenstaande verklaart ook grotendeels de afwijking van de baten. In aanvulling daarop geldt dat Enschede als centrumgemeente voor RMC-taken nu ook rechtstreeks subsidie ontvangt die voorheen via het ROC liep.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Projecten economische ontwikkelingen	-895	605	0	0	-291

Toelichting/analyse

Lasten
De lasten laten een nadelig saldo zien van 895.000 euro. 150.000 euro heeft betrekking op een aanvullende bijdrage aan het Fysieke Domein. 745.000 euro afwijking aan de lastenkant wordt verklaard door hogere uitgaven aan Technology Base Twente, te weten: 120.000 euro hogere plankosten, 450.000 euro kosten Space53 en 175.000 euro Safety & Security.

Baten
De afwijking aan de batenkant van 605.000 euro bestaat voornamelijk uit co-financiering door de Provincie Overijssel van 305.000 euro. Verder was er een bijdrage uit het participatiebudget van 190.000 euro. Het restant bestaat uit bijdragen van het ADT van 41.000 euro, veiligheidsregio van 28.000 euro en Domein Fysiek 41.000 euro.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Uitvoering WSW	-551	550	0	0	0

Toelichting/analyse

Lasten
De afwijking op de lasten van 550.000 euro bestaat met name uit hogere loonkosten van 300.000 euro en hogere kosten van vervoer medische indicatie. De hogere loonkosten zijn het gevolg van hogere transitievergoedingen en het wegvallen van LIV-voordelen (Lage Inkomensvoorziening), die wel in de begroting waren opgenomen. De hogere kosten van vervoer betreft een navordering van de vervoerder. Door een softwarefout bij de vervoerder zijn er te lage facturen in rekening gebracht in 2016 en 2017. Volgens de vervoerder zijn er zowel minder ritten als te lage tarieven in rekening gebracht.

Baten
Per saldo zijn de baten 735.000 euro hoger.

729.000 euro betreft een incidenteel voordeel als gevolg van de subsidie-afrekening over 2014, die in 2017 is vastgesteld. 2014 is het laatste jaar van SW-bekostiging op basis van gerealiseerde aantallen. Daarnaast is de omzet van de SW met 160.000 euro lager uitgevallen. Detacheringen had een lagere omzet van 300.000 euro door vertrek en afbouw van detacheringen door inleners. Beschut had daarentegen een hogere omzet van 140.000 euro. Verder zijn er extra middelen ontvangen van de rijksoverheid voor de uitvoering van het sectorplan. Hier tegenover staan ook uitgaven.

Het saldo van de baten en lasten bedraagt 185.000 euro positief. Conform de geldende systematiek is dit voordeel verevend met het product Arbeidsmarktparticipatie (via het participatiebudget). Hiermee komt het saldo van de baten uit op 550.000 euro.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Verkeersinfrastructuur en beleid	4.985	-349	-285	-4.350	0

Toelichting/analyse
In dit eindproduct zijn alle lasten en baten van de meerjarige mobiliteitsprojecten opgenomen. Alle stortingen en onttrekkingen in en uit de reserve mobiliteit en de ontvangen subsidiebijdragen worden in dit eindproduct verantwoord conform de verslagleggingsregels (BBV). De Notitie materieel vaste activa (publicatie december 2017) van de commissie BBV en de hieruit voortkomende wijzigingen zijn verwerkt in de gerealiseerde cijfers. De begrotingscijfers 2017 zijn niet gewijzigd. De kredietverstrekking voor nieuwe projecten vindt jaarlijks plaats terwijl de werkelijke bestedingen veelal in meerdere jaren plaats vinden waardoor lasten en baten afwijken van de begroting.

Lasten
De lasten zijn dit jaar 5 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door de wijziging op basis van de Notitie materieel vaste activa (rechtstreekse uitname uit de reserve mobiliteit wordt vervangen door het activeren van projecten) en een langere doorlooptijd van de meerjarige mobiliteitsprojecten in 2017.

Baten
De baten zijn 349.000 euro lager dan verwacht doordat subsidie opbrengsten in 2017 als dekking voor meerjarige projecten later worden ontvangen dan begroot.

Storting en onttrekking
Per saldo heeft een lagere mutatie in de reserve mobiliteit van 4,1 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2017 plaatsgevonden. De lagere onttrekking aan de reserve wordt veroorzaakt door toepassing van de Notitie materiële vaste activa en een langere doorlooptijd van de meerjarige mobiliteitsprojecten in 2017.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Versterken economische structuur	-258	55	0	0	-203

Toelichting/analyse

Lasten
Een nadeel van 168.000 euro wordt verklaard door een hogere bijdrage aan de Regio Twente dan begroot binnen dit product. Voor de gemeentebrede toelichting verwijzen wij naar het product Regionale Samenwerking onder het programma Dienstverlening Financieel Beleid.

Een voordeel van 162.000 euro wordt verklaard door een lagere uitgekeerde (en ontvangen) subsidiebijdrage aan de Internationale School. De totale meerjarige subsidie wordt jaarlijks, in overleg met de Internationale School, in andere bedragen uitgekeerd. Vanaf 2018 wordt de begroting hierop aangepast.

Tot slot bestaat een overschrijding van 252.000 uit hogere kosten van de Duitsland-agenda (50.000 euro), hogere kosten gebiedsontwikkeling Kennispark (150.000 euro) en hogere kosten Smart City (52.000 euro).

Baten
Per saldo is er voor 55.000 euro meer aan baten gerealiseerd.

Dit komt voor 168.000 euro door een nadeel op een lagere ontvangen subsidiebijdrage voor de Internationale School (zie ook bij de lasten).

217.000 euro voordeel wordt verklaard door een hogere bijdrage van Domein Fysiek voor de hogere kosten van Kennispark (73.000 euro) en een extra bijdrage vanuit het Participatiebudget (110.000 euro) voor de kosten van Smart City en de Duitsland-agenda. Tot slot wordt 20.000 euro verklaard door de afwikkeling in verband met liquidatie van de Stichting Binnenstad.

Duurzame leefomgeving

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Afvalstoffen	18.940	18.940	18.821	119
Begraafplaatsen	1.154	1.154	1.198	-44
Beheer wegen	8.328	8.325	8.223	102
Beleid leefomgeving	2.097	2.141	2.550	-409
Bestemmingsplannen	1.184	1.160	1.228	-68
Cultuur	17.325	17.329	18.625	-1.296

Duurzaamheid	384	393	362	31
Evenementen en citymarketing	2.486	2.500	2.580	-79
Gladheidsbestrijding	737	737	833	-96
Grondbedrijf	21.929	41.276	30.285	10.992
Handhaving bouwwerken en bedrijven	1.504	1.559	1.560	-1
Handhaving openbare ruimte	1.455	1.438	1.426	12
Havens en markten	778	779	650	128
Locatieontwikkeling	1.524	1.524	2.073	-549
Openbare orde en veiligheid	15.243	15.156	15.125	31
Openbare verlichting	1.519	1.516	1.350	166
Parkeerbeheer	11.106	11.356	11.593	-237
Riolering	13.278	13.391	13.971	-580
Ruimtelijke ontwikkeling	3.446	3.377	3.509	-131
Stadsdeelbeheer	13.694	13.701	13.707	-6
Stadsdeelsgewijs werken	4.639	4.640	4.249	391
Vergunningen leefomgeving	3.903	3.918	4.435	-517
Totaal Lasten	**146.653**	**166.311**	**158.353**	**7.958**
Afvalstoffen	18.721	18.721	18.493	-228
Begraafplaatsen	474	474	467	-7
Beheer wegen	498	498	942	444
Beleid leefomgeving	776	931	1.341	410
Bestemmingsplannen	200	200	261	61
Cultuur	17	17	1.345	1.328
Duurzaamheid	0	0	42	42
Evenementen en citymarketing	0	0	112	112
Grondbedrijf	16.636	35.532	36.503	971
Handhaving bouwwerken en bedrijven	151	226	287	61
Handhaving openbare ruimte	820	820	821	1
Havens en markten	677	677	485	-192
Locatieontwikkeling	2.653	2.653	1.335	-1.318
Openbare orde en veiligheid	1.925	1.837	1.944	107
Openbare verlichting	15	15	60	45
Parkeerbeheer	12.167	12.167	12.792	625
Riolering	13.278	13.391	13.971	580
Ruimtelijke ontwikkeling	1.651	1.651	1.913	262
Stadsdeelbeheer	2.348	2.348	3.032	683
Stadsdeelsgewijs werken	555	555	568	13
Vergunningen leefomgeving	3.099	3.299	3.978	678
Totaal Baten	**76.662**	**96.013**	**100.692**	**4.679**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**69.992**	**70.298**	**57.661**	**12.637**
Beheer wegen	0	0	500	-500
Beleid leefomgeving	0	500	144	356
Cultuur	2	2	0	2

Duurzaamheid	0	0	8	-8
Grondbedrijf	2.010	1.992	7.562	-5.569
Locatieontwikkeling	2.720	2.720	1.015	1.705
Openbare verlichting	0	0	149	-149
Parkeerbeheer	1.670	1.670	1.727	-57
Ruimtelijke ontwikkeling	-100	-100	-100	0
Stadsdeelbeheer	0	0	19	-19
Stadsdeelsgewijs werken	0	0	117	-117
Vergunningen leefomgeving	0	0	12	-12
Totaal Storting reserves	**6.302**	**6.784**	**11.152**	**-4.367**
Cultuur	50	50	0	-50
Duurzaamheid	150	150	85	-65
Grondbedrijf	5.800	6.234	107	-6.128
Havens en markten	0	0	26	26
Locatieontwikkeling	120	120	521	401
Parkeerbeheer	941	1.191	863	-329
Stadsdeelsgewijs werken	0	0	183	183
Vergunningen leefomgeving	230	230	530	300
Totaal Onttrekking reserves	**7.291**	**7.976**	**2.314**	**-5.662**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-990**	**-1.191**	**8.838**	**-10.029**
Gerealiseerd resultaat	**69.002**	**69.106**	**66.499**	**2.607**

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Afvalstoffen	119	-228	0	0	-108

Toelichting/analyse

Het resultaat van het product afvalstoffen valt uiteen in twee gedeelten: projecten die onderdeel uitmaken van het gemeentelijk resultaat (wettelijke taak die geen onderdeel van de afvalstoffenheffing mag zijn) en projecten die onderdeel uitmaken van de afvalstoffenheffing.

Product afvalstoffen (wettelijke taak, onderdeel gemeentelijk resultaat)
Op het product afvalstoffen is per saldo een nadeel ontstaan van 108.000 euro. Dit wordt veroorzaakt doordat het aantal acties in 2017 voor calamiteiten en plaagdierbestrijding hoger is geweest dan begroot. De lasten voor calamiteiten en plaagdierbestrijding maken geen onderdeel uit van de afvalstoffenheffing en komen derhalve ten laste van het resultaat 2017.

Dit betekent dat de lasten op projecten afvalstoffenheffing 228.000 euro lager zijn dan begroot.

Afvalstoffenheffing

Projecten

Op projecten die onderdeel uitmaken van de afvalstoffenheffing zijn de totale lasten 228.000 euro lager dan begroot. Hiertegenover staat dat de baten op projecten afvalstoffenheffing ook 228.000 euro lager zijn dan begroot. Het resultaateffect op projecten afvalstoffenheffing is nihil.

Voorziening

In de voorziening afvalstoffen is rekening gehouden met een nadelig resultaat van 1,2 miljoen euro voor de projecten die deel uitmaken van de afvalstoffenheffing. In 2017 is een nadelig resultaat gerealiseerd van 671.000 euro ten laste van de voorziening afvalstoffen.

De realisatie (ad 671.000 euro) wordt veroorzaakt door lager in rekening te brengen afvalstoffenheffing (1,34 miljoen euro) en een per saldo lagere besteding (669.000 euro) op overige afvalstromen en overhead.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Begraafplaatsen	-44	-7	0	0	-51

Toelichting/analyse

Lasten
De lasten zijn 44.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de gerechtelijke uitspraak dat de btw op uitbestede werkzaamheden niet compensabel is.

Baten
De baten zijn 7.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere dan begrote opbrengsten leges begraafrechten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Beheer wegen	102	444	-500	0	46

Toelichting/analyse

Het product beheer wegen sluit af met een voordelig saldo van 46.000 euro. Dit wordt onder andere veroorzaakt door het beperken van uitvoeringswerkaamheden bij infrastructurele kunstwerken.

Lasten
De lasten zijn 102.000 euro lager dan begroot. Dit wordt onder andere veroorzaakt door vertraging van investeringen in het verleden. Dit levert een voordeel in de kapitaallasten op (862.000 euro voordeel). Daarnaast is als gevolg van risico gestuurd werken sprake van hogere lasten groot onderhoud (432.000 euro nadeel). Hogere dan begrote lasten door meer aanvragen voor herstel kabels en leidingen (324.000 euro nadeel). In 2017 zijn projecten gecombineerd met bijdragen uit andere Producten en van externen (bijdragen vanuit Mobiliteit, Rijkswaterstaat, etcetera). Dit resulteert in hogere lasten dan begroot (120.000 euro nadeel). Tot slot is de uitvoering binnen het product Infrastructurele Kunstwerken beperkt tot het minimaal noodzakelijke op basis van inspectieuitkomsten en als bijsturing in 2017 (116.000 euro voordeel).

Baten
De baten zijn 444.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het ontvangen van 46.000 euro voor gecombineerde interne projecten, waaronder Mobiliteit, en door de hogere dan begrote MOOR opbrengsten en leges telecommunicatie ad 324.000 euro als gevolg van meer aanvragen voor kabels en leidingen, en door het combineren van projecten meer bijdragen van externen te ontvangen, waaronder Rijkswaterstaat voor het herstel N35-Oostweg, in totaal 74.000 euro.

Storting
Het uiteindelijke verschil van 500.000 euro aan kapitaallasten is toegevoegd aan de reserve kapitaallasten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Beleid leefomgeving	-409	410	356	0	357

Toelichting/analyse
Er is sprake van een voordelig productresultaat Beleid leefomgeving ad 360.000 euro. Dit vloeit voort uit het herijken van het Bodem Uitvoeringsprogramma, de van COA ontvangen afrekening AZC 2016, en het niet besteden van een incidentele meevaller explosievensubsidie binnen het product Beleid en uitvoering milieu. De bijbehorende bedragen zijn respectievelijk 128.000 euro, 146.000 euro en 86.000 euro.

Lasten
De totale lasten zijn 409.000 euro hoger dan begroot.

De lasten zijn in 2017 86.000 euro lager dan begroot door een incidentele meevaller vanuit de explosievensubsidie binnen het product Beleid en uitvoering milieu. De afkoopovereenkomst voor saneringswerkzaamheden Kongsberg is volledig in de voorziening geboekt waardoor de lasten 200.000 euro hoger zijn dan begroot. In 2017 is er zowel voor de gemeente Enschede als de overige regio gemeenten een bodemkwaliteitskaart gemaakt. Dit heeft geleid tot 46.000 euro hogere lasten dan begroot (zie ook baten). Daarnaast zijn, in combinatie met een subsidie van de provincie, werkzaamheden verricht in de ondergrond waardoor de lasten 33.000 euro hoger zijn dan begroot.

Gedurende 2016 is uitloop van een aantal bodemprojecten opgetreden. Dit resulteert in 2017 in 356.000 euro hogere lasten dan begroot. Daarnaast is in 2017 op diverse onderdelen en door het herijken van het bodemprogramma sprake van lagere lasten dan begroot, respectievelijk 15.000 euro en 125.000 euro.

Baten
De totale baten zijn 410.000 euro hoger dan begroot. Dit komt onder andere door de afkoopovereenkomst inzake de saneringswerkzaamheden aan de Noord-Esmarkerrondweg van Kongsberg. Hierdoor zijn de baten 200.000 euro hoger dan begroot. In 2017 is er een afrekening gekomen van het COA in verband met de bodemsanering van AZC locatie Esmarkerveld. Hierdoor zijn de baten 146.000 euro hoger dan begroot. In 2017 hebben we werkzaamheden gedaan voor zowel de provincie (33.000 euro) als voor regio gemeenten (46.000 euro). De baten zijn hierdoor 79.000 euro hoger dan begroot. Daarnaast is sprake van 15.000 euro lagere baten dan begroot (onder andere lagere baten reclame openbare terreinen).

Stortingen
De voor 2017 begrote storting in de reserve Nog uit te voeren Werkzaamheden bedraagt 500.000 euro (verkregen uit de meicirculaire 2015). Als gevolg van uitloop van in 2016 geplande bodemprojecten zijn de werkzaamheden in 2017 uitgevoerd (356.000 euro). Hierdoor is per saldo 144.000 euro in de reserve gestort.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Bestemmingsplannen	-68	61	0	0	-7

Toelichting/analyse

Het saldo van het product Bestemmingsplannen laat een nadelig resultaat van 7.000 euro zien.

Lasten
Er zijn meer bestemmingsplannen voor Stedelijke Ontwikkelingsprojecten gemaakt dan begroot. Dit resulteert in 134.000 euro hogere lasten dan begroot. Daarnaast is binnen het reguliere lastenbudget sprake van 66.000 euro lagere lasten dan begroot (vooral door lagere planschadevergoedingen dan begroot).

Baten
Er zijn meer bestemmingsplannen voor Stedelijke Ontwikkelingsprojecten gemaakt dan begroot. Dit resulteert in 61.000 euro hogere baten dan begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Cultuur	-1.296	1.328	2	-50	-16

Toelichting/analyse

Lasten
De lasten zijn 1,3 miljoen euro hoger dan begroot. Dit komt door de subsidie verhuizing van de Nationale Reis Opera gedekt door een provinciale subsidie (1 miljoen euro), de subsidie van 255.000 euro aan TwentseWelle voor de versterking van Roombeek Cultuurpark, de accountantskosten due dilligence onderzoek Atak-Metropool ad 10.000 euro en meerdere onverwachte lasten ad 31.000 euro voor onder andere dubieuze debiteur en onverwachte kosten inhuur trainee uit 2015.

Baten
De baten zijn 1,3 miljoen euro hoger dan begroot. Dit komt vooral door ontvangen subsidies waaronder de provinciale subsidie van 1 miljoen voor de verhuizing van de Nationale Reis Opera, de interne bijdrage van 255.000 euro vanuit de culturele pijler Roombeek, de provinciale subsidie van 44.000 euro voor cultuur aan de basis, de bijdrage van 10.500 euro vanuit de gemeente Oldenzaal voor de cultuurmakelaar, en meerdere kleine provinciale subsidies van 18.500 euro onder andere voor week van de amateurkunst en ipads voor laaggeletterden.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Duurzaamheid	31	42	-8	-65	0

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Duurzaamheid is nihil.

Lasten
De lagere lasten van 31.000 euro worden onder andere veroorzaakt door efficiënte inzet van het duurzaamheidsbudget voor de projecten uit het actieplan duurzaamheid en enkele uitgestelde lasten naar 2018.

Baten
De hogere baten ad 42.000 euro worden voornamelijk veroorzaakt door een provinciale

subsidie van 12.000 euro voor onderzoek geothermie, een provinciale subsidie van 13.000 euro voor biomassa en een lagere onttrekking uit de reserve van 65.000 euro in verband met de hoogte van de lasten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Evenementen en citymarketing	-79	112	0	0	32

Toelichting/analyse
Het product 'evenementen en citymarketing' sluit met een positief saldo van 32.000 euro

Lasten
De lasten zijn 79.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het EK vrouwenvoetbal (Weuro), 119.000 euro. Hier staan subsidiebaten tegenover (zie Baten). Daarnaast is sprake van een besparing van 20.000 euro door het niet uitvoeren van de evenementenmonitor, en van een aantal kleinere meevallers.

Baten
De baten zijn 112.000 euro hoger dan begroot. Dit komt door een provinciale subsidie van 100.000 euro en een interne bijdrage van 12.000 euro, beide voor de Weuro.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Gladheidsbestrijding	-96	0	0	0	-96

Toelichting/analyse

Het product Gladheidsbestrijding laat een nadelig resultaat van 96.000 euro zien als gevolg van het uitvoeren van meer strooiacties dan begroot. De weersomstandigheden in 2017 hebben meer gladheidsbestrijdingsactiviteiten gevraagd dan in een normale winter. In de zomernota werd rekening gehouden met een financieel tekort van 116.000 euro.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Grondbedrijf	10.992	971	-5.569	-6.128	266

Toelichting/analyse

Mutaties in het eindproduct Grondbedrijf hebben betrekking op alle mutaties die gedurende het jaar plaatsvinden in het verantwoordingsdocument Meerjaren Perspectief Grondbedrijf 2018 (MPG). Het positieve resultaat van al deze mutaties over 2017 van 7,5 miljoen euro is aan de reserve grondbedrijf toegevoegd. Uitzondering hierop is een bedrag van 266.000 euro dat betrekking heeft op de RO bijdragen die van vanuit particuliere grondexploitaties worden ontvangen en bestemd zijn voor ruimtelijke ontwikkeling. Met het raadsvoorstel bij de gemeenterekening 2017 wordt voorgesteld om deze bijdragen, overeenkomstig voorgaand jaar, toe te voegen aan de Reserve Gebiedsontwikkeling.

Hieronder wordt per categorie (lasten, baten, stortingen en onttrekkingen reserves) ingegaan op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting.

De lasten zijn 11,0 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt voor 3,7 miljoen veroorzaakt doordat de begrote kosten vanuit het raadsvoorstel RAR/BBV niet (volledig) zijn gerealiseerd in 2017, zijnde het besluit tot afboeken van gronden in Leuriks-Oost (3,3 miljoen euro) en de reservering voor kosten RBT (400.000 euro). Het verschil wordt voor 17,3 miljoen euro

veroorzaakt doordat minder kosten in projecten zijn gemaakt dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat de kosten bouw- en woonrijp maken en hoofdinfrastructuur lager zijn dan begroot in vooral de volgende projecten: Roombeek-Binnenstad (5,9 miljoen euro), WC Stokhorst (1,5 miljoen euro), Velve-Lindenhof (1,3 miljoen euro), B&S Park (2,4 miljoen euro), Hornbach (4,9 miljoen euro), Zuiderval (1,3 miljoen euro). In al deze projecten is hiervan de reden dat de geplande uitgaven later worden verwacht dan geraamd was. Tegenover de hierboven geanalyseerde lagere kosten van in totaal 21,0 miljoen euro staat een mutatie van 10,0 miljoen euro als gevolg van de slotboeking van het gesloten systeem dat het MPG is. In de slotboeking wordt de tussentijdse winstneming op winstgevende grondexploitaties geboekt, de benodigde verliesvoorziening voor de verlieslatende grondexploitaties, de afwaardering van de grondposities en de mutaties met de reserve grondbedrijf.

De baten laten een afwijking zien van 1,0 miljoen euro hogere lasten dan begroot. De baten in de grondexploitatieprojecten zijn in 2017 6,8 miljoen hoger geweest dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door de betere kavelverkopen dan begroot in ‘t Brunink (2,0 miljoen euro), ’t Vaneker (3,3 miljoen euro) en Roombeek-Binnenstad (1,5 miljoen euro). De baten in de overige projecten weken minder af ten opzichte van de begroting en compenseerden elkaar. Omdat het MPG een gesloten systeem is wordt ook de mutatie op de balans van de post Onderhanden Werk begroot. In 2017 is deze mutatie per saldo 12,4 miljoen euro lager geweest dan begroot vooral als gevolg van minder gemaakte kosten dan begroot. Het restant verschil van 6,6 miljoen euro hogere baten betreft de slotboeking van het MPG als gevolg van het gesloten systeem. In de slotboeking wordt de tussentijdse winstneming op winstgevende grondexploitaties geboekt, de benodigde verliesvoorziening voor de verlieslatende grondexploitaties, de afwaardering van de grondposities en de mutaties met de reserve grondbedrijf.

De storting aan de reserves uit het eindproduct grondbedrijf is 5,5 miljoen euro hoger dan begroot. Dat wordt veroorzaakt door het positieve resultaat van het MPG 2017 in de diverse complexen en de mutaties tussen de reserves, de voorzieningen en het MPG.

De onttrekking uit de reserves aan het eindproduct grondbedrijf is 6,1 miljoen euro lager dan begroot en dit wordt vooral veroorzaakt doordat de begrote onttrekking (5,7 miljoen euro) als dekking voor de kosten van het raadsvoorstel RAR/BBV in 2017 niet nodig is gebleken. Dit omdat de afboeking van de gronden in Leuriks-Oost (3,3 miljoen euro) niet heeft plaatsgevonden, de kosten voor RBT lager zijn geweest (400.000 euro) en de dekking vanuit de Reserve Gronduitgifte (2,0 miljoen euro) niet nodig is geweest.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Handhaving bouwwerken en bedrijven	-1	61	0	0	61

Toelichting/analyse
Het product Handhaving bouwwerken en bedrijven laat een voordelig resultaat van 61.000 euro zien. Dit wordt veroorzaakt door de in de loop van het jaar ontvangen incidentele baten voorvloeiend uit opgelegde dwangsommen. Opbrengsten dwangsommen worden niet begroot.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Handhaving openbare ruimte	12	1	0	0	13

Toelichting/analyse
Het product Handhaving openbare ruimte laat een voordelig resultaat van 13.000 euro zien.

Lasten
Er is sprake van lagere lasten dan begroot voor vervanging en onderhoud van voertuigen en materieel (uitgavenstop). Ook aan opleidingen en dienstkleding is minder uitgegeven dan begroot. Hier staat tegenover dat incidenteel meer kosten zijn gemaakt voor Intensivering Handhaving en DIFTAR-taken.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Havens en markten	128	-192	0	26	-39

Toelichting/analyse

Havens
Het product Havens sluit af met een voordelig saldo van 24.000 euro.

Lasten
De lasten zijn 12.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere kosten voor het onderhoud van de haven.

Baten
De baten zijn 12.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door hogere dan begrote inkomsten uit havengelden.

Markten
Het product Markten sluit af met een nadelig saldo van 63.000 euro

Lasten
De lasten zijn 116.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door het vervallen van vaste lasten (100.000 euro) als gevolg van de verzelfstandiging van de dinsdagmarkt en de gedereguleerde standplaatsen en minimarkten, de verkoop van dagmarktkiosken aan ondernemers medio 2017, waardoor een deel van de kosten is komen te vervallen (25.000 euro) en hogere dan begrote kosten van de overige markten (9.000 euro negatief).

Baten
De baten zijn 205.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere inkomsten uit marktgelden als gevolg van verzelfstandiging van de dinsdagmarkt, gedereguleerde standplaatsen en minimarkten (158.000 euro nadeel), de verkoop van dagmarktkiosken 2017 aan ondernemers medio 2017, waardoor een deel van de huuropbrengsten is komen te vervallen (54.000 euro nadeel) en hogere dan begrote inkomsten uit marktgelden van de overige markten (7.000 euro voordeel).

Reserve
Uit de egalisatiereserve is 26.000 euro onttrokken ter afwikkeling van de reinigingskosten Van Heekplein.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Locatieontwikkeling	-549	-1.318	1.705	401	239

Toelichting/analyse
Het product Locatieontwikkeling sluit af met een voordelig resultaat van 239.000 euro. Er is sprake van 549.000 euro hogere lasten en 1,3 miljoen euro lagere baten. Daarnaast is sprake van een lagere dan begrote storting in, en een hogere dan begrote onttrekking uit de reserve van respectievelijk 1,7 miljoen euro en 401.000 euro.

Lasten
De lasten zijn 549.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt voor 389.000 euro veroorzaakt door hogere plankosten in de opstartfase van projecten (initiatief- en definitiefase) en herstructureringsprojecten. Het restant van 160.000 euro heeft betrekking op een verplichting inzake investeringsbijdrage aan RBT (zie ook de verklaring van de hogere onttrekking uit de reserve).

Baten
De baten zijn 1,3 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt voor 1,8 miljoen euro veroorzaakt door het niet inzetten van de begrote voorziening als dekking voor de kosten van het afboeken van (een deel van) de boekwaarde van Leuriks Oost, omdat ook het afboeken van Leuriks Oost in 2017 niet heeft plaatsgevonden (zie ook de verklaring bij de lagere storting in de reserve). Tevens is de benodigde voorziening voor de verbonden partijen ADT (490.000 euro) en RBT (30.000 euro) verlaagd, hetgeen samen 520.000 euro niet begrote bate opleverde.

Storting
De 1,7 miljoen euro lagere dan begrote storting in de reserve wordt veroorzaakt doordat in 2017 geen afboeking van (een deel van) de boekwaarde van Leuriks Oost heeft plaatsgevonden, waardoor ook geen dekkingsbijdrage aan de reserve grondbedrijf heeft plaatsgevonden voor deze afboeking (zie ook de verklaring bij de lagere baten).

Onttrekking
De 401.000 euro hogere dan begrote onttrekking uit de reserve wordt voor 160.000 euro veroorzaakt door de dekkingsbijdrage inzake de investeringsbijdrage aan het RBT. Het restant van 241.000 euro wordt verklaard door de onttrekking uit de Reserve MSI ten behoeve van het project Actieprogramma Binnenstad en het afgesloten project Koningsplein.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Openbare orde en veiligheid	31	107	0	0	138

Toelichting/analyse
Het product Openbare orde en veiligheid sluit met een voordelig saldo van 138.000 euro

Lasten
De lasten zijn 31.000 euro lager dan begroot door lagere kosten voor brandweer (VRT) en bluswater (Vitens).

Baten

De baten zijn 107.000 euro hoger dan begroot. Dit komt door de niet begrote rijks-subsidie voor de Kameleon aanpak (circa 50.000 euro) en lagere eindafrekening voor het vervangen van de camera's in de binnenstad.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Openbare verlichting	166	45	-149	0	62

Toelichting/analyse
Het product Openbare Verlichting sluit met een voordelig saldo van 62.000 euro.

Lasten
De lasten zijn 166.000 euro lager omdat in het verleden investeringen vertraagd zijn, dit levert

een voordeel op in de kapitaallasten van 149.000 euro. Daarnaast is sprake van een extra afschrijving van verkochte armaturen 17.000 euro. In 2017 komt het beroep op het waarborgfonds voor schades aan de masten 34.000 euro lager uit dan begroot.

Baten
De baten zijn 45.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt onder andere veroorzaakt door het in rekening brengen van de in 2016 gemaakte kosten voor de achterpaden (21.000 euro) bij de woningbouwverenigingen in Enschede, en de verkoop van een aantal armaturen (17.000 euro).

Storting
Het uiteindelijke verschil van 149.000 euro in de kapitaallasten is toegevoegd aan de reserve kapitaallasten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Parkeerbeheer	-237	625	-57	-329	2

Toelichting/analyse
Het parkeerbedrijf Enschede (PBE) realiseert 13 miljoen euro aan opbrengsten. Na aftrek van de gemaakte exploitatiekosten leiden deze opbrengsten tot een resultaat van 1,727 miljoen euro, dat gestort wordt in de reserve ‘parkeren’ en gebruikt wordt ter dekking van de aanloopkosten van de ontwikkeling van de Van Heek parkeergarage.

Lasten
De lasten zijn incidenteel 237.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door een hogere storting in de voorziening onderhoud.

Baten
De gerealiseerde baten zijn incidenteel 625.000 euro hoger en dat wordt veroorzaakt door hogere baten kort parkeren/vrijuitrijkaarten (159.000 euro), hogere opbrengsten fiscalisering (169.000 euro), hogere bijdrage derden (240.000 euro), bijdrage afkoop garage de brouwerij (57.000 euro)

Storting en onttrekking
Voor 2017 is een bedrag begroot om in de reserve te storten van 1,7 miljoen euro. De ontvangen afkoop garage de brouwerij (57.000 euro) is gestort in de reserve de brouwerij. Uit de bestemmingsreserves is 862.000 euro (begroot 1,2 miljoen euro) onttrokken. Er is 1,2 miljoen euro ten laste gebracht van de voorziening groot onderhoud. In de voorziening groot onderhoud is 1,0 miljoen euro gestort.

Voor parkeerovertredingen worden naheffingsaanslagen opgelegd. Op de hoogte van de vordering uit deze aanslagen wordt een correctie aangebracht in de vorm van een voorziening dubieuze debiteuren (het betreft hier een afwaardering uit hoofde van het risico op niet betalen van de naheffingsaanslagen). In deze voorziening dubieuze debiteuren is in 2017 84.000 euro gestort en 84.000 euro onttrokken. Er resteert in deze voorziening 90.000 euro. Dit is conform advisering van het GBT.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Riolering	-580	580	0	0	0

Toelichting/analyse
Het resultaat van het eindproduct Riolering is gestort in de voorziening riolering waardoor het saldo nihil is. De lasten en baten zijn beide 580.000 euro hoger dan begroot.

Lasten
De lasten zijn 916.000 euro lager dan begroot. En de baten zijn 580.000 euro hoger dan begroot. Hierdoor wordt onder de lasten een extra toevoeging aan de voorziening riolering van 1.496.000 euro verantwoord. Daardoor is de afwijking lasten per saldo 580.000 euro hoger dan begroot. Het bedrag 916.000 euro is als volgt opgebouwd. Onder andere lagere kapitaallasten (13.000 euro) als het gevolg van het risico gestuurd werken. En omdat de investeringen vertraagd zijn is er in 2017 268.000 euro minder besteed aan Voorbereiding Toezicht Uitvoering. Daarnaast zijn de onderhoudskosten 173.000 euro lager en de kosten voor onder andere subsidies, plannen, bijdrages, etcetera zijn 273.000 euro lager. Een gevolg hiervan is dat er daardoor ook minder BTW is afgedragen, namelijk 189.000 euro.

Baten
De baten zijn 580.000 euro hoger dan begroot. Dit omdat er voor 2017 gekozen is om de aantal aanslagen gelijk te maken aan het aantal OZB aanslagen. Voor 2018 is dit bijgesteld.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Ruimtelijke ontwikkeling	-131	262	0	0	130

Toelichting/analyse

Lasten
De lasten zijn 131.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door
lagere financieringslasten voor duurzaamheidsleningen (voordeel 32.000 euro),
lager lastenbudget Regio Twente als gevolg van een gewijzigde interne verdeling (voordeel 50.000 euro) en kosten van Landinrichting (nadeel 213.000 euro).

Baten
De baten zijn 262.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt
door een subsidiebijdrage in het kader van Landinrichting Enschede-Zuid en Enschede-Noord (voordeel 213.000 euro), eenmalig voordeel op het project Energiebesparing duurzame woningvoorraad (voordeel 57.000 euro) en een nadeel op projecten derden (nadeel 8.000 euro).

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Stadsdeelbeheer	-6	683	-19	0	658

Toelichting/analyse

Lasten
De lasten zijn 6.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door lagere kapitaalslasten van het woonwagencentrum, omdat de boekwaarde van de activa vorig jaar is afgeboekt (voordeel 60.000 euro), en door het project “Verkoop reststroken openbaar groen” (nadeel 338.000 euro), en de kosten aanleg van uitwegen (nadeel 43.000 euro), en het activeren van investeringen in maatschappelijk nut, in tegenstelling tot voorgaande jaren, overeenkomstig BBV-regelgeving (voordeel 315.000 euro).

Baten
De baten zijn 683.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door opbrengsten van

het project “Verkoop reststroken openbaar groen” (voordeel 338.000 euro), en door opbrengsten van aanleg van uitwegen (voordeel 43.000 euro), en bijdrages vanuit de wijkbudgetten en overige bronnen die ingezet zijn voor diverse projecten (voordeel 302.000 euro)

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Stadsdeelsgewijs werken	391	13	-117	183	470

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Stadsdeelsgewijs werken sluit af met een voordelig saldo van 470.000 euro.

Lasten
De lagere dan begrote lasten van 391.000 euro worden voornamelijk veroorzaakt door vrijval uit de reserve wijkbudgetten (183.000 euro), lagere uitgaven van intensiveringsgelden en werkbudgetten als gevolg van de uitgavenstop (respectievelijk 158.000 euro en 50.000 euro).

Storting en onttrekking reserves
Op basis van de verordening wijkbudgetten en de daarbij geformuleerde spelregels, is voor 117.000 euro aan spaarverzoeken binnengekomen en gedoteerd aan de reserve. In 2016 is 183.000 euro gestort in de reserve als spaarsaldo voor 2017. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Vergunningen leefomgeving	-517	678	-12	300	450

Toelichting/analyse

Monumenten
Dit product heeft in 2017 12.000 euro minder lasten dan begroot. Het exploitatiesaldo is in de monumentenreserve gestort.

Vergunningen

Lasten
De lasten zijn 529.000 euro hoger dan begroot. Dit is vooral het gevolg van een grotere hoeveelheid vergunningaanvragen dan begroot.

De hogere lasten hebben betrekking op: meer inzet van inhuurcapaciteit , extra inzet van Handhaving Bouwen & Milieu, en hogere advieskosten dan begroot voor onder andere Welstand, Publicatie, Griffie en Ontwerp.

Baten
De baten zijn 678.000 euro hoger dan begroot. Dit is vooral het gevolg van een grotere hoeveelheid vergunningaanvragen dan begroot, waaronder 2 grote bouwprojecten met bouwkosten groter dan 10 miljoen euro. Daarnaast is sprake van een stijging in de categorie aanvragen met bouwkosten tussen de 150.000 - 1.000.000 euro

Reserve/onttrekking
De onttrekking is 300.000 euro hoger dan begroot. Dit betreft de bijdrage van duurzaamheid voor de systematiek groene leges 2017.

Dienstverlening en financieel beleid

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene belastingen	1.778	1.778	1.899	-121
Algemene inkomsten	517	2.372	4.438	-2.065
Basisregistratie	1.186	1.392	1.656	-264
Bezwaar en beroep	1.196	1.196	1.303	-106
College van B&W	2.135	2.135	1.970	165
Gemeentearchief	345	335	589	-254
Interne dienstverlening	44.519	45.095	43.776	1.318
Klachtencommissariaat	269	269	239	30
Ondersteuning College van B&W en directie	3.565	3.565	3.859	-294
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	16.520	15.879	15.147	732
Publieksdienstverlening	5.427	5.370	5.663	-293
Raad en commissies	2.138	2.163	2.098	64
Regionale dienstverlening	6.726	6.717	6.932	-215
Regionale samenwerking	444	444	566	-122
Rente & treasury	17.796	17.796	17.250	545
Resultaat bedrijfsvoering	10.640	10.185	10.561	-376
Sport- en wijkaccommodaties	6.915	1.795	2.074	-280
Stelposten bedrijfsvoering	0	0	-7	7
Vastgoedbedrijf	21.322	19.028	26.394	-7.366
Verkiezingen	263	274	258	17
Totaal Lasten	**143.702**	**137.787**	**146.666**	**-8.878**
Algemene belastingen	42.141	42.156	43.806	1.650
Algemene inkomsten	4.795	5.129	6.391	1.262
Algemene uitkering	337.921	341.928	342.960	1.031
College van B&W	0	0	556	556
Gemeentearchief	0	0	2	2
Interne dienstverlening	11.337	11.337	11.857	520
Ondersteuning College van B&W en directie	0	0	11	11
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.269	1.269	1.346	77
Publieksdienstverlening	3.611	3.611	3.998	387
Regionale dienstverlening	7.632	7.623	8.225	603
Regionale samenwerking	0	0	3	3
Rente & treasury	22.682	22.682	28.353	5.672
Resultaat bedrijfsvoering	2.915	2.853	3.142	289
Sport- en wijkaccommodaties	3.092	1.478	1.448	-30
Vastgoedbedrijf	8.671	20.427	25.078	4.651
Totaal Baten	**446.066**	**460.493**	**477.176**	**16.683**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-302.364**	**-322.705**	**-330.510**	**7.805**
Algemene inkomsten	11.131	11.131	9.094	2.037

Basisregistratie	91	91	91	0
Gemeentearchief	8	8	8	0
Interne dienstverlening	9.172	9.172	9.246	-75
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.897	1.897	1.897	0
Publieksdienstverlening	10	10	10	0
Regionale dienstverlening	241	241	566	-325
Rente & treasury	666	666	1.419	-753
Sport- en wijkaccommodaties	297	0	0	0
Vastgoedbedrijf	-4.872	8.291	6.590	1.701
Totaal Storting reserves	**18.640**	**31.506**	**28.920**	**2.586**
Algemene inkomsten	13.845	13.845	11.845	-2.000
Interne dienstverlening	9.466	10.478	8.525	-1.953
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	3.702	3.778	3.500	-278
Raad en commissies	0	25	25	0
Sport- en wijkaccommodaties	322	151	156	5
Vastgoedbedrijf	4.146	3.259	4.273	1.014
Totaal Onttrekking reserves	**31.481**	**31.537**	**28.325**	**-3.213**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-12.841**	**-31**	**596**	**-627**
Gerealiseerd resultaat	**-315.205**	**-322.736**	**-329.914**	**7.178**

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene belastingen	-121	1.650	0	0	1.529

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Algemene belastingen is ruim 1,5 miljoen positief.

Lasten
De hogere lasten van 121.000 euro worden voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor (verwachtte) oninbare inkomsten (195.000).Dit leidt tot een hogere dotatie in de voorziening voor oninbaarheid van belastingen. Daarnaast heeft het Gemeentelijk belastingkantoor een voordelig bedrijfsvoerings resultaat behaald in 2016 wat tot een voordeel van 74.000 euro geleid heeft in het boekjaar 2017.

Baten
Zoals vermeld in de Zomernota vallen de belastinginkomsten ruim 1,5 miljoen ten hoger uit. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de areaaluitbreiding.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene inkomsten	-2.065	1.262	2.037	-2.000	-766

Toelichting/analyse

Lasten
De hogere lasten worden voornamelijk veroorzaakt door:

- 248.000 euro meer uitgegeven aan Asiel en Integratie dan is begroot, daarentegen staat een bijdrage van het COA;
- circa 1.562.000 euro is het saldo van de voor- en nadelen op taakstellingen (effect diverse circulaires), waarvan 500.000 gecompenseerd wordt door een bijdrage in de baten;
- circa 142.000 euro aan uitgaven voor het dossier FC Twente. Dit zijn de kosten die zijn gemaakt boven de vergoeding van in totaal 750.000 euro die FC Twente de gemeente gaat vergoeden;
- 113.000 euro meer uitgeven aan subsidies. Deze worden gedekt uit de subsidieopbrengsten.

Baten
De hogere baten worden voornamelijk veroorzaakt door:

- 125.000 euro hogere opbrengsten voor BTW - compensatiefonds uit de kostendekkende tarieven;
- circa 304.000 euro voordeel uit betalingen uit het Innovatiefonds waaronder het saldo van de bankrekening van het fonds die is opgeheven;
- circa 68.000 euro voordeel uit compensabele BTW voor taken die de VNG heeft uitgevoerd voor de gezamenlijke gemeente;
- Circa 582.000 euro voordeel op een afrekening met COA. Zie hiervoor ook de hogere lasten;
- 500.000 euro bijdrage aan het saldo voor- en nadelen op de taakstelling efficiencyvoordeel;
- 330.000 nadeel vanuit de diverse circulaires van het gemeentefonds;
- 17.000 euro meer subisidefee ontvangen ter dekking van de lasten. (ivm ziekte zijn niet alle kosten terugverdiend).

De afwijking tussen de stortingen en onttrekkingen aan de reserves wordt veroorzaakt doordat de reserves innovatiefonds is opgeheven als gevolg van de liquidatie van het innovatiefonds. Hierdoor is 2 miljoen euro niet meer gedoteerd maar ook niet meer onttrokken.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Algemene uitkering	0	1.031	0	0	1.031

Toelichting/analyse
Het resultaat bestaat uit nabetalingen over de jaren 2015 en 2016.

De resultaten voor 2017 vanuit de decembercirculaire 2016, de meicirculaire 2017, de septembercirculaire 2017 en de decembercirculaire 2017 zijn gedurende het jaar verwerkt in de begroting. Met dit resultaat was dus al rekening gehouden. Het saldo hiervan à 1,2 miljoen euro is opgenomen bij de concernstelposten onder algemene inkomsten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Basisregistratie	-264	0	0	0	-264

Toelichting/analyse

Het tekort op het product basisregistratie ontstaat door de wettelijke verplichting om een nieuwe basisadministratie voor personen (BRP) in te voeren. In de programmabegroting 2017 (hoofdstuk 2.6) hebben wij aangegeven dat wij bij het opstellen van de programmabegroting de omvang van deze operatie nog niet in konden schatten. In de zomernota hebben we een verwacht tekort van 820.000 euro afgegeven. Slechts een gedeelte hebben we gerealiseerd in 2017, de overige uitvoering vindt plaats in 2018.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Bezwaar en beroep	-106	0	0	0	-106

Toelichting/analyse

Zoals vermeld in de zomernota 2017 vallen de kosten voor bezwaar en beroep ca 100.000 euro hoger uit door de stijging van het aantal bezwaarzaken door de overheveling van taken naar de gemeente (decentralisaties) en de stijging van de tarieven voor rechtszaken.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
College van B&W	165	556	0	0	721

Toelichting/analyse

Het resultaat van het eindproduct 'College van B&W' betreft 721.000 euro voordeel en wordt voornamelijk veroorzaakt door de vrijval vanuit de pensioenvoorziening wethouders.

Lasten
Het voordeel op in de lasten wordt veroorzaakt door lagere kosten voor wachtgeldverplichtingen (circa 60.000 euro) en lagere bestuurskosten voor college van B&W (circa 100.000 euro).

Baten
De afwijking in de baten wordt veroorzaakt door de vrijval uit de voorziening op basis van de meest recente berekeningen door onze externe pensioen-experts voornamelijk door de stijgende rente. De nieuwe berekeningen leiden tot een lagere voorziening waardoor 556.000 vrij valt.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Gemeentearchief	-254	2	0	0	-252

Toelichting/analyse
De afwijking op het product gemeentearchief wordt veroorzaakt door het wegwerken van archiefachterstanden.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Interne dienstverlening	1.318	520	-75	-1.953	-190

Toelichting/analyse

Hieronder worden de oorzaken van het nadelige resultaat 190.000 euro verklaard. Dit resultaat moet in samenhang gezien worden met het resultaat op het product regionale dienstverlening. De bedrijfsvoeringsactiviteiten binnen BMO worden voor zowel Enschede als een aantal partners uitgevoerd. De kostenafwijkingen worden volledig verantwoord bij het product interne dienstverlening. Afwijkende opbrengsten van derden bij het product regionale dienstverlening.

Bedrijfsvoering BMO (55.000 voordelig)

- Er is in 2017 incidenteel voordeel van 291.000 euro op de kosten voor brandverzekering, waarvan het grootste deel in verband met de vrijval van eigen risico 210.000. Het overige voordeel is ontstaan door lagere premies voor de brandverzekering.
- Als gevolg van de energiebesparende maatregelen is er een voordeel van 110.000 euro op de energiekosten.
- Een nadeel van 179.000 euro op de personeelslasten. Dit is het gevolg van extra personele inzet op het gebied van ICT en Juridische Zaken. De inhuur was noodzakelijk voor vervanging bij ziekte, realisatie van projecten en doorontwikkeling van het serviceplein.
- Een voordeel van 83.000 euro op diverse materiële bedrijfsvoeringsbudgetten (o.a. reguliere onderhoudsbudgetten, kosten van data en telefonie etc).

Individueel keuzebudget (266.000 euro voordelig) Lagere uitgaven voor het individueel keuzebudget in 2017 ten opzichte van het gereserveerde bedrag, heeft een incidenteel voordeel van 266.000 euro tot gevolg.

Werkgeverslasten WIA (71.000 euro nadelig) als gevolg van het eigen risico voor de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) sprake van een hogere last in 2017 dan begroot.

Voorziening personeel (690.000 euro nadelig) De voorziening personeel is een **concernbrede** voorziening en is bedoeld om toekomstige ongedekte lasten uit wachtgeld-, WW- en bovenformatieve regelingen op te kunnen vangen. De voorziening personeel wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest recente informatie en inschattingen van toekomstige verplichtingen. Regelmatig worden wij geconfronteerd met 'terugkerende' WW-verplichtingen van voormalige collega's met een eerder tijdelijk dienstverband die in 2017 opnieuw werkloos zijn geworden. De gemeente is dan nog aansprakelijk voor het restant van de WW-periode. Daarnaast is er sprake van bovenformatieve personeelslasten die niet volledig gedekt zijn en/of worden door detacheringsopbrengsten. Op basis van de actualisatie is een aanvullende dotatie van 690.000 euro noodzakelijk.

Onttrekkingen aan reserves (1.953.000 euro). Per saldo is er 1.953.000 euro minder onttrokken dan geraamd. Hier staan voor hetzelfde bedrag lagere lasten tegenover. Dit wordt veroorzaakt door:

- Lagere onttrekking aan de reserve flankerend beleid (1.091.000 euro) De uitgaven voor flankerend beleid waaronder transitiekosten voor Sportaal en Onderhoud Enschede BV, organisatieontwikkeling en uitstroom personeel zijn in 2017 lager dan verwacht met name door lagere uitstroom van personeel *(426.000 euro)*. Ten behoeve van de informatie investeringsplan (IIP) en de versnelling digitalisering is in 2017 1.300.000 euro beschikbaar gesteld in de begroting. In 2017 is 726.000 euro besteed aan IIP en de versnelling digitalisering. Een deel van de trajecten voor IIP die

zijn gestart in 2017 lopen door in 2018. De middelen die niet zijn aangewend worden in 2018 besteed. Op de IZA middelen is in 2017 in mindere mate een beroep gedaan *(90.000 euro)* dan verwacht. Conform de doelstelling worden de middelen aangewend voor het bevorderen van de mobiliteit. De acties voor het bevorderen van mobiliteit nemen een periode van meerdere jaren in beslag.

- Lagere onttrekking aan de (vervangings)-reserves IT (565.000 euro). De lagere onttrekking uit deze reserve komt voort uit de aanpassing van enkele contracten, de verlaging van de omslagrente, het verschuiven van investeringen in de tijd waardoor de onderuitputting van de kapitaallasten ten opzichte van de begrote bedragen is ontstaan.
- Lagere onttrekking aan de (vervangings)-reserves Werkplekinrichting (60.000 euro) Dit wordt veroorzaakt door lagere kosten voor kapitaallasten en de bijstelling van de omslagrente.
- Lagere onttrekking aan de reserve leegstand (237.000 euro) Dit wordt veroorzaakt door lagere kosten voor de huisvesting van ambtelijk personeel en het langer doorlopen van contracten met derden.

Storting in reserves (75.000 euro) Per saldo is er 75.000 euro meer gedoteerd dan geraamd.

- Er is 75.000 euro meer gedoteerd aan de (vervangings-)reserve IT. Hier tegenover staat een bijdrage vanuit het decentralisatie budget (3 D's).

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Klachtencommissariaat	30	0	0	0	30

Toelichting/analyse
Het voordeel van 30.000 euro op het klachtencommissariaat is ontstaan door lagere salarislasten in verband met personele wisselingen. Deze personele wisselingen hebben tot tijdelijke vacatureruimte geleid.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Ondersteuning College van B&W en directie	-294	11	0	0	-283

Toelichting/analyse
Het product ondersteuning college van B&W' sluit met een negatief saldo van 283.000 euro. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een afwijking in de lasten.

Lasten
De lasten zijn 294.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door:

- circa 260.000 euro hogere personeelskosten door intensiveringen (zie zomernota);
- circa 25.000 hogere accountantskosten door de eindafrekening van Deloitte;
- diverse kleinere posten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	732	77	0	-278	530

Toelichting/analyse
Het voordelig resultaat op Onderwijhuisvesting wordt grotendeels veroorzaakt door een voordeel op de kapitaallasten (453.000) vanwege de vermindering van de boekwaarden op onderwijsgebouwen bij de jaarrekening 2016. Daarnaast ontstaat een klein voordeel vanwege extra huur- en overige inkomsten en verkoop van gronden.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Publieksdienstverlening	-293	387	0	0	94

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Publieksdienstverlening is 94.000 euro positief.

Lasten
De hogere lasten van 293.000 euro worden voornamelijk veroorzaakt door:

- Een hogere afdracht aan het rijk van 162.000 euro
- Hogere personeelskosten van 86.000 euro
- En daarnaast een nadeel van 45.000 euro op diverse materiële budgetten

Baten
De legesopbrengsten van publieksdienstverlening zijn 387.000 euro hoger dan begroot. Het voordeel betreft voornamelijk de reisdocumenten. De leges van uittreksel bevolking blijft ten opzichte van de begroting achter.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Raad en commissies	64	0	0	0	64

Toelichting/analyse
Het voordeel van 64.000 euro wordt veroorzaakt door een optelsom van diverse lagere uitgaven op kleine posten bij Raad en Raadsgriffie.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Regionale dienstverlening	-215	603	-325	0	63

Toelichting/analyse

Het resultaat van het product Regionale Dienstverlening is 63.000 euro positief.

Lasten

- 245.000 euro hogere uitgaven als gevolg van fiscale afdracht voor vennootschapsbelasting (VPB) voor werkzaamheden voor derden. In de zomernota is dit tekort gerapporteerd bij het product algemene inkomsten.
- 30.0000 lagere lasten voor diverse activiteiten ten behoeve van regionale dienstverlening.

Baten

- 325.000 euro opbrengsten voor huisvesting in verband met nieuwe contracten en verlenging van contracten voor facilitaire dienstverlening. Voorts de boeking van huurkosten voor UWV (289.000) in het Stadskantoor die administratief nog is verwerkt. De extra opbrengsten zijn gestort in de leegstandsreserve ter compensatie van de vervallen opbrengsten (zie ook storting in de reserve);
- 40.000 euro hogere opbrengsten voor incidentele dienstverlening en structurele uitbreiding van de afdeling H&S voor de gemeente Losser in verband met de vorming van het Kulturhus.
- 385.000 euro extra opbrengst bij het IT bedrijf in verband met aanvullende dienstverlening voor Dimpact en GBT en het langer doorlopen van het contract voor dienstverlening aan de Stadsbank.
- 79.000 euro nadeel voor minder dienstverlening van P&O aan de BV Onderhoud Enschede, Bibliotheek en GBT.
- 62.000 euro nadeel voor lagere doorbelasting van verzekeringspremies aan derden die zijn verbonden aan de gemeente Enschede. Tegenover dit nadeel staat een voordeel van lagere verzekeringspremies die niet worden toegewezen aan regionale dienstverlening
- 6.000 euro lagere baten voor diverse dienstverleningsactiviteiten.

Onttrekking aan de reserve
Conform de begroting.

Storting in de reserve
Er is 325.000 aan huuropbrengsten gestort in de leegstandsreserve voor het opvangen van de vervallen omzet door het vertrek van de politie in de servicecentra Noord, Oost en West die ten laste is gebracht van de reserve leegstand. Zie ook de toelichting bij baten van dit product.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Regionale samenwerking	-122	3	0	0	-119

Toelichting/analyse
Het product regionale samenwerking betreft de bedrijfsvoeringskosten voor de Euregio en de Regio Twente. De Regio Twente kent echter een eigen P&C cyclus met tussentijdse begrotingswijzigingen. Deze begrotingswijziging betreffen verschillende producten binnen verschillende programma's. Het nadeel op deze post wordt grotendeels gecompenseerd binnen de andere producten (waar diensten via de regio geleverd worden) binnen onze gemeentebegroting.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Rente & treasury	545	5.672	-753	0	5.464

Toelichting/analyse
Het resultaat op rente en treasury bedraagt bijna 5,5 miljoen euro positief. Onderdeel hiervan is de opbrengst van de verkoop van de aandelen Vitens ter waarde van 4 miljoen euro aan de provincie Overijssel. Het overige positieve resultaat ontstaat door de aanhoudend lage

rentestanden die vooral een voordeel voor de gemeente oplevert bij de aangetrokken kasgeldleningen, die tegen negatieve rentes zijn geleend gedurende 2017. Daarnaast zijn geen nieuwe langlopende leningen aangetrokken terwijl hier wel rekening mee was gehouden. Er waren geen nieuwe leningen nodig door o.a. de verkoop van de aandelen Vitens en de middelen al verkregen uit de verkoop van een deel van de aandelen Enexis in december 2016.

De afwijking in de stortingen in reserves is het gevolg van de herfinanciering van FC Twente waarbij de gemeente een borgstelling van 8,4 miljoen euro heeft verstrekt. De club betaalt hiervoor in termijnen een risicopremie die nodig is ter afdekking van het voordeel van staatssteun. Hiervan is 0,4 miljoen euro betaald in 2017. Dit bedrag is gestort in de reserve weerstandsvermogen.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Resultaat bedrijfsvoering	-376	289	0	0	-87

Toelichting/analyse

Binnen het product "resultaat bedrijfsvoering" worden de administratief technische boekingen gemaakt voor personele kosten. De hogere kosten worden doorgerekend naar de producten waar de kosten betrekking op hebben (zie afwijking op de baten). Het resultaat van dit product betreft de kosten voor de verplichtte dotatie aan de voorziening personeel inzake vaststellingsovereenkomsten die niet aan een product toe te schrijven zijn.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Sport- en wijkaccommodaties	-280	-30	0	5	-305

Toelichting/analyse

Dit product heeft een nadelig resultaat van 305.000 euro.

De afwijking op lasten ontstaat door:

- Conform het raadsbesluit omtrent de Military en Sportpark Boekelo is een eenmalige afwaardering voorzien op de grond van Sportpark Boekelo van 116.000 euro.
- Personele afwikkelingen van het vaste personeel van 135.000 euro, die niet gedekt worden uit het flankerend beleid
- Door de afwikkeling van oude zaken is er een nadeel ontstaan op diverse materiele budgetten van 30.000 euro.

De afwijking op baten ontstaat door:

- Een afboeking van oninbare vorderingen in verband met onder andere een failliete debiteur zorgt ervoor dat er een nadeel van 30.000 is op baten.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Stelposten bedrijfsvoering	7	0	0	0	7

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Vastgoedbedrijf	-7.366	4.651	1.701	1.014	0

Toelichting/analyse

Het Vastgoedbedrijf Enschede (VBE) is een gesloten systeem waardoor het saldo, conform het vastgoedbeleid, verrekend wordt met de egalisatiereserve 'vastgoed'. Het resultaat van het VBE over 2017 is hierdoor nihil. De afwijkingen komen vooral door de gerealiseerde boekresultaten van vijf verkochte panden. In het resultaat is ook de afwaardering van één pand verwerkt, dit pand is afgewaardeerd omdat de boekwaarde hoger was dan de taxatiewaarde. Uitzondering op het gesloten systeem van VBE is de exploitatie van de wijkcentra. Dit deel wordt gedekt vanuit de Algemene Middelen. Het resultaat op de wijkcentra over 2017 was 41.000 euro positief. Dit resultaat is conform beleid toegevoegd aan de egalisatiereserve Vastgoed.

Bedragen x 1.000 EuroAfwijking : + is voordeel / - is nadeel	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking storting	Afwijking onttrekking	Saldo
Verkiezingen	17	0	0	0	17

Toelichting/analyse

In maart 2017 zijn de Tweede Kamerverkiezingen georganiseerd. Dit heeft geresulteerd in een voordeel van 17.000 euro.

8.3. Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's voor het boekjaar 2017. De lasten en baten zijn *exclusief* reservemutaties.

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2017	Realisatie 2017	MO Lasten	MO Baten	VE Lasten	VE Baten	DL Lasten	DL Baten	DF Lasten	DF Baten
0.1 - Bestuur	6.563	6.150	0	0	0	0	0	0	6.719	569
0.2 - Burgerzaken	3.426	3.579	0	0	0	0	0	0	7.577	3.998
0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden	-1.399	1.316	0	0	0	0	0	0	26.394	25.078
0.4 - Ondersteuning organisatie	47.637	45.182	0	0	1.370	0	2.913	0	63.834	22.935
0.5 - Treasury	-3.805	-9.243	0	0	0	0	0	0	16.887	26.129
0.61 OZB woningen	-31.005	-31.156	0	0	0	0	0	0	1.368	32.524
0.62 OZB niet woningen	-8.196	-9.546	0	0	0	0	0	0	147	9.692
0.63 Parkeerbelasting	-3.736	-3.921	0	0	0	0	0	3.921	0	0
0.64 Belastingen overig	-972	-980	0	0	0	0	0	0	349	1.329
0.7 - Algemene en overige uitkeringen Gemeentefonds	-346.237	-346.270	0	0	0	0	0	0	2.112	348.383
0.8 - Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.9 - Vennootschapsbelasting (VpB)	29	274	0	0	0	0	29	0	245	0
0.10 - Mutaties reserves	-7.963	14.623	6.666	2.693	2.605	1.388	11.152	2.314	28.920	28.325
0.11 - Resultaat	0	-8.387	0	0	0	0	0	0	-8.387	0
Totaal - 0 - Bestuur en ondersteuning	**-345.659**	**-338.379**	**6.666**	**2.693**	**3.975**	**1.388**	**14.094**	**6.235**	**146.165**	**498.963**
1.1 - Crisisbeheersing en Brandweer	12.301	12.269	0	0	0	0	12.334	65	0	0
1.2 - Openbare orde en Veiligheid	1.965	2.019	302	0	0	0	4.216	2.699	0	-201
Totaal - 1 - Veiligheid	**14.265**	**14.288**	**302**	**0**	**0**	**0**	**16.549**	**2.764**	**0**	**-201**
2.1 - Verkeer en vervoer	20.813	15.458	0	0	5.821	2.064	14.386	2.685	0	0
2.2 - Parkeren	2.647	2.467	0	0	0	0	11.343	8.876	0	0
2.3 - Recreatieve havens	292	304	0	0	0	0	327	23	0	0
2.4 - Economische haven en waterwegen	81	57	0	0	0	0	112	54	0	0
Totaal - 2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	**23.833**	**18.286**	**0**	**0**	**5.821**	**2.064**	**26.167**	**11.638**	**0**	**0**
3.1 - Economische ontwikkeling	1.670	2.091	0	0	4.074	2.375	410	88	456	386
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.242	-6.428	0	0	1.757	618	819	8.385	0	0
3.3 - Bedrijfsloket en regelingen	993	937	0	0	1.300	21	0	342	0	0
3.4 - Economische promotie	1.893	1.812	0	0	0	0	2.072	0	0	260
Totaal - 3 - Economische zaken	**7.798**	**-1.588**	**0**	**0**	**7.131**	**3.015**	**3.301**	**8.815**	**456**	**647**
4.1 - Openbaar onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

4.2 - Onderwijshuisvesting	9.804	9.134	0	0	0	0	0	0	9.747	613
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.668	8.086	6	0	14.692	10.939	0	0	5.409	1.083
Totaal - 4 - Onderwijs	**18.472**	**17.220**	**6**	**0**	**14.692**	**10.939**	**0**	**0**	**15.156**	**1.696**
5.1 - Sportbeleid en activering	1.245	227	1.325	35	0	0	0	0	0	1.062
5.2 - Sportaccommodaties	7.062	7.369	6.711	0	0	0	31	0	2.074	1.448
5.3 - Cultuurpresentatie, productie en participatie	13.448	13.405	0	0	0	0	14.889	1.439	0	45
5.4 - Musea	1.947	2.181	0	0	0	0	1.597	0	589	5
5.5 - Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.6 - Media	2.730	2.729	0	0	0	0	2.747	17	0	0
5.7 - Openbaar groen & (openlucht) recreatie	9.616	8.908	1.026	0	0	0	10.002	2.121	0	0
Totaal - 5 - Sport, cultuur en recreatie	**36.048**	**34.819**	**9.062**	**35**	**0**	**0**	**29.266**	**3.577**	**2.663**	**2.560**
6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie	21.969	18.141	12.904	812	1.436	184	3.922	546	2.005	584
6.2 - Wijkteams	9.462	9.659	9.737	78	0	0	0	0	0	0
6.3 - Inkomensregelingen	23.110	24.765	10.933	916	112.119	102.183	0	-4.783	29	0
6.4 - Begeleide participatie	38.829	38.425	6.734	0	43.259	11.568	0	0	0	0
6.5 - Arbeidsparticipatie	16.347	15.806	0	0	16.523	717	0	0	0	0
6.6 - Maatwerkvoorziening (WMO)	5.561	6.776	6.890	114	0	0	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	25.459	30.157	33.561	3.404	0	0	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	29.282	40.780	40.879	100	0	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	58.772	53.679	54.865	1.187	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	8.760	9.401	9.401	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 6 - Sociaal domein	**237.551**	**247.588**	**185.905**	**6.611**	**173.337**	**114.652**	**3.922**	**-4.237**	**2.034**	**584**
7.1 - Volksgezondheid	6.441	6.257	6.257	0	0	0	0	0	0	0
7.2 - Riolering	-2.276	-2.381	0	0	0	0	13.713	16.094	0	0
7.3 - Afval	-3.000	-3.351	0	0	0	0	18.598	21.153	0	795
7.4 - Milieubeheer	2.485	2.406	0	0	0	0	3.011	605	0	0
7.5 - Begraafplaatsen	3	167	114	68	0	0	680	469	0	91
Totaal - 7 - Volksgezondheid en milieu	**3.654**	**3.098**	**6.371**	**68**	**0**	**0**	**36.002**	**38.321**	**0**	**886**
8.1 - Ruimtelijke ordening	1.827	2.401	0	0	0	0	4.050	2.009	360	0
8.2 - Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	669	227	0	0	0	0	28.959	28.732	0	0
8.3 - Wonen en bouwen	1.541	2.041	0	0	0	0	7.194	5.152	363	365
Totaal - 8 - VHROSV	**4.037**	**4.669**	**0**	**0**	**0**	**0**	**40.202**	**35.892**	**724**	**365**
Totaal	0	0	208.311	9.407	204.956	132.058	169.505	103.006	167.199	505.500

Overhead

Om de Raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is wettelijk voorgeschreven om vanaf 2017 de kosten van de overhead apart te presenteren. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.

Overhead bevat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Wij onderscheiden hierin 3 categorieën:

1. Facilitaire overhead: alle kosten van de ondersteunende taken binnen de zogenaamde PIOFACH-functies;
2. Bestuurszaken en bestuursondersteuning: de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van de burgemeester en het College van B&W;
3. Programmaoverhead: alle kosten van leidinggevende en ondersteunende functies die binnen de programma's zijn georganiseerd.

In onderstaande tabellen geven we een beeld van de overhead (saldo: lasten en baten).

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2017	Realisatie 2017	MO	VE	DL	DFB
Interne dienstverlening	36.905	33.779	-	1.370	2.201	30.208
Bestuursondersteuning	3.167	3.316	-	-	-	3.316
Programmaoverhead	7.565	7.432	-	-	712	6.720
Totaal overhead	**47.637**	**44.527**	**0**	**1.370**	**2.913**	**40.244**

Binnen de gemeente administratie is sprake van gesloten systemen (rioleringen, afval, etc.). In deze gevallen blijft een deel van de overhead conform ons verdelingsprincipe toegerekend aan deze programma's. Daardoor is naast het programma Dienstverlening en financieel beleid ook binnen Versterken economie en Duurzame leefomgeving overhead aanwezig voor respectievelijk 1,4 en 2,9 miljoen euro. Zie ook taakveld 0.4 Overhead in het taakvelden overzicht hierna.

De totale lasten voor het taakveld overhead vormen de basis voor de toerekening van de overhead aan leges en heffingen. Dit is opgenomen in paragraaf 3.1 lokale heffingen.

8.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

	Begroting 2017 (na wijziging)			Realisatie 2017			Begrotingsafwijking 2017				
Programma	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Waarvan onrechtmatig**	**Categorie**
Maatschappelijke ondersteuning	192.090	7.422	-184.668	201.645	6.714	-194.931	-9.556	-708	-10.263	0	2,3**
Versterken economie	200.947	125.244	-75.703	202.351	130.670	-71.682	-1.404	5.425	4.021	0	2,3**
Duurzame leefomgeving	166.311	96.013	-70.298	158.353	100.692	-57.661	7.958	4.679	12.637	0	0
Dienstverlening en financieel beleid	137.787	460.493	322.705	146.666	477.176	330.510	-8.878	16.683	7.805	0	1
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**697.135**	**689.172**	**-7.963**	**709.015**	**715.251**	**6.236**	**-11.880**	**26.079**	**14.199**	**0**	**0**
Programma	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Saldo**	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Saldo**	**Storting reserves**	**Onttrekking reserves**	**Saldo**	**Waarvan onrechtmatig**	**Categorie**
Maatschappelijke ondersteuning	502	2.930	2.427	6.666	2.693	-3.973	-6.163	-237	-6.400	0	4
Versterken economie	1.569	5.882	4.314	2.605	1.388	-1.217	-1.036	-4.494	-5.530	0	4
Duurzame leefomgeving	6.784	7.976	1.191	11.152	2.314	-8.838	-4.367	-5.662	-10.029	0	4
Dienstverlening en financieel beleid	31.506	31.537	31	28.920	28.325	-596	2.586	-3.213	-627	0	0
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**40.362**	**48.325**	**7.963**	**49.343**	**34.719**	**-14.623**	**-8.981**	**-13.605**	**-22.587**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**737.497**	**737.497**	**0**	**758.358**	**749.971**	**-8.387**	**-20.861**	**12.474**	**-8.387**	**0**	**0**

Toelichting categorie uit kadernota platform rechtmatigheid.

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

2. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen.

3. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.

4. Mutaties in reserves waarover de Raad wel heeft besloten maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld.

***Bij de behandeling van de Zomernota 2017 is een verwacht tekort gepresenteerd en heeft de raad besloten om bij de Gemeenterekening 2017 9,8 miljoen euro in te zetten uit de algemene reserve.*

Toelichting
Bovenstaande afwijkingen zijn hieronder nader toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar onderdeel Analyse van de afwijkingen tussen begroting (na wijziging) en programmarekening. De afwijkingen passen binnen het door de Raad geformuleerde beleid en zijn daarmee rechtmatig. Met de vaststelling van deze jaarrekening worden de afwijkingen formeel geautoriseerd.

Maatschappelijke ondersteuning
De overschrijding op de lasten wordt veroorzaakt door de producten Jeugdhulp vrijwillig kader en WMO begeleiding. De lasten voor het product Jeugdhulp vrijwillig kader zijn overschreden met 11,2 miljoen euro. Het effect van rijkskortingen, een toenemend volume cliënten met duurdere zorgvormen en een hogere realisatie op de jeugdhulp verplichtingen (verzilvering) dragen zorg voor dit tekort.

De lasten van het product WMO begeleiding zijn overschreden met 3,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door per saldo een lagere rijksbijdrage van ca 1 miljoen euro. Op het product Ondersteuning Zelfstandig Leven (OZL) zijn de werkelijke uitgaven ten opzichte van de begroting met 3,6 miljoen euro gestegen.

Door de lagere uitgaven van de diverse projecten van de Transformatieagenda Sociaal Domein is 1,96 miljoen euro minder onttrokken aan de reserve Sociaal Fonds.
Het positieve resultaat van 5,6 miljoen euro op het product Beschermd wonen wordt conform raadsvoorstel toegevoegd aan de reserve beschermd wonen. Er is een voorstel met de centrumgemeenten gedeeld dat er in 2017 een uitname zal plaats vinden van 1,752 miljoen euro. Een deel van dit bedrag 700.000 euro zal verdeeld worden onder de overige zeven regio-gemeenten. Voor Enschede is een bedrag van ruim 1 miljoen euro beschikbaar.
De kosten van het Sociaal Huisvestingsfonds zijn gering. Als gevolg daarvan heeft de voorgenomen onttrekking van 30.000 euro aan de reserve Sociaal Huisvestingsfonds niet plaatsgevonden.

De voordelen op de uitgaven voor maatschappelijke opvang en vrouwenopvang zijn toegevoegd aan de reserves maatschappelijke opvang resp. vrouwenopvang voor een bedrag van 509.000 euro.

Versterken economie
De overschrijding op de lasten wordt veroorzaakt door de producten Algemene bijstand levensonderhoud, Arbeidsmarktparticipatie, Projecten economische ontwikkelingen, Uitvoering WSW en Versterken economische structuur.
Voor het product Algemene bijstand levensonderhoud is gebleken dat er 2,5 miljoen euro hogere bijstandsuitgaven waren dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. En bijna 5 miljoen euro aan bijstandsvorderingen is afgewaardeerd in overeenstemming met de mate van inbaarheid.
Voor het product Arbeidsmarktparticipatie heeft de toename van de statushouders geleid tot een budgettoename van 500.000 euro.
De lastenoverschrijding op het product Projecten economische ontwikkelingen ad 895.000 euro wordt verklaard door hogere uitgaven aan Technology Base Twente en heeft voor een deel betrekking op een aanvullende bijdrage aan het Fysieke Domein.
Voor het product Uitvoering WSW heeft de lastenoverschrijding voor 550.000 euro betrekking op hogere loonkosten en 300.000 euro betrekking op hogere kosten van vervoer medische indicatie.
Voor het product Versterken economische structuur wordt de overschrijding verklaard door een hogere bijdrage aan de Regio Twente, een lagere uitgekeerde en ontvangen subsidiebijdrage aan de Internationale School. In combinatie met hogere kosten voor: de Duitsland-agenda, gebiedsontwikkeling Kennispark en Smart City.

De hogere storting in de reserves wordt veroorzaakt door de niet bestede middelen van 700.000 euro bij Lokaal Educatieve Agenda (LEA). En een lagere onttrekking aan de reserve door toepassing van de Notitie materieel vaste activa en een langere doorlooptijd van de meerjarige mobiliteitsprojecten in 2017.

Duurzame leefomgeving
De afwijking in de storting in de reserves is met name terug te voeren op de reserve Grondbedrijf, als gevolg van de nog te boeken baten en lasten vanuit het MPG naar het eindproduct.

Dienstverlening en financieel beleid
De overschrijding van de lasten zijn vooral terug te voeren op de producten Algemene inkomsten en Vastgoedbedrijf. Voor Algemene inkomsten is het tekort te verklaren doordat er 248.000 euro meer is uitgegeven aan Asiel en Integratie dan is begroot, circa 1.562.000 euro van de voor- en nadelen op taakstellingen (effect diverse circulaires), circa 142.000 euro aan uitgaven voor het dossier FC Twente. Dit zijn de kosten die zijn gemaakt boven de vergoeding van in totaal 750.000 euro die FC Twente de gemeente gaat vergoeden en113.000 euro meer uitgeven aan subsidies.

Bij Vastgoedbedrijf zijn de lasten 7,4 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door het afboeken van de vijf verkochte panden.

8.5. wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2017 Gemeente Enschede
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Enschede van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor de Gemeente Enschede is 181.000 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen in euros	M. Meijs/ Vacature	R.J. Jongedijk
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	Vacature	01-01-2017 tot en met 31-12-2017
Deeltijdfactor in fte	1	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Nee	Nee
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	113.396
Beloningen betaalbaar op termijn	-	16.682

Subtotaal	-	*130.078*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t	N.v.t
Totale bezoldiging		***130.078***
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 201612		
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2016 tot en met 31-12-2016	01-01-2016 tot en met 31-12-2016
Deeltijdfactor 2016 in fte	1	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	150.925	106.592
Beloningen betaalbaar op termijn	15.358	14.684
Totale bezoldiging 2016	**166.283**	**121.276**

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12			
Bedragen in euros	**K. Nickolson**		
Functiegegevens	Gemeentesecretaris		
Kalenderjaar	**2017**	**2016**	**2015**
Periode functievervulling in het kalenderjaar	11-05-2017 tot en met 31-12-2017	-	-
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	8	0	0
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum			
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	176	175	n.v.t
Maxima op basis van de normbedragen per maand	184.000	0	0
Individueel toepasselijk maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	178.816		
Bezoldiging			
Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief?	Ja	n.v.t	n.v.t.
Bezoldiging in de betreffende periode	139.700	-	-
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	139.700	-	-

(-/-) Onverschuldigd betaald bedrag	0		
Totale bezoldiging, exclusief btw	139.700		
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.		

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

8.6. Incidentele baten en lasten

Onder incidentele baten en lasten worden de baten en lasten verstaan die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Het is daarbij van belang dat het gaat om 'eenmalige' zaken. Het zijn vooral de uitschieters die er echt toe doen. Bijvoorbeeld een eenmalige extra legesopbrengst vanwege een groot en bijzonder project, boekwinst bij de verkoop van eigendommen of een winst dan wel verlies bij het grondbedrijf.

Programma	Omschrijving	Lasten	Baten
Maatschappelijke ondersteuning			
	Provinciale subsidie "Noaber 053, eerste fase"	74.000	74.000
	Bed, bad, broodregeling	354.020	
	Uitvoering Transformatieagenda	720.842	
Versterken economie	Impuls klantprofielen	88.500	
	Impuls grensoverschr. arbeidsbemiddeling	100.000	
	Trajectregie Basis arbeidsmarkt	150.000	
	Economische zelfstandigheid	40.000	
	Arbeidsparticipatie psychisch beperking	82.500	
	Technology Base Twente	1.070.407	604.703
Duurzame leefomgeving	Subsidies provincie bodem	33.000	33.000
	Afwikkeling bodemsanering AZC COA		146.000
	afkoop bodemsaneringen, Grondwatermonitoring	354.000	354.000
	Provinciale subsidie t.b.v. verhuizing Nederlandse Reisopera	1.000.000	1.000.000
	Provinciale subsidie t.b.v. het EK vrouwenvoetbal	100.000	100.000
	Provinciale subsidie t.b.v. onderzoek Geothermie	12.000	12.000
	Provinciale subsidie t.b.v. Biomassa	13.000	13.000
	Provinciale subsidie t.b.v. Business case Ipads voor laaggeletterden	8.000	8.000

	Handhaving	200.000	
	Omgevingswet	205.000	
	Grondbedrijf: Afwaardering BBV, Richting Aan Ruimte (RAR)	160.000	
	Locatie-ontwikkeling: Actieprogramma binnenstad	375.000	
	Locatie-ontwikkeling: vrijval voorziening ADT		307.000
	Locatie-ontwikkeling: dotatie voorziening RBT	84.000	
Dienstverlening en financieel beleid			
	Vrijval Voorziening Bovenformatieven EW		283.004
- Rente & treasury	Verkoop aandelen Vitens		4.007.000
- Gemeentearchief	Wegwerken archiefachterstanden	252.000	
- Sport- en wijkaccommodaties	Afboeking afwaardering grondpositie sportpark Boekelo	116.000	
- Sport- en wijkaccommodaties	Personele afwikkeling van het vaste personeel	135.000	
- Interne dienstverlening	Vrijval verplichting IKB		267.000
- Interne dienstverlening	Dotatie voorziening Personeel	763.000	
- Interne dienstverlening	Verzekering vrijval eigen risico		210.000
- Algemene inkomsten	Dossier FC Twente	142.000	
- Basisregistraties	Nieuwe basisadministratie voor personen (BRP)	264.000	
- College van B&W	Vrijval voorziening Wethouders		566.000
Totaal		**6.896.269**	**7.984.707**

Toelichting

Maatschappelijke ondersteuning

Noaber 053 eerste fase: Vanuit de provincie Overijssel is een incidentele subsidie voor "Noaber 053, eerste fase" verleend voor een bedrag van 74.000 euro. Hier staan ook kosten van 74.000 euro tegenover.

Bed, bad en brood: Naast de kosten van bed, bad en brood van 333.000 euro van het Leger des Heils is de huur van de Getfertsingel van 21.000 euro ook meegenomen.

Uitvoering Transformatieagenda: Voor de uitvoering van de diverse projecten binnen de Transformatieagenda zijn in 2017 720.842 euro aan bestedingen gerealiseerd.

Versterken economie

Impuls klantprofielen: Alle centrumgemeenten van de arbeidsregio's ontvangen deze bijdrage om het aantal gemeentelijke klantprofielen op het gewenste niveau te krijgen en zo bij te dragen aan het realiseren van de banenafspraak.

Impuls grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling: De centrumgemeenten van de arbeidsregio's in de grensstreek met Duitsland en België ontvangen elk dit bedrag om bestaande kans voor bemiddeling van werkzoekenden beter te benutten.

Economische zelfstandigheid: Dit budget wordt uitgekeerd aan de centrumgemeenten van de arbeidsregio's met als doel de economische zelfstandigheid van vrouwen te vergroten.

Arbeidsparticipatie mensen psychische beperking: De centrumgemeenten van de arbeidsregio's ontvangen extra budget om de arbeidsparticipatie van mensen met een psychische aandoening te vergroten.

Verander- en versnellingstrajecten sociaal domein: Deze bijdrage is toegekend aan 12 gemeenten voor uitvoering van thematrajecten in het kader van het Programma Sociaal Domein.

Technology Base Twente: Dit betreft de kosten voor het Enschedese aandeel in de projectkosten voor Technology Base Twente in 2017

Duurzame leefomgeving

Handhaving: In 2017 heeft handhaving 200.000 euro besteed, aan de intensivering, conform Programmabegroting.

Omgevingswet: In 2017 heeft het Cluster Omgeving & Recht 205.000 euro besteed aan de implementatie Omgevingswet. E.e.a. conform Programmabegroting.

Grondbedrijf: in 2017 is 160.000 euro besteed aan Afwaardering BBV, Richting Aan Ruimte (RAR). Omdat de grond van Leuriks-Oost niet in 2017 is afgeboekt (3,3 miljoen euro) en de kosten voor RBT lager zijn uitgevallen (340.000 euro) is de realisatie in 2017 3.640.000 euro lager dan begroot.

Locatie-ontwikkeling: in 2017 is conform de Programmabegroting 2017 375.000 euro besteed aan het Actieprogramma binnenstad. Daarnaast zijn de verliesvoorzieningen van de verbonden partijen ADT en RBT bijgesteld op basis van de geactualiseerde grondexploitaties.

Dienstverlening en financieel beleid

Vrijval voorziening Wethouders
Op basis van de actuariële berekeningen voor de actualisatie van de voorziening is, voornamelijk door stijgende rente, een bedrag van 566.000 euro vrijgevallen.

Structurele stortingen en onttrekkingen

Bedragen * 1.000 EuroProgramma	Reserves	Stand per 01-01-2017	Rente	Dotaties	Onttrekkingen	Stand per 31-12-2017
Versterken economie	Reserve mobiliteit	8.598	0	2.624	1.022	10.199
Duurzame leefomgeving	Herstel opengebroken bestrating	423	0	0	0	423
Duurzame leefomgeving	Parkeerbedrijf	6.412	115	27	2.703	3.851

Duurzame leefomgeving	Grondbedrijf	-9.321	0	7.689	131	-1.763
Dienstverlening en financieel beleid	ICT	2.570	23	4.400	4.521	2.472
Dienstverlening en financieel beleid	H&S	2.139	19	1.218	978	2.397
Dienstverlening en financieel beleid	VBE	6.635	200	6.644	4.329	9.151
Dienstverlening en financieel beleid	Onderwijshuisvesting	6.813	180	1.897	3.483	5.406
Totaal		**24.269**	**537**	**24.498**	**17.167**	**32.137**

9. Bijlagen, onderdeel jaarrekening

9.1. Staat van reserves

OmschrijvingBedragen x 1.000 Euro's	Stand per 01-01-2017	Rente	Dotaties	Onttrekkingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2017
Maatschappelijke ondersteuning						
Res Gemeentelijkesociale huisvesting	271	20	0	0	0	292
Reserve Vrouwenopvang	325	0	110	0	0	435
Res Maat. opvang en verslavingzorg	446	0	399	0	0	845
Gezond Meedoen convenant Menzis	221	0	0	0	0	221
Reserve Sociaal Fonds	3.491	0	496	721	0	3.266
Reserve Maatschappelijk functieSport	526	0	0	220	0	306
Egalisatiereserve Beschermd Wonen	0	0	6.786	1.752	0	5.034
Versterken economie						
Reserve mobiliteit	8.598	0	2.624	1.022	0	10.199
Re-Integratie en Inburgering	800	0	0	200	0	600
Dienstreserve DCW	271	0	600	0	0	871
LEA	1.243	0	767	166	0	1.844
Duurzame leefomgeving						
Reserve kapitaallasten	208	0	799	0	0	1.007
Reserve duurzaamheid	1.163	0	8	475	0	696
Nog uit te voeren werkzaamheden	1.668	0	163	0	0	1.830
Integraal Veiligheidsplan	141	0	0	0	0	141
Integratie AZC in de wijk	0	0	300	0	0	300
Reserve rente jaarl. bijdr. BWS	0	0	0	0	0	0
Reserve parkeren	6.412	115	27	2.703	0	3.851
Reserve grondbedrijf	-9.321	0	7.689	131	0	-1.763
Res exploitatieresult bouwvergunning	725	0	0	225	0	500
Herstel opgebroken bestrating	423	0	0	0	0	423
Egalisatiereserve Markten	27	0	0	26	0	1
Landinrichting	295	0	-100	0	0	195
Gronduitgifte	2.212	0	0	45	0	2.168
Gebiedsontwikkeling	0	0	282	0	0	282
Reserve Muziekfonds	105	3	0	0	0	108
Reserve stadsverfraaiing	263	2	0	0	0	265
Reserve wijkbudgetten	183	0	117	183	0	117
Reserve Monumentenbeleid	68	0	12	5	0	74
Dienstverlening en financieel beleid						

Weerstandsvermogen	37.312	0	21.167	8.017	0	50.462
Rekeningresultaat lopend jaar	13.502	0	-13.502	0	0	0
Majeure investeringsopgaven	4.323	0	324	1.741	0	2.905
Innovatiebudget	217	0	0	0	0	217
Risico regionale dienstverlening	200	0	0	0	0	200
Flankerend beleid	3.454	0	4.250	3.595	0	4.109
Raadsimpulsen	150	0	0	25	0	125
Asiel & Integratie	0	0	1.300	0	0	1.300
Investering externe activiteiten	187	2	0	0	0	188
IT - Gem.brede software	776	7	987	1.228	0	542
Vervanging ICT	1.607	14	3.412	3.293	0	1.741
H&S - Werkplekinrichting	897	8	562	394	0	1.074
H&S - Leegstandsreserve	1.241	11	656	585	0	1.323
Vastgoed	6.635	200	6.644	4.329	0	9.151
Onderwijshuisvesting	6.813	180	1.897	3.483	0	5.406
Vervangingsinvestering sport	151	5	0	156	0	0
Eigen vermogen	**98.229**	**568**	**48.774**	**34.719**	**0**	**112.853**
Gerealiseerd resultaat 2017						-8.387
Eigen vermogen						**104.466**

Toelichting

Hieronder wordt het doel waarvoor de reserves zijn ingesteld, per reserve toegelicht. De mutaties in de reserves worden alleen toegelicht, wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Maatschappelijke ondersteuning

Reserve Gemeentelijke sociale huisvesting	
Doel	Reserve is gevormd uit een schenking en is bedoeld voor financiële hulp bij huisvestingsproblemen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve vrouwenopvang	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de vrouwenopvang te egaliseren. Eventuele beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Maatschappelijke opvang en verslavingszorg	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de maatschappelijke opvang te egaliseren. Eventuele beschikbare middelen worden regionaal ingezet.

Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Gezond meedoen convenant Menzis	
Doel	Deze reserve is ingesteld om de kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het convenant tussen de gemeente Enschede en Menzis op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Sociaal Fonds	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van de lasten van het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein.
Toelichting op de mutaties	Met het Raadsbesluit "Bouwen aan een duurzaam en solide sociaal stelsel" van 8 juni 2015 is deze reserve ingesteld en is voor 2017 het daarvoor gereserveerde bedrag van 495.708 euro aan deze reserve toegevoegd. Daarnaast zijn in 2017 voor het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein diverse projecten uitgevoerd en de daarmee gepaard gaande kosten van 720.842 euro aan deze reserve onttrokken.

Reserve Maatschappelijke functie Sport	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van lasten die samenhangen met de pilot arbeidsreïntegratie via sport en het actieplan voor de vitale sportverenigingen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Egalisatiereserve Beschermd wonen	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van Beschermd wonen te egaliseren. Eventuele beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	Het saldo van het product Beschermd wonen van 2016 van 1,14 miljoen euro en van 2017 van 5,6 miljoen euro zijn in 2017 aan deze reserve gedoteerd. De uitname voor de verdeling onder de centrumgemeenten van 1,752 mln is aan de reserve onttrokken.

Versterken economie

Reserve Mobiliteit	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van baten en lasten van mobiliteitsprojecten
Toelichting op de mutaties	De dotaties en onttrekkingen zijn opgenomen in de PB2017-2020 en daarna bijgesteld na het vaststellen van het mobiliteitsplan in de raad. De dotaties hebben conform begroting plaatsgevonden. De onttrekkingen volgen uit de aanvragen uit het mobiliteitsplan.

Reserve Reïntegratie en inburgering	
Doel	Het financieren van uitgaven reïntegratieactiviteiten en inburgering
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Dienstreserve DCW	
Doel	Reserve bestemd om niet voorziene kosten aan het pand Kuipersdijk op te vangen.
Toelichting op de mutaties	In 2017 is 600.000 euro aan de beschikbare budgetten toegevoegd via de Zomernota/Programmabegroting vanwege voorziene kosten voor herhuisvesting DCW in 2018.

Reserve LEA	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van de opbrengsten en kosten van de Lokaal Educatieve Agenda 2015-2018.
Toelichting op de mutaties	De toevoeging van 767.900 euro betreft een dotatie aan deze egalisatiereserve van nog niet ingezette middelen voor de LEA-actielijnen 1 (Jongerenparticipatie 7.000 euro), 3c (Kindcentra 701.000 euro), 3d (Duurzaamheidseducatie 15.900 euro) en 5 (Beroepsoriëntatie 44.000 euro). Voor de Actielijnen 3a (Stimuleringthema's 81.200 euro), 4 (Begeleiding Structureel 57.300 euro) en Vouchers onderwijsbegeleiding (31.500 euro) is in totaal 166.000 euro onttrokken aan deze reserve. Dotaties en onttrekkingen aan deze reserve zijn conform het Raadsbesluit LEA van 23 maart 2015. Per saldo in 2017 een toevoeging van 601.000 euro.

Duurzame leefomgeving

Reserve kapitaalslasten	
Doel	De reserve is ingesteld om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Conform het beleidsplan Openbare verlichting 2018-2021 is er in 2017 149.000 euro gestort in de reserve kapitaallasten. Daarnaast is er voor 500.000 euro gestort van de ruimte in de kapitaallasten in de reserve waardoor voor beheer wegen nog een tekort resteert van 92.000 euro. Daarnaast is er nog een storting gedaan van 150.000 euro conform begroting mbt terugverdien model voor de AD gefinancierde organisatie.

Reserve duurzaamheid	
Doel	De middelen in deze reserve zijn beschikbaar gesteld voor duurzaamheid.
Toelichting op de mutaties	300.000 euro is onttrokken als bijdrage voor de systematiek groene leges in 2017. In het kader van versnelling duurzaamheid is 85.000 euro ingezet. Voor het

	incidenteel middelenkader is 90.000 euro onttrokken conform programmabegroting 2016.

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	
Doel	Betreft nog uit te voeren werkzaamheden ihkv beheer wegen, monumenten, bodem uitvoeringsprogramma, etc.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Integraal veiligheidsplan	
Doel	Reserve is ingesteld om de meerjarige kosten te dekken voor veiligheidsprojecten.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Integratie AZC in de wijk	
Doel	Reserve is bij de jaarrekening 2015 gevormd en dient ter bevordering van de sociaal-maatschappelijke inbedding van vluchtelingen.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Parkeren	
Doel	Deze reserve van het parkeerbedrijf bestaat uit een drietal deelreserves, die bij besluit van de Raad (PB 2011-2014) zijn samengevoegd: • •de reserve Egalisatie Risico's Parkeergarage ingesteld ten behoeve van het opvangen van de aanloopverliezen van de H.J. van Heekgarage. De exploitatieresultaten worden afgewikkeld via deze egalisatiereserve; • de reserve Parkeergarage, ingesteld ten behoeve van het afdekken van de reserve egalisatie risico's parkeergarage; • de bestemmingsreserve Parkeren Roombeek. Hierin is de afkoopsom, voor een periode van 15 jaren, gestort voor de jaarlijkse kosten voor invoering, beheer, exploitatie en parkeerregulering in Roombeek door PBE en het beheer, de exploitatie en het onderhoud van de parkeergarage de Brouwerij.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking aan de parkeerreserve is onderdeel van besluitvorming bij de jaarrekening 2016 en de programmabegroting 2017.

Reserve Grondbedrijf

Doel	Buffer ten behoeve van het egaliseren van zowel positieve als negatieve resultaten op de exploitatie van gronden. Het verloop van deze reserve wijzigt als gevolg van de actualisatie van de grondcomplexen in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Zie paragraaf grondbeleid.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Exploitatieresultaat bouwvergunningen	
Doel	Reserve ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende bouwvergunningen ten einde fluctuaties in de tarieven aan de burger te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Herstel opgebroken bestrating	
Doel	Reserve om de verschillen in de kosten en opbrengsten van partijen die toestemming krijgen om in gemeentelijke straten en wegen werkzaamheden te verrichten (bijvoorbeeld bekabelaars) op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Egalisatiereserve markten	
Doel	Reserve ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende markten ten einde fluctuaties in de tarieven aan de burger te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Reserve Landinrichting	
Doel	Reserve bedoeld voor de financiering van het project Landinrichting.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Gronduitgifte	
Doel	Deze reserve is bedoeld om meer maatwerk te kunnen leveren bij de uitgifte van grond voor bedrijventerreinen, kantoren en wonen. Dit om de verkoop te stimuleren. Deze reserve is ingesteld bij de vaststelling van de nota grondprijsbeleid op 16-12-2013.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Gebiedsontwikkeling	
Doel	De BBV regelgeving dwingt ons op onderdelen tot een andere administratieve verwerkingswijze. In diverse grondexploitaties die werden afgesloten zaten RO bijdrages, die administratief in het MPG werden gestald, bedoeld om bij toekomstige gebiedsontwikkelingen deze bijdrages in te zetten. Dit saldo is bij de jaarrekening 2016 middels een bestemmingsvoorstel gedoteerd aan de vorig jaar bij de jaarrekening 2016 ingestelde Reserve Gebiedsontwikkeling. Bij de jaarrekening 2017 wordt deze verwerkingswijze gecontinueerd. In 2018 zal met de gemeenteraad afspraken worden gemaakt over het gebruik van de Reserve Gebiedsontwikkeling.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Muziekfonds	
Doel	Uit de reserve - die voortkomt uit een particuliere gift - kunnen bijdragen worden gedaan in de kosten van opvoeringen op muzikaal gebied. Bijvoorbeeld bijzondere orkest- of operavoorstellingen.
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Stadsverfraaiïng	
Doel	Uit de reserve kunnen bijdragen worden geput voor het realiseren van kunstopdrachten al dan niet geïntegreerd in of op een gebouw of bouwwerk. Het gaat in deze periode nog om twee kunstwerken op het Wilminkplein en op het Koningsplein. Daarnaast is de reserve een achtervang voor grootschalig onderhoud van bestaande kunstwerken (calamiteiten).
Toelichting op de mutaties	Mutaties groter of gelijk aan 400.000 toelichten, onderbouwd met raadsbesluit.

Reserve Wijkbudgetten	
Doel	Reserve is bedoeld om uitvoering te kunnen geven aan het in meerdere mogen besteden en/of mogen sparen van jaarlijkse middelen ten behoeve van de wijkbudgetten.
Toelichting op de mutaties	Conform verordening wijkbudgetten, is het bedrag dat in 2016 gestort is (183.000 euro), onttrokken in 2017. Eind 2017 heeft het college zoals vermeld in de verordening en op basis van spaarverzoeken van de commissies wijkbudgetten besloten 117.000 euro toe te voegen aan de reserve.

Reserve Monumentenbeleid	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de middelen van het monumentenbeleid te egaliseren.

Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.

Dienstverlening en financieel beleid

Reserve Weerstandsvermogen	
Doel	De reserve wordt gebruikt om risico's op te kunnen vangen op basis van de geïnventariseerde risico's.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Rekeningresultaat lopend jaar	
Doel	De reserve betreft het nog te verdelen rekeningresultaat van het afgesloten jaar.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Majeure investeringsopgaven	
Doel	Dit zijn reserveringen ten behoeve van de door de raad aangewezen majeure stedelijke investeringsopgaven.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve innovatiebudget	
Doel	Reserve om het actieprogramma innovatie te bekostigen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Risico regionale dienstverlening	
Doel	Reserve is ingesteld om het financiële risico van afnemende regionale dienstverlening (bedrijfsvoeringsactiviteiten voor derden) tijdelijk te dempen. De reserve is ingesteld bij de ontvlechting van de gemeentelijke brandweer naar de veiligheidsregio en is gevoed door een tijdelijke bijdrage voor de demping van desintegratieschade.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben zich geen mutaties voorgedaan in deze reserve.

Reserve Flankerend beleid

Doel	Reserve bedoeld voor flankerend beleid personeel, Informatie Investerings Programma (IIP) versnelling IT, remweg IZA.
Toelichting op de mutaties	Dotatie • 3 miljoen euro voor de reserve flankerend beleid personeel vanuit de algemene reserve conform begroting. • 1,25 miljoen voor het informatie Investeringsplan. Onttrekking • 434.000 euro Flankerend beleid personeel aanwending voor vroegtijdig vertrek personeel, transitiekosten Sportaal en Onderhoud Enschede BV en organisatieontwikkeling. • 500.000 euro voor de remweg taakstelling sourcen en regie voeren. • 10.000 euro voor aanwending bevordering mobiliteit personeel, vanuit de IZA middelen. • 726.000 euro voor het versnellen van IT projecten (IIP) voor de gehele organisatie en het leaner maken processen. • 725.000 conform begroting voor remweg bezuinigingen Twentse Welle, Volksuniversiteit en digitalisering werkprocessen • 500.000 voor een flexibele begroting. • 500.000 voor het uitvoeren van het informatie investerings programma voor het versnellen van IT projecten ten behoeve van de gehele organisatie. • 200.000 voor bevordering van de mobiliteit personeel.

Reserve Raadsimpulsen	
Doel	Een bestemmingsreserve voor incidentele raadsimpulsen waarmee het presidium snel en adequaat kan handelen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve Asiel & Integratie	
Doel	Doel van deze reserve is het opvangen van de extra kosten als gevolg van de verhoogde toestroom van vluchtelingen. Het Rijk heeft de gemeente hiervoor middelen toegekend. Deze middelen zijn in 2016 ontvangen, terwijl de uitgaven in de jaren na 2016 plaatsvinden.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve investering externe activiteiten	
Doel	Doel van deze reserve is tweeërlei, aan de ene kant het mogelijk maken om te blijven investeren in het product om het op de markt te houden. Aan

	de andere kant dient de reserve als egalisatie als gevolg van schommelende inkomsten en uitgaven.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Reserve IT - Gemeentebrede software	
Doel	Reserve is bestemd voor de dekking van de kapitaallasten die voortkomen uit de vervanging van software voor applicaties.
Toelichting op de mutaties	Dotatie totaal 987.000 euro*:* • 987.000 miljoen euro conform begroting Onttrekking totaal euro: 1.228.000 • 697.000 euro aanwending voor de bijdragen aan de uitgaven voor Dimpact. Deze uitgaven zijn door de uitbreiding van de hostingomgeving gestegen. • 281.000 euro aanwending voor de kapitaallasten van de software 5 jaar. Onttrekking is door uitstel van investeringen lager dan begroot. • 250.000 euro aanwending betreft een bijdrage aan de uitgaven voor Informatie Investeringsplan.

Reserve vervanging ICT	
Doel	Reserve is bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de vervangingsinvesteringen voor ICT werkplekmiddelen en hardware en de kosten voor licenties van besturingssoftware.
Toelichting op de mutaties	Dotatie totaal 3,412 miljoen. • 3,338 miljoen euro conform de begroting. • 74.000 euro dotatie vanuit de beschikbare middelen bedrijfsvoering 3D's voor de dekking van de kapitaallasten in verband met de uitbreiding licenties voor software en wifi netwerk. Onttrekking totaal 3,293 miljoen euro: • 1,941 miljoen euro aan 0 jaars uitgaven, onttrekking voor diverse jaarlijkse licentiekosten van microsoft kantoorautomatisering, Oracle, Autocad, Citrix. • 1,351 miljoen euro onttrekking aan de reserves IT voor kapitaallasten van het rekencentrum en de werkplekmiddelen IT bedrijf. • De totale onttrekking ten opzichte van de begroting is 519.000 euro lager dan verwacht. Oorzaak is de aanpassing van contracten voor licentiekosten en de lagere investeringen in 2016.

Reserve H&S werkplekinrichting	
Doel	Reserve is bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen voor de werkplekinrichting.
Toelichting op de mutaties	Dotatie is 562.00 euro • 562.000 euro conform begroting Onttrekking is 394.000 euro • Door uitstel van vervangingsinvesteringen in 2016 is de verwachte onttrekking 81.000 euro lager dan begroot.

Reserve H&S Leegstand	
Doel	Reserve wordt aangewend om de financiële gevolgen van niet verhuurde m2 van ambtelijke huisvesting op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Dotatie is 656.000 euro • 331.000 euro conform de begroting. • 325.000 euro incidentele dotatie in verband met hogere opbrengsten voor de verhuur van panden aan externen in 2017. Oorzaak is onder andere de verlenging van een contract door huurder en de verhuur van ruimten aan nieuwe huurders. Daarnaast is de verwachte huuropbrengst van UWV administratief onjuist verwerkt voor de compensatie van leegstand in 2017. De extra dotatie is bestemd voor het opvangen van de leegstand in 2018 en volgende jaren die is ontstaan door het vertrek van diverse externe huurders. De grootste huurder de politie zal met uitzondering van de wijkagent vanaf 2018 niet meer zijn gehuisvest in servicecentra Noord, Oost en West. Onttrekking is 585.000 euro • De onttrekking is 585.000 euro en is daarmee 217.000 euro lager dan voorzien in de zomernota. Oorzaak is onder andere de reductie van het aantal m2 dat in gebruik is voor ambtelijke huisvesting.

Reserve Vastgoed	
Doel	De reserve Vastgoed is bedoeld als buffer om de vermogensrisico's en (tijdelijke) exploitatietekorten van het gemeentelijk vastgoed op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden alle exploitatiebaten- en lasten verrekend met deze reserve.

Reserve Onderwijshuisvesting	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden de kapitaallasten gedoteerd danwel onttrokken aan deze reserve.

Reserve Vervangingsinvesteringen sport	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

9.2. Staat van voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's	Voorziening	Stand 01-01-2017	Dotaties	Vrijval	Bestedingen	Stand 31-12-2017
Versterken economie	DCW productie bedrijf	0	0	0	-360	360
	Voorz DCW	396	1	0	0	397
	Voorziening BF Economie &Werk	292	0	283	9	0
Duurzame Leefomgeving	Onderhoud havens	1.063	0	0	0	1.063
	Onderhoud parkeergarages	2.212	1.039	0	1.163	2.089
	Voorz Afdek WW-Risico tijd amb OE	90	0	0	0	90
	Voorz Grondwatermonitoring	279	355	0	0	634
	Voorz groot onderh kunstgrasvelden	75	75	0	0	150
	Voorziening Afvalstoffen	2.200	2.000	0	671	3.529
	Voorziening Gr onderhoud Riolering	0	10.000	0	0	10.000
	Voorziening Riolering	9.750	-7.113	0	0	2.638
Dienstverlening en financieel beleid	H&S vrz. onderhoud	1.024	290	0	25	1.289
	Voorz. gr.onderh. atl.baan Wesselerh	52	0	0	52	0
	Voorzien Risico Locatieontwikkeling	1.800	0	0	0	1.800
	Voorziening ADT	9.125	183	490	0	8.818
	Voorziening RBT	5.670	113	29	0	5.755
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	4.467	520	556	331	4.100
	Vrz. personeel	459	872	0	183	1.148
	Vrz. Vastgoed	2.735	3.476	0	2.068	4.142
	Vz Onderhoud Zwembaden 2016+2017	324	0	0	324	0
	Vz OnderhoudSportBinnenacc.2016+2017	125	0	0	125	0
	Vz OnderhoudSportBuitenacc.2016/2017	125	0	0	125	0
Voorzieningen		**42.264**	**11.810**	**1.357**	**4.716**	**48.001**

Toelichting voorzieningen
Hieronder wordt het doel waarvoor de voorzieningen zijn ingesteld, per voorziening toegelicht. De mutaties in de voorzieningen worden alleen toegelicht wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Versterken economie

Voorziening DCW productie bedrijf	
Doel	Voorziening is getroffen ter dekking van gevolgen voor de uitvoering van contracten.
Toelichting op de mutaties	Voor de uitvoering van de werkzaamheden worden door de DCW verschillende contracten gesloten. Binnen de contracten is het mogelijk dat aanspraken gemaakt worden op garantieverplichtingen of productie afwijkingen.

Voorziening DCW	
Doel	Deze voorziening is bestemd voor de verplichting spaarverlof van de WSW werknemers.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Bovenformatie Economie & werk	
Doel	Deze voorziening is getroffen om de verplichtingen voor de bovenformatieven op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger. Restantbedrag van 283.0000 euro valt vrij in 2017 in verband met afloop verplichtingen voor bovenformatieven.

Duurzame leefomgeving

Voorziening Onderhoud Havens	
Doel	Voorziening bedoeld ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de Haven.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Onderhoud Parkeergarages	
Doel	Voorziening bedoeld ter egalisatie van de kosten voor (groot) onderhoud aan de parkeergarages.
Toelichting op de mutaties	De dotatie betreft het vanuit meerjaren perspectief parkeren gestorte bedrag. De bestedingen van hebben betrekking op de vloerrenovatie in de H.J. van Heekparkeergarage, de aanpassing van elektrische installaties en schilderwerk.

Voorziening Afdekken WW risico tijdelijk ambtelijk personeel Onderhoud Enschede	
Doel	Voorzieningen om WW-risico af te dekken van medewerkers met een tijdelijke ambtelijke aanstelling bij Onderhoud Enschede. De storting heeft plaatsgevonden vanuit de hiervoor verkregen loonkostensubsidies.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Grondwatermonitoring	
Doel	Voorziening om monitorings- en nazorgkosten te dekken van reeds uitgevoerde saneringen.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Groot onderhoud kunstgrasvelden	
Doel	Bedoeld ter egalisatie van kosten van (groot) onderhoud aan kunstgrasvelden in de openbare ruimte.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Afvalstoffen	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende afvalstoffenheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	In 2017 is 671.000 euro onttrokken als post onvoorzien. Begroot was een post van 1,2 miljoen euro.

Voorziening Riolering	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende rioolheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Er is een overboeking gemaakt ter hoogte van 10 miljoen euro naar de reserve Voorziening Groot onderhoud Riolering. Daarnaast is er nog het verschil in lasten en baten (1,5 miljoen euro en) en de begrote storting in de voorziening geboekt (1,4 miljoen euro) vanuit het product Riolering.

Voorziening Groot onderhoud Riolering	
Doel	Voorziening Groot onderhoud Riolering voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.
Toelichting op de mutaties	Conform vastgestelde actualisatie GRP in 2017, door het college van B&W, is er eerder gestart met het sparen in de voorziening voor vervanging voor 10 miljoen euro.

Dienstverlening en financieel beleid

Voorziening H&S onderhoud	
Doel	Voorziening ter dekking van de kosten voor het uitvoeren van regulier binnenonderhoud van de gebouwen waar gemeentelijk personeel is gehuisvest. Onttrekkingen uit deze voorziening geschiedt op basis van werkelijk gemaakte kosten, toevoeging van middelen op basis van een berekening voor toekomstig verwacht onderhoud.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Groot onderhoud atletiekbaan Wesselerbrink	
Doel	Bedoeld ter egalisatie van kosten van (groot) onderhoud aan de atletiekbaan Wesselerbrink.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening Risico Locatieontwikkeling	
Doel	Voorziening bedoeld om tegenvallers op te vangen in het programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening ADT	
Doel	Voorziening om de tekorten volgens de grondexploitatie gebiedsontwikkeling luchthaven Twente af te dekken.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening RBT	
Doel	Voorziening ter dekking van het tekort op de grondexploitatie XL Business Park
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening oud wethouders (pensioen)	
Doel	Op basis van de wet APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) hebben politieke ambtsdragers recht op verschillende pensioenregelingen. De hieruit op termijn voortvloeiende financiële verplichtingen voor de gemeente wordt in deze voorziening tot uitdrukking

	gebracht. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen of onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn, worden bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.
Toelichting op de mutaties	In verband met de jaarlijkse actualisatie van de grondslagen van de (externe) pensioenberekeningen heeft mede door de stijgende rente een vrijval plaatsgevonden van 556.000 euro.

Voorziening personeel	
Doel	Uit deze voorziening worden de FPU-kosten, WW-kosten en kosten die voortvloeien uit overige personele regelingen vergoedt.
Toelichting op de mutaties	in verband met het actualiseren van de huidige (bovenwettelijke) WW verplichtingen, het realiseren van een aantal vaststellingovereenkomsten en (conform BBV) voorzien van verlieslatende detacheringen, heeft een dotatie plaatsgevonden van 738.000 euro. Hiervan is 99.000 euro onttrokken uit reserve Flankerend beleid.

Voorziening Vastgoed (VBE)	
Doel	De kosten van planmatig onderhoud worden bekostigd uit deze voorziening. De mutaties in de onderhoudsvoorziening zijn gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning.
Toelichting op de mutaties	De verschillende mutaties zijn conform de onderhoudsplanning van het VBE. Voor een nadere toelichting zie de paragraaf kapitaalgoederen onderdeel Vastgoed.

Voorziening onderhoud Zwembaden 2016 + 2017	
Doel	De kosten voor onderhoud in 2016 en 2017 dekken. Instellen van de voorziening is conform raadsbesluit 25 januari 2016.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening OnderhoudSportBinnenacc. 2016+2017	
Doel	De kosten voor onderhoud in 2016 en 2017 dekken. Instellen van de voorziening is conform raadsbesluit 25 januari 2016.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

Voorziening OnderhoudSportBuitenacc. 2016+2017	
Doel	De kosten voor onderhoud in 2016 en 2017 dekken. Instellen van de voorziening is conform raadsbesluit 25 januari 2016.
Toelichting op de mutaties	Over 2017 hebben geen mutaties plaatsgevonden van 400.000 euro of hoger.

9.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk

In de financiële verordening van de Gemeente Enschede (artikel 4 lid 3) is vastgelegd dat in de jaarrekening wordt gerapporteerd over de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven.

Hierbij geldt de regel dat een overschrijding van 5% of maximaal 50.000 euro is toegestaan. Grotere afwijkingen moeten volgens de financiële verordening tijdig aan de raad worden gemeld. Uiteraard worden daar dekkingsvoorstellen bijgevoegd.

Hoofdproduct	Project	Begroting Lasten	Begroting Baten	Realisatie Lasten	Realisatie Baten	Raming Lasten	Raming Afwijking
Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid	Duurzame verkeersmaatregelen	433	-433	315	-315	433	0
	Euregio fietspad 2017 (1600091807)	2.500	-1.732	117	-117	2.500	0
	Fiets	3.315	-1.155	2.894	-1.992	3.315	0
	Fietsenstalling en oversteek NZ station E'de (1500008452)	1.212	-1.212	1.016	-1.016	1.212	0
	Hoofdwegenstructuur	3.695	-3.050	3.542	-3.089	3.695	0
	Mobiliteisplan 2018	14.342	-10.827	0	0	14.342	0
	Mobiliteitsplan 2015 (1400317826)	5.333	-4.273	4.201	-3.164	5.333	0
	Mobiliteitsplan 2016	299	-299	299	-140	299	0
	Mobiliteitsplan 2017	135	0	86	0	135	0
	Openbaar Vervoer	263	-263	191	-191	263	0
	Projecten HoofdVerkeerInfrastructuur	145	-145	127	-95	145	0
	Studies	150	-150	48	-48	150	0
	Verkeersprojecten overig	1.504	-1.504	1.533	-1.533	1.533	-29
	Verkeersveiligheid	100	-100	21	-21	100	0
Totaal - Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid		**33.427**	**-25.145**	**14.391**	**-11.720**	**33.456**	**-29**
Projecten Economische ontwikkeling	Kennispark	550	-550	550	-550	550	0
	Havengebied	0	0	210	-210	210	-210
Totaal - Projecten Economische ontwikkeling		**550**	**-550**	**760**	**-760**	**760**	**-210**
Uitvoering WSW	Vestiging Hornbach (1500088360)	0	0	38	0	38	-38
Totaal - Uitvoering WSW		**0**	**0**	**38**	**0**	**38**	**-38**
Afval	1500066679 OAC	932	0	933	-933	933	0
Totaal - Afval		**932**	**0**	**933**	**-933**	**933**	**0**
Beheer wegen	Wegenbeleidsplan 2014-2018	20.810	0	3.031	-2.968	20.810	0
Totaal - Beheer wegen		**20.810**	**0**	**3.031**	**-2.968**	**20.810**	**0**
Locatie ontwikkeling	Kop Boulevard [1800012748]	15.000	0	0	0	15.000	0

	Locatie ontwikkelingen	0	0	699	-699	699	-699
	Stadsweide Koningsplein (14234)	690	-690	1.329	-1.329	1.329	-639
	Stadsweide van Galenstr (16075)	1.600	-1.600	556	-425	1.600	0
	Stroinkslanden (16378)	1.100	-1.100	1.075	-1.076	1.100	0
	Wesselerbrink Noord (15139)	3.691	-3.691	3.989	-3.989	3.989	-298
	Stadsweide Koningsplein (17084)	6.460	-6.460	6.557	-6.557	6.557	-97
Totaal - Locatie ontwikkeling		**28.541**	**-13.541**	**14.204**	**-14.074**	**30.273**	**-1.732**
Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting	8.485	0	7.931	-7.931	8.485	0
Totaal - Openbare verlichting		**8.485**	**0**	**7.931**	**-7.931**	**8.485**	**0**
Parkeerbeheer	Parkeergarages 2017	0	0	73	-64	73	-73
	1500066679 Vervangingsinv Parkeren	860	-95	944	-912	944	-84
	Aanpassing van Heekgarage MST (16062)	25.799	0	22.438	-22.438	25.799	0
Totaal - Parkeerbeheer		**26.659**	**-95**	**23.455**	**-23.414**	**26.816**	**-157**
Riolering	GRP 2011-2015	32.192	-1.348	27.964	-28.004	32.192	0
	GRP 2016-2020 (1500083091)	3.810	-515	3.034	-3.012	3.810	0
Totaal - Riolering		**36.002**	**-1.863**	**30.998**	**-31.016**	**36.002**	**0**
Ruimtelijke ontwikkeling	Stedlijke visie 2030	125	-125	1.168	-1.168	1.168	-1.043
	Buitengebied (17113)	32	-32	70	-68	70	-37
Totaal - Ruimtelijke ontwikkeling		**157**	**-157**	**1.237**	**-1.235**	**1.237**	**-1.080**
Stadsdeelbeheer	Zomernota 2017 1600105628	5.000	0	804	-804	5.000	0
	Toegangssysteem Stadserf [1700034676]	210	0	22	-22	210	0
	PB 17-20 1600052721	0	0	149	-149	149	-149
Totaal - Stadsdeelbeheer		**5.210**	**0**	**976**	**-976**	**5.359**	**-149**
Interne dienstverlening	Zomernota 2017 (1600105628)	990	0	19	0	990	0
	Vervangingsinvestering ISC PB 17-20 (1600052721)	110	0	40	-40	110	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 18-21 (1700064614)	2.030	0	0	0	2.030	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 17-20 (1600052721)	675	0	30	0	675	0
	Vervangingsinvestering IT PB 18-21 (1700064614)	2.764	-1.169	0	0	2.764	0
	Vervangingsinvestering IT PB 17-20 (1600052721)	1.357	0	718	-718	1.357	0
	Flexwerken H&S CR 2014 (17113)	138	0	39	-20	138	0
Totaal - Interne dienstverlening		**8.064**	**-1.169**	**846**	**-778**	**8.064**	**0**

Publieksdienstverlening	Vervangingsinvestering PDV PB 16-19 (150066679)	75	0	39	0	75	0
	Vervangingsinvestering PDV PB 18-21 (1700064614)	25	0	0	0	25	0
Totaal - Publieksdienstverlening		**100**	**0**	**39**	**0**	**100**	**0**
Vastgoed	Vervangingsinvestering OHV PB 18-21 (1700064614)	500	0	0	0	500	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 17-20 (1600052721)	1.000	0	13	0	1.000	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 18-21 (1700064614)	1.000	0	0	0	1.000	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 17-20 (1600052721)	200	0	0	0	200	0
Totaal - Vastgoed		**2.700**	**0**	**13**	**0**	**2.700**	**0**
Afgesloten OUD	Afgesloten INV OUD	388	-388	306	-339	388	0
Totaal - Afgesloten OUD		**388**	**-388**	**306**	**-339**	**388**	**0**
Totaal - Geheel		**172.025**	**-42.909**	**99.158**	**-96.144**	**175.421**	**-3.395**

Toelichting

Projecten economische ontwikkeling
Havengebied
De raming van de lasten komt hoger uit dan begroot. Hier staan echter baten tegenover in de vorm van subsidiegelden. Per saldo is er geen afwijking. Het investeringsproject is hiermee afgesloten.

Locatieontwikkeling
Wesselerbrink Noord (15139)
Er is sprake van extra kosten, waar ook extra dekking tegenover staat. Per saldo is er geen afwijking. Het investeringsproject is hiermee afgesloten.

Stadsweide Koningsplein (14234)
Er is sprake van extra lasten en extra baten als gevolg van de financiële transacties die voortkomen uit de overeenkomst met het MST inzake parkeren en aanleg Koningsplein en de aanpassingen Van Heek Garage. Per saldo is er geen afwijking. Het investeringsproject is hiermee afgesloten.

Locatieontwikkelingen
Er is sprake geweest van niet begrote baten en lasten door administratieve boekingen als gevolg van BBV wetgeving. Per saldo is er geen afwijking. Het investeringsproject is hiermee afgesloten.

Parkeerbeheer
De Notitie materieel vaste activa (publicatie december 2017) van de commissie BBV en de hieruit voortkomende wijzigingen zijn verwerkt in de gerealiseerde cijfers. De begrotingscijfers tot en met 2017 zijn niet gewijzigd. In 2018 worden de begrotingscijfers conform de Notitie materieel vaste activa aangepast.

Ruimtelijke ontwikkeling
Buitengebied en Stedelijke visie

Er is sprake van extra lasten t.o.v. begroot. Hiertegenover staan extra baten die niet waren begroot. Per saldo is er geen afwijking.

Stadsdeelbeheer
PB 17-20 1600052721
Betreft de aanschaf van voertuigen. Bij de Programmabegroting 2017 is krediet hiervoor geregeld (200.000 euro), echter is de bijbehorende begrotingswijziging niet verwerkt. Per saldo valt de realisatie 51.000 euro lager uit, doordat er minder voertuigen zijn vervangen dan begroot.

Zomernota 2017 1600105628
Alle investeringen met maatschappelijk nut, waaronder infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken, worden met ingang van boekjaar 2017 geactiveerd als gevolg van de gewijzigde BBV regelgeving. Tot 2017 was dit geen verplichting. Vanaf begrotingsjaar 2018 zal dit ook in de begroting worden opgenomen. Er wordt nu niet meer wordt geactiveerd dan nu beschikbaar is in de budgetten voor 2017.

9.4. SiSa

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018

OCW	D1	**Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld-**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1 / 01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1 / 02*				
			€ 1.264.220	€ 0				
OCW	D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021 Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Contact gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1A / 01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1A / 02*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D1A / 03*			
			€ 396.728	€ 0	€ 791.123			
OCW	D9	**Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)** **Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017** **Gemeenten**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*		
			€ 5.422.093	€ 1.598.733	€ 64.874	€ 2.525.999		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 07*	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 08*		
			1					
OCW	D10	**(Volwassenen)Onderwijs 2015-2018** **Participatiewet** **Contactgemeenten**	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 01*	Besteding (jaar T) van educatie bij roc's *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 02*	Besteding (jaar T) van educatie bij andere aanbieders dan roc's *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 03*	Besteding (jaar T) van educatie totaal (automatisch) *Aard controle nvt* *Indicatornummer: D10 / 04*	Ten minste 25% besteed aan roc's ja/nee (automatisch) *Aard controle nvt* *Indicatornummer: D10 / 05*	
			€ 2.064.668	€ 2.318.881	€ 0	**€ 2.318.881**	**ja**	
			Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 06*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 07*				
			€ 201.767	€ 0				
IenW	E26	**Spoorse doorsnijdingen, tranche 1** **Regeling eenmalige uitkeringen spoorse doorsnijdingen**	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is) Afspraak *Aard controle R* *Indicatornummer: E26 / 01*	Aantal afgeronde projecten (jaar T) Realisatie *Aard controle R* *Indicatornummer: E26 / 02*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E26 / 03*			
			1	0	Nee			
EZK	F1	**Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding**	Totale besteding (jaar T) ten last van Rijksmiddelen (automatisch berekend) *Aard controle R* *Indicatornummer: F1 / 01*	Projectnaam / nummer *Aard controle N.v.t.* *Indicatornummer: F1 / 02*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per woning *Aard controle R* *Indicatornummer: F1 / 03*	Is de bestemming gewijzigd Ja/Nee *Aard controle D1* *Indicatornummer: F1 / 04*	Indien woning verplaatst: conform de ingediende perceelschets Ja/Nee *Aard controle D1* *Indicatornummer: F1 / 05*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: F1 / 06*
			1 € 210.953	UWHS170024	€ 5.529	Nee		Nee
			2	UWHS170056	€ 205.424	Nee		Nee
			Kopie Projectnaam / nummer *Aard controle N.v.t.* *Indicatornummer: F1 / 07*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen tot en met (Jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: F1 / 08*				
			1 UWHS170024	€ 5.529				
			2 UWHS170056	€ 205.424				
SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017** **Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.**	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 94.051.164	€ 1.628.640	€ 4.439.163	€ 25.819	€ 428.631	€ 3.603
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 508.216	€ 56.747	€ 0	€ 1.187.364	€ 0	Ja
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2017** **Besluit bijstandverlening**	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 778.339	€ 421.222	€ 99.313	€ 805.190	€ 159.340	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	H1	**Ministeriële regeling heroinebehandeling** **Gemeenten**	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Afspraak *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 01*	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T) Realisatie *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: H1 / 03*	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T-1) Afspraak *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 04*	Gerealiseerde behandelplaatsen (jaar T-1) Realisatie *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 05*	
			26	26	€ 757.171	26	26	
IenW	E27B	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden** **Provinciale beschikking en/of verordening** **Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen**	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 03*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 04*	**Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen** **Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen** *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 05*	
			1 2015/0202340	€ 1.735.116	€ 1.400.848			
			2 2015/0363129	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B/ 06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*	
			1 2015/0202340	€ 2.224.875	€ 1.737.037		Nee	
			2 2015/0363129	€ 0	€ 0		Nee	

9.5. IMG

Financieel overzicht van inzet provinciale subsidie en gemeentelijke middelen

Project	Beschikkings-nummer provincie	Project afgerond / eindverant woording ja-nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen t/m 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2016 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv Bijdrage derden t/m 2016 (conform baten/lasten stelsel	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen in 2017 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen in 2017 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv Bijdrage derden t/m 2017 (conform baten/lasten stelsel	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m 2017 (conform baten / latenstelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2017 (conform baten / latenstelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
	Aard controle:	D1	D1	R	R	R	R	R	R	R	R	D1	D1
INVESTEREN MET GEMEENTEN													
in 2017 vervallen													
Grote Stedenbeleid - Investeren in Overijssel													
Twekkelerz./Bothoven	2011/0091692	ja	500.000	91.788	172.442	1.748.747	359.535	8.123	1.748.747	451.323	180.565	1-7-2017	verlenging verleend
7466210-9426101													
OANT													
NRO in de performance Factory	1700017939	nee	2.500.000	0	0	0	1.000.000	-		1.000.000	-	31-12-2017	
871-6501775													
Noordelijke Stationsomg CS Enschede	1500049405	nee	300.000	300.000	559.107	0	-	166.600		300.000	725.707	31-12-2017	
7471066													
Verbindingszone Stads campus - Binnenstad	1500050337	nee	1.000.000	496.956	0	300.000	57.911	-	300.000	554.867	-	31-12-2018	
7433550-7433551													
Doorontwikkeling Internationale School	1600007134	nee	2.000.000	1.019.750	0		532.908	-		1.552.658	-	31-12-2019	
6700525													
DU V&V infra & niet infra 2016													
BDU-DV 2016	2016/0049800	ja	589.474	273.308	357.864		59.035	94.117		332.343	451.981	31-12-2017	
BDU-UVP 2016 ontvlochten route stadsveld	2016/0155898	ja	137.500	13.650	40.950		123.850	508.059		137.500	549.009	31-12-2017	
Ontsluiting Technology Base Twente	2016/0237127	ja	1.036.509	127.012	127.011		-	-		127.012	127.011	31-12-2017	1)

1) Provincie heeft het project zelf uitgevoerd. Beschikking is door de Provincie ingetrokken zie brief 19-01-2018.

Overige gegevens

10. Vaststellingsbesluit en controleverklaring

10.1. Vaststellingsbesluit

Besluit

Van de Raad van de gemeente Enschede, gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 5 juni 2018.

1. De Gemeenterekening 2017 vast te stellen.
2. In te stemmen met de bestemmingsvoorstellen van 362.000 euro en de dekking van het nadelig jaarrekeningsaldo 2017 van 8,7 miljoen euro.
3. In te stemmen met mutaties in de reserves resulterend in een toename van de reserves met 14,6 miljoen euro.
4. Kennis te nemen van de rapportage van de accountant over 2017.

Vastgesteld in de vergadering van .

De Griffier, De Voorzitter,

R. M. Jongedijk dr. G.O. van Veldhuizen

10.2. Controleverklaring

PERSBERICHT

Gemeente Enschede

Enschede, 5 juni 2018

De economie in Enschede trekt aan, maar de stijgende kosten in het sociaal domein blijven een zorg

Jaarrekening 2017

De gemeente Enschede sluit 2017 af met een minder negatief resultaat dan begroot en verbetert de financiële positie. In 2016 is het positieve rekeningresultaat opzij gezet om het verwachte tekort in 2017 op te vangen. Daarnaast zagen we halverwege 2017 het tekort in het sociaal domein verder toenemen en daarom is bij de Zomernota 2017 bijgestuurd en een deel van de algemene reserve ingezet om dit op te kunnen vangen. De kosten van de stijgende zorgbehoefte van onze inwoners zijn al enkele jaren groter dan de middelen die we hiervoor krijgen vanuit het Rijk. Hoewel de economie aantrekt, het aantal banen stijgt en we kansen blijven grijpen, kunnen we daardoor niet maximaal profiteren van de aantrekkende markt.

Onvoldoende rijksbudget sociaal domein

De gemeente heeft de afgelopen jaren veel zorgtaken overgenomen van het Rijk. De kosten van bijvoorbeeld de jeugdzorg, huishoudelijke hulp en schulphulpverlening zijn enorm gestegen in Enschede. Dit resulteert erin dat de gemeente niet uit komt met de middelen die het tot haar beschikking heeft. Wethouder Financiën, Eelco Eerenberg, maakt zich zorgen over de te lage budgetten in het sociaal domein. ‘Iedereen die zorg en ondersteuning verdient krijgt dit ook. Aangezien de rijksmiddelen die we hiervoor krijgen beperkt zijn, komen we helaas niet uit met de budgetten die er voor staan. Ik zet me in om ervoor te zorgen dat de verdeling van middelen van het Rijk in de toekomst voor Enschede recht doet aan de situatie waarin we verkeren’.

Aantrekkelijke winkelstad, dynamiek en lage werkloosheid

Het afgelopen jaar werd gekenmerkt door een aantrekkende economie die in vele facetten zichtbaar werd in Enschede. Zo steeg het aantal arbeidsplaatsen met 2,4 procent van 84.000 in 2016 naar 86.000 in 2017. Dat is een grotere stijging dan landelijk gemiddeld. De werkloosheid daalde het afgelopen jaar naar een percentage van 7,1 procent. Het aantal bezoekers aan de binnenstad steeg van 198.000 per week in 2016 naar 205.000 per week in 2017.

Dat volop is ingezet op het verder versterken van grootstedelijke kwaliteit in Enschede, werpt momenteel zijn vruchten af. Dit is vooral zichtbaar in de binnenstad en het binnensingelgebied. De winkelleegstand daalde het afgelopen jaar tot onder de 10

Concerncommunicatie
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

Bezoekadres:
Hengelosestraat 51
www.enschede.nl

Algemeen telefoonnummer: 053 4818181
Doorkiesnummer: 053 4818042
Faxnummer: 053 4818183

procent. Dat de Enschedese binnenstad een gewilde locatie is, blijkt onder meer uit de komst van vele nieuwe investeerders en winkelformules.

Maatregelen

In 2016 is het positieve rekeningresultaat opzij gezet om het verwachte tekort in 2017 op te vangen. In 2017 is vervolgens hard gewerkt aan het bijsturen en beperken van het nadelige exploitatieresultaat. Hoewel bij de zomernota 2017 een nadelig resultaat van 9,8 miljoen euro was voorzien hebben we dit door bijsturingsmaatregelen kunnen beperken tot een bedrag van 8,4 miljoen euro. Door het gevoerde beleid is de algemene reserve voor circa 1,4 miljoen euro minder aangesproken dan bij de Zomernota was voorzien. De reserves zijn in 2017 toegenomen met 6,2 miljoen euro tot een bedrag van 104,4 miljoen euro.

De knellende rijksbudgetten vormen ook voor 2018 een probleem, waardoor niet alle ambities waargemaakt kunnen worden. Wethouder Financiën, Eelco Eerenberg, bevestigt dat de gemeente Enschede voor een uitdaging staat: ‘Maar dat wisten we van tevoren. Met de transformatie in het sociaal domein zijn we op de goede weg, maar we zijn nog niet zover dat we de lagere rijksbudgetten kunnen opvangen. We blijven er in Den Haag op hameren dat we meer geld nodig hebben om de taken in het sociaal domein, zoals vastgelegd in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015, Participatiewet en Jeugdwet, goed uit te kunnen voeren. En ondertussen blijven we natuurlijk werken aan een duurzame toekomst, zodat we blijvende oplossingen vinden voor de ontstane tekorten.’

Inlichtingen voor de pers:

Met de jaarrekening legt het Enschedese college financiële verantwoording af over het afgelopen jaar. In het verslag wordt ingegaan op de belangrijkste beleids- en financiële resultaten ten aanzien van de voornemens zoals die in de programmabegroting van 2017 staan opgesteld.

Op 18 juni is de behandeling van de jaarrekening 2017 in de rekeningencommissie. Op 25 juni volgt de behandeling in de stedelijke commissie en op 2 juli zal de Raad zich definitief buigen over het stuk. De resultaten die op dit moment genoemd worden zijn onder voorbehoud van verdere controle.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Evy Goessen, Senior Communicatieadviseur, 06-28549434

In de bijlage vindt u de jaarrekening.

Concerncommunicatie
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

Bezoekadres:
Hengelosestraat 51
www.enschede.nl

Algemeen telefoonnummer: 053 4818181
Doorkiesnummer: 053 4818042
Faxnummer: 053 4818183

Deloitte.

Accountantsverslag 2017

Gemeente Enschede

31 mei 2018

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Enschede
Postbus 20
7500 AA Enschede

Datum
31 mei 2018

Ons kenmerk
3114559610/concept

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2017 van de gemeente Enschede aan. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2017 van de gemeente Enschede.

De jaarrekening 2017 van de gemeente Enschede geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2017 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede. Bij deze jaarrekening zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid te verstrekken, met een paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden.

Wij bespreken onze bevindingen met de Rekeningencommissie

Wij bespreken deze rapportage graag met de Rekeningencommissie en zullen eventuele vragen die u heeft, beantwoorden. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de portefeuillehouder financiën en de betrokken medewerkers financiën.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. M. Knip RA

C.c. college van burgemeester en wethouders

CONCEPT

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2017 1
Inleiding 3
De financiële positie van uw gemeente 5
Belangrijkste bevindingen uit onze controle 9
Interne beheersing vanuit onze interim-controle 16
Overige aangelegenheden 18
Bijlagen 19

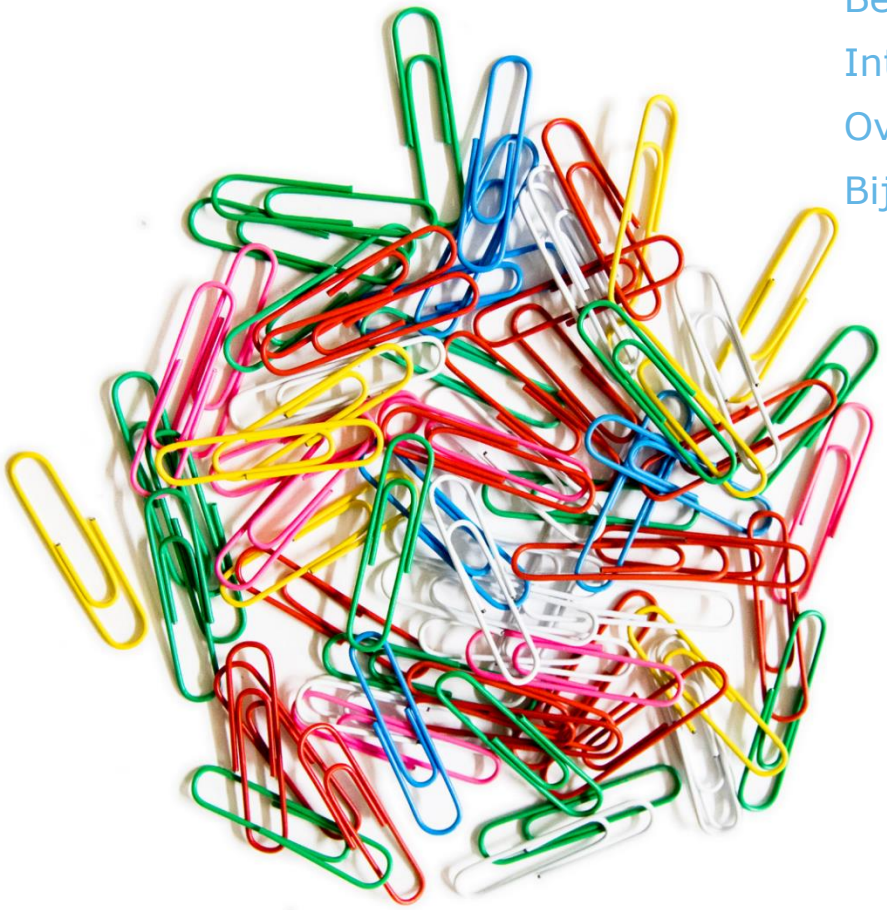

CONCEPT

Bestuurlijke samenvatting controle 2017

Conclusies jaarrekeningcontrole 2017

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid, waarbij wij een paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden (ten aanzien van leningverstrekking FC Twente) hebben opgenomen. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 7,6 respectievelijk € 22,8 miljoen. • Wij hebben geen begrotingsonrechtmatigheden geconstateerd die wij mee moeten wegen in ons oordeel.	Toelichting
Financiële positie	• De ratio van het weerstandsvermogen per ultimo 2017 is gedaald van 1,3 naar 1,1 ten opzichte van 2016. Deze bevindt zich binnen de gestelde bandbreedte en op basis hiervan constateren wij dat de financiële positie van uw gemeente ultimo 2017 voldoende is, gelet op de door u onderkende risico's. • De financiële positie in termen van weerstandsvermogen, solvabiliteit en netto schuldquote is licht toegenomen. Daarbij merken wij op dat de structurele exploitatieruimte (verder) is gedaald ten opzichte van voorgaand jaar.	Toelichting
Interne beheersing	• Op basis van onze tussentijdse en jaareinde controlewerkzaamheden hebben wij enkele tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersingsmaatregelen. • Wij kunnen niet steunen op de IT-omgeving en hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden verricht, waaronder detailcontroles. • Wij stellen vast dat het proces van totstandkoming van de jaarrekening van voldoende niveau is.	Toelichting
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarverslageving (jaarverslag en jaarrekening) voldoet aan de meest actuele BBV-voorschriften. Zo is op adequate wijze invulling gegeven aan bijvoorbeeld de verplichte beleidsindicatoren, de diverse kengetallen, de verplichte indeling en verantwoording van de taakvelden en de gewijzigde voorschriften ten aanzien van de winstneming op de grondexploitatie. • Wij zijn van mening dat de gehanteerde verslaggeving en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.	Toelichting
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd en bijgesteld en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en verwachte resultaten. • Uit de actualisaties per ultimo 2017 van de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 38,7 miljoen op contante waarde (2016: € 40,6 miljoen tekort).	Toelichting

	• In 2017 is ter grootte van € 9,5 miljoen tussentijdse winst genomen op basis van Bbv-voorschriften.	
Overige gemeentespecifieke onderwerpen	• Wij hebben géén controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage en IMG-bijlage 2017 geconstateerd. • Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2017 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2017 van de gemeente Enschede voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.	Toelichting

Belangrijkste actiepunten voor boekjaar 2018

IT-omgeving	• Het doorontwikkelen van interne beheersingsmaatregelen betreffende de geautomatiseerde gegevenswerking in het kader van het optimaliseren van een voldoende betrouwbare en continue werking van de IT-omgeving. • De gemeente Enschede heeft hiertoe een verbeterplan opgesteld waarin de opvolging van bovengenoemde bevindingen is meegenomen (programmaplan digitale veiligheid).	Toelichting
PGB's	• Interne controle op prestatielevering (getrouwheid) en rechtmatige besteding persoonsgebonden budgetten (PGB's) verder vormgeven om de resterende onzekerheden in 2018 weg te nemen.	Toelichting
EU-aanbesteding	• Met de invoering van het "Purchase to Pay" systeem (P2P) kiest u er voor om een preventieve maatregel (application control) in te bouwen waarbij iedere bestelling groter dan € 25.000 door een inkoopadviseur moet worden beoordeeld. Wij delen uw mening dat zaken als 'cultuur' en 'eigenaarschap' in combinatie met de getroffen beheersmaatregelen in de basis voldoende waarborgen bieden.	Toelichting
Frauderisicoanalyse	• In onze voorgaande rapportages hebben wij u geattendeerd op het belang van periodieke frauderisicoanalyses als vast onderdeel van de interne beheersingsomgeving. U heeft dit vormgegeven door opname in de halfjaarlijkse risicomanagement gesprekken. • Wij adviseren om het fraudebeheersingsproces in te richten en te formaliseren en de uitkomsten hiervan zichtbaar te evalueren en te borgen in het planning en control systeem.	Toelichting

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2017

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2017 van gemeente Enschede uitgevoerd en wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij deze jaarrekening, met een paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden.

Er zijn geen noemenswaardige afwijkingen

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op het vermogen of resultaat van de gemeente.

Er is rechtmatig gehandeld

Op basis van onze controlewerkzaamheden hebben wij geconcludeerd dat alle financieel relevante aspecten van wetgeving en verordeningen, zoals opgenomen in uw normen- en toetsingskader, door het college zijn nageleefd en dat zowel de baten en lasten over 2017 als de balansmutaties in 2017 rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden voor de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die een impact hebben op de strekking van de controleverklaring.

De begrotingsoverschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en zijn goed toegelicht.

Er is geen sprake van controleverschillen (feitelijke afwijkingen) ten aanzien van rechtmatigheid. Dit met uitzondering van de Persoonsgebonden budgetten (PGB).

Onzekerheden in de bestedingen sociaal domein

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft – net als over 2016 – een afkeurende controleverklaring bij de verantwoordingen 2017 verstrekt vanwege rechtmatigheidsafwijkingen.

Uw gemeente heeft voor 2017 aanvullende interne controle maatregelen uitgevoerd over een beperkte periode op basis van een waarneming op 60 dossiers. De uitkomsten hiervan geven een eerste indicatie van de geleverde zorg, maar bieden nog onvoldoende basis voor onze oordeelsvorming.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2017 leidt tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en rechtmatigheid van in totaal € 6,4 miljoen.

Deze onzekerheden vallen binnen de tolerantie van € 22,8 miljoen en hebben daarmee geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2017.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u in bijlage A1 en A2 van deze rapportage aan.

De SiSa-bijlage en IMG-bijlage geven een getrouw beeld

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage en IMG-bijlage 2017 geconstateerd.

De wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is nageleefd

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2017 niet strijdig zijn met de Wet normering bezoldiging top-functionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en

Wij verstrekken een goedkeurende controle-verklaring bij de jaarrekening 2017.

De onzekerheden van € 6,4 miljoen van de PGB-bestedingen vallen binnen de tolerantie van € 22,8 miljoen en hebben geen invloed op de strekking van de controle-verklaring.

CONCEPT

dat de jaarrekening 2017 van de gemeente Enschede voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 15 november 2017 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2017. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Enschede (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het aan uw raad op 12 maart 2018 door het college ter kennisname aangeboden normenkader 2017.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2017 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Enschede

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectieve zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2017. In 2017 zijn er – naast de aanvullende toelichting op tussentijdse winstname uit de grondexploitaties – geen wijzigingen van materieel belang voorgedaan in toegepaste verslaggevingsgrondslagen (Bbv) die een aanzienlijke invloed hebben gehad op de financiële resultaten of positie van de gemeente.

Wij hebben vastgesteld dat de jaarverslaggeving 2017 voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften (Bbv) en dat het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening 2017.

De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd

De grondexploitaties bevatten aannames en oordelen en de post voorraden vormt daarmee een belangrijke schattingspost in de jaarrekening 2017.

Wij hebben het proces waarmee het management de grondexploitaties actualiseert beoordeeld en wij hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden omvatten het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de realiteit van de aannames, de juistheid van de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen.

Wij zijn van mening dat de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2017 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleverordening:

- Voor fouten is de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 7.583.580**
- Voor onzekerheden is de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 22.750.740**

Als rapportagetolerantie geldt 10% van bovengenoemde tolerantie voor fouten (afgerond € 750.000).

De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd en bijgesteld en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en verwachte resultaten.

Uit de actualisaties van de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 38,7 miljoen op contante waarde (2016: € 40,6 miljoen).

CONCEPT

De financiële positie van uw gemeente

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een analyse van het vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente neemt toe

In het Bbv, de verslaggevingsregels van gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten 2017 bedraagt € 6,2 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 14,6 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2017 € 8,4 miljoen nadelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	**2017**	**2016**	**2015**	**2014**
Eigen vermogen per 1 januari	**98.229**	**108.847**	**105.136**	**106.749**
Tussentijdse resultaatbestemming	14.623	-23.746	-4.164	-4.046
Gerealiseerde resultaat	-8.387	13.128	7.875	13.058
Totaal (*'saldo van baten en lasten'*)	**6.236**	**-10.618**	**3.711**	**9.012**
Herrubricering riolering en afval (2014)	-	-	-	-10.625
Eigen vermogen per 31 december	**104.465**	**98.229**	**108.847**	**105.136**

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2017 15,5 % van het balanstotaal (2016: 14,0 % van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende.

CONCEPT

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	715.251	
Totale lasten	-709.015	
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		**6.236**
Af: stortingen in reserves	-49.343	
Bij: onttrekkingen aan reserves	34.719	
Saldo mutaties reserves		-14.623
Gerealiseerd resultaat		**-8.387**

De exploitatie over 2017 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 6,2 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 8,0 miljoen. Dit is een voordeel van afgerond € 14,2 miljoen.

Het belangrijkste verschil ten opzichte van de begroting betreft het voordeel als gevolg van tussentijdse winstname op de grondexploitaties (€ 9,5 miljoen voordelig).

In hoofdstuk 8.1 van de jaarstukken is een analyse op de afwijkingen op de algemene dekkingsmiddelen opgenomen. In hoofdstuk 8.2 van de jaarstukken ("Toelichting overzicht van saldo van baten en lasten in de jaarrekening") wordt in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

Voor een nader gedetailleerd inzicht van de afwijkingen en de verklarende toelichting hierop verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, opgenomen in hoofdstuk 8.2 van uw jaarstukken.

Op pagina 12 van deze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen begrote en werkelijke lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

Saldo van baten en lasten

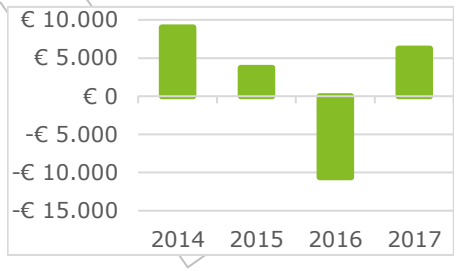

Mutaties in reserves

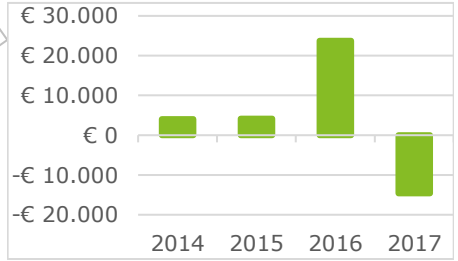

Gerealiseerd resultaat

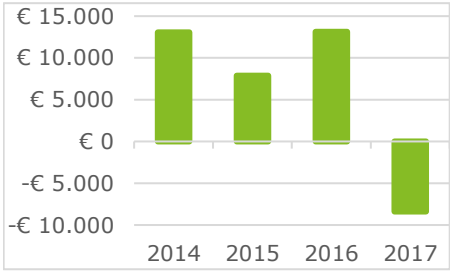

CONCEPT

Het weerstandsvermogen is licht gedaald

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De beschikbare weerstandscapaciteit (voor samenstelling verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2017) bedraagt, exclusief het voorstel tot resultaatbestemming, € 59,2 miljoen (2016: 59,4 miljoen). Er is dus sprake van een lichte daling (ad 0,3%) van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2017 ten opzichte van 2016.

De inventarisatie van risico's die in de paragraaf weerstandsvermogen (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen. Daarbij wordt een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente en welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op de gewijzigde risico's en de top 10 van grootste (overige) risico's.

Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie door middel van een simulatie (Monte Carlo) berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij het vastgestelde zekerheidspercentage van 90%.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van afgerond € 56,3 miljoen (2016: € 46,3 miljoen), inclusief risico's van grondexploitaties van € 22,7 miljoen (2016: € 15,5 miljoen) die inhoudelijk worden toegelicht in de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag 2017. Ten opzichte van 2016 is sprake van een stijging van de gekwantificeerde risico's met per saldo € 10,0 miljoen, wat vooral wordt veroorzaakt door een toename van risico's vanuit de grondexploitaties bedrijventerreinen ad € 7,2 miljoen en € 2,8 miljoen toename vanuit met name de leningverstrekking en garantstelling aan FC Twente.

De lichte afname van de beschikbare weerstandscapaciteit en de stijging van de benodigde weerstandscapaciteit leiden ertoe dat de ratio van het weerstandsvermogen per ultimo 2017 minder gunstig is (op zekerheidsniveau 90% is deze 1,1 ten opzichte van 1,3 in 2016), maar dat deze zich binnen de door u gestelde bandbreedte van 1,0 – 1,4 bevindt. Op basis hiervan constateren wij dat de financiële positie van uw gemeente ultimo 2017 voldoende is, gelet op de door u onderkende risico's.

Voor meer gedetailleerde informatie over uw weerstandspositie verwijzen wij u naar hoofdstuk 3.2 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2017. Hierbij merken wij aanvullend op dat uw gemeente in deze paragraaf op een transparante en toereikende wijze inzicht geeft in het weerstandsvermogen en het systeem van risicobeheersing.

Overigens merken wij hierbij op dat de hierboven genoemde cijfers en ratio's niet aan een accountantscontrole of een beoordelingsopdracht zijn onderworpen.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

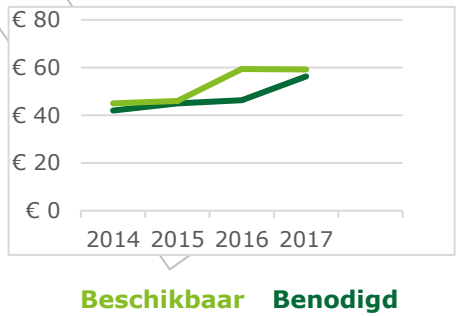

Ratio weerstandscapaciteit

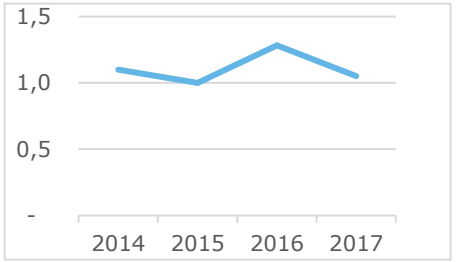

CONCEPT

De financieringspositie van de gemeente Enschede

Uit de financiële structuur per jaareinde, zoals hiernaast gevisualiseerd, is op te maken dat de op lange termijn benodigde financiering is gedaald door afschrijving van vaste activa. Daarbij is de beschikbare financiering op lange termijn ook gedaald door vooral aflossing van langlopende schulden

Wij verwijzen u voor nadere informatie naar de paragraaf financiering (hoofdstuk 3.4 van het jaarverslag 2017). Het tekort op de financieringspositie ("gouden balansregel") bedraagt 12,9% (ten opzichte van 12,4% eind 2016). Er is bewust gekozen voor kortlopende financiering, gezien de gunstige rente op 'kort geld'.

In hoofdstuk 3.2 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing", zoals opgenomen in uw jaarverslag 2017, wordt een weergave van een aantal belangrijke financiële kengetallen verstrekt zoals de solvabiliteitsratio en de 'netto schuldquote'. Hieruit is af te leiden dat uw financiële positie in termen van weerstandsvermogen, financiering en liquiditeit licht is verbeterd ten opzichte van 2016.

Financiering op lange termijn (in € 1.000)	**2017**	**2016**	**2015**	**2014**
Stand van de reserves	112.853	85.101	100.972	92.078
Gerealiseerd resultaat	-8.387	13.128	7.875	13.058
Voorzieningen	48.001	42.264	52.082	48.508
Schulden op lange termijn	370.610	400.094	433.594	507.497
Beschikbaar op lange termijn	**523.077**	**540.587**	**594.523**	**661.141**
Vaste activa	575.299	595.184	595.557	619.861
Voorraden	25.244	21.976	76.258	74.965
Vastgelegd op lange termijn	**600.543**	**617.160**	**671.815**	**694.826**
Financieringspositie	**-77.466**	**-76.573**	**-77.292**	**-33.685**

Financieringsstructuur (in miljoen)

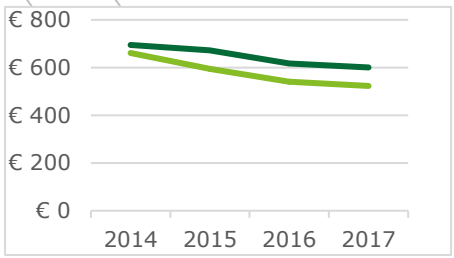

Financieringspositie (in miljoen)

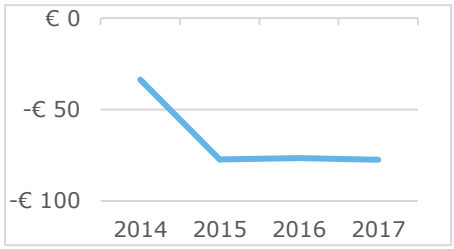

Uit het schema en de grafieken blijkt dat de financieringspositie licht is gedaald in 2017.

De **Gouden Balansregel** houdt in dat vaste activa (bezittingen die worden aangehouden voor langer dan 1 jaar) gefinancierd dienen te worden met langlopende passiva, te weten eigen vermogen, voorzieningen en lang vreemd vermogen.

CONCEPT

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Dit hoofdstuk bevat onze bevindingen die, volgens ons professionele oordeel, van belang zijn om te rapporteren

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2017. In 2017 zijn er de volgende wijzigingen in de verslaggevingsvoorschriften Bbv:

- Investeringen in activa met maatschappelijk nut.
- Toevoeging van het 'Overzicht taakvelden'.
- Toepassing Notitie materiele vaste activa.
- Toepassing Notitie overhead.
- Aanvulling notitie grondexploitatie: Tussentijds winst nemen (POC-Methode)

In 2017 zijn er – naast de aanvullende toelichting op tussentijdse winstname uit de grondexploitaties – geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevings-grondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente.

Significante (beeldbepalende) verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en de directie dat zij zich een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

Wij hebben het door het college en de directie toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevings-aspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevings-voorschriften.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2017 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2017 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2017 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en overzicht taakvelden en de SiSa-bijlage en IMG-bijlage).

In het onderdeel "programmaverantwoording" van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting

Bij onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd.

Het jaarverslag en overige gegevens en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar.

CONCEPT

en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

De accountantscontrole omvat daarom geen oordeel over de inhoudelijke juistheid en volledigheid van de informatieverstrekking opgenomen in de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen.

De grondexploitaties zijn deugdelijk geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitaties). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten, hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- *Planning*: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- *Programmering*: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- *Prijs*: de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan.
  Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw de Meerjaren Perspectief Grondbedrijf 2018 (MPG) en zijn ook vermeld in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag 2017.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente.
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden, is historische informatie representatief voor toekomstige situaties).

Wij hebben vastgesteld dat de uitgangspunten en veronderstellingen redelijk zijn tegen de achtergrond van de werkelijke uitkomsten in voorafgaande verslagperiodes, de huidige economische ontwikkelingen en niet strijdig zijn met voornemens en (vastgestelde) plannen van uw raad.

De grondexploitaties zijn voor de jaarrekening 2017 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd) en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen of tussentijds winst moet worden genomen.

Belangrijkste grexen (boekwaarde in miljoen)

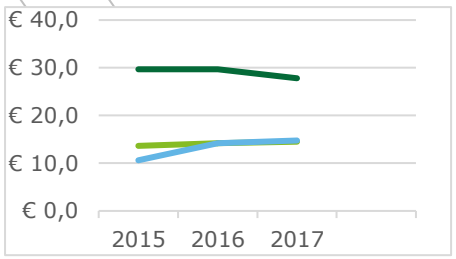

Eschmarke

Vaneker

Zuiderval

Totaal grexen (boekwaarde in miljoen)

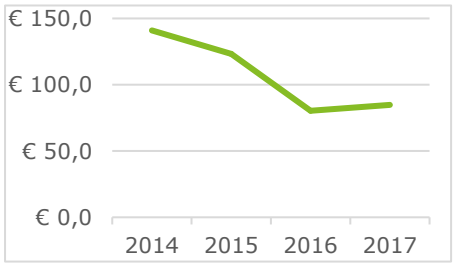

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

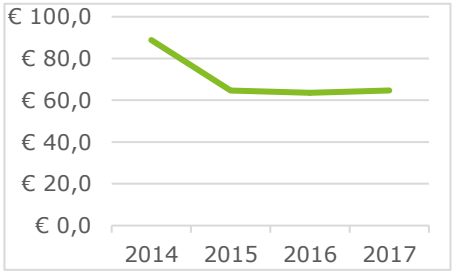

CONCEPT

Een overzicht van de ontwikkeling in boekwaarden van de belangrijkste grondexploitaties en de omvang van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) treft u op de voorgaande pagina aan.

Ultimo 2017 is op basis hiervan € 64,7 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen, om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten (2016: € 63,6 miljoen) te dekken. Daarnaast is in 2017 tussentijdse winst genomen ter grootte van € 9,5 miljoen.

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening en de tussentijdse winstname verwijzen wij u naar de paragraaf grondbeleid (hoofdstuk 3.8 van het jaarverslag) en de Meerjaren Perspectief Grondbedrijf 2018 (MPG), waar de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's worden toegelicht.

Zoals blijkt uit de figuren hiernaast dalen de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten en wordt nu een tekort van in totaal € 38,7 miljoen verwacht op contante waarde (2016: € 40,6 miljoen). Deze (verwachte) uitkomsten voor gecombineerd 'positieve' en 'negatieve' plannen zijn in belangrijke mate afhankelijk van de uitgangspunten voor de planning (fasering) en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode).

De rekenrente voor actualisatie grondexploitaties is juist berekend

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is juist berekend – op basis van de voorschriften van de Commissie BBV.

Voor de komende jaren geldt een bandbreedte van 0,5% ten opzichte van de gehanteerde rente (3,0%), waarbinnen bijstelling niet hoeft plaats te vinden.

Waardering "niet in exploitatie genomen gronden"

De overgangsbepaling voor de materiële vaste activa (gronden en terreinen) na de herclassificatie van niet in exploitatie genomen gronden in de jaarrekening 2016 heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een definitieve toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Afwaardering van een individueel perceel grond/complex kan hierbij niet over een aantal jaren worden gespreid.

De kwaliteit van de onderbouwingen en inschattingen (met name voorzieningen) bij het opstellen van de jaarrekening is goed

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren en waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen. Binnen de voorzieningen maakt u conform het Bbv onderscheid naar voorzieningen voor 'verplichtingen, verliezen en risico's', ter 'egalisering van kosten' ('groot onderhoud') en 'voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is'.

Vooral de voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's en de voorzieningen ter egalisering van kosten zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college. Dit geldt ook voor de inschatting van volwaardigheid van verstrekte leningen. Het college schat op basis van de kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren, wat de kans op ontvangst van vorderingen is en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Omdat schattingen per definitie subjectief zijn, besteden wij als uw accountant nadrukkelijk aandacht aan de onderbouwing en redelijkheid van de aannames van het college en het management.

Wij hebben als onderdeel van onze controle daarom uitvoerige gesprekken met het management, de directie en het college gevoerd over de aard van de risico's en de verwachtingen over de ontwikkelingen in de komende jaren.

Nog te maken kosten (in miljoen)

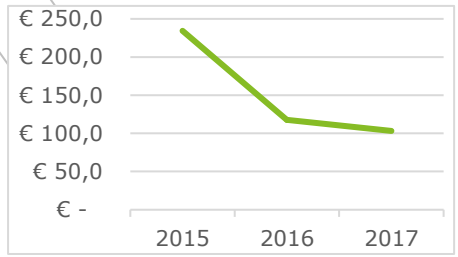

Te realiseren opbrengsten (in miljoen)

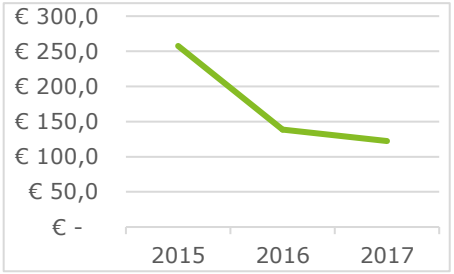

Resultaat (contante waarde in miljoen)

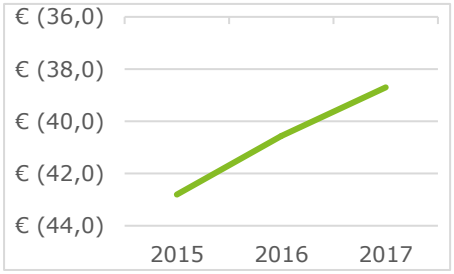

CONCEPT

Specifiek ten aanzien van de leningverstrekking aan FC Twente hebben wij geconcludeerd dat FC Twente tot op heden aan al haar verplichtingen heeft voldaan die voortvloeien uit de afgesloten leningsovereenkomst en tot en met het moment van opmaken van de jaarrekening 2017 er geen signalen of indicaties zijn dat FC Twente niet aan haar toekomstige verplichtingen zal kunnen voldoen.

Momenteel is FC Twente druk doende de begroting voor het seizoen 2018-2019 op te stellen wat een complexe opgave is mede als gevolg van de degradatie naar de Jupiler League. De mogelijke impact op de toekomstige financiële positie (met name de liquiditeitenstroom) is momenteel nog niet bekend. Het standpunt van het college is dat er op dit moment geen aanleiding is om een voorziening te treffen.

Wij verwijzen u naar de aanvullend opgenomen toelichting op de leningverstrekking (in de toelichting op de balans) en het feit dat het risicoprofiel van FC Twente is aangepast in de analyse van het weerstandsvermogen (zie paragraaf 3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Wij zijn van mening dat de gehanteerde uitgangspunten voor schattingen (voorzieningen) reëel en consistent zijn toegepast.

Sociaal domein (3 decentralisaties)

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft – net als over 2016 – een afkeurende controleverklaring bij de verantwoordingen 2017 verstrekt vanwege diverse rechtmatigheidsafwijkingen.

Uw gemeente heeft voor 2017 aanvullende interne controle maatregelen uitgevoerd over een beperkte periode op basis van een waarneming op 60 dossiers. De uitkomsten hiervan geven een eerste indicatie van de geleverde zorg, maar bieden nog onvoldoende basis voor onze oordeelsvorming.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen in de jaarrekening 2017 leidt tot een onzekerheid in onze controle voor de getrouwheid en rechtmatigheid van in totaal € 6,4 miljoen.

Deze onzekerheid valt binnen de tolerantie van € 22,8 miljoen en heeft daarmee geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2017.

Wij adviseren u voor 2018 de interne controle op de prestatielevering (getrouwheid) en een rechtmatige verstrekking van de persoonsgebonden budgetten verder te versterken, om de onzekerheden zoveel mogelijk terug te dringen.

Begrotingsoverschrijdingen zijn goed toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2017, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie over de prestatielevering (getrouwheid) voor de verantwoorde PGB-bestedingen leiden tot een onzekerheid in onze controle.

Deze onzekerheden hebben – gezien de omvang – geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

CONCEPT

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2017 van de Commissie BBV.
De belangrijkste inhoudelijke aanpassing betreft de vaststelling dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel.

Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het volgende figuur is op 3 programma's een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren.

Deze overschrijdingen zijn in te delen in categorieën zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2017 (paragraaf 4.2.3) en hieronder in de tabel ook door ons vermeld.

Verschillen tussen begrote en werkelijke lasten (in duizenden)

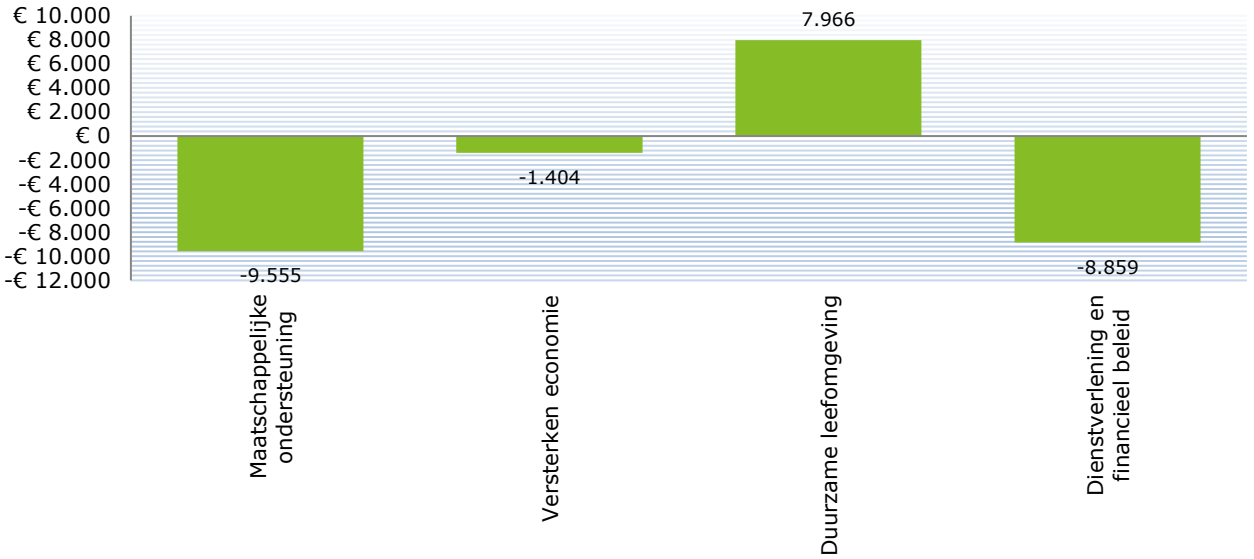

Begrotingsoverschrijdingen

Maatschappelijke ondersteuning (totaal € 9,6 miljoen)	Veroorzaakt door hogere lasten Jeugd en Wmo. Is eerder aan uw raad gemeld, maar niet als formele begrotingswijziging verwerkt.
Versterken economie (totaal € 1,4 miljoen)	Veroorzaakt door hogere lasten bijstand en arbeidsmarktparticipatie. Is eerder aan uw raad gemeld, maar niet als formele begrotingswijziging verwerkt.
Dienstverlening en financieel beleid *(totaal € 8,9 miljoen)*	Veroorzaakt door hogere afwaardering van vastgoed, voorgeschreven op basis van Bbv. Is eerder aan uw raad gemeld, maar niet als formele begrotingswijziging verwerkt.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijding naar de analyse van afwijkingen tussen de begroting en het overzicht van baten en lasten, zoals opgenomen in hoofdstuk 8.4 van de jaarrekening 2017.

Hiermee legt uw gemeente op een adequate wijze verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2017.

De geconstateerde lasten- en kredietoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt hebben geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Europees aanbesteden is rechtmatig

Uit de uitgevoerde controlewerkzaamheden voor de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die een impact hebben op de strekking van de controleverklaring.

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage en IMG-bijlage 2017 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2017. Hierbij stellen wij de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren) vast.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Bij de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

De Wet Normering topinkomens (WNT) is nageleefd

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.
De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2017 niet meer bedragen dan € 181.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten het salaris openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2017 is voor geen van de topfunctionarissen en overige medewerkers sprake van een overschrijding van de grensbedragen.

Wellicht ten overvloede maken wij u erop attent dat met ingang van 1 januari 2018 WNT-instellingen verplicht zijn de WNT-verantwoording openbaar toegankelijk op internet te publiceren voor een periode van tenminste zeven jaar.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2017 niet strijdig zijn met de Wet normering bezoldiging top-functionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en dat de jaarrekening 2017 van de gemeente Enschede voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptie-wetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptie regels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat de directie daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de rekeningencommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's,

CONCEPT

waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop zij deze beheerst.

Wij hebben het college geattendeerd op het belang van periodieke frauderisicoanalyses, bijvoorbeeld met gebruik van de 'fraudedriehoek', als vast onderdeel van de interne beheersingsomgeving. Uw gemeente heeft dit vormgegeven door opname in de halfjaarlijkse risicomanagement gesprekken. Wij hebben ten tijde van de jaarrekeningcontrole echter nog niet kunnen vaststellen dat een formele frauderisicoanalyse (inclusief het corruptierisico) beschikbaar is binnen de gemeente.

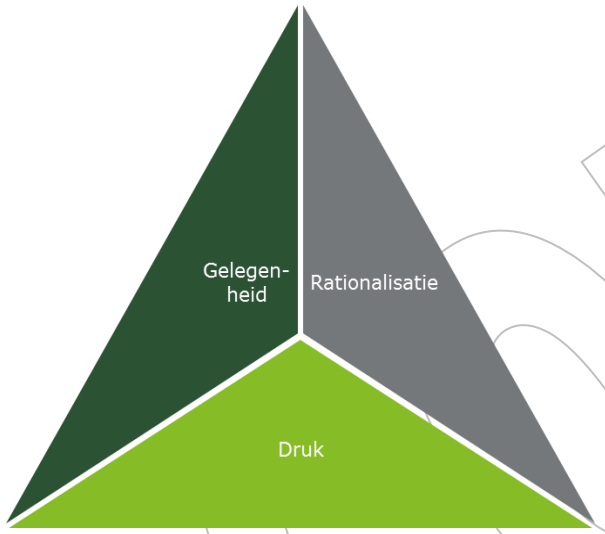

Wij adviseren om het fraudebeheersingsproces in te richten en te formaliseren en de uitkomsten hiervan zichtbaar te evalueren en te borgen in het planning en control systeem.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen van fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering en naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als *geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als* gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het door-breken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Wij hebben op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden geen aanwijzingen van gevallen van materiële fraude.

CONCEPT

Interne beheersing vanuit onze interim-controle

De belangrijkste bevindingen uit onze boardletter 2017

De interne (financiële) beheersing is op orde

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2017 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2017. Onderstaand hebben wij in samenvattende vorm onze belangrijkste bevindingen opgenomen.

Tijdens de uitgevoerde interim-controle hebben wij de procesrisico's onderzocht, waarbij wij ons primair hebben gericht op de opzet, het bestaan en (waar mogelijk en relevant) de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens en de rechtmatige besteding van baten, lasten en balansmutaties.

Op basis van onze werkzaamheden zijn wij van mening dat de interne beheersing in het kader van een betrouwbare jaarrekening en financiële rechtmatigheid binnen de gemeente Enschede voldoende op orde is. Op een aantal processen hebben wij geen bevindingen geconstateerd.

Tegelijkertijd stellen wij vast dat er een deel van onze adviezen uit voorgaand jaar thans geïmplementeerd wordt en daarmee (nog) niet volledig opgevolgd is.

Met de interim-controle 2018 toetsen wij de opvolging van onze aanbevelingen.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving verdient aandacht

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen gaan over de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een steeds dominantere plaats in binnen uw organisatie voor een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in onze controleaanpak en -uitvoering.

Wij hebben onze IT-specialisten een inventarisatie laten uitvoeren aangaande de general computer controls. Op basis van het testen van deze algemene IT-beheersingsmaatregelen hebben wij relevante bevindingen geconstateerd met betrekking tot de algemene IT-beheersingsmaatregelen bij gemeente Enschede, die van invloed zijn op die controleaanpak. Naar onze mening vereisen deze algemene IT-beheersingsmaatregelen de aandacht van het management om de effectiviteit van de algemene IT-beheersingsmaatregelen te vergroten:

CONCEPT

- Het proces rondom gebruikersbeheer moet (verder) worden geformaliseerd en ingeregeld. Daarnaast heeft de gemeente een groot aantal Super User en Administrator accounts. Hierdoor kan er sprake zijn van ongewenste functievermenging en is de beheersing complex.
- De minimum vereisten ten aanzien van het toegangsbeleid van wachtwoorden is onvoldoende. De gemeente is voornemens dit aan te passen bij de vernieuwing van de Oracle Database in 2018.

Indien de general computer controls (algemene IT beveiligingsmaatregelen) integraal door de gemeente Enschede zijn geborgd kan uw gemeente ook meer controlezekerheid ontlenen aan de zogenoemde application controls (geprogrammeerde controles binnen bepaalde applicatiesystemen zoals Coda). Een voorbeeld van een application control is de validatie tussen grootboekrekening enerzijds en budgethouder anderzijds.

Wij hebben de u in het kader van de interne financiële beheersing geadviseerd:

- Inhoud te geven aan het formaliseren van procedures voor gebruikersrechtenbeheer, zoals zichtbare monitoring van login en wijzigingen in rechten en rollen.
- De minimum vereisten inzake de wachtwoordvereisten aan te scherpen.

Tijdens de gesprekken die wij hebben gevoerd is aangegeven dat zij zich bewust zijn van het belang van goede borging van de algemene IT-beheersingsmaatregelen. De gemeente Enschede heeft een verbeterplan opgesteld waarin de opvolging van bovengenoemde bevindingen is meegenomen (programmaplan digitale veiligheid).

Het algemene beeld is dat in de afgelopen periode flinke stappen zijn gezet en diverse aanbevelingen meelopen in het programmaplan digitale veiligheid en worden opgevolgd. Doordat nog niet alle aanbevelingen zijn opgevolgd hebben wij de werking van de interne beheersings-maatregelen nog niet kunnen toetsen.

Om alsnog voldoende zekerheid te krijgen over de betrouwbare en rechtmatige verwerking en betaling van de inkoopfacturen hebben wij aanvullende gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Uit deze controle-werkzaamheden volgen geen bijzonderheden.

Verder hebben wij geen zaken gesignaleerd betreffende de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking die in het kader van de jaarrekening-controle voor rapportering in aanmerking komen.

Invoering Algemene Verordening gegevensbescherming (AVG) vergt uw aandacht

Per 24 mei 2016 is de AVG in werking getreden. De AVG is van toepassing op elke organisatie in de Europese Unie (EU) die persoonsgegevens verwerkt. Daarnaast zal de wetgeving ook gaan gelden voor organisaties die diensten en/of goederen aanbieden aan individuen in de EU al dan niet om iets. Mocht een organisatie het gedrag van individuen monitoren voor zover dit gedrag plaatsvindt op het grondgebied van de EU dan zal de organisatie ook moeten voldoen aan de AVG.

De AVG heeft dus een reikwijdte die verder gaat dan slechts de grenzen van de EU. Tot 25 mei 2018 hadden organisaties de tijd om hun processen op de AVG aan te passen. Daarna kan iedere natuurlijke persoon binnen de EU organisaties aanspreken op het niet-nakomen ervan. De wetgeving wil het transparant, het zorgvuldig en het bewust gebruik van persoonsgegevens bevorderen en de huidige wetgeving vernieuwen.

In bijlage D gaan wij in op de belangrijkste onderdelen. Aansluitend daarop vragen wij uw aandacht voor de risico's rondom cybersecurity.

CONCEPT

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.

Naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben geen kennis van het niet naleven van wet- en regelgeving waarover gerapporteerd zou moeten worden.

Onze communicatie met management

Bevestigingen van het management

Wij hebben ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Enschede een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Verenigbaarheid jaarverslag en jaarrekening

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NV COS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag van de gemeente.

Wij hebben voor zover wij kunnen beoordelen vastgesteld dat verklaringen van het college van burgemeester en wethouders zoals opgenomen in het jaarverslag verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.

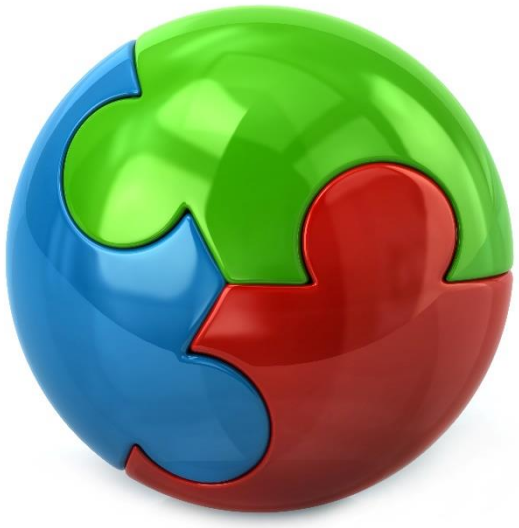

CONCEPT

Bijlagen

Bijlage A1a – Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen boven de rapportagedrempel van € 750.000.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**N.v.t.**	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2017 en in het normenkader 2017 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

CONCEPT

Bijlage A1b – Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle boven de rapportagedrempel van € 750.000.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen 2017 (SVB)	€ 6,4 miljoen	€ 6,4 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 6,4 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 6,4 miljoen**	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2017 en in het normenkader 2017 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dat houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

CONCEPT

Bijlage A2 – In de controle opgenomen aanpassingen

De onderstaande tabel bevat de belangrijkste geïdentificeerde en gecorrigeerde afwijkingen.

Aard van de gecorrigeerde controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Feitelijke controleverschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Inschattingverschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Geprojecteerde (inschattings)verschillen		
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.
Totaal	**N.v.t.**	**N.v.t.**

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2017 en in het normenkader 2017 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

CONCEPT

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	BBV	N.v.t.

CONCEPT

Bijlage B1 – Bevindingen controle SiSa-bijlage 2017

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Onderstaand treft u deze tabel aan.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016 - 2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	(Volwassenen)Onderwijs (participatiewet) 2015-2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
IenW E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer – *SiSa tussen medeoverheden*	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet – gemeentedeel 2017	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) – gemeentedeel 2017	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

CONCEPT

Bijlage B2 – Bevindingen controle IMG-bijlage

Per beschikking van de provincie Overijssel wordt in onderstaande tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Beschikkingsnummer provincie	Project	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
2011/0091692	Twekkelerz./Bothoven	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1700017939	NRO in de performance factory	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1500049405	Noordelijke Stationsomg CS Enschede	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1500050337	Verbindingszone Stads campus - Binnenstad	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
1600007134	Doorontwikkeling Internationale School	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2016/0049800	BDU-DV 2016	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2016/0155898	BDU-UVP 2016 ontvlochten route stadsveld	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
2016/0237127	Ontsluiting Technology Base Twente	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

CONCEPT

Terug naar de inhoudsopgave

Bijlage C – Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Enschede

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Enschede in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om onze onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Het stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke training inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en indien er bedreigingen zijn gesignaleerd welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreiging voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde onafhankelijkheidsevaluatie) wordt in het dossier opgenomen. Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of audit committee overwegen wij ook één van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

CONCEPT

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om de bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij de gemeente Enschede te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Enschede

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken welke aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

CONCEPT

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee (“DTTL”), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more about our global network of member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries and territories bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients’ most complex business challenges. To learn more about how Deloitte’s approximately 245,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on Facebook, LinkedIn, or Twitter.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the “Deloitte Network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte Network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2018 Deloitte Accountants B.V.

Verslag vergadering van de Stedelijke commissie op 4 juni 2018

Voorzitter: B. Overink
Secretaris: A. van Loon

Vergadering: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/enschede/dc30f933-2631-4a02-8ddb-eb28e0874ae7
Randprogramma: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/enschede/0305097b-c742-4ff6-b9f0-8f92449f859b

1 Opening en mededelingen

Afwezig (met kennisgeving): R.R. Kreeft (VVD)

2 Overige vaste agendapunten

Vaststellen agenda
Kennisnemen van het verslag van de vergadering d.d. 14 mei 2018

3 Rondvraag

Er zijn geen vragen ingediend.

4 Raadsvoorstel: **Tussenrapportage en Bijsturingsvoorstel 2018** – nummer 1800044859

Deelnemers: A. Koç (CDA), J. Kerkwijk (D66), D. Sariakçe (DENK), M.G.B. Teutelink (BBE), H. Meijer-Ytsma (CU), A. Brouwer (DPE), J.W. Elferink (PVV), J.B. Diepemaat (VVD), G. Visser-Voorn (EA), R. Wessels (GL), M.A. van Luttikhuizen (SP), L.P.W. van der Velde (PvdA); *Portefeuillehouder:* E. Eerenberg (wethouder) (demissionair); *Ambtelijk:* J. Bloem, R. Meijers

Toelichting op het voorstel:
De raad is eind februari geïnformeerd over de financiële tussenstand van de begroting 2018. Om de lopende begroting 2018 sluitend te maken zijn bijsturingsmaatregelen noodzakelijk. De Stedelijke commissie heeft op 14 mei ingestemd met een proces waarbij het demissionair college een voorstel voorlegt aan de raad. Het thans voorliggende voorstel bestaat uit 14 bezuinigingspakketten met een verschillende impact, een onttrekking van het resterende tekort uit de Algemene Reserve en overige beslispunten.

Toezeggingen wethouder Eerenberg:
- De wethouder concludeert overeenstemming over de onwenselijkheid van de maatregelen met hoge impact 11 t/m 14. Deze zullen worden geschrapt uit het dictum van het voorstel.
- N.a.v. vragen van GL zegt de wethouder toe richting de Programmabegroting (na de zomer) breder naar inhuur te kijken en wat er mogelijk is.

Advies: het aangepaste raadsvoorstel wordt als een bespreekpunt geagendeerd in de eerstvolgende raadsvergadering. Fracties kunnen afzonderlijke maatregelen uit het voorstel schrappen of wijzigen door deze te amenderen of middels moties eigen voorstellen te doen.

5 Brief / zienswijzen: **Ontwerpbegrotingen en jaarstukken gemeenschappelijke regelingen** – nummer 1800036713

(financieel-technisch besproken in de Rekeningencommissie op 28 mei 2018)

Deelnemers: G. Visser-Voorn (EA), H. Wolf (GL), L.P.W. van der Velde (PvdA), M.G.B. Teutelink (BBE), V.H.A. van Dijk (D66), J.B. Diepemaat (VVD), A. Koç (CDA), J.W. Elferink (PVV), H. Meijer-Ytsma (CU), D. Sariakçe (DENK), A. Brouwer (DPE); *Portefeuillehouders:* P.G. Welman (wethouder) (demissionair), E. Eerenberg (wethouder) (demissionair); *Ambtelijk:* M. Hertzdahl

Toelichting op de brief:
Enschede neemt deel aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. Deze hebben een wettelijke verplichting om hun ontwerpbegroting aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten aan te bieden ter reactie. De Enschedese gemeenteraad wordt hierin geadviseerd door het college. Daarnaast hebben de gezamenlijke rekenkamers van de deelnemende gemeenten een quickscan opgesteld.

Stadsbank Oost Nederland: aangemeld door GL en EA

GL en EA overwegen vooralsnog niet om middels een actuele motie een raadsbrede zienswijze t.a.v deze gemeenschappelijke regeling te verkrijgen.

Area Development Twente: aangemeld door EA

Toezegging wethouder Welman:
- De raad wordt nog voor de eerstvolgende raadsvergadering geïnformeerd over eventueel uitstel van de gezamenlijke Raad- en Statenvergadering op 11 juli 2018.
- De raad wordt in het kader van zijn inwerkprogramma voor de eerstvolgende gezamenlijk Raad- en Statenvergadering bijgepraat over financiën, risico's en organisatie.

EA ziet met de gedane toezeggingen af van een actuele motie op dit punt in de raadsvergadering.

6 Sluiting

22.00 uur